Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XXIX
F
28
NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

VLYSSIS ALDROVANDI
PATRICII BONONIENSIS
DENDROLOGIÆ
NATVRALIS SCILICET ARBORVM HISTORIÆ
LIBRI DVO
SYLVA GLANDARIA, ACINOSVMQ. POMARIVM
VBI
ERVDITIONES OMNIVM GENERVM VNÀ CVM BOTANICIS DOCTRINIS INGENIA QVÆCVNQVE NON PARVM IVVANT, ET OBLECTANT

OVIDIVS MONTALBANVS
Vtriusq: Collegij Philoſophiæ, et Med Bononien. Decanus Legumq: Doctor, atq: in Patrio Archigymnaſio
PROFESSOR EMERITVS

OPVS
SVMMO LABORE COLLEGIT, DIGESSIT, CONCINNAVIT.
QVOD
EMINENTISS. ET REVERENDISS.
D. GVIDOBALDO
CO: DE THVN
S.R.E. CARD. AMPLISSIMO
ARCHIEPIS. ET INCLYTO PRINCIPI
SALISBVRGENSI S. SEDIS APLICÆ
LEGATO NATO

HIERONYMVS BERNIA PROPRIIS SVMPTIBVS IN LVCEM EDITVM DICAVIT.

... NORTIS IOVIS ORITVR FILIVS ...

... POSCVNT CAPITOLIA LAVRVS

BONONIÆ TYPIS IO: BAPTISTÆ FERRONII SVPERIORVM PERMISSV
ANNO DOMINI MDCLXVIII CVM GRATIA ET PRIVILEGIO ...

Digitized by Google

IN PRÆCLARISSIMVM

VLYSSEM ALDROVANDVM

AC EIVS

DE ARBORIBVS HISTORIAM

AB EXCELLENTISSIMO

OVIDIO MONTALBANO

Congeſtam, & elaboratam.

LAVRENTII LEGATI CREMONENSIS

Ε Ι Δ Ο Σ.

Στροφὴ α.

ΤΩν ὑπ᾽ ΑΣΤΕΡΙ ΚΥΚΝΩΝ,
Υπ᾽ ΑΣΤΕΡΩΝ τε ΚΥΚΝΩι
Ιεραρχέοντι πανταχῦ
Ευτυχὶς Βονωνία;
Αιμιλίας ὁπότ᾽ ἦ θήσαυρος
Παλαιόπλυτος Ινδικῶν Μιτάλλων,
Μεξίκυ γάζων, Αράβων τε κόγχων
Αλλος πλέίω σε φθεγγέτω:
Κλυτὸν ςρατηγοῖς ἄλλος ἀειδέτω,
Μάρτυρες ὡς Βόϊοι σοῖς εισ᾽ ἐν ἄγροισι βίασοι,
Ενθατε Κόσμος ὅλος τριμερὴς.
Ενδοξὸν ἄλλος ὑπερφερέτω Συγκλησίαν.

Idem ſeruatis metris.
Strophe I.

SIDERE ò ſub OLORVM,
Sub SIDERVMquè CYCNO
Vbique ſacro Præſide
Per beata Felſina.
Æmiliæ cùm ſis theſaurus
Per ſecla diues Indicis metallis,
Mexici gazis, Arabumquè conchis,
Te dicat alter nobilem,
Et alter armis concinat inclytam,
Vt teſtis gens Boia tuos exciſa per agros,
Tota vbi Terra tripartita eſt:
Et gloriam Senatùs alter efferat.

Digitized by Google

Αντιϛροφὴ α.

Οτῒ μητέρα λαμπρὰν
Ασω σε Αλδοβραί δει,
Οβειδία τε παγκλειοῖν.
Οὐχ ἐκείνων, ὦ πόλις,
Φέρτερον ἀλλ᾽ ἀκμὴν προέδωκας.
Αμφω πρὸς ἀλλήλυς ὅμοιοι, εἴτε
Πανσόφων ἦτον τάγω ἀρχιαζόντων
Εν γνωρίμῳ συνεδρίῳ.
Εἴτε φραδοίτην δηθ᾽ ἱερῆς ὅλης
Δόγματα τῆς σοφίης ἐν σοῖς ὕψιϛα λυκείοις
Εἴτε χραπόντι βίβλυς, διδαχὴν
Δόταν βέβαιον ἀμαθέσιν ὑϛέροις.

Antiſtrophe I.

Splendidam Genitricem
Cantabo te *Aldobrandi*,
*Ouidij*què inſignium.
Nil eis, ò Vrbs potens,
Iactaſti præſtantius vnquam.
Vterque par eſt alteri, Medentum,
Seù Duces ambo fuerint Sophorum
Doctiſſimo in Collegio.
Siue vniuerſæ iam Sapientiæ
Dogmata prodiderint tua per celebrata
Seù condendo Libros, ſtabiles (Lycea,
Notas docendis poſteris tranſmiſerint.

Επῳδὸς α.

Αλλ᾽ ὅπη ἄδηλος Οδυσσεὺς!
Μεῖον γνωϛὸς Ομηρικός.
Ηττον ἅλος πλαδεὶς:
Μάσσων ἐν ὄντων αἰτίαις ξυνεωθείς.
Μᾶλλον μὲν ἦν μέγιϛος,
Πρὸς ὃν συνῆλθε πάντοθεν,
Ως ἀκολυθήσαντ᾽ ἀρεταῖ
Ανδρὸς, τῆς Φύσεως ποικίλα πράγματα,
Κοινὸν ἐξ αὐτῦ μέχρι συντιθέντα
Κειμήλιον Κειμηλίων,

Epodus I.

Sed quis neſcit Vlyſſem?
Non tam notus Homericus.
Plus, quàm mari vagus,
Eſt, qui vagatus eſt quorumque cauſas
Scrutando, maximuſquè
Ad quem migrarunt vndique,
Ceù docto obſequioſa Viro,
Naturæ omnigenæ dædala pignora,
Vnde Muſæum Patriæ reſultat,
Muſæa cui prima inuident.

Στροφὴ β.

Τοῦτο δὴ καταλειπὶν
Γερυσίᾳ σεβαϛῇ,
Ισαῖος ὡς Οδυσσεῖ,
Φρυρέων Οβείδιε
Αγλαότιμον ἔπιπλον αὔξεις.
Τὸν Κοσπιαῖων ἥτω Φερδίνανδον
Δαψιλῆς λειπέντα τ᾽ ἐς Αλδόβραίδει-
α ζηλόων ἀφειδίης,
Γνώρισμα φαιδρὰς τῆς φιλοδοξίας
Πολλὸν ἴδως ἐν τῇ πείραις φιλοπατρίδος ἀϛῦ.
Σπυδαῖον κοινῇ διὸ σε,
Οὐ μόνον υἱὸν, ἀλλὰ πατέρ᾽ ἔχει πατρίς.

Strophe II.

Hoc ſed inde relictum
Senatui verendo,
Ceù par *Vlyſsis*, *Ouidi*,
Dum tueris, ipſius
A te creſcit clara ſupellex.
Tu *Coſpij* perinde *Ferdinandi*
Rebus augendis ab *Vlyſſe* lectis
Zelatus amplitudinem,
Frequens dediſti Magnificentiæ
Signum, in conciues vel vbique operoſus,
Publica tam curans ideò (amandos.
Te plus Patrē, q̄uàm filiū Patriæ probas.

Αντιστρ. β.

Ταῦτα μὲν πολυκλειτά.
Σαυτὸν δ᾽ ἐπεὶ διδακτῶς
Σὰ πολλὰ συγγεγραμμένα
Εκδίδοντα σκέπτομαι
Τοὔνομ᾽ ὑπ᾽ ἀλλότριον, καὶ ἐπειδὴ
Τὴν δόξαν ἄλλων σῆς ὑπὲρ ὁρίζῃ,
Γηθέων θεῖν πλέον Αλδοβραίδυ
Πολυστόμῳ φήμῃ φέρειν
Οσ᾽ ἐκφανίζεις τῶν περὶ Δενδρέων
Τέρπνα, τὰ πότμον ἀφαρπαξαθεὶς οὐχ ἐδυνάσθα-
το προσεπαγγελθέντα γράφειν;
Σε πόποθ᾽ ὑπερθαυμαστὸν ὀλίγω δέϊ.

Antiſtrophe II.

Hæc quidem inclyta multum.
Sed temet vt diſertè
Quæ lucubraſti plurima
Publicantem adrumino
Nomine non proprio; cumq; hinc tibi
Suprà tuam laus extera æſtimetur,
Et probes dij magis *Aldobrandi*
Famæ eloquenti ſubdere
Iucunda quotquot de Populo Arborum
Promis, quæ is nequijt ſublatus morte ra-
Scribere, quanquam promiſſa; (paci
Suprà modum te mirer ex tunc eſt opus.

Επῳδ. β.

Νῦν ΘΟΥΝΟΙΟ παριστά-
σθω, στέρνε περιπορφύρε,
Σέπτη ζαδωρία:
Εστω τε τυῤῥήνοιο δαψιλέστε-
ρος αὐτὸς ἱπποτοῖο.
Χρυσωρυχεῖα ὅσα ἔχει,
Κἂν ὑπέραντλα, μὴ ἀρκείτω
Αὐτῦ πρωτοθρόνῳ τῇ μεγαθυμίᾳ.
Δεξίων ἀνδρῶν μὲν ἔρυμα τακτὸν,
Εστω τε κῦδος ἄπειτον.

Epod. II.

Nunc THVNI in medium aſtet,
THVNI murice fulgidi,
Auguſta Libera-
litas; & ipſe Mecœnate magno
Maior profuſius det.
Venæ, quot auri poſſidet,
Non hauſtæ, vix ſufficiant
Eius primithronæ munificentiæ.
Eruditorum columen, decuſquè
Sit inde vbique maximum.

Στροφ. γ.

Δενδρικῶν διὸ τούτων
Πόνων ἐπαξιώτε-
ρος ἦ. τί οὖν! μεταξὺ νῦ
Τὴν ἀθροίζει οὐσίαν,
Ἣν ἔμπα θένει οὐδενὶ δωρεῖν,
Αεὶ τυχαῖόν ἐσται πᾶν ἐλευθε-
ρώτατος πόλλοις ἐπιδαψιλεύ-
ῃ; τὴν τύχην ἀλλοτρίαν
Επείδ᾽ ἀναύξει τοῖσι τυχοῦσι, δεῖ
Πανστρέπτοισιν ὑπῆ δωρήματα τοῖα τύχαισιν.
Ὅταν δόσεων αἰώνιον
Μνημεῖον ἐστὶν, ἐστι δῶρα πτώσιμα.

Strophe III.

Hinc & *Arboreorum*
Huiuſmodi Leporum
Sit dignior; quid hinc? Bona
Mentis ipſe congeret,
Quæ tamen haud poterunt dono dari;
Eruntquè Casùs quæque conſueuit
Plurimis dextrà dare liberali.
Dum proximi ſic conſulit
Sorti, neceſsè eſt ſint Mediantia
Subdita Fortunæ, ad libitum quæ ſubdita
Gloria donandi ſiquidem (verſat.
Non occidet, ſed occidet quod eſt datum.

Ant.

Digitized by Google

Ἀντιστρ. γ

Τιμιώτερον οὐθὲν
Φήμης, διδακτικοῖσιν
Ἧς τὶς πόνοισι τυγχάνει.
Σέπτερος Μακηδόνος
Νῦν μεγάλη διὸ τῆς σοφίης πρόμος,
Κεῖνος ςαγείρας τρισμέγιστες ἀςὸς.
Σέπτερος τύφλος Κολοφωνίων φῶς,
Οδυσσέος, καὶ τῶν ἀγῶν,
Οὓς ἤδη; τοῖον τοὐνόματος σέλας,
Οπόποτε τὶς παρὰ τῶν χαρθέντων ἄξιος αὐτῶ
Εκπέλει, προσκρίνειν ἄλλοις:
Γενναιότητος τοῦθ᾽ ὅλης ὑπέρπτατ᾽.

Antiſtrophe III.

Æſtimatius eſt nil
Famà, pereruditis
Si parta ſit laboribus.
Grande nunc Macedone
Maior propterea Sapientiæ
Dux, Ciuium ter maximus Stagiræ.
Clarior cœcus Colophonis ipſo
Vlyſſe, quouis & Duce,
Quem panxit. Huic par nominis vt iubar
Pallade promeritus quiſquã,eſt laudẽq; ſe-
Non ſibi, ſed confert alijs: (quentem
Generoſitate maius hoc eſt qualibet.

Ἐπῳδ. γ.

Τοῦτο δράοντος, ἐπείδ᾽ Αλ-
δοβραίδοια τὰ Δενδρικὰ
Ποιεῖς, ἃ γέγραφας,
Ὡς μαρτυρήσω τῶν μόθων ἑταῖρος,
Βροτῶν, Ορειόλεικη,
Τίς ἔτι συμφερτὸς σέο!
Μηδεὶς, πλὴν Αλδόβρανδον
Μείροντα σεῦ σῦ τοὐνόματος κλέος,
Εἴνεκ᾽ ἀλλήλων μὲν Ορειόλεικος,
Σὺ δ᾽ Αλδόβρανδος δίδοχη.

Epod. III.

Qui præſtas, *Ouidi*, iſthæc,
Aldobrandica dum facis,
De Gente quæ Arborum
Tu lucubraſti, vt qui comes laborum
Fui, cuique teſtor,
Quis conferendus eſt tibi?
Nemo, niſi eſt *Aldobrandus*,
Suum tibi qui participat decus,
Vndè *Montalbanus* is alter,& tu
Nouus *Aldobrandus* credens.



Quos

Digitized by Google

VLYSSIS ALDROVANDI

PATRITII BONONIENSIS

DENDROLOGIÆ,

Naturalis ſcilicet Plantarum Hiſtoriæ de Arboribus

LIBER PRIMVS:

VNIVERSALIA PROLEGOMENA.

A

INTRODVCTIO O. M.

GRANDE quidem Onus,cui Milonianum vix ſufficeret Robur, numeroſam,& perarduam Aldrouandeæ methodi ad Normam congeſtæ important Eruditiones. Debillimos illud Ingenij mei Artus tantæ nimis impares grauitati prorſus oppreſſiſſet,ni- *Auſon.*
ſi efficaciſſimum, & lene Virorum ſummæ Auctoritatis me hu- *Idyl.12.eſt,*
iuſmodi ſuſcipiendam ad Prouinciam coegiſſet, ac animaſſet *& non.*
Imperium. Ancipiti duorum monoſyllaborum adhuc hæren-
tem in Biuio hinc Lyricus me compellauit Vates *tu cede potentis amici Lenibus* *Horat. l. 1.*
imperijs. Hincquè panegyriſtes Poeta,vt ingentem hanc Syluam animoſus intra- *epiſt.18.*
rem impulit.

Non quiſquam fruitur veris odoribus, *Claudian.*
B *Hyblæos latebris nec ſpoliat fauos,* *in Nupt.*
Si fronti caueat,ſi timeat rubos. nec ſudoriſici mei me pœnituit aſſenſus. *Hon. Epi-*
Rectiores, magiſque tutas procedendi opere in hoc Dendrologico Semitas à *thal.4.*
nemine antehac fortaſsè tritas Meduſæorum Monſtrorum immaniter latrantium abſque pauore Iatria, Sacra Themis, & Aſtræa liberali meipſum complexæ Fauore demonſtrarunt. Hæ, apud quas Herbariæ rei Genialis meus Amor longum per annos 50. curriculum ſæpè diuertit, (quia ſyluas habitare Muſarum in conſortio illæ cędem non erubuerunt) Ethica humanæ vitæ Præcepta Arboreis

floribus, folijs, librisque naturaliter inſcripta oſtenderunt, Phyſicaque Ænigmata placidiſſimis à Poetis haud inutiliter exornata iuxtà Votum Platonis in Dialogo de Voto, & non tam Græco, quam Latio, Italoque ſub Idiomate exarata Lignorum per Caudices adducere docuerunt. Omnis demum Generis eruditiones à Scientificorum quorunque doctioribus monumentis diligentiſſimè conquiſitas, vt proſperæ fortunæ ornamentum, aduerſæque refugium maximi oratorum Tullij teſtimonio fierent, ipſarum Arborum ſtipitibus glorioſè appendere inſtruxerunt. Cumque nihil ſciri exactè poſſit, (vt conſtans Peripateticorum fert ſententia) primarum cauſarum vſque ad elementa diligentiori abſque perueſtigatione præhabita, in hac ſciendi emenſa latitudine inuentu facile credidi illud optimum, cuius ignorantiam malitiei diuitem pronunciauit Ariſtotelis præceptor in Alcibiade ſecundo. Omnes prætereà Virorum ordines à maximà vſque ad minimam intelligendi capacitatem alloquor. Vndè notionum innumera quodammodò aduocare Argumenta rei pretium venit; ità vt vix inueniendum aliquem eredam, cui nonnihil placiturum ſit, cuius gratia cætera diuerſis guſtibus gratificatura minimè ſit improbaturus. Geoponici, Seplaſiarij, Architecti quicunque, & Materiarij contenti ſint, vel educatione ſimplici Arborum, vel compoſitione cognita, aut reſolutione, & vſu practico; Philoſophiſque ſpeculationes formarum; Medicis alteratrices vires; Moralitates Ethicis, atq; Politicis; Myſtica, Hieroglyphicaq; Poetis, & Oratoribus; Fabulas, ſuperſtitioneſque ſeriò explodendas Polyhiſtoribus; Cæteraque conſideranda curioſioribus Ingenijs relinquant. Hinc ergo à Rationalis, Naturalis, Mathematicæ, Ethicæ, atque Ciuilis, nec non Diuinæ Sapientiæ penitioribus Penarijs documenta Botanicis applicita negotijs haud auara manu depromere ſtudium inualuit, quæ ſinceritatis ſaltem, & doctrinalis ordinis clarioris, & fructuoſioris æſtimanda pretio reor. Dum enim contenditur ſuauiſſima caſtigatione mores componere, menteſque facillima inſinuatione erudire, extollitur Innocentia, & Veritas amabilior redditur, vitiorumq; deteſtandæ Idololatriæ promeritarum pœnarum ad ſcopulos alliduntur. Magnam porrò facilitatis partem ab ordine docendi aptè inſtituto reſultare nemo inficias ire poteſt; Apodicticæ nanquè Diſciplinæ concluſionum omnium euidentias à recta Mediorum in Demonſtrationibus eruunt diſpoſitione. Ordinem ideò ſequentem à Fructuoſitate Arborum, tanquam à fine proprio earundem petere ſtabilitum eſt. Varia proculdubio fructificandi vis ſpecificæ cognoſcibilitatis legitima in Arboribus parẽs habebitur, quippe quæ leges inter primordiales locum mundi ab exordio obtinuit prima vitæ Hominum benigniſſima ſuſtentatrix. Tres igitur cum ſint fructuoſitatis eſſentiales, ſimpliceſque differentiæ, quæ Cibum, Potum, & pingue Veſcum ſuppeditant, quas aliæ deindè mixtæ ſequuntur, ex quibus Humano Generi variæ, ac diuerſæ cõmoditates reſultant tribus claudere cuncta cogitaui Voluminibus, in primo quorum tripartito, in Syluam ſcilicet Glandariam, in Pomarium, & in Oliuetum de Alphiteis, hoc eſt farinoſi fructus Arboribus, in ſecunda partitione mox de Potomijs, & ſucceſſiuè in tertia de Elæophoris agetur, quæ in ſuas ſingulæ in proprio Genere ſpeciales ſpecies diſtinguentur, atque in eruditionum variarum Rubricas ſubdiuidentur, eo modo quem ſapientiſſimus noſter Aldrouandus in operibus à ſeipſo compoſitis, & euulgatis obſeruauit; in ſecundo autem Volumine Arborum Lacrymantium, Spinoſarum, & Miſcellarum; in tertio, atque poſtremo de Suffruticibus, atque Herbis ſimpliciter, & propriè dictis, exarabuntur Hiſtoriæ, in quibus melioribus fortè adſpirantibus fauonijs amœniſſima ad Prata ſpatiabimur, Hortoſque ingrediemur olitorios, & voluptuoſos; & demùm in Agros latiores migrabimus. Alphabeticum explicãdarum, tum Arborum, tum Herbarum ordinem magna non abſque ratione omiſſum facere placuit, cum in eo tranſitus de Genere in Genus plerunque fiat, plurimaſque detur offendere dubioſiſſimas æquiuocationes, quæ difficultates ingerunt quammaximas, in noſtro præſertim tractandi eruditiones à natura rei, & non à ſolo nomine petitas modo, vbi partes cohærere debent ad inuicem, & realiter ſubſtantialiter, minimeque ſuperficietenus complicari. Indiuidualem

Difficillimũ eſt omnibus placere poſſe. Plutarc. in Solone.

Scriptorum chorus omnis amat nemus. Horat. 2. epiſt. 3.

Vt plantarum ſemina; ſic Hominũ vita. Plutarc. in Apophth.

E F G H

A dualem mihi congenitum ſcribendi ſtylum materiebus repræſentandis eo meliori quo valui modo accommodaui, nunc planius, nunc elatiuſculè procedendo; & vtinam Præceptorum olim meorum, quorum ſummè veneror memoriam Io. Corn. Vteruerij, & Bartholomæi Ambroſini præclariſſimis adamuſſim inſiſtere valuiſſem veſtigijs. Cœterum mi lector, Boni amator, & æqui, quem minimè latet *quid diſtent æra lupinis*, quique probè noſti quam difficultatem inuoluant, [illegible] tuæ beneficæ commendatur humanitati liberalis mearum imperfectionum venia; ſic enim illud Seuerini dictum praxi demandabimus.

Plin. Iun. l. 4.

Qui ſerere ingenuum volet agrum
Liberat prius arua fruticibus,
Falce rubos, filicemque reſecat.

Boeth. l. 2. metro.

E X O R D I V M,

B

Seù Dendranatome.

PRimis hiſce noſtris Arborearum Enarrationum in Ianuis ſeſe offerunt Vrbanitas Arborum, hoc eſt tractabilitas, necnon ſylueſtris, & effera earundem naturalis conditio conſideranda, iuxtà Botanicorum Coryphæi ſic ſcribentis Doctrinam: *Naturalis quadam differentia protinus in Sylueſtrium, Vrbanorum què genere nobis ſeſe offert &c. Vrbanum autem, & Sylueſtre vocitare debemus redigendo, tum ad prædicta illa, tum vel maximè ad id quod omnium Vrbaniſſimum eſſe conſtat. Homo autem, aut ſolus, aut maximè omnium Vrbanum eſt*; illæ nanque Arbores noſtræ cognitioni ſeſe facilius inſinuant, atque noſtris commodis, & vtilitatibus ſe magis dedunt, quæ ſub terra minus otiantur, & humanitatis quandam ſpeciem præſeferunt, vti medicorum parens Hippocrates teſtatum reliquit, *quemadmodum igitur* (hæc ſunt illius verba) *Arbores rationem non habentes hoc tempore* (nimirum hyeme) *præparant ſibi ad æſtatis commoditatem, tum incre-*

Theophr. l. 1. Hiſt. pl. c. 6.

Hippocrates l. 2. de diæta.

C *mentum, tum Vmbram, ſic oportet hominem: quum ſanè mente, ac ratione præditus ſit, carnis incrementum ſalubre ſibi præparare.* Neminem adeò ſtupidum inueniri ob hoc crediderim, qui naturalibus facultatibus, atq; inſtrumentarijs actionibus Arbores audeat ſpoliare, in quibus diſtincti, & certi quidam fines obſeruãtur, qui plus, minuſuè delectabiles deprehenduntur. Plantæ igitur omnes, maximèque Arbores ſimilaribus non ſolum, ſed compoſitis cõſtant euidentiſſimè partibus, quas ratio demonſtratiuè ſuadet, conuincitq, αὐτοψία; dicamus igitur cum Plinio, & alijs doctiſſimis viris dari, & reperiri debere in Arboribus calorem in primis innatum, viuificum, elemento ſtellarum reſpondẽtem, à quo prouenit Actio quæuis vegetatiua, & inſuper Humores alimentales, necnon excrementitios, tanquam primum paſſiuitatis ſubiectum, Inſtrumẽta dein Venarum nutritiuis ſuccis deferendis naturaliter deſtinata, intrà quarum cauitates ijdem ſucci concoquuntur; Neruos inſuper, non motorios, neq; ſenſorios, verum durabilitatem obfirmantes; Oſſa

Ariſt. Phyſ. l. 2.

Ant. Miz. in Dendranat. Plin. l. 16. cap. 38.

Ariſt. l. 1. de Pl. c. 2.

D præterea, Carnemque pro Arborea mole contexenda, ſuſtinendàque fabrefacta; Cordis quoque Viſcus proportionale, ſeù Matricem, tanquam principalem Animæ ſedem, & illius diuiſibilitatis, necnon ſemineæ generationis fontem, quas omnes centrales partes ambiunt illæ, quæ circumferentiæ rationem ſubeunt, vt Cutis exterior cum ſua Cuticula, Membrana cui ſubeſt carnoſa, in aliquibus Arboribus multiplex, ſiuè in ſui craſſitie diuiſibilis in plurimas bracteas, vel laminas ad modum paginarum in Libris. In quarum Arborum totali conformatione, Artus quoque, tum maiores, tum minores dantur, vbi aliæ partes, quas Senſoria ſymbolica, & cœca quodammodo vocare poterimus, recognoſci poſſunt, vndè aliquam in Arboribus partem Caput, & Cerebrum appellamus, aliam Pedes, & ſic Brachia, Coxendices, Digitos, Vngues, Capillos, Aures, & Oculos ſæpè ſæpius adnotamus; quæ omnia faciunt totius ad Arboris perfectionem, vegetatiuumque nobiliſſimum complementum. Et quia pateut cuncta hæc facillimè ſemiputrida præcipuè li-

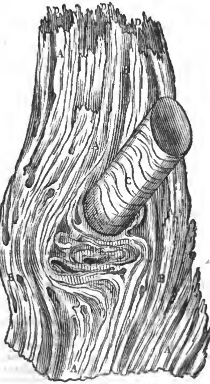
gna ſecanti, ſub qua diſpoſitione partes ab inuicem diſſidere, & ſegregari cum accidentium omnium variatione incipiunt, vnicam hanc delineationem pro aliarum exemplo explorandarum ſatis duximus proponendam, in qua Os duriſſimum, Caro, Nerui, Venæque, & Muſculi per bellè apparent: ſic Plantæ omnes, & Arbores Dermata, & Epidermata, cutaneas ſcilicet, atque cuticulares partes, veluti faſcias totius conſeruatrices habent vitæ, vbì naturales omnes facultates vigent, & proprijs mediantibus organis exercentur, varijs què illæ prærogatiuis tum ſpecificis, tum indiuidualibus inſigniuntur; cum autem circũferentiales partes viſibiles cunctis ex ſe pateant; ſicuti, & Brachia græcis *Acremone*, Humeri, & Axillæ proportionales *Maſcala*; digiti, *Thali*, vltimique Termini *Termites* dicti fructuoſitati expãdendæ, ſuſtinendæque, & dimenſionibus omnibus ad inuicem proportionatè nectendis deſtinati, centrales ſolum partes indigitabimus, in quibus calor implantatus, neenon influens recipiuntur, fouentur, actuantur. Primo igitur in præſenti figura litera A carnem lignoſam oſtendit; literæ B D meatus venarum, neruorum, & poroſitatum pectinatim excurrentium commoſtrant; litera C oſſa indicat duriſſima, quibus ſuam iactat durabilitatem Arbor, litera E muſculos ad ſoliditatem haud localiter flexilem factos à natura ob oculos ponit. Notandum tamen eſt Animam, quæ in toto ſeruatur, etiam materialiter, hic exprimi non poſſe, nam in centro quarumcunq; partium eſſentialium, & fundamentalium ratione magis, quam oculis

E

F

In toto corpore Arborum, vt reliquorum Animalium cutis, ſanguis, caro, nerui, vena, oſſa, medullaque, &c.

Plinius lib. 16. cap. 38.



ipſis

A ipſis depræhenditur, dicentur adeſſe vbi diuiſibilis,& conſeruabilis erit,& vbi ſubſtantifica humiditas ab alimentali poterit refoueri;licet centralis,& medullaris pars in pluribus Arboribus notabiliter diſtincta colore, atque duritie à reliquis partibus appelletur communiter *Anima*. Operæ tamen pretium facturos nos eſſe credidimus ſi vnamquamque præmemoratarum partium theoricè explanaremus. Patet equidem Ore, & Oeſophago (vt hinc noſtram ordiamur Dendranatomen) multiplici prædìtas Arbores eſſe,quæ minimarum hiatibus radicum innumeris,per modum tamen vnius ſe habentibus,cibum terrenis è mamillis exugunt,illumq;dum excoquunt regulatè admodum,ſibi quoq;ad longam ætatem aſſimilant,ex quo irrefragabile ſobrietatis exemplar fiunt; hinc ſcitè admodum Muſonius *ſicut Plantæ ad perdurationem, non ad voluptatem aluntur; ſic Hominibus vita producendæ cauſa, non voluptatis victus eſſe debet*. Quam laudabilem ſobrietatem felix fœtuum procreatio, atque educatio ſolet ſequi, quod fortaſſis innuit Lucretius,ità canendo. *Ap. Stobcũ* *l. 1. de nat. rerum.*

Creſcunt Arbuſta, & fœtus in tempore fundunt,
B *Quod cibus in totos vſque ab radicibus imis*
Per truncos, ac per ramos diffunditur omnes.

Arborea hæc ora triplicem ſuccorum energeticam ſpeciem ex Ariſtotelis doctrina admittunt *primam è genere Terræ, alteram ex Aquæ genere, tertiam ex Ignis genere; à Terra enim fixio Plantæ eſt, ab Aqua coagulatio, ab Igne fixionis vnio*, & eſt æquè ac diceretur Melancholicum in Plantis adeſſe Humorem,Pituitoſum, atq; Bilioſum, qui maſſam ſanguineam conſtituunt, ad ſanguinem pro quarto humore ſumptum non reſpiciendo, niſi vel in floribus coloratis, & fructibus, vel in lignoſa lacrymatione dulcis, aerei,pinguisvè liquoris. Ex quibus omnibus ſuccis parenchimatoſæ partes per ſolam affuſionem, quam eraſiſtratus παρέγχυμα vocabat, roris, cambij, & glutinis coaleſcunt. At quæ ſunt oculis ſubiecta magis fidelibus hiuc ad ſe nos raptim vocare videntur. Extima totius corporis Arborum pars cutis ſcabra plerunque, & ab intimioribus plus, minuſuè ſeparabilis partibus, à quibus ſuam trahit originem maximoperè nerueam, cuncta tegit incorruptè, tueturque,& C ibi ſolum peruia eſt, vbi germinibus egreſſus tenerrimus datur, præter inconſpicuas poroſitates viuenti tranſpirabilitate neceſſarijſſimas. Arborum porrò dignitatem non modicum oſtendit erecta Stipitis, ſeu Caudicis ſtatura ingens, in medio cuius Mathematico phyſico, ideſt in centro quantitatiuo,& Virtuali ſimul in Arbore perfectiſſimo,cylindrico nimirũ adamuſſim producto viſcera locantur, à quorum linea centrali extenduntur hinc inde ramoſitates coxendicum,pedum,brachiorum,digitorum obliquè,& arcuatim Cœlum ſpectantes,orbicularem collectiuè ſumptę, vel pyramidalem affectantes figurã,quas Generaliſſimas Arbores sì deſcribere,ſeu definire vellemus Ereſio principaliter eſſet adhærendum. *Arbor eſt quod ab radice,caudice ſimplici,ramoſum,nodoſum, ſurculoſum, haud facilè diſſolubile aſſurgit*, ſeù *Arbor eſt Animatum Corpus proccrum, peramplum, organicum, ſolidum,primo alendi, & generandi præditum facultate ex ſe ipſo, & non exterra* (quicquid dixerint ſtoici) *ſuarum habens initia actionum* Arboreæ mox cuti quæ ſubeſt Tunica ſuper-

Ariſt.lib.2. de Pl.c.1.

Ariſt.lib.1. de pl.c.3.

Theophr. l. 1. H.pl.c.3.

Coſtæus de Vniu.ſt.nat. l. 1.c. 5.

D ſtans ligno, vel eſt Sciſſilis in tenuiſſimas,& plicabiles bracteas, quæ liber propriè dicitur; vel Nebilis in lanugineam, pappoſam, flocciformemuè ſubſtantiam facillimè tranſiens, membranæ in Hominibus carnoſæ,vel duplicibus Caluariæ menyngibus ſimilis; Muſculoſa dein Arboris ſubſtantia lignum propriè vocitatata ſeſe offert conſideranda, quam Græci ob id λύχνον, & Hebræi eb hoc eſt luminis conſeruatricem proper illius conbuſtibilitatem, & luminoſæ flammę cõceptum, cui ſucci quandoque ſuggerunt alimẽntum lenti, pingueſque ὄποι; illa corpulẽtiam non modo tribuit Arbori,ſed fortitudinem, & durabilitatiſ robur eximium, quo mediante motus cuiuſdam localis, ſaltem ſecundum quid, contrà ventorum præcipuè perfringentes violentias,particeps euadit, & dum verſus Arboreum firmiſſimum principium eadem pectinatim fibroſa muſculorum ſubſtantia mouetur COR ipſum tueri atque defendere naturaliter nititur,ſic enim decet Membrorum Regem ad vitam vegetatiuam conſeruandam cuſtodiri, quod viſcus à cæteris ſenſibiliter

Gal. in defin.m.

Columel. l. 1.c.3.

biliter, vt plurimum, dignoſcitur partibus, ſemperque ratione percipitur; illud nan- E

que medium vegetabilitatis, & germinationis ſemper occupans carne duriori pa-

Vitruu. l. 2. Architect. c. 9.

rēchymatoſa, & ab alijs partibus aliqualiter diuerſa cõſtat, cui ſi marcor, & morboſa

contingat abſumptio, quæ fluorum fletus excitet, ſeu torulos internos vitæ tortores

aduocet proximiori parti Arboreæ proprias demandare ſolet vices, itaut ſola

etiam cutis officia cordis exercere ſolita ſit, vt patet in Arboribus quæ canceroſa

concameratione ligneam totam amiſere ſubſtantiam, & ſola cute permanente ve-

getationem ſuam continuant. Cordi concordant reliqua viſcera Matricis, Lienis, &

Iecoris, quæ cum ipſo realiter identificata vnum conſtituunt corpus pluribus præ-

ditum facultatibus, atque virtutibus; nam Cordis eſt ſeminales conceptus dirigere

ad vitam, alimentales ſuccos ad tranſmutationem promouere, & reliqua munia

lib. 1. Hiſt. pl. c. 4.

vegetationis perficere, & ideò Botanicorum Princeps Theophraſtus cordis, Ma-

tricis, atque Medullæ nomina in Arboribus confundit, vocando centralem om-

nem Arborum partem *Mirau*, & *Cardian*, atque *Melon*, hoc eſt *Matricem*, &

Medullam ex verſione Gazę ſecundum Hermolaum; Quám partem Vir præclariſ- F

ſimus Cardanus generaliori vocabulo *matricem nutritionis*, ſeù *matrem*, & totius

Plantæ benignam *Altricem* nuncupauit, & practicorum integer cœtus populari

ſubſcribens voci *Animam* appellauit; Hæc ea eſt, quæ Cylindricas caudicum Ar-

boreorum Machinas, nè ſub inquieta ſtatione labaſcant conſeruat, eademquè mo-

tiones omnes naturales varijs, & diuerſiſſimis inſtrumentis mediantibus, vel aerei-

tati ferè ſimplici, quemadmodum in Arundine proximis, vel ad ferream duri-

tiem accedentibus, vt in Mytrodiris Iauæ minoris Arboribus perficit. Clarum

equidem eſt cũctis Arboream hanc Extiſpicinã fauores, vel iniurias Cœli aptiſſimè

poſſe detegere præcedentes, & futuras prædicere ſi omnes, & ſingulæ partes in Ar-

boribus ſpeciatim perpendentur in annos, ſtante Prouerbij illius Geoponici pro-

batiſſima Veritate *Annum producere fructum non aruum*; plus enim debemus in fru-

Columell. l. 12. c. 48. & l. 4. cap. 24.

ctibus recolligendis Cœli agentis benefico influxui, quam Terræ paſſiuè obtempe-

rãtis oblato pabulo; nam Sol ipſe Vernus verus Temporis noui Parens, omniſq; vi- G

uidi viroris efficiens cauſa Herbaceas *Gemmas*, atque *Turiones* ſeù *Tuores* Vitali

Apuleius de Deo Socratis

propria ditat luce, vt illis tanquam fertilitatis oculis futuram Annonæ copiam per-

ſpicere, atq; tueri valeamus, hincque dementes, atque crudeles iuremerito cenſean-

tur germinum huiuſmodi præciſores, & luminum floridorum peremptores.

Hippocrates de nat. pueri.

Inuidet Arboribus crudelis lumina demens,

Germina qui cedit, concutit, atque rapit.

Martialis l. 6. ep. 80.

Gemmatis ab vtriculis hiſce prodit feliciſſimè coloratus, & odorus Flos, *Tantus*

Veris honos, & odora gratia Floræ; Vbi prouidiſſimum naturæ Genium, fœcun-

diſſimumque illius coniugium in quinis, & ſeptenis coloratis, odoratis, nectareiſque

datur admirari foliolis, ceù multiplicatis Bonorum omnium largitoribus liberaliſ-

ſimis, quem ſenſum ſequenti expreſſimus Diſticho.

Omnia ſunt tria, ſed mage ſunt quina omnia, ſeptemque

Omnia; nam fundunt terque, quaterque bona.

Suum quoque ſpei plena Folia vſum Officialem oſtendunt, quæ ocularium pal- H

Eraſmus in chiliadibus

pebrarum, atq; capitis, menti, cutiſque, pilorum ad inſtar floribus venuſtatem, fru-

ctibusque ſapiditatem fouent, atque diurna, & annua conuerſione ad ſolem omnes

ijſdem perfectiones è Cœlo pendentes accerſunt; nec Spinæ oriantur aſperæ, Lanu-

gineſuè molles obdormiſcunt; nã iniurias furaces iſtæ propulſant, atq; contemnunt;

Ruell. de nat. ſt. l. 1. c. 10. Colum. l. 3. c. 17.

dumq; innumeras fructuum figuras, & mollia mixta duris in eorundem fructuum

compoſitione aperire, & indicare videntur, penitiorem quoque Animæ Arboreæ

cognitionem nobis inſinuant, cuius Actus *Phyton* dictus conſiſtit, ex Leucippo, alijſ-

què Philoſophis in Ætherei viuacis caloris portione quadam, atque vapore beni-

gno, & blando amicè iunctis, paulò infrà ſenſibilitatis efficientiam, ità vt Arbo-

res ſenſibilitatis vltimo in confinio valeant locari; quandoquidem

Infima ſupremi tangunt ſuprema ſecundi;

His Virtus ſimilis ſemper ineſſe ſolet.

Den-

A Dendranatomicis hiſce innixæ fundamentis Hiſtoricæ hæ noſtræ Perquiſitiones doctam ſtudioſorum curioſitatem vtiliter fortaſſe paſcent, vbi ab vniuerſalioribus ordine naturæ exorſi, ideſt à manifeſtioribus nobis, ad manifeſtiora naturæ, Vniuerſalia ſingularibus præpoſuimus, cuius inſtituti Peripatetici ratio expoſtulat, vt Vniuerſaliſſima ipſarum Arborum Prolegomena pertractemus,& ad ſpecies deindè declarandas deſcendamus; habebimus ergò in ſubſequentibus Rubricis ſermonem de Generibus, & Differentijs Arborum; mox dè Nominibus, Etymologijs, Æquiuocis, Denominatis, & ſucceſſiuè de Epithetis,Mirabilibus,Prouerbijs,Problematibus,Hiſtoricis, Moralibus, Legalibus, Superſtitioſis, Prodigioſis, Monſtroſis, Fabuloſis, Præſagijs, Inſomnijs, Hieroglyphicis, Myſticis, Emblematicis, Symbolicis, Numiſmatibus, Inſignibus, Vſibus medicis, Alimentoſis, Oeconomicis, Veſtiarijs, Architectonicis, & Domeſticis,in Militaribus, in Ludis, in Ciuilibus, in Sacris, in Re nautica, inque Coronis.

Ariſt. l. 1. Phyſ. t. 2. & 4.

B
GENERA, ET DIFFERENTIÆ Arborum in Vniuerſali.

GEneraliſſimum Genus Arborum comprehendens Plantas omnes lignoſas, duras, proceras, craſſas, hærenteſque ſolidiſſimè Solo diuiditur primò in Arborem grandem, ferròque intactam, atque in Arborem fruticantem, ſeù Arbuſtatam, cæduamuè; ſubalterna hæc ambo Genera in Syluestres, feraſque Arbores, & in Hemeras hoc eſt mites, ſeù ſatiuas, atque domeſticas, vel hortenſes; & tam hæ, quam illæ ſubdiuiduntur ad hue in maſculos, & fœminas ſecundum Ariſtotelem ſic loquentem *Differentia quoque ſylueſtrium Plantarum, & Hortenſium* C *per maſculos diſcernitur, & fœmellas, vbi quaque ipſarum per proprietatem, quæ eis ineſt cognita fuerit; nam maſculus ſpiſſior eſt, ac durior, plurimis ramis abundans, minus humectus, celerior in maturationem, habetque folia differentia, & ſurculos; fœmella verò hæc minus habet.* Ridiculum tamen eſt, quod aliqui credant Arbores mares, & fœminas radicibus ſubterraneè coniungi ad fœcunditatem, & quamuis Ariſtoteles viſus ſit huic opinioni aſſenſum præbuiſſe, dum dixit Arbores fructum ferentes adiuuare ad maturandum, ſaltem eas, quæ infructiferæ ſunt omnimodè, vt inter Ficum, & Caprificum euenit; diuerſum tamen inferius palam eſt profeſſus dicẽs in Plantis facultates maris, & fœminæ miſceri, nec marem à fœmina ſeparari, quamobrem ex ſe ipſis progenerant, nec genituram, ſed conceptum tantum emittunt, qui ſemen vocatur; Ægyptij, Diodoro Siculo Autore, contrà græcorum morem Arbores fructiferas mares appellabant, fœminas verò maturitatem tantum adiuuantes; Prædictæ verò ſubdiuiſiones primæ in tot alias partiri poſſunt diuaricatas differentias, quot partes ab inuicem diſtinctæ realiter habentur, tam D perpetuæ, vt Radices, Caudices, Nodi, Rami, Cortices, Ligna, Medullæ: quam annuæ, ſeù caducæ, vel actu, vel potentia tales, vtpotè integrantes quidem Arborem, ſed non eſſentialiter, & abſolutè illam conſtituentes, vt ſunt Folia, Flores, Fructus, Semina &c. nam poteſt ſine his dari Arbor, at minimè ſine caudice &c. quò ſpectat illa de Plantis Ariſtotelica doctrina: *Differentia Plantarum in ſuis partibus cognoſcuntur pulchrè, vt & figura ipſarum, tum ex colore, tum ex raritate, & ſpiſſitudine, aſperitate, vel lenitate, tum alijs omnibus quæ ipſis accidunt differentijs.* Et vt à primis differentijs exordiamur: Radix græcè ῥίζα ſic definita à Theophraſto: *Radix eſt id, quo alimentum attrahitur*: oris officium præſtans, illique aſſimilata ab Ariſtotele; vndè Plantarum radicatio à Botanicis dicta fuit *Oris extenſio*, ſicuti Terra à terrendo fuit appellata, quam multi Proſerpinam vocauerunt, quia radices in ea proſerpunt, & tanquam pedes quoque, ſecundum Mizaldum, figuntur; Illæ, autẽ, vel Amaræ ſunt, vel Dulces, vel Suaueolẽtes, vel Graues, ſecundum Theophr.

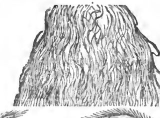
Alciat. in L. ſylua cad. de Verb. ſign.
Plin. l. 16. c. 20.
Ariſt. l. 1. de pl. c. 3.
lib. 1. de gen. Anim. cap. 1.
lib. eodem cap. vlt.
l. 1. de pl. c. 3.
l. 1. Hiſt. pl. c. 2.
Ariſt. l. 1. de pl. c. 2.

quas

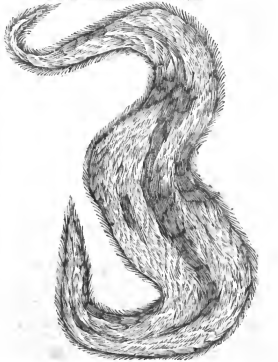
Theophr. l. 9. H.Pl. c. 13. Plin. l. 16. c. 32.

quas Plinius ità diuiſit, *Magna, & Radicum differentia; aliæ ſunt copioſæ, breues, & anguſtæ, ſingulares, craſſiores, & inæquales, ramoſæ, carnoſæ, profundæ; aliæ per ſumma ceſpitum deſcendentes; aliæ recto meatu; aliæ flexuoſo; aliæ minutis capillamentis hirſutæ, è quibus Montani pratenuia fila decerpentes, ſpectabiles lagenas, & alia vaſa nectunt, aliæ ſunt maximæ ſpatio, atque plenitudine, quædam ſunt viuaciores in ſuperficie &c.* Arborum quædam radices etiam reperiuntur, quæ ità complexæ viuunt ad inuicem, amantque connecti, vt cratem quandam conficiant, & ſepem ſupinam, quæ profundis aquis ſolo cuulſa poſſet ſuper natare, & ex raptu ſimi vliginoſi vagantis viuere; cuiuſmodi fortaſſis erant Arbores illæ, quas minimè radicatas, ſed erectas ſomniauit Lucianus, dum ſcripſit: *nos autem arbitrabamur continentem eſſe, verum erat Gurges, cui fundus non erat, Arboribus, quæ* E

lib. 2. ver. hiſt.



Reticulum Arachnoide paluſtre ſubtiliſſimũ, quod pro exemplo maiorum Radicum complicatarum exhibetur.



CONFERVA PLINII. *lib. 27. c. 8.*
Filorum inuolucrum, quod conferruminat Oſſa Dant Fluuij i an vitæ ſlamina nere ſciunt?

Hanc muſcoſum Acceruum vocat Ruellius *l. 2. de nat. ſt. c. 133.*

radices non habebant confixus; ipſæ tamen Arbores immobiles ſtabant, ac erectæ, ac ſi ſupernatarent; Sed rè vera dantur inſulæ quædam mobiles, atque natantes ſuper gurgites profundiores Vallium ex ſolis radicibus intertextis, & fimo vliginoſo leuiop-

A uiopp letis à natura fabrefactæ, quæ Arbuſculas mediocris altitudinis alentes, ca-
ſaſq; piſcatorum ſatis capaces ſuſtinentes, quoddam naturæ miraculum eſſe viden- *Columella*
tur. Sed in vaſtis gurgitibus Quercus etiam ingentes natantes complexu radicum *l. 2. c. 2.*
Hiſtoricè narrat Plinius inquiens, *quod ità librata ſtantes nauigant ingentium* *Plin. l. 16.*
ramorum armamentis. Illudque idem confirmat Abbas Stengelius neotericus *c. 1.*
ſcriptor exemplo practico Audomaropoli in Belgio. Huiuſmodi fundamenta vege- *in libro in*
tabilitatis, radices nempè varijs oſtendit modis natura ſibi curę eſſe iacere vbique, *ſcr. Pomona*
multaq; radicalia ſpecimina edere, vt eſt Reticulũ quoddam ſubtiliſſimũ, quod ego *in Hortenſ.*
Arachnoide cognominaui, ſuper humiles ſtagnãtes aquas efformatum, & longè, la- *p. 2. c. 2.*
tèque extenſum; cuius particulæ delineationi Diſtichon hoc ſubſcribere libuit.

Rete parat Natura ſuum tenuiſſima nectens
Stamina; numnè vt agant, ſic elementa capit?

Secus quoq; flumina conglobatarum Radicum ſpeciem effingit quandòq; natu-
ra in finem prorſus eundem, vt nimirum oſtendat prima vegetabilium ſtamina,
B eorumq; Embryones in Radicibus conſiſtere, & propterea villoſæ denſitatis, & fi-
ſtuloſæ herbaceam Conferuam à Plinio deſcriptam ſummæ ad oſſium conferrumi- *Plin. l. 27.*
nationem virtutis cõpoſuit, cuius iconem ſuprà dedimus, Diſticho allato animatã. *c. 8.*

Pro vltimis autem Radicum Arborearũ differentijs ſtabunt Monorrhizarũ con-
ditio, cum qua difficillima Vniradicum Arborum ſtat propagatio; itemque pro-
funditas earundem, dum altiſſimè inſiguntur telluri radices ad maximam Arboris *Bud. l. gr.*
ſtabilitatem, vel ipſarum quoque ſuperficialis prima ſub telluris cute excurſus ob *comm.*
impenetrabilem ſoli duritiem, vt in multis Occidentalium Indiarum Regionibus *Tom. 3. na-*
euenire monent Scriptores. Caudice, ſecundo loco, differunt Arbores craſſiori, & *uig. noui*
minus craſſo, itemque prolixiori, vel breuiori antè diuaricationem, qui parum, mul- *Orbis.*
tumuè teres, aut inæqualis eſſe poteſt. Nodoſæ quoque Arbores ab Enodibus ma-
nifeſtiſſimè diſcriminantur; illæ maſculinitatem, & ſylueſtreitatem redolentes, iſtæ
è contrà fœminineitatis participes: vndè mares Arbores, & ſylueſtres, vt potè ſic-
ciores naturaliter nodis huiuſmodi crebrioribus donatę ſunt, denſę crebritatis pro- *lib. 2. Ar-*
C pterea Vitruuij auctoritate nuncupatæ. Sunt autem nodi in Arboribus partes quæ- *chitect. c. 1.*
dam duriſſimę, & ceù verrucoſæ protuberantiæ; & illos duum ſpecierum fecit
Theophraſtus, nimirum cœcos alios, alios morboſos, & hi vel ſunt Tophacei, vel *Io. Bod. à*
fungiformes quos ἐπουλίδα potius, hoc eſt Glandia, quam verè nodos dici debere *Stapel in*
autumarem, & in Artificialibus operibus lignoſis, ideſt in Architectonicis, Vitruuio *Theophr. l.*
iubente, nunquam admittendos; nam ex vitiata, & non genuina germinatione pro- *1. H. Pl. cap.*
ueniunt, quę præternaturalem corruptiuam cauſam, non perfectiuã agnoſcit. Virtus *13.*
vegetans validior magna facit, & pulcra, non monſtroſa, atq; deformia, vt Platonis *Theoph. l.*
fert ſententia. *Non magna res ſtatim eſt bona, ſed bona ſtatim eſt magna.* Corti- *5. H. Pl. c. 7.*
cum modò differentiæ ſunt exarandæ, in quibus omnibus potentialis adeſt diuiſio, *l. 2. Archit.*
& ſubobſcurus color inter virorem glaucinum, & atrum, & à quibus mollities ex- *c. 9.*
trinſecus abeſt, & in eo ſitæ videntur eſſe, quod alij cortices ſint tenues, alij craſſi; alij *Gulielmus*
læues, alij carnoſi; alij per partes ſucceſſiuas decidui, vel conſtantes; alij neruoſi, alij *Philander*
D macilenti; alij multipliciter tunicati, vel per longum diuiſibilęs, ſeù filamentoſi; alij *in Vitrun.*
variè colorati, tum formaliter, tum cauſaliter; alij odorati, aut inodori, vel fœtidi; *Plin. l. 15.*
alij denique ſapidi, inſipidi, dulces, amari, acres, auſteri &c. Quæ omnes prænar- *c. 28. & lib.*
ratæ differentiæ de lignis quoque verificantur, & multò etiam plures, quæ haud dif- *16. c. 32.*
ficulter in execto quaquà verſum ligno diudicantur; vbi præter denſitatem, & ra- *in Phad.*
ritatem, ponderoſitatem, vel leuitatem, coloreſque ferè omnes, ſubſtantia, vel ho- *Colum. l. 7.*
mogenea, vel eterogenea, vel pectinatim excurrentibus venis delineata, vel om-
ninò indiſcriminata apparebit cum nullo medullæ veſtigio, vel alterius lignoſi vi-
ſceris, ſub quo ſtatu dubitari poteſt, an præualeat frangibilitas, vel ipſa ſciſſionis fa-
cilitas, nullis præcipuè apparentibus r imis, quarum abſentia materiam ad æterni-
tatis opera declarat aptiſſimam, teſte Ariſtotele; Verùm multò plures Arborum
differentias nobis ſuppeditant Folia pilis Animalium reſpondentia, & quanuis eo- *Ariſt. l. 2.*
rum pleraque ſint plana, & colore virentia, ſupernèquè neruoſa, calloſa, articu- *de Pl. c. 1.*

lata

lata, & partim carnea, & cartilaginoſa, necnon lanugine aliquali obſita, & helio- E
tropia, ſcilicet ad ſolem ſe conuertentia, vel ſaltem oſcitantia, tot ipſa figuris variantur, quot Planimetrici, vel Stereometrici in Mathematicis perfruuntur; nam illorum aliqua ſunt latiſſima, alia anguſtiſſima, & in acutiſſimum angulum deſinentia, alia orbiculata, alia trigona, tetragona, quadrangularia, pentagona, hexagona, & multilatera; alia craſſa, & carnoſa, alia ſingularia, alia numeroſa, alia laciniata, inciſa, capillata; alia caduca, ſcilicet caſibus autumnalis cadentis temporis obnoxia, quorum meminit Virgilius.

Virgil. Aen. l. 6,

Quam multa in Syluis Autumni frigore primo
Lapſa cadunt folia.

Idē Georg. 2. Plin. l. 16. c. 23. Vid. & cap. 26.

Alia indecidua, ſcilicet *haud vllis labētia ventis*, quæ Xerampelinum, ideſt ſiccitatis colorem non prius admittunt, quam alimētariæ ſcaturiginis in matre totus defecerit humor. His contermini Flores foliorum ſcutis corpora tecti, immò & intrinſecus quoque foliati, varijs differentijs ſubſunt & ipſi, varias in quibus temperaturarum diſſimilitudines produnt, dum ipſi aut denſi ſunt, aut molles, aſperi, ſubti- F
les, craſſi; albi, liguſtrini, cœrulei, purpurei; carnei, rubei, balauſtini, rufi, aurei, crocei, lutei, virides, pallidi, glauci, foliolis item alati rotundis, oblongis, angularibus, ternis, quinis, ſeptenis, vel pluribus, fiſtuloſum, pappoſum, carnoſumue, & ſolidum corpuſculum circundantibus; cum varijs quoque additamentis capitulorum, calyculorum, valuularum, iulorum, cachrydumvè innumeras penè diſtinctiones cauſantibus. A' Fructibus demum principaliſſimæ Arborum differentiæ decerpi debent, & quæ cæteris omnibus diſcriminibus in Dendrologica doctrina ſanè debent præferri *ex proprio ſiquidem fructu dignoſcitur Arbor*; ſicuti ex operibus, quæ ſunt veri fructus Hominum dignoſcitur Homo; Fructus ergò ratione finis eſcarij, qui Arborum verus ſunt actus, vt ex ſacris colligitur paginis, in quibus habetur quod in creatione Mundi omne lignum pulcrum fuit viſu, & ad veſcendum ſuaue, vel ſunt *Alphitei*, hoceſt farinoſi, qui, poſt quam medullariter exiccati fuerint, in farinam pro panificio ſunt reducibiles, quemadmodum glandes om- G
nes, ideſt fructus coriaceo intimiore tegmine veſtiti; Vel ſunt *Potomy*, humidioris ſcilicet ſubſtantiæ, qui recentes adhuc ſub maturitate copioſum fundunt liquorem potui aptum; Vel ſunt *Oleoſi*, quorum carnes, aut medullæ compreſſæ pinguem dant humoroſitatem ad ciborum condimenta facientem: & hæ differentiæ fructuū generaliores ſunt; Specialiores autem, & ſubdiuiſibiles tot nobis erunt, quot capitula trium huiuſce Voluminis librorum enumerabuntur. Quod verò ſpectat ad fructuum Arboreorum differentias per omnia genera, cunctaſqne per ſpecies vagantes, infraſcripta hæc ſuperioribus iam dictis adijcienda duximus; nam figuræ, magnitudines, colores, ſapores, partium numeri in vnoquoque genere accidentaliter tantum ſimiles reperiri poſſunt. Crediderim in primis diuerſiſſimas fructuum materias, formas, atque figuras perpulcras, ſolidas, ſuaues in ſupremo gradu vegetabilis Bonitatis eſſe collocandas, itaut de Natura loquens Lucretius in ordine ad fructus ſic cecinerit.

P. Nouarin. Adag. ſacr. 2126. nu. 1715.

Tres præcipui Fructus, Frumēti, Vini, & Olei.

Lucret. l. 5. de nat. rer.

Ipſa dedit dulces fœtus, & pabula læta. H

Ipſa nanque cæleſtia, terreſtriaque dona in fructibus Arborum excelſiorum coniungere viſa eſt, ima ſummis perbellè concilians, & pondera quoque ſurſum ferens, & vni reddendo formæ pedes, capitaque eiuſdem vegetatiui cenſus, quò ſequens direximus Diſtichon.

Incipit, & capit Arboreum Caput, omneq; finit,
Ætheris, & terræ nobilis eſca beant.

l. 1. de pl. c. 3.

Has fructuum figuras philoſophico ſpeculatus ingenio Ariſtoteles magni eas cenſuit eſſe literarij momenti, dum ſcripta iſthæc verba reliquit: *item figuræ fructuum ſi fuerint Syluestres, differentes habent poſitiones, neque omnes ſunt angulares, neque linea recta omnes ſunt.* Nam triangularitas Mineruæ dicata virtutem deſignat in medio duorūm extremorum, quemadmodum eſt Benefactrix Beneuolentia, quæ frigidæ deſpicientiæ, & impenſiſſimi ardoris eſt expers, vndè Fructus

tri-

Digitized by Google

A triſtitiam efficaciter excludentes, gaudiaq; perbellè, nec non arctè ſibi alligantes triquetræ præcipuè figuræ omnium temperatiſſimi ſunt partium Arborearum; Pentagoneitas itidem fructuum, Hexagoneitas, Heptagoneitaſq; compoſitæ veluti Figuræ trigonum in tetragono amplexantes Iuſtitiæ, & Æquitatis etiam naturalis ſemina quædam continere videntur, quibus hoc Diſtichon applicari haud ineptè forſan poterit.

Iuſtitiam Trias hic docet, hic dat Tetras & æquum,
Queis decet Aeternum conciliare Iouem.

Hemiciclares poſtmodum, conoidales, & turbinatæ figuræ, ac ellipticæ ſpecioſitates non paucas, tam internas, quam externas manifeſtiſſimas faciunt; quem ſenſum hoc metro concludendum cenſui.

Bina vbi conſurgit recti, curuiq; figura
Formoſos fructus quis ſemel eſſe putet?
B *Conatur Conus, Turbòq; ſalubria Poma*
Reddere, & oppoſitas præripuiſſe vices.
Reflectunt alibi melius nec lumina Soles,
Ellipſis quam per ſegmina compoſitæ.

Hinc fructuum magnitudo titulos acquiſiuit iuremerito Regios; in maiori ſiquidem quanto, & bono, & pulchro maior adeſt pulchritudo, & bonitas; illa etenim Arbor *ad Cælum ramis felicibus exit*, quæ candidiores & dulciores fructus tulerit, atque *Virgil. 2.* fœturam non vnam, ſed duplicem, triplicemuè ediderit fœcundiſſima, ſuccos in- *Georg.* fluentes excoquere valens ad ſapores eſcarios primariò dulces, ſuaues, pingues, vinoſos, & medicos; ſecundariò, amaros, auſteros, acutos, acres, acerbos, acidos, ſalſos. Aqueitatem porrò fructuum improbauit Galenus, vtpotè nimis fluxilem, & partibus *Lib. 2. de* nutriendis minimè adhærentem, dum inquit, quod huiuſmodi aqueitas, *celeriter* *Alim. facul.* *corpus totum permeat, & peruadit, excernuturq; tùm per cutim, tùm per vrinas; perindè omnia eiuſmodi cibaria medici ritè affirmant praui eſſe alimenti*: è contrà verò C conſiſtentiā in Fructibus alimentarijs craſſioribus laudauit dicens, *ex ipſis enim alimentum copioſius corpori apponitur, tardius permeans, maximè eum ſuccum in ſe ipſis habent craſſum, aut lentum, aut adſtringentem*. Accedit fructuum pinguedo, & oleoginoſitas, quæ humectat vtiliſſimè, mollit, lenit, & cū dulcore in aereitate quadam puriore fundato benignè laxat, concoquit, nutrit, auget ἰδιάζουσα amœnitate ſcilicet naturali nutriens; hinc eſt, quod huiuſmodi fructus comeſti corporis non modicum robur inducunt, & animi, diſponuntq; homines ad promptius, atq; facilius exercēdum Gymnaſticas, atq; Speculatiuas percipiendum Facultates; quò ſpectat egregium illud Naſonis εἰς τοὺς παντοσαρκοφάγους

Parcite mortales Dapibus temerare nefandis
Corpora: ſunt fruges, ſunt deducentia ramos *Ouid. l. 15. metam. fab. 2.*
Pondere Poma ſuo, tumidaq; in Vitibus vua, &c.

Id experti feliciſſimè fuere Indorū Sapientes Gymnoſophiſtæ, idq; probarunt inter Græcorum Philoſophos Zeno, atque Menedemus, qui ſolis Fructibus Arboreis D victitantes ſcientificis ſuis Speculationibus liberè magis, atq; diutius incubuerunt. Sed multò meliori mentis adſpiratione moti Anachoretæ Catholicæ Veritatis Cultores Arboreis Fructibus procul ab omni Gaſtrimargia, atq; popina contenti, cæleſtem pluſquam terrenam duxere vitam. Calidiores quidem, & ſicciores Fructus guſtum intrà propriam naturalitatem plus, minuſuè mordicant detergenti pręditi facultate, expurgante, necnon attenuante: aut amarore mediante viſcera aperiunt, penetrāt, mundantq; & qui terreſtreitate quadam auſtera craſſi, frigidi, & ſicci habent adſtringere, adunare, fixare, anguſtareq; & viſcera nimis laxa cōtrahere. Vredine quadam vlterius vrgentes fructus acres, mordicantes altè penetrant, reſoluunt, attrahunt nō omninò inſalubriter, sì parciſſimè comedantur, quo pacto acidi quoq; fructus intrà ſtrictæ moderationis limites ſumpti languida viſcera iucundè confirmabunt, & ſuperfluitates humorum craſſas incident; à quorum actionis modo parum diſſimiles euadent ſalſuginoſi fructus modicè admodum deguſtati; nam vbi

opus

opus fuerit vtiliſſimè ſiccabunt,contrahent, denſabunt, atq;à putredine viſcera exi- B
ment.Extrinſeca demum Glabrities,atq; Piloſitas fructuum accidentariæ differen-
tiæ cũ ſupradictis omnibus figuris, coloribus, & guſtabilibus qualitatibus inueniri
poſſunt,vel comeſtibilem,vel abſolutè excrementoſam,& pro putamine inſeruien-
tem carnem ambiant, quæ acinos, vel oſſa contineat, nil refert; quæ verò piloſita-
tem, & hirſutiem excedit ſpinoſa fructuum veſtis,ſi ab extrinſecò ducat originem,
tanquam ligni ſoboles,non autem à fructuoſa ſubſtantia proueniens,eorundem fru-
ctuum nobilitati minimè obeſſe credatur. Supremum autem differẽtiarum locum in
fructibus occupet ſublimitas natalis loci, atq; infernus ſitus eiuſdem; hic infauſtus,
illa feliciſſima, quià fructus montani, atq; è ramis Arborum altioribus prodeuntes
ſapidiores, coloratiores, perfectiq; magis fiunt; è contrà verò in conuallibus naſcẽ-
tes, & pedibus Arboreis proximiores, quam capitibus, vtpotè minus elaborati, ij
parum excocti alimenti habeantur. Sed ad nominalem Arborum accedamus co-
gnitionem.

NOMINA, ETYMOLOGIÆ, Æquiuoca, Denominata. F

ARbor nominetenus conſiderata, vt ex Textibus Iuriſconſulti nõ vno
in loco patet, appellatione generaliſſima *vites quoq; & Hederas, &*
Iac. Spieg. in Lex. Iur. ciu. *Arundines, & ſalictum continet*, ex Spiegelio;Excipitur quæ vento
deiecta eſt, non iam Arboris nomine, ſed *Ligni* comprehendenda,
Virg. Georg. 4. prope princ. vt in *L. ligni de leg. 1.* Antiqui porrò *Arboſẽ* pro *Arbore* vſurpabant,
vt & nunc fit, ſed poeticè magis, quam oratoriè, & in recto ſo-
lum, non in obliquo; ſic Virgilius. *Obuiaque hoſpitijs teneat frondentibus Arbos.*
Feſtus Sic appellata eſt credam, quaſi *Aruor*, ſeù *Aruos* more Græcanico ab *Aruis*, in
quibus feliciſſimè creſcit ad fructificationem. Non deſunt qui nomen Arboris ve- G
Pap. Vocab. lint à *Robore*, ſeù fortitudine deduci, tanquam totius Generis *Arborei* primà eſſen-
tialitate;non poteſt enim *Arbor* dari perfecta,niſi & ſit robuſta.Hinc eſt quod Plan-
ta tenella, & neophyta,è ſemine licet *Arboreo*, mox in *Arboreto*, vel alibi nata Her-
bæ tantum nomine à Geoponicis vocanda cenſetur: *Spieg. in L. certè ff. Arb. furt. caeſ.*
Germanis *Ein Baum*; Italis verò, Gallis,& Hiſpanis nomenclaturam eandem è la-
tino deſumentibus *Albero, Arbre, & Arbol* reſpectiuè nuncupatur. Græcis τὸ δένδρον
appellatur, & inde nos *Dendrologiam* hoc Opus inſcripſimus, vt & λιθόδενδρον
L. 36. c. 11. Græci vocant coralium, eò quod ſit planta lapidea. Sic & *Dendritem* Plinius, (vt
& 37. c. 12. tot alia Græcorum denominata minus neceſſaria breuitatis ergò omittantur) vocat
albam quandam gemmam,ſeù lapidem figuras Arborum intus à Natura delineatas
repræſentantem, cuiuſmodi plures ſunt in noſtro Muſæo, illiq; idem Author mi-
randam tribuit virtutem, & eſt, quod ſi recondatur ſub Arbore cædenda, non pati-
tur ſecurim hebetari. Hebræis vero *Hets*, vel potiùs *Eb* à *Virore* vocatur Arbor, H
Sanct. Pagnin. epith. f. 1. nimis communiter certè, cum eiuſmodi qualitas æquiuocè tantum participetur ab
Arbore vera, & viua. Nec diſſimiliter idem *Arboris* nomen, latinè duntaxat ſum-
ptum,pluribus rebus æquiuocum reperitur. Duabus piſcium ſpeciebus primò com-
Arbor piſcis. petit; nam ARBOR *in Gaditano*, (Plinius inquit) *Oceano piſcis eſt, in tantum vaſtis*
diſpanſus ramis (hi ſunt monſtroſa, prægrandiaq; brachia) *vt ex eà causà fretum*
L. 9. c. 4. *nunquam intraſſe credatur*. Idem nomen Rubellioni piſci ab aliquibus quoquè tri-
Id l. 32. c. 10. & 11. buitur, quanuis à *Rubore*, illius ſcilicet colore melius fuiſſet deductum, quam ab
Arboris forma illi nullatenus competente. *Arborem* quoq; Armeniæ maioris Flu-
Bocc. de flu. uium Coſmographi memorant. Nec niſi translatè *Arborem* in Naui collocamus,
cum proprià nomenclaturà *Malus* dicatur, & meritò quidem iure, cum homines,il-
Arbor naualis. lo mediante,in quamplurima ferantur mortalia pericula, quæ *Mala* ſunt vbiq; de-
ploranda; vndè Satyricus ille de maritimum iter habituro dicebat:

I nunc

A *I nunc, & ventis animam committe, dolato* — *Iuuen. ſat.*
Confiſus ligno, digitis à morte remotus — *12.*
Quatuor, aut ſeptem, ſi ſit latiſſima Teda.

Quapropter *incertam* iſtius modi *Arborem* paulò priùs cognominarat idem Poeta, non tantùm quia incertis feratur vndis, quàm quia ad lucrum incertum homines exponat.

Alternum puppis latus euertentibus vndis — *id. ibid.*
ARBORIS INCERTÆ, nullam prudentia cani—Rectoris conferret opem.

Aliàs vt magnitudinem nauis oſtenderet, eleganti metaphora pro remo Virgilius *Arborem* poſuit vbi cecinit: *It grauis Auletes, centenâq; ARBORE fluctum* — Arbor remus.
Verberat aſſurgens. Quin & eàdem — *Aen. 10.*
voce vſus eſt, vbi Vites diſpoſitas, & ordinatas, vt Feſtus interpretatur, intellexit.

——Nec ſeciùs omnis in vnguem — *id. 2. Georg.*
ARBORIBVS poſitis, ſecto via limite quadret. — Arbor pro Vite.

B In Politica ſignificatione ARBORIS nomen importat Familiarum Genealogiam ſub Arboris icone graphicè delineatam, cuius rei exempla ſæpiſſimè obſeruamus in aulis nobilium appenſa. In eiuſce rei deſcriptionem, atque vt *vnum pro cunctis fama loquatur opus*, Apollineum hoc monumentum peruetuſtæ Bombaciorum Bononienſium Arboris adducam. — Arbor pro familia.

Tauola appeſa io veggio à queſte mura, — *In Poeſi Ita-*
Oue vn' ARBORE antica i Rami ſpande, — *lica Gaſp.*
Scarſa di frutti sì, non di verzura, — *Bombacij*
Soura cui s' innalzar l' aurate Ghiande. — *de laudib.*
Ella figlia non già d' Agricoltura — *Ruris.*
Fia che Fogli per Foglie all' aura mande.
L' ordine certo è in lei di Nuore, ed' Aui;
Van l' Api Aonie à fabricarui i faui.

Præterquamquòd Familiarum progreſſum *Arbor* ſignificaret, quamplures pa-
C riter inter eaſdem cognominare potuit. Iſtius cenſus apud nos Bononienſes fuit antiquiſſima de *Albaris*, aut ſatiùs de *Arboribus* Familia, quæ ſui cognominis veſtigium reliquit in Eccleſia S. Nicolai de *Arboribus* in medio ferè ciuitatis. Item Familia de *Alberis* Genuenſis, ex quâ fuit Ioſeph *Albera* Gallici Regis olim Legatus, ad quem Poematia quam plurima Publij Franciſci Spinulæ directa; Nec non de *Albarijs* Cæſenas, & aliæ multæ, quæ apud Hiſtoriographos legi poſſunt. — Arborea vel Albaria familia Bonon. — Albera Genuen. — *Spinul. l. 1. Poem. 2. & lib. 2. Od 4.*

Nec familiæ tantùm, ſed & Populi, & Vrbes mutuatam ab Arbore denominationem voluerunt. In exemplo venit ARBONA, quaſi *Arborbona*, aliàs *Arbor Felix*, Oppidum à Romanis conditum Danubium verſus in Heluetiorum finibus ad Brigantinum lacum, Germanicis tribus milliarijs ab Vrbe Conſtantia diſſitum. Id nominis huic Ciuitati remanſiſſe credam ab ARBORICHIS Populis, qui totam illam tenuere ſtationem, quæ Galliæ ad Occidentem contermina citrà Rhenum, Thungros, Aduaticos, Taxandros, Ambiuaritos, & Eburones includebat. Imò — *Blond. hiſt. Ital.* — Arbona Vrbs.
D eoſdem quoque fuiſſe credam, quos ARBORITOS Geographi nuncuparunt. Ipſorum verò primos nomen ab arte traxiſſe credere par eſt. Nam antiquiſſimi nationis eiuſdem erant Agrorum, & per cõſequens Arborum quoq; cultores, quibus Romani eà conditione loca illa inhabitanda conceſſerunt, vt & agros colerẽt, & aduerſus Tranſrhenanos tuerentur. Aliam non prorſus contemnendam nominis *Arborichorum*, quos vbertim deſcribit, originem tradit Goropius, ad patriam tamen linguam recurrens. Ab *Arf* igitur, quod pro *Erf* ſumptum hæreditatem denotat, & *Bor*, voce contracta à *Bauvver*, vnde Agricola, ac *Rich*, quo Regnum apud Germanos ſuos denotatur, nuncupatos autumat, quaſi *hæreditarium agricolarum regnum* dicendæ forent regiones illæ, quarum colendarum ius à Romanis acceperant, ad poſteros hæreditate perpetua trãſiturum. Eſt pariter Vrbs quædam Sardiniæ, in ora occidentali diſtans à Calari metropoli milliaribus octuaginta, *Oriſtagni* vulgò, & latinis ARBOREA nuncupata. Sequanorum ſimiliter Vrbs ARBOROSA, in Burgun- — *Æg. Tſchu. in deſcr. Rhet. Alp. p. 19.* — *Francicor. lib. 3. pag. 61.* — Arboroſa Ciu. — *Marcell. Arm.*

gundiæ Comitatu, inter Salinas, & Polyniam proximas Vrbes, ARBOIS vulgò Ar- E
boris nomen pro ſuo denominante cognoſcit. *Daulis*, alias *Daulia* Phocenſium
Madera Ciuitas ab Arborum denſitate Δαυλὶς dicta fuit, quia locus illius natalis denſiſſi-
Hiſp. eſt ma- mis anteà conſitùs erat Arboribus. Pari de cauſa nomen accepit *Madera* celebris
teria. Atlantici Oceani Inſula à Luſitanis reperta, in qua Saccharum illud colligitur,
quod in Officinis *di Madera* nuncupatur; hæc enim vox *Madera* Luſitanica lingua,
& Hiſpanica nil aliud quàm *Arborem*, vel *lignum*, ſeu materiam arboream deno-
tat. Detexerunt hanc Inſulam Ioannes Conſaluus, & Triſtamus Vaez, eamque
Luſitanorum Rege inhabitare cupiente, opus fuit nimiam Arborum copiam omnia
penè loca occupantem igne tollere, cuius flamma ita vehementer exarſit per to-
tam Inſulam, vt qui ad eam habitaturi conceſſerant, in mare ſe recipere coacti ſint,
ibique per nonnullos dies impaſti furorem ignis euitare; & ſic breuiſſimo tem-
poris interuallo depaſta eſt Flamma quod natura omnium parens multis annis
præparauerat, & longa quoquè per ſecula conſeruaſſet. Arboris diminutiuum eſt
Arbuſcula *Arbuſcula*, & hoc quoque ſuis non caret æquiuocis; præter enim puſillam Arbo- F
arbor par- rem, quam Græci δένδριον vocant, ſignificat etiam machinulam quandam, quæ
uula. ἁμαξίποδα Polluci, & ἁμαξόποδα Vitruuio dicitur, quaſi *plauſtripes*, & eſt illa,
Vitr. l. 10. in quà verſantur rotarum axes concluſi laminis ferreis. Inuenitur etiam ARBV-
c. 17. SCVLA nomen proprium mimæ cuiuſdam mulieris à vulgò exploſæ, de qua
Arbuſcula Horatius. *—nam ſatis eſt equitem mihi plaudere, vt audax*
mulier. *Contemptis alijs exploſa* ARBVSCVLA *dixit*.
Serm. lib. 1. Cæterum denominatorum ab Arbore directè ſumpta ſuccedunt *Arboreus*, quod
ſat. vlt. nemine dubitante ſignificat quicquid ad Arborem ſpectat, vel quicquid Arboris
Arborea eſt. Obſeruandum tamen eſt eleganter identidem hoc ad alia transferri. Sic *Ar-*
deriuata. *borea* ceruorum cornua cognominabat Virgilius, eo quia tanquam *arboreſcere*, hoc
Æn. l. 1. eſt in arborem excreſcere videantur, dum ramos arboris inſtar emittunt. *Arboreum*
Pl. l. 12. item Ebenum, pro Ebeno Arbore dixit Plinius. Indè cognominatus eſt Io. *Arbo-*
Auſon in *reus* Laudunen. Teologus Pariſien. qui Theologica multa, necnon & Philoſophica G
Parent. 3. 4. eruditè cõſcripſit. *Arborius* quoq; dictus eſt Æmil. Magn. Burdigal. Rhetor, & auun-
& in Pro- culus Auſonij Poetæ. Arboreos item fructus cognominamus, quos Arbores tan-
feſs. 16. tùm ferunt, quoſuè Græci τοὺς καρποὺς vocant, non ſine æquiuocatione cũ manuum
iunctura, quam eàdem voce comprehendunt; inde nomen traxit *Carpenſe* caſtrum
prænobile Mutinenſis ditionis, & cognomen Iac. *Carpus* Chirurgiæ quondam Bo-
noniæ profeſſor, qui ſcripſit Iſagogen in humani corporis anatomen, quæ impreſſa
Bibl. Claſſ. eſt Argentinæ per Henricum Sybold cum figuris. Quin & inde compoſitum eſt
Polycarpi nomen, quod multum fructiferum interpretatur. Talis fuit Polycarpus
Epiſcopus ille qui in Chriſti vinea multum fructifer, ſanguine tandem, & igne pro-
batus ad Altiſſimum euolauit; Vnde Marianus noſter Bononienſis.
Ruin. Rom. *Per flammas Polycarpe, per alta fluenta Quirine.*
lib. 2. epigr. *Non eſt è terris mollis ad aſtra via.*
16. Ad hanc quoq; denominatorum claſſem reduci debet & *Arborarius*, vel Laconicè
Arborius, ſed obſoletè, pro *Arboreus*, & his epithetis proſequimur Ruſticorum H
inſtrumenta ad Arbores excolendas ſpectantia; Sic *Arborariam* falcem Cato co-
de re ruſt. c. gnominabat, imò etiam ſic *Arborarium* nuncupamus Picum auem, eo quia roſtro
11. Arbores excauet, & in illis niduletur. *Arborator* inſuper apud Geoponicos eſt
Pl. lib. 9. qui curam Arborum gerit. Ita putatorem earundem apud Columellam denotat.
Dicit enim *frondem medio die arborator nè cadito*. Eodem præterea autore ruſti-
Col. l. 11. corum primi latinorum temporis vocabulum erat *Arboridea*, & hoc innuebant
plantas *Arboreſcentes*, ſiue in arborem euaſuras. Loca in quibus huiuſmodi ar-
buſculæ educantur *Arbuſta* dicuntur, alias *Arboreta*; vnde Gellius *Conualles*, in-
lib. 17. c. 2. quit, *& arboreta magna erant*. Iuris Conſulti verò *Arbuſtum* interpretantur locum
in ſpecie vitiferis conſitũ Arboribus, hoc eſt Vlmis, Populis, vel ſimilibus. Quin &
Spieg. in ipſæ etiam Arbores vitibus maritatæ, & in ordinem digeſtæ eodem *Arbuſti* nomi-
lex. iur. ciu. ne indigitari ſolent; vnde Vitis ſuper huiuſmodi decurtatas Arbores meliùs quàm
alibi

E alibi fructificans, *Arbuſtiua*, Græcis *ἀναδενδρὰς*, & illius vinum *Arbuſtiuum* nun- *Ath. Deipn.*
cupatur, cuiuſmodi erat quod excellentiſſimum Capuæ æſtimabatur. Inde & *Ar-*
buſtare verbum, Græcis *δενδροφυτεῖν* proceſſit, quod *agrum Arboribus ad mari-*
tandas vites conſerere denotat. Arbuſti etymon aſſignant qui ſic dictum, tan-
quam *Arboris buſtum*, meliùs quàm *haſtam* ſolidè aſſeuerant, innatam vtpotè
duritiem conſeruans, cum hæc in Arboribus præualeat magnitudini. *Vmbra* non-
nunquam pro Arbore ponitur, effectu pro cauſa metaphoricè vſurpato; ita Silius.

—Multas nemorum conſumpſerat vmbras. *lib. 14. Bel. Pun.*

Arbor ſicca, aut *lignum*, aut *materies* propriè dici debet, habita ratione ſpeci-
ficationis ad finem vel comburendi, vel aliquid conſtruendi machinamentariè,
vel architectonicè, iuxtà doctrinam, & determinationem Iuriſconſultorum. *Vlp. l.*
55. ff. de legatis tertiò, & Andr. Alciat. in Comm. de verb. ſign. Sed *Materies* ſim- Ligni de-
pliciter prolata debet accipi pro pulpa, ſeu carne lignoſa, vel arborea à ſolo ſepa- riu. & de-
rata. *Ligni* verò nomen dum Arbori viuæ applicatur, in figurata ſolummodo fit nom.
F locutione, vt dum ſcripſit Pſalmographus *exultabunt omnia ligna ſyluarum*, ac *li-* *Gen. c. 1. &*
gna fructifera, & omnes Cedri, comprehendẽdo omnia, quæ in genere Arborum *3. Pſ. 95. &*
poſſunt excogitari, etiam infructifera, vt clarius notat P. Emanuel Sà. Imò *li-* *148.*
gnum, quod à *legendo* deriuatum vult Varro, quandoquidem ad focum ſtruendum
ligna in aruis *legantur*, & identidem *ligentur*, cum dicatur de omni eo, quod eſt *in Annot.*
ex materia *lignea*, non ſemel poſitum legimus pro Trunco Arboreo; Et cum *ligni* *in Sac.*
appellatione propriè veniat quicquid comburendi cauſa comparatum eſt: hinc ni- *ſcript.*
hil mirandum, quòd in aliquibus regionibus, vt in Ægypto, vbi arundinibus pro
ligno vtuntur, ſub ligni nomine comprehendantur arundines, & papyrus, & her-
bulæ quædam, vel ſpinæ, aut vepres. Inſtrumenta quoq; militaria ſignificat *lignum*
ex D. Marco, vbi dicit quòd ad capiendũ Chriſtum dominũ venit *Iudas Iſcariotes*
vnus de duodecim, & cum eo turba multa cum gladijs, & LIGNIS &c. Sũt autem *ba-* *c. 14. c.*
culi, qui *fuſtes* apud Matthæum vocantur. Pedicas inſuper ligneas, quibus capti- *c. 26. c.*
G uorum pedes vinciuntur ſignificat *lignum*, vbi legimus in Actibus Apoſtolorum,
quòd cuſtos *miſit eos* (D. ſ. Paulum, & Silam) *in interiorem carcerem, & pedes* *Act. 10. c.*
eorum ſtrinxit LIGNO. Quod & pedes ſibi ſtringeret ligno D. Franciſcus Aſſiſias,
cum ligneos calceos auſteritatis ergo geſtaſſe tradatur, LIGNIPES à ſacris Poetis
eſt cognominatus; vnde Mantuanus cecinit.

LIGNIPEDIQVE Lauerna Viro, Carthuſia Hugoni. *Tom. 1. de*

Nec ſemel in ſacris Scripturis *lignum*, pro denotanda Cruce, ſanctiſſimo ſalutis *mort. Io. So-*
noſtræ Signo, eſt inuenire, vt ſimiliter de eadem in oraculis Sybillinis ſcriptum *ret.*
eſt obſeruare.

O LIGNVM felix, in quo Deus ipſe pependit. *Orac. Sybyl.*

In legalibus verò *lignum* ſæpius vſurpatur pro *tabula* in qua ſcriptæ ſunt leges. *l. 6.*
Deriuatorum iſtius nominis non eſt quod notetur, niſi velimus dicere, quod *lignari* *l. 10. ff. de*
propriè denotat ad *ligneam* materiem deſecandam, vel deportandam ire, vt *li-* *bon. poſſ.*
gnilia, nempè *lignoſa* ſtrues ad focum præparandum componantur, cuius rei *cont. tab.*
H actus *lignatio* dicitur (licèt hoc & locum ipſum, vnde ligna accipi poſſunt, valeat
ſignificare) vnde *lignator* propriè de milite, qui ad eiuſmodi materiam compor-
tandam it, dici ſolet; quem ſenſum præſefert & *lignarius*, niſi pro fabro ligna
elaborante ſumatur. *Lignaria* eiuſmodi negotiatio, quia ipſi animum ante impe-
rium pertinaciter intenderet P. Aelius Pertinax Imper. ab Aelio Succeſſo genitus,
Pertinacis eidem cognomen peperit. Nec inuenuſtè hinc dictum autumant dimi- *Volater. lib.*
nutiuè *ligellum*, breue ſcilicet domicilium, & tuguriolum, eo quia breuioribus, *22. An-*
rudioribuſque lignis conſtet; ita Plautus. *throp.*

—Diuum, atquè hominum clamat continuò fidem, *in Aulul.*
De ſuo LIGELLO fumus ſi qua exit foras *act. 2. ſc. 4.*

Poſſet hic eàdem ratione addi nomen *Ligilla* anus, de qua ſatyricè Martialis.

Quid vellis vetulum LIGILLA ......? *l. 10. epigr.*

Nos Itali quoque verbum peculiare iactamus à ligno emanans *tralignare*, Gal- *90.*

Digitized by Google

Monoſ. l. 3. num. 390. lis ad rem *forligner*, hoc eſt *degenerare*, ex eo deſumptum, quod lignum pro Arbore viua acceptum ex vna in aliam ſpeciem ſæpiſſimè tranſeat, vt puta cum è domeſtico agreſte fit, & ſic dicimus prouerbialiter MOLTI BEN NATI TRALIGNANO, quod poſſet ad verbum inuerti. A

Multi degenerant præclaro ſanguine creti.

Quin & nobili eiuſcemodi loco nati dicuntur *di buon LEGNAGGIO*; per hanc enim vocem innuimus illuſtrem Maiorum ſeriem. Exindè pariter obuenerunt nomenclaturæ LIGNAGO perinſigni Venetæ Reipublicæ caſtro ad Atheſim, cuius *Pons* olim *Alieniacus* dicebatur; atque LIGNANO Mediolanenſis ditionis oppido præclaro, vnde proceſſit Senatoria LIGNANORVM Bononienſium Familia, & famoſus ille I. C. Io. Mediolanen. qui ſcripſit ſuper Clementin. lib. 1. ac quædam alia, & cuius nomine citantur ſuper 2. Decret. de Amicitia, de Bello, & Duel. de pluralit. beneficiorum, & alia quamplurima, quæ longum foret recenſere. *Idem l. 9. ſt. It. ling. pag. 424. & l. 2. p. 71.* Eiuſcemodi originis rationem habet & *Lignaria* ager Florentiæ proximus. Inde cognominatus videtur Io. de *Lignerijs* Philoſophus, & Aſtronomus, qui ſcripſit Canones primi mobilis lib. 1. tabulas eiuſdem lib. 1. de ſphæra quoque lib. 1. & claruit anno 1350. Nec multum ab hoc ſuo diſtat cognomine Deſiderius *Lignamineus* Patauinus, qui ſcripſit de inuento M. T. Ciceronis in Zacyntho Inſula ſepulcro, impr. Venetijs 1547. vt, & Io. Philippus de *lignamine* Meſſanenſis Siculus Medicus egregius, qui ſcripſit inter cætera ad Sixtum Pont. IV. de vnoquoque cibo, & potu vtili homini, & nociuo, & eorum primis qualitatibus. Græcis lignum ξύλον dicitur; hinc, alijs omiſſis, quæ quamplurima ſunt, & pauci ad hanc rem momenti, memorabimus tantùm ab illo cognomen traxiſſe Gulielmum *Xylandrum* Auguſtanum, virum vndèquaquè doctiſſimum, qui Antonini Liberalis Transformationes, eiuſdemque Vitæ libros duodecim, itidemque Phlegontis Tralliani de Olympijs nonnulla, & de mirabilibus, & longæuis librum, necnon & Apollonij, ac Antigoni Græcorum hiſtorias latio donauit idiomate. B

Prætereà dupliciter lignum conſiderari poteſt in ſylua, vel vt combuſtibile, vel vt elaborabile. C Ligna hoc pacto ſumpta, quatenus nempè vel ædificijs conſtruendis inſeruiunt, vel in inſtrumenta quælibet concinnantur, aut ad machinas cuiuſuis generis concurrunt, dum adhuc viridia ſunt, quà nimirum ſectilia, & lauigabilia, *Hoſma* antiquitus, necnon *Lima* dicebantur. Sed quia meliori vocabulo *Materia de nom. & deriu.* *Materies* nuncupantur eiuſmodi ligna, hinc etiam breuiter notabimus amplum iſtius nominis ſignificatum. *Materia* itaque generaliſſimè ſumpta eſt ex qua aliquid conſtat, & reſultat, & ὕλη Græcis dicitur; Peculiariter verò vt rem Arboream reſpicit, eſt illa, quæ ad ædificandum, fulciendumuè ædificium neceſſaria eſt. Talis eſt materia, circa quam verſatur faber lignarius, aut tignarius. Hinc deriuat *materiari* ὑλάζεσαι, verbum caſtrenſe, vt *lignor*, cuius etiam ſernat ſignificatum; eſt enim & ipſum materiam, ſed ad munitiones faciendas cædere. Ipſi verò, qui materiam ſic cædunt, *materiary* nuncunpantur, quod nomen etiam opificibus, qui ex hac materia aliquid conſtruunt, competit; vnde Plautus de nautico fabro dicebat. D

Mil glor. act. 3. ſc. 3. *Si non nos materiarius remoratur, citò erit parata nauis.*

Exindè Tertullianus *Materiarios* eleganter vocauit hæreticos, qui, adnotante *Spieg. de verb. ſign.* Rhenano, negabant Deum omnia ex nihilo creaſſe, ſed ex aliqua præſuppoſita materia, quos nos pariter deteſtamur confitentes D. O. M. omnia ex nihilo protuliſſe. Sumitur *materiarius* & adiectiuè, & hoc pacto *materiariam* cognominamus fabricam, cuius inuentor Dædalus prædicatur. Alia ex hoc nomine deriuata *l. 3. de offic.* ſuccedunt, quæ tamen non ſunt in vſu. Sic *malè materiatas* ædes dicebat Cicero, ſignificans compoſitas ex mala materie; vt puta ex lignis intempeſtiuè cæſis. Ex quodam item obſoleto verbo *materio*, quod tamen à nemine adhuc vſurpatum re- *Vitr. lib. 4. cap. 2.* cordor, *materiationem*, & *materiaturam* deduxit Vitruuius, quæ pariter non admodùm probantur. Omnis verò materia ad tegendum apta in Ædificijs *tignus*, vel *tignum* dicitur; vnde *tigillus*, & *tigillum* diminutiua: generaliùs verò ſub tigni

nomi-

E nomine apud Iuriſconſultos venit quidquid in Vineis neceſſarium eſt ad earum ſuſtentationem, vt puta perticæ, pedamenta &c. *L. 1. ff. de tigno iuncto l. tigni 62. ff. de verb. ſign.* Idem tignum in *l. 12. tab.* accipitur pro omni materia. Inde *conſignationis* nomen venit *Alc. de verb. ſign.* & *Tignarius* faber is eſt non ſolùm qui ligna dolat, ſed etiam qui lignea quæque domeſtica tabulata compingit.

Vt combuſtibilia verò conſiderata ligna, & vt in ſyluis adhuc permanentia, nullique alteri vſui, quàm igniario deſtinata, tunc *Xyla* meritò, & *Lychna* quoque dici poſſunt, tanquam ignis pabula, & nutrimenta, vnde ſic à ligno λυχνος proceſſit, ideſt lucerna; niſi dicere velimus, quòd è contra ligna à *lichno* dicta ſint, eo quia incenſa conuertuntur in lumen, quod λυχνος denotat. Ibi quoque ligna plurima recisarum Arborum ſimul congeſta, atque etiam colligata in *ſtruem* (quæ à *ſtruendo* dicitur) aceruantur, & hoc no nen æquiuocat cum *ſtrue* libi quodam genere, quod olim profanis adolebat in ſacris; de ipſo Poeta Sulmonenſis.

ſtrues *quid*

F *Hac adolet flammis cum STRVE farra ſuis.*

Ouid. l. 1. Faſt.

Et dicebatur eo quòd eſſet artificioſè inſtructum; & ab eodem artificio proceſſit nomenclatura Architriclini, qui Dapum *ſtructor* dicitur vulgo Italorum *lo Scalco.*

Sunt etiam ligna proximè combuſtibilia, & ſunt omnia, quæ domi iam ad focum deſtinata ſunt. Eiuſmodi eſt & *Carbo*, hoc eſt *lignum aridum*, ſeù *coctum*, à quo tota prorſus exempta ſit humiditas in fumum reſolubilis, vnde *Acapnum* dici poteſt, è Græco fonte ἄκαπνος, hoc eſt ſine fumo. Eiuſcemodi præ cæteris nomine indigitari meretur lignum Arboris [illegible], quæ combuſta non fumigat, ſed ſuauiſſimè olet, vnde anſam deſumpſit P. Nicol. Cauſinus ſignificandorum Chriſti Martyrum, dum cecinit.

Carbonis *æquiu. deriu. denom.*

Symb. Polyhiſt. lib. 10. num. 5.

Caduntur gladijs more bidentium;
Non murmur reſonat, non querimonia;
Sed corde impauido mens bene conſcia
G *Conſeruat patientiam.*

In hymn. D. Martyrum.

Vnde verò nomen habeat *Carbo* dilucidat Iſidorus, ſic dictum aſſerens eo quòd flamma *careat*, cùm propriè ſit *extincta pruna*; nec obſtat identidem quoque ignitum eſſe, cùm hoc ſit per accidens, & aptiùs tunc debeat appellari *pruna*. Græci κάρφον dicentes exactiorem habent illius nominis originem à κάρφω *ſicco*, vel *arefacio*; Quin & ἄνθραξ etiam eiſdem appellatur, vnde *Anthrax* apud Plautum in Aulularia, coquus quidam introducitur, ità dictus, quòd Coquorum ſit ad prunas *anthraces* dictas aſſiſtere. Apud Romanos antiquos nomen dedit Conſulari familiæ cuidam, quæ prodijt ex M. illo CARBONE, viro in agendis cauſis diſertiſſimo, tantæque eloquentiæ, vt illum nobis ſic deſcripſerit Cicero. *M. CARBO canorus orator, volubilis, ſatis acris, vehemens, valdè dulcis, perfacetus, induſtrius, diligens, in exercitationibus, commentationibuſque multum operæ ſolitus ponere.* Filius illius fuit C. CARBO alter, pariter orator, ſed (vt idem inquit Ci-

Iuriſtoff. in l. pali, & ligni de leg. 19.

Laur. Begel. Th. V. H. R. pag. 345. e E. 77. a C. 586. b. P. 423. 6.

H cero) *Non ſatis acutus; facilè tamen dicebat, & auctoritatem naturalem quandam habebat oratio.* At ipſum propter bella Ciuilia diſſolutam militarem diſciplinam componere, & in melius præſtringere conatum, Romanus exercitus trucidauit, ſatiùs ducens maximo ſcelere coinquinari, quàm inordinatos mores inſtaurare. De iſto contra Cymbros Romanum Populum circa A. V. 650. priùs adhortante canebat Marianus noſter Bononienſis, meus dum viuebat amiciſſimus.

in Bruto.

M. Carbo & C. Carbo oratores.

Val. Max. l. 19. c. 7. & c. 13.

Inuehor in Cymbros; Gens candida quippe notari
A CARBONE poteſt; me tamen alba notat.

Statuar. Roma l. 3. epig. 178.

At nec patri, nec fratri ſimilis vllo pacto dicendus eſt Cn. Papyrius CARBO, cùm longè magnæ latinis annalibus verecundiæ fuerit. Vt enim ſilentio inuoluatur ab illo ſpoliata fuiſſe Romana templa aureis, & argenteis ſupellectilibus, vt ſuam expleret auaritiam, quod & innuit idem Marianus de illo habens,

C. Pap. Carbo Coſ.

ibid. epigr. 152.

Quod videt in Templis argentum conſlat, & aurum,
Conſul egens nummis; cur? quia CARBO fuit.

Illud duntaxat memorabitur, quod cùm vnà cũ C. Mario tertium ageret Conſulatum anno à Roma condita 671. & Marianas ideò partes foueret, à Pompeij militibus in Sicilia captus, & ad ſupplicium ductus, non erubuit (proh puſillanimitatem Romano præcipuè Conſule indignam!) æterno dedecore breuiſſimum infelicis vitæ ſpatium ſibi procurare, ſuppliciter ab illis petens, vt antequam moreretur, aluum ſibi liceret exonerare. Neſciebat quòd non in morte conſiſtit dolor, ſed in via, quæ ducit ad mortem. Quo ſordido in loco cum diutiùs moram traheret, capite truncatus eſt. Et hac forſan de cauſa Marianus prædictus dixit hunc *Carbonem* ſine luce, hoc eſt ſine decore cecidiſſe, dum in illius perſonam ſcripſit.

loc. cit. epig. 153.

Eiulo ter conſul CARBO, quaſi fœmina vilis.
Fumoque cum lacrymis, & ſine luce cado.

Qui Poeta pereleganter etiam alludens ad primum, & ſecundum Conſulatum, quem anno Vrbis 668. & ſequenti geſſerat idem *Carbo* cum Cinna, dixit alibi.

ibid. epigr. 143.

Succeſſit Cinnæ CARBO, feralia Romæ
Nomina, flammarum nuncia CARBO, CINIS.

Et tunc admodùm iuuenis erat, & imberbis; vnde Baptiſta Mantuanus, Commentatore Iodoco Badio, Fortunatum, quem præ aſpectus venuſtate comparauerat Mario, *Carboni* æquiparat, ſi radatur.

Ecl. 2.

Nunc quoque ſi rectus vultu gradiare ſupino
Alter eris Marius, raſo ore videbere CARBO.

Carbonianum edict.

Briſſ. de verb. ſign. lib. 8.

Quis verò trium iſtorum *Carbonum* Edictum illud tulerit, *quod ſolum* (inquit Barnabas Briſſonius) *auctoris ſui nomen retinuit*, dum CARBONIANVM appellatum eſt, non facilè poteſt ſtatui, niſi, maiorem illorum dignitatem ſuſpiciendo, Conſuli adſcribatur; quod & ſenſit Iacobus Spiegelius, aſſerens hoc Edicto impubem bonorum corporalium poſſeſſionem adipiſci, non ſecus ac ſi nulla ſtatus controuerſia mota eſſet. Demum Conſule hoc excepto, vt pateat *Carbones* pro ſuggeſtis illuſtrandis duntaxat natos fuiſſe, non tacebo ſub CARBONIS Cognomine floruiſſe Viros ſacra doctrina claros Ludouicum, & Iordanum CARBONES.

Spieg. in lex. Iur. Ciu.

Ille ſæculo elapſo ſacras literas profitebatur Peruſij, & propterea librum edidit de ſui ipſius cognitione inſcriptum *Interior homo*, opus ſanè præclarum, in quo modus quo quiſque ad ſui ipſius cognitionem facilè venire poſſit, traditur, dum Interior, ſiuè ſpiritualis, & nouus homo, per ea quæ ſunt in externo homine, ex ſacrarum Scripturarum, & Sanctorum Patrum doctrina allegoricè explicatur. Huc ideò alludebat Marcus Antonius Bonciarius Peruſinus, dum de Auctore cecinit.

Si poſſis oculo pluſquam contendere Lynceus,
Cui neque tartarea non patuere domus:
Si vel Ariſtotidem vincas fulgoribus Argum
Centenis cinctum tempora luminibus:
Te tamen ardenti ſuperabit lumine CARBO,
Qui penetrare alti pectoris ima poteſt.

Muſar. lib. 10. epig. 41 Carboneſij Bonon. ex Vizan. l. 2. Hiſt. Bonon.

Iſte verò Concionator eloquentiſſimus ex Dominicana paucis ab hinc annis emerſit familia. Quapropter de ipſo aurea Balthaſſaris Bonifacij Muſa prænobilem iſtam habet mentionem.

Felices non creta dies, ſed CARBO notabit,
Quos facis eloquio, CARBO diſerte, bonos.

Apoſt. l. 1. Sylu. 106.

Nec minùs literis claruit antiquiſſima *Carboneſiorum* Bonon. familia, armis quoque conſpicua, vt tradunt Hiſtorici. Gentis *Carbonaciorum* meminit Io. Fr. Apoſtolus canens.

Gens nunc candidior, quid CARBONACIA dici?

Spieg. in lex. Iur. Ciu.

A Carbonibus item *Carbonariorum* proceſſit nomenclatura, & ſunt qui Carbones præparant, ſeù diuendunt in quo ſenſu Chalinus apud Plautum.

Sine

Sine modo rus veniat; ego remittam ad te virum, *In Caſina*
Cum furca in vrbem, tanquam carbonarium. *act.2.ſc.8.*

Carbonarium quoque nuncupat Scalig. Ariſtarchun quendam, & in eum ſatyricè ſic inuehitur. *in princ.*

Es Rhamne cruda ſpina literarum.
Ignitus acris flamma literarum, *Scalig. in*
Extinctus ater CARBO literarum. *Farrag. pa.*

Carbonariorum porrò exercitium ſubſtantiuè *Carbonariam* appellatum ob *209.* paupertatem exercuit etiam Pater Æmilij Scauri Romani Conſulis. Quin & *Pl. de Vir.* Carbonarij filius fuit Petrus Ramus Veromanduus Philoſophus præclariſſimus, de *Ill. c.72.* quo paulò inferiùs nonnulla dicenda ſunt. *Carbonarium* item adiectiuè dictum hinc emanare clarum eſt ad ſignificandum id quod, aut ad carbones, aut ad illorum propolas ſpectat, & ſingularis illius nominatiui fœmineum æquiuocat non cum arte duntaxat Carbonariorum, ſed & cum *Carbonaria*, quam Coſmographi *L. Alb. & P.* vnum ex Oſtijs, ſeù Portubus Padi conſtituunt, vulgò *le Fornaci*, ab Hadria Vr- *Phil. Ferr.* be, cum extabat XVI. mille paſſibus Clugiam verſus, diſtans. Cum hac com- *in Cenſ.* munem, & æquiuocam nominis radicem ſortiti ſunt Saltus Leodienſis Ditionis, *Geogr.* cum ab Arborichis ſuperiùs memoratis iura ſuſciperent; ipſos enim SYLVAM CARBONARIAM tunc vocabant, eo quòd tota terra carbonibus conſtare videretur, per Carbones Gagatem, ſeù lapidem bituminoſum intelligentes, vt inquit Goropius, Germanicam phraſim in hac re ſecutus, dum *Colen*, ideſt Carbones, *Francicor.* lapideum eiuſmodi bitumen vocant. Quod valdè conducit ad intelligendos qui *l.3.pag.61.* ſcribunt Francos à Quintino, & Nannino victoribus in *Sylua Carbonaria* cæſos. *Carbonariam* quoq; inſcriptam fuiſſe alteram ex quampluribus Plauti Comædijs, quæ temporum voracitate abſumptæ deſiderantur, teſtatur Simon Carpentarius Pariſienſis, qui familiaria ad ſuperſtites eiuſdem Comædias argumenta, nec non & etymologias adiecit, quin & comædiæ prædictæ carmen iſtud ad libri calcem refert.

Secundum iſtam aram aurum abſcondidi.

Eiuſcemodi etiam nominis conſonantiam ſeruare videtur *Carbulo* Bæticæ op- *Pl. 3. c. 3.* pidum, prope Cordubam. Diminutiuè prætereà *Carbunculus* hinc dicitur, & non abſque ſignificationis multiplicitate. Primò, & propriè *Carbonem paruulum* de- *In moſtel.* notat, in quo ſenſu Plautus. *act. 3. ſc. 2.*

Ita amburetur miſero ei corculum, vt CARBVNCVLVS.

Et quatenus Carbunculum in hoc ſenſu nos Itali exponimus *Carboncino*, eatenus menti reuocatur *Carboncinus* pictor non pęnitendus, *Franciſcus* nomine, cognomine verò *Carbonius* ante paucos annos hìc Bononiæ florens. Poſthac *Carbunculus* ſi- *Carbunculus lapis.* gnificat gemmam, quæ Carbonis igniti ſimilitudinem refert, & in tenebris lucet, à *Pl. l. 37. c. 7.* nobis *Carbonchio* dicta. Morborum etiam in genere *Carbunculus* nomen eſt tu- *& l. 26. c. 1.* moris præter naturam, ſiuè vlceris citò cruſtam facientis, cum dira partium inflam- *Carbunculus morbus.* matione, atra plerunque à bile venenoſa reddita, à carbonis forma, & nigredine deductum; Quem morbum Plinius teſtatur L. Paulo, & Q. Mario Cenſoribus, ex *L. Beyerl.* Narbonenſi Gallia, cuius erat peculiaris, primùm in Italiam veniſſe, & illo Conſu- *in teatr. M* lares duos viros Iul. Ruf. & Q. Lecan. Baſ. correptos, & ſtatim extinctos. Imò & eo- *714. b. c.* dem duos Impp. Coſtantinum V. Copronymum, ac Hēricum V. deceſſiſſe produnt *Zonar. To.* hiſtoriographi. Nec rarò *Carbunculus* innuit terram, *qua Sole perferuet, ita vt ra- 3.* *dices ſatorum comburat*, propter teſſellas nigras, & lapideas, quæ in ea reperiun- *Paul. diac.* tur. De illa ſermonem habebat Palladius dicens, *Carbunculus, niſi ſtercoretur l.2.* *macras vineas reddit*, & exinde *Carbunculoſi* cognomen tribuitur agro, in quo *Sigon. lib.* plurima ſit eiuſcemodi terra. Et quia *Carbo*, ſi incendatur, adurit, ideò *Carbun- 10. regn.* *culus* Morbus Viribus, & Arboribus aduenisse dicitur, cùm earum flores adu- *Ital. anno* runtur; hinc verba *Carbunculo* neutrum, & *Carbunculor* deponens, carbonis *D. 1126.* ſimilitudine aduri, ſiuè inflammari ſignificantia, & illis, præter tot Geoponicos, non ſemel vſus eſt Plinius.

Quo-

Digitized by Google

Var. de agric. l. 1. Pall. in Ian. Colum. l. 3. c. 11. l. 12. cap. 7. & l. 18. c. 28.

Quoniam verò Arbores partimur in Caudicem, ramos, frondes, radices, &c. A hinc vt propoſitum ordinem ſequamur, illa omnia ſigillatim, & breuiter percurremus. Eſt itaque *Caudex* (qui, & abiecta vnica literâ *Codex* dicitur, ſicut olim Clodius pro Claudio, & alia huiuſmodi erant in vſu) eſt inquam in Arboribus, & fruticibus illud, quod à radice ſupra terram ſimplex aſſurgit, & per quod Arboris eiuſdem, aut fruticis alimentum à radice defertur. Hæc verò inter caudicem, & caulem differentia intercedit, vt hic ad herbas tantùm, ille verò ad Arbores duntaxat, & frutices ſpectet, alio nomine *truncus*, vel *ſtipes*. Illum in hunc primum ſenſum aſſumpſit Ouidius, dum de Phæocome centauro dixit.

Caudicis æquiu. Metam. lib. 12. fab. 5.

Phæocomes hominemque ſimul prætectus, equumque,
CODICE, qui miſſo, quem vix iuga bina mouerent
Iuncta, Phonolenidem ſummo de vertice fregit.

Triph. l. 19 de Bon. poſſ. contra tab.

Extenditur etiam *Caudex* ad ſignificandum plurium tabularum contextum, quarum craſſiores Arti inſeruiebant Ædificatoriæ, graciliores verò cerâ aptabantur ad ſcribendum. Ad iſtas tamen deſignandas *Codicem* frequentiùs, quàm B *Caudicem* accipimus, tametſi vtriſque debeat eadem eſſe ſignificatio. Hinc Budæus dixit *Codicem* eſſe librum in quo res digeruntur, & conſcribuntur. Quapropter iuremeritò Sacratiſs. Imp. Iuſtinianus, ſuperiorum Principum ſine ordine poſitas conſtitutiones ſua curâ repurgatas, vt & Nouellas emendatas in repetendæ prælectionis libros digeſtas, *Codicem* appellauit. Eiuſmodi erat & mos antiquorum, qui duodecim Tabularum leges *Codicem* pariter dici voluerunt, eo quia leges eædem in *Tabulis* hoc eſt *ſectis caudicibus* Solonis Athenienſis iuſſu deſcriptæ fuerunt, & illinc teſte Plutarcho trâſlatæ, nomen idem *Codicis* retinuere. Idem & apud nos nomen ſeruatur, quanquam loco tabularum commodior vſus ſucceſſerit, vnde præter quam ceratos prædictos, membranei quoque, papyracei, chartaceiq; codices confecti ſunt. A veteri prædicto ſcribendi more appellationem retinet & *Codicillus* (nam qui ſentiunt poſſe dici *Codiculum*, cùm paruum codicem ſignificet, non placent) ſicuti quamplurima Romani iuris verba vetuſtatem voce tenus referunt, rebus intereà longè diuerſam habentibus formam. C *Codicillum* ideò, ſeù *Codicillos* (ſic enim plurali numero frequentiùs vocantur) intelligunt Iuriſconſulti ſententiam vltimæ voluntatis, quam ſine iuſta teſtamenti ſolemnitate permiſſum eſt ob impedimenti neceſſitatem ſcribere, & ex illa *Codicillantes* legali vocabulo dicuntur qui eiuſmodi libellos emittunt. Iſtorum mos, ſiuè ius ante Auguſti tempora in vſu non erat; primus enim Lucius Lentulus, qui & fideicommiſſa inſtituit, codicillos introduxit. Nunc verò parùm diſtare videntur *Codicilli* à teſtamento ſi legatorum ordinatio, & non hæredis inſtitutio inſpiciatur, nam hæc pro ſolo fit Teſtamento, ita vt ſi aliqua ſolemnitas in teſtamento rimeatur defeciſſe, apponatur hæc ſalutaris clauſula. *Si non valet iure teſtamenti valeat iure codicillorum*; quod peſſimo quidẽ errore, & contra mentem iuris fieri teſtatus eſt Imperator, aſſerens neceſſitati deſeruire debere illam clauſulam, non temeritati, nec eſſe confundendas huiuſmodi formulas. Significant etiam *Codicilli* diplomata, vel epiſtolas Principum; & propterea cum antiquitùs creuiſſet vſus iſtius vo- D cis, factum etiam eſt, vt accepta ſit pro epiſtolis familiaribus à priuato ad priuatum ſcriptis, & in hoc ſenſu Catullus de Acme dicebat.

Spiegel. in lex. iur. ciu. §. de Codicillis. Plutarch. in Solone. Vlp. in l. librorum. ff. de leg. 3. Codicilli qui Spieg. loc. cit. Iuſtin. §. codicillis autem. L. adminiſtrantes in princ. ff. de excuſ. tut. epig. 39.

Mœcha putida redde Codicillos.

Sed poteſtas *Codicillaris* de his epiſtolijs non dicitur, ſed tantùm ſignificat facultatem *Codicillos* conficiendi, quæ regio diplomate, & principis obtinetur indulgentiâ, qua munus aliquod publicum mandatur; quandoquidem denotabant etiam *Codicilli* maximam dignitatem à Principe adeptam, vnde dictum prouerbiale proceſſit *Inſignia codicillorum auferre*, publico nimirum munere priuare.

Sed alia *Caudicis* æquiuoca remanent enucleanda, nam cùm nulla ſit *Caudici* intellectio, homines propterea fatuos, & ſtolidos à Caudicis arborei ſimilitudine *Caudices* eleganti metaphora nuncupari contingit. Nec non & in malam partem ſumptus *Codex* pro ſupplicii ſpecie quadam ſumebatur, vnde Plautus.

Ex-

Digitized by Google

E *—Detrudam ad molas —Inde porrò ad puteum, atque robuſtum CODICEM.*

in Pan. act.5.ſc.3.

Eadem vox *Caudicis* accipiebatur etiam pro duro ſedili infimæ ſortis hominum, & ſic etiam pro ſede meretricia, quæ ex truncis Arboreis confecta eſſet. Ad rem Satyricus.

Horrida quale facit reſidens in CODICE pellex.

Iuuen. ſat. 2.

Iſtius modi ſedes à montanis hominibus propè Alpes noſtrarũ regionum fabricari ſolent ex Fago hyemali tempore, dũ propter niues continuas ibidem reſidentes in domibus latitare coguntur. Viles admodum eiuſmodi ſellæ vilioribus in cauponis, ſeù *Tabernis*, dictis quoque *Trabenis* à denſis, & rudibus trabibus, quibus earum tigna contexta ſunt, ſæpe ſæpius obſeruantur. Fuit & *Caudex* cognomen M. Appij Claudij Romani conſulis Anno Vrbis 489. Illum ob hoc ita appellatum tradit Seneca, quia *claſſem* primus extrà Italiam duxit, naualique prælio pugnauit. *Claſſis* enim eſt nauium multitudo, vel vnica tantum nauis, conſtans ex plurium tabularum contextu, qui (vt dictum eſt) antiquis *Caudex* nuncupabatur.
F Et propterea *Caudiea*, vel *caudicata*, ſeù etiam *caudea*, vel *caudicaria* dicebantur naues, cum primum *monoxyla* fuerint ex ſingulis lignis craſſioribus cauatæ, & erant eiuſmodi quæ per Tyberim præcipuè commeatus conuehebant. Et ſicuti pro *caudicario* intelligitur quicquid ex *caudice* conſtat materialiter: ità *caudicale* illud, quod inſtrumentaliter ſe habet ad ſcindendos caudices aptius appellabitur. Hoc Plautus pulcherrima periphraſi docet, habens.

Appius Caudex quis, & vnde dictus.

Sen. de Breuitate Vitæ.

Var. de Vita Pop. Rom.

Te cum ſecuri CAVDICALI præficio prouincia.

in Pſeud. act. 1. ſc. 2.

Et quia ex magnis iſtis Caudicibus fiunt *Trabes*, propterea non eſt incongruum notare *Trabem* æquiuocè nonnunquam ſumi pro Arbore, & è contrà, eò quod ex Arbore fiat; & ſic etiam *Pinus*, *Alnus*, *Abies &c.* pro *Naui* ſumuntur; vnde *Trabarias*, ſeù *Trabicas*, Feſto adnotante, dictas hinc fuiſſe naues, eò quia trabibus eſſent contextæ, non eſt ignorandum; ideò Pacuuius dicebat *labitur in alueos Trabica*; vndè *Trabes* quoque nonnunquam metaphoricè dictæ ſunt ipſæ naues, vt
G cum Auguſtus Vates Hunnienſis ad Danielem Cremonenſem ſcribens, cecinit.

Trabis æquiu. denom.

Sine cum Diuum pueros, Ducumq;
Theſſala vectos TRABE, ſeù furentum
Impetus regum canis, & ſceleſtas
Sanguine menſas.

Auguſtus Vates od. 9.

Eàdem vſus eſt metaphora & Horatius, cum dixit

Vt TRABE Cypria
Myrtoum pauidus nauta ſecet mare.

l. 1. carm. od. 1.

Nec eiuſdem nominis abiecta origine, licet parum mutato ſignificato, apud nos Italos remanſit vox *Trabacca*, non pro conopeo, ſed pro militari tentorio ſumpta, eo quod ex trabibus inuicem coaptatis primò reſultet, & ex hac *Trabiccolo*, & *Trabiccola* profecta ſunt, pro quibus Brixienſes, alijq; dicunt *Trabaccola*; quæ dictiones ſignificant retis genus, quod, tanquam tentorium quoddam, ſed ſine trabibus, non tamen ſine fuſtibus, tendatur piſcibus. Ita Papias hinc dici *Trabeam* autumat, non vt
H nomen eſt illius Poetæ, cui locũ inter Comicos octauum aſſignat Volcatius, nec vt ſignificat veſtis ſpeciem ex purpura, & cocco, quà Reges, vel augures Romanorum operti procedentes, *Trabeati* propriè dicebantur, vt inquit Suetonius; ſed vt denotat Porticum *Trabalibus* lignis tectam, & fulcitam, cuiuſmodi quamplures multis ab hinc ſeculis hîc Bononiæ fiebant (vt animaduertere licet ex illis, quæ tanquam vetuſtiora Antiquitatis Felſineæ monumenta ſuperſunt adhuc, nec elegantiori fornicatæ ceſſerunt Architecturæ) cum maximam agri noſtri partem, & quà præſertim vergit ad Apenninum, ſyluę occuparent, quæ, cultu in dies vigeſcente, in fertiliora poſthac tranſierunt Viridaria. *Trabalia* eiuſmodi Ligna dicuntur etiam *claui trabales*, licet eiuſmodi nomen magis ſignificet ferramenta illa, quibus trabes configuntur, & conueniat etiam prægrandibus palis ad inſtar clauorum cuſpidem habentibus, ad cruciandos noxios paratis, qui, vt ſcripſit Io. Baptiſta Montalbanus frater meus in ſuo de rebus Turcicis Commentario, apud Turcas præſertim nunc

Monoſ. ſt. It. lin. lib. 4. pag. 190.

Th. Vit. H. P. pag. 478. ex Suet. lib. de veſtium generibus.

Comm. Rer. Turcic. §. Iuſtitia in pace &c.

ſunt

Digitized by Google

l. 1. cam. ſunt in more. Ad rem Horatius de Fortuna ſcribens, dixit A
od. 35.

Te ſemper anteit ſaua Neceſſitas
CLAVOS TRABALES, & cuneos manu
Geſtans ahena, nec ſeuerus
Vncus abeſt, liquidumuè plumbum.

Sozom. l. 3. Iſtis addere liceat nomen TRABVLÆ Virginis Perſarum Epiſcopi Simeonis
hiſt. c. 12. ſororem (filiam alij faciunt) quæ non vt *Trabs paruula*, quemadmodum nomen
Laur. Be- ſonat, ſed ingens ad Eccleſiæ catholicæ ædificium tunc ſucciſa fuit, cum à Iudæis
yerl. in Th. indignè ferentibus ab illa nati Meſſiæ fidem ſeruari, apud Reginam tunc Saporis
Vit. Hum. vxorem ægrotantem accuſata, quod patris mortem vlciſci volens illi mortem ve-
I. p. 265. f. neficijs paraſſet, Magorum conſilio in duas partes, vnà cum nonnullis alijs Chri-
& M. p. ſtianis Virginibus diſſecta, Chriſti Martyr effecta eſt, ad ſtipites alligatis, vt medias
286. 6. Regina ſanitatis ſpe recuperandæ tranſiret. Quoniam verò *Trabes*, vt dictum eſt
fiunt ex integris Arborum Caudicibus, qui primò finduntur in *Ramos*, aliquid ad
rem de iſtis notandum eſt. Græcis ergò κλάδοι dicuntur, & ſunt quos veluti Bra- B
Ramus, & chia diffundunt Arbores in ſuperiori parte; nec ſenſus ambiguitatem nomine tenus
eius æquiu. effugiunt. Quippe quia *Ramus* vocatur etiam illud in craſſioribus Arborum radi-
cibus, quod in herbis capillamentum; quò ſpectat illud Columellæ de Nuce ſcri-
bentis *ex extremo duum ramorum ambas radices emittit*. Iuriſprudentia quoque
l. 5. tranſtulit *Ramum* ad ſignificandam partem Arboris genealogicæ. Cæterùm ſer-
uata ſimilitudine *Ramum* pariter dicimus aliquorum montium ſeriem quandam
l. 16. H. N. breuiorem ex ordine primo dependentem; & ſic Plinius dicebat *ſub monte Cam-
balido, qui eſt Caucaſi ramus*: quo pacto & *Ramum* vocamus brachium ali-
quod fluminis, cum diuiditur, & multifidum in mare ponit. *Ita ramos miſeriarum*
Tuſc. 3. *abſcindendos* eſſe innuebat Cicero. Ab his Arborum brachijs cognomen mutua-
tus eſt Petrus RAMVS, qui non ex Ramis carbones, ſed ex carbonibus ramos,
ſed Philoſophicos educi oſtendit in ſe ipſo, dum ignobilitatem Patris Carbonarij,
philoſophicorum ſtudiorum profeſſione adeò in ſe nobilitauit, vt ad primarias
Laur. Be- Academiæ Lutetianæ Cathedras euectus, oſtentandæ doctrinæ ergò, primus ex C
yerl. in Th. recentioribus Peripateticam doctrinam falſitatis inſimulare legendo ſimul, & ſcri-
Vit. Hum. bendo ſit auſus. Qua doctrina, quia malè vſus, eſt, non meruit vt de ipſo diceretur
Tom. 2. C. id quod de Florimontio *Ramo* encomiaſticè enunciauit Ioſeph Baptiſta neoteri-
pag. 78. e. corum Poetarum ſuauiſſimus.
centur. 3.
epigr. 5.

Virtutum potuit qui tantos mittere fructus,
Non fuit hic RAMVS, ſed Magis Arbor erat.

Diminutiua ſubſequuntur *Ramulus*, & *Ramuſculus* κλαδὼν, & κλαδίσκος Græ-
cis, & inſuper adiectiua *Ramoſus*, & *Ramuloſus*, per ſe ſatis nota, quæ ab Ar-
boribus ad alia transferuntur; ſic Virgilius *Ramoſa* ceruorum cornua cognomi-
nabat; Hinc Ouidius de Hydra Lernæa loquentem inducens Alcidem, dicebat: *cer-*
l. 9. Met. *uix ramoſa colubris*. *Rameus* eandem habet originem, *quod ad ramos ſpectat* deno-
fab. 1. tans, vnde idem Virgilius.

—————— Et RAMEA coſtis, D
4. Georg. *Subijciunt fragmenta, thymum, caſiaſque recentes.*

Κλάδαρον autem, ſeù *Ramale* eſt ramus inutilis ab Arbore abſciſſus, de quo me-
minit Ouidius.

8. Met. fab. 8 *Multifidaſque faces, RAMALIAQVE arida tecto.*

Hunc nos Itali *Bronco* vocamus, rectà detorquentes à fonte Græco βρόγχον,
Monoſ. l. 1. quemadmodum facimus, & de ipſo Ramo Arbori natiuæ conuiuenti, qui Græcis
ſt. lin. Ital. θαλλὸς, & nobis *tallo* dicitur à verbo θάλλειν, ideſt vireſcere, ſeù pullulare, vel
Thallus ſurculos emittere, nobis Italis *tallire*, vnde *thallus* apud latinos quoque proceſſit
quid? ad denotandos bulboſarum radicum ramos; quà voce, & in ſenſu prædicto vſus
Columella, vbi *niſi arundines tranſuerſas in medium iugata vinea crebras diſpo-*
Monoſ. loc. *ſueris, thalli caparum ventis proſternuntur*. Ad rem noſtrates pulcherrimum ef-
cit. ferunt adagium, ſcilicet METTERE VN TALLO SV'L VECCHIO, & enun-
ciatur

Digitized by Google

A ciatur de ſenioribus poſt duram ægrotationem conualeſcentibus, adeò vt iuuenibus quaſi vegetiores euadant, non ſecus ac ſurculus in Arbore ſenio confecta inſitus, eam in nouam Arborem coaleſcere facit. *Thallum* etiam quendam, nomine credam fictitio, memorat, ſed ſatyricè Catullus in illum euomens epigramma incipiens.

Cynæde THALLE mollior cuniculi capillo. *epigr. 22.*

Sed iſtiuſmodi pueros, vnà cum omnibus, qui ijs abutuntur relinquamus igni abſumendos, vt fit & de materia, quam tractamus. Ingentes ſiquidem ex illa truncos ſiccos hybernis ignibus accomodamus, eoſdemque nos Itali *ceppi* vocamus, vnde promanauit Bononienſium peculiare verbum *ceppare*, ſiuè *metter ceppo*, & dicitur quando quis in ſumma frigoris apſide, nocturni temporis Octauo, & Pridie Kal. ac pridie Non Ianuarij it cum amicò hilariter cœnatum, cò quia tunc ſoleant craſſiores eiuſmodi trunci ab Hoſpite comburi, vt alacrius cum conuiua rigor temporis eludatur. Hanc ad rem prouerbium dicimus CHI HA' DE' CEPPI, *Cippus quid?*
B PVO' FAR DELLE SCHEGGIE, & de diuitibus profertur, qui mediocres expenſas largè facere queunt, non ſecus ac qui ſtipites habet in multas illos aſſulas diuidere poteſt; nobis enim *ſcheggie* dicuntur aſſulæ, quæ Græcis σχίζας à verbo σχίζειν, id eſt findere, nobis *ſcheggiare*. Cum autem has *ſchidias* nos *ſtelle* pariter nuncupemus, non diſplicet obſeruare quo iure id fiat. Illud proprium eſt fragmentorum Populi, aliarumque nonnullarum Arborum, vt cum per aliquod tempus putreſcere incæperint, lucem concipiant, eamq; in tenebris mirabiliter ferueant, ita vt Stellas ipſas imitari quodammodo videantur, *ſtellantes*, hoc eſt ſplēdentes, ſicut ipſæ faciunt ſtellæ Firmamenti. Ab hac itaque ſtellanti ſpecie crediderim ſic appellatas illas in ſpecie, & ab eiſdem ad ſchidias in genere nomen proceſſiſſe. Tot *prunas* crederes eſſe, nisi caloris abſentia fidem oculis tolleret; *prunas*, inquam, & has à *peruerendo* latinè dicimus, quemadmodum Italicè *Bragie* ἀπὸ τοῦ βράζειν, id eſt à *feruendo*, & hinc ortum eſt prouerbium *occhi di Bragia*, ſcilicet oculi *Schidiæ quid, & vnde dictæ? Lucret. l. 4. de nat. rer. Virgil. 7. Æn. Stella pro Schidys. Pruna.*
C prunarum inſtar ardentes, quod obſeruare contingit in maximè bilioſis, quando ira corripiuntur acerba, & hoc vſus eſt adagio Dantes Italicæ Poeſeos Nutritius, vbi ſcripſit.

Caron Demonio, con occhi di bragia. *in Inf.*

Sed ſtipitum, quos diximus *Ceppi* latinè ſumptum literale nomen *Cippus* reſultat, quod multiplex adhuc eſt in ſignificatione; nam denotat ligneum illud inſtrumentum, quo ſeruorum, & captiuorum pedes colligabantur, & inde nos *Ceppi* ſimiliter vocamus captiuorum compedes, & ξύλον illud dicebatur, vel ξυλοπέδη ἀπὸ τοῦ ξύλου *ligno*, aut ποδοκάκκη vel ſatius ποδοκατόχη. Prætereà ſignificabat etiam columnam, quæ ad rei cuiuſpiam memoriam ſeruandam in agris erigi ſolebat, vnde terminales quoque lapides *Cippi* dicebantur, quippè qui à terra erecti ſeruabant limitum memoriam. Eiuſcemodi erant & lapides illi, in quibus incidebantur verba, quibus teſtatores declarabant ſe certum ſpatium in agro ſibi excipere pro ſepulcro, à nemine, neque ab ipſa Repuolica, quouis ſub titulo vſurpandum.
D De his loquitur Horatius, vbi.

Mille pedes in fronte, trecentos Cippus in agrum
Hic dabat &c. *Serm. l. 1. ſat. 8.*

Quam ad rem per quam facetè alludebat Andreas Marianus Bonon. ſub M. Genutij *Cippi* perſona canens.

Ne poſt Tarquinios videant Capitolia Regem,
Vrbe procul, canibus præda futurus eo.
Vtilius Faunos inter, Satyroſque morabor,
Fixus vbi medijs hæſero CIPPVS agris. *Statuar. Romæ l. 1. epigr. 10.*

Inter cæteros hunc antiquorum morem teſtari poteſt mutus lapis Cippi marmorei Maniliani Anno Sal. MDI. e Villa S. Benedicti Comitatus Bonon. effoſſi, in Vrbemque tranſlati ad exteriora Meridionalia Auguſtiſſ. Baſilicæ Diui Petronij, vbi noſtris diebus ſpectatur, altus in p. IX. latus in III. & hiſtorico-myſticis notis Ale-

xandri

xandri Nigri Io. Franciſci Filij Bononienſis illuſtratus, E

Q. MANLIO
C. F. CORDO. CENTVR.
LEG. XXI. RAPAC.
PRÆF. EQVIT. EXACT.
TRIBVT. CIVIT. GALL.
FAC. CVR.
CERTVS. LIB.
IN AGR. P. XL.IV. IN FRO. P. XL. IV.

Trunci æquiu.

Quoniam verò Caudicem *Trunci* nomine pariter deſignari ſuperius innuimus, eò quia ſit Arboris ſtatura, quæ ramis truncatis ſuperſtat, & radicibus inſiſtit, hîc ab eiuſdem ſimilitudine *truncum* pariter æquiuocè dici notamus mediam humani corporis partem à collo ad coſtas, & hoc præcipuè de ſtatuis, ſi vel caput, vel pedes, aut brachia deſint, quem etiam in ſenſum de Priami cadauere Virgilius dicebat. F

——*Iacet ingens littore TRVNCVS,*

Æn. 2.

Auulſumquè humeris caput, & ſine nomine corpus.

Præterquamquod *truncus* à *truncando*, id quod in partes, alias *trunculos* ſciſſum eſt adiectiuè denotat. Nec rarò pro nomine ſtupido, hebetique ſumitur *truncus*, ſed metaphoricè, vt cum Cicero in Piſonem inquiebat. *Qui poteſt eſſe in eiuſmodi TRVNCO ſapientia?* Item *Tanquam TRVNCVS, atque ſtipes, ſi ſtetiſſet modo, poſſet ſuſtinere titulum conſulatus.* Quod nomen, dum ſtoliditatem innuit, nulli melius competere videtur, quam ſtolidiſſimis illis, qui fidem adhibent præ cæteris ſceleſtiſſimæ illi Mahumetanorum ſectæ, quæ *Elauted* illorum lingua, hoc eſt TRVNCORVM denominationem ſuis aſſeclis impertitur. Narrat enim Ioannes Leo impiiſſimos eiuſmodi *Truncos* viliſſimo habitu indutos Africam circumire, Stellas vnum eſſe Deum aſſeuerantes, nullamque legem, neque fidem erroneam, ſed cuiuis, quod ſibi videatur, adorare licere. G Vnde tantam ſtoliditatem Afrorum eſſe ſcribit, vt aliquem ex *Truncis* prædictis cum fœmina congredientem videntes (hoc enim in propatulo ſæpius faciunt) illam feliciſſimam credant. Inquit enim ſe vnum ipſorum in foro AlKayri palam cum primaria muliere è balneo egreſſa coeuntem vidiſſe, & mox populum accurriſſe, ac mulieris veſtes, tanquam ſacras tetigiſſe; Maritum verò, cognito facinore, Deos benedixiſſe, nec non eleemoſynis, ſolemnique conuiuio gaudium ſuum teſtatum, eò quod dignus habitus eſſet vt propriam vxorem propheta, ſimulato concubitu, diuinis repleret chariſmatis. Pro *trunco* ſimiliter, & Caudice, nec non & pro tota Arbore per ſynecdochen accipiuntur *ſtipes*, & *cortex*; & nihil minus ac truncus, & caudex *ſtipes* quoque per tranſlationem de inſulſo dicitur, & fatuo, vt *cortex*, eàdem figura, de rudi, & intractabili homine effertur. De hoc, præter id, quod ex Cicerone ſuperius attulimus, exemplum eſt illud Menedemi apud Terentium. H

Trūcorum barbarorū ſecta.

Africa l. 3. c. 43.

in Heaut. act. 5. ſc. 1.

——*In me quiduis harum rerum conuenit,*
Quæ dicta ſunt in ſtultum CAVDEX, STIPES, aſinus, plumbeus.

ſtipes, & cortex.

Cum eodem prætereà *ſtipes* pecuniæ, & *ſtipes* à *ſtipando* ambiguo pollent ſenſu; quin & ab hoc verbo non perperã dictus cenſebitur ligneus idem *ſtipes*, cum & poſſit exponi fuſtis, qui terræ defigitur ad *ſtipandas*, & fulciendas vites, aut quid ſimile. Ipſe verò *cortex*, promiſcui generis, ità dici videtur, eò quia ſit quaſi *corium*, quo operiuntur Arbores à natura, & communiuntur aduerſus aeris iniurias. Et hinc *decorticare* denotans quod *corticatum* eſt, ſeu *corticoſum* natiua nudare corticula.

aſſeresqui?

Truncus verò Arboreus non Oeconomiæ tantum, ſed & Architectonicæ inſeruiens, in tabulas finditur, quarum nomen tum genere, tum deriuatione ambiguum eſt. Propriè enim dicuntur *aſſeres*; nec benè aſſeres vtrum hoc nomen proueniat

ab

Digitized by Google

A ab *aſſis*, cuius genitiuus ſingularis non tantum *aſſis* eſt, ſed & *aſſeris*; vel ab *aſſer* aſſeris, cum par vbique, nec aſſis ducenda ratio currat. Ab *aſſidendo* fortaſſe dicentur, eò quia parietibus, ac trabibus, quibus admouentur, aſſideant. *Aſſeres* tamen ab *aſſibus* diſtinguit Bodæus; *ſunt enim* (inquit) *Aſſeres oblongæ, trientali circiter materia, latitudine ferè, ac craſſitudine æquales, vulgò membraturæ dicuntur*. Et iſtis correſpondent quadrata illa ligna, quæ noſtratibus *Quaderletti* vocantur. *Aſſes verò*, (proſequitur) *quæ & AXÆ dicuntur, ſunt tabulæ ſectiles, ſcandulis non abſimiles*. Ab *aſſere* fit *aſſerulus*, vel *aſſerculus*, licet *aſſereulum* legatur in vetuſtioribus Catonis codicibus ob incuriam, credo, tranſcriptorum. Ab *aſſe* verò proueniunt diminutiua *aſſula*, & *aſſiculus*, aduerbia *aſſulosè*, ac *aſſulatim*, hoc eſt minutim, & tanquam in aſſulas conciſum; hinc Plautinus Ergaſilus---*Aperite has ambas fores*,

lib. de Aſſe.

Pl. l. 12. c. 22.

Prius quam pultando vel aſſulatim foribus exitium affero. in Capt. act. 4. ſc. 2.

Quin & verbum *aſſare*, vel *coaſſare* hinc deriuatum faciunt; ſignificat enim *contabulare*: vnde Vitruuius *cum aſſatum fuerit*, inquit, *ſuper altera COASSATIO ſeruatur*. Traducitur ſimplex illud, vná cum alio compoſito *inaſſo* ad ſignificandum *ad ignem*
B *torrere*, eò quia quæ ſic torrentur, reſtringantur, & ſiccentur, vt non parum aſſeres imitentur. Exponuntur etiam *aſſeres pali*, vel *paxilli*, qui ſupponebantur lecticis; hinc Suetonius. *Lecticarij cum aſſeribus accurrerunt*. Apud Veteres etiam *aſſeres* dictæ ſunt fœminæ, ſub quarum cura nutriebantur Infantes. Nos per metaphoram *aſſeres* vocamus homines macilentos, qui velut *aſſeres* graciles ſunt. Nec rarò priſci ſcribebant *axes*, aut *axiculos* in eodem ſignificato, ac *aſſeres*, & à Græcis *axones* appellabantur. Sic vocabantur etiam tabulæ, in quibus Athenis leges Solonis inciſas memorat Gellius. Æquiuocat item hoc nomen cum Fera quadam Indica *Axis* pariter dicta. Pantheram eſſe crederem, quam Libero Patri ſacram facit Plinius. Quod porrò & *axis* dicatur lignum illud teres, circà quod rota verſatur in curru, cum notiſſimum ſit, non eſt pluribus proſequendum. Hucuſquè propriè ſumptus eſt *axis*; figuratè verò pro toto curru ponitur, vt cum cecinit Iuuenalis.

in Calig.

Pap. Voc.

l. 2. c. 12.

l. 8. c. 21.

Axis *æquiu & denom.*

Dignus Aricinos, qui mendicaret ad axes. Sat. 4.

Sic & ferrum illud, circà quod cardo ianuæ vertitur *axis* denotat; hinc *axem à cardine vellere* dicimus. Vlterius & partem cœli Septentrionalis, quam verticem, ſeù
C polum arcticum, dicunt, cui contrarius eſt polus antarcticus; hinc à Græcis *antiaxon* dictus eſt, quandoquidem axis illis vocatur ὁ ἄξων. Nec à totius identidem cœli ſignificatione arcetur; quod fuit in cauſa, vt Auguſtus Vates in Epicedio Longollij ad Arnaldum Principem Britannicum caneret.

Quo ſurgens medius, quo fugiens nihil ode 7.
Maius, ſydereo nil propius duci
Celſo ſpectat ab AXE
Pura lampade Cynthius.

Axem quoque pro regione identidem poni teſtari poteſt illud Hermici Caiadi Luſitani Poetæ clariſſimi. Ecloga 6.

Annibal Italici tutor fortiſſimus axis.

Quod ſi diligentius obſeruabimus τὸν ἄξονα Græcorum, comperiemus ſecum proculdubio æquiuocare, ſeù nomen ab eodem quaſi deductum habere fluuios *Axonem* apud Ionas in Aſia minori, vbi & *Axius* Vrbs erat: *Axonam* per extremos Rhemorum
D fines excurrentem; *Axiumque* adhuc duplicem, alterum per Paphlagoniam, alterumque per Macedoniam fluentem, ex cuius nouiſſimi aquà ſi pecora potent, nigros (ſi credere placet) pariunt fœtus, vt innuit Balthaſſar Bonifacius habens.

Boccat. de fluuijs.

Infuſcat Sybaris pecudes, at Crathis inalbat, Muſar. l. 3.
Candida terga Melan, AXIVS atra facit. in Selem. p. 1. n. 114.

Et quia nimis longum foret tot alia, quæ profert Græcia *axis*, & *axonis* deriuata recenſere, illud duntaxat memorabimus, quod *Axonam* fluuium prædictum Rhemenſium celebrem reddit, & eſt circumuicinos illius populos ab illo vocatos *Axones* admodum agiles in armis fuiſſe; vnde Lucanus

Et Biturix, longiſquè leues AXONES in Armis. l. 1.

Cum verò ſit *turpis ſine frondibus Arbor*, ita turpe foret vbi tot alia de alijs Arborum partibus dicta ſunt, hoc vnicum earum ornamentum ſolitis notis pertranſire. Eſt

folia quæ & vnde dicta?

itaque *frons frondis* folium Arboris propriè; & ideò cum de hac Arborum parte agitur, E
ipſum *frondis* melius, quam *folij* nomine exprimi credam: quandoquidem folium in-
differenter de Arboribus, & herbis; *frons* verò de Arboribus tantum dicitur. Hæc in re-
cto, nemine non cognoſceute, cum *fronte* æquiuocat. Etymon à *fero* traxiſſe videtur, eo
quia frondes Arborum aut ferant vmbras, vt inquit Papias, aut cadentes ab Arboribus
huc illuc vento ferantur. Φύλλον Græcis dicitur, vt fabulantur à *Phyllide* Demophoon-
tis amaſia, de qua vberius in fabuloſis de Amygdalo loquemur, cum prius *petala* vo-
carentur folia, quæ poſthac ἀπὸ τοῦ φύλλου dicta ſunt. Ego ſatius *Phyllidi* nomen de-
diſſe *phyllon* crederem, quam è contrà, eò quod Phyllis cum ſe Arbori ſiccæ ſuſpen-
diſſet, ipſa ſtatim reuireſcens emiſit *phylla*, hoc eſt folia. Aliæ quoque *Phyllides*, ſed
nomine à prima deſumpto, & vt plurimum fictitio memorantur à Poetis, tum antiquis,
tum neotericis, in varijs idiomatibus. Vnam præ cæteris à Martiali taxatam ſatyrico il-
l. 10. p. 81. lo epigrammate *Cum duo veniſsent ad Phyllida, &c.* obſeruaſſe ſufficiat. Significat etiam
Plin. l. 22. *phyllon* ſpinam illam ſine caule, & ſine flore, & echino, quam alijs nominibus *leuca-*
c. 16. *cantham, & polygonaton* Græci vocant. *Phyllitis* item, hoc eſt *lapaton agrium* ab
eàdem origine nomen traxit. Quid verò ſit *epiphyllis* abundè explicat Tzetzes in F
Chiliadibus habens.

Chil. 4. *Epiphyllis minimus racemulus exiſtit,*
hiſt. 1. *Qui poſſit operiri etiam à quouis folio.* Cumquè nobis Ita-
lis nedum *fronde*, vel *fronda* frons exponatur, ſed & *foglia* vox *folio* latinorum re-
ſpondens, hæc dicenda eſt cognomen tribuiſſe prænobili *Folianorum* Mutinenſium fa-
miliæ, quæ per multas diffuſa eſt ciuitates. Ex ea Ludouicus Folian. Mutin. euius *Muſi-
ca Theorica* doctiſſimis pertractata ſpeculationibus impreſſa eſt Venet. 1529. in f. Lati-
nè verò ſumpta *frons* in hoc campo literario, longo & ipſa deriuatorum comitatu ve-
nit inſtructa; quod enim totum ex frondibus conſtat, vt præcipuè coronæ, vel frondibus
abundat, vt nemora, *frondeum* φύλλινος dicimus, vel πολύφυλλος *frondoſum*, pro quo
& *frondiferum* φυλλόφορον ponimus. In hoc ſenſu Lucretius.

l. 5. *FRONDIFERAS QVE nouis auibus canere vndique ſyluas*

Ità *frondarium* adiectiuè vocamus quod ad frondes pertinet, & ab eiſdem *frondeo*,
& *frondeſco* φυλλοφορέω, ſiuè φυλλιάω proceſſit, quod facere dicuntur Arbores, cum G
Virg. 3. Ecl. frondes emittunt, vnde *Nunc frondent ſyluæ, nunc formoſiſſimus annus.*

E contrà *frondare* ἀποφυλλίζω frondes amputare ſignificat, & ex hoc *frondatio*, actus
ipſe frondandi, atquè *frondatores*, quorum tria genera Seruius enumerat, eos ſcilicet,
qui Arbores amputant, & qui è frondibus manipulos faciunt, & qui manibus folia
multarum Arborum, & præcipuè Vitium auellunt, vt Solis ardor efficacius agat in vuas
maturandas, & frondibus ſic auulſis pecudes alunt. Quibus in ſenſibus intelligi poteſt
Seru. in illud Virgilij. *Hinc alta ſub rupe canet FRONDATOR ad auras.*

Ecl. 1. Virg. Idem quoq; nomen competit auibus, cum in frondibus nidificant, habitant, & illis ve-
Al. ab Al. ſcuntur. Hinc ruſus *Frondiſij* dicti ſunt milites, qui fronde coronati militaria facinora
D. G. l. 1. c. 9 egregiè edidiſſent; eiſque primò id obuenit nomen, qui Vulturnum tranſnatans fron-
Pl. l. 17. c. 1. de capiti impoſita Annibalem contrà fortiſſimè ſe geſſit. Contendunt aliqui nomen-
Cic. ad Att. claturam *Fruticis*, plantæ ſcilicet *Frondata* magis, quam caudicatæ, ſeù quæ trun-
l. 15. co exili, & multiplici medium Arbores inter, & herbas obtinet locum, fundatam eſ-
De re ruſt. ſe in voce *Fruns Frundis*, illas tantum frondes ſignificantis, quæ pecudum in pabu-
l. 1. lum cedunt: quo ſpectat illud Varronis *Vnde frus ouibus, & bubus fiet.* Quà pariter vo- H
l. 13. c. 36. ce inter Neotericos vſus eſt Pier. Valer. canens. *—At illam purpura veſtit*
In Poem. *Aut crocea, aut varia, ſed frus, & Surculus idem.*
de Smilace. *Frus* autem, mutato ſolum elemento *s*, in *à*, noſtratibus à Ruſticis vſurpatur, dicentibus
frua, fructuoſitatemque innuentibus abbreuiato vocabulo. Etymon *fruticis* deriuat
Papias ex eo quod *fronde terram tegat*. Nonnulli dictum cenſent à *fruticando*, ſcili-
cet *pullulando*, eò quia frutex ſucciſus ſemper ſuppullulet; ſed rectius Plinius verbum
frutico, & deriuatiua *fruticor*, ac *fruticeſco*, à frutice producta ſenſit, cui propterea ſub-
In Alexan cribere non diſplicet. Hinc *infrutico* verbum apud Galterum de Alexandro Macedone
dreide lib. loquentem. *Nondum prodierat naturà plana tenellis*
1. prope *Infruticans lanugo pilis* Hanc vocem, pro ſtirpe ſignificanda Suetonius vſur-
princ. pauit ſcribens *ſingulos repentè ramos à frutice dedit*. Quod porrò *frutetum*, ſiuè
que-

Digitized by Google

A quemadmodum in antiquiſſimis legitur codicibus, *frutectum*, atquè *frutiectum*, locus nempe fruticibus conſitus, nec non *frutetoſus*, ſiuè *frutectoſus*, quod nimirùm fruticibus abundat, ac *fruticoſus*, quod longè, latèq; fruticat, & multos habet *fruticantes* ramos, atque verbale *fruticatio*, à frutice deriuent, inſulſum foret ambigere. *In Veſpaſ.*

Stolones qui?

Fruticibus *ſtolones* ſuccedunt; iſti enim ſunt quaſi frutices paruuli è radicibus Arborum emergentes, qui cùm ſint partes *ſtolidæ*, atque inutiles, eximuntur, & reſecantur, ſecus alimentum Arbori natiuæ debitum ſubtrrahunt. Hinc cognomen Romanæ *Stolonum* familiæ proceſſit; Primus enim eiuſdem gentis C. Licinius id nomen meruit, teſte Varrone, quia cùm Agriculturæ diligentiſſimus eſſet, plantaſquè, & Arbores ablaquearet, & insereret (vnde primus Oliuam inuenit, quam ab eius nomine Liciniam dixerunt) tantam *in reſecandis fruticibus, quos ſtolones vocant* (inquit Plinius) curam ponere ſolebat, vt nullus in eius fundo *ſtolo* reperiri poſſet. Pro ſtolido homine *ſtolo* quoque vſurpatus videtur, & eleganter ab Auſonio *l. 1. de re* *l. 17. H. N. c. 11.* *Auſ. ad Theon. Epiſt. 4.*

Sed iam non potes ô ſtolo doceri:

Fatuum quid, nil minus ac ſtolones, in Arboribus ſunt inanes illæ efflorefcentiæ,
B quæ *amenta* dicuntur, ceù à mento pendentes barbæ lanuginoſæ, quarum deciduis pilis nimis exilibus alij ſuccedunt durabiles. Ab hac arborea lanugine, cum humanæ barbæ primò erumpentis ſpeciem referat, & *Iulus* quoque, nomine magis proprio; vocetur, *Iulos* plerique dictos autumant. Sic de Aſcanio Virgilius. *Pl. l. 16. c. 29.* *Iuli qui?*

At puer Aſcanius, cui nunc cognomen Iulus — Additur, &c. *Æn. l. 1.*

Ab eo poſteà gens Iulia proceſſit, & cognominata eſt, tot Cæſares emiſſura, vndè idem Vates.

Naſcetur pulcrà Troianus origine Cæſar,
Imperium Oceano, famam qui terminet aſtris,
Iulius à magno demiſſum nomen Iulo:

In quo pariter ſenſu intelligendus eſt Valerius Flaccus à Pio Bononien. expoſitus. *Argon. lib. 1. in princ.*

Oceanus Phrygios prius indignatus Iulos,

Id eſt Cæſares ab Ænea Phrygio ducentes originem. Quot poſteà ab Impp. eiſdem Vrbes nomen traxerint, hoc non vno in loco memorat Plinius, ſeptendecim ciuitates eorum nomine dictas enumerãs. Inter has dubitatur tantùm de *Alba Iulia* Tran-
C ſiluaniæ metropoli, vulgò Hungaricè *Gulafeyruar*, & Germanicè *Vveiſenburg*, quæ & alio nomine latinis antiquis dicta eſt *Sarmiſdaeta*. Non enim à Iulio Cæſare, ſed ab *Hiula* Hunnorum Principe ſic dictam volunt. Cumq; à Iulio *Iulianus* adiectiuum detorqueatur, vndè Iulianos milites Suetonius vocabat, qui diutius ſub Iulio Cæſare vel ipſi Macedoni præferendo, pugnarant; & faſtus Iulianos, qui ab eodem Cæſare confecti ſunt; ſimiliterquè *Iuliana* vectigalia, quæ idem impoſuit, appellamus. Pertranſeo tot *Iulianos*, *Iulianaſque*, quorum nomen hiſtorijs decantatum, ſolus dedecoraſſe *Iulianus* Imp. Apoſtata viſus eſt. *Iuli* nomen itidem, longè impari dignitate, non autem diſſimili de cauſa, quandam ſcilicet propter apparentiam communicatum fuit inſecto cuidam animali multipedi (millepedam dicunt) ſubtiliſſimis vndique pilis, & veluti lanugine quadam referto, Arboribuſquè paſſim obrepenti. Similiter *Iulus*, ſiuè *Iulis*, aut *Iulia* piſcis eſt, de quo doctiſſimus Io. Corn. Vteruerius primus meus in Botanicis præceptor in Hiſtoria Piſcium Aldrouandi vberem habet mentionem, Rurſus *Iulus*, vbi fœminino genere ſumatur, cantilenam quandam apud Græcos ſignificabat, cuius meminit Eratoſthenes his carminibus in Mercurio. *L. 3. c. 1. l. 4. c. 22. &c.* *Ortel. tab. 78.* *Pl. l. 2. c. 25.* *Apollon. lib. 1.* *Aldr. de Piſc l. 1. c. 7. in prin.*

D Ἡχ' ἐριθεῖς ἔριθος ἐφ'. ὑψηλῶ πυλεῶνος
Δαιδάλεον στήσασα, καλὰς ᾖδεν ἰούλους *Io. Tzet. Chil. 13. n. 494.*

Vel vt vertimus ex tempore.

Veſtibulo tractans Lanam Dandatis in alto
Conſtitit, & pulchros cecinit quam ſuauiter hymnos.

Nec adeò *Iulis* intenti erimus, vt infimarum quoq; Arboris partium, quæ *Radices* nomine ſatis noto vocantur, obliuiſcamur. Æquiuoca de radice nulla (quod ſciam) habentur, ſed vice illorum ſupplet Metaphoricus iſtius nominis vſus ad ſignificandas imas cuiuſcunque rei partes, vt *Radices Montium*, *radices Palatij*, *radices Dentium*, *&c.* Aliàs radicem ponimus pro origine, & principe alicuius rei cauſa, vt vbi Parœmiographus dicebat πηγὴ, καὶ ῥίζα, ſcilicet *fons, & radix*. Ita Græcus ille apud Monoſinum inquit ἡ φιλαργυρία ῥίζα πάντων τῶν κακῶν ἐςὶ, nempe *Auaritia radix eſt om-* Radicis Denom. *Caſ. l. 1. B. Ciu.*

Ang. Monoſ. l. 1. ſt. It. ling. p. 42. & l. 3. num. 122. Laert. in vita Ariſt.

nium malorum, vel è contrà dicimus *Virtus eſt radix omnium bonorum*. Nec hinc multum abeſt Græca illa Ariſtotelis apud Laertium ſententia τῆς ἀρετῆς dixit, τὰς μὲν ῥίζας εἶναι πικράς, γλυκὺν δὲ τὸν καρπόν, hoc eſt, *Virtutis amara quidem ſunt radices, fructus verò dulcis*. Non enim ſine multo ſudore, atque algore virtutis gloriam acquirit aliquis mortalium; virtuti ſiquidem πρόδρομος, dicebat Heſiodus, eſt labor. Hoc videtur etiam Muretus in ſententijs pereleganter expreſſiſſe. E

Principio ſtudij RADIX inamœna videtur,
Sed profert dulces paruo poſt tempore fructus.

4. Phil. & 2. de off.

Ita & Cicero *Virtus eſt altiſſimis defixa radicibus, quæ nunquam vlla vi labefactatur*, & aliàs *Vera gloria radices agit, atque etiam propagatur*. Radicis ſynonymum eſt *ſtirps*, in hoc ſignificato fœminini generis, vt & quando pro Arbore extirpata ponitur ab Horatio vbi de fluuio ſcribit,

l. 3. Carm. od. 29.

Stirpeſq; raptas, & pecus, & domos.

Aliquando ſuprà radicem, firmiſſimam denotat caudicis extremitatem, imò & totum caudicem metaphoricôs, & tunc maſculini generis eſt. Ita Virgilius,

Æn. 12.

Cùm ſemel in ſyluis imo de ſtirpe receſum. F

ſtirps quid? Alc. ff. de verb. ſignif.

Sub *ſtirpis* etiam nomine veniunt *ferulæ*, ſeù *virgulta*, quæ de radicibus Arborum naſcuntur, *germina* quoque nuncupata, & quæ Accurſius contrà Varronis, & Columellæ ſententiam, pedamenta eſſe arbitratur. Antiquitus etiam *ſtirpis* in recto dicebatur, ex Seruij aſſerto. Nonnunquam, præter radicem, & Plantam, genus quoque in Ciuilibus, progeniem, familiam, & originem denotat: in quo ſenſu Virgilius.

l. 5. Æneid.

Eſt tibi Dardanius diuinæ ſtirpis Aceſtes,

Hinc *ſucceſſio in ſtirpes* emanauit: formula dicendi apud Iuriſconſultos notiſſima. Sic *exſtirpare*, hoc eſt *à ſtirpe* excidere, vel *ſtirpitus* euertere, in quocunque prædictorum ſenſuum efferatur, ſemper ſignificabit *radicitus*, & funditus aliquid, ne vltrò *ſtirpeſcat*, perdere; imo & pro ſtirpe *Planta* quoque (licet herbarum ſit proprium) non rarò dicitur. Quin & eleganter transfertur ad exprimendam Arborem. Quod eò magis congruit, quia quælibet Arbor per ſemem progenita prius inter plantas enumerari debuit. Genealogicam ideò Tyrannorum Othomanicorum Arborem, quam graphicè expreſſit ab ore draconis flammas euomentis incenſam Principius Fabricius Theramenſis, ſic quoque poeticè circumſcripſit: G

lib. 4. Embl. iii. 2. alluſ. 1.

Piantò man ſcelerata in Oriente
Audace, ſerua, e adulterina PIANTA,
Che per diſoneſtà creſcendo è tanta,
Gh'auanza forſe in numero ogni Gente.

ſylua & eius aqu. deriu. denom. In quo differat à luco ſaltu, & nemore.

Succedit poſtremò locus, vbi Arbores prouenire ſolent, examinandus. Hic, vt notiſſimum eſt, *ſylua* dicitur, etymologia deſumpta ab ὕλη, quæ Græcis materiam denotat, eo quia in ea proueniant Arbores, quæ iuſtam attingentes proceritatem cæduntur, ad materiam diuerſis vſibus ſuppeditandam, vndè *cadua*, vel *incadua* ſolet propriè, prout occaſio præbetur, cognominari; Differt à luco, ſaltu, & nemore, quia in hac Arbores ſponte naſcuntur; lucus verò conſeritur, nec eſt cæduus, & vlterius ſacrabatur alicui Deo, vel hominis alicuius cineribus, circa buſtum eiuſdem, vel aram, nî melius dixerim haram. Nemus autem, cum voluptatibus inſeruiat, ob amœnitatem duntaxat comparatur. Saltus è contra, ſylua quidem eſt, ſed pene inuia, & ad hoc maximè deſtinatur, vt in eo paſcant pecudes, hyement, & æſtiuent; ideòq; nos illum *Boſco* dicimus ἀπὸ τοῦ βόσκειν, id eſt à *paſcendo*, vt nemus ἀπὸ τοῦ νέμειν, quod idem valet. Hæ tamen differentiæ adeò confunduntur, vt identificatæ ſæpiſſimè legantur. Cæterum ſatis latè patet *ſylua*; nam nedum pro Arborum, ſed pro cæterarum Plantarum conſertiſſimo quoquam loco non rarò vſurpatur, & identidem transfertur ad ſignificanda ſcripta illa tumultuaria, quæ Græcis propriè τὰ σχεδιάσματα dicuntur, dum materiam primò velociſſimè decurrunt ſcriptores, eamque poſtea digeſtam, & ordinatam, in longiores diſponunt lucubrationes, Hoc pacto Hieronymus Lauretus Ceruarienſis Monachus Benedictinus *Syluam Allegoriarum* nuncupauit Opus ſuum, in quo myſticos ſacræ Scripturæ ſenſus, aliaſque eruditiones complectitur; Opus inquam diuinarum literarum Candidatis ſummè exoptatum. Indè fluxit & nobilis cuiuſdam Familiæ Cremonenſis de *Sylua* nuncupatæ cognomen. *Syluulam* præterea diminutiuum H

hinc

Digitized by Google

A hinc detorquemus, *ὑλάειν*: vnde nomen *Hilarij* deſumptum credi poſſet, niſi rectius ab *hilari* flecteretur. Aptius propterea dicendum à ſyluis impia illa Ethnicorum numina nomine, & omine prodijſſe, quæ *Syluani* appellabantur. Et iſtorum triplex genus aſſignat Antiquitas; Alij quippe *domeſtici*, poſſeſſionibus conſecrati, dicebantur; *Agreſtes* alij, qui nimirum paſtoribus præerant; Alij tandem *finales* vocabantur, quod *Ex libel.* primi finales in terra lapides poſuiſſe crederentur: vndè & in confinio lucus illis pone- *var. Auth.* batur. Eiuſcemodi gaudebat nomine, ſeù ſatius dicam cognomine Plautius *Sylua-* *de limitib.* *nus* Ethnicus ſub Tiberio Prætor. Non omnes tamen *Syluani* dicendi ſunt impij; Tra- *Tacit.l.4.* dunt enim Hiſtorica monumenta duos Epiſcopos fuiſſe, nomine *Syluanos*, alterum *Sur.in vita* Theſſalonicenſem, à D. Paulo conſtitutum; alterum Troadis, qui tanta claruit pie- *S. Corn.* tate, vt nauim immotam oratione ſolueret, & aliàs illi per noctem apparuerit Corne- *Cent.c.9.* lius Centurio, ſibiquè Templum in eius Epiſcopatu conſtrui iuſſerit. Longè ab iſtis *die 13.Sep.* pietate deſciuit Petrus *Syluanectenſis* Epiſcopus, officio ſuſpenſus ob diuortium teme- *Rob. Abb.* rè approbatum inter Rodulphum Veromanduorum Comitem, & Vxorem ſuam. *in Chron.* Cognomen hinc traxit & Bernardus *Syluanus* Eboliensis, Geographicis multis operi- *Ortel.in*
B bus præclarus. Item Poeta C. *Syluanus* qui in ſtatuam Leonis X. ſyluam edidit, & Pon- *Catal.* tificatus Clementis VII. panegyriſtes extitit. Quæ Romæ prodierunt 1524. Ita Poeta, & orator inſignis fuit Ant. *Syluiolus* Pariſin. cuius comica plura, elegiaca, & epigrammatica extant. Quoniam verò nos Itali ſyluam interdum *La Foreſta* vocamus, ſubit ideò memorandus Petrus *de Foreſta*, qui ex Abbate S. Dioniſij Tornacenſis Epiſcopus, dein Rothomagenſis, S. R. E. Cardinalis, titulo XII. Apoſtolorum, Anno 1355. enunciatus eſt ab Innocentio VI. Eius gentiles floruere Brixiæ Comites, & Equites; vt tradit ſuauiſſimus exacti ſeculi vates P. Franc. Spinula. Nec excidit mente *Syluios* *Spinul.Car.* Albanorum Reges ab eiſdem *Syluigeris* ſtationibus denominatos, cuius rei rationem *ſecul.9.&* Sulmonenſis aſſignat, de *Syluio* Æneæ filio, Aſcanijque fratre, & eiuſce nominis pri- *in Catulli* mo loquens. *Imitat.*

Poſthumus hinc, qui quod Syluis eſt natus in altis, *Poem. 18.*
SYLVIVS in Latia Gente vocatus erat. *l.4. Faſt.*

Hinc cognominati ſunt Æneas ille *Syluius* Polygraphus, qui poſt tot Voluminum *Laur. Bey-*
C editionem ad Petri thronum aſſumptus Pius II. dictus eſt; atque Bartholomeus *Syluius* *erl.in Thea.* Cremonenſis cuius de Euchariſtia ſcripta Oporinus impreſſit. Calamo quoque no- *Vit. Hum.* tum ſe fecit Io. Baptiſtta *Syluagius* Reip. Venetæ apud Turcarum Imperatorem Inter- *Tom. 3. E.* pres. Multis item, & eruditis ſcriptis clari ſunt Iac. *Syluius* Ambianus, & Barthol. *pag. 251.f.* *Syluanius* Salonenſis inſignes Medici. Nec ſilentio prætereundum eſt ab eodem pariter fonte nomen *Syluia* fœmineum, quo Ilia, ſeù Rhea Numitoris filia, Romuliquè, & Remi ex Marte, vt ignauiter Romanorum Priores credebant, Genitrix, appellata eſt. Quin & ſic etiam vocata eſt mulier illa, de qua Virgilius, *Æn.l.7.*

Syluia prima Soror, palmis percuſſa Lacertos. *Ionſton.*

Quibus addenda eſt & *Syluia* Marcelli, de qua, ad ſyluam alludens, canit Marianus. *Thaumatogr. de Pl. c.6.*

Retibus, & iaculis ſyluas Marcelle frequentas,
Dum tibi nobilior Syluia Sylua domi eſt.

Quod nomen vſitatius factum multis quoque noſtrorum temporum mulieribus *Marian.ſta.* commune comperitur; *Syluaticus* porrò idem eſt ac *Silueſtris*, & eiuſmodi voce vſus *Rom. l. 1.* eſt Bapt. Mant. de D. Ioan. Chryſoſtomo canens. *Ep. 56.*

D *Per ſpelæa diù traxit ſyluatica vitam.* *Mant. de*

Cum verò *Syluatica* eiuſcemodi loca, vel inuia præruptaque ſint, aut intrà Mon- *Sacr.dieb.* tium cauitates ſituata, Græci *ὑπὸ νάπαο* indigitent, exinde *Napææ* antiquorum illæ *l.9. in Sep-* *ſyluicultrices* deæ, nomine tenus pendere aſſeuerandæ ſunt vt *Dryades*, *Hamadrya-* *temb.* *deſque* à generaliſſimo Arboris nomine Δρυος, vndè Δρυμος, & Δριμος, Δρυος, ac *Ath.l.3.* Δριος, item & Δριμων, ac Δριμων ſylua dicitur, quod & de *ſyluicolis* hominibus, ac *ſyluifrago* Borea, enunciandum venit. Nec hæc tantummodo *ſylueſtria* ſimul, & fatua numina à *ſylueſcentibus* ijſdem locis, nominis habent originem, verùm vt quodammodo purgarentur ſyluæ, apud nos veræ legis, & immaculatæ ſectatores iuremerito in Sanctorum albo relatus colitur ille probiſſimus ab Apoſtolo Petro trigeſimus quartus Pontifex Catholicus, Romanus, Diuus inquam SYLVESTER, cuius nomen vtrum à *Sylua* procedat, puerile foret ambigere; Et ſi de falſis illis deitatibus cum Marone dici potuiſſet.

Ecl.6. *Dictaæ nymphæ nemorum iam claudite ſaltus*, E

Sic de iſto Sanctiſſimo Pôtifice concludendum foret, illud Valerij Flacci in medium *de Hybla.* afferentes. ----*Nec celſius extulit vlla--Sylua trabes.*

Idem nomen in cognomen tranſijt Bernardi *Syluestri*, qui de Megacoſmo ſcripſit, & Microcoſmo librum: diuerſus, ni fallor, à Bernardo *Syluestri* cuius extat epiſt. de cura, & regimine rei familiaris impreſſa in Vol. Op. S. Bernardi, quia nonnulli putarunt eam à S. Bernardo compoſitam fuiſſe. Sub eàdem etymologia continetur & *Tranſyluania* ampliſſima trans Danubium Europæ Regio, quæ & Dacia, & Pannodacia, ac Valachia nuncupata eſt. Sic dictam exiſtimarim, quaſi *tranſyluas conſtituta*. Citrà enim numeroſæ viſuntur, & conſertiſſimæ ſyluæ. Hinc Ortelius in deſcriptione Hungariæ dicebat. *Ibi iam alij montes, & ſylua ab eo loco Seuerinum verſus tendentes, à Tranſyluania, & Vualachia Tranſalpina ſeparant*. Imò ſyluarum nonnullæ apud antiquos quoque regionibus integris nomen dedere. Sic *Pierium* nemus *Pieriam* Macedoniæ regionem; Hyrcana ſylua Hyrcaniam Aſiæ prouinciam denominarunt.

Lucus *unde dictus.* A luco frondoſiſſimo loco, & vmbris Arborum lucem ſubtrahentibus telluri pleno, & ſic ideò per antiphraſin dicto, quod luce careat, *Lucina*, ſcilicet Iuno dicta fuit, F quæ ſteriliſſima parientibus inſulſiſſimè prodeſſe credebatur, & in luco Romæ Exquilino colebatur, ex Ouidij teſtimonio.

l.2.faſt. *Monte ſub Exquilio multis incaduus annis,*
Iunonis magna nomine lucus erat.

Lucetius eodem pacto cognominatus eſt Iupiter à quamplurimis eidem ſacris lucis; quo nomine vocatus eſt apud Virgilium miles quidam ſtrenuus ex Turni ſequacibus, quem Tros Ilioneus occîdit. Ità Poeta.

Æn.l.9. *Ilioneus ſaxo, atque ingenti fragmine montis,*
LVCETIVM *porta ſubeuntem, ignesque ferentem—Strauit.*

Et *Luceres* Populi, tertiæ Tribus Homines à lucis condendis, & ab Aſyli præcipuè *in Romul.* luco, appellabantur, referente Plutarcho. Ita *Lucania* noſtræ Italiæ Regio, omnibus ad benè viuendum vberiorem concernentibus commoditatem fertiliſſima, quam hodie *Baſilicata* baſilico, ſeù regio nomine vulgus appellat, inter Calabriam, & Apuliam; nec non *Lucum* oppidum Romandiolæ, quod etymon adhuc ſeruat, *Lugo* G nuncupatum, & *Lucaris* pecunia, pretium nimirum ex lucis captatum, dicta exindè palam eſt, vt & fons *Lucalis*, de quo Bonifacius.

Muſar.l.3. num.58. *Neminius fons, LVCALIS, Vadmonius, atque*
Larius annona ſpemque, metumque ferunt.

Selem. part.2. Feſt.Pomp. Balth. Bonif. Sunt & *Lucania* feſta, ſic dicta quod in luco quodam apud Romanos peragerentur, in memoriam ſalutaris occultationis, quà Romani ſibi conſuluerunt, dum à Gallis victi, in eodem luco latitarunt. Quin & ipſe doctiſſimi Tragœdiarum ſcriptoris Senecæ nepos, grauiſſimus orator, & Poeta *Lucanus* eàdem quoque ratione nomenclaturam habuiſſe non perperam cenſeri poſſet. Cuius cognominis fuit Franc. *Lucanus* Parmenſis, qui ſcripſit de crimine læſæ maieſtatis. *A luco* porrò cognomen ſumpſerunt Florenus *Lucus* Epiſcop. Feltren. ac Franciſcus *Lucus* I.C. qui ſcripſit de Guelfis, & *Muſar. lib. 8.nu.100.* Gibellinis, de Tyranno, & de Regimine Ciuitatis. LVCEIAM mimam non immemoratam linquunt hiſtoriæ; quare & nos cum Mariano noſtro de ipſa canemus.

Vixi Neſtoream Luceia mima ſenectam,
Statuar.l.1.nu.195. *Et non diſplicuit fabula longa nimis.* H

Lucum alio nomine vocari *nemus*, nemo neſcit, & ex relatis patet; quarè ſecundum hoc illius nomen non nequibit originarium conſtitui cognominis Ludouici *Nemorei* Galli, Latinis, Græciſque Muſis, ex teſtimonio Camilli de Camillis in ſuo de Inſignibus, vel, vt vulgò dicunt, *Impresijs*, libro celeberrimi, vbi vlterius peculiare ſymbolum eiuſdem recenſetur. Sic & menti ſubit Iordan. *Nemorarius*, cuius Arithmetica, & Mathematica complura Baſileç, Pariſijs, & Norimbergæ lucem publicã ſortita ſunt. Cum porrò nemus nobis dicatur *Boſco*, non eſt incongruum ab illo cognominatum memorare Arnoldum de *Buſco* Auguſtinianum, qui ſcripſit Volumen de Viris illu*Tritt. de ſcript. Germ.* ſtribus Ordinis ſui, & Monaſterij Vvindesheimenſis; ſcripſit quoque de origine modernæ deuotionis, & reformationis ordinis ſui lib. ac alia multa. Floruit autem circa ſal. Annum 1470. Nominales at Arborum veſtigationes Epithetis adhuc ditantur.

EPI

A

EPITHETA.

ADiectiuas Arborum inter nomenclaturas appoſitiſſima erit Virgiliana illa *Antiquæ Auium Domus* hunc in modum expreſſa. Virg. Georg. 3.

Aut vndè iratus ſyluam deuexit Arator,
Et Nemora euertit multos ignaua per annos.
ANTIQVASQVE DOMOS AVIVM *cum ſtirpibus imis-Eruit, &c.*

Ob quam nimirum πολυσπερέα *in multas partes diſſeminata*, nec non αὐτοσπόρμα *per ſe radicata*, ſeù *per ſe ſeminata* Arbores dici poſſunt, atque μὴ λιπόσκια *non linquentes vmbram*, vt eas cognominabant Nonnus, & Dionyſius. Sed quæ *cantu querula rumpent Arbuſta Cicadæ* parum vitales Vmbras meridianæ luci permiſtas quodammodò declarant in Arboribus, cum Sol ardentiſſimus *producit in lucem vmbram mortis.* Hæc enim Animalcula facillimè concrepantia inſidas meridiei vmbras pro- Iob. 12.
B dunt; Hinc Arbores, prout CICADARVM TECTA noſcuntur, atque HOSPITIA, fugiendæ ſunt, illarumque TEGMEN tunc ſolum eſt expetendum, cum Solem ſuſtinere valet Pecus inter paſcendum.

--Canat ARBOREO recubans ſub TEGMINE paſtor.
Dum carpit tenerum gramina læta pecus. Bernardinus Rota eleg. 5. lib. 3.

Arborum tamen aliquæ *Perpetuo comantes*, atque *Æternifoliæ* dicuntur: aliæ *Mutabiles*, quarum folia decidua ſunt. Eaſdem pariter Arbores ex cauſa magnitudinis, & molis ingentis, nonnulli protulerunt τανυπτόρθας *Dilatantes ramos*; ὑψιτενεῖς *ſublimè extenſas* ὑψικάρηνας, & ὑψιπετήλας, *capite* ſcilicet, *& frondibus* excelſas; *Proceras, Celſas Ambitioſas, Superbas, Eminentes, Arduas*, ac μακρὰς ideſt *Longas*; *Grandes* inſuper, *Grandiſcapias, Magnas, Magnique nominis* alij nominauere. Amœnioribus autem ingenijs epitheton Arborum Amœnum placuit. Scalig. exerc. 168. Orph. Hymn. Homer. Iliad. ν. & 1.

Plaudit quaque ſuis Arbor AMOENA *Comis.* Nōn. Dion.

Et huc ſpectant quę de Pulchritudine Arborum Græca circumferuntur Epitheta,
C Homerus quippè τηλεθόωντας *longè*, ſeù *valdè vireſcentes*: Paulus Dolſcius Poeta Neotericus τανυφύλλας, *quæ* ſcilicet *extendant frondes*; Orpheus εὐθαλεῖς *decorè virentes*; alijque εὐπετάλας *pulchris folijs exornatas*; ac εὐκόμους *eleganter comatas* cognominarunt; vndè Oppianus. Lucanus l. 2. Anguillara in Metam.

Ἔρνεσιν, ἠὲ λίθων, ὑπ' ἠυκόμων ἀπὸ δενδρῶν. Κυνηγ. δ.

Nec minus pulchra ex fructuum lepóre obtinuerunt Appoſita. Δενδρὸν ergò εὔκαρπον, & ἀγλαόκαρπον in Florileg. cognominatum inuenio, *pulchro* nimirum, & *ſplendido fructu decorum*; ſic quippe nouiſſimè cecinit Sebaſtianus Caſtilio. Ἀλλὰ καὶ ὡς δενδρῶν καρποὺς φύσασ' ἀγλαοκάρπων; & eàdem de cauſa ſimpliciter ἀγλαὸν *ſplendidum* dictum à Dolſcio illo Monoſticho Δενδρῷ ἰσοφυὴς ἀγλαῷ ἔσκεν ἀνήρ. Addo ex Nonno Panopolita, ac Dionyſio ῥυηφόρας *affluentes*, quantumuis ὀρεσιφοίτας ſcilicet *Montanas*, frequentiæ causà vocandas Arbores. Ex eo autem ab Aldo in Adagijs Arbor fuit *Annoſa* proclamata, quia multæ ſunt Arbores, quæ multa durando ſecula vincunt, *Fortes*, & *Solida*, licet prius *Teneræ* fuerint, vt cecinit ille Dant. l. 10. Architren. in carm. Lactātius. Claudian. l. 3. de rap. Hom. Odyſſ. ν. Epigr. Gr. l. 1. & 4.

Proditus è TENERA fuerit nouus Arbore Ramus. Seneca de Prouid.

D Et quoniam Arboribus competit amborum Luminarium actiones euidentiſſimè pati, eas aliqui ſcriptores à Sole *Apollineas, Phœbeas, Apricas, Colorataſq;* nuncùpauere.

Hic color Aprica pendentibus Arbore Ramis. Sannaz. eleg. l. 2.

Et hæc appoſita plurima poſſent eſſe plurimos ad effectus ſolares reſpiciendo, ita vt *Beatæ* quoque dici poſſent Arbores, vt apud Theocritum latinæ verſionis legimus *Quem iuxta Arboribus, quæ munera cunque Beatis-Naſcuntur cumulata iacent*; Certum quidem eſt Arbores virtute Solis dici poſſe quammaximè *Lætas*, ἀνθεμώδεας, nempè *Floridas*, ſeù *Florentes*, *Fructuoſas*, *Feraces*, *Felices*, *Gratas oculis*, *Fragrantes*, *Lætas*, *Peruenuſtas*, *Comoſas*, *Virentes*, *Glaucas*, *Pomiferas*, *Reuireſcentes*, *Fertiles*, vt cecinit *Laur. Gambara.* Bapt. Mant. Marſ. Fic. Ouid. l. 4. metam. T. p. nauigat. Eidyll. 15.

Morte ſua fructus pendentes fertilis Arbos
In terram excuſſit.

lib. 1. de Art. *Fœcundas* item, *frugiferas*, *fructiferas*, & ὀζώδας, vt habent Nonn. & Dionyſ. hoc E
eſt *ſuaueolentes*, ſeù *odoras* fieri, vt in eiuſdem Ouidij carmine liquet.

Illius lachrymis, quas Arbor fundit odora
—Vngimur, &c.

Arbores ſimiliter Lunæ, pluſquam Soli ſubiectæ, in locis ſcilicet humentibus, atque
ap. macrob. concauis naſcentes *flexiles*, & *fragiles* dici merentur, atque *excanabiles*, *perdifolia*,
infœcunda, *infelices*, *triſtes*, *ingloria*, *nuda*, quas Lucianus diris inſecutus eſt attri-
butis illas vocando *Horridas*, *violatas*, *ſeminuſtas*, *rigidas*, *inſanas*, *canas*, *curuatas*,
tremulas, *deciduas*, *verrucoſas*, *viles*, *miſellas*, *inſenſatas*. Aliqui non defuere qui ad
Sanaz. erdyl. 2. vtrumq; Luminare voluerunt Arbores referre, & propter luxuriantem illarum humo-
rem *Patulas* dixere, vt Statius *Patula defendimus Arbore ſoles* alij *obſcuras*, *denſas*
Statius. *criſpas*, *fœtas*, *vmbrantes vmbriferas*, *opacas*; hinc Ouidius

Ouid. l. 3. hiſt. *Cingit & auguſtas Arbor opaca comas.*

Et dum Lucanus *Altas* appellauit Arbores ad vtriuſq; luminaris actionem reſpexit
lib. 2. humorem ſcilicet, atque calorem hoc carmine

Propter aquæ riuum ſub ramis Arboris altæ. F

Columella l. 1. de re ruſt. Quemadmodum Geoponici quoq; preſtitere Arboribus tribuentes hæc cognomina.
Vmbroſi, *Gigantei*, *fruticoſi*, *frondoſi*, *ramoſi*, *frondentis*, vel *frundentis* iuxta Var-
ronem, *Portentoſi* item *ſublimis*, *excelſi*, *&c.* Ad vſus porrò Arborum nobiliores,
Varro. ſeù vires celebriores ſpectando alia exurgunt epitheta, quibus Arboru in genere *cœlebs*
& *mitis* nuncupari poteſt,

Columella lib. 10. *Mitis adoptatis curuetur frugibus Arbos.*

Vt & *Nobilis* apud Textorem,

Arbor vt in ſterili quamuis ſit nobilis Agro;

Geruſalem cant. 10. ſt. 63. *Lata* itidem ſicuti ſenſit Heroicus Taſſus, vbi ſic ſcripſit,

Vè l'Aura mollo, e'l Ciel ſereno, e lieti
Gl'Alberi, ei prati, e pure, e dolci l'onde.

Chiliad. 4. ſ. 69. Aureis prærogatiuis digniſſimam cenſuit Arborem Tzetzes, dum eam vocauit *Au-
ream*, & iure optimo laudibus *formoſa*, *& generoſa* exornandam Tiraquellus edixit,
l. 5. Argon. nèc iniuria *Vtilem* protulit Bapt. Mantuanus, & *ſacram* Valerius Flaccus pronuntiauit, G

Vos etiam ſyluæ; vos Colchidos hoſpitis ora
Pandite diues vbi pellis nitet Arbore ſacra.

Loca vlterius natalia nonnihil & ipſa conferunt ad Arborum epitheta concinnan-
da, vt dum eædem dicuntur *Chaonia*, *Acheloides*, *Cretæ*, aut *Peregrina*, quæ vbi-
que viuant translatæ, vel *Indociles*, quæ non patiuntur in aliena viuere terra, *incicurabi-
les* proprius appellatæ, culturamq; omnem eludentes. Ob medicas demum facultates
fracaſtor de morbo Gallico. Arborum quædam ligna *ſancta* fuerunt dicta pro morbo Gallico expugnando, alia *fe-
brifuga*, vt lignum cinæ cinæ, alia *Nephritica*, alia *Balſamica* pro renibus, & pro corde
iuuandis; alia *Venenata* non ſolùm mortua, ſed viuentia, vt Arbores vmbræ noxiæ ad
Hominum quoque fauorem, quæ peſſima animalia peſſundent, cuiuſmodi erit Arbor
Epigr. Gr. l. 4. Βαρυφύλλω grauis vmbræ, atque nocentis. Omnes autem Arbores, ſi collectiuè ſuman-
tur, illæ ſecundum Poetas *Plantarum Populus* poterunt nuncupari, *Trabeſque comata*;
Virg. l. 1. Æn. *diuinum vertice odorem ſpirantes*. Sed cum tot Arborum epitheta non niſi cum ad-
miratione conſiderentur operæ pretium erit earundem Mirabilia ſubiungere.

H

MIRABILIA.

NOn quià plus l'onderis haberent in ruina, magnas effecit Arbores Natura, ſed
vt in maiori quanto maior virtus inconcuſſa radicum ſtabilitate mirabilis vi-
uentium omnium generi profutura ſtabiliretur. Et quià magnitudo Pulcbri-
Ariſtot. l. 4. & hic. Scaliher exercit. 176. de magnit. Ar. tudinis indiuiſa Comes habetur, eam hic ſectabimur magnitudinem in Arboribus, cui
raritas pretium faciat, hoc eſt immani, noſtriſque oculis inſolenti conſtitutioni addat
æſtimationem; Abies propterea, quæ apud nos reperitur, & noſtros ſæpè fatigat ocu-
los, etiamsi videatur in cœlum abire, deſpicitur quoquo pacto,

Nil

Digitized by Google

A *Nil adeò magnum, neque tam mirabile quicquam,*
Quod non paulatim minuant mirarier omnes.

Indicas illas Arbores Turritas 144. pedum altitudinis, quæ Fortunatis naſcuntur in Inſulis, vt ſuſpiciamus, inuitat nos Plinius; Hæ quoſuis horrendos, & diros ferarum inſultus ſuperant, perniciosiſſimoſque ſagittarum ictus hoſtiles eludunt; quarum Andini Vatis mirabilis Muſa mentionem fecit.

Aut quos Oceano propior gerit India Lucos
Extremi ſinus Orbis, vbi Aera vincere ſummum
Arboris haud vlla iactu potuere ſagitta,
Et Gens illa quidem ſumptis non tarda Pharetris.

Addunt Neoterici rerum noui Orbis obſeruatores, qui minimè diſcordant ab antiquioribus ad Chinarum ſinum marinas Arbores eſſe *Bruſathaer* dictas, quarum tanta eſt vaſtitas, vt immenſæ magnitudinis auibus ſtabula præbeant. *Tam grandes ſunt*, inquit Scaliger, *vt eis etiam grauiora Animalia integra ſuſtollantur, atq; auferantur.* Quin & Arbores quaſdam in *Abibetha* Regione indica reperiri tradunt, magnitudinis B adeò vaſtæ, atque portentoſæ, vt ſuper eaſdem integra Palatia pro Regulorum illorum habitatione fabricentur, quorum fundamenta brachijs earundem Arborum innitantur; inter quas Arbores quædam numeratur ſpecies, quæ *Cerbas* dicitur in ditione *Nicaragua*, cuius tanta eſt craſſitudo, vt quindecim hominum complexus inuicem brachia extendentium illius peripheriem claudere non poſſit; aliaque itidem in *Gambra* Regno à ſeptemdecim hominum brachijs expanſis non contineatur. Eſt quoque vt valdè miremur celeberrimam illam Platanum Lyciam, quæ Domicilij modo adaptata, ſpecum octuaginta vnius pedum componens ſub nemoroſi ſui verticis vmbra ampliſſimum Licinio Mutiano tertiò Conſuli, Prouinciæque illius Legato ſpatium conceſſit, vt ille cum duodeuiceſimo Comite ibidem commodiſſimè epularetur; cui quidem Platano Lyciæ minimè conferenda eſt Platanus noſtras, & Bononienſis illa prouectiſſimæ aliquot ſæculorum ætatis in Villa ſuburbana Orientalium Collium Crouaria dicta ad DD. de Victorijs ſpectans, viuidiſſimè licet, atq; latiſſimè viuens. Non minorem adferet admirationem *Pala* Arbor Indica Plinij, cuius folium Alas imitans Auium longitudinem trium æquat cubitorum, & duorum latitudinem, cuius vnicus fructus *Ariena* di- C ctus quaternos ſatiare valet homines. Nouæ itidem Hiſpaniæ quædam Arbores nouitate valdè mirabiles à nouiſſimis eius Regionis ſcriptoribus obſeruatæ ſunt, quæ in repetita bis, teruè etiam in annis ſingulis fructificatione ingentis edunt molis, inuiſæque formæ, virtutiſque impenſiſſimæ fructus. Stupenda porrò, & prodigioſa quodammodo eſt Arborum refloreſcentia, & earum præſertim, quæ, præter ſolitum luxuriantes in pulchritudine diuitias Veris in Autumno quoque oſtentarunt, quemadmodum euenit in Gallia regnante Chilperico circà Chriſti Annum 580. vbi Arbores ferè omnes floriferæ in menſe Septembri flores denuò emiſerunt; & vti nos quoque obſeruauimus in Septembri Anni 1659. in nonnullis agri noſtri Bononienſis locis, & precipuè in Horto RR. PP. Capucinorum Caſtri Diui Ioannis in Perſiceto, vbi ex proportionata temperie Aeris præſenti non ſolum, ſed præceſſa, in terreaquè pingui conſtitutione poſt miſeræ omnes Arbores floribus onuſtæ conſpiciebantur. Sed maximè portentoſas habet, atque frequentes Indica Tellus Arborum haſce magnitudines, atq; refloreſcentias; vt Sancti Ioannis Inſula; Cui cedit Italia noſtra, Herbarũ licet copia Illuſtris ex Æſchili D quoq; inter vetuſtiſſimos Græcorum ſapientes teſtimonio, atq; lignis dotata præcelſis, & amplis ſecundum Theophraſtum, atque Antoninum Liberalem, qui ex vnico caudice Italicarum Arborum, & latini ſcilicet agri, eo Inſulæ Corſicæ integram ingentis Hetruſcæ Nauis Carinam elici potuiſſe teſtati ſunt. India principaliſſimè Tellus ligna Ætheris affinia, delitiarumque ditiſſima edere ſemper nouit, cuius Arbores Thaumantis amiciſſimæ cœleſtis Arcus pacifici ſuaues, & odoratos influxus immediatè recipiunt; eædemque videntur cum Planetis commercia exercere quæcunque, influxuſque receptos nutrire, & impartiri ſubiectis alterabilibus refractos; Quæque perpetua coma virent, vireſque infractas omni tempore ſeruant, quemadmodum in *Thilos* Inſulæ Arboribus eſt videre, quæ Regio Terras omnes hoc miraculo ſola vincit, licet alibi quoque id eueniat, vt circà Memphim Ægypti, aliorumque patet in luſtratione locorum. Nam in elephantino Thebaidis, & in America Meridionali, celſitas Arborum, & ipſa-

Lucret. l. 2. de nat. rer.
lib. 6. c. 32. & l. 7. c. 2.
Virgil. Geor. l. 2.
Tomo 3. nauig. Petr. mart. f. 304.
Diod. Sic. l. 16. c. 4.
Theophr. l. 5. H. pl. c. 9.
Scaliger. exerc. 131. 5. id.
Auctor nauigat. gen. Ind. Occid. l. 2. in Relat. Cadamuſti.
Pl. l. 12. c. 1.
Platanus Crouaria Bonon.
Pl. l. 12. c. 6.
Franc. Hernand. in noua Mexic. plant. Hiſt.
prope Bonõ Arbores bis florentes anno 1659
T. 3. nauigat. p. 27.
l. 5. Hiſt. pl. c. 9. Antonini Liberalis itinerar.
Ariſt. in problem. ſect. 12. n. 3.
Gaudentius Merula de mirabil. l. 2.

Iul. Solin. Polyhiſt. c. 65. Plin. lib. 12. c. 11. Et lib. 16. c. 12. Gaſſendus Phyſ. Sect. 3. memb. 1. l. 4. c. 2.

ipſarum conſtantia ſublimiores Cœli prerogatiuas imitari quammaximè ſtudet. Alibi verò, ſi caudicis tam inſolens magnitudo deeſt, moles tamen aut foliorum, aut fructuum (vt ità dicam) Gigantea non deſideratur; Reperitur enim in *Cauchinchina* Arbor quædam Luſitanico Idiomate *Banane* nuncupata, quæ licet proceritatem eximiam non iactet, folijs tamen tam latis, & tam oblongis inſignitur, vt teſte adm. R. P. Chriſtophoro Borro Mediolanenſe in Relatione nouæ miſſionis PP. Ieſuitarum ad Regnum Cauchinchinæ cap. 3. duo tantummodò ex eis ſufficiant ad operiendum circum circà, & à capite ad pedes quemlibet non mediocris ſtaturæ virum. Vndè eſt quod nonnulli autumarunt hanc eſſe Arborem illam Paradiſi Terreſtris, ex cuius folijs ad ſe amiciendos perizomata ſtruxerunt primi noſtri Parentes. Tam vaſtus pariter eſt in eadem regione fructus Arboris, quam Accolæ *Giacca* vocant, vt ab eodem Auctore Borro tradatur maximas quaſcunque Italiæ cucurbitas magnitudine adæquare. Et ideo ſatis eſſe ſuperq; vnicus ex eiſdem fructibus ad laſſandas vires cuiuſpiam illum aſportare conantis. Proximè ad hunc, & æquè mira magnitudine accedit Pomum Arboris, quod in Prouincia Malabar *Cachi*, ſiuè *Cicara* dicunt. Illius Arbor vnico duntaxat fructu quotannis inſignitur, non à ramis, vt in Arboribus reliquis, ſed à ſtipite, adeòque vaſto, vt & ipſe quemuis, etſi robuſtum hominem oneret; & hic traditur trecentos alios fructus ad inſtar pinearum nucum intrà ſe continere, qui noſtrorum ſinguli exæquant maiorum pomorum magnitudinem, totidemq; pelliculis diſtincti habent adhuc ſubdiuidi, quemadmodum in Echinis caſtaneæ diſiunguntur; ideòque ſumptum

Lib. 10. polyhiſt. Symb. num. 63. Tom. 1. nauig. Ind. p. 389.

fuit à Cauſſino pro ſymbolo *Vnitatis præſtantis*, quo inferebat, non multitudine res, ſed pręſtantia magni faciendas eſſe. Alicubi quoque Arbores aquas copioſè pluunt, veluti cœlum quoddam ad irrigandam terram, & fœcundandam, vt quædam Arboris ſpecies in Inſula Ferri, *Capo Baiador* nuncupata, vna ex Canarijs, quæ nebulam ſibi circufuſam in aquam conuertit, vndè copioſiſſimus ex ea pluit guttatus humor. De qua re doctiſſimus Balthaſſar Bonifacius metricè ſcribebat.

Lib. 3. Muſarum Sel. p. 2. n. 38.

Inſulæ item Fortunata, cui Ferrea nomen
Arbor aquam præbet, complet & inde lacum.

Vol. 3. nauig. p. 88. lib. 2. c. 9.

Habemus enim ex Hiſtoria Indica Inſulam prædictam aquis omnibus carere, atq; in illa, neque flumina, neque fontes, neque lacus, aut puteos reperiri. Cui defectui mirabiliter conſuluit Natura Arborem iſtam, cuius iconem hic Lectorum in gratiam exhibere libuit, illic producendo, ex qua per vnam, aut duas circiter horas ante Solis ortum vberrimè quotidie fluens aqua, quæ optima eſſe perhibetur, collecta ſufficit alendis habitatoribus. Imo tam arcta, & ſecreta inter Arbores, & aquas ex pluribus experimentis comprobata intercedit ſympathia, admirabiliſque neceſſitudo, vt Ramis Arborum quarundam manu, & certo quodam modo circulatis, latentes aquarum venæ intrà telluris viſcera detegantur, propriumq; ſit Arborum omnium in genere aquas purgare, alioſque liquores clarificare: quod Moſes ipſe diuinitus edoctus primùm nobis indicauit. Cui alludens Baptiſta Mantuanus Carmelita, ſacro carmine ſic canebat.

T. 2. F. 302.

Fungeris officio tu raptus ab Arbore ramus,
Quo Moſes depurgat aquas, &c.

Aquæ naturali quadam propenſione lignorum amant conſeruationem, & ni aliquod impediens actionem hanc interrepat, in contrarium ſcilicet alterans, ligna ea ab aquis perennantur, perpetuòq; durantia in ſuo eſſe redduntur. Huiuſce rei pro locupletiſſimis teſtibus habemus practica experimenta; nam ligna quæque aquis merſa, vel intrà tellurem humidiſſimam, profundamque ſepulta, ſi nunquam penetret, eòque pertingat Aer quantumuis minimus, qui portiunculam ligneam alterans, inde totam maſſam ligneam corrumpit, ſaxea fermè, & æuiterna redduntur. Sed longè diuerſa ratione rigeſcunt, & lapideſcunt ligna, inquæ huiuſmodi affatim inducatur induratioonis effectus ex minerali prodiens qualitate intenſiſſima. Adeſt quidam fons mirabilis Scotuſa dictus, teſtimonio Antigoni, in Macedoniæ, & Thraciæ confinio, cuius aquæ valent lignum ſciſſum, atque confractum priſtinæ complexu amiciſſimo valetudini, & integritati reſtituere. De hoc Balthaſſar Bonifacius ita cecinit.

In mirabilium narrat. conger. n. 107. 158. 163. Lib. 3. Muſarum num.

Amne Scotuſa ſuo plagas quæ iungit hiantes,
Fracta quoque adſtringens ligna coire iubet.

Sarmen-

A

ARBOR INDICA

In Inſula Ferri, vulgò *Capo Baiador*, ex qua copioſè pluit aqua, cuius mentio, & Icon in Geographicis mappis nonnullis apparet, &c.

Hiſpal.p.5. c.26.



Sarmenta pariter, & quicquid tale admouetur aquæ fluminis Athamantis, protinus inflammari tradunt, licet vndæ illius frigus ſit ineffabile, de quo canebat Ouidius. *lib.15.metam.fab.16*

Admotis Athamantis aquis accendere lignum.

Fama tenet, minimos cum Luna receſſit in Orbes.

Non abſimili prorſus modo Silari fluminis aquæ operari traduntur apud Lucanos, de quibus Silius,

Nunc Silarus quos nutrit aquis, quos gurgite tradunt

Duritiem lapidum merſis inoleſcere ramis. *Sil. lib.8.*

lib. 3. muſar.

Et Balthaſſar Bonifacius. E

Frigidus vt Silarus ſaxea ligna facit.

Ionſton. admir. foſſil. c. 14. & auiũ p. 271. c. vlt Aldrou. lib. 4. muſæi metallici, pag. 855. Ludou. Moſcard. in ſuo muſæo pag. 275. Septal. in ſuo muſæo c. 13.

Innumera poſſent afferri lapidificatarum rerum Herbarum, Arborum, lignorum, foliorum, fructuum exempla, tam apud ſcriptores recenſita, quàm in muſæis varijs aſſeruata; verum cum noſtri in præſentiarum non ſit inſtituti de lapidibus, aut lapidificationibus tractatum contexere, ſed mirabilia tantum quæ in Arboribus conſpiciuntur indicare; illud tantum prætereundum non erit, quod in ligni ſubſtantia accidit eſſe lapideum, vti lapidei ſunt conceptus ſaxeorum voluminum per iuxtà poſitionem à calore quodam lapidifico vegetantis formatricis virtutis, vt in animalium etiam ſit ventribus, vbi qualitas lapidifica in materiam agit, quæ ad duritiem acquirendam ſit apta nata. Mirabile ſupramodum eſt, & relatu digniſſimum ferreum illud Arboris naturale centrum, quod ſcribit Nicolaus de Comitibus Venetus in ſuis itinerum Indorum Anno 1532. relationibus. *Naſcitur*, inquit ille, *in Inſula Iaua Maioris Arbor, in cuius medio virga ferrea ſubtilis exiſtit, veluti medulla quædam, cuius materiei quælibet portio tanta virtutis deprehenditur, vt qui eam ſecum geſtet, impenetrabilis à quocunque ferro ſeruetur; & propter hoc multi ſibi diſcindunt ibidem pellem, & intrà eam prædicti ferri portionem condunt.* Et ideò de hac ſatius, quàm de cæteris græcum illud Stobei poſſet afferri Δένδρον δ'ὡς ἐν χαλκοδρίζοις ὑπὸ ῥίζαις, quod ſic inuertere libuit, F

Agricola in obſeru. metall.

Et ceù ferratis hæret radicibus Arbor.

Tomo 3. Nauig. noui orbis f. 381. Sermone 7. Hiſt. Gent. Sept. lib. 12. c. 10. in Scotiæ deſcript. Epig. ſelect. n. 12.

Quid ſi diceretur magneticæ virtuti congenerem vim in Arboribus quibuſdam, reperiri, atque fundari poſſe? nam refert Olaus Magnus ligna in ſeptētrionalibus Regionibus naſci, quæ magneti applicita, ſaxeam duritiem, necnon vim ferri attractiuam acquirunt. Verùm ad animatas Arborum tranſmutationes quis non obſtupeſcet? Hector Boethius ſuis in hiſtoricis monumentis memorat aues quaſdam reperiri, quæ *Bernachiæ*, ſeù *Klakies* appellatæ in Orcadum, Ebridumuè Inſularum littoribus naſcuntur ex fructibus cuiuſdam Arboris Pineæ nucis forma, dum ij fructus maturi cadunt in terram; quod ſi demergantur in mari, piſces euadunt; vbi etiam ex lignis abiectitijs, aut nauibus antiquis, & carioſis vermes enaſcuntur, qui ſtatim caput, pedes, alas, plumaſque induunt, & anſerum, ſeù anatum formâ cœlum petunt. Hinc Balduinus Cabillaus egregius ſeculi noſtri Poeta canebat, G

Naïadum vitreum ad thalamum tumet Arbor alumno
De ramo; expectas Poma? natabit anas.
It flos de conchà, de flore natatile Pomum:
In Pomo hoc comedet neſcius hoſpes auem.

Idem Hector ibidem.

Quin & idemmet naturæ miraculum in Alga nouiter è mari extracta ſupradictus prodidit Hiſtoricus ibidem contigiſſe; inter enim illius Herbæ caulem, & ramos à radice ſtatim vſque ad cacumen protenſos, quâ coniunguntur, conchæ quædam viſæ aliquando fuere adnatæ; cuius rei nouitate motum fuiſſe ſcribit Alexandrum Pallouidianum Kilkedenſis Eccleſiæ Paſtorem, eaſque aperuiſſe conchas, in quibus loco piſcis aues inuentæ ſunt. Prædictæ Hiſtoriæ ſimile eſt illud, quod refert Plinius de Bombyce dicens, *Bombyces in Coo Inſula naſci tradunt Cupreſſi, Terebinthi, Fraxini, Quercus florem imbribus decuſſum terra halitu animante. Fieri autem primò papiliones paruos, nudoſque, mox frigorum impatientia villis inhorreſcere, & adverſus hyemem tunicas ſibi inſtaurare denſas pedum aſperitate, radentes foliorum lanuginem in vellera. Hanc ab his cogi, ſubigique vnguium carminatione, mox trahi inter ramos, tenuari, ceù pectine. Poſteà apprehenſam corpore inuolui nido volubili: Tunc ab Homine tolli, fictilibuſq; vaſis tepore, & furfurum eſca nutriri, atque ità ſubnaſci ſui generis plumas, quibus veſtitos, ad alia penſa dimitti. Quæ verò cœpta ſint lanificia, humore lenteſcere, mox in fila tenuari, iunceo fuſo. Nec puduit has veſtes vſurpare etiam viros, leuitatem propter æſtiuam.* Mirabile aliud Naturæ, & Artis ſimul ipſam Naturam adiuuantis Opus; rationique non abſonum ſubinferri hoc debet, quòd ligna nonnulla ignem in ſe ipſis quaſi conceptum conſeruare valeant, id eſt virtutem igniariam, ignem ſcilicet excitandi in ſe retineant, abſque propriæ ſubſtantiæ combuſtibilis præiudicio, vt ſunt Lauri, Hederæ, Mori, &c. eademque ex toto amittere combuſtibilitatem, ſi viſco, vel Alumine illinantur, vt atteſtatur Q. Claudius in Annalibus apud Gellium, aſſerens Turrim ligneam ad Piræum Athenienſium Portum, quam Archelaus Mithridatis Præfectus

lib. 11. c. 23 — *Pl. l. 16. c. 40.* H

Digitized by Google

A fectus multo Alumine obliniuerat, Sylla oppugnante minimè atſiſſe. Innata hæc ignis, & ligni relatio anſam admirabiliter philoſophandi præbet circà ligni ſemiputridi luminoſum, ſiuè conceptum, ſiuè partum, ſeù potius ſplendidiſſimū ſubſtantiæ Arboreæ Theſaurum. Tot ſtellati cœli portionum viuæ videntur imagines ſemiputridorum lignorum in tenebris ſchediæ micantes, vt ſæpius obſeruare licet, & ità pulcherrimum vitæ myſterium reuelāt. Hanc lucis amicam, ſeù cognatam commixtionem Arboribus inuidet Tellus cōbuſtibilitatem affectans, quam multis in locis obtinuit; ſiquidem ex Theopompo ſcribit Antigonus in Theſprotiâ Epiri Regione carbones cremabiles è tellure effodi. Nec id tantum iſtius Philoſophi temporibus obueniſſe monumenta certiores nos reddunt, ſed & noſtris quoque temporibus Bitumen terrenum, eò quod inflammabile, ***Lithantrax*** ideò, nempè ***Carbolapis***, ſiuè ***Lapicarbo*** appellatum in Scotiâ erui ſe vidiſſe teſtatur Ionſtonius; quin & ipſo ferrarios fabros in ſuis officinis vti, quo pacto carbones lignei ſupponi ſunt ſoliti. Eòdem prouētu nobilem item eſſe Leodienſem ditionē (quod & ſuperius in denominatis innuimus) idem tradit, immò quando memoratus ***Lithantrax*** durior eſt, ex eo precarios, tanquam è ligno confici globulos. Nullibi maiorem ſaxeorum iſtiuſmo-
B di carbonum copiam eſſe ſcribit Laurentius Beyerlinck in ſuo Theatro, quam in hac Provinciâ, vndè maxima incolarum pars illis victitat eruendis; expeditius enim funguntur munere ſuo coqui vtentes iſtis, quàm alijs lignis, quorum ibi penuriam patiuntur, nam accenduntur celerrimè, & calorem intenſiſſimum faciunt, qui ad liquefaciendum quoque ferrum ſit potis, hoc tamen accedente incommodo, quod cibis ſaporem carbonaceum quodammodo communicent, quoniam illorum intenſior fumus omnia quammaximè inficit. In Albione quoque, nec niſi *Taum* inter, & *Tinam* Amnes lapidis illius genus inueniri tradit ***Boethius***. Vlterius habetur & in *Collao* Prouincia Peruanâ vicem ligni, carbonumque ſubire cęſpites bituminoſos ibidem extractos, reſiccatoſque; de quâ re certiores nos facit Monardes. Huc pertinent & concreti Bituminis Glebæ, quas ad ***Olinam*** Pucici Littoris Cœnobium effodi narrat Agricola, magnitudinem rarò ſuperantes ouorum; omnes enim tanquam lignum ardent accenſæ. Pallentes illis adnaſci perhibentur Arbuſculæ, altitudinis plus, minuſuè quadripalmaris, abſque radicibus, & olidæ, tanquam piſces. Lapides carbonibus perſimiles, & eâdem comburendi præditos qualitate ex Alueo Ponti fluminis in Scythia deferri nonnulli tra-
C dunt, at non eandem illis ardendi methodum cum carbonibus ineſſe; ubi nanque hi flabris exuſcitantur, illi reſtinguntur, & aquà conſperſi facilius ardent, ſecùs oleo, & illorum odor nulli reptilium eſt tolerabilis. De hoc Bonifacius,

Carbonem trahit è fluuio Gens Agria Ponto,
Qui ſolet extingui pinguibus, ardet aqua.

Conſimilis materiæ feracem fuiſſe Apolloniatarum Regionem teſtatus eſt Ælianus; imò addidit ibidem exiguum quendam collem ardentem extitiſſe, circà quem floridæ Arbores, & pleræque virides luxuriabant, & ab ipſis germinantibus, & iam adultis ignis noctù, & interdiù ſine ullà intermiſſione ardens abſtinebat. Ardēs hoc Telluris pro accenſibilitate lignoſâ comparandâ ex pluribus elucet, & elicitur deſiderium. Varias en plantas in lapidibus à Naturâ deſignatas, quarum hîc vnam ſpeciem delineatam damus in Rhenano ſilice ſculptam. Hunc autem mihi dono dedit nuperrimè Excellentiſſimus Phil. & Med. Coll. Bonon. Berlingerius Gypſius. Huiuſmodi charactêres nil aliud exprimere videntur, quàm flammarum naturalem cupiditatem æque iucundam, & vtilem, dum ex pulchro lux orta virore, cum pulchritudine videtur alternare commodi-
D tatem. Numeroſam lapidum Dendritum congeriem, qui cuperet videre, is adeat muſæum metallicum Aldrouandi; Septalianum item muſæum, vbi tabulæ duæ aſſeruatæ recenſentur, in quibus adeò naturaliter Arbores virent, vt miniatas iudices, præter alteram, cui Natura adaptauit auiculas ſuper Arboribus ludentes, & vlterius in altera mons lætis vmbroſarum Arborum ſupercilijs in cœlum aſcendit, & S. Hieronymi Hiſtoriam à natura depictā includit. Sed & antiquiores apud ſcriptores hæc mirabilia cernere licet; nam Plinius in lapidum viſceribus obſeruauit impreſſa nemora, & flores veluti depictos, vt in lapide vocato ***Encrino***, in quo liliorum plurium effigies pulcherrimæ apparebant. Vnius eiuſmodi lapidum meminit neotericus Ionſtonus, in quo velut in planitie tanquam ſeptem Arbores conſpiciebantur. Iſte lapis erat Achates, nec miror in eo tam mira Plantarum extitiſſe lineamenta, cùm & Orpheus in Achate cecinerit.

Ligna ſemiputrida noctu lucentia.

In mirabilium congerie n. 187.

Thaumatogr. de foſſil. c. 11.

T. 2. l. C. p. 78, 6.

In deſcript. Scotia.

In Prouincijs Peruana deſcript. lib. 2. de foſſilibus

Dioſc. l. 5. c. 95.

Antigon. mirab. narrat. 151.

Muſarum lib. 3. num. 159.

ἄγρια, *hoc eſt* fera.

Lib. 13. var. ſect. c. 14.

Aldr. lib. 4. p. 443. foſs. cap. 63.

Plin. l. 39. c. 1. Agricola lib. 6. foſſil.

Ionſton. admir. foſſil. cap. 23. & 13.

Δένδρεα γὰρ μάλα πολλὰ κατόψεαι ὡς ἐνὶ κήπῳ E
Ἀνθεῦσιν κλάδοισιν ἐπασσυτέροις κομόωντα
Arbores enim multas conſpicies, quemadmodum in Horto
Florente ramis aceruatis ornatas.

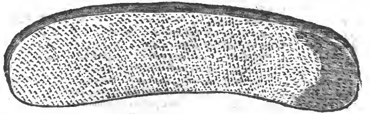


F

Dura ſilex medio cremium ſibi Viſcere ſculpſit,
An cupit in calcem verſa parare Domos?

Thenetus in Americ. deſcr. c. 80. Panis ex Banane *Clus. exotic. l. 1. c. 3 Ionſton. lib. 2. Arb. part. 2. num. 6.*

Sed heù pernicioſam experiri quandòque cogimur, & in Arboribus, & in Tellure mixtam qualitatem; parum eſt Arboribus pluiſſe è viſcere Iacchum, vt Arbor *Coutoa* Canadenſis, ſeque totas in Cererem quodammodò vertiſſe certis quibuſdam in locis, vt videre eſt in ſpecie Arboris Fariniferæ Americanæ *Banane* nuncupatæ, ex quâ Panis G conficitur, cuius Iconem hîc damus. Eſt autem panis ille ſimillimus pani ex fructu *Curcas* in Malauar, ſeù ex Radice *Inhame*, vel *Igname*. De quâ Scriptores rerum Indicarum.



Gaudentius Merula lib. 3. de mirabilib.

Parum, inquam, eſt triticeam Arbores hîc induiſſe naturam, vt vitam hominum tuerentur, cum alibi ſub boni quoque ſpecie multoties eam peſſundent. Satis enim proditum eſt quod Colchica mella ſuper Arborum frondes collecta guſtantes conſternant, & exaniment, ac veluti mortuos relinquant, veneficam in viſcera imprimendo qualitatem, quam ab aere, vnà cum tellure malignâ ſuccos meliores in venena tranſmutante mutuatæ ſunt Arbores; vndè Colchos vocat impios Epigrammatarius Bilbilicus. H

Et Impiorum Phaſiana Colchorum.

Martial. l. 3 epigr. 57.

Adeò afficiuntur ab Alimentis, Tellureque matre Arbores ipſæ, vt admittant, non ſolum intus, ſed ad extrà quoque tranſmittant duriſſima corpora comminuta, à quibus quàm maximè alterentur. Inueniuntur enim nonnullæ Arborum frondes, quæ guttulis metallicis ad modum roris refertæ oſtendant manifeſtè hydroticam Plantarum vim ſeſe ad ſubterraneas metallorum cauernas conuertentem, & cum iiſdem metallis

A tallis commercia exercentem , ita ut plurimos effectus maximi momenti efficaciſſimos
ab Arboribus prodeuntes admittere poſſimus. Hinc timendæ ſunt Arbores quædam
mirè noxiæ, ſolo ligni fumo interficientes, aliæ cœcitatem inferentes, de quibus Pe-
trus Martyr in Relationibus noui Orbis, & Gonſalus de Ouiedo , aliæque *Baxana* dictæ
in Regno Delij , ex relatione Odoardi Barboſæ , quæ radices habenr lethaliſſimas , fru-
ctus autem *Nirabixi* vocatos quam maximè Alexipharmacos ; aliæque valdè ſuſpicien-
dæ , quæ in multũ diſtans validiſſimas extendunt actiones , niſi nos fallant Iudicarum re-
rum Scriptores alioquin graues, qui tradunt lignum quoddam apud Indos haberi, *Pary-
bum* nuncupatum Oleæ magnitudine in Regijs duntaxat Hortis repertum , neque flo-
rem vllum , neque fructum producens , quod omnia oblata ad ſe trahit , vt Aurum, Ar-
gentum, Cuprum, Æs , & omnia alia Metalla , quin etiam paſſerculos in propinquo po-
ſitos. Quod ſi maius incrementum fecerit, trahere etiam ad ſe capras , & oues , atque
alia huiuſcemodi magnitudinis Animalia , quin etiam identidem & Boues: ſoli autem
parcit Electro. Quare iſti ligno Cauſſinus humanam æquiparabat eloquentiam, cuius tan-
ta vis eſt , vt per omnia graſſetur , & in ſublimioribus tantum ingenijs , quæ per Hor-
tos Regios denotari poſſunt , inuenitur , & non vulgus tantum per Iumenta , & Lapi-
des ſignificatum , ſed Diuites , Doctos , & Simplices , alioſque auro , auibus , & oui-
B bus deſignatos, attrahit . In Electrum verò, quod eſt Diuinitatis ſymbolum eius vis mi-
nimè extenditur , nam *terreſtris ſapientia ſtultitia eſt apud Deum* . Non abſimili modo
Radicem quandam albam in Indijs ſimiliter earum eſſe virium , vt decocta , & prius
contuſa , ſi viri pedes abluat , eum rei venereæ faciat obliuiſci , adeòque impuberes
alterare , vt eos ſtimulis venereis carere cogat. E contrà verò apud Pelion Græciæ
Montem ſpinam quandam frugiferam naſci , cuius fructus cum oleo tritus , & illitus
corporis frigus indè omne perpetuò arcet. Quin & Arbuſcula quædam in Phaſi flumi-
ne naſcens habet hoc , vt ſi ab eâ vir excerpat ramum , & in vxoris thalamum deportet,
mulierem eam reddat nullius alterius viri appetentem , quam tamen ſuffitus alterius
ligni impotentem ad concubitum omnem , & auerſam ab omni, & quocunque venereo
redderet complexu. Illud quoque dignum eſt vt mirentur homines , ſub ditione ſcili-
cet Presbyteri Ioannis in plano quodam arenoſi deſerti Arbuſculas naſci prodigioſas,
quæ ſingulis quibuſque diebus , vt inquit Ioannes de Mandauilla , oriente ſole emer-
gant è terra , & uſque ad meridiem creſcant , & fructificent ; à meridie verò decreſcant,
C & in occaſu ſolis ſub terrâ condantur , non ſecus ac Loti Niloticæ ſub aqua , ſingulisq;
diebus renaſcantur , creſcant , minorentur , & occultentur , adeò vt anni tempora in
huiuſmodi Arboribus nec tertiam diei partem metiri valeant. Eò admirabilitatis Ar-
bores alicubi deuenerunt , vt ſolo odore , ſolàque vmbra alant , nutriant , adinuicem-
que conſeruentur , vt apud Gentem Aſtomorum , & in Africæ riguo ſolo , vbi Palmæ
ſubditur Olea , huic Ficus, Ficui Punica , illi Vitis , Viti frumentum ſeritur , mox legu-
men, omnia eodem anno , omnia aliena vmbra aluntur. Innumeræ Arbores à Virtuti-
bus, & Vitijs nomina deſumpſere , vt earum magna actiuitas , & efficacia detegatur mi-
rè faciens ad diſponendos Homines ad affectus varios. Aliquibus Arboribus Pruden-
tiæ nomen inditum eſt; alijs Nobilitatis , vt in America , quæ ab indigenis dicuntur *Va-
chalſuth* ; aliæ Verecundiæ, aliæ Triſtitiæ, vt apud Goenſes, quæ *Parizacata* nuncupan-
tur interdiù flacceſcentes, noctu apertæ; aliæ Lætitiæ, quæ ſemper florent, vndè Arbores,
quæ miraculosè floruetunt in Natiuitate D. N. Ieſus Chriſti Vniuerſalem Generis Hu-
mani lætitiam , ob ſalutem reparatam à Redemptore ipſo, Diemq; Gratiæ introductam,
& Noctem peſſimam peccatorum extinctam teſtatæ ſunt. In mirabilibus Arborum con-
D notandis, detegendis, non videtur prætereunda mira varietas conſtitutionum naturalium
prçciſarum , & veluti morum quorundam in varijs patrijs ſolis occurrentium , vt quæ in
vno loco vni deſeruiunt rei , in alio loco diuerſis velint vſibus deſtinari , quemadmo-
dum Arbor Indica nuncupata *Coppei* , vel *Cotoy* Inſulæ Hiſpaniolæ , & alia *Thal* dicta,
quæ in plerisque Indiæ partibus , excepta *Cambaie* , facit ad vſum maximopere ſcrip-
tionis , apud Taprobanos autem diſtillat liquorem ad bibendum. Arbores Lanigeræ
in Bacchania , fortè Bactriana viuunt , vt docent Mandauilla, Leonicerus , Alexander,
& alij. Sed in Regno *Cenola* appellato , neque iſthæc , neque aliæ quæcunque Arbores
fructus edunt. Alicubi in India Arbores amariſſimæ ſunt , alibi dulciſſimæ. In vno lo-
co perpetua fronde virent; in alio depiles ferè omnes exiſtunt; imò etiam in alio loco ve-

T.3.nauig. N.O.l.1.c. 18.
T.1.nauig. N.O.p.356. lit. D.
Cteſias ap. Pho. p.59.
Apollon. Hiſt.mirab. num. 17.
Id.num.18.
lib. 10. Polyhiſt. ſymb num. 46.
S.P. 1. Corinth. c. 3.
Apollin. Hiſt.mirab. num. 19.
Alex. ab Alex. D. G. l.4.c. 1.
Lib. mirab. & notab. part. d. 16.
Plin.l.7.c.2
Conradus Heresb. de re ruſt. l. 1.
Orig. 20. c. 197.
Minera del mondo f.54
Frider. Nauſea Cathechiſm. f. 171.
T. 1. nauigat. p. 378. & T. 3. p. 15.
C. 2. mem.
T. 3. nauigat. p.360. relatore Vaſquez.

Petr. Martyr de reb. Oceanis f. 296. nas oſtendunt aureas. Admirabiliores alias obſeruare tandem poterimus proprietates E
Arborum, quibus natura videtur quodammodò Artis ſedula, doctaque admodum eſ-
ſe Magiſtra. In Inſula *Loanda* Regno *Congi* contermina Arbor naſcitur patrio Idio-
mate *Enzanda* vocata, procera, ſemperq; virens, ex cuius ramis in altum ſe porrigenti-
Io. Mandauilla in Itiner. Hieroſ. bus deſcendunt quidam veluti funiculi, qui terræ ſeſe ſpontè inſinuantes ibidem radices
agunt, ex quibus nouæ naſcuntur ſtirpes prædicto modo ſe multiplicantes. Sub huius Ar-
boris primo cortice naſcitur certa quædam veluti tela, quam contuſam, & purgatam in
longum, latumque extendunt, quâ infimæ ſortis Homines, tum viri, tum mulieres ſe
Philippus Pigafetta in relat. regni Cong. l. 1. c. 4. induunt. In eiuſdem Inſulæ parte continentem verſus ſpectante in locis quibuſdam hu-
milibus naſcuntur Arbores, quæ dici poſſunt quodammodò piſcatrices, dum ipſarum
truncis decreſcente Oceano detectis, adhærent Oſtrea carnem magnitudinis manus
continentia optimi guſtus, quæ *Ambizi Amatare* vocant, ideſt piſces terræ. Arbor au-
tem hæc *Manghi* apud eos nominatur, cuius cortex ſimilis eſt Suberi, & eo pro bouinis
pellibus condiendis ad calceorum ſoleas vtuntur Indigenæ. Non procul à cataracta la-
Id. Pigaf. ibid. tiſſimi fluminis *Saire* dicti (quam Luſitani ſua lingua *Cachiuera* dicunt, ideſt caſum
aquarum) multæ cùm ſint Inſulæ magnæ à pluribus nobilibus, & magnatibus Regi
Congorum ſubditis habitatæ, & hi ſæpè inter ſe bella moueant, illiſque opus ſit naui-
bus, Natura eis prouîdit de Arbore *Licondo* dicta, quæ tantæ eſt craſſitiei, atque proce- F
ritatis, vt ex vnicâ illarum Nauigium ducentorum hominum capax fabricari poſſit; ſicque
Ars Nautica, Piſcatoria, Textoriaq; naturaliter inſinuantæ videntur. Magnamquoq; phi-
loſophandi præbere poteſt anſam illud, quod refert Plinius de annoſis ſternendis Arbo-
lib. 24. c. 1. ribus, & de Pomis ſarcinarijs; nam prædictæ Arbores difficilius cædentur, & celerius
inareſcent, ſi prius manu, quàm ferro attingantur. Item Pomorum onera à Iumentis
ſtatim ſentiuntur, ac niſi prius his oſtendantur, quamuis pauca portent, ſudare eadem
iumenta illicò conſpicientur. Tandem neſcio an mirabilia potius, vel fabuloſa ſint ea,
Philoſtrat, in Heroicis. quæ ſcribunt Philoſtratus, & Plinius; ille de Ardeolis Arborum luci Achillis; hic de Ar-
boribus Proteſilai ſepulcri loquens. Ex Philoſtrato habemus: *In Pontico Mari eſſe Inſulã*
quã Ponti oſtium intrãtes ſiniſtram habent, & ad partem magis hoſpitalem vergentem; hac
autem albarum Populorum, Vlmorumque, & aliarum quoque Arborum apprimè ferax eſt,
vt ferte quadam iuxtà fanum ſuâ ſponte proueniant. Lucus Achilli ſacer, quem Ardeolæ
(Aues ſunt aquatiles) alarum ſtrepitu, & aſpergine exornant; humi enim paululum ſu-
prà terram ſuſpenſa volant; hoc autem feciſſe memorantur à tempore, quo Achilles cum G
Helenâ illic habitauit. Alter Hiſtoricus magis naturalis, ſcilicet Plinius, hæc habet,
Sunt hodiè ex aduerſo Iliẽſium Vrbis iuxtà Helleſpontum in Proteſilai Sepulcro Arbores
lib. 16. c. 44 *quæ omnibus ephebijs eius, cum in tantum accreuere, vt Ilium aſpiciant, inareſcunt, rur-*
ſuſque adoleſcunt. Ioannes Ionſtonius, qui Volumen Hiſtoriæ naturalis de Arboribus, &
lib. 10. c. 4. Fruticibus nuperrimè, poſtquam ſcilicet hæc nos ſcripſerimus edidit, inter Arbores admi-
randas ponit primò Arborem fructu imprægnante iuxtà fidem, & deſcriptionem Aucto-
ris cuiuſdam Ecchelenſis in Hiſt. Orient. pag. 221. aſſerentis in Indiæ quâdam Inſulâ Ar-
borem naſci fructu ſuauiſſimo, etſi à Virgine, vel nuptâ edâtur intumeſcere facit Vterum,
& poſt biduum, vel triduum ad ſummum fœtum exanimem ab ſe conceptum humano
fœtui ſimillimum excludit ab Vtero; cuius rei fides ſit penes Authorem. Secundò no-
tat idem Ionſtonius ex Cluſio Arborem ſanguineos ſudores excitantem. Tertiò Arbo-
rem venereos ſtimulos edomãtem, ex quâ nunquam ignem ſtruunt Indi, metu incurſus in
impotentiã Veneream. Deindè mentionem facit Arboris folijs ambulantibus Pigafettæ,
ſeù Arboris frondiuiuæ Inſulæ *Cimbuboni*; mox Arboris Pudicæ ad tactum Hominis ſe
contrahentis, & ſenſim poſteà ſe aperientis, aliarumque mirabilium magnitudine, & H
Virtutibus, &c. de quibus nos quoq; ſuis locis agemus. Non eſt tamen hîc prætereun-
da eiuſdem Auctoris mentio ſub num. 18. Arboris in *Sofala*, quæ arida licet in ramo
reciſo per decennium vim reuiuiſcendi, & regerminandi in aquâ poſita conſeruat; & ſub
num. 20. Arboris in *Sumatrâ*, quæ magnum Vermem pro radice habet, cuius caudex
decerptis folijs exaridus vertitur in durum lapidem; & ſub n. 21. Arboris *Chilenſis* ſemi-
ne ſerpentifero; & ſub num. 22. Arboris *Philippinarum* Inſularum, cuius folia Orien-
tem reſpicientia ſalutifera ſunt, Occidentem verò venenoſa, & ſub num. 27. Arbuſti
Muſcarum ſplendentium: Poſtremò fruticis Agniformis ſanguinem fundentis, & à lu-
pis auidiſſimè expetiti; ac fruticis *Antipathetici* in Mexico. Præ omnibus autem huc-

vſque

Digitized by Google

A vſque allatis maiorem admirabilitatem ſibi conciliare videtur Arbor vtiliſſima *Mague* *Bauh. ſu. Hiſt. Vniu.*
in noua Hiſpania, quæ omnia ad humanæ vitæ commoditatem magis neceſſaria fructi- *pl. vol. 1.*
ficat, & de quà iure merito Balduinus Cabillaus in epigrammatibus ſelectis canebat. *l. 3. c. 214*

Arbor Mel pluit, Arbor aquas, pluit Arbor Iacchum,
Fila parit Arbos, & ſibi gignit, acum; *Cabillaus*
Exue mordaces ſpinoſo è pectore curas. *epigr. ſelec.*
Pro Domino œconomum quam colis Arbor agit. *num. 34.*

Sed Arborea admiratio, non Silentium, verum Prouerbiales pariat Sententias. *A. Gel. l. 4.*

PROVERBIA.

Non corpori tantum veſtes, & alimenta producunt Arbores, ſed & animo quoquè ſuum dant pabulum, dum ex illis vberrima ſuppetit Prouerbiorum materies, quibus quæ fugienda, quæuè ſequenda ſint, licet non paucæ ſententia-
B rum huiuſmodi, vel ipſi vulgò per quam familiares comperiantur, doceri poſſumus.
Sic ex illo Menandri in Fragmentis Δρυὸς πεσούσης, πᾶς ἀνὴρ ξυλεύεται, ideſt ARBORE
DEIECTA QVIVIS LIGNA COLLIGIT, animaduertimus, quòd ſi potentem *Monos. ſt.*
deijciat fortuna, multi in eum, quaſi certatim incurrunt, fictis ſe ſubtrahentibus ami- *It. lin. lib.*
cis. Immò re diligentius perpensâ diſcimus hinc proſperæ non eſſe fidendum fortunæ, *3. num. 5.*
quæ ſtatim frontem caluitio mutat; docemur infelicibus non illudendum, ſed miſerendum; inhumanum ſiquidem eſt oppreſſum calcare. Prouerbium hoc etruſcum fecit Ludouicus Areoſtus Italicæ Poeſeos ſplendor eximius, cum innuebat totius in vnum Tyrannum depreſſum populi tumultuantis impetum; dicebat enim

Com' è in prouerbio, ogni vn corre à far legna *Fur. c. 37.*
A l' Albero, che il vento in terra getta. *St. 106.*

In quo ſenſu cùm Populus turbini comparetur, & Tyrannus Arboribus, non niſi opportunè ſubſequi poſſumus, quòd ARBORES quoque, ET SYLVAS EVELLIT TVRBO. Hoc enim prouerbialiter dictum fuit à Seneca innuente nullam eſſe tam va-
C ſtam, tamque validam dominationem, quæ infortunijs, & ruinis non ſit obnoxia. *In Phil.*
Quam ſententiam Turcarum Dominio, ſiuè potius Tyrannidi benè applicuit Ioannes Baptiſta Montalbanus ex Galatij Comitibus Frater meus in ſuo rerum Turcicarum Commentario inter Volumina Rerumpublicarum impreſſo Lugduni Batauorum apud Elzeuirios 1630. in concluſione eiuſdem Commentarij his verbis. *Vndè facilius inſurgentibus inſuper eorum ſubditis Chriſtianis vndique opprimerentur, aut expeditionibus aſſueto milite laſciuiente diſcordia, prout proximè viſum eſt, laboraretur: ſicque proprijs armis, ictibuſque vaſtam hanc Tyrannidem Imperij Romanorum inſtar, cuius artibus creuit hucuſque, propria magnitudine preſſam corruere, in parteſque dilapſam redigi poſſe Veterum qui nouit magnitudinem, caſuſque nemo negabit.* Vndè patet, quòd non minima euerſionis regnorum in causâ eſt diſcordia inteſtina, ex eo primum nata, quòd alter alterius inuidens fortunis in maiores liuidus eſt, nec compatitur æquales, non aliter ac de duobus euenit Erithacis, in eodem reſidentibus Arbuſto; Eius enim eſt naturæ hæc auis (quam Rubeculam appellat Aldrouandus noſter, vulgòq; nos Bononienſes *Ornith.*
Pettoroſſo vocamus) vt alteram ſuæ ſpeciei in eodem Arbuſto non compatiatur; imò *tom. 3. l.*
D vix vnum indiuiduum eiuſdem ſpeciei in eodem ſaltu poteſt reperiri, vndè prouerbium *17. c. 30.*
ARBVSTVM VNVM HAVD ALIT DVOS ERITHACOS, in eos torqueri ſolitum, quibus parum conuenit in vno, & eodem munere verſari, & manere concorditer. Vel totum id innuit, quod alio paſſim fertur adagio *vnam* ſcilicet, *& paruam culinam duobus non ſufficere ganeonibus*, quod Alciatæum emblema bis explicat, *ex Zenodoto*

In modicis nihil eſt, quod quis lucretur, & VNVM
ARBVSTVM GEMINOS NON ALIT ERITHACOS.

Siuè *In tenui ſpes nulla lucri eſt, VNOQVE RESIDVNT* *Embl. 93.*
ARBVSTO GEMINÆ NON BENE FICEDVLÆ.

Et his vnà patet quâ ratione vtantur, qui ad officia ſumma aſpirant, vt magnos exindè quæſtus eliciant, mechanica propterеà opificia relinquentes, viliaque propolia, in

Adag. n. 24 quibus non niſi triuiale lucrum ſperari poteſt. Huc etiam ſpectat ex Aldo aliud illud ARBOR VNA, NIDVS VNVS, quod conuenit cum veteri Ariſtophanis E

—— Non enim fieri poteſt,

Fures vt vnquam SALTVS alat vnus duos.

Lurconum eſt, & ſcurrarum, aliorumque eiuſce cenſus hominum opulentioribus adhærere; ſic ſimiles comperiuntur vermibus, qui fructuoſiores impetunt Arbores, vndè vernaculum habemus Adagium L'ALBERO PIV FRVTTIFERO E PIV PERSEGVITATO DAL VERME; quod verbaliter inuerterem

Ang. Monoſt. It. ling. l. 3. n. 175.

Fertilior, magis eſt obnoxia vermibus Arbor.

Et ſi alio ſenſu intelligere placeret, dici poſſet hac parœmia denotari feliciores magis ab inuidia peti, quandoquidem *ſumma petit liuor*. Sic exponi poteſt hoc aliud I MIGLIORI ALBERI SONO I PIV BATTVTI, vel elegantius

Ouidius de Rem. Am. lib. 1.

Concutitur, premiturque magis, magis vtilis Arbor.

Ald. Adag. 711. Vndè qui ſapiunt animaduerterent, quod POST FOLIA CADVNT ARBORES, ſcilicet Fortunam non eſſe paucis contentam, dum omnia ſuſque dèque decuſſans, omnia facillimè ſubuertit; nam primum infortunium ſecum inuoluit ſecundum, hocq; tertium trahit. Eò etiam ferit hoc Prouerbium, vt ſi minores iniuriæ omninò ferantur abſque aliqua ſaltem repulſione, & ſui tuitione, cum moderamine tamen inculpatæ tutelæ, grauiores mox aliæ, imò fortè lethales ſubſequantur, vt Publiano fertur adagio. *Veterem ferendo iniuriam inuitas nouam* F

Prætereà VETEREM ARBOREM TRANSPLANTARE, quaſi rem difficilem, ne dicam impoſſibilem aggredi notatur à Mantuano exclamante

T. 2. *Heù malè transfertur ſenio cum induruit Arbor.*

Et in eos dicitur, qui iam ſenes, & exactæ ætatis ea, quæ iuuenum ſunt, addiſcere cupiunt; cum illorum ingenium hebetatum, memoria imminuta, vireſque corporeæ debilitatæ non patiantur ab ijs præſtari, quæ feruidiorem manent ætatem. Hoc viſus eſt innuiſſe Io. Bapt. Mauritius Conciuis, & feruidus olim licet IMMATVRVS inter GELATOS, Coacademicus meus in ſuo ad Sanctiſs. Vrbanum VIII. Poemate inſcripto *Il Taborre*, prouerbialiter ibi canens

Coſi, più che d'vn Ramo antico, e duro, G

Cant. 2. ſt. 47. *Faſſi d'vn molle facilmente ſcempio.*

Hoc eſt *Sic potius quàm priſca recens inflectitur Arbos.*

Ex Monoſt. Idem ſentiendum eſt & cum D. Auguſtino dicente ARBORES HYEMS NON PROBAT, SED ÆSTAS, cùm tunc quæ æquè ac Arbores ſiccæ prius deprehendebatur aphellos, læta regerminet, maximè cum nihil ſemper floreat, ætaſquè ſuccedat ætati, vt & Tullius eloquenter demonſtrauit, & Ouidius lepidiſſimè cecinit,

Cic. Phil. 2. Ouid. l. 3. de Art. Am.

Vtendum eſt ætate; cito pede labitur ætas,

Nec bona tam ſequitur, quàm bona prima fuit

HYEMS quippè MALA PESTIS EST ARBORVM, vt parœmiacõs ex Theocriti interprete colligitur, vbi

Eidyll. 8.

Arboribus mala peſtis hyems, ſitis arida terra,

Squalor aquis, ceruis retia, viſcus aui.

Vndè quicunque hyemali ſenectutis tempore, quaſi repueraſcere credens, iuuenilia ſectatur, dici poteſt, quòd EX TANTALI HORTIS FRVCTVS COLLIGAT, id eſt fruſtraneè laboret ea conſectando, quæ aſſequi eſt impoſſibile. Sic Tantalus nec imminentibus fructibus, nec eminentibus laticibus potiri poterat; vndè Pelignus Amphion *——Tibi Tantale nulla* H

Ouid. Met. 4. fab. 13.

Deprenduntur aqua, QVÆQVE IMMINET EFFVGIT ARBOR.

Nec admodum diſtamus ab Adagione prædicto, cùm dicimus ETIAM VETVS ARBVSTVM TRANSFERRI POTEST; De ijs enim effertur, quæ rariſſimè, & non niſi maximâ cum difficultate contingere poſſunt, & eundem ferè ſenſum importat hoc prouerbium, ac aliud vulgatum *Etiam veteres vulpes laqueo capiuntur.* Quapropter Euagrius Græcus, ex Antonij Monachi relatione, dicebat: φυτὸν μεταφερόμενον συνεχῶς, καρπὸν οὐ ποιεῖ, nimirum

Non ea dat fructum, quam transfers ſæpius, Arbos

Quod ſolet hunc in modum à noſtro vulgo efferri, cum homœoteleuto, i. cum eadem

deſi-

A deſinentia ALBERO SPESSO TRAPPIANTATO, MAI DI FRVTTI E' CA- *Monos l. 3.*
RICATO; & hinc ad inſtabiles homines alludit Parœmiographus, dicens: Λίθος κυλιν- *num. 84.*
δούμενος τὸ φῦκος οὐ ποιεῖ, ſcilicet *ſaxum dum voluitur non obducitur muſco*, ſic eue- *L. 1. Dial.*
nit illi, qui MVLTAM SYLVAM GESTAT, hoc eſt inconditam, & indiſcrimi- *c. 4.*
natam negotiorum molem peragere intendit, licet omnis rerum exceſſus ſit naturæ ini- *Ariſt. Polit.*
micus, ; & propterea ſatius eſt vnum aliquid inſigniter agere, quàm plura mediocri- *l. 7. & l. 3.*
ter; &, ne multa dicam, hoc ſaltem accidere poteſt, vt nimium curarum pondus il- *Plin. Iun.*
lum opprimat, & ſuccumbere prorſus cogat, quandoquidem *l. 9.*

Attenuant corpus vigiles miſerabile curæ. *Ouid. l. 3.*

Imò qui nimiam eiuſcemodi negotiorum materiam amplecti conatur, & vt SYL- *Met. fab. 5.*
VÆ OMNIA TENENT, (ſicut inquit Virgilius) illis omnibus animum intendit, *de Echo.*
ea proculdubio tot ſæuiſſimos animi tortores eſſe comperit, quibus huc illuc miſerrimè *Æn. 6.*
diſtractus, ſibi moritur, & uitio viuit, impeditus ne mentem erigat ad cœleſtia. Siſten-
dum itaque eſt in aliquo peculiari exercitio, nec huc, illucque per cætera vagandum,
nè dum plura ſectamur, nulla conſequamur, non aliter ac Canis, qui geminorum,
B quos inſequitur leporum, dum vtrique intentus eſt, neutrum capit; Vndè Pater Ioan-
nes Kreihing Societatis IESV, hoc adducens pro Emblemate, ſalubre illud conſilium
attulit

Sit deſiderij certa cupido tui. *Embl. Ethi*

Sic animo viuent quieto & ſua conſeruabunt patrimonia diuites; ſic pauperes faci- *copolit. 106*
lius, & honeſtius ea, quæ deſiderant ſibi comparabunt, nec vſquam extremâ labora-
bunt inopiâ, quæ nonnunquam ad multa compellit facinora, nam *Paupertas cogit ad
turpia*, & hoc fuit in cauſa, vt maleſuadam Virgilius famem cognominaret. Hinc
adagia de Brutis habemus: *La fame caccia il Lupo dal Boſco*, vel *Cane affamato non
teme il* BASTONE, licet fuſte maiorem ipſe non habeat inimicum, quandoquidem *Æn. 6.*
ad immenſum inter duos odium denotandum, ironicè dicitur, *Amico come il Cane del* *Monos. l. 1.*
BASTONE, hoc eſt, *Vt Canis* FVSTEM, in eodem ſēſu quo *vt lupus ouem*, ſcilicet *amat*, *pag. 10. &*
proferimus. Et hæc deſumpta videntur ex illo Græcorum Ὄνος πεινῶν, ῥοπάλου ἀμελεῖ, *l. 9. n. 117.*
nimirum *Aſinus eſuriens FVSTEM negligit*. Et hac de re Vlyſſes calamitates ſuas Al- *Ariſt. in*
C cinoo narraturus, præmiſit maximè odioſum eſſe ventrem, qui quantumuis grauibus *Ethic. l. 3.*
ærumnis obrutum, vel inuitum in ſui recordationem trahit, & meritò quidem, nam

Ieiunus venter non audit verba libenter.

Non erit propterea, quod aliquis ARBORE SVB ALIENA FRVCTVM LE-
GERE pergat, nè re malignè ſubtracta ſibi ſalutis oſtium obſtruat. Qui enim alienis
abutitur laboribus fur eſt, vel ipſo peior fuco mel alienum colligente, nec exinde quic-
quam ſibi lætitiæ ſperabit; *Nulli ſiquidem, cui rapina feliciter ceſſit, gaudium rapti du-
rauit impoſterum*. Expirant enim vt plurimum, vbi delictum grauius eſt ἐπ' ἀγορᾶς *Seneca ep.*
(inquit Io. Tzetzes) ἐπὶ ξύλῳ τῷ πίνακι, hoc eſt IN FORO LIGNEO INDICE, quod *17.*
optimè interpretatur, ſiuè ſumatur pro extremo ſupplicio, quo pacto SINE LIGNIS *Tzet. Chil.*
ET VVLCANO INCENDIVM SVSCIPIVNT, ſiuè pro ipſis legibus, quæ reos *10. hiſt.*
damnant; Tabulis enim ligneis olim inſcriptæ (vt diximus) leges affigebantur in foro. *335.*
Teſtis eſt idem Tzetza *Id. Chiliad.*

Πρὸ τῆς χαρτῶν εὑρέσεως, οἱ γράφοντες τοὺς νόμους, *12. hiſt.*
Ἐν ματρικίοις ἔγραφον, ἤτοι σανίσι ξύλοις, *405.*
D Καὶ ἐπὶ μέσῳ ἀγορᾷ αἰώρουν τὰς σανίδας,
Ὥσπερ ταῦτα οἱ ὕπαρχοι ποιοῦσι τοῖς ὠνίοις.

Hoc eſt *Ante chartarum inuentionem qui ſcribebant leges,*
In matricijs ſcribebant, ſiuè in aſſeribus ligneis,
Et in medio foro ſuſpendebant tabulas,
Sicut modò Principes faciunt in venalibus.

Imò vt alio vtamur Prouerbio, cadunt ſub VIRGA CENSORIA, quâ Iudicum *Quintil. l.*
denotatur auctoritas. Ad eos quippè ſpectat reos CARBONE NOTARE, quod idem *1, c. 5.*
eſt, ac *damnare*, & inſontes ex aduerſo *creta notare*, hoc eſt *abſoluere*, quæ dicta *Eraſm. in*
Poeta doctus hoc carmine incluſit *Chil.*

Illa prius cretâ, mox hac carbone NOTASTI. *Spieg. in*

Rarò autem pœnas ad vltimum ducere debent, ſi bono publico proſpicere velint; Hoc *Lex. iur. Ci-*
Illos *uil.*

Ad Att. l. 5.

illos Ciceronianum illud docere poteſt EXCISA, NON EVVLSA FRVCTIFICAT ARBOR. Nam intereſt quidem Reipublicę nè delicta remaneant impunita; ſed è medio tollere hominem, ipſum faciliter enecando, nullum eidem Reipublicæ iuuamen affert, cum ipſa metallarijs egeat, & remigibus, ac alijs eiuſcè cenſus hominibus. Quinimò ſole clarior eſt illa veritas *Princeps non eſt mortuorum, ſed viuentium*, quod quia manifeſtiſſimum VEL IPSA LIGNA TESTARI POSSVNT. Sed hæc per tranſennam. Cæterum notamus quod ſi Iudicem olim, aut quempiam alium magnatem exauctorari contigiſſet, ille A FOLIIS FERENDIS EXCLVSVS dicebatur, quandoquidem antiquitus folijs, in quibus ſcribebant, vtebantur ad ferenda ſuffragia. Sic Arborea Reſpublica videbatur vlta quodammodo, dum foliorum honore priuabantur ij, per quos TVRPES SINE FRONDIBVS ARBORES fiebant, quod etiam expreſſit Ouidius ubi exaratum reliquit parœmiacè, E

Ex D. Mat. c. 2. ubi Deus non eſt mortuorũ, ſed viuentium, &c.

Tzet. Chil. 8. hiſt. 209.

Laur. Beyer in Th. V. H. Tom. 2. D. pag. 58. e.

Turpe pecus mutilum, TVRPIS ſine gramine campus,
Et SINE FRONDE FRVTEX, & ſine crine caput.

Simile habet Io. Baptiſta Mantuanus, quod contorſit in ſteriles homines vbi cecinit,

—— Namq; vt ſine frugibus Arbor. F
Dicitur infelix, ſic & ſine prole maritus

De ſacr. dieb. l. 12. in Sept. de N. B. M. V.

D. Io. Chryſ ſerm. 4. ſup. ep. D. Paul. ad Rom.

Hip. de aere text. 6.

Monos. l. 3. num. 73.

1. Ethic.

Bocc. fab. 69

στεῤῥὸς, ſolidus.

Dedecus hoc eſt abhorribile ad horrida relatum tempora, & videtur quodammodo iniquitatis eſſe præmium. Turpem illam terram manifeſtè damnauit Sapientiſſimus Medicorum Hippocrates, quæ ſine Arboribus eſſet, ψιλὴν, id eſt *nudam* illam vocando. Nec vnica tantum Arbor valeret eiuſcemodi terram ab infelicitatis notâ ſubtrahere, quandoquidem ARBOR VNICA NEMVS NON FACIT, cùm multæ requirantur, ſicut non vnum ſufficit, ſed multa ſunt neceſſaria, ad hoc vt aliquis ſit v. g. vir probus, quod innuimus dicendo FRONS VNA, *ſeù flos vnus, nec ver, nec coronam faciunt*, quam ad rem Ariſtoteles μία χελιδὼν ἔαρ οὐ ποιεῖ. Scilicet *vna hirundo non facit ver*. Sic ex Diogeniani collectaneis πολλαῖσι πληγαῖς δρῦς στεῤῥὰ δαμάζεται, vel vt penè ad verbũ inuertit Boccatius *Per lo primo colpo non cade la Quercia*. Nos δρῦν pro tota Arbore latiorem in ſenſum, & potiorem interpretantes diceremus MVLTIS ICTIBVS DEIICITVR ARBOR, & eodem adagio ad perſeuerantiam pariter animare poſſemus illos, qui eum aliquod opus audacter aggrediantur, extemplò defatigantur, ac animo cadunt. Perſeuerandum enim eſt vbi quis vult rem magnam conficere; nam ſecus corripitur à Venuſino Flacco nouello adagio, G

Monoſ. l. 2. pag. 67. & l. 3. num. 58 & l. 7. pag. 347.

Nequicquam CÆNO cupiens EVELLERE PLANTAM.

id. l. 5. num. 74.

Quod dictum noſtrates exprimerent dicentes, *Vſcir d'intrighi*. Et hoc vt facilius fiat, quota quiſquis facere poſſit penſare debet; ſiquidem ſi vires ſint tenues, tenui quoquo muneri ſunt ſupponendæ; *homini enim* (parœmiographus inquit) *cui paruus eſt animus, pauca ſunt ſatis*, quandoquidem, vt vulgò fertur A PICCIOL FORNO POCA LEGNA BASTA. Vel ad verbum Latinè

Sufficiunt modico furno pauciſſima ligna.

id. l. 6. num. 106.

Si verò quis ad maiora, quam quæ vires perferant, anhelat, illis artibus illum deprimi contingere ſolet, quibus extolli credebatur, ideòque poteſt de illo dici TV TI TAGLI LE LEGNE ADOSSO, vel TV TI AGVZZI IL PALO SV'L GINOCCHIO, prouerbio deſumpto à villicis, ſi quis eorum ſtultè ſuprà propria genua ſudes acueret, ligna deſecaret, quaſi dicatur: caue; nam λίθου ἀθέου λόγος *præcipitij* ſcilicet *nulla eſt ratio*. Proprias itaque ſuprà vires nihil eſt attentandum. Quis enim periculo periculum addet? Hoc ex Platone monemur οὐ χρὴ πῦρ ἐπὶ πῦρ ὀχετεύειν, hoc eſt *non decet ignem igni inducere*, in quà ſententià nos Itali dicimus NON BISOGNA AGGIVNGERE FVOCO A FVOCO, aut NON BISOGNA METTERE CARBONI SOPRA LA BRACE. Sed iſtis aptius vtimur ſignificare volentes v. g. non ſinendos eſſe adoleſcentes cum ſexu diuerſo familiariter verſari; cum in tali ætate venereis homo ſit magis obnoxius cupiditatibus, quas vt Veneris ignis mulier incendit. Nec minimam ad hæc anſam præbet identidem hyemalis ad ignem confabulatio. Infantem enim ibi Cupidinem lacte vanorum ſermonum paſcunt. Quin inter cætera ſi quis à fumo vexatur, ſuperſtitioſum quoddam habent dictum pupis omnibus, & mulierculis vulgatiſſimum, *Il fumo và al più bello*; cuius originem perſcrutantibus, è Græcià proculdubio manaſſe comperitur; illud enim notat P. Victo. in hæc verba expreſſum τοῖς καλοῖς πορῷ καπνός. H

id. l. 3. n. 51

Plato ap. Athen. l. 10

Mon. l. 3. n. 11.

hoc

A hoc eſt verbaliter *fumus pulcriorem perſequitur.* Quod verò grauius, & deplorabilius cô-
peritur, eſt quod aliquando non deſint firmioris Iudicij homines, qui ſuperſtitioſa eiuſ-
modi, non vt meras nugas, ſed vt ſerium quid exiſtiment, vndè reatum contrahunt noſtrę
illius parœmiæ GL' ALBERI GRANDI FANNO PIV OMBRA, CHE FRVTTO, *Id. Mon. l. 1.*
quaſi diceretur *Qui plus mente valent, minus his eſt firma voluntas* *num. 84.*
Vel ſi ad verbum inuertere placeret Adagium prædictum

Ditior eſt vmbris ingens, quam fructibus Arbor.

Deductum eſt ab Hominibus proceræ ſtaturæ, & oblongi capitis, per CORONAM
SYRIACAM, Coronarum maximam, ſed minimi honoris pariter denotatis, quos vt
plurimum inſulſos obſeruant Phyſionomi, quorum vulgatiſſimus eſt aphoriſmus *homo
longus raro ſapiens*, & proptereà qui corpore præſtant nati potius ad ſeruiendum vi-
dentur, quam ad imperandum, vt qui pollent ingenio. Hoc alluditur ad vmbrarum *Ariſt. Polit.*
nimietatem valdè noxiam, pluribuſq; nominibus deteſtandam. Arbores enim exce- *l. 1.*
dentes mediocritatem in genere ſumptæ, ventos impediunt ne purgent aerem, cui etiam
occultà quâdam iniuriâ nocent, vt Nuces, Ficus, Taxus, & amari corticis Arbores,
atq; eæ, quæ tetrũ emittũt odorem. Regula tamen generali habetur ex Plinio, quod Ar-
bores, quarum folia pediculo ſunt breui, noxiam habent vmbram, & quæ ita ſe habent, *L. 17. c. 12.*
B vt per ipſas frondes non defluant imbres, ideſt quæ non habent folia imbricata, ſtillæ
earum malignę ſunt. Iſtæ præ cæteris, quia verè ferales, eſſent ARBORES SVSPEN-
DIO ELIGENDÆ; qui prouerbialis dicendi modus ex Cælio Rhodigino tunc vſur-
patur, cum de re vehementer indignâ fit ſermo. Duxit originem hoc dictum ex Vete-
rum puniendi more, qui Reos Arboribus ſuſpendebant. Et ſicuti ſuſpendioſus, cui
ſcilicet vita ſuſpendio ſit adempta, non meretur luctus, ſolitaſque defunctorum com-
paſſiones, ita ARBOR SVSPENDII, per quandam participationem vnius nequam *Tiraquell.*
hominis, deteſtabilis redditur. Sed abſcedant triſtia, dum lætiora ſubintrant. Mul- *de legib. l.*
tiplici doctrinarum in genere qui eruditus eſt, adeò vt vlterius præceptore non egeat, liberorum
de ſe ipſo dicere poteſt, POSSVM SINE CORTICE NARE; hoc eſt eò vſque co- ff. de his
gnitionis perueni, vt inſtructore mihi non vltrà ſit opus, ſed Marte meo ſatis facere qui not.
poſſim. Sic enim & pueri, ne ſubmergantur, dum nare diſcunt, cortices, aut cucur- infam.
bitas ſibi humeris adaptant, quæ tunc abijciunt, cum natandi periti ſupervacanea eſſe *Monos. l. 7.*
cognoſcunt. Nec aptius ab alijs fortaſſe, quam à diſcipulis, reſpectu ſui præceptoris ef- *num. 47.*
C ferri poteſt illud IN TVO LVCO, TVOQVE FANO, quippe quia nobiliſſimo ſe-
cum acquiſitæ Sapientiæ fœdere colligati. Significat enim illud adagium alicui ve-
lut ex Sacramento addictum eſſe vt iuratus ſubditus, vel amicus, quemadmodum
iurarunt Laban, & Iacob pacem; Iſaac, & Abimelech Amicitiæ confirmationem; Filij
Iſrael ſubiectionem Dauidi in Hebron, eum in Regem ſuper Iſrael vngentes; & ſicuti *Gen. 21. &*
Dei iuratio, promiſſionis eſt confirmatio, ſic Fidelis Homo ergà Deum, ergàque Ho- *31. 2. Reg.*
mines ſe gerere debet, & inuiolabili obſeruantiâ iuſtam, & æquam confirmare promiſ- *5. D. Greg.*
ſionem, alioquin impius, & profanus exteriores in tenebras propelli debet. *ſup. Pſ. 88.*

——— *procul ò procul eſte profani.* *Exod. 13.*

Procul inquam *eſte profani*, quod inter cæteros, de hypocritis apprimè poteſt efferri, *33. Iſai c.*
quia *omnis hypocrita eſt nequam, & non veniet in conſpectu Domini.* Sunt enim vt ADO- *14. Pſa.*
NIDIS HORTI, qui tanquam aptiſſimum hypocritarum hieroglyphicum, teſte Plato- *131. Virg.*
ne, fictilibus in vaſis plantati, flores ſolummodo ferebant, non fructus. Eſt inquam il- *Æn. 6. Iſai.*
lorum quiſquis PVLCHER quidem HORTVS, SED SINE FRVCTIBVS. Ipſorum *9. D. Iob. 13*
ſiquidem operationes pulcram, ſed euanidam oſtentant apparentiam; vnde Saluator *c. in Phadro*
D noſter inquit apud Matthęum, quod *benè prophetauit de vobis Iſaias dicens: Populus hic* *D. Matth.*
labijs me honorat, cor autem eorum longè eſt à me. Et ecce quam aptè in eoſdem quadrat *15. a*
dictum illud myſticum Ioannis Baptiſtæ Mauritij Bononienſis: *Iſai. 29. d.*

Di Pentapoli ſono i FRVTTI voſtri *Thab. cant.*
Vaghi di fuora, e dentro aridi, e brutti. *4. ſt. 37.*

Quæ ſic fortaſſe non ineptè reddi poſſent

Pulcra foras ſunt geſta tui, Simulator, & intus
Lurida; Pentapolis talia Poma tulit.

Ipſi TRABEM IN OCVLO PROPRIO NON VIDENTES, FESTVCAS IN AL-
TERIVS OCVLIS OBSERVANT. Aliorum quippe vitia, licet minima reprehen-
dentes,

Digitized by Google

dentes, propria, quæ maxima ſunt, diligentius occultare nituntur. Teſtis irrefragabilis E
D.Matth. eſt idem Euangeliſta, penes quem legitur. *Quid autem vides feſtucam in oculo fratris*
c.7.4. *tui, & trabem in oculo tuo non vides? Aut quomodo dicis fratri tuo: Sine eyciam feſtucam de oculo tuo; & ecce trabs eſt in oculo tuo? Hypocrita eyce primùm trabem de oculo tuo, & tunc videbis eycere feſtucam de oculo fratris tui.* Nos Itali exinde hoc noſtrum deducimus I BRVSCOLI ALTRVI L'OFFENDONO, E NON VEDE LE TRA-
Monoſ.l.3. VI SVE, & aliàs apud Latinos *Verrucis offenditur, & habet tubera*: quo reſpexit Ho-
n.65. ratius dicens *Qui ne tuberibus proprijs offendat amicum*

Poſtulat, ignoſcat verrucis illius aquum eſt.

Nec eidem eſt abſimile ſequens OGNI BRVSCOLO GLI PARE VNA TRAVE,
id.l.5.n.70 nimirum *Trabes videntur vel minima feſtucula*

Eumque ferit, qui minimis quibuſque valdè offenditur. Ijs etiam applicari poſſunt memorata Prouerbia, qui domeſticorum, & ſibi inuicem coniunctorum vitia nimis minorare contendunt, & quod palam eſt omnibus, volunt aliter demonſtrare, vt cum

—*Strabonem Appellat patum pater, &c.*
Sicut filius eſt: vt abortiuus fuit olim
Siſyphus, hunc varum diſtortis cruribus, illum
Balbutit ſcaurum, prauis fultum malè talis, &c. F
Horat. l.1. *At nos virtutes ipſas inuertimus, &c.*

Serm.Sat.4 Aliorum Ingenia tarditatis inſimulant, cum interim ipſi ſint TRABE TARDIORES: quo Scommate vſus eſt Berardinus Rota Neapolitanus in Paleariam fœminam ſcribens *Omnibus es palea ſimilis Palearia; nì quod*
l.3.Epigr. *Ocyor hac vento, TARDIOR ipſa TRABE es.*

75. Cui adamuſſim contrarium eſt adagium illud, quod ex foliorum Arboreorum continuis aeris motibus impulſorum inſtabilitate deſumpſit idem Rota, fœmineæ applicans illud inconſtantiæ, ſcilicet

Non bene mentis inops recolens quam fœmina fallax,
Quàm ſit vel LEVIBVS MOBILIOR FOLIIS.

l.2.eleg.5. Et eiuſmodi ſententiam exprimunt ad vnguem Itali noſtri dicentes EGLI E VNA FRASCA, & eiuſdem eſt ſenſus ac *Subere leuior*, de quo ſuo loco fiet mentio. Craſſioris eiuſcemodi Mineruæ hominem, qui nullâ licet omiſsâ diligentiâ vel quid mini-
Mon.l.7. mum nequeat intelligere, hoc dicto feriunt Itali, & præcipuè Florentini
p.323. *Ben' è cattiua frutta, acerba, e dura* G
Quella, che il tempo mai non la matura

id.l.7.p. Sic, ni fallor expreſſum: *Triſtis, & infelix frux eſt, & inutilis illa,*
Tempora quàm mitem reddere nulla queunt.
340. Aut breuius *Infelix nullo maturus tempore Fructus.*

In ſtoliditatem, & duritiem prædictorum ingeniorum, propter quam ex ferro penè conſtare videntur, invehitur P. Cauſſinus, adducens in illorum ſymbolum Arborem
Polyhiſt. medullæ ferreæ in Iauâ prouenientem; licèt eâdem aliàs crudelitatem denotarit. Com-
ſymb. l.10 miſerandum tamen eſt eiuſmodi hominibus, quandoquidem NON EX QVOVIS
num.9. LIGNO MERCVRIVS FINGITVR. Verùm ſi è contrà de tali viro loqui contingeret, qui tardè ſtudijs operam nauando, citiſſimè tamen proficeret, ita vt de ſe ipſo dicere iam potuiſſet, *Tardè veni, ſed citò me expediam*, ſicut de ſemet dixit Accurſius, cum ætatis 37. annorum primum veniſſet in ſcholam famigeratiſſimi Azonis Iuriſconſultorum Numinis (vt ex eius ſepulcri inſcriptione, in imo Turris RR. Monialium SS. Geruaſij, & Protaſij Bononiæ fixa, patet) & de quibus quamplurima alia affer- H
rem exempla, ni prolixitatem euitare ſtuderem: ſequens adagium non perperam enunciaretur SAT CITO, SI SAT BENE, quod deſumpſit Cauſſinus ex proprietate cuiuſdam Arboris Ægyptiæ, de qua Theophraſtus *Arborem* (inquit *habemus Ægyptiam*
id.l.10.n.8 *nuſquam ante centeſimum annum fructificantem*; vndè poteſt eâdem quoque ſignificari
De cauſ. periculoſam eſſe præproperam prudentiam. De ijs propterea, qui maturè, & veluti pede-
Plant.c.21. tentim ad gloriam accedunt, dici poteſt: IIS FAMA CRESCIT, VT ARBOR OCCVLTO ÆVO, in hæc à Publio Franciſco Spinula expreſſum.

Spin.Epod. *Quid ſim modo vnus ipſe dicas, famaque*
l.37. *Creſcat mi, VT OCCVLTO ARBOR ÆVO ingiter.*

Ne

Digitized by Google

A Ne tamen à Trabe tam citò diſcedamus, in medio afferendum eſt illud, quod tunc
proferimus, cum auxilio egens alteri vult opem ferre, nimirum E' PIV DEBOLE
IL PVNTELLO, CHE LA TRAVE; ſeù cum Latinâ Clio

Longè debilius fulcrum trabe ſuppetit ipsâ. Monos. l. 5.

Pro quo Cicero dicebat: *Qui ſemitam neſcit, alteri monſtrat viam*; immò apud n. 5 1.
eundem Auctorem pulcrum aliud legimus prouerbiale dictum de Trabe, ſcilicet de Diuin.
CLAVO TRABALI BENEFICIVM FIGERE; quod colligitur ex ijs, quę ſcripſit, l. 1.
vbi habet: *vt hoc beneficium, quemadmodum dicitur, trabali clauo figeret, cum conſilio* 7. in Verr.
cauſam Mamertinorum cognoſcit; idque Eraſmus dictum obſeruat in eo ſenſu, quem
præ ſe fert *Herculeo nodo quidpiam ligare*, ſcilicet indiſſolubili, quandoquidem bene-
ficium debeat immortali, & inextinguibili commendari memoriæ. Alio modo, vt
fulcimen metaphoricè ſignificemus, vtimur baculo; vulgatiſſimum enim eſt IL BA-
STONE DELLA VECCHIAIA, deſumptum, vt patet, ex Scipionibus, quibus ſe-
nes imbecilliores ſibi gradum firmant; quod & Menander adducit ſub illâ ſententiâ
Βαχτηρία γαρ ἐςὶ παιδεία βίυ, ſcilicet

B *Ipſa poteſt BACVLVS VITÆ SAPIENTIA dici.*

Per hanc itidem ab Italis parœmiam expreſſum,

Non può cader chi hà la Virtu per guida.

Reddam *Non metuit lapſus, cui dux eſt candida Virtus.*

Baculus enim *Βαχτηρία* dicitur Græcis. Cumq; à baculo diminutiuè nos Itali dicamus
Bacchetta, virgam intelligentes, genuinâ linguâ prouerbium efferimus de eo, qui ſu-
premam habet poteſtatem EGLI GOVERNA A BACCHETTA, ſumptum ex eo, Mon. l. 1.
quod baculus dominij ſit ſymbolum. Et hinc Moſcouitarum Princeps, vbi quempiam pag. 29.
nobilium aliquo vult officio donare, baculum illi tradit, quo ſignificatur in omnibus Alex. Gu-
eidem, veluti Principi, obtemperandum. Magiſtratus autem abiens eundem baculum aguin. de
recipit, & in manu Principis, vel eius vicem gerentis reddere ſolet. Sic merita con- nece Ducis
feruntur præmia Virtuti, quæ non rarò ſub ſordido palliolo deliteſcit. Hetruria ſic hanc Roſtonien.
exprimit ſententiam. SPESSO SOTTO ROZZA FRONDE SOAVE FRVTTO SI Laur. Bey-
NASCONDE, quam vel ad verbum ſic traducerem erl. in Th.

Sæpè rudi ſub fronde latent ſuauiſſima Poma. V. H. I. pag.

C Sapientis iſtiuſmodi hominis eſt potioribus, & tutis acquieſcere, nec, vt vulgò ef- 322. f. Cic.
fertur, PER ARBORVM CYMAS OBAMBVLARE, nodos videlicet in ſcirpo 2. Quaſt.
quærendo. *Non* enim *debemus* (inquit Apoſtolus) *ſapere pluſquam oportet ſapere, ſed* Tuſc. Mon.
ſapere ad ſobrietatem. Sic in agibilibus omnibus cautè inceditur, & ſuper cætera noſci- l. 7. n. 67.
tur, quod NEC FICTIS AVRIBVS EST FIDENDVM; quod Prouerbium trans-
fertur ad ſymbolicas Arborum aures, nimirum folia, cum quis dictum, factumuè à
ſeipſo poſt Arbores, id eſt in occulto, credit omninò permanſurum ignotum, non
ponderatâ illâ Euangeliſtæ ſententiâ: *Nihil opertum, quod non reueletur*. Huc propius D. Matth.
accedit, quod vulgariter apud nos Italos in Prouerbio fertur: LA SIEPE NON HA cap. 6.
ORECCHIE, MA VI E' BEN CHI GLI LE METTE, non illepidè translatum Monos. l. 1.

Aure carent ſepes, ſed adeſt qui conferat aures

Quod à veritate alienum haud eſſe comperitur, dum ad accuſandos impios, vel ipſa
ligna facunda videntur; & proptereà non ineleganter tunc proferri poſſet, vbi de ali-
quo actum eſſe quis vellet innuere, cum & de malè perdito dicamus E GLI E' PER
D LE FRATTE; ſepem enim nos *la fratta ἀπὸ τῦ φραττειν*, id eſt *à ſepiendo* vocamus:
Metaphoricum hoc ideò dictum illis non incongruet applicare.

Flatibus arrectas Arbos exporrigit Aures, D. Bernar-

Cogere ut ipſa queat lubrica fama ſonos. dus Epiſt. 4

Ita SYLVARVM AVRES HABERE SVSPECTAS Prouerbij locum obtinuit, in laud. Hu-
vbi de meticuloſo fit ſermo, cui ſi addatur malæ conſcientiæ ſtimulus fugâ incertâ qua- milium.
qua verſum conſequitur, vnà cum illo Chaim deſperato ſenſu, *Omnis qui inuenerit* Nou. adag.
me, occidet me. Diuinâ id fit permiſſione, vt hæc moralis, niſi phyſica reſonet echo, 459. n. 327
quæ Deo fidelior, quam hominibus erit Gen. 4. c.

Nec retinent patulæ commiſſa fideliter aures. Hor. in Art.

Quod totum, immò ſimul non in ſyluis tantum, ſed & in aulis tutius eſſe ſilentium, Poet.
multo ſermone, & incongruo, doceri deberemus ex illa Biantis ſententia *ἀκει πολλὰ*,

καλει

λιγ' ὀλίγα, ſcilicet *Audi multa, loquere pauca*, quam nos Itali ſub his verbis, vt plurimum, enunciamus: *Parla poco, e aſcolta aſſai, Che già mai non fallirai*. Elegantius autem E

Pauca loquens, multa audi, & non erraueris vnquam.

Monos. l. 3. num. 268. & 269.

Nec inconſultò, quandoquidem πολυλογία πολλὰ σφάλματα ἔχει, nempè *Multiloquium multa errata continet*, vt inquiebat Apollonius, cuius alia eſt ſententia τὸ σιωπᾶν ἀσφαλές, nimirum *tacere tutum*. Nam

Quod ſemel emiſſum, volat irreuocabile verbum.

Et Zeno Cittienſis apophthegmaticè protulit ideò datas nobis à naturâ duas aures, & vnicum os, vt plus audiamus, quàm loquamur, & ſic quiſquis obtrectationem ipſam nihil vnquam pendebit, quin eandem interimet, quippè quia

Bina aures centum cogunt muteſcere linguas.

Embl. mor. 26.

Hinc doctiſſimus Ioannes Franciſcus Bonomius Bononienſis cecinit,

Vt ſapiens habeare, ſile; doctrina ſilere eſt.
Quiſque loqui potis eſt, non bene quiſque loqui.

Non tamen omnimodum ſuadetur ſilentium, ſed tantum opportunum. Inter extrema tutum mediat; Hoc eſt capeſcendum, vt eleganter ſcripſit præfatus Bonomius F

Embl. moral. 33.

Iniuſtum, iuſtumque inter ſtat terminus aequi.
It bene qui hoc ſumit; qui illud, in ima ruit.

Eccleſ. 22.

Monot. l. 3. n. 86. & l. 6. num. 12.

Greg. Lyl. Gyr. de Poet. hiſt. Dial. 2.

Monot. l. 6. num. 101.

Sic qui bene nos admonet, nequibit aſſerere ſe ſurdis fabulas narrare, SVRDOS ALIOQVI STIPITES ALLOQVENDO, ex eo deductum, quod STIPITEM, ſeù CAVDICEM dicamus hominem, qui nihil intelligere valeat, vel tanquam ſurdus ſalubribus dictis recuſat aures præſtare. Hinc ſacrum adagium *cum dormiente loquitur, qui narrat ſtulto ſapientiam*. Quod aliàs attulit Parœmiographus, vbi πρὸς ἐρήμους, inquit, ἀκταῖς σπαυδίαν ὀλοφύρῃ, nimirum *Ad deſertos ſcopulos lamentationem dicis*; ex quo nos Itali Arboream itidem ad rem alludentes deduximus, TV PREDICHI AL DESERTO, ſcilicet AD SYLVAS ORAS. His optimè conſonat Naſonis Muſa, dum ait *Quid iuuet AD SVRDAS ſi CANTET Phæmius AVRES?*

Erat enim hic Phæmius Homeri Vitricus, & Ludimagiſter, qui ſi fortè ſurdum ſuſcepiſſet edocendum, oleum, & operam proculdubio perdidiſſet. Idem priuignum inſtruxit, quo, licèt cæco, nemo potiorem habuit poeticorum colorum ſcientiam. Sic G patuit à Sapiente præceptore, ſapientem diſcipulum reddi, ſicut & à bono patre bonum effici filium, quod exprimit noſtra illa parœmia OGNI PIANTA SERBA DELLA SVA RADICE, pro quo fæx vulgi LA SCHEGGIA SOMIGLIA IL LEGNO. Vtraque ſic traduci poſſet

Quaque ſuat radix tranſmittit in Arbore vires,
Et quauis proprio ſunt fruſta ſimillima ligno.

Monos. l. 3. n. 41. & 115. l. 6. n. 45. & l. 7. p. 348.

Eiuſmodi eſt & *chi li ſuoi ſimiglia non* TRALIGNA, *ſ. nuſquam degenerat qui ſimilis eſt ſuis*. Si tamen ſecus euenire contingat, vt malus è bono proueniat, qui & malum pro bono impiè reddat, ſolemus ex Petrarchâ dicere, DI BVON SEME MAL FRVTTO, nimirum

Ex optimâ ſemente fructus peſſimus.

Cant. 48. 1. D. Matth. 7. c. 2. e.

Sic hominum mentem ex operibus cognoſci nos docet Euangelicum illud, E FRVCTV COGNOSCITVR ARBOR, quandoquidem ARBOR BONA BONOS FRVCTVS FACIT, MALA MALOS, quæ ideò A STIRPE EVERTENDA eſt, ne fructiferæ Arboris locum immerita occupet, vt pariter accidet cuiuis impiè viuenti, qui H funditus perdetur, ſucciſus ad ignem. Ad ignem inquam, non ad eum, qui deſcribitur à Poetâ exponente homœoteleutica illa Italica *Fuoco che arde in cima, non ne fare ſtima*, vel *Fuoco che arde in vetta, non l'aſpettare infretta*, hoc diſticho

Monos. l. 8, p. 365. & 366. & l. 3. num. 59.

Ocyus extinctum cernes, quod vertice lignum
Ardet; ita in ſummis deficit omnis homo.

Sed ad ignem inextinguibilem excidetur. Cumque eiuſcemodi Animabus æterno addictis tormento infelicius nihil excogitari valeat, non importunum erit de eiſdem efferre, quod metaphoricè deſumitur ab Arboribus non inciſis, dum obſeruatur quota luna blattas patiantur, & de ſummè infelicibus profertur, quod nimirum

CÆSA INFELICI fuerint RAMALIA LVNA.

Quodnam enim infauſtius tempus, quam id, quo aliquis in peccato mortali ſucciditur?

A ditur? Hoc dictum illud imitari videtur, quod in miſerrimos iactatum à Græcis me-
morat Euſtathius, nempè *ἐν τετράδι γεγεννημένους*, *Quartâ lunâ natos*. Secus, & mi- *In Hom.*
tius interpretamur his verbo tenus affinem parœmiam noſtratibus communem, BVO- *Odyſſ. 1.*
NE LEGNE : FVRONO TAGLIATE DI MAGGIO, vel

Optima ſunt; Maio ſiquidem ſunt menſe reciſa — Ligna. *Monos. l. 6.*

Vtimur enim hoc, cum aliquis diſſimulans, ad interrogata non reſpondet, ſed im- *n. 69.*
portunum quid, longèque à propoſito diſſitum, effert; Sicuti ſi qui loquendo longè
digrederetur à ſermonis ſubiecto, de ipſo vernaculum illud enunciaretur E' SALTA- *Monos. l. 7.*
TO DI PALO IN FRASCA, vel DI RAMO IN PERTICA, non ſecus ac aues, *num. 19. &*
quæ iuxtà Græcam illam phraſim inter adagia recenſitam à Diogeniano *πετῶνται ὄζον* *l. 2. p. 71.*
ἀπ' ὄζω, hoc eſt *de ramo in ramum volitant*. Aut melius DE ARBORE IN AR- *Theocr.*
BOREM ITVR; quod tamen mirum haud eſt, cum non ſit inter homines qui CÆS- *Ei dyll. 15.*
PITARE non poſſit. Hoc etenim prouerbialiter applicatur difficultatibus, in quas *in fine.*
impingimus ex improuiſo, dum aliquid peragimus, eo modo, quo quis offendit in viâ
durum ad cæſpitem inconſpicuum, non ſine lapſus periculo. Et propterea ſæpè ruunt
B negotia ſolius aduerſæ fortunæ culpâ, & minimè ex imprudentiâ noſtri; nam

— Sors omnia verſat. *Virg. ecl. 9.*

Sed peius eſt, quod verò verius comperiatur illud Plebeculæ dictum, OGN'VNO
NE HA'IL SVO RAMVSCELLO, deſumptum credam ex illo Senecæ, *Nullum in-* *Mon. l. 6. n.*
genium, tametſi magnum, ſine mixturâ dementiæ fuit; quod ſi in genere moris ſumatur, *19. & 113*
poteſt hunc ſenſum facere, ſcilicet neminem eſſe mortalium, cui nequeat vitium aliquod
opponi; hic enim ambitionis, ille libidinis, hic inuidiæ, ille auaritiæ adeò ſordidæ
morbo laborat, vt NE CORTICEM QVIDEM PROXIMO DARET. Optimum *P. manut.*
oppidò eſt honeſta omnia ſcire, vt ſentiebat inter Græcos Sapientes Menander; ſed *in App.*
cum aliæ ſint viæ ſciendi alijs excellentiores, & eadem non omnes nos alat exercitatio, *Adag.*
quemadmodum longè ſcitè diſcurrebat Pindarus, ideò à Prouerbijs Arborũ exaratis ad *Ap. Stob.*
earundem Problemata diſcutienda, quę ad propoſitum tendere noſtrum cognouerimus, *ſerm. 3.*
erit tranſitus; & Rationibus hoc pacto præibunt Auctoritates, cum hæ in prouerbijs *Ode 9.*
eluceant, illæ in Problematibus exquirantur. *Olymp.*

C

PROBLEMATA.

NOn inutilis equidem, nec iniucunda perquiſitio illa eſt de Arborum primæuâ
conditione, num illa fuerit mitis, ſiuè ſylueſtris totaliter, vel partim mitis, par-
timque ſylueſtris. Cui quæſito facilis videtur eſſe reſponſio ex ipſius Sacræ Scrip-
turæ verbis, *Produxitq; Dominus Deus de Humo omne lignum pulcrum viſu, & ad veſ-* *Genes. c. 2.*
cendum ſuaue. Vndè colligitur omnes Arbores tunc fuiſſe floribus ornatas, fructibusq;
onuſtas comeſtibilibus; Nam ſicuti Homo innocens fuit, in ſtatùque perfecto creatus;
ſic plantæ ipſæ minimè horrentes ſpinis, minimèque noxiæ tunc temporis fuere creatę,
illæque ſolum poſt Adami peccatum in terrâ ſylueſcere cœperunt, & ſpinis horrere,
ſaporibuſque ingratis repleri, quando tranſgreſſoris pœnæ particeps Tellus hanc
ſubijt ſententiam; *Maledicta terra in opere tuo: in laboribus comedes ex eâ cunctis* *Geneſis cap.*
diebus vitæ tuæ: ſpinas, & tribulos germinabit tibi, ita ut laborioſa dehinc eſſe cœ- *3.*
D perit Arborum cultura, neceſſitaſque inuecta Geoponices præceptorum, iuxtà illud

— Fructuſq; feros mollite colendo. *Virg. 2.*

Naturaliter tamen, ſecundumquè Philoſophos purè naturales Ariſtotelem, atque *Georg.*
Platonem, dici poſſet Arbores à principio fuiſſe ſylueſtres, quià Natura ab imperfectio-
ribus incipit, & ad effectus progreditur completos, cum per motum, & mutationem *Ariſtot. l. 3.*
agat, id eſt in tempore, vbi diſpoſitiones paulatim interuenire debent, ad formam *Phyſ. T. 6.*
introducendam in compoſitum, & cum agens naturale reſpectu Dei, Entis perfectiſſimi, *id. l. 1. de*
ſit valdè imperfectum, ipſumque agat in paſſum, ſibique aſſimilet, idem non poteſt *generat. T.*
perfectum omninò facere; ſemper enim proceditur naturæ viribus à remiſſo ad inten- *11.*
ſum, vel à tarditate ad velocitatem, &c. & non aliter: Sed in Viâ Veritatis dicendum
eſt Arbores primordia habuiſſe feliciſſima, atque perfecta, & ideò mites omnes fuiſ-
ſe, quæ in generationibus poſtmodum ſecundum naturæ ordinem ſuccedentibus, pri-

mò ſyluestres, & feræ ſunt, deinde fiunt mites artificijs varijs mediantibus, vt ſatio- E
nis, inſitionis, tranſplantationis, culturæq; exactioris. Et hoc indicant, immò de-
monſtrant ſemina vulgò dicta, in quibus ſub formis diuerſis conceptaculorum ad mo-
dum Ouorum in Animalibus gignuntur, fouentur, & excluduntur Arborei fœtus, qui
omnes naturæ ſunt ſyluestris, etiamſi è ventre mitium Arborum prodierint; circà quæ
ſemina nobis excitare contingit aliud ſoluendum Problema, nempè cur Plantarum
prædicta ſemina ingeſta per os Animalium integra, & inalterata egerantur? cum tamen
terræ commiſſa immutentur, & pullulent, vt ipſa docet experientia: & quare aliqua
ex ijſdem ſeminibus niſi deuorata, & egeſta naſcantur, & ſuper Arbores tantum, vt
viſci ſemina, quorum ſator eſt Turdus, vndè Prouerbium effluxit *Turdus ſibi
cacat mortem*. Cui reſpondet Aphrodiſeus id eſſe, quia ſementica pleraq; grana ſunt par-
ua, & ſicca, duriuſculiq; corticis, quare facilè concoqui nequeunt, nec ita facilè pati-
untur vegetandi vim ſibi connaturalem reſolui, quam peruicacius retinent, vndè
non vnam tantum præparationem ad germinandum requirunt aliqua. Poſſet addi ca-
lorem ſolum non ſufficere ad diſſoluendum ſemina, ſed requiri humidum analo-
gum, atque ſubiectum fouens, nimirum Tellurem, vel mediatè, vt in viſco naſcente F
non alibi, quàm ſuper Arbores, vel immediatè, vt in foueis, & ſulcis terræ pinguis, ri-
guæq; Et quoniam eadem ſemina in genere ſunt maximæ virtutis, ex Ariſtotele docen-
Probl. ſect. 20. Probl. 10. te, quod Plantarum acrium ſemina ſunt acriora, quàm radices, & folia, tanquam
fundamenta, & Origines partium omnium, & qualitatum vniuerſarum tam guſtabi-
Ambroſius Leo Nolanus Probl. 375. lium, quàm olfactui, viſuique ſubiectorum; in quibus ſeminibus humores om-
nes virtualiter continentur, & ijdem propterea coaleſcunt in plantas, vel ad aqueita-
tem, vel ad reſinoſam, gummoſam, melleam, pinguemuè ſubſtantiam variorum co-
lorum, & odorum tendentes, ſic longiori, aut breuiori temporis ſpatio, alijſq; con-
currentibus circumſtantijs diuerſis in ſeminibus vegetatiua Virtus in actum promoue-
tur. Hic exquirere alius poſſet, cur genus ſtirpium ſylueſtrium, magiſque ferarum
validius ſit, & lætius vrbano? vndè ſolet apud Agricultores dici ſylueſtrium Planta-
Probl. l. 2. num. 52. rum Tellurem eſſe matrem, vrbanarum verò nouercam. Cui reſpondet Alexander, id
eſſe, quoniam ſolertia Naturæ humano non creatur ingenio; Natura enim conſeruatio-
nem primariò intendens, effœminatos, & effœtos nimio artificio fœtus præternaturali G
quadam relaxatione ad nimiam vel magnitudinem, vel numeroſitatem feſtinantius
quoque, quàm par eſſet incitatos auerſatur. Hinc & Arborem ipſa Natura fèlicius in vno
quam in alio alit, augetque loco, vbi ſcilicet Cœlum, Terraque ſimul in qualitatibus
ipſis ſpecificis Arboreæ ſpeciali magis congruunt temperiei; tunc enim Natura liberio-
ri manu ſua munera expandit, inque flores, ſummoſque germinum apices, in quibus
balſamicos ſublimes inſerit ſuccos cœli verius filios, conuertit: Hinc non immeritò
Balſami vocem Lingua Punica exponit *Baalſamex*, id eſt Cœli Donum. Tranſeunt
aliquando Arbores aliquot in alias Arbores, primæua mutantes folia, alioſque colo-
res, & mores induentia, vt alba Populus in nigram; Olea in Oleaſtrum; Arbor
fulgur ita deſinit eſſe dulcis in Pomis, quæ aſpera, vel etiam amara fiunt. Id fieri præ-
cipuè diceret Scaliger Cœli ſuffragio, quo aliæ Arbores foliorum occupant peren-
Exercit. 141. & 156. nitatem, quæ aliás *—folijs pronos mutantur in annos*,
Ita ut quæ beneuolo Aſtrorum aſpectu, blandoque tepôre tanguntur, prærogati-
uas acquirant meliores, & ex potamijs v. g. Thalaſcijs, Limnadibuſque, id eſt fluui-
Hor. in A. P. alibus, marinis, & paluſtribus, lemniades, ſiuè campeſtres, atque fructiferæ, ſimul- H
que ſpecioſæ euadere poſſint. Ad quid (dicet aliquis) tam de leui tribuere, atq; con-
cedere carnem, muſculos, neruos, venas, cor, iecur, matricem, artus maiores,
minoreſque, & alia membra Arboribus ipſis abſque motu animali, & progreſſiuo?
fruſtrà enim eſt calceamentum, cuius non eſt calceatio. Cui ſatisfieri poſſe autumo tali
ratione per tradita ab Ariſtotele, alijſque Scriptoribus, nimirum prædictas partes mi-
nimè vniuocas cum membris Animalium fortitudinis, & roboris durabilis causâ fuiſſe
à naturâ fabrefactas; vndè fibræ virium internarum vehiculum, & viſcera ipſa ſunt
perficientia inſtrumenta, & Artus ſunt retinacula validiſſima earundemmet virium im-
mobilis perſiſtentiæ; in cuius ſenſus confirmationem cecinit Virgilius

L. 2. Georg. *Tum fortes latè ramos, & brachia tendens,*
Huc, illuc, media ipſa ingentem ſuſtinet vmbram.

Confe-

A Conferunt prætereà nonnulla ad alia nodoſæ Arborum Articulationes, nimirum vel ad diſcriminandas ætates, & coaleſcentiam corticum, & ligni ſignandam, circunſcribendamq; figuram formoſam magis, & gratioſè protuberantem in caudice; extremiq; pollices à Geoponicis Thalli nuncupati à Græco θάλλειν, quod eſt virere, indiuidui conſeruant virorem, eundemque ſpeciei multiplicant mirabiliter. Quæ vires hoc diſticho concluduntur,

Artubus Arboreis diſcrimina pleraque ſubſunt
Ætas, circuitus, formaque, robur, onus.

Supraſcripto problemati affine eſt immediatè ſequens. Quare nodoſa, & aſpera materies Arborum citius putreſcat, quàm enodis, & læuigata, & tamen hæc eſt minus dura, & obnoxia propterea alterationibus etiam leuioribus? Reſponſio eſt in promptu, & eſt huiuſmodi: duo eſſe genera nodorum, alterum præter naturam infirmum, & imbecillum, & citò putreſcibile, alterum naturale ad lapideam fermè duritiem peruadens, atque arctiſſimè primigeniam complectens humiditatem verè radicalem, quæ, quo minus ab aere ambitur inæquali, modo humido, modo ſicco, eo magis, & diutius perdurat incolumis, quod fit dum aquis perpetuò mergitur, aut in
B profundo telluris vllâ abſque perſpiratione manet, quæ perſpiratio ſi eo perueniat, de ligni duratione actum eſt; hoc enim veluti fungus citiſſimè tenereſcit, & putrefit, in quo ſtatu non datur mediocritas, vt his exprimitur verſiculis,

Excipe tu lignum tellus, tu venter aquarum,
Et petra, vel putris fungus abinde fluet.

Ligna nucea varicoſis, & nodoſis venis variegatis, tortuoſiſque plena apparent pulcherrima poſtquam ſunt ſecta, veluti picta, & figurata, & ob hoc à materiarijs fabris, & capſarijs auidiſſimè expetita, illa tamen defectuoſa, & morboſa, carieique obnoxia, vel putredini, licet externis iniurijs exempta. Credo equidē prouidiſſimam Naturam multiplicitatē venarum, & neruorum in Arboribus rectiorem, parumq; inflexam voluiſſe, vt copioſiſſimam nutritionem, atque durabiliſſimam conſiſtentiam moliretur, quibus vim non mediocrem ſuprà multas hominum ætates tribuit ſeſe validiſſimis nixibus ab aduerſis defendendi violentijs, ita vt de Arbore in genere dici poſſit,

C *—— Immota manet, multoſque per annos*
Multa virum voluens durando ſæcula vincit, *Virg. 2. Georg.*

Irruat quantumuis Typhon terribilis, procelloſuſuè Priſter in Arborem quampiam, eamque proſternat, funditusque euellat, dummodo radices ipſas foliorum ad modum non rapiat omnes, ecce vegetalem vim admirabiliter inſurgentem, atque haud irrito neruorum ſeſe naturaliter mouentium conatu immane pondus Arboreum attollentium, molemque vaſtam priſtinum reponentium in locum; Quod naturæ miraculum Plinius, & Theophraſtus hiſtoricè deſcripſere; egoque proprijs oculis vidi, & clariſſimi aliquot viri vnà mecum intuentes veriſſimum adinuenere; Ille, ſcilicet Plinius hac de re ita eſt locutus, *Proſtratas reſtitui plerunque, & quadam terra cicatrice reuiuiſcere vulgare eſt; & familiariſſimum hoc eſt Platanis, quæ plurimum ventorum concipiunt propter denſitatem ramorum, quibus amputatis, leuata onere in ſuâ ſcrobe reponuntur; factumque eſt hoc in Iuglandibus, Oleiſque, ac multis alijs.* Hic, nempe Theophraſtus in integro capite ſuæ de Hiſtoria Plantarum Hiſtoriæ, cui titulus eſt *De Decacuminatione, deque Salice, Platano, & Populo, quæ reſurrexerunt,* nobilem hunc
D effectum ponderat; cuius me certiſſimum reddidit Autopſia Anno Domini 1657. IV. Kalendas Iunias in parte Agri Bononienſis *Peula* nuncupata, ſecus Canale nauigium noſtræ Ciuitatis, in itinere aquatico, quod faciebam Malalbergum verſus, finitimaſque Ferrarienſibus Bononienſes valles ad Nauigationem noſtram Bononiēſem inuiſendam, corrigendamque vnà cum Excellentiſſimis, & Illuſtriſſimis Viris Michaele Angelo Caſtello Canonico Metropolitanæ Bononienſis, Franciſco Barbadorio Ciuilis Iuris Cathedratico ordinario, Domino Comite Alexandro Ghiſilerio eiuſdem quoque Metropolitanæ noſtræ Canonico I. V. Doctoribus Collegiatis, & Domino Andrea Ghiſillardo Senatore nobiliſſimo, Dominis meis inſigniter colendis, & Conſyndicis, Coaſſumptiſq; meis Præſidentibus tunc temporis Gubernio Nauigationis eiuſdem Bononienſis; nam duæ nobis oſtenſæ fuere Populi ab Illuſtriſſimæ Marchioniſſæ Elephantucciæ Spadæ Villico ingentes ſanè, & craſſitudinis ſeſquipedalis, decacuminatæ

Ouid. l. 2. Faſtorum

L. 3. H. N. cap. 31.

L. 4. H. Pl. cap. 9.

quidem, ſed erectæ, & viuidiſſimè frondentes, circà quarum infimos caudices ſcrobis cicatrix tota cæſpitoſa euidentiſſimè apparebat in trium pedum ſemidiametri diſtantia peripheriali, quæ Populi caſum ſolummodo, non autem fracturam, ut plurimæ aliæ, quæ laceræ adhuc conſpiciebantur, paſſæ fuerant (vt idem Villicus nobis, alijq; oculares teſtes eum ipſo retulerunt) in Antecedenti Autumno impetuoſiſſimi turbinis vi eiuſdem Agri latitudinem dimidij milliaris ab Occidente Orientem verſus longiſſimum breuiſſimo temporis ſpatio telluris tractum deuaſtante; prædicti autem villici relatio exacta circumſtantiarum omnium, mihi egregiam præbuit anſam aſſerendi naturales prædictarum Arborum facultates à machinamentariâ fuiſſe adiutas motione ab iiſdem naturalibus impulſibus excitatâ poſt fortuitam ab hominibus conſtitutam caudicis Arborei, tanquam Mathematici Vectis, diſpoſitionem ad præponderationem; nam decacuminatis à Villico prædicto iiſdem Arboribus in ordine ad ſectionem earundem in Trabes quadratas, ſeù in aſſeres, & ita proportionatis hinc inde accidentaliter ponderibus ſuperioris partis Arboris decacuminatæ, & inferioris extra terram cæſpitoſæ, & ſuprà caueam derelictæ impendentis, illæ duæ tam ingentes, & ponderoſæ viuaces, columnæ Arboreæ ſeſe nullius externi auxilij ope erexêre, quibus pro Hippomoclione ſtetit illa radicum portio, quæ terræ adhuc hærebat in extremâ caueæ orâ, ſeù cauernoſi oris in margine prædictas Arbores tangente, neceſſarijſſima certè in hoc negotio, nam aliàs omnibus euulſis radicibus, ſpes quoque erectionis ablata fuiſſet, iuxtà Oraculum Iob, *Quaſi euulſæ Arboris abſtulit ſpem meam*. Quare ad cõtractionem Arborearum fibrarum naturalem pondus cœpit ad eleuationem ab vnâ parte, & ab aliâ ad depreſſionem promoueri, & cum cæſpes, qui ſolus præponderare non poterat, auxilio naturalis energiæ oppoſitum vicit pondus, & in priſtinum locum cæſpitem imum reſtituit, inque Cœlum cacumen Arboreum eduxit; Villicus naturam iuſſu domini rationabiliſſimè obſecundans, prædictas Arbores ſtatuit intactas fore ſeruandas, quæ ita validè, & mirabiliter ſeſe ſeruarunt; *vidimus* (inquit Cicero) *ea, quæ terra gignit, corticibus, & radicibus validè ſeruari*. Nec ſe alienum ab hoc Arbores ſeruandi munere, iuxtà Senecæ præceptum, ſe debet oſtendere Agricultor, qui naturam imitari debet. *Agricola, euerſis Arboribus, quas aut ventus radicitus euulſit, aut contortus repentino impetu Turbo perfregit, ſobolem ex illis reſiduam fouet*, inquit ille. Viuidis igitur, iuxtàque ordinem naturæ compoſitis, digeſtis, & ordinatis nerueis Arborum fibris, ſtupendi effectus per influxum in eoſdem ductus virium vegetantis animæ in Hepate, ſiuè Corde Arboreo, reſidentis primariò Iouem propriè ſignificantis, poſſunt prodire, ita ut concludi poſſit ſupradicta veritas ſequenti diſticho.

Iob. cap. 7. — *L. 5. de fin.* — *L. ad Martium de cõſolatione cap. 16.*

E — F — G

Sternitur alta Arbor, ſed Candex ſurgit ab imo,
Scilicet hoc pondus viuida fibra leuat.

Sciſcitanti adhuc curioſo per modum Problematis quarè in folijs, & floribus Arborum inciſuræ, nerui extrinſeci, & latera imparitatem numeri ternarij, quinarij, & ſeptenarij affectent, cum in pauciſſimis numerus quaternarius, & ſenarius, & octonarius obſeruetur; Reſpondetur Deum, & Naturam impari numero gaudere, qui perfectionem maximam importat, rerumque compoſitionem, & ad vnum reducibilitatem, quæ eſt ordo eſſentialiſſimus rerum omnium, quià Vnitas ſuprema omnia regit, & conſeruat, mediaque in rebus iungit extrema; & cum ſpecies ſint ſicut numeri, trigonuſque in tetragono contineatur, numerus ipſe foliorum in floribus; alarum, & inciſionum in folijs; coſtarum in fructibus, quinarius, & ſeptenarius meliorum prærogatiuarum naturalium, erit nobile ſimulacrum, indiciumque manifeſtiſſimum. Singulariter mox quæri poſſet circà flores, quare inter omnes Plantarum partes hi pulcri, varièque colorati ſint, & effigiati, quinimmò & odoratiores reliquis partibus perſentiantur, & lucis amantes; Cui breuiter, & clarè reſpondetur hoc modo, ſcilicet flores eſſe partes omnium ſpirituoſiſſimas, ſubtilioris, defœcatioriſque ſubſtantiæ, ideòque facilè reſolubiles, & multæ exhalationis, in quibus cum lux copioſa cum opaco mirè illi ſubſeruiente ſeruetur, hinc eſt, quod ſoliſequi ſunt, ſeſe die expandentes, & noctu contrahentes, exceptis perpaucis contrario modo ſe habentibus, vt Mirabilis eſt Peruana Campanula nocturna, Geranium triſte Canadenſium, &c. in quibus hoc euenit per accidens propter debilitatem quandam propriæ natiuæ humiditatis, quæ lucis actiuitatem ſuſtinere minimè valet, oculorum noctuæ ad inſtar diurna ſub luce caligantium

Plato in Timæo. — *Coſtæus de vniu. ſtirp. nat.* — *Iacob. Cornutus Hiſt. Canad. Pl. cap. 44.*

H

A gantium. Curioſorum quoque ingenia torquere quadantenus poteſt Plinianum illud *lib. 18. cap*
problema, quî fiat, vt Arborum folia, à parte, quâ terram ſpectant, albidiora ſint, quam *28.*
cœlum verſus, vbi obſcuriora ſunt, quamuis læuigatiora: id euenire dici poteſt ab
actione luminis Cœli magis concoquentis viridantem humiditatem, alimentumquè fo-
lioſum, vndè color ſaturatur, atquè detergitur, & ita in auersâ parte dilutior color, im-
mò lanugines, & coſtæ reperiuntur. Supradicta ratio ſequenti huic Problemati re-
ſpondere poterit, quarè Arborum fructus remotiores à terra dulciores, & ſuauiores ſint
propinquioribus; quia cum fructus ſint vltimus Arborum finis, & ex ſucco conſtent ma-
gis digeſto, & elaborato, quam folia, ipſi quoque in ſublimiori parte locati, alimen-
tum capientes magis elaboratum, atque puriori aeri, lucique clariori expoſiti, ſapo-
rem adipiſcuntur ſuauiorem, & deſiderabiliorem. Adiungi præcedentibus poteſt hoc
aliud, nimirum: Cur Citri ramuſculus, vel cuiuſuis alterius fructus Arboris pondero-
ſus, dum in Arbore pendet, proprio à pediculo, vllo abſque labore ſuſtinetur, leui-
tatquè quodammodo; reciſus autem à Matre, hoc eſt à Plantâ vitali, & appenſus filo,
duplo ponderoſior apparet, & diſrumpitur, atquè facillimè conuellitur retinacula fran-
B gens; in quo tollitur omnis hæſitantia in cognitione iſtiuſmodi effectus, ſi dicatur, quod
fructus auulſi ſe habent vt corpora defunctorum, quæ viuis multò ſunt ponderoſiora,
tanquam ſpiritibus deſtituta vitalibus, qui ſemper nituntur in altum, naturæ ſectantes
ſemina ſuæ ætheree; dum igitur ramuſculus Arbori iunctus manebat eiuſdem Arboris
vita viuens, à calore eiuſdem iuuabatur, & ſuſtentaculum quoddam recipiebat, ſicuti
brachia humeris non ſunt grauia, neque caput thoracem, & collum laborioſè premit,
dum viuida virtus ineſt toti, omnia membra conſpirant in vnum, vt ſuſtineant, erigant,
& conſeruent totum, quod in mortuis nequaquam eſt: nil enim nec per ſe, nec alterius
partis auxilio erigi, & ſubſiſtere poteſt. Hinc horum viuentium fructuum fortunæ illud
Senecæ dictum de Homine forti poterit applicari; *in Herc. fur*

Quemcunque fortem videris miſerum neges.

Nec abs re forte poſſet hic percunctari curioſū aliquod, ſed non indoctum caput, qua- *Gen. c. 6. &*
le nam fuerit lignum Arcæ Noeticæ in Cataclyſmo vniuerſali Dei iuſſu fabricatæ, an læ- *c. 7.*
uigabiliora tantum ligna fuerint illius materies, an aſperiora, & fortiora quoque in
C partem operis aſcita fuerint, præcipiente Domino ipſimet Noe: *Fac tibi Arcam de
lignis læuigatis: trecentorum cubitorum erit longitudo Arcæ: quinquaginta cubitorum
latitudo, & triginta cubitorum altitudo illius &c. porrò Arca ferebatur ſuper aquas.*
Si magnitudinem reſpiciamus, omneſque illius dimenſiones in varios partiendas vſus *Io. Buteo de*
tot Animalium, & coniunctim, & diuiſim conſeruandorum, varijs item tignis illius, *Arca Noe.*
& concamerationibus, tecturiſquè iuxtà doctrinam Architectonicam neceſſarijs conſi- *Theophr. l.*
deratis, dicendum eſt eam ex pluribus lignorum ſpeciebus fuiſſe conſtructam, quia *5. H. Pl. c. 7.*
quæ ligna Baſi conſtruendæ aptiſſima erant, ea non æquè benè ſuper inducebantur tecto,
cum maior durities, & pondus fundent per optimè, & Columnarum officium ſuppor-
tent, non autem in altum pro Trabibus inſeruiant; ſubſtare propterea, non ſupereſſe
mauult Quercus duriſſima, grauis, terreſtris, hebes; è contrà verò Abies leuis, angu-
los retinens aeria celſiora conſtanter amat loca, & defenſat.

Recta Abies tranſuerſa manet, non Quercus hebeſcens,
Nam nimis hac venas pondere curuat hians. *Pl. lib. 16.*

Quæ ideò carinam Arcæ componebant longiſſima, & craſſiſſima ligna eſſe debe- *c. 40. & 43.*
D bant, atquè ab aquis inalterabilia quodammodo, maioriſquè multò amplitudinis, *Symphor.*
quam fuerint ligna, quæ Tiberius Cæſar Romæ Ponti Naumachiario ſuppoſuit, atquè *Hort. l. 18.*
etiam quam fuerint Trabes Cypriæ Nauis Demetrij, quæ centum triginta pedum lon- *c. 2.*
gitudinis erant, & craſſitudinis trium hominum complexus. Ex varijs quoque li-
gnorum ſpeciebus Argonauis fabricata traditur ob eaſdem rationes. Antiquiſſimas
nonnè hic Bononiæ obſeruamus fabricas, vetutiſſimæ Hetruſcorum ſtructuræ reliquias,
cum altiſſimis, & craſſiſſimis columnis querneis, ſed cum tranſuerſalibus trabibus, aut
longè exilioribus, aut ex leuioribus lignis, è quadringentorum, vel quingentorum fortè
annorum ætatem millenariarum aliarum traducem ſuperant illæ, quæ inter tantæ vetu-
ſtatis tenebras regium quẽdam ſplendorem conſeruant, & hoc illis euenit, quià non otiã-
tur, nã *Putris & in vacua requieſcit nauis Arenâ,* *Propert. 2.*
Et vetus in Templo bellica Parma vacat. *25.*

Digitized by Google

Ædes ſunt huiuſmodi, quæ ligneas iactent porticus ſuperbiſſimis Neotericorum fabri- E
Differentia 14. cis celſitudine minimè cedentes. Ex Conciliatore differentiarum inter Medicos, atque
Philoſophos hoc habetur ſubſequens, vnà cum ſui reſolutione Problema. Quare lig-
num centum librarum ponderis, plus ponderoſitatis habeat in aere, quàm plumbum
duarum librarum? Quia ſ. lignum propter magnam molem plus habet in illâ terreſtrei-
tatis, quàm habeat plumbum minimæ molis, compenſando quoque aereitatem, quæ
deſcenſum non impedit. Sic & in aquâ plus ponderant duæ libræ plumbi, quàm centum
libræ ligni, cum hæ non demergantur, illæ verò cadant in profundum. Ambroſius
Probl. 89. tandem Leo Nolanus nonnulla nobis ſuppeditat ad hanc materiam attinentia Proble-
mata, quæ in medium adducere optimum erit; primum quorum ſit hoc. Quare Vi-
trum ſit pellucidum, Lignum autem minimè tranſparens? Cui reſpondetur ex antiquio-
rum Philoſophantium ſententiâ, hoc euenire ex eo, quia Vitrum habet meatus rectos,
& quaquauerſus apertos; Lignum autem non. Sed alio pacto, & fortè melius reſpon-
debitur, quod quædam qualitas eſt in vitro, in propriâ illius ſubſtantiâ, quæ po-
tentia lumen eſt; vndè præſente lumine fit actu lumen, atque illuſtratur tota ſubſtantia,
id. Probl. 182. adeò ut ipſa illuminata illuminet totum id, quod eſt poſt ſe. Cur Trabes, & Aſſeres F
ſeruentur diutius in ſicco, quam in humido? id euenire aiunt ex eo, quod omnis putre-
do in humido fiat, quatenus eſt extinctio caloris natiui in vnoquoque humido. Seù
etiam quià ligna gaudent, & viuunt aere, ideò in aquâ natant potius, quam deſcen-
dant; ſignum quod aquas non amant, ſed locum natiuum aereum ſui conſeruatiuum.
Cur (ſubiungi poteſt hoc aliud) in Carbone, ligno ſcilicet exuſto, & extincto, accen-
id. Probl. 96. ditur ignis, qui non accenditur in calce, quæ eſt lapis pariter combuſtus? Reſpondetur
quod carbo, vbi candebat, ſubſtantiâ ligni combuſtibili minimè priuabatur, quam extin-
cto igne ſeruauit, vndè rurſus concipit ignem, alitque, nec in eo deficit talis vis, do-
nec in cinerem vertatur: tunc enim vſtilem ſubſtantiam non amplius habet, & propte-
reà Carbonarij, dum lignum candens in ſuis fornacibus habent, non ſinunt illud in ci-
nerem abire, ſed aquâ extingunt, vt ſubſtantia comburenda remaneat, ea tamen, quæ
humiditatis excrementitiæ expers facta eſt, ita vt in fumum, & flammam non poſſit
amplius accendi, ſed tantum in prunas; non autem ſic euenit de calce, quæ cinis iam
facta eſt, nilque ſaxei retinuit, ſed diuerſam prorſus naturam induit ab eâ, quam prius G
obtinebat, id eſt rariſſimam, denſitati priori contrariam. Addatur quod illa eadem,
nec anteà combuſtibilis erat, vndè nulla eſt carbonis lignei, & calcis paritas. Quæri
deinde poteſt, cur cinis multus prunis obductus, has ipſas longo tempore ſeruet;
flammam verò concluſam ſtatim extinguat? Cui ſatisfieri poteſt hoc pacto, videlicet:
Id. Probl. 118. Quod flammam, quæ tota eſt vapida (nam eſt fumus ardens, ſeù aer incenſus) aere
nutritur vndè ſi cooperiatur, ſtatim etiam ſtrangulata perit, quia non poteſt difflari;
Carbo autem, cum ex nimiâ difflatione imminuatur citò, ſi coopertus fuerit, diù quo-
que ſeruatur vſtilis materia, & ſolum habet per poros ipſius cineris minimâ illâ frui dif-
flatione, quæ valet eoſdem carbones vegetes in ſuo ſtatu conſeruare, quamuis etiam ſub
Ambroſius Leo Nolanus Probl. 95. cinere imminuatur aliquantum, & non diù perduret. Illud quoque problema-
ticè proponi poteſt diſcutiendum de cinere, & carbone in aquâ, vel aere expoſitis, cur
minimè calefiant, & rumpantur, vti calx facit, etiamſi iidem fuerint candentes, cum
videantur omnium horum mixtorum corpora, ſcilicet ligni, & ſaxi aperta, & laxata (vt
Chymici loquuntur) ignis ab actione validiſſimâ intimè penetrante? Reſpondetur au-
tem, quod ignis, & carbo propter nimiam laxitatem, & ſpongioſitatem, habent ut H
qualitas externa aquæ ipſius, vel aeris citius vocet internam, quam repellat eam, &
compreſſam teneat, vndè non valeat generari ignis, & intenſa caliditas excitari, & ita,
ſicuti conditiones illorum mixtorum, ligni ſcilicet, & ſaxi, valdè differentes erant, ſic
diuerſam corporum apertionem obtinuêre. Quæri videtur ab Eminentiſſimo Cardi-
de ſtaticis experimentis nali de Cuſâ in ſuo *libro quarto Idiota*, *Dialogo quarto*, num duæ portiones eiuſ-
dem ligni, quarum altera ſit maior, altera minor, ſint eiuſdem grauitatis, vel le-
uitatis? Reſpondet ipſe experimento facto maiorem portionem demerſam ſimul cum
minore, ab eâdem vi premente, remoto impedimento maiorem portionem citius aſ-
cendere, quam minorem, quia in illâ eſt plus leuitatis, & aereitatis, quæ terreſtrei-
tatem longè vincit; inquit enim Eminentiſſimus ille *Accepto ligno leui, cuius pondus
vt tria, & aqua eiuſdem magnitudinis, vt quinque, ipſum in duas diuiſit inæquales*

partes

Digitized by Google

A *partes, quarum vna habuit duplam magnitudinem, alia ſimplam, ambas in cuppam altam poſuit, & cum fuſte tenuit, & aquam ſuperfudit, & fuſte retracto aſcenderunt ligna ad aquæ ſuperficiem, & maius lignum citius quam minus; quia in leuibus lignis, in maiori eſt plus leuitatis.* Et quoniam ſolet fugare dubitationem omnem Hiſtorica Veritas, à Problematicis dubitationibus non erit incongruum ad certiſſimas noſmet conferre Narrationes.

HISTORICA.

3. Reg. 10.
SAlomonem de Arboribus, & lignis, cæteriſq; naturalibus rebus ſapientiſſimè *Chronogr.*
diſputantem Mateda, vel Nicaula nomine Æthiopum Regina è Saba Nili Inſula, *Genebrar-*
quæ Merte poſteà fuit appellata, venit Hieroſolymam auditura, & vt videret *di f. 56.*
magnificentiſſima illa opera in Domo Domini, ac Ædibus Regijs ex lignis Thyon, ac *Chronogr.*
Sethim pulcherrimis, & odoratiſſimis ab eodem Salomone fabrefieri iuſſa, ipſaq; Sa- *Naucler.*
B lomoni dono tulit pretioſiſſima multa, inter quæ fuere Balſami Arboris ſurculi Syriæ *vol. 1. ge-*
anteà incognitæ, & nondum viſæ ut perhibent Hiſtoriæ ad quarum in genere cogni- *nerat. 34.*
tionem nihil eſt, quod Gentes omnes magis conducat, quàm Arborum cognitio; *Ioſeph. He-*
Nam ſi Religionem ſpectemus, ea vel inter Arbores, vel in Arboribus pullulauit, flo- *br. Anti-*
ruit, fructificauit. Si leges tam à Iure Naturali, quam Gentium, & Ciuili proficiſcen- *quit. Iud.*
tes perpendimus, ab Arboribus eas dependere dignoſcemus, ligneis Tabulis commiſſas.
Si Bellica facta rimamur, ea Arboribus vndiquè roborata perſentiemus. Nonnè Ari-
cinia Romana Sylua, in quâ Egeriæ fons erat, ipſa Numæ Pompilij pacifica Studia ma-
ximè iuuit? De quo Poeta cecinit:

At Numa, nec Ianum, nec auitas præterit vmbras, *Ouid. lib. 1.*
Menſibus antiquis præpoſuitque duos. *Faſtorum*

In quo nemore Aricino Simon ille Magus Diabolicus Præſtigiator, cruribus; Dei *Act. Apoſt.*
miraculo anno Imperij Claudij IV. Magici ſui volatus in pœnam fractis, eò à ſocijs cri- *cap. 8.*
minum occultè delatus miſerrimè expirauit. Nonne Malciuſa Sabinorum ſylua Tul- *Tarcagnot-*
lum Hoſtilium Romanorum Regem Sabinos ipſos ſuperantem vidit? Arſia altera He- *ta Hiſt Mũ-*
C truſcorum ſylua ea eſt, penes quam Valerius Publicola Conſul Romanus Veientes, & *di vol. 3. l.*
eorum Confœderatos pro Tarquinijs pulſis dimicantes ſuperauit. Litana quoque ſyl- *2. p. 35.*
ua in Gallia Ciſalpina memorabiliſſima eſt, & ad texendas Hiſtorias non vulgarem *Tit. Liu. l.*
materiam ſuppeditauit. Ea fuit propè Oppidum Lucum, quod modò dicitur in Ro- *1. dec. 1.*
mandiola *Lugo*, in quâ Galli *Boij*, qui Bononiæ tunc dominabantur, totiquè conter- *Idem Tit.*
minæ Regioni, Boioniamque denominabant, Lucinm Poſthumium Conſulem cum *Liu. l. 3.*
ſuis Legionibus trucidarunt. Syluæ quidem, niſi placeret ab ὕλη deriuare, quaſi Soliuę *dec. 3.*
à ſolitudine, Lucique ab obſcurâ luce, & Nemora à Numinibus, fuerunt in causâ, vt
multa à Principibus viris peragerentur, quæ lucidas, claraſq; atque auctorabiles redde-
rent Hiſtorias. Tanti habitæ fuere Syluæ apud Romanos, vt earum cura inter Conſu-
lum officia reponeretur; vndè eſt, quod Virgilius cecinit:

Si canimus ſyluas, ſyluæ ſint Conſule digna. *Eccl. 4.*

Inter ſyluarum Arbores Aſyla primam poſuere ſedem, ibiquè manere tutos, cau-
tum eſt, eò confugientes. Aſylum dictum ideò eſt ἀπὸ τοῦ ἀσυλᾶν, quod inter alia mi-
D nimè ſpoliare & minimè trahere ſignificat; neminem enim licet ab Aſylis extrahere

Romulus vt ſaxo lucum circundedit alto, *Ouid. faſt.*
Quilibet huc, dixit, confuge, tutus eris *lib. 1.*

Vt etiam in Iure Ciuili ſancitum eſt, *Libro primo Cod. de his, qui ad Eccleſiam con-
fugiunt, & alibi, &c.* Nemini licere ad ſacroſanctas Eccleſias confugientes abduce-
re, & ſi quis contrà hanc legem venire tentauerit, ſciat ſe Maieſtatis crimine tenen-
dum eſſe; excipiuntur tamen nequiſſimi, qui poſſunt extrahi. *Iuſtin. in Nou. 17. c. 7.
& Nou. 117.* nimirum Latrones, Homicidæ proditores, Virginum Raptores, Sacri-
legi, & Rei diuinæ, & humanæ Maieſtatis perduelles; ita peroptimè Templa, quæ in
lucis conſtituebantur antiquitus lætitiam, & ſecuritatem præſtabant.

Lucus in Vrbe fuit mediâ lætiſſimus vmbrâ, &c. *Virg. Æne-*
Hic Templum Iunoni ingens Sidonia Dido *id. lib. 1.*

Conde-

Condebat donis opulentum, & numine diua. E

Ita quoque ſepulcra in ijſdem lucis quietis, atque ſolaminis locum referebant, vt apud eundem Poetam:

Aen. lib. 8. *Nec non & ſacri monſtrat nemus Argileti,*
Teſtaturq́ locum, & lethum docet Hoſpitis Argi.

Plin. li. 19. cap. 4. In hortis non ſolum Arbores, & olera oriuntur, ſed & Viri fortes, Viriq; Philoſophi, quemadmodum M. Antonius Philoſophus natus in monte Cælio, vt Capitolinus ſcribit. In lucis quoque conuenire ſolebant antiquitus Populi nonnulli, præſertim Achæi in luco Ioui ſacro apud Ceraunium, ibique publicas res tractabant, de ijſque deliberationem ſumebant. Apud Ferentinæ lucum L. Tarquinius Latinis certam diem, vt conuenirent, indixit, ad quem etiam poſt deuictos à M. Popilio Gallos, Concilia Populorum eorundem Latinorum habita ſunt. In eiſdem pariter Lucis epulari conſueuerant certis quibuſdam diebus in ſuorum deorum honorem Ethnici; vt innuit Virgilius,

Aen. lib. 9. —— *dum ſacra ſecundus Aruſpex*
Nunciet, ac lucos vocet Hoſtia pinguis in altos.

Ludos inſuper in Lucis Theatrales exercebant Antiqui, vndè in Chalcide Cherſoneſi Iſthmo lucus Alexandro Philippi filio dicatus erat, in quo Iones ludos Andria vocatos quotannis celebrabant. F *Symphor. lib. 4. Hort. c. 5.* Lucis certè plurimum debuit Marius ille Romanus toties Conſul, & de noſtra Bononienſi Ciuitate optimè meritus, cum ibi ſubterraneum aquarum ductum ampliſſimum concameratum, longitudinis decem milliariorum è monte Saxeo nuncupato in Vrbem, ſumptu planè Regio excauauerit (cuius veſtigia adhuc pluribus etiam in locis apparent) qui à perſecutoribus apud Minturnenſes euaſerit, ope Luci cuiuſdam, in quo delituit. *Plutarc. in Mario. Lib. Antiq. Antiquiorũ Bonon. O. M* Apud Tanagran Bœotiæ Mediterraneæ Oppidum in via Thebis Chalcidem verſus Lucus quidam fuit ſacer cædi cuiuſdam Eunoſti Cephiſæ, & Sciadis filij à fratribus Orchnæ, quæ ipſum innocentem ſtupri accuſauerat, indignè occiſi, à cuius Luci ambitu, eius gentis decreto, Mulieribus interdictus erat ingreſſus, qui pro grandi piaculo reputabatur. *Symphor. Hort. lib. 4. c. 5.* Pauſanias in Laconicis ſcribit Lucum Deſpœnæ ſuprà Megaram in Arcadia conſecratum ambitu lapideo concluſum, Arbores diuerſas habuiſſe vnâ radice communi connatas abſq; vllo inſitoris artificio, ſed religione quâdam diuum ſic eſſe putatas, ſuprà quem Lucum in eminenti loco plurium G Deorum Aras conſtitutas fuiſſe, quo ſuper ſcalas quaſdam ad Panos ſacellum aſcendebatur. Athenis in ſuburbio lucum fuiſſe perhibent Scriptores ab Academo conſecratum, qui Academia fuit dictus, & anteà Hecademea. Ibi natus eſt Plato, & Philoſophiam magnâ diſcipulorum frequentiâ profeſſus eſt, cuius ſectatores Academici dicti ſunt. Ad Cynoſarges tamen prope ipſas Athenas Herculis Templum, & lucum à *Titus Liu.* Philippo fuiſſe incenſa Liuius tradit in Hiſtorijs. Inſulæ Malacæ habitatores tanti faciunt Arbores, vt ab his, ſuper quas altiſſimè cubant, acceptam referant vitæ ſecuritatem contrà immanem Tigrium crudelitatem illis infeſtiſſimam, quæ ad octo pedum altitudinem horribili peruenire poteſt inſultu. *Io. de Bãnos de Aſia lib. 6. c. 3.* Gymnetæ item Populi Arbores ſibi conſtituunt, veluti tot Arces, è quibus feras ſagittant, occiduntque. Ichtiophagi Populi vnicum vitæ leuamen, & refrigerium ab Arboribus recipiunt, quas perinde ac beniſſimas nutrices experiuntur, Diodoro Siculo hunc in modum hiſtoricè ſcribente. *Strabo lib. 16. Hiſt. Priſc. lib. 4.* *Arbores quadam iuxta littus plurima naſcuntur, imminentes mari. Has frequentibus folijs, fructu verò ſimilis nuci caſtanea ſimul connectentes, vmbracula ſibi conſtituunt, vbi in littore pariter, & in mari commorantes vitam agunt, cum ſolem effugientes Arborum* H *vmbrâ, tum continuâ maris vndâ, ventorumq́ aurâ æſtum mitigante.* Prætereà prodiderunt Alexandri Magni Comites in Tylo rubri maris Inſulâ quaſdam Arbores eſſe, ex quibus naues fierent, quæ ducentis annis durare poſſe inuentæ ſunt, incorruptæ etiam permanſuræ ſi mergerentur; quæ proprietas, non niſi ſylueſtribus valdè Arboribus competere poteſt, nunquam autem mitibus, nec vllâ ex parte Arbores hortenſes fortitudine quidem, & durabilitate ſylueſtribus cedunt, pretioſitate verò longè præcedunt; & ob id fortaſſe Veneri dicarunt Athenarum Hortos Græcorum Antiqui, vt Hortenſium Arborum delicatiorem exprimerent naturam, idque etiam præſtitere Romani, vt de Saluſtianis, & Senecianis Hortis Marmora docent inuenta in Hortorum eorundem peruetuſto ſitu, Montem inter Quirinalem, & Hortulorum Collem.

M. AVRELIVS PACORVS, M. COCCEIVS STRATOCLES ÆDITVI VENE-

Digitized by Google

A VENERIS HORTORVM SALVSTIANORVM BASEM CVM PAVIMENTO DIANÆ D. D.

Senecianos Iuuenalis extulit, quos tandem liuidè intuitus eſt Nero. Ille ſic.

-----& magnos Seneca prædiuitis Hortos.

Mœcenatianos Horatius memorauit ſimul, & laudauit

Nunc licet exquilijs habitare ſalubribus, atque
Aggere in aprico ſpatiari &c.

Cornel. Tacit. *Iuuen. Satyra 10.* *Hor. Serm. lib. 1. Satyra 8.*

Nam Hortus Græcè κῆπος, atq; etiam παράδεισος, fructiferis non ſolum Arboribus conſertus locus, ſed pretioſiſſimis alijs amœnitatibus locupletatus; diuites ſolum hic decet, atquè potentes, qui aureis Druydũm falcibus, quibus roboreum hi perſecant viſcum, & aureis Arborum quoquè ſimulacris, quibus nonnulli Reges in Indijs à Principum Legatis, dum primò eos ad colloquium admittunt, munerari volunt, abundant. Simplices Ruricolæ, & innocentes ſolis contenti Ramificationibus Dendrophori tantum titulo inſigniri percupiunt, prout antiquitus quoquè & ſub quacunque hominum conditione moris erat ad felicitatem aucupandam; In peruetuſtis legitur marmoribus.

in 2. part. rerum Indiarum p. 185.

B SILVANO DENDROPHORO SACRVM
M. POBLICIVS HILARVS MARGARQQ PP CVM LIBERIS MAGNO, ET HAMONIANO DENDROPHORIS. M. D. M. DE SVO FECI.

Hinc auſpicales neceſſariarum rerum exhibitores prouenere, nempè illorum temporum officiales quidam Parochi appellati ἀπὸ τοῦ παρέχειν, hoc eſt à præbendo, Legatis publicè miſſis ligna præcipuè, ſalemque, de quibus Horatius.

Proxima Campano ponti quæ Villula tectum
Præbuit, & panem hi, quæ debent ligna, ſalemquè.

Serm. lib. 1. Satyra 5.

Harum autem Præbendarum loco ſanctiſſimè introductæ Catholica in Eccleſia fuere Præbendæ Sacerdotum, & Canonicorum Collegiatis in Eccleſijs conſtitutorum ex cauſa præbendi, hoc eſt ſuppeditandi Pauperibus Chriſti eleemoſinam; nam quod vni ex minimis fit idem Domino Deo fit; & Sacerdotes præcipuè exemplo Sanctiſſimi Regis Iob Patres Pauperum eſſe debent, quorum quilibet de ſe ipſo dicere veriſſimè poteſt vnà cum coronato Propheta *Ego autem mendicus ſum, & pauper, & Dominus*
C *ſolicitus eſt mei.* Diuus Ioannes Baptiſta Præcurſor, quo inter natos mulierum non ſurrexit maior, miſſus à Deo, ipſe in Deſerto dum vitam ageret, Arbores inuènit folia habentes lata, & rotunda lactei coloris, & mellei ſaporis, fragilis quidem ſubſtantiæ, ſed quæ manibus confricata mel ſylueſtre dabant in illius victum. Pietatem Arbores redolere non eſt nouum, idquè plura teſtari quoquè poſſunt exempla, inter quæ illud non prætereibo, quod in mirabilibus quoq; paulò ſuperius memoratum propè noſtra tempora apud Anglos obſeruatum fuit anno Domini 1574. vbi dum finderetur Arbor in eius meditullio Crux fuit inuenta, quam realem apparentiam nonnulli ſunt interpretati fore vt Anglia breui eſſet amplexura Catholicam fidem, vel quod illi imminerẽt multa mala &c. Sunt aliquando velut Oracula Sacra ipſæ Arbores admonentia, immò & diuinæ vltionis aliquando ſunt inſtrumenta, vt euènit Abſaloni, cum impiè perſequendo Genitorem Dauid, ſubter tranſiens magnam, & condenſam Quercum, dum equo inſideret, cæſarie propter ventum fortaſsè flantem expanſa ad Arborem illam Cœlum inter, & terram ſuſpenſus fuit, & detentus, quoad à ſuperuento Ioab penitus tãdem confoſſus eſt. Quo mortis genere interijt Ricardus Roberti Conquæſtoris Filius
D Normanniæ Dux. Dum enim equo aream, quam Auus ex demolitione templorum in ferarum luſtra, & ſolitudinem redegerat, celerius tranſiret, ramo Arboris capillis obuoluto, & equo ſubterfugiente, ſuffocatus eſt, vt ſcribit Mælmesburienſis. Fortuitò quoquè morti ſubiecerunt aliquos Arbores, vel in fuga impeditos. Sic accidit Pauſaniæ ſtipatori, qui cæſo per inſidias Philippo Macedone, dum fugeret, vt refert Plutarchus, in radicem Arboris offendens, ab inſequentibus cæſus eſt. At Philippi Filius Alexander in ſæuius hominum ſupplicium Arbores conuertit; nam Beſſum Bactrianorum Ducem bello victum, curuatis per vim Arboribus alligauit, quas demum tanto concitatas impetu remiſit, vt laniata paſſim membra diſiecerint. Nec deſunt, qui catholicam Fidem, eiuſmodi Mortis genere Martyres effecti, teſtati ſint. Refert enim Marulus quod quo tempore Antoninus Auguſtus Eccleſiam perſequebatur, & in Sicilia Sebaſtiani Proconſulis iuſſu Victor Martyr patiebatur, Stephana cuiuſdam militis vxor, tot mira-

D. Matth. c. 25. *Iob. c. 29.* *Pſalm. 39.* *Franc. Roſer. in lib. ſtemm. Lotharing. 369. f. 238.* *2. Reg. 18.* *Hiſt. Eccleſ. dict. Rob. Steph. lib. 3. c. 48. & lib. 4. c. 29.* *Plutarchus* *Marul. l. 5. cap. 6.*

eula videns ad fidem conuerſa eſt; Cumque apertius Chriſtum fateretur, ipſumque E
Dei Filium eſſe affirmaret, nec ab hac remoueri confeſſione poſſet, ingentibus craſſiorum arborum ramis alligata, diſcerptaq; Fidem integrã in animo ſeruauit, glorioſamq; martyrij coronam obtinuit, tanto magis amata Deo, quanto ſæuius dilaniata à Tyranno, quem æquius tale ſupplicium manſiſſet, quemadmodum effectum eſt in Procopio Conſtantinopolitano Tyranno, qui contra Valentem Imperatorem acriter inſurgens, apud Natoliam Phrygiæ ciuitatem victus, & Arboribus duabus per vim reflexis alligatus, & ipſe diſcerptus fuit; Sic nouos Pharaones diuinæ, & ſeueræ, Iuſtæque manent vltiones. Quod ſupplicij genus apud Derbices *Diſphendomene* dicebatur. Arbor autem, ſubter quam Agar in ſolitudine Berſabee filium ſuum præ ſiti deficientem abiecit, & fleuit, optimi fuit ominis, *Exaudiuit enim Deus vocem pueri de loco in quo eſt*; ſicuti & plures aliæ Arbores viſæ ſunt nos docere adimplementum omnis Iuſtitiæ, & obiurgare contradictores, quaſi dicerent: *væ qui contra dicit factori ſuo*; vt Arbor, quæ Chriſto pertranſeunte ſe inclinaſſe, & ſubſtitiſſe ſcribitur Hermopoli Thebaidis Vrbe, quam Iulianus inuidia ductus excidit. Sublicius Pons Romæ fuit ſupra Tyberim ædificatus, compendioſæ, & melioris artis præcepta ſuſtinens, eò ſanè F
artificio conſtructus, vt totus omninò ligneus eſſet abſque ferro, & diſſolubilis, Trabeſque ab eo eximi, rurſumque ſine fulcris in eundem reponi poſſent; de quo Cæſar, & alij quam plurimi celebrem fecère mentionem. *Maiuma* feſtiuitas erat apud Romanos, qua Menſe Maio maritimam Vrbem Hoſtiam adeuntes inter aquas voluptatibus incumbebant, vt vita ciuilis, & alacrior fieret. Quam feſtiuitatem cum ſuſtulerit Anaſtaſius Imperator, in illius locum ſucceſſit die prima Maij Quercum à Iuuenibus ludentibus in Vrbem portari; qui mos apud nos etiam durat cum magna hilaritate, virideſque eiuſmodi Arbuſculæ, *Magli*, vulgari ſermone à Maio Menſe vocantur, quæ Honoris, & obſequij gratia ante fores vel Amaſiæ, vel Magnorum Virorum plantantur. De hoc exemplum habemus apud Equitem Berardinum Rotam, qui ad Ioannem Hieronymum Aquiuiuum Hadriæ Ducem ſcribens habet.

Strabo lib. 2. Alex. ab Alex. D.G. l. 3. c. 1. Geneſis c. 21. Iſaiæ c. 45. Franc. Roſer. ſtemm. Lotharing. c. 105. f. 239. Cõm. Gall. l. 14. Vitruu. l. 3. c. 3. Saluſt. l. 4. Nauius Belli Pun. Plin. l. 36. c. 15. Tit. Liu. l. 2. c. 23. Var. l. 4. & 6. Agric. Alciat. in Tit. Cod. de Maiuma l. 11.

Aſpice vt ante fores longo tibi ſtipite ſurgat
Arbor & eſt Maius Nomine dicta tuo.
Aſpice contexto quot pandat vertice frondes
Ramus, vt è ramo pendula cantet auis. G
Vt Nymphæ antiquo celebrent Maialia ritu
Vt paſſim largo flore niteſcat humus.

Berard. Rota l. 3. Eleg. 5. Monoſ. l. 9. p. 407.

De illo verò prouerbium emerſit PIANTARE IL MAGLIO AD'OGNI VSCIO quod præcipuè dicitur de eo qui quancunque viderit mulierem, ſtatim illam deperit, Arboribus equidem ſarta tecta ſemper fuiſſe teſtatur ſecuritas omnis cum domeſtica, tum politica; iniquiorum enim temporum, prauorumq; Hominum iniurias modis omnibus remouere, & coercere Arborum ope Architectonicâ potuit, & voluit Aſtrea. Roma, vt tradit Cornelius Nepos, per 470. annos, vſquè ad Pyrrhi bellum fuit Scandulis tecta; hinc *tectum Scandulare conſcendit*. Virga à Lictoribus fores percuti ſolebant vt publicæ perſonæ pareretur. Maiores porrò literarias inter delicias omnis

Apul. 3. metam. Alex. ab Alex. l. 1. D.G. c. 17. Auſon. Idyllio 2.

Vir Bonus, & ſapiens &c.
Iudex ipſe ſui, totum ſe explorat ad vnguem &c.
Offenſus prauis, dat palmam, & præmia rectis.

Sibi prætereà reuocet in mentem qui cupit eſſe Bonus myſticis, & moralibus Arbo- H
rum Ramis captandam eſſe temporum felicitatem perpetuò virentem, & floridam, vt ex lectione ſequenti patebit.

MORALIA:

Petr. Berchor. Reduct. moral. l. 12. c. 14.

MVndus eſt quaſi Sylua, vbi feræ, & ſæuæ beſtiæ latitant Tyrannorum, Latronũq; qui tranſeuntibus peregrinis, & viatoribus inſidiantur, eoſq; ſpoliant, & occidunt; ibi etiam ſeducuntur, & decipiuntur ſimpliciores Homines à malignis, quia *Obſeruabit peccator iuſtum, & intenderunt arcum rem amaram, vt ſagittent in occultis immaculatum*. In mundo feros, vt in ſyluis feras, eſt videre homines vſurarios, & auaros, ſuper-

Digitized by Google

A ſuperbos,&c.qui tanquã beſtiæ fructibus inſidiantes,Arbores ſcandunt, ideſt loca eminẽ *Pſal. 36.*
tia,vt omnia bona diripiant,vnde in illos quadrare videtur Pſalmographi ſẽſus *in ipſum.* *Pſal. 63.*
*pertranſibunt omnes beſtiæ ſyluæ.*In hac Mundi Sylua ſunt ſcandala quamplurima,& per-
nicioſiſſima,propter quæ mala maiora inuehuntur in illam.*Va va va habitantibus in ter-*
ra; in ijs enim boni alioquin Viri virtutibus ſpoliantur à ſcandaloſis hominibus,veluti *D. Io. Apoc.*
ſyluarum vaſtatoribus,qui *nudos dimittunt homines veſtimenta tollentes*, vt ex ore regũ *8.*
Patientiſſimi habetur.Arbores ſyluarũ ſub hac proprietate in æſtate frondent, florent, & *Iob. c. 24.*
fructificãt, in hyeme verò omni viroris honore ſpoliatæ,vndiq;turpes apparent:innuunt
ideò diuites, & Potentes tempore mundanæ proſperitatis, qui ſecularibus præfulgent
gradibus, & prærogatiuis, ſed in ſtatu aduerſitatis poſt mortem nudi, & priuati omni
pulcritudine, atque voluptate, in miſerias infernales tenebrarum exteriorum proij-
cientur. In Mundi ſyluã ſunt quidem aliquot Aues cantantes, ideſt aliqui viri contem-
platiui, & aliquot Animalia innoxia, actiuam repræſentantia vitam;ſed plures in eàdem
ſunt beſtiæ, & vafræ, & terribiles, inſidiantes cæteris,quemadmodum peſſimi illi ho-
mines in Republica,atque nequiſſimi Iuuentutis corruptores, alienarum ſubſtantiarum
B raptores: & muliebris pudicitiæ proſtratores, adulteri, & ſimiles, omnia laqueis dia-
bolicis complentes,iuxtà illud Prophetæ:*Inuenti ſunt in populo meoimpij inſidiantes,ve-* *Hierem.c.5.*
lut aucupes laqueos ponentes ad capiendos viros. Sylua porrò, tanquam locus va-
ſtus, in quo Arbores infructiferæ fructiferas longè ſuperant numero, manifeſtè oſten-
dit plures eſſe in Mundo infructuoſos peccatores,quam verè frugiferos,ideſt plures ma-
los, quam bonos, vndè habetur in Sacris quod *ſtultorum infinitus eſt numerus.* In *Eccl. 4.*
ſyluis adſunt Arbores permultæ cæteris proceriores, quæ vmbris lædunt inferiores
Plantas, illiſque incrementum interdicunt. Eæ verò cum nimiâ proceritate Cœli ful-
mina prouocent, in ſuperbiæ quodammodò vltionem, nos admonent, mundi proſpe-
ritates eſſe longè periculoſas; habemus enim id in ſacris paginis clariſſimè expreſſum:
Vidi impium ſuperexaltatum ſuper Cedros Libani, & tranſiui, & non erat, & quæſi-
ui eum, & non eſt inuentus locus eius. In ſyluâ huiuſce Mundi duo ſunt latronum gene-
ra; Alij, qui ſub ſpecie Amicitiæ fallunt, & produnt; Alij,qui improuisè adoriun-
tur, & ab inſidijs prodeuntes in apertum necem inferunt crudelem, & ideò D. Paulus
C indicabat *periculum in falſis fratribus*, qui multoties ſunt domeſtici. *Omnes inimici*
eius domeſtici eius. In ſyluis propter ſemitarum multitudinem, & incertitudinem ſæ- *3. ad Cor. 11.*
pè de viâ itur, & in latronum inciditur latibula; ad præmonendos autem viatores, vt de-
uitent pericula, ſolent alicubi poni Signa quædam, vt Cruces, & lapides, & nodi, aut
huiuſmodi, vt ambulantes dirigantur in ſecurius iter. Sic Mundani, & Mortales Ho-
mines bonorum virorum exempla, tanquam ſigna poſita in vijs imitari, & ſequi debent,
vt ad Paradiſi Ciuitatem perueniant, cum ſic ijs dicatur; *Hæc eſt via, ambulate in ea,*
nan declinetis neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram. Mundi ſylua, ſi ea benè tranſiga- *Ezechiel 30.*
tur, hoc eſt prudenter, & ſapienter peragantur omnia, inuenientur etiam paſcua Vir-
tutum, fontes gratiarum cæleſtium, diuinæquè recreationes; *in paſcuis pinguibus pa-* *Ezech. 34*
ſcentur, quibus etiam dicitur *haurietis aquas in gaudio de fontibus Saluatoris*, & *Ezech. 22.*
tandem *Abſterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum, & non erit amplius labor* *Apoc. 7.*
&c. nec cadet ſuper eos Sol, neque vllus æſtus. Sylua tali pacto emenſa tumultus, & di-
ſcordias excludet Hominum malorum, & è contrà inuehet Auium concentus, ideſt
Virtutum bonorum virorum, Arbores, & aerem gratiſſimè iucundantium. Huiuſmo-
D di eſt Religioſus ſtatus, vbi ſilentium verè cœleſte, pax, & concordia obſeruantur; ibi
herbæ medicinales inueniuntur, quæ omnes vitiorum morbos curant, eoſque docu-
mentis, & exemplis innocentibus arcent; ibi laudes iugi Deo canuntur, & gratiæ inceſ-
ſanter aguntur. *Gaudium inuenietur in ea, gratiarum actio, & vox laudis*; ibi eloquia *Iſai. 51.*
diuina, velut apum ſanctarum mellificantium in Arboribus ſuggeſtuum, dulcedinem
inſtillant in aures piorum, *mel, & lac ſub lingua tua.* Sylua eſt Paradiſus, hoc eſt de- *Cant. 4.*
liciarum Hortus, vbi ſunt Angeli, velut Aues, perpetuaque æſtas, vbi ſunt Sancti, ve-
lut Apes, vbi ſunt fontes æternæ voluptatis, vbi lux eſt perpetua, *qua non indiget Sole,*
aut Luna, vt luceat in eâ, quia eius claritas, & lucerna eſt Agnus, qui tollit peccata *Iſai. 16.*
mundi, & qui eſt terræ dominator, iuxtà oraculum Iſaiæ. Eadem ſylua à Numinibus
vel falſis, vel veris eſt denominata. A' falſis quidem Numinibus, & dæmonibus erit di-
cta, ſi ab ea Virtutes aberunt, & infructuoſa erit meritò abſcindenda æternoque igni
de-

Digitized by Google

deuouenda; tanquam abſque Veritatis gratia, & ſine claritate, vbi Idola Mundi Di- E
uitum, & Potentum fatuè coluntur. E contrà Virtutibus abundans, ſanctimoniæ diues,
tanquam Dei munus ligna fructifera non ſuccidenda feret. *Non ſuccides Arbores, de qui-
bus veſci poteſt*: vbi doctrinæ Philoſophicæ, Medicæque cum Catholicà veritate con-
cordabunt, omniaquè bona inuenientur. Ramus aureus in luco latens, cum quo Æneas
Inferos deſcendiſſe fingitur, ſignificat ſapientiam, cuius ope mirabilia fiunt. In hoc
laborare debebit Homo ſimplicis quoquè intrà ſphœram moralitatis, vt propriam vir-
tutibus excolat Animam, ne maleuola fiat, in quam *non introibit ſapientia*, & nè *la-
pidet eum omnis populus*, nec ineptè diceretur ramum aureum ſpeciem quandam refer-
re Arboris Vitæ, quæ pro Dei Sapientià, ſecundum quoſdam, ſumebatur, & cor etiam
in Homine, vnà cum omnibus Virtutibus eminentioribus, & immutabilioribus repræ-
ſentat. Laborioſam non incongruè Plantam Hominem vocauit Alexides; ipſe nanquè
natus ad laborem Arbori cõparatur, vt benè progerminet diuitias, alioquin maledictio-
nem incurſuras. Arboris conditione potiamur (inquit D. Hieronymus.) Arbores enim
ambulantes dicuntur Homines, ſed hi viam mandatorum Dei currere debent, &
ambulare in lege Domini, vt ſint Beati, & immaculati in via. Iniuſti Homines ſunt Ar- F
bores triplices, infauſtà præciſæ lunà, blattis, & teredinibus peccatorum pleni, quos
continuò rodit lethaliter Conſcientiæ vermis; ſuntque Arbores bis mortuæ impij, quia
mors peccatorum peſſima, & *mors depaſcet eos*. Iuſti autem ſunt Arbores vitales, & fe-
liciſſimæ. Arbor quidem olim bona, fructus peſſimos, vt Iudas, facere poteſt; & Arbor
mala, vt Diſmas Crucifixus latro fructus optimos, pœnitentià mediante, edere poteſt.
Arbor ſterilis eſt Hypocrita; Arbor animata eſt fidelis, & ideò ſub Arborum imagi-
ne iudicium de bonis, & malis fertur, iuxtà varias Arborum ſignificationes. Aſt Ar-
borem in Arbore probè recognoſcemus, dum Hominem videbimus ſyncerum, & pro-
bum, in quo Chriſtus per gratiam reperiatur, qui Arbor eſt vera in medio Paradiſi, &
in quo generaliſſima illa Virtus, quam Bonitatem appellant (à qua indiuiduæ virtutes
procedunt) Arbor vitæ nuncupata germinet. Nec illepidè certè folijs Arborum huma-
na vita comparatur apud Stobæum de vitæ breuitate ex Simonide τῶν ἀνθρώπων γενεά,
ὡς τῶν φύλλων, ideſt Hominum generatio eſt qualis foliorum, quandoquidem

Non minus eſt folijs hominum gens fluxa caducis.

Lignum ideò plantatum iuxtà fluenta aquarum ſignificat ſacris in literis Homi- G
nem, qui diuina præcepta ſuſceperit, quibus præceptis diuinis non aliter quam
aquis irrigantur ingenia, ex quibus fructus bonorum operum indeficientes prodibunt,
quod clare colligitur ex Ezechielis oraculo his verbis, *Et ſuper torrentem orietur in ri-
pis eius ex vtraque parte omne lignum fructiferum, non defluet folium ex eo, & non de-
fluet fructus eius, per ſingulos menſes efferet primitiua, quia aqua eius de Sanctuario egre-
dientur, & erunt fructus eius in cibum, & folia eius ad medicinam. Hæc dicit Domi-
nus Deus.* Hinc tot Sãctorum Patrum piiſſimæ conſiderationes, optimæq; moralitatis in-
ſtitutiones oriuntur; nam vt Arbor irrigatione continuà excreſcit altè; ita nos diuinorum
eloquiorum doctrinâ irrigati in altum ferimur; vt ex D. Io. Chryſoſtomo habemus: & ſi-
cut Arbores nõ valent fructus producere, niſi habeant humorem ad radices: ſic nos quo-
que pietatis fructibus grauidi eſſe non poterimus, niſi precibus irrigemur. Ab eodẽ do-
cemur quod vt folium in Arbore vento ducitur, ita Homo flatibus tentationum, libidine,
ſuperbia, & cæteris vitijs afflatus &c. & qui inter Homines ſublimior erit in dignitatibus,
erit ceù cacumẽ Arborũ in excelſo poſitarum, quod etiam ſi leuiſſima flauerit Aura, mo- H
uetur. Quod ſi ceciderit folium ab Arbore vento raptum, hominem indicabit, qui à ten-
tationibus fuerit ſuperatus, vt D. Gregorius ſentiebat. Et ſi peccatum in occulto com-
mittatur, ſciant Homines quod nocentes vltrò pœna ſequitur, & imaginentur folia Ar-
borum eſſe tot aures, atque tot linguas peccati teſtes, & accuſatrices; ſimplex illa fo-
liorum trepidatio, ſontium corda trepidare faciat, quibus ſciendum eſt id, quod D. Gre-
gorius protulit; *per hoc quod foris agitur quid latet intus aperitur*, & ſibi prudenter
fingere, quod his metris inſinuatur.

Nè monſtrum credas; longè videt Arbor, & audit,
Si mala tu patras, hæc tibi teſtis erit.

Arborum folia ſunt ornamenta, atquè florum, & fructuum in ijſdem contrà ventum,
calorem, pluuiam, & alia lædere Arborem valentia tutamen; ita in Hominibus ſunt
bonæ

D. Lucæ 3. Deut. c. 20. Sap. 9. Ioſue. 7. Beda. Philon. de opific. Mundi, & l. 1. leg. allegor. ap. Athenæum l. 3. Hect. Pin. in Danielẽ. D. Chryſoſt. in pſal. 118. Hect. Pin. in Danielem. Id. in Iſaiam. Pſalm. 48. Origen. D. Hieronym. D. Hilarius in Euang. Rodulph. Flammin. in Leuit. Franc. Georg. Seminar. Philoſoph. Platon. Ap. Stob. ſerm. 96. item Mimnermus. Anton. Ricciard. Cõm. Symb. cap. 47. Homil. 8. D. Greg. l. 2. c. 24. in Iob. Io. Chryſoſt. Homil. 2. in D. Matth. c. 2. Eraſm. in Ep.

Digitized by Google

A bonæ conuerſationes, quæ flores, & fructus bonarum cogitationum, & operationum
tutantur, ne à Vento Superbiæ, pluuia Luxuriæ, caloreuè Auaritiæ deſtruantur; folia
quoque ſunt verba, quæ hominem ornant, cui alludit illud Hieremiæ cap. 17. *Erit fo-
lium eius viride*. Folia in Arboribus modico Vento mouentur, vere, & æſtate virent,
pein palleſcunt, & cadunt; non aliter temporalia bona, & diuitiæ inſtabilia ſunt, quip-
dè quæ tempore felici virent, ſeù creſcunt, mox diminuuntur, & amittuntur. Arbo-
rum Vmbra Viatores allicit, illos oblectat, & ab itinere retardat; ita diuitiarum co-
pia in hac Vita retardat Homines, & deuiare facit à via cæleſti; ideò de malis diuitibus
Iob dicebat. *Sub vmbra dormit in ſecreto thalami, in locis humentibus*. Dici quoque cap. 40.
poteſt Homines tot eſſe mundanæ Arboris folia, dum in proſperitate virent, in tribula-
tionibus agitantur, & demum per mortem cadunt; vnde Iſaias ſic ſentiebat: *Cecidimus* cap. 64.
quaſi folium. Folia Arborum ſunt medicinalia: *folia eius ad medicinam gentium*. Ita Eze- Ezech.
chiel. Sic Doctorum virorum documenta, bonorumquè correptiua verba vitioſis me- cap. 47.
dicinæ ſunt; Flores verò in Plantis, & Arboribus, quia ſunt omnibus ſenſibus gratiſſi-
mi, oculis colore, naribus odore, guſtui ſapore, tactui mollitie, & viſcerum interno-
B rum, ac præcipuè cordis confortatiui; perfectos referunt viros, optimæ famæ, virtuti-
bus pulcherrimos, & maximè honeſtatis, & ſanctæ ſpei, iuxtà illud Canticorum. *Flo-* cap. 2.
res apparuerunt in terrâ noſtrâ, & Sapientiæ *repræſentat nos flos temporis*. Flores præ-
tereà propter eorum velocem ortum, atq; eorundē, & apparentem pulchritudinem, hu-
manæ proſperitati comparantur, quæ illicò cadit: *exſicatum eſt fœnum, & cecidit flos*, ex
Iſaia, *& quaſi flos egreditur, & conteritur*, ex Iob. Folia inſuper metaphorica in homi- cap. 49.
nibus ſunt merita, & fructus ſunt præmia, quia *flores fructus parturiunt*. Flores in vni- cap. 14.
uerſali ſunt soliſequi, ita vir perfectus Diuini Amoris ſemper contemplatur bonitatem, Cant. 2.
eamque ſemper ſequitur corde, ore, manu, inque omnibus naturæ operationibus om-
niquaque inculpatum ſe oſtendit; hinc iuremeritò natura flores, & frondes ita conſti-
tuit, vt quinarius, & ſeptenarius numerus, tanquam naturæ genius, atquè coniugium
eluceſcerent, cum Trias ſit forma, quæ eſt quid diuinum, Tetras materia, ſeù ſtabilis ter-
reſtreitas; Binarius autem ſit potentia, in præſenti Diſtico enunciata.

Vnus vt eſt triplex, triplexque eſt vnus in æuum. O. M.
Sic gaudet numeri diſparitate Deus.

C Arborum germina Iuuentutem deſignant, quæ ſub educatione nondum flores, & fru-
ctus edidit, ſed ſolum ſpecimina quædam protulit, quibus aut ſuccedere poterunt flo-
res, & fructus bonarum operationum, vel ſolum luxuries foliorum inutilis, & eorun-
dem etiam defectus, varijque illegitimorum fructuum abortus pecca minoſi; Sic enim
Iuuenis mala nondum lanugine tectus prauis nimium faciliter mouetur exemplis ad
male operandum, quandoquidem *Modicum frumentum totam maſſam corrumpit*; Et ſi
tangatur ab admonitore, vel voce ſola exaſperatur Horat. in

Cereus in vitium flecti, monitoribus aſper, Minima etiam locuſta, Ar. Poetica
vel aliud animalculum erodens germen totam enecat Plantam, cum delicatiſſima om- D. Paul. 1.
nium aliarum Arborearum partium ſit Gemma, quæ ideò oculis, immò, & Cerebro Cor. 5.
parti Principi æquiparatur; nā ſicut vermes in lignis mollioribus generantur; ſic Animi Baſil. Ma-
anxietates mollioribus hominum mentibus innaſcuntur; quarè omni enitendum eſt ſtu- gn. de agen.
dio, ne anereticis hiſce lædamur cauſis. Eadem ſubſtantia cerebralis, quæ ſi capiatur in Deogratys.
fructibus iam perfectis, integrè elaborata, cerebrum adhuc magis merebitur dici, &
D tanquam finis, atquè principium eiuſdem Arboris, de quo ſic canere licet.

Compoſita è duplici ſi conſtant limite, primum
Quis neget eſſe caput, quod ſupereſtquè pedes? O. M.

Cumquè fructus in Arbore quoddam extractum nobilioris, & pinguioris radicum, at-
què medullæ, à vi caloris viuifici ſuccum attractum, & excoctum pariformiter dici po-
terit bonum opus in Homine à Charitatis calore productum, humilitatis folijs prote-
ctum, & Diuinarum præceptorum obſeruantia maturatum; quò ſpectat illud Morta-
lium Sapientiſſimi dictum, *vnus quiſque fructu oris ſui replebitur bonis*. Et ſicuti fru- Prou. 12.
ctus boni, atquè maturi vtiliſſimi ſunt ad plurima, & non ſolum eſui, & medicinæ, ſed
millenis inſeruiunt commoditatibus, vt ſunt fructus humoris oleoſi, vinoſi, mellei,
nec non ſubſtantiæ fariniferæ, aut ad rem veſtiariam facientis de quibus dici poteſt.

Arbor habet quæcunquè cupis, ſi paſcua quæris, E
Si veſtes, Arbos hac tibi cuncta dabit.

Sic Homines benifici, & liberales ergà proximum fructuoſiſſimi ſunt, & vtiliſſimi in
Republica. Sed illiberalium actiones,tanquam fructus imperfecti, & immaturi guſtum
Ierem.31. aſperè ferire conſueuerunt veluti ſagittæ infernales à flatu ſuperbiæ actæ. *Qui comederit*
*vuam acerbam,obſtupeſcent dentes eius.*Fructus ille moralium actionum maturus,dulciſq;
& perpetuus erit, dum molliſſimus reperietur per benignitatem, & obedientiam produ-
centes illum in ſublimiore parte magis diſtante à quocunque mundano,& terreno reſpe-
ctu, vt ſit *fructus honeſtatis, & honoris*, in quibus iuſtiſſima eſt Trigoneitas, Tetras
æquiſſima, pulcherrima Hemiciclaritas ergà æquales, maiores,atq; minores in Ciuita-
te, de quorum conditionibus quomodo vmbratiliter ego loquar, videatur ſuperius in-
ter Arborum genera, & differentias. Ad radices Arborum moraliter deſcendentes,di-
cemus eas ſubtus terram conditas eſſe, ſerpentumque modo diſſeminatas, atquè pro-
tenſas, atriquè, vt plurimum, coloris, quia homines admonere debebant diuitias eſſe
periculoſas,& ſerpentum venenoſorum ad inſtar mordere lethaliter,& ideò eaſdem non
eſſe deſiderandas, ſed ſolum id, quod victui neceſſarium eſt expetendum; nam F

Os Homini ſublime datum vult Sydera cerni,
Anguicoma vt Radix delituiſſe queat.

Addatur quod Radix extrà terram deficiens omninò memoriam mortis in mentem
A.Ricciard. reuocat. Radix etiam ſacris in paginis carnalem ſignificat natiuitatem, & naturaliter
Cōm.Symb. conſiderata eſt principium Arborum, & Plantarum, molle, poroſum, humoroſum,pli-
l.2. cabile, villoſum, terræ fortiter hærens, à quâ pro toto Arboreo corpore nutrimen-
Petr.Berch. tum trahit proportionatum. Talis debet eſſe Vir perfectus, & maximè bonus Prælatus,
Reduct. qui aliorum debet eſſe principium, & origo, dum virtus, & perfectio aliorum à Præ-
Mor. l. 12. latis maximè deriuare neceſſe ſit, & ideò iſtis conuenit eſſe molles per benignitatem,
c.134. teneros per pietatem, plicabiles per facilitatem, villoſos per beneficorum actuum
multiplicitatem, qui ad innumerabilitatem quaſi debent accedere; vndè ſic de partibus
Arborum villoſis ſcripſiſſe memini.

Vilia ne dicas villoſa, aut glabra inhonora,
Proficuos ſuccos dum tamen illa gerant.

Chriſtoquè tādem inhærentes per charitatem,ad alimoniam tam corporalem,quam G
ſpiritualem communicandam egenis ſubditis, & pauperibus conuertantur, quos allo-
S.P.ad Rom. quens Apoſtolus,hæc habet; *Non tu radicem portas, ſed radix te; & ſi Radix Sancta,*
11. *& Rami.* Radix quoque in Arboribus quanto profundius ſe ſe in tellurem condit, tantò
Virg.4. excelſius mittet alimentum in auras cœleſtes ex obſeruatione Botanica de Arboribus,

——quæ quantum vertice ad auras
Ætherias, tantum radice in tartara tendunt.

Et hic effectus nobiliſſimus humilitatis apertiſſimè deducitur, nam *qui ſe humiliat*
exaltabitur. Radix eadem Arborum ſæpè, ac ſæpius amara eſt, & tamen fructus dul-
ces efficit,& hoc fit beneficio caloris,& aeris ſubintrantis, vt docet Iſaac in Diætis; hoc
etiam fiet in moralibus, dum Iuſtus tribulationibus, & aduerſitatibus amarioribus ſuc-
Iob.14. cedere facit dulces inculpatarum actionum fructus cum auxilio diuinæ gratiæ. *Quis*
poteſt facere mundum de immundo conceptum ſemine, nonne tu, qui ſolus es? Cui
illud commune quoque omnibus dictum quadrat. *Vexatio dat intellectum.* Inter ſte-
rilium Arborum infirmarum Medicinas eſt radicum ſciſſio, & lapillorum inter ipſas H
aperturas immiſſio,ad hoc, vt abundius enutriatur Arbor, & à prauis humoribus expur-
getur; ità eſt in peccatore infirmo, cuius cor ſcindi debet per contritionem, & pœni-
Io. Chry- tentiæ lapide transfigi, vt ipſas Diuinas fructificet Virtutes. Ex illo pariter optimarum
ſoſt. in Ep. radicum more, emittendi ſcilicet firmiores ſurculos,ac ſemper in meliora proficientes,
D.Paul.Ho- erudiendi videntur parentes in bonitate,vt filios,quos inſtituerint,cœlis tandem genuiſ-
mil. 9. ſe cognoſcant, à quibus non replicabirur *——velocius, & citius nos*
Iuuenal. *Corrumpunt vitiorum exempla domeſtica.*
ſat.10. Vmbra, ſi pro hilaritate ſumatur, dum ſcilicet Arbor ſpiſſas, & denſas gerit frondes,
longeq; lateq; brachia pandendo, excelſum tollit caput, collumque viride, ſaturum
exhibet, in bonam accipitur partem, quià pulchritudine allicit, iucunditate fouet,tem-
perie mulcet; quò ſpectat illud Virgilianum in 2. Georgicon.

Tum

Digitized by Google

A *Tum fortes latè ramos, & brachia tendens*
Huc illuc media ipſa ingentem ſuſtinet vmbram. Virg. Georg. l. 2.

Sed hæc vmbra ſimplex debet eſſe, non complicata, ideſt vnius tantum Arboris ſolitariè accepta, non multarum cumulatiuè, quæ timorem incutiunt non mediocrem, atquè ſerpentes, multaſque beſtias, & feras accerſire videntur; hinc eſt quod qui in locis ſolitarijs, & tenebricoſis ſoli reperiuntur, timent, quoniam humor melancholicus tunc ad caput euocatur, & imaginationem mouet, inficitque ſpiritus animales; ex hoc Galenus docebat fatuos timere, quia illis melancholia occupat caput: opacitas enim nigræ bilis in fatuis animæ eorum circumfunditur; facile ergò fit, vt imaginationes fabuloſæ quoque vmbrarum maleficiarum incolentium loca tenebroſa, maximè moueantur tunc temporis. Quod ſi dulce lumen, & delectabile eſt videre ſolem, erit res amara priuari lumine, & Sole; Additur quod homo cum ſit Animal ſociabile, & vmbræ diſſocient hominem ab homine, timorem quoquè incutiunt; experimur etiam, quod in hyeme, cum aliquis ſolus in cubile habet ignem excitatum, vel candelam illuminatam nihil timet, timet autem in tenebris, cum aliquid ſtrepitus inſoliti ſubaudiuerit.

B *Surgamus; ſolet eſſe grauis cantantibus vmbra;* Virg. Ecl.
Iuniperi nocet vmbra, nocent & frugibus vmbra. 10.

Arbores, quæ in ripis fluuiorum impediunt naues, dicuntur Retæ, quià prætereuntes retinent naues, quapropter ex edicto Prætorio retanda, quaſi purganda locabantur flumina, ne quid moræ, vel periculi ſubirent naues remorantes huiuſmodi in vepres offendendo. Gellius lib. 10. cap. 7. Non igitur inappoſitè ſentiret iudicio meo, qui Retas huiuſmodi ſignificatiuas eſſe traderet falſarum ſæculi ſpecioſitatum, quæ ſenſibus quidem delectabiles videntur, ſed in huiuſce mundi myſtico flumine nobilem Animæ triremem, (cum hoc illi nomen in iſto ſenſu communicare poſſint tres præcipuæ Potentiæ, Memoria ſcilicet, Intellectus, & Voluntas) impediunt, & retardant ad cæli Portum rectà nauigare, & ſic impeditam illud Pſalmographi parum fauſtè replicare cogunt *ſuper flumina Babylonis illic ſedimus, & fleuimus*. Arborum prætereà quarumcunque eſum, vni ſoli fuiſſe conceſſum, Pſal. 136. & Arboris prohibitionem pluribus factam fuiſſe, vt eſt Geneſeos tertio, ſignificat ad Intellectum, ſiuè Rationem tantum pertinere virtutis acquiſitionem, ſed prohibitionem Petr. Bongus de vnit.
C fieri ad plures, ſignificat vitia eſſe prohibenda non vni, ſed pluribus, Animæ ſcilicet, Rationi, & Senſibus. Arbores pariter bis mortuæ, ut eſt illud Iudæ in Epiſt. *Arbores Autumnales infructuoſa bis mortuæ*, denotant peccatores per culpam, & per conſuetudinem, vel per mortem corporis, & mortem Animæ defunctos eſſe. A Glandibus abſtinendum Pythagoras, Æliano referente, præcipiebat, fortè quià obſcœnitatis ſunt ſymbola hi fructus ob figuram præputij hominis, quam præſeferunt; & ideò quia concupiſcentiæ venereorum inſanientes faciunt Ariſt. Ethic l. 7.

Luxuries prædulce malum, quæ dedita ſemper Claudian.
Corporis Arbitrijs hebetat caligine mentes,

Specioſitati non eſſe fidendum habemus vtiliſſimum ex diuo Chryſoſtomo documentum. Homil. 1. in Pſal. 1. *Syluestres, magnaq; Arbores ſpecioſiſſimæ ſunt, ſed fructus porcis tantum, & brutis comedendos progignunt, è contrà Vitis in vinea proſtrata, & repens, fructus hominibus & principibus viris, immò & ipſi Deo gratiſſimos profert.* Vſurarius aſſimilatur vermiculo ligni, aut fructuum; nam ſicuti vermes lignum, fructumque totum paulatim corrumpunt, & exedunt, ac carie ſuâ abſumunt: ita Vſurarij, & fœneratores Rempublicam
D ſuâ edacitate paulatim abſumunt, & tandem deuorant, lege Bald. *in ſuis conſilijs* 449. 3. *parte*. Molorneus *in tract. commerc. & vſurar. in Enchiridio parium, aut ſimilium Iuris libert*. Gemina percuſſio petræ de virga in deſerto ſignificare poteſt duo ligna, quæ Exod. 17. in Crucis patibulo eriguntur, quia Chriſtus in vno ligno Sacras Manus expandit, in alio verò à capite, vſque ad pedes immaculatum Corpus extendit. D. Auguſt. Lignum, quod tam dicitur de Arbore viridi, & fructificante, ſeu infrugifera, quam de materiâ ab Arboribus cæſâ, ſiue ad vſum foci, ſiue ædificiorum, & inſtrumentorum quorumcunque varia pleraque habet myſtica, & moralia ſignificata. In primis igitur ſignificat Chriſtum, qui eſt lignum vitæ in medio Paradiſi, cum ipſe verè ſit vita, ad quem quicunque confugiet manum porrigens, vitam inuenit *Gen.* 2. eſtque lignum plantatum ſecus decurſus aquarum viuentium, *Pſal.* 1. & lignum præciſum ſpem conſeruans in reſurrectione. *Iob* 14. Vitæ lignum dici poteſt Crux Chriſti, per quam eſt reddita vita mundo. *Apoc.* 2. Lignum

faciens aquas dulces, ideſt omnes dolores,& tribulationes propter amorem Dei deſide- E
rabiles. *Exod.*15.Lignum quoque ſcientiæ Boni,& mali poteſt dici Crux eadem Chri-
ſti *Gen.* 2. Ligna Holocauſti, quæ ſuis humeris Iſaac ferebat, apertè deſignant Crucem
Chriſti, quam ipſe proprijs humeris baiulauit. *Gen.* 22. Lignum,in quo ſuſpenſus fuit
ſerpens æneus,quem qui aſpiciebant à ſerpentũ morſibus liberabantur. vt eſt *nũ.*21. ean-
dem manifeſtiſſimè Chriſti Crucem præfigurat. Sapientia ligno vitæ præſignatur, tan-
quam bonorum omnium mater. *Prouer.* 3. Hoc ligno ſternitur templum, ideſt Eccle-
ſia *Ezech.* 41. Omnia Paradiſi ligna Adamo comedi à Deo permiſſa ſapientiam ſignifi-
care poſſunt. *Geneſ.* 2. Pietas eminentiſſima Virtus, per quam immortalis redditur Ani-
ma,per lignũ vitæ repræſentari poteſt; eſt enim generaliſſima Virtus in medio cæterarum
poſita, vti lignum illud vitæ in Paradiſo terreſtri in medio cæterarum omnium Arbo-
rum locatum erat. *Gen.* 2. Integritas cordis, fidei firmitas, caſtitas, & ſanctorum me-
rita ligna referunt imputribilia. *Exod.* 25. 27. 29. 30. *&c.* Opera verò virtutibus fœ-
cunda per pomifera ligna poſſunt figurari. *Leuitic.*19.& Ligna Libani ſunt Virtutes Ec-
cleſiæ, & Sanctorum. *Canti.*3. Lignum vitæ eſt ipſa æterna felicitas,in qua perpetua ha-
betur vita. *Apoc.*2. Prudentia per lignum ſcientiæ Boni, & Mali clariſsimè demonſtra- F
tur; nam illius eſt diſcernere non ſolum bonum à malo, ſed rectam rationem mediocri-
tatis optimæ omnium actionum determinat,& monſtrat. Lex dici poteſt lignum ſcien-
tiæ boni, & mali,ſpiritualem ſenſum habens, & literalem; & Sacra Scriptura per ligna
Arcæ Diluuij læuigata myſticè ſumi poteſt. *Geneſ.* 6. Idem præſtant ligna ſecus aquarum
decurſus plantata. *Pſalm.* 1. Similiter & ligna in vtrâquè fluminis parte vtrumquè
Berchor. loc. cit. Ant. Ricc. in Comm. Symb.
cum myſterijs deſignant teſtamentum. *Ezech.*47.Ligna viſu pulchra ſunt ſcientiæ mun-
danæ, & illa quibus licitum erat veſci ſcientias illas, & dogmata, quibus mens noſtra
licitè paſcitur,oſtendunt. *Geneſ.* 2. *&.* 3. & vt ex lignis quædam ſunt Frugifera, quæ-
dam verò infrugifera;ſic ex ſcientijs quædam ſunt vtiles, quædam inutiles. *Pſalm.* 1.
103. *Leuitic.* 1. 6. *Ierem.* 13. *S. P. Corinth.*3.& ligna tandem Sethim imputribilia ſcien-
tias deſignant perpetuæ veritatis. *Exod.*27.30.35. Ligna ſyluarum infrugifera exciden-
da, & in ignem mittenda ſunt hæretici. *Cant.* 2. ijdemque lignis frondoſis, foliorum,
ſeù verborum tantum virorem habentibus, qui ſolas ſequuntur voluptates,aſsimilantur
Ierem. 3.& Lignarius Artifex errorum Idola fabrefaciens non alius eſt, quam hæreti- G
cus. *Iſai.*44. Quæ verò ligna vmbraculum præbent, & paſtum, ſignificare poſſunt Do-
Lauret. in ſylua Alleg.
ctorem ſacræ doctrinæ ſecundum varias ſpecies, varias docentem, & exercentem vir-
tutes, & eum quoquè, qui beneficus eſt ad liberandos eos, qui iniuriam patiuntur, &
promptus. *Geneſ.* 1. Ligna Regionis ſunt ſancti in Eccleſia, *Iſai.*55.& lignorum diuer-
ſitas, eſt Sanctorum diuerſitas. *Exod.* 31. Ligna campi ſignificant humiles in Eccleſia,
Pſalm. 103. Sicuti ligna compoſita ſuper Altare ſunt Homines baptizati 3. *Regum.* 18.
Lignum viride Sanctos deſignat,aridum verò peccatores. *Ezech.*20.Ligna ſaltus præ-
ſeferunt erroneam Philoſophorum, & Hęreticorum doctrinam, folia tantum eloquen-
tiam abſq; veritatis fructu expandentem. *Iſai* 44. Lignum prius aridum, & poſteà fron-
deſcens, eſt Eccleſia ex gentibus, quæ virorem accepit per Fidem, & opera. *Ezech.*17.
Thren. 4. Lignum ſublime humiliatum ſunt Iudæi, lignum verò humile exaltatum eſt
Eccleſia ex gentibus. *Ezech.* 17. Ligna, quę mutantur in æs, ſunt qui prius erant inuti-
les in Eccleſia, & fiunt fortes, & cantant, & prædicant laudes Dei. *Iſai.* 60. Lignea
Exod. 7. Leuit. 11. Ezechiel. 37. Iob. 41.
vaſa ſignificare poſſunt interdum vitam leuem,& mediocrem,quemadmodum per ligna
duo, quæ in manu Ezechielis in lignum vnicum coaluerunt, duo valent prænotari Po- H
puli, qui facti ſunt vnus in Eccleſia. A putridis tandem lignis mala deſignantur opera,
inextinguibilibus comburenda fauillis, quæ vt euitentur alacrius legales modò affulge-
ant claritates,quibus tamen clariora præcedant Miracula infinitæ omnipotentis Dei Mi-
ſericordię Signa,quæ,vt morẽ gerã,paucis expedientur,vt factũ eſt de Moralibus mate-
riam tantũ innuendo.

MIRACVLA.

ET vel in ipſis Arboribus præclara Omnipotentiæ ſuæ ſpecimina, vt homines nil
hæſitarent in vero eius cultu, Deo placuit edere. Vt enim quæuis in determinatæ
ſpeciei Arboribus exercita,proprio loco recenſenda, relinquamus. Quid non co-
gere

Digitized by Google

A gere debet in Amorem Omnipotentis humanum genus vniuerſalis Arborum ad vniuerſale ipſius commodum productio? Quam inter maxima Dei miracula recenſere debemus, ex eo quod terra non actiuè illas produxerit, ſed tantum materiam ſubminiſtrauerit; Deus autem ſe ſolo, & efficaciter in primà rerum creatione Plantas omnes produxerit; vt docet Angelicus Doctor ad illa Geneſeos verba, *Germinet terra herbam virentem, & Lignum pomiferum*. Quas inter Plantas non tantum pubeſcentes erant, ſed plures adultiores cum fructu, & ſemine ad maiorem Vniuerſi ornatum, & perfectionem. Quod die tertia factum ex hiſtoria Creationis Vniuerſi per Moyſen in Geneſi deſcripta patet.

Arborum creatio miraculoſa.

S. Thom. 1. p. q. 70. art. 1. Gen. 1.

At inter has omnes, in quamnam trahere non debebat admirationem primos noſtros Parentes Arbor illa, quam præ cæteris in medio Paradiſi voluptatis plantatam continuandis cumularat miraculis Deus, vt in quolibet vitæ diſcrimine conſtitutos ſanaret? Arborem idcircò Vitæ appellamus, non quidem à ſigno ſolo, quaſi fuiſſet ſignum vitæ Adamo promiſſæ, vt volebat Artopæus, ſed quia ſumpta, vitam comedentis protendiſſet, & à quocunque præmuniuiſſet languore; quamlibetquè naturalis defectus arcuiſſet cauſam, ac repetitâ ſumptione, ſi quid deperditum fuiſſet, reſtauraſſet. B Nec ſymbolicam duntaxat fuiſſe Arborem, vt ſenſerunt Origenes, & Eugenius, ſed naturalem, & veram fuiſſe cum Sanctis Patribus credendum eſt. Vnicam porrò fuiſſe conſtans eſt ſententia, & ex eo quoque colligitur, quod vni tantùm conuenit in medio Paradiſi ſitam eſſe. Id argui quoque poteſt ex eo, quod non in cibum quotidianum, vt cæteræ, ordinata fuerat, ſed ad modum medicinæ comparata; non erat ideò neceſſarium de illa frequenter ſumere, nec in magnâ quantitate; vndè pluribus opus non fuiſſet.

Arbores quãdo creatæ?

Arbor vitæ quæ, & an vnica fuerit?

S. Aug. l. 13. de Ciu. Dei cap. 21.

Potuiſſet quoq; Deus multiplicato humano genere, ramos pariter illius extendere, & ampliores efficere, vel plures eiuſdem virtutis ſurculos procreare. Illi propterea cæterarum Plantarum meritò principatus attribui poterat. Typicè ſiquidem exprimere debebat Regem Regum Chriſtum Dominum, qui longè felicior Vitæ Arbor ſedulos diuinorum mandatorum ſeruatores ab æternâ morte præſeruat, & æternæ Vitæ fructibus reſtaurat.

Pererius in Gen. lib. 3. qu. 2.

Arbor Vitę Chriſti Symbolũ.

At vniuerſa ipſius miracula quis enarrabit? Vnum, vel alterum præ cæteris ad rem noſtram adducemus, factum cum adhuc infantulus eſſet Diuinus puer (præter illud, quod factum eſt in eius Natiuitate, quando ſcilicet Arbores miraculosè per Decembrem floruerunt, vt ſuperius in Mirabilibus tetigimus) C quibus quanta olim futura eſſet ipſius potentia patuit. *Memorant*, inquit Sozomenus, *Arborem eſſe Hermopoli, quod eſt oppidum Thebaidis, cuius fructus, aut folium, aut particula aliqua corticis ægrotis admota, morbos à compluribus depulerit. Nam traditum eſt, Ioſeph, cum propter Herodem, aſſumptis ſecum Chriſto, & Mariâ Sanctâ Deiparâ, fugiſſet, atque veniſſet Hermopolim, ſimul vt portæ appropinquauit, ſtatim Arborem, licèt planè maximam, aduentu Chriſti curuatam eſſe, atque ad ſolum vſque ſe flexiſſe, & Chriſtum adoraſſe. Atque hæc quidem de hac Arbore, ſicut à multis audiui, à me commemorata ſunt.* Hæc ille.

Arbor Chriſto pertranſeũte incuruata multos poſtea ſanat.

Quæ quidem vel ſignificabant Chriſtum in vrbe adeſſe, vel, vt eſt veriſimile, non modò Arborem, quam incolæ propter magnitudinem, imò & pulcritudinem auito mandato venerabantur, dæmone iàm, qui ibi colebatur, ob Chriſtum Idolorum euerſorem, qui iam illo aderat in loco, trepidante, ſuâ ſponte commotam eſſe; verum & ſingula Ægyptiorum ſimulacra ſuperſtitioſa, ad Chriſti aduentum, vt prædixit Iſaias, concuſſa. Dæmone propterea inde pulſo Arbor, vt geſtæ rei teſtimonium irrefragabile ſupereſſet, ibi diutius perſtitit, & à fidelibus morbos abegit.

S. Athan. Ep. Alex. lib. de Incar. Verbi.

Euſeb. Pamph. lib. 6. de demonſtr. e. 20.

Ipſius quoque incomparabili Diuinæ Genitricis meritò tam D mira quondam Arbor producta eſt, quæ in æternum teſtabitur quanta ſit Angelicæ Salutationis vtilitas. Ciſtercienſi militiæ veteranus quidam Stratiotes ſe adſcripſerat, qui & ſi ſæculo tardè renunciarat, cito tamen in Sanctitate profecit. Quæſitus autem à Tironum Magiſtro, num Dominicam didiciſſet orationem? Se nunquam diſcere potuiſſe conteſtatus eſt, præ nimiâ memoriæ imbecillitate. Cumq; nec ipſam quouis adhibito docentium ſtudio, memoriæ mandare potuiſſet, Angelicam toties ipſi inculcarunt Salutationem, vt primam tandem ipſius periodum addiſceret, nimirum *Aue Maria, gratiâ plena, Dominus tecum*, quam indicibili cordis dulcedine ſæpiſſime poſtea enunciabat. Paucis ab inde annis mortuus, in cœmeterio ſepultus eſt. Sed mirum! non multò poſt ignoti generis Arbor, ex eius tumulo erûpit, in ſingula folia literis aureis inſcripta *Aue Maria, gratiâ plena, Dominus tecum*. Tumulo eruto, Arbor ex ore defuncti prodire comperta. Nec mora; diuinæ oſtenſionis officio peracto, ſub omnium oculos Arbuſcula aruit. Meruit

Thom. Cãtiprat. lib. 2 de Vniuerſ. cap. 29. §. 9.

Arbor Salutatione Angelicâ literis aureis in ſolijs miraculosè inſcripta.

ruit, & Sanctus ille Gregorius, qui propter admiranda miracula Thaumaturgus dictus E
D. Greg. eſt, ſub Arboribus miraculoſè latêre. A ſuis enim perſecutoribus ad mortem quæſitus,
Thaumat. vnà cum Diacono in montem confûgit; Vbi repertus ab exploratore, & inſectantibus
cum Diac. oſtenſus, ecce illi aduenientes; (ò miram Dei Prouidentiam?) duas Arbores vident,
orans, Ar- non homines. Quare ad proditorem reuerſi, redarguunt ipſum, tanquam ab eo delu-
borum ſpe- ſi. Hic autem ad locum redijt, vbi Gregorium cum Diacono, qui paulò ante perſe-
cie. quentibus Arbores viſi fuerant, orantem inuênit, Ad fidem itaque conuerſus, & ipſe
D. Anaſt. profugus ex perſecutore factus eſt. Ita Nyſſenus in eius vitâ. At quoniam miracula
de mirac. non rerum virtute, ſed Dei Imperantis poteſtate fiunt, Legum Poteſtates, & Imperia
Sac. Ser. ſacrarum, quæ ab Arboribus prodire, inſtrumentaliter ſaltem, videntur, ſubiungere hîc
haud incongruum habe Lector.

L E G A L I A.

ARbores, quas Caſti decent Cultores, dum nil immundi, vt Animalia, ex lege F
Ariſt. lib. 6. continent, eæ duram, atque lignoſam in vitia difficulter flexibilem, ſibi con-
Politic. c. 4. naturalem, vt propriam, aſciſcunt ſubſtantiam. *Lærtè, ff. Arb. furt. caſ.* Qua-
Tiraq. de l. re ignaros eædem iure perquam optimo Cuſtodes, & Operarios reſpuunt, dum hos
Caiet. in D. volunt cunctis diuinâ ex Lege amabiles; *Non oderis laborioſa opera, & ruſticationem*
Th ſumm. *ab Altiſſimo creatam.* Arboribus orba, & manca nulla poteſt eſſe fœlix Reſpublica, cui,
Iud. 3. ab Arboribus omnia non ſolum neceſſaria, ſed voluptuoſa quoque ad victun, veſti-
Eccleſ. 7. tum, & domicilia, tam Belli, quàm Pacis tempore fauentia vberrimè ſuppeditantur.
Ariſt. l. 1. Ratio hæc Romanos rerum olim Dominos, Gentemque togatam permouit, vt nonis Ci-
Polit. c. 5. ues diebus Vrbana tractare, ſeptenis autem per circuitum Rura colere, meliores vt di-
& l. 7. c. 9. diuitias acquirerent, firmioremquè valetudinem vt ſibi compararent, iubêrēt. Hinc Cin-
Var. l. 2. de cinnati, Fabricij, Serrani, Catones, Stolones, Hortenſijq; ab Aratris, ad Magiſtratus
re ruſticâ. Nobiliſſimè obeundos vocabantur, & ità maledicentia omnis aberat, liuor, aſtus

Xenoph. in ——— *Quin etiam Lex.*
Oceanum. *Pænaq; lata, malo, qua nollet carmine quenquam* G
Ci. in officijs *Deſcribi.*

Hor. l. 2. Ep. Nec Reges olim puduit agris colendis operam dare, inter quos Cyrus numerabatur
ad Aug. qui glorioſum ſibi ducebat, cum Lacedæmonio Lyſandro loquens, agrum propria ma
Al. ab Al. d. nu exactiſſimè conſeruiſſe. Refert Herodotus Mileſios olim, cum inteſtinis ſeditioni-
G. l. 3. c. 11. bus premerentur, & in maximo pereundi periculo ſe conſtitutos agnoſcerent, à Parijs
Eutrop l. 1. ſalutaria, per legatos eò miſſos, conſilia petijſſe, à quibus hoc vnum efficaciſſimum re-
Auent. l. 2. tulêrunt, vt diligentiſſimos duntaxat agrorum cultores ciues optimos euaſuros, & fe-
Annal. Boi. liciſſimos gubernij cuiuſcunque Adminiſtratores cœteris præficerent. Apud Perſas ſa-
Cic. in Cat. luberrima fuit Lege ſancitum, nè liceret cuiquam negligentius colere terras, præmioque
Socra. apud laudum, & dignitatum propoſito, Vineis, Oliuetis, Pomarijſque indefeſſi cultores in-
Xenoph. in ueniebantur. Tanti fiebant apud Indos olim Agricolæ, vt ipſos lædere pro capitali ſce-
Oeconom. lere haberetur. Imperatorio quoque iuſſu iuſtè ſæuitum eſt ſemper in eos, qui furtim
Diod. Sicul. cædere, vel ſcindere, ſecare, vel deglabrare Arbores inuito, vel inſcio Domino fue-
Hi. l. 2. c. 10 rint auſi, vt habemus in *L. ob id. ſt. ad Legem Aquil.* & in *ff. lib. 47. Tit. 7. Arborum fur-*
tim cæſarum; nam *L. ſecunda ſciendum eod. Tit.* habetur eos, qui Arbores, & maximè H
Vites ceciderint, tanquam latrones eſſe puniendos, ita vt Poetæ quoque huiuſmodi cæ-
ſionum inſtrumenta execrarint.

Virg. Ecl. 3 *Tum credo cum me Arbuſtum vidêre Myconis,*
Lib. 5. Rub. *Atque mala Vites incidere falce nouellas.*

24. & lib. 6. In hunc itidem ſenſum Statuta noſtra Bononienſia decreuerunt, cenſorio probrò iu-
ſub Tit. de dicandos, & plectendos eſſe qui poſſeſſiones malè cultas incolerent. Malos malè per-
pænà non dendos eſſe Vinitores Diuino in Euangelij ipſius habemus Edicto. Solus ille Dendroto-
laborantiũ mus erit legitimus, ideſt Arborum vtilis cæſor, qui Arboribus infœcundis de medio ſu-
poſſeſſio- blatis, fructiferas ſubrogare ſciet, cremijſque crematis, ſenio confectas Arbores iuuen-
nes vt deb. tuti priſtinæ reſtituere ſtudebit, vel præciſarum innocenter Arborum materiam in Tra-
Pl. l. 18. c. 3. bes Aſſeres, Tabulaſuè pro Ædificatoria Arte conuertet. *ff. Triphon. L. ig. de Bon. poſſ.*
cont.

Digitized by Google

A *cont. tab.* vel in ligna focaria *L. ligni ff. de leg.* 3. vel in Acapna, hoc eſt carbones, & non
amplius fumantia, ſed excocta ligna. *Vlpian. L.* 55. §. 4. *ff. de leg.* 3. & *L.* 167. *ff. de*
verb. ſignif. Putator tamen ex Arbore ramum præcidens, ſi ex eius caſu hominem in pu-
blica occiderit via, abſque eo, quod proclamauerit tempeſtiuè pro euitatione ictus &c.
tenetur ad pœnam *L. ſi putator ff. ad legem Aquiliam*, & vt magis innoteſſeret innocen- *Lib. 16. de*
tia Inter Leges Agrarias, quas Plato tulit, hæ recenſentur *Vicinus Vicino non no-* *legib.*
ceat. Si quis ignem in materiam ſic immiſerit, vt Vicino nocuerit, prout Magiſtratibus
videbitur, condemnabitur. Qui in plantando menſuram vicini agri non reliquit, ità
plectatur, vt à pleriſque Legumlatoribus ſufficienter eſt dictum &c. Quin immo ſi Arbo-
res vetuſtate nimia debillimas in agro meo reliquero, atque forte fortuna acciderit
quod vi ventorum perfringantur, & in vicini agrũ perferantur vt damnum inferant viti-
bus, vel ſegetibus, aut ædificijs, damni illius reus ero, & illud reficere tenebor. *L. flu-*
minum publicorum §. *item ap. Viuianum ff. de damno infecto.* Lex Aquilia item notabilis
eſt de damno iniuria dato. quam Legem tulit Caius Aquilius Gallus Trib. Pl. vt ſcribit
Vlp. L. 1. *ff. ad L. Aquil.* & cõſiſtebat in hoc, quod *Si quis terminos, mouerit, in ſingulos ter-*
B *minos, quos eieceerit quinquaginta aureos dare in publicum damnaretur.* Alia quoq; Lex
Agraria poteſt adiungi, cuius meminit *Calliſtrat. in L.* 3. *ff. determ. mot.* Item ex lege *Pl. l. 17. c. 1*
duodecim Tabularum cautum erat Glandem in alienum fundum procidentem Domi-
no colligere licêre, & qui iniuria cecidiſſet alienas Arbores lueret in ſingulas ſiclos æris
25. Quò ſpectat Romanorum illud edictum de Glande legenda, cuius hæc ſunt verba ex
Vlpiano Iuriſconſulto. *Ait Prator Glandem, qua ex illius agro in tuum cadit, quo mi-*
nus illi tertio quoque die legere, auferre liceat, vim fieri veto Magnæ porrò Auctorita-
tis erant leges in Arboribus natæ, vt illa Q. Hortenſij Dictatoris, quo tempore Plebs
in Ianiculum montem ſeceſſerat, in Æſculeto lata, quam ſeruare promiſerunt Quirites *Tit. de don.*
omnes. In Hortis inſuper Nuptiæ, celebrabantur, inter Arbores (vt refert ſcæuola *inter virũ,*
Iuriſconſultus) vt ratæ, firmæque magis haberentur. Liciniam Agrariam Legem tu- *& vxorem.*
lit Caius Licinius ſtolo, A. V. C. CCCLXXVII. ne quis pluſquam quinquaginta iu- *Var. de Re*
gerum poſſeſſor eſſet, item centum pecoris capita 500. minoris poſſideret. Antiquiſ- *ruſt.*
ſima ſed omnium Lex Agraria legitur in *Exodo cap.* 22. contra fures huiuſmodi. *Si læ-* *Tit. Liu. l.*
C *ſerit quiſpiam agrum, vel vineam, quicquid optimum habuerit in agro ſuo, vel in vinea,* *6. App. Bel.*
pro damni æſtimatione reſtituet. Ariſtoteles in Politicis Magiſtratum Syluis præficien- *Ciu. l. 1.*
dum in Republica neceſſarijſſimum agnouit, qui ſcilicet cauſas ſyluarum, & earum ma- *A. Gel. l.*
terierum cognoſceret; inuigilaretque, vt bellica inſtrumenta, aliaque opera publica *20. c. 1.*
ſuum è ſyluis acquirerent complementum. Lucos itidem violare antiquitus probrum
non modo cenſebatur, ſed ſcelus, & facinus capitale; Violatoris enim caput expian- *Pomp. Fe-*
dum. erat, & propterea (vt ſcribit Plutarchus) Athenienſes ſacri Luci cæſionem Mega- *ſtus in Peric.*
renſibus exprobrabant; ipſequè Cicero in Oratione, quam habuit de Prouincijs Con-
ſularibus, C. Gabinium obiurgat, quod nullus in Græcia tam ſanctus fuerit lucus in quo
vllum ſimulacrum, vllumuè ornamentum ab eo ſit relictum in: actum. Sic, & qui ad Ar-
borem, quam Ruſtici *Sanctinam* vocant, adoraſſent, vel incantationes feciſſent, qua-
ſi illis ad exitium nocui extitiſſent, per legem à Luidprando Longobardorum Rege la-
tam mulctabantur ad componendum medietatem pretij ſui in Sacro Palatio. Adeſt Titu-
lus in libro X. Iuſtinianæi Codicis de Cupreſſis, & luco daphnes non excidendis, vel ve-
nundandis; decreuitque ideò Princeps Arcadius eaſdem Arbores nullo modo eſſe ven-
D dendas, indicta librarum quinque tam aduerſus emptores, quam venditores mulcta,
itemq; omnibus cuinſcunque dignitatis Ius dicentibus vetitum fuit nè prolapſam quoq;
transferri alio permitterent, pro quibus tantum ſingulis Auri libram vnam ab Imperat.
acciperet. Lex è contrà Romana de Arbore ſuſpendio eligenda infructuoſam tantum,
& infelicem reſpiciebat, illiuſque meminit Cicero in Oratione pro C. Rabirio; erat au-
tem huiuſmodi: DVVM VIRI PER DVELLIONEM IVDICENT. SI A' DVVM
VIRIS PROVOCARIT PROVOCATIONE CERTATO. SI VINCENT CAPVT
OBNVBITO INFELICI ARBORI RESTE SVSPENDITO, VERBERATO, VEL
INTRA POMOERIVM, VEL EXTRA POMOERIVM. Hæq; nefaſtæ, & infelices *Cic. de Leg.*
Arbores fauſtis interdicebantur actionibus, Viriſque pietate conſpicuis prohibebantur, *Pompeus.*
vt Sacerdotibus Baccæ quædam vetitæ, ne alijs libarentur, vt & ſimplex Hederæ tactus *Plutarchus*
Dialibus Flaminibus, atque etiam aſpectus, & vmbra, nomenque ipſum labij expreſ-

ſum

Digitized by Google

ſum; quæ omnia pro piaculo grandi habebantur, Hinc quoque non ex omni Ligno, E
Plat. de leg. nec ex Auro, Argentouè Statuas Numinum conficiendas, cum leges eædem accuratiſ-
ſimè cauerint, vt infelicitas, infœcunditaſquè ſimul, necnon indiuidioſa res procul eſſent
ab Antiquorum Dijs. Omnes inſuper Arbores iuxtà publicos Aquæductus ſeri, ſiuè
plantari prohibitum fuit antiquitus, ob iuſtam non ſolum viarum latitudinem conſer-
Symphor. uandam, verum etiam ne radices lapidibus infixæ, inquè penitiora terræ incluſæ ter-
Hort. l. 10. ram ipſam dimouêrent, lapideſq. diſiungerent. Hinc Theodoſius Iunior, *Codice de*
cap. 20. *Aquaductu* prohibuit expreſsè, ne quis publicarum Aquarum ſulcum vllis intra 10. pe-
des Arboribus coarctaret. Arbores item radicibus impedientes fundamentum domus
vicinæ, vel ſolum alienum, excidi debebant. *Text. & Doctor. in L. 1. C. de interdict.*
Et haud diſſimilem Legem, ſiuè Conſtitutionem nos hîc Bononiæ habemus, à Maiori
Ciuium Conſilio firmatam ſuprà Canale Nauigium Anno Domini 1287. huius teno-
in Archiuio ris; *Item prouiderunt, quod Ædificia, & Arbores, quæ ſunt in aliquâ parte iuxtà Canale*
publico Ci- *ſuper terreno Communis Bononiæ, quod eſt, & eſſe debet ab vtrâque parte Canalis 37. pe-*
nitatis Bon. *dum cum dimidio, incipiendo à medio Canalis, incidantur, & remoueantur.* Ad proſpi-
Aulus Gel- ciendum publicæ commoditati, atque ad auertenda commerciorum impeditorum in- F
lius lib. 11. commoda, flumina nauigabilia, ex edicto Prætorum retanda locari ſolebant, hoc eſt,
cap. 17. purganda, ne quid moræ, vel periculi Nauibus fieret in vepres, ac radices Ar-
borum offendentibus, & ideò Arbores, quæ in Ripis fluminum impediunt Naues *Reta*
dicuntur, quia naues ipſas prætereuntes retinent, & quaſi irretiunt, illaque eadem ope-
ratio purgandi flumina vulgari ſermone *Sgarbare*, & *Extirpare* dicitur. Ab ijſdem
Arboribus, aut Arborum materiebus Naues dictæ fuêre Retes, Schediæ Græcè, quaſi
ruditer contextæ, de quibus *Vlp. l. 1.* §. *Magiſtrum inf. de exercit. act.* Inter municipa-
les, ſpecificaſq; magis Leges noſtræ Ciuitatis Bononienſis, quæ habentur in Volumine
Antiquiſſimorum Statutorum cuiuſdam Magiſtratus apud nos nuncupati Officialium
Pontium, Aquarum, & Stratarum Communis Bononiæ, hæ ſingulariter reperiuntur ſub
Rubrica, *De his quæ ſpecialiter committuntur Officialibus, &c.* §. *& quià.* ſ. *Et quià vt plu-*
rimum Arbores exiſtentes tenus vias, ſtratas, & ſtratellos, vbi ſunt foſſata conſueta por-
tare aquas hac tempore replent folijs impedientibus curſum aquarum, & auferunt tempo-
re hyemali ſolem vijs prædictis, ſtratis, & ſtratellis, ne aqua, & canum deſiccari poſſint, G
& ſic propter dictas aquas, repletioneſq; foſſatorum, & ablationem Solis, via, ſtrata, &
ſtratelli efficiuntur nimis fangoſi; volumus, & mandamus, vt omnes Arbores exiſtentes
penes ſtratas publicas, & Magiſtras penitus euellantur, vel incidantur ad pedes, & de di-
ctis lignaminibus reparentur dicti calanchi, ſeruatâ formâ ſtatuti, ſub Rubrica de Vijs
pro reſtarijs faciendis, &c. Item aliò §. *& quod.* ſ. *Et quod nemo poſſit plantare, ſeu plan-*
tari facere aliquas Arbores, vnam, vel plures, cuiuſcunque generis tenus ſtratas publi-
cas, vias, vel ſtratellos Communis Bononiæ iuxtà ripas foſſatorum per vnum pedem cum
dimidio, ſub pœnâ cuilibet contrafacienti viginti ſolidorum pro qualibet Arbore ſic plan-
tatâ. Et nihilominus incontinenti compellantur per dictos Officiales ad dictas Arbores in-
cidendum. Quod autem dictum eſt de Arboribus incidendis penes ſtratas, & vias, non
vendicet ſibi locum in Arboribus Triuiorum Comitatus, & Guardia Ciuitatis Bononiæ.
Ap. Plutar. Eædem Arbores, cum obeſſe quoque ſoleant agrorum proximorum fructificationi, &
Satis ipſis Solon celebris ille Legiſlator lege ſanxit, vt qui in agro proprio quoduis
plantare vellet, id à vicino quinque pedibus abeſſet, & quoad Oleam, & Ficum, nouem
Finium Re- pedibus diſtaret: cuius ſententiæ fuit quoque Marcus Tullius; ſed Caius Iuriſconſultus H
gundorum. diſtantiam prædictam ad pedes duos reduxit, exceptis tantum Ficu & Oleâ quæ cæteris
Hieron. Ma- maiorem proportionabiliter exquirebant intercapedinem. Idem etiam in aliâ *L. adeò*
gij Miſcell. *ff. de acquir. rer. domin.* ſic habet. *Si alienam plantam in meo ſolo poſuero, mea erit.* &
l. 4. c. 7. è conuerſo. *Si meam plantam in alieno ſolo poſuero, illius erit. Si modo vtroque caſu radi-*
ces egerit; antequam enim radices egerit, illius permanet, cuius & fuit; ratio enim non
permittit, vt alterius Arbor intelligatur, quam cuius in fundum radices egerit; Et ideò
prope confinium Arbor poſita, ſi etiam in vicini fundum radices egerit, communis eſt.
Hucuſque Caius. Hæc autem in Iuſtiniani Inſtitutiones, ab ijs, qui eas compoſuerunt,
in Titulum de rerum diuiſione tranſlata ſunt. His adſtipulatur Paulus in *L. Arbor ff. de*
communi diuidundo, & in *L. illud, ff. pro ſocio*, inquiens *Arbor in confinijs nata, quan-*
diù cohæret fundo, ex regione cuiuſque finium, pro quâ parte in fundo fuerit, vtriuſque

vicini

Digitized by Google

A *vicini communis finitis partibus erit, ita vt in communi diuidundo iudicium non veniat.*
Tumulis tamen Arbores inſerere ſuis in Legibus Plato conceſſit, fortè quia quietem
Animabus adumbrarent, vel quia terram radicibus excauando leniorem cadaueribus
redderent, quod in Domibus Viuentiũ, in quibus ſolideſcere potius debet Tellus, Aerq;
moueri neutiquam concedi debet, & quià eadem Arbor viuax ſerpendo ſubtus terram
radices extendit per quindecim pedes, ſecundum determinationes *L. 1. vbi Bartol. C. de*
Aquæductu l. 11. radices ideò excidendæ ſunt, ſi impediant fundamenta domus vicini, viã
petente *L. 1. & ibi Doct. C. de interdict.* ſed nedum radices, verum quidem & tota Ar-
bor ſi Aedibus impendeat, ſuccîdi præcipitur; ſi verò agro impendeat, tantum vſque ad
quindecim pedes terra coerceri iubetur ab *Vlp. in l. priore, ff. de Arboribus cædendis*; ſo-
loq; cedit Arbor, vbi egit radices *L. ſi plures §. ſi radices, ff. Arborum furtim cæſarum.*
& *L. idem Pomponius §. de Arbore*, & ibi *Bart. de rer. vendicat.* Arbores autem, vt ve-
ros ſuos agnoſcant vbiq; Dominos, ſciendum eſt, quod quæ ſunt in Prato, continentur
ſub Statuto puniente damnum dantes de Prato *Barth. Cepola de verb. ſignif. conſ. 278. nu.*
2. f. 229. pertinẽtq; ad emptorem in agro quocunq; diuendito *in Spec. de Empt. & Vend.*
B *§. 1. ad euidentiam*; ſi verò caſu corruat Arbor viridis, pertinet ad Dominum fundi, mi-
nimè autẽ ad vſufructuariũ, ſed ſicca, tantũ radicibus emortuis, quia vetuſtate decidiſſe,
& vitio ipſius caſus factus intelligitur *L. 24. §. apud Viuianum ff. de damno infecto*, ad
vſufructuarium ſpectat, *L. Proculus § ſi Arbores, ff. de vſufructu*, & Arbore legata, vi-
detur legatum ſolum, quà itur ad Arborem, *L. qui fundum, §. qui fundum, ff. de leg. 1.*
Arbor etenim principaliter prodeſſe debet, ex quadam naturali neceſſitate, & nemini
nocere, cuius fructum varijs licet modis diſtribuere. De Arboribus ventorum vì de-
ectis mentio fit in *L. ſi poſt. ff. de periculo, & commodo rei vendita.* Arborem Solo con-
iunctam pro immobili re habendam Imperiales nos docent Leges. *L. Pomponius 1.*
ff. de rei vindicat. & ibi Gloſſa &c. & *L. Quintus Mutius ff de actionibus empti, & venditi.*
Sub cuius nominis, Arboris nempè ſimpliciter plantatæ, appellatione venire quoq; ra-
dices aduertit Gloſſa *L. obligationum 44. §. circà. ff. de obligationibus, & actionibus*,
vbi eadem Gloſſa dicit, quod ſicuti ſuperficies non ſeparatur à ſolo, ita nec Arbor à ra-
dicibus; Poteſt tamen vendi Arbor, & mobilis res fieri relata ad illius eſſe præter natu-
C ram, id eſt ad ſecabilitatem, quæ illi poteſt accidere, cum ſine fundo poſſit alienari:
Bald. in Rubr. C. de contrahen. empt. per L. Quintus de act. empt. & ibi dicit, quod non
videtur tunc venditum ſolum, ſed patiencia vtendi Arbore, & fructibus eius. Scien-
dum prætereà eſt, Arbores legaliter diuidi poſſe multipliciter, & ſcilicet in Arbores
Grandes, & in Cremiales, ideſt Cæduas, inq; Fructiferas, tam induſtriales, quàm ſponti-
nas. Arbor primò grandis illa eſt, quæ decacuminationem nullatenus experitur, quam
Græci dixere ἀξιολογώτατοι, prægrandes habens ramos, & iuxtà ordinem naturæ di-
geſtos; quarum Arborum grandium fit mentio in *L. ſed ſi, ff. de vſufructu*, illaſque ele-
ganter explicat Alciatus in *L. Sylua de verbor. ſignificat.* & earum aliquæ decacumina-
tionem ita abhorrent, vt amputatæ moriantur. Arbor Gremialis, ſeu Cremialis ſe-
cundum Hermolaum, virgulas, & ſarmenta, ſurculoſq; plurimos annuatim ex ſe emit-
tit, quibus faſciculi ad cremandum ſuppetunt. *Vlpian. l. 55. §. 2. de legat. & fideicom-*
miſs. lib. 32. & *L. 139. ff. ſol. matr.* inter quas Arbores recenſentur fruticantia, tam in
sũmo, quàm in profundo Arbuſta, & tam videlicet illa, quę in Aruis ſeriatim plantantur,
vulgariter apud nos in *Piantate* ad vites ſuſtinendas, quæ vites, poſt exactos fructus &
D aliæ quæcunq; Arbores alia ad ſolos vſus cremandi ſuppeditant, quæ faſces dici for-
taſſe poſſent, & *Amanecchia*, iuxtà vocem antiquiſſimam Bononienſem, quià manipula-
tim conſtruuntur, ſeu nectuntur vimine aliquo, quibus Arboribus fructuoſitas ſaltem
per accidens competit per tradita ab Aulo Gellio, cuiuſque meminit *Pau. I. C. in L. im-*
penſæ neceſſaria de verbor. ſignificat. quià cum exciſæ facillimè repullulent, ad hunc fi-
nem aluntur, vt faſces vendendos, perticas, paloſquè auro, & argento commutandos
percipiat fundi dominus, qui triplicem ſibi ſyluam parat, & videlicet *Palarem* vulgò
Peloneta, *Vlpian l. ſi fundi. §. fin. ff. de vſufructu.* Deinde *Perticalem* ſuper ſalices præ-
cipuè, & Fraxinos Topiariæ Arti valdè conducentes, ac *Viminalem* demum materiam
aptiſſimam ad vinciendum progignentem; de quibus *L. Sylua cadua*, *Paul. in L. item*
§. 11. ff. de vſufructu. Fructiferæ tandem Arbores, vel immediatè ſunt tales, id eſt
abſque hominum induſtriâ feraces, vt quæcunque Poma, Glandes, Baccæ, & Arbores

Eriopho.

Ex Petro Bellonio

ἀξιολογώτατοι δενδρόι

Arbor mentione digniſſima.

In Statutis Bononiæ Criminalibus lib. 6. Ti. de Amanecchijs, perticis, & palis non exportandis.

Digitized by Google

Theophr. l.4. Hiſt. Pl. cap. 9.

Eriophoræ, Lanugines ſcilicet, quæ amictum concernant, ferentes, in Tilo Inſulâ frequentes, quarum lana huiuſmodi ἐριόξυλον dicitur Græcè, de quâ *Vlpianus L. ſi cui Lana ff. de lega.* 3. vel immediatè, & ex induſtriâ habent magna producere emolumenta, vt Oleum, &c. quemadmodum in *L.* 19. §. *illud. ff. locati*, & in *L.* 21. *ff. de inſtruct. vel inſtrument.* Et hinc magna antiquitus, & nunc quoque adhibetur cura circà ipſarum Arborum culturam, varijquè ſerui, atque miniſtri laborantes, & cuſtodes in promptu ſemper ſunt, quorum ſeruorum alij dicebantur *Viridarij* ſecundum Vlpianum I. C. ijq; loca delicioſè vmbroſa ex Iaboleno I. C. percolebant, & conſeruabant; Alij dicebantur *Topiarij*, qui Arborũ, fruticumq; ramos in varias figuras conformabant ἀπὸ τῶν τοπείων, ideſt à funiculis, quibus opus eſt quamplurimis vti, vel ἀπὸ τοῦ τόπου, à loco. *Alfen. L. 60. §. 3. de lega. & fid. lib.* 30. item *Vlpianus L. 8. in fin.* & *Martian. L. 17. §. 2. ff. de inſtit. & ſubſtit.* Alij *Conlucatores*, vel *Sublucatores* habebantur, qui ſuperfluis ramis Homini officientibus Arbores ſpoliabant, ipſaſq; regulariter amputabant, licet *Paul. I. C. ſentent. l. 5.* dicat *Arbores, quæ in alienas ædes, vel in vicinum agrum imminent, niſi à Domino ſublucari non poſſunt, iſq; conueniendus eſt, vt eas ſubluces.* Vtrumque tamen in profano Luco licebat ſublucandi modum exercere: in ſacro verò minimè. Nunquam autem licebat antiquiſſimis temporibus Arbores diuerſæ ſpeciei reciſas inuicem coniungere, & inſerere. Prætereà *Leguli* ſerui aderant, qui fructus Olearum, Vuarumq; colligebant *Vlpianus L. 13. §. 6. ff. de vſufruct.* & hi ſub certis Legibus, & firmis procedere debebant ex Catone num. 44. & ſequentibus. *Oleam cogito rectè omnem. Oleam ne ſtringito, neque verberato iniuſſu Domini, vel Cuſtodis. Oleam qui legerint omnes iuranto ad Dominum, aut ad Cuſtodem, &c. De fundo ligna, & Oleam ne deportato. Factores, qui oleum fecerint omnes iuranto, &c. Vaſa, Torcula, Funes, Scalas, Trapetos, & ſi quid aliud datum fuerit ſalua rectè reddito, niſi quæ vetuſtate fracta erunt; Vinaceos illutos, & fæcem relinquito; cætera Lex, quæ Olea, &c.* Tantam Leges ſacroſanctæ cum Arboribus cognationem habent, vt Leges, & Arbores eodem tempore, & partu natæ videantur, & ita viciſſim vtræque vireſcere, & conſeruari deſiderant. *Vmbram habet Lex futurorum*; Sic & Arbor lætiori ſub vmbrâ dulciores fructus, & vberiores promittit. Videatur quæſo quàm arctè iungantur Leges, & Arbores ſimul. Chartarum ante inuentionem (quæ nihilominus ab herbaceo genere veniunt) Leges in Aſſeribus ligneis, in publicis Foris populo exponebantur, vt duplici obſeruarentur nomine, venerationemque captarent aptiſſimè, inq; libris liberrimè explicatis non ſolum Philyrinis, & Tiliaceis, qui *libri* propriè à I. C. Vlpiano dicti ſunt, ſed ſolidioribus in lignis, vt vitales Iuſtitiæ fructus cum felicitate perpetuâ, iuxtà illud Sapientiſſimi Mortalium dictum *Fructus Iuſti lignum vitæ*, impreſſi recognoſcerentur. Quarè multa quoque operari diebus etiam Feſtis permittuntur Agricolis, quæ Ciuibus nefaria ſunt, quod nec Virgilium latuit dicentem

Feſtus

Rab. Myſt. Ægypt.

Cato de Re Ruſticâ.

S. Paulus ad Hebræos

Charta Varrone Auctore reperta fuere Alexandri Magni tempore.

Symphor. Hort. lib. 1. ca. 14.

Vir. Georg. 1

Quippe etiam Feſtis quædam exercere diebus
Fas, & iura ſinunt, riuos deducere nulla
Relligio vetuit, ſegeti prætendere ſepem.
Inſidias auibus moliri, incendere vepres.
Balantumq; gregem fluuio merſare ſalubri.

Sed ſacroſanctarum interim Legum inuiolata vi permanente, videamus quid ad rem ſuperſtitioſi, vetuſtatem identidem inſulſam perpetraſſe literaria monumenta declarant

SVPERSTITIOSA, PRÆSTIGIOSA.

Beros. Hiſt. Chald.

C. Tacit. de morib. German.

Athe. lib. 11.

Prud. l. 1. contrà ſym. mac.

Sine Veritatis Luce Lucos impijs ritibus plenos Pſeudonuminibus ſuis ſuperſtitioſè ſacrarunt Antiqui, quæ loca Græci ψυκτῆρα ab vmbrâ, & opacitate frigus captante vocarunt, ijque in Lucis, tanquam in tot Templis victimas ſuas mactabant, illoſque falſis eum ſuis Dijs identificantes, eorundem Nominibus appellabant,

Vocantes--Vel ſyluas Dryadas, vel deuia rura Napæas.

Rationem erectionis, & dedicationis eiuſmodi Lucorum affert eruditiſſima Andreæ Mariani Philoſophi, Medicique Bononienſis (mihiq; dum viueret, amiciſſimi) Muſa hoc epigrammate

A *Ne ſua deficeret diuis ſudantibus vmbra*
Explicuit patulos plurima ſylua ſinus,
Sacra putabantur numeroſò incadua ſæclo
Robora, vel cultis Pinus odora comis
Diſtulis Arboribus viridem gens illa ſenectam,
Et taciſè horrendum eſt deuenerata Nemus.
Frugiferis etiam ſibi Numina ſeuis in Hortis
Quæ ſuperinducta fontis alebat aqua,
Vtilius diuum cultores eſſe nequibant,
Qui ſibi plantatos ſic coluere Deos.

Ruinar. Roma lib. 1 epigr. 42.

Lithuani, Perſæ, Ægyptijque nullum Viuens Arboribus maius, & procerius videntes, ipſas Arbores pro Dijs colebant, adorabantque, qui cœcus, impiuſq; mos apud Indos Incolas Regni Congi, vſque ad ſuſceptam Orthodoxam Fidem diutiſſimè manſit, quæ Gentes ligni quamlibet partem figuratam characterizatamuè, ſeu etiam haſtas, ramoſque delibratos (vndè *Delubri* nomen originem apud latinos traxit) adorabant.
B Omnium autem Arborum vniuerſaliter conſtituerunt Ethnici Præſidem Deum Pana, cui Tegæam Arcadiæ ſyluam in ſpecie ſacrarunt, deinde *Syluanos*, & *Satyros*, aliàs *Faunos* ob generationem præcipuè cultos ibidem habuere

—— Et vos Agreſtum Numina Fauni.

Hiſt. Eccleſ Leonic. de Vari. Gabr. Buteo, & Alex. D. G. l. 6. cap. 26 Boccat. l. de ſylu. Seru. l. 1. & 4. Æn. Macrob. l. 3. c. 4. Saturn.

Quorum infame oraculum in Albunea Latinorum ſylua petebatur. Eiuſmodi ſylua fuit in Lyceo Arcadiæ monte, Syluanique Lucus præcipuus propè Agylinam Ciuitatem

Eſt ingens gelidum Lucus propè Caritis amnem
Syluano fama eſt veteres ſacraſſe Pelaſgos.

Aſcon. in diuinat. Prob. in carm. Virg. l. 8. Æneid.

Ab his Fana, ſeu Templa denominationem ſumpsêre, atq; *Fanalia*, vel potius *Faunalia* Feſta nonis Decembribus in pratis fieri ſolita in honorem Fauni, cui quoque Romæ fuit Templum erectum à G. Domitio Prætore Vrbano, ſub conſulatu Publ. Cornelij Scipionis Africani, & Valerij Sempronij Longi. Faunorum iſtorum ac Satyrorum Patrem, & Fundatorem fama iactat Faunum Latinorum Regem, cui ſoror fuit *Fauna*, vel potius vxor, niſi mauis, vt alijs libuit, *Fatuam* dicere. Romulus tamen pri-
C mus Romanorum fuit, qui huiuſmodi ſuperſtitiones inſtituit; nam *Aruorum* ipſe ſacerdotes creauit, ſeq; inter eos duodecimum fratrem appellare voluit; at Numa Romanorum Regum ſecundus, anno ſui Regni vndecimo *Robigalia* feſta, quæ pro *Robigine* à frugibus auertenda ad ſeptimum Maij Calendas celebrarentur, ordinauit, *Floraliaque* quarto Calendas eiuſdem menſis, vndè illud Ouidij

Th. V. H. D. 139. g. S. 416. b. Nat. Com. mythol. lib. 5. cap. 9. Pl. l. 18. c. 2

Flamen in antiquis Lucum Robiginis ibat,
Exit & in Maias Feſtum florale Calendas.

Et hæc A. V. C. 516 ideò fuerunt renouata (quemadmodum & Anthiſteria Græcorum, vt ſcilicet omnia benè floreſcerent. Florales illorum ſacerdotes dicebantur, qui dum ea celebrarent frondibus, & floribus omnia complebant. Quin etiam illorum reliquiam, & morem apud multos ornandi frondibus domos Cal. Maij tradunt nonnulli. Alia quoque Feſta, quæ *Lucaria* vocabant ab eiſdem Romanis in Luco permagno inter viam ſalariam, & Tyberim Calendis Februarij quotannis habebantur, ideò inſtituta, quià Quiritum nonnulli quondam in eodem Luco deuicti à Gallis ſeſe recipientes ſeruati fuere. In Exquilinâ Regione, quæ ſecundum M. Varronem à Lucis nomi-
D nabatur, Lucus aderat Lupercal dictus ab Euandro Pani ſacer, qui quod à Tegæatibus ſacra obtinuit, vbi & habitus eſt Paſtorum Deus, dictus quoque λύκιος, quia Lupos minimè timeret in oues ſæuire. Sub eàdem Exquilina Regione Iunonis erat Lucus, cuius meminit Ouidius,

Polyd. Virg. l. de inuentorib. Feſtus

Monte ſub exquilio multis incaduus annis
Iunonis magna nomine Lucus erat.

L. 2. faſt.

Ibi & Licinæ ara; graui cuius numini ſucceſſit longæuus heremi habitator Antonius. Quin, vt cum Mariano loquar

Haud vnquam melius poterat Dea triſtis, & horrens
Cedere, quam tali iura, locumq; Seni

Lucum porrò, & Laureta Camœnarum in Auentino, in ijſquè fontem Ægeriæ fuiſſe memorat prædictus Marianus hoc hexaſticho

Iuno Lucina in Exquiliis Lucum habuit.

Rainar. Roma l. 1. Ep. 41. & l. 2. ep. 113.

Si ſtrepit aſſiduo lacrymoſus murmure riuus E
Parce, ſuum deflet Nympha ſoluta Numam,
Si non admittit ſoles denſiſſima ſylua
Deſine mirari: Daphnide texta viret.
Nympha fremit lacrymas, fouet hoſpita ſylua Camanas,
Dum fugit hac Phœbum, dum gemit illa virum.

In Cappadocia, vbi maxima eſt Magorum multitudo, qui *Pyrechi* vocabantur, multa Perſicorum Deorum Templa reperire contingebat, in quibus non cultro, ſed ſtipite quodam, tanquam malleo verberatas mactare victimas conſueuerant. Quodcunque Numen, quicunque Deus ab Antiquis ſomniabatur, illi Lucus aliquis dicari ſolebat, & plura quidem maioribus nuncupabantur, itaut mœchari quodammodo cum Arboribus dici potuiſſent, ex diuino Sanctiſſimi noſtri Prophetæ effato. Sic Iunoni magnæ præter Exquilinum iam dictum, alius eidem Soſpiti dicatus fuit Lucus Lauinij. Illaq; ſub nomine Feroniæ Terracinenſem alium Lucum obtinuit.

Strabo Geogr. l. 15. — *Ierem. c. 3. & mœchata eſt cum lapide, & ligno.*

Præſidet, & viridi gaudens Feronia Luco.

Iuno — *T. Liu. l. 8.* — *Vir. Æn. l. 7* — Iupiter

Alium inſuper cum Plutone Lucum in Pyræo Atticæ Portu communem eadem habuit, & ob id à Lucis *Lucina* fuit appellata, & *Ilythiya*, ideſt ſyluarum Dea. Iupiter non paucos & ipſe Lucos, tanquam proprios in tutelam habere dicebatur, vt quem habuit in Lyceo toties iam memorato Arcadiæ Monte, illumque alium, inter Argon, & Cleonem ad Nemæum Oppidum; item Megaris ſub Olympici cognomento, vbi Templum inſigne cum eius vultus Simulacro ex Ebore, & Auro eſt aſſecutus; nec non & alterum ad Dicton Cretæ Promontorium Idæ monti proximum habuit: Apud Ægienſes quoq; ſub Seruatoris epitheto, & alibi ſub Meſſapei cognomine in Lucis ſtultè adorabatur. Apollo, cuius reſponſa folijs Lauri committebantur, Athenis Lucum Gryneum poſſidebat, vndè Gryneus dictus eſt; alium itidem in Phocide Laureum, vbi Delphicus agnominabatur, quemadmodum & Clarium apud Colophoniæ Ioniæ Vrbis Agrum, in quo Clarij titulum adeptus eſt. Actius apud Nicopolim Epiri Ciuitatem, Cous in Inſulâ Coo, Tymbricus propè Troiam in eodem loco, in quo Achilles à Paride occiſus fuit. Carnius propè Phare Meſſeniorum oppidum, & Smintheus apud Alexandriam Troadis Pagum proclamatus Lucorum ſimul, & Templorum honores habuit; Indigetiſquè tandem ſub appellatione, quin & Daphnitis ad Hermionem Græciæ Ciuitatem eiſdem honoribus eſt cumulatus. Hirpi ſimiliter Faliſcorum agri familiæ, ad Soractem contiguum Montem eidem Apollini ſacra faciebant, ſuper ambuſtas lignorum ſtrues lætis ambulantes geſticulationibus, & flammis ipſis parcentibus. Sicyone quoque in foro, eidem Apollini Lyceo cognominato Templum ſuperſtitioſâ hac de causâ erectum tradidit Pauſanias, quia .ſ. lupis ſic ouilia vexantibus, vt nullus ex his percipi fructus poſſet, oſtenſum fuit ab Apolline (dicerem magis à Cacodæmone) pro Oraculo conſulto, quo loco lignum quoddam iaceret, præcepto iniuncto, vt corticem carnibus immiſtum Sicyonij lupis apponerent: quo facto lupi omnes ad vnum interempti ſunt. Eidem ideò Templum erexerunt, in quo lignum prædictum poſuerũt, ſed ex quâ foret Arbore ignotum fuit. Minerua Luco propè Lacedęmonem in Græciâ gloriabatur. Romæ autem in ſuburbano Bellonæ ſub imagine honorari volebat, eademque Itoni Montis cultrix in alio Luco colebatur, quæ in Pyræo Atticæ Portu cum Ioue quoque ſacrificia expectabat. Venus, Numen impudicum pudendis tantum partibus præpoſitum, cuius Templum Frutinal genericè dicebatur, à voce Ἀφροδίτη detruncata apud Ægyptios Luco gaudebat. Idalium quoque nemus in Cypro obtinuit. Eadem Libertina Romæ; Gnidia in Inſulâ Gnido, vbi ſtatuam Praxitelæa manu ſculptam toto orbe celeberrimam ſortita, ſacratos Lucos habebat; De impio, & execrando pſeudo numinis iſtius cultu apud Phœnices, hæc refert Euſebius. *Nemus* (inquit) *erat, & Delubrum extrà publicam Viam ſpurco Veneris Dæmoni in parte verticis Montis Libani, in fruticeto poſitum. Erat hic malitia ſchola omnibus laſciuis, vbi Viri non Viri muliebri modo Dæmonem placabant. Deinde & illegitimi, ac furtiui Mulierum congreſſus, arcanaque, & turpia facta ibi exercebantur; nec quiſquam erat Magiſtratus ea puniens, eo quod nemo vir honeſtus illic comparere auderet. Conſtantinus Magnus Imperator Delubrum illud funditus, vnâ cum ipſis ſacris deleuit.* Cupidini ſimiliter Lucus propè vrbem Leuctoim Bœotiæ conſecratus viguit. Libero Patri, hoc eſt Baccho, quamplures dicatos legi-

Pauſanias in Att. — Apollo — *Pauſ. in Atticis.* — *Id. in Phocaicis.* — *Pauſan. in Attic.* — *Symphor. l. 4. Hor. c. 13* — Minerua. — Venus — *I. Laurembergius in ſuo Antiq.* — *lib. 3. de vita Conſtantini.* — *Beyerl. Th. S. 436. g.* — Cupido — Bacchus

Margin letters F, G, H stand beside the lines beginning "Alium inſuper", "Alexandriam Troadis", and "bus præpoſitum" respectively.

Digitized by Google

A legimus Lucos Athenis in Ceraunio, in Thraciâ, apud Epidaurum, & ápud Argiuos. Eidem per ſecreta ſyluarum clamoribus diſſonis eiulantes errabant Cretenſes, dum feſtas agerent ceremonias, vt tradidit Firmicus. Latona Dianæ mater ſuum poſſidebat in Cariâ Lucum, & ipſa eius filia Diana alios habuit, vt confirmat Virgilius, de eâdem canens. *Aſtrorum decus, & Nemorum Latonia Cuſtos.*

Nec hinc diſcrepant Catulli carmina ſic accinentis

Montium Domina vt fores - Saltuumq; reconditorum, &c.
Syluarumq; virentium - Tu potens Triuia, &c.

Sed inter cœteros ſpectabiles Lucos donata eſt Anagnino apud Anagniam Hernicorum in Latio Ciuitatem, & Aricino, ab Ariciâ Italiæ oppido apud Velitras nuncupato, cuius habet mentionem Ouidius ſcribens in Metam.

Vallis Aricinæ denſis latet abdita ſyluis

Vulcani pariter tutelæ commiſſus fuit Lucus alius in Æthnâ Siciliç Monte, in quo ignis vigebat inextinguibilis. Neptuni verò Lucus Heliceus propè Achaiæ Vrbem, Parrhaſius Lucus apud Oncheſton Bœotiæ Ciuitatem eidem Neptuno ſacer, item alius B in Tænaro Laconiæ iuxtà Spartam Promontorio, aliuſquè apud Telones, reliquos inter dinumerari volunt. Mars in oppido Geruntbre Laconicæ Regionis Lucum habuit in tutelã; aliumque Romæ apud exquilias Fagutalem dictum ſibi vendicauit. Vndè Marti Syluano votum pro bobus faciebant, ſic ſcribente Catone. *Marti Syluano in ſylua interdiu in capita ſingula Boum votum facito, farris adorei lib. iij, & Lardi p. iiij. & pulpa p. iiij.* Ferus quoque colebatur ab Ægyptijs Mars, vndè pugnâ fuſtuariâ certantes illi, ex Herodoto, ſacra faciebant in Vrbe Papremi. Mitis è contrà Cereris Lucus apud Pyraſum Vrbem à Theôis 20. ſtadijs diſtantem, frumenti copia nobilem, erat; aliuſque eiuſdem in Lernâ Arcadiæ Prouinciâ à Pontine Monte incipiens celeberrimus fuit; ſed hîc obiter notandum mihi videtur non erraſſe præclariſſimum Marinum Italum Poetam in illo carmine à Zoilis, & Momis aliquibus tantopere dilacerato.

Diè la Fera magnanima di Lerna.

Quià Lerna apud Melam, & Ptolemæum ex ſententiâ P. Ferarij in ſuâ Cenſurâ Geographicâ, eſt etiã oppidum Laconiæ Mediterraneum vulgò *Phonea*; & Leones in illius nemoribus, mediterraneiſque in illis locis quamplures degere ſolebant. Eiuſdem condi- C tionis fuere Cereri dicati alij, vt apud Anthedonem Bœotiæ Ciuitatem, propè Meſabium Cabiridrum Montem, vbi & alterum vnà cum Proſerpinâ filiâ occupabat, cuius receſſus omnibus, præterquam initiatis, & ſacerdotibus interdicebatur. *In Sacris* tartarei huiuſce Numinis (inquit Firmicus) *caſa Arbor in effigiem Virginis componitur, & intrà Ciuitatem illata vſque ad quadrageſimam noctem deplorata comburitur.* Ambo inſuper hæc ſtigia Numina apud Sicyonios ad Phlicontem rectá viâ ſtadiorum decem ſiniſtrorſum, nemus Pycea dictum, ſuperſtitiosè cultum habuêrunt, in quo Ceres cognomine Proſtaſia, & Proſerpina colebantur cum earundem, & Bacchi ſtatuis, vbi ſeorſim viri, & mulieres feſtum celebrabant; ſub Hecatis item nomine mendax alterum ex his Numinibus in Ortygiæ lucis adorabatur, vndè canebat Pindarus ad Hieronem ſcribens *Qui Lucos Hecatæ ſacros, atque arua tenetis. — Ortygia, &c.*

Veſta & ipſa Cereri propinqua, & Saturno ratione originis Luco minimè fraudata eſt in Vrbe ipsà à Palatij radicibus in viam nouam deflectente. Nec Pluto Rex vmbrarum tartareus nemoribus impiè ſacratis deſtituebatur ſuprà Megaram ad oram ſinus D Saronici. Nullum fuit tam infimum, & infame, tamquè ignobile Numen ſuperſtitioſæ, cœcæq; ethnicitatis, quod Lucos, & Templa non conſequeretur. Prætereo Lucos à manibus (qui vitales Lares dicebantur, & Heroum Animæ, teſte Seruio) incoli exiſtimatos ab Antiquis, cuius cenſus eſſe poſſent Argo Niobes filius in Argolico nemore, item Nerei filiæ in nemore Cardamille in Laconià. Pelops in Pelopio olympico; Egeria in Aricino; Caſtor, & Pollux non longè à Patrenſium Nemore; Hercules tandem, & Æſculapius, qui Heroum quodammodò Coryphæi præ cunctis nominari poſſunt, ille à Theodo Rege Boiorum dicatum propè Reginoburgium Danubio imminentem obtinuit Lucum. Huic Epidaurius Lucus, itemq; Phœnicius deſtinatus fuit; Hinc Virgilius earundem exanimatarum Animarum nomine canebat.

Nulli certa domus: lucis habitamus opacis.

Sicq; Philoſophantes cum Senecâ, dum propriæ ſalutis inter ignorantias verſaren-

L. 1. de errore profanæ Relig.
Latona
Diana
Lib. 9. Aen.
Catul. epigr. 35.
Boccat. de Sylu.
Vulcanus
Neptunus
Homer. in Iliad.
Pauſan. in Arcad.
Mars
Id. Pauſ. in Lac. *Cato De re ruſt. c. 63.*
Ceres
Pauſanias in Arcad.
Symphor H. l. 13. c. 13
Ad Poema tium S. Maria Ægypt. Raphaelis Rabbia Bononien.
Symphor. H. l. 3. c. 13.
Proſerpina
Iul. Firm. in lib. de Errore profanæ Relig.
Ode 3. Pyth. ap. Ælian. in fine Var. Hiſt.
Veſta
Pluto
Pauſanias in Corinth.
Argo. Nerei Filiæ
Virg. 2 georg
Pelops
Egeria
Caſt. & Pol.
Hercules.
Æſculapius
Lib. 6. Æn.

Seneca ep. 41. tur, *proceritatem ſylua, ſecretum Luci, umbraq́ admirationem in Luco vetuſtarum Ar-* E
borum, & denſitate ramorum conſpectum cœli ſubmouenſe fidem Numinis fecere. Muſas
Muſæ præterea Cythereides à Cythere ſaltu appellatas, inter quas Thalia à ſyluarum virore
Tit. Liu. Dec. 1. l. 1. dicta fuit, ſtudijs literarum, artibuſquè omnibus liberalibus auſpicatiſſimas in ſyluis
fuiſſe conſtat, quibus Numa Pompilius extrà portam Capenam Romanam fontinalem,
Vitruuius l. 8. c. 3. & latinam, quæ Camœna tunc dicebatur, Lucum ingentem ſacrauit, quem medium ex
ſpecu opaco fons perenni rigabat aquâ; ab iſtis ſuperſtitiosè creditus eſt in vitâ ſerua-
Gilb. Cogn. lib. 1. narrat. ex Theocr. tus Comatus Siculus, per annum integrum in Arbore ab Hero inclusus, vt fame peri-
meretur, in pœnam quod quotidiè de Domini gregibus aliquid eiſdem Muſis offeren-
do, illius peculium diminuiſſet; ſed re verâ fuerunt Apes, quæ in eàdem Arbore mel-
lificantes miſerum aluerunt; vndè Camœnarum dulcedinem inuocatam ità caſualiter
Beyerl. Th. Tom. 7. S. p. 428. e. expertus eſt. Quoſcumque ſomniabant placidos, ſeu furentes Deos, omnes tam con-
fuſim, & mixtim, quàm ſeparatim inuocare, & venerari inter Arbores ipſas Antiqui,
non aliâ certè ratione, quàm errabundo horrore ducti, volebant; vt ille muſarum cliens
veriſſimè expreſſit.

Papinius de Arboribus.

Subter opaca quies, vacuuſq́ ſilentia ſeruat, F
Horret, & excluſa pallet mala lucis imago,
Nec caret vmbra Deo.
Arboribus ſuus horror ineſt, quin ipſe ſacerdos
Acceſſus, Dominumq́ timet deprehendere Luci.

Dij omnes Horrentem tali pacto Deorum omnium Lucum propè Athenas fundatum obſerua-
mus, quem Sylla in Athenarum obſidione ad aggerem extruendũ excîdit. Furinæ quo-
Furina. que Latronum ſceleroſæ, atque nefariæ Deæ Lucum erectum legimus in Latio, cui
nigræ mactabantur oues; aliudque Albuneæ (quæ Albunea ab aliquibus Sybilla Ty-
Sibylla. burtina credita eſt, & ob admirabilem ſapientiam à vicinis Populis pro Deâ cultâ; ab
alijs Λευχοθεα, ſiuè Ino Athamantis vxor, quæ furentem coniugem metuens, vnà cum
infantulo Meliceria in mare ſe præcipitem dedit. In Regione Tiburtinâ Romæ, in quo
Bos alta cædebatur, & de nomine Deitatis in eo cultæ dicebatur *Albunea*, quo reſpi-
ciebat Virgilius canens. *---Lucoſq́ ſub alta*

Virg. l. 7. Æn.

Contulit Albunea, nemorum qua maxima ſacro G
Fonte ſonat

Boccat. l. de Syluis. Horrenti in hoc murmure erat profectò, vti inquit Boccatius, ſeù in fonte, ſeù Ar-
boris in trunco ſpiritus aliquis immundus, qui deceptis orantibus reſponſa daret ambi-
Marica gua. Maricæ item Deæ, quæ à Minturnenſibus in Campania maximè colebatur, quam
Lactantius Firmianus Circem fuiſſe dicit, & ſeruius Fauni vxorem autumat, Lucos fuiſ-
Lauerna ſe compertum eſt. Lauernæ inſuper Deæ Furum Romæ apud Portam Lauernalem,
quaſi portam Furum, nam Fures antiquitus Lauerniones dicebantur, deteſtabili religio-
ne dicatus erat, cum ad crimina potius iuuanda, quàm tollenda dirigeretur, ideò ille
cecinit de Furibus huic Deæ vota facientibus *----Pulcra Lauerna*

Horat.

Da mihi fallere Da iuſtum, ſanctumq́ videre,
Noctem peccatis, & fraudibus obyce nubem.

Hilerna Supradictis non abſimilem legimus Hilernæ Deæ Lucum in Vrbe, de quo Sulmo-
Ouid. l. 6. faſt. v. 104. nenſis *Adiacet antiquis Tyberina Lucus Hilernæ;*
Pontifices illuc, nunc quoque ſacra ferunt.

Cranus Aurunus etiam in Vetulonia (tradit Beroſus) Lucum ſacrauit Crano, & inter Iſos, H
Beroſ. Chald. de 7. Aſſyr. Rege. hoc eſt Deos, annumerauit. Suadelæ Deæ Templum in Luco iuxtà Sythan Amnem
apud Ægialenſes cauendum valdè videbatur, atque timendum, ob acutos linguarum
gladios, quorum minus malum eſt mentiri, decipere, & præſtigiari; Hæc heù nimis
Suadela. reuocant Priapum, quem D. Auguſtinus à Mutino neutiquam diſtinxit, quemuè Hor-
Pauſanias in Corinthiacis torum Deum communis Ethnicorum conſenſus, ſiuè magis error anteà fecerat, cui
Phalagogia ſceleſtiſſima ſacrificia offerebantur, cuius nequiſſimi numinis antitypus
apud ſanctiſſimam Religionem Catholicam eſt D. Laurentius pudiciſſimum, innocen-
tiſſimumque ignem promouens. Primis impijſſimarum illarum gentium ſacrorum Mi-
niſtri, ſeu Præſides fuere Druydæ calceis ligneis, & pentagonis vtentes ab Arboribus
denominati, de quibus Lucanus eorum ſugillans mores.

Et vos Barbaricos ritus, moremque ſiniſtrum

Sacro

Digitized by Google

A *Sacrorum Druyda poſitis repetiſtis ab armis.*
Solis noſſe Deos, & Cæli Numina vobis,
Aut ſolis neſcire datur: Nemora alta remotis
Incolitis Lucis, &c.

Et hæc eorum ſylua meritò ſucciſa fuit à Tiberio, quando ipſos omni Galliâ exegit.
Sed eundem Poetam audiamus magicas Druydarum operationes carmine proſequen-
tem —— *Vobis Auctoribus Vmbra*
Non tacitas Erebi ſedes, Ditiſque profundi
Pallida Regna petunt; regit idem ſpiritus artus
Orbe alio; longa canitis ſi cognita vita,
Mors media eſt, &c.

Hæc tam infanda Druydarum portenta portentoſam, ac Phalagogicam, nec ſatis
vnquam deteſtatam menti reuocant impijſſimæ Baſilidianorum ſectæ Idololatriam, &
præcipuè cum à Gallis communiter credatur Druydum origo veniſſe ab Auctore Druy-
de, vel (vt vult Schedius) Viſcone, à Gallis inquam, ad quos cum *Marcus quidam de*
B *Baſilidis Gnoſtici ſtirpe* (ſic D. Hieronymus) *deſcendens primum venerit, eas partes per*
quas Rhodanus, & Garumna fluunt ſua Doctrina maculauit, &c. Myſticum enim nomen
ΑΒΡΑΞΑΣ, ſeù & ΜΕΙΘΡΑΝ, ab inſtitutore ſuo Baſilide Simonis Magi diſcipulo acce-
perant, quod vtrumq; græca ſupputatione, vt docet eruditiſſimus KirKerus mihi maxi-
mè veneratus, & cui plurimum debeo, numerum CCCLXV. iuxtà numerum dierum
anni deſignat, & illo ſignificabant Animam ſolarem omnia dominantem, & in totidem
diuiſam Deos; quot Dies annus habet, vt Tertullianus aiebat,
Tantos eſſe Deos Baſilides credere iuſſit,
Quantos, & Dies Annus habet, tot denique Mundos.

Tot ſub figuris ſuum hoc ſpectrum Abraxam colebant, vt Proteum dixiſſes. Et nè
omnes iſtorum hæreticorum hic refera n ſuperſtitiones; *timeo enim* (vt verbis Epipha-
nij de hac re loquentis vtar) *ne fortè magnum hoc venenum totum reuelem, velut cuiuſ-*
dam Baſiliſci ſerpentis faciem, ad perniciem magis legentium, quam ad correctionem. Ali-
quas duntaxat ad rem noſtram magis opportunas adducam, nam non aliter ac Pro-
C theus *Arbor quoque ſæpè videri* poterat hoc tam infandum Idolum; multas itaq; incidi
fecerant Gemmas, quarum nonnullæ TERMINALEM ARBOREM inſculptam ha-
bebant, eo prorſus picto, quo à veteribus Romanis pro Deo Termino adorabatur, illi-
que *Vino, fructibus, & fauo mellis* (inquit Chiſteriu) *ſacra faciebant, Terminaliaquè*
ea ſua appellabant. In alijs Deus Terminus cornutus DVAS interpoſitus ARBORES;
in alijs Abraxas Corui figuram induebat ſuperſtantis Cornui FRVCTIBVS ARBO-
RVM OMNIGENIS pleno, velut erat Amaltheanum; in alijs nudum Harpocratem
referebat CORONAM FRONDEAM manu geſtantem; alibi CORONA FRON-
DEA, vel illius vice ſcutum circumquaque frondibus coronatum in dextra .ſ. ſtabat ab
hoc monſtro Abraxeo gallinaceum collum, & caput habens, buſtumque, & brachia
humana, pedeſque anguineos, effigies, vt credam aptiſſima ad denotandum execrabiliſſi-
mam eiuſmodi hęreticorum impietatem; qua tot veros tartarei Draconis filios decla-
rabant adorantes ligna, harpias, *Serpentipedeſq; Gigantes*; in pluribus exciſa videban-
tur plura Ani naliu n capita vnita, ex quibus monſtroſiſſimum reſultaret portentu n, vt-
puta caput humanum, vel facies tantum iuſto maior, & barbata, vicem tanquam ventris
D gerens, gallinaceis pedibus inſidentis, ſuprà quem, caput, & collum eſſet equinum, in-
gentem RAMVM ARBOREVM rictu tenens; rectò fuiſſent in alijs alæ, in alijs caput
hircinum cum cornibus, in alijs aliæ penè inexpreſſibiles deformitates, horridiores illis,
quas in æui ſui pictoribus, atque Poetis deridebat Horatius,
Humano capiti ceruicem Pictor Equinam
Iungere ſi velit, ac varias inducere plumas
Vndique collatis membris, vt turpiter atrum
Deſinat in piſcem mulier formoſa supernè;
Spectatum admiſſi riſum teneatis amici?

Quarè id facerent ex Camillo Leonardo tradit Macarius, quod nimirum, *cum in ali-*
quo lapide diuerſa ſint Virtutes, ita & in lapide figura ſculpta ex diuerſis animantium
partibus ſunt, quæ ſimilitudinariè effectum lapidis oſtendunt. Hinc eaſdem Gemmas

Lib. 1. Pharſ.
Auentin. l. 2. Annal. Boic.
H.Boeth.l.2
Auentin. l. 1. Annal. Boic.
Laur. Beyerl. Th. Vit. Hum. T. 1. A. p. 642. S. p. 415.
Sched. de Djs Germ. Syngramm. 1.c.10.
Epiſt. 39. ad Theodorum.
Parte altera Tomi 2. Oedip. claſſ. 11.c.6.
Aduerſ. Marcionem l. 1.c.7.
Dies monoſyllabum longum
Hæreſi. 26.
Ouid. l. 8. metam.
Macar. Gemm. 92.
Paul. I.C. l. 5. recept. ſent. T.22
Io.Chiſſc in gé. Abrax. comm.c.13.
Gemm. 91. 21. 38. 6. & 8.
Ouid. lib. 4. Tri. Eleg. 6.
H. In Arte P.
Macar. lib. eod. c.6.

amuleti loeo geſtandas præcipiebant, vndè multa, & mira ex hoc monſtro Abraxe quo- E
L. 3. de lap. quo modo Gemmis inſculpto, inſulsè promittuntur apud Camillum Leonardum ſcri-
& gemm. bentem (vt refert idem Macarius) *hic lapis ſic ſculptus Virtutem habet contrà inimicos,*
cap. 6. *& victorem geſtantem reddit, & ad venena valet: ſanguinem quoque ſtringit à quocunq;*
Macar. Ab- *loco fluat*. Sic etiam ſentiebat Q. Serenus Sammonicus in eadem Hærcſi ſtulte perſi-
rax cap. 1. ſtens, Baſilidiſque, vt apparet ſectator, vbi ad curandum Hemitriteum, febtem .ſ. ſpu-
riam tertianá, hæc ſuperſtitioſa remedia, aut potius animi venena collo alligari iubebat.

Talia languentis conducent vincula collo,
Lethaleſque abigent (miranda potentia) morbos.

Nec vberius intet Apiſtopiſtorum huiuſmodi prauiſſimas ſuperſtitio nes, & hæreſes Arbotum præ cæteris abuſum deſcribam, cum horreat calamus ad vlteriora progredi, quæ magis inficerent, quam augereut eruditionem. Modeſtius erit obſeruare Diales Romanorum Flamines ſuis operam dantes non ità temerarijs ceremonijs, aut malitioſis in prauitatis ſummo. Tunc enim ſolebant ipſi cœco quodam animi ductu vnguium, & capillorum præſegmina ſub Arboribus terræ mandare, quarum Arborum alias
Al. ab Al. l. felices, alias infelices religione illa ſua prædamnare ſolebant; Immò Intercidonam F
6. D. G. c. 12 Deam dum ſomniabant, quæ ſecuribus cædendarum Arborum præſideret, & vtiles quodammodo tedderet Arborum caſus, atque cæſiones, deteſtantes inſuper Arbores fulguritas, vtpotè quæ à Cælo ipſo damnatæ, atque inferis addictæ furijs, atque tormentis viderentur, Collucandarum pariter in ipſis Arborum Lucis ijdem Romani, hac quoque inſulſa Religione vtebantur: SI DEVS ES, SI DEA ES, CVIVS SACRVM HOC SIET, IVSQ. PORCO PIACVLO IMMOLANDO BONAS PRECES PRECOR VTI SIES VOLENS PROPITIVS MIHI, DOMO, FAMILIAEQ; MEAE, LIBERISQ; MEIS. HARVMCE RERVM ERGO MACTE HOC
Cato cap. PORCO PIACVLO IMMOLANDO ESTO; Hæc expræſſit Sedulius deflens ele-
113. rei ruſt. mentorum, Idolorumque indignos cultores hoc pacto.
Sedul. in opere Paſchali

Arboreis alius ponit Radicibus Aras,
Inſtituitque Dapes, & Ramos flebilis orat
Vt natos, charamque Domum, dilectaque iura,
Coniugijque fidem, famulos, cenſumque gubernent.
Lignee Ligna rogas, Surdis clamare videris, G
A mutis reſponſa petis, quæ iura Domorum
Hac ratione regunt, ſi caſa ſecuribus aptis
Ardua pendentis ſuſtentent culmina tecti,
Aut ſubiecta focis Dapibus famulentur edendis.

Quin & Gentiles o nnes vlterius deridet, & ſenſu verè Catholico docet quiſnam debeat eſſe Arborum vſus, vt ſuperſtitioſus ipſarum euitetur abuſus. In Sylnis etenim, antiquiſſima omnium repetendo tempora, nulla non exercebantur ſcelera, nullæ impieta-
4. Reg. 21. tes excogitari poterant, quæ ibidem locum non haberent, vbi adaucta indies hominum
3. Reg. 16. malitie à Dæmonibus ſub ſpecie Religionis cūctis illudebatur. Eiuſcemodi ſcatebat im
Adric. nu. pietatibus Lucus ille, quem ad Orientem Vrbis Hieroſolymæ Moloch Idolo, ſiuè Baal
190. ſacratum fuiſſe legimus ab Achab illecebris Iezabelis illaqueato, & Manaſſe Regibus
Suet. in. Tyb Hebraicī Populi à veri Dei cultu deſciſcentibus; ità de Manaſſe fit ſermo in ſacris. *Et*
Plin. l. 15. c. *erexit Aras Baal, & fecit Lucos ſicut fecit Achab Rex Iſrael.* Narrat enim Adricomius
3. T. Liu. l. 9 Ammonitas (qui propterea ſummo iure delinquentes interpretantur) eiuſdem Idoli H
ab V. C. Boc- cultores, vbi Thure litaſſent, illi conſueuiſſe ſub Arbotum opacitate verſari. Sic Ty-
cat. de Sylu. berius Imperator in ſyluis paſſim inuênit venereos iocos, & nefarias operationes exegit,
Caſar l. 3. interque huiuſmodi ſuperſtitionum ſedes, atque impietatum promptuaria ſyluas nem-
Panegyriſt. pè celebrabantur Hercinia Germaniæ, Arduena Galliæ, Ciminia Hetruriæ, Dodona
Ald. Hiſt. Chaoniæ oraculis decantatiſſimæ. Templa inſuper, & Lucos non, niſi armatæ adibant
admir. s. 5. p. ſuperſtitioſæ illæ Gentes, vt Hiſtorici tradunt; *Necnon maiores veſtri Templa ingredie-*
94. Dodon. *bantur niſi armati*, vt tutius poſſent omnem crudelitatem, atq; inhumanitatem in actum
Pempt. 6. l. deducere; Legimus, .n. quod in Adona Britanniæ inſulâ Luci erant nefandiſſimi ſimul,
4. c. 2. & ſæuis ſuperſtitionibus ſacri, in quibus ſolebant Incolæ Aras captiuorum adolere
Suidas cruore, & hominum ſibi is ſuos conſulere Deos. Arboribus quidem parcebant, non
Crom. l. 15. autem hominibus omnis obliti pietatis, & omni humanitate ſpoliati, capitalem idcò

legem

Digitized by Google

A legem tulit Alexander Magnus Thebânos euerſurus, ne Templum, aut Lucus ullus
à ſuis violaretur. Præterea Lithuani olim Lucos quoſdam ità ſacratos habebant, vt eo-
rum Arbores violare ferro nefas eſſet, quæ nec impunè tangi poterant, nam præſtò
erant Dæmones, qui aut occidebant ferientes, aut ſaltem eorum membra mutilabant.
Multæ aliæ nationes eâdem ſuperſtitione affectæ fuere, vt aliqui Populi Indorum, &
Phœnices, qui Arborum cæſionem, & quamcunq; aliam violationem pro capitali fa-
cinore habebant, & quas caſu aliquo auulſas, aut intermortuas vidiſſent, luctu, & de-
ploratione ex patrio ſacrorum ritu proſequebantur. Nonnulli, vt Locrenſes, publicum
ſacrum facturi, pro Boue, compoſitum ex minutis lignis Bouis ſimulacrum Dijs obtu-
lerunt, vndè Adagium λάχριας βῦς. Alij, vt Colchi, Arboribus ſuos mortuos ſuſpen-
debant, quaſi Dijs ipſis committerent. Alij, vt Scythæ, filijs iubebant, vt parentum ca- *Eraſmus*
dauera ſuper Arbores ſub dîo niuibus, glacieiquè expoſitos collocarent, ſceleratos eos *Lucian. de*
reputantes, qui corpora defunctorum humarent. Kirgeſſiorum in Tartaria ſacrificuli, *Syriâ. Deâ*
non niſi Arbore conſcenſâ puluerem ex ſanguine, lacte, fimo bouillo, & terrâ in popu- *Ael.l.4.c.1.*
lum ſpargebant, eiuſcemodi aſperſiunculam pro Deo colendam adhortantes. Stultiori *Ale. ab Ale.*
B verò ſuperſtitione delirabant Adamitæ, qui Arbores nudi conſcendebant, & panem *D.G.l.3.c.2*
cœleſtem tandiu expectabant, quouſq; ſemineces in terram caderēt. Sic Sylnas Schlauo- *Gabr. Buse.*
nes, & in illis Nymphas, alioſq; dæmones coluiſſe tradit Dubrauius, quin & illis inter *Dubr.l.1.*
ſacrificandum ſolitis vaticinari Sueones in Vpſalia Templum erexiſſe ſpecioſiſſimum
quibus ſub ingenti Arbore homines infandâ ſuperſtitione mactabant. *Arbor* (inquit Crā- *In Suec. pra-*
zius) *incognita iuxtà Templum ſtabat ingens, patulis diffuſa ramis, æſtate, & hyeme iuxtà* *fat.*
virens, etiā in plaga frigidiſſima. Sed vt expurgaret quodammodo hanc ſuperſtitionem *Ol. magn.*
doctiſſimus P. Cauſſinus Soc. Ieſu, vtq; quod olim Sathanæ fuit, vero Deo dicaret, ſym- *l. 3. c. 5.*
bolicè figurari poſſe per eandem aſſeuerauit Beatiſſimam Virginem inter peccati hye- *Cauſſ. ſymb.*
mes intactam; quomodò enim labem contraxiſſet, quæ (vt ait D. Auguſtinus) *quantum* *polyhiſt. l.*
creatura conditio patitur Luci inacceſſibili videtur vnita? Quin & eâ ſuperſtitione Ar- *10. n. 12.*
bores ergà fulguritas tenebantur, vt illas, tanquā diuinitus tactas religioſiſſimas haberēt, *D. Aug. ad*
credentes Deos ſibi illas Arbores, locumq; earundem, tanquam vltores ſcelerum, Sibi *cathec. l. 4.*
aſciſcere voluiſſe, precibuſq; inſtitutis ſolēnibus quoſdā mercede cōductos *Strifeſtarios* *ex Suet.*
nuncupatos, ad fulguritarum Arborū ſacrificia, ſtrue, & ferro perficienda mittebant, & hi *Cato c. 134*
C ſolemnibus hiſce verbis vtebantur IVPITER. TED. HOCE. FERCTO. OBMOVEN- *de re ruſt.*
DO. BONAS. PRECES. PRECOR. VTI. SIES. VOLENS. PROPICIVS. MIHI. LIBE-
RISQ; MEIS. DOMO. FAMILIÆQ; MEÆ. MACTE. HOCE. FERCTO. ESTO. Li-
gnū præterea Fulguritæ Arboris ampliſſimis virtutibus à Numinibus ipſis donatū crede-
bant, licet Arborē ipſam, ceù infœlicitatis ſpeculū quoddam, & ſcopū habuerint, & inter
alias virtutes ſuperſtitioſè confictas ligni has recenſebant, vt qui vehemētiſſimo dentiū
dolore afflictaretur, ſi manibus poſt terga reiectis è ligno fulgure icto demorderet ali-
quid ad dentem, illicò ſanaretur. Nec fulguritis tantum Arboribus tantam ſuperſtitioſè
credebāt ineſſe virtutē, ſed tenebant quoq; cęciſſimi illi viri ex ſimplici alicuius rami cu-
iuſdam Arboris, quam Gręci *Oſtrigiam* vocant, aquoſa circà ſaxa penes ipſos Græcos ſo-
litariè naſcentis in domum aliquam illatione, difficiles partus fieri, maximoq; mortis in *Plin. l. 13. c.*
diſcrimine propterea miſeras ſiſti poſſe puerperas. Alij tentabant Arbores exorare vt vi *21.*
uerent, vel aliò tranſmigrarent, & à Tellure ipsâ impetrare contendebant, vt alienas *id. l. 16.*
vellet alere plantas, aduenaſq; nutrire, nec à cælo inflexibili hanc gratiam expectandam *c. 32.*
D eſſe aſtruebant. Alij ſteriles minabantur Arbores, acutā ad radices ponendo bipennem, *Conſtan.*
quibus ob interceſſionem amici alicuius parcentes, Arbores ipſas deinceps fructuoſiſſi- *Caſ. lib. 10.*
mas reddere credebant. Omnia hæc tali pacto tribuebant Arboribus, quià eas diabolico *cap. 83.*
aſtu prçſtigioſè loquentes audiebant, in quibus maligni ſpiritus ſub diuerſis Nympharū *Bocc at. Gen*
latebāt nominibus, Lētodames v. g. Nebrophones, Therij, Britomaſtis Lycaſtes, Erynar- *D. l. 7. c. 14.*
ces, Opis, &c. Hinc ſub eiuſcemodi cacodæmonis ſpecie oraculū hocce Corinthijs red- *Pauſanias*
ditum eſt, vt eā quærerent Arborem, in quâ Baccharū ſacra explorans Pentheus ab eiſ- *in Corinth.*
dem dilaniatus fuit, & inuentæ diuinos conferrent honores. Et ideò ex oraculi monitu
Arbore reperta, duo lignea ſigna in foro liberi Patris conſtituere tota deaurantes, præ- *Epiph. L. C.*
ter facies, quas minio Ægyptiorum more (minio. n. Arbores non ſolum, ſed oues inficie- *adu. hær.*
bant Ægyptij ſub veris tempore dicentes tunc totum mundum conflagraſſe, & propter- *18. & No-*
eà vim calamitatis iterum repellendæ in minio eſſe poſitam) obliniuere, Lyſium vnū, & *uar. T. 2. A-*
dag. 1261.

G 3 Bacche-

Epiph.L.C. adu.her. 18. & Nou. T.2. Adag. 1261. Lucian.in Dial. mortuorum de ſacrif. c.5. Pl.l.12.c.5 Cranz. l.3. Vandalia c. 37. Sched. de Dijs Germanis

Baccheũ alterũ appellantes. Nec aliud erãt eiuſmodi ſigna, niſi ſtatuæ Numinum, quorũ E
præſeferebant figuram, ſummâ culta ſuperſtitione. Sic Palladium ſigillum paruum ligneũ erat, quod Troianum Regnũ tueri credebatur. Nullũ erat nemus, quod antiquis illis tẽporibus numinis alicuius vniuerſali ſub iuriſdictione non eſſet, nullaq; Arbor ſpeciatĩ dabatur, quæ Deos partiales non obtineret, tanquam partialia quædam Templa. *Arbores fuere Numinum Templa*, (ſcripſit Plinius) *priſcoque ritu ſimplicia iura, etiam nunc Deo præcellentem Arborem dicant, nec magis auro fulgentia, atque ebore ſimulacra, quàm Lucos, & in ijs ſilentia ipſa adoramus. Arborum genera Numinibus ſuis dicata perpetuò ſeruantur, vt Ioui Æſculus, Apollini Laurus, Mineruæ Olea, Veneri Myrtus, Herculi Populus: quin & ſyluanos Faunoſque, & Deorum genera ſyluis, ac ſua numina, tanquam è cælo attributa credimus.* Nulla quoque dabatur Arbor in particulari, quæ Deo alicui, aut bono, aut malo, albo ſcilicet, aut nigro non ſubijceretur. Apud Vuandalos, qui Deos quamplurimos in Lucis, ipſoſque Lucos pro Deis habebant, *Belluck* dicebatur Deus albus, & *Zertubuch* Deus niger, bonus ſcilicet, & malus Genius, omniaq; hæc numina ſic ab ſe ipſis conficta adeò magni faciebant, extimeſcebantq; miſeræ Gentilitatis

Muſc.l.3. comm. Lib de morib German Th.V.H.ſuperſtit. p. 450 & 439 l.1. Annal. D.Aug.l.6. de ciuit. D. cap. 9.

Homines, vt tenebrarum pœnis digniſſimos ſe indicarent, quemadmodum Antiquiores Germanorum, qui ſuperſtitione miſerabili ducti Diuos ſuos ſacros, non niſi ligatis manibus, & pedibus adirent, id ſcribente Tacito; *Nemo, niſi vinculo ligatus ingreditur, vt minor, & poteſtatem Numinis præſeferens, ſi fortè prolapſus eſt attollere, aut inſurgere haud licitum. Per humum euoluuntur, eoq; amoris ſuperſtitio reſpicit, tanquam indè initia gentis, vbi Regnator omnium Deus cætera ſubiecta, atque parentia.* Hæc Germanorum natio conſecratos à Thuiſcone ſuorum Regum primò Lucos, & Nemora, in quibus res diuina fieret, habuit; credebatur cæleſte Numen prę magnitudine ſuâ, nec parietibus cohiberi, nec aliquâ terreſtri ſpecie repræſentari poſſe, quin & adhuc Germanis à Luco, quem *Bald*, dicunt (tradit Beyerlinck ex Auentino) denominata nonnulla manent *Balfart, Ballen. Ballengehen*, priſcæquè ſuperſtitionis ſunt reliquiæ, cum illud celebrem ob religionem conuentum, hæc ad ſacras ædes ſalutatum ſuperos proficiſci ſignificent. Nec aptiorem poterant Gentiles ſuis Dijs colendis locum ſtatuere, quàm ſyluas, cum ipſis longè feris deteriores, nil minus, quàm feræ multiplices eſſent, quandoquidem Ethnicus Varro Ethnicorum Numinum conquiſitor ſuprà triginta millia G
commentitiorum eiuſmodi Deorum ſe reperiſſe teſtatus eſt. Rituum propterea, ſacrificiorumque excreuit numerus, quorum *666.* genera Ægyptijs in vſu fuerunt; qui omnes ritus non niſi damnabiles à prudentioribus Ethnicorum quoq; habiti ſunt, *Barbari, ſæui, ferales*, & *inhumani* iudicati --*Barbara ritu*

Lucanus L.1.Phar.

Sacra Deum ſtructa ſacris feralibus Aræ,
Omnis & humanis luſtrata cruoribus Arbos.

Sed ſi omnes Antiquorum erga ſuos Deos ſuperſtitiones recenſere vellemus, deficeret prius dies, quàm ad illarum minimam partem eſſet deuentum. Id ſufficiat, quod ſicuti diuerſis Populis, diuerſa Numina, & hæc vt plurimum in ſyluis colebantur,

Ouid. l. 3. Faſtorum

Pallada Cecropidæ, Minoia Creta Dianam,
Vulcanum Tellus Hypſipylea colit.
Iunonem Sparta, Pelopeiadeſquè Mycenæ,
Pinigerum Fauni Mænalis ora caput.

Solas celebriores ſyluas exaratas tot variarum ſuperſtitiouum in teſtes protuliſſe; quæ quia mutæ ſunt, cauſam noſtri ſermonis aliò conuertemus prodigijs, & oſtentis, oſten- H
dentes quæ in humanis actionibus fugienda, aut appetenda ſint. Sed prius in ſuperſtitionum coronidem addemus miracula magica circà Arbores nonnunquam operata.

Præſtigia

Nec enim ſuperſtitionibus aliquid aptius ſubſequi poterat, quàm ipſa præſtigia ſuperſtitiones omnes in ſe continentia. Sic in Philoſtrato legimus Apollonium Tyaneum vidiſſe Gymnoſophiſtas in Æthiopià, qui Arbores, vt ad humum ſe inclinarent, & humanas efformarent voces, efficiebanr. Quod certè non niſi cacodæmonum operà factũ cenſendum eſt. Refert & Cuſpinianus Guilielmũ Hollandiæ Comitem, vbi contrà Fridericum II. & Conradum eius filium Aquiſgrani Rex Romanus coronatus eſſet, Coloniam redijſſe, lautiſſimumq; Principibus inſtituiſſe conuiuium, in quo, vt fertur, mirabili operà pſeudo Philoſophi cuiuſdam Arbores medià hyeme effloruerunt, & herbæ germinarũt, Quod & Scriptores eiuſdem ætatis tradunt, & multi ſe vidiſſe teſtati ſunt,

Fulgos.l.8. cap. 21.

Arbores loquentes, & mediâ hyeme florentes magicè.

PRO-

Digitized by Google

A

PRODIGIA, ET OSTENTA.

NOſtra hæc de Arboribus Vniuerſalis tractatio, dum prodigialiter hîc procede-
re intendit *Delphinum ſyluis*, ceu blandum tranquillitatis auctorem *appingit.* *Horat. in*
Porrò dicent, ſignificabuntq; futura, & oſtentabunt ea, quæ pra ter naturam *Arte Poet.*
accident in Arboribus producta. Muto ſic Arbores loquuntur ſermone; Viſibiles hu-
iuſmodi voces proſequi, & ab alijs obſeruatas repetere non indecorum, nec inutile *Plin. l. 18.*
fortaſſis erit. De varijs Arborum oſtentis Ariſtandri apud Græcos volumen olim ex- *H.nat.c.2.*
tans memorat Plinius, vt & Commentarios ſuper eâdem re C. Epidij Latinos, dicens, *D. Auguſt.*
qualibus oſtentis Ariſtandri apud Græcos volumen ſcatet. Apud nos verè C. Epidy Com- *tract. 16. in*
mentarij, in quibus Arbores locuta quoq; reperiuntur; ſtatimq; ſubiungit: *ſubſedit in* *Io.*
Cumano Arbor graui oſtento, paulò antè Pompeij Magni bella ciuilia, paucis ramis emi- *Plin. l. 17.*
nentibus. Inuentum Sibyllinis libris internecionem Hominum fore, tantoq; eam maiorem, *cap. 25.*
B *quantò propius ab Vrbe poſteà facta eſſet.* Quod ſine folijs fructificauerint quandoq; Ar-
bores, vt Vuæ, Oleæq; ex Plinio dici poteſt eas ſignificare valuiſſe accidentalem ſolum
Annonæ infelicitatem, indicaſſeq; fructus ſolam deteriorem mutationem ſubſtantiali-
ter eſſe malam; quemadmodum etiamſi planta Arborea in infeliciorem ſpeciem con-
uerſa fuerit, vt cum loco Palmæ v. g. Ficus ſuborta eſt, quæ Piſonis grauis Autoris teſti-
monio, ex Plinio, Pudicitiæ ſubuerſionem M. Meſſalæ, & C. Capij Cenſorum luſtro, præ-
ceſſit. Hinc Arbores illæ, quæ in Agro noſtro Bononienſi Seruio Flacco, & Q. Calphur-
nio Conſulibus anno V. C. 621. Mundi verò ſec. Sculterum 3825. Chriſtiq; antè ad- *Iul. Obſe-*
uentum 135. proprios ſuper truncos, & Ramos fruges cæleſti benigniſſimo influxu na- *quens de*
tas aluere, Ciuitati eidem à 54. annis Nobiliſſimæ Coloniæ Romanæ prærogatiuà illu- *Prodigys*
ſtri Glorioſum illud epitheton Pinguis acquiſiuere. Quid ſimile quoq; cum acciderit *n. 85.*
Vrbi propius Publio Aelio, & Cn: Cornelio Conſulibus, *in Arboribus enim tunc nata*
produntur frumenta, ex eo ſuperandum fore Annibalem, feliciſſima præſagia elici potue- Bonon. pin
runt. Contrarium verò euenire facile poſſe venit affirmandum Arboribus ſubitò, & guis.
C ſinè manifeſta cauſa areſcentibus, aut mutationem omninò præternaturalem à longa, & *Martinus*
totali areſcentia ad ſubitaneam reuireſcentiam, & florificationem ſubeuntibus; quæ fe- *Vuinri-*
ralia ligna igni deuota cenſuere nonnulli, quemadmodum fuere Arbores illæ Anglica- *chius de*
næ paulo antè mortem Aurelij Ambroſij Britannorum Regis Londini pulcherrimo, & *monſtris*
viuidiſſimo virore de repentè ſpoliatæ, ſiccæq; prorſus redditæ: vigente tali pacto in- *cap. 15. p.*
ter vegetantes mortalitate infauſta timeri, & inter ſentientes poſſunt; deuicta verum ex *157. & cap.*
oppoſito procidentia quacunq; lethali omnis exurgit, atq; triunphat felicitas; id con- *18. p. 178.*
notarunt ſemper Arbores collapſæ, quæ ſe ipſas in priſtinum nullo adiuuante locum *Symphor.*
reſtituere. Tempora ciuiliter euerſa priſtinam hoc pacto repetiere fortunam anno V. *Hort. l. 2. c.*
C. 102: tempore Caij Marij, & Caij Flauij Conſulum; validiſſimo namquè concurrente *21. ex Tur-*
ſuperum cauſarum Virtute naturalium, effectus omnes roborantur non modò ſed me- *nebo.*
liorantur in congeneis omnibus rebus affinitate quadam iunctis, quãdo conſenſus vnus, *Iul. Obſequ.*
conſpiratioq; vna vniuerſum terrarum orbem conſeruat. Refert Sabellicus Arborem *de Prodig.*
quandam fuiſſe pedum quadragenum altitudine, craſſitudine biſſeptenum in Thuringis *nu. 103.*
Galliæ ſua ſpontè in diuerſum tranſijſſe; nec multum ab indè Saraceni vaſtarunt Italiam; *Sabell. l. 9.*
D Anereticis itaq, Dominantibus cauſis ferales, & ſucciſorij nonniſi expectantur effectus, *Enn. 8.*
necnon magni momenti alterationes; ſed quis non expaueſceret in illius Prodigij, ſeù
Oſtenti recordatione, quod in Herefordenſi Angliæ Prouinciâ, in Oppido Kenneiſtono *in Epiſt. ad*
accidiſſe traditur à Viglio Zuichemio, ſcilicet in Monte Mercleo oppido prædicto con- *Gulielmũ*
termino, vbi terra diſceſsit, montemq; cum ſubiectâ caute, (ingenti ſtrepitu prius, & *Koðnum.*
ſtridore præmiſſo, vt longè exaudiretur) ac ſi ex diuturno ſomno conſurrexiſſet, & iam
migrare contenderet, ſpontè ſua ſe extulit, in ſuperioremq; locum relicto cubili profun-
do contendiſſe; Quò cum veniſſet, & conſtitiſſet triduum integrum, Mons prædictus
iter denuò fecit, ità vt ſeptimam antè Matutinam 40. paſſibus à primo loco abfuiſſe
conpertus fuerit. Abſtulit prætereà ſecum Arbores, caſas, ouiumq; & pecudum adhuc
paſcentia Armenta ſimul, atque Paſtores. Arborumq; ipſarum aliæ, aut in itinere ſitæ
Monti prædicto accedenti adiunctæ ità coaluerunt, vt nil melius, ſi inibi prius radices
egiſ-

Digitized by Google

egiſſent, aliæ vero infeliciores terræ dehiſcentis hiatibus obrutæ iacuere. De Statuarum E
lignearum ſudoribus prodigioſis, & omninò præternaturalibus eſſet aliquid dicendum,
Iul. Obſequ. prod. 47. loquendo de ſudoribus ab intrinſeco prouenientibus, minimè autem ab auſtrino aere humidiore, & denſiore illuc appulſo, & in guttas concreto, vt ſæpè accidit in guttis è ſuperficiè marmorum procidentibus, ibiq; naturaliter concretis; ſed illos conſultò breuitatis causâ omitimus. Addemus vnũ illud, quod præter naturã euenisse non eſt negandum, circâ ligneam ſtatuam in Herculis Templo tempore conſulatus L. Cornelij Lentuli, & P. Vilj Trappuli, cui capilli inopinanter nati fuere: cuius cauſam non erit poſſibile aſſequi à natura non adeò remotam, quæ non minetur omen longè malum. Eiuſdẽ potuerunt eſſe ſignificationis Vuæ quædam barbatæ, quæ in Germania propè Landauium oppidum obſeruatæ fuere anno Domini 1541. de quibus in Volumine monſtro-
Iul. Obſ. prod. 7. rum Aldrou. actum eſt; quemadmodum etiam ſerpentigena lignea Columna, quæ tempore Tarquinij ſuperbi Romanorum poſtremi Regis ipſi Regi, pluribuſq; alijs exitium denunciauit illos perſequendo, & percutiendo. Multa inſuper Prodigia, & oſtenta haberi poſſunt inter Teſqua, quæ ſunt loca ſecundum Feſtum edita, aſpera, & inculta de
Horat l. 1. ep. 14. quibus Lyricus, ***namque deſerta, & inhoſpita Teſqua***. Horrores Syluarum horrendas F
Iul. Obſ. prod. 8. quandoq; voces protulere, inter quas Syluas Arſia antiquiſſima Hetruſcorum perhibetur, quæ anno Vrbis 245. in Romanorum cum Vejentibus pugna percelebri, dum intempeſtæ noctis tenebræ denſiores erant, has ambiguas articulauit voces, ***in Exercitu Romanorum contrà Vejentes Hetruſcorum periſſe plus vno, & vieiſſe in bello Romanum.***
Idem Obſ. prod. Aliæ aliquando Syluæ ſe oſtenderunt infenſas auibus ipſis, à quibus hæ omninò exulare, & proprios deſerere nidos coactæ fuerunt, vt Lucus Anagninus Dianæ ſacer vetuſtos apud illos ethnicos Romanos anno Vrbis 208. ſub conſulatu ſecundo Marci Valerij Leuini, & quarto Marci Claudij Marcelli: quod à malignis proceſſiſſe ſpiritibus in falſo illo Pſeudonuminum cultu infælices horum cultores damnificantibus credendum eſt, & præcipuè qnia, vt Plutarchus refert, in Pellene Achaiæ Caſtello à ſinus Cotin-
In Arati vita. l. 8. Geogr. tiaci Littore LX. ſtadijs, ex teſtimonio Strabonis, diſtante, quoties ex Dianæ Sacello eius ſimulacrum à Sacerdotibus mouebatur, tam prodigioſam, aut ſatius loquendo, tam noxiam, & diabolicam illud vim habebat, vt propinquæ Arbores infæcundæ redderentur, hominibuſq; intenſus incuteretur terror, & oculorum acies ad proximam occæcationem obtunderetur. Arboreas demum in nubibus conſpectas quandoq; fuiſſe G
Admir. Meteor. cap. 11. prodigioſas figuras Meteoroſophis haud eſt in ambiguo. Quod pro portento habitum eſt in Saxonia antè mortem Ioannis Ducis, & Electoris; ipſam enim hæ præceſſere ſublimes in Aere picturæ. ***Arbor***, (vt ſcribit Ionſtonus) ***primò erat marcida, & euerſa; expeditus hinc eques, truncatam ramis geſtans Arborem; tum magna, & atra Crux in denſa nube tandem ex eâ fulmen viſum eſt excuti horribile, ingenti cum ſonitu.*** Sed Prodigia, & oſtenta Horribilia linquentes Monſtroſitatibus, & deindè Fabulis ſuauioribus in explicandis calamum exercebimus; dũ curioſas herclè, atq; cum volupate ſuſpiciendas monſtroſitates iam oſtendunt ordinatè nobis Radices Arborum, Ligna, Rami, Folia, Flores, & Fructus, quarum aliquas mox proferre liceat

MONSTROSITATES.

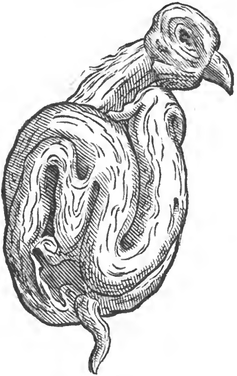
PRoprium Radicum eſt ſerpere, non autem extrà tellurem repere, neque volare; H
verum in harum monſtroſitate Arborea Radix videtur aucupari volatus quandam ſpeciem, dum Buboniformis potuit apparere, cum capite, oculis, roſtro,
Radices Monſtroſæ. collo, & alis, licet implumibus, vt in hac Tabellâ, quæ pro exemplo habet Iuniperinarum Radicum quandam conglobationem, ſeù circumvolutionem, quæ pulli iam conformati in Ouo, & mox excludendi refert imaginem; cui Diſtichon hoc ſuccinimus;

Plantarum Vitam natura orditur ab Ouo,
Quod ſolidè Bubo ligneus iſte probat.

Radicem huiuſce præcisè magnitudinis in ſuo aſſeruat muſæo D. Iac. Zanonus Botanicus Bonon. perinſignis: ad cuius normam pictor ſubſequentẽ delineauit, & ſculpſit. Venæ ſuccedent monſtroſæ, neruiq; in quibus ſæpè ſæpius admirabiles figuræ variarum rerum, & ſpecies, quæ fabrili manu effigiatæ videntur, apparent. Vnam Fraxineam Cru-
ccm

Digitized by Google

Bubo Rhizomenos.



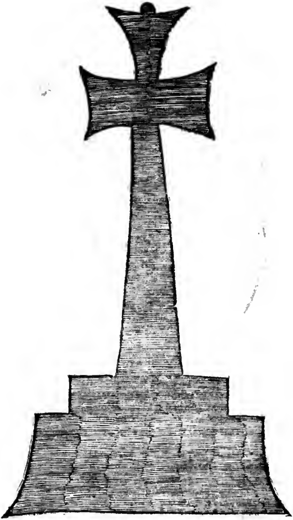
cem pro venoſorum, ſeù neruoſorum monſtrorum imaginibus exhibebimus. Hæc in igno Fraxineo à tempeſtate fracto in Anglia anno Domini 1559. menſe Martio perhibetur inuenta, cuius mentionem habet Alanus Copus, multaſq; denotauit iuſtorum tribulationes, à quibus tandem Dei miſericordia liberarentur, vt innuit Io. Fenus his de illâ Carminibus. *Dialogo 4. contrà Hæreticos fol. 507.*

Hanc Crucis effigiem, pie Lector, Fraxinus ipſa,
Quem legis hîc, anno, menſe, Dieque dedit.
Arbor apud VVallos Stradlingi creuit in aruis:
Hic Torquatus eques, ſi modo quæris, erat.
D *Tempeſtas oritur, fortis confringitur Arbor:*
Exhibet hanc mollis deinde Medulla Crucem.
Formam Charta docet, Nux Auellana colorem,
Menſurâ, expreſſit quam tibi pictor, erat.
Fraxinus hæreticos duros, hominesque rebelles,
Mites corde viros tecta medulla notat.
Fraxinei Chriſti obſcurant inſignia trunci,
Obſcurata tegunt ſigna, viroſque premunt.
Sed Libani Cedros tandem, hæreticoſque rebelles
Confringet ſummi ferrea Virga Dei.
Tunc cultuſque Dei, Pietaſque, Fideſque vigebunt,
Exeret & celſum Crux tua, Chriſte, caput.

No-

Digitized by Google

Crux Xyloneuris



Nobis pariter huic feliciſſimæ monſtroſitati Diſtichon ſequens apponere placuit,

Te iuſſam portare Crucem quid Homuncio tædet?
Quando vel ipſa vides Robora ferre Crucem.

Sed Nodi Arborei nullis alijs cedunt Arboreis partibus in monſtrandis omnium, & quarumcunq; rerum ſimulacris, idq; fatebitur admirabundus quicunque ſequentem *Vetula effigies Xyloſyndeſmis.* Vetulæ effigiem in oleagineo nodo à natura delineatã ſpectabit hoc Diſticho animatã.

Quem cernis vultum, longaua eſt Nodus Oliua;
Pallada pictricem ſic manifeſtat opus.

Ex

Digitized by Google

A 

Ex multis huiuſce naturalis picturæ taleolis mihi conceſſis à D. Iac. Zanono duas in meo Muſæo pulcherrimas, cariſſimaſq; aſſeruo, quarum alias alibi videre licet, vt in Coſpiano Muſæo publici quoque iuris hic Bononiæ facto.

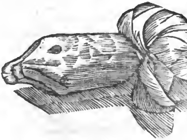
Suas habent & Folia monſtroſitates; nam alia videre eſt tuberculata, alia clauata, alia ſeiunta, alia vnita, & ceù calyculata, vt Vlmea ſequentia, quibus Diſtichon hocce adaptauimus. *Folia Caliculata.*

Det vitam Viti magis Vlmus, vt alma marita
Vaſcula in hac rores colligit Ambroſios.

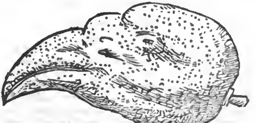


Flere inſuper haud vetant flores, qui tetras, & formidoloſas præbent videndas imagines quemadmodum caninus eſt Rictus Granati Pomi à nobis elapſo anno 1665. obſeruatus, & ita receptus hoc Dimetro. *Flos Cynocephalos.*

Ne temere hac carpas, ne ſis noua fabula Mundo.
Latrat ab Elyſys horridus iſte Canis.



Limon tandem Αετοπρόσωπος Aquilæ caput referens notas optimæ ſignificationis *Limon Aqutliniformis.*



pro-

Digitized by Google

propter Aquilæ maieſtatem,Regiaſque prærogatiuas,necnon Viuacitatem innuit,quarè Diſtichon hocce illi inſeruimus. E

Nunc Aquila hic Limon, renouatrix mira iuuentæ
Fit tibi, quo ſumpto ſacla Aquilina trahas.

Cœterum alia non ſanè pauca inter fructus monſtroſa nobis eſſent in promptu afferenda, ſed quia de his agetur in ſuis particularium Arborum capitibus,ideò ſat erit hæc pauca protuliſſe. Non ſubticebo tamen quod nō vulgari eſt dignum animaduerſione, Naturam ſcilicet varijs nos alloqui ſolere modis, atq; admonere, & per has præcipuè Plantarum ſignaturas, quas vel ſingulis renouat annis,ordinariè procedendo ſub miſſa veluti voce; aut extraordinarie vociferando quodãmodò per ipſas monſtroſitates,etſic à malo retrahere, atq; ad bonū nos incitare conari;quas omnes mutas voces Natura ſagax noſtram ad vtilitatem recondit,expreſſaſq; ſæpè noſtris viſendas, atque legendas oculis præbet. Harum plures ſpecies realium literarum latentes de potentia ad actum artificiosè educere conati ſunt ingenioſiſſimi Neoterici, vt videre eſt apud doctiſſimum Gaſſendum,qui citat Dauiſſonum quendam Sarmatam,qui in lixiuio ex cineribus candidiſſimis vrticarum facto, & congelato innumeras ſpecies, & ceù tot Vrticarum Idola F obſeruauit, vt & etiam in Reſina abietina intrà Retortam pro deſtillatione apparata, & compoſita multas apparere Abietum Arbuſculas cum ſuis Radicibus, Truncis, Ramis, Folijs, & Fructibus nos certiores Chymiatricè reddidit, ſubiungitq; Doctrinam hanc clariſſimus Gaſſendus; quod ea Albuminis pars in Ouo Gallinaceo,quam *Chalaſam* vocant, & veluti quoddam tuberculum apparet,eſt Pulli ſentientis Germen, ex quo Pullus conformatur,cui propterea pars lutea cohæret,tanquã adiunctum Alimentum cōnaturale, quo vſq; Pullus ab Ouo excluſus extrinſecam capiat eſcam; ità eſt in Nucleo ſemineo Arborei Oui, in quo, præter manifeſtam particulam,in qua vis adeſt germinandi, & ex qua prima ſtamina fiunt, adeſt copioſa quædam ſubſtantia, quæ abſumitur in Alimentum primum; illa autem particula germinatiua ea eſt quam inſtinctu Naturæ cognoſcunt formicæ,quamq; præcisè erodunt,nè Granum quod diutius ſibi ſeruare intendunt germinet, & naſcatur. Et proptereà Empedocles non ineptè dixit Oua parere; Ex quo Clariſſimus Ioſephus de Aromatarijs Aſsiſias, Medicuſque Venetus mihi dum viueret amiciſſimus has formauit propoſitiones. j Plantas prolificum generare ſemen, illudq; excernere in uocatis ſeminibus, velut in paruis Vteris. jj. Materiam illam ſpiritu innato, & affluente mediante, in veram Plantam Organizatam,conformatam, viuificatam mutari. jjj. Plantulam varijs modis in Lucem exire ruptis putaminum retinaculis, vt pulli viuentes, & ſentientes faciunt. jjjj. Eandem Plantam natam extrà terram diù viuere non poſſe abſque eo quod à terra foueatur, alaturque. jjjjj. Ortam Plantam Terræq; mandatam non amplius recipere à vocato ſemine per adnatas vias, ceù per vmbilicales venas Alimentum, ſed à terra exuctum per ora radicum ſibi prolicere; quē modum plantarum Generationis viſus eſt innuiſſe Lucretius dum cecinit. G

Phyſic. ſect. 3. mecro 1. libro 4. capite 4.

Teophraſt. de cauſis pl. Ariſt. l. 1. c. 7. de pl. c. 2. In Epiſt. de generat. plantarum.

Arboribus quoniam Baccæ, Glandeſque caducæ
Tempeſtiua dabant Pullorum examina ſubter, &c.

Lib. 6. de nat. rerum. Galenus C. de ſemine

In his dubio procul Arboreis Ouis cum plurimum de ſeminali reperiatur Virtute, quæ conſiſtit in facultate admodum vegeta, materiaq; elaborata, quæ ſecundum Stoicos conſtituit, & confirmat Animal; nil mirum ſi granum licet exiguum mole in tantam excreſcat magnitudinem, atq; in tam longam perduret ætatem; ad quod ſequenti nos alluſimus Diſticho. H

Maxima formatrix exili conſidet Aluo,
Vndè Æuum ex Ouo proſilyſſe vides.

In his ſementigenis fructibus Arboreis quam plurimæ poſſunt erui, & depræhendi ſignaturæ,tot veluti characteres, ex quibus variæ rerū proprietates, accidentiaq; diuerſa prænoſci poſſunt iuxtà Doctrinam traditam à doctiſſimis viris Oſualdo Crollio, & Ioanne Baptiſta Porta,ex quibus vel Cardiaca, Alexipharmaca, Capitalis proſpera, vel improſpera in illis reſidens virtus dijudicatur,& proptereà paſſiones, & actiones, inter Phyſica ſubiecta ſublimes, debileſuè, humanæ item, vel ferinæ, demiſſæ, vel ſublimes ad apparentias monſtroſitatum variarum ſolent, & realiter ſubſequi, ſicq; tam nobilis, & erudita coniectura rariſſimè fallit; & cur dici non poſſet, apparente monſtroſitate Nucum efformatarū à natura extraordinariè operante in ligno nucco carioſè concamerato

Lib. de ſignaturis internis rerum. Phyſiognom.

Nucum

Digitized by Google

A nucum prouentum in viuentibus Arboribus vberrimum ſubſecuturum? cum agens in patiens benè diſpoſitum agere præſupponatur. Et cur lignum medicè conſideratum ſimulacra oſtendens animalium non poſſet haberi tanquam animaleitatis defenſiuum, vel etiam deſtructiuum? Imo cur Viſcerum ſentientium Animalium ſolidè concreta effigies, quam in hoc Quorneo iuuenculo Ramo vulnerato à nobis obſeruato cernere datur, ſucci Arborei vim viſcerum inſtaurat iuam coniectamur? quoniam ſubſtãtiæ ligneæ fluor concretus cum vegetantis Animæ formatrici Virtuti aſſocietur, nullibique otiari credatur, analogam ſibi virtutem vbicunque ponatur adiuuabit. Ipſi ergo ſic metricè alluſimus.

Vberior Lignum fœtura euiſcerat; iſtud,
Cum fructus nequeat, Viſcera nuda parit.

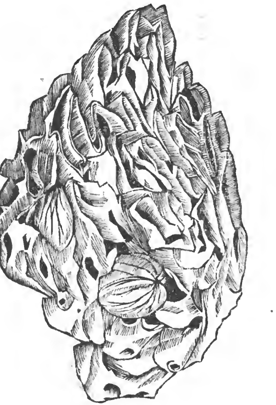


Quod autem in Ligno veteri, carioſo, & foraminulento, Nucei Fructus ficei ſpecies præclariſſimo fuerint Aldrouando obſeruata, monſtroſum certè fuit, & haud vulgari cõſideratione dignum; circa quem effectum plura ſeſe offerrent dicenda, quæ, quià principia requirerent Philoſophica Peripateticis nõ ita conformia, acutiorum ingeniorum exercitationibus relinquimus omnia; & eo magis, quia nullam noſtri Auctoris ſententiam circa huiuſmodi tabellæ delineatam formam inuenire potuimus.

H In-

E

Lignum Nuceum carioſum cum ſculptis Caryotidibus abſque puluinato cortice,

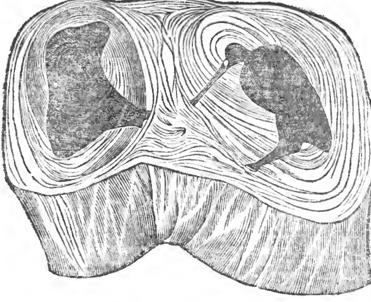


Inter Plantarum Monſtroſa in Volumine de Monſtris Aldrouandi noſtri Præclariſſimus Ambroſinus pag. 630. poſuit Simulacrum Hominis in Radice cuiuſdam plantæ pronè, & ſupinè delineatum:aliudque in Paralipomenis Monſtrorum pag. 157. ponitq; item Simulacrum Serpẽtiforme in Radice à natura cælatum, cuiuſmodi certè nos plura obſeruauimus. Et cum in eodem Volumine pag. 674. afferatur præſens Icon Trunci H ArborisIndici cum duabus figuris, circà eas nobis occurrit dicendum, quod natura voluerit in huiuſce bicorporeâ quodammodo Arboris medullà duo Animalia delineando,alterum terreſtre,Canis, in anteriori ſaltem parte ad inſtar, & alterum aereum, & aquatile ſimul, nimirum Ardeæ ſimile, ſe declarare in mixtis adeſſe pluſquam virtualiter Elementa,& in illa ſpecie Arboris medicarum virtutum diuite recognoſcendas eſſe prærogatiuas valde inſignes, atquè multiplices.

Lignum Bicorporeum cum medullaribus Animantum Simulacris.

Sed

Digitized by Google



Sed vlteriores circa rem hanc naturalium rerum ſpeculationes curioſioribus inge-
C nijs, & eleuatioribus relinquamus; ad Fabulas ſuauiores, nec omninò inutiles calamum conuertamus.

FABVLOSA.

Ridiculum certè eſt dicere Arbores terrâ antiquiores eſſe, quaſi quòd hæ ſine tellure conſiſtere poſſint, hinc appoſitiſſimè cecinit Ouidius *Philoſtratus in Vita Apollonij T. l. 6. c. 16.*

Exit in immenſum facunda licentia vatum,
Obligat hiſtorica nec ſua verba fide.

Cuius fabulæ inuentio Sardis attributa fuit ex Apollonij Thianei teſtimonio. Anile item commentum eſt aliorum dicentium ex Arboribus natos Arcades filios Iouis, & Caſtoris, atque ante Solem, & Lunam procreatos, vndè Statius *Ouid. l. 3. Amorum. Paul. Gyrald. f. 156. Lib. 4. Thebaid.*

Arcades huic veteres aſtris, Lunâque priores
Agmina fida datis: nemorum vos ſtirpe rigenti
D *Fama ſatos, cum prima pedum veſtigia tellus*
Admirata tulit, &c.

Immò, & vniuerſum Genus Humanum tali pacto natum ex Arboribus, quemadmodum ipſe Statius proſequitur —*Nondum Arua, Domuſq; nec Vrbes*
Connubijſquè modus; Quercus, Lauriq; ferebant
Cruda puerperia: ac populos vmbroſa creauit
Fraxinus; & fœta viridis puer excidit orno.

Idemque prorſus repetit Flaccus. *L. 10. Argon.*

Olim Abies, Alni, Quercus, Fagiq; ferebant
Cruda puerperia, ac populos vmbroſa creauit
Populus, & fœta viridis puer excidit orno.

 Inter

Inter Poetarum figmenta ſæpiſſimè reperiuntur hominum transformationes in Ar- E
bores ſecundum ipſos veras, & reales, non autem ſimpliciter imaginarias, & per quan-
Io. Bapt. dam operationum ſimilitudinem, atque attributionem, prout eſſet dicere Alexandrum
Porta Phy- Magnum fuiſſe Leonem, ob liberalitatem Leoninam, faciemque lineamenta Leonini
ſiogn. lib. 2. vultus præſeferentem; atque ſagaciſſimum in ſpeculando Platonem, caniſque Phyſiog-
c. 1. nomiam oſtendentem in canem veluti conuerſum. Legitur in Antonini Liberalis con-
Ant. Liber. gerie transformationum verè fictarum Therambum quendam ad radices Othrys Mon-
Metam. nu. tis Armenta paſcentem, ob conuicia in Arborum Nymphas ab ipſo effuſa in Ceram-
22. bem volatilem, Cantharum ſcilicet ligna erodentem, fuiſſe conuerſum. Pueri Meſſa-
piorum, eodem Auctore ſcribente, cum Nymphis contendentes de ſaltandi præſtan-
tia temeritatis pœnas luerunt, & immobiles Arbores facti sũt: Sic nugatur ille. *Erat pue-
rorum ſaltandi modus ruſticus, vtpotè Paſtorum, at Nymphis omnia ad elegantiam ſub-*
Num. 31. *inde accreuerunt, victiſq; pueris ità eos compellauerunt. Prouocaſtis pueri Nymphas
Epimelides; ergo vecordes victi dabitis pœnas; puerique eo, quo conſtiterant loco, ad Nym-
pharum fanum in Arbores ſunt mutati.* Non fabuloſum tantum, ſed omninò temera-
Lib. verarũ rium videtur Arboreum illud hominum Genus lunare ſomniatum à Luciano in hunc F
Hiſtoriarũ modum: *Quæ intereà in Luna verſatus viderim, quæuè noua, & inaudita cognouerim,*
ſic in ſcri- *dicam. Genus hominum apud illos eſt, qui dicuntur Arborei, idq; hoc modo naſcitur. Teſti-*
pto ab eo *culum hominis præcidentes in terram plantantium modo defodiunt. Indè autem exoritur
Arbor carnea maxima, vt Phallus, ramos quidem habet, & frondes, fructus verò cubi-
talis Glandis. Vbi autem ea matura fuerint, decerptas cudunt, atque in homines effin-
gunt. Pudenda autem habent appoſititia, quidam eburnea, pauperes autem lignea, qui-*
Ex Georg. *bus coeant, & vxoribus miſceantur, &c.* Æquè infanda eſt illa Paracelſi Chimæra de
Bert. Camp. Homunculi in Phiala vitrea generatione, & partu; aſſerit enim ventoſus ille machina-
mentarius ex ſemine humano in Ampulla vitrea contecto, & equino ſub fimo aliquan-
diu ſtabulato homunculum prodire. Eò deuenere Antiquorum ludibundæ imagina-
tiones, vt crederent Mortuorum Animas ab Arboribus pendere iugi tranſmigrabilita-
Laert. in te ſuſpenſas. Quam Pythagoricam præcipuè opinionem ſic expreſſit Laertius. *Homeri*
Phytag. *autem Animam ex Arbore pendentem, ſerpenteſq; illam circumdantes, ferunt.* Sic & Eu-
phorbius dixit ſe aliquando Ethalidem fuiſſe, atque à Mercurio pro munere accepiſſe,
vt Anima illius perpetuò errore vagaretur, & in quas vellet Arbores, vel animantes G
commigraret. Nympharum agreſtium, & Arborearum vulgatiſſimæ ſunt fabulæ pe-
nes Ethnicitatem, quæ Dæmones, Generis Humani licèt hoſtes infeſtiſſimos, varijs mo-
dis, atque nominibus ſub diuerſis venerabatur. Inter ficta illa Numina Napaeæ, &
Dryades, atque Hamadryades Syluarum, ſiuè Arborum Deæ numerabantur
4. Georg. *—— Faciles venerare Napaeas,*

Cecinit Maro; eædemq; relatæ ad Montes Oreades dicebantur; quæ circà Flumina
Naiades, Pratorum Nymnides; quam ad rem Chanon Lampſacenus ſequentem con-
Boccat. de texuit fabellam. Rhœcum quendam fuiſſe ait, qui cum cognouiſſet Arborem quandam
Geneal. non longè ab eo, vt procideret, & aduerſo caſu proſterneretur, eſſe conſtitutam, miſit
Deorum l. 7 filios ſuos, qui eam ſuſtentaculis fulcirent. Quamobrem Nympha eiuſdem Arboris co-
c. 14. ram ſe offerens Rhœco, pollicitaq; ſe gratiam facti illius relaturam, iuſſit vt, quod vel-
let ab ſe, poſtularet. Tunc ille, vt cum ea carnaliter iungi liceret. Quod illa annuit, ità
tamen, vt ab alterius mulieris conſuetudine caueret; fore autem internunciam vtriuſq;
Meliſſam. Sed cum ille aliquando intenſius operam daret ludo, adſtitiſſe Meliſſam, H
quã cum ibi paulò acerbius ipſe increpaſſet, irata illa, factum eſt, vt oculis captus redde-
retur. Eſt Fabula ſecunda ex Libris Metamorphoſeon Sulmonenſis Poetæ eruta de
Ouid. l. 11. Thracijs Matronis, quæ ob Orphei earum ſacrificuli necem à Libero Patre vltore in va-
Metam. fab. rias Arbores mutatæ fuere his contenta carminibus.
2.

Non impunè tamen ſcelus hoc ſinit eſſe Lyæus,
Amiſſoque dolens ſacrorum vate ſuorum
Protinus in Syluis matres Ædonidas omnes,
Quæ videre nefas torta radice ligauit.

Similis exitus Fabellam conſingit Io. Baptiſta Pigna elegenter commentus Satyros,
poſtquam Arcadiæ Nymphas flectere nequiuerunt, ſe Latium petituros ſimulaſſe; Nym-
phas intereà imprudenter fontem ingreſſas, mox fugatas, in diuerſas abijſſe formas, &
præcipuè Arboreas; quod his expreſſit carminibus.

Dum

Digitized by Google

A *Dum nonnullæ etiam validà radice tenentur,* *Satyra 8.*
Effundunt vitam, & gemitum; & dum brachia tollunt,
In ramos conuerſa virent, frondeſque capilli,
Et folia euadunt, dureſcit cortice corpus.

Arboris cuiuſdam Fabuloſæ mentionẽ fecit & D. Gregorius Nazianzenus, cum allegoria tamen haud inutili, tali pacto. *Arbor quædam eſt Fabuloſa, quæ exciſa magis germinat, & contrà ferrum decertat, &, ſi quid mirabilius in re mirabiliori dicere oportet morte viuit, & abſciſſa pullulat, necnon conſumpta augetur: hæc referunt Fabulæ, & Arbuſti illius Natura talis eſt. Mihi autem manifeſtè videtur tale quid Philoſophum eſſe, qui per afflictiones clareſcit, & ex grauibus materiam facit Virtutis.* *In Oratione poſtquã reuerteretur ex agr.*

Cornu Acheloi in Taurum mutati, & ab Hercule Victore ſubtractum Fabulæ Cornucopiæ anſam dedit, quam ſic explicat Muſa Naſonis. *Ouid. l. 9. metam. fab. 1.*

Nec ſatis hoc fuerat: rigidum fera dextera cornu
Dum tenet, infregit, truncâque à fronte reuellit.
B *Naiades hoc Pomis, & odoro flore repletum*
Sacrarunt, diueſquè meo bona copia cornu eſt.
Dixerat, & Nympha ritu ſuccincta Diana
Vna miniſtrarum, fuſis vtrinque capillis
Inceſſit, totumque tulit prædiuite cornu — Autumnum, &c.

Quin & eadem Muſa non intactum reliquit Proteo Fabuloſo maris Deo familiarem fuiſſe tranſmutationem in quamlibet voluiſſet Arborem: ſic enim de ipſo Ouidius; *l. 8. met. fab. 10.*

Sæpe lapis poteras, Arbor quoque ſæpe videri.

Et noſtri temporis Vates eximius, nec ipſo Ouidio, Iudicio meo, minus ſuauis, Ioſeph Baptiſta de Proteo quoq; cecinit *Epig. 12. centur. 1.*

Planta comam renouans obducit cortice numen.

Fabula Periclymeni Herbæ nemorenſis, Arboreſq; arctiſſimè circumplicantis eiuſdẽ Herbæ naturam in mentem reuocat hîc innuendam. Hæc eadem Herba fruticea à Bononienſibus Matriſylua, & vulgò *Ligaboſco* appellatur, variaſq; formas in modo ſcandendi ſuper Arbores induens, necnon etiam ſubiectas Arbores ipſas variè figuratas reddens, figuram ſequentem coclydeæ columnæ in Oxyacanthæ Arboris tenello ramo à me obſeruato effigiauit, cui propterea ſequenti Diſticho alluſi. C

Mater habet nati circundare brachia collo,
Iſte Columnatam conglobat effigiem.

Hanc tamen Fabulam amœniſſima ſimul, & doctiſſima Balthaſſaris Bonifacij Archidiaconi Taruiſini Muſa de literis omnibus melioribus optimè merita, & cui egò plurimum me fateor obſtrictum, ſic egregiè deſcripſit. *Muſarum lib. 6. n. 9.*

Arua Periclymenus patriâ pietate regebas
Arida ſaxoſa, ſed benè culta, Pyli,
Iam ſenior, Fratriſque Dies viſurus, & ipſe,
Cui tria lanifica penſa dedêre Dea.
Clauiger Alcides Pylium niſi littus adiſſet,
Ac pede Neſtoream non tetigiſſet humum.
Fraternos tamen aquauit virtutibus annos
Vir ſuperans omnes integritate viros.
D *Quotque animo dotes habuit, tot corpore formas*
Huic Neptunus auus ſumere poſſe dedit.
Contigit hoc alijs: Proteum, Vertumnum, Acheloumq;
Munus id à ſuperis obtinuiſſe ferunt, &c.
Hunc Dryades fleuere virum, fleuere Napaa,
Plorarunt fontes, indoluitque nemus.
Cumque Maris Nymphis luxit Moderator aquarum,
Nam tetigere pium fata Nepotis auum.
Vtque ſit in longum memoranda minoribus aeuum
Tam ſuperis chari, vitaque, morſque viri.
Membra Periclymeni ſacram conuertit in Herbam,
Quique volabat auis, fixus inhæret humo.

Mutantur folijs pennæ, radicibus vngues,
Clara vicis nitidi lumina floris habent.
Iure Sacram dixi, ſuperum quæ ſigna coronat,
Stemmata numinibus, ſertaque grata facit
Illa Deum niueis exornat floribus Aras,
Templorum decorat frondibus illa fores.
Perſtat adhuc Virtus, variaſque dat herba figuras,
Priſco, & apud Pylios nomine gaudet adhuc.
Hanc verò Matrem Syluæ noua lingua vocauit,
Syluarum fuerat dictus, & ille Pater. E



Sed & Fabulas variare liceat. In Aulide Lucus fuit, quem Græcanici exercitus Dux Agamemnon Violauit, capra in eo paſcente interfecta, quamobrem indignata Diana aerem infecit, ex quâ lue Homines, & Animalia ferè cuncta periere, nec antè ſedatum fuit hoc malum, quam huic Iphygenia Agamēnonis filia immolaretur; id inter Poetarum figmenta reperitur. F Adeò proni in fabulas erant antiqui, vt Arboribus quoq; colloqui, eaſque in conſortium propriarum actionum admittere paſſim conſueſcerent; ſic apud Ariſtænetum in Amoribus Acontij atq; Cydippes Acōtius ipſe fingitur Arbores hunc in modum identidem alloqui. *Vtinam & mens vobis, Arbores, & vox eſſet, vt hoc vnum dictitaretis Cydippe pulchra, vel ſaltem corticibus inſcriptas ferretis* G *hoc ipſum teſtantes literas: liceat mihi propediem Cydippe formoſam te, & iurandi Religioſam dicere, &c.* Inter fictiones verarum hiſtoriarum ſic nuncupatarum Luciani adeſt illa de Arboribus radice carentibus fabula maiori ſaltem ex parte, vt ſuperius tetigimus.

Ariſtanetus Epiſtolarum lib. 1. ep. 10.

Eiuſmodi eſt & quod alibi refert hic Nebulo, quod ſcilicet in fabuloſis Τῶν μακάρων Inſulis. *Suaues quadam, auræ ſpirantes leniter Syluam mouebant vt ex motis ramis dulces, & perpetui cantus ederentur, ſimiles ijs qui in locis deſertis obliquis fiſtulis reddi ſolent.* Sed longius à veritate differit hic Vaniloquus, H vbi refert ſe abſorptum à cete MC. Stadiorum longitudinis, in cuius ventre Syluam reperit. *Nam &* terra ſcribit, *& colles erant, vt conijcio, ex eo quem abſorbſerat limo accumulati. Igitur & Sylua in his innata erat, & Arbores omnigenæ, circuitus autem terræ Stad. CCXL.* Inde figmentum hoc extructum, quod immaniſſimæ vere molis inter Piſces ſit Balena, & ideò nonnunquam, vt ce:init Mantuanus.

Libro de Bello Venet.

Viſa

A *--Viſa eſt humeris Lucos portare virentes.*

Feruntur & in Epiſtola Alexandri Nepotis fabuloſi (vt arbitror) Arbores duæ, quarum altera Solis, altera Lunæ nuncupabatur. Vtraq; primis ſui Planetæ influxibus petita reddebat oracula, quin &, quod mirabilius eſt, in Ecclipſibus vberrimis fluebat lacrymis. Cupreſſos frondibus imitabantur in mediò Luci conſtitutæ, altitudinis pedum fermè centenorum. Eas Alexandro adeunte, cum ſyderum Cognatorum afflatu percuterentur, in voces, & oracula ad ſummum cacumen reſolui Magno circumſtantium ſtupore traditur animaduerſum. Sed hoc nedum fabuloſum eſt, verũ & ſuperſtitioſum. Pulcram tamen inde Moralitatem elicit Cauſſinus ex quo *Solis, & Lunæ Arbores haud Fabuloſæ ſunt Eccleſiaſtici, Ciuileſque Magiſtratus, qui ſuorum Principum afflatu leges tum diuinas, tum humanas interpretantur, quarum certe oraculis hic orbis terrarum adminiſtratur*. Quam ad rem & Gelaſius Papa Afer in Epiſtola ad Anaſtaſium Imp. *Duo ſunt* (inquit) *Imperator Auguſte, quibus principaliter hic regitur Mundus, Auctoritas Sacra Pontificum, & regalis Poteſtas*; Sed ad Fabulas iterum redeamus. Nec niſi Fabella pariter eſſe videtur (niſi alius ſubſit ſenſus) quod de radice quadam ſcripſit Ioſephus. B *In valle*, inquit, *qua Ciuitas à parte Septentrionali cingitur, quidam Lacus Baaras appellatur, vbi radix eodem nomine gignitur, quæ flammæ quidem adſimilis eſt colore, circà veſperam verò veluti iubar fulguras. Accedentibus, eam & euellere cupientibus facile non eſt, ſed refugit, nec prius manet, quam ſi quis vrinam muliebrem, vel menſtruum ſanguinem ſuper eam fuderit. Quin etiam tunc ſi quis eam tetigerit, mors certa eſt, niſi forte illam ipſam radicem ferat de manu pendentem. Capitur alio modo ſine periculo, qui talis eſt: Totam eam circum fodiunt, ità vt minimum ex radice terra ſit conditum; deinde ab ea religant canem, illoquè ſequi eum, à quo religatus eſt cupiente, radix quidem facillimè euellitur; Canis verò continuo moritur, tanquam eius vice, à quo tollenda erat radix. Nullus enim poſte à accipientibus metus eſt*. Ioannis quoq; Tzetzis Hiſtoriæ fabulam ferunt Geryonis Arborum ſepulcralium ſanguinem diſtillantium, ſub hac verborum forma *Geryones Rex fuit Erithræ, vt anteà ſcripſimus in certaminibus Herculis plurimos Greges Boum nutriens, Boum formoſarum. Vt autem iaculatus occidit Hercules illum, formoſæ Arbores ramoſæ duæ plantæ ſanguine deſtillant apud ſepulcrum illius.* C Has Arbores Philoſtratus in Vita Apollonij inquit ſimiles eſſe Piceæ Arbori, ſeù Pino, ſed hiſce humiliores, eodemq; pacto ſanguinem extillare, ac Opium Iliacum fundere dicitur Aurum. Nullo pacto credendum eſt Arbores in nouo orbe reperiri, quæ percuſſoris ſui iniuriam vlciſcantur, & quod in Inſulis quibuſdam Pomiferæ nonnullæ dentur Arbores, è quarum fructibus liceat omnibus comedere, niſì enim depoſito facto quis diſcedere poteſt, cui aditus tunc ſolum aperitur. Nec minus incredibile ſimul, & fabuloſum eſt, quod inter commentitias narrationes Sileni ad Midam narrat Ælianus. Tradit apud fictitios quoſdam Populos extrà noſtrum Orbem Meropas vocatos locum eſſe, qui Anoſtus dicebatur. Circa hunc Fluuios duos fluere, quorum alter lætitiæ, alter verò mœroris nuncupabatur, & apud vtrumq; Arbores magnitudine proceræ Platani poſitas eſſe, & ex his eiuſdem naturæ, ac eſſet fluuius conterminus, fructus gigni; guſtatis enim fructibus illarum, quæ ad lætitiæ alueum proueniunt, priores abire cupiditates, & ſi cuius fortè rei amore quis vnquam captus fuerit, huius obliuiſci; & Paulatim iuniorem fieri, ætatemq; iam præteritam reſumere, depoſita quippe ſenectute totus renouari, & ad florem ætatis, atq; ad adoleſcentiam ex indè reuerti, deindè puerum factum, & poſtremò infantem, poſt hæc tandem emori. D Eas autem Arbores, quæ ad mœroris fluuium naſcerentur diſſimilem longè ferre fructum fingebat. Ille ſiquidem qui eos guſtaſſet, in tot lacrymas erumpebat, ita vt per omne vitæ tempus in aſſiduo luctu contabeſceret, & ità vitam finiret. Sed hiſce affigantur vanæ Somniorum præſagæ ſpecies, quæ ad ſolidas tamen Arborum ſpectabunt Eruditiones.

Cauſſ. Polyhiſt. Symb. lib. 10. n. 17.

Ionſt. Admir. Plant. c. 9.

Lib. 2. in Vlyſſis Epiſt. Calypſoni, & l. 1. Ver. hiſt. p. 115. & l. 2 Ver. hiſt. p. 117. Chiliade 4. num. 136. fol. 71.

Lib. 5. c. 1. N. O. 247. cap. 16.

Lib. cui titulus Minera del Mondo.

Lib. 13. rar. hiſt. c. 18.

PRÆSAGIA, INSOMNIA.

VTilius fortaſſis erit futura plura neſcire quam contingentia euentura curioſè nimis rimari; nam anxius error, atque temeritas præ foribus ſunt, & tunc maximè cum ipſa mens à ſe remouetur; vt egregiè cecinit ille,

Cicero l. 3. de Nat. D.

Se-

Tibullus l. *Somnia fallaci ludunt temeraria nocte* E
3. eleg. 4. Quin & alius quoque *Cœlum ipſum petimus ſtultitia.*
Horat. l. 1. Ab Æſtate ex Arboribus flores copioſè promente, futuram mortalitatem repenti-
Ode 3. nam quidam præſagiri poſſe contendit; Arborumq; è contrà reuireſcentiam, & reſur-
Paracelſ. rectionem vitalitatis eſſe præſagium cenſuit alius. Sed temeraria hæc Arborum præſa-
de Praſag. gia Germanorum primitus nationi tribuuntur: Hi namque, Tacito Auctore, *Stato tem-*
Plin. l. 16. *pore in Syluam Augurijs patrum, & priſca formidine ſacram omnes eiuſdem ſanguinis*
cap. 32. *populi legationibus conueniebant*. Proprium aliarum mos Nationum fuit Aſtra intueri.
C. Tacit. de Iouis enim ſtella in ſigno Tauri exiſtens, magnam fructuum fertilitatem, ſecundum
moribus has Gẽtes præſagire poterat, relata ad loca Hilegialia tẽporis ſationis, inſitionis, plãtatio-
Germano- nis, ablaqueationis, &c. Perpetuæ verò comæ pubeſcentiam in Arboribus Trogus, atq;
rum cap. 6. Philemon Philoſophi, longæuitatis rerum in vniuerſali præſagium eſſe voluerunt; Nam
Gaud. Me- ſicuti Homines longis, firmiſquè capillis prædíti credunt viuere poſſe diu, ita quoque
rul. lib. 2. de Arbores longè, firmiterq; frondentes, viuaciſſimæ haberi poſſunt. Hoc pacto ſolidius va-
mirabilib. lent Hominibus ipſis euentura prædici, mediante Arborum ità conſpicuarum, & varia-
bilium inſpectione, quæ non à minimis, ſed à validioribus cunctos tangentibus alte- F
rantur cauſis, ità vt occultæ corporum diſpoſitiones in actum deducibiles antedici faci-
lè poſſint, vndè præſagitionis titulo decorari merita eſt Arbor. Hinc dictum eſt.
Claud. de B. *Arbore præſagâ tabulas animaſſe loquaces*
Get. in prin. vt canebat Claudianus. Quare hyemem aſperam, & intenſam folia ægrè de Arbori-
Alex. ab Al. bus defluentia præmonſtrant, eo prorſus pacto, quo & Animalia, vt Glires, mures, aues,
D. G. lib. 6. & alia huiuſmodi vltrà humanam ſagacitatem Arboreos fructus perquirentia, & more
cap. 12. copioſius ad cauernas, ſeù nidos comportantia, famem futuram portendunt, quaſi illam
arcere pro viribus contendant; vndè prouidi terrarum incolæ, vbi hæc præmitti obſer-
Hiſt. Septen uarint, & præcipuè Septentrionales, ex relatione Olai Magni, caritatem imminentem
trion. lib. præcognoſcunt, & ſolito diligentius rebus ſuis proſpiciunt. Naturæ inſtinctu melius
12. cap. 6. hæc cerni poſſunt, quam Hominum meris figmentis, dum quis Aſtrologicè præſagire
cuperet Arborum ipſarum prouentum, & vtilitatem, quia is vel in horâ earum planta-
tionis, vel quot annis in primâ oculorum, ſeù gemmarum in genere explicatione, fa-
Hali. p. 1. ctâ cæli figurâ inſpicit imaginariam domum Aſcendentis, & eius Almuten, & horam, G
cap. 37. & eius Dominum, qui ſi fuerint fortunati, magnam vtilitatem ex illâ percipiendam
Arbore præſignatur; ſi verò fuerint infortunati, malus indè prouentus arguitur; ſin au-
tem fuerint pares, tenuia, ſeù mediocria perindè conſequenda emolumenta ſignifica-
bunt. Præſagiuntur etiam pleraque ab Arboribus quoquo pacto per ſomnum viſis; vndè
Hippocrates terreſtre Medicinæ Numen multum tribuit inſomnijs naturalibus, tan-
quam ex cauſis varijs prouenientibus, & in hunc modum doctiſſimè concludit. *In ſum-*
Libro de *ma quæcunque corporis, aut Animæ munia, ea omnia Anima ipſa in ſomno obit; quicun-*
Inſomnijs. *que igitur hæc rectè iudicare nouit, magnam ſapientiæ partem nouit.* Eâ de re qui Syluas
ſomniant, triſtitias, timores, & perturbationes animi ſibi timeant, otiaquè imminen-
tia. Huiuſmodi quoque ſylueſtres vmbræ ſomniatæ malefactoribus plagas, atque tor-
Symphor. menta, diuitibus damna minantur, quia cæſioni, & diminutioni ſubiectæ ſunt. Si ve-
Hort. lib. 2. rò appareat exitus è Syluis illis vmbroſis in campos, bonus quoque denuntiatur exitus
cap. 23. infortuniorum; & id præcipuè ſi campi apparentes floridis, atque fructiferis Arbori-
bus fuerint referti, non autem proſtratis, & fulmine ictis; nam hæ ſemper ſunt peſſimi
ominis: illæ verò optimi, & tutiſſimi. Qui ſomniat Arbores plantare, ſibi, ſi ſit vxo- H
ratus, prolem præſagire poteſt, ſiuè etiamſi velit fœminæ copulari; nam in hoc ſenſu
Ager eſt Mulier, Liberiquè ſunt veluti Plantæ. Hinc Cynicus ille Philoſophus cum mu-
liere concumbens, aiebat abs ſe Hominem plantari. Contrarium verò præſagium erue-
tur è ſomniatâ Arboris plantatione ab illo, qui in propriâ domo infirmum aliquem ha-
buerit, ſiuè ipſe ſomniator infirmus fuerit; nam exinde mors infirmo denunciatur, cum
cadauera humari conſueſcant, & terræ mandari. Sic omnes Arbores perpetuæ comæ
ſomniatæ felices ſunt, bonorumque innuunt conſeruationem; ab his tamen excipitur
Olea, quæ minitatur ægris interitum, eò quià eum mortuis efferretur, vel ſaltem labo-
Cardanus. rem, quia multa patitur ipſa eadem Arbor, antequam ex illa extrahatur oleum. Simi-
hæc habet. liter & qui Arbores in ſomnis annoſas, & tardè creſcentes intuetur, is indè malum tar-
dè venturum, ſed in morbis ſalutem indigitari noſcat, vt ſentit Cardanus. Contrarium
verò

Digitized by Google

A verò conſignificant citò creſcentes Plantæ; & qui præcoces, & fugaces fructus ſomnia-
uerit, præter mora, is voluptates, aut deceptiones expectet, extràquè tempus congru-
um varios labores. Sed qui ſe Mala dulcia, ſeu verna, ac matura videre ſimul, & co-
medere ſomniauerit, iucunditatem, & proſperam Venerem ſibi præſagire poteſt; quod
ſi mala fuerint arida, ſeditiones, & contentiones exitiales erunt timendæ, cui ſapori ſi
ruber accedat color, vulnera quoque cæteris malis ſemper addentur. Eſt pariter eiuſ- *Cardanus*
dem Cardani ſententia, quod qui Plantam è proprio prodeuntem corpore ſomniaue- *lib.3. de ſa-*
rit, periculum mortis exinde poſſit ſumere; hocq; ideò coniectatur, quià propriũ eſt Plã- *to cap.23.*
tarum è terrâ exoriri, quemadmodum & in eâ animantium corpora quæcunque viuẽdi
muuere deſtituta reſoluuntur. Sed in hoc non mihi videtur ille perpendiſſe Vitem,
quam per nocturnam quietem intuitus eſt Aſtyages è corpore filiæ ſuæ Mandanes pro-
cedentem, totamque Aſiam circumſerpentem, ex quâ manifeſtè apparuit denotatam
fuiſſe felicitatem, & quodcunque fauſtum omen longè, latèque dominandi; Nam vi-
ſum eſt poſteà quod hæc ex Cambiſe filium Cyrum ſuſcepir, qui totâ Aſiâ ſubiectâ lon-
gè, latèque fuit Perſarum, atque Medorum Monarcha. Mala tamen vbicunque por-
B tenderẽ fructus amari in ſomnis guſtati, quippè qui ſucceſſuum irritorum, iniu-
cundorumquè euentuum ſignificatiui credantur, quo etiam pacto infauſta indicari, non
malè poſſunt ex infructiferis ſimiliter ſomniatis Arboribus, cum inopiæ notæ ſinr. Sic
& triſtitias, aut tribulationes ex fructibus duri corticis, ſeù qui ſimul confricati ſtrepi-
tum edunt, deſignari paratas, vt & collectio fructuum, qui non niſi per vim, & impetum,
atque percuſſiones in Arborem inflictas colliguntur, ſeruis præcipuè plagas, & verbe-
ra, vel ſaltem moleſtias multas in ſomnis præmonſtrare aſſeruntur. Arbores itidem
reſiniferæ non niſi Naucleris bona, & pro nauibus inſtaurandis neceſſaria promittunt,
quia cæteris per noctem viſæ, pigritiam, & timorem præſagiunt. Arbores arti Topia-
riæ aptiores mulieribus impudicitiam, viris vanum laborem, & ægris refectionem, ac
ſanitatem imminentem oſtendunt; quæ tamen ſi ſpinoſæ fuerint, ſecuritatem indicant,
nam ex his ſepes concinnantur ad Hortorum, & Vinearum tutelam; vndè Politianus,

Sentibus horrentes aperit iam vinea ſepes. *in Ruſtico.*

Formare Arbores in ſomnis, & ſtatuas conficere fraudolentis videtur Hominibus
C aſſentiri, animoſq; ad fallendum augere; hæc enim actio eſt contrà ea, quæ finguntur,
& minimè ſunt. Plantæ inſuper, quæ per ſe, aut difficulter, aur omnimodè ſubſiſtere
non poſſunt, ſeſeq; cum cæteris Arboribus circumplicant, & quicquid ex illis paratur,
vt ſerta, & ſimilia, peſsima ſemper ominari creduntur; quapropter qui Vitem, aut He-
deram ſomniatam, pro vinculorum, propter retortos pampinos, & complexum illarum
proprium, delineamento ſumet, aut ex illarum oppreſſione morbum aliquem impor-
tari ſenſerit, non longè aberrabit; cum vlterius facinoroſis hominibus mẽbrorum de-
truncationem, ſiuè capitis ipſius abſciſionem Arbores hæ, ſeù Plantæ ſomniatæ, vtpotè
quæ plerumque reſecantur, denuncienr.Ità & qui coronatum ſe in ſomnis viderit, in aliâ
parte, quàm in capite, ſiniſtra paueat accidentia, ſicuti & ſi pedes ſibi coronatos depre-
henderit, in compedes ſe pro meritis conijciendum, ſeù in mortis diſcrimen prolapſu-
rum ſe non malè verebitur. Ait Cardanus Arbores duro cortice, & craſſo ſolidas, ere-
ctas, & ſpinoſas qui videt, is videre ſe putet latrones, & viros contumaces, potentes, *Cardanus*
& fortes; è contra verò flexibiles, & tenellas Arbores videntem, ſibi pingere poſſe in *ibidem.*
imaginatione molles viros, & tractabiles, & ſi tamen aliquando fallaces. Ornatum au-
D tem, & venuſtatem ex Arboreis frondibus in ſomnis ſimpliciter viſis præfigurari, &
pecunias vbertim ex fructibus in copiâ ſomniatis promitti. Eâ de re Arbores videre
ſomniando, ſignificat de ſpe excelſa decidere, illaſq; in domo, inq; iiſdem incongruo lo-
co naſcentes intueri, malum ſemper eſt omen. Fractam Arborem in ſomnis apparere
ſignificat morbum aliquem in domeſtico; Folia verò arborea ſuper dormientem pro-
cidere inter dormiendum videre, inſidias, & dolos aduerſus illum confingi, & texi præ-
monſtrat. Arborem randem ſomniando conſcendere, vel fructus illius prædulces
abſumere, incæſtuoſas indicat cogitationes; Ramnmquè arboreum inter ſomnos auel-
lere, vr veſtis liberetur, victoriam de inimicis facillimè conſequendam denotare in-
noteſcet conſulenti Cardanum. Sed hæc omnia, vel dicantur verè deliramenta ægro-
rum, vel ſaltem naturæ ludentis quædam admonitiones nutu Diuino præfiguratæ, vt ad
omnia capeſſenda melioris noſtrum partis in vtilitatem noſmet diſponamus pro fine
vltimo

Digitized by Google

vltimo feliciſſimo, inamiſſibili ex immensâ Dei Benignitate, atque liberalitate obtinendo. E Ad myſticas modo literas, quæ ſublimiora videntur Arcana concernere, hoc eſt ad Hieroglyphica detegenda accedamus.

HIEROGLYPHICA, ET MYSTICA.

ARbor omnis in genere ſumpta, propter Virtutem altius ſeſe in aera tollendi, & ob diuturnitatem, qua viget, ac perēnitatem, quam præſefert, (cum æuo creſcat occulto) ipſa pulcherrimum eſt Iouis ſimulacrum. Hoc pacto Lignum reciſum informe, à quo tamē variæ ſubiri, ac ſuſcipi formæ potuiſſent, Palladem, & Cererem apud Celtas deſignabat; quod ſi figuratum fuiſſet, Mercurium, ſeù Eloquentiam ipſam, rectamque ſermocinationem indicabat: quia iam ſupponebatur electum, & ideò probatum; cum non ex omni ligno Mercurium exculpere liceret, vt cecinit Ioannes Ouuenus de D. M. Ianſonio auctore *Mercurÿ Gallobelgici*, hoc eſt rerum in Gallia, & Belgio, & regionibus conterminis geſtarum loquens, F

Mercurius non fit de qualibet Arbore; fingit
Mercurium ex ligno quolibet ille Faber.

Hinc illa veterum Ethnicorum conſuetudo lignea varia Numinum Simulacra, Virtutes varias, & Poteſtates ſignificantia efferendi emanauit, quare Sulmonenſis canebat.

---Quo multa Sacerdos.
Lignea contulerat veterum Simulacra Deorum.

Arbor eadem in vniuerſali nobiliſſimum ab Ægyptijs, & Babilonijs Regibus Imperij hieroglyphicum fuit habita, & apud Romanos felicitatem, & vbertatem importabat, in Numiſmate præſertim Auguſti cum faſciculo ſpicarum impreſſa; itemq; Dominium terra, Mariq; dilatatum in Numiſmate Commodi cum Colonia ab altera parte cuſa ſignificabat. Præcipuè verò Terræ elementum apud antiquos repræſentauit Arbor non tota, ſed truncus tantum eiuſdem radicitus euulſus, vt videre fuit in Gemma quadam Gorlæanæ Dactyliothecæ, quæ hieroglyphicas quatuor elementorum continens icones, terram Trunco prædicto, aquam Delphine, aerem Caduceo, & ignem Fulmine deſignatos exhibebāt; G cuius etiam rei mentionem habet Hieronymus Aleander Iunior in Antiquæ Marmoreæ Tabulæ Solis effigie, Symboliſq; exculptæ accurata ſua explicatione. Mçſtitiæ quoq; hieroglyphicum exprimi per Arbores ſiccas ex eo facile colligi poteſt, quod omnes penè Scriptores Turturem auem, cum vidua eſt, mçſtiſſimam, in ſiccis duntaxat Arboribus degere tradant. Boni inſuper, & cæleſtis Auxilij typus recognoſcitur Arbor poſtquam Agar filium ſuum Iſmaelem Iamiam ſiti pereuntem ſubter Arborem poſuit, vbi diuinitus ille refectus fuit. Per Arborum cortices ſignificabantur Patrum elogia exteriora, vndè Arborum cortices mandere indicat ſolam literæ ſuperficiem attingere, nec quicquam de ſpirituali intellectu cuſtodire. Sic, & fructus Arboribus ori appoſitus, ceù ſuauis ad veſcendum, ventris ſignificat concupiſcentiam, oculis verò obuerſatum, oculorum appetentiam oſtendit, tanquam pulcrum viſu, & vtroquè modo forſan ſuperbiam vitæ indigitat, iuxtà illud D. Ioannis. *Omne quod eſt in Mundo concupiſcentia carnis eſt, & concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ.* Similiter ramum Arboreum applicare ad nares, vt eſt Ezechiel. 8. eſt detegere complacentiam in peccatis. Rami prætereà, qui dabantur ijs, qui in templis adorabant, ſignum H erant, & hieroglyphicum, immò recordatio quædam Vitæ humanæ breuis, quæ vel areſcentiam, vel ardorem ingreſſum cito eſſet paſſura, vti rami iam præciſi, ad hoc deſtinati ſuaptè natura viderentur. Pari quoq; pacto hieroglyphicè repræſentaretur qui opera Miſericordiæ exercet, ſicuti exhiberetur Icon Abrahami ſub Arbore hoſpites requieſcere facientis. Arbores facientes fructum, ſed non ſuum præſeferunt Hypocritas cum Simone Cyrenæo portantes Crucem non ſuam, quiq; religioſa carentes intentione, angariantur, & quæ non amant amore Gloriæ, velint tandem, aut nolint facere compelluntur. Arboris ita ſucciſæ fructus diſpergi, vt ap. Daniel. 4. patefacit importuna variari concupiſcentiarum incurſione ſtudium Meditationis, & diſſipari, ſubtilitatemq; inſuper, & facultatem inueſtigandi, & intelligendi cogitationum ingreſſione confundi. Arborū quoquè recenter plantatarum auferre præputia, ſi hieroglyphicè ſumatur, eſt

do-

Georg. Venet. in Armon. — Al. ab Al. D. G. l. 4. cap. 12. — Pythagoras — Io. Andoen. epigr. part. 2. l. 1. n. 5. — Ouid. l. 10. Metamorph fab. 10. — Erizzus fol. 168. & fol. 541. pag. 50. — Hier. Ruſcell. lib. 2. Symb. ill. p. 3. in Inſ. Felicis Sāſeuerinæ. — Lud. Dulc. ſymb. 45. — Beda. — D. Gregor. — D. Io. Chryſoſt. de lapſu primi Hominis. — D. Io. 2. — Rup. in Ezech. — Clem. Alex. 5. ſtrom. — Gen. 8. — Laur. in voce Arb. — Richard. de ſecura conſc. 22. — Leuit. 19.

Digitized by Google

A docere arrogātiam abijcere, vel primas non approbare noſtras operationes, vt ſuſpe- *Philo prim.*
cti ſimus nobiſmet ipſis, quod & præſtant cortices detracti de virgis ex cap. 30. Gen. *de Alleg.*
Ligna imputribilia de quibus fuit Arca Noe conſtructa, ſignificant Sanctos ex quibus
conſtat Eccleſia, quæ nobile pariter ſunt hieroglyphicum impauidi, & innocentis Ani- *D. Auguſt.*
mi cuncta ſuperantis, atq; ſpernentis. Lignum quod habet ſpem reuireſcendi licet præ- *ſuper. Io.*
ciſum, vt ap. Iob. cap. 14. oſtendit Iuſtum pro veritate occiſum reſurgentem in vitam *ſerm. 6.*
æternam, quia *Beati qui perſecutionem patiuntur propter Iuſtitiam, ipſorum enim eſt Re-* *D. Greg.*
gnum Cælorum; viſi ſunt oculis inſipientum mori, illi autem ſunt in pace. Lignum Vitæ *Moral. 3.*
in medio Paradiſi indicat verbum Dei, & ſecundam Sanctiſſimæ Trinitatis Perſonam,
quemadmodum etiam diuinam ſignificat Prouidentiam, cuius exactiſſimæ Iuſtitiæ ſa-
tisfactionem infert Lignum, cui benedicatur, vt habemus in Sap. 14. ſicut Ligna, quæ *D. Amb. ſu-*
corrodat Locuſta, ſunt punitionis pro peccatis hieroglyphicum. Iuſtos hoc pacto Re- *per. 1. Cor.*
ges, & Sanctos fructifera Ligna ſignificant; fructus enim charitatem innuunt ex corde *3. & ſuper.*
puro, & fide non ficta procedentem. Ita & Animarum flagrantiam, atq; ardorem in *1. Timo. 2.*
Sanctorum venerationem præſeferre nō ineruditè videntur Ligna ex quibus Numinum *Abb. Ioach.*
B ſtatuæ concinnari ſolebant, vndè etiam facilitas, & ſimplicitas infertur ob naturam Li- *in l. 5. cōcor.*
gni facile concipientis ignem. Sed Sanctiſſimam D. N. I. C. Crucem nil melius in ſa- *c. & in Apo-*
cris repræſentare video, quam Lignum, ſuper quo fuit erectus ſerpens in Deſerto à *cal. fol. 67.*
Moſè, vt eundem reſpicientes à morſibus ſerpentum cælitus emiſſorum in populum ſa- *Ficin. in 12*
narentur; quia qui pependit in Cruce vnicus fuit Humani Generis ſeruator. Nec minus *de leg. Pla-*
elegāter Ligna quadrata in Arca Noè denotant Doctores, & Magiſtros in Eccleſia, quo- *tonis.*
rum ſapientia incluſi intus Populi conſeruantur, atq; ab incurſantibus hæreticorum pro- *Raph. Aqui*
cellis muniuntur. Quadrata quoq; Ligna ſimpliciter ſumpta Sapientiam præſeferre *lin. tract. 2.*
enunciantur, cum ex quadratis lignis conſtruendam à nobis Bibliothecam edixerit *fol. 94.*
Adamantius, non autem ex agreſtibus, rudibus, & impolitis, quæ ſenſus inordinatos, & *Valer. hie-*
craſſam ignorantiam important. Quin & Ligna hæc viridia dicuntur ligna voluptatis ap. *roglyph. lib.*
Ezechielem *Ecce deductus eſt cum lignis voluptatis ad terram vltimam*, & ſignificant *39.*
malos Angelos Luciferi aſſeclas infeliciſſimos ea penitus methodo, qua in ligno mœ- *Id. ibid.*
chantes, vt eſt in cap. Ierem. 3. denotant eos, qui carnis voluptatem proſequuntur; & *c. 31.*
C quemadmodum vice verſa lignum aridum frondeas ſi tanquam hieroglyphi ſubiectum
proponeretur (vt habemus ex eodem Propheta) indicat Eccleſiam ex gentibus prius *Lauretus*
aridam, deindeq; per fidem, & gratiam florentem atq; fructiferam, ita & lignum viride *in verbo*
ſiccatum denotat Iudæam deſtructam. Aliud fabrefieri poſſet non imperitè Hierogly- *Arere.*
phicum exhibendo iconem ſuccidentis ligna, ſignificaretq; praue agentium increpatio- *Ezech. c. 17*
nem. Si verò ab illis læſionem pateretur denotaret Homines ſibimet ipſis pericula præ- *Eccl. c. 10.*
parantes quippe quod. *Qui amat periculum peribit in eo*. Sed à Ligno humili exalta- *Laur. in ver*
to, id eſt ſi lignum iacens eleuaretur, in huiuſcemodiq; ſtatu conſiderandum apponere- *bo ſcindere*
tur, illud abſq; dubio ſignificatiuum eſſet, abiectos extolli, & ceù de ſtercore pauperes
erigi: Quoniam autem, licet aut pauperes ſimus, aut diuites omnes æquè morimur, ac- *Pſal. 112.*
cedant ideò Lignea vaſa vitæ noſtræ leuitatem ſignificantia, quæ quia terra eſt, videt
etiam ſui ipſius Typum geri à Libani Cedris, pro terræ hieroglyphicis exhibitis à D.
Gregorio. Lignum inſuper, & lapis pro arcana poſſunt eſſe nota leuiorum, atq; gra- *Cart. 3.*
uiorum reatuum; licet lignum in hoc quoq; ſtatu domeſticam ſupellectilem, & lapis ſa- *D. Greg. l. 5.*
cram auri famem indicent. Sed reuertamur ad ligna duo, quæ præ manibus habebat *Moral.*
D Ezechiel, quia dum coaluerunt in vnum denotant duos Populos, qui facti ſunt vnus in *Abb. Ioach.*
Eccleſia. Hieroglyphicum itidem fieri poſſet cum puero in Horto, qui fortè alluderet *in Ierem.*
ad Natalia M. Antonini Philoſophi in Monte Cælio, vt tradit Capitolinus, quia multas *Ez. c. 37.*
contemplationes exhibet Hortus; vel ad Hortos Iouis, in quibus ex Poro, & Penia na-
tus eſt Amor, ex deſiderio ſcilicet pulchritudinis, & ex perfectione, in natalibus Vene-
ris diſcumbentibus Dijs, vt eſt apud Platonem. Aliud quoq; ſimiliter, & elegantiſſi-
mum effingeretur exhibendo Arbores multas, inter quas monumentum eſſet, cum ſuper
inſculpta Leæna, prioribus pedibus Arietem complectente, & denotaret Sepulcrum *Symphor.*
Laidis apud Veneris Melanitis templum in Bellerophontis cupreſſino Luco prope Co- *Hort. lib. 4.*
rinthum Vrbem; Nec ſolummodo tam infamis ſcorti execrandum buſtum deſignaret, *cap. 5.*
ſed præſeferret etiam methodum, qua Meretrices vtuntur in abliguriendis amatorum
ſuorum ſubſtantijs. Iugum prætereà, ligneum ſcilicet inſtrumentum illud, quo iungun-

tur

Digitized by Google

tur Boues ad currus trahendos, atq; ad arandum, eſt Seruitutis Hieroglyphicum; item habitum eſt Maritalis vinculi Teſſera, vndè Coniugiũ dicitur Viri, & Vxoris par copula. Hinc eſt, quod apud Romanos in vſum deducebatur in nuptijs haſta cœlibans, quæ in corpore gladiatoris abiecti, occiſiq; ſtetiſſet, vt nuptarum capita ea comerentur in ſignum ſubiectionis fœminæ ergà virum, atquè etiam perpetuæ animorum coniunctionis, quia qui matrimonio iuncti ſunt debent eſſe duo in carne vna. Infauſtius verò ſignificatum habere videbantur Haſtæ illæ, quæ ad eoſdem Romanos à Carthaginenſibus mittebantur, vtpotè quæ Belli erant indicium. Apud Macronas, qui non Iberiæ Populi ſunt Albanis proximi, ſed Cappadociæ in Colchorum, & Armeniæ maioris confinio, vt notat R. P. Frater Philippus Ferrarius Alexandrinus Seruita in ſua Cenſura Geographica, dare, accipereq; lanceam Sanciti Fœderis ſignum erat, cuius rei meminit Xenophon de Reditu Græcorum iuxtà tradita Pierij Valeriani. Haſtæ quoq; Iconſũmam Imperij oſtendit, & ea de cauſa Viros Fortes Haſta donandos iuremeritò cenſuit Feſtus Pompeius; Sic etiam captiui ſub haſta vænundabantur, vt dominium exactè exerceretur; & qui per vim in poteſtatem victoris venerant, haſtæ ſubmittebantur alieni iuris facti, & ſubiugati: conſtabat verò iugum huiuſmodi bellicum, ſiue etiam ciuile F ex haſtis tribus, duabus quidem fixis, & tertia per tranſuerſum ad priores duas alligata, ſub quibus ſpoliatos armis tranſire cogebant. Ligna tandem ſunt hieroglyphicum Animi in ſe ipſo vigentis; Vnde eſt, quod quando inter Pythagoræ ſymbola legimus IN VIA NE LIGNA SECES, hinc admoneri videntur homines diſciplinæ morum addicti, Mundi huiuſce viatores ne vitam (cuius curſum per viam arcanè intelligimus) nimijs curis diſcrucient, ac inanibus agitent cogitationibus; quæ ligna ex Scaligero aliter ſentiente, res vniuerſitatis denotant ad commune ſpectantes, ex eodemq; Pythagoreorum edicto ligna prædicta in ſpatijs viarum circumpoſita minimè ſecãda ſunt, vel auferenda, nè publica Iuriſdictio turbetur. Huiuſmodi ſignorum poſitiones Artificioſis, & doctis configurationibus iungi volunt; vndè nos Emblemata, & Symbola Arborea iiſdem ſubnectemus. E

Hierogl. lib.42.

Lil.Gyrald. in Symb. Pyt.

Paul.Scalig.l.4.Epiſtemon.

EMBLEMATA. G

ET phyſicam & tropologicam Hominum felicitatem progerminant Arbores. Nam præterquam quod vitam alant vberrimè, ethicam quoq; animorum indigentiam reſtaurant. Vbi enim potiora legimus inſtituendæ vitæ documenta, quam in Arboribus? Si germinationem, ſi fertilitatem illarum inſpicimus, nonnè ad producendas virtutes animamur? Si culturam, ſi inſitionem, nonnè animæ cultum addiſcimus? Si deniq; cæteros quoſcunq; Arborum effectus contemplamur, vtpotè ad noſtram vtilitatem directos, & à Dei voluntate ne latum quidem vnguem recedentes, nonnè Iuſtitiam, & ipſius amorem Altiſſimi concipimus? Et inde quis negabit nos in hac Mundi Sylua tot Arbores eſſe. Quandoquidem ipſarum rectiores aliquæ, ad conſtruendam cæleſtem Hieruſalem concurrent, aliquæ turpiter curuæ ad indeficiens ignis æterni pabulum deſtinabuntur, ſeù potius quis inficias ibit in totius terrarũ Orbis plantario Myſticas iſtas Arbores ita ſeruari, vt quæ fructuoſæ fuerint, in Paradiſo tranſplantandæ ſint, quæ verò ſteriles, tartareis infeliciter augendis mæroribus damnandæ? Hinc educationis ſuper omnia curam habendam eloquenter admodum inculcabat neottericus, & H doctiſſimus Emblematum Scriptor P. Ioannes Kreihing è Soc. Ieſu, ſumpta eleganti Metaphora ab Inſitoribus, qui non niſi ſelectiſſimas taleas Arboribus inſerunt, vt comprobaret, quod in hoc rationabilium Arboreto

Surculus eſt qualis, talis & Arbor erit.

Quem propterea ſic canentem audire delectabit.

Embl.140.

Reddere qui largos ſua vult Pomaria fructus,
Vtquè Salutares afferat hortus opes.
Is quacunque ſibi non carpit ab Arbore germen,
Quod ſparſim quauis horrida Sylua tulit.
Sed neque pomiferos Taxo, vel Quercubus agros,
Culta nec horrenti conſerit arua vepre.

At

A *At tener eligitur generoſà ex Arbore ramus,*
Quem Pomona ſuà nutrijs ipſa manu.
Qui (cautam à tali carptus genetrice per artem,
Quæ multæ laudem fertilitatis habet)
Enodi inſeritur, diffiſſo cortice, trunco,
Dequè peregrina ſtirpe alimenta trahit.
Aſt vbi adoptauit ramum iam ſtipes alumnum
Vitricus, atquè ambos vnicus humor alit.
Neuè opus eſt vltrà geminos coaleſcere limo,
Suntque cicatricis iam neque ſigna ſuper.
Partibus ex binis mox vnica naſcitur Arbor,
Surculus & ſuccum, pomaque matris habet.
Quiquè prius fructus caudex generaſſet agreſtes,
Aut ſtaret vacuis, & ſine fruge comis.
B *Fertilis, en, gratos trudit de cortice fœtus,*
Et cupidum multo fœnore ditat herum.
Scilicet inſitio naturam perficit arte,
Stipitis & ſuccos corrigit illa rudes.
In melius crudos mutant namque inſita truncos,
Talis &, eſt qualis ſurculus, Arbor erit.
Diſcite queis tenera cura eſt mandata iuuenta
Quantum humeris ſtudium, quoduè feratis onus.
Dum tener eſt animus pueri, dum flexilis ætas,
Dumque bonis mens eſt artibus apta regi.
Tunc ſylueſcentes iuuenum præſcindite mores,
Ingenuas rudibus tunc date mentis opes.
Et vita, & Genius primis dependet ab annis,
Quodque iuuenta bibit, ſera ſenecta ſapit.

Opportunè quoque, conſimiliq; ductus ratione Goanum Seminarium ex omnibus fere Nationibus conſtans, quod S. Franciſcus Xauerius Sociorum curæ commiſſum, perpetuò fouit, per Plantaria repræſentauit emblématicè Hieronymus Bardi, recentiores inter emblematarios clariſſimus, eius hæc Muſà dictante. *Embl. 36.*

C

Mollia ſiccatis vruntur germina glebis,
Ni Notus infuſis imbribus vſta riget,
Quæ manibus digeſta tuis PLANTARIA ſurgunt,
Arida non pluuio procubuère Ioui.
Cæleſtes paſſis rores te frondibus orant,
Ornatura tuas læta virore comas.
Scilicet vndantem tibi ceſſit Aquarius vrnam,
Iamque nouum noſtro ſydus in orbe micas.

Eòq; congruentior eſt hæc emblematica ſurculorum Arboreorum ad liberos comparatio, quo magis quadrat ſimilitudo totius Arboris ad Genitores, quorum Rami, Frondes, Flores, & Fructus ipſi filij ſæpiſſime nuncupantur. Totum id eleganter expreſſit Author Pictæ Poëſeos, quem reor eſſe Bartholomæum Anulum, vbi humanæ vitæ ori- *num. 42.*
D ginem, & finem ità deſcripſit.

Naſcitur vt ſolidà frondoſus ab Arbore ramus,
Quam vigor impacti roboris intus alit.
Sublimi & pulcros fundens cum palmite fructus
In ſpatium ſe effert arduus aerium.
Sic pulcram exurgens oſtentat fœmina prolem
Terrigena è coſtis facta Virago viri.
Et ſterilem fœcunda facit de prole parentem,
Stante tamen vitam robore, cuius habet.
Partibus aduerſis ſed conſtat vterque duàbus,
Iuncta & hypoſtaſis eſt corporis, ac animi.
Igneus eſt animis vigor, & cæleſtis origo:

Corpora de terra ſunt generata luto, E
Hinc & corpus humi firmis radicibus hæret,
Ad Cælum adſpirat Spiritus Empyreum.

Quo item ab Authore, & in eodem ſcribendi genere probatum habemus quam LIBERIS NOXIA ſit INDVLGENTIA PARENTVM; Metaphorà enim ducta ab Arbore tenella, quæ quoadusq; ſub ingentis Matris vmbrà creſcit, in magnam molem
num. 55. exurgere nequit, patet filios, dum inter brachia verſantur parentum, ad magnos honores emergere non poſſe. Canit ergo,

PLANTVLA, quæ veteri de ſtirpe ſub Arboris vmbrà
Pullulat haud temere ad frugem procera ferendam.
Peruenit, aſt imis humilis radicibus hæret.
Sic puer vmbroſà patris nutritus in æde.
Inque ſinu matris vix vnquam ſe arduus effert,
Vix vnquam frugi eſt; ad claros creſcere honores.
Auertens lucem, quem non ſinit vmbra parentum,
Sed ſedet vſque domi ignauus, producere fructus. F
Qui poterat lætos, alium translatus in orbem,
NAMQVE altæ frondes, & rami matris opacant.
Creſcentique adimunt fœtus, vtrunque ferentem,
Vt necat ergo ſuos Arbos vmbroſa ſtolones,
Blanda Patrum ſegnes facit indulgentia natos,
Mollior & Matrum nutritio frangit alumnos.

Nec in hoc inſtituendæ iuuentutis negotio nimia laudatur auſteritas, & vehementia, ſed aurea quædam facilitas, quæ dulci cum violentia cogit, ſoluendo ligat, & ligando ſoluit. Quia cum animum humanum, Surculus, vt diximus, referat, ideò ſicut iſte VI FRANGITVR, OBSEQVIO FLECTITVR, ita ille paulatim flectendo obſequitur, vi autem rumpitur, indignatione obſequium diſperdente, vt innuebat Ouidius.

l. 2. de arte. *Flectitur obſequio curuatus ab Arbore ramus;*
Franges, ſi vires experiare suas.

Quod emblematicè quoque animaduertit Camerarius.

Embl. 21. *Frangere vi potius, quam lentè flectere ramum?* G
Eſt tractare Homines molliter artis opus.

Nec ab hac mediocritate ſeiuncta debet eſſe perſeuerantia, quam nobis ſub Emblematis ſpecie materiem Arboream apprimè concernentis inſinuabat Kreihing ad Rotariorum Fabrorum exemplum, qui, niſi fortiter inſtent, nequeunt medium rotæ perrumpere tubum. His autem ſuum conceptum exprimit

Embl. 110. *Ecce rotam cupiens aptare Rotarius axi*
Nititur axigerum perterebrare tubum.
Nec piger inualidis peragit ſua cepta lacertis
Sed, dum perrumpat, fortiter vrget opus.
Brachia nec lentà metuit laxare terebrà
Aſſiduo quamuis torqueat orbe manus.
Sedulus at perſtat ſolidum pertundere truncum;
Conſtanterque grauem vincere duriciem.
Cedit, & inſtanti tandem, obſequiturque labori H
Truncus, & in medio grande foramen habet.
Scilicet aſſequitur ſtabilis conſtantia finem,
Vixquè imperfectum feſſa relinquit opus.
Sed vincit, quicquid vinci non poſſe putabas,
Nimirum abſoluit, qui patienter agit.

Vulgatum enim eſt quod OMNIA POTEST VSVS; hocq; cõfirmat emblematicè Nicolaus Reuſnerus adiecto igne ligna voráre, ac trabe cariem patiente, cũ hac erudita ap-
lib. 4. Embl. 23. plicatione. - *Ceù putredo Trabes, & Lignum conficis ignis,*
Sic torpor mentem, curaque ſæpè necas.
Es ceù vomer iners ſcabreſcit ſorde, ſitúque,
Sic Mens pigritià, lentitiâque perit.

Cun-

Digitized by Google

A *Cuncta poteſt vſus: labor improbus omnia vincit,*
Quem quicunque fugit, iam decus omne fugit.

Hanc tamen Perſeuerantiam, cæteraſque Virtutes nuſquam aſſequi poterimus, niſi tollantur impedimenta. Hinc ſaluberrimum illud memorati Kreihing monitum, *Calido ſubtrahe ligna foco*, emblematicâ hac explicatione declaratum. *Embl. 120*

Non durant morbi, niſi ſint fomenta malorum:
Vt ſubito abſcedat, tolle alimenta febri.
Omnia habent hominum certas incommoda cauſas,
Hæc generat peſtem, nutrit at iſta, malam.
Excitat humano turbata in corpore morbos
Temperies, & ni fers medicamen, alit.
Ciuiliſque ſuas habet & diſcordia fontes,
Vnde trahens ortum longius illa fluat.
Omnibus at melior nulla eſt medicina ſalutis,
Tollere quam quæ ſunt robur, & eſca mali.
B *Addita ligna foco, quam magna incendia paſcunt!*
Subtrahe, tota ignis vis, rabieſque perit.
Conſilium eſt ſapiens; cauſam nè ponito morbis,
Aut ſubito emendà, ſi data cauſa fuit.

Et quiſnam directius hanc contrà Doctrinam agit, quam quicunq; miſeriarum ſuarum auget, cum minuere poſſit acerum? Et ò quanta Moralis Doctrinæ ſuppeditaretur hic materies? Sed quoniam hoc ſtylo procedere nõ decreuimus ex inſtituto, in præſentibus ſat erit innuere hunc agendi morem eſſe pene communem Animarum noſtrarum ruinam. Quot enim ſunt inter homines, qui pluſquam Atlantes ſub immani peccatorum mole fatigati, non ipſam tantum Sacramentali non deſtruunt confeſſione, ſed, ò peruicaciam! illam in dies adaugent. Eiuſmodi mentis hominem increpat Antonius Gigas. *Siccine, dum fas eſt noxas abolere vetuſtas,* *in Carm.*
Tu cumulum perges amplificare nouis? *Elegiac. ad*

Iſtos ſub emblematis ſpecie refert fabuloſus ille ſenex, qui cum lignatum exijſſet, & *ſe ipſum ſo-*
C faſce confecto, ipſum deferre non poſſet, vbi lignorum non nihil demere debuerat, non *xagen.*
nihil addidit, & quo ſe magis imparem ponderi cognoſcebat, eò auctius illud faciebat. Sic illum deſcripſit Laurentius Legatus Cremonenſis neotericus quidem, mihiq; per quam familiaris, ſed non vltimi cenſus Poeta. *Laur. Le-*

Quem magis ac ætas, via montis inqua fatigat, *gat. lib. 1.*
Nec bene ſtat greſſu iam titubante Senex. *Embl. 15.*
Aſpice vt immani lignorum faſce parato
Nititur ille humeris inpoſuiſſe ſuis.
Cumque nimis vaſtum nequeat ſuſtollere pondus,
Sentiat & minimo robore corpus ali.
Heu fatuus, noua ligna legens, ea iungit aceruo,
Quonè minus valeat tollere, adauget onus.
Eſt equidem hic ſtultus; ſed longè ſtultior ille eſt,
Qui cum vix Anima pondera ferre queat,
Turpia nec quærit ſacro delicta miniſtro
D *Dicere, vt immensâ mole ſolutus eat.*
Crimina criminibus cumulat tamen, auctaque ſemper
Auget, & (heu!) ſemper quæ noua iungat, habet.
Non hunc vlla Salus, ſed Sanctum in Pneuma patrantem
Quid, niſi ſera DEI, ſed grauis Ira manet?

Prædicti ſenis ineptiam, propter quam mortem quoq; implorabat, fabuloſè tractans Gabriel Faernus Legati prædicti Conciuis, ſed exacto tantum ſeculo florens, ità expreſſit, vt facile ſit eandem emblematicôs exhibere, ad probandum quod

Multi abſentem audent mortem contemnere, quæ mox *in Fabular.*
Terret eos, veris repræſentata periclis. *centuria ad*

Quæ verò adduci poſſit Emblematis eiuſmodi figura, facile patebit ex ſequentibus. *num. 10.*

Lignatum egreſſus nemoroſi ad culmina montis

Digitized by Google

Confecto ſub faſce ſenex ſe ſe inde ferebat: E
Cumquè labore via, atquè iniuſto pondere preſſus
Abiecisſet onus, ſolis deprenſus in aruis,
Mortem implorabat, Mortem ſæpè ore eiebat.
Ecce autem huic dira ſpecies ſe pallida Mortis
Obtulit, &, ſi quid vellet, præſto eſſe profeſſa eſt.
Ille metu ſudans, atque in contraria verſus
Vota; Iuua me, inquit, tergo hunc imponere faſcem.

Cauſam quoq; malorum tollit, qui vnitatem in Coniurationibus aufert; hoc enim eſt vnicum ipſarum diſsipandarum remedium. Ideo exhibita Carbonum ardentium congerie, tanquam elegantiſſimo coniuratorum Symbolo P. Kreihing, opportunè ſubſcripſit *diſgiunge, peribunt*, ſuccedente poſthac Emblematis deſcriptione

Embl. 119.

Vim prunæ ardentes ſæuas accendere flammas
In cumulo iunctæ, ſi foueantur, habent.
Dat vitam, & vires calor his, & mutuus ardor,
Alteraque alterius fota valeſcit ope. F
Et niſi præuertas, ploranda incendia ſpargent,
Totaque fors valido corruet igne domus.
Nil melius ſparſis cumulum diſſoluere prunis,
Mox etenim quæuis ſola relicta perit.
Non eſt abſimilis ſæuo medicina furori,
Cum populus rabidâ ſeditione furit.
Dum coeunt cætus, dum iungit turbida dexeras,
Et capiti confert plebs rabioſa caput.
Et mox infeſtas paſſim diſcurrit ad haſtas,
Inque, inſana, ſuos, clamat ad arma, Duces.
Quid ſperare potes, nisì dira Rebellio, cladem
Quam ferre, & patriæ quæ dare damna ſoles?
Sed disiunge animos, cætus diuelle procaces,
Abrumpe & cæntis fœdera conſilijs.
Vulgus in aduerſos iunctum diducito ſenſus, G
Diuide & in partes quod modo corpus erat.
Moxque mori extinctis cernes incendia flammis
In gelido vt moritur pruna perempta foco.
Exiguas ciuilis habet diſſenſio vires,
Si furor, & rabies, plebſque coire nequit.

Ne tamen hæc pericula incurrant Principes, hic debet eſſe prior illorum ſenſus, hic labor, hoc ſtudium, vt ſuæ maieſtatis ipſi non indigna patrantes, in ſui contemptum ſubditos non trahant. Quomodo enim amabunt Populi Principem, qui ſe Principem Populis non exhibeat? Quomodo verebuntur, qui Throni dignitate neglecta, puerilibus interdum ineptijs, Maiora Regni negotia poſthabeat? Tales fuerunt Romanorum Imperator Domitianus, Artabus Hyrcanorum, Bias Lydorum, Erops Macedonum Reges, quorum puerilitates eleganter admodum expreſſit Legatus prædictus, cum ad probandum LEVIA NON SECTANDA, pro emblemate adduxit Villicum ipſius ignauiæ typum, præ Vecordia non lignis ſed leuioribus tantum folijs igni brumali parando colligendis intentum, quæ tandem Boreas diſperſit, quandoquidem H

Non ſibi conſtantes diſſipat aura ſtrues.

Illi propterea canenti non erit ingratum aures præſtare.

Laur. Legat. lib. 2. Embl. 10.

Iam gelidis inſtabat hyems comitata pruinis,
Certum erat, & canas haud procul eſſe niues.
Nec tamen inſtantes quicquam domitura rigores
Legerat in notis ligna Colonus agris
Omnes quippe dies, vecors, noctesq; trahebat
Incola vt ignaua ſus lutulentus hara.
Cum tandem ſummo bruma cogente furore
Exijt vrendam quærere materiem

Digitized by Google

A Non ideò aut falcem ſumpſit, validamuè ſecurim,
Segnia ne modicum terga grauaret onus,
Cadere non ergò, vel ſternere ligna paratus,
Quid faceret, vacuus ne remearet homo?
An quæ ſponte ſuà delapſa ſub Arbore proſtant,
Sarmenta, & cremium legerit ille putas?
Non vtique, at leuibus, quæ circumfuſa iacebant,
Torpidus, è folijs fecit abinde ſtruem.
Aſt hanc dum dubitat ſub tectum quomodo portet,
(Cum nec ſaccus ei, fiſcinauè vlla foret;
Nam tuguri hæc pariter cœnoſo in limine liquit,
Tanta euitandi cura laboris erat.)
En ſubitò Arctoi violentia flaminis vrget,
Et malè conſtantem diſſipat inde ſtruem.
I nunc, & folijs confide fugacibus, i nunc
B Et leuibus, demens, diſce adhibere fidem.
Sed proh quot viuunt miſera leuitatis amantes!
Quot ſunt, quos tantum tricæ, apinæq; iuuant!
Dacicus errantes Cæſar transfigere muſcas,
Hircanus Talpas Artabus opprimere.
Gaudebatq; Bias filo traducere ranas,
Laternas Macedo conficiebat Erops.
Sed quid priſca loquor? non hoc quoq; tempore deſunt,
Qui egregium ducant futiliora ſequi.
Hi ſunt, qui vanos tantum ſectantur honores,
Nec curant Chriſti poſtpoſuiſſe decus.
Hi, quibus eſt cuſi ſitis inſatiabilis auri,
Et queis pro cæco numine cæca gula eſt;
Hi, qui mundano ſolum nituntur amore,
C Tollere nec mentis lumen ad aſtra volunt.
Vſq; adeo hi leuia affectant, vt amabile Regnum,
Et ſolidæ cœli poſthabeantur opes.
Nil igitur mirum, ſi denique morte ſubacti
Illorum in manibus, nil, niſi ventus, adeſt.
Ventus in excelſum, qui nunquam tollit; at imum
Fumilegas animas proijcit in barathrum.
Quare agite, ò tandem firmiſſima quærite Gentes.
Talis erit Virtus; cætera ventus aget.

Quod porrò cætera, præter Virtutem in hoc mundo, leuiſſima ſint, id quotidiana præter experimenta, vel leuiſſimus puerorum ludus cui ſingula comparantur, probare poterit, ſi poſtremò audierimus toties quidem, ſed non ſatis vnquam memoratum P. Io. Kreihing, qui curioſo ſimul, & erudito Emblemate id comprobat, dum docet, quod vel ipſa MVNDI FELICITAS PVERORVM LVDVS eſt. Inducit enim pueros trabe per tranſuerſum Arborei caudicis aptatà ita colludentes, vt D alter alterum tollat alternatim, & deprimat, & quià — Toto ſic luditur Orbe
Id ingenuè admodum inſinuat ſequenti doctrinâ.

Ludendi ſolita eſt pueris, & magna voluptas
In trabe, cum puerum tollit in alta puer. Embl. 149.
Trabs in ſuppoſito tranſuerſum maxima trunco,
Aut motu facilis pertica longa iacet.
Mox alacres huius ſcandunt extrema puelli,
Et ſua in oppoſita corpora parte locant.
Nec mora, vt intorto iactantes membra petauro,
Motibus alternis ima, vel alta petunt.
Pondere nunc grauior terram hic defertur ad imam,
Iſque, ex aduerſo qui ſedet, alta tenet.

At vice mox verſà deſcendere cogitur iſte, E
Euolat aſt alter, qui prius imus erat.
Sic ludunt pueri, ſupràq; infràq; feruntur,
Et per mutatas ſtantquè, caduntq; vices.
Perſimilis toto ludus quoque luditur orbe,
Ludicrus eſt pueris, ſerius ille viris.
In trabe ceu pueri, inſtabili ſic ſorte mouetur
Res hominum, & variâ fertur in orbe vice.
Aſpice, vt Æſthèris patruo colluſerit Aman,
Hunc, qua illi fuerat furca parata, tulit.
Quî magni ſobolem refert memorare Iacobi?
Quam mirus fratrum ludus & iſte fuit!
An non qui fratrem tam dire in ventre premebat,
Scimus ad oppreſſi poſt iacuiſſe pedes?
Arctoos inter quanta alternatio Reges,
Hinc ante annorum tempora pauca fuit! F
Quando hic aſcendit ſolium de carcere Regni;
Carceris à Regno vincula at iſte tulit.
Nempe hac ludentis fallacia ludicra mundi eſt,
Alternat quidquid proſperitatis habet.
Eleuat hunc iſtà, parte hac mox deprimit illum,
Imo & eundem, quem ſuſtulit, inde premit.
I nunc, & mundi rebus confide ſecundis,
Si ſapis, ha puerum nil niſi ludus erunt.

Quapropter in hoc vnum inſiſtendum eſt nobis, vt hiſce mundanarum viciſſitudinum ludis nihili factis, totam ſpem noſtram in Deo iaciamus, in quo feria omnia gaudia comperiemus. Nullæ etenim humanæ cogitationes, actiones nullæ, quantumuis alioquin ſpecioſæ ſimul, & laudabiles appareant, nulla virtus, nec vlla doctrina per ſe conſiſtere, vel aliquid boni producere poteſt, niſi diuinitus à Deo Patre luminum, à quo omne bonum munus, & omne bonum perfectum deſcendit, gubernentur, illu- G
D. Iacob. in Epiſt. ſtrentur, ac ſplendore diuinæ gratiæ ad optatum finem perducantur. Siquidem

Omnia floreſcunt proſpiciente Deo.

Ipſe quippe eſt lux vera, qua illuminat omnem hominem venientem in hunc mun-
D.Io.c.1. *dum.* Et hoc enixè nobis intendebat proponere doctiſſimus Ioachinus Camerarius, exhibens collem varijs vndique ſelectiſſimarum Arborum generibus conſitum, multi-
Embl. 2. plicique herbarum, & florum fæturâ, ac diuerſitate conſpicuum; ſed in amæniſſimo eiuſmodi ſtatu non diu permanſurum; omnia quippe breui defectura, niſi opportunè ſolaribus radijs fruantur, in ſuoq; vigore conſeruentur. Itaque concluſit author Emblematographus *Mons omni hoc, niſi Sol foueat, viduatur honore.*

Quicquid ages, caſſum diſperit, abſque Deo.

Quod aptiori non credam fieri potuiſſe comparatione; nam vt inquit D. Gregorius Nazianzenus in oratione de Athanaſio Epiſcopo. *Quod Sol eſt ſenſibus, id intelligentibus eſt DEVS; Ille enim mundum illuminat viſibilem; hic inuiſibilem, & ille quidem viſum corporis illuſtrat, hic verò naturas intellectu præditas reddit ſplendidas.* Sic Religio nos docet, cuius pro Emblemate Arborem amœnam, amœnum Ioannis Ouuenij H
Epigr.part. 1.l.3.n.64. ingenium piè admodum, & eruditè conſtituit, vbi plectrum ad hæc direxit.

Arbor amœna pio plantanda in pectore, cuius
In radice labor, fructibus inſit honor.
Primus in orbe deos fecit timor; haud malè dictum.
Eſt etenim pietas prima timere Deum.
Fel in radice eſt Pietas, in vertice mel eſt,
Relligionis enim fons timor, amnis amor.

Catholicorum ideò Regnorum omnium eſt omnes in eo ſuas intendere vires, vt Eccleſiam Dei foueant, protegant, & venerentur. Quod per hoſpitalem immenſæ magnitudinis Arborem expreſſit Nicolaus Reuſnerus egregiè admodum in ſacris Emblematis canens:

Culta

Digitized by Google

A *Culta Dei Palmis, ramis felicibus Arbor* *Embl. ſacr. 24.*
Surgit in immenſum viribus aucta ſuis.
Mole ſuà ſtans celſa, & vertice nubibus aqua,
Immenſo ramos pandit in orbe ſuos.
Sufficit irriguam cunctis animalibus vmbram:
Fertilis & brutis dat, populiſquè cibum.
Alituumque choro ſedem Virgulta miniſtrant,
Luxuriatque ſuis fructibus omne ſolum.
Scilicet hanc olim vidit per ſomnia Cæſar
Aſſyrius: verum ſomnia ſæpè monent.
Sortitur Rex ſceptra Deûm ſupremus in Orbe:
Regna viris, armis inſtruit vſque viros.
Nobilis hæc Arbor, Mundi ſunt Regna potentis,
Suffugium brutis dans, hominique ſuum.
Nanque ſub hac vmbram captans Eccleſia lætam,
B *Semper habet tutos, feſſa labore, lares.*
Inde cibus pecori ſuus eſt, hominique: beatâ
Pace ſub hac cunctis fas, requièque frui.
Salue Arbor plantata Deo; florèque per omne
Æuum, perpetuis inuiolata comis.

Vt autem Arbor hæc Eccleſiam repræſentans florida eſt, & vndequaq; fertilis: ſic & è conuerſo eſt ſterilis Arbor illa, quà Hæreticos deſignari ſcito Emblemate notat Principius Fabricius Theramenſis, eandem abs Dracone flammas euomente incenſam graphicè inducens ex alluſione ad ſtemma gentilitium Sanctiſs. Gregorij XIII. Hæreticorum enim Arbor Anathematis igne conſumitur. Quæ alluſio eò conuenientior eſt, quo patentius ex Euangelio omnem Arborem ſterilem in ignem mittendam, quouè magis liquet Draconem *Saraph* Hebraicè appellatum, Latinè vrentem, ignitum, & inflammatum exponi. In cuius rei declarationem Author ſuppoſuit decatetraſtichon Italicum, cuius ſenſus hoc Latino comprehenditur hexaſticho. *Embl. l. 4. tit. 2. alluſ. 13.* *Apud. Laur. Leg. in Carm.*

Arboris Hæreticæ fallaces vrere frondes,
C *Quarum quæquè loquens lingua doloſa fuit.*
En Paradiſiaci Cuſtos, & Clauiger Horti
Ignitis aſtat viribus iſte Draco.
Non erit vlterius quod tu, Gens fida, paueſcas,
Sublatâ his flammis Impietate, Malum.

Sed ingenioſis iſtius modi Cōpoſitionibus Symbola, quippe quæ ijs cognata, ſuccedāt.

S Y M B O L A.

SPem totam in altis ponendam, vbì habitat Deus, & nullatenus in hominibus, aureæ nos docēt Literæ in ſacro Textu, vbi inter cætera, hiſtoriam Agar legimus. Quod vt Symbolicâ quoquè ſuaderet Eruditione Ingenioſus quidam Arborem exhibuit, ſub quâ Puer languidus, & ſiti prope vitam expiraturus iacebat, Muliere in D loco aliquantum diſtanti, ſuppliciter exorante Superos, cum Euangelicâ inſcriptione, *Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos.* Totum id ad Hiſtoriam prædictam referendo. Hanc fiduciam in Deo habendam confirmant Iouius, & Ruſcellus adducta Arbore nuper inſita cum verbis VVAN GOTT VVEILT, ideſt *Quando Deus volet.* Seu, ſicut eſt in Inſigni eiuſdem Ruſcelli ap. Io. Bapt. Pittonum, & Lud. Dulcem ΘΕΟΥ ΣΥΜΠΑΡΟΝΤΟΣ, ideſt DEO ADIVVANTE. Hac enim denotatur homo, qui cōfidit ſe Dei Gratia, & fauore flores, & fructus Gloria dignos, & Honore daturum. Nec abſimilis ſenſus eſt Arbor nuper inſita cum ſurculo bonam de ſe ſpem germinationis promittente, quandoquidem illi ſubſcripſit Camerarius. *Gen. c. 21.* *D. Matth. c. 11.* *Iouius dialog. Impr. 3. pag. 139. in Inſigni Iulij Iouij Pitt. lib. 1. Impr. vlt. Dulc. 1. Impr. 4.*

Si faueat Cœlum, benè ſurculus Arbore creſcet.
Si faueat Numen, tu quoque magnus eris.

Eandem verò ſpeciem referens Arbor putata, vnico tamen ſuperſtite ramo, cum lemmate *Symbol. 3.*

Digitized by Google

mate VNAM SPERARE SALVTEM inducitur à Bernardino Perciuallo in Symbolum Viri prudentis, qui ſuperfluas abijcit curas. Idem alias ad Io: Baptiſtam Ricaſolem miſit Arborem à vento agitatam, ad terramq; proiectam ſub dicto: AB OCCIDENTE CALAMITAS, ad ſigoificandum, quod ſicut Arbor illa proiecta fuerat ad terram ab Occidentali vento Fauonio, qui magis fouere debebat Arborem, quam lædere, cum Fauonius dicatur ab eo quod ſatis omnibus faueat, ſic ſupradicto Ricaſoli iniuriã ab cò pectore fluxiſſe, à quo fauores dumtaxat ſperare debuerat. Nec extrà rem venit Labrum accenſis plenum Carbonibus cum Zephiro ab aduerſo ſpirante, & Dictis NON EXTINGVIT, SED AVGET. Aut ſi plures adſint venti: GRANDIOR NECAT, vt habet Scipio Bargalia; ſignificat enim quod ſicut mollis ventus fouet, & auget, grandior autem flammas extinguit, quià E

In Inſigni Co. Alph. Scotti pag. 251.

pag. 185.

Bargal. Symb. mihi pag. 283 id. in Inſ. Co: Horat. Carpegna pag. 207.

Nutritur Vento, vento reſtinguitur ignis.
Lenis alit flammas, grandior aura necat.

Ità permagnum amorem ex modico iræ ſpirantis flamine non extingui, ſed augeri. In eãdem trahi poteſt ſignificationem Symbolum illud conſtans ex pluuiâ à ventis concitatâ, & ſuper accenſa ligna cadente, dummodò tamen ſupraſcriptum addatur Lemma. Si enim exhiberetur verbali cum ſchemate QVANTE SPERANZE SE NE PORTA IL VENTO, vt adduxit Perciuallus, tunc indicaret Facinus aliquod, intentatum quidem, ſed ad finem non ductum. Ratio eſt quià modicum aquæ magnum incendium non mitigat, ſed magis inualeſcere facit, fuſior copia extinguit. Cum verò Amicorum Hieroglyphicum ſint folia, vt ex mutuâ vtrorum comparatione apud Senecam colligitur; inquit enim. *Quemadmodum frondium iactura facilis eſt, quià renaſcuntur, ſic eorum, quos amas, quorum oblectamenta vitæ putas eſſe Damnum, quià reparantur, etiamſi non renaſcantur.* Hinc ad ſymbolicum reſtaurabilium amicorum ſimulacrum exprimendum, non malè ſumi poterunt frondes, quippè renaſcentes, & ijs addi literarius hic ſpiritus *illorum ſuppleat, quæ cecidere locum.* Cæterum folia propter ſuam deciduitatem mundanæ fluxibilitatis ſymbolum admodum expreſſiuum ſunt, & ideò curas ipſius amouendas eſſe prænotare valet Ligni Truncus exhibitus à Paradino in Inſigni Dominici Boizij ſummi Galliarum Regis Prægustatoris cum titulo circum alligato HIC TERMINVS HAERET, quia ſicut Truncus huiuſmodi pompoſo quondam frondium, florum, & fructuum inſignis apparatu, iam aridus conſpicitur, nullo feracitatis ſuæ remanente veſtigio; ſic & opum quarumcunq; immenſarum prætereunte affluentiâ nudi tandem redimus, quò nudi proceſſimus: Et hic eſt terminus hærens, & fixus omnium eorum, quæ in Mundo intentamus. Sed ſi à Trunco inutili ad Termitem Arboreum, ideſt Ramum fructibus onuſtum, folijſq; exornatum ſermonem conuertemus, illiq; hanc concedamus inſcriptionem DECOR, ET DVLCOR, Emblemati dabitur locus non ineleganti, ex Baſilio Magno his excerptis. *Vt plantæ propria virtus eſt fructus producere; afferunt tamen aliquem ornatum & frondes ipſa circà ramos diffuſa: ità profectò & Animæ præcipuus quidem fructus eſt Veritas: non inamænum tamen eſt hac extraneâ circumdari Sapientiâ, quæ tanquam frondes quadam, & fructui tegmen præbeat, & ſpeciem intuentibus latiorem oſtendat.* Si verò ambo huiuſmodi Arborea membra, Termes ſcilicet frondoſus, ac Truncus aridus eadem exhiberentur Icone cum verbis ALTER ALTERVM AEMVLABITVR, hos crederem oſtenſuros Diuitem tandem pauperi futurum æqualem, eâdem prorſus methodo, quâ ſimplex Ramus Arboreus, & Iuncus in Emblemate, cum verbis Iſaiæ Prophetæ, ET SVCCIDET RAMVM, ET IVNCVM, ſignificant virum fortem, & imbecillem fatis tandem æquè ceſſuros; vnus enim dies de omnibus fert ſententiam ex Seneca, & quod grauiſſimum Natura fecit, commune fecit, vt crudelitatem fati conſolaretur æqualitas. Quoniam profectò hæc cuicunq; ſtatuta fatis occumbentia paruipendenda foret, ſi Mortis æternæ periculum ſubindè non immineret, hîc emblematicè Doctrinam Euangelicam, propter quã ad vitã immortalẽ patet aditus, exponemus, ex cuius pũcto tota, ſiuè felix, ſiuè infelix Æternitas ſubeunda pẽdet. Quod oſtendere quoq; valet Lignũ cæſum, ſiuè Arbor ſucciſa cadens cum titulo tamen ex parte qua ſe inclinauerit MANET IBI. At Arbor quaſi ſicca, cuius ad radices quædam manus aquam effundat cum verbis appoſitis VT REVIVISCAT, ET SERVETVR vicem ſubit in noſtro ſenſu hominis, qui poſtquam, peccatis mediantibus, Dei gratiam amiſit, pœnitentiâ tandem tactus ſperat

F G H

In Inſigni Io: Bapt. de Racanatis pag. 209.

Epiſt. 105.

Claud. Parad. lib. de Symb. Heroic. n. 166.

De Gentilium Scriptorum lib. euoluendis. cap. 9.

Gouſchel. lib. 2. eloc. ſacr. Script. Ep. 15. & de breuit. vita.

Eccl. 11.

Fran. Geor. Probl. 95. c. 15.

Bartholom. Tag. l. 2. de Ar. fabr. Inſt.

eb

A ob elcēmoſinas, Diuinamq́ue Benignitatem, amiſſam recuperare gratiam, atque ab
æternâ ſeruari damnatione; Cumque Arbor concidat, flaueſcatq́; dum alimentario di-
ſtinguitur humore, ſed ad radices rigata, ſeſe ſtatim erigat, & turgeſcere quodammo-
do contendat, conſuetaſque promoueatur ad actiones; allatum Emblema ſic duplica-
bimus alio hoc admoto titulo AD MVNIA SVRGIT, vel melius ex Iob AD ODO- *Cap. 14.*
REM AQVÆ GERMINABIT, cuius verba mutuatur Lyricus. Radices namque
Arborum ori reſpondentes in Animalibus reliqua viuificant membra, primam qua- *Horat. ſat.*
quauerſum alimenti digeſtionem mittentes; vndè alimoniam famelicis ſuppeditare, eſt *2. lib. 2.*
omnes exercere Virtutes, tanquam conditio earundem ſine quâ non: ità ad rem Theo-
doretus Cyrenenſis Epiſcopus diſcurrere videtur: *Sicut Arbores ſuis radicibus innixæ*
ab ijs alimentum ſumunt, ita rami, folia, & fructus ornant radicem, quod eſt quodam-
modò par pari rependere; adeo vt abſque his radix inutilis eſſet, vti ha abſque radicibus *Serm. 12.*
non viuerent; ità corpus indiget ſenſibus, & membris, pedibus, manibus, &c. Qua, ſeu *de curat. in*
non diſſimili ſignificatione præditum eſſe patat Symbolicè ligneum vas, quod tetige- *fid. græc.*
rit ſeminifluus, ſi exponatur in actu lauacrum ſubeundi, vt habemus in leuitici 15. de- *Lauret. in*
B notat enim virum Chriſticolam, qui poſteaquam vanitatibus aditum præbuerit, per *ver. abluere*
pœnitentiam tandem mundari perquirat. Dum autem pœnitentiæ nomine includi *A Ricc.*
quoque, licet implicitè, videantur aduerſitates patienter perlatæ, aliud hic apponemus *comment.*
Emblema, illas perbellè deſignans, vt cauſas, quæ longè meliorem faciant noſtram *Symbol.*
conditionem. Arbores non vno, ſed pluribus ventis agitatæ, cuiuſmodi erat quæ iu-
xtà aquas poſita ſymbolum fuit Alphonſi III. Portugalliæ Regis, cum dicto NI VN-
DAS, NI VIENTOS, nimirum *nec vndas, nec ventos*, ſubintellige *timeo*; vel cum
verbis SEMPER EADEM, quemadmodum Symbolum erat Henrici III. Primoge- *Octauius*
niti Caſtellæ Regis firmitudinis deſcriptæ, atque in aduerſis conſtantiæ ſubeunt ſignifi- *Strada*
catum, cum tali pacto radices altius agant, atque telluri profundius hæreant contrani- *Symb. Tab.*
tendo validiſſimè immani ventorum hoſtilitati, & hac quoque methodo ipſa vexatio *49. 5. &*
dat Hominibus intellectum. *Formant Clades igitur* (ſic ſcribit Lypſius) *& vt Arbores* *Tab. 29. 4.*
ventis agitata altius radices agunt, ſic boni in virtute magis comprehendunt, impulſi *Eccleſ. cap.*
quoties aduerſitatum flabris. Cui Emblemati ſubſcriberem illud D. Pauli, CVM IN- *De Cōſtan.*
C FIRMOR, TVNC POTENS SVM. Præclaram inſuper patientiæ Virtutem in hac *2. Cor. 12.*
Animi firmitudine lucidiſſimè coruſcantem propenſius ſectandam, proponere dicen-
dum eſt Iugum illud, quod pro Emblemate familiare habuit ſanctiſsimus Pontifex
Leo X. tam antè Pontificatum, quàm in ipſo quoq; ſupremo Principatu, dum illi verbum
SVAVE adſcriptum cernere erat. Videbatur enim huiuſmodi Emblema inferre nihil
Patientià melius, & aptius ad ſuperandas omnes aduerſitates, iuxtà illud Virgilianum

——Superanda omnis fortuna ferendo eſt. *Æneid. l. 5.*

Nam ſubditus Homo alacri Animo ſubire debet difficultates omnes, quæ ſic initæ,
ſuaues euadent, & dum cæteris præeſt Princeps, ſuaui quoque applicatione Populos
regit, paſcit, & gubernat. Virtutem inſuper huiuſmodi cum humilitate connexam
maximè conducere ad imperturbatè in ipsâ quoque Politiâ viuendum non deeſt qui
doceat; Hanc enim vicem abundè ſufficit M. Zuerius Boxomius, dum inter ſui lucu-
brationes illud affert de vmbra maiorum Arborum ſuperſtante minoribus Arboribus *Symbol. &*
& veluti has impediente, ne creſcant cum appoſito ſchemate CEDE MAIORI, quæ *Embl. poli-*
nos itaque, docendos ſuſcipiunt, quod quemadmodum Arbor adhuc tenella ſub ma- *tic. num. 11*
D ioris alterius Arboris vmbrâ enata ſe flectit, nec aſſurgere valet, in altumque niti, ità
ſunt ſubditi ſub ſuis Principibus, qui ſuos etiam infrà eſſe volunt quod ſunt, & habent,
nam magnitudini ſuæ deberi omnia putant, cæteroſq́; minimè poſſe, maximèque igno-
rare; Inopes indè, miſeriq; ſubditi, ſi viuere malint, ſiquè inter infelicitates commodè
degere cupiunt, debent cogitare Principem maiorem eſſe, quàm reuerà ſit, & ſe ipſos
ſeipſis minores fateri; fortunàm Principis, & propriam ſic ponderando vt propria cre-
datur verè non poſſe ſatisfacere, vel non poſſe videatur; illius verò tanta, vt nec obſtrin-
gi valeat, nec expleri, in quibus ſubditorum humilitas cum maximè niteat, hinc fit
etiam vt ipſis quoque maxima concilietur Quies, & Concordia, quæ quam neceſſa-
ria ſit Reipublicæ, id vel ab ipſo Philoſopho docemur *Concordia res paruæ creſcunt, di-* *Ethic. l. 9.*
ſcordia maxima dilabuntur. Eandem pariter Animi firmitudinem ſignificari arbitrarer *cap. 6.*
ab Arboribus quibuſdam in Mari ſub aquis quoque viuentibus, ſi proponerentur tan-

quam

Digitized by Google

quam ſubiectum Emblematis denotantis fortem Virum, cum huiuſmodi verbis adie- E
Iſid. l. 15. ctis OMNE SOLVM FORTI PATRIA EST; Arboribus enim proprijſſimus lo-
cap. 13. cus Ager eſt, ſed duriſſima quandoque ſaxa, inſtabileſque Lymphæ Arbores identi-
dem auent alere; Caprificus ingentia ſcindit Marmora; & Arbores *Magle.* Indicæ ſub
Lib. 16. aquis degunt; Arabicumq; Pelagus Arboriferum eſt ſecundum Strabonem ſic ſcriben-
tem *Pelagus humile eſt, duorum ferè paſſuum, & ſumma eius facies herbida muſco, &*
Alga pellucens, quæ plurimum in freto abundat, vbi Arbores etiam ſub aquà naſcuntur.
Quæ ſi aliundè eradicatæ ibidem tranſplantentur ſignificare poſſunt, Virum diuerſiſſi-
mæ à naturali ſuo loco Patriæ Ciuem effectum; quinimmò indicant ex D. Ambroſio le-
D. Ambroſ. gem veterem à Iudæâ auulſam, inquè Gentilitate tranſplantatam. Hæc Animi regu-
in. D. Luc. lata affectio Virtus quædam dicenda eſt ab Amore Iuſtitiæ minimè diſiuncta, huiuſmo-
cap. 17. diquè Amor nil aliud eſt, quàm conformatio propriæ voluntatis cum placito Entis En-
tium, & Cauſæ ſupremæ, à quâ optimi ſemper emanantes effectus comprobant viciſſim
tali virtute præditum Virum ſummoperè diligi. Ideò amoris iſtius reciproci ſignum
Ptolom. non ineruditum erunt ligna quatuor in duplicis crucis modum, & quaſi craticulatim
tract. 1. diſpoſita, & ceu Characterem Signi Geminorum ♊ Caſtoris id eſt, atque Pollucis re- F
Quadrip. ferentia, quod animandum eſſet his verbis INNVMERIS POTIOR VNA TRI-
cap. 9. VMPHIS; Hinc appoſitiſſimè Nouidius ſignum Aſtronomicum Geminorum ad ſacra
Gorop. in Dei Myſteria accommodauit, quorum terminorum alter eſt D. N. Ieſus Chriſtus, al-
Hierogl. ter verò Diuus Io. Baptiſta Præcurſor, dum cecinit.
lib. 16.
Lib. 5. Sa-
crorũ Faſt.

Clarus it in Geminos, ſed eodem tempore Phœbus
Quando refert Progne garrulà voce diem.
Creuerat in ſyluis natus facundus Eliſæ,
Vrbibus & natus Virgine notus erat.
Quod Pueros ſacra ferè imagine ſpectat eadem,
Alteruſq; annis non procul alter adeſt.
Quodq; ſalutarunt Matrum ſe ventre ſuarum
Credidit hos Geminos ſacra ſecuta dies.

Ponè ſequitur Charitas, quam qui poſſidet, verâ Pace, quæ (cum illam mundus
dare non poſſit) Veri ſolius Dei Donum eſt Illuſtre, feliciſſimè perfruitur, & quæ præ- G
cipua eſt Virtus, quià *Si linguis hominum loquar, & Angelorum, &c. Charitatem au-*
1. ad Cor. *tem non habuero, nihil ſum*, vt aiebat D. Paulus. Propter illam æſtuantes namquè Vi-
cap. 13. ros Emblematicè refert lignum aridum intus concauum, & ibi nutriens ignem, cum
flammulis erumpentibus extrà, ac titulo VIS EST ARDENTIOR INTVS, quià
qui Charitatem habet, opera ſemper Charitatis exercet, & ſic agendo, quæ magna in
Proximum Pietas eſt, longè maiorem eſſe oſtendit ſuum ergà Deum Amorem, vtcun-
que ſentirent qui hoc ipſum Symbolum ponerent indicaturi Ciuitatem ſeditionibus, &
odijs inteſtinis conturbatam iam iam funditus collabantem, ſeù etiam repræſentaturi
graues animi moleſtias intus exardeſcentes, perniciemquè plerunque afferre conſue-
tas. Ad quam Charitatem adipiſcendam, etiamſi ad id nos non adhortarentur Diuina
Præcepta, Immortaliumq; ſpes nunquam fruſtranda præmiorum, deberemus tamen ex
1. Io. 4. ipsâ noſtrimet Naturâ quàm ardentiſſimè impelli: Hæc enim cum rectà procedat à
Deo, qui totus Charitas eſt, ad ipſam quoque Charitatem, per quam neceſſariam ha-
bere debet relationem. Et hoc eò magis quià proprium eſt naturæ in propriam ſem-
per, genuinamquè ſui conditionem reuerti; iuxtà illud H

Horat. lib. 1 *Naturam expellas furca tamen vſque recurrit,*
Epiſt. ad *Et malè perrumpet furtim faſtigia victrix.*
Fuſcum

Quarè Arbor Artificio deducta, ſeù per Topiariam Artem in aliquam formam, vel
Claud. Pa- figuram à propriâ naturali valdè diſtantem conſtituta, cum titulo VSQVE RECVR-
rad. L. de RIT, aſſertum noſtrum Symbolicè confirmabit. Illud quoque literarium Academiæ
Symbol. He- Gelatorum Bononienſis toto iam orbe famigeratiſsimæ ſubit explicandum. Iſtud mul-
roic. n. 101. tas Arbores frondibus ſpoliatas continens, admirationem verè captat. Inter repræ-
ſentatas ab eo Plantas nullum apparet diſcrimen, cum deciderint iam vmbræ nemo-
Academiæ rum, illæquè nouum tempus adueniens, vernalemquè Beatitatem expectant, quando
Gelatorum Academici Literaria proment miracula NEC LONGVM TEMPVS in ſilentio per-
Symbolum manebunt; ità moraliter vnuſquiſque Hominum per fidem ſuam, & opera propria ma-

ni-

Digitized by Google

A niſeſtabitur;Impijs quidem nulla proferentibus folia,nec fructus;Sancti autem & fructu
Gloriæ ornabuntur,& folijs veſtiétur æternæ vitæ, quemadmodũ D. Chriſoſtomus diſ-
currebat.Eius pariter ſenſus Arbor eſt aphyllos hyemalis,quam Iacobus Rex Cypri vl- *Homil. 34.*
timus pro Symbolo habebat cum verbis GAVDIVM MEVM SPES MEA, aut *de diuerſ.*
CONTRA' SPEM IN SPE , vt erat in conſimili agalmate Felicis V. Pont. Maxim. *Octauius*
olim Amadei de domo Sereniſs. Ducum Sabaudiæ, vt apud eundem Stradam.Aliud in *Strad.Sym.*
mentem venit IN SYLVAM CVM AMICO ABIRE. Symbolicamq; mali Omi- *Tab.59.6.*
nis, peruerſæq; fortunæ, facinorumquè impijſſimorum vmbram ſaltem præſefert, iu- *& Tab.10.*
xtà id quod habetur in Deuteronomio *Qui percuſſerit Proximum ſuum neſciens, & qui* *3.Deut.19.*
heri, & nudius tertius vllum contrà eum odium habuiſſe comprobatur, ſed abijſſe cum eo
ſimpliciter IN SYLVAM ad ligna cadenda, & in ſucciſione lignorum ſecuris fugerit ma-
nu, ferrumq; lapſum de manubrio amicum eius percuſſerit, & occiderit. Alij tamen ma- *Ant.Ricc.*
lunt quod ſignificet Hominem cum Proximo conuerti ad examinanda propria peccata, *Comm.Sym*
vel indicet Prælatum accedere ad diſcutienda ſubditorum delicta, illa correcturum. *bol. lit. S.*
Arbor inſuper ab Hederâ conſcendente complexa cum titulo IMPROBITAS SVBI- *D.Gregor.*
B GIT RECTVM, explicat hunc ſenſum nempe pro Arbitrio facundi Cauſidici Arte, *Claud. Pa-*
& Ingenio Ius torqueri, Paradino Autore, quemadmodum, vt tradunt Pittonus, & Ruſ- *rad. L. de*
cellus, cum alio titulo SIC PERIRE IVVAT, innuit Hominem breui moriturum, ob *Symb. Her.*
Mulieris alicuius duritiem, & crudelitatem; ſed abſente Hederà, & admotà Hominis *num. 146.*
manu ad ictum cum ſecuri parata cum alijs verbis INCERTA FEROR monſtrat Vi- *I B. Pitton.*
rum, qui incertus ſit quid à Muliere inexorabili valeat obtinere, licet rurſus roget, & *l.2.Symb.*
petat, ſicuti Arbor non inclinat ſeſe ad ictus ſecuris ſi ea feratur incerta percutiendo; *nobil.n.36.*
Arbor namque ſignificat Mulierem dilectam, ſecuris autem virum amantem, & fruſtrà
rogantem: Sed proh quam eleganter iuſtè damnatorum ad extremum ſupplicium ex- *Hier. Fab.*
primit ſtatum Arbor ſicca, quam ſecuri excidere conatur agricola, dicens, VT QVID *Ruſcell.in*
TERRAM OCCVPAT? Et hoc præcipuè cum in quolibet ramorum inſcriptum ha- *eod. Symb.*
bet nefarium, & capitale aliquod crimen. Præclarum hoc Symbolum R. Pater Hia- *lib. 3.n.34.*
cynthus Manara Societatis Ieſu præmiſit operi ſuo exquiſitæ ſimul, & vtiliſſimæ Do- *Damnator.*
ctrinæ, inſcripto *Le notti malinconiche* edito hic Bononiæ per Ferronium 1658. Eſt & *Symbolum.*
C Arbor, è qua ramus ſit auulſus, quæ tamen alios habeat cum verbis VNO AVVLSO, *Iou. Dial.*
& Hominem ſignificat, qui ob mortem alicuius ex ſuà familià, ſtoico affectu dolere ne- *Impr.p.51.*
queat, & demonſtrat ſe habere, quem in defuncti locum ſufficiat, quod adducitur ab *Id. Ruſc.in*
Iouio ex inuentione Petri Franciſci de Ricijs pro Symbolo Magni Coſmi Medices, quo *Inſ.Cam.M*
ſignificabat per obitũ Alex. Ducis tamẽ non defeciſſe vltimum ex eâdem ſtirpe ramum.
Arborem tandẽ euerſam, ſeù potius ineuerſam ingenioſo pro Symbolo Io. Bapt. Gy-
raldi Ferrar. Academici Affidati, exhibuit Lucas Contilis cũ inſcriptione IL LVC VN- *Pag.125.*
DE, innuens Arborem Hominis, cuius radices cælum ſpectantes in capite ſunt, vt à Deo *veſt.Papiæ.*
attrahant alimentũ gratiæ, ad producendos poſteà bonorum operum fructus. Seù clarius *1474. inf.*
ſignificare poteſt res ire præpoſterè. Eandem mortui, poſtmodumq; reſuſcitati Sym-
bolum Hominis eruditè conſtituit Hieronymus Bardi doctiſſimus Vir (cuius Humani- *In. Xauerio*
tatem, & egregias Virtutes crebris litteris noſſe mihi contigit) cum Bembari Piſcariæ *Peregrino*
oræ oppidi meminit, in quo S. Franciſci Xauerij quendam à mortuis exuſcitantis men- *epigr. 50.*
tionem habens canit.

Cernis vt inuerſa Cœlum radice laceſſat
D *Arbor, & Æthereas viuida captet opes?*
Quam nec mater alit fœcundo viſcere Tellus,
Nec riguo florens vbere lactat ager.
Talis erat, Franciſce, tua rediuiuus ab Arte,
Quem mors ſub leges traxerat atra ſuas.
Illum vitalis terra defecerat humor,
Sed veniens Cœlo vita renata fouet;
Plus vita mors ſaua dedit; niſi ſaua fuiſſet,
Cœleſtem hic vitam nunquam habiturus erat.

Non particularem autem, ſed vniuerſalem mortuorum reſurrectionem per ſepul-
crum, ex quo micans ſpiculum virentibus ramis exornatum prodiret, cum verbis *Parad.*
SOLA VIVIT IN ILLO deſignauit Paradinus, illud idem pro Symbolo conſti- *Symb. 27.*
tuens

Digitized by Google

tuens ſummæ Pietatis Heroinæ Dianæ Pictauien. firmamquè de mortuorũ Reſurrectio- E
ne ſpem fouentis, & morte alterius vitæ cõmigrationem à cæleſtium conſideratione non
tẽperantis. Nec niſi ſublimẽ interpretationẽ adfert apud eundem Symbolographũ Sudes
ardens vaſculis duobus aquâ plenis ſuſq; deq; adaptatis cum dicto HVMENTIA SIC-
CIS, quod Galeatij Vicecomitis II. Mediolanenſium Ducis ſymbolum erat. Quan-
quam enim de ijs, qui prouerbio ignem, & aquã circumferre dicuntur intelligi poſſit, al-
id. Parad. Symb. 26. tiori preſsũ indagine Animi paſſiones in homine cœleſti beneficio, ductuq; rationis extin
gui denotat. Additur & Ducis eiuſdem ſtrenuitas exinde repræſentata, quippe qui Flan-
drum eodem prius vtentem Emblemate bellicâ monomachiâ glorioſè ſuperauit, vi-
ctoq; ex hoſte ſymbolum pro trophæo ſibi vendicauit. Igniti porrò Titiones ſeorſim
ſumpti, nec adhuc flammam emitentes, ob nondum conſumptam humiditatem, vt erant
Scip. Bargal. mihi pag. 293. in Symbolo Celſi Bargaliæ, referente Scipione eiuſdem cognominis, cum verbis LV-
CEM DABVNT, ſignificabant Virtutis lumen iam iam ab Authore emittendum. Al-
ludebatur enim ad illud Horatij de Homeri Virtute loquentis.

in Arte 143.
Non fumum ex fulgore, ſed ex fumo dare lucem
Cogitat, vt ſpecioſa dehinc miracula promat. F

Quod de Lignis ſiccis intelligitur. Nam & Petri Medices Laurentij filij ab Angelo
Policiano ſtructum fuit Agalma, cuius corpus conſtituebant trunci quatuor pariter ar-
dentes, ſed virides, ità tamen diſpoſiti, vt duo adhuc in teram plantati viderentur, reli-
Iou. Dialog. Impr. pag. 43. qui ſuper primos quadratâ formâ diſpoſiti: quibus ſignificabatur incomparabilis ardor
Amoris, vtpotè qui viridia quoq; ligna combureret. Ex eodem Politiano, vt tradit Io-
uius, additum erat pro lemmate carmen:

IN VIRIDI TENERAS EXVRIT FLAMMA MEDVLLAS.

Arbor autem, ad cuius ramum mouendum manus extendatur, cum lemmate VIR-
TVTES SIBI INVICEM HÆRENT, denotat id, quod clarè per ipſum lemma
explicatur. Nam ſic Virtutes ſibi inuicem hærent, vt ramus in Arbore alteri ramo co-
hæret, & ſi vnum moueas contiguum quoque, quippe de eodem continuo moueri ne-
ceſſe eſt. Melius forſan in ratione ſymboli, ſi diceretur PROXIMA QVOQVE, &
tunc ſenſus latius pateret, & ad alia pariter transferri poſſet. Sed Erinaceus ſub Arbo-
re, è quâ teneri fructus decidant, qui ſpinis inſigantur Erinacei, cum dicto PROCELLIS G
DITIOR, eſt ſymbolũ Martyrũ, quos tormentorũ procellę Paradiſi gloriâ ditarunt. Ar-
bor verò cum nonnullis in ſummitate deciſis ramis, ad quam de terrâ vir extendat ma-
nus, cum NOLI ALTVM SAPERE ſignificat nihil vltrà vires audendum, que-
madmodum nõ ſine periculo ſublimiores per Arborum ramos conſcendi poteſt. Quod
dictum aptiori ſymbolo explicauit Principius Fabricius Theramenſis in ſuis Alluſioni-
bus ad Sanctiſſimum Pontificem Gregorium XIII. adducens iaculatorem, qui dum in-
lib. 3 tit. 4. alluſ. 5. tendit ſauciare Draconem in ſummo columnæ excelliſſimæ exiſtentem, ſauciatur ad pe-
des à vipera: Quo & damnat Aſtrologos inſcios, & eos, qui nimis audacter de Princi-
pibus loquuntur. Aſtrologos inſcios dixi; nam & ſunt qui peritiâ pollentes, veritatem
inueſtigant. In exemplo eſt apud eundem Authorem Hippolytus Polonus, qui anno
1572. Duraſtantem Fabricium annos Chriſti victurum prædixerat, qui obijt anno æta-
tis ſuæ 33. die Veneris Sancti hora nona 1578. Eodem pariter ſuffragante Scriptore, ad
rem noſtram VBERTAS, quam & Pomonam, ideſt Rerum Copiam ſæpe dixere Vete-
id l. 5. tit. 2. in frontiſp. res, per cornu Copiæ varijs Arborum, & Plantarum fructibus refertum ſignificatur.
Quod & pro Symbolo ſumpſit apud Gabrielem Simeonem ille, qui intemeratam ergà H
Gabr. Sim. Sym. Heroic num. 24. herum fidem, & obſequium ſe ſe obſeruaſſe, atq; hinc legitimè factum opulentiorem
oſtenſurus, adſcriptis verbis DITAT SERVATA FIDES. Tandem Arbor florida,
& circum Herbæ ſimiliter florentes cum apibus circumuolitantibus ad exugẽdos flores,
vt mel componant, adiecto lemmate VT PROSIM, vel PROSINT, erat Symbolum
Hier. Ruſc. lib. 3. Impr. 23. Io. Bapt. Pitt. l. 2. Impr. 38. ſeu 46. vt apud me. Equ. Io. Bapt. Bottigellæ, cuius ſenſus ex Ruſcello, & Pittono eſt ab Arboribus, &
Plantis (vbi tamen de non noxijs duntaxat intelligatur) flores produci ad aliorum tan-
tum iuuamen, quod & operibus ſuis moliri ſignificare intendebat Author Symboli. De
Symbolis autem, vt ſic, iam dictum ſit ſatis. Metallorum modo duriſſimos intrà Epi-
cyclos in conſideratione Numiſmatum Arboreas imagines continentium, eadem Sym-
bola, & Emblemata perquiramus.

NV-

Digitized by Google

A

NVMISMATA.

HOminibus quoniam terrena ſunt veluti Numina Numi hos numerare literaliter
inter Arbores Dendrologico ab Inſtituto non erit alienum, nec eorundem
ſonus quicunque Auribus erit ingratus. Commodi Numiſma Imperatoris pri-
mum commodè venit, vt conſideretur; in eo itaque Arborem propè Delphinus, &
Colonia reperiuntur, alterumquè eiuſdem Imperatoris accedit, quod frondeam coro-
nam cum Claua in medio gerit, quibus monemur Fide, atque Labore Principum Gra- *Sebaſ. Eriz.*
tiam, imò Gloriam omnem emendam eſſe. In Aureo Auguſti Numo Coronam vide- *f. 541.*
re eſt inter duos Lauri ramos, cui hæc addita ſunt verba OB CIVES SERVATOS;
in alioque Arborem, cum ſpicarum adnexo faſciculo: Idemque Princeps coronatam
in alio Numiſmate extulit Aquilam, quod præſtitit quoque Veſpaſianus. In alijs ob-
ſeruatur Dea Victoria Frondeo Serto coronata, Palmamq; manu geſtans. Alibi cer-
B nuntur Imperatores Laureis redimiti triumphalibus, vt Antoninus Caracalla, cum Ci-
uitate Româ, atque Victoriâ, &c. Plura quoque Numiſmata Coronas frondeas vario
modo diſpoſitas, & cum Quadrigis pariter exhibent, vt in Numo Maximini cum ſtatuâ,
in Gordianicis cum capite Tauri; Domitiani cum Capra Amalthea; Alexij cum coronâ
Laureâ à dextris, adeſt in ſiniſtrà ramus Palmæ. Auguſti, Antonini Pij, Marciq; An-
tonij Numiſmata alia Ciuicam oſtendunt. Familiæ quoque Romanæ particulares, qui- *In appen-*
bus Numos cudere facultas elargita fuit Coronam proferunt, vt Fabia Gens, Cornelia, *dice de pri-*
aliæquè. Item Brutus, & Caſſius in Numo Coronam geſſere. Lares vlterius redimi- *ſca Caeſio-*
ti obſeruantur in Numiſmate Argenteo M. Procilij Albani, vt habetur ex Iulio Iaco- *rum Gente*
bonio. Victoria tamen nobiliſſimè coronata in Numo P. Cornelij Scipionis Naſicæ, *cap. 13.*
nos præcipuè Bononienſes in Romani antiqui Nominis venerationem, hodiernique *T. Liu. Hiſt*
Adorationem ſanctiſſimam trahere debet; Nam Bononia tunc ſeriò felix eſſe cœpit, *l. 7. dec. 4.*
poſtquam P. Cornelius Scipio Naſica optimus à Senatu Romano acclamatus de Gallis *Caſſaneus*
Boijs in Agro Bononienſi in loco præcisè à *Caſtris Naſicæ* etiam num denominato, licet *in Catal.*
C corruptè, *Caſtenaſo* deuictis, Ciuitatem noſtram Romanæ Reipublicæ ominatiſſimè *Gl. M. p. 1.*
mancipauit, quam Beatiſſimi ſucceſſiuè Pontifices Orthodoxæ fidei, Veri, & Supremi *n. 83.*
Principes, tandem in Clientelam benigniſſimam recepere, quod Grandes excilæ lapi- *Franciſcus*
deæ literæ ſuprà Ciuitatis eiuſdem ſeptentrionalem Portam à Gallorum Boïorum reli- *Amadi in*
quijs per eam expulſis, Galleriam nuncupatam perpetuum quaſi Gallorum errorem *ſpec. nobil.*
patefacientes perpetuò docebunt *Europ.*

Felſina Romana fuit antè Colonia Gentis,
Nunc Vrbs Romano dedita Pontifici eſt.

Nec defuerê Antiquiſſimi quoque Ciues Bononienſes, qui Numiſmatibus, ex Pri- *Gherar-dacc. Hiſt. Bonon. l. 4. p. 96.*
uilegio Principis cudi priuatam in Gloriam conceſsis, Arbores æri commiſerint glo-
riosè exprimendas, vt familia vetuſtiſsima *de Alberis* in Ramberto Conſule Ciuitatis, *Moneta ar-*
& Ioanne Iuriſconſulto, legumque in Archigymnaſio Patrio Profeſſore; quæ familia *gẽteæ. Iulij*
Caſtri cuiuſdam *Albore* dicti in Agro Bononienſi, non longè à Caſtro S. Petri Domi- *dictæ cum*
na fortè fuit, vt ex Hiſtorijs vetuſtioribus percipi poteſt; ſed clariſsimam noſtrorum *Arboribus*
temporum inſpectionem Numiſmatum aſſumentes, Argenteæ ſeſe offerunt expendibi- *vel Arbor.*
D les monetæ Sanctiſſimorum Pontificum Iulij II. Iulij III. in quibus Arbores integræ, vel *partibus.*
coronæ ex Arboribus gentilitijs eorundem Principum præſignantur, Si verò Stemmata, *Rainerius*
Scutaque, ſeù Arma Gentilitia cum Arboribus, Arborumuè partibus conceptis pro- *de fam. Bon*
ferre, atque Numiſmatibus adiungere quodammodò vellemus, quemadmodum lo- *m. 5.*
cus hic literarius exigere videretur prolixiores plus iuſto narrationes componerentur. *Io. Filot.*
Facile eſt imaginari familiarum variarum denominationes à generalioribus, non ſolum *Achill. in*
Arborum nominibus, ſed à partibus varijs earundem Arborum deriuaſſe, variaſque *viridario.*
intra Gentilitia earundem familiarum inſignia, figuras introduxiſſe Arboreas, quem- *cant. 9. pag.*
admodum eſt *Alberica* peruetuſta familia Bononienſis cum Arbore ſemiaurea; *Albiro-* *186.*
la, cum Arbuſculà breui; *Ramondina*, cum vnico Arboreo ramo; *Foliana*; cum ſim- *P. Sylu. Pe-*
pliciſsimis tribus Arboreis folijs; *Fabretta*; cum truncato ad medium Arboris caudice, *tra Sãcta l.*
qui fabrorum egregia fieri materies valeat addito hoc dicto VIRTVTE VIVAM; *de Teſſ. gen-*
til. p. 508.

Florania, Florauantia cũ florido Arboris ramo; *Pomilia* cum Pomo; *Lancea* præterea, E
Lanzona, Haſtia, Rotta, Birottana, Carratia, cum lanceis, Haſtis, Rotis, Birotijs, Curribus, &c. inciſis, ſculptis, depictis. Noſtrum proprius erit Numiſmata, quæ lignum fictum, in vero ligno exhibeant, id eſt lignea tota, conſiderare; Ars ea, quæ noſtris temporibus Antiquam inſolitorum effectuum expertè prodidit Artem, eo ſedulitatis ingenioſè peruenit, vt lignum ipſum metallorum ad modum cudere, in eoque formas imprimere, per compreſſionem in torculari, alio pacto quam ſcalpello intercedente, calluerit; adeòut lignum metallo malleationem quodammodò non inuideat, aliqualem & ipſum ductibilitatem acquirens per elixationem quandam in liquore valdè molliente, ac penetrante taleolas ſectas molles, & nõ frãgibiles effectas, quæ figuras Numiſmatum ceù Metallicorũ belliſſimè recipiunt, atque conſeruant, vt in exemplis ſequentibus liquet.









Lignea hæc Numiſmata verſicoloria reddita in Fritillorum, Alueolorum, Latrunculorumq́; ludis pro nobilioribus inſeruire poſſunt viris quorum ſumptuoſiores tantum res ſuperbo guſtui ſapiunt. Sed quoniam *raræ ſinè mentore Menſæ*, Mentoris hic meminiſſe lubeat ludi quindenorum Hebræorum vulgò dicti, qui cũ totidẽ Chriſticolis in naue miſti, & artificioſè diſpoſiti, certâ quadam ſub repetitâ ſeptenariâ numeratione in mare proijciendi ſint. Ibi eximuntur omnes luteç, vel nigræ taleolæ pro Hebræis, atq; albæ pro fidelibus relinquuntur iuxtà vocalium literarum ſequentis verſus alternatum numerum Alphabeti, ſeriemque. F

Iuuenalis Satyra 8.

Carpſit mala quidem nimis errans Mentore nata.

Prima igitur vocalis litera carminis propoſiti, cum ſit A. & prima in ordine vocalium vnica Taleola Lutea in G primo numerationis termino à quo collocabitur; ſecunda vocalis I. tres albas Taleolas deinceps eſſe ſeriatim ponendas monet; tertia vocalis iterum A. Luteam vnam expoſcit, quarta vocalis A. albam itidem vnam indicat in linea eadem ſubiungendam; quinta vocalis I. tres Luteas iterum vult addendas, & ſic de cæteris vſque ad finem procedendo fiet, vt ſeptenaria numeratio Luteas taleolas ſuſtollat, albaſque relinquat intactas; eodemque prorſus pacto procedetur in nouenariâ numeratione per hunc alium verſiculum indicata

Populeam Virgam Mater Regina ferebat.

Sed quoniam Diuitijs, quarum lenocinia ſunt ludi, mala velantur, vt Antiphanes Græcos inter ſuos antiquiſſimos haud ineptè ſentiebat, nos hîc Numiſmatum tractationi Ænigmata adiuncta reuelare, & aperire ſtudebimus. H

Apud Stobeũ ſer.95.

ÆNIGMATA.

NObile, nec impium diuinandi genus ex rerum deſcriptionibus, rerum tamen ipſarũ nomine ſuppreſſo, adinuenerunt Ariſtonomus, & Cleon, ſi Athenæo credimus, Ænigmaticum illud *ἀπὸ τοῦ αἰνίττομαι*, quod eſt *obſcurè loquor*, appellantes. Nobile, inquam, quippe quod circà ſeria verſatur, & quæ ſtudium requirunt, ad differentiam Gryphi, cuius materia ſunt ioci tantum, & ſales. Hinc illud egregiè definiuit Diomedes *obſcuram rerum ſententiam per occultam rerum ſimilitudinem*. Quo

A ſcribendi genere, licet tot Veteres claruerint, & præcipuè Sympoſius Poeta heroico illud carmine proſecutus: non deſunt tamen neoterici, qui multam ex eodem gloriam acquiſiuerint, nec ingenij ſubtilitate quicquam antiquis conceſſerint. In promptu ſunt Andrelinus Anglus, Ioannes Lorichius, Adrianus Iunius, & Iulius Cæſar Scaliger, alijq; per quorũ opera Veterum gloria nõ parũ eſt diminuta. Sed eorum, qui noſtram ad rem loquuntur, ecce magnum Scaligerũ quà maieſtate Arborem ſe ænigmaticè deſcribentẽ introducit! Arbor.

Ad ſuperos traho demiſſà de ſede parentem, Ænigm. 20
Dõque pati ſummo vertice poſſe Iouem.
Mĩ cantum aſſimilat Siculi bona Muſa Poetæ,
Hinc etiam vitam carperet ille ſibi.
Maxima de minimo, & fluxo robuſta, ſuperba
Ex humili, talis qui tibi magnus eras.

Quid eſt enim Arboris *parens*, niſi terræ ſuccus qui ad ſumma vſq; Arboris eacumina tranſuehitur? quid *dare vertice ſummo Iouem perpeti*, niſi ſuccum eundem in Arboream
B ſui ſubſtantiam conuertere? Quid, quod vitam carpſerit exinde paſtor, niſi de fructibus intelligendum? Quâ pariter dialecto de Arbore loquitur alibi, ſub ænigmatis velo, vbi de Horto, quæ ab Oedipo ſoluantur, proponit Hortus.

Nobilis Vrbs quadam rectis ſignata viarum
Limitibus, riguis ſæpè beatur aquis. Id. Ænigm. 122.
Atque hæc Vrbs aliquà pariter fundatur in Vrbe;
Aſt montes alias, imaque rura tenent.
Ciui cuique ſua eſt domus, vllus amicus amico
Vnquam in concilium non coiere ſimul.
Pauca tamen coiere ſimul, ſeſeque maritant,
Aut celebrant lecti vincula regis ope.
MAXIMA PARS RECTO STAT CORPORE; parua recumbit
Haud tollens preſſo pectora fuſa ſolo.
Crinibus, atque oculis Dominus, pedibuſque reciſis
Veſcitur, & ſoboles eſt numeroſa cibus.

C Nec minus eleganter, licet obſcurè obſcurantes Hæmum Arbores doctiſſimus Cabillaus deſcripſit, vbi cecinit. Mons

Quà caput obiectat Scythico glaciale Trioni;
Iſmarioque riget Biſtonis ora gelu. Epig. ſelect. num. 67.
Non niſi ſpecto nigras pro monte in ſaltibus vmbras.
Contiguus Cœlo ſurgis, & Hæme lates?

Eodem ſtylo quatuor Arborum ſtatus per quatuor anni tempora ſignificatos paucis benè ſignauit metris Oxonienſis Martialis, Ioannes ſcilicet Ouuenius, ſiue Audoenus, apud quem Arbor de ſe ipſa canit. Arbor.

Ver viridem, flauamque æſtas me feruida, canam Vol. 2.
Autumnus, caluam frigida fecit hyems. Lib. 3. Epigr. 105.

At hanc caluitiem in Veſtes Arboribus commutat hyems. Audiatur ideo iterum Cabillaus ænigmaticis, facile tamen intelligibilibus id enarrans carminibus. Hyems ſyluas veſtiẽs.

Laniſico depectit hyems ſua vellera nymbo,
D *Et niueà algentem veſtit humum tunicâ.* Epigr. ſelec. 443.
Sic quæ frondoſà ſpoliat nemus omne lacernà,
Damna breui è lanâ iuſta reſarcit hyems.

Sed ad Scaligerum redeamus, qui ne noſtra præcipitem in finem collabaſcant Ænigmata, ænigmaticum offert Scipionem è ramo Arboris confectum, & poeticis hiſce lineamentis tornatum. Scipio è ramo.

Brachium eram, par ſum factus: ſed mutua cernis Ænig. 79.
Officia, hic, vt me, quem fero, & ipſe ferat.

Sic Arbor, quam homo plantauit, hominis greſſus firmat, non ſupplantat, quod tamen haud actum eſt cum androgyno illo triplici mortis genere, dum triplicem perſonam ſuſtineret, defuncto, quem ex Pulice vetuſto Vate ſtylo penè ænigmatico, Græciſq; metris expreſſit hunc in modum Politianus.

Digitized by Google

Ang. Polit. Græcorum Epig. penultimo.

Ἔγκυος ἔοσα Γένη τέκεος περὶ Φοῖβον, Ἄρηα,
Ἥρη τε ἅμα Τρεῖς ἐξερέεινε Θεούς.
Ἄρσενα Φοῖβος, Ἄρης θῆλυν φάτο, κ'αἰ οὐδέτερον δὲ
Ἥρη: πάνθ' ὑγιῶς Ἀνδρογυνος γὰρ ἔφυ.
Εἰρομένοις δὲ μόρον, Μόρος ἐκ ξίφεος ἔχραεν Ἥρη
Σταῦρος Ἄρης, φοῖβος κύματα, πάντα πέλει.
Δένδρῳ ἐφεστώς πέσε δ' ἐκ ξίφος, αὐτὸς ἐπ' αὐτῷ
Ἤριπεν εἰς πόταμον κύμβαχος ἐκ δὲ ποδοῖν.
Ἤρθη ἀπ' ἀωρεμένου. Θάνε νῦν θῆλύς τε, καὶ ἄρρην
Κ'οὐδέτερον σταύρῳ, κύμασι, καὶ ξίφει.

Idem à Pictæ Poeſeos Authore latino modulatum concentu, adducitur ex Publice antiquo Poetâ ad probandũ quod *Diuina verba ſecum non pugnant*, ideoq; hîc ſubiungo.

Barth. Annulus Pict. Poeſ. nu. 75

Cum mea me genitrix grauidà geſtaret in aluo,
Quid pareret, fertur conſuluiſſe Deos.
Mas eſt (Phæbus ait) Mars Fæmina, Iunoque neutrum,
Cumque forem natus Hermaphroditus eram.
Quærenti lethum, ſic Iuno ait: occidet armis,
Mars Cruce, Phæbus aquis. Sors rata quaq; fuit.
Arbor obumbrat aquas, aſcendo: decidit enſis
Quem tuleram; caſu labor & ipſe ſuper.
Pes haſit ramis; caput incidit amne, tulique
Fæmina, Vir, Neutrum, Flumina, Tela, Crucem.

At quia Arbor ex tribus Animantibus infimam habet, & ex eâ Carbones fiunt, qui modò ſuo more viuere dicuntur, igne ſcilicet metaphoricè animante, modò mori, cum extinguuntur; ecce quam egregiè nobis illos ſub ænigmaticis ambagibus repræſentat Scaliger, ad literas item Carbone ſignari ſolitas alludens.

Ænig. 37.

Infima quos olim florentes vita fouebat,
Viuentes, alia nunc ratione ſumus.
Mutabit ſolum tamen, vt nox atra, colorem,
Inſtituam, velutì lingua diſerta, loqui.

Sic & originem ſuam, finemq; & quid in ſyluis fecerit Carbo de ſe ipſo narrat apud lepidiſſimum Epigrammatographum Ianum Audoenum.

Epigr. Volum. 2. lib. 1. nu. 101.

Natus in igne fui, periturus in igne vicißim:
Syluas abſumpſi dignus in igne mori.

Laqueos ſpeculationum ænigmaticos, quibus torquentur ingenia ægritudinem quoque corporum inuoluere, atq; adducere poſſe veterum inter exempla docemur; qua propter, *vt quos obſcuris victos ambagibus horis* præternaturales inter affectus decumbere viderimus, ijs mederi quoq; ſtudebimus; en ergò Medicinales Vſus Arboreos, quibus neutralitate medicæ conſtitutionis ſublata, perfecta triumphare valeat valetudo.

Oſ. 5. Ouid. in Ibin.

VSVS IN MEDICINA.

Cornel. Celſ. l. 1. c. 1 Gal. comm. 1. Hipp. l. 2. de rat. vict. in ac. c. 6.

DEndroſcopus aduocet modò Medicum, cui quidem prò morbis contumacioribus quoque pellendis valida ille ſuppeditet Arborea Præſidia. Nam vt alimenta ſanis ſalubriora corporibus offert Agricultura, ſic ſanitatem ægris eamagis tutam, citam, atq; iucundam promittit. Ex tribus Medicæ facultatis partibus duas habemus, alteram διαιτητικὴν, alteramq; φαρμακευτικὴν quas Arborum fructuoſiſſima copia complet, quemadmodum videre licet apud Iatriæ Profeſſores Doctiſſimos. Cum autem hic nobis ſermo ſit futurus de Pharmacia præcipuè, quæ ab Arboribus in genere decerpi poteſt, ſeù quæ Arborum earundem ope ſubiectorum manifeſtiſſimè proficitur, Arbores dicere poterimus nobiliſſimas eſſe Dei viſibiles Manus, & quidem morborum atque amaritudinum, dolorumq; victrices *nonne à ligno indulcata eſt aqua amara?* Sic enim ſacra loquitur Scriptura; eaſdemq; Arbores Regium planè Theſaurum dicemus fœlicitatum ampliſſimum, quià illæ Bonorum omnium optimum ſanitatem nempè poſſunt,

Eccleſ. 38. Plat. Rhet.

Si

A *Si ventri benè, ſi lateri eſt, pedibuſquè tuis: nil*
Diuitiæ poterunt regales addere maius, cecinit ille, *Horat. 1. ep. 12.*

Dicendum itaq; eſt in primis ſæpè opus eſſe Medicamentis Eccoproticis, ideſt benignè laxantibus, aliquandò Catharticis, ſeù prauos ſuccos purgantibus, Alioticiſque ſæpiſſimè, hoc eſt alterantibus, ſeù intemperiem aliquam emendantibus; nonnunquam Epicerasticis, ſuccum optimum reficientibus, pretereàq; Vreticis, Vrinarijs nempè, Anodynis, dolorum ſedatiuis, Repellentibus, & ex oppoſito euocantibus, ſeù extrahentibus, Deriuantibus, Intercipientibus, Reuellentibus, Maturantibus, Reſoluentibus, Obſtruentibus, Aperientibus, & mille alijs modis operantibus, vndè ſe extendit longè, lateq; Medici ſupremum Imperium, & propterea non vna, & ſimplici contenti eſſe debemus Medicina, neq; vni tantum modò Medicamini inſiſtendum, ob complicatos, Multipliceſq; Morbos, qui indicata præſcribere, atq; componere medicamenta verè mixta, & mixtim agentia Pharmacopæum, & Medicum compellunt. Neceſſitas exercitatos coegit Medicos, vt adnotauit Aetius, compoſitas pro compoſitis profligandis morbis exquirere medelas, cum ſimplices Medicinæ ſcopos mixtos attingere nequeant.

Plin. l. 24. c. 1. vna Artium Imperatoribus quoque imperat.
Tetrabibli 4. ſerm. 2. cap. 25.

B Quod ſi ſolis ex ſimplicibus morbi curarentur omnes, inanis, & ſupervacanea eſſet omnis medicamentorum compoſitio, & tamen plura ſunt Medicamenta valdè compoſita, ideſt pluribus ex ingredientibus coalita, vt Theriace, Mithridatium, aliaq; permulta ab omnibus vlla abſq; controuerſia acceptiſſima, experimentiſq; certitudine quauis certioribus approbata, quorum omnium debet Medicus verè Medicus rationem reddere, cauſaſq; necnon effectus noſſe, tanquam is, qui plura debet operari neceſſariò, iuxtà id quod præcepit ipſe Deus his præciſis verbis. *Da locum Medico, etenim illum Dominus creauit, & non diſcedat à te, quia opera eius ſunt neceſſaria.* Et hic notandum dici *opera eius* in plurali numero, & non *opus eius* in ſingulari, quia non vnâ, ſed multiplici operatione procedere debet Medicus in medendo. Homini non ſufficit idē Cibus, & Potus, vt docebat Pater ipſe Medicinæ Doctrinalis Hippocrates; ſinguliſq; in Hominibus cum differat corpus à corpore; natura, id eſt temperamentum à temperamento, alimentum quoq; ab alimento differre debet, edicebat idem Hippocrates. Sic medicamentum à medicamento diuerſam induet virtutem. Multæ adduntur rationes

Gal. l. 1. comp. med. gener. c. 5.
Ariſt. l. 3. politic.
Eccles. 38.
Ibi Pater Sã interpretatur Pigmēta per cōfectiones ex diuerſis ſpeciebus.

C à Serapione, cur medicamenta compoſita, & mixta in vſum medicum plerunq; deducantur, vt cum morbi complexi, & non ſimplices requirunt præſidium multiplex, dum ſcilicet ſimplex medicamentum non reperiatur, quod vires adæquatè contrarias morbo in ſe habeat, ita vt alterius ope indigeat minuente, vel adaugente alterā ex qualitatibus illis, à quibus Actio debellatrix morbi expectatur; vel corrigente aliquam ex ſecundis qualitatibus ſaporis, odoris, & ſimilium, vel adiuuante applicationem, ſeù penetrationem curatricis virtutis ad partem affectam, nempè ad caput, oculos, cor, hepar, ſplenem, &c. mediantibus cephalicis, v. g. Ophthalmicis, Cardiacis, Hepaticis, Stomachicis, Pneumonicis, Articularibus, alijſq; huiuſmodi analogicis pleriſq; vt alteratio, emundatio, aut corroboratio partialis ſequatur. Vrget porrò neceſſitas peſtilentes vapores ab humoribus ipſis arcendi ope Alexipharmacorum, & medicinarum reſpicientium humores præciſè peccantes, aliàs actum eſt de Microcoſmicâ Republicâ, eo prorſus pacto, quo in ciuilibus felicitatem publicam inficiunt venena diſſenſionum, &c. quæ niſi artificioſè tollantur abſq; bonorum præiudicio, totum deperit bonum; ſic Ariſtotele loquente. *Vt nihil citius corpus humanum inficit, quàm peſtilentium vaporum cum*

Lib. de veteri medicinâ
Lib. de flat.
Lib. 7. c. 2.

D *innatis humoribus copulatio; ità nihil velocius corrumpit ciuitatem, quàm peregrinarum opinionum admiſſio, in quo contagio, & venenum latet.* Eſt verbi cauſa Iecur, quod principaliter afficitur in Lue Venereâ; ſanguinem malignis, & peſtilentibus vaporibus infectum videns medicus, illi proſpiciēdum ligni Guaiaci decocto, tanquam propriſſimo remedio iubet, atque determinat; & quià lignum hoc excedit aliquantiſper in caliditate, illi adiūgendū optimè cēſet lignum ſantalinū, & cichoreaceas herbas, Iecori quoq; ſymbolicas, aut alia attemperantia, & inſuper habito reſpectu ad varia, quæ luem hanc ſubſequi ſolent ſymptomata diuerſa quidem, varium ob gradum malignitatis morbi, variaſq; ob diſpoſitiones viſcerum ipſius ægri patientis, alia commiſcet artificioſiſſima methodo medicamenta ſymbolica, variēq; alterantia in finem ſanabilitatis tutò, citò, atque iucundè perficiendæ; intendens præ cæteris, tanquam naturæ bonus imitator ſeparare bonum à malo, vt hoc poſſit de corpore omninò extrudi, illudq; malis veluti ci-

Pol. l. 5. c. 3.
Botallus de lue venereâ cap. 29. & omnes med.

uibus ciuitatis in exilium depulſis pacificè confirmari; malè, immò peſſimè tunc iudi- E
cant, cum boni, & mali ſucci indiſtinctè ſimul eijci permittit; nam ſic vniuerſum quàm
maximè patitur corpus, illiuſq; peruertitur non amplius ſperata, nec poſſeſſa felicitas.
Bonus nouit ipſe Medicus publicæ, & vuiuerſali ante omnia incolumitati eſſe incum-
bendum emundando, rectificando, minuendoquè vbi opus fuerit, addendoq; è con-
trà ſolis in defectibus, ideſt ſucci naturalis in egeſtatibus, cum nil aliud ſit medica fa-
cultas radicaliter, & in ſui fundamento, quam *Adiectio*, & *Ablatio*; adiectio quidem
deficientium, & redundantium ablatio; ἰατρικὴ ἐςὶ πρόσθεσις, καὶ ἀφαίρεσις. Artiumq;
Humanarum Præclariſsima; Proh quam multa noſcenda ſunt Medico! quamq; multa
vt admittantur, atq; vt fugiantur ab eò ſunt obſeruanda!

Hippocr. in lib. de flatibus, & lib. de Arte, & lib. de lege c.4.

Fertilis Ægyptus rerum Medicamina miſta,
Optima multa, ſimul deterrima plurima profert.

Homer. Odyſſ. 8.

Ità Magniloquus Græcorũ Poetarum Coryphæus canebat. Medicus hercle tanquam
Artifex ſenſatus, & tanquam Philoſophus bonus de omnibus diſcurrere debet, cauſaſq;
rerum detegere, & ſecundùm argumentationes veritati ſcientificæ conformes rationa-
bilibus experimentis procedere, ſicuti Plato doctiſſimè adnotauit hoc pacto. *Eſt au-* F
*tem talis, ô Charmides, vt caput ſolum curari nequeat, quemadmodum ſæpè ex peritis
Medicis audiuiſti; qui quoties aliquis dolore oculorum affectus eos conſuluit, aiunt non
poſſe oculis mederi, niſi prius capiti medeantur, neque caput abſque totius corporis medi-
cinâ poſſe curari, &c.* Et quod ſpectat ad curationem per purgantia medicamenta tam
neceſſariã in omnibus ferè morbis, eam medicus rei Herbariæ imperitus nunquam aſſe-
quetur. Prudẽs, & Doctus Medicus Botanicus cũ Hippocrate Pharmacorum actionem
in corpore futuram ità diriget, vt innocua non ſolùm, ſed ſaluberrima euadat; *etenim*
(ſcribit ille) *Pharmacum vbi corpus intrauerit, primum quidem ducit id, quod ex
omnibus in corpore exiſtentibus ſibi maximè ſecundum naturam familiare fuerit; dein-
dè verò etiam alia trahit, ac purgat, &c.* Ampliſſimam quidem Medicinalium Arborum
ſegetem nunc demetere nimis operoſum, atq; prolixum plus iuſto foret. Sat ergo ſit
aliqua ſeligere vniuerſalia præcepta, quæ tamen particularibus applicabilia ſint de faci-
li formulis medicamentorum in ſpecificis Arborũ ſingularum materiebus; & ideò præ-
rogatiuas aliquot Medicinales Arborum in genere tantum percurremus, ità vt Cereali- G
bus in medendo minimè ceſſiſſe Pomonam ſcripſerit Plinius, dum Vertumni Amaſiam
nobili hac Proſopopœia loquentem ſic fingit. *Ego ſuccum Vini, liquorem oleì gigno. Ego
Palmas, & Poma, totquè varietates, neque (vt tellus) omnia per labores aranda Tauris,
terenda areis, deindè ſaxis, vt quando, quantouè opere cibi fiant. At ex me parata om-
nia, nec curuo adoranda aratro, nec cura laboranda, ſed ſeſe porrigentia vltrò, etſi pigeat
attingere, etiam cadentia.* Syluanus quoq; adeſt, qui Pomonæ minimè cedens Syl-
ueſtres Medicinales Arbores quam plurimas indicare contendit, qui *ſyluas inter repta-
re ſalubres* ſolitus, liberalis quoq; felicitatis naturalis diſpenſator agnoſcitur, cui vide-
tur alluſiſſe Propertius

Hipp. lib. de probitate, ſeu decenti ornatu.
Plato in Charmide, vel de Tẽperantia.
Galen. 12. Aphor. cõmen. 17. & Auicenn. 4. pri. cap. 20.
Galen. l. 9. meth. med. cap. 15. & 7. method. c. 13.
Hipp. de natura Hominis.
Lib. 23. in princ.
Ouid. 14. metam.

Lucus erat felix hederoſo conditus antro,
Multaquè natiuis obſtrepit Arbor aquis.
Syluani ramoſa domus.

Horat. l. 1. epiſt.
Propertius eleg. 4. l. 4.

Medicinis non modò carent, ſed abundant ſyluæ, quemadmodũ naturalis Hiſtorio-
graphus clariſſimè teſtabatur his verbis. *Nè ſylua quidem, horridiorq; naturæ facies Me-
dicinis carent, ſacra illa Parente rerum omnium, nuſquam non remedia diſponente ho-* H
*mini, vt medicina fieret etiam ſolitudo ipſa, &c. hinc nata Medicina, &c. Hæc ſola natu-
ra placuerat eſſe remedia parata vulgò, inuentu facilia, ac ſine impendio, ex quibus viui-
mus, &c.* Agrum herclè viuendi patrem non immeritò protulit Amphidamus; ibi enim
pluſquam in Scholis Medicinam edocemur, quando ab ipſiſmet brutis, quæ vnica natu-
ra erudijt, pleraq; medicamina didicerint Scholæ. *Hederâ Apros in morbis ſibi mederi,*
teſtatur Plinius. *Elephas chamæleonte concolori frondi deuorato, occurrit oleaſtro huic
veneno ſuo, &c. Palumbes, graculi, merulæ, perdices, lauri folio annuum faſtidium pur-
gant, &c.* Herbariam rem propterea ſucceſſiuis temporibus à Chirone Saturni, & Phil-
lyræ filio excultam, & adauctam ſenſere homines ſenſati, generoſumq; valdè cogno-
uerunt eſſe multis alijs præferre cognitionibus notitiam Herbarum, quemadmodum il-
le Virgilianus Iapis Iaſides, qui

Plin. li. 24. Hiſt. natur. c. 1.
Apud Stobaum.
Lib. 8. c. 27.
Plin. lib. 7. c. 56.

A *Scire poteſtates herbarum, vſumquè medendi* *Virg. Æneid. lib. 12.*
Maluit, &c.

Sed audiatur Ioannes Khuenius in Zodiaco Medicinæ ſic botanicam efferens Medicinam. *Zod. med. p. 1. l. 1. Aries dictus.*

Præ cunctis medicina caput tantum Artibus effert,
Quantum luce ſua reliquos ſol prænitet Aſtris:
Quam ſublimis honor, quam Gloria ſumma coronat.
Plus tamen in tanto illius ſplendoris honore
Pars ea laudis habet, doctoq́ examine mentis
Nomina plantarum, & vires rimatur & ortus;
Illarumq́ ideò Diuina ſcientia iuri eſt,
Et ſummi proles haud inficianda parentis,
Quam genuit, nobiſq́ dedit, quâ maximus Orbis
Nil habet vtilius, &c.

Incurabilem apagè curam quiſquis ſies medicamentorum facillimis ex Herbis oſor; Periculoſiſſimos non ſolum morbos, ſed difficillimos, qui vult egregiè curare, ipſe Ar-
B bores conſcendat, lignaq́; apprehendat, & incurabilitatem ſuperabit. Horeos propterea fructus in Elephantiaſi præſcribebat Aretæus Medicus Græcus admodum inſignis. Nephritis morbus pernicioſiſſimus tam benè, tamq́; feliciter curatur à ligno quodam, *L. 2. Curat. morb. diut. c. 13.* vt famigeratiſſimum idem hoc ſortitũ fuerit nomen Ligni Nephritici, cuius deſcriptio, & vtendi modus eſt huiuſmodi ex Monarde. *Nobis etiam mittit noua Hiſpania ligni quoddam genus craſſum, & enode, materie Pyri, cuius vſus iamdiù receptus fuit in his regionibus ad renum vitia, vrinaq́ difficultates, & incommoda. Poſteà experimento comprobatum eſt eius aquam in iecoris, & lienis obſtructionibus vtilem eſſe. Illa autem hac ratione paratur. Lignum aſſulatim, ac minutim conciſum in optima, & limpidiſſima aqua fontana maceratur, atque in ea relinquitur, donec aqua à bibentibus abſumpta ſit. Dimidia hora poſt iniectum lignum, aqua cæruleum dilutiorem colorem contrahit, qui ſenſim intenditur pro temporis diuturnitate, tametſi lignum candidum ſit: cæruleum ideò dico, quoniam adulteratur alio ligno ſimili, quod aquam croceo colore inficit, ne quis fallatur. Hac aqua aſſiduè vtuntur, & vinum diluunt, & mirabiles experiuntur effectus, ſine vlla* *Nicol. Monard. in ſimpl. medic. Ariſt. c. 27.*
C *humorum commotione, neque opus eſt aliâ victus ratione, quam temperatâ: aqua enim ſapor non magis immutatur ligni iniectione, quam ſi pura eſſet, & nihil in ea maceratum. Calidum, & ſiccum in primo gradu.* Virtuoſiſſima omnium medicamentorum nemo negabit Arborea eſſe, eaquè etiam durabiliora, & ad immortalitatem aliquo pacto facientia, quia ex Arboribus incorruptibilia Gummata, Reſinæ glutinoſiſsimæ diſcontinuationem quamuis morbificam vnientes, ſucci Balſamici ſuaueolentiſsimi, vitalibus principijs amiciſsimi, aliæq; partes tum eſſentiales, tum integrantes, quæ corpora humana impura emundant, aſpera leniunt, arida humectant, & benigno rore perfundunt, feruidiora attemperant, humidiora confortant, laxiora corroborant, ſolidioraq́; reddunt, frigidiora blando tepôre fouent, impura emundant, mediante Manna, Agarico, Caſſia, Tamarindis, Mirobalanis, aliorumq́; generis huiuſmodi quamplurimorum. Si de Alterantibus ipſis medicinalibus, tam occulta, quã manifeſta elementaria, & tam prima, quam ſecunda qualitate agentibus ſit ſermo, quodnam efficacius, & admirabilius medicamentum excogitari poteſt ipſo cortice Quitenſis Arboris ad febres, qui Cina Cina, & Hiſpanicè *Corteça para calençea*, paucis iam ab hinc annis inuentus, & ſub
D denominatione corticis Eminentiſsimi Cardinalis de Lugo circumlatus: illius pulueratí ſimpliciſsima in liquore aliquo aſſumptio Alexicacus Hercules ab effectu dici poteſt monſtrorum ignitorum domitor, atq; Paroxiſmorum febrientis Hydræ auerruncator, quibus epithetis iure perquam optimo inſignitum fuit idem medicamen à præclariſsimo, & doctiſsimo Viro Domino Hieronymo Bardi Iatrophilo Euchymico, & iandudum in Piſano Panathenæo Ariſtotelicæ, & Platonicæ Philoſophiæ Profeſſore, nunc verò in Alma Vrbe Principibus Viris, totiuſq; Vrbis Literarum primoribus apprimè charo, qui eruditiſsimo illud idem comprobaturus eſt opere mox edendo, licet de eo quoq́; ſcripſerit egregiè Excellentiſs. Gaudẽtius Brunaccius Romanus Doctor in Phyſiologico Syntagmate anno duntaxat elapſo Venetijs impreſſo. Tanti, & tam ſtupendi remedij modum particularem aſſumptionis hîc latere nolui, qui talis eſt. *De Cina Cina, ſeù puluere ad febres capita X.*

℞. corticis Cinæ Cinæ melioris notæ, ideſt nullius odoris, amariuſculi, & ſubauſteri ſapo-

ſaporis, colore cinnamomeo, hirſutæ ſubſtantiæ, leuiſq; drach. ij. hæ tundantur, terantur; ſubtiliſſimè, perq; ſetaceam traijciantur, infundanturq;, & macerentur in vini albi cyatho, & per tres horas ante paroxiſmi inſultū, vel dum febrile frigus, rigorue igneus incipit perſentiri aſſumantur vnà cum vino, & in lecto ſub pannis calentibus adiuuctur euocatoria eiuſdem pulueris virtus, à centro ad circumferentiam; atque paroxiſmi, totiuſq; febris prima vice remiſsio fiet, ſi non totalis extinctio, quæ ſecunda vice in pleriſq; febricitantibus, quartanarijs præcipuè, feliciſsimè, & admirabiliſsimè ſuccedere ſolet; quem effectum ita palpabilem, ab occulta licet qualitate pendentem, iuxtà Doctrinam traditam ab Eraſto conſiderantes, non hæſitabimus in credendo ijs, quæ narrantur à Scriptoribus rerum Indarum de tot mirificarum virium Arboribus ibi naſcentibus, vt ſunt Arbores *ſpinoſa* in Inſula Hiſpaniola naſcentes pro cruribus vlceratis, & fractis; item Arbores Balſamiferæ nouę Hiſpaniæ virtutum penè incredibilium, quarum prima dicitur indigenarum illorum linguâ *Hoitziloxitl*, ſecunda *Anaconex*, tertia *Maripenda*; ex his liquoribus aliquando penetrarunt apud nos portiones aliquot, in quibus omnes Balſami veri prærogatiuæ inuentæ ſunt, quarum prima viſa eſt inenarrabilis ſuauitas, ſumma ſubtilitas, & puritas ſubſtantiæ, deindè communicatio quædam imputreſcibilitatis. Vtinam nobis frui liceret lignis Indicis frondentibus, ut Gummi *Tecomahaca'*, vel Gummi *Caragna Tlattuebiloca*, vel *Liquidambari xochiocotzo Quarhutil*, quià catharris, colicis affectionibus, tumoribuſq; tam internis, quam externis feliciſſimè mederemur; immò etiam Phthiſicis, alijſq; ferè immedicabilibus morbis efficaciſſimè occurreremus. Sed vt nullus relinquatur dubitationi locus circà compoſitorum medicamentorum efficaciam, & vſum ægris vtiliſſimum ſimul, & neceſſarijſſimum, pro teſtibus huiuſce practicæ, & clariſſimæ veritatis audiamus Antidotaria, & Pharmacopæas omniū penè Europæ Academiarum, & præclariorum Ciuitatum, innumeroſq; Therapeuticos Scriptores à tot ſæculis vbiq; florentes euoluamus, & ex noſtris Scriptoribus Bononienſibus Medicis, qui à quadringentis amplius annis Medicinalium Practicarum Volumina edidere interrogemus Betruccium, Mundinum, Thadæum, duos Varignanas Bartholomæum ſcilicet, atq; Gulielmum, duodecimi ſeculi Aeræ Chriſtianæ Medicinalia lumina præclariſſima, itemq; Albertum Zancarium, Chriſtophorum Honeſtum, Franciſcum Zenellum, Thomam de Argentis, Petrum Tauſſignanum, Argellatam, Turam de Caſtello in ſubſequenti ſæculo famigeratiſſimos, ſimiliterq; Bauerium in ſeſquidecimo ſæculo, Garzonium, Leonium, Morandum, Sanium, & Montium Doctrinarum medicarum ſapientiſſimos, vt omittam adhuc celebriores, & numeroſiores in ſæculo ad præſens noſtrum antecedenter proximo vnanimiter ſtantes pro Pharmaceuticæ Medicinæ dogmatibus hucuſq; omnem citrà controuerſiam admiſſis, & comprobatis, quibus teſtimonijs ſi aliquid ponderis addere poſſe exiſtimaretur Auctoritas ſupremarum in Eccleſia Dei dignitatum, accederet Eminentiſsimus Vitalis de Furno S.R.E. Cardinalis, Epiſcopus Albanenſis, Medicus famoſiſſimus, anno Domini 1100. qui Volumen ſatis magnum conſcripſit ſalutarium remediorum, & curationum ad totius humani corporis morbos, & ægritudines, quod in folio integro impreſſit Moguntiæ anno 1531. Iuo Schoeffer. Supremam tandem venerationis metam præſcriberet Sanctiſſimus Pontifex Ioannes XXI. Petrus anteà Vlyſipponenſis Medicus practicus exercitatiſſimus, & pijſſimus, in ſuo libro inſcripto *Theſaurus Pauperum*, omnium infirmitatum remedia à capite vſq; ad pedes complectens, & enumerans. Sed vt lapidē omnem pro Pharmaceuticæ Medicinæ cōfirmatione mouiſſe videamur, lapidis illius meminerimus, qui in Arboribus aliquibus quandoq; reperitur, vel illis congenitus, vel illis amiciſſimè, & intrinſecè conſociatus ad cōtinēdos in mulieribus partus admirabiliſſimę efficientię agnitus, & cōprobatus; Id naturali atteſtante Hiſtorico. *Inueniuntur in quibuſdam, ſicuti in marmore centra, id eſt duritia clauo ſimilis, &c. & quadam fortè accidunt lapide comprehenſo, aut recepto in corpus, &c. ferunt lapides ità inuentos, ad continendos partus eſſe remedio.* Cum autem ſatis de Arborea Pharmaceutria ſit actum, æquum eſt vt Diætetica Oeconomia in medium adducatur.

Tho. Eraſtus de occult. medic. propr. c. 24.

T. 3. nauig. pag. 68.

Nardus Antirech. l. 3. rerum med. noua Hiſp. cap. 11. 12. 13. & 14.

Rechius l. 3. rer. med. N. Hiſp. ca. 16. 17. & 18.

Monard. ca. 2. 3. & 8.

Medici Auguſtani, Baſilięſes, Bergomenſes, Bonon. Colonien. Ferrarien. Florentini, Romani, Veneti, &c. & qui citātur in Antidot. ſpeciali, & generali Vueckeri.

Ex Bibliot. Bonon. inſcripta Mineruali Bonon. Ciuium Anademata.

Plin. li. 16. c. 39.

E F G H

VSVS

Digitized by Google

A

VSVS IN ALIMENTIS.

MAximas vtilitates ab Arboribus humano generi promanantes nullis alijs verbis exprimere maluit Plinius, quàm ſequentibus. *Summum Munus* (inquit ille) *Homini datum Arbores, Syluaquè. Hinc primum Alimentum.* Ab Arboribus namq; primæuas gentes integrum expectaſſe victum, ſacrarum paginarum veritas nos edocet, in quibus habetur Homini ſtatim creato indictam fuiſſe fructuum comeſtionem. *Ex omni Ligno Paradiſi comede; de Ligno autem Scientia boni, & mali, nè comedas.* Innocentiſſimus hinc ciborum omnium videtur eſſe Arboreus fructus, ſanitati non ſolùm corporis, ſed incolumitati quoq; morum conferens, vtpotè qui facillimè tranſeat in aliti ſubſtantiam, nec illos edat effectus, quos parturit ipſa caro, ipſaq; edulia valdè compoſita inducunt, quæ multis implicita ſunt morboſarum cauſarum difficultatibus *Lib. 12. in Prologo.* *Gen. cap. 2.*

—— Nam variæ res

B

Vt noceant Homini credas, memor illius eſca, *Horatius*
Qua ſimplex olim tibi ſederit; at ſimul aſſis *Satyra 2.*
Miſcueris elixa, ſimul conchylia turdis, *lib. 2.*
Dulcia ſe in bilem vertent, ſtomachoquè tumultum
Lenta feret pituita; vides, vt pallidus omnis
Cœna deſurgit dubia? quin corpus onuſtum,
Heſternis vitijs, animum quoque prægrauat vnà,
Atque affigit humo diuinæ particulam auræ.

Conuiuium vix ſinè culpâ celebrari poteſt (diuus aiebat Gregorius) cuius ſapientiſſimus ſenſus cum ethnici licet poetæ ſapidiſſimo perbellè concordat *1. Moral.*

Parcite mortales dapibus temerare nefandis *Ouid. lib.*
Corpora, ſunt fruges, ſunt deducentia ramos *15. Metam.*
Pondere poma ſuo, tumidaquè in vitibus vua.

Ferinus quidem excluditur cibus hominibus improprius, & quem fortiſſimi ſolùm vix pati poſſent, quemadmodum doctiſſimè diſcurrebat Cous præſtantiſſimus ille Medicus, *Neque ipſam ſanorum diætam, ac alimoniam, quâ nunc vtuntur, inuentam fuiſſe cenſeo, ſi ſuffeciſſet homini idem cibus, ac potus, qui boui, ac equo, ac omnibus alijs præter hominem, veluti ſunt cæteranaſcentia, fructuſq; ac herbæ, & fœnum; Ex his enim nutriuntur, & augeſcunt, & illæſi degunt, non indigentes aliâ diætâ. Quanquam ego ſanè ab initio etiam hominem tali victu vſum eſſe putem. Quæ verò nunc inuenta ſunt edulia, multâ arte excogitata; & multo tempore producta eſſe mihi videntur, quum multa, & grauia ex fortis, ac ferino victu homines paterentur, qui intemperatus, & magnas vires habens ingerebatur, &c.* Folia, cauleſq; herbarum, nec non Arborum frondes, cortices, ſylueſtreſq; fructus belluis tantum ipſa deſtinauit natura *Hippocrat. de Veteri Medicinâ.*

C

Paſcitur in magnâ ſyluâ formoſa iuuenca, &c. *Virgil.*
—— Victumquè feres, & virgea lætus *Georg. lib. 3*
Pabula; nec tota claudes fœnilia bruma.

Ità vt in maximâ ſolùm neceſſitate ad hæc ſit recurrendum, quemadmodum Petelini, dum ab Annibale obſiderentur faciebant. Sed mitiorum Arborum fructus maturi, *ex Athenæo*
D innocentiq; artificio correcti, ſi non ex toto, maiori ſaltem ex parte ditiores quoq; felicioribus in ſæculis alebant.

—— Tum penſilis vua ſecundas, *Horat. ſer.*
Et nux ornabat menſas, cum duplice ficu. *lib 2. ſat. 2.*

Quæ Bellaria, fructuumq; ſuauiora libamina Bœotij in Hypato Monte Ioui immolabant. Non defuêre tamen Populi, qui fructibus Arboreis omnimodè victitarent, ex quibus ſiccis, & tritis maſſas, & panes conficiebant, inter quos Medi Septentrionales à Strabone numerantur; *ex malis ſiccis* (inquit ille) *ac tritis maſſas conficiunt, ex amygdalis toſtis panes, è radicibus quibuſdam vinum expromunt.* Alij etiam ex dulcibus medullis cacuminum Arborum, & præcipuè Pinorum, quæ cerebrum vocant, viuunt, vt Lapones Populi pariter Septentrionales, Alij ex Arboribus inter corticem, & librum inciſis lacrymas potabiles colligunt, ex earundemque fructibus panes, & corti- *Pauſanias* *L. 11. Geog.* *Olaus mag. lib. 12. Hiſt ſeptent. c. 4* *Id. ibid.*

cibus

Digitized by Google

cibus tegummenta ſibi conficiunt. Poſſent nihilominus tempore magnæ caritatis annonæ fieri ex Fructibus noſtratibus ſapidiſſimi, & nutrimentoſi Panes, qui potum inſuper ſui decocto pauperibus ſuppeditarent, cuius hæc eſt deſcriptio à me tradita iam ante decennium in libello quodã Formularis Oeconomici, & Medicinalis pro pauperibus. ℞ fructuum cuiuſcunq; generis carnoſæ, & humidæ ſubſtantiæ, ſiuè Horeorum, ideſt Solſtitialium, ſiuè Autumnalium benè maturorum, & ſaporis non amari, nec ingrati q. libet, ij ſecentur in plures partes, exenterentur, & ſimul à putaminibus, alijſq; durioribus particulis liberentur, exiccentur, vel ad ſolem, vel in clibano, ita vt corrumpi, aut mucorem contrahere minimè poſſint; & ad vſum ſeruentur, vt tali pacto in Panes vertantur. Prædictorum fructuum ſic conditorum accipiatur ſufficiens quantitas, hæc in aqua fluuiali bulliat ad teneritudinem, decantetur aqua, quæ ſaporem vinoſum, & odorem habebit, craſſa materies pinſetur, illiq; addatur farinæ frumentaceæ, vel alterius frugis modica portio; ſubacta demum in orbiculares panes, vel placentas efformabitur, & in furno coquetur ad pauperum ſuſtentationem meliorem, ideſt ciuilem in Vrbibus quoque. His panibus fortè cedent Hyperboreorum vltrà Riphæos montes habitantium inconditi Fructus Arborei, quibus effera gens illa victitat, idemq; dici poterit de Maſſagetis carpophagis, deq; Caduſijs fruges ſpernentibus, vt ſolis adhæreant in comedendo Arboribus. E

Plinius, & Solinus.

Strabo l. 11 & Plutarchus in Artaxerſe.



Cedent facili ſimiliter negotio ſapori noſtrorum Fructuum vinoſo Succi illi Arbo-

A Arborum quarundam Sumatræ Inſulæ, atq; panes Arborum Fanfur in India farinam fundentium. Quod ſi Cyclopum giganteæ naturæ gentium alimenta ſolos fuiſſe fructus Sylueſtres ex Platone traditur: aſſeri quoq; poteſt ſecundum Hippocratis Doctrinam fructus huiuſmodi à veteribus robuſtiſſimis ſuperatos potuiſſe longæuitati conducere; *eos verò, qui* (ſic loquitur Hippocrates) *victum illum ſuperare poterant longiori tempore duraſſe, ac reſtitiſſe.* Fructus tamen mitiores delecti, & conuenienter adaptati, ſtomachis, etiam non ità validis, ſalubritatem contulere ſemper, quorum bonitatis, & gloriæ fama vſq; ad Trajani tempora (vt adnotauit Athenæus) perdurauit. Rudiores Homines ingenioſis procul à laboribus durius, & inhumanius quidem viuebant, vſquequò Cœnæ Deûm, Cœnæ Saturniæ dictæ, Philoſophicæ, Platonicæ, Terreſtres cõpendioſæ fuerunt, & nondum Dapales, Epulares, Ganeatæ, Vnctæ, Adipales, Saliareſuè, & aliæ luxorioſæ nimis, acceptiores factæ.

Tom. 2. Nauig. Ind. 5216. Valleriola enarrat. medic. Hippocr. de veteri medicina.

Contentiquè cibis nullo cogente creatis
Arbuteos fœtus, Montanaque fraga legebant,
Cornaquè, & in duris hærentia mora rubetis,
B *Et quæ deciderant patulâ Iouis Arbore glandes.*

Ouidius lib. 1. Metamorph.

Sed fortunati nimium Doctioribus in Sæculis, ſi ſua Bona norint Homines, verè pronunciari poſſunt, dum frugalitatis, quæ Virtutum omnium Mater eſt amantes non Ventri, nec Veneri, verum ſaniori Menti indulgere nouerunt, ruralium opum collectrici.

D. Auguſt. de vita Beata.

Quâ frugi menſa longum condire per annum
Multigenas poſſit villica docta dapes.

Ruri propterea degere poſſunt ſuis temporibus Ciues, non ad profundendas peregrinas opes, ſed ad indigenas colligendas.

Marcus Tullius Berrous Bononien. l. 9. Ruſticorũ

Ipſa ſuas merces manibus Pomona benignis
Profert, & pleno copia læta ſinu, &c.

Innocentibus vtiq; licebit frui delicijs, etiam ſenſuum ipſorum minimè rebellium, ſeù alienorum ab ipsà ratione. Mente reuoluant Philocarpi, hoc eſt fructuum amantes, ex ſolis florum, frondium, & fructuum odoribus integros Populos viuere poſſe, vt ſunt Aſtomi ad Gangis initia tellurem habitantes; memorent quoque nil eſſe quod promC ptius, atq; facilius debilitatas ægrorum recreet vires, refocilletq; quàm fructuum, frondium, & florum odores, colores, atq; ſapores. Qui tempore æſtiuo ſub Arbore virenti recubat, non negabit ſe cuncta proſpicere viridi quodammodò imbuta colore, viſibiles quia ſpecies vndiq; diffuſæ actiones imprimunt in rebus mirificas, multoq; ſenſibilius ſubtiliſſimas materiei virentis, Arboreæq; portiones odoratui communicari vtiliter experietur, à quibus ſpiritus refici, & inſtaurari poſſunt ad delectationem, ſanitatemq; ſapidiſſimè cuſtodiendam; nam odores ſaporibus valdè ſunt affines, qui communibus indigitari poſſunt cognominibus, vt dulcis, amari, grati, moleſti, ſuauis, vel grauis, ſtyptici, vel acerbi, alijſq; pluribus huiuſcè cenſus appoſitis. Doctiſſimè quidem Gaſſendus difflationem quandam ſpirituum, vt in generatione Animatium fit, eſſe odores Plantarum diſſeruit, ex quo in Indicis Columbi ſyluis vndiq; & per totum odoratiſſimis plurimas exhalationes huiuſmodi cõtinuò fieri, & gaudia, ſimulq; diuitias prorogari credẽdum eſt. Chiron Centaurus Seruio auctore, Achillem ſolis herbis, & fructibus aluit, atq; educauit. Item Allobij Sarmatũ Populi Arborum Baccas inter edulia connumerant. Æthiopum autem Rhyzophagi, ideſt Arborum radices alimentarium in vſum conuertenD tes, Radices ipſas ex ſelectioribus Arboribus decerptas in farinam terunt, & dein cogũt in placentas, & teneriores Arborum ramos pro opſonijs quærunt. Hoc idipſum Arcades præſtare ſolebant, vt refert Pauſanias in Arcadicis. Q. Curtius refert Alexandri Exercitum olim ad Indiæ maritima omnium rerum indigum ſolis Arborum radicibus victitaſſe. In Scythiæ montanis Homines quoſdam caluos adeſſe habemus ex Herodoto, qui ex ſolis Arboribus viuunt Ponticis dictis, quarum fructuum humoroſitatem lingũt, & potant, craſſitudinem autem in maſſas redactam comedunt. Reliquos mores Hominum ab Arboribus prouenientes, qui genere varij ſint, atq; tot veluti Reſpublicas generatim reſpiciant in reliquis rubricis pertractabimus, & qui ad Domeſticas, Ciuiles, Militares, Sacras, Nauticas, Theatraleſq; conſuetudines explendas, ornandas ſint ſatis.

Plin. l. 2. Cæl. ant. lect. lib. 24. cap. 21. Ariſt. l. 2. de ſenſu, & ſẽſil. c. 21. Id. l. 2. de anima t. 72 Scalig. Exercit. 297 ſect. 2. Ariſt. l. 2. de Anima c. 9. Gaſſend. de Inanimis. T. 3. Nauig. deſcr. P. Martyr. Clem. Alex. in ſtromat. Diod. Sicul. l. 3. rerũ antiquarũ c. 1 Herodotus lib. 4. Plato de Rep Ariſt. polit. 3.

VSVS

Digitized by Google

E

VSVS OECONOMICI.

Lib. 16. c. 4. ARbores, quæ odore præcellunt, Æternitate quoq; præſtare docuit Plinius, quæ ideò præ cæteris expetuntur ad arculas, abacoſquè, aliaq; inſtrumenta œconomica pro conſeruatione veſtium, numorum, aliarumque rerum prætioſarum fabricanda, quia tempus edax rerum, atq; inuidioſa vetuſtas vix quiquam officere iiſdem valent cariem minimè timentibus. Acernæ, & Citreæ olim præcioſiſſimæ menſæ, nunc Nuceæ vſitatiſſimæ, cum omnis generis vtenſilibus domeſtico cultui
Vitruu. Architect. lib. 10. cap. 10. addictis, ac circa propriam materiam Artifices ipſos arcularios, abacarioſuè, quorũ eſt dolare, ſecare, & terebrare, ſubſcudibus, & retinaculis elaborata ligna coniungere, fatigant. Ruſtici tamen flexiles Arborum cortices pluris æſtimant, quàm odorata quęque
Plin. lib. 16. cap. 9. Thymiamata; ex iis enim vaſa, corbeſquè, ac patentiora quædam inſtrumenta meſſibus conuehendis proportionata, vindemiiſq; aptiſſima conſtruunt, queis integra ſuarum fortunarum rota reuoluitur. Stipites quoſuis iidem ruſtici ſectantur, & truncos, F
fuſteſq; humi defigendos, necnon ſcipiones nodoſiores vice ſatellitum latus ſtipantium, vel veſtigiis hærentium adamant; inemptis quantum poſſibile eſt ſupellectilibus affatim vtentes. Rudibus inſuper virgis, & impolitis inſtructi ſunt ruſtici, vt & haſtatis falci-
Plutarch. de Repub. ger. bus ad Arbores corrigendas, & ligneos truncos, ſiuè ramos virentes mancipandos armati, haſtulas ligneas, virgaſuè ii Bubulcorum, non autem Lictorum, vel Pæda-
Martial. lib. 10. gogorum (quorum vtrunque genus hominum impensè oderunt) tanquam ſceptra tractant. Plauſtrorum ſuorum, curruum, & birotiorum Rotas, tardigradi Bootes terreni, valido ſub pondere gementes faſcium, lignorum, vini, pomorum, &c. ducunt ad Vrbem. Et quoniam ruſtici palam operari debent, & ſub dio, eorum Plauſtra denominationem ſumpſêre ex eo, quod ab omni parte ſint palam, id eſt abſq; operculo, vel vmbraculo; aut aliâ ſtructurâ, quæ latera, cœlumq; claudat. Hæc plauſtra di-
Cato de re ruſt. cuntur etiam clauſtra, vel cloſtra, vt aliqui volunt, per antiphraſim, quia minimè ſint clauſa, atque etiam *ſarraca*, Græcè ἅμαξα (quamuis Hamax intelligi potius debeat il-
Aul. Gell. l. 2. cap. 21. lud vehiculi genus, quod diceremus *Caleſſo*) dum elongantur, & fortiſſima ſiunt pro longiſſimis lignis, & ponderoſiſſimis lapidibus ſubuehendis. G

Iuuenal. Satyra 3.

—— Longa coruſcat
Sarraco veniente Abies, atque altera Pinum
Plauſtra vehunt.

Id. Satyr. 5

Frigida circumagunt pigri ſarraca Boota.

Vulgò dicuntur *Carrettoni*, ſiuè *Carrubli*, quorum validiſſimi eſſe debent axes

Virg. Georg. 3.

— Valido nitens ſub pondere faginus axis.

Eademq; *plauſtra*, vel *cloſtra* variis modis accommodata, iuxtà varios gentium
Cato de re ruſt. c. 23. mores, dicentur identidem *Benna* Gallicæ, modò *Epirhedia*, atq; *Eſſeda* Belgica

—Tritoquè trahunt epirhedia collo

Iuuen. ſat. 8

Belgica, vel molli melius feret Eſſeda collo.

Virg. 3. Georg. Infima vehiculorum ruſticis ſint tandem Monorotia *Curricula*, item minimè rotatæ *Trahæ*, vel *Elicæ*, cum ſic Tabulas, vel Trabes terram ſulcantes, vice rota-
Colum. lib. 2. c. 8. ſulcos aquarios Elices vocat. rum habeant, & lignea iuga boum, ligneaſq; iumentorum poſtilenas, aut clitellas, quę montuoſis in locis in promptu ſemper habentur. Nobilibus in deliciis erunt *Rhedæ*, quas H
currus leuiuſculos, & ornatos dicere poſſemus cameratos, Arceras, de quo vehiculi genere loquuntur Leges XII. tabularum. SEI IN IOVS VOCAT SEI MORBVS ÆVITASVE' VITIOM ESCIT QVEI IN IOVS VOCABIT IVMENTVM DATO, SEI NOLET ARCERAM NE STERNITO. *Carozze* Italicè dicuntur, ſeu *Carpenta* antiquitus, & *Cocchi* vulgò à Carmentâ Euandri matre inuentrice.

Ouid. lib. 1. Faſtorum

Nam prius Auſonias matres Carpenta vehebant,
Hæc quoque ab Euandri dicta parente reor.

A quibus Carpentarii Fabri, vt & Carpentarii, equi dicti ſunt, à quorum numero equorum vniiugæ, bigæ, trigæ, quadrigæ (ligneis quandoq; loramentis, quibus equorum colla circumdantur, trahendæ, vt vniiugæ ſingulariter) omnes veloci quidem motu præditæ, ſed facillimè euertendæ, ſi binario rotarum numero diminuto conſtent,

Digitized by Google

A *Ciſiæ* tunc appellatæ, quod habetur ex I.C. monitu, atq; animaduerſione in *L. item quæritur, ff. locati, & conducti*, vbi legitur *ſi Ciſiarius, dum cæteros tranſire contendit, Ciſum euertit, & ſeruum quaſſauit, vel occidit, puto ex locato eſſe in eum actionem; temperare enim debuit*. Non autem tam obnoxia ſunt euerſioni Vnijuga illa Birotia Gallica nouiſſimæ inuentionis, quæ Lecticæ, & Currucæ officium præſtando pernicis ſunt motus, & vulgò *Rolantini* vocantur, nobilibus tantum viris inſeruientia. Sed haud mirandum eſt ingenij deliramenta in dies multiplicari. Diuitibus porrò ſua relinquamus, alia proſecuturi. Agreſtium verò ſtudia, non immorentur literarum ſpeculationibus, ſed libros, & codices, tabulaſq; Arborum materialiter euoluant, veluti ſunt inſtrumenta pinſendi panes, cannabiſq; elaborandi, quæ ἀπὸ τῶ γράμματος *Gramme* vulgò dicuntur, quià ex eorum motu variæ literæ effigiatæ conſpiciuntur, & præcipuè A. N. M. Pugillares ligneas Tabellas exſcribendas, & cuſtodiendas Tabellionibus, & Magiſtratibus relinquant, vt & Pyctacia Iudicum ſelectorum nomina ſemper parere parata. Ligneis tribulis, & triquetris tribulent paleas ruſtici, bicornibuſquè, & furcis ſtramenta exagitent. *Exacuunt alij vallos, furcaſquè bicornes.*

Lectico eur ruca moder niſſimæ.

ap. Lãprid. de Alex. vi.
Colum. l. 2. cap. 21.

B Caueant tamen accuratè ne in furcas, trochleaſq; & rotas, reorum ſcilicet ſupplicia impingant procul à furtis, & graſſationibus iuxtà *L. capitalium. §. famoſus. ff de pœnis*; Ligneis iugis iungant boues, terrarumq; iugera ſubigant, ſed ciuiliũ Legum iugum ferre libenter addiſcant. Fungis Arboreis lucubratis, id eſt ad concipiendum facillimè ignem adapeatis ſeſe excitent ad primas, atq; ad poſtremas in eodem anno laborum interminabiles metas, id eſt ad conuertendam terram, fructuſq; iam collectos in vtiliorem formam redigendum. Circà machinamentaria Porcula, ſeù Torcula, Prælauè olearia, ſeù vinaria inſudent, antelucanis præcipuè in horis, in quibus quoq; Acapna, nempè ligna combuſtibilia ſelecta ligneis Epiſchidijs ſciſſa, quæ fumum quam pauciſſimè de ſe mittant, curribus imponent in vrbem ad Dominos tranſuehenda. Ligna ſtidem coquant coctilitijs ſuis in tabernis, de quibus *Iulius Capitolinus*, & I. C. Vlpianus in *Leg. ligni appellat. de Leg. 19. & ff. de verbor. ſignificat. L. carbonum §. ſed & titiones*, Artificibus Vrbanis, vel Anthracopolio publico vendenda; vt & alia ligna variè præparata ad vſus quamplurimos Ruſtici Mercimonij cauſa in Ciuitatem comportabunt, Lignei

Varro l. 1. c. 52. Virg. 1. Georg.
T. Liuius Hiſt. lib. 1.
Callyſtratus I. C.
Cato de re ruſt. lib. 2. c. 19.
Colum. lib. 12. c. 50.
Cato de re ruſt. c. 130.

C vt ſunt maximi Limbi pro Dolijs ampliſſimis, & nobiliſſimis fabricandis, qualia ſunt noſtratia, de quibus Strabo. *Quanta verò ſit vini vbertas Vaſa ipſa pronunciant, è lignis nanquè fabricata, domicillorum magnitudinem excedunt*. Ruſticos intrà parietes licet illis ad impendium æris quamminimum inſtrumenta lignea cuiuſcunq; generis abſquè metallicis adiectionibus fabricare, vt *Rutabula* pro excoquendis in furno panibus, quæ & memorat Columella. *Sublata lampade rutabulo ligneo*, vtq; *Rutra* aruorum aratoria, & complanatoria ſimul, atq; etiam vomeres, vt Lithuani faciunt.

Quid dicam iacto qui ſemine cominus arua
Inſequitur, culmoque ruit malè pinguis arena.

Lib. 3. Geograph.
Col. lib. 12. cap. 18.
Alex. Guagninus in deſcrip. Lithuaniæ.

Vtq; Scalæ ſunt ex teretibus lignis cum interpoſitis gradibus, quæ duplicatam aliquandò præbent ſcanſionem pro delicatulis educandis Arboribus; vtq; *Calopodia, Calonceſuè*, hoc eſt calcei lignei vulgò *Zoccoli, ò coſpi* quaſi cæſpites lignorum; & ad eundum lutulentas nimium, cœnoſaſq; per vias *Gralla*, quæ Græce καλοβάθρα, vulgò noſtrorum *Zanchi*, quæ vox ſignificat crus antiqua voce Italicâ, vt apud Dantem

Volta la teſta oue egli hauea le Zanche.

Vig. Georg. 1
M. Varro.
Feſt. Pomp.
In Inf. c. 34.
Grap. l. 2. de part. ed.

D Hinc *Grallatores Calabatrarij*, qui fuſtibus inambulatorijs ſibi ſuppoſitis *Grallatorio* gradu latiſſimo incedunt. Sibi quoq; fabricent Ruſtici *Palas* à pangendo dictas mutatâ litera n. in l. ſecundum *Varronem de L. lat. lib. 4.* Item vrnaria, ſiuè aquariola, & lauatrinas, ac ſitulana ex ligno; in ſuiſq; villicis compitis Machinamentarios Telones, ſeù Tolenones, Ciconias quoq; dictos erigant ad aquas è puteis paruo negotio extrahendas. Tempora ceſſationum, ſeù intermiſſionum à laboribus culturæ agrariæ varia pro ſe ipſis, ac pro ciuibus in vniuerſum, ſeù etiam pro infimi ordinis hominibus, erunt opera tornatilia craſſiora ex circunuolutione lignei Manphur loro alligati, vt ſunt fuſa agreſtia, coli, ligneæ patinæ, ſimpunia, ideſt calices ad bibendum, de quibus Iuuenalis *Simpunium ridére Numæ*, Ciſſimbia vini ſynceritatem probantia, Pyxides, loculiq; lignei ignobiliores, quos Martialis tetigit.

Non decet argentum, vilia ligna ferant.

Plin. l. 19. cap. 4.
Feſt. & Plin l. 7. c. 50. & l. 8. c. 40.
Boccat. n. 9. §. Satyra 6.
Iuuen. & Alex D. G. l. 3 c. 26. Mart. in Apoph.

Item ſcamna,ſcabellaq; ſimpliciſſima,& ligna canaliculata, quæ tectorum ſtillicidijs ponuntur imbrium colligendorum gratiâ, vulgò *Doccie*. Tripodes quoq; & ſubſellia antiquiſſimi moris, ſcamna videlicet, clinopodia, columnæ, aſſerculi Euandrei cubilis, quod ſtratis *effultum folijs* antiquitas vidit, quando. E

Virg. 8. Æn.

---Congeſtæ ſtruxère cubilia frondes.

Luca. lib. 9. Pharſal.

Quibus addi poterunt minimè artificioſæ Arculæ, capſulæq; præ foribus templorum affixæ, vbi colliguntur eleemoſynæ fidelium pauperibus erogandæ, quæ Græcis Gazophylacia dicebantur, vndè illud emanauit Prouerbium, *inops vetula ditiſſimum Gazophylacium*, apud Ethnicos quoq; in vſu, antè illorum Deûm matris ficta delubra; vnde Ouidius.

Lib. 1. de Ponto. eleg. 1

Antè Deûm matrem cornu tibicem adunco
Cum canit, exiguæ quis ſtipis æra neget?

Rudioribus tantum ſe à natura deſtinatos eſſe muneribus ſciant Agricolæ, qui ſubceſſiuas horas miniſterijs, quæ non ſunt propria ipſius Agriculturæ dicare debent, & non alias; ſic *Varos*, ſeù *Vaſſos* pro ſeruitio nobilium elaborare poterunt, ideſt furcillatos baculos pro aucupijs, de quibus Lucanus. F

--- Diſpoſitis attollit retia varis.

Quibus vallantur loca ad irretiendas aues, quadrupedeſq; minores. Theatrales contenti ſint Ruſtici præparare ſudes pro ſpectaculis nobilium, quales ſunt illæ, quæ ambarualibus in Feſtis ſcandendæ pueris infimæ plebis præmio impoſito apud nos Bononienſes proponuntur, qui luctatorum Haphe contrà nimiam ligni lubricitatem ſe muniunt. Segmentata relinquant ruſtici exactiſſimè concinnanda opera verſicolorum lignorum vrbanis doctis, & exercitatis Artificibus, qui pulcherrimis lignorum bracteis dædaleas verè figuras admirabiliſſimè perſpiciendas æternitati cócedunt, quemadmodum in ſedilibus magni Dominicanorum Chori Bononiæ apparet, multiſq, alijs in locis. Fritillos ruſtici omninò declinent, atq; deuitent, ceù ſumma infimæ ſortis hominum ludibria, nec machinis quibuſuis nobilioribus vrbanis ſeſe immiſceant agricolæ, ni propriæ valedicere velint felicitati. Sat eſſet, immò pluſquam ſatis haberetur, ſi ruſticis innoteſcerent ligna cotis vicem ſuſtinentia, quæ Indicæ Arbori à Cluſio deſcriptæ reſponderent; vel ſemina Arborea pannos dealbantia, quæ ſimilia eſſent aliqualiter ſeminibus Indicæ *Arboris* dictæ *Saponis*, & *Pater noſter*; & tandem partes omnes Arboreas probè exploratas haberent, quæ colorandis Occonomicè lineis, laneiſuè pannis, ad rem veſtiariam perficiendam conducant, de cuius primâ origine mox verba faciemus. G

Cluſius in Exotic. lib. 1. cap. 8.

Hiſt. gener. Ind. T. 3. Nauigat. l. 9. c. 5.

Lib. inſcr. Plico dell' Arte del tingere, *Venetijs Impr. 1611. in 4. fol.*

VSVS VESTIARII.

Arborum latiora folia prima fuere hominibus veſtimenta; habetur enim in libro Geneſeos Protoplaſtem noſtrum Adam, vnâ cum Vxore, ſibi ex Arbore Subligacula feciſſe. *Conſuerunt folia Ficus, & fecerunt perizomata*. Quarè furti aliqualiter accuſari poſſent hominum manus, quę Arboribus contrà exemplũ primi Parentis vt plurimum parcentes, reſecant ab Animalium pellibus lanas, quas natura parens iiſdem ad propriæ vitæ tutelam dederat, etiam ſi lanigeras veſtiarijs ſtaminibus dum ſpoliant Belluas, id præſtent innocentiſſimè, cum villorum productio fuerit facta non in gratiam Arborum, quas ſola ornant, veſtiuntq; ſufficientiſſimè folia, ſed in ſolius hominis commodum, atq; vtilitatem. Arbores iſtiuſmodi quaſdam eſſe agreſtes in Indijs tradit Herodotus, quæ lanam pro fructu ferunt ouillæ, tum bonitate, tum pulchritudine præcellentem, quâ Indi paſſim vtuntur pro veſtimentis. Non deſunt Arborum Indarum cortices, quos totos natura neuit innumeris conteſtos, & coalitos Phyſicis lineis æquiſſimis, rectiſſimiſq; quibus artificioſa quælibet textrina perfici poteſt, clariſſima cuius ſimplicis, & compoſitæ rei publico in Muſæo habemus exempla; nam cortices habemus ſubſtantiæ filatim reſolubilis, ideſt filamentoſæ totaliter; & mantilia ſimiliter habemus ex his filis Damaſceno opere textorio concinnata. Scriptoribus ideò facile credemus circà veſtes in Arboribus primò natas. Indorum quidam ſyluicolæ appellati, omnium apud illas nationes (inquit Strabo) honoratiſſimi ſunt, *ex eo, quod in ſyluis degant ex frondibus, & ſylueſtribus fructibus viuentes, veſtes ex Arborum corticibus* H

cap. 3. Gen.

lib. 3. Hiſtor in Thal.

Strabo lib. Geograph. 11. & 15.

A *t.. ibus habeant, &c. ijdem veſtes infectorijs venenis tingunt, quæ colorem habent indele-*
bilem. Apud Gaditanos *circà nouam Carthaginem* (idem habet Auctor) *Arborem eſſe,* *Lib. 3. ver-*
quæ de ſpinâ corticem emittat, ex quo tela pulcherrima conficiuntur (additque) *huic qui-* *ſus finem.*
dem Gaditanæ nos in Ægypto in ipſa ramorum curuaturâ ſimilem perſpeximus, cæterum
fronde diſſimilem, & infructuoſam. In Cappadociâ quoquè è ſpinis collecta texuntur; ex
quibus telis, varios ſecundum gentium mores, ſubuculæ, thoraces, femoralia, tibialia,
pallia, cingula, collaria, pilei, manicæ, calcei, ſtragula, culcitræ, lecti, lintea, ſindones,
mappæ, mantiliaq; fiunt. Seres Populi ſericum inuenère ſuper Arbores, & ex Arbori-
bus natum; vermiculus nanq; bombycinus ex Mori Celſæ Arboris folijs victitans, ex
ijſdem pretioſa vellera intrinſecè, & verè trahit, de quibus Populis Ammianus Marcel-
linus hæc habet. *Agunt autem ipſi quietius Seres armorum ſemper, & præliorum exper-* *Lib. 23. re-*
tes, vtquè hominibus ſedatis, & placidis eſt otium voluptabile, nulli finitimorum mole- *rum geſt.*
ſti. Cæli apud eos iucunda, ſalubriſque temperies, aeris facies munda, leuiumque ven- *p. 93.*
torum commodiſſimus flatus, & abundè, ſyluæ ſublucidæ, à quibus Arborum fœtus aqua-
rum aſperginibus crebris, velut quædam vellera mollientes, ex lanugine, & liquore mix-
B *tam ſubtilitatem tenerrimam pectunt, nenteſque ſubtegmina conficiunt ſericum ad vſum*
ante hac nobilium, nunc etiam infimorum ſine vlla diſcretione perficiens. Hos eoſdem
Populos Pauſanias in Æthiopiâ ponit, vt & Virgilius quoquè.

> *Quid nemora Æthiopum molli canentia lanâ,* *Georgic. l. 2.*
> *Velleraque vt folijs depectant tenuia Seres?*

Goſſampinas Plinius memorat Arbores, ex quibus veſtes fiunt. *Arbores vocant Goſ-* *l. 12. c. 21.*
ſampinas fertiliores etiam Tylo in minore, quæ diſtat XVI. paſſibus. Iuba circà fruticem
lanugines eſſe tradit, linteaque fieri Indicis præſtantiora. Arabiæ autem Arbores, ex qui-
bus veſtes faciant Cyaneas vocari folio Palmæ ſimili; ſic Indos ſuæ Arbores veſtiunt. Pli-
nius idem obſeruat in Arboribus vnum, quod admiratione, atq; animaduerſione non *l. 16. c. 24.*
modicâ dignum eſt, quod ſcilicet altera foliorum ſuperficies in Arboribus lanugine ob-
duci videtur, quæ in quibuſdam itá copioſa enaſcitur, vt lana propriè poſſit haberi, ner-
uoſq; foliorum itá patentes fieri aliquando, vt aptiſſimi comperiantur ad funes validiſ-
ſimos, quemadmodum ſunt Palmæ folia in Oriente; vndè concludi poſſit omnis gene-
ris veſtes ex Arboribus fieri poſſe. Affert & aliud mirabilius idem Plinius, dum inter
C Vitium ſpecies lanatam quandam reponit. *Ne Seres miremur, aut Indos, adeò lanugo* *l. 14. c. 2.*
eam veſtit. Et alibi habet, quod lanigeræ Arbores Perſicæ Inſulæ ſe ſe habent *alio mo-*
dò, quam Serum: ijs folia infœcunda, quæ ſi minora eſſent, Vitium poterant videri; fe- *l. 12. c. 10.*
runt Cotonei mali amplitudine cucurbitas, quæ maturitate rupta oſtendunt lanuginis pi-
los, ex quibus veſtes pretioſo linteo faciunt. His autem Arboribus quomodocunq; ſint, *Cluſius l. 1.*
congener illa fortè erit, quæ à Carolo Cluſio deſcribitur ſub nomine laniferæ Arboris *Exotic. c. 14*
peregrinæ. Item Arbor lanifera Bellonij, nec non fructus Ceytæ Arboris Ferdinandi *Bellon. l. 2.*
Ouiedæ, cum ſupradictis Arboribus conueniunt. Theophraſtus de Arboribus agens, *obſeruat.*
quæ in Tylo Inſula naſcuntur, hæc habet. *Lanigeras quoquè Arbores multas eandem* *c. 60. & 77.*
Inſulam ferre proditum eſt; has folia vitigena gerere, verum minora, fructum nullum, id, *Ouied. Hiſt.*
in quo lana continentur, mali amplitudine cerni, vere naſci compreſſum, cum tempeſtiuæ *Gen. part. 1.*
maturitatis ſit aperiri: & lanam excipi, qua telas texunt, alias viles, alias pretioſas. Et *l. 9. c. 11.*
cum Arbores iſtæ lanuginem ferant Goſſipio magis, quam Serico ſimilem, quæri poſſet *Theophr. l.*
in quonam Goſſipion, & Sericum conueniant, vel diſcrepent inuicem; in quâ re affir- *4. Hiſt. Plãt.*
D mandum eſſet Goſſipion immediatè Arboreum eſſe, & Sericum mediatè tantum Arbo- *cap. 9.*
ris in ſe retinere naturam, quanuis vermes Sericum concipientes ab Arbore Bombyces
appellentur, & hoc fortè quia Bombycinum, ideſt albiſſimum primitus produxerunt ſe-
ricum goſſipij ſpeciem referens; vndè illud Virgilij de ſericeis Arboribus. *Georg. l. 2.*

> *— Molli canentia lanâ.*

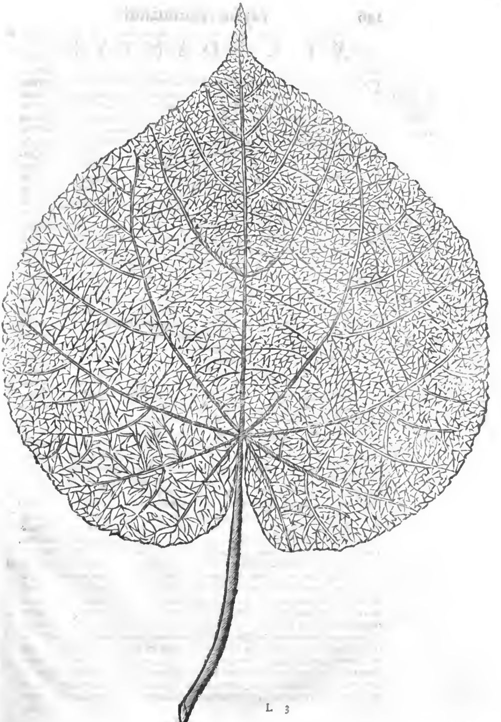
Et illud quoq; Plinij teſtimonium, quod ſericum ſit canicies Arborum, *primi ſunt ho-* *l. 6. c. 17.*
minum, qui noſcantur Seres lanicio ſyluarum nobiles, perfuſam aqua depectentes frondiũ
caniciem; vndè geminus fœminis noſtris labor, redordiendi fila, rurſumque texendi: tam
multiplici opere, tam longinquo Orbe petitur, vt in publico Matrona transluceat. Seres
mites quidem, ſed & ipſi feris perſimiles, cœtum reliquorum mortalium fugiunt, cum com-
mercia expetant. Hæc Arborum igitur lanugo, vel ipſarum immediatè ſit productio,
vel Animalium Arboris paſtorum, & ſaturatorum folijs, quædam eructatio ijſdem

adhærens Arboribus ſemper erit Arborea lanugo, quæ pluribus in locis obſeruatur, & E
à Diodoro Siculo hiſtoricè ani naduerſa proditur in quadam Oceani Meridionalis Inſula, vbi mollis, & ſplendida lanugo ab Arboribus dependet, & ab incolis pro veſtitu colligitur. De Herbaceis ſimpliciter veſtimentis ex corticibus maceratis tuſis, pexis, netis, ſeù ſubtiliter contortis, & textis non eſt præſentis loci diſſerere; vnum tantum nouiſſimum inuentum mihi liceat proponere. Cannabinis, Lineis, Xyliniſq; velaminibus, quibuſcunq; Molochias deinceps Telas noſtrates adiungant mulieres; quibus inter Oeconomicas nouas ſuppellectiles mollia, ſubtilia, candidaq; Hyphaſmata Dendromalaches Herbæ tenuiſſimo, netili, textiliq; ex cortice paranda perhonorificè dabitur recenſere. *Varias, quas habet Hortus opes* proferre nunc nitatur Geoponicus, atq;

Sub Thalami ſpecie felices iungere ſyluas,
Vt ſoboli miſtus creſcat, vtrinque decor.

Cunctis ideò rerum naturalium curioſis perſcrutatoribus Olus offertur *Arboris figuram capeſſens*, quod *in magnis eſſe laudibus*, & de quo *mira, & alia tradantur* teſtatus eſt Plinius, cuius ἁγιώτατον φύλλον coptolimodipſon, arcens ſcilicet famem, & ſitim, ἀκοπὸς dolorum mitigatiuum; ἡλιοτρόπον oſiriacum *prone ſequitur quià vertice ſolem.* F
cucurbitinæ circumſcriptionis, & magnitudinis ex Auicenna, qui herbã eandem Abutilon nominauit, hîc cernere licebit. De huiuſmodi Planta, quoniam in tertio Plantarum Aldrouandæarum Volumine particularis, & exacta texi debebit hiſtoria, hæc pauca de illa ad netilis, textiliſq; illius Virtutis, ſeù prærogatiuæ à me primum detectæ inſinuationem dicta pro nunc ſufficiant. Minerua mea, qualiſcunq; illa ſit, nimis eneruis fortaſſe redderetur, ſi *hodierna diei mihi cura* non eſſet, quo fortunæ munera inſidiæ fieri facillimè poſſent; in reliquis me *expectant curæ, catenatique labores*. Sed ſolum iſtius Plantæ natale ſolum ab Auctoribus Aduerſariorum nouorum intelligamus. *Nec huius quidem vlla* (inquiunt illi) *apud Dioſcoridem mentio, cum tamen plurima occurrat in humentibus viarum marginibus, præſertim propè Ferrariam Bononiâ redeunti, &c.* Integer prætereà cortex Arborum Pythagoricis calceis materiem præbebat, vti caro quoq; lignoſa diù inſeruiuit pro multarum gentium calopodijs excauatis, atq; etiam proformis ſutorum Alidis; vniuerſaliſſimus tamen ſuberini corticis vſus permanet in ſandalijs leuitate com nodiſſimis; vndè eſt, quod calcei lignei à Feſto calones dicti ſunt, G
nam κᾶλον græcè eſt lignum. Aliqui ſunt Populi, quibus veſtes inflexibiles placent, qui pro femoralibus vtuntur corticibus Arborum, & ſunt Habitatores Capitis Sagres Guineæ. Idẽ Allobij Sarmatiæ Populi ex Clemente in Stromatibus præſtant, nam ex Arborum corticibus ſibi veſtes parant. Germanorum etiam nonnulli ex Pomponio Mela idem faciebant. Druydæ Gallorum ſapientiſſimi quondam, & doctiſſimi calceis ligneis vtebantur, & figuræ pentagonæ, non quidem, vt elatiores viderentur, quemadmodum arrogantes fœminæ, quæ non crepitantibus tantum ſoleis, crepidis ſcilicet Heroũ proprijs (vt innuit Lycophron) ad furtiuos deuitandos acceſſus, ſed vt multipliciter ſuperbiant in pedibus; hinc Xenophon vxorem Iſchomachi ſic incedentem introducit, *quo videretur procerior, quam natura tulerat*, quod Clemens Alexandrinus iuremeritò pariter increpitat, *ſimiliter autem* (inquit) *in calceamentis ſuperba, arrogantesque fœminæ magnam, quoq; oſtendunt mollitiem*. An immodica modò calceamentorũ, elatiorum hodierni temporis mulieribus deturbatio defectuoſum inuoluat vitium, prudentiorum hominum eſto iudicium; ſed maiore neceſsitate compulſi ad machinamentariam tectorum conſtructionem animum appellimus, & vſum Arborum in Domicilijs erigendis H
proponimus. Verumenimuerò nobis prius docendum eſt, vt cædantur eædem Arbores ad expetitam durabilitatem in ipſis ædificijs conſequendam, quam ſeri nepotes à nobis referant acceptam.

Thephr. l. 1 H. pl. c. 14. Martialis l. 10. ep. 44. Palladius Rutilius l. 14. de inſit. Theophr. l. cit. c. 5. Plin. l. 20. c. 22. Ælian. l. 4. var. H. c. 17 Plato l. 3. de legibus. Humelberg. in Apul. de med. Herb. c. 40. Columella, l. 10. Auicen. l. 2 tract. 2. c. 29. ap. Gellium l. 16. c. 9. Senec. ep. 7. Martialis l. 1. epigr. P. pena, & matth. de lobel. in ſtirp. aduerſ. nou. p. 224. Philoſtrat. l. 6. c. 16. T. 1. Nauig. Ind. ex deſcript. Aloy. Cadamuſti. Elias Schadius de Dis Germ. ſyngr cap. 9. in Oecon. l. 2. c. 9. Pædag.



L 3

Digitized by Google

 E

VT CÆDANTVR.

SIlentis ſolius ferè Lunæ eſt cæſarum Arborum materiem diutiſsimè ſeruare, nam
Plautus in Luna lumine plena Arbores ipſas, ſi non actu ſtatim, potentia tamen, citòq; pu-
muſtellaria tridas, & carioſas, teredinoſaſq; reddit; vndè maximè cauenda eſt ad prohiben-
& Plin. lib. dam generationem Tarmitum, & Teredinum cæſio lignorum dum aucta lumine Luna
16.c.41. eſt; tunc enim ipſa putredinoſis implere humiditatibus Arbores conſueuit; & ideò Præ-
ceptum ſequens accuratè eſt obſeruandum, nempè Lignorum cæſionem tunc eſſe inſti-
tuendam cum Luna decreſcit, Auſtriq; flatus abſunt, vigentibus cauſis ſiccantibus. Qua-
Lil. Greg. re ex Hienne Græco Geoponico, quem ſecutus eſt Conſtantinus Cæſar habemus, quod
Gyrald. de ligna ad Ædificationem cædi debent in primis menſe Decembri, & Ianuario, Lunâ ſe-
nauig. c. 4. neſcente, & ſubterraneâ. Lunæ enim lumen ligna molliora facit. Vegetius docet Tem-
Bapt. Leo. pus omnium aptiſſimum ad cæſionem lignorum eſſe in ſolſtitio æſtiuali per menſes Iu- F
l.9.0.24. lium, & Auguſtum, & ab Autumnali Æquinoctio ad Calendas Ianuarias, & à quinta-
Veget.lib.4. decimâ Lunæ ad vigeſimam tertiam diem eiuſdem ætatis; illis enim octo diebus lignea
c.35. materies ſeruatur à carie immunis, quæ reliquis anni diebus patitur verminationem, &
ex eroſione dira eorundem Vermium facillimè vertitur in puluerem; quod Ars ipſa, &
omnium Architectorum perpetuus vſus exploratum habent; quæ cauſa Legem quan-
dam attulit, vt pro indefinitâ diuturnitate his tantum diebus cæderentur. Inter omnes
deniq; conuenit in coitu Lunæ cum Sole Arboream debere cædi materiam, & à Solo
auelli, quem diem aliqui interlunium, alij ſilentis Lunæ appellant. Quod ſi accidat Lu-
næ coitus in nouiſſimum diem Brumæ, illa æterna fit materies. Stata inſuper Anni tem-
pora obſeruantur à primo Autumno donec flare incipiat Fauônius, & interdum per
Brumam flante Vento Boreâ; præthereà occidentem etiam Lunam obſeruant ad firman-
dam omninò diuturnitatem, vt ſuprà. Heſiodus Poeta Græcus in ἔργοις habet à deci-
ma ſeptima die Lunæ materiam cædi oportere, quià tunc illa decreſcere incipit, & hu-
mor, qui cariem facit, imminuitur, & maximè dum Sol ad verticem noſtrum proximior
eſt, & còlor Arboris fuſcatur, foliaq; decidere incipiunt, quæ tamen Arbores in hoc de- G
Li.11.c.15. bili ſtatu à Luna cauſato deberent iuxtà Palladij præceptum Phlebotomari, profundiſq;
è medullis, dum radices altè perforentur, vitioſum, & excrementitium humorem, velut
Lib.2.c.0. ſanguinem ſuperfluum protrudere. Vitruuius Arbores cædi vult vtiliſſimè à primo Au-
tumno antequam flare incipiat Fauonius, & reddit rationem, quià tunc fœtæ ſunt Arbo-
Lib.1.c.44. res. Cato, materiam (inquit) ſi Robur ſit, cædas, vbì ſolſtitium fuerit, nam Arbores cer-
ta quædam habent, vt mulieres pariendi tempora; & ppropterea hæc Arbor ad Brumam
ſemper tempeſtiua eſt, & minimè prægnans; cætera materies, quæ ſemen habet, cum
maturum fuerit, quæ non habet cum libuerit; quæ maturum, & etiam vnà viride habet,
tunc cædito cum ſemen extruderit; demum cum cadunt folia, Luna decreſcente ſectam
materiam eximito, poſt Meridiem, ſinè vento Auſtro, cauetoq; ne per rorem trahas, aut
doles. Varro, & Aſtronomi aiunt, quas res ad vſum habiturus ſis, vt locis moueantur,
has ferro, manuq; tractandas, cum erit Luna in Libra, Cancrouè; quæ verò ſtabilia, &
locis immota futura ſunt, tunc inchoandas, & pertractandas cum erit Luna in Leone,
Tauro, & Gemini. Sed cædi oportere materiam periti omnes admonent, Luna defi-
Lib.2.c.2. ciente. Columella verò diem cædendis Arboribus commodam putat à vigeſimo, vſq; H
L.16.c.25. ad trigeſimum ſeneſcentis Lunæ. Plinius optimè cædi Arbores putat Cane oriente, Lu-
& lib.18.c. naq; cœunte, quæ dies Illunium vocatur, quaſi abſq; Luna, quæ nullibi conſpici poteſt,
26. & addit noctis tempus expectandum eſſe, quod Luna ſub terrâ ſit; & Ratiò Aſtronomo-
& l.15.c.2. rum eſt, quià vi Lunæ omnis rerum humor commoueatur; Ergò humore ad vltimas
& lib.29.c. radicum fibras, aut retracto, aut inde abacto, reliqua materies perpurgata remanet.
39. Adde his quod multò fideliores putant futuras Arbores, ſi non ſtatim proſternantur, ve-
rum circuncidantur, vt ſtantes ſic areſcant, & humiditate vacuentur. Alij concidi ſtan-
tes Arbores ad craſſitudinem iubent, ad mediam vſq; medullam, quo caries, & malus
ſuccus diſtillando effundatur, & extrò pellatur. Aſſerunt quoq; nullam Arboris partem
conſternatam dolandam, aut ſecandam, antè ſui reditos fructus, & ſeminis maturitatem;
præciſam indè Arborem, & præſertim quæ fructum ferat nudari prorſus cortice admo-

nent,

Digitized by Google

A nent, oportere. Cæſam poſtmodum materiam condendam eſſe loco, vt graues Soles,
aut acres Ventorum flatus non appellant; ſed vmbra penitus contectas eſſe neceſſarium
fore, & niſi poſt trimeſtre tangi, nè pereat res; Quæ tamen res poſtquam perijt, mirum
eſt, quam ipſa valeat proprio marcore ſicciſſimo, tenuiſſimoq; in pollinem redacto Vl- *Dioſco.li.1.*
cera in Hominibus ſanare. Sed videamus quomodo ligna ritè emortua vitam Homi- *c.96.*
num extrinſecè tueantur.

VSVS IN DOMICILIIS.
ſeù Architectonici.

PRo primis Hominum Domicilijs inſeruierunt Arbores, & ſyluæ, teſte Q. Fabio
pictore. Non Domus inſtructæ, ornatæque, nec luxurià inſignes, auroue ſplen-
didæ tunc temporis erant, manſiones virorum, mulierumque. In communioni-
B bus Hominum, ingenio qui præpollebat erat Herus ſeruum corporis viribus naturaliter
præſtantem ſibi in ſocium vitæ aſciſcens, illum ſui partem quandam cognoſcebat, alio- *Ariſt. lib. 1.*
rumquè vtilitati eundem laborantem inſtituebat, nec otium minimè laxis in ædibus *Polit.*
ſpatiari permittebat. Congeſtis viminibus, cauiſq; Arborum lignis, teſtudinatis veluti
tectis conſtructa cernebant Regia quoq; Habitacula. Romuli primi Romanorum Regis
Caſa in Arce ſacrorum conſtituta ſtramentis tegebatur; vndè Vates cecinit.

Romuleaque recens horrebat Regia culmo. *Virg. Æn.8*

& alius, qui ſic habet. *Qua fuerit noſtri ſi quæris Regia uati,*
Aſpice de Canna, ſtraminibuſquè domum.

Naſcebantur enim, atq; degebant in ſyluis ante Vrbes conditas, incondito quidem
& ferino more materialiter ſaltem, & ad apparentiam, Homines.

Vita feris ſimilis nullos agitata per vſus
Artis adhuc expers, & rude vulgus erat
Pro domibus frondes norant.

C Sed innocenti quadam ſimplicitate præſidia vitæ cumulabant, aureæ nondum mor-
tis famelici; ſic aptè cecinit ille *Propert.*

At nunc Deſertis ceſſant ſacraria lucis, *Eleg. lib.3.*
Aurum omnes victa iam pietate volunt. *Eleg.13.*
Auro pulſa fides, auro venalia iura.
Aurum lex ſequitur, mox ſinè lege pudor, &c.

Huiuſmodi habitãdi morem diutiſſimè ſeruarunt Nationes quamplurimæ, inter quas
Scythæ, vt refert Herodotus, ſub Arboribus cubantes. Maſſylij itidem monſtroſæ Afri-
cæ Populi, per ſyluas, ac ſaltus errantes. Arymphæi quoq; Aſiæ incolæ, qui Nemora
pro Ciuitatibus, proq; domibus conſtanter tenuere. Brachmanes Indorum Sapientes *Strabo l.15*
manebant *in luco intrà compoſitum quendam circuitum* (vt habet Strabo) *frugaliter vi-* *Geograph.*
uentes ſuper toris, ac pellibus, &c. Druydæ Gallorum celeberrimi Philoſophi, & Di-
uinarum rerum ſtudijs addictiſſimi inter Robora ſolum permanebant, ac diuerſaban- *Diod. Sic.*
tur. Arabes quidam ſuper Arbores præcipuè dormiebant ſublimiores, qui nullas alias *lib.5. Bibl.*
contrà ferarum incurſus, arces, niſi ſolas Arbores agnoſcebant. Idem quoq; Heptaco- *Plin. l.16.*
D metæ Populi obſeruare conſueuerunt, & eandem prorſus ob cauſam Arboribus inha- *c.49.*
bitare Inſulani Peru, atq; Malaccæ Inſulæ habitatores voluerunt, vbi altiſſimis contrà *Strabo l.12*
Tigres, quæ octauum altitudinis pedem proprijs lethalibus pedibus attingunt, ſeſe tuen- *Franc. Lo-*
tur, receptaculis Arborum. Arboribus denſiſſimè, fortiſſimèq; ſpinoſis muri vice vtun- *pez p.2.fol.*
tur Indi quidam in Malabar, quæ adeò difficiles ſunt expurgatu, vt nil ſuprà. Hæc ru- *150.*
dia eorum clathra noſtros erudierunt Architectos, & Machinamentarios, vt vias clau- *Io. de Bar-*
dere lignis tranſuerſis, rectiſq; ſimul compactis, vulgò *Sbarrare*, ædiumq; aditus, & a- *roſ. de Aſia.*
perturas maiores oſtijs, feneſtriſq; munire addiſcerent. Non ſolæ Domus, ſed Ciuita- *Idem Io. de*
tes integræ ab Arboribus originatæ, ſe ex ijs conſtare, ex quibus aluntur, Arboribus *Barroſ. fol.*
nempè factæ ſemper ſunt; Eædem Arborum auxilio liberas nimium Aquas, vniuerſaliſ- *177.*
ſimumq; Aerem multitudini cuidam vnitim partitę, atquè diuiſæ communes ſolum,
ne per incerta, aut periculoſiores per caſus vagaretur, fecere; quod Poeta videtur ele-
gantiſſimè tetigiſſe.

Acceſſit

Ouid. lib.6. *Acceſſit, poſitoquè genu Titania ſerram* E
Metamorph *Preſſit, vt hauriret gelidos potura liquores:*
fab.4. *Ruſtica turba vetat, Dea ſic affata vetantes.*
Quid prohibetis aquas? vſus communis aquarum eſt;
Nec ſolem proprium Natura, nec aera fecit,
Nec tenues vndas; ad publica munera veni;
Quæ tamen, vt detis, ſupplex peto.

Iob. c.38. *Deus concluſit oſtijs mare*, & hominibus dedit, vt ſe concludere poſſent *aduerſus eos,*
qui perſequuntur; quo titulo, & in quem finem ſolum Ciuitates à Ciuitatibus, & domus
Pſalm. 34. à domibus ſeiunctæ quidem, ſed confœderatæ, & ad virtutes, non vitia tuendum dire-
ctæ, atq; plantatę. Clauſura debet eſſe inculpata, atq; laudabilis, & ideò appoſitiſſimè
Lexic.Græc ſignificat verbum Græcum κλείω non tantum *claudere*, ſed & *laudare, celebrare, prædi-*
care, glorificare. Nulla fortè naturæ magis conformis eſt conſtitutio Domorum, & Ci-
uitatum, quam quæ ex Vallis, ideſt ex palis firmioribus, vulgariter apud nos dictis
Agocebie terræ infixis coaleſcit, cuius generis fuit ingens illud Cæſarianum Vallum in
Annal. Bo- Belgica Gallia, quod primum fuit Bononiæ Belgicæ rudimentum, ad cuius cuſtodiam F
non.Belgicę ſtationarij milites Bononięſes noſtrates numeroſiſſimè cõſcripti ſub Q. Pedio inter duas
nouas legiones citerioris Galliæ tunc à Cæſare ipſo in Hibernis morante apud nos iuſ-
Cæſar de ſas, conſtituti fuere: *Iјs nuncijs, literiſque commotus Cæſar duas legiones in citeriore*
Bello Galli- *Galliâ nouas conſcripſit, & ineunte æſtate, in vlteriorem Galliam qui deduceret Q. Pe-*
co lib.2. *dium legatum miſit, &c.* Et tandem *Cæſar ſyluas cædere inſtituit, &, ne quis inermibus,*
imprudentibuſque militibus ab latere impetus fieri poſſet, omnem eam materiam, quæ erat
cæſa, conuerſam ad hoſtem collocabat, & pro vallo ad vtrunquè latus extruebat incredibili
celeritate magno ſpatio paucis diebus confecto. Olaus Magnus deſcribens Septentriona-
de Gentibus lium Gentium Ædificia, ea dicit eſſe vel pyramidalia, vel cuneata, vel arcualia, vel ro-
Sept. Hiſt. tunda, aut etiam quadrata. Pyramidales eorum domus ſunt ex ſolis Haſtis ſurſum con-
l. 12. c. 2. nexis, deorſumq; ampliatis, quæ pro tempore æſtiuo inſeruiunt ſub minimis ſolis vm-
bris maximorum dierum, ibiq; à fumo, & flammâ, meridianiſq; ardoribus ſeſe tutantur.
Ædes cuneatæ ferè omnes ibidem in altum eleuantur, & porrectæ ſunt, vt denſæ, one-
roſæq; niues citius vento arceantur, ne deprimant tecta, quæ corticibus Betulæ, vel te- G
gulis, vel fiſſilibus ſcandulis è Pinu reſinoſâ, vel Abiete, vel Quercu, vel Fago confecta
ſunt. Diuitum verò tecta, vel cupreis, vel æreis, aut plumbeis laminis, vt & templa
ſunt adoperta. Arcuales dein ſtructuræ ſatis artificioſè fabricatæ ſunt contrà vim ven-
torum, caſumq; niuium ex lignis æquè ac muro; eiuſmodiq; ſunt in vſu apud ædes ma-
gnatum pro ſupellectilibus domeſticis, aut ruſticanis conſeruandis. Rotundæ ſunt ra-
riores, illiſque lumen reflexum variè recipientibus è culmine vtuntur artifices. Qua-
dratæ dein domus cæteris frequentiores, ſed lignis craſſiſſimis in angularibus iuncturis
(quibus magiſtrale artificium oſtenditur) mirá combinatione coaptatæ viſuntur, & hæ
quoq; feneſtras habent plurimum eleuatas in tecto, vndè lux introrſum ſuper quemlibet
ſitum deſcendere poſſit. Domiciliorum autem neceſſarijſſimæ cum ſint partes Portæ,
Feneſtræ, Tignaq; hæc omnia ſigillatim conſideranda ſunt. Porta primò omnium po-
nenda, & cuſtodienda eſt, quam tanti fecerunt antiqui, vt Portarum Deum Portunum
clauigerum ſibi fingerent. Nos autem portarum Præſidem, atque Cœleſtem Cuſto-
dem venerari, & implorare deuotè poſſumus, immò debemus nos veræ Catholicæ Re-
ligionis cultores, qui Apoſtolorum Principem, & Ieſu Chriſti Vicarium, Regni Cœ- H
lorum Clauigerum, & verum Portunum cum omnibus illius ſucceſſoribus in ſummi
Apoſtolatus apice conſtitutis, Beatiſſimis ſcilicet Pontificibus Romanis optimo, & San-
ctiſſimo recognoſcimus iure. Et quia non vna tantum domibus neceſſaria eſt porta, pri-
mariæ propterea debet alia vel lateralis, vel poſtica adiungi, quæ *Poſticula* antiquiſſi-
mè dicta eſt, apud nos Bononienſes *Puſterla*, quæ egreſſui potius, quam ingreſſui ſit de-
ſtinata, & excrementorum ſecretioni, ne domus euomere videatur. Ad oſtia clauden-
da, muniendaq; præter repagula, duplex quoddam lignum cruciforme iunctum, rectum
alterum, & alterum tranſuerſum poſt portam intrinſecus demittendum, & duobus à cã-
cellis lateralibus apprehẽdendum, *Patibulum* Nonio Marcello dictũ, requirebatur, quo
L. Alb. in remoto Valuæ patebant; imò ipſa quoq; repagula, claues, peſſuliq; alias ex ferro con-
Ital. f.209. ſtrui ſolita, ex ligno quoq; cõfecta ſunt apud nõnullos, & præcipuè montanos Calabriæ,
Ad

Digitized by Google

A Ad ſecuritatem iteratam clauſtra è tabulis, hoc eſt e lathratæ feneſtræ ſuis ſubſcudibus,
& cãcellis inſtructæ, & munitæ, vt ex Plauto *neq; feneſtra, niſi clathrata eſt*, accedere de- *Plautus in*
bent. Quoniam verò Porticus Portarum relatiuæ ſunt ad Ambulacra, & ad vmbram *Milite act.*
captandam primò inſtitutæ. *2. ſc. 4.*

Claudia diffuſas vbi Porticus explicat vmbras *Martial.*
Vltima pars Aulæ deficientis erat. *l. 1. Epigr. 2*

De his quoq; aliquid addendum eſt; quarum prima conſideratio eſt eas fuiſſe Tyr-
rhenorum, ſi non inuentum, ſaltem maxima pars curarum ædificatoriarum; in illis enim
ſeruorum, & concurrentium turba, intrà domorum ſepta minimè introducenda diuer-
tebat, vbi ex arundinea lanugine (Auctore Polluce) ſternebantur ad cubandum lecti,
vel ex folijs Arborum electis (iuxtà Varronem) quos Romani ſunt imitati, ſed maximè
omnium Bononienſes, qui ſuam Ciuitatem vbiq; Porticatam habent,

Continua egregiam cingit quà Porticus Vrbem. *In Voto Diua Virginis*

vt de eadem Bononienſi ciuitate cecinit Dempſterus. Nulla apud nos Bononienſes *Saulucianæ*
antiquiſſimis temporibus Domus erat, quæ porticata, & columnata non eſſet, quarum
B columnarum ſcapus, ideſt corpus, & epiſtylium, ſeù capitellum, ſimulq; duo hinc indè
lateralia adminicula tecto, vel contignationi obliquè ſuppoſita, lignea omninò erant;
Stylobatæ autem, ideſt Baſes ex lapide ſpeculari, & Stereobatæ, hoc eſt fundamenta Ba-
ſium ex lateritio cum calce muro conſtabant; cuiuſmodi nobiliores aliquot reliquiæ
cernuntur adhuc per Vrbem extantes, vt in Via Maiori antè Ædes Illuſtriſ. DD. Co-
mitum de Inſulanis, & Illuſtriſ. Abbatis, ac Fratrum de Sancto Petro, nec non in Via
Stratæ Caſtilionis dicta, ampliſſima alia, & celſiſſima Illuſtriſſimorum Caſtilioni Comi- *Chariſ. l. 2*
tum de Pepulis, quarum vnamquanq; *Porticum Sartam Tectam producit* benè ominata, *in Lege Cēſ.*
& nobiliſſima Antiquitas. Et quoniam materia quæuis ædificia componens, ferè ex
toto lignea erat, Tigni appellationem ea eſt adepta. *L. Tigni ff. ad exhibendum*. Pro-
prius tamen Tigna vocantur Trabes, ſeù Ligna duplicia ex Feſto, quæ Plancis, hoc eſt
planis tabulis ſint complanata, vulgò *Taſſelli*. Hæc autem Tigna à prima ſimplicitate *Aul. Gell.*
diſcedentia, in interminabilem incidere luxuriem; Et Lacus in illis inducti ſunt, hoc *noct. Attic.*
eſt clauſuræ interſtitiorum quadratæ, cum exaſciatis Axibus, ſeù Aſcijs, vel Aſſeribus *l. 2. c. 12.*
coaxatis, vel coaſſatis, ideſt contabulatis, cum ſuis cuneatis taleolis, &c. lacuum ſimi- *Philander*
C litudinem quandam referentibus; vndè nomen Tigni in Lacunaris nomen degenerauit, *in Vitruu. l.*
quibus Lacunaribus ornamenta picturis, aurouè, & cælaturis ſumptuosè adiuncta ſunt, *3. c. 2.*
quarè Poetæ, *Dependent Lychni laquearibus aureis.* *Colum. l. 12*
Nequè aureum mea renidet in domo *c. 50. & l. 6.*
Lacunar. *c. 18.*

Supremum quibus Lacunaribus ſuperinduxit tectum Ars ædificatoria proportiona- *Virg. 1. Æn.*
tum quadratis peroptimè, & fortiſſimis trabibus ad totum arctiſſimè ligandum ædifi- *Horat. l. 1.*
cium parallelariter in Horizonte conſtitutis, (vulgò *Catene*, & cum ſuis adiectis Arma- *Carminum.*
menta) ſuper quarum extrema hinc indè obliquè tendentes aliæ Trabes in celſiſſimo *Sebaſtia-*
iunctæ puncto medio, totum, & integrum pondus rectis parietibus, & ſolidis ſuppor- *nus Serlius*
tandum, quod ipſæ immediatè ferunt, communicant, atq; ab Aſſeribus vltimò cooper- *Bonon. l. 7.*
tæ Gallicè dictis *les lambris*, vulgò Bononiæ *Lambrecchie* ſeſe taliter habent ad imbres, *Architectu-*
vt ab exuperanti tegularum aqua lābantur. Contignationes autē haſcè omnes, ligneaſq; *ra c. 73. 74.*
fabricas Durateas quis appellare poſſet, à duritie non ſolum, ſed à duratione, licet incen- *75.*
D dijs heù nimis ſubiectas, vt innuit Lucretius.

Nec elàm durateus Troianis Pergama partu *l. 1. de nat.*
Inflammaſſet equus nocturno Graiugenarum. *rerum.*

A quibus valdè diſtant, vtpotè minus ſolidæ, nimiumq; fugaces, Caſæ frondeæ, quæ
in ludis Nuptialibus, inq; Neptunalibus antiquorum erigebantur, nec quæ feſtis diebus
apud nos quoq; in æſtate publicè, & priuatim ad ſaltandum, & conuiuandum in Villis *ex Pompeo*
ſtruuntur, atq; illæ, quas Hebræi adhuc texunt in memoriam illorum quadraginta an- *Feſto.*
norum, quibus in Ægyptijs deſertis vitam duxere, manna cœlitus paſti. Verum labor
laborem vocat; non ſat eſt fodere terram pro fertilitate excitanda, ſed ſata tueri oportet;
ſic domibus conſtitutis bellicam tutelam inſtruere neceſſe eſt; quarè commonſtrandi
ſunt iuremeritò Vſus Arborum Militares.

Digitized by Google

 E

VSVS IN MILITARIBVS.

INter militares ligneas Machinas, cæteris eminebant antiquitus Phalæ, ſeù Falæ, & Pegmata; Falæ nanq; Turres erant ligneæ, ſpectaculorum primò quidem causâ, teſtibus Nonio, & Feſto, inuentæ, dictæ à falãdo antiquiſſimo verbo Hetruſco Cælum ſignificante ſecundum Ennium, propter altitudinem, in vſum deindè bellicum deductæ, à quibus Phalaricæ, ideſt Miſſilia quædam Tela torquebantur, ad modum haſtæ, longitudinis trium pedum, valido præfixa ferro, totum corpus hoſtile cum armis transfigere valentia, quæ etiam ſulphurato bitumine lita poterant in hoſtibus incendia ſuſcitare. De eâ mentionem fecere Scriptores varij.

Ennius Annal. *Et valido venit contorta phalarica miſſu.*

Virg. lib. 9. Æn. *Sed magnum ſtridens contorta phalarca venit*
Fulminis acta modo.

Lucanus lib. 6. *Nunc aut tortilibus vibrata phalarica neruis.* F

Pegmata verò machinæ ex ligno erant raris compactæ tabulis, & ſublicibus, quæ modò creſcerent occultè, modo ſpontinè ſubſiderent, dictæ à Græco πήγνυμι, quod eſt compingo; illam propterea confixilem Apuleius machinam appellat, de quâ Martialis.

l. 4. Metam. *l. 1. Epigr. 2* *Et creſcunt media Pegmata celſa via.*

Epiſt. 91. Et Seneca *Machinatores, qui pegmata ex ſe ſurgentia excogitant, & tabulata tacitè in ſublime creſcentia, & alias ex inopinato varietates: aut dehiſcentibus, quæ cohærebant, aut quæ diſtabant ſua ſpontè cohærentibus: aut ijs, quæ eminebant paulatim in ſe reſidentibus.* Ab iſtis Pegmarium ſumpſere denominationem ij, qui pegmatibus impoſiti pugnabant. *cap. 26.* Sic Suetonius in Caligula. *Gladiatorio munere reductis interdum flagrantiſſimo ſolo velis, emitti quemq; vetabant, remotoq; ordinario apparatu rapidis feris viliſſimos, ſenioq; confectos, gladiatoribus quoq; pegmares patres familiarum notos, ſed inſignes debilitate aliqua corporis ſubijciebãt.* Huiuſmodi Turres, & Machinæ cõtabulabantur, in *l. 5. & 7. Belli Gall. & l. 2. Belli Ciu.* illiſq; tabulæ, & aſſeres aditum præſtruere, & tegere artificioſè debebant, iuxtà Cæſaris ſenſum. Et quoniam Clypei, vel Clypea, ſiuè Clupea ex ligno præcipuè defenſionis, & vniuerſaliſſimè aſſumebantur vbiquè, figura vel rotundâ, vel ouali, vel lunatâ G ſub nomine ſcuti, peltæuè, brachiorum, immò totius corporis tegumentum, vndè *Varro l. 4. de L. lat.* clypeare brachium ſignificat apud Varronem munire, & defendere brachium, vel totum celare corpus, ſcutis tegere corpora, ἀπὸ τοῦ καλύπτειν, clariſſimè apparet quantum lignis, & Arboribus debeant Bellatores. Eæ nanq; modis omnibus & defendere, *Varro de Vita Pop. Rom. l. 3.* & expugnare, vincereq; aptæ natæ ſunt. Gæſum nonnè graue iaculum ὁ γαισὸς Græcè nuncupatum geſtatorem tueri, hoſtemq; deterrere poterat? teſte Varrone ſcribente: *Qui gladijs cincti ſine ſcuto cum binis Gaſis eſſent*, & Virgilio pariter hunc in modum eadẽ commemorante:

lib. 9. Æn. *—Alpina coruſcant —Gaſa manu.*

A quo genere armorum fortè dicti fuere *Gaſata* Populi feroces, ſiuè etiam Gæſoriacum, aliquibus *Boloigne alamer* Ciuitas à Caleto ſeptem milliaribus Gallicis in Auſtrum recedens, vndè breuior in Angliam, vti ex Ciuitate Bononiæ Belgicæ videtur eſſe traiectus. Arboribus denique debentur quot munimenta, & quæcunq; arces, quas excogitauit vnquam humana ſagacitas, vt ab externis hominem defenderet iniurijs quibuſcunq; maioribus, atq; violentijs lethalibus. Vt inexpugnabiles fiant ſitus opus eſt H Arboreos terræ defigere vallos ariete mediante eleuato, & trochleæ Trabi Anſanellæ dicto adhærenti ſuſpenſo, atq; proprio pondere deſcendere permiſſo, vt caput ſupremum Vacerræ, vel Sublicæ, ideſt ligni erecti defigendi in Tellurem ſolùm, vel in tellurem aquis coopertam percutiat, & muri naſcantur lignei fortiſſimi, & ſubitanei; *Muri* *de Bello Gallico l. 7.* *autem omnes Gallici* (ſic atteſtatur Cæſar) *hac ferè formâ ſunt. Trabes directæ in longitudinem paribus interuallis diſtantes inter ſe binos pedes in ſolo collocãtur, eæ reuinciuntur introrſus, & multo aggere veſtiuntur;* Qui aggeres loricantur, furcillanturq; ad for- *eodem libro* titudinem geminandam eodem Cæſare teſte. *Aggerem, & Vallum, vndecim pedum extruxit, huic loricam, pinnaſque adiecit gradibus certis, eminentioribuſque ad commiſſuras pluteorum* (hoc eſt viminearum cratum) *atque aggeris, qui aſcenſum hoſtium tardaret, &c.*

A *darent*. Qui aggeres ſi Catapultis, Haſtilibus, Sariſſis, Scorpionibus, Sparis, Rumicibus,
Runis, Triſacibus, Tragalis, Frameis, Meſãcilis, Cateis, Miſſilibus, Rudibus, &c. inſtructi *Feſt. Varro.*
peroptimè, & abundanter fuiſſent, nil deerat illis ad inexpugnabilitatem quodammo- *Plaut. in*
do conſequendam; tunc enim temporis militaris brachij virtuti, pluſquam fortunæ vi- *Pſeudolo,*
ctoria adſcribebatur, dum Acherontæi Globi metallici ſulphureo ab igne in extremam *& in Caſina*
omnium, & vilium, & fortiſſimorum quoq; perniciem nondum eructarentur. Stabat *Saluſt. l. 3.*
intrepidus miles Haſta illa præcipuè armatus apud Romanos, quæ lingua Sabina *Curis* *Gell. l. 10.*
ſeù Quiris appellabatur, vndè Romulus Quirinus, ſiuè Bellipotens dictus, ſic à Poeta *cap. 15.*
deſcribitur. *Scilicet Arma magis, quam ſydera Romule noras,* *Ouidius*

Curaque finitimos vincere maior erat.

Eò quod Haſtam ferret, & Iuno *Quiritis* appellata fuit, quia ferre Haſtam putaretur,

Siuè quod haſta Quiris priſcis eſt dicta Latinis, *Idem l. 2.*
Bellicus à telo venit in Aſtra Deus. *faſtorum.*

Claua, quæ fuſtis teres erat ad ſimilitudinem magni claui capitata, vel quia clauis
ferreis ligaretur, aut ipſis ſuis nodis clauos infixos haberet, *Catheia* ſecundum aliquos
B lingua Perſarum dicta, Herculem repoſcebat. *Pap. Voca-*

Quis facta Herculea non audit fortia clanę. *bul.*

Ab hac ſeruus robuſtiſſimus ad tutelam Domini deſtinatus *Clauator* dicebatur, clauâ *Propert. l. 4.*
inſtructus, de quo Plautus in Mercatore

Egomet mihi comes, clauator, eques, Agaſo, armiger,

& idem in Rudente. *Ehem optimè adepol equum clauator aduenit.*

Clauæ ſimilem faciunt *Cucumam* aliqui, vt *Marcianus I.C. ad L. Corneliam de ſic. l. 1.*
Si clauâ (inquit ille) *percuſſerit, aut cucumâ.* Illam eandem reducit ad genus Baculi fer-
rati Budæus, quam cucumæ vocem raram eſſe exiſtimat Angelus Politianus in Miſcel-
laneis. Haſtæ longiores, quæ *Conti* dicebantur *Virgil. l. 9.*

— Telorum effundere contrà *Æneid.*
Omne genus Teucri, & duris detrudere contis.

nil differentes à Macedonicis *Sariſſis* *T. Liu. l. 7.*

Cuſpide non quiſquam, longa neque cęde ſariſſa, *Bel. Maced.*
Quam citò vipereo potis eſt affigier ictu. *Q. Seren.*

C quatuor, & decem cubitorum longitudine menſurabantur, ſecundum Ælianum. Has *Sammon.*
tamen Haſtas, Sariſſaſq; & Contos, generaliori vocabulo Lanceas appellitare poſſemus, *c. 45.*
arma ſcilicet ab equitibus, & peditibus quoq; vſurpata, nam hiſcè prælongis armorum
generibus miles percontari diligenter, ac rimari & inquirere omnia ferienda poteſt,
quemadmodum nauta profunditatem aquæ conto percontatur. Eminus autem pugnan-
tes milites iaculis, miſſilibus, telis, ſparis, haſtilibus etiam amentatis, mazaris, & tragu-
lis indigebant, quibus Metancilia poterant adnumerari, quæ nil aliud erant, quam teli *Cæſ. lib. 1.*
miſſilis quædam ſpecies, quæ Ancile comitabantur ſcutum breue, ac rotundum, quod *Bell. Gall.*
Romanis cælo lapſum credebatur in origine ſui prima, quo caput Orbis eadem Roma
declararetur, ſic dictũ, quia marginẽ amplum haberet, cum ἀν ſignificet *per*, ſeù *circum*,
& χεῖλος labrum, marginem, aut ripam, illiq; particula *μεσα* addita ſignificans medium;
ſic Metancilis nomen ſignificationẽ teli miſſilis per medium Ancilis exhibebat. *Runa*
dein haſta erat longiorem habens aciem, quam Belgæ etiamnum vocant *Runſpet*. *Spa-*
ri, atq; *Rumices* inter ſe ſimiles, apti non parum erant ad petendos hoſtes. *Sparis, ac* *Siſenna*
D *lanceis eminus peterent hoſtes.* *hiſt. l. 3.*

— Agreſteſque manus armat ſparus. *Virg. l. 11.*

Scorpij tandem telum Arcubaliſta dictum, quod paruis, atq; ſubtilibus ſpiculis mor- *Æneid.*
tem inferret, ſcorpij ſimilitudinem præſeferens, hoſtes egregiè propulſare valebat, atq; *Saluſt. Hiſt.*
terribiles in aciebus Sagittarios reddens, exercitum valdè inſtructum varijs armorum *lib. 3.*
generibus requirebat; nam, vt notauit Cicero *Magna Tormentorum copia, multis Sagit-* *ad Acticum*
tarijs, magno labore, apparatu, multis ſaucijs ex noſtris incolumi exercitu negotium con- *lib. 5.*
fecimus. Ad Arbores Triumphales immortali detruncandas honore,

Indutoſquè iubet truncos hoſtilibus armis *Virg. l. 11.*
Ipſos ferre duces, inimicaquè nomina figi, *Æneid.*

non niſi multis ſudoribus perpeſſis, plurimiſq; exantlatis laboribus, ſubq; *Pluteorum*,
ideſt tabularum corio intectarum Machinis, vel ſub textilibus Arborum ramis. *Vegetiu. 11.*

Martial.l.3 *Nanquè puer pluteo vindice tutus erat.* E
ingenioſis cum *Rudibus*, veteranorum ſcilicet muneribus,
Hor.1.Epi. *Spectatum ſatis, & donatum iam rude, quaris*
Mæcenas iterum antiquo me includere ludo.
laudatis cum *Dolonibus* in hoſtes ſtrenuè ſæuientibus
Virg.Æn.7. *— Sæuoſquè gerunt in bella dolones.*

T.Liu.l.5. & Cic.Philipp.3. item Polybius l.6.Hiſtor.
Vndè *Fuſtuaria* longiſſimè abſit pœna, de qua Liuius. *Fuſtuarium* (inquit) *meretur, qui ſigna relinquit, aut præſidio decedit.* Modeſtinus quoq; I. C. inter pœnas militares, fuſtium caſtigationem, quæ talis erat, refert. Tribunus Vir fuſte tangebat ſolummodo damnatum, quem omnes, qui in caſtris erant, ſtatim fuſtibus cædebant; pœnaq; illa quacunq; pecuniariâ maior habebatur teſte *Marcello in L. Seruorum §. finali ff. de pœnis.* Inde, nì Regulæ ciuiles in militaribus exactiſſimè, & maximo cum rigore obſeruentur: niſi uè Ductorum, & Imperatorum calliditas Victoriarum ſæpiſſimè fomes intercedat de tota actum eſt Republica, tam Regia, quam Ariſtocratica, alteriuſuè ſpeciei, non incongruè igitur ſubſtruentur hoc loco vſus Arborum in Ciuilibus in quibus ad Animum nimis tenſum relaxandum, & confirmandum ludi honeſtiſſimi proponuntur; F
ſed Stratagemata præcedant bellica, quæ Hoſtibus multoties illudunt, illoſq; artificiosè eludunt.

STRATAGEMATA.

NOn cædendis tantum, arcendiſq; hoſtibus dum explicito Marte pugnaretur, vt hucuſq; vidimus, arma ſuppeditarunt Arbores, ſed & ad bellicos dolos, tectaſq; Machinas, quas optimum Ducem callere decet, inſtrumenta nonnunquam præbuerunt. Contrà Fabium Annibal commentæ victoriæ ſemina ſpargere machinatus eſt, armentorum cornibus arida ramalia, & incenſa ligare parans, vt hoſtium ſata
Sil.Ital l.7. Bel. Pun. verſ.310. peruagantes igne ſtimulante boues, ea comburerent, famemq; excitando, Sampſoniano Stratagemate, nil tale cogitantes inimicos, timore correptos facilius opprimeret. Sic enim apud Silium loquitur. G

— Latos correpta per agros
Armenta aſſueto belli de more ſequuntur.
Cornibus arentes edicam innectere ramos,
Sarmentique leues fronti religare maniplos,
Admotus cum feruorem diſperſerit ignis
Vt paſſim exultent ſtimulante dolore iuuenci,
Et vaga per colles ceruice incendia iactent.

Subtiliori adhuc Stratagemate vſa eſt in bello Gallorum Regina Fredegundis. Hæc virum Chilpericum per adulterum Landricum occîdi curarat, & hunc in modum ſimul cum adultero Galliarum regno præſidebat. Quapropter ei bellum intulerat Auſtraſiæ Rex Childebertus, numeroſis Longobardorum copijs adiutus. Nec minori cum exer-
Fulgoſ.l.7. cap. 4. & Æmilius. citu audax regina illi cum impubere filio Lothario, atque Mœcho ſe obuiam præbuit. Nec longe aberat à Bruniaco (Gallici oppidi nomen eſt) cum, vt improuiſa copias aduerſas adoriretur, frondoſos Arborum ramos haud paucos præparari iuſſit, quos quadruplici ordine prius exercitui præmiſit, non paucis inter eos immixtis tintinnabulis: H
quæ cum ſenſim procederent, ſpeciem armenti in ſylua depaſcentis præbuêre. Calliditatem iſtam nocturnum obſecundabat crepuſculum. Quare ſyluam, per quam errabunda vagarentur armenta, rati per incertam lucem ambulantes hoſtes, adorti prius inermes, & in fugam compulſi ſunt, quàm Fredegundis aſtum comperiſſent. Fertur & conſimili dolo Machabæum Scotorum Regem oppreſſiſſe Magduffus, cum militibus ſuis Birnum nemus exciſum manibus geſtare iuſſis, arcem Douſinnam repente inua-
Crantzius l. 9. Saxoniæ c.9. dendam præcipit, & triumphandam. Sed vt hunc in modum aggreſſos perdidit hoc Stratagema, aliàs aggreſſoribus noxium fuit. Siquidem Thietmarſi anno 1317. Ioanni Largo Comiti Holſatiæ in Euagriâ ſuppetias contrà Gerardum Magnum, & Ioannem Fratrem Comites Stormariæ ferebant. At Gerardus ſub primis auroræ crepuſculis iuſsit ſingulos ſuorum milites ramum præſeferre virentem, ſicq; ſub ſpecie nemo-
ris

Digitized by Google

A ris latitarent. Hunc in modum inſtructis Holſatis, Thietmarſi ſuperuenerunt, qui nihil
tale verentes ad quingentos ab Holſatis cęſi ſunt, cæteris in riuo Brunſingo demerſis.
Scribit & Saxo Hakonem Hamundi filium, quum fratrum ſuorum à Sigaro Danorum *Lib. 7. Hiſt.*
Rege cæſorum mortem vlciſci paraſſet in Heruingum portum copias expoſuiſſe, quas *Dan.*
trifariam partitus eſt, geminam nauium copiam in Suram amnem præmittens, vt quoties opus eſſet cæteris auxilio forent. Ipſe cum reſiduis pedeſtre iter ingreſſus, & ſylueſtribus maximè locis ſecretus inceſſit. Porrò, nè progreſſis in planum arborea deeſſent vmbracula, prægrandes, virideſq; ramos ab vnoquoque præcîdi, geſtariq; conſtituit; & ſi quem onus grauaret, vaginas, & veſtium partem abijceret, nudumquè manu gladium geſtaret. In cuius rei memoriam æternum monti, vadoq; nomen remanſit; Binas itaque vigilum ſtationes per noctem fruſtratus, in tertiam incidit; Cumq; ſpeculator inſolens factum contemplatus eſſet, dormienti detulit Regi ſtupendæ rei nuncium, frondes humano more ambulare. Rex ſummè perterrefactus aggreſſus eſt ab aduentantibus, ſub quibus infelici morte procubuit. Nec minus ſcitu digna ſunt, quæ ad rem
Sabellicus attulit ex Liuio. Bello punico ſecundo, inquit, Galli Boij L. Poſthumium
B Conſulem exercitum per Litanam ſyluam ducturum ſerrâ ſucciſis iuxtà viam vtrinque *L. 3. En.*
Arboribus, atque ita libratis, vt minimo impulſu ſubitam traherent ruinam, vbi ingreſſum viderunt, impulſis Arboribus, miſerabili ſtrage cum omnibus copijs, quæ numerum viginti quinque millium excedebant, oppreſſerunt. Parili calliditate bellicâ, vſus eſt Petrus Stephani V Valachorum Vaiuodæ, ſeu Palatini, cuius ſibi regnum vſurpauerat, frater, cum Caſimirus II. Polonorum Rex Stephanum ditioni ſuæ reſtituere conaretur. Syluam quippè denſam, quam *Plonniny* à ſoli ſterilitate vocabant, cum ſuis ingreſſus Petrus, iter illàc Polonos facturos intelligens, Arbores ſuccîdit, ita vt truncis vtcunque hærerent. Ingreſſis hoſtibus Vualachi in inſidijs ſuccîſas Arbores ab extremis adorſi vi impulerunt, vt cæteræ mutuò ſeſe impellerent. Quæ ruina Polonos ſic obruit, vt quos non obtriuit, & extinxit, ægrè viuos, colliſiſq; vel ſaltem debilitatis membris elangueſcentes in hoſtium manus dimiſerit. Eodem aſtu Bretiſlaus Boemorum Princeps magnam de Germanis victoriam retulit. Bello ſiquidem petitus ab Henrico II. Imperatore propter direptam Poloniam, cæſis in Herciniâ ſyluà, quæ ſuperan-
C da erat, Arboribus, in eam difficultatem Germanos compulit, vt turpi fuga ſibi conſulere Cæſar cogeretur, ab eo, quem nondum viderat hoſte, ſuperatus. At hæc ſtratagemata Septentrionalibus populis familiaria narrat Olaus. *Per ſyluas* inquit *ingreſſurum hoſtem obſeruantes, Arbores ſerrâ ſucciſas, in cacumine funibus colligant, ne ante tempus loco moueri poſſint. At vbi hoſtes ingreſſos ſentiunt, ſumma vi funibus tractis, Arborum ruinâ incautos opprimunt.* Apertius pugnabat Cæſar contrà Morinos Galliæ populos, quibus in Syluas dilabentibus, ſequè, ſuaq; ibi abdentibus, Imperator (vt idem ipſe ſcribit) *Syluas cadere* (licet *incendi* ſcribat Florus) *inſtituit, & ne quis inermibus, imprudentibus militibus ab latere impetus fieri poſſet, omnē eā materiā, qua erat caſa cōuerſā ad hoſtem collocabat, & pro vallo ad vtrumque latus extruebat incredibili celeritate magno ſpatio paucis diebus confecto.* Sicq; aduerſarios debellauit: Nec minori cum felicitate in mari ſtratagemata ex Arboribus petita intentata ſunt. Occurſantibus enim in Daniam Sclauis, Ericus Diſertus, Frothonis Regis Sororius, cum piratas ſeptenis nauibus aduentaſſe cognoſceret, ipſe vnà tantùm è ſuis aduectus, ligneis cæteras propugnaculis cingi, tonſiſq; Arborum ramalibus abduci iuſſit. Cum exinde claſſis inimicæ
D numerum propius ſpeculari cœpiſſet, animaduerſus ab hoſtibus nouæ deſiderio prædæ allectis, in fugam, quam ipſe præmeditatus fuerat, conuerſus eſt. Ocyus itaque ad ſuos rediens in ſtructas impulit inſidias ſequaces, qui primùm inuſitatâ facie ſtupeſcentes, nauigio nemus agi credebant: frandem exinde ſubeſſe frondibus cognoſcentes, puppes obuertere parant. At interim ſubductis Ericus in littus nauibus, fundâ procul in hoſtes tot ſaxa contorſit, vt Sclauorum cæſis pleriſque, quadraginta in vincula coniecti fuerint. Hæc omnia Virgilianum illud obfirmare poteſt.

Dom. Ol Mgan. l. 7. c. 12. — *Dubrauius lib. 7.* — *Cromerus lib. 12.* — Arborum ruinà oppreſsi. — *Comm* bell. Gall. *l.* 3. — *Luc. Flor. l. 3. cap. 10.* — *Saxo lib. 5.* — *2. Æneid.*

---Dolus an Virtus quis in hoſte requirat?

Sed fortunæ imperio conceditur, vt fraus fraude quandoq; vincatur, vndè non omnis fructuoſa ſit fraus, vt elegantiſſimè Naſo cecinit,

Iudice me fraus eſt conceſſa repellere fraudem,
Armaquè in armatos ſumere iura ſinunt. *Ouid. 3. de Arte am.*

Nam quandoquè vinci Prudentiam & ipſam, iuxtà Plautinam in Captiuis ſententiam, manifeſtum eſt E

Plautus in Captiuis Actu 2. ſc. 2

Qui cauet nè decipiatur, vix cauet quem etiam cauet:
Etiam quom caviſſe ratus eſt, ſæpè is cautor captus eſt.

Sed quàm tutius eſt ciuiliter ludere, ad vitam vniuerſaliter tuendam, quàm illudere quemquam ex cauſa necis! Sequentes igitur Arborum vſus vitalibus in ludis expoſitos aduertere placeat.

VSVS IN LVDIS.

Li. 4. Ethic c. 7. & l. 8. Policic. c. 4.

REquiem, & Ludum inter Humanæ vitæ conſeruatores (dummodò non excederent modum, & à temperantiâ nec hilum diſcederent) agnouit Ariſtoteles. Cum itaq; mente, & corpore ſimul laborare ſit malum, vt idem Stagirita docebat, Ludorum honeſtorum recreationes in Ciuitatibus inuentæ ſunt, quæ nec à Virtute amoueant Animum, nec corpus ab operationibus Gymnaſticis diuertant, verùm ad Bonitatem finium vitæ, & actiuæ, & contemplatiuæ vtrumq; iucundè, ac efficaciter incitent. F Nulli tamen permitti debent Ludi, qui aliquem pecunijs, & facultatibus ſpoliare poſſint, illumq; auro non ſolùm priuare, ſed in miſerias, atq; in infelicitates impingere; in huiuſmodi namq; peſſimis Ludis *Lucrum incertum eſt, damnum plerũq; certum*; imò dicere poſſemus vincenti etiam Lucrum certò certius fore damnoſum, tanquam impietatis, & auaritiæ ſobolem.

Cic. 1. Offic.

Horat. lib. 1 ep. ad Mecæ.

Ludus enim genuit trepidum certamen & iram,
Ira truces inimicitias, & funebre bellum.

Sta. Bonon. crimin. l. 5. rubr. 47.

Vida in Poem. inſcr. Scachia Ludus.

Gregor. Duchius in Poem. inſcr. Il Giuoco de gli Scachi.

Rhythmomachia ludus pythagoricus antiquiſſimus.

Hi Ludi ſummè periculoſi vetiti ſunt pluribus à municipalibus legibus, vltrà Imperialia placita *L. frequenta 1. C. de gladiat. L. ſi filio familias 2. ff. quarum rerum actio non datur.* Nam noſtra Statuta Bonon. in ſpecie puniunt ludentes per modum, vt ipſa loquuntur, *Biſcazaria Taxillorum*; alludentia propterea ad duplex malum; bis. n. *caciam* exprimũt, quæ vox *cacia* interpretationẽ à Cicerone retulit *Vitioſitatis*. Honeſtorum verò Ludorum vtilitatem, immo Politicam quandam neceſſitatem, & modum in illis ſeruandum agnoſcens Anacharſis Scythicus ille Philoſophus vitam Humanam tribus G Vuarum ſpeciebus ſcitè admodum aſſimilabat; per primam, quam Pueritiæ reſpondentem voluptatis eſſe dicebat, denotabat Pueros corrigẽdos eſſe in ludis iocoſis, ne omni ſpolientur grauitate; Secundam Ebrietatis Iuuenibus tribuebat, vbi vitiorum fomes incenditur facillimè, libidineſq; ardent, & ipſos ideò in nimiâ eorum concitatione retardandos eſſe docebat; Et è contrà Senes, quorum tertiam mœroris, & triſtitiæ propriam eſſe dicebat, ad delectabilitatem ſalubrem alacriter promouendos. Cœterum plurimi dantur in Ludorum genere, ad quos lignea concurrit materia, vt Scachia Poematibus cleberata, alijque Latrunculorum, vulgò *Schiera, Dama, Sbaraglino, Toccadiglia*, &c. immo, & omnium Ingenioſiſſimus Rhythmomachia, ſed iſtos longum nimis eſſet non ſolùm deſcribere, verùm & connumerare, cuiuſmodi quoque eſſet ludus ille laborioſus ignobilis nouem illarum lignearum pyramidum in quadro diſpoſitarum, quæ à pilâ currente ſuper planum à ludente proiectâ, dein percutiente in manu eiuſdem ludentis detentâ, proijci debent, cuius ludi nomen à Latino verbo *Icio* vel à Græco *κινῶ* id eſt *proijcio*, & *moueo*, poteſt deduci, & vt Sphæriſteria ludorum pilæ, vel maioris, vel minoris; Item diſci, Trochiq; varij, Alueoliq; diſcolorum tabularum, ſeù rotularum H lignearum omnes permiſſibiles ludi ex cenſorio quoq; Catonis edicto *Trocho lude, Aleas fuge*, ſi tamen, & ipſi intrà terminos otium fugandi, atque deſidiam, ſeſe continuerint, & minimè excedenter fuerint laborioſi, itaut ſanitati officere poſſint, nam ludi Honeſti, & Laudabiles in hunc ſolum finem ſunt inſtituti, vt habilitas maior, & aptitudo ad peragenda quęuis ciuilia negotia acquiratur, vireſq; inualeſcant ad ſummum ciuile Bonum ſibi non ſolùm, ſed & ipſi Reipublicæ comparandum.

Plato de ſummo bon.

In copioſiſſimâ Ludorum Syluâ nullos innocentiores inueniri poſſe crederem conuiualibus ipſis de Iure Ciuili permiſſis *L. quod in conuiuio ff. de Aleat.* hi namq; oriuntur inter conſuetudines, & ſerio iocoſos conuentus pacificè, hilariter, ac minimè otioſè degentium amiciſſimorum; vbi familiæ integræ Virorum, atq; Mulierum ſucceſſiuas aliquot horas iucundiſſimè tranſigere, vel æſtiuas, vel hybernas in Peripato aliquo, & domeſticâ velut Academiâ conſueuerunt.

Hic

Digitized by Google

A Hic autem huiuſce cenſus ludorum liceat parumper deſcribere valdè ingenioſum, qui dicitur *Ludus Arborum* inuentus à Nobili Patritio Bononien. Innocentio Arenghe-rio. In hoc enim, vbi multi conuenerint; ijs per circulum latum aſſidentibus ludi Præ-ſes, & diſpoſitor nomina imponit Arborum diuerſarũ, quoad numeri medietatem vni-cuique; & nomina totidẽ Auium cœteris ſingulis, ita diſpoſitis, vt duos inter hoſce Ar-borum perſonam ſuſtinentes ſit Auis vnica; & ſic quoq; duas inter Aues ſimplex Arbor adſit. Tum fictarum iſtarum Arborum prima, quæ, vel ſorte, vel nutu directoris ludi, ludum incæpit, vocat vnam ad ſui libitum Auem, vt velit ſuos inter nidulari ramos; Auis autem vocata ſtatim ſuum debet deſerere locum, reſpondens Arbori, *in te venio Arbor dilecta* (vel quid ſimile) *& aſſideo*; veniensq́; propè Arborem, detrudit Auem proximam, quæ locum cedere debet, & peregrina reddita, ipſa ad aliquam ex ioco-ſis iſtis Arboribus confugere debet, rogando, vt ſibi aduenienti hoſpitium præbere non dedignetur. Quod ſi hæc ab Arboribus abnuentibus propellatur, atq; aliud ſecedere ad domicilium cogatur, Auem vllam trudere non poteſt, ſed locum primum repetere, & ibi quieſcere. Alia deinde Arbor nouam Auem ad ſe vocat, & eodem pacto in om-
B nibus, vt iam dictum eſt, procedit. Quod verò nobilius eſt, ad Animos interim pa-ſcendos pulcherrima proponuntur problemata ab Arboribus hinc indè, & Auibus di-ſcutienda circà propriarum, ſiuè Arboris, ſiuè Auis ſpecierum proprietates. Has igi-tur Arborum Perſonas abſq; præiudicio tum Animi, tum corporis induere licebit, ſeq; Arborem, vel Auem iuxtà libitum fingere, vt Animus melius figuretur, corpuſq; inge-nuo ludi propoſiti exercitio optimè contemperetur, & verè ciuilitatem ſapiant hi mores.

Innoc. Arengh. in libro cui titulus Giuochi liberali, e d'ingegno *lib. 3 cap. 23.*

VSVS IN CIVILIBVS.

Hilarior nulla Pompa Ciuilis inſtrui poteſt nocturno tempore, in quâ non inter-ueniant magnæ Plebis acclamationes circà Arboreorum cremiorum ſtrues ac-cenſas in medio viarum, quibus Animorum in liberis Hominibus excitatur Ardor ad Illuſtria, & glorioſa quæcunq; Facinora. Sed Ligneis melius è Suggeſtis, Ca-
C thedriſq; Oratores Iudices, Doctores ipſas Declamationes, Sententias, atq; Eruditiones ad felicitatem ciuilem præparandam, inq́; Homines quoſcunque introducendam fun-dunt. Ligneis inſuper vtitur Inſtrumentis punitiua Iuſtitia ſontes vt plectat, atq; malos Homines formidine pænæ peccatorum in odium impellat, pro Reipublicæ felicitate fir-mandâ. Fabrili demum Arti lignaminum ciuitates plurimum debent, ob priuatas non ſolùm commoditates, ſed ob politica quoq; ornamenta, quæ materialiter ædificat hæc Artium antiquiſſima, quæ humanum genus, & omnia ſimul animantia, iuſſu Omnipo-tentis Dei in Arcæ Noeticæ fabricà conſeruauit; ſic namq; præcepit Deus ipſi Noe: *Fac tibi Arcam de lignis lauigatis, manſiunculas in Arcâ facies, &c.* Huiuſce Artis, eiuſq́; inſtrumentorum propterea non fuit Dædalus inuentor, ſed multò ante ipſum Lignarij Fabri apud Hebræos, apudq́; Tyrios claruere. Prima verò qui cuperet Artis huiuſce Ciuilia intueri miracula, is Salomonis adeat Templum, cæteraq́; eiuſdem ædificia, illiq; contemplari licebit *Super parietem Templi tabulata per gyrum. Tabulatum, quod ſub-ter erat, quinque cubitos habebat latitudinis, & medium tabulatum ſex cubitorum lati-tudinis, & tertium tabulatum ſeptem habens cubitos latitudinis, Trabes autem poſuit*
D *in domo per circuitum forinſecus, &c. Texit quoque domum laquearibus cedrinis, & ædificauit tabulatum ſuper omnem domum quinque cubitis altitudinis, & operuit domum lignis cedrinis, &c. Et ædificauit parietes domus intrinſecus tabulatis cedrinis, à paui-mento domus, vſq; ad ſummitatem parietum, & vſq; ad laquearia. Et operuit lignis ce-drinis intrinſecus, & texit pauimentum domus tabulis abiegnis: Ædificauitq́; viginti cu-bitorum ad poſteriorem partem templi tabulata cedrina. à pauimento, vſq; ad ſuperiora: & fecit interiorem domum oraculi in Sanctum Sanctorum. Porrò quadraginta cubitorum erat ipſum Templum pro foribus oraculi. Et Cedro omnis domus intrinſecus veſtiebatur, habẽs tornaturas, & iuncturas ſuas fabrefactas, & celaturas eminentes: omnia cedrinis ta-bulis veſtiebantur, nec omninò lapis apparere poterat in pariete, &c. Sed & Altare veſtiuit cedro, &c. Et fecit in oraculo duos Cherubim de lignis Oliuarum decem cubitorum altitu-dinis, &c. Et omnes parietes templi per circuitum ſculpſit varijs cælaturis, & torno, &*

Gen. cap. 6

Polyd. Virg. de rer inuẽ. l. 3. cap. 14.

3. Reg. c. 6.

fecit in eis Cherubim, & Palmas, & picturas varias, quaſi prominentes de pariete, & E
egredientes, &c. Et in ingreſſu oraculi fecit duo oſtiola de lignis Oliuarum, &c. Fe-
citquè in introitu Templi poſtes de lignis Oliuarum quadrangulatos, & duo oſtia de li-
3. Reg. c. 7. *gnis abiegnis, Ædificauit quoque domum ſaltus Libani centum cubitorum longitudi-*
nis, & quinquaginta cubitorum latitudinis, & triginta cubitorum altitudinis, &
quatuor deambulacra inter columnas cedrinas: Ligna quippè cedrina exciderat in co-
lumnas. Et tabulatis cedrinis veſtiuit totam cameram, qua quadraginta quinque co-
lumnis ſuſtentabatur. Vnus autem ordo habebat columnas quindecim contrà ſe inuicem
poſitas; & è regione ſe reſpicientes æquali ſpatio inter columnas, & ſuper columnas
quadrangulata ligna in cunctis æqualia, &c. Porticum quoque Solij, in quâ Tribunal
eſt, fecit; & texit lignis Cedrinis à pauimento, vſque ad ſummitatem, &c. Fecit-
3. Reg. c. 10 *que Rex de Lignis Thyinis fulcra domus Domini, & Domus Regia, Citharas, Lyraſq́;*
cantoribus, &c. Arca autem Fœderis, ſeù Teſtamenti à Moyſe fabrefacta iuſſu D. Dei,
Exod. c. 37. quæ etiamnum Romæ in Lateranenſi Baſilieâ inter prætioſiores, & ſacratiores cuſtodi-
tur theſauros fuit facta ex lignis Sethim incorruptibilibus, ſeù Cedrinis, vt & tabulæ
Exod. cap. 36. & 38. Tabernaculi, atque Altare Holocauſti eiuſdem Moyſis, quæ clariſſimè oſtendunt F
quanti ligna ea, quæ huiuſmodi componunt pretioſiſſimas res, ſint facienda. Noſtris
temporibus plurima Salomonicæ Ligneæ magnificentiæ nobiliſſimis in erectis, & ex-
ſtructis templis, atque ſumptuoſis nobilium domibus cerneremus exempla, quia
ſi non Cedri, aliorum tamen pulcherrimorum Lignorum Aſſeres elaborati planci, hoc
Plin. lib. 8. cap. 43. eſt plani, inauratiquè admoti parietibus, illiſquè perpetuò aſſidentes inhærerent, con-
Horat. lib. 2. Carmin. ſpicuarumquè domuum in contignationibus *aureum* renideret frequentiſſimè *Lacunar*,
fornicumquè Abſides artificioſis conſtarent vbique ferè lignorum ſculptis, pictis, in-
auratiſquè curuaturis; Altaria verò, ſuper qua à Sacroſanctæ Eccleſiæ Catholicæ Sa-
cerdotibus Miſſarum Sacrificia celebrantur lapidea debent eſſe, & niſi ex conceſſione
lignea, & quæ Icones tam pictas, quàm ſculptas coronant, architectonicèquè ambiunt,
ſunt plerumque lignea, & inaurata. Lignea quoque ſunt, & inaurata neceſſariò
Tabernacula Sanctiſſimum CORPVS CHRISTI cuſtodientia, in quibus nobiles ex-
ercet Ars Geometrica conatus. Quod ſi legitima hæc Matheſeos ſoboles cum ſuis ſub-
alternatis Artibus ſtereometricis alicubi ſit admirabilis; certè ſpectabiliſſima exiſtit in G
Archigymnaſij noſtri Bononienſis Anatomico Amphitheatro ligneo, vbi latera omnia
ſena Aulæ capaciſſimæ Vitruuianis ferè omnibus ſtructuris ingenio, & Arte Antonij
Leuantis Bononienſis Xylotechnaſtis excellentiſſimi anno Domini MDCXL. cum dæ-
daleis verè ſtatuis varijs ſubſelliorum ordinibus, Orcheſtris, Exedris, Peryſtylijs, Co-
ronamentis, ſectoria Scena, vbi corporis humani ſpectaculum minimè ludicrum
Philoſophis coram hominibus, & à doctiſſimis editur viris, humanæquè infirmitatis
agitur Tragœdia. Cœterum non abs re erit hic, vbi iam tetigimus noſtri Anatomici
Theatri indiuidualiter Scenas, Orcheſtras, Pulpita, Exedraſquè, breuiter docere quid
Lib. 4. var. hæc ſint, aut quid fuerint apud Antiquos. Scena, vt Caſſiodoro placet, eſt frons The-
atri, id eſt ea Theatri hemicyclaris pars, quæ ab vno eius cornu ad alterum, cum co-
opertura ducebatur; ea, aut verſatilis fiebat, cum ſubitò quibuſdam machinis tota ver-
teretur, & aliam picturæ partem oſtenderet; aut ductilis cum tractis tabulatis hàc, atq;
illàc ſpecies picturæ nudaretur interior. Hodie multò artificioſiori Arte mobiles fiunt
Scenæ, Machinæquè incredibilia penè oculis monſtrantes, cum opticis picturis ſuper-
biſſimis noſtratium Artificum præcellentiſſimorum ingenijs excogitatæ viſuntur. Or- H
Pomp. Feſt. cap. 12. cheſtra, ſpectandi locus primus in Theatro, *Zas. in l. 4. ff. de orig. iur.* & an Po-
dio identificetur poteſt dubitari, ſi auctoritatem Suetonij in Nerone attendamus dicen-
tis *namque perraro præſidere, cæterum accubans primum paruis foraminibus, deindè to-*
to podio adaperto, ſpectare conſueuerat, erat quidem in Scenâ, quò non admittebantur
Lib. 4. c. 9. plani pedes, quamuis Iulius Pollux Orcheſtram Choro, vt Scena Actoribus, certum
eſt, quod propriè addictam eſſe voluerit. Romæ in eâ Senatorum ſedibus loca aſſi-
gnabantur, cuius Orcheſtræ pulpiti altitudo quinque pedes non ſuperabat, vt ſedentes
in Iul. Cæſ. cap. 39. commodius ſpectare poſſent omnium geſtus agentium de ea Suetonius *Seſſum in XIV.*
Scena per Orcheſtram tranſijt, & Iuuenalis
Satyra 3. *Quæque reportandis poſita eſt Orcheſtra Cathedris.*

Pulpitum verò erat editior locus in Orcheſtrâ, in quo chorus Tragœdiarum, & Co-
mœdia-

Digitized by Google

A mœdiarum, cæteriq; perſonam non habentes, fabulæ ſubſeruiebant, hiſtrionibuſquè
in ſcenam abditis Populum geſticulatione detinebant. Accipitur etiam pro ſuggeſto,
id eſt quocunq; edito loco, ſiuè cathedra, vbi docent Doctores, Oratoreſq; declamant,
ex Cicerone. *In ſuggeſtum, in quo cauſam dixerat.* Pulpitum mox erat, veluti Fergu- *1. de diui-*
la quædam, & Podij altitudo, & à verbo antiquo *pulpitare* deriuat, id eſt altè expandi: *nat. Sidon.*
Subſellia his humiliora, ſunt ſellæ iudicum minorum, & pedaneorum quodammodo. *l. 8. ep. 12.*
Exedræ dein erant loca porticibus patentia, in quibus Philoſophi olim diſputabant.
Sella item lignea præ foribus ex Vitruuio *conſtituantur autem in tribus porticibus exe-* *L. 5. cap. 11*
dra ſpatioſa, in quibus Philoſophi, Rhetoreſq;, & qui ſtudijs delectantur ſedentes diſpu-
tare poſſint, de quibus etiam Cicero libro 3. de Oratore, & de finibus mentionem facit.
Vnius non erat vetuſtiſſimis temporibus Platanon, ſub cuius vmbrâ Philoſophi, &
Academici clareſcerent; *Quid agit illa Porticus verna ſemper? Quid Platanon opaciſ-* *Plin. lib. 1.*
ſimus? ita Plinius quærit in Epiſtolis; nec vnica reperiebatur ſtadiata Porticus, quæ *Ep. 3.*
Xyſtus dicebatur, ſub quâ in hyeme Athletæ exercerentur. Quàm neceſſarium ſit in-
geniorum mitigationi incumbere Finium Humanorum varietas in actionibus apertiſſi-
B mè commonefacit, id omnes gentes rationibus ductæ ratiocinatis, ſacros aliquos in-
ſtituentes ritus præſtitere humaniter. Quare vſus Arborum in ſacris vnà cum ciuilibus
inſpectionibus in lucem prodire debent.

VSVS IN SACRIS.

DElubrum (quod nil aliud eſt verè, niſi fuſtis delibratus, ſeu decorticatus) tan-
quam Deum colebat ignara nimis, & ſtulta Ethnicitas, ideoq; pro loco cæpit
aſſumi, in quo Deus poneretur, cuius etymologiam Macrobius ex Varrone
hanc affert, *ſicut locum, in quo figerent candelam, candelabrum appellatum, ita in quo* *L. 3. Satur-*
Deum ponerent, nominatum delubrum. Illud propterea Lucanus decôrum, & ſacrum *nal. cap. 4.*
cognominauit, feſta quod fronde ornandum cecinit Virgilius *Lib. 2. & 6.*

Nos delubra Deûm miſeri, quibus vltimus eſſet. *Æneid. l. 2.*
Ille dies, feſta velamus fronde per Vrbem

C Ramos è contrà frondentes, vmbrarumq; prædiuites, nec non ſuaueolentes flores,
defunctorum manibus tanquam amœnitate gaudentibus ſacrabant Antiqui, triſtitiam
ob vitæ amiſſionem tali pacto mitigari in iiſdem inſulsè credentes, vt eruditiſſimus qui-
dam ſequenti accinuit inſcriptione.

Poſt obitum exultans, iucundaquè gaudia carpunt *Schad. l. 10*
Sub Platanis, narrant teneris ſua fata Napæis, *Franceſd.*
Qua quiſquè exculerit, viuis dum vita manebat.
Condecorant manes ſua coniferâ Cypariſſo
Tempora, vel Pini folijs, &c.

Quamobrem plerique Gentilium temporibus antiquiſſimis teſtamento ſanciebant
ſibi tumulos in domeſticis hortis erigendos cum inſcriptionibus magnis in lapidibus id
explanantibus; cuiuſmodi Monumentum hoc nobis tradit Gruterus in ſuis Antiquita-
tibus.

HI HORTI ITA VTI OPTIMI, MAXIMIQVE SVNT.
CINERIBVS SERVIANT MEIS.
D NAM CVRATORES SVBSTITVAM *I. Gruter. in*
QVI VESCANTVR, *Antiquit.*
EX HORVM HORTORVM REDITV *pag. 636.*
NATALI MEO.
ET PRÆBEANT ROSAM IN PERPETVVM.

Magni equidem faciebant huiuſmodi ſepulcrales ſolemnitates, & id omnibus melio-
ribus modis procurabant iidem antiqui. Modeſtinus Βασιλικῶν 48. cap. 3. teſtamen-
tum cuiuſdam teſtatur id enixè volentis. *Serui mei ſint liberi, ſi in monumento meo ſo-*
lemnia mane fecerint. Nam & cineres crematorum cadauerum molliſſimè tractabantur,
de qua re Virgilius.

Poſtquam collapſi cineres, & flamma quieuit
Relliquias vino, & bibulam lauere fauillam: *Æneid. l. 6.*

Digitized by Google

Oſſaquè lecta cado texit Chorinaus aheno. E

Epulis inſuper defunctorum funera proſequebantur ſuperſtites, quas inibant coronati: ſic mulcebatur mœrentium animus, & conuiuantium monitis impellebantur pa-
de Luctu. rentes, vt exuccum præ diutinâ ediâ corpus inſtaurarent; credebantq; inſuper Animabus mortuorum ſic ſuffragari, vt Lucianus ſcripſit his conceptis verbis. *Aluntur autem videlicet noſtris libationibus, inferyſquè, quæ ſepulcris inferuntur.* Sacrificia verò, quæ comedebantur, inferiæ erant in memoriam defunctorum, impijſſimè litando Beelphegor Moabitarum Idólo, Beel, vel Baàl dicto, & in Monte Phegor maximè cul-
Pſalm 105. to; quos Idololatras Regius Pſaltes deteſtatus eſt. *Et initiati ſunt Beelphegor, & comederunt ſacrificia mortuorum.* Haud diſſimili damnatâ religione vtebantur ligno in funeribus plerique Gentium, & præcipuè Ægyptij, qui ligneis arcis condita corpora condentes, tutelaribus quibuſdam ſub ſpecie animalium brutorum ſuperſtitioſè ſuperpoſitis Numinibus itidem ligneis, demortuorum animas, immò, & corpora commendabant: quorum omnium clariſſima exempla à doctiſſimo Viro Ioanne Nardio Florentino in ſuis adnotationibus in T. Lucretium Carum adducuntur, cum cane, accipi-
Lib. 6. de nat. rerum. tre, exteriori in mediâ ſuperficie, noctuiſq; ſuper ſingulos angulos, hiſq; imagunculam F funerati cadaueris incluſi bicubitalem reſpicientibus; in cuius rei maiorem indubitabilitatem aliquot eiuſmodi funerum, & noctuarum ſimulacra (quæ pro Idolorum etiam ſpeciebus haberi poſſunt) ex varijs lignis conſtructa, ſupraſcriptis Nardij peroptimè reſpondentia conſpiciuntur in publico muſæo Bonon. proximè adaucto, & inter ea, quæ magnificentiſſimè, & liberaliſſimè inſtruxit, deq; proprio conceſſit Illuſtriſſimus Marchio, & Eques Bayliuus, atq; Senator Bononienſis, Dominus Ferdinandus de Coſpis. Ob eandem fortè rationem, ob puritatem nempè Arborum, atq; nobilitatem, cœteraſq; illarum prærogatiuas in Hymenæis ſacris nuptialibus faces, & tedæ ex Arboribus interponebant, & quinque numero in honorem quinque Numinum thalamis præſidentium præferebantur à pueris patrimis, ſiuè matrimis apud Romanos, & à Sponſæ matre apud Græcos. Vt verò ab omni putredinis illuuie, ſqualidoq; tabo, & fœtidâ saniei ſuſpicione cadauera diutiſſimè ſeruarentur, fuit in vſu πυρὰ Νεκρῶν, id eſt
Lib. 7. c. 54. Rogus, licet *ipſum cremare* (ex Plinio) *apud Romanos non veteris inſtituti.* Is autem
& Cornel. Tac. libro 16. Annal. Rogus nil aliud erat, quàm lignorum ſtrues ad defunctorum corpora cremanda, ſuper G quam pro diuitibus Aromata ſuper infundebantur ad odorem cineribus communicandum. Quadrata erat hæc Pyra, & æquilatera, vt igne incenſa Pyramidem verè conformaret; cuius deſcriptio elegans habetur in Statio.

Lib. 14. Thebaid.

Triſtibus intereà ramis, teneraquè Cupreſſo
Damnatus flamma torus, & puerile pheretrum
Texitur, &c.

L. 5. Æneid Sic quoq; Virgilius *Principio pinguem tædis, & robore ſecto*
Ingentem ſtruxère pyram: cui frondibus atris
Intexunt latera, & ferales antè Cupreſſos
Conſtituunt, &c.
Iam pater Æneas, iam curuo in littore Tarchon
I l. 11. Æn. *Conſtituere pyras: huc corpora quiſque ſuorum*
More tulere Patrum, ſubiectiſquè ignibus atris
Conditur in tenebras altum caligine cælum.
Ter circum accenſos cincti fulgentibus armis H
Decurrère rogos, ter mæſtum funeris ignem
Luſtrauère in equis, vlulatuſquè ore dedère.

Ad cuius rogi nimios compeſcendos ſumptus lege cautum fuit Athenis, ne leuigatis lignis in pyra quis vteretur; quod decem viri quoque Romani in ſuas xij. Tabularum
2. de Legib. Leges transtulere, Tullij vel ipſius teſtimonio. Rogare inſuper conſueuerunt antiquio-
Homer. Iliad. res ex Græcis ventos, vt eorum ope citius cremaretur Rogus, cadauerq; magis abſumeretur; Satius ducentes ſtatuis ligneis durabilibus non ſolum Deos per eorum εἴδωλα, ſed fortes viros, & Reges per ἀνδριάντας, Sapientes per εἴκελα, & Benemeritos quoſcunq; per βρέτα ſibi comites deinceps, atq; perpetuò præſentes habere, ſublatis omnibus fœdę putredinis, atq; corruptionis veſtigijs. Varijs quidem ex ligno pſeudonuminum illorum huiuſmodi ſtatuæ fiebant antiquitus,

Stabat

A *Stabat in exiguâ ligneus ade Deus.*

Sed tamen ex electis Arboribus, vndè prouerbium emanauit *Non ex omnì ligno Mercurius effingitur.* Quare Cupreſſus, Ebenus, Cedrus, Quercus, Smilax, Lotus, Buxus, & paucæ aliæ Arbores, vt Oliua in minoribus ſimulacris, Tilia, Vitis, Ficus, admittebantur. Sed & nulla fuere Veterum ſacrificia, in quibus Arbores, earumuè partes partem haud exiguam ſibi non vindicarint; nam vel principaliter adolebantur fructus, vel Arborum frondes, rami, ligna, liquores; ſecundariò, inſtrumentaliteruè, aut tanquam concauſæ in ijſdem ſacrificijs intercedebanr. Apud Athenienſes Iupiter μηλίχιος, quia poma tantùm illi ſacrificarentur, & non Animalia, vocabatur; fortè quia ipſe (quicquid Epicuri de grege porci) poterat

Tibullus eleg. 10.

Ignibus athereis terras ſuffire feraces.

Lucr. l. 2. de nat. rer. v. 1100.

Accuratâ non ſine animaduerſione á priſcis deligebantur hominibus Arbores pro ſacrificijs, quæ ſub huiuſmodi fieri debebant dilectis viriditatibus iuxtà diuerſas diuerſarum gentium religiones diuerſis Numinibus eaſdem aſſignantes, ſicuti & decermina, frondes ſcilicet ſacræ, quibus in luſtrationibus vti ſolebant antiqui, haud incu-
B rioſè decerpebantut; Ramuſq; ille quicunq; foret à Sacerdotibus proprium in coronamentum aſſumptus à ſacrificij ſpecie nomen eſt mutuatus, cuius rei certos Sulmonenſis Poetæ nos carmina reddunr.

Symphor. Hort. lib. 3. cap. 6.

Februa Romani dixère piamina Patres
Nunc quoq; dant verbo plurima ſigna fidem
Nomen idem ramo, qui caſus ab Arbore pura
Caſta Sacerdotum tempora fronde tegit.

Oui. in Faſt.

Stroppus porrò ςρόφιον virgula erat ex Arbore felici deſumpta, quam in apice Sacerdotes flamines gerebãt, illãq; nonnulli coronam, quia capiti imponebatur dici maluerũt; hinc *ſtroppearia* feſta Faliſcorum, in quibus coronati ambulabant. Eundem ſtroppum in Flaminicis Dialibus, hoc eſt Sacerdotiſſis inarculum dixere; Gellius verò Surculum appellauit, dum veſtibus applicaretur, *& quod in Rica Surculum de Arbore felici habet.* *L. 10. c. 15.* De Inarculis autem ſic Plutarchus Iunio Bruto, & M. Valerio Conſulibus poſt exactos Reges, Rex ſacrificulus inſtitutus fuit, vt per eum ſolum quædam ſacrificarent; huius
C autem vxor Regina ſacrorum appellabatur, quæ quoties ſacra faceret, ex malo punico virgam, quam inarculam vocabanr, loco infulæ deferebat. Flamines ijdem Romanorum Sacerdotes. vel à *filo*, quaſi *filamines* iuxtà Varronem, quia caput filo præcinctum haberent, vel à flammâ ab infulis faſtigiatis, quas in capite gerebant in conum deſinentibus, quarum ſummitas apex dicebatur. Comectaculum, hoc eſt virgam quandam ad ſacra euntes manu gerebant, vt à ſe obuios homines amouerent, arcerentq; (vt inquit Feſtus) & ideò Sacerdotes antiqui pinguntur cum virgis. Thenſæ, vel Tenſæ ſacra erant vehicula argento, vel ebore decorata, quibus Deorum exuuiæ ludis circenſibus, cum pompa ordinum, & officiorum in circum, & puluinar vehebantur, dictæ Thenſæ ἀπὸ τῦ θεῦ, quaſi diuinæ quædam res, vel Tenſæ, quod ante eas lintea tenderentur, illaq; manibns tenſa tenerent. *Qua anguſtiſſima veſtis eſt Tenſas ducentibus, triumphantibuſq; ea veſtiti medio adium ſedere eburneis ſellis.* De ijſdem Suetonius hęc habet *Sedem auream in curia, & pro tribunali Tenſam, & ferculum circenſi pompa, templa, aras, ſimulacra, iuxtà Deos, puluinar, Flaminem, lupercos appellationem menſis è ſuo nomine, & nonnullos honores ad libidinem cępit, ac dedit.* Simpulum, vel ſimpu-
D uium crater ligneus, cyatho haud diſſimile, quod in ſacrificali Ethnicorum apparatu non deſiderabatur, ex quo Sacerdos vinum propinabat antequam funderet. Et quoniam Thymiamata ab Arboribus pendentia, vt ſunt Thura, Balſama, Stactes, Cinnamomnm, Caſſia, Narduſq;, &c. in Sacrificiorum omnium apparatibus expetita ſemper fuere, concludi poteſt Arboreos vſus eò proceſſiſſe, vt ij humanis corporibus, ſenſibuſq; omnibus nõ parum felicitatis afferre potuerint. Quod ſi ad immortalem Animam veræ Beatitatis capacem Animus applicetur, ſecundum leges immaculatæ veritatis, Lignum Vitæ, qnod reddidit vitam Mundo, cernui adorabimus. Huc viuas mentis noſtræ cogitationes, in Salutis veluti certiſſimum Portum dirigere debemus, vt hic de Nauticis Arborum vſibus mentionem facere non incongruum ſit, ſed prius aliquid circà Hebræorum Cęremonias adducemus.

Ioſ. Scalig. in conſect. in Varr.

Cicero de Aruſp. reſp.
Tit. Liu. l. 5
I. Caſ. c. 76.
Al. ab Al. D G. l. 7. c. 26.
D. Io. Apo. 2

CÆRE-

E

CÆREMONIÆ.

PRimi Arborum Fructus abijcibiles, in eorum tamen ſtatu imperfecto reſpectu Ar-
botis, habebantur ab Hebræis, iuxtà Præceptum Leuitici in hunc modum con-
19. cepti: *Cum plantaueris Arborem, fructus, quos tribus primis annis illa proferet,*
abijcies, quaſi immundos, & incircumciſos: fructus verò quarti anni offeres Domino:
itaque quinto anno veſceris fructibus eius. Et cum Decimas fructuum, & frugum Deo
offerre tenerentur ijdem Iſraelitæ, pro Lege quoq; habebant Decimas ſoluere tantum de
Leuit.c.27. frugibus, & pomis Arborum, & Animalibus, quæ tranſeunt ſub virgâ Paſtoris; quo-
numer.c.18 niam optima, & electa quæ pro Decimis offerebantur eſſe debebant, & eius prorſus
conditionis, vt Gaudium adducerent, iuxtà illud Prophetæ *Gaudium etenim Domini*
Nehemiæ 8. *fortitudo veſtra*; Hinc celebrabantur apud eandem nationem Cæremoniæ Tabernacu-
lorum decimâ quintâ die menſis Septimi per ſeptem dies, in quibus populi illi habi-
tare in tabernaculis tenebantur, cum fructibus Citri, ſpatulis Palmarum, ramis Myrti F
Leuitic.23. & Salicum lætabundi ſaltantes, & ità perfectionem fructuum, habitâ ratione ad Tem-
24. pus anni extollebant, quià Denarius numerus vniuerſa numerandi genera in ſe continet
Bong. de myſt. num. ſignif.p.vlt. parium æquè, ac imparium, à quibus, & in quæ rerum ſpecies fluunt, & refluunt omnes.

VSVS NAVTICI.

ANte naues hominum ingenio, operoſiſq; artibus extructas nauigabatur Rati-
bus, quæ Trabes erant ſimpliciſſimæ in mari rubro, inter inſulas à Rege Ery-
Plin. l.7. thræ inuentæ, & obſeruatæ, pondera ferre fune ſoluto, cui Statius alluſit hoc
cap. 56. carmine, *Iamque ratem terris diuiſit fune ſoluto.*
3. Sylu.2. Naues à verbo Græco νάω, quod eſt Fluo deductæ generaliſſimâ voce, cauatis omni-
bus lignis, & primo omnium fluuiatilibus Alnis Nauis nomen indidere,

Tunc Alnos primum fluuij ſenſere cauatas. G

Virg.Geor 1 Nam inter Arbores omnes dicitur *--- Fluctibus aptior Alnus.*
Lucan.l.3. Huiuſce ſenſus eſt nauicula Linter dicta ex Arbore excauata, quemadmodum Vir-
gilius aſſeruit *--- Cauat Arbore lintres,*
Georg. l.3. A quibus Lintrarij dicuntur exercitores Ratium, ij ſcilicet, vt dicit Gloſſa in *L. 1. ff.*
Vlpian. in L. *nautæ, &c. qui paruas naues habent, & exercent, vt butes, & buſos, vel ſcaphas, qua*
1. ff. naut. *lucraria, aliàs lintraria dicuntur*, quarum ad ſimilitudinem vocantur quoq; lintres vaſa
cap. & ſta- quædam magna ruſtica, concaua, vindemiatas vuas ſeruantia; hinc Tibullus canebat.
bularij. *Aut mihi ſeruabit plenis in lintribus vuas.*
L.1.eleg.4. Cum prædictis quoq; nauiculis Scapha concurrit, quæ nil aliud eſt, quàm trabs vni-
ca excauata; ideò Vegetius ſic ſcribebat: *Scaphas quoque de ſingulis trabibus excauatas.*
A verbo Græco σκάπτω, quod eſt fodio, & cauo eæ ſunt dictæ, quæ quia rudiores, &
velociores cœteris maioribus; prædonum, & piſcatorum antiquiſſimæ habebantur de-
liciæ. Bacterani minimas hæcè nauiculas dicerent monoxyla, alij proſumia, alij ſe-
nunculas, alij Cymbas, alij Baſelos. Dum autem ſpondis creuerunt adiunctis,

--- Et pandas ratibus poſuere carinas. H

Virg.2.Geo. Carinæ formatâ iam aluo vocari cæperunt. Auctiores mox, atq; compoſitiores red-
Pl.l.7.c.56. ditæ; & depoſitâ minimè ruditate *Schediæ* tumultuario ſumpſerunt originem pluri-
bus à trabibus ſimul iunctis ad onera ſubſidiariè ferenda, cuius inconditæ nauis etymo-
logia venit à verbo Græco σχεδιάζω, quod eſt ruditer incipio, vel quia ſchedijs ligno-
Cæſ.l.7.B. rum inæqualitates nimias obſtruentibus egeat. Eædem Schediæ firmatæ penſis vſum
Ciu. præbere poſſunt, & Pentones, & Codicariæ naues ex ſolis Arborum caudicibus con-
ſtantes vocitati poſſunt, quibus ſolis Tyberis Fluuius, auctore Plinio, nauigabatur
Lib.3.c.5. olim. Epibadū quoq; nomine inſigniendæ ex *Vlp.I.C. ff. de exercitoriâ actione*; atq; Hip-
paginum. Et quoniam perticis, & contis agitabantur, κοντωτὰ, & actuariæ naues dici
Horat.lib.1 meruêre. His homines non contenti, illiquè, quibus *robur, & æs triplex circà pectus*
carminum. *erat* fragilem truci committendo pelago ratem, aduerſis aquarum curſibus, diuerſaſq;
per ſemitas diuertentes excogitarunt Puppes.

Auſi

Digitized by Google

A

Auſi ſunt vada ſalſa ectâ decurrere puppi. Catull. Argon.

Tonſas itidem, id eſt remos ad tundendos fluctus, & Temones, qui ſunt fræna, & gubernaculum nauis, quorum inuentor Tiphys Hagni filius, Freti domitor, quo Epitheto decoratus eſt à Seneca in Medeâ, dum cecinit

Tiphys in primis domitor profundi.

Aliaq; demum artificioſa ad promptius, & tutius transfretandum inſtrumenta ſuperaddidere nauibus. *Arte citæ, veloque rates, remoque reguntur.* Ouid l. 1. de Arte aman.

Omnium tamen expeditiſſimæ quidem, ſed laborioſiſſimæ fuere ſpeculatoriæ Cymbæ cum vndis maximè conflictantes, & periculi ſemper plenæ ἀ κῦμα ατος, id eſt Maris periculum, procella, &c. vt etiam exploratores κατασκοποι lembi multis difficultatibus impliciti, in quibus irrequieto laborandum eſt nixu, quod perbellè Virgilius, & peculiari de more his carminibus expreſſit. T. Liu. dec. 3. lib. 2.

Non aliter, quam qui aduerſo vix flumine Lembum L. 1. Georg.
Remigijs ſubigit, ſi brachia fortè remiſit,
Atque illum in præceps prono rapit alueus amne. &c.

B

Hæ tamen omnes minores naues cum periculoſitate celeritatem compenſarunt, inter quas *Celoces* eminent, à celeritate nuncupatæ, tum ob leuitatem materiei, tum ob figuram tumorem aquarum facilius perreptantem, vel in earundem cauitates aptius ſeſe inſinuantem, quemadmodum *Phaſeli*, vulgò *Vaſelli*, *ò Batelli* in propriâ magis ſignificatione, de quibus Catullus hæc canebat Plaut. in Aſinaria. Lyric. 4.

Phaſelus ille, quem videtis hoſpites,
Ait fuiſſe nauium celerrimus,
Neque vllius natantis impetum trabis
Nequiſſe præterire, ſiuè palmulis
Opus foret volare, ſiuè Linteo.

Nemo vnquam ex nauitis facilè potuit Pyratarum contrà publicum bonum laborantium Myoparones, & prædatorias naues inſtructiſſimas, & ſummo ingenio elaboratas ſuperare. Mercatores quidem optimè de Republicâ meriti Onerarias ſuas, & Gerarias naues ingentes Corbitas, Gaulos, Cybeoſq; intolerabili vix impenſa tuentur contrà maritimorum latronum aſtutiſſimos incurſus, feraleſq; eorundem harpagonum morſus. Quot anguntur ſuſpicionibus, quotq; afficiuntur damnis, Bellatores, Principes, Imperatores in Thalamigeris, Turritis, Regijs Prætorijs, Stratioticis ſuis nauibus; quibus in potentiſſimas ventorum hoſtilitates conflictandum eſt, vbi non iuuat fortunā ſuperare ferēdo Argo nauis omnium celeberrima, Heroum pluſquam quinquaginta, & Argiuorum, quod ſupra modum eſt admirabile, Colchico in itinere maritima vehes Bayſius de re nauali. C Cic. in Tuſ. quæſt. Val. Flacc. l. 1. Argon. Diod. Sicul. l. 4. rer. antiqu. c. 3.

Prima Deum magnis canimus freta peruia nautis
Fatidicamque ratem, &c. Manil. in Aſtron.

Caſtæ Mineruæ fœtus ingenioſiſſimus Dodonea in Sylua conceptus, & iuxtà Pelion natus, nunquam niſi ſuper aſtra ab omni naufragandi tutus periculo nauigauit. Oui. 3. Triſt

Et Ratis Heroum, quæ nunc quoque nauigat aſtris. Pl. l. 13. cap. 22.
Et quæ facta Ratis, pugnacis cura Mineruæ
Per non tentatas prima cucurrit aquas. Id. l. 7. c. 56.

Eone dicta quæquè fuit particularis Arbor, ex quâ conſtaret eadem Nauis Argo, eius Macraphia fuit, id eſt longa forma, atque figura *Longâ naue Iaſonem primum nauigaſſe Philoſtephanus auctor eſt*, hæc de Argonautarum Principe refert Plinius. D Inter longas naues numerantur plurimæ, quæ & magnitudine corporum, & numero remorum vario non parum differunt inter ſe, nam eæ ſunt vel Monocrotæ, vel Biremes, vel Triremes, vel Quadriremes, vel Quinqueremes, vel Pluriremes, procedendo vſque ad Quadrageniremes, quemadmodum fuit illa à Ptolemæo Philopatore fabrefacta, vt refert Plutarchus, quæ 280. cubitorum longitudinis erat, & altitudinis, duodequinquaginta. Quæ verò Rotundæ appellantur, ingentis & ipſæ molis, & capaciſſimæ ſunt, graueſque, velis tantum impulſæ, & minimè actæ remis ob earum nimiam ſuper aquas protuberantiam, ſeù extollentiam ſuprà hemicy claritatem, & harum aliæ ſunt onerariæ ſimpliciter, id eſt, vel frumentariæ, vel vinariæ; aliæ militares, & bellicæ tantum. Mixtæ demum naues, de quibus Appianus, eæ ſunt, quæ & velis, & remis æquè aptè, ad omnes vſus adducuntur, quibus optimè coaptari poſſet vulgare Neotericum nomen In Demetr. Oneroſus φορτικός grauis βαρυστολιταγωγὸς ναῦς Militaris nauis. Caſ. l. 3. b. Ciu. Vlp. in L. vulgaris ff. de furtis App. de Bel. Ciu.

Galeo-

Galeone, aut etiam *Galeazza*. Ingentia iſthæc arte facta corpora facillimè mobilia Ani- E
malium adinſtar natantia, curſu, ſubſultimuè eundo, redeundoq; aquarum immenſa
per ſpatia cæteris præeuntia, Naturam ſenſitiuam ferè æmulantur in ſui corporali com-
poſitione, dorſo, coſtis, lateribus, ventre, capite, caudâ, brachijſquè, & pedibus præ-
dita; Remi ſunt illorum brachia, ſeu pinnæ natantes, quæ ſi terreſtres eſſent, pedum
officio fungerentur. Scalmi, id eſt Ligna crenata retinentia remum, ne diſſiliat, ſunt
veluti articuli. Latera, quæ Græcè πλευρὰς dixere, ſunt ſtatumina, id eſt ligna
Cæſ. l. 1. B. Ciuil. illa armata, combæ infixa, quaſi cuidam ſpinæ ventrem, & pectus efformantia, Dor-
ſum autem, & fundum nauis Græcè δρυόχος. Pro humeris ſtant fori, & tabulata, vbi
pondera reſident; hinc foriculi apud Varronem pro tabulatis, quæ poma ferant, opo-
Vitruu. lib. 4. cap. 2. rothecis dictis, accipiuntur. Tranſtra, quaſi tranſuerſim ſtrata, remigum ſedilia, & iu-
ga *Virg. 6. Æn.* Seruio interprete, ſunt veluti ſeptum tranſuerſum in animalibus ipſis.
Prora, anterior pars nauis, in quâ Gubernator ſedet, nauimq; regit, & quòquòverſum
dirigit, eſt caput oculatum, auritum, vocaleque, quem Gubernatorem videntem om-
nibus videre conducit, audireq; loquentem. Puppis poſtrema pars nauis eſt veluti cau-
da cum ilijs, & clunibus. Malus Græcis ἱςός Arbor nauis, cuius ſuprema Carcheſij, F
ima verò Calcis nomine indigitatur, vna cum obliqua antenna, ad quam vela, Dæda-
Plin. lib. 6. cap. 56. lea verè inuenta adalligantur, venis, & arterijs in animalibus reſpondent, quià princi-
paliſſimâ eorum ope tota naualis machina concitatiſſimè quoque mouetur, ijſque etiam
præter naturam conſtitutis, in peſſima hæc mala prolabitur, iuxta id, quod innuit Lu-
L. 1. de nat. rerum. cretius *Diſiectare ſolet Magnum Mare tranſtra, gubernat,*
Antennas, proras, malos, tonſaſque natantes.

Quorum remedia ſolent eſſe, licet aliquando inefficacia, velorum demiſſio, An-
chorarum proiectio, vel tonſillorum vbi poſſibile eſt, fixio littoralis, cum Primneſio-
rum adalligatione, id eſt palis, & chordis agendum, atq; rudentibus, de quibus En-
L. 7. Annal. nius. *Tonſillis rapidè conſiequnt littora aduneis.*

Et ſæuiſſimis ſi tempeſtatum ſymptomatibus ſuperſtites euaſerint ſemimortuæ, ac la-
ceræ naues, pro totali, & integrâ illarum reſtauratione, & ſanitate Calafatis, ligno-
ξαλον eſt lignum. rum ſcilicet famoſiſſimis magiſtris committendæ ſunt, (quæ vox calafati nauifa-
bros ſignificat, etiam apud nos Bononienſes, in noſtrâ paruâ nauigatione) aut G
pro ſupremis earundem funeribus inſtituendis, saluâ peregrinorum ſubſtantiâ, poſt-
Varro de vita Pop. Rom. l. 4. quam palangatæ fuerint. Palangæ autem hæ, ceù materiæ remediorum vltimæ, ſunt
ligna longa, & teretia, quæ nauigijs ſubduntur, dum trahi debent ad mare, vel ab eo-
dem retrahi. *Et carinam vnam ſenilaceram quaterni ſimul palangabant.* Ab hoc exer-
Afranius. citio nec ipſe abhorruiſſet Vlyſſes, qui bellicæ ſuæ fortitudinis non minimum ornamen-
tum iactabat nauticam, & fabrilem, ac alia multa callere, & Laertem patrem, qui in ſe-
nectute ſuâ plantas proprijs polire manibus delectatus eſt, imitari: Sic apud Ælianum
is de ſe loquitur. *Non lignator erat mihi par, non ſcindere ligna*
L. 7. Var. hiſt. c. 5. *Me melior quiſquam, aut cineres ſopire tepentes.*

Et ideò fabrornm opera poſthabita ratem ſuam, quâ Ilium profecturus erat, quam
citiſſimè propriâ manu confecit. Et illæ naues ægræ tellurem ingreſſæ, ſi populoſas na-
ctæ fuerit Syluas fortiſſimarum Arborum fortunatiſſimæ dici poterunt, cuiuſmodi ſunt
Ol. Magn. de ſtruct. Aquilon. l. 12. c. 4. Aquilonares Olai, de quibus ſic ille ſcribit: *Abietis, ac Pinorum, ac Iuniperi, Lariciſq;*
maximâ abundantiâ eſt in Aquilonaribus Syluis, tantaq; proceritatis, vt altis turribus
aquari poſſint: & ob id qua mari ſunt propinquiores, ad antennas, maloſque magnarum H
nauium adaptantur, & pracipuè Pinea Arbores, qua ob cognatam reſinam, & picem ſui
naturâ imbribus ne citò putreſcant, ſed diutius durent, reſiſtere ſolent, &c. Sunt & alia
Arbores durioris natura, è quibus detornantur annuli pro vſu antennarum, &c. Ecquis
Id. ibid. c. 5. dicere vetat Ligna, quę cum minacibus fluctibus egregiè colluctata fuerint coronas pro-
mereri? Coronas ideò proferamus Arboreas meritis quibuscunq; deferendas.

VSVS

Digitized by Google

A

VSVS IN CORONIS.

COrona honoris, & fortitudinis opus; omnis item dignitatis, auctoritatis, Imperij, potentiæ, gloriæq; argumentum; ſublimioris in homine partis ſublimè decus, & ornamentum, victoriæq; inſigne nobiliſſimum in circularem reflectitur figuram, quippe quæ viuidam, atq; florentem præſeferat immortalitatem. Ipſa ceù *Sertum exultationis* de Vitiorum Gigantomachia perpetuò triumphandum innuit; eius enim Trophæa ſunt diuitiæ, & pulchritudo inamiſſibiles, iuxtà illud *Regnum decoris, & Diadema ſpeciei de manu Domini accipient iuſti Diuites in virtute pulchritudinis, ſtudium habentes*. Corona propterea dicta eſt, vel quod *cohonores* geſtantes, vel quod *Cordi vna* eſſe debeat, id eſt omnibus ſemper expetenda. Quandoquidem omnigenarum præmium Virtutum, militum non ſolùm, & Imperatorum capita, ceù illorum ornamenta, ſed & Poetarum, Sodalium, Nuptorum velut illorum apparentis ſaltem bo-
B nitatis inſigne, Conuiuarum, Sacrificantium, Remigum, Ruſticorum, Paſtorum, Parentantum Mortuorumque frontes, & tempora redimiuit,

— Tibi nexilibus turba Coronis
— Redimita venit.

Coronarum Antiqui, teſte Athenæo, Ianum auctorem ferunt; alij Dioniſium, hoc eſt Liberum Patrem, ſeù Bacchum, quia primus habitus eſt, qui frondibus proprium circumtexerit caput, haſq; coronas pexiles vocarunt, quippe ex ſurculis, ſeù ramentis ſimul plexis conſtantes; quem morem Nationes integræ Gentium adeò comprobarunt, vt viris non ſolum præclaris ipſas frondeas conceſſerint, ſed ſuis Sacrificulis, & Victimis cœleſti quodammodò dignis honore, cippis item, atq; columnis (quod Lucianus in Nigrino ſtultitiæ nomine perſtringit) eaſdem adiudicarint. Hicq; mos prius inualuit, tum in ludis, cum in ſacris certaminibus, atq; victorijs, quàm Flores Luxuria ſuppeteret. Nam quæ flores nimium molles, & de facili nimis flaceſſentes admiſere Coronæ à primæuà ſacrorum, ac bellicorum honorum dignitate deſciuerunt; *florumq;*
C *inuicem odores*, (ſcripſit Plinius) *coloreſq; accendere Sycionij ex ingenio Pauſia Pictoris, atq; Glycera coronaria, dilecta admodum illi, cum opera eius picturâ imitaretur, & illa prouocans variaret, eſſetq; certamen artis, ac naturæ: quales etiam nunc extant artificis illius tabellæ, atque in primis appellata ſtephanoplocos, quâ pinxit ipſam, &c.* Cuius floreæ coronæ vilis admodum, & vitioſa fuit inuentio, vtpotè quæ venereas redolere videtur cupiditates, quod elicitur ex eodem Plinio ſic prædicti Pauſiæ Pictoris hiſtoriam repetentis. *Amauit in iuuentà Glyceram municipem ſuam inuentricem coronarum, certandoq; imitatione eius, ad numeroſiſſimam florum varietatem perduxit artem illam: poſtremò pinxit illam ſedentem cum coronâ, quæ è nobiliſſimis eius tabula appellata eſt, ſtephanoplocos, ab alijs ſtephanopolis, quoniam Glycera venditando coronas ſuſtentauerat paupertatem.* Frondes itaq; in coronas commodè ſumi cæperunt, quia ipſarum proprium eſt inuerti ſolidè, & circumflecti; non florum nimis fragilium, & propterea coronæ ſecundùm Græcos ſtrophiæ dictæ ſunt à verbo στροφάω, quod eſt voluo, & verto; nam tortili flexilitate rami frondentes concinnari valent, & adaprari pro ſtabili coronarum contextu. Prætioſiſſimas tanti fecerunt Arborum prærogatiuas in coronis anti-
D qui (nam de coronis aureis, vt Moſeticæ, hìc non loquimur, nec de lapidibus pretioſis Pſalmographi, aut ex ære, vel ebore, alijſq; materiebus ab Arboreis diuerſis, ſed de ſimpliciſſimis dendreis) vt lignearum Bractearum materiem pro ciuica corona primum aſſumptam, in virentium frondium defectu cæteris alijs nobiliſſimis quoq; ſemper prætulerint, & maximè omnium Ægyptij. Quam coronarum ſpeciem hybernam, vocabant. Sed quantò auſpicacius, atq; felicius ſpineas viri probi coronas à Rege Regum, Dominoquè Dominantium expectant, vtpote quæ beatitatem veram cœleſtem, atque ſempiternam ſecum ferant, & glorificationem præſente diuinitate certiſſimam, iuxtà oraculum illud cæleſte *cum ipſo ſum in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum.* Hinc ſpinis non auro coronari voluit Pius Bulionius, cum Hieroſolymorum Rex acclamatus *Abſit* (inquit) *quod auro redimiar, vbi Chriſtus ſpinis pro me redimitus eſt.* Patientia, & Pœnitentia mediante, quæ virtutum ſunt fœcundiſſimæ matres, donumq; perfe-

Eccleſ. c. 45
Pier. Valer. Hierogl. lib. 41. & lib. 7
Iſaias c. 28
Sap. 5.
Eccleſ. c. 44
Seneca in Agam.
Polyd. Virg. de rerum inuentorib. l. 2. cap. 17.
Dioſc. lib. 2 cap. 199.
Lib. 21. c. 2. & 3.
L. 35. c. 11.
Balbus de coron. c. 13.
Euſ. l. 1 ode prępa. Euāg
Exod. c. 25.
Pſalm. 20.
Polyd. V. de inu. rerum l. 2. c. 17.
Farra. ſept. f. 252. ap.
Ricciard. in Com. ſymb.
Pſal. 90.
D. Gregor. ſuper Pſ. 7.

Digitized by Google

Palmerius perfectum Patris luminum, ipſa fortitudo vera, vitiorum omnium Alexicacus, ſupra- E
ſub An. ſal. mundanas, & Empyreas promeretur coronas: *Melior eſt patiens viro forti, & qui do-*
1099. *minatur animo ſuo, expugnatore vrbium.* In hunc modum ſacræ loquuntur paginæ; quin
Prouer. 16. etiam & profanæ pariformiter diſcurrentes de cœcis ſuis numinibus, per quandam veri
Numinis ſimilitudinem, id repetunt.

Ouid. primo *Sapè leuant pœnas, ereptaquè lumina reddunt*
de Ponto. *Cum benè peccati pœnituiſſe vident.*

Hæc ſunt Olympica vera certamina, Circenſibus, Nemæis, Iſthmijs, Pythijs, Del-
phicis, Antheſterijs antiquorum longè glorioſiora. Coronæ, quæ hic pro præmijs pro-
ponuntur, Alcibiadeis, & Socraticis doctis Philoſophorum multò ſapientiorum ſunt
metæ, immò leges. Lex quidem erat Pythagorica, leges veluti coronas colligendas, &
Symb. Pyth. minimè diſcindendas eſſe ſub illo ſymbolo: *Coronam nè ſcindas.* Sanctiſſimarum ideò
legum in rebus ferè omnibus Maieſtatem coronatam, arte ſimul, & natura mediantibus,
voluere; Natura coronante frondibus Arbores, foliolis, & apicibus flores, ipſosq; fru-
ctus tandem epicyclis, calycibus, &c. Ars militaris in hunc modum iaculorum cuſpides,
caſſides, clauas, armaq; alia coronari iuſſit. Ciuilis inſuper diſciplina pacificas varijs ſub F
legibus diſtribuens coronas, leges, atq; coronas conuertibiliter ad inuicem dici e doce-
bat, conuiualeſq; alias, alias feſtas, alias funerales, vel parentales, Theatrales, eaſq; vel
donaticas, vel ſcenicas, agreſtes, nuptiales, doctaſq; Medicorum, Poetarum, & Orato-
rum, ac Sacras tandem varijs Numinibus, & Victimis, Altaribus, Templis, atq; Sacerdo-
tibus, &c. decernebat. Cum itaq; tam varij coronarum fines eſſent, variaq; ſubiecta, ex
quibus, & circà quæ fiebant, & in vſum deducebantur coronæ, hinc perſpicuè apparet,
vnumquemq; legaliter viuentium coronatorum, ſiuè etiam coronantium hominum ſibi
varia propoſuiſſe gloriarum, atq; exultationum incrementa, cum ipſæ coronæ virtuosè
ſumptæ importent gloriam, & exultationem, è contrà verò pœnam, & exterminium
vitioſæ, ignominioſæq; & quæ capiti hoſtium, & ambitioſorum imminere cogebantur,
Iſaia c. 28. cui concordat oraculum illud. *Væ coronæ ſuperbiæ, ebrijs Ephraim, & flori decidenti*
gloriæ exultationis eius, & erit flos decidens gloriæ exultationis eius. In die illa erit Do-
minus exercituum corona gloriæ, & ſertum exultationis reſiduo populi ſui, &c. Niſi præ-
Plin. l. 16. mium gloriæ, & exultantium hominum acclamationis in coronis muralibus v. g. fron- G
c. 12. deis viruiſſet, germinaſſetq; quis vnquam animosè conſcendiſſet Muros hoſtium, aut
vallum hoſtile occupaſſet, vitamq; propriam eum ſimplici Arboreo ramo, aut cum co-
rona ex vallis, ſiuè palis confecta, quæ diceretur vallaris caſtrenſis, nihili ex ſe penden-
tibus æquilibraſſet? Id certè effecit ſpes conſecutionis gloriæ, atq; exultationis, quæ ad
omnia validiſſimè impellit facinora

Ouid. l. 4. *—— Immenſum gloria calcar habet.*
de Ponto. Aeream gloriam, & exultationem pluris fecere ſemper homines, quam aurum, alia-
que pretioſa quæcunq; nec mirum, quia rerum pretia ex mera voluntate negotiatorum
dependent, adeò vt belluini corij, Arboreorumq; corticum alicubi minima fragmenta
Pigafetta l. ſignata pro monetis commutationis, quarumcunq; rerum inſeruiuerint quandoque.
1. c. 4. Rela- Nonnè in triumphis antiquorum, opima hoſtium ſpolia, cum frondibus Arborum cõ-
tion. Regni mutabantur? Vbi enim hoſtes deuicti, fugatiq; fuiſſent, aut cæſi, conſpicua Arbos ſuis
longo. de Ar- ramis detruncata, frondes victori pro coronis victricibus conſtruendis ſuppeditabat,
bore Gelſo- ipſaq; hoſtium ſpolia proprijs artubus adaptata in cuiuſdam permutationis ſpeciem re-
mori dicta. cipiebat, cuius rei deſcriptionem elegantiſſimam apud Maronem habemus. H

Vota Deum primò victor ſoluebat Eoo,
Virgil. l. 9. *Ingentem Quercum deciſis, vndique ramis*
Æneid. *Conſtituit tumulo: fulgentiaque induit arma*
Mezenti ducis exuuias, tibi magne trophæum
Bellipotens: aptat rorantes ſanguine criſtas,
Telaquè trunca viri, & bis ſex thoraca petitum,
Perfoſſumquè locis: clypeum ex ære ſiniſtræ
Subligat, atque enſem collo ſuſpendit eburnum.

Architectonicæ itidem præcepta ſtatuunt columnarum capita, templorumq; facies,
& latera coronanda, cum ipſa quoquè prænobilis Architectonica inter ipſos coronatos,
& Anteſignanos triumphantes, eorumuè ſtatuas, Numiſmata, inſigniaq; coronis inſi-
gnita

Digitized by Google

A gnita vel militaribus ſimpliciter, vel oualibus, muralibus, obſidionalibus, ciuicis, naua-
libus, victricibuſq; eorum propriè, qui in bello fortiſſimè ſe geſſerunt, triumphet.

Parteſ materiales in coronis, Arboreis ſpecioſiores, quæ ad ornatum non modò, &
ſignum gloriæ, ac exultationis, vt iam dictum eſt, ſed ad voluptatem quandam, atquè
ſanitatem quoq; parabantur, erant *comæ* ἀπὸ τῦ κοσμεῖν, hoc eſt ab ornando in Arbori-
bus, per quandam ſimilitudinem cum comis hominum pexis ſic dictæ, iuxtà illud Geo-
ponicum. *Ille comam mollis iam tum tondebat Acanthi:* *Vir.4.Geor.*

Item *eymæ* partes delicatiores ramuſculorum, adinſtar caulium herbarum, quæ ſopo- *Colum. lib.*
riferæ ſunt à verbo Græco deductâ nomenclaturâ κοιμάω, hoc eſt ſopio, ſedo, mitigo, *1.cap.3.*
dormire facio, compeſco. &c. quibus turiones viribus, & teneritudine proximè acce-
dunt. Et quia hæ vento petuntur, & flatibus aguntur facillimè, nomen flagellorum
ſortitæ ſunt. Viridis quarum omnium partium color commendabiles tum hominibus,
tum cœlitibus ipſis reddebat coronas. Hinc viridem colorem Plato πράσιον, quaſi πρα-
σὶν, id eſt curam Deorum iure perquam optimo nuncupauit. Quæ verò ſolidiores, fle-
xibiles tamen Arboreæ virgæ longiuſculæ, tereteſq; cum tenerioribus iam dictis conſi-
B derandæ veniunt in coronarum conſtructione fundamenta præſtabant. Hæ Thyrſus, & *Macrob.*
Caulis dicebantur tanquam ornatæ folijs, & floribus, circumambire capitis arcem aptę *lib. 1. Sat.*
cum τύρσις Græcè ſit ambitus muri in turribus, & arcibus, vulgò *il Corridore*, & καυλὸς *cap. 19.*
ſit virga cuiuſcunq; plantæ, & haſtile quoddam. Ex his omnibus crediderim ego tan-
tæ fuiſſe apud antiquos exiſtimationis coronas, vt eas omni religioſo etiam cultu digniſ-
ſimas iudicarint, & propterea Genium, & Lares domeſticos inter parietes coronatos
antè omnia eſſe voluerunt, vt quos omnium putatitiorum numinum ſibi proximiores
habebant, hos quoq; maximè beneficos experirentur. Illum Platano, hos Vitice, quo- *Turneb.lib.*
rum coronas cæteris quoq; ſanctiores habebant, redimientes; pro quorum defenden- *16. Aduerſ.*
dis nominibus pro genio ſcilicet, focis, hoc eſt laribus, extremum propriarum virium *cap. 4.*
profundere non dubitabant, vndè illa pugnarum omnium acerrima pro Focis ijſdem,
& ſeù Laribus religioſiſſima Romanis fuit, qui fundatorem ſuum Romulum viticea co-
rona vſum in eorundem Larium ab eo ſingulariter inuocatorum, ſeù Romani etiam
Genij in eodem maximè vigentis, omen feliciſſimum nationes ſubiugatæ obſeruarunt:
iuxtà igitur eorundem Romanorum, inanem licèt religionem, Geoponicis ipſis reli-
C gioſè præcipiebat Cato, & præcipuè matrifamilias, vt Lares in ſummâ veneratione
haberentur. *Kalendis, Idibus, Nonis feſtus dies cum erit, coronam in focum indat. Per* *De re ruſt.*
eoſdemq́ dies Lari familiari pro copiâ ſupplicet. Non minor erat eorundem antiquo- *n.143 inter*
rum ergà manes, inferaq; eorum numina obſequioſa cura, dum tumulis, atq; ſepulcris *Villicæ offic.*
Cupreſſus, ceù perpetuitatis ſymbolum, atq; è metâ vitæ huiuſce mortalis tranſitus in *Pier. Valer.*
æternam durationem, argumentum ſacrabant, ijſdemq́; ſepulcris ſerta quotannis vi- *Hierog.l.52*
rentia imponebant *Annua conſtructo ſerta dabant tumulo.* Tibullus *Tibullus.*
Sertaquè dat tumulis. Ouidius *Ouid.2 Am.*

Comi quoquè, & Gratiarum in proſperâ vitâ memores, ſponſis, & nouis nuptis
Pancarpias, hoc eſt coronas plurifloras, vt & conuiuijs coronas ex Quercu, Phylira,
Hedera, Malabathro, Nardo, Myrtoq; ebrietatem arcentes, comitatemq́; accerſen-
tes dedicarunt; quibus floridis coronis modò vtuntur rationabiliter, & verè ſanctè In-
dorum Neophyti ad Sacroſanctum Euchariſtiæ conuiuium accedentes. Ruris innocen-
tiam, caſtimoniam, proficuoſq́; labores deſcribere volentes, coronis ex ſalice, ame-
D rinâq́; Vitice vſi ſunt; hæ namq; Arbores lentæ, haud lentè poſſunt operationes Geo-
ponicas ſuſtinere, omnemq́; libidinoſæ germinationis exceſſum attemperare, atq; mo-
dificare. Animi tandem fortitudinem, & robur intendentes coronæ in bellatoribus *Pier. Valer.*
ipſis, propter antiquam ex Lauro latifoliâ materiam earundem, cum baccis rubenti- *Hier. l.52.*
bus. impauidum cor expectabunt, quemadmodum Romulus Acrone ſuperato, Lau-
ream aſſumens coronam in ſe ipſo experiri conabatur. Et hîc Botanologiæ de Arbori-
bus Prolegomenon eſto finis; cui pro coronide inſeruiuere Coronæ, quæ & nobilem
proximi Panificij materiem non modò coronandam aſſument in capitibus ſubſequenti- *Iſ.c.3.*
bus exarandam, ſed tanquam olympiaci ſtudioſorum laborum fructus Animis, & Ani- *Princeps*
mabus glorioſa alimenta integro in opere Dendrologico Virtutum optimarum Etho- *debet pani-*
ſophiæ nempè, Polyhymniæ; atq; Thaliæ ope liberaliter diuidenda præparabunt; qui- *bus abun-*
bus Animaſticis Virtutibus, cum Arbores in proprio ſcilicet ordine, atq; gradu minimè *dare.*

N deſti-

deſtituantur de Arborum Animâ eiuſq; facultatibus in poſtremâ vniuerſalis Arboreæ E
Doctrinæ Rubricâ diſſertationem extare voluimus,& eò magis quia ipſarum Arborum
Anima merè vegetatiua, & inſenſibilis probè cognita indolentem eum Animum, qui
Ap. Stob. ſerm. 106. maiora quoq; inter infortunia proſperitatis capax efficitur, inſinuare nouit: *vnus terminus, vna eſt mortalibus proſperitatis via*, Græcus edocebat Bacchylides, *ſi quis animum nullo mærore turbidum habens, queat ita traducere æuum.*

ANIMA, ET EIVS FACVLTATES.

PRo ciuili pulcherrima forma Coronas Arboreas ſtetiſſe conſtat; ſed veriori coronandas Arbores forma decet modò vt cathegoricè oſtendamus.

Seneca in Herc. Oeteo

Alta ſyluas forma vernantes alit,
Quas nemore nudo primus inueſtis tepor,

Ariſt. l. 1. de Pl. c. 1. & l. 2. de Part. Anim. c. 10 Laur. Ioub. Paradox. dec. 1. Parad. 2. L. 2. de p. A. Id. de Reſpirat. c. 14.

Arboribus calorem ineſſe naturalem, eaſq; Anima præditas eſſe, quamuis non ita pa- F
tenter, vt ſenſitiua Animalia, omnes Philoſophi conſenſere. Viuunt igitur Plantæ incluſum propter in ſe calorem, illiuſq; beneficio trahunt alimentum, atq; conficiunt, eòq; nutriuntur, augeſcunt, ſuſtentantur, & ſibi ſimile progenerant. Vnde Stagiræus vitam ait vno contineri calore, ſinè quo nec Animalia, nec ſtirpes viuere poſſunt, & propterea Mors nihil aliud eſt, quam caloris extinctio; hunc autem calorem alit, & ſuſtinet pinguis humor, & aerius, qui in partium ſimilarium ſubſtantiam conſertus, omnem effugit oculorum aciem, tandiùq; vita durat, quandiù manet duorum iſtorum conſenſus, in quo calor omnium functionum opifex cenſetur, humidum autem paſſiuè ſe habens, durabilitatem, ſeù conſeruationem importat; quando idem hoccè calorem viuidè, iucundèq; ſimul fouet; hinc fit, quod diuturnioris vitæ ſint Plantæ illæ, quæ plus humiditatis glutinoſioris minus diſſipabilis ſortitæ ſunt; meliuſq; tunc omnes habent ſe Plantæ, quando viuendi bina hæc principia cũ extrinſecis præſtantius conformantur analogis, vt in Vere generaliter accidit, quo tempore calor aduentitius temperatus cum natiuo ad operandum concurrit. Humorq; moderatus extraneus humidum radicale confortat. Hinc Virgilius canebat:

2. Georg. G

Ver adeò frondi nemorum, Ver vtile ſyluis,
Vere tument terra, & genitalia ſemina poſcunt.

Cuius contrarium euenit in Autumno inæqualem propter intemperiem diminuti caloris, iuſtòq; magis humiditatis adauctæ, quæ potiſſima ſunt in cauſa, vt omnia ſterileſcere cogantur, & temporaneum ſaltem, atq; partialem ſubeant interitum. Humidum illud Primigenium ex ſemine in generationis ipſius principijs ortum, quod cõtinuo imminuitur alimenti cuiuſdam irroratione corroboratiua eget, quo cita prohibeatur illius abſumptio, & ita congeniti caloris extinctio retardetur & ipſa, nulla ſecus reparabilis arte. Planta itaq; & Arbores per propriã viuunt Animã, & non per vim ſolam communem, ideſt Animam Parentis rerum Telluris, vt falsò putabant Stoici, quia Plantæ in eadem tellure naſcentes, atq; creſcentes, proprias, & peculiares differenter ab inuicem edunt operationes, & vario creſcunt modo, variaq; explicant folia, diuerſoſq; etiam conformant fructus. Multò minus audiendi ſunt Anaxagoras, Democritus, & Empe-

Ex Ariſt. l. 1. de Pl. c. 1. & Scalig. exerc. 138. D. Auguſt. 1. adu. log. 12. demor. mem. 17.

docles, qui Plantas, & Arbores Voluptate, Gaudio, Dolore, Triſtitiaq; affici, & ſenſu
præditas, immò, & Ratione pollere, temerè nimis, vt & alij, ſcilicet Manichæi nefariè H
credidere, meraq; inſomnia Erunt Somnia, & Vigiliæ Plantarum, & Arborum, validiſſimum appetitum à Platone poſitum conſequentia. Veriſſima propterea triumphabit Ariſtotelis Doctrina, Arbores nimirum, & Plantas Anima vegetante ſolummodò contentas eſſe debere, motu procul ab omni Animali, & voluntario, & locali ſimpliciter ab intrinſeco, cum illo tantùm gaudeant ſecundum quid, & partialiter, tanquam naturalibus ſuper principijs fundato, quemadmodum ille reſurrectionis motus, dequo Theophraſtus mentionem fecit, & nos alibi tractauimus.

De iuuent. & ſen. c. 1.

Plantis autem immobilibus exiſtentibus (ſic infit Ariſtoteles) *& accipientibus ex terra alimentum neceſſarium, ſemper deorſum hanc habere particulam; proportionales enim ſunt radices Plantis, & quæ vocatur* os *Animalibus, per quod alimentum illa quidem ex terra accipiunt: hæc autem ex ſeipſis.* Omni proſus dubitatione caret, naturam inueniſſe modum, quo mediante in Arboribus,

& Plan-

A & Plantis Alimenta facilè traherentur ad nutritionem, auctionemq; remotarum partium, & ob id appetitum quendam naturalem in iiſdem implantauit, qui ſimilitudinem quandam præfert ſenſitiuæ delectationis, ſicq; omnes effectus mirabiliores in Plantis, per facultates facultatibus Animæ ſenſitiuæ ſimillimas, vtpotè imagines quædam iſtarum, noſtra ab imaginatione adauctas, nimiumq; eleuatas. Aliquam exhibent Plantæ cum Animalibus Inſectis ſimilitudinem, propter Animæ diuiſibilitatem, quæ in Herbis tamen propriè, & verè multiplicabilis eſt. *Etenim Planta diuiſa viuunt ſeparatim, & fiunt multæ Arbores ab vno principio* docet Ariſtoteles in libello de Iuuentute, & ſenectute, addens alibi rationem hunc in modum: *Planta, vt quadam Animalia Inſecta diuiſa, viuunt, quia partes ipſa eadem fruuntur Anima, ac totum: vtraq; enim pars ſepara-* L. 1. de Ani-
ta habet omnia vegetandi inſtrumenta, quia vbiq; fit coctio, vndè quoq; poteſt fieri alimen- ma t. 93.
ti attractio. Vbiq; in Arboribus, & Plantis, in cortice videlicet, carne lignoſa, medullis, & viſceribus cunctis cohærentibus, attractrix facultas, concoctrix, expultrix, & aſſimilatrix reperitur; nam vbiq; germina poteſt emittere, floreſq; ſubindè, fructuſq; perficere. *Li-*
gnum habet ſpem; ſi præciſum fuerit, rurſus vireſcit, & rami eius pullulant ſic Veritas Iob. 14.
B infallibilis in ſacris nos erudit. Hæc vna Ratio contrarijs duabus poteſt abunde ſatisfacere opinionibus, eaſq; diluere, de poſitione ſcilicet ſenſibilitatis, & de negatione omnis, & cuiuſcunq; Animationis in Arboribus, & Plantis, quæ Ariſtotelis ipſius eſt his verbis expreſſa: *Genus Plantarum reſpectu corporum cæterorum, quæ Anima vacant, ipſum qua-*
ſi Animal eſt, & reſpectu Animalis, inanime eſſe videtur. Qui Anima quauis Arbores, l. 8. de Hiſt.
& Plantas ſpoliare conantur, id facere autumant auctoritate ſacrarum Scripturarum ir- Animal. c. 1.
refragabili, ſummi Dei Creatoris verba in ſacris paginis contenta faſtosè allegantes, vbi circa Plantas nulla fit mentio de Anima illis inexiſtente *Germinet terra herbam viren-*
tem, & facientem ſemen, & lignum pomiferum faciens fructum iuxtà genus ſuum, cuius Geneſ. 1.
ſemen in ſemetipſo ſit ſuper terram. Et factum eſt ita. Et Paulò poſt de Generatione Piſcium. *Dixitq; etiam Deus, producant Aquæ reptile Animæ viuentis, & volatile ſuper terram, ſub Firmamento Cæli; creauitq; Deus Cete grandia, & omnem Animam viuentem, atquè motabilem.* Mox de generatione cæterorum terreſtrium Animalium. *Dixit quoq; Deus producat Terra Animam viuentem in genere ſuo, Iumenta, & reptilia, & beſtias terræ, ſecundum ſpecies ſuas, & factum eſt ita, &c.* In quibus verbis obſeruant
C Herbarum Animæ nullam fieri mentionem, ſed ſolum de Animalibus ab Anima denominatis. Retamen vera dicendum eſt in ſacro Textu, reſpectu Herbarum, de Anima implicitè fieri mentionem, de Anima ſcilicet vna, ſimpliciſſima, & vegetante, quod in il lo *facere fructum, & ſemen in ſemetipſo* clariſſimè conſiſtit; Quod ſi Piſces, & Bruta expreſsè pronunciata ſint Animata, hoc fuit, quia duplici fruuntur Animâ, virtualiter, & eminenter, non vna ſola, ſimpliciq; vt Plantæ, & propterea dicuntur illa duplicem Animam habere, *viuentem* ſcilicet; hoc eſt vegetatiuam, atquè *motabilem*, ſeù ſenſitiuam, voluntarièq; mobilem.

Qui verò Plantis tribuunt ſenſationem, inter quos eſt Adm. Reuer. P. Frater Thomas Campanella Dominicanus, Doctiſſimus Vir, noſtris hiſcè temporibus viuens, qui fuit Ioannis Baptiſtæ Montalbani Fratris mei germani Galatij Comitis amiciſſimus, Ariſtotelem contendunt in propriam extorquere ſententiam, quamuis perperam; Quarè integrum Campanellæ caput hic excribendum, ad Lectorum curioſitatem non nihil paſcendam Decreui; propiuſq; ſic videre licebit, vt & ſentire, quam propè, ſi non pro-
D priè attingant ſenſibilitatem Plantæ, quemadmodum mihi licuit admirari in Plantâ, quę dicitur Herba Viua, quæq; vigens ſuo modo, & vegetans eſt de præſenti in Viridario innumeris rariſſimis plantis refertiſſimo Iacobi Zannonij Aromatarij Bon. & Botanici incõparabilis, ab eodem mihi anno elapſo monſtrata, ad ſimplicem tactũ folia reſtringẽte, atq; claudente ſicuti cõchilia faciunt, & Paulò poſt eadẽ folia, ex ſe ipſa explicãte atq; aperiẽte. *De ſenſu Plantarũ nemini dubitandũ eſſet* (ſic inquit Campanella) *cum veſcan-* l. 3. de ſenſu
tur, nutriantur, creſcant, ſemina, & natos producant, non ſecus ac Animalia. Quapropter rerum, &
à Platone Animalia inuerſa, immobiliaq; vocantur. Pythagora verò ſenſu præditæ vi- Magiâ c. 14
dentur. At Ariſtoteles in ſecundo de Animâ, Vegetatiua Anima, non autem ſenſitiua præditæ apparent, propterea quod, ait, operationes ſenſus in eis, & organa non reperiuntur; qui nihilominus non modo ſenſus, ſed & Rationis Actus in eis agnouit aliàs (ſecundò Phyſicorum) quando oſtendit operari propter finem, fructus videlicet, vt æternentur,

ſpinas ad defenſionem, & folia ad tegendum; At Animam dat Plantis; ſed quomodo Ani- E
mam abſque ſenſu? quia carent oculis, & auribus? immò oſtendimus hæc non eſſe ſenſus,
ſed vias, feneſtraſq́ ad ſentientem ſpiritum, vt & S. Chryſoſtomus, & S. Auguſtinus
docuerant. At vel tactum non debuiſſet eis auferre, quippe cum radices ori Animalis ſi-
miles, terræ immerſas ad ſugendum nutrimentum in eis agnouerit: Quapropter & guſtũ
eis tribuere debuiſſet. Palam enim eſt non omnem Plantam omni in loco nutriri, & gigni.
Piper enim India producit, non autem Italia; Arangia Italia nutrit, non Germania. Nu-
tritur ergò Planta terreſtri ex ſ[illegible]tore ſibi connaturali, & ſimili, eumq́ exugit; Itaque in
diſſimilem tranſplantata locum non exugit, quia conſimilem non inuenit, proptereaq́ mo-
ritur. Nec ex toto ſolo nutritur, at ex liquido. Iccircò circà fodimus, vt penetret ſol, &
liquefaciat ſolum, fermentetq́ ita, vt poſſit in alimentum conuerti. Ideò fimum calidum,
pinguemq́ radicibus apponimus. Planta ergò ſecernit vtilem ab inutili ſucco. Ergò ſen-
tit quid ſeruet, quiduè non conſeruet; hocq́ palam in æſtate faciunt, quando nimio ab æſtu
ſunt ſquallidæ, & demortuæ, comas demiſſæ, velut afflictæ Animalia. At ſuperueniente
pluuiâ, ſubitò reuireſcunt, comas attollunt, viuificantur, formoſaq́ redduntur, ac ma-
nifeſtæ lætitiæ ſenſum oſtentant, & refectionis, ſicut poſt inediam, & laborem Homines F
inuenientes cibum. Nec hoc Virgilium latuit. Præterea quo pacto diſtribui poſſet nutri-
mentum per totum corpus, tanto ordine tranſmittendo partes ſolidiores ad oſſa, lentas ad
carnem, pingues ad medullam, viſcoſas ad neruos, & corticem, lubricas ad folia, vn-
ctuoſas ad ſemina, leuem, beneq́ digeſtam ſubſtantiam ad flores, niſi pars omnis attra-
hendi ſenſum ſimilem haberet, & ſpiritus non intrà maneret, qui coqueret, & partire-
tur alimentum? Patent inſuper in Plantâ nerui, & venæ adhærentes oſſi: & in his Ani-
mam inhabitare neceſſe eſt, nam detecto vndique cortice moriuntur; quoniam ſpiritus
ipſarum craſſus eſt, nec ita facilè exhalat per ſectiones alterius partis; ſed trahit adhuc
ipſe rectis vaſibus quem exucta terra ſubminiſtrat ſuccum, reficiturque. Præterea ergò ſi
in plantis inſunt oſſa, medulla, nerui, venæ, fibræ, corium, os, veſtes, arma, & prolifi-
catio, ne moriantur penitus, fatendum eſt Animalia eſſe, ſenſuq́ abundare. Hoc quidem
argumentum imperitis quoque, & ſtupidis ſuadeat, qui ſenſum non norunt, niſi per or-
gana: ſapientiores enim certius ipſum agnoſcunt in aere, & cælo, rebuſq́ ſpiritualibus or-
gano carentibus. Velut Idiotæ imaginantur Deum corporeum, ſimilem homini, putantq́ G
ipſum non ſentire, nec ſapere, nec gaudere, niſi vultum habeat, corpuſq́ inſtar hominis.
Quâ de causâ damnauerunt Magnum Origenem in Ægypto Monachi rudes, & Patriar-
cha Theophilus, quia Deum incorporeum fecerat. At Sapientes nouerunt hæc organa, &
corporeitatem eſſe Deo imperfectionem, non autem excellentiam. Præterea ſi hoc non ſuf-
ficit, inueniemus in Plantis ſexum maſculinum, & fœmininum, vt in Animalibus, &
fœminam non fructificare, niſi maſculi congrèſſu. Hoc patet in Siliquis, & in palmis,
quarum mas, fœminaq́ inclinantur mutuò alter in alterum, & ſeſe oſculantur, & fœmi-
na inpregnatur, nec fructificat abſq; mare: immò conſpicitur dolens, ſqualida, mœrens-
què, & puluere illius, & odore reuiuiſcit. Præterea adſunt Plantæ in Scandinauiâ, qua-
rum fructus vertuntur in Animalia volatilia. In omnibus quoq; Plantis innaſcuntur
vermiculi, quorum ſenſus ex nihilo non oritur. Ergò calor ipſarum ſenſitiuus molem at-
tenuando, & liquefaciendo, & de foris indurando producit vermes in eis, quin & in are-
factis tabulis. Præterea eſt Amicitia, Inimicitiaq́ inter Plantas; Braſſica enim Vitibus
inimica ſunt, & mutuo deſtruuntur, ſi ſimul plantentur; & qui inebriari non vult, Braſ-
ſicarum ſucco bibito vincit, obtunditq́ vaporem, & vires vini; Lupini Sycomoris infe- H
ſti ſunt; Oliua amica Myrtis, ac vnà benè ſe habent, vt & Vites Vlmis; vbi mirum quan-
to artificio Plantæ flexibiles manus quaſi ſibi parant, funiculoſuè, quibus amicitiæ robu-
ſtiori colligantur, & fulciuntur; Sic Hedera, quaſi clauos parat, quibus infigitur corti-
cibus Quercuum, ſtabiliumq́ corporum. Præterea quædam fungi naſcuntur gregatim in
Biſiniano Territorio olentes moſchum, at ſi quis cacauerit in loco, vbi naſcuntur, fugiunt,
& paulò diſtantius naſcuntur, viſcoſo vapore benigno, ex quo naſcuntur repentè, ac fu-
gientes inimicum fœtorem. Habent & Plantæ Antipathiam, & Sympathiam cum metallis,
vt dictum eſt. Porta quoque multiplices adnotauit amicitias, inimicitiaſque, quas cum
partibus Animalis habent; vt Cucurbita cum Capite, Iecoraria cum Iecore, Teſticularia
cum Teſtibus, Dentaria cum dentibus. Exq́ figuris earum multa indagauit, ſed non in
omnibus diuinat. Nam Cucumer Veſpæ ſimilis, eidem noxius eſt. Nihilominus res

mi-

Digitized by Google

A *mirifica propalauit induſtria latentes. Vidi etiam cucurbitas vbicunque ſerantur eò ſer-
pere, vbi poſſunt inniti, præſertim in Arboribus frigidiuſculis; & eò ſe dilatare, vbi aquã
ſentiunt, ſique ſupponas vas aquâ plenum pendenti Cucurbitæ, ipſa creſcit in longum
mirificè vſque ad aquam ſeſe diffundendo. Si verò olei vas ſupponas, aliorſum Plantæ
ramos expandit, reuoluitquè; Cucurbita verò contrahitur, minuiturq́; abominans oleum.
Quare & odoratum habent per poros exhalationem admittendo. At ſenſus omnis tactus
eſt, & Ens hunc habens dici inſenſatum non poteſt. In lignis aridis ſenſus quoq; reperi-
tur, ſed modicus, qui non niſi vermium generatione manifeſtatur, dum calor natiuus nun-
quam agendi oblitus agitat, viuificatq́; particulam aliquam diſpoſitam magis. At in Fo-
ro Iulij ſæuo gelu exiccantur Oliuæ, ac deinde germinare ſtipites ſicci viſi ſunt, quod ad-
miratur Virgilius. Verùm Trabes Palmeæ, cui pondus ſuperponitur, quaſi dolens etiam
ſurſum arcuatur contrà moleſtiam ponderis. Prætereà omne lignum vi inflexum ſibi re-
dit ad poſitum ſuum, ergo ſentit contrariam poſitionem inimicam, ſicut Animal, euitat-
què: Si enim inſenſatum foret, remaneret ſicuti ponitur Lignum igni appoſitum ſtridet,
ploratq́; manifeſtè, quia deſtruitur, & quidem modo ſuo, non noſtro has oſtentat paſſiones.
B Lauri folia effugiunt ignem, & reſiſtunt, inflectunturq́; quaſi ſerpentes contra calorem
infeſtum. Cum Cœlo etiam conſenſum habent Plantæ. Heliotropia quidem perpetuò ſo-
lem inſpectat, vertitq́; comas ab Oriente in Occidentem ſecum, & noctu ſimul conuoluitur,
itaut mane ad Orientem conuerſa adparet. Heliotropiarum genera ſunt multa; alia hu-
miles, quæ florem longum habent, granoſumquè, aliæ vnicum florem, figuram ſolis re-
ferentem. Alia in Euphrate naſcitur ſub aquis, quæ manè oriente ſole educit comas ſu-
per aquas, & eleuatur ſemper magis cum ipſo ſole vſque ad meridiem, & deinde demittit
paulatim faſtigium vſque ad veſperum, & ſole ſub Horizontem meante ſub aquâ ipſâ im-
mergitur, & ad circulos ſuos reuertitur. Planè hęc indicia mirabilia ſunt conſenſus re-
rum omnium cum omnibus. Tiliæ quoque, Vlmi, Salices, Populi, & Oliuæ, dum ſol ſub
Æquatore in Cancrum declinat, ſemper comas ad Boream flectunt, & Sole à Cancro rece-
dente, vertuntur iterum in Auſtrum latitudinis motum inſequentes, vti Heliotropiæ, &
Lupini longitudinis. Dicere quis poſſet, ita euenire, quoniam ſol ex ipſarum neruis re-
ctis attrahit continuò vaporem rectà extrorſum, & proptereà ad ſe Herbas iſtas perpetuò
ſpectare cogit; at abſque ſenſu hoc non fit: nam fœnicula euidentibus, rectiſq́; donata ner-
C uis ſic non vertuntur, & illæ ſectantur motum latitudinis; iſtæ longitudinis, quapropter
ſenſum, conſenſumq́; inter cœleſtia, terreſtriaq́; entia ponere decet. Nam non modo Leo,
& Gallus ſolaria ſunt Animalia, ſed Herba, & Metalla, cum Cœlo conſenſum habent, vt
Magnes comprobat, & lapis Pleiadas numero, atquè diſpoſitione in ſe notatas habens
& alius Lunam, alij alias ſtellas; Et Animal in Indiâ pennatum reperitur fuſci coloris,
quod tamen creſcente Lunâ augetur colore, itaut in Plenilunio purpureum ſit prorſus. At
tunc Coloni obſeruant illud, occiduntq́; vt pennis potiantur ad vſus proprios, quæ ſtabi-
lem poſteà retinent colorem puniceum prorſus, aliaq́; plura exempla idem docent, ex qui-
bus Veritas Aſtrologiæ comprobatur, & Virtus occultæ Sapientiæ, quam Veteres Magiam
appellarunt, &c.* Hucuſq; Campanella. Eſto quod Plantæ ſint ſoliſequæ, ſint Luna-
res, Aſtra quòquòpacto ſectentur, & circumuoluantur, Hydroticæ ſint, & Pyropho-
biæ, pondera prementia vitent, vmbras exitiales abhorreant, vitalem lucem ſecten-
tur, ſimilibus conſeruatiuis gaudeant, triſtentur diſſimilibus noxijs, non tamen con-
uincitur Arbores eſſe ſenſatas, quia opera hæc ſunt Vniuerſalis Naturæ, & opus Natu-
D ræ, eſt opus Intelligentiæ. Hyeme quieſcunt Arbores, & à germinatione, fructifica-
tioneq; ceſſant, ſed non poteſt dici quod dormiant, niſi metaphoricè, quià minimè fe-
riantur à ſenſibus. Perſpirant Arbores, vt internus calor ab aduentitio robur ſumat, &
nitidus ſeruetur, & nè ab occluſione pororum impediatur naturalis alimenti diſtributio
in alendas partes, & non vitalem ob neceſſitatem, quâ ceſſante ſentiens Animal illicò
ſuffocatur: & ideò ſunt animatæ ſimpliciſſimè tantum, cum ibi ſit minima aliqua perſpi-
ratio, & ideò Anima dicitur ἀπὸ τοῦ ψυχεῖν, quod eſt ſpirare; non reſpirant ſenſibiliter
mediante pulmonũ viſcere, vel bronchijs voluntariè mobilibus, quod eſt per ἀναπνοήν. *Gal. 4. de*
Tribuatur item Arboribus metaphorica viſio, mediantibus floribus, iiſdemq; adſcri- *loc. aff. 7.*
batur locutio, nec non & auditio quædam æquiuoca, manuumq; motio per folia, ve-
luti tot aures, totq; linguas, totq; manus, &c. nunquam id poterit rei accommodari,
niſi metaphoricè, quemadmodum ſacræ nos admonent paginæ, inter arcanos Iſaiæ Pro-

Digitized by Google

E

Iſai. c. 43. & c. 55.

phetæ ſenſus hiſce ſub verbis. *Surdi audite, & cæci intuemini. Omnes Arbores plandent manu.* Scimus enim admiſſum hoc prouerbiale dictum de Arboribus, *Sepes non habere aures, ſed aurium fabricatores*, dum homines occaſionaliter poſt Arbores latentes, à ſe viſa, vel audita reuelant, quod ſuccedit ex voluntate diuinâ, cum nihil occultum ſit, quod non reueletur. Quod ſi daretur, vires vegetatiuæ potentiæ vegetatiuos excedere limites ſenſibiliter, Stoicorum propoſitio à Plutarcho relata præſto eſſet, *Plantas ſponte quadam Natura, non verò ductu Animæ regi.* Idemq; poſſet dici de Pſitacis, Canibus, Simijs, cœteriſq; Brutis in vocum, & actionum quarundam humanarum expreſſione in ijſdem apparente, quæ ductu ſolius Naturæ fit, non autem ab Animâ ratiocinatrice pendet, quæ ibi neutiquam reperitur. Mouentur Heliotropicæ Plantæ ad Solem ſe conuertentes motione naturali purâ, & ſimplici, quâ lucis huiuſmodi ſubtiliſſimum ebibunt alimentum. Sic Euphraticæ Plantæ non vnam, ſed duplicem habent proprij temperamenti conſeruandi causà relationem ad Solem, & ad Oceanum, dum interdiù calidiorem lucem, noctuq; frigidiores tenebras naturaliter perquirunt. Porrò non eſt ſine causâ motrice, etiam extrinſeca, illa foliorum Arboris Memphiticæ, & Arboris Cimbubone, & Pudifetanæ Indicæ fugacitas, atque Memphiticæ Plinianæ caducitas, nam halitus antipathici per aerem moti ſimpliciſſimo appulſu poterunt fortè contractionem foliorum, caſumq; fructuum incitare. Diſſimiles formarum vires in materiebus longè diuerſis ſe inuicem oppugnantes effectus violentos, ſeù extraordinarios edunt: Et ideò naturales Inimicitiæ vel vitiant, vel ſubſtrahunt irreconciliabiliter alimentum; vt ex aduerſo Amicitiæ condiunt, melioraq; reddunt ſemper nutrimenta quæuis, quemadmodum his carminibus à nobis fuit expreſſum

in 2. de An. & 5. plac. 26.

Theophr. l. 4. Hiſt. Plãt. c. 10.

id. l. 4. H. Pl. c. 3.

F

Acoſta, & Monar. de Mithol.

Gomar. in relat. Plin. l. 13. c. 10.

Quæ ſapiunt, nutrire valent, ingrataq; mactant. – Se ſociant Stirpes, diſſociantq; ſimul.
Longa dies Homini docuit parere Leones – Stirps verò haud cedẽs ſpernere cũcta ſolet.

Lignorum innumerabilis varietas in qualitatibus omnibus, tum primis; tum ſecundis viſiuis, tactiuis, olfactiuis, auditiuiſq; vnà cum tot varijs ſtructuris, ſubſtantiæq; modis, vbì ſtaminoſa v.g. conſtituitur habet facilius ſcindi, & vbì minimè venoſa, neruoſaue eſt fractionem patitur faciliorem. Arboreum compoſitum viuens propria quidem habet organa formæ propriæ inſeruientia purè vegetatrici, non autem ſentienti, & multò minus intellectiuæ. Habet ſua Dermata, & Epidermata, veluti faſcias totius conſeruatrices, Ventrem, ideſt caudicem, tanquam caloris natiui maius receptaculum; Brachia à Græcis *Artemone* dicta, Humeros, Axillaſq; Græcè *Maſcales* ad expanſionem fructuoſitatis; Digitos, ſeù calamos *Thalos* Græcis à verbo θαλλειν, quod eſt vireſcere pro multiplicatione faciliori ſpeciei, immo & indiuidui conſeruatione quadam admirabiliore, qui dici quoq; poſſunt Surculi, ſiuè Germina à generando dicta, quorum Embriones Gemmæ dicuntur, & Oculi, ſecundum Feſtum Pompeium, quia occulta promant; Artus tandem minores, quos Græci ὄζοι dixere, ſunt quaſi vehiculum, & retinaculum ſimul alimentorum vlterius ſemper depurandorum, donec ad vltimum Termitum, ceù Terminorum Terminum peruenerint; nam Termites alio etiam vocabolo Spadices, vbi nõ amplius diſtrahitur alimentum, dicuntur, & Ramuſculi ſunt cum fructibus adnexis, quorum mentionem fecit Lyricus *Germinat & nunquam fallentis Termes Oliuæ.*

Ant. Mizald. in Dẽdranatome.

G

Epod. 16.

Sicq; probatum, confirmatumq; remanet abundè in Via ipſius Ariſtotelis, Philoſophiæq; veteris verioris Arbores, & Plantas animatas eſſe, & Anima quidem Vegetatiua tantum, minimè autem Senſitiua, & Intelligente, viuereq; ad modum infimi Animantum ordinis, proximè autem ad ſecundum eleuatiorem, & ſuperiorem ſenſitiuorum accedere, in cuius gratiam, ſed Hominis primariò, creatæ fuerunt à ſupremo rerum omnium Conditore, cuius Bonitatis infinitæ nutu conſeruantur omnia. Quibus omnibus veriſſima comprobatur Animæ definitio, per Actum corporis Phyſici organici, potentia vitam habentis; & quod eadem Anima verè ſit tota in toto, & tota in qualibet totius corporis parte; & præcipuè in Plantis, in quibus illa vbiq; nutrit, auget, ac generat. Illa tamen diuiſibilis eſt in tot partes, quot eadem actuat, quæ ſeparatæ ab alijs, & inſitæ, vel plantatæ viuunt, quod non eſſet, vt ait Angelicus Doctor, niſi remaneret in eis Vita, & per conſequens Anima, quæ eſt principium viuendi; & ideò in Plantis Anima, quæ eſt actu vna, eſt potẽtia multiplex. Hac Veritate firmata ſublimis nobis inſurgit animus particulariũ Arborum abſtruſiora ad explorandum Documenta. —*Per quæ aſpera duro.*
Nititur ad Laudem Virtus interrita Cliuo.

H

lib. de Anima.

Euripid. in Iphigh.

Sil. Ital. l. 4.

Digitized by Google

VLYSSIS ALDROVANDI

PATRITII BONONIENSIS

DENDROLOGIÆ,

Libri Primi, Tractatus Secundus

SYLVA GLANDARIA

De Quercu. Cap. I.

DIGNITAS, ET PRÆSTANTIA.

C PLANTARVM *Maximas*, Aruorumq; Decus eximium, & Robur ARBORES ſpecificè dum ſcandimus à Quercubus iure meritò ſumpſimus initium; non ſolùm quià cœteras omnes Arbores hæ virtualiter, & eminenter continere, (vel ſolo *δρῦς* nomine inſpecto, illarum proprio cunctis alijs communicabili) videntur; ſed eò maximè, quià Quercus omnium Arborum vetuſtiſſima exiſtit, vbique Gentium obuia, atq; Digniſſima. Quercus itaq; Stellis quoq; primæuior ipſis poſt Aquarum, & Telluris exactam inanitatem, chaoſq; diuiſum magnæ ſuæ Matri Gramineæ in primis effectæ, & Sylueſcenti arctiſſimè iungi cœpit, Vniuerſi Optimo Creatori, atq; Omnipotenti obſequentiſſima, fructum proprijſſimè faciens, atq; ſementem ſimul totaliter in ſemetipsâ, cum illius fructus totus, & integer ſit ſemineus abſq; carne extimâ, oſſibus, atque puluinis. Illa eadem antè, & poſt Hortenſium Pomorum Paradiſi Voluptatis primam Diuinam Plantationem nullam legalis repulſæ paſſa eſt ſortem, quinimmò in aureâ Mundi ætate priſcis Hominibus pro Patria, Menſa, & Cubili diutiſſimè perſtitit ſola

D ἢ δρυῶν τὰ ἐνδρυος ναι πεῖρω —— *Sylua domus, cubilia, frondes:*

Quercus antè data Cereris quam ſemina vita.

Hæc vbiq; Terrarum robuſtiſſimis pollens membris ad infinitam æternitatem quodammodò (liceat hîc Vitruuianis vti verbis) duraturis, omnia, & quæcunq; Ligna Syluarum pro ædificandis, & conſtruendis machinis quibuſcunque, & ædificijs Hominum longè vincit, & ſuperat. Nam vt Doctiſſimus inquit Goropius, *ſunt alia quidem duriores, ſed quantò duriores, tantò breuiores, & fragiliores in ponderibus ferendis, vt Buxus, Cornus, & Ebenus; quas enim trabes ex his in magnis ædibus tabulato cuiquam amplo ſuſtinendo parari poſſis? alijs longitudo eſt, at durities abeſt, vt abieti, & ſimilibus in alijs denique, alia deſiderantur; vna QVERCVS eſt, quæ omnes bonæ, probæq; materia numeros explet; in mari nihil firmius, in terrâ nihil perennius. Quæ enim materia ad conſtruendas tutiſſimas naues aptior?* Nonnè virens multa durando ſæcula vincit,

Tem-

Iſid. etym. l. 16. c. 5.
P. Val. Hier. l. 51. f. 375
Iabol. in L. Sylua, & in L. qui venenum ff. de verb. ſign.
D. Hier. ſup. Amoſ. c. 3.
Geneſ. c. 1. & 2.
D. Ambroſ. in Examer.
Homerus
Virgil. in culice
Vitru. l. 2. Architect. c. 9.
Gallicorum l. 5. p. 141.

Plin. l. 16. c. 44. Vir. Æn l. 3 Homerus Plutarc. ſymp 7. ol. 4 Alex. ab Al. D. G. lib. 5. c. 10. Luc. flor. Ep. 2. Virg. Ecl. 4. Obſeru. noui orbis f. 493. Plin. l. 16. c. 8. Io. du Choul de Querc. Var. Hiſt. c. 16. Ouid. 4. metam. Aldrou. ornith. T. 1. l. 12. c. 30. & l. 5. c. 6. Codrus Vrceus in l. Ep ad Querc. l. 16. c. 5. Io. Gorop. in Vertumn. in Gallic. ſcilicet pag. 22. Alphonſus Ciaccõ. l. de ſignis inu. c. 30. Homer. l. 8. Iliad. Sicul. flan. cond. agr.

Temporumq́; voraciſſimorum dentes temnit, vt in Ilio quondam oſtenditur ex Plinio? E non nè, & ſicca in profundioribus locis lapideſcens mori eſt neſcia? idq́; ſuis exornarunt fabulis Poetæ dùm Iouis illam aſtitiſſe cunabulis confinxerunt, ipſamq; Deucalioni, & Pyrrhæ Chimæricis eorumdem Humani Generis duris inſtauratoribus conſulta dantem ſunt commenti; quam tamen Ciuilium Gratiarum Aſylum, Auctoritatiſq; naufragantis Portum aptius conſtituerunt, canente Claudiano

Læta ſub ingenti requieſcit Gratia Quercu.

Verùm certiores Quercui laudes naturalibus ab rationibus aduenire par eſt vt exiſtimemus; cui tanta ſubſtantiæ obtigit dignitas, atq; præſtantia, vt nullum illius detur excrementum quod ſuauitate, pulchritudine, prætioſitateuè non ſit admirandum, ac virtute ingenti præditum, vti plectra Poetarum, atquè ſed Hiſtoricæ veritates id profe- runt, *& dura Quercus ſudabunt roſcida Mella*. Botanici omnes inſuper fatentur ipſam integra natalia, vel ſaltem pabula læta pluribus vegetantibus non ſolum, ſed ſentientibus mixtis concedere; nemo non videt illius folijs, ramis, brachijs, artubuſq; feriò adhærentes Gallas, Coccos quamplures, varioſq; Fungos *Bolon* candidum, moſchum etiam odoratum, Dryopterim herbam, Chamædrym, Dryophonon, Viſcum, Polypodium. F Probè item aduertentis auribus non erunt ignoti Thurri vermis rauci ſonitus, Dryni ſerpentis vigilantiſſimi radicum cuſtodis ſibili; Pici Martij Dryocolaptis ictus, qui *duro fera robora roſtro-Figit*. Cenchridis demum, Quercerellæ ſcilicet Auis tinnitus. Quorum pleraq; Herberianus Poeta Codrus eleganti hoc Carmine inuoluit.

Non tamen ignoras nullo de ſtirpe venire
Vſibus humanis quot bona QVERCVS habet.
Nam præter veterum Glandes alimenta virorum,
Dulcia & à duro Robore mella fluunt.
Hinc Cachrys, Boletus & hinc, & Agaricon, atq́;
Galla colorandis pellibus apta venit.
Adde quod hinc ſumunt vſum præſtantia lychnis
Vellera Palladio, quæ ſine rore micant, &c.

Pliniana huc equidem ſpectare poteſt in naturalibus hiſtorijs ſententia *Glandes*, ſcilicet, *opes eſſe nunc quoq́; multarum gentium etiam in pace gaudentium*. Sed Supremas, G ſuperq; naturales feriò veneremur Quercus prærogatiuas in vna hac illius conditione, quum Sanctiſſimo Humanæ redemptionis Inſtrumento Cruci nempè S. D. N. I. C. materiam adorabiliſſimam ſuppeditauit, cuius minimum præludium, exiguaq; & vmbratilis imago fuere Sceptrũ Abimelecheum in Sichen, Fauoreſq; Angelici in Ephra veteris Teſtamenti. Hanc ergò Arborem primam Panificij matrem, totiuſq; Bonitatis Ideã, à qua πᾶν τοῦ παντὸς deriuat pro primo noſtræ Syluæ Glandariæ Termino Antemiſſo iuridicè habeamus, cui quidem termino reali conſentientia nomina proximè admouere decreuimus.

NOMINA, ETYMON.

Auctores Aduerſari. l. 5. de nat. rerum. Cluſius l. 16. c. 16

LAtinum *Quercus* Nomen à *querendo*, ſeù à *Quæſtu* deduci potuiſſe non eſt obſcurum, cum *Querquus* etiam vox perantiqua à *Querquero* verbo, quo eadem Arbor ſecundum Auctores non contemnendos deſignatur *Magnum* ſonet; ea- H demq; nupera voce Italica *Quercia*, *o Rouere* firmitatem, & robur inuoluat. Gallis autem *Roure*, *& Cheſne à quaſcendo* fortaſſis obſoleto Latinorum verbo deriuet, cuius particula ſola *Quaſo* deprecatiua intacta remanſit apud omnes, licet in Lucretio legatur quoq; *Quæſit* in illo Carmine

Nam diuum pacem votis adit, & prece quæſit.

Itaut non niſi bona apud omnes, & tam præſentia, quam futura ſignificentur. Hiſpanis propterea nuncupatur *Enzina Arbol*, *Quexigo*, & *Enzina de bellotas grueſtas*. Germanis *Eit*, vel *Eychbaum Hageych*; Belgis *Rocreon* ob ſaluberrimum quem excitat ignem, quod non ignoraſſe Theocritum Plinius aſſeuerat. Haud ineptam quoq; nomenclaturam Quercus à patria ſua lingua Teutonica Goropius affert; dicit itaq; nomen Quercus componi, vel ex *VVes-cout*, quo denotatur id quod à frigore defendit, vt Lignum maximè

ximè

A ximè Querneum; vel ex *VVeſthout* quaſi *Queſthout*, quod importat hunc ſenſum, videlicet Arborẽ Quercus ad quæuis opera cõficienda eſſe opportuniſſimã. Quercus autem Græcum *ἔτυμα* duplex eſt, alterum à proprietate quadam Arboris ipſius Δρῦς à verbo *δρυῶ*, quod eſt Erumpo, pullulo, vt Heſychio placet; alterum autem *σαρωνίδα* à loco natali harum feliciſſimè fœcundo, hiſq; pulcherrimè coronato ſecundum Plinium ex Callimacho, *ſinus ſaronicus olim Querno nemore redimitus, vndè nomen, ità Græcia antiqua appellante Quercũ*; Pauſanias tamẽ à Sarone Rege, qui poſt Athicũ Atlepiæ Marinæ Regioni Corinthiacæ imperauit dictã vult Quercum Græcorum apud vetuſtiores. Sed primò omnium Hebraicè Quercus dicitur *Al-lah* à fortitudine; *Ela* etiam, *Elon*, *Allon*, & *Alla*, quæ voces venerationem, & myſteria non pauca important. Sed hic mihi haud modicum mirari contingit, quomodò intendat Goropius *al* Hebræorum ex eo Glandem ſignificare, quià illius Teutonica vox *heil*, qua ſalutem ſignificari tradit, Glandem primitus connotat, nam ſũmam ſuæ linguæ iactare volens antiquitatẽ quamplura gratis effundit; ſed minore idem vſus eſt improprietate, dum *Glandis* nomen Arabicũ *Bulot*, *Chullot Hulletuè* a ſuo *VVal-not*, quo *nux ſaltuũ* indigitatur, corruptè procedere oſtẽdit, à quo etiã non aeq; benè *Balanum* Græcã dictionẽ, cum ſenſu deijcibilitatis contendit eruere. Quercus mox conſiderata ſpecialiter magis, atq; particulatim plura nobis obijcit nomina, & tam ſimplicia, quam compoſita, & mixta conſideranda; huiuſmodiq; nomina ex confuſione Quercus cum Robore magna ex parte oriri poſſe fatendum eſt. Hinc Quercus ſpecifica à Quercu Generica, atq; à Robore Quercus duriori ſpecie contradiſtincta, necnon preſſius etiam pro nobiliori eiuſdem ſpeciei ſpecie perpenſa *Arbor Iouis*, Quercuſq; manſuetior, placidior, clarior, Hemeris, cuius fructus cocti edules ſunt, velut caſtaneæ, vndè Robertus Conſtantinus in Theophraſtum, illam vocari apud Italos notauit *Ghianda Caſtagnola*; Arcades illam eandem Auctore Theophraſto *ἐτυμόδρυν* ideſt *Veriquercum* dixere, & *Dulciglandem*, cuius peculiares notas totius Arboris ità deſcripſit Plinius *in ipſis verò Arboribus, quæ maximã fert* (ſupple glãdẽ) *Hemeris vocatur breuior, & in orbẽ comoſa, alaſq; ramorũ crebrò cauata*; hãc Haly Abbas Arabs Medicus *ſuluſti* appellatione mallet indigitare. E cõtrà Genus Roboris generaliſſima ſub Quercu cõſideratũ, tanquã implacida, & agria Δρῦς ἄγρια, hoc eſt agreſtis, & durior Quercus *Roble* Aquitanicis vocari Cluſius ſcribit, cuius fructus, tã legitimi, quàm nothi ex eã naſcentes à bonitate Quercualium placidiorum longè deficiunt, Plinio ſcribente, *ſed & Boletos, Suilloſq; gulæ nouiſſima irritamenta, &c. Quercus probatiſſimos, robur autem noxios*. Dura itaque Quercus robur .ſ. denſa, ponderoſa, ferro intractabilis, Germanis propriè dicitur *Stein Eiche*, ſeu Petrea Quercus, à Doctiſſimis præterea Viris vocata eſt *Triſlepra*, vel *Triſlipa*, hoc eſt *intermiſſaria*, vel *triſquamia*, quia corticem inter ſquammas ſpargit, & rumpit. Nec defuere, qui Robori nomen *Haliplai* adaptarint, quià parum felix deprehendatur, reſpectu quam maximè Quercus propriè ſumptæ, tanquam deterrimæ Roborum omnium ſpeciei in omnibus ingratiſſimæ, quæ *Salſicortex* quoq; appellata eſt, atq; *Acardion*, hoc eſt omni ſuauitate carens, cordeque manca, & inſuper fulmini obnoxia, Ædificijs inutilis, Carboneq; deterrimo. Quod ſpectat ad Quercus, & Roboris partes in medium nominaliter proferendas; Radices inprimis altæ, nigræq; *Melandrya* dici expoſcunt, quaſi noctem ſub tellure inuoluentes; Fructus in genere *βάλανος* Græcè appellatus à caducitate, vt dictum eſt, à Ruellio definitus, quod ſit cruſtaceo cortice glabro, cum tenuiori pelliculâ intus, ſubſtantiam panificio aptam immediate cõtinente, habens exterius quoddã conceptaculũ Arbori mediante pediculo, adhærens illudq; nomina particulatim varia ſortitur, nam capulum aliqui à capiendo, & *Canũ* dictũ, & *Calycẽ* voluere, illudq; officinæ ſeplaſiariæ dixere *Cupulam*; Græcè *ὀμφακὶς* ab *ὀμφὴ*, quod eſt ſors, & à *κῆμα*, id eſt à fuligine nũcuparunt, quià pãnis atro colore tingendis aptiſſimum à Sophocle in Antigone præcipuè eſt habitum. Eadem prorſus ratione Quercus illegitimus fructus *Galla* vulgò, & communiter dictus, vel per antiphraſim in effectu, vel à leuitate ſummâ dicitur *κηκὶς*, cuius quæ minor eſt, & in adſtrictione, necnon pro inducendo nigrore valentior *ὀμφακῖτις* dicitur, quæ verò maior, & inertior *ὀνωνίας*, quaſi aſinina galla meruit appellari, ſic aliæ hiſce affines Nugæ quodammodò Naturæ variæ, atq; diuerſæ, varijs, atq; diuerſis nominibus indigitantur, quarum priores *Cachrya* à Plinio pilulæ inertes, & *Amenta* ab alijs vocitatæ fuere; quas turba magna ſubſequitur, quemadmodum *oblonga Galla ſeſſiles*, *ſeu ſquammata Galericu-*

Plin. l. 4. c. 5 / *Callim. Cyren. in Hymn. ad Iouẽ.* / *Pauſan. in Corinth.* / *Symphor. Hort. l. 2. c. 2* / *Plin. l. 16. c. 5. & 6.* / *Lib. 3. c. 9.* / *Εὔσπορ placidũ ex verſ. Gaza* / *ημερα eſt Dies.* / *Cluſ. rar. pl. H. l. 1. c. 13.* / *Lib. 16. c. 8.* / *Trag. l. 3. de St. Hiſt. c. 70.* / *Ruell. l. 1. de nat. ſt. c. 86.* / *Theophr. l. 1. de H. ſtirp. c. 9.* / *Lib. 1. c. 11.* / *Paul. Ægin. l. 3. c. 42.*

riculata, *Vmbilicata*, *Angulares*, *Vuæ ſublimes*, *Vuæ radicum*, *Racemoſa*, *Gemmatæ fo-* E
liorum Cornuta, *Radiata Echinata*, *Lapidoſa*, *Punicea*, *Pileiformes*, *Tuberculoſa*, *Fo-*
raminulenta, *Capillata*, *Tomentoſa*, *ſeù Lanata*, *Pumicoſa*, *Nuciformes* Floſculis in-
tus refertæ mollioribus συκαμινώδεις *moroſimiles* διδυμώδεις *Veretriformes*, & *Taurile* ca-
put Ταυροκέφαλον imitantes, ſpurietatem omnes præſeferentes, cum in dubio ſit, an à
Quercus ex putrilaginoſo, licèt viuo, & ſentiente verme, an ab alio improprio patre il-
legitima mater huiuſmodi vegetantia protulerit, quæ prouinciali antiquâ voce *Bozzac-*
chioni, quaſi præternaturales, & ſpuriæ protuberantiæ fuere dicta. Sed quantum ſin-
gularia promeruere nomina ad ignominiam pſeudo fructus Quercuum recenſiti, tan-
tundem ad Gloriam peculiarium nominum amplificatorum iuridicè expoſcunt exotici
veri fructus, vt Glans illa maxima à Cluſio præexcellentiſſimo Botanico obſeruata, cu-
ius Calyx ſeſcuncialis latitudinis, & parum minoris profunditatis erat Anglicè appel-
lata, *VVindegna de caovv*, & apud Virginianos *Mangumenauck* Glandes item Ameri-
canæ quinque ſpecierum *Sagatemener*; *Oſamener*, *Punicboner*, *Sappumener*, *Mangu-*
menauck quarum primæ tres torrefactæ primum, & aquâ maceratæ dulce dant oleum
per expreſſionem, immò, & panem, præcipuè tertia; reliquæ duæ cibis tantùm vilio- F
ribus inſeruiunt. Adeſt præterea Glans *Chequinquammins* Virginianorum panis, &
potus, nobilibus quoq; præbens vſum. Aliorum excrementorum adſunt, & nomina le-
uiter ſaltem indicanda, vt Pannus areus muſcoſo villo canus, non in cortice modò, ve-
rum & è ramis depēdens cubitali magnitudine iuxtà Plinium qui σπλαγχνος à neotericis
appellatur *Sphagnos* & *Bryon* à Plinio deductū à βρύω quod eſt grauo *Hypnon* Aetio *Ax-*
nec & *Vſnec* Arabibus. Gallis *Mouſſe*. Germanis *Mooſz*. Italis *Moſco*, *herba tenerella*,
quæ licet vbiq; reperiri poſſint, in Quercu tamen principaliter cōſideranda veniunt hæc
omnia, tū quoad magnitudinē, tū quoad virtutē reliquis excellētiora; quod intelligi quo-
que debet de Viſco Arboreo additamēto omniū aliorū ἰξὸς Ariſtoteli ἰξία Theophraſto;
Hyphear Arcadibus; *Stelides* Euboicis. Vocem autem hanc Græcam ἰξὸς à verbo græco
ἴσχω deductam eſſe voluerunt eruditiſſimi viri, quod verbum ſignificat iuxtà Ponticum
Virunium quamplurima ex Homero, Euripide, Apollonio, & alijs hoc eſt, Porto, Va-
do, Dirigo, Habeo, Cuſtodio, Teneo, Impello, Poſſideo, Seruo, Defendo, Fundo in
vndis, vndè quamplurimæ Viſci Quercini virtutes in apertum prodire poſſent, non tam G
plantæ totius, quam fructus arte compoſiti ideſt illius glutinis, cui Poeticum epitheton
Quercus ſudoris adaptaretur cuncta validiſſimè retinentis; quò ſpectat illud ingenioſum
ſatis Goropij Vertiloquium in voce viſci ἰξία, nam inquit iſte Viſcum ex *VVios-con*
apud Germanos fieri notis ſignificantibus conſecrationem, dilatationem, vel expiatio-
nem, quibus ad Sapientis notam alluditur qua ſeipſum non modo cognoſcere oportet,
ſed cæteros quoq; qui ſapiens cæleſtibus dotibus ornatus eſſe cupit. Æquum igitur eſt,
vt Æquiuoca hîc Quercus, & Denominata recludantur.

ÆQVIVOCA, DENOMINATA.

IVdicium quod ex cognitione dependet nunquam metiri ſuo modulo, ac pede quid-
quam poterit, niſi rerum exacta præceſſerit diſtinctio; hæc autem per ſublatam æ-
quiuocationem, denominataq; certa producta firmabitur; Omnes itaq; Denomi-
nationes vagæ Quercuum, Roborumuè, & earum partium ſcientificam ad Normam ſic H
redigentur; Nullum in Botanica Doctrina faceſſat Negotium Medica Glans, propriè
ſuppoſitorium Chlyſteris ſuccedaneum; Glans impudica, membri virilis caput, Legi-
tima ad naturæ munia, & ad meiendum tantum ſit parata. Glandulæ viuentium Ani-
malium partes adipoſæ, parenchimatoſæq; viſcerum principalium ſubſternicula, vel
emunctoria ſaluberrima ſunto; illas Heluonibus coctas partiatur ad libitum Apitius.

Partitur Apri Glandulas palaſtritis.

Glans militaris, Plumbum ſcilicet, quod olim Glandis ad inſtar efformatum ab An-
tiquis loro alligatum in Hoſtes torquebatur, iterumq; retrahebatur, in his noſtris non
militet ſpeculationibus; nihilq; iiſdem officiant plumbeæ ſimiliter Baliſtarum olim Glā-
des, quæ & fundis tanquam miſſilia contortæ proyciebantur, de quibus Scriptores vetu-
ſti atq; Poetæ hæc prodiderunt. *Pars eminus glande, & lapidibus pugnare, &c.*

Pars

Theatr. m. f. 156. Gaud. Merul. l. 3. mirab. f. 141. & l. 4. f. 334. Cluſ. l. 2. exot. c. 16. n. 21. Ionſton. l. 4. Hiſt. nat. Arb. c. 1. artic. 2. Lib. 16. c. 8. L. 12. c. 23. Tetrabibli 1. Ser. 1. ſ. 3. Hiſt. Gener. pl. part alt. lib. 11. c. 59. Ariſt. 1. de Gen. Anim. capite 1. L. 3. de Hiſt. pl. c. 9. & 16. Bauh. in Pinace l. 9. ſect. 4. In annot. M.S. Lexici graci ap. me Goropius. Gallicor. l. 5. in fine. Menander. in Thraſyleonte ap. Stob. Hiſt. l. 1. Ethic. Horat. l. 1. ep. 8. Cornelius Celſus l. 4. Martial. l. 3. ep. 81. Saluſt. in Ingurt. Virgil. l. 7. Æn. Stat.

Digitized by Google

A *—Pars maxima Glandes* *- Liuentis ſpargit plumbi.*
Glandibus, & tortâ Zephyros incidere fundâ.

Glandem itidem plumbeam, quam Neoterici nacti ſunt, terribile non Iouis, ſed Di-
tis potius inexorabilis fulmen, è militaribus tormentis puluere pyrio impetuoſiſſimè
actam, ad Hominum, & lapidum quoq; perniciem adinuentam literariè non pertime-
ſcamus, quam ſic deſcribit elegantiſſimè Spinula.

Glande nouum ex aere inuentum quam fiſtula mittit *3 Poem. 2.*
Qua caruere olim ſecula priſca malo.

Cum Glande æquiuocat quoq; ferramentum illud oblongum, quo clauduntur fores
in extremitate ſui formam Glandis referens, Italice *Catenaccio*; item & laternarum apex
Glandis nomenclaturam obtinuit; ſed nec minimum hæ nos remorentur. Glandium
ſibi arrogãtes nomina Conchæ quædam marinæ, in Normannia, atq; Britannia ad eſum
expetitę, quę, noſtro non innatabunt atramento. Porrò Glans Iouis Nux: Sardiana Glans *Aldrou. l. 3*
Caſtanea; Vnguentaria Glans, vulgò *Ben delli Profumieri* ſuos Balanophagos, & Ba- *de Teſtac*
laniſtas, ideſt Glandium comeſtores, & collectores ſeparatim habeant. Querqueram, *c. 73.*
B hoc eſt inſignem, & magnam ſeruent in quibuſcunq; generibus conditionem, ſeù attri- *Muſæum*
butionem Quernea, Quercea, Querconia, Quercica, Quercina, Querculana, Querce- *Vormianũ*
na, Querqueta, Querquetulana; item Roborea, Roburnea, Robuſtea, Robuſta nec per- *l. 3. c. 6.*
peram. *Querquera conſequitur febris capitiſq; dolores*; Quercerella eſt rapax auis; *Muſæũ Mo-*
Querquedula volucris amphibia; Querculus Chelydrus ſerpens; Syriaca Quercus *ſcardi l. 3.*
frutex Rhu Opſoniorum; Quercula, triſſago humilis herba non infimæ ſortis; & quo- *c. 45.*
niam â Quercu Querna Conſilia, hoc eſt firma, prudentia, ſalubria prodiere, propterea *Antido. Bo-*
Querceta Romæ Romulea duo in Vrbe quadrata Aſylum à duobus lateribus ſtipantia *non. in ſub.*
id connotarunt. Mons Cælius maior Romæ, nunc celeòris Baſilica Lateranenſi voca- *ſtit. & decl.*
batur olim Querquetulânus ex Tacito. *Haud fuerit abſurdum tradere montem cum an-* *Lucilius*
tiquitus Querquetulanum cognomento fuiſſe, quod talis ſylua frequens, fæcundusq; erat, *Fabianus*
mox Cælium appellatum. Hinc Marianus *Nardinus*

Quercubus ac Tuſcis fuerunt hic omnia plena. *in Roma an-*

Inter XXXIV. Vrbis Portas olim quoq; numerabatur Querculana, ità dicta, quod *tiqua lib. 5.*
C Quercum proximam haberet ingentem, atq; feliciter ominatam; ſic à Quercu Vallis Sy- *c. 12.*
ria denominationem accepit, licet alij à Terebintho id voluerint eueniſſe, cui quidem *Annal. l. 4.*
contigit Philiſtæum Gigantem à Ieſſææ prolis inuictiſſimo iuuene Dauid. Quot autem *Ruin. R. l. 3.*
Viri Familiæ, & Genti, Regioneſq; aliæq; res Latinum Quercus, & Roboris nomen *ep. 133.*
glorioſum ſibi obtinuere? Quercens in primis nomen proprium fuit ſtrenui militis, de- *Al. ab Al. D.*
quo Virgilius *Continuò Quercens, & pulcher Equicolus armis.* *G. l. 4. c. 16.*

Alius itidem Vir doctus eodem Quercentis nomine apud neotericos eſt inſignitus, ad *Plin. l. 16.*
quem Codrus Vrceus Poeta Epigrammata ſcripſit, & eſt forſan ille, qui Iulius præno- *c. 10.*
mine ſcripſiſſe fertur in Hexameronem. Sed & Quercentum nomine Ruuercios appel- *l. 9. Æneid.*
lauit Mantuanus ad Iulium II. Pontificem eiuſdem Familiæ gentilem ſcribens

Maxime Quercentum Princeps, & Summe Sacerdos. *in Pracinio*

nec minus Rouerellam Illuſtriſſimam Proſapiam nomine tenus indigitauit Roboris ea- *ad Iul. II.*
dem Arbor, Quercui re ipſa magis quam ſimplici nomine identificata; Vndè Querce-
tana Familia literarum gloria famigeratiſſima ſuum Ioſephum Quercetanum Medicum
Regis Galliarum Pharmacopoeæ Dogmaticorum reſtitutorem celeberrimum iactat,
D atq; eiuſdem Gentilem Euſtachium Quercetanum, qui ſcripſit Acroamaon in lib. Hip-
pocr. de nat. Hom. & Scholia in Gal. de Temperam. Celebratum à Ioanne Dubrauio
legimus Venceslaum à Quercu ob nonnullorum foſſilium in agro proprio Sterember-
genſi ſtudioſam, & elaboratam inuentionem, atq; liberalem in amicos, elargitionem, à
quo Gulielmi de Quercu Theologi mentionem factam comperimus, qui Ioannis Trit-
tenhemij de Scriptoribus Eccleſiaſticis appendicem edidit; Leodogarij pariter à Quer-
cu apparent enarrationes, & annotationes in varia Ciceronis opera typis oporinis 1553
Baſileæ. Legitur & Sylua ſententiarum ad Chirurgiam pertinentium Authore Matthia
Naruatio *Curuaquercu* Antuerpiæ apud Theodorum Lindanum 1576. 8. Nicolaus
inſuper Querculus Poeta Hexaſticorum Moralium libros duos edidit Pariſijs typis Re-
ginal. Calder. 1552. Certum eſt Roboris Arborem cum fortitudine æquiuocare, nec
mirum eſt reperiri Ciuitatem in principio Germaniæ in finibus Tridentinorum apud
Athe-

Digitized by Google

Atheſim fluuium, quæ Roboreti nomine inſignita facilè innuere nobis videtur, quod E
Bapt. Pius *Iura patrocinij Germania fortis adorat.*

Eodem nomine, & eâdem fortaſſe de cauſâ Venetæ ditionis oppidum Cremenſi in
Abr. ortel. Diæceſi fuit donatum, cuius incolæ Roboretani dicuntur Abduam fluuium, & Cremo-
in Theatr. nam Vrbẽverſus ad Orientem, vt videre eſt in topographicâ illius Regionis Tabulâ. Ità
orb. ter. & Franciſcus Robortellius Vtinenſis Vir literatiſſimus indè cognominatus eſt. Ab
Eſculo præstereà Quercus, ſeù Roboris ſpecie Ciuitatis Aſculanæ nomen, quæ olim
Strabo. Eſculum dicebatur, deriuauit ab Eſculis ibi copioſiſſimis, vt ex antiquiſſimis ſcripturis, &
Georg. l. 5. illius Priuilegijs Othonis II. Imper. anno 983. Othonis III. anno 993. Henrici III. an-
no 1043. liquet, quorum exemplaria paucos ante annos mihi contigit videre incom-
parabili benignitate Illuſtriſs. & Reuerẽdiſs. Conſanguinei, & Domini mei Colendiſs. D.
Petri Bargelini illius tunc Ciuitatis Gubernatoris ſapientiſſimi, &c. nunc Archiepiſco-
pi Thebarum, Nuncijq; Apoſtolici in Sabaudiam acceptiſſimi; ab hac Ciuitate proceſſit
Io. Eſculanus de Eſculo dictus Ordinis Minorum, qui vixit Anno D. 1270. & ſcripſit
Sermones de tempore lib. 1. ſermones de Sanctis lib. 1. & alia plurima; poſt quem flo-
ruit in eadem Religione Hieronymus Eſculanus ille, qui ſcripſit ſuper Sententias lib. 4. F
& plures in Bibliorum volumina Commentarios edidit, ac tandem in ſede Petri Nico-
laus IV. dictus eſt. Præter hos Eſculei cuiuſdam Aſtronomicus liber extat de Aſcenſio-
nibus. Nec aliter Villa quædam in Agro noſtro Bononienſi iij, vel iiij. ab Vrbe diſtans
lapide Farnetum à copiâ Quercuum magis ſylueſtrium, quæ Farnæ dicuntur, ſũpſit appel-
lationem; ab hiſce quoq; Arboribus cognomen traxiſſe conijcitur Cuthbertus quidam
dictus *Farnenſis* in Hiberniâ natus, qui claruit anno ſalutis 687. librumq; de Vitâ Mo-
naſticâ ſcripſit. Sed ad Roboris vocem iterum reuerſi, dicimus ipſam pro ſermone
Georg. l. 3. aſpero, & duro accipi quandoq; poſſe, in quem ſenſum cecinit Virgilius,
—— Cape ſaxa manu, cape robora Paſtor.

Idem inſuper Roboris nomen Supplicij, ac cruciatus genus quoddam Antiquis in vſu
In Curcu- ſignificat, Robor propriè dictum, quod fortitudinem omnem à miſeris demere potens
lione erat; hinc Plautus *At ego faciam vt pendeas, nam in Robor te totum dabo.*
Lib. 3. de Et Lucretius *Carcer & horribili de ſaxo iacta deorſum*
nat. rerum. *Verbere carnifices, Robur, Pix, lamina tædæ.*

Lib. 4 Ann. Tacitus quoq; de illo non obticuit, *Robur*, dicens, *& ſaxa miniſtrantium*, quod Tor- G
menti genus idem cum equuleo exiſtimabatur, in quo ſontes inſidentes miſerrimè tor-
quebantur. Alij locum eſſe interpretantut in carcere, quem Cataſtam nominabant,
..... conteſtum robuſtis clauſtris in duo diuidentes in Tullianum, & Robum, de quorum
altero Saluſtius, *eſt locus in carcere Tullianum appellatum*, quarũ machinarum aliquot
perquirentẽ curioſius illarum veſtigia noſtris etiam hiſce temporibus non laterent, vt
alia quoq; multa, quemadmodum Roboraria, quæ Romæ in vſu erant, & fuere quædam
Aul. Gell. Septa ex tabulis Roboreis fabrefacta, intrà quæ Animalia, tanquam in Viuario aleban-
noct. attic. tur. Immò & villæ, ac Ædificia quælibet Roboraria nuncupabantur, quia Roborea
l. 2. c. 20. ſepiebantur materiâ, antequam mœnibus cingerentur; ipſa demùm Palatia, & Turres
Robora pro ſui totali agnoſcebant ſtructurâ, & compoſitione. Duriſſimo itaque, ad-
modumq; difficili, arduoq; ad laborandum ex Robore Palatia antiquitus fuiſſe deno-
Ex Nonio. minata non eſt qui dubitet, nam *Phala*, ſiue *Fala*, erant Turres ligneæ ab altitudine di-
Ianus Lau- ctæ; voces enim huiuſmodi *Falantum*, ſiuè *Phalantum* Etruſcâ Linguâ Cœlum ſignifica-
renberg. in bant ab Hebraico, quod mirabile, difficile, arduum ſonat; & ideò Palatia antiquitus dice- H
Antiquario bantur *Phalantia*, quià erant veluti tot Turres ligneæ ex lignis ferè totaliter fabricata;
lit. T. ante à quibus *Falarica*, id eſt tela Miſſilia fuere denominata, quæ Andina Muſa ſic memo-
A. rauit *Sed magnum ſtridens contorta Falarica venit*
Vir. Æn. l. 5 *—— Fulminis acta modo, &c.*

Reliquum modò eſt, vt græcas Quercuum amphibologias, partialeſq; denomina-
tiones proſequamur; dicimus itaq; omnes Arboreos fructus, generaliſſimè licèt deno-
minatos, à græco nomine Quercus *Drycarpos* dici, & dum ij præ maturitate caſuri iam
iam ſunt *Drypetes* indigitari; qui verò lignoſo putamine ad extrà teguntur intus herba-
ceâ mollitie præditi *Acrodryorum* nomenclatura donari, cum hac animaduerſione quod
hiſce ſimpliciter non eſt vtendum in ſingulâ quaq; ſpecie fructuum nominibus abſq; dif-
ferentiali, & diſtinctiuo aliquo additamento; huiuſmodi etenim voces indefinitè pro-
latæ

A latæ de vnicâ Quercu per quandam antonomaſiam verificantur, vt *Dryites*, quaſi lapis *Mus.Metal.*
Quercualis, Quercuum ſcilicet figuras in ſeipſo retinens; *Dryocolaptis* à nomine δρῦς, *Aldr.l.4.c.*
ideſt Quercus, & κολάπτω, quod eſt Cudo, ſculpo, de Pico martio lignũ Querneum tere- *1.& cap.56*
brante. *Charadryos* ſimiliter auis Vpupæ ſimilis capite ad Quercum relato; & ſic de cæ- *Ornith.Ald*
teris omnibus rebus, vt quando Tabulatum, ſeù ſepem ex palis principaliter Quercuali- *T.2.l.17.*
bus, & Roboreis exprimimus, vtimur voce *Dryphacti*; Lignorum Artificem *Drytomum* *cap. 11.*
à Quercu dictum volumus, ſiuè is ſecet, elaboretuè tabulas nuceas, acernas, aliaſue *Ol.M.T.3.*
quaſcunq; aut de cremando tantum ligno quolibet iudicet *Geriandryus*. *Dryos Hyphear*, *p.315.*
autem eſt Viſcum, planta Quernea; *Dryophonon*, herba eſt Polypodium Quercinum, *Hermolaus*
quamuis vtrumq; ſuper varias naſcatur Arbores, vt & Cicada δρυοκοίτης Quercus con- *in Dioſc.l.1*
tubernalis. *Dryope* fuit Nympha à Quercu denominata, non obſtante quod in Lotum *cap.de Qu.*
fingatur à Poetis conuerſa.

Venerat huc Dryope fatorum neſcia, &c, *Ouid.lib.9.*

Et idem eſt de *Dryadibus*, & *Hamadryadibus* omnibus apud Gentiles ſyluarum τῶν δρυ- *metã.fab.7.*
μῶν, & Quercuum Genijs, quæ dicebantur *Querquetulana Vira*, & Nymphæ ex Var- *Varr. de*
B rone habente ibi *Lucus fagutalis, & Virarum Querquetulanarum Sacellum*. Prædicta à *Analog.*
Dryope Dryopia apud Græcos feſta, de quibus ex profeſſo ſcripſit Meurſius, denominata *Beltranus 3*
fuerunt; vt & Dryopeia, de quâ Michael Gaſpar Beltranus Poeta Luſitanus; *ſyluarum 2*

Vnde renidentes in me Dryopeia vultus *Gracia ſer.*
Verterit, inque procis duxerit illa ſuis? *l.2.p.97.*

Quin & ab eâdem ſumpſere nomen Dryope Oppidum, ex Stephano, circà Aemoniam; *Pompon.*
Dryopis inſula ex Cycladibus vna Timãtis Pictoris Patria; atq; Dryopum Regio, Dryo- *Mela lib 2.*
pis, ſeù Dryopià nuncupata, nunc Alexandria Coſmographis; ſicq; Dryopes Populi *Antonin.li-*
Epirotici, de quibus Strabo, atq; Virgilius *beral.met.4*

Creteſque, Dryopeſque fremunt, pictique Agathyrſi. *Strab.Geog.*

item & *Drymodis* Arcadiæ Regio à mari remota Glandiferarum Arborum fœcundiſſi- *l.6. 8.& 9.*
ma; Non alium totaliæ Vrbes, Viriq; fortes, & Docti Denominatorem admittunt quã *lib.4.Æn.*
Quercum græco ſub Idiomate vetuſtiori; Eiuſmodi eſt Vrbs Thraciæ *Drys*, & alia Oe- *Stephanus.*
notriorum, atq; etiam Vicus quidam Lyciæ propè Arum fluuium. *Dryuſa* Samos & ipſa
C ex ſimilitudine vocis Quercus voluit nuncupari. *Dryas* Rex Moloſſorum à Quercubus
dictus eſt, quem ſummis laudibus celebrarunt Græci vates,

Namque viros nunquam vidi, taleſque videbis, *Homeri*
Qualem Pyrithoum fortem, Regemque Dryantha; *interpres.*

Dryſus quoq; vir fuit Troianus memorandus à Quercu ſic denominatus. Sed De-
nominatorum à Quercus græco nomine celeberrimi ſunt Δρυΐδαι Dryidæ, ſeù Druidæ
qui *Druydis*, ſeù *Druydibus* Galliæ Celticæ Populis in finibus Carnutum nomen dede- *Io.du Choul*
re, quod hucuſq; ſeruaſſe videtur eorum Metropolis, vulgò *Dreux*, latinè *Drocum*. Ij Gal- *de varia*
lorum erant Sacerdotes, & Magi, ſeù mauis Philoſopho-Medici tantæ auctoritatis, vt *Quercuum*
publicas controuerſias componere illorum munus eſſet. In priuatis multò magis de iure *hiſt.c.7.*
ſingulorum arbitrabantur, adeò vt pœnas ſontibus irrogare penitus ſibi arrogarent; *Iul.Caſ.de*
Belli, & pacis ſummæ præſidentes fortunarum cuiuſcunq; Domini; vt autem optimam *Bello Gall.*
ementirentur mentem Veſtibus incedebant candidis, Calceis Ligneis, & pentagonijs *l.6.Plin.lib*
vtebantur. Eò tamen temeritatis (eorũ perglifcente aſtus malignitate) deuenerũt, vt ipſos *19. cap.45*
intolerabili, & infandâ ſuperſtitione notatos Princeps ab Vrbè quoq; Roma; expulerit *Auentinus.*
D *Namq; Tiberij Caſaris Principatus ſuſtulit Druydas eorũ, & hoc genus vatum, Medicorũq;* *l.1. Annal.*
ſed cũ de Gallicis hiſce Politicis excrementis nequitiæ dictum ſit ſatis; ad Phyſicarum *Boie.*
Gallarum pluriuocationem vnitati reddendam accedamus; Pro *Galla* in primis po- *Pl.l.30.c.1*
tionis vile quoddam genus habemus ex Lucilio.

Quin Gallam bibere, ac rugas conducere ventri
Farre aceroſo, oleo decumano, pane coegit. *Satyr. 25.*

Pro *Galla* item ſutorium intelligitur inſtrumentum, quod latini *Subulam* dicunt, Itali
Leſina, de quo Macrobius cum eleganti Scommate inducto verba fecit. *Plancus in iu-* *Saturnal.*
dicio forte amici cum moleſtum teſtem deſtruere vellet, interrogauit, (quià ſutorem ſcie- *l.2.cap.2.*
bat) quo artificio ſe tueretur? ille vrbanè reſpondit Gallam ſubigo: *Sutorium hoc habe-*
tur inſtrumentum. Qua voce oſtendens Sutor ſe ſubula victum ſibi parare, ad Gallam
quoq; alluſit Mœuiam Mœcham, ob cuius adulterium Plancus malè audiebat. Eius

Peſtis Antipharmacum venit Galla Patritia lectiſſima vidua Romæ in æde Diuæ Catharinæ ſacra requieſcens. Ibi, defuncto Coniuge, vt illibatam Caſtitatem ſeruaret, non horruit fœdari corpus vlceribus, & mētum virili more pilis contegi; nec erubuit barbatam fieri eâ in Vrbe, in quâ non puduit Venerem caluam adorari; de ipsâ propterea Marianus noſter egregiè cecinit E

Galla Comata Procos traxi, barbata fugaui,
Viſaquè ſum proprijs Barbara Patritijs.

Ruinarum Romæ lib. 2. epigr. 37.
Creſc. agric. l. 9. c. 43.
Carol. Ruin Anatō. equ. lib. 6. c. 34.
Gorop. l. 5. Gallic. p. 72
Varro in eumenidib.

Galla præterea eſt leuis quidam morbus equorum in pedibus accidens; qui vulgari ſermone veterinario pariter dicitur *Galla*, de quo Creſcentius abundè, necnon vberrimè Carolus Ruinus Bonon. Senat. egerunt. Eodem Gallæ nomine tādem reperitur Ciuitas quædam in Mediâ inter Zagrum Montem, & Stratonem amnem. Quoniam autem à leuitate Quercualis Gallæ, eiuſq; facillimis motionibus ſubſultim factis originem traxit verbum *Gallare*, quod eſt *Bacchari*, ſeu inſanire, in furoremq; agi iuxtà illud, *nam quæ voluptas hic adeſt gallantibus? quæ caſta veſtis?* hîc calamum ab Æquiuocis reuocare, & ad Glandiferas ſolidiores differentias dirigere decreui.

DIFFERENTIÆ, DESCRIPTIO. F

Plin. l. 15. c. 28. H. N.
Cæſalpin. l. 2. de Arb. c. 2.
Tragus de ſtirp. Hiſt. lib. 3. c. 70.
Pl. l. 16. c. 5.
Dioſc. l. 4. c. 1. & c. 33.

MEmbranaceam Pellem, Tuniceamq; duriuſculam, ſiuè Cruſtam quandam propriæ fariniferæ ſubſtantiæ obductam Balani propriè, Glandeſq; fructus obtinuerunt. Horum fructuum feraces Arbores varijs à ſe inuicem differunt ſpecialiter modis ex earundem partium, tam eſſentialium, quàm integrantium inſpectione, vt in figura, magnitudine, colore, ſapore, duritie, &c. Nam ea quæ magis edules, maioreſq; parit fructus, quæq; fronde, lignoq; gaudet minus aſperis, minuſq; duris Arbor ſub generaliſſima Quercu, Quercus ſpecialis eſt à Robore contradiſtincta, Robur autē eſt altera Quercus primariò ſūptæ ſpecies inſuauioris fructus, aſperioriſq; in omnib. & per omnia materiei. Hinc duæ differentiarum claſſes in ſpecialiores Quercuū, & Roborum ſpecies ſubdiuiſibiles exurgunt. Prioris in cenſu reponitur primò Veriquercus ἡμερόδρυς dicta Placida, & ἡμερίς, quaſi diurna, ideſt luce digna, cuius Glandes ad dulcedinem accedunt, ex quibus diuites percipiuntur prouentus. Folijs ea viget Betonicæ, ſecundum Dioſcoridem, ſimilibus, longiuſculis in ambitu, mollibus inciſuris diuiſis, ad ſideritidis herbæ figuram quadantenus accedentibus; illius lignum rubris per totum venis diſtinguitur, quibus Robutſeni nomen à rubore fuiſſe antiquitus inditum notat Feſtus; & hanc Veriquercum in maſculum, & fœminam partiri docet G

Ariſt. l. 1. de pl. c. 8.
Io. du Choul de Qu. Var. Hiſt. c. 2.
Pl. l. 16. c. 40.
Virg. l. 6. Æn. fiſſile Robur ſcinditur.

Ariſtoteles, illamq; ex contumaciore foliorum, tempore hyemis, retentione; hancq; laxioris vtpotè ſubſtantiæ, ex demiſſione facili eorundem foliorum dignoſci; Sub duabus hiſce ſpeciebus innumeræ penè ſpecialiores ſpecies plus, minuſuè ad maſculum, ſeu fœminam ſingulæ accedentes incertâ quadam determinatione adnotari poſſent; quibus competit omnibus in ſtatu viuentium tardiſſimè ſeneſcere, & in grandiori ætate fœcundiores euadere, lignoq; gaudere mortuo ſub aquis incorruptibili, rimas verò contrahente, & ſeſe contorquente, fiſſile ſub dio; ad Fœminam porrò Quercum placidam Hiſpanica illa reduci fortaſsè poſſet Quercus, *Enzina* dicta, ſuauiſſimæ Glandis, quam locorum illius natalium indigenæ *Vellotam* vocant, deſcriptam à Ioanne du Choul, alijſquè; etſi quæ aliæ ſint benignæ naturæ, vt Olympicæ illæ humiles, tenuifoliæ, microbalanæ. citò germinantes poſt fauonium. Dura è contrà ſub Robore, quæ Drys agria dicitur, & aſperior Quercus militans Arbor cæterarum Dux, & Princeps ordinis huius erit *Æſculus* Iouis Arbor lectiſſima-*nemorumq; Ioui quæ maxima frondet*, H

Quæ primam antiquiſſimis agreſtis vitæ Hominibus eſcam omnium facillimam exhibuit; Græcis eadem πλατύφυλλος, ideſt latifolia dicta primos amplitudinis Honores ſemper eſt promerita,

Æſculus in primis, quæ quantum vertice ad auras
Æthereas, tantum radice in Tartara tendit.

Idem Georg. lib. 2.
Bellon. l. 2. obſeru. c. 9.
Theop. l. 3. Hiſ. pl. c. 19

Eadem nunc *Velaguida* orientales apud nationes, vt obſeruauit Bellonius, dicta, in fructu quoq; oui colūbini magnitudine luxuriare comperitur. Ea tandem ciuilis Felicitatis metam conſtitnere ſolita Victorum Pithijs in certaminibus Præmium, ſeruantiumquè Ciues Romanos Coronam, vt maximæ virtutes in Æternitatem promouerentur efformauit. Vndè longiſſimè abeſſe vult cognoſci à deterrimâ, ignobiliſſimâquè Roboris ſpecie *Salſicortice* dicta, malèquè in omnibus ominatâ Arbore.

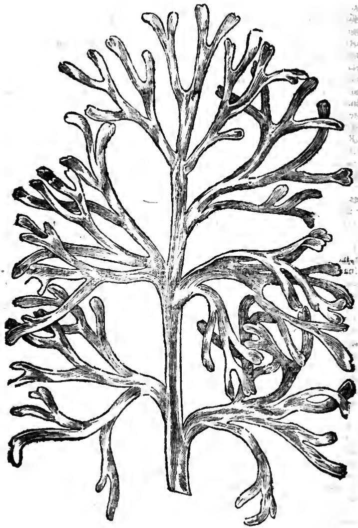
Hæc

Digitized by Google

A Hæc *Halipleus* dicta in mare mergi tantum merita, à fabricis omnibus fuit ſemper reie-
cta putredinis, & læſiuarum qualitatum dines, craſſi quidem caudicis, ſed fungoſi, atq;
cauati, hæc vecordiæ typus ſinè corde viuens omnibus priuatur Gratijs, in hanc cæle-
ſtia fulmina ignitam crebrò extingunt rabiem, dum Meteorologicis ictibus exarſionum
ſæpiſſimè peti quodammodò promeretur, ob turpem aſpectum, inconditam figuram,
iniquiorem craſſitudinem, obſcuriorem colorem, fructumq́, pauciſſimum, paruum, bre- *Ruell. de*
uiſſimi pedis, ſubrotundum in extremitatibus lapideum, hiſpido calyce circundatum, *nat. ſtirp. l.*
amariſſimum, carbonemq́; demum deterrimum. Habet quidem Eſculus, tanquam ro- *1. cap. 86.*
boris ſpecies, quod fronde polleat difficilis caſus, quæ minimè flaueſcat, viuidèq; vireat,
vndè frondens à Claudiano fuit nuncupata, cui folium graue, carnoſum procerum, &
in lateribus ſinuoſum, glans grandior Hymeræ in bonitate proximâ, cui Galla Querneæ *Adam. Lo-*
ſimilis, ſed parum leniot eſt; Rigiditate non caret, ob ſylueſtreitatem, cui quadrat il- *nicer. Hiſt.*
lud lyrici dictum *Nec rigida mollior Eſculo*. Materiam tamen habet, quoad vitalia *f. 31. lit. D.*
illius principia temperatam, & niſi humefiat, & crebrâ alternatione ſiccetur incolumi- *Horat. l. 5.*
tate gaudet firmiſſimâ, in ſuſtinendis ponderoſiſſimis Ædificijs vtiliſſimâ integritate, & *carminum.*
B rectitudine præſtans perpetuò: Si quis autem crederet Quercuum preſſius acceptarum, *Plin. l. 1.*
& Roborum ſpecies verè, & realiter diſtinguendas non eſſe is adeat Vitruuium Archi- *cap. 20.*
tectorum coryphæum, & illum audiat ſic præcipientem *item danda eſt opera, nè com-* *Lib. 7. Ar-*
miſceantur aſſes Eſculini Quernis, illiuſq́; rationem reddens Gul. Philander in annot. *chit. c. 1.*
ad Vitruuium inquit; *nam Quercus humore concepto, cum ſe cœperit ſiccare torquebitur,* *Palladius*
& rimas in pauimento faciet; Eſculus autem ſinè vitio durat. Roborearum ramen mi- *l. 1. cap. 9.*
nus probatarum Arborum intrà latitudinem plurimæ poſſent obſeruari differentiæ, in
quibus inſuperabiles durities, nodoſitates, multæq; imperfectiones depræhenderen-
tur; ſed quià eaſdem proſequi minutatim tædioſum, inutile, & ferè impoſſibile foret,
ſat ſit vnam ſaltem innuiſſe, tanquam pleriſq; camporum, atq; ſyluarum amatoribus
cognitam, & eſt *Farna*, cuius lignum ex Vitruuio non poteſt ad vetuſtatem permane- *Vitruu. loco*
re, habetq; folia Cerro ſimilia, longiora tamen, anguſtiora, duriora, & ad atrum in- *ſuprà cit.*
clinantia, quibus inciſuræ ſunt minus latæ, cum aſperitate aliquâ in parte ſupernâ, acci-
ditq; perſæpè defectuoſus caſus. De Peregrinis porrò, & Exoticis Quercubus, ſeù Ro-
boribus eſſet habendus ſermo cum ſuis ad prænarratas ſpecies proprijs relationibus, ſed
C quià hæ, nec exactè deſcriptæ reperiuntur, tanquam à remotiſſimis regionibus, vel ex *Lib. 4. Hiſt.*
auditu ſolo, vel ſecundum particulas tantùm receptæ; aliquas propterea ex eis à Ion- *de Arb. c. 1.*
ſtono mutuatas leui delibabimus calamo, eruntq́; numero ſex, Quarum prima ſpecies *artic. 2.*
Glans Americana ab eo dicta, in quinque ſpecialiores ſubdiuiditur ſpecies, quibus *puncto 1.*
omnibus parui fructus baccis ſimiles inſunt, æquè habiles ad oleum pro edulijs con-
diendis, ac ad ſiccam ſubſtantiam pro panibus pinſendis ſuppeditandum; Secunda eſt
Glans Virginiana, cuius calicem à Clariſſimo Cluſio deſcriptum legimus, enormis *Lib. 2. exot.*
magnirudinis; qui fructuoſam ſubſtantiam ſiccandam, macerandam, & coquendã pro *c. 16. n. 21.*
pane laudabiliſſimo compræhendebat; Tertia eſt quædam exigua Virginianorum Glãs
lacteum, dum aqua maceratur, ſuccum præbens, panis, ſimul ac potus quoddam prom-
ptuariũ. Quarta eſt Indica alia Glans nõ parum ſpecioſa, oſſeę ferè duritiei, cãdida intus,
exterius autem nigra, rufis tamen teniolis diſtincta, & ceù reticulata, cum cupulâ craſsâ, *Glandes*
durâ, lignosâ, quæ imbricata quodãmodo videtur, & denticulata. Quinta eſt Indica Glãs *exoticæ*
quædam magna ſubrotunda, quam aliqui fructũ Balſami vocare non ſunt veriti, cortice
D flaueſcente, leui, craſciuſculo nucleum intus rotundum, durũ, ſcabrum, ſaporeq́; caſtaneę
continentem. Sexta Glans gemina rotunda Gallarũ materie apparenter conſtans, bicor-
poreo calice craſſo pulchrè imbricato, quę orbiculares duas mãſiones in cõcauâ ſui par-
te exhibẽs duos in illis nucleos craſſo ab inuicẽ diſſitos ſepimento cõſeruat. De marinis
tandẽ Quercubus duabus aliquid dicendum eſſe reor ad complementum omnium diffe-
rentiarum, licèt altera ex his improprijſſima debeat cenſeri; Quercus marina littoralis *De Hiſt.*
Saluiani primò venit conſideranda, de quâ pręclariſſimus iſte Aquatilium Animalium *Aquat. anĩ.*
ſcriptor agit inhunc modum Thunnum ſcilicet Quernâ Glande ſaginari, quæ ad Mare *H. 36.*
naſcitur, ingentemquè impendio producens fructum, copiosè generatur in terra Hi- *Strabo. lib.*
ſpana, ingentes haber radices, tantumquè fructum affert, vt poſt maturitatem littora *3. Geogr.*
Glande referta ſint, quam æſtus aquarum reiectat; altera verò Quercus non ad
Mare ſed in Mari naſcens muſcis maioribus, coralloidibuſuè plantis, fucis,

Quercus Marina.

Inter Algas repoſita.



Theoph.l.4. Algiſuè adſcribi quadantenus poſſet, vtpotè ſuper lapidoſam, teſtaceamuè materiem
Hiſt.pl.c.7. pullulans abſq;radice, cui pro fructibus glandoſa quædam tubercula inſunt; Præclariſſi-
Lib.1.rar. mus, & Doctiſſimus Carolus Cluſius Folium dicit eam babere carnoſum,tenue,& My-
fol.c.13. ricæ ſimile,colorem ad purpureum accedentem, flexuoſam formam,atq;in latitudinem
Idē exotic. diffuſam, ramos breues, contortos, ſpiſſos, magnitudinem cubitali paulò altiorem, vir-
l.6:c.4. tutemq;ad lanas mulierum inficiendas aptam;illam aliquandò collegiſſe memorat idem

Clu-

Digitized by Google

A Cluſius ad mare Mediterraneum tempeſtatibus in littus eiectam cum Algâ, Mariniſq; alijs purgamentis dum Monſpelij ageret, poſteà etiam circà Calpen, & Valentiam, dum Hiſpaniam peragraret, verum cubito minorem, duriſſimo ligno, cuius Rami albâ ſalſugine adeò conſperſi erant, vt ſaccharo tecti viderentur; ijq; in modum foliorum Tamaricis, aut Ericæ vulgaris formati conſpiciebantur, ſed craſſiores, interdum etiam omninò purpuraſcentes, nonnunquam partim albis, partim purpuraſcentibus ramulis conſtantes; nullas radices habebant Arbuſculæ, ſed infimâ parte plenæ erant, & plerunq; aut lapidibus, aut oſtreorum teſtis adhærebant. De eadem Quercu Io: du Choul hæc ſcripſit. *Naſci Quercus in rubro mari Glandiferas certum eſt ſuper lapides, atq; teſtas fictiles ſinè radicibus, ſed patellarum more adhareſcentes, folio carnoſo, craſſo, atq; oblongo, Myrica ſimili, forma eis flexuoſa, atq; in latitudinem diffuſior, ramis breuibus, contortis, ſpiſſis, magnitudo tota paulo ſeſquipede amplior; his propter colorem purpureum lana tinguntur, & ramis earum annexa pendent concha, &c.* addunt alij circà huiuſce Marinæ Quercus vires, quod planta hæc oleo roſaceo, & moſchato miſta, ſi ad illinendam faciem adhibeatur, non modicè conciliatiua Gratiæ deprehendatur; Hac ideò mea ſcripta li-
B niri ad ineundam apud Lectores gratiam volui, vt Quercualium Arborum rudior ſuaptè naturâ cultus mox ſubiungendus acceptior euadat.

Deſcriptio Quercus Marinæ.

de Querc. var. Hiſt. c.13.

CVLTVRA, ET LOCA NATALIA.

VBi amœnitatem longè ſuperat ſylueſtreitas in Arboribus, ibi minimum opus eſt adhibere culturæ; Quernea quæq; Glans cum habeat facillimè germen emittere, radicemq; iacere vbiq; itemq; creſcere, vaſtamq; in Molem attolli, in ſolo quoq; macerrimo, abſq; foſſore, ſarritoreuè paucis eget geoponicis præceptis; Tota Quercuum, & Roborum cultura eò ſpectat, vt artificioſa harum Plantaria, ideſt ſyluæ Glandariæ ritè, ac rectè plantentur, in debita ſcilicet diſtantia pro captandis ad ambulacra non infœcundis, nec inſalubribus vmbris; Hæ quidem Arbores vbiq; proueniunt æquè planitiei, ac Montium amantes, quæ nec ſaxa metuunt, in ſolo tamen pinguiori magnitudinem enormem acquirunt. Itaut qui voti huiuſce compos fieri deſiderat, in im-
C menſum ſcilicet multiplicandi virorem, ſuibuſq; alimoniam copioſiorem reddendi, ipſe in terra profundè ſubmota Glandes, maioreſq; maturas ſcrobe obruat dodrantali, ſepimenta prò tenerioris ætatis cuſtodia præparet, neq; plantulas ſinat beſtiarum à morſibus truncari, decorticariuè, quià deformantur, morboſamq; in ipſa iuuenta ſenectam inueniunt. Æſculus, vt docet Plinius manſuetiores, & minus amaricantes Glandes feret, quæ pingui ſolo nutrita, & cuſtodita fuerit; at impenetrabilis dẽſitatis reſpuet tellurẽ, in planitie præcipuè, quæ aquis non minus, quam aeri ſit imperuia vndè Quercus nullas admittit, quemadmodum eſt Tractus ille ſaxeus Veronenſis agri à Campegiana Muſa deſcriptus *—Verona tenet, qua ſaxea campo*

Plana videt: cereri non apta, aut vitibus vllis,
Arboribuſuè, auido pecori data paſcua tantum.

Ruell. de nat. ſtirp. l. 1. c. 76. & c. 83.

Plin. l. 16. c. 31.

Theophr. in Hiſt. pl. l. 1. c. 9.

Bened. Cãpegius Bon. l. 9. Italidis

Quod ſi accidat plantis adhuc tenellis tranſplantationis neceſſitas, illæ ante veris aduentum, in februario ſcilicet menſe transferri debebunt; quibus paſtinationes erunt in cauſa, vt ſylueſtreitatis aliqualiter obliuiſcantur, nec rigidos mores retineant, nunquam
D tamen poterunt Arbores iſtæ culta plantaria in Aruis feriatis inhabitare, viteſq; feliciter, & fructuoſè ſuſtinere, quià radicationem aliarum Plantarum omnium impediunt, maliſque compluuijs ſubditas herbas vitiant, miſeraſque vites compellunt obſcuris nimis compedibus vinci. Ea eſt ligni Quernei cum alijs diuerſi generis congenita inſociabilitas, vt vix inducar ad credendum, quod Ruellius non contemnendus, immo valdè cõmendandus Botanicus tradit de Quercu, quæ per inoculationem Pyra protulit, etiãſi pyra inſita fuerint ſylueſtria minus improportionata Quercui, inſitioq; breui admodum durauerit tempore. Poetarum verè reor eſſe figmenta, & argumentationes ab impoſſibili ductas, vt in Horatij carminibus obſeruare licet

Theoph. l. 2 H. pl. c. 3. idem l. 3. c. 4.

l. 1. de nat. ſtirp. c. 22.

Horat.

—Aurea dura —Mala ferant Quercus
—Rubicunda benignè
Corna Vepres, & pruna ferant, & Quercus, & Ilex.

Minus difficile, ne dicam impoſſibile, fortaſſis experti ſunt Geoponici, quod vlmis inſeratur Quercus, quam quod Quercui Vlmus inſigatur, *Glandemq́; ſues fregere ſub Vlmis*, nam Vlmi lignũ obſequentius eſt Querneo, & quia Vlmus felicius, atq; efficacius ab imo progerminat, atq; ſtolones viuaciſſimos emittit è terra, è contra verò Quercus multò libentius in ſublimi ſeſe diffundit, atq; altum per aera valentiores promittit ramos. Glandium aſt collectarum cura non erit extrà negotium Quercus Culturæ, nam Glãdes, quibus Bouillum Pecus hyemali tempore alitur non ſiccæ, ſed humentes potius in vſum deduci debent, iuxtà Virgilianum illud, E

Virg. Georg. l. 1.

Virgil. Ecl. 10.

Vuidus hiberna venit de Glande menalcas.

Ratio huius eſt, quia ſicca Glans in ventribus boum nimis turget, atq; ſtipticitate ſua ibi contumaciſſimam parit obſtructionem, quæ ipſis animalibus ſæpè ſæpius intulit necem; Glandem ideò docuit M. Cato pro pabulo Boum debere in aquam conijci prius quam illis offeratur. Nam aqua maximum, & vniuerſaliſſimum eſt correctiuum, cum impreſſiones omniũ facillimè ſuſcipiat corporum, auxilioq; maximè ignis extrahat qualitates quaſcunq; omnimodam ad medelam, quare innocua bubus Glans, aqua mediante, fieri poterit; nec mirum eſt, ſi radices, aliæuè partes Arborum, & herbarum (vt cortices carnoſi, atq; teneri turiones) deleteria, ſaltem, ingratiſſimaue qualitate non deteſtandæ, ab aquæ puræ, & viuaeis decoctione adeò corrigantur, vt in panes probè nutrientes, atq; non inſuaues eædem tunſæ, adiuncto farinæ pauxillo, pinſi, & coqui valeant; quemadmodum nos experti ſumus cum Eryngij radicibus, quæ corticem craſſum, carnoſum, album, inodorum, ad inſipidum potius, quam ad aliquem ſaporem inſignem accedentem, habent, ità vt in panes vt ſupra redactæ, ſimilaceos omninò referent. Quoniam autem omnium naſcentium mater eſt Aqua, atq; per Aquam, & Panem naturæ ſatisſit, hinc ſermo Culturæ Quercuum, (cui aqua pro fine panificij conſequendo quam maximè opitulatur) tractatum Fœcunditatis, & Prolificationis adnexum habere non recuſat. Quidquid autem ſit, Glandes à natura deſtinatæ ſunt pinguefaciendis, ac fœcundandis ſuibus vicenorum, aliquando fœtuum, non verò bubus, quos potius reddunt ſcabioſos; itaut Quercuum educatio non hos, ſed illos reſpicere ſemper æquiſſimũ erit, Huc ideò non ineptè cadet Querneæ fœcunditatis Dendrologica Tractatio. F

Bacc. de Thermis l. 1. c. 1.

S. Aug. ſup. Geneſ. ad lit. c. 2.

Cato de Re ruſt. n. 54.

G

FOECVNDITAS,
Et Prolificatio.

Formoſos quis neget eſſe Querneos fructus, multitudine quoq; & copia ſuſpiciendos? ij, ſi de veris, & legitimis loquamur, cortice læui, & ſplendido, figuræ conicæ in punctum, ſeù centrum ſupremum deſinentis, cum pulchrè tornata hemicyclari concaua, & conuexa baſi ipſos circundante, opulentam quamuis matris indicent ſubſtantiam, quia caducitatem habent adnexam deplorabiles ſunt.

Olymp. Nemeſ. Ecl. 11

Donum forma breue eſt.

huc Nemeſianus alluſit; itemq; Vates Pelignus

Ouid. de Medic. faciei

— Formam populabitur ætas, H

Et placidus rugis vultus aratus erit.

Cadunt facillimè glandes, viuaciq; deperdito colore rugas, intimius quoq; contrahunt tabeſcentes. Nimia equidem nimis nocet Quercui fertilitas, atq; prolificatio, quę mille nothos, & illegitimos promouendo fœtus Vitæ Theſaurum ſæpiſſimè exhaurit. Hanc ſecundariam Quercus Prolem è Cœlo demiſſam ſuperſtitioſius exiſtimabant Antiqui, in illaq; Pſeudonuminum ſuorum præſentiam venerabantur. Inter horum, vt ità loquar, innumerabilitatem numerare datur in primis, & agnoſcere Globulos illos ex aquoſitate pumicoſos intus, & ceù ſpongioſos, quamuis ad extrà lęuigatos antequam prorſus ſicceſcant plurimarum quidem formarum, & magnitudinum, quorum genus dicitur κηκὶς, ideſt Galla fructus Quercus; vt in figura ſequenti.

Plin. ſenior l. 18.

Io. Goropius Becanus in Gallic. c. 5.

Dioſcor. l. 1. c. 146.

Theophr. de H. pl. l. 1. & 3. c. 8.

Quer-

Digitized by Google

Quercus cum Triplici, ſeù Quadruplici
Genere Fructus illegitimi, ideſt cum totidem Gallarum paruarum ſpeciebus, quas nos vocauimus Gallulam Tribuloidem, Gallulam Rotundam, cum longo petiolo, atq; etiam breui, & Gallulam Foliaceam.



Et

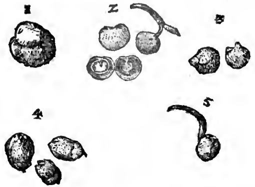
Digitized by Google

Ramulus Cocci Piſcatorum,
Ex Horto D. Bartholomæi Zuccardi olim Clariſſimo Aldrouando miſſus.



Et cum ſit incertum ex quânam Plantâ proueniant Piſcatorum Cocci, ſeù Baccæ, Cocculæ Elephantinæ dictæ, & Gallæ etiam Orientales quibuſdam, quæ narcoticam quandã vim habent, & Piſcibus omninò noxiam; videtur dicendum poſſibile, & rationabile eſſe Cocculas haſce ſpeciem Gallarum alicuius Quercus in Oriente induiſſe, atq; ex Quercubus extractas ad nos pro Piſcium capturâ mitti, ex Arbore propoſitâ fortaſſis excerpta.

Digitized by Google



1 Coccum Piſcatorium coniunctum ex pluribus.
2 Coccum Piſcatorium aliud. Idem apertum. Idemque cum appendice.
3 Coccum Piſcatorium aliud tuberculatum, & ſinuoſum.
4 Coccum Piſcatorium aliud cum cupula.
5 Coccum Piſcatorium cum pediculo.

Gallarum quidem Genus ſupremum in duo ſubalterna Genera diuidit Theophraſtus *Theoph. l. 3.*
in Albam ſcilicet, & nigram Gallam; totidem Dioſcorides vnà cum Ægineta cognouit; *H. pl. c. 6.*
quarum alteram leuem, maiuſculam, perforatam, flauam, laxam, ſecundum etiam Ga- *Dioſ. l. 1. de*
leni placita, fecerunt, alteram verò minus leuem, paruam, omphacitem, rugoſam, im- *Med. Mat.*
perforatam, tuberculatam, & compactam prodiderunt. Plura his Plinio viſa ſunt eſſe, *c. 148.*
C nam quatuor ipſe, quaternam magnitudinem duarum prædictarum conſiderando, enu- *Ægin. l. 7.*
merauit. Quibus omnibus hæc naturaliter adſcripſit euenire, vt ſole de Geminis exeunte *Gal. l. 7. de*
nocturnis tantum erumpant horis, creſcant, coloremq; de die in diem de albicante in vi- *Simpl. Med.*
reſcentem, & ſucceſſiuè in obſcuriorem mutent. Contenderunt alij Gallas ſumpta de- *facult.*
nominatione à Patrijs diuerſis, ab ijſdem quoq; in viribus diſcrepantes fieri, cum alibi *Pl. l. 24. c. 4.*
valentiores, alibi magis inertes naſcantur, haſq; Onocididas, ideſt Aſininas, illas verò Ci- *Gualth.*
cidas ſolidiores non ſolum, ſed in fullonia officina præſtantiores, atrum colorem per *Rhyff. in*
bellè inducentes; Præſtantiſſima ſed Galla Cocci nomine inſignita, Piſcatoribus non ſo- *Dioſc.*
lum ad capturam Piſcium, ſed ad colorem venuſtiorem ſuper quaſcunque alias pannis *Sophocles*
conciliandum mirificè inſeruit; cuius mentionem viſus eſt feciſſe Dioſcorides inquiens: *in Antig.*
naſcitur quoque in Cilicia è Quercubus Cochlearum exilium ſimilitudine, quod illius Re- *Dioſc. l. 4.*
gionis mulieres ore legunt, & Coccum vocitant. Hunc tamen Coccum à Cocco baphico *c. 43.*
tinctorio nobiliſſimo maximè differre viri doctiſſimi adnotarunt; Huiuſmodi Quercus
Ramuli delineatam figuram, quam in Muſæo publico inuenimus, cum varijs Cocci Pi-
D ſcatorij graphicis imaginibus iam exhibuimus; Cæterum Gallas omnes, & quaſcunq;
ſiquis Quercualia, ſeù Roborea excrementa vocaret, & purgamenta, ille appoſitiſſimè
loqueretur; nutritiua facultas, atq; Generatiua ambæ valenter agentes in copioſam ali-
mentalem materiam, & ſeminalem, & quodammodò laſciuientes tam varios, & inſo-
lentes pariunt effectus; Hinc datur intueri Veretriformes Gallas, Tuberoſas, & Tu-
berculatas, ſeù Puſtulatas, (quæ à noſtris ruſticis non omninò ineptè vocantur *Paucuc-*
chi, quaſi Puſtulati Cocci, nam *Panus* Galeno, & Celſo in Medicina ſignificat Puſtu- *Gal. lib. 3.*
lam) Fungoſas, Capitatas, Seſſiles, Galericulatas, Anguloſas, Cornutas, Radiatas, E- *Art.*
chinatas, Pilciformes, Foraminulentas, Capillatas, Lanaras, Squammatas, ſeù Folio- *Celſ. lib. 5.*
ſas, Aquoſas gemmeas, tam folijs infixas, quam Ribeſij modo pendentes à ramis, Vm- *c. 18.*
biculatas, Coronatas, Grandes, Minimas, Balanomorpheas, Radicales; alias informes
magis adnaſcentias, & facultatis formatricis conatuum aliorum rudimenta quædam, vt

Pu-

Digitized by Google

Theophr. l. Pumicoſæ Apophyades, Lapidoſitates, Melleagineſq; è caudicibus verno tempore de- E
31. Hiſt. pl. ſtillantes, à quibus longe differt ros melleus è cælo cadens ſuper folia coactus, quia hic
c. 5. dulciſſimus eſt, illæ verò nauſeabundè guſtabiles; eiuſdem tamen coactiuæ virtutis effectus Roborum, ſeù Quercuum duriorum peculiarem eſſe virtutem cogendi ae-
L. 3. de H. rium mel tradidit Theophraſtus; vndè poterunt quoq; Arbores eædem melligenum ex-
pl. c. 9. udare ſuccũ, iuxtà id quod Q. Curtius eſt atteſtatus, in Hircaniâ .ſ. reperiri Arbores omninò Quercum referentes, quæ copioſo melle ſcatent antè Auroram ipſam, nam aduenienτe Sole dulcis ille langueſcit, & euaneſcit humor, quò ſpectat illud Virgilij,

Ecloga 4. *Et duræ Quercus ſudabunt roſcida mella.*

Bodeus in Theoph. de H. pl. l. 3. c. 8 Ad Gallarum naturam proximè accedunt fungi; à Doctiſſimis propterea Viris obſeruatæ ſunt quædam pilulæ in Quercubus naſcentes, quæ Gallas, & Fungos inter conſtitutæ videbantur, ideſt mediam quandam obtinentes naturam, tùm formæ, tùm ſubſtantiæ fungoſæ, atq; Gallaceæ; inter fungos varij ſunt gradus, vndè quidam magis, quidam minùs formoſi, atq; etiam vtiles, omnium tamen infimi tenuiſſimi ſunt, qui
Pl. l. 16. c. 8 muſcum ſapiunt, vel pulmonarium, vel capillarem, Cypriæ licèt veneris in delicijs ca-
Theoph. H. pitalibus habeantur. Fungum Agaricum Quercinum Allobrogicum exquirunt medici F
pl. l. 3. c. 9. pro benigniori pituitę purgatione. Fungum Quercinum Boletiformem heluones auent,
Pet. Andr. vt egregia conditura edulium parent nobiliſſimum, vndè non immeritò vocati ſunt à
Matthiolus Cicerone Fungi omnes Heluolæ, ab Heluonibus ita conditi, vt nihil poſſit eſſe ſuauius;
ex Braſau. interq; hos omnes, qui ſolidiores ſunt Fungi citrà calloſitatem, meliores quoq; cenſen-
Cicero ep. tur, vt Hepar Quercinum, vt eſt Fungus Quercinus carnoſæ ſubſtantiæ craſſus, & ma-
ad Fab. Gal. culoſus, & caſtanei coloris à ruſticis noſtris *Zetula* nuncupatus eſui perquam gratiſſimus; quæ ſpecies Fungorum ſatis notæ hîc non dantur depictæ, ſed tantum duæ aliæ ſpecies minores, & rariores

Fungus Quercinus alter

Fungus Quercinus Polonicus
Moukourk, ſeù Muſcicida, enecãs muſcas lacte madefactus, dum accurrentes muſcæ illum lethaliter lingunt. G



N



Et quoniam Fungorum, quatenus hi Plantæ ſunt imperfectæ, Hiſtoriam non attexi-mus, quam ad infimum, & poſtremum Botanologicorum librorum locum ablegamus, vbi quamplurimas, atque mirabiles Fungorum formas, magnitudines, atq; ſubſtantias innumeris qualitatibus refertas erit videre, Arboreis ſimpliciter fœtibus in hoc genere indicatis contenti erimus.

Plantæ verò Quercuum Alumnæ, etſi non poſſint dici omninò fructus, cum non ſint propriiſſimæ Quercuum, nec ab intimis originentur Arborum viſceribus, cum ſementem habeant pro matre propriam, merentur tamen filiæ Quercuum adoptiuæ haberi,

cum

Digitized by Google

A eum ab hiſce denominationem ſumant, & in ſuo genere optimitatem obtineant, vndè Ἰξία Viſcum Quercinum ſuper Quercus naſcens, ex ſemine ex ventre ἰξάδος egeſto, ſic deſcriptum à Virgilio,

> *Quale ſolet ſyluis brumali frigore viſcum*
> *Fronde virere noua, quod non ſua ſeminat Arbos,*
> *Et croceo fœtu teretes circundare truncos.*

Quercinum prorſus dicitur, quia Arbuſcula cubitalis eſt Baccifera albis, rubris, vel racemoſis granis maximarum Virtutũ, vt ſuo loco dicitur, ab eruditioribus dicta Dryos Hypear; apudq; Indos tam Peruuanos, quam Braſilienſes à noſtrate longe diuerſa eſt, folijſq; multò maioribus prædita. Polypodium tandem Quercinum, & Chamædrym, hoc eſt Querculam, ſeù Triſſaginem herbas, quæ in alijs quoq; Arboribus naſcuntur, & ibi creſcunt, licet non adeò Virtuoſæ Quercuum incolas dicerem potius, quam proles, quià perfectè viuunt perfectæ ſuis cum radicibus extrà Quercum, & intrà tellurem, & ideò ſat Quercubus erit progenuiſſe præter genuinas Glandes tot Gallarum, atq; Fungorum ſpecies, & ex alieno ſemine parturijſſe Viſcum ad hoc vt fœcundiſſimæ dici poſſint;
B ex quibus omnibus rebus permoti ij, qui circà rerum ſimilitudines philoſophantur, affirmarunt ſe deprehendiſſe Quercum totam ad fœcunditatem, tum in viris, tum in mulieribus facere; Arbor enim hæc maxima naſcendi auiditatè naturaliter prædita ad omnem naturalitatem propagandam mirè conducere iure merito cognoſcitur. Et quoniam facillimos incidit hæc Arbor in exceſſus, atq; defectus, & ſic morbi quam plures in eâdem ſuccedere ſolent, de his conſequenter erit agendum.

Athenæus lib. 9. Æn. lib. 6. Sympbor. Hort. 1. 26. cap. 22. Dodon. Pemp. 6. lib. 4. c. 3. Bellon. obſ. l. 2. c. 83. Camerar. epit. p. 556. Ionſton. l. 4. c. 1. pun. 3. Io: Bapt. Porta. Plnt. gram. l. 6. c. 12.

MORBI, REMEDIA.

FRequentes patitur Abortus, monſtraq; ſæpius parit ipſamet Quercus, quæ cæteros ferè omnes cum reliquis Arboribus cõmunes morbos experta, eos maximopere curandos exquirit, vtpotè non modicè graues, quemadmodũ ſunt Scabies, Culices, Vermiculationes, tam internæ, quam externę, Siderationes, Vredines, Sfacelli, Strãgulatus, Tabes, Diſtorſiones, Tumores, Lachrimationes, Dislocationes, Contorſio-
C nes, Carbunculationes, Procidentiæ, Vlcera caua, & diſepulotica, Cruditates, &c. Qui omnes morbi, eorumq; ſinguli, ſi Arborem ſenem, gibboſamq; apprehenderint, lethales exiſtimantur, nam cum inter efficaciora ſint remedia tranſportationes ad tractus Cœli, Terræque ſalubriores, ſiue etiam inſignes amputationes membrorum, certum eſt, quod hæc ſolum à iuuenculâ admitti poſſunt Arbore. Quercuum, & Roborum Vermes in primis ex putredinoſo calore geniti *Termites* dicuntur, atq; etiam *Coſſi*, deindè *Cuſi*, vndè Hiſpani, voce à latinâ parum detortâ, *Guſanos* illos vocarunt, omnes vel ferro, vel medicamẽto mactandos. Non deſunt alia præternaturalibus à cauſis prouenientia in Quercubus Animalia, vt Iuli multipedes, Erucæ, Tabani, atq; etiam Serpentes, quos Plinius memorat his verbis, *ſic quadam ex imbre generantur in terrâ, quadam & in ligno: Nec enim Coſſi tantum in eo, ſed etiam Tabani ex eo naſcuntur, & alia vbicunq; humor eſt nimius: ſicut intrà hominem tinea tricenum pedum, aliquandò & plurium longitudine.* Huiuſmodi Vermes, & præcipuè *Coſſi* notiſſimi erant antiquitus, ad quos debellandos Agricultores ruſticis armabantur inſtrumentis, & propterea valdè memorati, itaut ru-
D goſi corporis homines ad ſimilitudinem cutis horum animalculorum *Coſſi* vocarẽtur ad ignominiam. Sed & ad Gloriam denominata fuit ab iiſdem Familia Romana *Coſſutiorum*, vel *Coſſutianorum*, ex quâ fuit *Coſſutia* Vxor Iulij Cæſaris, vt Suetonius teſtatur in eius Vitâ. Vermiculus item Eſculi Galba dictus *Galba* inter Romanos nomen intulit, Magna quidem res eſt paruos iſtius modi vermiculos tantâ pollere vi, & efficaciâ, vt ingentes, tempore licet longo, ſternant Arbores; vndè Muſæ ſelectiores in admirationem adductæ ſic cecinerunt.

> *Arbore quid maius, tinea quid inanius armis?*
> *Et tamen hac ſummas tantula vertit opes.*

Cancris atrabilarijs Querneis, qui ſæpè tumentes in internis partibus, occultè ſupplantant Arboream vitam, nulla poteſt applicari Medicina; nam veluti docet praxis medica, in Hominibus ij curati citius interimunt. Gangreæ autem manifeſtiores in principio

Theoph. l. 5 H. pl. c. 10. Sympbor. Hort. l. 13. c. 1. & ſeqn. Plin. l. 17. c. 12. Io: Laurem. berg. in Antiquar. l. c. Plin. l. 11. c. 33. Gorop. Gallic. l. 5. cap. 1. Bald. Cabel. Epig. ſelect. Gal. de Atra bile c. 4.

Curt. Symphor. Hort. l. 13. c. 8. Ariſtoteles 5. de Hiſt. Anim. c. 32 & c. 19. Petr. Bellon de Neglecta ſtirp. cult. c 10. l. 4. de H. Animal. c. 8. Ariſt. l. 5. de Hiſt. Animal. c. 27.

cipio ſunt curabiles, cum membrorum mortificatio viuificis medicaminibus ſubleuari E
poteſt, vel ea ſit in partibus carnoſis, vel membranoſis, vel neruoſis, quæ & niſi probè recidantur, & nitidæ reddantur, nunquam coaleſcunt, vbi Animalcula concipiuntur adhuc Xylophthora ligniperda, quemadmodum in Animalibus intrà vlcera verminoſa reddita ſolet accidere, illaq; inter Corabos numerari poſſunt. Has in tractando curationes Botano-chirurgus ab omnibus abſtinere debet oleoſis, tanquam vitæ Arboreæ Venenis, & præcipuè Querneæ, ſed nitroſa potius, ſulphurea, ſicca, amaraq; humentia in vſum deducere. Quapropter non ſolum ad prædicta mala, ſed ad formicas quoq; infeſtiſſimam Arborum luem, optimum erit decoctum Tithymali cuiuſcūq; generis, quod cauernis, & poroſitatibus lignorum copioſè inſtillatū Animalcula perimit, & malignam qualitatem euincit. Nec interim prætermittendum eſt Ariſtotelis remedium ex puluere origani, & ſulphuris inſperſum, ad formicarum reliquias totaliter extirpandas per optimum, & ad Araneas, quæ ab Arboribus Quercuum, & Roborum ſentiunt ſeminificè fœcundari, ibiq; vt aiebat Philoſophus, *pariunt vermiculos primum paruos ouis propter figura orbiculatam ſpeciem, nam & rotundi, iam indè à primo ortu proueniunt, incubant, & triduò peragunt*. Quod ſpectat ad morbos in malâ conformatione, magnitu- F
dinis adauctæ, hoc dubio procul aſſeri poteſt, quod omnes Quercuum productiones, quæ ex animalculis putredinoſis primò conceptis prodiere, vel quę ab excrementorum ſuperfluitatibus concretę concepêre vermem aliquem morboſæ, debent cenſeri, & curatione indigent; inter quas illæ præcipuæ excreſcentiæ erunt, quæ inutiles immò damnoſæ in Arbore apparebunt, vt illæ Pilulæ ſeſſiles, quæ interius circà receſſus alarum in trunco obſeruantur, pediculo carentes, & in meditullio cauæ, ſuperficie verſicolori, maculis luteis, & nigris variegatæ, quandoq; etiam rubeſcentes circà vmbilicum, exiguoq; foramine interpunctæ, vndè Ips aliquis, vel Ipes fuerit egreſſus, de quâ

De Hiſt. Pl. l. 3. c. 8.

Pilulâ Theophraſtus clarè videtur eſſe locutus, vbi de Robore verba faciens, inquit. *Inq; Ramorum alis Pilulam aliam gignit graecè*, σφαίριον *ſinè pediculo* Κοιλόμισχον, *ideſt concauo ſeſſile*. Additq; quod apertæ iſtæ pilulæ nigræ ſunt, & putres; in illiſq; amaram inanitatem reperiri obſeruauit Plinius, quæ inanitas ſolum adeſt, dum ſicceſcunt eædem

Lib. 16. c. 7. & 8.

pilulæ, cum anteà putrilago nigra totam concauitatem occuparet. Hiſce affines ſunt Fungi plurium formarum, & magnitudinum, atq; etiam Muſcoſitates, vt in Schematibus ſubſequentibus, G

Cœterum Arboreum Hepar male affectum, atq; etiā Viſcera ſemicorrupta indicant Fungi omnes pendentes à materiâ glutinoſæ pituitę ſecundum Plinium *Lib.* 22. *capite* 23. & nunquam optimi alimenti eſſe poterunt, ſed vel peſſimi, vel ancipitis, quorum expetitæ comeſtionis mirabatur Plinius, dum ſcripſit: *Quæ voluptas tanta ancipitis cibi? quos tutius eſt ne attingere quidem*, quod & aduertebat Galenus *lib. 2. de alimentis. Item de Euchim. & Cacoch. lib. & de Atten. vict. lib.*

Aliqui ex Noſomychis, id eſt Morboſis Fungis prædictis.

1. 2. 3. Sunt veluti Cochlearia quædam, in quibus Natura ludere viſa eſt, materiam aliquam intrinſecè magis, quàm extrinſecè colligens ſuperfluam, ſed ſemper putrilaginoſam, cum qualitate aliquâ prauâ coniunctam.

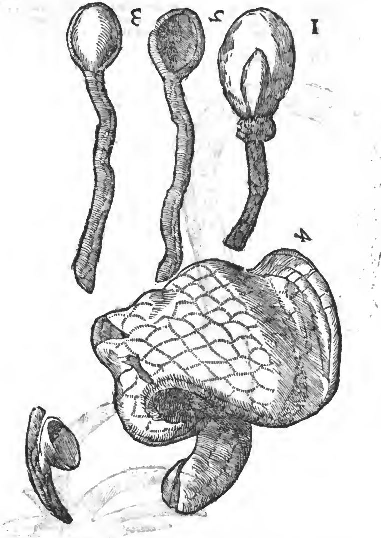
Gal. l. 7. de ſimpl. med. fac.

4. Fungus Arboreus ad eſcam igneam parandam idoneus, ex ligneâ rariore, & minus durâ ſubſtantiâ, quæ molleſcat, & minimè frangatur.

5. Fungus colore chermeſino pulcherrimo adnatus ligno, quem caloris exceſſus πυρώσας intemperatiſſimum declarat, & fortè pernicioſum. H

Omnes

Digitized by Google

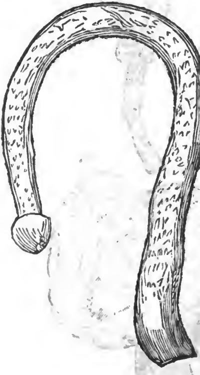


Omnes hæ Fungorum variæ, atq; diuerſæ conſtitutiones, tum quo ad figuram, tum quo ad colorem, atq; ad ſubſtantiam, vel omninò putrilagineam, & puluerulentam prauam intus, vel carnoſam laudabilis conditionis, aut demum lignoſam inutilem in omnibus ferè oriri poſſunt Arboribus, verum in Quercu, & Robore ob naturam harum Arborum valdè communem cum ſæpiſſimè obſeruentur, iiſdem primariò adſcribi poterunt Arboribus; Illorum itaq; delineationes hic afferẽdas iure meritò exiſtimauimus; reſeruando particulares nonnullos Fungos, qui alicuius ſunt Arboris ſpeciei proprij, quos in particularium illarum Arborum Hiſtorijs collocabimus.

Digitized by Google

Fungorum hic inter variorum icones addam ſpecies,ſeù formas duas à me,dum aliæ E
imprimerentur,obſeruatas Domi meæ, natas ſubterranea in Cella ex Roborei Ligni albumine circa nodum, & propè terram ſub alijs combuſtibilibus lignis locato, reflexum quoddam, debileq; lumen è remota ſatis ferrea feneſtra horizontali recipiente, candi-

Fungus Anguinus.





Fungus Gallipes.

dos

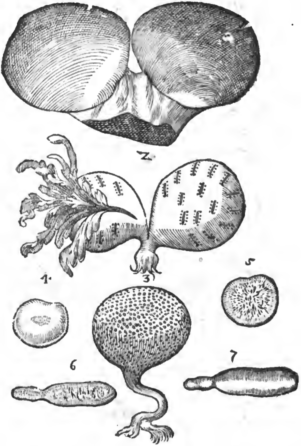
Digitized by Google

A dos ambos,ſolidos,nulliuſq; prorſus odoris,non omninò tamē inſipidos,quorū alterum *Anguinum* vocaui, alterum verò *Gallipedem*; Quod ſi Botanicis licuit *Alectorolophum* Herbam,hoc eſt *Chriſtam Galli*,& herbam *Ornithopodium*,ideſt *Auis pedem*,à ſimilitudine partium Animalium nominare , non erit inconueniens ab Angue , & à Pede Galli hos Fungos appellaſſe,& de ijs hac alluſione ad cæteros Aldrouandæos libros,& præcipuè de Auibus,& Serpentibus,ceciniſſe.

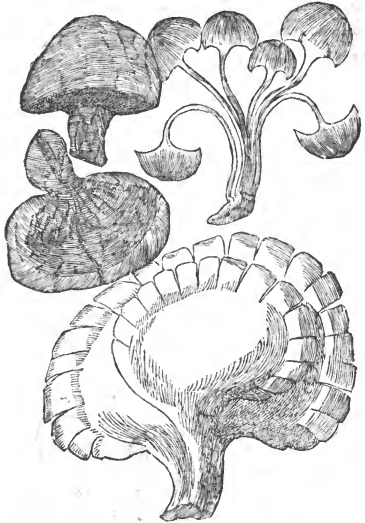
Anguibus , atq; Auibus quid nì componere plantas
Anguini hi Fungi , Gallipedeſq; petant?

Alij ſequuntur inſolentioris formæ Fungi Quernei, vel Roborei.

I



1. Fungus Arboreus mollis carnoſus, Diglottis dictus, colore rubro.
2. Fungus Geminus coniunctus, folijs veluti Quercinis amplis ab altera parte ornatus; multiſq; lineis vtrinquè inſignitus.
3. Fungus rotundus cum radice figuram calicis, vel napi referens.
4. 5. Fungus in Aſſere Quercino Nauis natus, Pezites dictus, pronè,& ſupinè depictus.
6. 7. Fungus forma ſpatulę in ligno Quercino Nauis genitus,ſupinè,& pronè delineatus.



Fungi ſpecies conferta, quæ adnaſcitur Arboribus, præſertim Radici, *Famiola* vulgò dicitur, dum eſt parua, quià multitudinẽ refert, & dum maior fit, dicitur *Ragagna*; Germanis Auricula leporis. Hi à multis tutiores cæteris exiſtimantur, quia non veniunt à
Lib.2 ſerm. materia Eterogenea ignota, quamuis Poeta Venuſinus cæteris Pratenſes prætule-
l. 22. c. 23. rit *pratenſibus optima Fungis-natura eſt*. Animaduertit Plinius fungos, qui in coquendo duriores fiunt, eſſe noxios. Pyra tamen, & Acetum ſunt ijs contraria, & veluti eorum Alexipharmaca.

Fungus, qui vulgò dicitur Lingua Canis.

Fungus alius colore Chermeſino, fortè deleterius: Albidiores quià Fungi in genere
Plin. l. 22. ſunt cæteris omnibus tutiores iuxtà Ouidium colligendi *Fungos colligit albos*.
c. 23. Fungi ſpecies, quæ vulgò dicitur *Orchiella*, ſeù *Orcella* ideſt *Auris*. Sed dentium po-
Lib. 4. Faſt. tius imaginem repræſentat.

Fun-

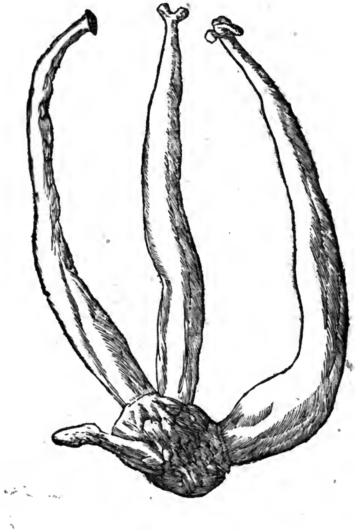
Fungus Ventilabri figuram habens.



Huiuſmodi formarum inſolentiorum Fungos artificiatas, vel naturales varias referendo res, dici poteſt à copia pendere excrementorum alimentalis Arboreæ ſubſtantiæ variè coctorum, ſeù putreſcere incipientium cum varijs caloris, & humidi gradibus, nam qui ſubtiliores, & longiores ſunt plus caloris, & aereitatis obtinuiſſe, qui verò craſſiores ſunt plus eſſe terrenos eos conſtabit.

Digitized by Google

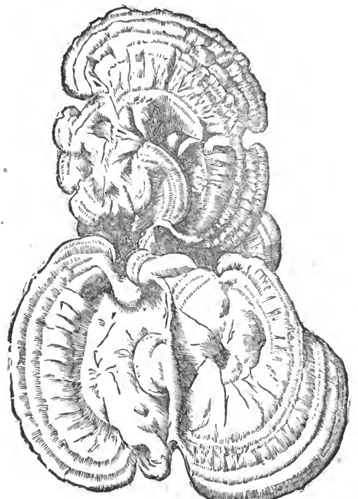
Fungus Arboreus Tricornis.



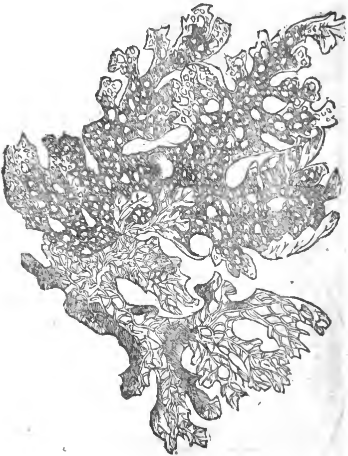
Fun-

Digitized by Google

Fungus Arboreus in quo ſunt Rictus, ſeù Effigies Animalium.
In noſtro Muſæo Aldrou.



Lichen Arboreus, ſeù Impetigo Morbus, & Mentagra quædam, atq;



Pulmonaria Arborea Fungoſa, quæ eſt morbus quidam cutaneus in mala conformatione magnitudinis auctæ exuitio facultatis alteratricis, & excrementorum copia. Poſſet quoq; dici Pulmoniâ laborare Arbor illa, in qua hæc Pulmonis apparet figura. Hunc affectum præcisè vocarẽ nimiam Arborum Hirſutiem, & piloſitatem complicatam ad ſimilitudinem plicæ polonicæ in hominibus; curatur autem hîc morbus abradendo, & ab ſtergendo peroptimè cutem Arboream, atq; ramos ſublucando ad vmbram remouendam, ſoliſq; radios captandos. Muſcoſo de Genere Pulmonariam hanc Khuenius in Zodiaco Med. carmine proſecutus eſt.

Muſcus

Digitized by Google

A *Muſcus in Arboribus quoque Pulmonaria ſerpit,*
Pulmonum à formâ vulgato hoc nomine dicta, *Lib. 5.*
Licheni ſimilis, ſed latior, aridiorque
Inferiore ſui palleſcens parte, virenſque
Exteriore, notis, maculiſque aſperſa quibuſdam,
Repit in vmbroſis ſyluis, &c.

Multæ inſuper inQuercubus protuberantiæ,& calloſæ durities,& ceù Tophi arthriti-
ci obſeruantur ſub cute, & in ipſius carnis interſtitijs, hiq; tumores adeò duri euadunt
aliquandò,vt lapides æmulentur ,alij videntur viſcera, & cutim perforare,quemadmo-
dum ij, qui Claui nomine notantur , quorum curatio , ſi diſcraſìa ſit totalis in Arbore,
impoſſibilis erit,ſi verò partialis ſolum difficillima ſequetur propter immodicum à ſtatu
naturali partis illius, vel vnicæ receſſum. Hinc ad vires medicas Quercuum perſcru-
tandas inuitamur.

B VIRES, ET VSVS In Medicina.

ADſtringens, Glutinanſq; Facultas Quercubus omnibus ineſt , quâ mediante
ſanguinem fluentem ſiſtere valent hæ Arbores, & ad immoderatas quaſcunq; *Dioſcor. l.*
humorum excretiones ſuas mirificè opponunt tenuiores membranas, quas li- *1.c.121.*
gnum amplectitur , & cortex , ſimiliterq; corium fructus , & eductio , celeberrimumq;
illud Vnguen ingrediuntur conſtrictiuũ,quod Comitiſſæ vnguentum nuncupatur Guli-
elmi Varignanæ Bononienſis medici vetuſti inuẽtum . Folia itidem præclaras ſanè præ- *In Praxi*
rogatiuas in ſanandis quampluribus obtinent malis . Vnicum ex illis linguæ ſuperpoſi- *med. tract.*
tum contrà ſtomachi ardorem mirificè operatur; imò quia nil aliud imbecillum, & *16.c.4.*
flaccidum ſtomachum æq; roborat indefectu Glandis, ac Querna folia,ſunt,qui Glande *Gorop. in*
non expectatâ ijſdem adhuc recentibus ad eundem finem quotannis aliquot veris die- *Gallic. l.5.*
C bus vtantur, quo facto confidunt ſe toto anno validis ventriculi viribus nixos , nullo *p. 137.*
morbo à recto ſanitatis ſtatu poſſe depelli. Eadem adhuc tenella, & rubeſcentia vi-
no decocta , & gargarizata dentium dolores ſedant, & inſeſſibus adſtringentibus addi-
ta ſaluberrima ſunt , ex quibus aqua elicita faucium inflammationes dyſenterias, *Conſtant.*
omnesſanguinis fluxus mirificè curat ; ex ijſdem folijs recentioribus contuſis empla- *Agric.l.13.*
ſtrum cum vino calente rupturis, & vulneribus ſuperpoſitum ſanationem efficit,quod *cap. 9.*
Galenus ipſe experimento certiſſimo comprobauit. Prædictas præter Virtutes habent *Gaudent.*
folia Quercina vim alexitericam venena propulſandi,vtpotè quæ ſerpentes attactu ſolo *Merul.mir.*
perimant iuxtà Democritum ; hinc eruditus ille cecinit *f.347.*

Toxica decoctum Quercus innoxia reddit,
Ex tepido tantum ſi tibi lacte detur. *Iodochus*
Laxa valet firmis aſtringere corpora vinclis, *Harchiusin*
Nectere vel ſucco vulnera magna ſuo. *enchiridio*
Attamen & flatus generat, capitiſquè dolorem, *med. ſimpl.*
Sed redimit paruum commoditate malum.

D Farina rurſus vel foliorum, vel corticum , vel calycum efficax eſt remedium ad
ſordida vlcera , & chironia, & omnem oris, gingiuarum , dentiumq; putredinem nihil
æquè curat. Quibuſuis alui, & ventris fluxibus quælibet Arboris pars medetur. Ro- *Deſignat.*
boris Corticem aduerſus venena potentiſſimum eſſe remedium nonnulli auctores tra- *int. rerum.*
dunt . Gemmæ illæ Herbaceę, quæ folijs Quercuum innaſcuntur in Maio collectæ,& in
vitro ſuſpenſæ contrà ſolem aquam dabunt,vt docet Crollius,quæ ad hernias,& ruptu-
ras inunctione mirabili curandas confert ; idemq; operari aſſeuerat quæcunq; tubercu-
la ramis tenerioribus Quercuum adnaſcentia , quæ tam recentia, quàm ſicca, & in pul-
uerem redacta Peſti feliciter opponuntur . Aqua item quæ in annoſarum Quercuum *Tragus l.*
cauitatibus collecta ſtagnat ſingulari habenda eſt pro remedio ad ſcabiem , omneſquè *3. cap. 72.*
impetigines , lichenaſquè , & tam in Hominibus , quàm in Pecoribus expertiſſima.
Aqua inſuper ex Quercuum antiquiorum partibus pleriſq; deſtillata in Maio Menſe,
dum

Dorſtenius in Botanico dum vigent intimæ humiditates fluxum quemcunque, ſiuè album, ſiuè purulentum, E ſiuè ſanguineum emendat, grumoſque ſanguineos per contuſionem collectos exprimit foras, atq; propellit, idemq; præſtare dicitur aqua per alembicum è Glandibus ipſis deſtillata, & propterea prodeſt vtraq; iſtarum aquarum immundo, & putreſcenti Iecinori, Remediumq; affert Phthiſi incipienti; Puncturæ ſimiliter lateris magno eſt iuuamento; vlcerata ſanat inteſtina; contrà calculum lumborum, & veſicæ conducit; linteolis, applicita membro alicui inflammato valenter refrigerat; antiqua demum crurum vlcera lotionibus ſanat iteratis. Glandes ipſæ ſolitariè acceptæ quoquo modo ſumantur, venenis reſiſtunt, lumbricos necant, & expellunt, vrinam cient, calculum frangunt, & maximè puluis earum, flatus quamuis tantiſper excitent, ſtranguriæ medentur; fluxus ſiſtunt muliebres; cortexq; earum particulariter in aquâ, & aceto decoctus, & emplaſtratus igni ſacro medetur; earumq; capula, ſeù calix græcè ὀμφακίς adſtringit valenter, & dentes commotos in vini rubri decocto per collutionem firmat. Prædictas Quercuum vires hoc carmine Durantes expreſſit

Io. du Choul de Qu. var. hiſt.

In Herbario lit. Q.

Deſiccat Quercus renum, minuitquè Lapillos,
Aſtringit, cohibetquè vteri muliebria, & alba F
Profluuia, & pollet contraq; venena, febreſq;
Peſtiferas: ſiſtit iecoris fluxuſq;, leuatque
Ventriculi ardores, ſcabieiquè vlcera ſanat:
Sanguini & eiecto, dyſentericiſquè medetur,
Caliaciſq; ſimul: Glandes genitalia ſanant
Vlcera, & vrinam emittunt, proſuntquè veneno
Morſibus infectis: ſimul inflammataquè mulcent.

Oſuald. croll. de ſig. rer. int.

Partes tamen Quercuum ſimilitudines rerum varias gerentes peculiariter valent ad præſignatos tollendos morbos, vt Radix ſerpentiformis, quæ lacte decocta, vel in ſubſtantiâ extrinſecè adhibita ſerpentum ictibus venenoſis ſuccurrit; ita etiam Glandes Genitalium morbos curandos reſpiciunt, immò capita ſerpentum dum æmulantur, capitalia eorundem vulnera innocua reddunt; hinc Tragus Botanicus præclarus docuit eos, qui à venenatis animantibus, aut ſerpentibus morſi, vel icti fuerint, ſiuè etiam venenum illorum quomodocunq; hauſerint vel cantharidas ſumpſerint, itaut ſanguinem mingant docuit inquam bibere Glandes in puluerem redactas, vt ſanentur, nam hoc re- G medium venena expugnat, & tollit, tam per vrinam eam protrudendo, quàm per alios modos expulſionis commodiores. Vltimas Quercuum reliquias ſi quis ſectetur carbones ſcilicet, atq; cinerem, vires medicas non modicas in illis inueniet; nã carbo querneus cum melle tritus carbunculum curare egregiè dicitur, eiuſdem quoquè crematæ Quercus optimos cineres à chymicis ductu Plinij obſeruatos in Salem virtuoſiſſimum coire certum eſt, nam apud Plinium legimus *Quercus optima, vt quæ per ſe cinere ſyncero vim ſalis reddat.* Ex eo itaq; concinnari poterunt optima, & efficaciſſima remedia corroborantia partes intimas noſtri corporis, & illas per expreſſionem quandam ab infarctu maligno liberantia; remanent modò remedia conſideranda, quæ petuntur ex Galla, Viſco, Polypodio, alijſq; ſimilibus conſiderabilioribus adnaſcentijs; vndè primò veniunt inſpiciendæ Gallæ, quæ cum æquali pondere lini ſeminis dolores ceruicis ſedant ex Plinio, quoniam ſecundum Dioſcoridem hæ debeant dupliciter coſiderari, earum quoq; vires medicæ duplicem inſpectionem requirunt, ſic enim Dioſcorides ſcribit. *Omphacitis parua quidem, ſed tuberoſa, ſolida, & nullo foramine peruia, altera plana, leuis, perforata; eligi debet omphacitis, quæ efficacior eſt, & vtriſq; vis vehementer adſtringens; tritæ excreſcentias in carne, fluxiones gingiuarum, & vuæ, atq; oris exulcerationem cohibent; nucleus cauernis dentium inditus dolorem ſedat, crematæ carbonibus donec igne flagrent, & vino, aut aceto, aut acida muria extinctæ ſanguinem ſupprimunt. Decoctum quibus inſidere expedit efficax eſt contra vuluas procidentes, fluxioneſq;. Capillos denigrant aceto, aut aquâ macerata. Diſentericis, caliaciſq; cum vino, aut aquâ trita conuenienter illinuntur, aut bibuntur, opſonijs addi debent, aut integræ in aquâ percoqui, in quâ nonnihil excoquendum eſt, quod his affectibus conferat; in ſumma his vtendum ad aſtringenda, aut ſiccanda quæ opus ſunt.* Lignum mox Viſci Plantæ in Quercubus naſcentis decantatiſſimum ingentibus, atq; copioſis præditum eſt virtutibus; nam ſimpliciter collo geſtatum & digitis circundatum contra morbi Herculei H

de ſtirp. Hiſ l. 3. c. 70.

Lib. 31. c. 7.

L. 20. c. 20.

L. 1. c. 123.

A lei venenatas auras, & proſtrationes verior eſt Hercules Alexicacus; ab eius tamen
Glutine fructus maximè cauendum eſt, ne os intret, quia maximopere exitiale
cordi, capitiquè nocens deprehenderetur, vt Nicander præmonuit his verbis *In Alexipharmacis.*

Sic miſerè afflictus vix tandem ducere preſſo
—Ore poteſt animam

Sed illi tantum extrinſecus vſurpato fidi poteſt, cum humores ex alto extrahat, di-
gerat, diſcutiat, Phymataque, auctore Dioſcoride, parotidas, & cœteros abſceſſus cum
reſinâ, & cerâ ad maturitatem perducat; cumq; Thure vlcera vetera, & malignos ab-
ſceſſus molliat, lyenemq; cum Gagate lapide, aut calce, ei ſuper impoſitum minuat; li-
gni autẽ eiuſdem Viſci Quercini ſubſtantia in aquâ vitæ bibitâ pellit febres, & apople-
xiam, aut vertiginem, & corporis tumores; cumq; Hepaticis ſimplicibus ſumptũ præ-
ſeruat à leprâ; eius puluis ſuper ſtrumas cum reſinâ, cerâ, & Galbano diſcutit puſtulas,
pannoſq; omnis generis diluit; cuius virtutes Iodochus Harchius hiſce verſibus egre-
giè compendiauit. *In Enchir. Med.*

Diſcutit, emollit, trahit, & tubercula quæquè
B *Maturat, moles indè lienis abit.*
Sic fœdâ ſcabie, & leprâ, & lentigine corpus
Fœdatum, nitidâ contegit indè cute.
Quod legis è Quercu morbum curare caducum
Viribus occultis creditur eſſe potens.

Sequitur conſideranda δρυόπτερις, id eſt Filix Quernea, polypodium dicta, de quâ
herba dicendum venit in re medica eam eſſe, quæ ad plures morbos ſanandos à medicis,
atq; pharmacopæis præſcribitur, atq; paratur, & præcipuè ad affectus melancholicos,
& ad morbum comitialem; ſaporem ipſa præfert parum dulcem, cum ſubamaricie ta-
men, auſteritateq; aliquâ, necnon aromaticitate linguam, licèt ignauiter, feriente; ca-
lefacit, atq; ſiccat, primas quoad qualitates in ordine ſecundo, facultateq; potitur humo-
res craſſos, lentos, viſcidoſq; tergendi, digerendi. ſiccandi, necnon atram bilem, & *Dioſc.lib.4*
pituitam detrahendi, verum imbecilliter; & ideò cum alijs miſcetur medicamentis, iuxtà *c.188.*
methodi medendi præſcripta, cum illa indigeat magis adiuuantibus, quam corrigen-
C tibus; ex huius herbæ radice fit principaliter ſyrupus de Polipodio ſolutiuus in noſtro *Pag.264.*
Antidotario Bononienſi nouiſſimo deſcriptus, ingrediturq; partialiter nobiliora com- *& 265.*
poſita, vt Catharticum Imperiale, Diacaſſiam, Diacatholicon, Diaſenam, Decoctio- *Antid.B.p.*
nem Epithimi Meſue, &c. Polipodio proximâ accedit Chamedrys, ſeù Quercula, ex *10.25.30.*
quâ fit Syrupus non infimæ efficacię, ad menſtrua prouocanda, obſtructiones reſeran- *57.*
das, internaq; viſcera confortanda deſcriptus in Antidotario noſtro Bononienſi nouiſſi-
mo. Muſcus tandem Quercinus, primò exilior, & albicans Coſmeticæ Medicinæ ad
pulueres cyprios componendos inſeruit, refrigerat, & adſtringit, digerit, ſomnum in- *Pag.238.*
ducit, roborat ventres, præcauet abortum; Lychenas efficaciter currat; pulmo-
nes refrigerat, adſtringit, digerit, ſiccat, abſtergit, vulnera glutinat, valet ad tabem, *Auctor ſtir.*
pectoris, & pulmonis vlcera, & ſputa cruenta. Ad vulnera, & pudendorum vlcera, *Sileſiac.*
& ad vtrunq; muliebre profluuium; dyſenteriam quoque, & bilioſos vomitus tollit;
cœtera lubenter prætermittimus, nè tædio nimio afficiantur Lectores, & quià nimis am-
pla eſt Quercuum tractatio, vſum tamen illarum in cibis peruetuſtum, & omninò anti-
quatum, quoad Homines ſaltem, ne in tantâ copiâ defectus vllus appareat, breuiſſimè
D proferemus.

VSVS IN CIBIS.

COmmuniſſimum Antiquiſſimarum Gentium victum fuiſſe Glandes conſtat apud
omnes; cum enim Panis adhuc vſus ignotus eſſet

Mortales primum ructabant pectore Glandes, *In C.Mario*

Et propterea Plutarchus dicebat Quercum inter Arbores ſylueſtres fructus copiâ, & *pag.195.*
bonitate præſtantiſſimam. Illa tamen, vbi meliorem, & ſapidiorem naturam ſortie-
batur, fiebat acceptior; & hinc M. Varro, referente Aulo Gellio in Satyrâ, quæ περὶ ἐδεσ-
μάτων inſcribitur, inter exquiſitos multarum Gentium fructus Glandem Ibericam poſuit.

Luſi-

Luſitani vetuſtiores, vt tradit Strabo, & ij, qui Montani erant, vel poſt inuentas fruges, E
ob annonæ penuriam duabus anni partibus Quernâ veſcebantur ſuaui Glande, ex qua
deſiccata, & mola ſubacta farinam in Panis vſum recondebant ad Ver, & Hyemem tran-
ſigendam; Glande quoq; Allobij Sarmatiæ Populi non incommodè victitabant, id re-
ferente in Stromatis Clemente. Glādes ob id multarum Gentium opes fuiſſe Plinius ad-
notauit; eæq; nonnullas apud Nationes adeò gratæ ſunt guſtui, vt bellaria Cereris, quia
dulces (quo pacto vina dulcia Bellaria Bacchi dici poſſunt) appellabantur. Plurimum
quidem nutriunt Glandes, quamuis ægrè digerantur frigidæ in primo gradu, & ſiccæ in
tertio, ſi Elluchaſem Arabo ſcriptori credimus, quarum temperiei correctionē coctio,
& ſaccharum inducunt. Glandiū autē cibus in genere licèt, moderatiſſimam ad ſpeciem
redactus belluinam operatur nimis fortem nutritionem, ruſticoſq; admittit ſolùm co-
meſtores; ad aſperiores quippè labores perferendos artus indurat, viſceraq; ferrea ferè
reddit. Huc ſpectare videtur illud Apollineum ad Lacedęmones oraculum, quo Glan-
diphagi Arcades inuicti pronunciabantur

Glande ſatur multâ obſiſtet tibi plurimus Arcas
Noſtra tuis non ſunt contraria Numina cæptis. F

Quibus Populis adeò placuerunt Glandes in eſum, vt ſoli dicantur inter Græcos
Frugibus inuentis auſi defendere Glandes.

Multa quidem ſunt Animalia, quæ Glandem auidiſſimè expoſcunt, atque ſectantur,
quâ mirè pingueſcunt, & in genere Auium Picæ cognominatæ Glandariæ, quæ Glan-
des ſtudiosè colligunt, terræq; recōdunt, & obruunt more formicarū. Ipſis quoq; cōtuſis
à noſtratibus Indicæ Gallinæ, ſeù mauis Gallopauones nuncupare, libentiſſimè ſaginan-
tur. Minores vlterius inter Quadrupedes Gliribus, Sciuriſq; adeò placent, vt in Arbo-
rum cauernulis, & vbi proprias incolunt ſolitarias, & taciturnas ſedes horrea ſua ditan-
tes, habeant quo famē rodant dum cætera torpent. Aquatilia ſed inter Animalia Glan-
de Piſcis veſcitur Thynnus auidiſſimè, atq; enormiter pingueſcit. Inter tamen cuncta,
quæ Glande pro cibo delectantur Animantia, illa ſunt dubio procul præferenda, quæ
magis terrena ſunt; En Roboreis inhiantem quàm maximè folijs Capram, quæ dum
fructus minimè carpere poteſt, poſtquam Arbores denudauit, arentia lambit ſaxa

—Sine frondibus Arbor
Nuda riget, lambunt arentia ſaxa Capella. G

En ſues, qui ſuas eſſe Glandes prætendunt, quas iugi grunnitu ab alijs repetere vi-
dentur brutis ipſos Glandibus fęliciſſimè creſcentes huiuſmodi cibo videmus, amplo, &
quadrato corpore, ventre promiſſo, clunibus vaſtis, craſſæ, & glanduloſæ ceruicis, ro-
ſtris breuibus, & reſupinis, carneq; ſolidâ, quæ ad murtata farcimina, apud nos Bono-
nienſes, vbi famigeratiſſima ſunt *Mortadelle* dicta, exquiſitiſſima, & perfectiſſima eſt, vt-
potè ſuauiſſima, temperatiſſimaq; & ad epulādum propriè à naturâ nobis donata, vt re-
ctè M. Varro diſcurrebat; vndè nos quoque noſtris diebus Glande veſci non male di-
ceremur, dum ejuſmodi Animalium Glandeâ ſubſtantiâ ſaginatorum, tam ſapidè ve-
ſcimur carnibus. Glās adeò proportionata eſt ſuaptè natura ſuibus nutriēdis, vt nunquā
illis nocua, vel minima ex parte fuerit comperta, ſicuti è contrà Bouillo generi perni-
ciem attuliſſe quandoq; fuit obſeruata, & eâ præſertim tēpeſtate autumnali valdè inæ-
quali, & Glandes, antequam matureſcant ſyderante, rubiginoſiſq; morboſitatibus infi-
ciente; Geoponicorum ob id prudentiſſimus M. Cato Cibaria Bubus indicens ſingulis
Iugis in Hyemem Glandis quidem modios 240. ſeruari iubebat, ſed cum ijs dimidium H
Lupinorum ſimul cum Glande in aquâ maceratorum, nè inconuenientia ſequantur, quæ
nos paucis abhinc annis in agro noſtro Bonon. obſeruauimus, dum horum Animalium
glande Hyemali impræparatâ, vitioſâque paſtorum, pleraque ex improuisò mo-
riebatur, in quorum ventribus exenteratorum plurima glans indigeſta turgens, & ger-
minans reperta fuit; Fuerat enim maxima eo anno copia Glandium, ſed prauæ diſpoſi-
tionis, cui præceſſerat fœni, palearumq; non modica caritas, vnde ruſtici cogebantur
ex abundantioribus Fructibus alere Boues; qui tamen natiuam temperiem in illis ob
ſtupefacientes ruminationis motum extinxerant, cum quo vitam quoq; ademerunt;
Suaderem ergò vt ſuibus Glandes relinquerentur, illiſq; ſolis ſeruandos eſſe huiuſmodi
Fructus villici crederent; Nimis enim diſcrepant Bouinæ, & Suillæ carnes tempera-
mento: nam illæ ſunt frigidæ in primo, & ſiccæ in ſecundo gradu, hæ verò è contrà cali-

dæ

Strabo l. 3. Geogr.
Symphor. H. l. 1. c. 7.
Lib. 16. c. 5. & 6.
Ex Aulo Gellio, & Macrobio.
Tacuino 4. Domo. 19.
Galenus lib. de Cibis boni, & mali ſucci.
Theophr. l. 2. c. 24. de Cauſis Plātarum.
Strabo l. 3. Geogr.
Gaud. Merula l. 3. mirab. f 160.
Remb. Dodon. Pempt. 6. l. 4. c. 2.
Colum. l. 7. c. 9.
Creſc. l. 9. c. 77.
Plin. l. 15. c. 29.
M. Varro l. 2 de re ruſtic. capite 4.
Comm. 4. l. de rat. vict. in al. c. 102
Cato de re ruſt. n. 60. & n. 54.
Ann. 1657 inſolēs Boum, & Vaccarū interitus ex Glāde comeſtâ

A dæ in primò,& ſiccæ in ſecundò, & propterea inſociabiles, vndè piaculum grande com-
mittunt ſubdoli ſalſamentarij, qui melancholicas, & terreas carnes ſimul cum teneris,
mollibuſq; pinſunt,nam hæ aromaticitate exiccatiua adiūcta ambroſium fiunt edulium,
illæ verò nec digna duris meſſorum ilijs euadunt cibaria; Ad Myrtum itaq; fauore ſuil-
larum Glandium canat ſyncerior quilibet ſalſamentarius, & ſuillorum Farciminum fa-
bricator, vt ſummis, & Principibus viris haud in gloriè ſeruire poſſit. Sic & ipſe mere-
bitur de ſuis mercibus ceciniſſe Martialem.

Qui Palatina caperet conuiuia Menſa,
Ambroſiaſque dapes, &c.

Et quià ſublimium Virorum dapes ad gelida nos reuocant Ganeæ pocula Græcis,&
Romanis olim familiaria, quæ nunc communiſſima ſunt; Sciendum eſt,niues in ſubter-
raneis foſſis conditas,& in ſeram ſeruandas æſtatem, non alio melius tutandas eſſe con-
trà liquabilitatem remedio,quam querneis frondibus copioſè ſuperpoſitis,cuius rei tri-
buunt inuentum Alexandro illi Magno Imperatori, qui nonniſi magna, tam animi,
quam corporis viribus voluebat. Querneis tandē Arboribus meliora quæq; ratione ci-
B bi vndequaq; ſuauiſſimi ab ipſis prodeuntis debemus; nam in vaſtiſſimis vſq; Herciniæ
ſyluæ tractibus hæ Arbores, quas ſeptentrionales ſæuiſſimæ non terrent Vrſæ, maximè
rigentes mellificarum Apum in officinas innumerabiles, atq; tutiſſimas ſe totas vertunt,
de quibus cum Heſiodo ſic concludere poſſumus.

His multum victum sellus fert montibus altis
Quernus apex Glandes, medium dat Robur Apum vim.

Immò cum Plinio, qui ſcripſit, *Robur fert Boletos, ſuilloſq; gula nouiſſima irritamenta,*
qua circa radices gignuntur; fert & mella, &c. Hæc mihi dant animum, vt varij Quer-
cuum vſus explicandi dulce melos haud ineptè ſapiant.

Hucuſq; ex vnâ pendentia munera cauſâ
Vidimus; à variâ conſpicienda manent.

Elluc elim. Tac. San. 14. Emin. Cardin. de furno lib. de coſeru. ſan. cap. 42. Hip. l. 2. de rat. vic. & l. 3. de alim. Platina de Hon. volup. & valet. li. 4. & l. 6. Lib. 8. epig. 39. Mizald. memorab. cēt. 4. nu. 76. Io. Gorop. Becan. in Gallicis lib. 5. pag. 318. Lib. 16. c. 8.

VSVS VARII.

C Militaris virtus,cum cæteris præſtet,tanquam ſtudiorum omnium etiam foren-
ſium tutamen, atque præſidium, fortibus,& nō ignobilibus inſtrumentis vti
ſemper conſueuit; Vndè Triumphales currus quernei, apud Antiquos Iouis
Inſignibus,& ſceptro exornabātur. Bellicæ quoq; Turres ambulatoriæ,quarū Temonem
Heſiodus vocabat δρῦς ἔλυμα,& alia Martis machinamēta tā oppugnatoria,quā defen-
ſiua firmiſſimis Axibus, & Trabibus Roboreis componebantur. Victoribus captarum
Vrbium,& Arcium perpetuo Quercus ligno ſimulacra in immortale decus eorundem
erigebantur; ſic quoq; vnum præ cunctis Querneum ſtipitem ad Tropbea de Hoſtibus
victis, & ſuperatis erigenda, ſpolijs induendum pretioſis perquirebant generoſi olim
milites; cuius rei meminit Virgilius:

Ingentem Quercum deciſis vndiq; ramis
Conſtituit tumulo: fulgentiaq; induit Arma.

Ex Robore Phalanta, hoc eſt Palatia fiebant antiquitus in tota, & integra orditura non
ſolum, ſed in tabulatis,tectiq; ſcandulati contextu ſchidiarum Roborearum; ex eodem
D ligno fiebant Portæ, feneſtræ, & Hercij, ideſt Portæ pendulæ, & recidentes, ſeù Ca-
tarrhactæ à verbo græco καταῤῥίπτω, quod eſt proijcio, vulgò *Saracineſche*, de qui-
bus Cæſar in comm. Ab his Iupiter Herceus dicebatur, quoniam intrà Domos, intraq;
ſepta ceù penetrale Numen colebatur. Tanta eſt Roboris fortitudo, vt igni egregiè re-
ſiſtat, alijſq; elementorum iniurijs. Robora fumus probat robuſtiſſima, quia videmus
ſudes roboreas ſuper caminos ignis ardētis tranſuerſaliter poſitos,ſuſtinenteſq; Ahenos
bullientes diù durare, vndè Virgilius cecinit:

Et ſuſpenſa focis exploret robora fumus.

Idem Roboris lignum fluuiatiles, atq; lacuſtres ad naues pangendas vtiliſſimum eſt.
Hinc apud Reuſnerum.

Fundatura rates, innataq; rupibus altis
Educat arboreum Robora denſa nemus.

Cicer. pro Mur. Plin. lib. 7. c. 56. Ammian. l. 23. Veget. lib. 4. cap 14. & cap. 19. 21. 22. 23. 11. Aen. Lucanus 3. Belli Ciu. Georg. 1. Plin. l. 16. c. 40. Reuſn. in Pom.

Calcagn. de Querneam ſimiliter Carinam commodiſſimè,& feliciter ſubiectam experiuntur Na- E
re naut. uicularij. Alexander Cornelius, vt auctor eſt Plinius, Arborem, ex quâ facta fuit na-
Lib. 16. c. uis Argo, quâ Iaſon cum Græciæ Heroibus in Colchum Inſulam vectus fuit, Eonem
39. appellauit, Robori viſcum ferenti ſimilem, quæ nec aquâ, nec igni poterat corrumpi.
Vt autem idem ſuccedat de Robore, aut Quercu in noſtrorum temporum nauibus, non
ſunt confundenda,ſimulq; iungenda diuerſarum ſpecierum Quernearum ligna;vtQuer-
Archit. l. 7. nea proprijſſimè dicta, & Eſculina Roborea iuxtà Doctrinam Vitruuij, atq; Palladij,
cap. 1. & vt durabiliora ſint, non in Vere, ſed in Brumâ cædi debent decreſcente Lunâ, alio-
De re ruſt. quin putreſcent citò, atq; contorquebuntur. In vſus porrò non tam Belli, quàm pacis,
l. 1. cap. 9. æquè apta volunt hàberi Robur, & Quercus, quamuis Roboris aliqua ſpecies nimium
ſylueſtris extremam propter ſcabritiem, & quaſi lapidoſitatem blandâ,& miti ſit intra-
Io. du Choul ctabilis arte. Domeſtica igitur vtenſilia domeſticis ſibi parabant è Quercubus plures,
de Qu. var. minus etiam rudium ſeculorum Populi non ad pulchritudinem quidem ſimpliciter, ſed
hiſt. c. 1. ad perennitatem. Lacones namq; inter alios proprias è Robore menſas volebant. Ru-
Pl. l. 16. c. ſticana ſedilia ex Quercu fieri ceperunt poſtquam ex Quercubus ipſis propè fontes a-
20. quarum exempla quædam monſtrauit Natura tranſuerſalibus in ſtipitibus nymphas in- F
Theocritus uitans ad ibi delicioſè ſedendum. *Et poſita fontana loco ſtant Numina Nymphæ*
eidyl. 1. *Quà virides præbent enata ſedilia Quercus*

Vt cecinit Theocritus; moxq; etiam ijſdem ſedilibus addi cepere pelles, dum ruſti-
Idem corum turbæ bucolicis carminibus manſueſcri ſtuduerunt ex eodem Theocrito.
eidyl. 5. *Illinc ergò canas, illinc age carmine certes*
Bucolico, pelleſq; tuas, Quercuſquè teneto.

Huiuſmoditranſitum ab agreſti vitâ, ad ciuilem, ſociabilemq; magis indicare vo-
lentes antiqui Græcorum in nouis ſolebant ſpõſalibus eum morem obſeruare, quem di-
Alex. ab Al. ximus, vbi ſcilicet. Puer, quidã dum ſponſa ad viri domum traduceretur Spinis,& Glan-
D. G. l. 2. c. 5 de Querneâ obſitus, caniſtrum panibus onuſtum deferebat, ſponſæq; præcedens
paſſim clamitabat, *effugi malum, inueni bonum*; nam quantò ſuauior eſt panis triti-
ceus ipsâ Glande, tantò commodius eſt ſedile tectum pelle,tanquam puluiuari quodam
mollius reddito ipſo ſimplici duriſſimo ligno Quercus. Circà Quercuum ligna creden-
dum eſt primos inſudaſſe materiarios fabros, vt omnis generis inſtrumenta œconomi- G
Dipnoſoph. ca conficerent. Inueniuntur calices ex Quercuum radicibus apud Athenæum memora-
ti;qui à Thericleo excellentiſſimo ſculptore fabrefacti erant. *Calicem nuper è Melandryo*
factum Thericleũ in temulentorum manibus frequentem. Hæc illius ſunt verba. E lignis
Quercus Inſtrumenta vitæ,neciſq; fuerunt eruta ſemper. Hinc Dolia habemus Quercea
pro vinis continendis excluſiua dolorum, lætitiâ,& hilaritate plena. Illinc ſontibus Ro-
Bap. M. T. 2 tæ parantur *Atque nouis tormenta modis rota Querna præaltis, &c.*
p. 215. Vndè eruditus ille appoſitiſſimè ſcripſit *Et vitæ, & mortis munera Quercus obit.*
Scaliger. Nihil eſt in hac vaſtâ Quercus, ſeù Roboris Arbore, quod vſus non faciat ad vtiliſ-
poet. c. 187. ſimos. Ijs certè, qui Quercus creſcere permiſerunt vmbræ æſtiuæ gratiſſimæ debentur,
Theocr. ceù *—Gratas pecori facturis Quercubus vmbras*
eydil. 7. Gallam ipſa Quercus ſuppeditat pro Atramẽto ſcriptorio,& pro Arte fullonia ad Sa-
Theophr. pientiam ipſam delineandam per chartas, atq; ad modeſtiam pingendam ſuper lanas.
H. Plant. l. Querneum corticem coriarij cordi habent, eoq; alacriter vtuntur ad conciliandam pel-
4. c. 7. libus diſpoſitionem quandam, quâ mediante colores illæ feliciter recipiunt, & ſpecio-
Pl. l. 16. c. 7. ſitatem ex cuticulæ corrugatione concipiunt. Cinerem inſuper Querneum ad multa va- H
Tragus de lere ſciant omnes tam nobiles, quàm agreſtes viri, poſtquam ligno eiuſdem Arboris
St. Hiſt. l. 3. vſto familiarem ad ignem valdè conferentem ſanitati fuerint vſi à Sibyllinis oraculis
capite 70. moniti. *—De Quercetis lignum ſcindetur ad ignem*
Gaudentius Ex eoq; ſalem, iuxtà Marci Varronis præcepta, in alterius ſalis penuriâ conficiant;
Merula l. 4. eoq; itidem inſpergant frumenta contrà cariem, vt perdurent; illudq; murium ca-
de mirab. uernis indant, vt noxia,& infeſta illa morti dedant Animalcula. Veterinarijs tandem, &
fol. 327. Bubulcis ea quernea relinquantur ligna, quæ in trabibus, & Aſſeribus fortitudinem
Ex Sympho craſſitiei parem habeant ad Præſepia fabricandum,& Trabales machinas, quibus medi-
riã de Hor- antibus ſoleæ ferreæ boum pedibus inducuntur, de quibus Columella verba fecit *ſed &*
tor. Hiſt. *machina fabricanda eſt, quâ clauſa iumenta, Boueſq; curentur*,&c. *Roboreis accibus com-*
Columella *pingitur ſolum*. Sed iam nos vocant Hiſtoriæ Quernææ Honores, vt ad Virtutum Præ-
l. 6. c. 19. mia facilior aditus præparetur,

HISTO-

A

HISTORICA.

GLande Querna vetuſtiſſimi temporis Homines victitaſſe veriſſimum habetur Hip. de vet.
apud omnes, nam illi *Glandiferas inter curabant corpora Quercus* med.
Qui ſub Mundi initijs, & rudimento rudes, atq; inculti incognitas fruges Lucr. de
& inexploratas diu habuere, & ideò quernâ Glande, ac fructibus, quos paſſim natura, nat. r.
è terrâ produceret victitabant in ſpeluncis habitantes, vel tecta Syluarum incolentes, & Franc. Mar.
maximè Quercuum, tanquam frequentiſſimam Arborem, & inter primas germinantẽ. Grap. de
Ob id Arcades Antiquiſſimi Gentium, queis communes erant huiuſmodi mores, cæpe- part. ad. l. 1
runt denominari Balanophagi, ſeù Glandiphagi. Refert ideò Pauſanias Pelaſgum (qui Ruell. l. 1.
Luco Quercubus quamplurimis olim conſito, poſt Neptuni templum ad Montem Ale- cap. 10.
ſium, nomen Pelaſgi fecit) cum in Arcadiâ regnare cæpiſſet, primùm nudos nactum Pauſ. in Ar-
homines, eos tuguria extruere ad ſeſe à pluuiâ, & frigore defendendos docuiſſe, & ſi- cad.
B mul tunicas è ſuillis corijs conficere oſtendiſſe, quos ab herbis ſimpliciter nudis auer-
tendo ad Glandium fructus nutrimenti melioris guſtandos incitauit, quo in more eò
vſq; ſteterunt, quo Arcas Rex Nictimi filius Regnũ illud ſuſcepit, & lætiora adhuc vi-
tæ documenta à Triptolemo Eleuſine Celei filio acquiſiuit, frumentum ſcilicet non ſo-
lùm ſerendi, ſed & panis modum, & vſum conficiendi. Cùm tam vtiles igitur forent
Quercus, nil mirum, quod Themiſtocles ex Neocle natus Athenienſis, cui propria
Virtus, patriâ etiam inuitâ, quæ plurimum illi debebat, Imperium apud Perſas para-
uit, ſe ipſum Quercubus comparabat; quoniam illis ad protectionem indigent morta- Ælianus.
les viatores, ſi fortè pluuia ingruat in itinere, tegmen ramorum eius expetentes: quod Sabellicus.
ſi cælum ſit ſerenum, eam omnes vellicant, deq; illâ quodpiam detrahere ſtudent, ſiuè lib. 6.
corticis, ſiuè ramorum; ſic eſſe de ſeipſo ſuos apud Ciues diuerſis ſub temporibus: nam
aliquando gratiam apud ſuos maximam inuenit, dum Olympiaco in conuentu, totius
Græciæ oculos in ſe conuertit, & primus Piræeum, qui portus Athenarum erat quadrin-
gentarum capax nauium, muroq; millium duorum Ciuitati coniungebatur, munijt, na-
C ualiq; poſtmodum prælio Perſas apud Salaminem deuicit; aliquando verò ingratitudi-
nem nactus eſt, vt cum à Patria, quàm tot beneficijs auctam reddiderat, ſuæ gloriæ inui-
dente, factus eſt exul, & coactus exteros adire, qui de illius Virtute bene mereri ſtu-
duerunt, inter quos Xerſes, à quo perbenignè receptus, in Ducem Exercitus maximi ad-
uerſus Athenienſes creatus non idcircò voluit de Patria ſibi ingrata vindictam ſumere,
ſed vt extremum fidelitatis in illam ſimul, & in Regem optimè de ſe meritum ſpecimen
præberet, vbi Patriæ ſuæ ingentis cladis periculum imminere vidit, tauri ſanguinem
hauriendo ſe interimere non dubitauit. Præter victum tamen & tectum, quos naturaliter
ſuppeditabant corporibus ipſæ Quercus, ſuperſtitioſè quoq; Animas tegebant, alebant,
vt Numen, & Aræ cæcæ Gentilitatis efficerentur. Has ideò pro ſuis cœlitibus obtene-
brata Ethnicorum ingenia ſolas appetere videbantur, & venerabiliter frequentare, &
abſque diſcurſu diſcurrere. Eò vſq; peruenit hæc in eaſdem ſuperſtitioſa credulitas, vt
hæc vel doctiſſimos quoq; illorum temporum illaquearet. Hinc eſt quod Socrates per
Quercum, tanquam per Numen quoddam religioſiſſimũ deierare conſueſcebat; Præte-
reà apud Græcos in more poſitum erat, vt cum Sponſa ad viri domum traduceretur,
D puer caniſtrum panibus onuſtum deferens, ſponſæque præcedens paſſim clamitando Al. ab Al.
ἔφυγον κακὸν, εὗρον ἄμεινον, id eſt *effugi malum, inueni bonum*, ſpinis, & Querna Glan- D. G. l. 2. c. 5
de coronabatur. Dũ etenim patrios lares deſerebat noua nupta poſt frugales mores, au-
ctiorem fortunam in Domo Coniugis expectabat, quam Quercini fructus à puero ge-
ſtati ex illorum ficto Numine forent declaraturi; hinc eſt, quod non niſi ad Quercum re- Tertul. in
ſpiciebant primitus homines in Numinum nominibus implorandis, vſq; ad Romano- Apologe. 25
rum primorum tempora. *Et ſi à Numâ* (Tertullianus habet) *conſcripta eſt curioſitas ſu-* Clem. Alex.
perſtitioſa, nondum tamen aut ſimulacris, aut templis res diuina apud Romanos conſtabat: in ſtrom. l. 1
nam Numa Pompilius Hebræorum ſecutus morem Simulacra Deorum vetuit. *Numa* Et Plutarc.
verò (tradit Clemens Alexandrinus) *Romanorum Rex Pythagoricus quidem erat, ex* in Numa ac
Moyſe verò adiutus prohibuit humanam, aut animalem formam Deo à Romanis tribui. Plin. l. 34. c.
Gallorum vetuſtiſſimi propterea, totieſq; celebrati Sacerdotes, & Philoſophi Druydæ 4. & l. 16.
 ſub- capite 44.

Digitized by Google

ſubter ipſas Quercus ſua Ioui Sacrificia peragebant,epulaſq; parabant,tauros immolan- E
Auent. l. 3. Annal. Boic.
tes, poſtquam aureâ falce ex celſiſſimâ, & veluti Dijs proximiori Quercu, veſte candidâ
induti demeſſuiſſent querneos aliquot ramos, quibus ſeſe,& victimas ſolemniter exornabant.
Elias Schedius de Diſ. Germ. Syngr. 2. capite 124.
Boiorum fortè ob id antiquiores Herculi Victori Bellorum Præſidi Quercus dedicabant, optimè conſcij eundem in Pouto iuxtà Heracleam duas Quercus plantaſſe (vt id pariter ex Plinio habemus) illi chariſſimas. Hinc Theodo Rex Boius Lucum, & Montem Reginoburgium Danubio imminentem ipſi Alcidi conſecrauit, vbi ſacra peragi more maiorum præcepit; ea ſylua poſteà Monachis Aymerani conceſſa tandem fuit, dum ſcilicet Boij Religionem Chriſtianam amplexi in Templa, inq; Cœnobia commutarunt huiuſmodi Quercuum loca; eodemq; ferè pacto crediderim Luco querneo, & Monti Ciuitati noſtræ Bononiæ imminenti, qui nunc dicitur S. Michaelis in Nemore, quippè Oliuetanorum in Monachorum cœnobio longè clariſſimus eſt, olim euenire potuiſſe, cum Galli Boij ijdem per quadringentos fermè annos ſuam hîc Bononiæ, ſcilicet Bojouiæ tune nuncupatæ, generoſiſſimè retinuerat; eò etenim loci Herculi
Auent. Annal. Boic. l. cit.
ſacrificantes ſuo, nobiliſſimam noſtris poſteà præbuerũt Chriſticolis anſam Bellatorum
illi fortiſſimo, fortiorem adhuc, & verè Diuum pijſſimè ſubſtituere, Diuum nempè Mi- F
chaelem Archangelum.

Cui Princeps Erebi cum Phlegethonte ſubeſt.

Barbaræ tunc temporis gentium in religione maximè cœcutientium Aræ, minimâ tamen luce crepuſculorum ad inſtar clariſſimam lucem fidei Orthodoxæ diuinabant; ità
Peucerus l. de diuinat. Tacit. l. 1. Annal.
enim diſponebantur Aræ, vt in earum medio Quercus ſacerrima omnium, ſecundum ipſos, & ampliſſima ſurgeret figuræ triangularis Myſterijs impreſſa, ſiue id Herculi Trinoctio tribueretur, ſiuè ad Iouis triſidum fulmen alluderetur; ibi aliqua ſanctiſſimæ Triadis ſemper adorandæ adumbratis in cęremonijs illis figura, quibus ijdem inſtinctu alicuius fortè Genij melioris ſic procedebant. Pulcherrimam, & omnium in Luco ſpecioſiſſimam eligebant Druydæ Arborem, & duobus illius exertis hinc indè ramis, truncoq; medio, ſeù ſtipiti ſuperiori alligatis in trina coniunctione, ibi hanc vocem *Tau* ſcribebant, idem repetentes in binis ramorum prædictorum ſuper trunco eodem exordijs, in dextero autem ramo hanc vocem volebant inſcriptam *Heſus*; in medio ſtipite *To Tharamis*, & in ſiniſtro ramorum *To Belenos*, ex quâ re Sanctiſſima, & Indiuidua Trinitas
vnius Dei, triumq; Perſonarum deſcribebatur. De Marſyliâ Vrbè loquens Lucanus G
huiuſmodi poeticè indigitauit Aras hoc pacto.

Lucan. lib. 3. Pharſal.

Lucus erat longo nunquam viduatus ab æuo
Obſcurum cingens connexis aera ramis,
Et gelidas altè ſummotis ſolibus vmbras.
Iſtum ruricolæ Panes, nemorumquè potentes
Syluani, Nymphæquè tenent, ſed Barbara ritu
Sacra Deum, ſtructa ſacris feralibus Ara, &c.
Non illum cultu Populi propiore frequentant, &c.

Tantam vlterius ſibi antiquitus conciliauit Quercus venerationem, vt Auguri ex illâ coronato, anteq; aciem incedenti ab hoſtibus parceretur, nec in illum, vtpotè virum ſanctum, tela mitterentur. Sic & pauca erant ſacrificiorum genera, in quibus aliquo pacto, vel mediatè, vel immediatè Quercus non intercederet. In ſacris Fratrum Arualium, in quibus Ambaruales victimæ pro frugum, & vini vbertate Cereri, & Baccho macta-
Al. ab Al. D G. l. 3. c. 12.
bantur, hoſtias eaſdem, dum ter circum arua (vnde nomen adeptæ ſunt) priuſquam ſa- H
crificatæ occumberent, ducerentur, multi ſequebantur clamantes, è quibus vnus in hoc magis inſtructus ſeligebatur, qui ſolemni cum ſaltatione Numinum illorum (carmine compoſito) laudes decantaret. Hic verò ad illud munus nunquam ſe accingebat, niſi prius Querno ſibi diademate caput obduxiſſet, ac ſi ſuauius cantantem illum, magiſq; probum, idcoq; Dijs chariorem, & publici voti plenius compotem ſertum illud efficere potuiſſet. Tempore etiam nondum adultæ Chriſtiani Orbis Reipublicæ tanti facti ſunt Fructus Quercini, vt Galla ex Inſulâ quadam Perſici Maris digna propter ſui tunc temporis aut raritatem, aut admirabilem magnitudinem habita ſit, vt ab Impera-
Onuphr. Panuin.
tore Conſtantino pientiſſimo, & ſacratiſſimo, dono mitteretur ad D. Petri Baſilicam in Vrbe. Habemus pariter ex iſtis Arboribus inſignes aliquot memorias, de quibus Sacrorum Voluminum paginæ nonnulla ad Hiſtoriam pertinentia continent. Inter has

ani-

Digitized by Google

A animaduertenda venit Quercus, apud quam Saul viros tres (quod futurum in rei teſtimonium Samuel prædixerat) obuios habuit. Iſaias quoq; Propheta iuſſu Manaſſe Regis (cuius à D. Hieronymo Auus fuiſſe perhibetur) ſerrâ geminas in partes diſſectus, ſepulturam inuenit ſub Quercu Rogel iuxtà tranſitum aquarum, quas olim Ezechias Rex Iacob obſtruxerat puluere. Prætereà Quercus Abſalonem Dauidi patri rebellem ſuis ramis appenſum retinuit tribus lanceis transfigendum in pœnam perfidiæ, & parricidij tentati, vt pateret quod aduerſus maximos peccatores, vel ipſæ quoq; creaturæ inſenſibiles obarmari nouerunt. Nec tunc ſolummodò ad puniendum capitale delictum, licet accidentaliter, Quercus interuenit, ſed ſucceſſiuis etiam temporibus apud pleroſquè Gentilium eodem munere, iudicibus ſic ſtatuentibus functa eſt. Deijciebantur enim ex Robore, quando non de ſaxo, qui grauioribus obnoxij criminibus capite mulctandi cenſerentur. Sed ſi ex Robore ſcelerum pœna decerpebatur, ex eodem quoquè virtuti præmium ſtatui conſueuit. E Robore nanquè rudes ad libertatem militibus emeritis, & gladiatoribus iam ætate confectis donandam excerpebantur; dum etenim rudem, ſeù fuſtem illum roboreum, quo fortaſſis pluries decertarant (teſte Lampridio) publicè B ab Laniſtâ, ideſt gladiatorum magiſtro, auctore Prætore accipiebant, ij tunc ſpectatæ conditionis efficiebantur, vnde Lyricus.

Reg. 10. Auctor Terra Sanctaſ. 141. Arg. in Iſſi, & 2. Par. 33. Al. ab Al. D. G. l. 3. c. 5. Adricom. num. 225.

Spectatum ſatis, & donatum iam rude quæris
Mecænas iterum me antiquo includere ludo.

Hor. l. 1. Epiſt.

Et Cicero, *tam bonus gladiator, tam cito rudem accepiſti?* Quare non abſurdum eſſet aſſerere, quod homines tunc temporis ad huiuſmodi Arbores cogitationem dirigentes, qui probi eſſent ad virtutem magis allicerentur, qui verò mali deterrerentur; quia

Philipp. 5.

Oderunt peccare boni virtutis amore,
Oderunt peccare mali formidine pœnæ.

Sed ſi qui ſimplici Quercino fuſte donabatur tantò meliorem facere conditionem ſuā credebatur, quantò aſperiores in bello tulerat labores, quid dicendum poſteà de ijs, ante quorum ædes Quercus integras in vrbibus regio permiſſu plantatas videre erat? Hæ certè totius populi admirationem ſimul, & obſequium Domino ſuo cōciliare valebant. Inter eos, qui primitus hoc priuilegio gauiſi ſunt, is fuit Auguſtus Imperator, qui Palatinæ C nomen Quercui proceriſſimæ antè ſuarum ædium fores in aera ſe ſe tollenti voluit imponi, glorioſiſſimo inſcriptæ titulo OB CIVES SERVATOS, vnde Sulmonenſis Sireni præberetur anſa perbellè canendi.

Cauſa ſuperpoſita ſcripto teſtata corona
Seruatos Ciues indicat huius ope.
Et Iouis hac, dixi, Domus eſt, quod vt ipſe putarem
Augurium moniti Querna corona dabat.

Triſt. libro 3. el. 1.

Cum vtiq; maximam nobilitatis notam hac ratione præſeferre crederentur Quercus, factum poſteà fuit, vt mos huiuſmodi dudum in minori Britanniâ vigeret, vbi Quercus, quas in Ciuitate ſtudioſè alebant, nonniſi ante nobilium ædes poterant detineri, nam ideò nobilitatis indices, & teſtimonium erant irrefragabile, adeò vt qui Quercubus priuaretur, omni etiam ſpoliaretur dignitate, & exiſtimatione vitâ longe chariore, quia in illis apparebat Generis vetuſtas, & præclara etiam dignoſcebantur nomina, ita vt ſupplicium ignominioſum eſſet illis priuari. Aliæ aliâ de causâ Quercus famoſæ traduntur. Fuit enim Arpinatum vaſtiſſima Quercus Mariana dicta, ad cuius vmbram Cicero tam D commodiſſimè diſputari poſſe cenſebat, vt in illius propterea laudem Poema expoſuerit elegantiſſimum. Superiore pariter ætate quædam Quercus apud Bituricès in nemore Tronſae adeò vaſta per omnes dimenſiones viſa eſt, vt illius portentoſa magnitudo Franciſcum Galliarum Regem Chriſtianiſſimum permouerit ad eam crebris palis circunuallari iubendum, & ipſe quandocunq; venaturus illac trāſiret, eiuſdem contubernio valdè delectabatur. Alia ſimiliter Quercus altiſſima in Luco Martis in Ponti finibus apud Colchidem Regionem erat, in cuius ſummitate ſuſpenſum vellus aureum teſte Apollonio Rhodio videbatur. Habemus etiam identidem Quercubus nedum numen attributum eſſe, ſed & ipſas numinibus conſecratas, nam ſicuti Eſculum Sacrauere Ioui, ſic & Quercum Pani dicatam fuiſſe à Garete Fluuio Stadijs decem refert Pauſanias in Arcadicis. Illud autem quod ad Dodonam Vrbem attinet Quercuale non eſt prætereundum, vt potè hiſtoricum, & haud inepti parergi locum hic occupaturum. Iuxtà

ergo Dodonem Chaoniæ Vrbem Iouis Quercualis nemus diù celeberrimum fuit, in E
Pompon. quo templum & fons aderant eiuſdem Numinis in tutelâ, eidemq; ambo ſacrata, cuius
Mela. lib. 2. fontis, & ſi frigidiſſimæ aquæ, vino tamen erant ardentiores, nam faces extinctas è
Herodotus. directo poſitas procul accendebant. Ibi etiam duæ Columbæ ſuprà binas Quercus reſi-
dere dicebantur, quæ reſponſa dabant, & quarum altera Delphos tranſuolauit ad tem-
plum ſcilicet Apollinis: altera verò Ammonij Iouis fanum in Africà petijt; ſed re vera
Columbas illas duas nil aliud fuiſſe crederem, quam fatidicas Fœminas, quæ linguâ
Theſſalâ futura prædicentes Columbæ deorum dicerentur, quæ ad alia loca poſtmodũ
ſeceſſerint, vt plures fallere poſſent gentes Dæmonum aſtibus heù nimium dementatas.
Nec piget hîc aliquid de Quercu, quæ perpetuo foliorum honore decorabatur, in me-
L. 16. c. 21. dium ex Plinio adijcere. *In Thurino agro, vbi Sybaris fuit* (ſic ille fatur) *ex ipſa*
Vrbe proſpiciebatur Quercus vna nunquam folia dimittens, nec ante mediam æſtatem
germinans; idq́, mirum eſt Græcis auctoribus proditum apud nos poſte à ſileri; nam locorum
tanta vis eſt, vt circà Memphim Ægypti, & in Elephantine Thebaidis nulli Arbori deci-
dant, nè vitibus quidem. His tamen omnibus elegantia non cedunt, quæ ad hiſtoricam
Quercuum, & eruditam lucubrationem concernentia tradit Goropius. Morem anti- F
Gallicorum quiſſimum in Galliâ adhuc perdurantem, originemq; à druydis trahentem huiuſcemo-
lib. 5. p. 127 di (ſcribit ille) obſeruari. Diſcurrunt Iuuenes ipſo anni exordio per vicos oſtiatim vo-
ciferantes *Au guy l'an neuf:* voxq́, *Guy* priſcæ Gallorum Druydarum vocis veſtigium,
cum ſignificet viſcum, hoc intendunt vociferatores.

Ad viſcum Druydæ; Druydæ clamare ſolebant.

Ad viſcum, ad rem ſcilicet ſacram, ad viſcum, hoc eſt ad doctrinas & capeſcendas, & diſ-
ſeminãdas, cum Druydæ ipſi antiquiſſimi nil viſco ſacratius haberent, & cum illorũ pro-
prium eſſet populis doctrinas propalare. Idem vidẽtur omnes replicare quotannis, & in-
nuere Gymnaſiarchæ in ſtudiorũ inſtauratione, dũ orationes haberi iubent incitatorias,
& excitatorias ad bonarum literarum ſtudia. Sic nos Bononienſes in noſtris inſtitutis
melioribus, & conſuetudinibus habemus, in ijs præſertim, quæ à Carolo Magno reſti-
Gherardacius in hiſt. Bonon. libr. 1. anno 777 tuta, & reſtaurata fuerunt; qui verè Magnus Imperator ergà tenuioris fortunæ diſcipu-
los ſtudioſiſſimos, & ſapientiam probè adeptos hæc verba non ſemel protulit. *Vos qui-*
dem macti virtute eſtote filioli pientiſſimi, qui noſtro imperio grauiter defuncti eſtis, ve-
Auentinus l. 4. Annal. Boiorum. *ſtra erunt Sacerdotia locupletiſſima, & Pontificatus maximi. Ego vos in aulam adſciſco,* G
ex vobis Senatores cooptabo, vos in album Prætorum, & Patrum curiam adlegam. Con-
trà verò in Nobilium liberos à ſtudijs abhorrentes literarum hæc verba fulminabat. *At*
vos comatuli, & delicatuli freti opibus, & ſplendore parentum, noſtram Maieſtatem
ſpreuiſtis: vitia, otia, luxum, & inertiam bonis literis, & virtuti, contemptu decre-
ti noſtri prætuliſtis. Deum ergò immortalem teſtor, nihil penitus commodi, honoriſq́, à
me ad vos prouenturum; quinimmò edam in vos exempla, niſi reſipueritis, & negligentiam
diligentia expiaueritis. Præter propter notarunt aliqui neoterici obſeruatores rerum,
& Vrbium, quod huc pertinere videtur, apud Belgas lignum Quercinum in vſu eſſe, vt
aquæ inijciatur, ibiq; per annum integrum, vt duritiem, gratiamq́; coloris acquirat.
Sed ampliſſimum, & nobiliſſimum, longèq; glorioſũ Armamentarium nauale Venetum,
quod illi Populi lingua genuina vocant *Arſenale*, Querna diu probata vult aquis mer-
gentibus ligna pro nauium fabricis probatiſſimarum, & inculpabilium. Eàdem penè
de causâ, nempè quià ex madefactione robuſtius fit lignum Querneum, permoti fuere
nedum noſtri recentiſſimæ ætatis artifices, ſed vetuſtiſſimi quoq; ad ſeligendas ſcandu- H
las, hoc eſt aſſerculos, ſeù laminas ex ligno vt plurimum Quercino, ſeù roburno omniũ
aptiſſimas ad tecta conſtruenda, vt factum fuit apud Romanos per ſeptuaginta, & qua-
dringentos annos. Accipiebant iſti ſpiſſiorem Roboris medullam, quæ atrum ab aliqui-
bus dicitur, & cor, ex hacq; materiâ ſcandulas ſecabant. Has ſcandulas Italico ſermo-
ne melius exprimere non poſſemus, quam per nomen ab illarum Artificibus, & Fabri-
cantibus eiſdem propriè impoſitum, *Lambrecchie* videlicet, quaſi ligna, quæ lambit im-
ber ſuper tegulas decurrens. Duas adhuc hiſtoriolas in lepidum huiuſce tituli corona-
mẽtũ afferre non tædebit, vtpotè quæ nonnihil fortaſſis notabilis præſeferunt. Athletã al-
tera nimis audacem; altera paſtorem, ambos à Quercubus, licet diuerſimodè morti ex-
poſitos exhibebit. Milo Crotoniates pugil, & luctator, alioqui celeberrimus, cum
proprijs nimium fideret viribus, quibus aliàs maximè pollere cognitus eſt, dum in

olym-

A olympico certamine taurum ictu nudæ dexteræ occidiſſe fertur. & infatigatus illum per ſtadij ſpatium humeris baiulaſſe, totumq; eodem die abſumpſiſſe; is hiantem pariter Quercum omninò ſcindere poſſe ſibimet perſuadebat: quod opus aggreſſus, & vi, quá potuit maiore diſciſſas partes aliquantum quidem ſe mouit, ſed hæ violentiſſimo impetu ab illius nixu laborioſiſſimo in ipſo ceſſationis inſtanti ſe liberarunt, eodemq; tempore Milonis manus hinc inde conatu deficiente conſtrictas arctiſſimè illaquearunt, à quibus lignis lethalibus ſibi catenis, cum ſeſe extricare, & liberare minimè potuiſſet, à feris dilaniatus tantæ audaciæ pœnam effugere non potuit, vndè Satyricus

—— Viribus ille
Confiſus peryt, admirandiſq; Lacertis. *Iuuen. Sat. 10.*

Ab hac expeditos nos ad ſe vocat Amyntas paſtor quidã, qui(vt referũt hiſtoricè nõnulli Scriptores) nimium ſolicitus in ſaginandis ſuis porcis, aſcendit Arborem glandiũ pondere curuatam, ex quâ nimiâ ſui ponderoſitate cadentes glandes, cadendo ſecutus in terram decidit præcipitanter, & ſimul cum ramis fractis membra propria miſerabiliſſimè frangi moriendo perſenſit. Illius verò pater irâ ſimul, & pietate concitus exci-
B ſam eam Arborem in rogum extruxit, vt vrendo corpore filij pœnas illa daret, ac ſi capax futura eſſet ſupplicij Arbor, quæ culpæ capax eſſe minimè potuit. Hunc caſum Bilbilicus Vates his verbis expreſſit elegantiſſimè.

Indulget pecori nimium dum paſtor Amyntas, *L. 11 ep. 42*
Et gaudet formâ, luxuriâquè gregis.
Cedentes oneri ramos, ſyluamquè fluentem
Vicit, conceſſas ipſe ſecutus opes.
Triſte nemus diræ vetuit ſupereſſe rapina,
Damnauitquè rogis noxia ligna Pater.

Hiſtorias Clio canit inclita ſimiliter veras, admirabiles autem Citharœdus Apollo in Quercus præduro pulſet ligno à falſitate plurimum abhorrens, atq; à fictionibus, illam Tzetzis non admittens de Lynceo ſecundum Pindarum videntem per truncum Querneum, æquè ac per ſpecillum quoddam *Ionſt. in Thaumatogr. Admir. de meteor. cap. 10. Chil. 2. numer. 48.*

Lynceus autem oculatiſſimus omnium cum eſſet hominum,
C *Conſpicatus in cauâ Quercu Caſtorem, & Pollucem.*

M I R A B I L I A.

MVlta in Quercuum, & Roborum Arboribus habentur admiratione digniſſima; Magnitudinem ſcilicet, Ætatem, Vires, & Accidentia varia earundem Arborum ſi ſpectemus. Magnitudo in primis immenſa Quercuum ingentem captat admirationem, quemadmodum illa fuit, quæ Campum Martium occupabat olim palis in Orbem vallata, ſubquâ Federico III. Imperatori anno 1472. epulum fuit datum, aliæq; quarum in Hiſtoricis aliquæ ſunt memoratæ. Tam Vaſtæ reperiuntur Arbores huiuſmodi Septentrionalibus in Regionibus, vt videantur quodammodò inuidere maioribus eleuationibus Poli ſuas altitudines. Ibì vt recenſet Plinius Querneas eſt videre Arbores, quæ *ſuffoſſa fluctibus, aut propulſa flatibus vaſtas amplexu radicum inſulas ſecum auferunt, atq; ità librata ſtantes nauigant ingentium ramorum armamentis; ſæpè*
D *territis claſſibus noſtris, cum velut induſtriâ fluctibus agerentur in proras ſtantium noctu, inopeſque remedij illæ, prælium aduerſus Arbores inirent.* Quercus Libani montis altiſſimi Phœnicis in Syriâ, & termini Aquilonaris terræ promiſſionis, vt proceritate, ita & odore admirabiles erant. Illarum etenim Muſcus ſuaueolens magno apud mercatores in pretio habebatur, ex quo puluis ille Cyprius dictus, tanquam gratiarum insigne ornamentum, conficiebatur, caput corroborans, blandum inducens ſoporem, & nimias omnes fluxiones compeſcens. Sylua Hercinia vaſtiſſima in partes præcipuè quinque diſtributa, quæ dicuntur Bacenis, Semana, Martiana, Gabreta, & Boemica, Quercus alit, quæ ſerrâ diſſectæ Camelati panni vndoſi formam affabrè effictam, ſeù delineatam exhibent, ex quarum Tabulatis Thalami ornantur, quæ an ſint Tigrina, vel Panterina ligna antiquorũ ambigi poteſt. Non eſt equidẽ nouũ Quercus mille propter varietates dici poſſe pulcherrimas, nam tot ſpecies monſtroſorum fructuũ parit, vt ipſam defati-

ap. Metho. cap. 159. *Lib. 16. c. 1.*

gare

gare videatur admirationem, illud autem monſtroſiſſimum apparet, quod ſola Quercuum vmbra adeò ſit ſalutaris, vt ſonticas aliarum Arborum vmbras corrigat, malorumque ab his introductorum excludat viuentium è corporibus congeriem; nam à fide digniſſimis viris accepimus quendam ruſticum noſtris hiſce temporibus fuiſſe, qui ſub vmbrâ Nucis dormiens paralyſim crurum, & lumborum contraxerat, & ſub vmbrâ Quercus poſt aliquod tempus ſoporatus, à reſolutione prædictâ liber euaſit, à vì fortaſſis neruorum admirabiliter confortatiuâ, quod de feliciori, & veriori Quercu intelligendum eſt, non autem de illâ ſpecie gratijs deſtitutâ, & fulminibus obnoxiâ, cuius non ſolum carbo, mortua ſcilicet vmbra, ſed viuens quoq; foliorum obſcuritas inutilis eſt. Suprà magnitudinem, & vires Quercuum Productiſſima Ætas mirabilis exiſtit, hæc decuplo longior Phœnicis, licet Fabuloſi, ætate creditur. E

Vir. in app.

Multiplicat nouies Phœnix reparabilis Alcs,
Quam vos perpetuò decies præuertitis æuo
Nymphæ Hamadryades, quarum longiſſima vita eſt.
Hi cohibent fines viuacia fata animantûm.

Oleaſtr. in C. 18. Gen. 2 Chriſt. Adricom. in Theat. Terræ Sanc. Tr. Manaſſe, 2. n. 23. Tom. 1. Adag. ſacr. adag. 857. num. 784. excurſu 134. Alb. Cranz. l. 4. Vandal. c. 22.

Ab hac prolixitate vitæ non abhorret Sacræ Scripturæ interpretum teſtimonium, dũ apud hos legimus Quercum illam, ſub quâ Patriarcha Abraham hoſpitatus eſt Dominũ in Valle Mambre ſex ſtadijs ab Hebron diſtante, vſq; ad Conſtantini tempora vixiſſe: quæ, ſecundum Nouarinum, Hoſpitalitatem, & munificentiam ſignificat, vt è contrà Quercus Baſan peuerſitatem denotat, quia ſub illa duo Porcorum millia Chriſti Domini Noſtri permiſſu in mare præcipitata ſunt. Aldenburgenſes Vandali vetuſtiſſimas inter Quercus ſacratas numini cuidam ſuo *Prone* dicto aliquas habebant, in quibus longiſſimæ notatæ conſpiciebantur ætates. Quercus item duas in Ponto circà Heracleam ab Hercule ſatas plura ſecula ſuperaſſe ſcribit Plinius, itaut Quercubus incredibilia penè accidere poſſe credendum ſit; non erit propterea difficilis cognitu verſio virtualis ipſius Quercus in ſalem maximè ſolubilem; ex ſalis quadam Fodinâ in Tranſiluaniâ habetur de medio ſale exciſum fuiſſe ingens Robur trabi ſimile, tantaq; duritie, vt nè ferro quidem cederet, ſed idem extrà fodinam extractum paulò poſt in cinerem velut abijſſe, nam totum illud lignum in ſeipſo toto ſalem conceperat, retenta figura & accidentibus ligni ſuperficialibus intrà ſalis ſphæram, extrà quam totum etiam in ſalis ſolubilitatem fuit reſolutum. G Metamorphoſes certè plures ſubit Quercus, & patitur inſignes admodum; Theophraſtus ait in eâ Lauri Plantam viuere, quæ ceù Daphnidrys quædam à Poetis prædicari poſſet. Supremũ videtur admirabilitatis attingere id, quod referunt Albertus, & Io. Baptiſta Porta de Quercu in Vitem mutabili. Inquit enim hic: in Terrâ Alumniâ Ramulos Quercinos, ſi terræ pangãtur, trãſmutari in Vites bonum vinum ferentes, & aliquando præciſas Arbores veteres in vineas degenerare; ſed quod non ex manentibus quibuſuis ſurculis fiant Vites, ſed ijs putreſcentibus, cum natura terræ mixtis tantum illi abeant in Vitis naturam. Plinius quoq; tradit in Coo. Inſula ex diuerſarum Arborum floribus, & præcipuè Quercus in terram decuſſis vermiculos generari, qui terreno halitu calidiuſculo, & præuia putredine aliqua animati, fiunt Bombyces, qui ſtamina pro veſtibus fabricandis producunt; vnde illa Vidæ Cremonẽſis Poetæ adm. eruditi obſeruatio de folijs Quercuum tenellis, quæ ſuccedaneæ ſint Celſi frondium pro Bombycibus alendis, eſt valdè conſona intimis rerum proprietatibus, & relationibus virtutum ſecretiorum. Felicitatis quandam eſſe ſpeciem hæc mirabilia nouiſſe compertum cuilibet eſſe poteſt rerum noſcendarum curioſo; ſed Horatiani illius dicti H minimè oblitus idem ſciat veriorem in legibus obſeruatis regnare Beatitatem; per Leges igitur veri. *Sic agitur cenſura, & ſic exempla parantur.*

Plin. l. 16. c. 44. Theoph. l. 2 H. pl. c. 23. Porta Mag. nat. l. 3. c. 2. L. 11. c. 23. de Bombyce

Horatius. Ouid. l. 6. Faſt.

vnde Querneas audire Leges te præpares Lector.

LEGALIA.

Plato de Regno. Plut. in cõuiu. 7. Phil. Plin. l. 16.

LEgem eſſe veritatis inuentionem nos docuit Plato, vndè Ciuilia iura naturæ moribus conformia eſſe debent, alioquin violari poſſunt; illam ideò XII. Tabularum Legem obſeruabiliſſimam eſſe crederem, quæ naturæ ad normam lata fuit. GLANDEM IN ALIENVM FVNDVM PROCIDENTEM COLLIGERE

FAS

A FAS ESTO, niſi enim quis volens proiecerit rem propriam, atq; neglexerit, dereli-
queritq; non eſt priuandus illius Dominio; illiq; Prætoris rectè acceſſit edictum, quo *Iabol. Caius*
ſanciebatur, vt tertio quoq; die quiſq; Glandem propriam, quæ in alterius fundum ce- *I.C. de verb.*
cidiſſet, legere, & aſportare indè poſſet, AIT PRÆTOR GLANDEM, QVÆ EX *ſign. Vlp.*
ILLIVS AGRO IN TVVM CADIT, QVO MINVS ILLI TERTIO QVOQVE *I.C. ſub tit.*
DIE LEGERE, AVFERREQ; LICEAT, VIM FIERI VETO; eiuſdem Legis memi- *de gl. leg.*
nit Iulianus I.C. qua quis tenebatur ei, cuius Glans in ſuo fundo ab Pecore immiſſo de- *L. x. ff.*
paſta fuiſſet. Vt autem nemini fiat iniuria, damnumuè inferatur, Alia xij Tabularum
Lex furtiuam Arborum cæſionem diſtrictè vetabat; SI TIBI FVRTIM ARBORES
CÆSÆ SINT AGITO; & alia manifeſtam, & apertam earundem Arborum cæ-
ſionem iubebat, ad vmbram ſcilicet vicino agro noxiam ſubmouendam, atq; ſubdo-
lam radicum in agrum vicinum immiſſionem excludendam. SI IN AGRVM AL-
TERIVS ARBOR IMPENDEAT VSQVE AD XV. PEDES A' TERRA AL-
TIVS COERCITO: ET NE VMBRA ARBORIS VICINO PRÆDIO NOCE-
AT XV. PEDES ALTIVS RAMOS ARBORIS CIRCVMCIDITO. Huic ſi-
B milem legē inter Statuta noſtræ Ciuitatis Bononiēſis antiqui noſtri Progenitores poſue-
runt; quâ iuſtiſſimè iubebant nè alere quis poſſet propè cultos agros, & præcipuè fru- *Stat. Ciu.*
mentarios, atq; vineta, ſylueſtres, nimiſq; vaſtas Arbores, quemadmodum ſunt Robo- *Vol. 2. l. 4.*
ra, & Quercus, tanquam priuatum non ſolùm, ſed publicum fertilitatis Bonum deua- *Rubr. de Fl.*
ſtantes, & propterea ſeruandam eſſe trium perticarum diſtantiam ſub pœnâ XL. Soli- *Rou. &*
dorum Bononienſium (qui totidem modernæ Libræ exiſtimari poſſunt) præter earun- *Querc. non*
dem Arborum remotionem. Statutum tamen hoc noſtrum Bononienſe, quiâ non erat *retin. &c.*
de illis Arboribus intelligendum, quæ ſeriem Terminorum, & Limitum componunt
Decumanorum, abijt ob hoc in deſuetudinem, & ſic Quercus ampliſſimæ, Populiquè
procerrimæ permiſſæ vbiq; fuere, ſtante illarum maximâ vtilitate pro alendis pecori-
bus, ſeù pecudibus, atq; pro Ædificijs, reſpiciendo fortaſſis ad Legem illam Antiquorū
Romanorū, quę dicta eſt Lex Peducea de Terminis, quæ iubebat Terminos imponi, vbi
non eſſent; Lexq; Alliena, quæ Terminos decumanos intactos volebat; itemque Lex
Fabia de Terminis LIMITES DECVMANI VT FIANT, TERMINIQ; STATV-
C ANTVR CVRATO, hiq; termini maximè viſibiles erant Arbores, præter ipſos lapi-
pides. *Iuxtà L. 1. 2. 3. ff. de Termino mo. & L. 1. C. de accuſat. ap. Paul. libro. 5. ſen-*
tent. titulo 22. Terminorum horum officium publico intererat eſſe patens, & mani-
feſtum, nam diſtinctio agrorum, qui decimam partem frugum domino debebant, ne-
ceſſaria videbatur internoſci per Terminos hoſce decumanos dictos antiquiſſimis vſq; *Num. 18.*
à Temporibus Moſeticis, cum decimarum pendendarum initium in Iſraeliticâ Republi- *Leuit. 14.*
câ originē habuerit. Nec alia de causâ dicere poſſumus prædictum Bononiēſe Statutum *26. 27.*
à multis iā ſeculis deſijſſe practicari, vt notat Gloſſa eiuſdem ſub his verbis *aſſerunt pra-* *Deuteron.*
ctici nunquam fuiſſe obſeruatum hoc ſtatutum, licet pluries fuerit intentatum, & per to- *14. 18. 26*
tum comitatum videmus contrarium obſeruari, aliàs totus comitatus turbaretur, niſi quiâ *Lit. C.*
publica vtilitas iam viguit, & viget habendi Arbores ingentes, & præcipuè Quercus
Terminales pro ædificijs ſubterraneis, vt ſunt Molendini varij, & Filatoria ſericea,
quamplurima in noſtra Ciuitate; & propterea Statutum illud practicabile ſolum remāſit
de Arboribus magnis auferendis circà domos, & Areas *in Rubr. de imped. Ar. toll.* Vbi
à Gloſſa variæ afferuntur Doctrinæ in illius confirmationem, & præcipuè ſuper verbo
D *Plantata* tali pacto. *Hoc idem eſt, de Iure communi ſpeciali fauore fructuum, & Arearum,*
vt eſt caſus in L. F. §. Fi. C. de ſeruit. & aqua, vbi prohibetur ædificari altius, vel alio
modo verſari, vt idoneum ventum, neceſſarium ad triturationem infringat. Ang. in L.
Imperatores, ff. de ſeruit. vrba. prædiorum. Iaſ. in L. ex hoc iure col. 2. de Iuſtitiâ, & iure.

Sed quiâ loco non ſolùm, ſed tempori valde proſpiciendum eſt in naturalibus Legi-
bus, atq; in ſequentes Leges Arboreæ maximè conſiderandæ ſunt ciuilibus, nam ſi datur
tenellis in fœtibus Animalium faſcinum oculorum pollutè intuentium,

Neſcio quis teneros oculus mihi faſcinat agnos. *Virgil. in Ecl. 3.*

Quod quidem maximè nocet vitalibus principijs, nimium de facili extinguendis, vti
ſtigmata quoq; altius impreſſa in ijſdem pueris, quæ ſuprà ætatem turpiſſimè, & dam-
noſiſſimè creſcunt, vt gibboſitates, mutilationeſquè, ità in re plantariâ accidere tenen-
dum eſt; & ideò Leges Colonicæ de Syluis iuſtiſſimè cauerunt, ne in Agro Surculario

Caprę

Con. Hereſb l. 2. de reru. p. 397. Plin. l. 16. c. 10. Hiſtor. lib. 2. cap. 10. Aul. Gell. l. 2. c. 24.

Capræ paſcantur, nam quas ſtirpes ſemel arroſerint Capræ, eas quaſi veneno infectas E relinquunt lethali, quo plantæ perduntur vlcere ſubſecuto; maximam propterea ab Agris ipſis Auctoritatem Vrbanæ cæpere Leges, quemadmodum Lex illa celebris in Eſculeto, ideſt loco Roboribus pleno, à Quinto Hortenſio Dictatore lata; ipſe enim cũ Plebs ſeceſſiſſet in Ianiculum tantæ Auctoritatis, & ponderis eam fecit, vt quod ea iuſſiſſet omnes Quirites tenerent. Apud Indos habetur ex Diodori teſtimonio capitale fuiſſe Agricolas ipſos lædere, nam cum ipſis omnes fructus terreni peſſundantur, qui fructus ſunt humanæ libertatis, & innocentiſſimarum opum Ærarium feliciſſimum, & ideò nulla vnquam fuit Lex, quæ vſum illorum œconomicum, vt habetur ex Liciniâ Lege, coercuerit: multæ tamẽ fuere Leges varias apud Nationes, à quibus fructuum ſuam bonitatem nundum aſſecutorũ perſecutores damnati ſunt vtpotè, qui tempora ab Agricolis dicta pro collectione fructuum audent temerare. *Omnia Tempus habent,*

Sed tamen & Quernas Glandes tunc ſtringere tempus, &c.

Virg. Georg. libro 1. Stat. Ciu. Bon. l. 6. ſub Rab. de acerbis fruct. non vendendis.

Glandes etenim Autumnali tempore medio, & non ante legendas eſſe præcipiunt Geoponici, ad quos reſpicientes Ciuiles Legiſlatores fructuum acerborum collectionem, & venditionem vtiliſſimè prohibuere. Et Colonus Cuſtos Agri tenetur ſeruare F fructus ſuper Arboribus ipſis, vſq; ad perfectam maturitatem, quia non ſolùm colere, debet, ſed diligentiſſimè cuſtodire Domini fundum, & quidquid in eò tenetur de damno dato ab inimico ſuo, etiamſi ſine propriâ culpâ proceſſerit inimicitia, non tamen tenetur de damno illato ab inimico vicini *L. ſi merces §. culpa. cum Glo. & Bart. ff. locati, & in L. in his in prin: ff. ſo. ma. per Bart. & Doct. poſt. Glo.* vt autem æquius obſtringatur ad prædicta Colonus poteſt prohibere intrantem in agro *L. Dinus ff. de ſeru. ruſti. prad.* & poteſt expellere pecora de fundo, & includere pro emendatione damni, non autem occidere *L. Quintus ad L. Aquil. L. Qui ſeruandorum ff. de præſcript. ver.* poteſtq; fructus, quoſquis ſurripuit auferre per *nota. in L. ait Prator §. ſi Debitorem ff. de his, qua in frau. credit.* amplius poteſt capere damnum dantem, vt teſtibus cognoſcẽdum oſtendat *L. capite quinto ff. de Adult.* atque ad Iudicem ducere furem eundem fructuum *L. interdum §. qui furem ff. de fur.* etſi fur ſeſe defenderit, acriterq; offenderit colonum, tunc poteſt impunè occidi: nam legitimè certantem pœna effugit, Præmiaq; ſequuntur, Hinc coronæ debentur ijs, qui nobiliora ex propoſito ineunt certamina; De G huiuſmodi ergò Querneis pro humanâ comparandâ Gloriâ Pretijs Coronarum nunc agamus.

VSVS IN CORONIS.

Balbus de coron. c. 13. Plut. in Sympos. Apul. Aſ. aur. Plut. in C. Mar. pag. 195. Claud. in lau. Stilic. paneg. 3.

QVamuis in genere Coronarum Palma Arbor, ſibi ſuprà cæteras Arbores Palmam præripere videatur, cùm ipſa victoria Palmaris appelletur, corona tamen Quernea πολίτικος στεφανος, dicta, hoc eſt ciuica, plurimi ſemper eſt habita, quæ non ex aliâ Arbore, quàm Quernâ, teſte Seruio, fiebat, tũ quià vbiq; in promptu militantibus ſit hæc Arbor, tum quià Ioui vrbis Tutori ſacra erat, vndè meritò ſeruanti ciuem is honor confertur, tum etiam quià vita primitus in hac Arbore conſiſtebat, cui murales, vallares, & roſtratæ libenter ceſſere, quinimmò Palmares vires à virore Quercus initia non ſolùm, ſed & incrementa ſumpſiſſe videntur, dum non alio meliore auſpicio, quàm Quernei coronamenti in caſtris victoriæ à militibus pararen- H tur.

Mos erat in veterum caſtris, vt tempora Quercu
Velaret validis fuſo qui viribus hoſte
Caſurum potuit morti ſubducere ciuem.

Claud. Parad. ſymbol Heroic. 172 Claudianus in Ruf. l. 2.

Quod vt Symbolicè ſignificaret Paradinus, Ciuicam eiuſcemodi coronam ex Querceis folijs, ac faſtigijs textam adduxit cum lemmate SERVATI GRATIA CIVIS. Nec glorioſiori Gloriâ ipſa ornari poterat amictu, quam Querneo, cuius auctor primus Prometheus perhibetur

Gloria veſtitâ ſpolijs donabere Quercu.

Primos certè promerebantur honores, qui ciuicam Coronam ſudoribus proprijs ſibi adſciuiſſent, nam nullo natalium habito reſpectu, intimiorum quoque, ijs ius competebat in ludorum ſpectaculis ſedendi apud Senatum: Antiqui Sacerdotes facti sin Ambarua-

A rualibus corona Quernea redimiti, non alia de cauſa incedebant, niſi quià ſalus ciuium,
in agrorum vbere prouentu magna ex parte conſiſtere credebatur, & ideò meſſis opti-
mæ in auſpicatiſſimam expectationem religioſè aſſumebantur, iuxtà illud

---- Nequè ante — Falcem maturis quiſquam ſuppon at ariſtis, Virg. Georg.
Quam Cereri tortâ redimitus tempora Quercu l. 1.
Det motus incompoſitos, & carmina dicat.

Hiſcè Querneis coronis propitia ſibi Numina ſua reddére credebant Ethnici. Quer-
neam ideò coronam ſingulis annis Mineruæ Domitianus Imperator offerebat, quâ
Bonas Artes, quæ populi ſunt felicitas, in Vrbem aduocare, ibiq; conſeruare ſperabat, &
Romanam veluti alloquens Iuuentum Ouidianum illud non ſemel replicare videbatur.

Diſce bonas artes, moneo, Romana Iuuentus. Ouid. l. 1. de

Corona Quernea, vel etiam Eſculeà Iupiter coronari ſolitus erat, dum illi nectaris arte Aman.
oblatio fieret, vt nil illi deeſſe ad ſuauitatem indicaretur. Luna quoq; ſub Hecates, & Idem 8.
Triuiæ nomine dicebatur *Sacra Triuia coronata Quercubus plurimis*, vt canebat So- met. fab. 4.
phocles in Rhizotomis. Eadem corona inferis pariter Dijs offerri conſueſcebat ob di-
B uitias, quæ ab ima tellure, in quâ radices altius iaciunt Quercus, quæruntur, & quæ ad Al. ab Al.
ciuilem adipiſcendam felicitatem non modicum conferunt. Aræ inſuper in ſacrificijs d. G. lib. 4.
antiquorum coronabantur Quercu, & non ſolum apud Græcos, ſed apud Germanos, c. 17.
& Celtas. Quarè Apollonius *Circum autem folijs coronantes Quernis iam ſacrum cura-* Apol. Rhod.
bant ſcribebat. Heroum prætereà, Imperatorumq; Statuæ ſummo hoc Querneæ coro- l. Argonau.
næ decore, & ornamento non fraudabantur, & idcircò Cæſarianis in ædibus ſuſpenſum
cernebatur honorabile huiuſcemodi ſertum, idemque curialibus in ſellis colloca-
batur, vt Iudices ciuium ſaluti in adminiſtranda Iuſtitia ſtuderent; coronæ quippè ſimi-
les apud veteres erant veluti ἀναθήματα, ſeù teſtamina, & oſtentationes pietatis, aut gra-
titudinis; & quorum Numinum antè pedes hæc ſerta ponebant, eorum tutelam, & auxi-
lium exorare ſimul, & implorare videbantur, vnde fuit qui cecinit,

Vt caput in magnis vbi non eſt tangere ſignis Propertius.
Ponitur hîc imos antè corona pedes.

In quorum Numinum ſimilitudinem Princeps identidem ſibi poſtes Quercu, ac ſi ter- Ariſt. in
C reſtris Deus eſſet, coronari videbat, quemadmodum & Octauium Auguſtum his hono- Polit.
ribus non caruiſſe fatetur Naſonis Muſa.

Cauſa ſuperpoſita ſcripto teſtata corona
Seruatos Ciues indicat huius ope.

Præmia tandem virtutis in quocunq; genere generoſa erant ex Quercu coronæ. Qua-
propter Eſculo, quæ media eſt inter Quercum, & Robur, in Pythijs qui viciſſent coro-
nabantur, & ex Quercu ſertum præclaris citharœdis adiudicabant Imperatores, quia
curis hi miſcere ſciebant hilaritatem ad ciuium conſeruationem directam. Eodem quo-
que coronamento conuiuis vti licebat, vtpotè qui maximam ciuilis felicitatis partem in
lætè viuendo conſiſtere, illamq; conuiuendo hoſpitibus communicare credebant, ſicuti
lauream pariter Querneam Capitolinis in certaminibus, fortitudinis eximiæ promoto-
ribus dum viuerent, erogabant: hinc exclamabat admirabundus Martialis. Li. 9. Epig.

O cui Tarpeias licuit contingere Quercus. 14.
Et meritas prima cingere fronde comas!

Eandem, immò fortiorem ob cauſam, Heroicos Poetas Quernea corona donatos
D Romæ fuiſſe inuenio; optimus enim Poeta canendo, non quidem vt aliqui fuſte digni
carpendo ———— *quin etiam lex,* Horat. l. 2.
Pœnaquè lata malo, quæ nollet carmine quemquam epiſt. ad Au-
Deſcribi: vertere modum formidine fuſtis guſtum.
Ad benè dicendum.

Mores ciuium, atq; ingenium ad beatitatem ciuilem conſequendam facillimè, & ſua-
uiſſimè componit, quia

Aut prodeſſe volunt, aut delectare Poetæ, Horat. in
Aut ſimul & iucunda, & idonea dicere vitæ. art. Poet.

Huic honori quam maximo inhiabant Romani ciues quicunquè famæ ſitientes eſſent,
tantamq; prærogatiuam ſibi diuinitus quoq; impetrare ſacris ſuis inſtitutis nitebantur,
cuius rei nos certiores reddit Iuuenalis.

Cum

Cum farre, & vino Ianum, Veſtamq́; rogabas, E
An Capitolinam deberet Pollio Quercum
Sperare, & fidibus promittere quid faceret plus.

Attamen à tantis ſperandis honoribus arcebantur omninò detractores, & maligni, quemadmodum Lyricus apertè teſtatur.

Horat. l. 1. ſerm. ſat. 4.

——— abſentem qui rodit amicum,
Qui non defendit alio culpante, ſolutos,
Qui captat riſus hominum, famamq́; dicacis:
Fingere qui non viſa poteſt, commiſſa tacere
Qui nequit, hic niger eſt, hunc tu Romane caueto.

D. Paul. ad Rom. 3.

Melliflua debet eſſe Poeſis: eos propterea, *quorum os maledictione, & amaritudine plenum eſt* auerſatur; lepor innocuus, humanus, & mitis, cuncta operatur in mortalibus bona, vt rectè ſentiebat Græcus ille Poeta.

Euripid. in Hippol.

Quam pulchra vbiquè res papa eſt modeſtia?
Quæ Gloriam bonam inter mortales parit.

Veri itaquè ciuium liberatores, non autem alterius perſonæ, ne regalis quidem corona quernea, quæ ſignum erat Imperatorium, glorioſè donabantur. Eam autem aſſumenti Senatus aſſurgebat, & ei locus Senatori proximus concedebatur, ipſequè, necnon Pater illius, & Auus publicis ab oneribus liberabantur. Ciuis autem Romanus, qui ſeruatus erat, propriam liberationem publicè teſtari debebat, immò ſuum liberatorem proprijs manibus coronare tenebatur, vt breuiter Polybius his verbis teſtatur. *Seruatos cogunt, niſi id ſponte faciant, ſeruatorem coronare; colit verò hunc ſeruatus per omnem vitam, tanquam parentem, omnia ſua exhibens, vt genitori: omnium enim virtutum mater gratitudo: contrà ingratis omnia inſunt vitia.* F

Polyb. de milit. Rom.

In bellicis alias certaminibus illi, qui Romanum Ciuem hoc pacto ſeruaret, in folio Quercus aurea corona inciſa conſueuit identidem à Conſule, vel illius vices in exercitu gerente donari. Inter eos, qui Ciuicam promeriti coronam inſigni hoc fuere diademate coronati, Marcus Coriolanus eminet, ſic dictus à Careolis Volſcorum oppido capto; hîc contrà Tarquinium militans, ob ciuem ſeruatum valuit ſibi.

H. Balb. de Coron. c. 69. Plutarc. in vitâ Marci Coriolani. Boeth. de conſolat.

Cingere frondenes victricia tempora Quercu.

Ciuica item corona dignus exiſtimatus fuit Cicero, quia Catilinam expulit, ſicque M. Cicero filius, Aurelius Valerius Probus, M. Sergius, M. Capitolinus, quam eandem modeſtè nimium ſeruato Patre Scipio recuſauit. Ciuicis coronis 14. donatus fuit Sicinus dentatus, & totidem Achilles Romanus; vnica tantum Rufus Heluius, ſex verò accepit Manlius Capitolinus, qui decimum ſeptimum ætatis ſuæ vix attingens annum, bona ex hoſtibus ſpolia ferens, primus muralem quoq; accepit. Ea non caruit Publius Decius Pater Trib. Pl. necnon L. Q. Cincinnatus Dictator, eo quod Minutium Conſulem contrà Volſcos, & Sabinos bellum gerentem, & iam in Algido obſeſſum liberaſſet; item Publius Decius Samnitico in bello ab exercitu quernea fuit corona decoratus. Iulius Cæſar expugnatis Mytilenis, coronam ciuicam iure meritò conſecutus fuit; & Aurelius Auguſtus apud Bizantium Ciuicas duas in bellicæ virtutis geminatæ teſtimonium ſuſcepit. Excelſis demum virtutibus excelſiora quæcunq; promittebat hæc corona, vndè meritiſſimè ſcripſit Ouidius. G

Augurium moniti querna corona dabat.

Præterquamquod in nuptijs Athenienſium ad indicandum ſponſos plurimum Patriæ benemerentes eſſe, dum ſobolis procreandæ ſtudium nauaturi, futurum erat, vt Vrbem ciuibus augerent, quernis glandibus pueri coronabantur. Præclaris aucti titulis in Publicum prodire cum valeant Quercuum frondibus legitimè Coronati nobiliora tantæ Arboris epitheta à ſe ipſis non aliena noſcant, eaq; hic legenda ſuſcipiant. H

EPI-

A

EPITHETA.

Qvercus,& Robur Arbores non ordinariâ præ magnitudine *aduerſa*,& *ingentes* cunctis videri, diciq; poſſunt, vtpotè quæ viſum terminant quaquauerſum ſpectatæ, ibiq; propterea vel quieſcere, vel nouos inire labores cuiq; campeſtribus inuoluto negotijs eſt opus, vt Æneæ Romanorum accidit progenitori, qui arma ſub *aduersâ* Quercu locata ſumpſit ſibi cœlitus allata, vt Rutulos, mediantibus illis, vinceret, atq; debellaret, nam Venus nato fauens, quæ Vulcania manu fabrefacta tulit *Arma, ſub* ADVERSA *poſuit radiantia Quercu.* *Virg. lib. 8. Æn.*

Et ipſa Cytherea, cum Dea pulchritudinis eſſet, & ideò Gratiæ nomine non indigna, non malè fuiſſet in causâ vt ab aliquo tunc illud, quod poſteà Claudianus ſcripſit, præcaneretur. *Ipſa ſub* INGENTI *requieſcit Gratia Quercu.*

B Hinc iure merito plaudendum eſt Lucano qui dixit *ſublimem*, vtpotè *proceram* Quercum genericè ſumptam, vbi protulit.

Qualis frugifero Quercus SVBLIMIS *in agro.* *l. 1. Pharſ.*

Quod perpendens Codrus Vrceus nil mirum, quod in ſententiam venerit *altam* hanc Arborem cognominandi, ſcribens. *Hic quoq; tum ludos Quercu ſpectauit ab* ALTA.

Hoc idem multo ſantè annos ſenſerat Virgilius, vbi *aery* epitheton illis adiecit, canens. AERIÆ *Quercus, aut conifera Cypariſſi.* *in Epigr. 3. Æn.*

Nec hinc diſcrepabat Pamphilus Saxus ARDVAM Dryn vocando, vt quæ *Sublimi vertice nutat, intonſaq; cælo* tantum *cacumina ſuſtollit*, quantum ex Sophocle βαθύῤῥιζος, ſcilicet *infixis telluri radicibus hæret*, dum ſcripſit. *Soph. Trag.*

ARDVA *robuſtis Quercus radicibus hærens.*

Et hæc ὑψιπετήλου, *altè frondentis*, ac ὑψικόμου, ideſt *alticoma* roborat adiectum ex illo Homerico carmine Οὔτ' ἄνεμος τόσσος γε περὶ δρυσὶν ὑψικόμοισιν. *Il. ξ.*

Et idem eſt, ac ſi *celſiverticem* vocaſſet, vt cum alibi cecinit.

Ἔστασαν, ὡς ὅτε τε δρύες οὔρεσιν ΥΨΙΚΑΡΗΝΟΙ. *Il. μ.*

C Quibus ſe ſe pari pacto ſubſcribit Carmelitarum decus eximium Baptiſta Mantuanus, hæc habens, dum ſuperlatiuè de Quercubus loquitur.

Quantas & Quercus longis ALTISSIMA *ramis.*

Ad cuius imitationem *celſiſſima* appoſitum nos Quercubus ſubrogabimus, nil, vel parum diſſentientes à Virgilio *Magni* cognomentum his Arboribus adſcribente.

Sicubi MAGNA *Iouis antiquo robore Quercus*
Ingentes tendat ramos.

Nam & τανυήκη, ſcilicet *extenſam*, atq; porrectam epigrammata Græca declarant *3. Georg.*

Κλῶνες ἀπηορέες τανυήκεος δρυὸς ὑψόσ' ἄνεψι. *Epigr. l. 1.*

Vnde patet, quod præter celſitudinem, *vaſtitas* etiam propoſitis tribuitur Arboribus, quare ſequendum eſſe Naſonem *patulas*, ideòq; *denſas* indigitantem Quercus, cenſerem. Habet ille. *Et quæ deciderant* PATVLA *Iouis Arbore glandes,* *Metam. l. 1.*

Vnde glandes *Decidua* declarantur. Ita Theocriti interpres

Sed neque DECIDVÆ *glandes Orimalidas æquant.*
Illis nam fragilis teſta eſt, hæ melli-comantes,

D Et id maximè, cum parum diſſimilibus inſigniantur Epithetis à ſuper allato Baptiſta Mantuano, *frondentes*, & *ramoſas*, quaſi *latas*, & *comantes*, ac *vmbriferas, lataq; brachia tendentes*, ſic illas perhibente. *Cingere FRONDENTI victricia tempora Quercu.* *Eidyll. 5.*

& alibi *Nudaque RAMOSÆ tendebant brachia Quercus.*

Vtpotè de quibus ad leniẽdos Solis ardores nimis homini noxios ab eodem Vate iam ſcriptum erat. *MOTA ciet Quercus lenem FRONDOSA ſuſurrum.* *ἐι. π.*

Quem in ſenſum Theocriti Interpres *Pinibus intereà iacuiſſes ſæpè ſub altis*
Aut GRATAS pecori facturis Quercubus vmbras. *Epi. Gr. l. 4.*

Sed his non poſſent cognominibus exornari πολλαυρέσιοι *multum in agris commorantes*, vt Græca me docent Epigrammata, *multos*, quoq; *ſeruarentur in annos*, vt *longæuitatem* acquirerent, & ὠγυγία, ſeu *priſca* iure merito Phocyllidi vocarentur. *Ouid. 13. Met.*

Ἠ' δρυὸς ὠγυγίης κατὰ κοιλάδος, ἦδὲ θυίμαλον.

Boiard. Ecl. 6. Quam ad rem Boiardus *Sed procul ad VETERIS videor mihi compita Quercus* E
—— Cernere equos, equiteſque

Pont. 1. Amor. VETEREM aſt alio inſenſu quam ſimplicis ætatis pronunciauit Iuuenalis his verbis
veteris faſtidia Quercus.

Hinc à Pontano canitur parœmiacè. *Durior ANNOSA Quercu, fallacior vndis.*

Cant. 2. St. 86. Quod epitheton Italicus Vates Mauritius in ſuo Thaboris Poemate illis impertitur.
Horrida Selua d' ogni parte folta
Di Querce ANNOSE, e di pungenti ſpine.

Virg. de obitu Mecœn. Audiendus igitur eſt attentè latinus Homerus VMBRANTES eàpropter, aut *Vmbroſas* eaſdem appellans, dum propter Mecœnatis obitum dolens, pro ſuæ mœſtitiæ ſolamine, ſubter habitare & audire,
Maluit VMBROSAM Quercum, Nymphaſque canentes.

Quamobrem *Nymphæa*, ſeu *Sponſalis* à nymphis ſubter illam canentibus, aut illam incolētibus, vt Ethnicis creditũ eſt, à Tryphiodoro dici promeruit, vbĩ de Quercubus in Idâ reſonantibus habet. Ἔβρεμε νυμφαίων ἅμα δρυσὶ δάσκιος Ἴδη.

Lib. 1. Καλή enim, ideſt *pulcra*, & τηλεθάωσα *Longe vireſcens*, Homero: Καλλίκομος *pulcricoma* Dionyſio; Εὐπέταλος *pulcrifolia* Nonno: nec non Εὐπρέμνος *pulcro ſtipite decora* in Græcis vocatur Epigrammatibus. Arborem quocircà, quam *Iouis amicam* di xerat Claudianus. F

l. 2. de rapt. Proſ. ARBOR AMICA IOVIS, *tumulos tectura Cupreſſus.*

Pier. Val. Hierog. l. 51 Nonniſi magniloquis cumulandam Epithetis iudicare præter rem non erit, ideòque non immeritò *Ciuium ſeruatrix officioſa.*

Ep. Græc l. 1 Lucanus *Seruati Ciuis referentem præmia Quercum.*

Lucan. l. 1. *Benignaquè Populorum altrix*, ac eadem innuetur eſſe ΙΕΡΗ, ſeu SACRA, & ideò *grata Ioui*, cum hæc quoq; videatur Andreas Alciatus his carminibus expreſſiſſe.

Alc. Embl. 200. GLANDE ALVIT VETERES, *ſola nunc proficit vmbra,*
Sic quoquè, ſic Arbos OFFICIOSA IOVIS.

Eruditiſſimè quoquè, nec non compti ſſimè ſimul Andreas alter, Alciato ſi non in iuridicis, in philoſophicis tamen longè ſuperior, inq; politioribus par literis, Marianus Bononienſis in ſuis Ruinarum Romæ Epigrammatibus Epitheton idem Quercus explicuit. G
Italiam Quernæ ſimilem procedere frondi,
Atquè hominis cruri compoſuère parem.

A. Marian. l. 2. Statuar. Rom. Epig. 137.
Crus tamen hoc poterat pede proculcare ſuperbos,
Atquè triumphali cingere fronde caput.
Strata tamen iacet, vt folium IOVIS ARBORE *lapſum,*
Cruſquè catenatâ compede vincla quatit.

Cuius Mariani ſuprà modum, & vltrà limites magnorum quoq; virorum doctiſſimi, atq; ſynceriſſimi, mihiq; per quinquaginta fermè annos amiciſſimi laudes vno verbo, velut Mœonidis Iliadem nucis intrà putamen perſtringere ſi liceat, eundem veri Bononienſis Idæam velut, & exemplar dicã. Et vtinã illius omnes diſcipuli, immò etiam ſimpliciter amici, tam ciues, quam exteri, Bononienſis perſonam agere didicerint, ſeù ſi quis eſt ex illis, qui aliorum vorandæ inhiet famæ, reſipiſcat tandem, nec propriam interim in æternum proſcindat, atq; dilaceret, peſſimèq; audientem efficiat, deterior ſuibus ipſis generi ſuo tandem parcentibus, & quibus Quercus non debet eſſe penitus *grata*, licet conciuis noſter Felſineus Baptiſta Pius ſcripſerit H
Populus alta comas, ſuibus GRATISSIMA *Quercus.*

Epig. Græc. l. 3. Quippè quæ in hominum primariò gratiam ſinceram creata ſit, & propterea quamuis στερεή, nempè *ſolida*, ſeù *dura*, præ tamen *cauitatibus*, quibus nonnunquam excipere poteſt apes apta nata ad eſſe quoq; pro nobis *melliferam*, ſeù *melligenam*, aut *melligeram*

Virg. in Bucol. Ecl. 4. *Et* DVRÆ *Quercus ſudabunt roſcida mella.*

Ouid. lib. 3. Eleg. *Pomaquè, & in Quercu mella reperta* CAVA.

συβώτας Vberrimo quadrupedum iſtorum prouentu noſter ager Bononienſis ſcatet, optimos in ſuo genere porcos alens, carnem pro Muratis farciminibus perfectiſſimam progignentes, ſed non vt literariam Rempublicam morſibus lædant. Dæmoniacos ſimiliter grũnitus edere non habent Quercus vlterius, vt olim quæ *Dodoneis* in ſaltibus Epirotico Ioui ſacris ſortitæ fuere natalia, cum

Ceſſe-

A *Ceſſerit inuentis* DODONIA *Quercus ariſtis*. *Claud.*

Quæ ſi tunc ab eorundem ſaltuum accolis, & ſi *ſenſu carentes*, *fatidica* tamen, *primariæq́; oraculorum autrices*, & *loquaces*, atq́; *præſagæ* credebantur, quippè quod ex eis columbæ reddebant oracula, quemadmodum cecinit ille *Sil.l.31.*

Eſculus, atque HABITÆ *Graijs* ORACVLA *Quercus*. *Virg.Georg. l,2.*

hoc non aliundè proueniebat, quam ex nimio ſpirituum immundorum aſtu ſic fallente gentes illas, quæ vocari tunc poterant

Agmina FATIDICAM *fruſtrà iactantia Quercum*: *Claud. de bel.Get.*

quæ gentes, vt in ſuperſtitioſa fidem habentes, ſic & præſtigiarum expertiſſimæ gloriarentur,

Nec nemoris tantum vinxiſſe CARENTIA SENSV
Robora, ſed caſo monitu Iouis augure lauo *Id. ibid. in principio.*
ARBORE PRÆSAGA TABVLAS *animaſſe* LOQVACES.

Imò & *Loquentes*, Mantuano accinente *Mantuan.*

—— *Dodoneaſque Columbas*, *Agelar.l.1.*
B *Qua hoſpitibus reſponſa ferant Quercuſque* LOQVENTES.

Identidem etiam Quercus vocabant antiqui vel ENTHEAS, vel SACRATAS, & hoc duplici duntaxat, vt ego credam de causâ, vel quia nimirum has numen acquirere ſuperſtitioſè credebant, dum cælo tangerentur, *Orph.Argo. l.6 f.42.*

De cælo TACTAS *memini prædicere Quercus*. *Virg.Ecl.1*

vel quia Dijs propter altitudinem propiores ridiculè putabant, quamobrem Deorum digniſſimo, nempè Ioui dicatas volebant, vnde eſt quod ARBVTA SACRA *Sylua* rectà per antonomaſiam denotant has Arbores.

SACRA IOVI *Quercus de Semine Dodonæo*. *Ouid.7Met.*

Quâ de re per Socratem erat IVRATA, æquè ac ſi dixiſſet

QVERCVS ALVMNA VADI, *fas & mihi ſpernere Phœbum*. *Sta.7Theb.*

Sed hæ ſi ἐρημαῖαι *ſolitaria* λάσιαι *hirſuta*, & *denſa*, *rigidaque* ſunt. *ex Callimacho.*

Tum verò in numerum Faunoſquè, feraſquè videres
Ludere, tum RIGIDAS *motare cacumina Quercus*. *Theoc. ei. id. Virg. Ecl.6.*

C Item & *aſperæ*, apud lepidiſſimum Ælium Iulium Crottum Cremon.

Aquilex Priapus iſte de Quercu ASPERA
Modò excauatus, & dolatus in .... *Crottus floralior. Spicileg.29.*

non deberent iſtis ſuperſtitionibus eſſe *peruia*, ſed tantum cuneis, quibus SCISSILES, FISSILES, SECTILESQ; fieri conſueuerunt, quandoquidem

Fraxineaquè trabes, cuneis & FISSILE *Robur*. —— *Scinditur*. *Vir.6.Æn.*

Quâ methodo plures in partes ſecari valentes, nedū eſſe QVADRIFIDÆ cōſpiciuntur

Quadrifidam Quercum cuneis, vt fortè coactis —— *Scindebat*. *Id.6.Æn.*

ſed & *Multifida* MVLTIFIDAM *Quercum flagranti lumine obumbrat*. *Stat.l.10.*

Concederem quidem SERVANTES illas appellari poſſe, ſed hoc non admodum lato modo, ſcilicet tegendo *ſeruantes* hominem ab imbribus, fulciendo, domos à ruinis, calefaciendo viros à frigore, & alijs huiuſmodi ſignificatis, non autem ampliſſimo ſenſu acceptæ, quoniam id abſurdiſſimum foret. Ita πολύγλωσσοι, nempè MVLTILINGVES à Sophocle, necnon & *Aurita* ſolum fictè dicentur ab Horatio. *Sopho. Trach.*

—— AVRITAS *fidibus canoris* —— *Ducere Quercus*. *l.1.Carm. od.7.*

D & Hermicus Caiadus! Luſitanus Poeta non proletarius,

Dum canis AVRITAS *Quercus agitaſſe cacumen*. *Eclog.1.*

Alias etenim aures habere non poſſunt, niſi quas poetica mens illis effingat. Fructuoſitatem Arboris iſtiuſmodi perpendentes nonnulli eam dixere *glandiferam*,

GLANDIFERAS *inter curabant corpora Quercus*. *Lucr.l.1. de N.R.*

Sed quia hoc extenditur duntaxat ad prolationem ſui fructus legitimi, cum *duris curuatur*, vel *turgeſcit glandibus*,

Deſijt hinc Populis glandes dare TVRGIDA *Quercus* *Quintian.*

contrà monitum illud CONCVSSAQ; *famem in ſyluis ſatiabere Quercu*. *Virg.1.Geo.*

Καρπότροφος enim, atque φερέσβιος, *fructu* nimirum *alens*, & *ferens vitam* antiquitus extitit, Lycophrone, & Orpheo canentibus: illo, Καρπότροφος δρῦς, ἀγριάς τ' ἐριθαλής. Iſto Καλά, τά τ' ἔχδυς ἐσὶ φερέσβιν. Tranſibimus ideò ad libentius approbandum *in Argon.*

Digitized by Google

eas eſſe FRVGIFERAS eò quod id intelligatur de ſingulis commodis ab his Arbo- E
Val. Flacc. ribus Homini prouenientibus, de quibus nunquam dici poſſit quod illis dolus ſuperue-
l. 6. niat viſci ſequacis,

Illa dolis, viſcoque ſuper correpta SEQVACI.

Nec quod vanitates affectent operationes nihili pendētes, & veluti GALLÆ LEVES,
Ierem. c. 2. edant Gallas quam plures, iuxtà illud *ambulauerunt poſt vanitatem, & vani facti ſunt.*
Loca quoq; cognomenta Quercubus peperere, vnde ab Alpibus ALPINÆ, & MARATHONIÆ, ſeù MARATHONIDES à Marathone Campo, ſiuè Syluâ Atticæ dictæ fuerunt.

Stat. l. 12. *Vt verò æquoreus Quercum Marathonida Theſeus* --- *Extulit.*

Hier. Salinas Hiſpanus epigr. 1. inter var. Poet. ab Vbaldin. coll. pag. 60.
Sic & CHAONIDES, atq; CHAONIÆ propter Chaoniam Epiri Prouinciam, in qua tam copioſè Quercus proueniebant, vt per *Arbores Chaonias*, Quercus antonomaſticè intelligerentur.

Vmbra loco venit, non CHAONIS *abſuit* ARBOR. Item

In te CHAONIÆ *mouerunt carmina Quercus.*

Quod & Glandibus pariter applicatum legitur; vndè Sal. F

. CHAONIAM *canitis natam Iouis Arbore Glandem.*

Ouid. 9 Met. Ab eâdem Syluâ, quæ Dodona vocabatur, DODONÆÆ, ſiuè DODONIDIS ad-
Claudian. iecta ſumpſit hæc Arbor, quare Vates habent

Id. Claud. DODONÆA *ſuo monet auram vertice Quercus,*

Sil. l. 7. & *Implet fatidico* DODONIDA *munere Quercum.*

Epigr. Gr. Dicte quoq; mons Græciæ, vbi frequens eſt Quercus, *Dictaam* cognominari voluit;
l. 3. fuit enim qui cecinit Οἰκεῖ Δικταῖηον ὑπὸ δρυοῖν, ὡς ἐνὶ δαίτῃ.
Mons item oſſæ Theſſalicus, vt his Arboribus abundè ſcatens, noluit non concurrere ad illas cognominandas. Mouit itaq; Valerium Flaccum ad ſic canendum

Fleuit vbi OSSÆÆ *captaret Frigora Quercus.*

Quod epitheton vbi aliter abſque diphthongo in penultimâ ſcriberetur, eiſdem Quercubus non illepidè pariter conueniret, ſed in illo ſenſu tantum, quo ad OSSEAM,
Pl. l. 18. & SYLVESTREM, ac *Validam* illarum duritiem alluderetur, quæ in cauſa fuit, vt Milo Crotonienſis moreretur G

Codr. Vrc. *Dum* VALIDAM *manibus tentauit ſcindere Quercum.*

Quod non accidiſſet ſi Quercus ea fuiſſet vel *Decidua*, vt illa, de quâ ſcribit Ouidius l. 8. metam. *Contremuit, gemitumq́ dedit* DECIDVA *Quercus.*
vel *putricaua*, vt erat illa, cuius mentionem habet Conradus

PVTRICAVAM *Syluis attollant Robora Quercum*

Iliad. λ. vel ἀζυλιν, nempè *ſicca*, vt ex Homero

Πολλὰς δὲ δρῦς ΑΖΑΛΕΑΣ, πολλὰς δὲ τε Πεύκας.

Fauſt. vel ſaltem præ longæuitate, *carioſa.* *Qualiter & longâ Quercus* CARIOSA *ſenectâ.*
Sed ſi tunc *Mortis miniſtra* viſa fuit Quercus, aliàs quoq; *vita, decoriſq́ larga donatrix* effecta eſt, cùm ſcilicet ad ciuiles, innocuoſq́; mores, & glorioſos honores innuendos, vel ſatius afferendos, placidè, gratiſſimèq; *virens*, ex Theocriti Interprete

Quâ VIRIDES *præbent enata ſedilia Quercus.*

& cacuminibus *Tenera*, ſummis etiam virtute præditorum hominum capitibus in coro-
ειδυλλ. α. nas adnecti perpeſſa eſt, & ex eâ Laureati ſunt ij, de quibus intelligebat Maro canens

At qui vmbrata gerunt CIVILI *tempora Quercu.* H

6. Æn. qui & ipſe quoq; --- TORTA *redimitus tempora Quercu.*
in ſeipſo expertus eſt quod ad aliorum gloriam ſcribebat. Idem argumentum pertractabat Mantuanus in hæc prorumpens *Atq; caput mecum* TENERA *circundare Quercu.*
T. 3. c. 168. Idcircò non niſi NOBILIS, & GLORIOSA vocari debebat, tum quià tali pacto cæteros decorabat, cum quia & ipſa ſpolijs de hoſtibus reportatis ab eo, qui quondam

NODOSAQ; *ruit condenſa in prælia Quercu.*

in nobilis trophæi teſtamentum inſigniebatur ex Muſâ Claudiani in Ruff. l. 2.

Si latior adſit --- *Gloria*, VESTITA SPOLIIS *donabere Quercu.*

Adijciatur quod illud magis nobile creditur, quod eſt antiquius; & ſi

Quercus ante data, Cereris quam ſemina nobis. Virg. in Eulic.

Quis negabit illis appoſitiſſimè cognomen *antiqui* non conuenire? Quis propterea iam dudum *cognitas* Quercus non aſſeret? *Eſcu-*

Digitized by Google

A *Eſculus, aut proauis ab origine* COGNITA *Quercus.* *Sil. l. 5.*

Quis ſereniſſimum olim vbi natum ducem Franciſcum Mariam non laudabit, dum Quercubus ad maiorem illarum gloriam FERETRII cognomentum in aureis ſuis monetis addixit? Is ſiue ad Iouem Feretrium alluſerit, ſeu ſe pacem laturum ſuis populis ſic indigitare voluerit ſpolia de hoſtibus ferendo, quauis id fecerit intentione, ſemper celebrari meretur.

Robora verò ſi quis contradiſtinguet à Quercubus, is illorum nimiâ tantum grauitate mouebitur —— *cuneiſq; gemit* GRAVE *Robur adactis,* *Stat. Arg.*
cum alioquin ea ſint eiuſdem generis ac Quercus, vt omiſſis cęteris auctoritatibus patet ex illo Mantuani, —— *de Robore* QVERNO *texitur.* *Parth. 2.*
Hæc grauitas cum illius Arboris materiei difficultate, & ſylueſtreitate.

Robora Palladij decorant SYLVESTRIA *rami.* *Pallad. Rutil.*

quæ durities impēſior eſt in Roboribus mõtanis, quam in alijs, vnde *montana* perbellè dicuntur. *Robora dum* MONTES, *dum mollia pabula* (ſupple tamen amabunt) *Campi.* *Oui. in Ibyn. & Theophr. l. 3. de H. Pl. c. 4. Melius in mõtibus naſci Robur tradit.*

B Non parum ſibi videtur impenetrabilitatis, & inexpugnabilitatis adſciſcere.

Celtiber infundens operi IMPENETRABILE *Robur.* Mantuanus habet.
Et *Fraxinus, atquè ſitu* NON EXPVGNABILE *Robur.*

Sed ab his ſuis prærogatiuis parum defendi videntur Robora, nam quantumuis propter *grandæuitatem firma, & nodoſa.*

Mos ſubitum nemus, atque ANNOSO *Robore lucus*
Tot circum FIRMO *ſylua ſe Robore tollunt,* *Stat. 6.*
Robore NODOSO, *praduraquè tempora fregit.* *Sil. l. 3. in fine.*

Nihil fermè ſibi proficere nouerunt, quin metallis non ſint PERVIA, nam perſæpè

Robora Dalmatico lucent SATIATA METALLO. *Lucan. l. 1.*

Quibus quantò pretioſioribus, tantò quoquè facilius Arces quæcunquè, licet alioquin inſuperabiles aditum heù nimis aliquando turpem concedunt, nec prodeſt ſi ad illarum cuſtodiam *Roboribus* DVRIS *ianua fulta riget.* *Ouid. 12. Met.* *Stat.*

Capitur quoquè Robur, nec rarò, pro ligno, & duritie, vt cum legimus. *Ouid. lib. 1. Eleg.*

Inuitus iam FRAXINEVM *demiſerat haſtæ* —— *Robur.* *Stat. l. 7.*

C in quo ſenſu ſumptum melius ædificijs conuenire videtur, quam ignis abſumptioni breuiſſimæ. —— *Sunt Robora nobis.* *Theocrit. ειδυλ. 11.*

Sunt Quercus FOMENTA *futuro protinus* IGNI.

At in quouis accipiantur ſenſu ſemper *bona* ſunt, quippè quæ humanis vtilitatibus promouendis nata. Caprarius ideò Comatas apud Theocritum, ad aduerſarium Laconos cæteris omiſſis dicit. *Non veniam; ſunt hic patulæ BONA Robora Quercus.* *Eidyll. 5.*
Pateſcant igitur hîc Quercuum Hieroglyphica, Symbola, Emblemata virtutes egregiè promouentia.

HIEROGLYPHICA, SYMBOLA, Emblemata.

D INtrepidi ſpecimen Animi, & inuincibilis Virtutis Hieroglyphicum reprę́ſentari à Quercu illud perſuadere poteſt, quia hæc Arbor ab immanibus concuſſa procellis NON IDEO MINVS DVRA comperitur à furentibus impetita ventis SEMPER IMMOTA MANET, terræque firmiſſimè adhæret, quæ proprijs fidens viribus nulli violentiæ cedit; Eademq; diuturnitatis imaginem nobis ob oculos ponit, dum ipſius incorrupta materies ad ædium perennitatem facit, lapidibus minimè cedens, ſiuè ſub terra iaceat, ſiuè ſublimi ſub tecto columnariter erigatur, vbi quamplura ſæcula durando ſuperat ſemper fortis, & vegeta. Haud abſimili ratione agreſtem Hominum feritatem illam, qua Gentes primæuæ priuſquam ciuiles inſtituerentur ſocietates detinebantur, præſeferre poteſt Quercus, quæ huius non omninò oblita conditionis graſſatoribus quandoq; concedit latibula caua, & obſcura in penitioribus ſyluarum receſſibus; nihilominus videri vult etiam Perſeuerantiæ ſymbolum, quæ à perſecutoribus egregiè perficitur, cum à vitijs procatarticarum cauſarum illa minimè poſſit infici, aut ab incurſio-

Perciuall. in Inſig. Co. Caroli de Run. p. 263. Piſcinellus l. 9. c. 29. Mũdi Symbolici. Pier. Valer. l. 51. Hierogl.

 ſio-

ſionibus labefactari; nam quò magis irritantur, & quatiuntur Quercus eò validiores ra- E
Lib. cur. bo- dicibus obſirmatis euadunt, vt Senecæ fert ſententia ſapiens, *Non eſt Arbor ſolida, nec*
viris c. 4. *fortis, niſi in quam frequens ictus incurſat,* inquit ille: cui adſtipulatus eruditiſſimus Lip-
Lib. de Cō- ſius hæc verba præciſè protulit, *vt Arbores ventis agitata altius radices agunt, ſic boni*
ſtantia. *viri in virtute magis comprehendunt.* Altiſſima Quercus, tanquam Iouis ſignum, & Hie-
Alex. ab A roglyphicum apud Celtas præcipuè celebratum interpretationem ſubit prænobilem, &
lex. D. G. l. generoſiorem, vnde liberalis, & minimè emendicatæ Beneficentiæ Typus habebatur,
4. c. 12. dum fructus copioſiſſimos à ſe emittens Regiam munificentiam pluere videtur; namquè
Claudian. l. *nil negat ex ſe ſe, vel non poſcentibus offert.* Paupertatem porrò dici poteſt repellere, qui
1. in Entrop Glandes excutit è Quercu, dumq; illas pluribus Animalibus parat ab illis non medio-
cre lucrum expectat, hinc frugiferam Quercum vitæ non modicum auxiliari, & libera-
liſſimam eſſe multis hieroglyphicis oſtenditur argumentis: Hæc Arbor montes, atq; pla-
nitiem æquè feliciter inhabitans noſtris valet mentibus inſinuare fortis viri eſſe virtutes
Plin. l. 17. vbiq; omnium in vtilitatem animoſè proferre. Eadem Arbor ſtillicidia demittens pon-
cap. 12. deroſiſſima illum oſtendit hominem, qui ſi multum in ſe recipit, multum etiam à ſe deij-
Martial. l. cit, alijſq; non auarè diſpenſat, illa namq; copioſiorem reliquis Arboribus imbrem è Su- F
6. epigr. do recipiens, plus etiã illius depluit, & ferè nihil ſibi retinet, ita vt PLENIS VENIENS
Baſilius Ma E NVBIBVS HVMOR ſubiecta quæq; madefaciat abundanter. Sic igitur conſtituta
gnus de Ge- Quercus Humens, fructibus, & frondibus onuſta Hominem ſymbolicè deſignat decora
rit. ſcript. l. corporis, & animi diſpoſitione præditum, hoc eſt Diuitem, Pulchrum, Liberalem, cun-
Euoluēdis. ctis Gratum, Amabilem, Benefacientem, qui veram Sapientiam, hoc eſt fructuoſiorem
Iob. c. 13. Doctrinam, vnà cum Politioris literaturæ lætiſſima ſpecie adiuncta ſectatur, & qui om-
Gorop. Hier. ne Bonitatis punctum ferre nouit, dum miſcet vtile dulci. Sed frondes ſolitariè acceptæ
l. 8. p. 130. tanquam quid inane, ſiuè etiam aquoſis gallulis refertæ, inutili velut ſuperfluitate tumen-
Horat. in ap tes debilitatem, atq; leuitatem ſymbolicè referunt, Hominemq; nullius valoris, & verè
Hier. Ru- Bullam arguunt *ſectantem leuia*, cui *nerui deficiunt, animiquè*, à quo differt quamma-
ſcel. in inſ. ximè vir ille, qui iuſtiſſimè tenax propoſiti non mediocri in alios Beneficentiã ſemper
M. A. eniter, Diuinorum Præceptorum Cuſtos, & Obſeruator acerrimus. Hunc Emblematica
Landriani. deſcriptio perbellè videtur exprimere Quercus, in quâ nidificet Aquila, quæ nimirum
Demoſth. 1. ſolidiſſima, & excelſa affectans, ſecuriſſimum Iuſto promittit patrocinium, quod in Repu- G
Olynth. blica pro bono publico tuendo eſt neceſſarium, vti doctiſſimus ille declamabat Orator,
Oppian. l 3. *ij ſedulò tuendi ſunt, quibus perditis, & tibi ſedulò pereundum eſt.* Hunc Iuſti Arborem
Claudian. non fatigabit Elephas, grauiſſima beſtia, nec ab huius Barro terribili terrebitur, aut cõtre-
de Sepuchro miſcet illius inuictus Caudex. Sublimis huiuſce Quercus Faſces, atq; Coronæ nõ ab alia,
ſpec. quam à Meritorum manu carpentur; nam veriſſimum eſt, quod NON ALIVNDE FA-
Heſiodus in SCES; nec alia, quam laborum mercede acquiruntur Honores, DII LABORIBVS
Heraclide, OMNIA VENDVNT; Pulcherrimum Fidei, & Virtutum cæterarum Aurum duris non
& in Iphi- niſi laboribus pretium inuenit.
genia. *Scilicet vt fuluum ſpectatur in ignibus aurum,*
Ouid. l. 1. *Tempore ſic duro eſt inſpicienda fides:*
triſt. Vix dari poteſt Quercus Hieroglyphicum, quod non ſit Glorioſum, celebriſque Palmæ
ditiſſimum. Quercus itaq; Ciuium refert Seruatorem ob Querneam Coronam Ciuicam
Pier. Valer. dictam, quæ innumeris potior vna Triumphis habebatur. Quercualis item Ramus, ſeù
Hierogl. lib. Bacillus in formam ſceptri cum folijs aliquot adaptatis Imperij Firmitatem, & Robur,
51. quo Plutarchus Oſyrim longè, latèq; Imperitantem repræſentari ait, emblematicè, cui H
Macrob. Sa- ſuperſcriptum ſit PROSPECTVS LIBER, in quo ſceptro ſuperior pars tanquam Mun-
turnal. l. 1. di oculus habetur, foliaq; hinc indè hærentia orbis partes ſubiectas, atque prouincias
c. 21. ſub Telluris, ſiuè Rheæ, vel Iſidis figura ſignificant. Quercus item per ſe Principatum,
ſecundum Aruſpicum Doctrinam oſtendebat, quemadmodum Flauiana Quercus in
Flauiorum ſuburbano Marti dicata, quæ per tres Veſpatiæ partus ſingulos repentè ra-
mos emittens Natorum fata futura, & vnius ex illis Imperium viſa eſt pullulaſſe; è con-
P. Valer. trà verò exareſcens Principatus Neronis nouiſſimo anno cælitus icta fulmine ſummas
Hier. l. 51. Imperio calamitates denunciare valuit. Sic Dodonidum Quercuum naturam in hoc
vtraq; viſa eſt participare, quod clariſſima, licèt muta, eueniendorum ediderit miracula.
Nec ſilendum eſt hîc Dodoneas has Quercus quum reſponſa darent ſymbolum quod-
dam fuiſſe doctorum Virorum, quorum eſt Eruditionum Oracula fundere. Sic & ſacros
Orato-

Digitized by Google

A Oratores indè ſignificatos emblematicè voluit Neotericus ille, qui ſcitè admodum Xauerium peregrinum pede pari, & impari deſcripſit; Vbi enim refert Sanctum Virum cum opportunitatem Suggeſti humilis camporum planities, & ſolitudo negarent ad CommorinumTrauancoris Oræ promõtorium occurſantium cacumina Arborum, vndè Diuina ſemina longè, latèq; iactaret, aſcendere conſueuiſſe; de huiuſmodi eius Pulpito canit *Hieron. Bard. Embl. 58.*

Dum viridi ſtaret Quercus Dodonia trunco.
Viſa eſt fatidicâ carmina fronde loqui.
Secta ſilet: ſcopulis ni fortè alliſa reclamet
Præda procelloſis, ludibriumquè Notis.
Hæc tua vera magis Populis Oracula fudit,
Dum viruit latis Arbor opaca comis
Caſa renarranti rerum decora alta tuarum
Seruiet in laudes officioſa tuas.

Aſt Oleæ circumplexa Quercus delinitam Iram, Pacemq; firmatam præfigurat. Verùm admiſta Lauro firmam tutelam, tutiſſimamq; cuſtodiam rerum omnium ſymbolicè importat, cum enim in periculis ipſis fortitudine opus ſit, & patientiâ, vt rectè Seneca diſcurrebat, ideo Quercus antè Poſtes domorum erat fidiſſima cuſtos, Lauruſq; præſidium itidem in domibus, atq; munimen agnoſcebatur, vndè illa Poetica Laurus inauguratio *Pone domi Lauros*. Et propterea mos practicabatur olim auſpicatiſſimus in Poſtibus Imperialium domorum ſingulis noui anni Kalendis Querneam coronam duas inter Laurus ponendi; cui Sulmonenſis Vates in hunc modum accinuit *Seneca de fortitud.* *Iuuenalis*

B

Augeat Imperium Noſtri Ducis augeat annos.
Protegat, & noſtras Querna corona fores. *Ouid. in faſtis.*

Sed & illi Coronæ ſolebant hæc addi verba VOT. X. vel XX. pro complemento omnium deſideriorum habita, cum denarius numerus in ſe contineat omnia, vtpotè completiuus, & perfectiuus omnis numerationis, tot veluti ſpecierum, atque virtutum excreſcentium promptuarium ditiſſimum; de quo numero metricis numeris ſic eſt locutus Ouidius *Semper ad vſque decem numero creſcente venitur.* *Alex. ab Alex. D. G. l. 4. c. 12.*

Principium ſpatijs ſumitur indè nouis. *Bong. de Myſt. num. ſignif.*

C Prædictos viuidiores reddebat ſignificatus Quercus Animantibus ſenſu præditis aſſociata; vndè ſi Capram coronaſſet, vel complexus fuiſſet Querneus Torques, tunc Quercus ſignificabat Principem valdè prouidum, qui omnium ſalutem promoueret, Iouemq; Seruatorem referret, cui ſecundum aliquos Capra eadem per Amalteã illius nutricẽ dicata cenſebatur. Augebatur porrò Coronæ huiuſcè optima inauguratio cum capite Tauri, & Cornucopia, quià tunc ad cœleſtia, diuinaq; Principis in obſequium aſcendebatur; & rerum omnium abundantia, & fertilitas à Dijs, quibus proximi ſunt Principes expectabatur. Mentis inſuper, atq; rationis optimus Status, eleuatioq; generoſa ad Virtutum comprehenſionem feliciſſimam per coronam Querneam equo, qui eſt rationis ſymbolum ſuper poſitam indicabatur. Hinc vitiorum intrepidus debellator equo rationis inſidens ipſum conſtantiſſimè fatigat ad aureum Gloriæ, atque Honoris Præmium, cui diſtichon illud belliſſimè applicatur. *Ouid. in faſt.* *Erizz. ap. Comm Symbol. Ant. Ricc.* *Ficinus in Conuiu. Pl. c. 14.*

Ipſa fatigat equum, ſparſaque ex ordine Querna
Stringit fronde comam fingens, auroque coronat.

D Arbor eadem Quercus maximè viuax, mortiſq; quodammodo neſcia, dum reciſa reſurgit, & ad indefinitam producitur ætatem, altèq; radices figit, & ſaxa penetrat, immò & concipit, nil imperuium reperiens vitæ vias vbiq; patefacit. Ad hanc pronæ Manus inclinatæ, atq; directæ internos, & latentes explicant ſenſus pios, atq; mites, qui præmiorum expectationem pro multiplicibus operibus bonis important, & præcipuè ſub his verbis, PROPTER FINEM; nam cum manus ipſæ ſint inſtrumentum inſtrumẽtorum, & dirigantur à recta ratione in opera bona ſe extendunt remunerationem expectantia, ſicq; his benè agentibus meliora ſemper ſperare licet, *Plin. l. 16. c. 6.* *Ariſtot. l. 8. Animal.*

—Qui vmbrata gerunt ciuilia tempora Quercu. *Virg. Æn. l. 7.*

Heroica ſanè Virtus non vnicam ſolùm, ſed potius trinam promeretur coronam, quare trium Coronarum Hieroglyphicum Quercus nempè, Palmæ, atq; Oleæ, cum inſcriptione adnexa, HIS CORONARI, AVT MORI. fortitudinis in ſummo gradu, manſuetudini iunctæ, cum tenaciſſimo mortis potius perpetiendæ, quam peccatum patran-

A *Cui vis exigua eſt, ſapienter comprimit iram,*
Et vi quæ careant abſtinet ille minis.
Sit licet Alcidæ, fractus contemnitur arcus
Haud faciunt vllum fulmina rupta metum.

Nempè tales ſunt ventorum iræ contrà firmiſſimè radicatas Arbores Querneas, ex
quibus emblematicè adductis FIRMISSIMA CONVELLI NON POSSE patebit.
Quemadmodum oſtendit Alciatus, cum ſub hoc titulo Quercum attulit ingentem fu-
rentibus pariter hinc indè ventis impetitam, nec ideò cedentem, ſed valido ſuo ponde-
re reſiſtentem, vt applauderet Carolo Quinto Optimo. & Fortiſſimo Imperatori, cum *Alciat.*
Turcas repulit ab Auſtraſiæ Viennâ, ſubſcripto poſthac Hexaſtico. *Embl. 42.*

Oceanus quamuis fluctus Pater excitet omnes,
Danubiumq́; Amnem barbare Turca bibas.
Non tamen irrumpes perfracto limite: Cæſar
Dum Charlus Populis bellica ſigna dabit,
Sic ſacra Quercus firmis radicibus aſtant,
B *Sicca licet venti concutiant folia.*

Nec diſſimilis erat ſenſus eius, qui emblematicè de Quercu pariter à ventis agitatâ
cecinit *Stat vidua Quercus lato honore frondium,* *Hadr. I.*
Quas rapido Boreas decuſſit aſper turbine *Embl. 28.*
Princeps auitum ſaua cui reſixerit
Imperium Nemeſis, tuetur is gentis decus.

Hinc & exprimitur Mens immota manens, non ſolùm circumuoluentibus annis, ſed
contrà quaſcunq; aduerſitates fortior euadens, & animoſior, ad cœleſtia tamen ſemper *Seneca ep. 2*
intendendo. Quod & obſeruauit Camerarius ſymbolico eodem corpore exhibito, cum
elogiolo ad Quercum ſic à Ventis inaniter percuſſam SEMPER IMMOTA; cuius
ſenſum apprimè quoq; diſtichon hoc declarat.

Ventorum aduerſis ſolidatur flatibus Arbor. *Embl. 17.*
A Cruce, & à Precibus Mens pia Robur habet.

Quam ſententiam Diuus Chryſoſtomus clariſſimè ſic explicauit: *Vt Arbores, quæ ra-* *Homil. 73.*
C *dices altius miſerint, quamuis ſummum ventorum excipiant impetum, non frangi, aut* *in Geneſ.*
euelli poſſunt; ſic orationes, quas Animus pius Deo reddiderit ſuper quam tutò affixa effe-
runt ſeſe in excelſum, nulloq; peruertuntur aggreſſu cogitationum; Quapropter, quæ
contrà turbinum rabiem ſeipſam ſua vì ſeruat Arbor, Seruatori dicari voluit Ioui; Ser-
uatorumq; omnium ciuicum Iubar haberi; hinc idem Alciatus. *Embl. 199.*

Grata Ioui eſt Quercus, qui nos ſeruatque, fouetque.
Seruanti Ciuem Querna corona datur.

Eadem quoq; de re Iulius Cæſar Scaliger in ſuâ Farragine de Quercus Viueſianæ
dedicatione ſcriptum reliquit.

Cui Cælum, cui terra parens, terraque parentis *In Farrag.*
Parens fæcundo viſcera plena ſinu. *epigr. 88.*
Hac tibi pro veteri vita mortalis honore,
Et quod ſeruato fert ſibi ciue decus.
Qui das, qui ſeruas vitam bone Iupiter idem,
Et vita, & mortis munera Quercus obit.

D Hæc tamen omnia citrà temeritatis notam in Homine operante intelligenda ſunt, nam
alia eſt naturalis fortitudo, alia, ac longè diuerſa, eſt moralis, quià quæ timiditatis, hæc
& audaciæ omninò expers, exceſſus omnes, atq; defectus vitare debet. Præſtò igitur erit
ſemifiſſa Quercus cum humano in fiſſura lacerto ex alluſione ad Milonis hiſtoriam ſym-
bolicè docens vitandam eſſe omnem, & quamcunq; præſumptionem; ſic enim temera- *Embl. 99.*
rium Milonis auſum, & Mortem deſcribit doctiſſimus Kreihing, ſaluberrimum illud
Hominibus inſinuaturus Præceptum.

MAIVS NIL VIRIBVS AVDE

Ille Crotoniades famâ notiſſimus olim,
Per ſtadium potuit qui Milo ferre bouem.
Robore præſidens, maioraquè viribus auſus
Eſt auidis factus præda dolenda lupis

Fiſ-

Digitized by Google

Fiſſuram grandis validâ deiecta ſecuri E
Forſitan in patulo Quercus habebas agro.
Hanc manibus ſtolidè cupidus diffindere nudis
Pro cuneo in rimam miſis vtranquè Milo,
Neſcia ſed rumpi, manibuſquè potentior Arbos,
Dum partes coeunt, brachia capta tenet
Is fruſtrà obluctans dum ſeſe exoluere tentat.
Sub Ioue deſertus fis miſer eſca Lupis.
Noſcere quemq; ſuas, res eſt pulcherrima, vires,
Succeſſuquè; vltrà qui facit, ille cares.

Magnam inſuper Animæ cæcitatem Graphicum Trabis oculo admotæ patefacit argumentum; illa etenim mens cœca eſt Hominis, qui malefacta ſua grandia ſub oculis ipſis cernere non vult, & minimas aliorum feſtucas defectuum ſeuerè iudicat; ad quos ſceleſtos dicta ſunt Euangelij verba. *Quid vides Feſtucam in oculo fratris tui, & Trabem in oculo tuo non vides? Eijce primum Trabem de oculo tuo, & tunc proſpicies, vt educas feſtucam de oculo fratris tui.* At hanc Animæ lippitudinem vnicum poteſt ſanare Collyrium. Hanc ſpiritus cæcitatem vnicus valet tollere ſplendor, ſola nimirum conſideratio, quod nos Myſticè tanquam Arbores in hac viuentium ſyluâ F

Diui Matthæi 7.
D. Lucæ 6.

NON SEMPER VIREBIMVS.

quandoquidem — *tacitis cuncti exareſcimus annis.*

Quod vt exhiberet, & doctiſſimo comprobaret Emblemate Clariſſimus Kreihing antedictus, Ethico-politicam ſuam Chelm ità pulſauit

Embl. 157.

Stat vetus areſcens vegeta inter ROBORA QVERCVS
Deciduis ramis, & propè calua comis.
Quin ramorum artus ſubtus, defectaquè ſucco
Multa ad radices arida membra iacens.
Ipſa & perpaucas retinens in culmine frondes
Parte ſui exiguâ, catera ſicca, viret.
Aſt ingens fueras ramis ingentibus Arbor,
Maior in vmbroſis, nec ſtetit vlla iugis. G
Grata olim æſtiuum pecori depellere Solem,
Frondequè ſub densâ condere Luſcinias.
At nunc exeſam paulatim longa vetuſtas
Opprimit, atque animâ deficiente necas.
Sic omnes tacitis pedetentim occumbimus annis,
Inque necem occulto tendimus vſque gradu.
Quin iuuenes abeunt lento cum tempore vires,
Semper & ex nobis mors ſua lucra capit.
Quid vegetis igitur ſtolidi confidimus annis?
Et fruſtrà ſerò quarimus eſſe ſenes?
Omnibus (ah miſeri) veteraſcimus vſque diebus,
Atque ſenes fieri cogimur ante diem.
Nec formoſa iuuat, Venerique æquata venuſtas,
Nec vis, nec pietas, ingenijquè vigor.
Tendimus, & trahimur, ſponte, inuitiq; mouemur, H
Et properans iuuenes ad ſeniora dies.
Quin veluti limâ vires raduntur, & anni,
Nec, quod præteriens abſtulit hora, redit.
Nil ſtabile in mũdo eſt, morimur quoq; quãdo viremus.
Omnis VT ARESCENS DENIQ; QVERCVS *Homo eſt.*

Sed probos Hominum mores extollere, prauoſq; corripere ſenſus eorundem myſticis, atq; moralibus fortius vrgeamus conſiderationibus.

MYSTI-

Digitized by Google

A

MYSTICA, MORALIA:

FOrtitudinem à Quercu myſticè repræſentari propheticum illud nos docet effatum *Foreis ipſe quaſi Quercus*; quia neruis non ſolùm, & oſſibus ligneæ ſuæ carni Arbor hæc nititur ſolidiſſimis, ſed radices in Tartara quodammodò mittens, nullam timet mundanam, infernalemq; poteſtatem, vt à nullâ diuelli, conteriuè omninò poſſit aduerſâ vi. Humanam referre quoq; poteſt vitam Quercus, virtutibus omnibus exornatam, quod veteribus non diſplicuiſſe Sapientibus Goropius Doctiſſimus Vir aſſerit. *Credimus* (ſcribit ille) *Quercum Teſſeram eius muneris præſeferre, quo nullum maius à Ioue nobis dari poſſe veteres omnes exiſtimarunt*, &c. *Quercus ergò ſit vita, ſiuè liberationis à morte ſignum, quàm quià ſolus Iupiter præſtare poteſt Ioui fuit à priſcis conſecrata.* *Amoſ. 2.* *Io. Gorop. in Gallicis l. 5. p. 130.*

Et quià profundiſſima Quercus eadem radicatio fortiſſimum robur Arboris indicat, & hoc etiam ſuperbiæ ſymbolum eſſe poſſet; ideò bonis fortunæ, quæ ſuperbiam in no-
B bis, vt plurimum cauſant fidendum non eſſe, noſtræ conſiderationi obtulit natura in hac Arbore, nam, vt ait ille

Sacra Ioui Quercus firmis radicibus hæret,
Huic tamen arentes decutit aura comas.

Cum identidem à confœderato ventorum impetu in partes quandoq; fracta deijciatur, hinc maius humilitatis ſequendæ motiuum nobis eſt deſumendum. Ad rem moraliſſimè admodum præclarus ille Luſitanus ſeriò ludebat. *Reuſn. in Pomar. Poet*

Fidere fortunæ noliſ Mortalès, & vndè
Vectus ad alta memor, vitam ſic temperet omnẽ,
Ne ſubiteâ inuadant inopinum clade procellæ,
Nam plerunquè vides antiquo Robore Quercũ
Viribus arctoi pronam ſuccumbere venti,
Quamuis illa altè radices egerit olim,
Et luctata diù victrix certamine longo
Perſiſtens patrio tendens ſua brachia cælò.

Hermicus Caiada ecl. 8.

C At illa Quercus durities, aſperitaſq; ligni, & illius in ſpecie, quæ contrahitur, maiorq; fit in eàdem Arbore ſita in loco, quo rădij ſolis non pertingunt; inexorabilitatem, ſeù indomabilem feritatem illius Hominis deſignat, qui à Sole Iuſtitiæ auerſus, duriſſimæ ceruicis euadit, nec alios quam impietatis fructus edit, qui flagitioſæ ſolum obſcœnitatis ad pompam Glandem refert ſpurciſſimam.

Foliorum mox caſus, è Quercuum corpore, & ramis, ſtipitibuſquè ſi tempore fiat debito, & ſecundum Naturæ leges eueniat; Hominẽ ſuâ ſorte contentum, & minimè tenacem, & nequaquam ſuperbientem admonet, vt liberè, libenterq; mundi contemnat delicias, & neceſſarijs ſolùm ad vitam prorſus acquieſcat; alioquin deſidioſo ſub titulo internorum bonorum ſpoliationem incurret irreparabilem, luctuoſaq; lethi præda fiet. Magna, & condenſa Quercus Diuinam Iuſtitiam edocet eſſe timendam propter Quercum, cui appenſus remanſit Abſalon iuſto Dei iudicio interfectus, vt ſacræ perhibent literæ; *Dumq; adhuc palpitaret hærens in Quercu cucurrerunt decem Iuuenes Armigeri Ioab, & percutientes interfecerunt eum*; Filijs enim perditis, inobedientibus, & in proprios Genitores horribiliter ſæuis mors celeri appropinquat gradu, ijdemquè Diuina
D non poſſunt effugere effata. *Honora Patrem tuum, & Matrem tuam, vt ſis longæuus ſuper terram.* Laudabiles ſecundum naturam fructus omnes non niſi vitalitatem efficiũt. Arcadicę ideò Quercus fructuoſiſſimæ morali hominum Palato delicias veriores optimorum præceptorum diſpenſant; Glabricies namque, & læuitas fructus, atque continentis capſulæ ſcabrities, virum deſignant prudentem, atq; perfectum, qui pœnitentiæ aliquantum aſperæ in capſulâ, temporalem propter macerationem lætus interius, & hilaris ob ſpiritualem conſolationem, cum bona conuerſatione, & cum actionum conſtantia exiſtens, felicitate fruitur, quæ virtutibus ipſis debetur. Et ideò Quercus à luſtis Hominibus poſſeſſæ dici poſſunt Diuini Honoris, atq; veræ Conſolationis effectrices, quemadmodum Quercus conuallis [Illuſtris ideſt Querceti, propè quem locum Abraham ſeceſſum quærens primam Aram Deo erexit, & vbi Iacob illius Nepos ex Meſopotamiâ rediens Aram quoq; ædificauit; quæ propoſitio veritatem nacta eſt apud

D. Chriſoſtomus de pœnitentiâ *2. Reg. c. 8.* *Exod. 20* *Berchor. in reduct. Moral. l. 12 cap. 130.* *Geneſ. c. 12*

omnes

Digitized by Google

omnes gentes, vndè inter Græcos Heſiodus ità differebat, Deos videlicet Iuſtis conce- E
dere, vt eorum Quercus in altioribus ramis glandes ferant, in medijs autem apes reci-
piant; ſicuti à contrariò Quercus ſimpliciter fœcunda, procera, fortiſq; ad ipſas mini-
mè relata virtutes, ſed præcisè, atq; diſiunctim conſiderata, & ad nullos vſus directa,
diuitias temporales, atq; profanam, & ſecularem doctrinam indicat, in illiſq; peruer-
ſa iudicia, impietates, atq; ſcelera, in quæ de facili poteſt illius poſſeſſor incurrere: Illa
eadem eſt potius dicenda Quercus Baſan, hoc eſt ignominiæ, & Idolorum, longèq; dif-
fert à Quercu Tabor, quæ terrena deſpiciendo, cœleſtia tantùm deſiderat, ob idq; in-
ternç claritatis lumen acquirit, & à Quercu Mambre, hoc eſt *ſublimitatis*, babitus virtu-
tis. Quam clarè, quamq; perſpicuè nos inſtruit Quercus illa, ſub quâ Iacob Patriarcha
Iſraeliticus inaures propriæ familiæ abſcondit! quià non abſimili ratione cogitationes
omnes inanes nobis profundiſſimè ſunt ſepeliendæ, ſimulq; obliuioni tradendæ munda-
narum rerum illecebræ, vndè habeamus aures audiendi, hoc eſt legibus, & Principi-
bus obtemperandi. Ità feliciſſimè conſiderare nobis dabitur cum Angelo Iehouè, qui
Gedeoni Lucum Baal deſtructuro ſignum victoriæ in vellere dedit ſub Quercu Opbræ,
hoc eſt ſub Arbore ſalutiferâ veri Iouis, quæ nil aliud eſt, quàm Crux Sanctiſſima Ser- F
uatoris noſtri Ieſu Chriſti Filij Dei; ipſa namq; certiſſimum eſt Præſidium, dulceq; De-
cus Fidelibus, vnicumq; Laborantibus Labarum: & hanc Sanctiſſimam Crucem ex
Quernœ ligno fuiſſe fabrefactam, & conſequenter Quercum fuiſſe Arborem vitæ, eui-
dentiſſimis rationibus eruditiſſimi comprobarunt, demonſtraueruntq; Viri, vt Doctiſ-
ſimus Lipſius, Clariſſimuſq; Frat. Ang. Rocca Camers Epiſcopus Tagaſtenſis; percele-
bris item Iacobus Boſſus, & Alphonſos Ciacconus omnes ex profeſſo ſcribentes de Cru-
ce, alijq; innumeri, qui oculari mediante inſpectione particularum Ligni Sanctiſſimæ
Crucis, affirmant illud Querneum dignoſci. Quibus ego quoq; ſubſcribam, cum hac
Arbore nulla magis obuia fuerit in Iudæâ. Quo fit, vt tot Quercus, & Querceta in ſa-
cris celebrata legamus. Addatur lignum hoc fixuræ aptiſſimum eſſe, quippè quod ſo-
lidum, vndè Roboris nomen quoq; promeruit. Inſuper vix quicquam materiale du-
rabilius eſt Quercu, cuius lignum annorum centurias incorruptum durat. Ita ſunt San-
ctiſſimæ Crucis fragmenta, quæ hòdie viſuntur à carie, & teredine immunia. Propte-
reà Quernum lignum grauiſſimum eſt. Hoc quoq; euincitur de Sanctiſſimâ Cruce, cui
ferendæ humanas Cbriſti vires non ſuffeciſſe ex eo cognoſcimus, quod illi adiutorem G
quæſiuerunt. Hinc Abraham ſub Quercu Mamrè vitulum offerens, myſticè nos mo-
net, vt ſub Cruce Animam noſtram Deo offeramus. Hinc Ioſue ſub Quercu, quæ
erat in ſanctuario Domini depoſuiſſe lapidem fœderis cum Deo initi, vt populus mane-
ret in cultu Dei, & verâ religione, ſignificabit ſub Cruce Chriſti initum eſſe fœdus ęter-
num inter D. O. M. & Eccleſiam de perpetuò ſeruandâ Chriſtianâ Religione. Hinç
престереà diſcere poſſumus in nouâ lege veram, & omnium optimam, diuiniſſimamquè
frugem inuentam, ſeù potius Chriſtianorum cuiuis gratis conceſſam, quam nobis fru-
ctificat Euangelium; vbi vetus illa Lex a Moſe Iudaico Populo propoſita Quercuum
vmbram, & Glandes in victum priſcis conceſſas ſymbolicè relatas habere poteſt. Au-
diamus quantâ elegantiâ, & pietate id expreſſerit Claudius Minos hoc epigrammate.

Glande Patres aluit Quercus, Faguſq; vetuſtos:
Sed modò non cibus eſt, proficit vmbra tamen.
Glandibus antiquis tantum fuit vſa vetuſtas:
Frugibus inuentis vtimur; at quid id eſt? H
Tradidit in ſacro quacunque Volumine Moſes,
Glans erat, & veterum pabula priſca patrum.
At largitor opum fruges inuenit IESVS:
Et miſtâ paleâ plurima grana dedit,
Vmbra licet nobis lex ſit vetus, atque Propheta:
Sed noua Lex CHRISTI verior eſto cibus,

Immò concludi poteſt infallibiliter non poſſe ab alio melius, & Præceptore, & Libro
Virtutes omnes addiſci, quā ab integrâ Quercu, & illius ſigillatim perſpectis partibus: ad
cuius ſtudioſa obſequia, pergratoſq; ad amores nos benigniſſimè inuitant eiuſdem viuç
Veritatis verba: *venite ad me omnes qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos.*
Vndè bona quæcunq; præſagire haud inaniter poterimus, & ità de Præſagijs Quercuum
ſermonem inſtituemus

PRÆSA-

Berchor. red, Moral, l.2.c.130.
Serm. 2. Iſ. 44. Lauret, in ſyl. Alleg in V. Qu.
Geneſ.c.13. & 35.
D. Matth, capit. 13.
Iudic. 6.
Quercus Arbor Vitæ.
Alph, Ciacc, lib, de ſign. S.Cruc. cap, 30. Iuſt. Lipſ, De Cruce l.3.c.13. Fr. Ang. Rocca de para Crucis c.12.
De Triump. & glorioſa Cruce lib.1, capite 6.
Ioſ.c, 24.g.
Goropius in Gallicis l.5, ſapius
D.Hier. in Pſal. 55.
D. Matth, cap. 55.

Digitized by Google

A

PRÆSAGIA.

OPulentiam ſinè Virtute ſuſpectam ſemper habuerunt, & deſpexerunt, Sapientes, omnes, illamquè noxium vicinum appellauit Sappho. Vitiorum nutricem decantauit Propertius. *Tu vitijs Hominum crudelia pabula prabes.* Infelicitatem eſſe deprædicauit Euripides; illam odio, inuidiæ, & opprobrijs obnoxiam omniumq; perniciosiſsimam malorum Philemon obſeruauit;

Quid faciant leges vbi ſola pecunia regnat? addidit Arbiter ille.

Apud Pindari Scholiaſten in 4. Pythiorum. Propert 3.7 Euripides In Atemena Ap. Stob. Hom 95. Petr. Arb. in Sat.

Fructibus onuſta Quercus, & veluti ditiſſima, niſi Virtutem egregiè ramificandi, & ſe ſe verſus Cœlum hilariter erigendi oſtenderit, ab eâ poterit plurium malorum Præſagium heù nimis elici, non enim reſpondēt vltima primis; primus in Cœlum viror exijt, deinde fructus, quorum conſenſus erit feliciſſimus, & omniquaque gratiſſimus, de quo

B dici poterit, *Telluri iuſſit Deus, vt daret alma virorem,*

En Cælum repetit terreus vndè venit.

Illeque coronarum amplam pergignet materiem Querneam; idcircò coronam cunctis ſaluberrimam Romani edixerunt Imperatores, vitæque tàm naturalis, quam ciuilis tutelam, & robur indicantem, & ceù ſtabile bonum facientem ſecreto quodam influxu, occultâque cauſalitate mirabili. Rerum inſuper naturalium obſeruatores accurati, ſeduliq; perueſtigatores nos docuerunt Quercum, de cuius fructibus exeant vermiculi præſagire fertilitatem anni, abundantiamque rerum variarum generatarum ex veterum corruptione, itaut productiones feliciter promoueantur, & euocētur in lucem: Quercum verò, ſuper cuius fructus plurimæ volitent muſcæ aliundè ſurgentes, Bella quoq; futura denunciare poſſe obſeruatum eſt; muſcæ etenim omnia infeſtant, moleſtæq; ſuaptè naturâ ſunt: haud aliter etiam Quercum, de cuius fructibus Araneæ multę filis pendentes, telaſq; contexentes multipliciter appareant, mortalitatem minari ex malignâ putredine ortam ſenſerunt alij, de quibus araneis venenoſam quoquopacto naturam habentibus dici poteſt quod *nent nocitura necem.*

Æn. Vicus de Namiſmatib. l. 2. c. 10. n. 107

Quomodo bellum, ſeu peſtē indicet Quercus

VVittēberg. inf. ſup noc.

C Quercus Galla in Arbore diù permanens ſi putreſcat, vermemq; generet, vt tradit Albertus Magnus, & in ſui medio eundem gerat, futuram hyemem aſperiorem prænunciat, & è contrà leuem, ſi vermis prædictus marginem fructus occupauerit. Item ſi in altioribus Quercus ramis eruca telas contexuerit leuior hyems expectatur; at ſi in inferioribus idem præſtiterit, rigoroſior eadem pars anni frigidiſſima præparatur. Hæ Gallæ debent ad huiuſmodi præſagia eruenda, dum ſunt integræ, rumpi; nam cum perforatæ ſunt, iam animal indè exijt. Si muſca volat, bellum timendum eſt; ſi repit vermiculus, annonæ penuria prædicitur; ſi currit araneus, peſtilentia portenditur: His tamen ominibus fides qualis qualis adhibeatur; valent enim ad coniecturas duntaxat ſuppeditandum vniuerſaliſſimas, atq; latiſſimas è diſtātiſſimis diſpoſitionibus dependentes; nam cum ſyndrome cauſarū tam remotarum, quā proximarū attingat effectū, non poſſunt hîc tutà prædici, niſi cognitis, atq; perſpectis quāplurimis, & penè inobſeruabilibus rebus.

Volater. l. 26. comm. Vrban. in Philologia. Sympher. Hort. l. 26. c. 11.

Præſagium anni glandiferi aliqui deſumunt ab annis, in quibus permiſſa eſt caro ſingulis menſibus, ideſt vbi Paſcha Reſurrectionis in Menſem cadit Martium à XXII. die vſq; ad XXXI. vel in Menſem Aprilis à die XVII. vſq; ad VI. Kal. Maij iuxtà verſiculos

D vulgatos. *Paſcha bis vndenam Martis non præuenit vnquam,*

Vicenam vt qintam poſt nec Aprilis abit.

Tunc enim Æquinoctium habet Synodum luminarium valdè proximam, quæ non parum conducit ad productionem huiuſmodi fructuum. Sed, vt diximus modò, & alias etiam proteſtati ſumus, Præſagia huiuſmodi habenda ſunt tāquam machinas inanes, maculaſq; nubium nobis aliquando repræſentantium aereas bellorum figuras, monſtrorumq; effigies Chimæricas; & ſicuti non eſt metuendum ab huiuſmodi cœli ſignis,ità in illis non eſt ſperandum. Vnuſquiſq; enim ità operetur, vt cum Bonis arcto ſemper fœdere iungatur, & à prauis diſſideat perpetuò; ſic quoq; fugit, quæ nocitura ſibi ſentit Natura, & profutura ſectatur, dum cernimus illam Arboribus nunc ſympathicam, nunc antipathicam dediſſe motionem, de quibus affectionibus mox aliquid eſt dicendum.

In Præfat. l.2. de rapt. Proſ.

SYMPATHIA, ET ANTIPATHIA. E

Quercus quomodo amica, & quomodo inimica Pini.

Cũ Frumẽto cõuenit, Quercubus ſupernatæ Spicæ.

Gaud. Merul. de mirabil. l. 4. f.337.

Id. Ib. f.335

Quercus amica Vitis.

Georg. Sabin. in Ouid. met f.9. l.9.

Quercus amica Loti.

Mizold. memorab. centur. 8. *n.* 84. *& ex Africano in Geoponicis.*

Quarum aquarum ſit amans.

Feſt. Pomp. & Theoph. l.5. c.8.

Aeris inimica, & telluris amãs.

Apes diligit. *l.3. c.9.*

QVercus cum Pino Arbore non parua eſt amicitia iuxtà illud Claudiani.

Et comitem Quercum Pinus amica trahit.

Sed hoc in viuẽtibus truncis, atq; in radicibus, reſpectu forſan alimẽtoſæ ambarum facultatis, non autem in emortuis lignis eſt intelligendum; nam vtriuſq; illarum ligna conglutinari minimè valent, nec in operibus materiariorum vniri, quemadmodum experientiâ patet edocente Pineum rarum, & leue Querneæ ſpiſſitudini ponderoſæ coaptari minimè poſſe. Nec minus cum Frumento Quercus in alibilitate communicat, vel eandem amicè ſymbolizat, vt ita loquar, cum ambæ hæ plantæ ad panificium ſingulæ in propriâ claſſe principaliter concurrant, in quarum amicitiæ naturalis teſſeram adduci poſſet, prodigioſum licet exemplum, de ſpicis in noſtro Bononienſi agro ſuper Quercubus antiquitus enatis, vt iam in titulo de Prodigijs in Prolegomenis tetigimus; quo portentoſo ſpectaculo Quercus ſe Cereri verè gratiſſimas oſtenderunt, dignaſq; vt earum frondibus conuiuarum inter epulas capita coronarentur, vtq; proprijs cineribus frumentacea grana à puluere putredinoſo vindicarent, nobiliſſimamquè tritici ſubſtantiam integram, incorruptamque ſeruarent. Sic & Quercinum, ac Vitigineum lignum ſe inuicem amant, vnde fit etiam quod cinis Quercicus Vitem à rubigine præſeruare potis eſt, eidemque ægrotanti pari pacto mederi. Nec ambo hæc ligna tantummodò diliguntur ad inuicem, ſed inter iſtarum Arborum fructus, non paruipendendam notum eſt intercedere ſympathiam, illamq; fortè radicaliter, ſimilemque relationi, quæ potum inter, ac cibum contingit; tradunt enim vineam plantaturo Querneam glandem contuſam propaginum, & plantatum vitiginearum locis imponi debere ad meliorem Vitium radicationem, atque ad vini exinde colligendi bonitatem, ac conſeruationem. Conueniunt pariter Quercus, & Lotus Arbores ſimilitudine forſan denſitatis ſubſtantiæ, ſi non coloris; vel occultæ alicuius qualitatis, quâ mediante morbis quoque permultis opitulari, paſſiuèque ad alia quamplurima ſe poſſunt æqualiter habere. Et hæc licet aquarum perennium amantiſſima videatur, ideoq; carinis nauium cariſſima exiſtat, nauesque vel in terram ſubducendas, vel in altum iactandas imperterritas reddat & infractas, ea nihilominus telluris conſortium, vtpotè ſibi perutile, ac maximoperè neceſſarium haud quaquam reſpuit, magiſque ſe vtriuſq; iſtarum, aquæ ſcilicet, ac telluris, quàm aeris amicam interminabili penè ſuâ longæuitate fatetur, nam terrenis operibus obruta, maximam immortalitatis partem durabili ſuâ perennitate conſequi per autopſiam perhibetur. Apes ſimiliter, & mella magnam habent cum glandiferis hiſce Arboribus conuenientiam, Theophraſto ſic de Robore ſcribente. *Fera hæc Arbos habetur plurimarum. Sin autem, auctore Heſiodo, mella, apeſquè ferat, magis quoquè illud confirmatur. Ergò naſcitur & hîc melleus humor cælo cadens, nec alijs magis inſident frondibus.* Et cum mel aerium huiuſmodi ſuper Quercus, & Robora congelaſcens cæleſte donum à Virgilio nuncupetur.

Protinus aerij mellis cæleſtia dona —*Exequar.*

Georg. l.4. in princ.

Natal. Comes. Mythol l.2. c.1.

Miz. memo. cẽt.7. n.93.

Eſt Oleæ infeſta.

Gaud. Merul. mirab. l.4. f.301.

Arbores ita Quercus, & Roboris erunt inremeritò Iouis Arbores enunciandæ, ſcilicet, vt magis teneat quod ad rem diximus in illarum Epithetis; nam & Iupiter Milichius, vt ab Apibus enutritus, vocabatur ab antiquis. Sed quo libentiùs & apes, & mella, telluremque & lymphas, ac Bacchum, & Cererem in commercium excipit Quercus, eo intenſiori odio Mineruam, & Serpentes, aliaque permulta proſequitur. Huiuſce rei veritas eluceſcit ex eo, quod vbi Olea iuxtà Quercum plantata ſit, illa continuo vitalitate deſtituitur, & areſcit; ac adeò pertinaciter diſſident hæ Plantæ, vt ſi altera alterius tangat ramos, iſti curueſcere, alioquè inclinare, & reſilire obſeruentur; quinimmò Quercus etiam exciſa, dudumque emortua, inque oliuetum deportata, vel inter Oliuæ radices immiſſa, Plantas enecat, & areſcere cogit. Vnde Ioannes Khuenius in ſuo Zodiaco Medicinæ Antipathicam hanc vim carminibus hiſce expreſſit.

Colum. l.5. c.8.

Nonnè Iouis tantum cum Palladis Arbore fertur
Exercere odium, vt ſi proxima ſtet Iouis Arbos

Lib. 1.

Pal-

A *Palladia fugiens inimicam areſcat, & eius*
Interimans miſeram radicum germina Quercum?

Nucem quoq; Iuglandem odit hęc Arbor, & ab hac viciſſim noxiè reſpicitur, quanquam aſſerant alij (fabulentur nec ne parum mea refert) Iuglandem ſeneſcentem in Quercum mutari. Eadem, vt ſe quàm maximè alexipharmacam oſtendat, nedum fructibus hoc multifariam comprobat, ſed & folijs, quibus ad internecionem ſerpentes cōducit ſuper eoſdem coniectis, adeò antipathicè illis aduerſatur. Quercus demum Paſtinacæ Marinæ aculeo tacta exiccatur, & emarceſcit, teſte Nicandro in Theriacis, & Aetio; ſed quod mirabilius eſt, ex tali ictu ſanari hominem prius percuſſum auctores ijdem prodidere: *Narrant quidam* (ſic ſcribit Aetius) *ſi quis caudam Paſtinacæ, quæ ictum intulit, auferat, & in Arborem, maximè Quercum ſuſpendat, & figat, ipſam quidem Arborem areſcere, ægrum autem ſanari*. Quod ſi verum ſit, hinc magis Sympathiæ vis, Antipathiæq; eluceſceret. Sed quid portendant naturales hæ conuenientiæ, vel contrarietates in Quercubus breuiter oſtendamus.

Iuglandem deſpicit. *Gaud. Merul. l. 4. de mirab. fol. 307.* Serpentes enecat. *Cōſtãs. Caſ. l. 12. de Agricult. c. 8. & l. 15. c. 1.* Paſtinacã marinam odit. *l. 13. c. 37.*

B

PORTENTA, ET PRODIGIA.

Portentoſa certè Auis, peſſimiq; vt plurimum ominis perhibetur Picus Martius Quercuum incola Græcis Δρυοκόλαψ, nempe Robori ſecus, cuius augurium ſiniſtrum ab Antiquorum ſuperſtitione fuit ſemper habitum, vnde Lyricus,

Tequè nec læuus vetet ire Picus

& Plautus *Impetritum, inauguratum eſt quouis admittunt aues ---- Picus, &c.* ideòq; in auſpicijs magni, & diri cognominibus à Plinio meruit inſigniri. Sed quamuis vbiq; fermè locorum penniger iſte penes Æthnicos latam hariolādi protulerit anſam, non alibi tamen celebriorem in augurijs veniſſe crederem, quàm apud Latinos, à quibus in magnâ ſemper habitus eſt veneratione, cum Romulum, & Remum Romanorum (dixerim) Patriarchas auxilio lupæ dudum aluiſſe crederetur, vndè promanatum quoq; ſentiebant quod tam libenter ſub eodem cælo Lupus, & Picus frequentes verſari con-
C ſpicerentur. Ille in capite Prætoris Iura reddentis deprehenſus, & occiſus futurum excidium auguratus fuit. Sed nihilominus mala non ſemper hæc auis ominari conſueuit, quin identidem ad bona pariter portendenda conſcendere non valuerit; Legimus enim quod in vexillis Sabinorum inſidens felix augurium fecit. Eiuſdem pariter ominis fauſtiſſimi fuit Aquila poſt rapta de Galbæ manibus Auo ſacrificantis exta ſublimem in Quercum volans, quippè quæ tanti ſacrificuli portentoſè denotauit Imperium. Nec minus prodigiator, & portentoſus eſt in Quercu ſerpens Dryinus Δρυϊνος χέλυδρος, longitudine duorum cubitorum, aut circiter, & obeſo corpore, ſquamis aſperrimis, colore ſubatro, nec non & odore fœdiſſimo, de quo Nicander.

---- grauis itquè à corpore fœtor,
Qualem dant madida corij præſegmina ſordes,
Quas tereti radunt ab equino tergore ferro.

Is radicibus Quercuum inhærens, circà præſertim Helleſpontum, & ibi tantum ad inſidias viuens, proditorio veneno ſupergradientis plantas pedum verè ſupplantat, dum illas cute priuat, & doloſè ſimul, ac doloroſè nimis excoriat; quod veneni genus per re-
D flexionem quandam, & multiplicariuam ſui ipſius communicationem in manus medici curantis pedes alterius excoriati ſenſim extenditur, ibiq; latè ſpatians illas excarnificat: has tamen Quercuum peſtes fugare docet Virgilius,

Galbaneoque agitare graues nidore chelydros,

vt ſimul arceantur ſæua, portentoſaq; ab eiſdem inferenda ſymptomata.

---- torpenſquè veternus
Ingruit, & crebris acti ſingultibus agri
Nunc ſimilem felli vomitum, nunc ſanguinolentum
Eijciunt.

Arbor eadem tam feri Serpentis licet innocens, & inuoluntaria mater, vbi fulmine cælitus impeteretur, ac ſi tam lethale venenum non alio, quam ſuperno fuiſſet igne conſumendum, nonniſi mala poterat Imperio portendere, præterquam quod ſceptrum

Aldr. Ornithol. T. 1. l. 12. c. 30. Picus mali ominis. *Hor. lib. 3. Car. od. 27.* *In Aſin. act. 2. Scen. 1.* *Pl. l. 10. cap. 18.* *Alex. ab Al. d. g. l. 5. c. 13* Picus quādo boni augurij. *Id. l. 5. c. 25. D. G.* Aquila *Iac. Greuinus de Venenis l. 1. c. 19* Dryinus ſerpens *Aldr. Hiſt. Serp. & Drac. l. 1. c. 14. tit. 4.* *Georg. l. 3.* *Nicand. in Theriac.*

Querneum nouiſſimo Neronis anno de Auguſti manibus excuſſum Imperium Cæſaribus abrogatum diuinitus indicauit. Nec extrà Quercus ſemper euenere prodigia, quin & ipſæ quoq; prodigij nonnunquam loco ſumi reſpuerint. Siquidem portentoſas, & prodigioſas Quercicarum earundem Arborum vaſtitates in Hercyniâ ſyluâ tradit Plinius, quæ cum hiſtoriæ fidem quamlibet ſuperent, portenta meritiſſimè debent in ſuo genere nuncupari. Sic inquit ille: *In eâdem ſeptentrionali plagâ Hercyniæ ſiluæ Roborum vaſtitas intacta æuis, & congenita Mundo, prope immortali ſorte miracula excedit. Vt alia omittantur fide caritura, conſtat attolli colles occurſantium inter ſe radicum repercuſſu; aut vbi ſecuta tellus non ſit, arcus ad ramos vſquè, & ipſos inter ſe rixantes curuari portarum patentium modo, vt turmas equitum tranſmittant.* Sed hæc licet fidem tranſcendere videantur, non ideò tantum admirabilitatis ſibi conciliant, quantum terroris incutit prodigium illud, quod Dæmonibus mediantibus accidit miſerabiliſſimo Publio Romano militibus in Græciâ contrà regem Antiochum imperanti. Hic inſaniâ correptus, quâ vaticinabatur futura, Quercum conſcendens militum multitudini concionatus eſt in hunc modum. *Mihi quidem Quirites, cæteriq; milites, conuenit vt à lupo ruſo magno vorer hodie, &c.* & paulò poſt acceſſit lupus, quem cum vidiſſet Publius, de Quercu deſcendit, & Supinus concidit; Lupus autem eum laniauit, & videntibus omnibus abſumpſit; cumq; præter caput omnia voraſſet, montem petijt; Porrò turba conuenientes, reliquiaſq; tollere, ac vti leges iubebant ſepelire volente, caput humi iacens hoc carmen diabolico præſtigio pronunciauit.

E

Lib. 16. c. 2. Quercus immaniſſimæ proceritatis.

Phlegon. Trallianus de Mirabilibus pag. 84. 85.

F

Publij Romani mors qualis.

Non continge caput noſtrum: fas non ſinit illos,
Quos animo infenſo Iouis odit filia Pallas,
Contrectare caput ſacrum, &c.

Quod cum audijſſet multitudo, non leuiter perturbata Fanum poſuerunt Apollini Lycio, ſiuè Lupino, Aramq; eo loco, vbi caput iacebat; tum nauibus conſcenſcis, domum quiſq; ſuam nauigarunt: cæterum euenerunt omnia, quæ à Publio fuerant prædicta. Euentuum autem tum bonorum, tum malorum, & tam præteritorum, quàm futurorũ Quercualia ſigna publicè notata iam cenſeantur; De Inſignibus Familiarũ, & Schematibus modò Sermonem habere non incongruum erit, vt Virtutis in laudem cedant, vitiorumq; in opprobrium habeantur, atq; non minus feliciter captentur bona, quàm euitentur mala. G

INSIGNIA.

Gaſpar Bobacius in l. inſcr. l'Araldo c. 1. & 2.

Vetuſtatis, fortitudiniſq; ſimul inſigne nobiliſſimum cum habeantur apud omnes Quercus, & Robur; quæ ex his Arboribus inſignia conflata erunt, quarumuis Vniuerſitatum, ſeù Familiarum nobiles prærogatiuas, & glorias indigitabunt. Ità Cantabri patriæ fortitudinis Monumentũ Robur, ſiuè magnã cum Glandibus Quercum in ſuæ Ciuitatis (quam Biſcayam recentiores appellant) phrenoſchema erexerunt. Sunt etenim (vt libro de Titulis Philippi Auſtrij ſcriptum reliquit Iacobus Maynoldus Galleratus) *populi* efferi, & nullam olim eſſe vitam ſinè armis exiſtimantes. Ideò Romanis diutiſſimè reſtiterunt, vel ipſo Lyrico rem atteſtante, dum nuncupat *Cantabrum indoctum iuga ferre noſtra.*

Et ſi tandem in Romanorum ſeruitutem ab Cæſare Auguſto redacti ſunt, id non niſi difficillimè admodum, & ſerò factum eſt, eodem Vate ſcribente H

Cantaber ſerâ domitus catenâ.

Iac. Maynol. l. de tit. Phil Auſt.

Caſſan. Catal. Glor. Mund. p. 1. concl. 58.

Druydæ.

Sed ſi non niſi integra Quercus iſtis placuit, non defuerunt quoq; Populi, quibus pars tantum ſuffecit. Barcinonenſes quippe nodoſa quatuor Ramalia ſeriatim diſpoſita pro patritio ſui Comitatus ſtemmate voluerunt. Scribit Caſſaneus inſigne Auguſtudunenſium Druydum famigeratiſſimorum olim toto orbe ſapientum, & regna regentium, fuiſſe Ramum viſci Quercini cum anguium complicatorum nexu ſub eodem ligno collocato, cui diſtichon ſequens ille pro titulo perappoſitè adiunxit.

Quærimus in (ſic ille ſcribit) *omnes Druydis inſignia caſus.*
Anguinum viſco relligione ſubeſt.

Sed vt omittamus minus propriè ſumpta inſignia, vt ardentem Moyſis Rubum, Vir-

gam

A gam florentem Ieſſe; Semidecorticatas virgas virentes in canalibus Iacob, & alia huiuſ- *Gen. 30.*
cemodi, ad noſtra conuolemus ſecula, dicamuſq; Familiam Roboream Sixti IV. Iulijq;
II. Sanctiſſimorum Pontificum Tiaris illuſtrioribus, Vrbiniq; Ducatu Sereniſſimo *Comp. Hiſt.*
decoratam, & præcipuè Franciſci Mariæ ſecundi nominis iſtius Ducis toties celebrati, *Co. Laſchi*
nec ſatis vnquam laudati vltimò imperantis, in æternitatem glorioſiſſimè armatam Ro- *p.405.*
bur aureum ramis hinc indè circumplexum, coronis velut Heroicis onuſtum erexiſſe. Familia de
Quamplures alij cognominis huiuſce de Robore, ſeù Ruuere perceleb res inueniuntur. Ruuere.
Iulianus, atque Dominicus, necnon & Chriſtophorus tres ampliſſimi ab eodem San- *Petra ſan-*
ctiſſimo ſimul, & Sapientiſſimo Pontifice Sixto IV. varijs peculiarium quorumlibet il- *cta de Teſſ.*
lorum virtutum in præmium temporibus ſacrâ purpurâ donari promeruerunt. Eiſdem *Gentil. pag.*
dignitate pariter, & cognomine famigeratiſſimi fulſerunt ſub Paulo II. Franciſcus de *510.*
Ruuere, duoq; Iulij, alter ſub Leone X. & alter ſub Paulo III. aliuſq; Iulius Feltrius iti-
dem de Ruuere ſub Gregorio XIII. ſinguliq; Robore in phrenoſchematibus muniti ma-
xima ſemper ingenuæ nobilitatis ſpecimina præbuere, nec tantum ſplendoris eiſdem
magnum tantæ familiæ nomen elargitum eſt, quantum propria quoruncunquè merita
B ſibi conſciuerunt. Robur idem in obſequium Ghiſiorum Montium Sydere fulgentiſſi-
mo coronatorum iterum pullulauit in Vaticano præcelſiſſima ingrediens Stemmata Sã- *Sanſouin.*
ctiſſimi Alexandri Septimi Ghiſij Optimi, Maximiq; nũc regnãtis Pontificis, quę per duo *pag. 100.*
fortè ſecula obtinuit ſibi familiaria. Cuius me certiorem reddit rei Poema quoddam la- Chiſij
tinis carminibus exaratum cum hac inſcriptione *Suburbanum Auguſtini Ghiſij à Ruuere.*
Per Aloyſium Palladium deſcriptum, & impreſſum Romæ per Iacobum Mazochium
anno 1512. in quartâ folij formâ. Familia Rouerella, (cuius gentis fuit Bartholomæ-
us Cardinalis creatus à Pio II.) cum ſuo virenti antiquiſſimo Robore in ſtemmate, do- Rouerelli.
minabatur anno ſalutis 920. Comitatui *Rigoieſtien*, ſiuè *Eaſſie* in inferiori Germaniâ
cum multis ſubiectis oppidis, & caſtris in loco perappoſitè Roboribus abundanti. A' *Id. Sanſou.*
folijs Quercus Foliani antiquiſſimi, & nobiliſſimi Regienſes dicti ſunt, eaq; folia gerunt *nobil. fam.*
in inſignibus; hi caſtrum Querzolæ Anno Domini 1252. condiderunt, è cuius Familiæ *Ital. f. 390.*
ſtipite glorioſè prodijt Carolus Folianus Berna bouis Mediolani Ducis Gener, & Otto- Foliani
boni Tertij Parmæ Domini Socer, præcipuis Italiæ Familijs ſanguine, & amicitiâ *Id. f. 356.*
coniunctiſſimus. Tres Glandes Roboreas Pontificias Bentiuoli Bononienſes, & ij, qui Bentiuoli
C Ioanne II. Bentiuolo Ciuitatis diù Principe extorri facto, antiquiſſimos non deſeruere *Bombacius*
lares, geſtant in inſignibus, quæ ſubmotâ ſerrâ, loco Imperialis Aquilæ ſuperſtant flam- *in Aral. c. 9*
mis de nouo aſſumptis. Sic familias diuidere oculatiſſimus ille Pontifex Iulius II. per-
optimè nouit, vt Eccleſiaſticum ſolidiſſimè firmaret Imperium; ſic alias quoq; tunc tem-
poris gentes partim extollere, partimq; deprimere in Ramis earundem familiarum pa-
rum concordibus ſciuit, vt Ciuitatem non multum imminueret, vtq; magnâ ex parte
declinaret inuidiam, odiumq; ſubigeret, & ne nomini cuiquam infenſus eſſe videretur
qui ſolam inobedientiam debellare conſtituerat. Iulij Tertij P.O.M. Proſapia de Mon- Iulij III. de
te nuncupata duas Querneas coronas in gentilitio ſtemmate geſtat; non vnam equidem, Monte
ſed plures illius ſanctiſſimi viri merita præſtolabantur coronas. Petramellaria diù Gal- Stemma
los inter nobiliſſimis clara ſtemmatibus à ducentis fermè annis Bononienſis effecta, & *Hiſt. Põtif.*
in Senatorium ordinem modò cooptata, Quercum, montes, & apes pro phrenoſche- Petra Mel-
mate gerit; ſat ſit dixiſſe, quod montes, ideſt excelſa, & glorioſa quærit, & adamat laria gens.
mellifica Quercus. Verum enim verò quomodocunq; ſit *Claudian.*
D —— *Robora Numinis inſtar* *in Paneg.*
Barbarici noſtra feriant impunè bipennes. *Stil.*

Nos ad id valeat animare Familia de Sfondratis Mediolanenſis (cuius alibi quoquè Sfondrata
nonnulla tetigimus) nobilis, & peruetuſta, atq; etiam Cremonenſis, quæ Gregorium nobilitas
XIV. Pontificem Optimum Maximum Orbi conceſſit anno Domini 1535. ad Summi Αφυλλος
Apoſtolatus apicem euectum anno ſalutis 1590. nam duas hæc Quercus nedum impu- *ſine frondi-*
nè, ſed & glorioſiſſimè quoq; de politicâ ſyluâ, meritorum bipennibus ſublatas in Inſi- *bus*
gni perinſignes efferebat, & eius ſpeciei, quæ in hyeme ſine fronde virentes, validiſſi- Sfrondatus
mos ventorum impetus, niualiaq; pondera grauiora facile ſuſtinent. Italia exeuntibus, *per meta-*
& alia Gentium Phrenoſchemata ad hanc rem opportuna ſcrutantibus, Magnæ Britan- *theſim.*
niæ Regnũ duas exhibet familias nobiliſſimas, Amadeſiorum videlicet, & Plymoutheo- Sfondratus
rum, quorum ſublimes teſſeras gentilitias ex Iouis Arbore rami tres argentei, glandium

feraces excepti venuſtiſſimè obumbrant; & præter hos, glandes quoq; tres aureas in E
Bretcuilleorum Inſignibus eſt conſpicere. Stemma non diſſimile traditur eſſe Gebui-
lerorum in Germaniâ, ſed ſuas iſti Glandes Querneas gratioſè referunt acceptas à Ma-
Gebuileri. ximiliano Cæſare; quod quidem factum gratitudinis ergò explicuit Hieronymus Ge-
builerus Argentoratenſis in libro ab ſe compoſito, & edito epitomes Regij, & vetuſtiſ-
ſimi Sacræ Cæſareæ, & Catholicæ Maieſtatis D. Ferdinandi Hungariæ, ac Bohemiæ
Regis, omniumq; Archiducum Auſtriæ, & Auſpurgenſium Comitum, &c. impreſſoq;
Haganoæ ap. Io. Secerium 1520. in 4.

Hoc nos inſigni donauit Maximilianus
Cæſar Virtutis cultor, & Ingenij.
Huic igitur grates acturi, Stemma vetuſtum
Illius hoc libro ſcripſimus, ac Sobolem.

Sed difficillimum certè foret, licet æquè pulcherrimum, perſcrutari originem horum
Inſignium, cauſam ſcilicet propter quam Arbores iſtæ v. g. Quercus, & Robur, vel
earum partes ad huiuſmodi fuerint officium aſſumptæ in erectione, vel in tranſmigra-
tione Familiarum, aut in earundem exaltatione: vera etenim Inſignia Reales F
Ideæ quædam eſſe debent ex vnâ, vel pluribus figuris, cuiuſcunque ſubſtantiæ,
vel accidentis, tam ſimpliciter, quàm mixtim conflatæ in ſcuto collectæ cum aptitudine
Gaſp. Bombac. in Araldo. aliquâ ſuprà determinatum colorem, atq; in ſpatio proportionato, quod Campus vulgò
dicitur; ſuntq; hæc inſignia, ſeu ſtemmata vulgò Arma, vel Nationalia, vel Officialia,
ſiuè Socialia, Perſonalia, & Gentilitia, à genere nempè, Munere, Societate, Perſonâ,
Familiâuè dependentia, quemadmodum doctè, atq; fundatè diſcurrit præclariſſimus
Gaſpar Bombacius noſter benemeritiſſimus Ciuis Nobilis Bononienſis. Sed quàm be-
ne, quàmq; propriè, atq; eruditè cauſas aperuit Quercualis ſtemmatis Sereniſſimi
In Comm. l. 1. Æn. Virg. Franciſci Mariæ Feltrij Vrbinatium Ducis Sebaſtianus Regulus Amœniorum literarum
in Archigymnaſio Bononienſi olim Profeſſor Epigrammate ſequenti!

Feltria cur geſtet Domus hoc inſigne requiris?
Non temerè eſt: cauſam percipe multiplicem.
Aurea Saturni veteris dum Regna manebant,
Scis, hæc vna cibus gentibus Arbor erat. G
Indicat hæc igitur, proles quà FELTRIA regnat,
Æquanda hæc priſcis ſecula temporibus.
Præterea priſcum ſolita eſt de more Quiritum,
Ciuem ob ſeruatum Querna corona dari.
Hæc ergò apta DVCI eſt, ciues, Patriamq; tuenti:
Auguſtas ſtabat, ceù prius antè fores.
Deniq; quod fortis nitens radicibus altis,
Præcipitis rabiem deſpicit illa Noti:
Quodq; illi præ eſt DEVS is, qui præſidet idem
Regibus; & Forti, & Principe digna Viro eſt.

Roſſelettę quoq; Familię inter Gallos nõ incelebris Inſignia per duplicẽ cõſtitui Quer-
cum, eiuſdem gentis Poëta Claudius Roſſelettus abundè teſtatum reliquit, vbi memo-
Lib. Epigr. Prope finẽ. & 150. & 295. & 327. ratis doctis viris Paulo *Querneo*, & Vincentio *Belloquerneo* cecinit.

Si tibi tranſuerſum laqueare Inſignia pandunt;
Si picta è latere eſt QVERCVS vtroque duplex. H
Semileoquè duplex folijs ſi quinque ſuperſit:
Dic Roſſellettæ Stemmata priſca Domus.

Inſignium benè cognitorum è Methodo crediderim ego viam ſterni ad obſcuriora
quæque dilucidanda Ænigmata. Hinc Querneis inſignibus Ænigmata Quernea cer-
nes, mi Lector, appoſita, quæ patienter luſtrari à te rogo.

ÆNIGMA-

Digitized by Google

A

ÆNIGMATA.

ABſtruſiſſimum Ænigma, decantatiſſimumq; illud Paradoxon, non Oedipodioniæ, ſed Bononienſis Sphingos, cæcum quidem, & huc vſq; inexplicitum forſan, ſeſe offert hic enodandum ſcabro de Cortice Quercus. *Athenæus l.6. & 14.*

D. M.
AELIA LELIA CRISPIS
NEC VIR, NEC MVLIER, NEC ANDROGYNA,
NEC PVELLA, NEC IVVENIS, NEC ANVS,
NEC CASTA, NEC MERETRIX, NEC PVDICA,
SED OMNIA.
SVBLATA NEQVE FAME, NEQVE FERRO, NEQVE VENENO,
SED OMNIBVS.
B NEC COELO, NEC TERRIS, NEC AQVIS,
SED VBIQVE IACET.
LVCIVS AGATHO PRISCVS
NEC MARITVS, NEC AMATOR, NEC NECESSARIVS,
NEQ; MOERENS, NEQ; GAVDENS, NEQ; FLENS
HANC NEQ; MOLEM, NEQ; PYRAMIDEM NEQ; SEPVLCRVM,
SED OMNIA
SCIT, ET NESCIT CVI POSVERIT.

Quod ſic carmine vertit Georgius Remus Iuris Conſultus

Nec vir, nec mulier fuit ÆLIA LELIA CRISPIS,
Non Hermæ, & Veneris proles, verum OMNIA; porrò
Non Anus, aut Vxor, Iuueniſuè, Incaſtauè (nimirum)
OMNIA enim fuerat ſimul, & ſemel: Hæc neq; ferro
Eſt ſublata, fameuè, venenouè: OMNIBVS illis
C *(Heu) peryt; nec aquis, neq; terris, nec iacet Aſtris*
Condita, ſed quacunquè; locis nempè OMNIBVS illa eſt,
Non molem, non Pyramidem, non putre ſepulcrum
(Narro vera, odi mendacia) at OMNIA, eiquè
Neſcio quis ſtruxit non mœrens, ſed neq; gaudens,
OMNIA quippè ſimul. Nodus num Gordius hic eſt?

Mihi tamen Querneus hic Griphus adæquatiſſima, & perquam facili declaratione reſoluitur, relictiſq; aliorum omnium interpretationibus à Clariſſimo Liceto maiori ex parte relatis, nimirum Aquæ pluuiæ; Niobes in ſaxum conuerſæ; Animæ rationalis; Materiæ primæ; Platonicæ Ideæ; Eunuchi; Lapidis Philoſophorũ; Trium defunctorum, Amoris; Generationis, Amicitiæ, & Priuationis; Temporis, & Vmbræ; necnon Cannabis integræ culturæ dico *Aeliam, Leliam, Criſpim* ex Hamadryadibus vnam fuiſſe Caſaraltulanam, id eſt Quercui in ſuburbano agro Bononienſi applicitam, ſeu incluſam, quæ molliſſima ſimul, & aſperrima apparens iam à bis mille forſitan annis inconſtantiſſimos Protei in morem tenens vultus *Lucy Agathonis Priſci* Ciuis tunc Bononienſis Amores ex chao certè, id eſt confuſione Agathoniâ, ſecundum Platonem, elicitos anxijs curis, & ſolicitudinibus impleuit; quæ Nympha peſſimam propriæ Querneæ Arboris paſſa ſortem ab eodem Lucio, nec Marito, nec Amatore conſtanti, nec Neceſſario, neq; Mœrente, neq; Gaudente, neq; Flente monumentum huiuſmodi ambagibus plenum reportauit; quas quidem ambages, materialis & ipſa ſingularis Arbor, cui Nympha inſederat altè (dicta proptereà [illegible], id eſt *ſimul cum Quercu*) connotabat, vtpotè quæ ſinuoſo, criſpantiq; folio ſemi deciduo, à cœteriſq; variè qualificatis, & conſtitutis Arboreis membris Botanicum ſexum, dein placiditatem Dryos Hemeris, hoc eſt Veriquercus, ſiuè rigiditatem Dryoſagriæ, hoc eſt Roborei ſtipitis ſui reliquerat obſeruatoribus in ancipiti. Cenotaphium porrò iſtud, Romana vigerent dum tempora fuiſſe erectum, Romana vel ipſa nomina, puræq; Romanæ Phraſes, Characterum necnon Romanorum concinnitates docent, ſed ſeculorum ſubinde

O. M.

D

Plato in cõuiu.
Boccat. de Geneal. D. l.7.c.14.
Io. du Choul de Qu. V. II. c.2.

naſcen-

naſcentium varias propter viciſſitudines durioribus agitatum fuiſſe fortunis illud idem E liquidò habemus, cuiuſmodi fuiſſe fertur alicuius innominati hominis auarities ſæuiſſima philoſophicum ab hoc lapide lapidem deprædari credens, quæ ipſum primò perfregit; atq; ipſa longiſſima dierum, & annorum inuida edacitas nulli parcens etiam immarceſſibili rei perennitates deuorans omnes, quæ literas magnâ ex parte conſumpſit, exeſitq;, vndè reſtaurationem emendicare non ſemel coactus à loci primæ ſuæ fundationis Dominis aliquam etiam paſſus eſt idem lapis literarum variationem; prædictæ tamen antiquitati non parum fauet Saturnia Iuno loci eiuſdem Genius, cum proxima Ciuitatis antiquiſſima Porta, quâ illuc tendebatur *Iunonia* dicta fuit, poſt corrupto vocabulo *Gouonia*, quæ hodiernæ portæ Vrbis adauctæ, Maſcarella dictæ reſpondet.

Io. Ant. Bum. in l. antiqu. antiq. Bonon. Alidoſ. in inſtruct. rer. Bonon. Turr. in ep. ad Ric. vitũ

Villa dicitur illa Caſaralta.

Inſcriptio Autographi ſuccedanea, quæ ibidem modò legitur, eſt ea, quam ſuprà poſuimus, à quâ non diſcordat Ioannis Turrij excerptum antè annos 90. exemplar, de quo ſic ille ſcripſit *Bononiâ, Portâ Maſcarellâ egredientibus, primò ab Vrbe lapide offert ſeſe villula Marci Antonij de Volta patritij Bononienſis, in quâ tuum illud reperitur Epitaphium, cuius quidem vetuſtatem literæ in marmore nonnulla diuturnitate temporis, ſituquè, & quaſi quadam rubigine corroſæ facillimè per ſe indicare poſſunt.* F Sepulcrale huiuſmodi monumentum *Ælia, Lelia, Criſpis* à *Lucio Agathone Priſco* poſitum fuit in Hortis ſuburbanis antiquiſſimum iuxtà morem erigendi *caſam, aramq; altam*, quem morem innuit Strabo de Cyri Sepulcro loquens. Hîc Cyri ſepulturam (Alexandrum intelligens) in Hortis vidit, turrim non ſanè magnam, Arborum denſitate occultam, à parte inferiore ſolidam, ſuperiore tecto, & ſacello exornatum, quod peranguſtum aditum habebat, in quo græcum Epitaphium inſcriptum memorat, quod ſic olim ex *Ariſtobulo*, & *Oneſicrito* reddebat Laurentius Legatus.

Strabo l. 5. Georg.

Libell. Traductor. è Græc.

Rex Aſiæ, Vir, Cyrus eram, qui Perſide Regnum
conſtitui: tumulum nè, precor, inuideas.
Venator, iaculator, eques penè omnia feci.
Hoc vnum haud feci, non potuiſſe mori.

Ad Æliam Leliam Criſpim reuertor, dicoq; illam fuiſſe noſtri ſubiectum Quernei Ænigmatici cippi, quę omnia, ſed per illuſionem, *Lucio Agatoni Priſco* videbatur, & nihi verè realiter materialiter erat. Nemini dubium eſt quod Ethnicorum illis temporibus G terreſtres Dæmoniaci ſpiritus, heù nimis frequenter varijs intimè adhęreſcebant vocaliter rebus: à quibus miſerrimi tunc homines variò, atq; multiplici ſpectrorum genere decipiebantur.

Laurent. Beyerl. in Th. V. H. T. 3. E. p. 303.

Martinus del Rio diſquiſ. magic. lib. 2. ſect. 2

Sunt enim (vt grauiſſimus habet Scriptor Martinus del Rio) *Dæmonum, vt variæ operationes, atq; libidines, ſic varia genera; omnes quidem immundi, & mali, hominibusq; ſunt infeſti &c. reliqui cæteris minus furioſi, ac perturbati demorari cum hominibus in obſcuro delectantur, &c. inter quos Dryades, & Hammadryades nominantur, &c. & ſæpè viſi ſunt in ſpecies mulierum, aliquando chorizantes, aliquando capillos more fœminarum explicantes, nonnunquam verò cum hominibus loquentes, & varias ludificationes exercentes, & hoc genus non conuenit cum maleficis habere commercium. His fabulæ antiquorum accommodari poſſunt.* Hæc, & alia plura ille. Sed vt fallere magis poſſent maligni, & vafri Spiritus illi varijs hominum velut nominibus appellitari, Phyſicisq; à cauſalitatibus, vt varios ab hominibus extorquerent affectus, affici volebant; hinc Nympharum Arborearum variæ ſicuti ſpecies, atq; figuræ apparentes, ſic varia nomina efficta fuere, vt legere eſt apud Poetas, & præcipuè Virgilium.

C. Lepidius ap. Plin. de Arb. vocab.

Virg. 4. Georg. & 6. Æn.

Portan. l. 2. de Stellis

Ouid. l. 1. & 3. de Arte.

— Niueo conſpecta Peloris amictu, H
Puniceoquè ſinu Xantho, exertiſquè papillis
Niſea, longâquè comâ ſpectabilis Atte,
Attequè, Opiſquè, Orinthiaquè, Theſpioquè,
Et niueis Galatea genis, Aretuſa lacertis
Idem; at blanda Hyale non lumina torquet
A puero, &c.

Sic Arboribus Numen ineſſe credentes Veterum ſuperſtitioſiores ab earundem cęſione ſtultè abſtinebant. Hinc Heri mandata detrectaſſe ſcribuntur ſerui illi, de quibus Sambucus Eſeulo colloeuta mentionem habet apud C. Eraſmum Michaelium Lætum.

Lib. 3. Coloq. moral. 2

Hic herus inſano ſimilis, ceù percitus æſtro
Intumuit, famuloſque iubet ſuccidere ſacrum

Ro-

Digitized by Google

A *Robur, & in noſtros decernit atrocia ramos.*
At verò iſta diu ſuſpendit turba periclum,
Horreſcitque animis, r fugitque capeſcere iuſſa:
Quod veterum famâ radicibus abdita noſtris
Numina ſint, habitentque imis ſociata medullis,
Nec violare Deas, aut pellere ſedibus audent.

Sed loci poſſeſſor minus ſuperſtitiosè procedens,

—vbi cunctantes horreſcere dura miniſtros
Vidit, in hac raptâ prorupit verba ſecuri:
Siue Dÿ hîc habitant, ſeù ſubſunt numina truncos
Iam proſtrata ſolum frondente cacumine tanget.
Nec mora præcipiti me falce inuadit, & altam
Sternit humi Sobolem, noſque à radice reuellit.

Hinc quoq; congaudere, & contriſtari ad proſperos, vel infelices propriæ Arboris inhabitatæ euentus patet oſtentaſſe Hamadryades; quod pariter, & clarius ex Calli- *Callimac.*
B macho liquet. *in Hymn. in Delum*

Lætantur Nymphæ cum Quercûs irrigat imber,
Cum frondes cecidêre, gemunt.

Miris inſuper illecebris blandiri ſtudebant *Foliati* ſpiritus hi nequam, vulgò *Folletti*, agricultoribus ipſis, ex quibus aliquot etiam diligere, & deperire videbantur, quemadmodum Nympha, quam Maro ludentem, ſeù laſciuientem introducit. *Virg. ecl. 3.*

Malo me Galatea petit laſciua puella, *Palam.*
Et fugit ad Salices, & ſe cupit ante videri.

Et è contrà execrabantur diris Arborum vaſtatores modis, velut Hamadryas, quæ Parebij parentem fatali deprecata, & conuiciata eſt carmine, ex Apollonio.

Illa quidem ſupplex pertriſti voce rogauit *Apollon. l. 2*
Ne Quercum altricem, cui vixerat ipſa coæua *Argonaut.*
Caderet in Trunco, Nymphamq; in Stirpe necaret.
Spreuit at hanc demens, primâ ferus ille iuuentâ.
C *Funeſtos tum Nympha verò prædicere caſus,*
Pignoribuſq; ſuis, &c.

Et ea ſimiliter, quæ in Theſſalum Eriſicthonem Cerealis nemoris violatorem vehementer inuecta eſt, vt inferius habemus in fabulis. Aliquãdo etiam factum eſt re verâ ex Dei optimi maximi iudicio imperſcrutabili iubente, vt maligni hi ſpiritus Arbores, quas obſederant inuiti deſerere, atque diſijcere coacti fuerint; vt in Hiſtoriâ quâdam ab Alexandro relatâ caſus, qui Lucanis in montibus Regni Neapolitani accidit, clariſſimè apparet, *mox dæmonem* (inquit ille) *& diram illam ſpeciem, Diuino audito verbo, ſtridore querulo, & vi maximâ, quantum dici poteſt, ità è conſpectu abyſſe dixit, vt imminentem Quercum ingenti impetu colliſerit, & perfractis ramis, funditùs euerterit.* *Ouid. l. 4. Metam. fab. 11.* *Alex. ab Al. D. Gen. l. 4. c. 19.*

Hinc facilè perſuaderi poſſumus, arbitror, vnam ex Hamadryadibus hiſce fuiſſe *Æliam Leliam Criſpim* Caſaraltulanam Bononienſem Nympham, ex eo fortè ſic appellatam, quod velox, eloquens, & criſpo crine, vel etiam crepidata ſpectaretur, cuiuſmodi fortè ſunt Chlamydatæ, & Crepidatæ Statuæ, quæ in Capitolio viſuntur, cum αἰολίω ſit polio, concutio, moueo, & λαλιὰ loquelam ſonet, & κρηπὶς ſit crepida, quæ calcea-
D menti quoddam genus erat Apollinem conſulentium proprium. Cuius Nymphæ *Æliæ* ſcilicet *Lelia Criſpis* veſanos amores inter blanditias, & minas memorabilem ad Quercus perfractæ, cælæ, venenatæ, vſtæq; caſum extinctos ingeniosè deſcribere volens *Lucius Agatho Priſcus* præſcriptum condidit incertiſſimæ Amaſiæ, cum Epigraphe tumulum imaginarij amoris, atq; mœroris haud ignobile ſimulacrum, cui & Ædiculam, cœcâ, immo impiâ ſuffragante ſuperſtitione, Aramq; altulam addere ad aliquam ſaltem numinis crediti præſentiam ſtatuit. Haud nouum herclè tunc temporis erat Nymphis ab huiuſmodi Querquetulano eſſe ceſſantibus Quercus ſacrare, & monumenta, ſtatuas, ædeſq; erigere, vbi iniuſtiſſima iuſta ſoluentes iiſdem ſacrificabatur; vt de Græcis Aris Rhodius inquiebat in hoc propoſito. *Rhod. lib. 2.*

—— illic ereximus autem *Argonaut.*
Aram Sublimem ſoluentes iuſta.

Petrus Apianus, & Bars. Amãtius. In libro inſcr. Sacroſãcta vetuſtatis, &c.

Quod nobis quoque ſolidiſſimè confirmant antiquiſſimè ſcripti Lapides. E

B A T I N I A E
P R I S C I L L A E
N Y M P H I S
S A C R V M.

Nec quod Quercus Nymphis dicarent, improbatum ſinit Benedictus Accoltus Cardinalis, apud quem legimus

Accolt. l. 1. Epigr. 72.

Hanc Quercum Nymphis propriam dat habere Philamon,
Et ſacrat purâ Lilia pura manu.
Venatu aſſiduo feſſum quod Pana canendo
Permulſit, ſancti numinis auctus ope.
Quem ſi notâ iterum recubantem inueris vmbrâ,
O quacunque ſacro hoc vertice Nympha lates:
Tunc non flore modò, & pictis celebrabere ſertis,
Sed tenera agreſtes imbuet agna focos. F
Spumanteſque dabit pateras, lactiſque, meriq;ue,
Sufficiens blandis plena caniſtra roſis.

Nec nouum itidem, inſolenſuè erat temporibus illis veteribus Ænigmatica monumentaria elogia marmore condere, de quibus plurima leguntur exempla, quorum tria tantummodò breuiſſimè afferentur.

Lib. Sacroſ. vetuſt.

D. M.
VERVEX, ET PVERI, PVER VNVS, SPONSA, MARITVS
CVLTELLO, LYMPHA, FVNE, DOLORE CADIT.
ESSE PVTAS MARMOR? LATET HIC CVM CASTORE POLLVX.
MVNVS OLORINO DE IOVE LEDA DEDIT.

Aliud.

HOC AVIA, HOC NEPTIS, NATA, ET MATERQVE, SORORQVE
FRATER, VIR, CONIVX, FILIVS, ATQVE PATER.
MARMORE CONTEGIMVR, TOT IN VNO CONDITA? DICIS,
NE CREDAS, SOLVM CORPORA TRINA SVMVS. G

Aliud.

Apuleius in Dem. Socr.

VIXI QVOD VOLVI, VOLVI QVOD FATA VOLEBANT,
NEC MIHI VITA BREVIS, NEC MIHI LONGA FVIT.

Sic itaq; potuit ænigmaticè procedere noſter Lucius, tenebricoſamq; amaſiam in lucem dubiam euocare, de quâ omnia dicere poterat, & id præcipuè quod Anonymus quidam male olim viuens, malèq; mortuus de ſeipſo loquebatur in ſepulcro.

HIC SITVS EST QVI NEC VIXIT, NEC MORTVVS OLIM EST;
NAM MORS VIVA ILLI MORTVA VITA FVIT.

Gouſchel l. 1. Elocut. Sac. Script. Ex Schedis P. Stephanonij à Iuſto Riqu. report. M.S.

Et quia mors, Diabolus, atq; ſepulcrum in ſacris literis ſunt ſynonima, ideò Puteolani cuiuſdã vetuſtiſſimi lapidis ſenſum in hoc noſtro Ænigmate verificatum inuenimus,

AERIOS, TERRESTRES, AQVATICOSQVE CAMPOS INFICIENS,
NEC COELO, NEC TERRIS, NEC AQVIS, SED VBIQVE IACET.

& tali pacto poterat huiuſmodi Ænigma, Ænigmate alio ſuper inducto explicari, ſuppoſito quod Quercus, à quâ receſſerat Hamadryas pro cadauere acceptá ipsâ ſepulcrali pyramidi, & Caſæ, Aræq; altulæ ſubſtruendæ, & erigendæ materiam ſuppeditarit. H

HOC EST SEPVLCRVM INTVS CADAVER NON HABENS:
HOC EST CADAVER SEPVLCRVM EXTRA NON HABENS;
SED CADAVER IDEM EST, AC SEPVLCRVM SIBI.

Mutinæ modò reperitur.

Hiſtoricam hanc Ænigmatis iam expoſito modò conditi veritatem monumentum quoddam antiquiſſimum noſtris in hiſce partibus repertum confirmat, ex quo apparet per quam dilucidè apud nos fuiſſe familiam Agathoniam, quæ poſt Lucij noſtri notiſſimum tunc factum prænomen à Quercu prædicta lucrari quodammodo potuerit.

CLODIA PLAVTILLA
SIBI, ET
QVERCONIO AGATHONI,

MA-

A MARITO OPTIMO,
ET LVCIFERÆ LIB.
IN FR. P. XX. IN AG. P. XX. *Sat. 215.*

Quin & Quercum hæc Familia pro Symbolo habuiſſe videtur, cum in vtroque ſcripti monumenti latere ſculpta videatur Quercus monumentaria quodammodò in acutũ deſinens. Et propterea nulla videtur coniecturæ cæptæ relinqui hæſitatio, quin poſſimus aſſerere Lucium Agathonem Priſcium Quercualis Nymphæ Æliæ, &c. fuiſſe amatorem, &c. In hac eâdem Quercus Polygraphiâ aliud nobis ſeſe offert enodandum Ænigma, nimirum Δρῦς Μαινὰς *Quercus Bacchatur*; quaſi quod ipſa Quercus Bacchi velut Antiſtes Mænadum in modum furens huc, illucq; feratur, cum tamen profundiſſimè fixa ſolo immobilitatis compoſitum videatur ſedamen; feras ipſa potius impetentes in ſeipſam ſuſtinet *Alluſère fera, cui ſubſtitit aduena Quercus.* *Stat. lib. 2. Theb.*

Meræ ſunt fabulæ temerariæ Auritas facere Quercus, ideſt auditu præditas, & greſſibus ductiles *Vndè vocalem temerè inſecuta*
Orphea ſylua.
B *Blandum, & auritas fidibus canoris*
Ducere Quercus.

Calphurn. Poeta Siculus Ecloga 4. cum cõm. Diom. Guidal. Bonon. Horat. l. 1. carm.

Ænigmatici huiuſce paradoxi Palæphatus græcus, ſed veridicus ſcriptor veram proferet declarationẽ, latibula ſcilicet patefaciet, & inuolucra explicabit hoc pacto. *Falſus quoq; de Orphæo ſermo vulgatur, quod ſcilicet eum citharizantem quadrupedes, aues, atq; Arbores ſequerentur. Id autem mihi tale quicpiam fuiſſe videtur. Quod Bacchæ furentes fœminæ erant, quæ in Pieriâ Ouium paſcuâ dilaniabant, aliaq; plura mala violenter perpetrabant. Quauè cum ad montana loca ſe recepiſſent, plures ibi dies ſe continuerunt, vbi cum diutius permanerent: ciues ſibi iam ipſis, ſuiſq; mulieribus, ac filiabus mali aliquid ab eis timentes, qui Orpheum accirent mittunt, illumq; rogant, vt aliquid excogitando machinari velit, vt quoquomodo poſſet furentes fœminas è montibus deduceret; qui quidem Orpheus cum Bacchi ſacra ſolemnia ordinauiſſet, Cithara ſono bacchantes illas demulcens è montibus ſecum deduxit, ferulas quidem primùm habentes, ſed quæ cum è montibus deſcenderent, diuerſarum Arborum ramum ſecum gerebant. Quod ſpectaculum videntibus hominibus incredibilem admirationem afferebat. Nam primò aſpectu illo*
C *deducta ab eis è montibus ligna Arbores, quæ re verâ deſcenderent eſſe videbantur. Quamobrem qui talia perſpicerent, ita ſecum dicere conſueuerant Orpheus Citharam pulſans ex monte ſyluam ad ſe ducit, atq; ex hoc tantum fabula ipſa compoſita fuit.*

Lib. de non creden. fabuloſ. narration. interp. à Philippo Phaſianino Bonon.

Tertium tandem Ænigma erit de Quercu, mundum elementarem repræſentante in cæleſti quodammodo Viridario plantata, vbi Sol, & Luna duo veluti flores circumferuntur; illud verò ogdoaſtico italico ſequenti ſic exaratur. *Io. Franc. Straparola.*

Dentro vn giardin di vaghi fiori adorno
Corre vn fior roſſo, & vna bianca Roſa,
Nè ſi ſtancano mai notte, nè giorno,
E ſplende, o luce ſopra ogn'altra coſa;
Dodici rami cinge d'ogn' intorno,
Vna gran QVERCIA, che nel mezzo poſa,
E d'ogni ramo grande, e groſſo ch'hà
Quattro ſole, e non più ghiande ei dà.

D Ænigmatibus quoniam impoſturas adnectere rebus propoſitis videntur ij, qui aliorum ingenia cupiunt reddere alacriora, de Impoſturis Quercuum mox agetur, vt literarijs hiſce delicijs grauiores ad ſpeculationes inuitentur animi.

IMPOSTVRÆ.

QVERCVS lignum, quod ſub terris, vel aquis naturalem duritiem quoquo pacto ingeminauit Impoſtoribus anſam prębuit ipſum arte denigratum pro Ebeno diuendendi, quemadmodum non ſemel eueniſſe Venetijs audiuimus; illud certè ſic concinnatum, ementito colore atro, & læuigatum, oculos alioquin oculatos facillimè decipere poteſt, quemadmodum eſt ligni fruſtum, figura pyrami- *Lignum Querc. ebenum mentitur.*

ramidali in Muſæo publico aſſeruatum, à Io: Baptiſta Folilcero Lucenſi quondam dono E
miſſum Præexcellentiſſimo, dum viueret, noſtro Aldrouando. In Muſco pariter Quer-
Io. Choul. de Qu. V. H. cap. 5.
cino, qui Sphacos, ſeù Phacos, & Bryon dicitur, pro pulueribus odoratis, cyprijs di-
ctis parandis, impoſturam faciunt ſordidiores lucriones, aſſumendo quemcunque mu-
ſcum album, ſeù etiam albi ligni teredinoſum puluerem, & alia, quæ quidem omni
Muſcum Querc. alijs multis adulterari.
carent intentione vtili, reſpectu capitis huiuſmodi pulueris inſperſione roborandi, pluri-
mumq; confortandi. Fungos inſuper albos Quercuum caudicibus inhærentes, verumq;
Lariceum Agaricum ſimulantes, impoſturarum fuiſſe materiem egomet obſeruaui, qui
vicenis circiter abhinc annis, Agyrtam quendam in Officinâ cuiuſdam Pharmacopæi ad
Fungi albi Quercini Agaricum ſimulant.
Crucem Sanctorum, dum officio Protomedicatus fungerer, ſaccum plenum huiuſmo-
di Pſeudo Agarico eidem Pharmacopolæ pro vero Agarico venundare intendentem,
in actu venditionis inueni, ſtatimq; damnatâ ad latrinas eâdem infami merce, tanquam
inutili, & ad purgandum, vt veri Agarici proprium eſt, ineptâ, quod ex figurâ defor-
Pl. & Matthiol. ac Io. du Choul.
mi, & variâ, inſulſoq; ſapore, dicto citius deprehendi, amboſq; contrahentes ſeuerè
obiurgaui, debitaſq; pœnas illis, vt res expoſcebat, comminatus fui. Querneum quoq;
lignum, præcipuèq; baculos rotundos tornatos ex eâdem Arbore Quercus confectos, F
Lignum Quercus nonnũquã Ilignum ſimulat.
mentiri faciunt Ilicem Arcuarij, grauiori pretio rem contracturi cum colore à calce
mutuato, & ſplendore per læuigationem inducto. Viſco ſimiliter Quercino, necnon
& Polypodio pariter Quercino ſupponunt identidem impoſtores adulterinè plantas
alibi natas, ideſt, vel ſuper alias Arbores, vel ſuper lapides, nam tunc vel inefficaces
ſunt, vel noxiæ; & malè feriati nimis inauſpicatò ſubſtituunt *Quid pro Quo*. Tantam
Viſco, & Polyp. Qu. aliæ plantę ſupponuntur fraudol.
innuiſſe fraudem, illamq; deuitandi normam præſcripſiſſe videntur Antiqui Sapientes,
& Poetarum primores, illi viſcum iuremeritò vocantes Dryos Hyphear, & iſti Quercus
ſudorem, cum alibi, quàm in Quercu viſcum non ſit quærendum, illud ſcilicet, quod
in Quercu tantum, nec in alijs Arboribus enatum à Gallorum Druydibus pro re ſacer-
rimâ fuit habitum, ad fœcunditatem faciens, nec non Alexipharmacum valentiſſimum.
Io. Goropius Becan. Gallicor. lib. 5.
Coccus vlterius, qui teſte Dioſcoride, penes Cilices ex Quercubus eruitur, an Coccum
Ilicis infectorium iuſtè comitari, cum eoq; ſtare poſſit in operationibus artis fulloniæ,
vel in ijſdem Tinctorum officinis illius vice ſubſtitui, nec nè, diligenter aduertant ij, quo-
Lib. 4. c. 43
rum huiuſmodi res intereſſe poteſt; idem de Gallâ coloris atri ſimul cum calchanto ef- G
Coccus Ilignus ex Qu. cocc. poteſt adulterari.
fectrice, num ſcilicet Galla noſtrarum Regionum æquiparari poſſit aliquo pacto Gallę
Orientali, & Septentrionalis quoq; mundi plagæ dicendum venit; & cum Galla He-
meris Quercus inter alias Quercuum Gallas optima ſit, & pro corijs perficiendis aptiſ-
ſima, Plinio auctorizante, cauendum eſt quoq; circà iſtam, nè fallaciæ ſuboriantur. Cer-
Cauendũ ne Galla noſtras, & peregrina ſimul alterentur.
tè Quercus verior, ſcilicet Hemeris habet nigredinem ſuaptè naturâ, & quaſi prima-
riò generare, nam & pulcherrima extat auctoritas Eminentiſſimi Cardinalis Vitalis de
Furno Epiſcopi Albanenſis, ſub Paſchali ſecundo Pontifice Maximo, qui fuit Archia-
ter, & Medicus excellentiſſimus, in ſuo volumine de tuendâ proſperâ valetudine, his
verbis expreſſa. *Quercus nigredinem generat; nam in eius folijs pomum quoddam na-
ſcitur, cuius ſuccus ſuper ferri laminam, ſeù cultelli expreſſus, ſtatim nigreſcit ſicut in-
L. 16. c. 6.
cauſtum. De corticibus Quercus in aquâ coctis fit aqua nigerrima ad tingendum pelles,
& ligna, ſicut tinguntur in Laſurio. Illi etiam, qui Corni lignum operantur, tali cum
Veri querc. nigrorem generat.
incauſto partem ligni, vel vaſis nigram faciunt quomodo volunt.* Non incongruè prop-
tereà Melandryj nomen ſibi Quercus adepta eſt; virtus enim huiuſmodi nigrificandi, vt
Cap. 283.
ità loquar, id effecit: ſed Somnia blando nigrore leuia huc aduolent. H

INSOMNIA.

Virg. 6. Æn.
SYlua, nempè Quercualis locus in Somnis apparens triſtitiam, & animi perturba-
tionem ſignificat; nam Syluæ tanquam *denſa ferarum tecta*, dum dormientium
obijciuntur imaginationi, ſic illam afficiunt, vt ijdem ſibi videantur

Id. Æn. 3.
Arboribus clauſi circum, atquè horrentibus vmbris.

Quercetũ ſomniatum quid portẽdat.
Sub huiuſmodi Somnijs indiſpoſitionis cuiuſdam corporalis initia detegi poſſunt, cui
mœrores, & infortunia de facili ſuccedant, ita vt quacunq; leui quoq; de cauſâ durè
vapulet ſeruus, &c. Seruis itaq; Sylųę ſomniatæ plagas denunciant, & eò maximè quià

virgæ

Digitized by Google

A virgæ de ſyluis ad mancipia plectenda cæduntur. Mala pariter important folia Quercuum, quando ab Arbore iam delapſa ſomniata fuerint; humidis enim, ac frigidis humoribus ſomniantem ſcatere denunciant. Et ſi deciduæ Glandes inter dormiendum ſimiliter apparuerint, hæ varios humores, ac eterogeneos, à quibus corpus exagitetur, exicceturq; ſuperabundantes indicabunt. Sed hæ in infauſtitate ſuâ fauſtiſſima ſunt Inſomnia, quippè quæ malas corporis affectiones indigitando, neceſſitatem illis obuiandi ſuadent. Querneam verò Coronam aliter, quàm ſuprà caput geſtare qui ſomniauerit ſiniſtrum aliquid ſemper, & præter ordinem rerum euenturum ſibi timere poterit, quoniam coronæ ſedes non eſt alia, quàm caput ipſum. Eſculum è contrà ſublimem, elatamq; per ſomnum, & ſe ſurſum inſpicere mouentem, honoris erit præludium, conditioniſq; præſentis augumentum, atq; fortunarum elationem, ſublimioremq; famam ſignificare valebit. Quòd ſi rami diſrumpi videantur, damna proindè, ſubſtantiæq; deperditio deſignabuntur; ſin autem fructus copioſi ſomniatam exornent Arborem, ita quoq; lucrorum ſpes non fruſtranda concipi poterit. Viriditas foliorum apparens ſimiliter in Arbore ſaturâ, nec obſoleti coloris, hoc eſt dilutâ, flauitiemq; referente, hæc B hilaritatem innuit, & iucunditatem; vice verſâ foliorum eorundem ſiccitas, & color qualis in Autumno cernitur ante caſum ipſorum, ſubſtantiæ diminutionem, imminenteſq; portendit iacturas. Quercus in ſomnis plantare ducentibus vxorem optimum eſt præſagium, nam liberos procreabunt; mulier enim agrum in hoc ſenſu refert, in quâ plantantur liberi, ceù ſtipites in aruo. Robora ſomniando virentia, ſublimiaque ſimul videre, ſanitatem præſignat ſecundum Hippocratis Doctrinam, & corpus rectè ſe habere, omneſq; circuitus, & exhibitiones ciborum, ac ſecretiones integras oſtendit eſſe. Sterilem è contrà ſomniare plantam, humani ſeminis corruptionem arguit; tunc enim non rigatur optimâ cerebrum humiditate, quali perfunditur in ſomno placidiſſimo, & in ſomnijs earum rerum, quæ iuxtà naturæ leges optimè conſtitutæ erunt, quemadmodum vegetabilia maiora, vt glandiferæ Arbores in eſſe perfectiſſimo; *Somnus* (docebat Ægineta) *animalium facultatum quies eſt, bonâ humiditate cerebrum rigante contingens*. Et quamuis Somnium, vt tradit Ariſtoteles *non ſit opinantis, nequè intelligentis paſſio, ſed nequè ſentientis ſimpliciter*, attamen eſt imaginatio à ſenſu proficiſcens interno, præter voluntatem, Phantaſma motum. Nil tamen peccabunt oculi, ſi C Animus oculis imperabit. Sic poſt quietem vigilans naturalia quæq; obſeruet Quercuũ Dendroſophus, & multum, rectèq; didiciſſe cognoſcet; non quidem vt ſitiens æger, qui ſomnians bibit, ſed dum euigilauerit laſſus adhuc ſitit, quià hîc inuitatur experrectus, non dormiens, ad obſeruandum.

Valeſ. de Sacra Phil. c. 30.

Folia, glandeſque de Querc. decidẽtes ſomniatæ quid ſibi velint.

Coronã ex Querc. alibi, quam in capite geſtare quid indicet.

Querc. elegãs ſomni. quid ſignif.

Quid eius folia virentia, quiduè ſeneſcẽtia, ſi ſomnient. deſignent.

Io. Bap. Porta Phyſiogn. l. 1. c. 10.

Arbores in ſomnis plãtare quid, &c.

l. de Inſom.

l. 1. de re medica cap. de ſomno.

l. de ſomnijs Publius.

OBSERVATIONES.

Certum eſt in ſyluis inter Spelæa Ferarum innumera poſſe Animalia obſeruari, quæ alibì non tam facilè oboriuntur, & creſcunt ob hominum frequentiam nimium illis infenſam, nam quæq; offendit Venator non modò exterminat fugando, ſed enecat, & abolet feriendo. Syluæ itaq; cum ex Quercubus, & Roboribus perſæpè conſtent, hinc in Robore, & Quercu plura poſſunt Animalia genita obſeruari, quorum quidem nonnulla ex minoribus, quæ aliorum obſeruationes fortaſſis iam effugere, D hîc deſcribentur. In primis ergò occurrunt Obſeruationes Culicum volantum, & Ipum, deindè Muſcarum, ſeù fuciformium alatorum, Aranearum, necnon etiam Formicarum, hæcq; Animatia omnia, vel ex varijs, atq; diuerſis onocicidibus, ſeù pilulis roboreis Aſininis, quæ pſeudo gallarum ſunt ſpecies, erumpunt, vel ex ligno earundem Arborum naſcuntur, aut aliò illuc appellunt. Propter varios putredinum gradus in humore excrementitio Roborum variè concreto, poſtquam ad Arboris extima fuit, qui humor à virtute internâ protruſus, vel ab externâ Solis, & Stellarum ductus prædictis dedit Animalibus, aut originem integram, vel ſaltem conſeruationem. Obſeruaui aliquando in vetuſtis Roboribus formicarum quaſdam inſolentes ſpecies, quæ foramina, & habitatiunculas diuerſarum figurarum cum ſuis Myrmecijs, hoc eſt nidulamentis verrucoſis ſibi fabricauerant, in quibus admirabilis ſtructura paruis illis forcipibus oris ſcalpellis veluti duobus excauata ſpeciem dabat Domorum, Viarum, Pagorum, & Vr-

Virg. egl. 10

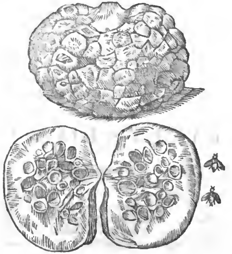
Symphor. Hor. l. 4. c. 1,

Cornel. Celſus de re medica l. 5. c. 28.

Aldrou. l. 5. de inſectis cap. 1.

bium, quæ ſub legibus Naturæ iuſtiſſimis regerentur, interque huiuſmodi formicas illæ, E quæ in minori corporis mole colorem obſcuriorem præſeferebant reliquis ferociores erant; in illis nidulamentis multas exuuias videre erat, quæ ſiuè Senectas ad modum Serpentum proiectas vocare velimus, ſiuè Chryſalidas, hoc eſt ſpolia nuper natarum earundem formicarum, nil refert. Obſeruaui quoq; in quodam folio Quercus in petroſis nemoribus peramplo, & ad modum papiracei cuculli conuoluto Araneam fœminam nigerrimam ventre exactè rotundo acini, ſeù grani vuæ nigræ ſimillimo, rictu minimo, breuiſſimiſq; pedibus ſtabulantem, quam cum indè retraxiſſem, ferro perfodi, & ſtatim prodiere innumeri Araneoli huc illuc, veluti minimæ formicæ rotundiuſculæ diſcurrentes, & tunc magna me cepit admiratio, quæ etiam nunc durat, quomodo poſſit eſſe, vt perfectè efformata ſic Animalia in ventre geſtauerit prægnans illa Aranea, cum, aut ouipara debuiſſet eſſe, aut ſaltem vermipara, informem ſcilicet fœturam vermium inſtar ſeſe mouentem excluſura. Inſectorum Animalium reptilium, volantumque è genere non pauca vidi varijs temporibus è Quercubus prodeuntia, quæ tranſmutationem vnius ſpeciei in aliam fortaſſis ſubibant. Ex illis tamen duas tantum in medium afferre hîc libet; alteram quarum in Autumno anni 1662. D. Petrus Martyr Mal- F contentus Bononienſis herbariæ rei ſtudioſiſſimus reperit in mediocris Quercus trunco montano agri Bononienſis; ea namq; erat excreſcentia quædam tuberoſa, & cœcum veluti veſpetum plurimas cellulas continens, in quibus alata inſecta conceptum, viuificationem, formationem, & interitum habuere, inter naturæ mirabilia opera reponenda. Tuber hocce, niſi cædatur, fœtus occîdit, quare Cæſaris alluſio Quercui Arborum primæ conuenire videtur, quam Diſticho ſequenti exponere volui.

Aligeros edit caſo de Tubere fœtus
Quercus, vt Arboreum viuat ad Imperium.

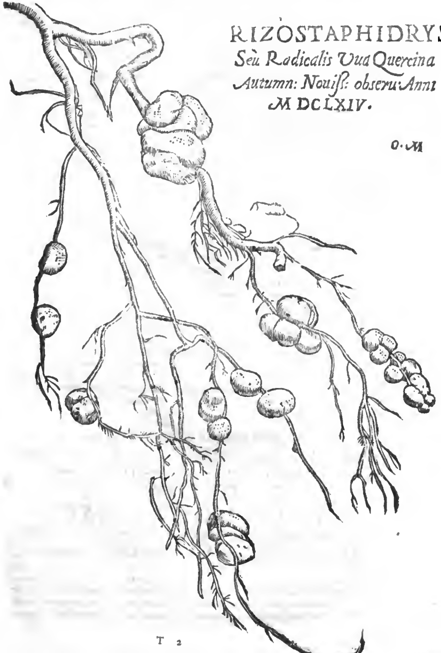


Secunda verò inuēta fuit à me ipſo ſub initium Autumni 1664. in meo oppido ſuburbano accliui in petroſo quodam ſpecu, mecumq; erat ſtudioſus Adoleſcens egregiã apud me literis operam nauatus D. Laurentius de Legatis Cremonenſis. Ea fuit Vua Quercina radicalis inuentu rariſſima, & eius fortè conditionis, quæ nuſquam anteà viſa fuerit, quia iſtius affinis quidem imaginem, & deſcriptionem attulit Gaſpar Bauhinus primus, vt aſſerit ipſe, licet Matthiolus eiuſdem ſimpliciſſimam fecerit mentionem, qui Vernalem, & Æſtiuam eam dixit intus candidam, & exterius purpuream; & Ioannes Bauhinus eandem vocauerit Vuam Antipodagricam ex Solenandro. Sed noſtra eſt Autumnalis, non Vernalis, colore fuſco, tàm intus, quàm extrâ, & minimè candido, nec purpureo. Addo, quod hæc noſtra Animalium feraciſſima eſt, cum vnumquodq; granum illius Araneam ala-

G. B. Pinac. ſect. 4. tit. V. Q. num. 15. I. B. H. Vniu. pl. T. 1. l. 7. c. 1.

Digitized by Google

A alatam conceperit,& excluſerit, foramine rotundo,& non ità exiguo ab eodem Animali excitato, vnde granum illud excauatum oſſis ceraſorum ſemine vacui perbellè referret imaginem, cuius rei nullam prædicti Scriptores mentionem faciunt; nobiliſſimam hanc Quercus proprietatem in ſequens Schema relatam modò liceat contemplari.



Digitized by Google

De quâ, ad Virtutem eius Antipodagricam alludentes, hæc luſimus. E

Hæc, quæ tam magnum Podagris fert Vua leuamen,
Naſcitur ad Quercus, perficiturque pedes.
Quid, niſi nos doceat tumidum calcare Lyæum,
Ne valeat Podagros reddere mente Viros?

Tertia, & Quarta ſunt nouiſſimæ doctiſſimorum Virorum Obſeruationes mihi per Epiſtolas cõmunicatæ, quas ideò de verbo ad verbum hic inſerere operæ pretium erit.

Fungus Quernus Vermiculatus.

Obſeruatio Excellentiſſimi Petri Nati Philoſophi, & Medici Florentini. Mihi O. M. miſſa Anno Domini 1665.

Partus, quos à reliquis, vel perfectioribus Natura abſtulit animantibus, vnico duntaxat vegetanti retribuit animato; huic enim & ſui ſimilis generatio, & quouis F *tempore multiplex datur diſſimilium fœtura formarum, quod præ alijs vni Quercui liberalius impertiri ſolertiſſimi rerum naturalium Indagatores benè norunt. Quercus etenim, præter Glandem ſui generis fructum, fert Mora, Veretra, Gallas, ac Pilulas multifarias, & plures quàm Veteres non inuenerunt, & in his miro Naturæ opificio vermes gignuntur, culiceſquè; itidem lapillos pumiceos, vuas tam circà radices ſub terrâ, quàm circà Arboris ramos, Muſcum, Viſcum, Panos, Fungos, quos inter poſtremos vnius tantum meminiſſe modò libeat, quem & ſi rarâ ſpectabilem formâ, palatoq; expetendum Maiores noſtri, vel animaduerſum neglexerunt, vel incompertum reticuere. Fungus Autumno viſitur annoſis Quercuum caudicibus adhærere interdum, qui nullis nixus radicibus ex baſi prædurâ, callosâ, ac ferè triunciali ſenſim exterius protuberans in Hemiſphærium paulatim conglobatur, nam auersâ, quà truncum reſpicit, parte in planam ſternitur ſuperficiem, tumentis, ac veteris crumenæ imitamento ſi reſupinatum adſpexeris; huius craſſitudinem, & peripheriam viriles manus in condylos contracta, rectaq; coniuncta dimetantur; altitudinem quincuncem adæquat, ad pondus ſeſquilibre grandeſcit; caro non Querceam Altricis duritiem adepta, ſed intus niuei particeps candoris, forinſecus melleo* G *ſplendore ruſeſcens, lac, mellaq; ſuxiſſe videtur, & vulgaris, maioriſq; Perſica æmula, eandem ſortitur ſpongioſæ habitudinis mollitiem, odorem conſimilem, non diſpar temperamentum; hinc guſtata non inſuauis, optata inter epulas eſtur innoxia. Glandem ſupernâ facie tota faceſſit in apophyſes, candidas, rectas, vnciales, inexputabiles, & æquabili altitudine cohærentes, fragmentis Vermiculorum ex maſſa venalium (quæ Fungo nomen indiderunt) oppidò pares; exterius raro circum cirrata, rubiginoſo vndiquè ruſatur capillitio Aſcaridibus omninò perſimili. Cæterum obliquè in taleolis diſſecta exiguè foraminoſa, aliter, multiformiter loculata dignoſcitur, & Parentis Robore animata, viuax, & impunis diutiſſimè præſeruatur.*

De ſucceſſiuâ Generatione, ſeù Transformatione Animalculorum variorum in Pilulis Querneis accuratior obſeruatio Doctiſſimi Io. Dominici Caſſini Primarij Aſtronomi, &c.

Clariſſimo Viro H

OVIDIO MONTALBANO

Iuriſconſulto, Medico, Philoſopho, Mathematicarumque, & Moralis Philoſophiæ in Bononienſi Archigymnaſio Profeſſori emerito.

Io. D. Caſſinus S. P. D.

QVam familiaribus collocutionibus aliquandò retuli obſeruatam mihi ſæpius naturalem Animalium generationem in Arboribus non caſu ex putri, ſed ordinatâ naturæ lege, paratis certâ ſtructurâ organis, cubilibuſque, non ſecus ac in Ani-

ma-

A malium corporibus; exigis vt ſcripto etiam tradam, tuiſq́; ſubijciam oculis. Parebo igitur,
ſimulq́; occaſionem, quâ in huiuſmodi obſeruationem incidi, lubens aperiam. Cum ſub Il-
luſtriſſimo Gaſparo Carpineo Commiſſario Apoſtolico ad Clanis negotia paluſtris huius
Amnis obſeruarem incommoda, accidit vt cum nobili, ornatiſſimoq́; Viro D. Hercule Bu-
trigario, qui ſe mihi Bononiâ comitē humaniſſimè adiunxerat, Montem mediâ aſſurgentem
planitie, vt inde quaſi editâ è ſpeculâ longè, latèq́; campos proſpectarem, conſcenderemus.
Ibi enata Quercus Tubera multa, ſeu Globos ramuſculis hærentes, ceù Poma oſtentabant,
meſpilorum magnitudine, & figurâ, cum Corona veſtigio, quorum internam conſtitu-
tionem expendere mentem ſubit. Cultro igitur corticem circumſecans, globumq́; inte-
rius minimè durum aperiens, in eius centro, ad quod à circumferentiâ rufæ ordinantur Fi-
bræ, Ouum inueni album Piſi minoris figurâ, & magnitudine. Hunc igitur cultri acie
leuiter operiens, inueni tenui putamine includere vermiculum album rugoſum, & ita in
ſe euolutum, vt capite caudam ferè contingeret, & gibboſam fœtus in vtero conſtitutionem
imitaretur. Ouum huiuſmodi in omni Tubere (multa enim idcircò aperui) conſtantiſſimè
comperi. Verum in quibuſdam Vermis loco Muſcam reperi hærentibus ad tergum alis, quæ
B tamen aperto Ouo explicabantur, Apumq́; alas fulgore quodam imitabantur, vndè intuli
Vermem in Muſcam transformari, non ſecus ac bombyx in papilionem, in quo etiam conti-
nuatâ ſectione confirmatus ſum. Sed & in quibuſdam Oua multa ſeminis papaueræi ma-
gnitudine, colore alba, è Muſcâ enata deprehendi. Quæq́; Oua fœtum excludere alijs ſe-
ctionibus reperi. Formiculas namq́; Ouis prodire, quæ primum paucæ, dilutoque colore,
deinde creſcerent, nigreſcerentq́; & matrem depaſcerent; hæc enim omnia diſtinctè in alijs,
alijsq́; globis perſpexi. Tandem Formicas perforato Tubere in apertum prodyſſe, Arbo-
remq́; ac Terram percurrere animaduerti. Multa itaq́; aperta ſunt Tubera antiquiora fora-
mine traiecta, in quibus nihil iam, præter Oui diſrupti putamen, locumq́; rotundum, quem
impleuerat repertum eſt. Vnde conſtitit generationes huiuſmodi, & metamorphoſes in
omni Tubere generis eiuſdem Querno contingere, eaſque non accidentales, ſed naturales,
nō ſecus ac in vtero Tuberis quippe peculiaris organizatio eſt ex cortice, carne fibroſâ, fibris
ad centrum tendentibus, & Ouo in medio locato conſiſtens. In quo non plures, ſed vnus
enaſcitur Vermis, eodemq́; ſemper progreſſu in alia Animalia transformatur. Ex tam
C multis autem vnum reperi, & Illuſtriſſimo Carpinio oſtendendum reportaui, cortice tectum
Arboreo, intuſq́; conſiſtens ligno tantæ duritiei, vt ſcindi cultro non poſſet, & verus nodus
arboreus videretur. Hunc vbi ſecuri non per centrum aperui, ne ſectione incluſum læde-
retur animal, Ouum in eius medio reperi cortice ligno adhærente, & in eo Vermem
inuolutum, non ſecus ac in cæteris, cum certè ibi nihil eſſe quod putreſcere potuiſſe videre-
tur. Vnum etiam animaduerti, in quo Volucrum quarundam ingenium liceret admirari.
Volucris quippe roſtro ad centrum vſque effoſſus globus quidam indicabat vermem hunc
Volucrum generi innoteſcere, & eundem ſibi eſcam multo labore perquirere.
Hæc vbi D. Vincentio Viuiano Sereniſſimi Ducis Mathematico obſeruata retuli, audi-
ui etiam experimenta eiuſmodi pridem à Sereniſſimâ Celſitudine ſuâ iam facta. Deinde
& Animalium eiuſmodi in Quercubus genitorum mentionem factam reperi à Matthiolo in
Dioſcoride ſuo, nihil tamen de metamorphoſi referente. Exinde & aliorum Animalium in
plantis alijs, eorumq́; loculis certis obſeruaui, mihiq́; probabilitatem quandam exinde ha-
bere viſum eſt eorum, quæ referuntur de Arboribus quibuſdam in Scotiâ Volucres Fru-
ctibus excludentibus.
D Harum productionum cauſas, quas meditatus ſum, hîc non refero; ea enim ſunt vt
altius ex non vulgaris Philoſophiæ principijs ſint petenda. Vale vir Eruditiſſime, & in
Syluas tuas literorium cœtum admitte.

Multæ ſunt Gallarum, ſeù Pilularum Quercualium ſpecies, varias formas, atq; figu-
ras, necnon magnitudines præſeferentes, quæ à Neotericis Botanicis deſcribuntur. Ego
illas tantummodò proponam, quas obſeruaui, & quarum nonnullæ à nemine hucuſque
ſunt allatæ, omneſq; puto dici poſſe Gallas monſtroſas, quæ ſuos Ipes, ſeù Scnipes de
genere putredinalium vermiculorum, & culicum in centro gerunt, quibus Pater
Auſter, Mater verò Humiditas excrementitia alimento in Quercubus exuberans,
in quam Virtus formatrix ſe ſe exercuit quodammodo, iuxtà diſpoſitionem patientis, &
varia, quaſi ludēdo effinxit, Primò occurrūt mihi Gallulæ, ſeù Pilulæ Balanomorpheæ,

Scnipes Scnibij dicū tur vulgari Idiomate Homunciones inepti. Vocab. Bon. lit. 5. p. 211.

Digitized by Google

quæ glandes abortiuæ videntur eſſe, tempore veris præmaturo, & acerbo quodammodò E producta. Adeſt deinde Leuconocicis Quercina racemifera florens, in quâ natura ipſa volumini cuidam albiſſimo, & molliſſimo Goſſipij ad inſtar adiunxit, & ceù conglobauit racemos Vuæ Quercinæ ramoſæ pendẽtis cum ſuis floribus, quã ego ſic delineari curaui ex Quercu exiſtimans illam exijſſe plenâ perfectiſſimorum in ſuo eſſe liquorum.

Leuconocicis Quercina racemifera florens.



S.Paul. l.2. Corinth. 9.

Fructificat, floretq; ſimul fidiſsima Quercus,
Nonne datorem hilarem diligit ipſe Deus?

Galla alia ſe ſe offert Campanulæ effigie, vel cyathi, & melius fortaſſis Tribulorum, in quibus rudimenta follorum alarum ad inſtar apparent, vt in figurâ ſuperius in Prolegomenis poſita pagina 163. ſub numero 3. rubricâ Fœcunditatis, & Prolificationis Arborum.

Exhibetur præterea Galla Aculeata, ſeù Armata, tota hiſpida, & inæqualis, aſperitatibuſq; plena, quæ Glandem imperfectam circundare, & inuoluere ſolet; in illâ multas appendices itâ diſpoſitas eſt videre, vt criſtam Galli æmulentur.

I



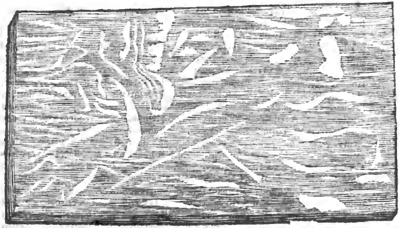
Z



Hercyniam ſyluam vaſtiſſimam, quæ in Baconim, Semanam, Marzianam, Gabretam, & Boemiticam partita, Quercus alere ferunt, quarum materies diſſecta maculas oſtendit vndoſi camelati panni ad inſtar, cuius generis exiſtimari fortaſſe poterit lignũ quoddam dictum *Anſcot*, inter Quercus relatum à pręclariſſimo noſtro Aldrouando, in quibuſdam

ob-

Anſcot Quercus ſpecies.



obſeruationibus ſuis M.S. ſub titulo *Ligni Anſcot, & Bormo*, ſibi miſſum ab Amico, quod C ex Angliâ receperat, cuius vſum dicebat eſſe præcipuũ apud nobiliores Septentrionales, Anglos, & Belgas ornandi, & veſtiendi ſuos Thalamos in ædibus interioribus, non ſolùm ob ligni eiuſdem ſpecioſitatem, ſed contrà tineas, atq; teredines impaſſibilitatem. Color ligni ad luteum vergit, ſimilitudinemq; præſefert quandam cum ligno Cornicapræ, in quo eſt luteus color magis intenſus, & ſplendidus, quià lignum Anſcot tendit magis ad colorem ligni Nucis recentis antequàm oleum ſenſerit, & maculæ ipſius Anſcot obſcuriores ſunt in medio, ſed in marginibus lucidiuſculæ, venaſque, ſed tranſuerſales ſubtiliores quã reliquæ partes ligni. De hoc ligno apud antiquos nulla inuenitur facta mentio pro materiâ Tabularum ad menſas componendas, inter quas pretioſiſſimæ habebantur illæ, quæ ex Cedro, Cupreſſu, Ebenoq; conſtabant. Acernæ item in pretio erant, & apud Ægyptios Perſeæ æſtimabantur; omneſq; alias ſuperabat materias radix Arboris Trogetes, ideſt Thiæ Plinianæ, quâ nihil criſpius ad opera pretioſiora poterat inueniri; cui ſucceſſere in Germaniâ Fraxineæ radices, quæ varias, & incurſantes venas, quas ibi vulgus *Madratas* appellat, valdè ſpectabiles habent; ſed ſicuti Laconibus ex Robore fiebant, ità poſſibile eſt, quod ex Quercus ſpecie aliquâ D prodierit huiuſmodi lignum, cuius delineationem cum titulo ſimpliciter Anſcot Quercus ſpecies, & nullâ aliâ inſcriptione inuenimus, vndè hæc illi adijcienda verba, quæ potuimus accõmodatiora neceſſarium duximus, hinc indè petita, & præcipuè ex Symphor. Hort. l. 18. cap. 5. Plinio, &c. Sed Tygrinas, & Panterinas maculas in lignis nos Bononienſes minimè emendicamus, peregrinis ab Arboribus cum Oleas, & Nuces Iuglandes habeamus, in quarum Arborum lignis ſectis maculæ innumeris variatæ modis, & figuratæ, ccù quædam artificioſæ picturæ emerg unt, & mirabilem ſe dant in conſpectum. Hinc abſit

Ex T. 21, obſ. 886.

Pl. l. 16. c. 6

> *--- Fama loquax, qua veris addere falſa*
> *Gaudet, & è minimo ſua per mendacia creſcit.*

PRO-

E

PROVERBIA.

FRequentius Quercuum, Roborumuè Attributum cum ſit Durities, dum duras inter Arbores iſtæ duriſſimæ ſunt; hinc etiam maior Prouerbiorum ad eas ſpectantium copia deſumitur.Ità QVERNA CONSILIA fuerunt olim in Prouerbio, & ſunt ea, quæ firmis rationibus ad bonum nos inducunt. Hæc nobis conſilia ſtabilitate ſuâ Quercus inſinuare vidētur, quaſi arcano quodam ſermone ſtabiliter Deo ſeruiēdum prædicent. Quid enim vnquam proficiet in Lege Domini, qui ſtabilis non eſt? Nihil profectò, cum in dies in ipſâ non progredi, ſit recedere. Hinc diligentiùs corripiendi ſunt, qui moralia hæc Quercuum documenta non intelligentes, in viâ Virtutum delaſſantur, & ab eâ deflectunt, inaniter quodammodò, & temerariè iactantes ἄλις δρυός,

Cic. ad Att.

hoc eſt SAT QVERCVS, ac ſi dicerent ſe Querneam ſatis ſeruaſſe probis in moribus firmitatem. E contrà qui miram hanc Quercuum Doctrinam perceperunt, nunquam ſatis laudandos ſe reddiderunt. Sit in exemplô Mellifluus Doctor, qui QVERCVVM F verè DISCIPVLVS tunc dici promeruit, cum humano quouis abſq; præceptore didicit in ſolitudine, quæ ab alijs diuturno, & non intermiſſo labore in Vrbibus, & famigeratiſſimis ſub Profeſſoribus percipi nequeunt. Nec objiciatur quod NON IAM QVERCVS LOQVATVR ad hoc vt docere poſſit, & ſibi diſcipulos inſtituere. Dicam enim quod, ſuperſtitioſis DODONÆ RESPONSIS apprimè deteſtatis, id innocenti Natura docet idiomate, quod nec humana facundia valet exprimere. Sic quod phyſicè nequit, ethicè abſoluit. Hoc pacto Sapientiæ mel in Quercubus eſt reperire. Sic gaudet Natura, vt quidquid admirandâ naturalium proprietatum linguâ noſtram ad vtilitatem cæteris in creaturis ipſa fatur, ad actum à nobis traducatur. Ex aduerſo dolet vbi quod dicit perfectionem in ſuis effectibus, in noſtram imperfectionem conuertimus. Sic Homines agant, vbi duriſſimam Quercuum naturam moribus induunt intractabilibus, quaſi EX QVERCV, AVT LAPIDE NVTRITI forent; Ita pariter operantur qui non humana, ſed lapidea iactant viſcera, miſericordiâ expertes, vt non nutriti tantùm, ſed, E' QVERCVBVS NATI videantur. Nam (præterquam quod id in hominem obſcurum genere quadret) prouerbiali quadam hyperbole nutritus is, vel natus ex lapide, ſeu G Quercu dicitur, qui miſeros fouere, pauperesq; nutrire negat, vt de diuite illo epulone Nazianzenus habet.

Nouar. T. 2. Adag. 3076 n. 2154. Rhenatus Choppinus in Elog. D. Bernardi. D. Greg. Orat. 38. id. 11. in Iulian. Nouar. Adag. 337. Monoſ. l. 7. p. 345. Albertatius epitom. Adag. 435. In Iamb. carm. 23.

Æquè, quis enim hoc ferat	*Haud ſolum, nanque nutrijt*
Vel mente præditus	*Me QVERCVS, AVT LAPIS.*

Quod non tantùm ex inclinatione naturali, corporiſq; temperamento procedit, ſed ex prauâ, quod peius eſt, nonnunquam emanat conſuetudine, ſub quâ, velut incultâ ſub tellure, mores ſenticeſcere coguntur. Sic Hector Achillem alloquebatur, tanquam ſibi nimis trucem, & inflexibilem ὡς γεγενημένον ἐκ δρυός, καὶ πέτρης. Mitius itaq; cum pauperibus, & infelicibus agendum eſt, vt NON A' QVERCV, NEC A' PETRA videamur oriundi. Primam horum dictorum originem ex ſequentibus Ioannis Tzetzæ carminibus Politicis ad verbum è Græco traductis eſt obſeruare.

Chiliad. 9. n. 288.

Antiqui ſimpliciſſimi exiſtentes hominum
A QVERCVBVS, atq; PETRIS exiſtimabant ESSE NATOS,
Omnes quot quot ante ipſos erant in hominum genere, H
Quemadmodum Homerus Hectorem dicentem inducit hæc
Ad Achillem non opus &, quæ EX QVERCV, ATQ; PETRA
Dicere me, vt dicunt Virgines, atque Iuuenes,
Carmina autem ſic ſe habent, ſi rectè dicantur:
Non enim ſanè eſt A' QVERCV, NEQVE A' PETRA
Vt fabulantur Virgo, atque ephebus.

Quod deſumptum videtur ex Homero canente.

Hom. Od. T.

οὐ γὰρ ἀπὸ δρυός ἐσσι παλαιφάτου, οὐδ' ἀπὸ πέτρης.

Vulgò autem apud nos hoc Prouerbium ſonat *Non ſiamo nati d'vn Zocco*; quod ſi cōtingeret intelligi per ordinem ad intellectiuam alicuius potentiam, poſſet hanc ſubire interpretationem, ſcilicet illum non eſſe craſſioris illius Mineruæ, quam ſtipites metapho-

A phoricè denotant, & ideo EX QVERCV EFFICTVM minimè dici debere, ſicut nec ANNOSA DVRIOREM QVERCV, quod in eos iactatur, qui duriſſimæ ſunt ceruicis vel ad intelligendum, vel ad quidpiam aliud agendum, vt illi ſenes inexorabiles, à quibus parum eſt ſperandum gratiarum. Vtcunq; tamen ſit, ad deſignandam ſenum iſtorum pertinaciam non facile flexibilem, non poteſt illud efferri, ſcilicet CVRRERE QVERCVS; nam difficile quidem eſt duram ſenis obſtinati flectere mentem, ſed non impoſſibile, vt eſt quod *currant Quercus*, quod non niſi pro impoſſibili re prouerbialiter dicebatur antiquitus, canente Petrarcha. *Ouid. l. 13. metam.*

—— dum currere Quercus, *L. 3. ep.*
Saxaquè mota ſono, blandoſq́; videbimus Vrſos.

Sed quantumuis ſint difficilia negotia non eſt deſperandus illorum exitus, multo labore comparandus; MVLTIS enim ICTIBVS DEIICITVR QVERCVS. Et ideò conſiderandum eſt, quod VIRTVS IN ARDVIS magis emicat. Nam ſi magna eſt reſiſtentia Quercus in cæſione, brachium debet eſſe maioris actiuitatis ad cædendum, vndè Pamphilus canebat.

B *Ardua robuſtis Quercus radicibus hærens,*
Extollit ramos quà ſuper aſtra ſuos.
Ictibus immodicis valida percuſſa ſecuris
Eruta frondoſum ponit & ipſa caput.

Imo aliquandò compertum eſt, quod illa negotia, quæ primâ facie montes difficultatum præſeferebant, ad feruorem amplectentis maximâ cum facilitate peracta ſunt, & ſic QVOD IN FORTISSIMAM QVERCVM CREDEBATVR EVASVRVM, VIX IN TENERRIMVM VIMEN COALVIT. Et ſi de fortunâ tolerandâ ſermo haberetur, cum illa non minus ad extollendum ſit inſtabilis, quàm ad deprimendum, non admodum duraturas illius vices animaduertimus dicendo NON SEMPER VENTIS AGITANTVR QVERCVS, pro quo noſtrates habent *la fortuna non ſtà ſempre doue ſi pone*, nempè *Quò ſiſtit, non ſemper habet fortuna manere.* *S. Petr. l. 6. epiſt. 47.*

Quarè finis quoq; malorum expectandus eſt; nam —- *Dabit Deus his quoq́; finem.*

Extat de hoc pulcher apud Lyricum locus huiuſmodi, quum ad Valgium ſcriberet.

C *Non ſemper imbres nubibus hiſpidos* *Horat. l. 2.*
Manant in agros, aut mare Caſpium *carm. od. 9.*
Vexant inæquales procellæ
Vſquè; nec Armenys in oris
Amice Valgi, ſtat glacies iners
Menſes per omnes, AVT AQVILONIBVS
QVERCETA GARGANI LABORANT,
Et folys viduantur Orni.

Nec inuenuſtius idem probat feſtiuiſſimus Poeta Cremonenſis Ælius Iulius Crottus, vbi Caſus vires memorans, ſi Potentes identidem deprimi animaduertit, Humiles quoque extolli obſeruat.

Vt ſternunt veteres Ornos, & Robora dura *Crottus 3.*
Terribilis Boreas, Terribilîſquè Notus *Stromat. 3.*
Alteruter dum ſerpit humi mox dulcibus auris,
Et turgent violæ, tollit & Hybla comas;
D *Sic Regum fortuna domos, ſic proterit Aurum,*
Sic humilem ex humili tollit in aſtra iugo.

Non magis ergò proſperæ fidendum eſt fortunæ, quàm aduerſæ illudendum. Vtq; in illâ temperandum eſt; ſic & in iſtâ Animi robore vtendum. Sed eò facilius conculcabimus fortunæ tyrannidem, ſi Lynceis prudentiæ oculis vtemur. Sicut enim Lynceus ex Pindaro, vel PER TRVNCVM QVERNVM INTVERI poterat, aut intrà terræ viſcera oculis penetrabat, adeò acuto pollebat viſu, Ità nos omnia, tametſi aliàs imperceptibilia proſpiciemus, aut ſaltem ſi repentinæ ingruent calamitates, æquiſſimè ferentur *O' quantum eſt ſubitis caſibus ingenium!* *Io. Tzetz. Chil. 2. num. 48. Monoſ. l. 1. Euſtach. in odyſſ. M.*

Miſeri qui hoc iter non obeunt, & aliquid ſine fine petentes, vel identidem ab eodem mutuò poſtulantes hoc dicto ablegantur ἄλλην δρῦν βαλάνιζε, ſcilicet aliam Quercum excute; & ad ipſorum quemuis meritò dici poteſt QVERCVM DOLAS, nimirum duram *Ang. Monoſ l. 6. n. 111. & l. 7. pag. 339.*

duram ſuſcepiſſet prouinciam, pro quo vulgus noſter dicit TV HAI PRESO A' PIG- E
Ioſeph. Al- LIAR QVERCIVOLI. Sic ROBORA DOLANTES FABROS imitantur, cum ſibi-
bertat. epi- metipſis malum inferendo PROPRIIS HASTAM CRVRIBVS ALLIDVNT. Et ità
tom Adag. ſpe fruſtrati, Plautinum illud repetere coguntur, quod nempè THESAVRVS CAR-
139. 233. BONES ERANT, in eos frequentatum, qui indè affliguntur, vndè bona ſperabant,
1286.410. non aliter ac qui theſaurum inueniſſe credens, in carbones incidit. Quinimò ſe habent
Benedict. vt QVERCVS CVRVA, NVNQVAM RECTA, è malis in bonos nunquam ſe
Curt. Orat. commutantes. Tales ſunt qui ſapere nolentes, verificatum faciunt, quod E'QVOVIS
l.26.c.12. LIGNO SEMPER ALIQVID CVRVVM FIERI POTEST, è bonis in malos, imò è
Sat. 25. malis in peſſimos degenerando. Nec his abſimiles ſunt, qui Patrimonia ſua epulati non
nouerunt quàm melius illis fuiſſet GALLAM BIBERE (hæc enim quià valentiſſimè ad-
ſtringentis eſt naturæ, intimas ventriculi tunicas, nè admodum eſuriatur conſtringit,
vt & Lucilius oſtendit canens

Quin Gallam bibere, ac rugas conducere ventri
Farre aceroſo, oleo decumano, pane coegit.

Hoc eſt parcius viuere, ventremq; coarctare, nè tot dulijs infarcinatus, vitam illis ab- F
breuiaret, & longè prius ad extremum paupertatis duceret, vndè aut nunquam, aut
tantum AB ORTV QVERCVS AD GLANDES, hoc eſt longiſſimo tempore inter-
iecto æs alienum ſoluunt, Danthes hoc vtens Prouerbio dicebat

DAL NASCER DELLA QVERCIA, AL FAR LA GHIANDA,

Et ea, quæ longo fiunt tempore intelligebat, Arbor enim longæua, vt Quercus eſt,
Epit. Adag. tardè quoq; ſuccreſcit, & prolixas habet ætates; imò licet MVTETVR IN ANNOS,
1342. & hoc tantum fit, vt rerum viciſcitudo, annuarumq; operationum reditus deſignetur; ſicut
630. enim ex folijs Arboreis alia generantur, & alia deijciuntur, ſic & generatio carnis, alia
finitur, & alia ſubnaſcitur. Huc forſan alludit dictum illud paræmiacum Plutarchi
Adagio QVERCVS FVNEBRIS, quaſi continuis prædictis viciſſitudinibus hæc Arborea cor-
1090. pora nobis in mentem noſtra funera adducant. Eiuſmodi eſt QVERCVS SVSPEN-
DIO ELIGENDA, quòd & efferri ſolet, cum quid rarum admodum contingens, de-
ſperationem inducit, vt *quando* (ſic Adagium hoc exponit Albertatius) *aduerſus Viros*
doctiſſimos ſcribere etiam mulierculæ præſumunt, quæ tunc verè in Syluam ligna ferre di-
cerentur, ſiuè *lumen Soli mutuare*, doctiſſimos veluti docere volentes. Poteſt tamen G
& illud intelligi de fatalibus calamitatibus, quas ſibi Priæſenſes imprecabantur, cum
enixius aliquid ſe facturos iurabant τὸ περὶ δρυν σκοτος dicentes, hoc eſt PER TENE-
Cic. pro Mu- BRAS, QVÆ APVD QVERCVM, intelligentes malos illos dæmones, qui ſub Quer-
ret. Alber- cubus homines varijs ſpectris fallebant, & tunc maximè noxios ſe reddebant, cum quis
tat. ad. 512 in peſſimas Quercuum Nymphas peccaſſet. Imò in illos Quercus identidem euertebant,
vndè natum videtur quod interdum dicunt, qui poſt clamores ad verbera in aliquem
deueniunt, nempè POST FOLIA IN TE CADENT ARBORES, indè HASTAS
ABIICIVNT, nempè cauſæ diffidentes contentionem relinquunt. Aliàs verò optimi
ſenſus nobis inſinuabant Græci paræmiam STVLTVM ESSE INVENTIS FRVGI-
BVS GLANDE VESCI, dum in nuptijs circumire iubebant puerum ſpinis, glandi-
buſq; coronatum, ciſtamq; panibus plenam manu geſtantem, qui diceret *effugi malum,*
& inueni bonum. Cererem ideò in Deam ſibi adſciuerunt, quià à glandibus ad bonas
fruges humanum genus reuocauit. Quod moraliter exponens Ioannes Ortelius Cyc-
nocomæus ad eos tranſtulit, qui ſcriptis mediantibus animos à vitijs ad virtutes trahunt. H
Quod cum præſtiterit Nicolaus Reuſnerus Reorinus longè multijugus Poeta, & I. C. ac
In Epigr. ad Ethicus, de illo cecinit
Embl. Reuſ.

Si Diuos æquant, nocua qui pabula glandis
Corporibus mutant vtiliore cibo:
Dic a naturâ menti qui pabula promit
Virtutum, poterit nonne referre Deos?

Ex hoc ideò, quod Græcia relictis glandibus malum effugiſſe diceret, ortum vide-
tur, quod ex vberrimo glandium prouentu, ſimplicior ruſticorum populus, quaſi præ-
Monoſ. l. 8. ſagire contendit multas eodem anno futuras calamitates, dicens ANNO GHIANDO-
p. 376. & SO, ANNO CANCROSO, nimirum
380.

Glande frequens annus permulta incommoda profert.

Imò

A Imò talem glandium copiam auſpicantur etiam hoc homœoteleuto SE OGNI MESE MANGIA CARNE, OGNI STERPO METTE GHIANDE, & hoc, ſi liceat, ſic inuertam.

Glande ferax tunc omnis erit radixque, frutexque,
Carnem vbi lex nullis menſibus eſſe vetet.

Quod ipſi lato ſenſu, animoq; ſimplici dicunt, quemadmodum etiam proferunt QVANDO GENNAIO FA POLVERE, IL GRANO SI FA DA ROVERE, nempè *tanta ſubſequitur Frumenti copia ſereno præcedente Ianuario, vt vel ipſa Robora illud producere videantur.* Non ſecus ac aliàs in agro noſtro Bononienſi eueniſſe tradidimus inter Prolegomena, §. de Prodigijs. Nec longè abeſt illud aliud QVANDO SI SEMINA NELLA POLVERE, BISOGNA FARE I GRANAI DI ROVERE. Vt enim ſuſtinere poſſint vberrimam Frumenti copiam, quæ à puluereo ſationis tempore ſimplici eidem ruſticorum popello portendi videtur, requiritur vt firmiſſimis Roboribus horrea conſtruantur, vnde fuit, qui cecinit.

Puluereo ſi quando feres Octobre, memento
B *Horrea de duro Robore facta pares.*

Ruſticas huiuſmodi obſeruationes etiam Virgilius innuit Georgicorum primo ſcribens

Humida ſolſtitia, atque hyemes optate ſerenas
Agricolæ: hyberno lætiſſima puluere farra,
Lætus ager; nullo tantum ſe Mœſia cultu.
Iactat, & ipſa ſuas mirantur Gargara meſſes.

A Roborea pariter duritie deſumitur Adagium IN ROBORE ACCVMBERE, quod in illos torquebatur, qui duri forent in omnibus, quemadmodum de Spartiatis Cicero pro Murena intellexit. *Pl. lib. 18. c. 38.* Cum verò ſuper iſtas Arbores peculiari quodam naturæ priuilegio perfectiſſimum viſcum proueniat, in cuius comparatione quodlibet aliud viſcum ſpurium videtur, ideò non piguit aliqua ſcitu non indigna prouerbia de hac materia hîc adducere. Et quia notiſſimum eſt à Turdis eiuſdem herbæ ſemina deglutita ſuper Arbores prædictas egeri, quæ ad perfectiorem naſcendi actum per earundem auium calorem innatum reducta, facilius, & vigoroſius, quàm quouis alio pacto ſata,
C producuntur. *Oenadem* (inquit Athenæus) *ſi viſci ſemen comederit, ſuper quacunq; Arbore alum exonerauerit, naſci Viſcum*; *Lib. 9. Dipnoſoph.* hinc vt notemus eos, qui ſibimet ipſis malum ignoranter intentant, dicimus cum Græco Κιχλα χέζει αὐτῷ κακόν, nempè TVRDVS SIBI MORTEM CACAT. *Nouar. T. 2. Adag.* Eâdem re dicitur & hoc apud nos admodum vſitatum TANTO E ITO L'AVGELLO IN TRESCA, SIN CH'EGLI E DATO NEL VISCHIO. *Incidit in viſcum tandem, quod circuit ales.*

Et enunciatur quando quis circà ſuum periculum adeò incautus eſt, vt in illos facillimè laqueos incidat, à quibus penè impoſſibile ſit liberari, vt innuit hoc aliud Adagium SE VNA VOLTA SI DA NEL VISCHIO, NON BASTA TVTTO L'OGLIO DI RIVIERA A TRAR DALLA PANIA.

Si ſemel in Viſcum inciditur, non quidquid oliui eſt
Viſcato illæſum ſubtrahit à calamo.

Nimirum ſemel amiſſa libertas difficillimè reſtituitur, eo pacto quo totum oleum, quod è Liguſtico littore ad nos aduehitur nequit auem aliquam tenaciſſimo captam viſco illæſam liberare, maximè cum de illo viſco intelligimus, de quo hæc alia euulgatur
D parœmia QVESTO VISCHIO NON HA PAVRA DELL'ACQVAZZONE,

Humiditate nequit Viſcum hoc diſſoluier vllâ.

Quod etiam poſſet enunciari de extremis periculis, ad quæ euitandum nulla patet via. Illum prætereà taxaturi, qui ex vnico labore duplicem accipit mercedem, vel vnica merce duos illaqueat emptores, dicere ſolemus PIGLIA DVE TORDI AD VNA PANIA *Vult vno geminos calamo comprehendere Turdos.* *Monoſ. l. 7. n 21. & l. 3. n. 130. & ib. pag. 338. & 346.*

Quod fieri nequit, vbi hoc aliud enunciandum venit LA PANIA NON TENNE; *Dolus* nempè *non ſucceſſit*, ſiuè *Inſidiæ euanuerunt*, & contingit cum è Viſco diffugiunt aues, quando ſcilicet ij, quibus inſidiæ tenduntur, ſe falli non permittunt, nec vt vulgò dicitur RIMANGONO ALLA PANIA, *Viſco*, ſcilicet *non illaqueantur*, ſiuè, vt elegantius protulit Apuleius, non *adhærent inter Orci cancros.* *l. 6. metam.* Nec poſt hæc prætereundum cenſeo Diogenis elegantiſſimum dictum ab eruditiſſimo Poetâ Neoterico, quàm egre-

giè

giè relatum de fœmina verè inter orci cancros adhæreſcente, cum ſe ſuâ ſponte Quer- E
Ioſeph.Bapt epigr. cent. 2. ep. 14. cui ſuſpendiſſet.

Fœmina de Quercu laqueo ſuſpenſa tenaci eſt,
Hirta comas, oculos turgida, nigra genas.
Hanc videt exoſam Cynicus, cui dolia tectum
Dolia per fluxos non peritura dies.
Lætatur, muſſatque labris: ò fructibus iſtis
Qualibet in terris Arbor onuſta foret.

Productis iam Prouerbijs ad Fabulas enarrandas conuerſio fiat, non vt fallantur Seneca.ep.7 Lectores, & ijs fortunæ inſidioſæ munera offerantur, ſed vt oppoſitorum magis eluceſcat veritas præceptorum, tam Phyſicæ, quam Ethicæ diſciplinæ.

FABVLÆ, ET APOLOGI.

FAbulas non ſemper eſſe inutiles fallacias ad illudendum tempori, atque ad ſuffurandum ſerijs rebus ſubſtantiale robur, ſed fieri quandoq; ſapientioris intellectualis Guſtus ſapidiſſimum edulium eſt in comperto. Scitus eſt Apologus, in F
Manerba in Syl.moral. quo dialogizantes Fœmina, & Quercus introducuntur ad docendum nos, quod congruentia in omnibus negotijs ex comparatione multorum ad inuicem, & non ex ſolitaria vnius tantum rei conſideratione habenda eſt. Arbitrium multorum in aliquâ re, quę ex ſeipsâ improprijſſima eſſet, facit vſum, & pulchrum, & amabilem; hacquè eâdem ratione quod iuſtum anteà fuerat ex accidentium aliquot variatione iniuſtum euadit, atq; è contrà. Ideoq; Quercum quandam, ſub quâ Mulier colligebat glandes hanc allocutam ſic fuiſſe aptiſſimè finxere nonnulli prudentiſſimi viri. *Homines, ô fœmina, an Porcos fructibus impinguabis meis?* cui Mulier *procul dubio Porcos*, reſpondit. At illa ſubiunxit: *Ergò cibus quondam Hominum factus eſt ſagina Porcorum?* Ad quam ſagax fœmina replicauit reſponſum. *Haud immeritò; vt enim viri lac verecundantur ſugere maternum, quod tamen auidè ſuxerunt infantes, ſic mundus adultus factus ſuas, quibus vti ſolebat in infantiâ dedignatus glandes porcis reliquit, in cuius rei teſtimonium Veſica nunc etiam pueri ludunt ſuillâ, mundo congaudentes quod infantilem ſuperarit ætatem.* Quapropter ex ſuauiſſimâ Io. Aloyſij Picinardi muſâ Quercus in hæc conqueritur G

In Iride Poet.ſub colore epigr.

Aurea Saturni terras dum ſecla bearent,
Paui glande viros Arbor amica Iouis.
Mutarunt mea fata vices: nunc pabula cogor
Ferre Feris, olim paſcere ſueta viros.

Sic & ex his fructibus in porcorum cibum cedentibus apologi pulcherrimi materiam collegit Laurentius Abſtemius denotaturus amplas hæreditates hæredum dolori facilè finem imponere. *Porcellus* (ſcribit ille) *mortem parentum ingenti clamore deflebat. Sed quum lectis teſtamenti tabulis, magnum glandis aceruum, multoſq; farinæ modios ſibi relictos cognouiſſet, obticuit. Rogatus cur non amplius fleret* FARINA *inquit,* ET GLANDES OS MIHI OCCLVSERVNT. Non in hæc prorumpere potuiſſent ij, ad quos de amiſsâ Quercu cecinit illuſtris Poeta Claudius Roſſeletus I. C. & Patritius Lugdunenſis, alludens ad mortem Guilielmi à Quercu, hunc in modum.

Epigr.192. H

Iupiter, inuento Cereali munere, dixit
Setoſos tantum Glans (volo) paſcat apros.
Tunc menſas onerare Deûm, tunc carnibus eſcis.
Tunc poterat dapibus ſus onerare virûm.
Iam macie affecti ſecum vix crura reponunt:
Poſtquam priuatos contigit eſſe epulis.
Nam cicurum omne genus, necnon genus omne ferarum,
Setigero inuadunt dona tributa gregi.
Ergò ad ius properate citi: ius quærite porci,
Si modò ius quoque vos nullus habere neget.
At male ſors cecidit: nec iam ſpes vlla fruendi:
Quercum etenim Superûm corripuêre foci:

Que-

A *Quare alias epulas; non hæc tibi conuenit eſca,*
Porce: ſibi hanc legit curia ......

Sed ab his ad alia; ſiquidem, vt cum Eraſmio Michaelio Læto canam: Lib.3.Colloq. moral.

Sæuit in inuiſos Nemeſis iuſtiſſima porcos.

Nec cibos tantum, ſed incunabula, immò & originariam generationem Hominibus dediſſe Quercus commenti ſunt priſci, fingendo ſcilicet Homines primos ex Quercubus natos ſine Patre fuiſſe. Cuius prorſus tenoris alia prius inter Græcos conficta fuit de duobus fratribus, qui à memorabiliſſimâ Quercu Regnum iam adulti facti retulere. His quoque non abſimilem fabuloſam aliam narratiunculam Græci ſubdidere huiuſmodi. *Philonomia* cum venaretur, in Martem incidit, à quo compreſſa, duos ſtato tempore peperit filios, quos Nyctimi Patris metu in Erymanthum proiecit; ſed illi à Dijs ſeruati, ad cauam quandam Quercum delati ſunt, vbi Lupa ſuum habebat Luſtrum, quos ipſa videns, proprios abiecit catellos in Flumen, & infantes lactandos ſuſcepit, quos Telephus Pater conſpicatus excepit, & vt proprios educauit, alterum appellando Lycaſtrum, aliumq; Parrhaſium, illiq; tandem Quercus auxilio Arcadiæ Regnum occupa- Tzetz. Chil.9. n. 286. & carm. 88. Plutarch.

B uerunt. Sed poſſibili ſeruato, ſeù conceſſo, per quandam concedatur ſimilitudinem, quod cauſalitatis ratio occaſioni tribui nominaliter ſaltem poſſit. Nec prætermittendum eſt, quod lepidum inter Æſopi, ſeù potius Heſiodi lepidiſſima figmenta lepidiſſimè rem noſtram concernere videtur. Subfuratus (ab eodem refertur) caſeum coruus, cum illo in altam conuolauit Quercum; Vulpecula verò dum illum, conſpexit caſeum concupiſcens, hoc eundem aſtu lucrari conſtituit. Laudare impensè cœpit coruum, & nitorem illius pennarum extollere, addens ſe nil aliud in illo deſiderare, niſi cantum, & melos dignum tantâ ſpecioſitate, quem propterea rogabat enixè, vt exaudiri pateretur, & canere vellet aliquantiſper, promittens ſe diu celebraturam ipſum, & tanquam vero Iouis Aliti ſummos impetraturam ab Hominibus honores; quâ tactus altè coruus adulatione, clamitare maiori, quo potuit conatu cœpit, & ſic aperto, nil prudenter roſtro, delapſoq; caſeo, vulpes eo potita eſt, & coruum irridens, dixit eidem cum caſeo, mentem quoq; deeſſe. Apologeticam hanc narrationem ſic iambicis exaratam penes eundem Fabulatorem eſt videre

D *Inſedit olim Coruus altę Quercui*
Roſtro capaci caſei fruſtum tenens,
Quem vafra blando aggreſſa ſic vulpes dolo eſt,
Quàm pulchram auem, quàm ſplendidè cultam intueor, &c.

Sed parum eſſet hæc calamo proſequi, niſi recenſeretur, quod & ipſe Ouidius fabulatorum elegantiſſimus ad hanc rem Monumentis mandauit in doctiſſimo ſuo mirabilium Transformationum volumine. Senem namque Philemonem in Quercum, & eius coætaneam coniugem Baucim in Tiliam Arbores hoc pacto conuerſos lepidiſſimè narrat. Cum enim Iupiter, atque Mercurius humanâ ſpecie ſuſceptâ Phrygiam peragrarent, & ad quoddam illius oppidum perueniſſent, illicq; oſtiatim quæritatum hoſpitium non inueniſſent, à Philemone tandem, & Baucide humaniſſimè excepti, eorundemquè ſimpliciſſimis, ac ruſticanis cibis ſatiati fuere. Verum Cœlites illi potentiam ſuam, gratumq; animum oſtenſuri, pios hoſpites ſeuocando, humilemq; ipſorum caſam in Templum commune ſibi aſciſcendo, cum inhoſpitalium eorum intereà paganorum totum oppidum aquarum diluuio merſum, in fœtidiſſimum ſtagnum conuerteretur, coniu- Lib.8.metam.fab.7. 8. 9.

C geſq; id petentes in ſacrati loci Antiſtites cooptarunt, ſic tamen, vt vitali periodo longiſſimè protractâ memoratas in Arbores eodem vterq; momento commutaretur. Quod ſic expreſſit Poeta, quem adeant, qui ditiſſimam pauperrimi quidem, ſed humaniſſimi laris deſcriptionem cuperent.

Vota fides ſequitur; templi tutela fuere
Donec vita data eſt: annis, æuoquè ſoluti
Ante gradus Templi cum ſtarent fortè, locique
Narrarent caſus, frondere Philemona Baucis,
Baucida conſpexit ſenior frondere Philemon.
Iamq; ſuper geminos creſcente cacumine vultus,
Mutua, dum licuit, reddebant dicta, valequè
O coniux, dixere ſimul, ſimul abdita texit
Ora Frutex, &c.

Digitized by Google

At quemadmodum hîc Quercus dicta reddidiſſe deſcribitur, ſic & tunc locuta fingi- E
tur Eſculus, cum ab ſene quodam interrogata *cur tantum radice deſcenderet in terram,*
Mauerb. *quantum corpore emineret in aere*. Illa verò pulchrum hominibus documentum relictu-
Sylu. Moral ra reſpondiſſe perhibetur: *Si non aliâ, ſaltem hac ratione, vt homines tantum mentis*
narrat. 31. *radice deſcendant in terram mortis cogitatione, quantum corpore eminent, ſpe longioris*
Charon. Lã- *vita.* Sed aliter fabulatus eſt Lampſacenus; Arcas (tradit ille) Ioue genitus, cum ſil-
pſac. in Hiſt. uam quandam vnà cum Caliſto Matre venationis gratiâ pererraret, vnam ex Hama-
dryadibus Nymphis, cui Prophelea Numen erat, offendit. Hæc cum ſuppliciter exo-
rans, vt ſibi in vltimâ quadam vitæ neceſſitate ſuccurrere vellet, obtinuit ab eodem, vt
eius vitalem Quercum à cuiuſdam fluuij voracitate ſuâpte operâ, manuquè defenderet,
quo præſtito, ipſa ob gratitudinem cum eo congredi voluit, & ibi geminam prolem,
Elatum nempè, & Aphidantem, peperit. Ex eodem item Lampſaceno ſimilem aliam
habemus. Quod Rhœcus quidam nomine, genere Cnidius ſpecioſam quandam
Quercum ab imminenti caſus periculo aggeſtâ ſubtrahens terrâ, & id rogatu Nymphæ
illius eiuſdem Quercus Hamadryadis, ab hac, ſeruatam ob vitam reportauit, vt quidquid
vellet, peteret libens, accepturus citiſſimè; & cum ille congreſſum peteret, hunc illa con- F
ceſſit, & Apem ſe miſſuram pro temporis inditio ſpopondit. Confixerunt alij fabellam
alteram, cum pulchram quandam Quercum Paræbij parens eſſet detruncaturus, Nym-
pham Hamadryadem ei apparuiſſe, quæ lachrymabunda, gemenſquè eum ſuppliciter
rogabat, vt Arbori parcere vellet; ſed ille inexorabilis, & crudelis Arborem reſeca-
uit; vndè læſæ humanitatis pœnas in propriâ etiam ſobole poſtmodum ipſe luit; tunc
Virgil. in enim temporis *Comitabantur fatalia carmina Quercus.*
Bucol. Quam ad rem veridicos edituræ cantus Parcę Quercuũ indigenæ deſcribuntur à Ca-
tullo in Argonauticis

Cum intereà infirmos quatientes corpora motus
Veridicos Parca cœperunt edere cantus.
His corpus tremulum complectens vndiquè Quercus
Candida purpureis ramis ſncinxerat ora.

Non abſimilem Eriſichtonis fabulam recitauit Ouidius. Ille nanquè fuit Theſſalus
quidam impius, qui dum Nemus quoddam Cereri dicatum ſuccideret, è Quercu pul- G
cherrima, in quâ Nympha latebat, minaces perſenſit voces, quibus dira quoque mala
ſucceſſere, famis ſcilicet à Cerere immiſſæ, & infamis filiarum eiuſdem proſtitutionis.

Ille etiam Cereale nemus violaſſe ſecuri
Ouid. lib. 8. *Dicitur, & Lucos ferro temeraſſe vetuſtos.*
metã. fab. 8. *Stabat in his ingens annoſo Robore Quercus, &c.*
Contremuit, gemitumquè dedit Dodonia Quercus,
Et pariter frondes, pariter palleſcere Glandes
Cœpere, ac longè pallorem ducere rami.
Editus è medio ſonus eſt cum Robore talis:
Nympha ſub hoc ego ſum Cereri gratiſſima ligno,
Quæ tibi factorum pœnas inſtare tuorum
Vaticinor moriens, noſtri ſolatia lethi, &c.

Hinc ſaltem dicere licebit non licere, nec vmbratiliter ingratum eſſe, ſiuè crudelem,
cum ex naturæ legibus Homo Humanitatem debeat exercere, vt quod ſibi nollet fieri,
alteri nè inferat,, ſicque nemo inuitus è proprio deturbandus eſt loco, alioquin turba- H
tor, in ſe concitat iras omnes, atque vindictas cuiuſque conſeruatricis intelligentiæ na-
turaliter vbique vigentis , dum omnis in vltionem impij armatur creatura. Vi-
Hyg. fab. deamus interim quomodò ſyluarum de Nymphis fabulatus fuerit Hyginus. Has ille re-
fert vt Iunonis iram declinarent, Iouem ſuppliciter imploraſſe, vt illis auxilio eſſe di-
gnaretur, nè quæ ſuffitus, & libamina in Dodonidis ſyluæ ſacris miniſtrabant Ioui, in-
Al. ab. Al. digno alicui damnaretur ſupplicio. Is periculi miſeratus earum, in cœlum eaſdem in-
D. G. l. 6. c. 2. ter ſtellas collocauit, & de fixarum numero eſſe voluit, vt luce ſaltem inuiolabili ſtel-
larum Principi famularentur: ex quo fit euidens in Phyſicis, & in Politicis hæc propo-
ſitio, Obſequio parari amicos, famamq; bonam, immo & opes acquiri.

His addemus, quod ridiculũ ad rem fingit Lucianus. Ipſe in concauo Lunæ ſe cõmẽ-
tus ait inter illos populos, & Solares bellũ olim interceſſiſſe, atq; inter alios in Solarium
auxi-

Digitized by Google

A auxilium occurriſſe populos *Cynobalanos*, quos Canem ſtellam habitare, & *non humanis, ſed caninis vultibus ſuper alatas glandes pugnare* tradit. E contrà Lunarium auxilia ſupplebant *Equobalani*, & *Struthiobalani, qui dicebantur aduentare ex his, quæ ſuprà Cappadociam ſunt, ſtellis*. Quorum poſtremos ſummâ cum veritate Lucianus ſcribit ſe non vidiſſe, vt & reliqua deliria huiuſmodi, commentitiaq; ſomnia mentis ægræ. Sed præter meram fictionem, hîc moralis alicuius ſenſus vllam haud anſam percipio. Satius erit ideò ad Æſopum confugere, qui cum fabellæ ſuauitate conſiliorum vtilitatem ſemper admiſcet. Vt enim ſuadeat nihil vnquam hoſtibus permittendum, quo nos lædere valeant, ad rem noſtram apologeticè quidem, ſed perlepidè ſcribens, dum optima inſtrumentorum manubria ex Querneâ materiâ fieri non ignorat, inducit Ruſticum, qui cum nihil cædere poſſet emanubriatâ ſecuri, Querneum vt ipſi capulum præſtaretur contiguam Syluam rogauit. Quo obtento, ſecurim inſtructam in eundem lucum armauit, Arbores omnes ad vnam excidendo. Quo facti pendente, Sylua exclamabat, ſe ſibi excidium molitam eſſe, Ruſtici illius capulo ſecurim armando. Rem hanc ingenioſè admodum metro demandauit Anonymus quidam, cuius extant apud me Elegia-
B ci tres libri Fabularum Æſopiarum (nil enim de Auieno ambigimus, licet in eodem argumento, eodem ſtylo verſatus fuerit) paraphraſtici. Eius ideò texturam adducere placuit.

Ver. H. l. 1. pag. 114. in princ.

Lib. impr. Bonon. ap. Platonem de Bened. 1486. 4.

Quo teneatur eget, nihil auſa ſecare ſecuris.
Armet eam Lucus, vir rogat; ille fauet;
Vir nemus impugnat, laſſans in cæde ſecurim,
Arboris omne genus vna ruina trahit.
Lucus ait: pereo; mihimet ſum cauſa perieli.
Me necat ex dono ruſtica dextra meo.
Vndè perire queas, hoſtem munire caueto.
Qui dat, quo pereat, quem iuuat, hoſte perit.

In cuius rei exemplo eſſe poſſunt Aiax, & Hector ſatis noti. Similem in modum fabulatus C. Eraſmius Michaelius Lætus in ſuo Colloquiorum Moralium Poemate, vt doceat *Bona eſſe plura, quàm Mala*, Nucem cum Quercu colloquentem inducit, & illi de ſuis conquerenti calamitatibus cum à propriâ naturâ, tum ab hominibus, & cœlo
D dependentibus, hanc ita reſpondentẽ, & eiuſmodi querelarum cauſas lætitiæ magis, quã mœroris materiẽ eſſe demonſtrantẽ, & proprios vſus ediſſerẽtem, ſic hiſtoricè deſcripſit. *Lib. 1. Colloq. 4.*

Quer. *Multa ſuper damno quereris, ſuper æthere multa,*
Et ſuper Arboribus, tum quæ tu aduerſa putabas,
Omnia non vano complecti iure videris,
Nec penitus veris oratio mæſta repugnat, &c.
Si quid fata boni noſtris aſpergere vitis,
Si felix aliquid poterint tribuiſſe videri:
Id cælo munus referas. IOVE LÆTA SECVNDO
ACCIPIMVS: dextrâ cuius mihi Robora primum
Vt data ſunt, aliquos ita nunc ſeruantur in vſus,
Atque habet excelſas ſors non vaniſſima Quercus.
Aſt alios alia acta mouent, &c.

Et poſt multa hinc indè vberrimè propoſita extrà rem noſtram, & ſoluta
C *—— Hoc condita fine viremus,*
Simus vt humana gratiſſima munera genti.
Seù nos ſtare locis igitur, fructuquè beato
Seruire, & tumido libeat ſubmittere ventri
Pabula; ſeu libro rigidas inferre ſecures,
Et reſecare comas, ramoſquè reuellere mens ſit:
Nil nos herclè mali patimur: pars vna vorantes
Pauerit igniculos, flammaſquè accendat edaces.
Pars in tecta ſubit, fulcriſquè impacta ſuperbis
Auguſtos variâ ſuſtentat mole penates,
Compingitquè domum, & laquearia celſa moratur.
Vt nihil egregij referam ſtudiumquè, manuſquè

Artificis, varios qui nos aptarit in vſus, E
Dolandoquè nouis aquarit Robora formit.
Scamna, Thori, Menſæ, porrecta Sedilia, Poſtes,
Scrinia, Ciſta, Sudes, Tabulata, Orcheſtra, Columna,
Et quæ prætereò ſunt ordinis huius, ab ipſis
In cœtus veniunt, & magna Palatia ſiluis, &c.

Nimirum in tot, tamq; varios, & egregios vſus requiri nobilitat magis, quàm minùs inſignes efficiat Arbores, quippè de ruſticis ciuiles faciat, de rudibus artificio eruditas. Quod ad homines translatum docet identidem ea non eſſe mala, quæ vt mala concipiuntur, & è contrà ea ſæpe, ac ſæpius vt bona deſiderari, quæ non niſi noxia ſubinde ſunt. Vndè Laurentius Legatus habuit quo amicam quondam exercuerit Muſam

Sic miſeri querimur plerunquè, & nulla querela,
Lib. 1. Eleg 7. Sed mage lætitiæ cauſa perennis adeſt.
Quandoquidem noui, quod quæ Mala credimus eſſe,
Sæpius hæc eadem conſtitit eſſe Bona.
Hinc fit vt interdum quæ ſunt nocitura petamus F
Cælitus, & rarò quæ Bona vera forent.
Sic petit ille Boni deceptus imagine gazas,
Neſcit & ob gazas quot periêre ſuas.
Hic laudes tantum, & vanos exoptat honores,
Tendere ſed nebulis retia vana cupit.
Hic Regnum, is Natos, longam petit ille ſenectam,
Sæpius at voti compos hic, ille dolet, &c.

Tutius ergo conſilium eſt in omnibus Menti Diuinæ ſe conformare, vt non niſi tuta cupiantur. Quod & nobis inſinuat idem Legatus, Elegiam claudens

Aut ideò mea vota tuis conformia redde
Summe Pater, vel me non ſine velle mala.
Loto cit. Namquè ego, ſi ad priſcam cupio remeare ſalutem,
Id tantum cupiam, quod tua vota velint.
Hinc quoq; dum tantum quæ ſunt tibi grata requiram,
Semper adimplebis tu mea vota Deus. G

Et præter illum, Eſculus quoque apud eundem Michaelium nouo apologo id inculcare videtur, dum cum Sambuco ſermonem habens, hæc loqui canitur.

Vt placeat quodcunque Dijs, ita ſenſibus iſtud
Lib. 3. Colloq. Moral. 2. Poſſe putes placuiſſe meis. Ego noſtra ſacraui
Omnia cœlicolis, ſupero ſum cura Tonanti.
Is mihi quodcunquè vita eſt, & fata gubernet.

Et prius eundem in ſenſum ſermocinata, & dotes ſuas cœlitus accepiſſe confeſſa protulerat: Nos etiam cum non turbantia flamina vellant,
Dicimur eſſe Iouis magni tutela, faceſſas
Hanc Cœlo quiſquis vitam cuſtode negarit
Ducier, aut celſas non mitti ex æthere frondes, &c.

Et ideò exordita cecinerat.

Hic iuuat excelſis me ludere frondibus: alto
Intereà Phœbus dum voluitur acer Olympo, H
Et ſimul inuectos diſpenſans Aſtra calores.
Cui non flammiferi volupe eſt nitidiſſima Solis
Lumina, & æthereo properantis in orbe tueri?
Hunc equidem Cœlo ingratum, & ſine ſenſibus eſſe
Dixeris, ac nullâ rerum virtute moueri, &c.

Quod in bonam Eſculi fortunam Sambucus refundens contrà retulerat.

Lætos læta iuuant, & te quia proſpera cingunt,
Altius inſurgis, ramoſque euoluere certas.
Nos contrà triſtes, & caſſa Solibus vmbra
Excipiunt, varijque grauant, ſubiguntque dolores,
Et mihi multiplices peperit Rhamnuſia luctus.

Suc-

A Succiſa etenim, & igni damnata fuerat ob mendacem roboris iactantiam, vt vel inſenſata doceret. *Mendacis eſſe dura lingua præmia.*

Idcircò fabulas, quæ nos boni aliquid docent, hîc obſeruandas inſeruimus, & quâ parte falſæ ſunt, & fallaces, hîc ſugillatas, Superſtitionibus proximas voluimus, vt *fallacia alia aliam trudat.* *Terent. in Andriâ.*

SVPERSTITIONES.

DOlum ſibi præſtruere ſolita ſemper fuit improbitas; Hinc Ethnicorum fictæ religionis impietas tot ſuperſtitioſos commenta eſt errores: Errarunt quam maximè antiqui ſyluarum vocales falſiſſimas ad vocantes vmbras; *Habitæ Grayis oracula Quercus.* Dum Lucos ex ſolis Quercetis principio conſtantes, Ioui conſecrarunt propterea quod in Arcadiâ Rheæ parienti Iouem vmbraculo fuerint. Nam *Al. ab Al. D. G. l. 6. c. 2.*

—Quercuſque dicata Tonanti, -Brachia protendens, lato tegit arua Galero. *Virg. G.*

B Seù quod hanc Arborem omnium primam, & omnium altiſſimè radices agere baritrarentur, quandoquidem, vt habet Reuſnerus in Pomario Poetico. *Iuſtul. Spolet. de Croci cult.*

Parua fuit quondam, ſed nunc ſe tollit in auras,
Effuſaſque comas Chaonis Arbor habet.

Nec ab ijs niſi certa æternorum ſuppliciorum recipiebant reſponſa, quo factum eſt, vt ijs quoq; temporibus non defuerint viri prudentiſſimi, valdeq; ingenioſi, qui nefaria hæc figmenta deprehenderent, & meritò ſugillarent, vt facundiſſimus Demoſthenes, qui Oraculi voces genio, & voluntati Regis accomodari dicebat, & veluti ad illius nutum, & Imperium reſponſa quantumuis ambigua aptari. Plutarchus etiam Philoſophus de falſitate oraculorum librum edidit doctiſſimum, & ſapientiſſimum. Idem quoq; ſenſit eloquentiſſimus Arpinas, qui Delphici oraculi in Pyrrho Rege falſitatem detexit, & deceptiones propalauit. A Dæmoniacis Arborum earundem fragoribus, atq; ab earundem falſorum Numinum nefarijs Pſeudo-ſacerdotibus illudi minimè poterat Sapientum iſtorum obeſſe Intellectibus. Ad illas ablegabantur tantummodò rudiores de dubijs

C caſibus incertiora ſuſcepturi reſponſa, quemadmodum illud Ennij *Cur Quercus Iouiſacra ſuprà.*

Aio te Æacida Romanos vincere poſſe.

& hoc quoque ſimile *Ibis, redibis non morieris in bello.*

Non autem ſapientiora verè capita, & prudentiſſima. Suffecerat illis Alexandrum Epiri Regem ab eodem oraculo Dodonæo fuiſſe admonitum vt Pandoſiam Vrbem, Acheruntiumq; amnem ſibi infauſta vitaret. Vocales illæ Quercus(vt quæ ad Dodonam celeberrimam Moloſſidis in Epiro Ciuitatem nemori Quercino proximam, vbi conuulſæ Quercus interrogationibus, vel ſupplicibus ipſis dubia ſemper reſponſa dabat) non alijs linguis, quàm Dæmonum humani generis hoſtium infenſiſſimorum loquebantur. Eæ reſponſa daturæ, ab iiſdem Dæmonibus expacto peſſimarum gentium cum ijs inito certo quodam modo procedebant, vt Arbores illæ ſeſe comouerent, & vocem articulatam, ac ſonoram ad rhythmum virgæ pulſati aeris à ſtatuâ quadam ibidem Religioſè de illarum gentium more locatâ edebant, & hoc in Feſtis quibuſdam Græcorum, quæ Δαίδαλα vocabant, & ſeptimo quouis anno, aut etiam citius tali ritu celebrabantur. Lucus vetuſtiſſimarum, & maximarum Quercuum eligebatur, qui erat in Bœotia, & illuc Po- *Ennius.* *Δαίδαλα Græcorũ feſta quomodo celebrarent.*

D puli, præſertim Platæenſes, conueniebant, elixarum carnium fruſta exponentes, & coruos ab illis diligentius arcentes; nam ſi auium iſtarum quædam fruſtum aliquod ſurripuiſſet, quam in Arborem auolaret ſedulò obſeruabatur, & ex illâ materies cædebatur, ex quâ ſiguum, vel ſtatua effingebatur ad reſponſa prædicta, Δαίδαλον illam appellantes. *Pauſan. in Bæot.*

Vnde Plato. *Τά Δαιδάλεια πάντα κινεῖσθαι δοκεῖ — Βλέπειν ἀγάλματ᾽.* *Plato*

Id eſt *Dicas moueri cuncta ſanè Dædala, & —Videre Simulacra,* *Comicus in Decipiente*

Nec minus anili, immo nefariâ ſuperſtitione tenebantur Antiquorum illi, qui cauæ, & fungoſæ, craſſioriſq; corticis Quercui parcentes, eam ſummâ veneratione proſequebantur, ità vt, vel in ſacris illam adurere, vel adolere nefas eſſet, & hoc, nedum quod infauſti crederetur ominis, ſed etiam quià vetuſtiores, & duriores huiuſmodi Quercus ligna ferrent ſimulacris ſuorum numinum fabricandis aptiſſima; quo enim durabiliora, tiç & eò venerabiliora ligna pariter habebantur. Hac ratione Cedrinum Apollinis ſimu- *Io. Meurſ. l. 2. Gr. fer. pag. 75. Al. ab Al. D. G. l. 4. c. 17. Pl. l. 13. c. 5.*

mulacrum in eius Delubro Romæ, & aliud Iouis ex ligno Vitis vetuſtiſſimæ in Vrbe Populoniâ in pretio ducebantur, quæ ramen ligna ad Quercus ætate m cunctis grandiorem prouehi fortè nunquam potuerunt. Hinc æquè prudens fuit, atq; ad hæc opportunum Platonis ſuper ſtatuis Numinum fabrefaciundis conſilium. Is ex Arborum lignis, & maximè durabilioribus, vt eſt Quercinum, eaſdem conflandas eſſe præcipiebat, minimèq; ex Auro, vel Argento, tanquam rebus Inuidiæ non parumper obnoxijs, ſub terrâq; infelici, atq; infœcundâ prouenientibus. E Quercu pariter primum in Delo Inſula Apollini, & Indigenæ Palladi Simulacra ſuprà memoratum Eriſicthonem dedicaſſe, Lucinæq; ſculptam aliam ſimilem Iconem erectam fuiſſe habemus ex Euſebio. Neptunales quoq; Ludi, totq; Choreæ, ſaltationes, & aliæ quamplures ethnicorum impiæ cæremoniæ Arbores, & præcipuè Quernas requirebant. Eiuſcemodi erant & Dryopia Sacra quædam profana, quæ in honorem Dryopis Apollinis filiæ ab Athenienſibus, ex Pauſaniæ teſtimonio peragebantur. Ex delibratis illarum Quercuum Ramis impiorum Delubrorum apud eoſdem ſuperſtitiones erutæ videntur. Delubrum (inquit Feſtus) dicebant fuſtem delibratum, hoc eſt decorticatum, quem venerabantur pro Deo. Præcipuam autem fuiſſe eam Arborem circà Ammonis Delubrum, quæ in Deſertis Libyæ conſtituta fuit Plinius teſtatur. Inter Antiquorum Simulacra, & profana Vota marmoream quandam Tabulam Romæ fuiſſe deſcriptam obſeruamus ex Grutero, in quâ Syluanus inter Quercum, & calamum altera manu falcem putatoriam tenens, & altera Ramum cum Cybelæis pomis, ideſt Nucibus Pineis, à dextris ad Altare tibicen canebat adſtantibus duobus alijs, quorum alter canem loro alligarum detinebat; à ſiniſtris item duo alij adſtabant, quorum alter vas quoddam ferens ſuper caput retrò ambabus manibus ſuſtentabat, aliuſq; tandem porcam tergus vittatam ducebat. Inſcriptio inferius hæc erat SACRVM SANCTO SYLVANO. AVG. VOTO SVSC. EX VIS. Ad hanc Superſtitionū congeriem accedit ſciendum ab antiquis dudum cōſtitura fuiſſe in lucis Sepulcra ob Quercus, quas vndequaq; virētes ſub Liberatorum titulo colebant, & eâdem cum fide ſepulcralibus in lapidibus deſignabant; cuius rei fidem facit inſcriptio ſequens Diuione Sequanorum Anno Domini 1598. reperta, quamuè correxit, ſiuè interpretatus eſt Iuſtus Ricquius anno ſalutis 1628. dum literarum humaniorum in eminenti Suggeſtu Bononiæ profeſſor eſſet.

Symphor. Hort. lib. 4. c. 11. E

Theophr. l. 5. H. pl. c. 8.

Meurſ. l. 2. Græc. fer. pag. 97. F

Io. Tzetz. Chil. 9. hiſt. 178.

Lib. 13, & lib. 6. c. 29.

In manuſc. apud me.

ΜΙΘΡΗϹ ΕΝ ΟΡΓΑΔ. ΧΘΩΝ ΤΟ ϹΩΜΑ ΚΑΜΠΤΕΙ G

ΧΤΝΔΟΝΑΚΤΟϹ ΙΕΡΕΩΝ. ΑΡΧΗΓΟΤ

ΔΤϹΕΒ. ΑΠΕΧΟΤ

ΑΤϹΙΟΙ ΚΟΝ. ΟΡΩϹΤ

IN MITHRÆ LVCO TELLVS CORPVS ABSCONDIT.

CHINDONACTIS SACERDOTVM PRINCIPIS.

IMPIE ABESTO.

LIBERATORES CINEREM MEVM TVTANTVR.

Flamin. l. 4 Carm. 16.

Sic & de Hyellâ ſcribens M. Antonius Flaminius Lucum illi dicatum aſſerit

—Paſtores tuis hunc manibus
Dicant Hyella Lucum opacum, &c.

Imò & Quercus pro Dijs habere, & illis Sacra ferre non defuit qui non erubeſceret, ſi quando proſperum aliquid Dei ſub ipſis contigiſſet. Quare apud Andream Naugerium legimus *Et Quercum, & Syluam hanc ante omnia Thyrſis amabit,*

Naug. li. luſuum 7.

Et certo feret his annua vota die. H
Dum poterit memor eſſe, quod hac primum ille ſub vmbrâ
Vltima de carâ Leucade vota tulit.

Hinc *Sanctas* Quercus, & *Pias* ex illis conſtantes Lucos cœcè vocabant. Reuſnerus.
Cura Deum Quercus Sancta, Piumquè *nemus*

Reuſner. in Poema. Poet.

Impia inſuper ſuperſtitio fuit illa Veterum colentium Hecatis ſtatuam Quercu coronatam, & pro incantationis habitam amuleto. Querno pariter trunco Hoſtias mactari ſolitas fuiſſe apud Græcos Homerus teſtatur; quod & apud Romanos poſtmodum vſu venit. De Viſco prætereà aliquæ ſuperſtitiones apud nonnullos remanſere, in eo vires modo quodam non naturali auitas recognoſcentes, quæ fortè à Druydibus manaſſe auſpicari poſſumus. Hi namq; non contenti amuleticâ ſimpliciter eius Plantæ Querneæ virtute contrà Epilepſiam, Apoplexiam, & Paralyſim, ac contrà fœminarum

Alex. ab Al. D. G. lib. 4. c. 17.

rum

A rum ſterilitatem, volunt inſuper quædam obſeruare prorſus improbabilia; lignum nempè ſecare primâ Lunâ ſinè ferro, & ſinè telluris attactu. Aliud itidem nil minus ſuperſtitioſum, atque ridiculum inter Democrati documenta recenſetur; monet ille, vt ad imbres excitandos caput, & collum Chamæleontis ligno Roboris comburatur. Refert Olaus Magnus Septentrionalium Gentium in more fuiſſe Regum ſuorum cadauera nobiliſſimo apud ipſos frondium Quernearum Rogo demandare, atq; in frondoſis Quercubus, tanquam ſacris locis, & æternitati proximioribus, ſuſpendere conſueuiſſe. Sub Quercu pariter præclaram ſub A. S. 503. crexerunt Ædem Pruteni, ſiuè Vlmingani Bruteno, qui Regium apud illos Sceptrum reliquerat, Sacerdotium amplexum *Kirie Kirieyto* ipſum appellantes, hoc eſt *Proximus noſter Dominus*. Circà eandem Quercum octo vlnarum in latitudinem, totidemque in altitudinem telam extenderunt ſericeam, quam è Quercu ſemouebant, cum quis oblaturus, vel adoraturus veniſſet, neſas ducentes alios, præter ſuum Patriarcham prædictum, paucoſquè, & præcipuos munia Idolorum obeuntes ſub eodem Tentorio morari, niſi oblaturi fuiſſent. Perunus Deus ibì adorabatur, & idem erat ac fulmen; quin & coram eiuſdem ſtatuâ perpetuum ex B Quercu ignem ardere volebant, capite plectentes miniſtros, ſi ipſorum incuriâ extinctus fuiſſet. Locus Idololatriæ iſtius erat, vbi nunc viſitur oppidum *Neyligembeil*, quod Prutenicâ linguâ *ſancta ſecuris* interpretatur, eò quià ſanctam vocarent ſecurim, quæ ligna ad perpetuum ignem prædictum cædebat. Nec eo tempore duntaxat peccatum eſt in eo genere criminis, & impietatis, ſed longè prius à Palæſtinis, Phœnicibus, & Arabibus, quos ad Quercum Mambre, ſub quâ Abraham Angelos Domini Sodomam punituros obuios habuit, Idololatriam exercuiſſe tradunt Euſebius, & Sozomenus. Vlteriores priſcorum reprobandas fatuitates deſcribere, & nos iam piget, & in illis perlegendis Dendrophylum Anagnoſtem iam diu pertæſum eſſe credibile eſt. Sed macti ſumus vtrique; ecce ad abluendum ſudorificum puluerem & ſcribentis, & legentis, Agriæ cuiuſdam fontis in Lyceo Arcadiæ monte ſeſe nobis offert Vnda. Videamus igitur quid pro qualitercunq; non coronandis dicam, ſed eluendis tot ſuperſtitionibus fabuloſum potius, quàm hiſtoricum de hoc fonte narrat Pauſanias. Affirmat ille fontem hunc arcanâ quadam vì Iſtri augumenta, & decrementa in ſuis modò tumentibus, modò ſubſidentibus aquis oſtendentem tantæ fuiſſe virtutis, vt quoties à Iouis Lycei C ſacerdote poſt ſacri laticis venerationem, & Hoſtiam immolatam Querneo ramo tangeretur, copioſiſſimas toties pluuias accerſiſſe ſolitum; ità vt ſi quando ſiccitate laboraretur, ſacerdotis manu Querneo ramo agitata illa eadem aqua cogere nubes, longoſquè, & ſemper ſalutiferos imbres effundere crederetur; iſtam rem ſic proſequitur elegantiſſimè Balthaſſar Bonifacius

Lib. 16. c. 2

Guagn. in Pruſſiâ.

Reger. S. T. Tom. 7. in p. 455. Her. p. 470. D. E

Beyerl. l. 3. de vita cōſtantia.

Sozom. l. 2. c. 4.

In Arcadic. poſt med.

Leonicen. l. 1. c. 67.

Merul. l. 3. c. 3.

Muſar. l. 3. Selemn. p. 1. nu. 135.

At nudis fluuium pedibus tranſire Lyceum
Arcades Æditui, plebe ſequente, ſolent
Peruia ſit caſtis de re qua dicitur Agnos,
Pollutisquè negat Lympha pudica viam.
Summus vbì ramo cum Querno myſta vadauit,
Facturus nebulas ſurgit ab amne vapor.
Nubila tum toto ſeſe diffundere cælo,
Et ſubitis pluuijs Arua madere videt.

Superſtitionum quià ſobolem fuiſſe apparet Antiquiora Numiſmata, quæ Ethnico- D rum diuinitatem ſibi aſciſcentium impijs deliramentis adſtipulabantur; de Numiſmatibus ideò Quercuum poſt ipſas ſuperſtitiones vltimo loco tractabimus.

NVMISMATA.

ASpectu pulchra non ſat eſt obtuliſſe oculis obiecta viſibilia, eaq; cæteris ſenſibus propius attrectanda grato, leniq; contactu præbuiſſe, quatenus ſolide materialia, vt ea verè appetibilia dicantur; quià internum rationis Iudicium ſolummodò valet amabilia, & perficientia in qualibet actione determinare. Querneæ placent oculis virentes etiam conſtanter Coronæ; Folia melligineo rore perfuſa linguam demulcebunt, atque leni quadam ſoliditate tactui blandientur; ſed hæc niſi ſub appre-

apprehenſione laudis, & Gloriarum ſimulacri à ſupremo interioris diudicationis con- E
cipiantur Tribunali, ea exoleſcunt, atque deſpiciuntur. Perpetui ſub ſpecie præmij vir-
tutis aſſumptæ Coronæ ſolidiſſimam cæptæ immortalitatis poſſeſſionem important, & ſi
Ære, vel Auro fuerint vallata, Glorioſum perennitate quauis durabilius monumen-
tum erigunt. Eiuſmodi ſunt Numiſmata Ciuilium Quernearum Coronarum effigie
inſculpta, Heroicos indeficientes allatura Imperatoribus, & magnis Viris Honores. Cel-
ſiſſima Quercus metallica effecta, ſupremam quoq; Humanarum Gloriarum metam at-
tinget, & perfectiſſimam in Orbe terrarum Iouiam poteſtatem, & ceù fortiſſimam Ar-
cem ædificauit. Hercules Alexicacus propriæ clauæ grauitati ſummæ innumera ſua tro-
phæa, totidem Quercus folijs, quibus eadem coronabatur, præſignata commiſit, vt Nu-
miſmatum Querneorũ dignitati nihil addi poſſe confirmaret; quæ proptereà Numiſma-
ta tanti fecere Principes, Imperatoreſq; maximi, vt in ipſis vitam, & Imperium proro-
gaturos ſe poſſe autumarent. Inæſtimabili hoc pretio (quod proprium ſibi facere con-
ſueuit facillimus Animi labor in Amore Virtutis verſatus) emitur famæ felicitas. *Merci
pretium ſtat pro Virtute, vt væneat*, inquit Plautus. Eàdem, vt ità dixerim, Arte, quâ iu-
ſtè, & abſq; omni vitio parantur corporis opes, comparatur & Animi Virtus; nam vt F
Pythagoricus ille Epicharmus rectè ſentiebat, tanquam ſimpliciter moralis; *Conuenien-
tibus laboribus vendunt nobis omnia Bona Dij*. Lucra iniuſta nunquam dici poterunt lu-
cra, *lucra eſſe lucra credito, ſi iuſta ſint*, docebat Menander. Pecunias ideò non raptas
cum Heſiodo, ſed diuinitus datas, tanquam plurimum præſtantes contemplare, mi Le-
ctor, Aurumq; Quercu Iouis amicâ ſignatum, quod tibi antiquis in Numiſmatibus do-
ctrinaliter offertur, in moralibus non tantum, ſed & in Phyſicis laudabiliori mediante
induſtriâ cape, nobilioreſq; ac pretioſiores vmbras libenter capta. Sequentium igitur
Numiſmatum Maſſam verſare, enumerare, atq; introſpicere quoq; plusquam Phyſicè
tibi placeat.

Ariſtot. l. 7. Politicorũ
Cartar. f. 167.
Ouid. l. 2. Faſt.
Symphor. Hort. l. 3. c. v.
Plautus in milite act. 3. ſc. 1.
Ap. Stob. ſerm. 29.
Menander in Monoſt.
L. 2. operũ.

Veſpaſiani Aureum Numiſma cum Coronâ Querceâ inſcriptum hoc pacto IMP. CÆS. VESPASIAN. AVG. P. M. TR. P. P. P. COSS. III. S. P. Q. R. PP. OB C. S.

Domitiani Numiſma Argenteum cum figurâ ſtante coram Arâ cum Coronâ Querceâ, quod has literas gerit. IMP. CÆS. DOMIT. AVG. GERM. P. M. TR. P. VIII. COS. XIIII. LVD. SÆC. FEC. LVD. COS. SÆC. XIIII. FEC. G

Neruæ Numiſma in Coronâ Ciuicâ, ſeù Querceâ literis tali pacto circumdatum; IMP. NERVA CÆSAR AVG. P. M. TR. P. COS. III. P. P. S. C. EXVLES. ROMÆ RED. S. P. Q. R.

Traiani ex Auro Numiſma hæc habens cum Querceâ Coronâ IMP. TRAIANO AVG. GER. DAC. P. M. TR. P. COS. V. P. P. S. P. Q. R. OPTIMO PRINCIPI.

Aliud IMP. CÆS. NERVÆ TRAIANO AVG. GERM. DAC. P. M. TR. POT. COS. V. P. P. S. P. Q. R. OPTIMO PRINCIPI REST. ITAL. Imperator ſtans dextram porrigens fœminæ procumbenti in genua ſupplicantis ritu, duobus puerulis nudis aſſiſtentibus COS. M. V. P. P. S. P. Q. R. OPTIMO PRINCIPI In Coronâ Querceâ.

Aliud Aureum IMP. CÆS. NER. TRAIAN. OPTIMO AVG. GER. DAC. PARTHICO P. M. T. R. P. COS. VI. P. P. Corona Quercea, in cuius medio S. C.

Aliud IMP. CÆS. NER. TRAIANO OPT. AVG. GERM. DAC. PARTHICO PON. MAX. TR. PL. COS. VI. P. P. S. C. In Coronâ Querneá, ſiuè Ciuica, in cuius medio S. C. H

Aliud AYT. KAIC. NEP. TRAINOC. CER. TEP. M. ΔAK. Auerſa pulcherrima Corona Quercea, in cuius medio caput turritum his notis Ω II. P ♌ Ƃ

Marci Commodi.

Numiſma M. COMMODVS ANTONIVS AVG. PIVS P. P.

PRIMI
DECENN. P. M.
TR. P. X IMP. VII. } In Corona Quercea.
COS. IIII. P. P.
S. C.

D. N.

Digitized by Google

A D. N. IOVIANVS. P. F. AVG. VOT. V. MILIT. X. CONS. In Corona Quercea.
In Numiſmate Antonini Philoſophi in medio Coronæ Querceæ hæc inſcriptio legitur. *Flauij Iouiani.*
M. ANTONINVS AVG. TR. P. XXIII. VIC. GERMA. IMP. VI. COS. III. S. C. Cum priori inſcriptione S. C. Victoria cum Clypeo ſuprà Truncum Arboris, in quo VIC. GER.
Caput Cæſaris Auguſti in Corona Quercea citrà inſcriptionem CÆSAR. DIVI F. Trophæum nauale.
Aliud. L. MESCINIVS IIIVIR. S. C. Et in Cippo IMP. R. P. IN. AMP. Corona Quercea. Hoc anno Vota ſoluta pro reditu. Aræ, ſtatuæ, & coronæ ex voto poſitæ Auguſto X. & C. Norbano Flacco II. Coſ.
Aliud. AVGVSTVS COS. XI. Caput Cæſaris Laureatum SIGNIS PARTHICIS RECEPTIS S. P. Q. R. Corona Quercea.
Aliud. AVGVSTVS PON. MAX. TR. P. XXX. COS. III. IMP. XV. PP. VOT. P. SVSC. PRO. SAL. ET RED. I. O. M. SACR. Corona Quercea.
Numiſma poſt obitum Auguſti cum hac inſcriptione DIVVS AVGVSTVS PA-
B TER S. C. Corona Quercea.
AVGVSTVS DIVI F. PATER PATRIÆ M. L. COR. C. AIDO L. SEMPR. ILO IIVIR. In medio Corona Quercea. *Coloniarũ.*
Aliud. IMP. AVGVSTVS P. P. MVN. TVRIA SO. In Corona Quercea.
Aliud. OB CIVEIS SERVATOS Corona Quercea, quam alij duo rami Lauri circundant. Q. ÆLIVS L. F. LAMIA IIIVIR. A. A. A. F. F. S. C. ..... LIBO C. N. ...... IIIVIR. A. A. A. F. F. S. C.
Aliud. OB CIVEIS SERVATOS In Corona Quercea C. M. L. F. CENSORIN. AVG. IIIVIR. A. A. A. F. F. S. C.

IIIVIRI MONETALES SVB AVG. *Triumuirorum Monetalium.*
AVGVSTVS. TRIBVNIC. POTEST. Corona Quercea.

M. LICINIVS CRASSVS.
C. CANILIVS REBILVS.
SEX. ÆLIVS CATVS.
C P. CORNELIVS DOLABELLA.
C. SILIVS P. F.
C. ASINIVS GALLVS.
C. GALLIVS LVPERCVS.
M. SANGVINIVS Q. F.
L. SVRDINVS.
CN. PISO CN. F.
T. CRISPINVS.
I. CRISPINVS SVLPITIANVS.
} IIIVIR. A. A. A. F. F. S. C.

Ær. TI. CÆSAR AVGVST. F. Ær. ERCAVICA in Corona Quercea. *Tiberij.*
Aliud. TI. CÆSAR DIVI AVG. F. AVGVST. IMP. VIII. SEGOBRIGA in medio Coronæ Querceæ.
Aliud Ær. TI. CÆSAR DIVI F. AVGVST. IMP. VIII. SEMP. FRONT. Corona Quercea in medio IIVIR.
Aliud Aur. TI. CÆSAR AVGVSTI F. IMPERAT. AED. Corona Quercea.
D Aliud Ær. TI. CÆSAR DIVI AVGVSTI F. AVGVSTVS TI. AELIO SEIANO Corona Quercea in qua COS.
Aliud Arg. TI. CAESAR DIVI AVG. F. AVGVST. P. M. TR. P. XXXV. DIVO AVGVSTO S. P. Q. R. OB CIVES SER. S. C. Corona Quercea & duo Capricorni.
Arg. C. CAESAR AVGVST. GERMANICVS IMP. SEGOBRICA. In Corona Quercea. *Caij.*
Aliud Arg. C. CAESAR AVG. CERMANICVS IMP. C. M. HELV. FRONT. IIVIR. in medio Coronæ Querceæ.
Aliud Ær. C. CAESAR DIVI AVG. PRON. AVG. P. M. TR. P. III. P. P. S. P. Q. R. P. P. OB CIVES SERVATOS. Corona Quercea.
Aliud Aureum, in Corona Quercea C. CÆSAR AVG. PON. M. TR. POT. III COS.

COS. IIII S. P. Q. R. P. P. OB C. S. E

Claudij. Numiſma TI. CLAVDIVS CAESAR AVG. P. M. T. R. P. IMP. P. P. EX S. C. OB CIVES SERVATOS. Corona Corcina, ſeu Quercea.

Aliud Aur. TI. CLAVD. CAESAR AVG. P. M. TR. P. VI IMP. XI S. P. Q. R. P. P. OB C. S. In Corona Quercea.

Aliud Aur. TI. CLAVD. CAESAR AVG. P. M. TR. P. VIIII IMP. XVI S. P. Q. R. PP. OB C. S. Corona Quercea.

Aliud Arg. TI. CLAVD. CAESAR AVG. P. M. TR. P. XI IMP. PP. COS. V S. P. Q. R. PP. OB C. S. Corona Quercea.

Aliud Ær. TI. CLAVDIVS. CAESAR AVG. P. M. TR. P. PP. AQVAS CLAVD. EX FONTIB. QVI VOCABATVR CAERVL ET CVRT. A. MILL. XXXV. ITEM ANIENEM NOVAM AMILL. LXII. S. IMPENS. IN VRB. PERDVC. CVR. In Corona Quernea.

Neronis. Num. Aur. NERO CAESAR AVG. IMP. PONT. MAX. TR. P. P. EX S.C. Corona Quercea.

Aliud Aur. NERO CAESAR AVG. IMP. PONT. MAX. TR. P. IIII. P. P. EX S. C. Corona Quercea. F

Aliud Aur. NERO CAESAR AVG. IMP. PONT. MAX. TR. P. VI COS. IIII. P. P. EX S. C. Corona Quercea.

Galbæ. Numiſma Arg. IMP. SER. GALBA AVG. S. P. Q. R. OB C. S. In Corona Quercea.

Nonnulla quoq; Conſularia Numiſmata conſulta neutiquam negligantor. In Nummo Aeneo Gnei Piſonis Calphurniæ Domus Corona Quernea diſpoſita in actu exhibitionis clarè cernitur, in meritorum veluti ſignum ibi locata cum inſcriptione OB SERVATOS CIVES. *Ex Rico de Numiſm.*

Pompei Nummmus cum Coronâ Querneâ cuſa, quâ ipſe Senatus ex conceſſione feſtis diebus poterat ornari, eamque ſolemniter geſtare, & in quâ perpetuus Triumphator noningentarum Ciuitatum debellatarum, & mille Caſtrorum ſubiectorum poterat videri. Hiſce accedunt *Anno ab V. C. 699.*

Epirotici cuiuſdam Nummi inſcriptio ΑΠΕΙΡΩΤΑΝ in Ære ſculpta cũ Aquila, quę fulmina ſub pedibus ſtrata oſtendat, & ramos duos Quernos in Coronæ modum contortos videt, innuere videtur oraculorum Dodoneorum antiquam præſtantiam, & exiſtimationem, item G *Ex Hierogl. P. Valer. l. 51.*

Nummi duo quorundam Triumuirum Monetalium ex Ære, Argento, & Auro conſiderandi offeruntur, in quibus Ciuica Corona cum Lauri ramis circumplexis apparet cum inſcriptione. C. GALLIVS C. F. Lupercus IIIVIR A. A. A. F. F. in altero verò L. NEVIVS SVRDINVS IIIVIR A. A. A. F. F.

Adeſt inſuper Imperatorius Nummus C. Caligulæ, vbi Ciuica Corona cum glandibus adiunctas has litteras habens conſpicitur S. P. Q. R. OB C. S.

In Vitellij Germanici Nummo identidem cernitur Ciuica Corona, in cuius medio literæ hæ ſculptæ ſunt. S.P.Q.R. OB CIV. SERV.

Diuerſis in Numiſmatibus eadem Ciuica Corona apparet, & in quibuſdam Neroni abſque alia inſcriptione dicatis ex S. C. item ex S. C. Nummus Antonino conceſſus ſuem habet fœtam, quæ proprijs catulis vbera ſub Quercu præbet; Quid autem ſibi velit ingens quædam Patina, ſeu Lanx valdè lata in Nummo quodam Cæſaris Augusti, in quo duæ ſtant Quercus, & literæ hæ in quadro poſitæ S. P. Q. R. iacent circà prædictum orbiculare inſtrumentum nunc inſpiciendũ veniret, ni ob illius vacuitatem præberetur æqualiter Anſa cunctis intuentibus proprium proferendi iudicium; Iouijs expectat fortaſſe ferculis impleri, quæ propria Minerua quilibet literaliter condire ſtudeat; nobis non alia viſum aptius claudi ſubſcriptione deberi tractatulum hunc de Querneis Numiſmatibus, quam Glorioſis Feretriæ Quercus Ramis verè coronarijs in Æternitatem, cum ea mihi ſeſe offerat Feltriano in Aureo Nummo Sereniſſimi Franciſci Mariæ Feltrij de Ruuere Vrbini Ducis incomparabilis Virtutum omnium Patris, & literatorum Principis clementiſſimi noſtro hoc ſæculo mortalitate exuti. Et quià glorioſiſſima hæc Quercus prius erecta fuerat in Numiſmatibus Sixti IV. & Iulij II. Ruuereorum Pontificum, ideò referre placet, quæ H

in

A in eandem ſub Iulio prædicto perelegãter luſit egregius Poeta Ioannes Antonius Flaminius M. Antonij Pater, huiuſmodi

Vana Iouis quondam Quercus tutela fuiſti;
Tutor habet nunc te ſanctior, & melior. *Lib. 1. Epi.*

Item *Iulia nunc Arbor facta es. Iouis ante fuiſti.*
Quàm veteri nunc eſt ſors tua ſorte prior.

Præterea *Has cole ter frondes, eſt Arbor Iulia, priſcis*
Hæc cibus, hæc ſaluo ciue Coronâ fuit.

Adhuc *Iulia ſum Quercus; magnum eſt hoc: maior at ille,*
Qui Cælo, at Terris par tenet Imperium.

Quæ nunc quoque replicare poſſumus, dum eadem Feretria Quercus Vaticanum nunc quoque terrenis, atque cœleſtibus admirabiliter ditat, & auget Gratijs in Sanctiſſimo Alexandro VII. Pontifice, Optimo, Maximo, qui inocciduo fulgore gentilitię ſuæ Stellæ, ſuprà Montes poſitæ, quaſi *Mons Domini in vertice montium, in quo beneplacitum eſt Domino habitare in eo:* hanc nobiliſſimam admiſit plantam, vt ſanctis hiſce in *Pſ. 67. 86.*
B Montibus fundata, de illâ canere poſſimus cum eodem Flaminio

Hinc cibus antiquis, hinc Ciuis præmia quondam
Seruati; hinc Latio certa petenda ſalus

Quin & de eâdem viſus eſt præciniſſe Hieronymus Faletus, in hæc eleganter effuſus

Quercus argutis celebranda chartis
Omnium latos oculos morabor *Falet. l. 11.*
Nil reformidans hyemis rigores — *Fronde perenni.* *Poem. 15.*
Plectra quid tantum ſiluere veſtra
Optimi Vates? reſonet canorum
Carmen, & Muſæ redeant priores — *Auſpice Phœbo.*
Non ſemel Ditem fidibus canendo
Thracius mouit, vetereſque Thebas
Struxit Amphion, Phrygiaque Pæan — *Mœnia Troia.*
Nec ſemel Rhetor Fabius legendo
Munus è Fiſco meruit Quirini;
C *Ambiat vobis populi fauorem* — *Cognita Virtus.*

Et hæc de Quercu, & Robore dicta ſint ſatis, & Dendrologiæ Libri Primi caput primum intelligatur expletum. Nunc ad ſecundum eiuſdem Libri caput exarandum calamus conuertatur, in quo FAGVS ad patulas Vmbras legentium inuitet Ingenia, ſub quibus ſpero, plurimis vniuerſalium eruditionũ, & particularium itidem Quercus enarrationum intelligibilibus ſpeciebus imbuto duplo acutius, licet minus diffusè dabitur videre. Ad Muſas enim veni cum præclariſſimo, & eruditiſſimo Ioanne Augurello paruâ ingenij mei Vrnâ ad hauriendas ex earum fonte lymphas, quibus pro virili partes imas creſcentis Quercus irrigaui; Quod ſequenti carmine ad multiplicandam benè dicendi occaſionẽ palam vt facerem, Euripidis monuit hoc dictum *Papa, quàm quæ ipſis rebus inſita bonitas eſt, ſemper benedicendi occaſionem mortalibus gignit!* Progeniem igitur Iouis in hunc modum hîc vltimò in Quercu compellabo. *Io. Ant. Flamin. l. 1. Ep.* *Menedt in Monoſtic.* *In Libello Iambico carmine 9.* *Eurip. in Hecuba.*

Iouis Puella, quæ profanum limpidis
Arcetis omne fontibus:
D *Soloſque Vates hauſtibus ſantis pios*
Frequenter huc admittitis.
Sacras adorans, ſi licet, lymphas peto
Arctâ pudenter vrnulâ:
Vt rore ad imas irrigem partes leui
Creſcentis altè Roboris.
Maiore ſummas abluens aſpergine,
Qui flumina ipſa exhauriunt.
Vos forte ad vmbram ſedulus tanta ſimel
Quercus Camœnæ viſero.
Ac indè paſtum glande me pingui Domum — *Remittet hæc benignitas.*
Quâ me fouetis ſemper, & veſtro ſimul — *Completis alma ſpiritu.*

VLYSSIS

VLYSSIS ALDROVANDI

PATRITII BONONIENSIS

DENDROLOGIÆ,

Libri Primi, Tractatus Secundi

CAPVT II.

DE FAGO.

Theoph.l.3. H.pl.c.7.9. 10. Heresbach. l.2.de re R. Dioſc.l.1. c.121. Bauh.H.Vn. pl.l.7.c.4. Ruell.de Nat.St.l.1. c.78. Iacob.Dalechamp.H.gener.pl.l.1. Ionſton.de Arb. P.Pena,& Mat.de Lob. in Adu.non. Ruel.de nat. ſt.l.1.c.76. Io: Bod. in not. & cõm. ad Theoph. Bauh.H.Vn. pl.l.7.c.4. Strabo.l.12 Geogr. Symphor. Hor.l.2.c.2. Bellon. in Obſeruat. l. 1.c.42. Io: Bod.in Theoph.l.3 c.10.H.pl.

NOMINA, ETYMON.

SECVNDVM in Glandaria Sylua locum occupet Arbor Fagi; prædulcis illius, & hilaris fructus, pluresque valde ſimiles, & proximæ Quercui affectiones, notiſſimaque materies, vt de ea fari nunc liceat volunt. Fagus ergò Græcè φηγὸς, ſeù φαγὸς dicta ἀπὸ τοῦ φαγεῖν, quod eſt comedere, quià Glandibus fagineis antiquiſſimæ Gentes non omninò inſuauiter paſcerentur; Hanc Arborem aliqui Grammaticorum filij, vt inquit Bodeus, cum Eſculo confundere ſtuduerũt, nuda nominis ſuperficiali quodammodò ſignificatione moti, quod ambæ Arbores hæ ab *edendo* ſint dictæ, ſed in multis differunt, nam Eſculus, ſecundum Ruellium *Præſtat Fago proceritate, ſed glande inferior eſt*. Fagum ὀξύαν vocauit Theophraſtus. Sciſſimam vertit Gaza, quià facile findatur in laminas, cum ὀξύα Græcè ſit foliatum, ideſt quod folium habet, quæ generica ſatis denominatio alijs fortaſſe lignis tribui quoq; poterit, vnde non immeritò vocauit Fagoſciſſimam eandem Arborem Strabonis interpres, vt hanc proprietatem ſpecificã magis redderet Glandis materiem ſcabram *Phaon* aliqui nominarunt. Phagus à Germanis dicitur *Buchbaum*, ab Arabibus *Chinaos*, aut *Chiachas*, à Gallis *Faux*, *Fouteau*, *Fayant*, *Heſtre* & fructus illius *Fayne*, à Montbelgardis Arbor *Deſate*, & *Desfo* appellatur; ab Hiſpanis eadem dicitur *Haia*, *Faia*, & *Fax*; ab Italis *Faggio*, e *Faggia*, e *Faggiola*; Reſpectu natalis loci dicta fuit hæc Arbor *Myſon*, nimirum à *Myſia*, vbì copioſiſſimè naſcebatur, nì dicere velimus *Myſiam* à *Fago*, quæ Lydis *Muon* vocatur, vt ſentit Symphor. dictam eſſe. Oxyam Græcorum nonnulli dicere maluerunt, teſte Bellonio, quià Glandem triquetram, puſillam, acuminatam vtrinq; (ὀξὺς enim eſt idem, ac acutus, ſubtilis) profert: Fago verò nomen Orni minimè accomodatur, vt perperam tribuit Pandectarius, qui in hoc allucinatus eſt, quemadmodum illi falluntur qui Cerrum Arborem ὀξύην exponunt, credentes Cerrum idem eſſe quod *Oxyan*, quos Bodeus vir doctiſſimus refellit. Hiſtoria Generalis Plantarum Lugdunenſis *Phagi* non ſolum vocem cum

h à Fa-

Digitized by Google

A *h* à *Fago* omninò ſeiunctam, atq; rem diuerſam ſignificare vult, illam dicit Eſculum, tam marem, quàm fœminam, hanc eſſe Arborem leniter echinatam in fructu, qui dulcedine, & ſucco caſtaneis aſſimilatur ὀξύαν Theophraſti, ſed non φηγὸν exiſtimat, ſed cũ parum interſit aſſentiri opinioni huic, vel alteri Lectorum iudicio id relinquemus examinandum; ſolum addam, quod ſi Eſculus admittatur cum folijs ſinuoſis, & cum glande caliculata ſolum, & neutiquam contexta per totum, & nullibi echinata, ipſa referri debebit, aut ad Quercus, aut ad Roboris ſpeciem, & haberi tanquam Drys Himeris, vel Dryſagria; & ità diſtinguetur non parum à Fago. Sed omiſſis de nomine Quæſtionibus, tanquam vtilitatem nullam inuoluentibus, ſed confuſionem potiùs inducẽtibus, ad Denominatorum conſiderationem accedemus, vt rei, de qua nobis ſermo eſt, exactior cognitio præparetur, vtq; rectum, & integrum de illa ferri poſſit iudicium, ad quod appetitu quodam naturali feruntur ingenia.

DENOMINATA.

B

DEnominationem ritè fieri, dum adeſt Denominantis aliqua notabilis dignitas docemur ab Ariſtotele; Vnde Fagus tot Lucos celeberrimos, totq; Numina clariſſimè denominans, non erit abſq; nobilibus prærogatiuis; Nemora itaq; Fagis referta, quæ Italicè dicuntur *Faggiete*, magnæ ſunt conſiderationis, quemadmodum illa, quæ in meridionali Apennini Iugo quoad nos Bononienſes ſita ſunt, à quibus Auſtralis venti noxæ nobis vtiliſſimè impediuntur; Romæ olim iuxtà Exquilias Lucus erat Martis, qui *Fagutalis* à Fagis fuit appellatus, teſte M. Varrone; In ſuburbano item Tuſculani Agri colle, qui *Corne* propriè dicebatur, Lucus erat Dianæ dicatus *Fagineus* Coma artificioſè tonſili; Ab eadem *Fago* ſacellum Ioui *Fagutal* nuncupatum ſtabat, in quo *Fagus* Ioui ſacra ex Varrone intrà decimam Vrbis Regionem viſebatur, de quo Plinius in hunc modum ſcripſit. *Syluarum rectè diſtinguebatur inſignibus Fagutali Ioui, etiam nunc vbi Lucus Fageus fuit, porta Querquetulana.* Fagus inſuper Vguccionem *Fagiolanum*, cui Alpeſtres fuere natales Lucæ, Piſarumquè Tyrannum cognominauit, C cui agreſtem non ſolum originem obijcere, ſed militarem fortitudinem eum imperio præſagire poterat in corporea ſpecie perampla; cui alludens Perottus in Elogijs Iouianis ſic de illo canebat.

Ariſtot. Politic. l. 8.

Plin. l. 16. c. 44.

Libro 4. Analog.

Lib. 16. c. 10.

Quem latis humeris, quem lato pectore ſpectas:
Quem Martem dicas ore referre truci;
Ille olim emergens obſcuro, & paupere tecto
Militiæ primum munera dura tulit.
Fortibus inde auſis, fortunaq; auſpice ſummum
Littoris Etruſci eſt vectus ad imperium.

Angelus Perottus Camers in elogijs Iouij l. 1. Viror. bell. virt. inſ.

Et quam aptè dictus eſt voraciſſimus hic miles Tyrannus duas vno in prandio Ciuitates deuoraſſe, vndè *Poliphagus* vocari poterat; cui *Fagus* conuenientiſſima nomina tribuent, ἀπὸ τοῦ φαγεῖν, ſcilicet comedẽdo, dicta, vnde Federicus Scotus meritò cõcinit.

Prandia Lurco ſenex abrumpere, nuncius aures,
Crebra licet feriat, dum FAGIOLA negas.
Imperio Luca, Piſaurię excidis: auſert
D *Omniaq; exemplo menſa tibi vna nouo.*

Carm. l. 5. 30.

FORMA, DESCRIPTIO.

INter Genera Roboris, ſeù Quercus vniuerſaliter ſumptæ Latinorum Fagus enumerata, licet à Quercu, & Robore non parum diſſideat in ſpecificis; Glandem enim non rotundam, ſeu teretem, non caliculatam ſimpliciter, ſed triangularem in integro receptaculo, foliũq; non ſinuoſum habet. Ipſa caudice aſſurgit craſſo, atq; in orbem commoſo, recto, magnoq;. Patula, proceraq; admodũ, Abietiq; penè æqualis, folio eſt tenui, & leuiſſimo, ſecũdum Plinium, quod populneo aſſimilatur, & celerrimè flaueſcit; pleriq; tamen Vlmo, vel Carpino idem propiùs accedere volunt, quamuis minori ſub

P. pena & matth. de Lob. in Aduerſ. non.

Pl. l. 16. c. 6. & l. 24. c. 5.

Matthiol. in Dioſc. l. 1. c. 121.

Digitized by Google

criſpitudine aliquando lanuginoſæ circunferentiæ, in quâ firmitas cum leuitate, cui E
nonnihil luciditatis adiunctum ſit obtineatur, deinde color ab initio ex luteo viridis,
mox ſatur apparet, acidulúſq; ſapor erumpentia paulò antè æquinoctium folia comi-
tantur Iuli ex multis pediculis rotundi, & ex apicibus luteis concinnati in Iunium vſq;
menſem quandoq; perdurantes floridi, villoſi, capræolati, & filamentoſi, cum pallidis,
Theophr. l.3.H.pl.c. 9. & flauicantibus apiculis. Nullis Fagus horret ſpinis, licet in mediâ perſæpè foliorum
parte paruulam producat baccam viridem faſtigio aculeatam. Fagus natura eſt ſylue-
ſtris, ſcabraq;, nemoraq; veſtire geſtit, montoſis creſcens, parum tamen humentibus
Ruell, de nat.St.l.1. cap. 78. locis, quæ ſi in plana deſcendat inſeliciter ibi viuit; montana candida prouenit, ſed cam-
peſtris nigra, lignum eius parum vtile fabricis. Trunci huiuſce Arboris cortex leuis, in-
teriorq; materia ſpiſſa, dura, alba, maculoſa, parum durabilis in aquis, quamuis credar
aliqui tempeſtiuam madefactionem durationi illius non officere. In Fagino ligno tranſ-
uerſi pectines per pulpam excurrentes perbellè apparent, qui videntur in longitudinem
fluctuare, & hinc fortè fit, quod ſquamatim ſcindatur faciliter materia eiuſdem. Ra-
dices Fagus nec multas, nec altas agit, verum in ſummo terræ cęſpite percurrentes, quo
fit, vt ab Eſculo radices in tartara mittente longè diſtet. Glandes Fagineæ calici baſis F
rotundæ, ſed triangularis apicis totaliter includuntur, & huiuſmodi calix foris hiſpidus,
& ſcaber, non tamen echinatus, ijq; fructus læui, molliq;, cute tecti caſtaneolas oblon-
giuſculas echino exemptas aliqualiter repreſentant, læuore ſaltem, & colore, ſaporiſq;
dulcis pulpa, guſtum parumper adſtringente, illarumquè caſtaneolarum extremitates
prædura lapidum inſtar, maſculinitatem Arboris produnt. Fagum breuiſſimè ſimul, &
clariſſimè deſcriptam à Cæſalpino ſic inuenio. Cruſtacearum Arborum de genere fru-
Andr.Cæſalp.l.2.c.3 de pl. ctifica Fagus edules habet fructus vaſculis vndiq; tectos, quorũ duo, vel tres, & ad ſum-
mum quatuor Glandis paruæ magnitudine oblongi, triangulares, dulces apparent; fo-
lijs veſtitur breuioribus, minuſq; ſerratis, quàm caſtaneæ; excelſa eſt Arbor, caudice
craſſiſſimo, & non niſi iugis in Alpium celſioribus prouenit, in Agro tamen Latino fo-
litam fuiſſe hanc Arborem excreſcere tradit Theophraſtus, vt illius longitudo naui-
Lib.3.c.72. bus Hetruſcis pro carinâ ſatisfacerer. Germaniæ familiarem Tragus ſcriptor Germa-
nus aſſerit eſſe Fagum, & in altiſſimis ſyluis, loco pingui gigni, vbi quamplurimos durat
Lib. 5. de bello Gall. in annos. Mirum videtur eſſe, quod Iul. Cæſar ſcripſit Britanniam carere Fago, licet ma- G
Pl.l.16.c.6. teriam aliam cuiuſq; generis ſylueſtrem alat; Terram equidem ſibi peculiariter propor-
tionatam Fagus requirit ad naſcẽdum, in quâ Vere nouo foras erumpit, binis per exor-
tum latis, & pinguibus folijs ſuccreſcentibus, quibus alia ſubinde plura ſubſequuntur.
Cuius Arboris adultæ fertilitas, pluſquam cæteris in Arboribus alternat, habetq; hoc à
temperamento proprio pati quaſdam rubentes, & concauas adnaſcentias pilularum
vermiculos in ventre geſtantium poſt pluuiam, quas radij feruentiſſimi Solis ſtatim
exceperint; alia obſeruauit in eadem Arbore accidentia præclariſſimus Ionſtonius, ni-
mirum longas, & ſquamatas gemmas, quibus mediâ in Hyeme, omni nudata fronde
P.P.in Adu. n. ſcatet; eæ vnciales oblongæ, inquè acutum pungens deſinentes, dentiſcalpia videntur
efformare inuoluta tunicis rufis, & lucidis, quæ fatiſcentes poſtmodum tenellulis emer-
gentibus folijs nouis locum in Arbore cedunt cadentes; Sed hîc duxi ſuperſedendum
ab vlteriori deſcriptione Fagi, cum eius Arboris Hiſtoria pluribus difficultatum inuo-
Bauh.T.1, H.vniu.pl. lib.8. c. 4. luta videatur ambagibus apud Botanicos, vt optimè adnotauit Bauhinus ſic ſcribens.
Tanta eſt porrò, atq; confuſa Autorum, & Modernorum potiſſimùm herbariorum in huius
Arboris deſignatione confuſio errabunda, vt ex eorum hiſtorijs ſtudioſi inuoluantur potius H
In Aduerſ. nouiſ. *quàm definitam, & certam cognitionem addiſcant.* Cedo libens tamen Penæ, & Lobel-
lio, qui Caſtaneam equinam Fago propiorem, quàm Caſtaneæ fecerint, cum hiſpidum
illa, ſed non ſpinoſum gerat echinum; Ionſtonumquè ſimiliter comprobabo Fagifor-
mes Indicas Arbores indicantem, & primò Arborem in Carthagena naſcentem mate-
ria molli, ſpongioſa, & facilè combuſtibili. Secundò Arborem Sinus S. Auguſtini fructu,
ideſt nucleo fabæ magnitudine, atq; etiam multò maiore ſiliquato noxio, & venenato,
nimium equidem recedente à noſtratis minimè noxia comeſtibilitate Fagi. Sed difficul-
tates haſce Faginis Epithetis contegamus.

EPI-

Digitized by Google

A

E P I T H E T A.

NOn ex eo, quod magnum ſit aliquid, illud eſt bonum, vt docebat Plato. *Magnam* ideò, & *Excelſam* dicemus Fagum, ſed non æquè Bonam, licet illam ad multa Bona cognoſcamus idoneam. Hinc iſtâ de Arbore loquens Carmeliticus Vates, laudem *excelſitudinis* temperabat interpoſitâ *rugoſi* corticis memoriâ, quum *Plato in Phadro.*

—— EXCELSÆ RVGOSO IN CORTICE Fagi. *Bapt. Mant.*

Mentionem habebat, imitatus Homerum, qui illam ὑψηλὴν, ideſt *ſublimem* cognominauit, vbi cecinit

Φηγῷ ἔφ' ὑψηλῇ πατρὸς Διὸς αἰγιόχοιο *Hom. Il. ν.*

Quem in ſenſum ὑψίκομον, id eſt *alticomam* pronunciarat eandem Orpheus:

Ὑψίκομον, πολλ Φηγὸν ἐπεσσυμένον πρ.:ιδεῖς. *Orph. in*

Vt *ALTAque Fagus* à Virgilio dicta eſt, atq; ab eo qui cecinit *Argon.*

B *Aut qualis ſociâ viduatus compare turtur,* *Balth. Ca-*

Quam procul incautam Fago ſpeculatus ab altâ *ſtil. carm. l.*

Immiti calamo paſtor deiecit acuto. *1. in Alcon.*

Quod in cauſâ fuit, vt *celſa* à Lazaro Bonamico vocaretur, dum habuit *Laz. Bonā.*

Has Fagos inter CELSAS aſſurgit in auras, *Carm. l. 2.*

Et latè gelidam Pinus obumbrat aquam.

Quibus inſiſtens arbiter Etruſcæ Lyræ Petrarcha, *frondoſam*, & *ingentem ramis*, ac *altiſſimam* hanc Quercus ſpeciem appellabat. Σκιερὰν ideò, nempè *opacam*, vel *vmbroſam* cognouit Fagum Theocritus modulatus—— Σκιερὰν δ' ὑπὲρ φαγὶν *εἰδ. ιϛ.*

Αἰλίν φρύγετος ἰδοιπόρος ἴδραμον ὥς τις.

Quæ qualitas cum in æſtate ſit grata, hinc factum eſt, vt *iucundam*, ſiuè *amabilem* hanc Arborem aſſereret Orpheus, ἐρατεινὴν appellans eo carmine

Ἀλλ' ὅτι δὴ σχεδόθεν κατεφαίνετο Φηγὸς ἐρατεινή. *In Argon.*

Nec diuerſimodè ſenſit Homerus, cum *elegantem*, ſeù *perpulcram* protulit, περι-

C καλλέα teſtatus Εἶσαν ἐπ' αἰγιόχοιο Διὸς περικαλλέϊ φηγῷ. *Il. ε.*

Cuiuſmodi eſſe debebant Græcæ illæ Fagi, ferro per multa ſecula intactæ, quas à ſuperſtitioſo natali ſolo *Chaonicas*, & *Dodonides* dixerunt Orpheus, & Apollonius. Iſte ſcriptum relinquens *Apoll. Arg. lib. 1.*

Σοῦραι Ἀθηναίη Δωδωνίδος ἥρμοσε φηγοῦ.

Ille *Χαονίην ὑπὸ φηγὸν ἀριγνωτὸν ἐξελόχευσε.* *Orp. in Arg.*

Hæ præſertim vegetabant Ioui, cuius erant in tutelâ, non aliter ac Quercus, & Eſculus, vndè *ſacra* quoque dici meruerunt. Ἱερὴν ideò Fagum indigitauit idem Orpheus in Argonauticis itidem canens Ἀμφ' ἱερῆς φηγοῖο δρῦς χρείουσιν ἔλωμεν: 1:

Sic & eiuſdem Arboris *craſſities*, & *robur* celebratur ab Italicis Anguillariæ, & Areoſti Muſis, illâ canente

Dal Sole in vna ſelua ſi naſcondo *Met. 2. 187.*

Di GROSSI Faggi, e d'eleuati Cerri.

Et iſtâ *Ch'à l'ombra di due monti è tutta piena*

D'antichi Abeti, e di ROBVSTI Faggi. *Furios. 14.*

D Sic & ingens illius moles, & brachiorum latiſſima expanſio Arborem VMBROSAM, & PATVLAM declarat, Muſaſq; protegere videtur, quas ad cantum inuitat, vt in Bucolicis apud Virgilium habetur. *92. Virg. Bucolic. in fin.*

.... Tityre tu patula recubans ſub tegmine Fagi.

Itemq; *Tityre te patulæ cecini ſub tegmine Fagi.*

Ætas inſuper Fagi productiſſima *Veterem* illam haud perperam pronuntiat, ſic *ad Veteres Fagos* canebat Latinus Homerus. Hinc inter Italos Hector Ninns in traductione tragœdiarum Senecæ, & ſcilicet in Hippolyto *Annoſam* iuremerito dixit hanc Arborem *Seneca in Hippol. 2. 1.*

Quiui i queruli augelli in dolci note

Fremono, e i rami da ſoaui venti

Tremon percoſſi, e in vn gl' ANNOSI Faggi.

Et magnæ propterea cenſuit hanc Arborem eſſe auctoritatis vterque ex hiſtoriæ firmita- *Tit. Liu. 4. Dec. l. 4.*

mitatis argumento *Veteribus ſtandum eſt, niſi quavſus euidenter arguit*. Et quoniam plures grandioribus rebus indidit natura difficultates, ità Fagus *Ardua* dicta eſt, *Rugoſa, Brachiata, Sacrificialis, Egelida*. E

Theocrit. Eidyl. 19.

Quam properat ſudans calido ſub ſole viator
EGELIDAM ramos Fagi pendentis in vmbram.

In Titanopœia. *Annoſam* eruditiſſimè confirmauit Ioannes Paptiſta Laurus

Scrutatur Syluas, Phrygiâque haud ceſſat ab Idâ
Eruere ANNOSAS truncato ſtipite Fagos,
Fraxineaſquè Trabes, &c.

Propterq; ſuam hanc magnitudinem, rigiditatem, &, ſi dicere fas ſit, tetricitatem inſenſilem inſociabilis dici, & haberi promeretur Fagus; nam cæteras Arbores in amplexus nunquam admittens, nec illas permittens in propinquo viuere, totum alijs eripit Solem, & cum ipſo vitam adimit Hoſpitibus plantis, ſi quæ contigerit infelicia natalia reperiſſe uon longè ab eiuſdem ſedibus; Hinc Fuluius Teſtius elegantiſſimè illam *innubam* protulit

Poes. 3. Lyr.

Sol cari, è Sol graditi
Son gl'ombroſi Cipreſſi, è gl'infecondi
Platani, è i MAI NON MARITATI Faggi. F

Sunt enim Arbores maximè *ſylueſtres*; quod & cognouit qui τὰς ἀγριάδις cognomentò Fagum eſt proſecutus

Apoll. l. 1.

Φηγοὶ δ' ἀγριάδες, κεῖναι ἔτι σήματα μολπῆς

Non ideò indebitè λασίην, id eſt *hirſutam* innuebat Nicander in Theriacis;

Ὅς ποτε Παιήων λασίῃ ἐνὶ θρέψατο Φηγῷ.

Huc propterea reuocari poſſunt Epitheta illa, quæ Fagum *nigrantem*, & *horridam*, *ac grandinibus petitam* denotant, quippè Κελαινὶν Lycophroni, & χαλαζήεις Orpheo canentibus. Illi

Io. Gaſſend. Φηγοῦ κελαινῆς δισπελέχων ἔνα φθορεῖ.

In Arg. Iſto Χρύσεον ᾐώρητο χαλαζήεντι ἐπὶ Φηγῷ.

Sed iam Symbolicis Moralitatibus Epitheta maritentur.

SYMBOLA, MORALIA. G

D. Chryſoſt. ſuper Io. Homil. 41. *Anton. Ricciard. cõm. ſymbol. lit. f*

Solitudinem non ineptam Philoſophiæ Magiſtram plures agnouerunt, & experti ſunt Cultores eremorum, qui ſanctimoniæ, atque doctrinę inſignis diuites euaſerunt. In ſyluis ligna docebunt te, quod à magiſtris audire non poſſis: mellifluus vnumquemque ſic alloquebatur Bernardus; nam inter ſolitudines, & vmbras cor loquitur, cor audit. Fagus ergò vmbroſiſſima Arbor ſylueſtribus, ſolitarijs, & editis in locis tantum naſcens, ſpeculationum prænobile fit ſymbolum, ex quo benè viuendi, benèq; moriendi deduci poſſunt argumenta, quæ inter denſiſſimas vmbras fiunt clariſſima, quò ſe recipere toto animo valdè præſtabit, prudenſque non modicum ille dici poterit, qui huiuſmodi amabit vmbras, illius adinſtar Bucolici.

Virg. Egl. 2.

Tantum inter denſas vmbroſa cacumina Fagos,
Aſſiduè veniebat.

Nam, vt cecinit Ioannes Ant. Flaminius

In Inſigni Io. Bapt. Butrigarij Bonõ. pag. 254

His tegitur felix ramis quicunque, nec aſtus; H
Nec pluuias, duram nec timet ille famem.

Coſ. 90. *Berchor. reductor. moral. l. 12. c. 57.* *S. P. 2. cor. 3*

Cum lemmate autem TVA SVB VMBRA Fagus apud Perciuallum ſymbolum eſt Animi confidentis ſe quidpiam aſſecuturum ab aliquo, ſub cuius protectione viuat, vndè ſi per illam, vt Ethnico quondam Ioui ſacra erat, veri Dei ſymbolum exprimere voluerimus, prædictorum ſchemate habebimus vndè teſtemur noſtram in illo ſpem infallibilem, cum ſub illius protectione nos habitare declaremus. Fructus porrò ipſius Fagi apertiſſimo pro Scripturæ Sacræ ſymbolo ſumi poteſt. Ille eſt Glans triquetra, intus habens medullam mollem, albam, ſuauem, & delicatam, maximè nutritiuam, & à multis animalibus expetitam, extrà verò tecta quadam aſperitate. Haud aliter Scriptura Sacra corticem habet literæ exteriorem, vel ſenſum hiſtoricum ſimpliciter rudem, & aſperum, quo ſolo ſi quis vti vellet, animam de facili occideret; & medullam

Digitized by Google

A Iam myſtici ſenſus Moralis, & Allegorici viuificantem, nam intimus illarum intellectus ſuauis, mollis, & delectabilis pio cordi efficitur, & ità triangularis dignoſcitur, & ideò viri deuoti, & contemplatiui, & quicunque vitæ inhiant ſpirituali, dum trinis delectantur internis expoſitionibus, ij egiegiè nutritiin Animâ per correctionem, & meritis impinguati, diuiniſq; benedictionibus maiores effecti, earundem ſcripturarum fructum dulciſſimum experiuntur, illudq; Canticorum dictum extollere vbiq; valent *fructus eius dulcis gutturi meo*, quo mediante totus homo ſuis in operationibus facilis, benignus, & ad omnia opera pia exercenda promptiſſimus apparet, quemadmodum Fagi lignum elaboratum optimè ſcinditur, dolaturquè, & in Artificioſa perbellè vertitur inſtrumenta; & cum huiuſmodi lignum materialia non tam vertatur in inſtrumenta, quàm in emblematica literaria tranſeat, Fagæa hìc præſto ſint Emblemata. *Cantic. 2.*

EMBLEMATA.

B Finem ſuper omnia penſandum, Deus, & Natura fruſtrà nihil vnquam agentes, nobis in omnibus vitæ operibus, atquè momentis proponunt. Vnus enim hic eſt præcauendorum ſimul, & euadēdorum errorum trames. Hinc Legatus noſter, quo caneret, habuit. *Lib. Moral.*

Cum duo ſint tantum noſtra rapidiſſima vitæ
Puncta, dies ortus, extremaque funeris hora,
Nos quoque debemus ſuper omnia diſcere mortem
Oppetere, & mortis ſub imagine ducere vitam,
Dum quaque aſpicimus ſunt nobis ſymbola mortis.
Fluxile quandoquidem eſt quicquid ſub Sole creatum eſt.

At ò quam paucos tenet hæc meditatio! Viuimus ac ſi fuiſſemus æterni, & (proh cæcitatem!) non videmus nos quotidie ſenſim emori. Nec cognoſcimus, quod ſi viuendo morimur, poſſumus quoq; moriendo æternum viuere. Saluberrimam hanc mortis cogitationem nobis inſinuabat aurea Muſa Ioannis Kreihing Emblematicam deſcribentis ſyluam multigenarum Arborum plenam, quarum aliæ ſucciſæ ſunt, aliæ ſuccidendæ virent; Morte interea veteri FAGO, & aridæ ſecuri proſternendæ intentâ, C excifis ad virentes apologicè dicentibus NOS QVOQVE FLORVIMVS, cæterum.

Ad vos mox veniet, iam nos præceſſimus, ordo. *Emblema 7.*

Indè *Quæ ſteteram in ſyluis longè pulcherrima Fagus*
Per loca lata meis conſpicienda comis.
Quæ crebrò æſtiuas fregi paſtoribus auras,
Cum traheret reſonum fiſtula rauca nemus.
Sub cuius denſâ requieſcens fronde viator
Inceptum feſſus ſæpè refecit iter.
Nunc vetula impactâ ſuccidimur, ecce, ſecuri,
Et meriti ratio nulla prioris adeſt.
Sed deflorùimus; flos nanque erat ipſe caducus;
Nunc quoque cedo alijs tota reciſa locum.
Quod mihi contingit, cunctis continget in orbem,
Proxima lignatrix iam mihi ligna ſecat.
D *Ad vos & properat, qui nos modò tranſijt, ordo*
Qui nunc vos ornat, floſque caducus erit.
Viuite me melius quotquot durare poteſtis,
Plus faueat vobis, quam mihi ſylua locum.
Sed moneo, veſtro nimium ne fidite flori;
Mox inopinato tempore ſiccus erit.
Veſtra tegant etenim ſpatioſum brachia fundum:
Frondibus & veſtris temperet vmbra diem.
Sitis amor volucrum; veſtroque à culmine ſiluâ
Aligerum varios reddat amœna ſonos. *Pro eſſe, vel eſtote.*
Quin auium in denſis ſaliens plebs plurima ramis
Extruat in veſtris plumea tecta comes.

Deniquè ſyluoſis ſitis celeberrima campis E
Gloria; Hamadryadum, deliciaque choris.
Vos tamen haud quicquam praeconia tanta iuuabunt:
Non fuerat veſtro noſter honore minor.
Et tamen occidimus; res hinc diſponite veſtras;
Mortis enim cuncta cadua ſylua ſumus.

Hæc animo voluere vera eſt Philoſophia, propter quam aduerſa quælibet in Mundo euentura deſpicimus melius, quàm per humanam illam Philoſophiam, cui, veluti per Fagum Emblematicè deſignatæ, Benedictus Varchius ſe Fago comparans hæc cecinit.

Quod vanas Vulgi voces, quod crimina falſa,
l. 1. Ep. 16. *Quod conficta ſuum carmina in opprobrium:*
Rideat, & nullo moueatur flamine, nullis
Ictibus, Alpinis FAGVS VT ALTA iugis.
Hoc tibi iam pridem Sophia ò Sanctiſſima debet
VARCHIVS inſignem clarus ob inuidiam.
Prætereà Placuiſſe Bonis, vt gloria ſumma eſt; F
Sic aliqua eſt Virtus, diſplicuiſſe Malis.

Hæc eſt animi Integritas, quæ non ſolum odit, ſed & arcet malignos. Hac ideò confiſus Horatius canebat.

Odi profanum vulgus, & arceo.
Lib. 3. od. 1. *Fauete linguis*

Eiuſcè quippe cenſus Homines per vitia repentes, Virtutis integritatem refugiunt. Hos idcircò Serpentibus Fagi propinquitatem ferre impotentibus meritò comparabat erudita Laurentij Legati Muſa, quùm alexipharmacam iſtius Arboris vim perpendens, quâ non tantum partes eiuſdem venenis reſiſtunt; ſed & vnicus ramulus:

Contactu ſolo torpentes efficit Angues,

Emblema inſtituit ex integrâ Fago, à quâ, dum tutè obumbrat homines, quos & glandibus aluerat, fugiunt ſerpentes, cum Græco lemmate —ἀποσταδὸν ἴστε πονηροί. nimirum —PROCVL ESTE MALIGNI.
ad imitationem Orphei, qui cecinit. G

Φθέγξομαι οἷς θέμις ἐστί, θύρας δ' ἐπίθεσθε βέβηλοι.

Ideſt *Sancta quibus Themis eſt, loquar his: procul eſte profani.*

Et illud hunc in modum expreſſit.

Eſte procul Colubri, repentia fulmina Mortis,
Non patitur veſtras Fagea Sylua moras.
Lib. 2. Embl. 9. *Ite procul: veſtrâ nihil eſt, quod inhorreat irâ,*
Sub patulo Fagi tegmine quiſque cubat.
Qua ſapidâ iam Glande Viros celeberrima pauit,
Aurea Saturnus Rex vbi ſecla daret:
Illa eadem veſtris Homines, viroſa propago,
Nunc quoque ab inſidijs, quo tueatur, habet.
Sic Animi Integritas oditque, arcetque malignos,
Et tutâ inſontes dat requieſce frui.

Quæ vt ſolidius mentibus noſtris inſigantur, tranſibimus ad Vanitates omnes fugillandas. H

VANITATES, ET SVPERSTITIONES.

NVllo fine, nullaq; ratione confinxiſſe antiquos eſt dicendum, quod à ſuis illis pſeudonuminibus Simpuuia lignea, ideſt ſacrificalia vaſa Vino plena deguſtarentur; *non vides ipſos Deos, quando volunt guſtare vinum, deripere ad hominum fana, & tamen tum ipſi illi libero ſimpuuio inuitantur*; Hæc iure meritò deridebat Satyricus. *Simpuuium ridere Numa.*
Varro. Non. Iuuenal. ſa. Al. ab Al. D. G. l. 4. c. 17. adeò vt Sacrificales Gutti ex cortice Fagi nihili debuiſſent pendi, nonnullis licet à Nationibus, ita vt vnicum ex hiſce pretioſiſſimis aliqui prætulerint ſpolijs, quemadmodum ma-

A magnifecit Marius Curius, qui iurauit ſe prædæ nihil attigiſſe, præter Guttum Fagi-
num. Superſtitioſæ vanitatis argui quoq; poterat Numa Pompilius, dum Pani ſacrifica- *Plin. l. 16.*
turus Fagineum Ramum intonſis crinibus obuolutum inaniter geſtaret. Superſtio- *c. 39.*
ne quoq; non carebat Amores in Fagis à Paſtoribus incîdi, quorum mentionem fecê-
runt Ouidius, & Propertius, Ille ſcriptum relinquens.

Inciſa ſeruant à te mea nomina Fagi, *Ouid. epi. 5.*
Et legor Oenone falce notata tuâ.

Iſte *Vos eritis teſtes, ſi quos habet Arbor amores*
Fagus, & Arcadico Pinus amata Deo. *Prop. l. 1.*
Ah quoties teneras reſonent mea verba ſub vmbras *eleg. 17.*
Scribitur, & veſtris Cynthia corticibus.

Et hanc ad rem Nemeſianus. *Nemeſian.*
——— *Iuuat Arbore ſacrâ* *Ecel. 1.*
Lata patefactis incidere carmina Fagis.

B Cui concinens Naugerius, & ipſe modulatum reliquit.
Te Rupes, te Saxa, caua te maximè Paſtor *Andr. Nau-*
Conualles, nemorumq; frequens iterabit imago, *ger. luſu 20*
At verò noſtris quacunq; in ſaltibus vſquam
Fagus erit, vt quæq; ſuos dant tempore flores,
Semper erit varijs ramos innexa coronis,
Inſcriptumq; geret felici nomine truncum.

Nec tantum pro chartâ Fagus inſeruiebat Paſtoribus illis, vt ſilueſtres inciderēt verſus,
ſed etiam pro fiſtulæ repoſitorio. Hinc apud Accoltum eſt legere de quodam Paſtore. *Bened. Ac-*
Hic ſuſpensâ altâ pendebis fiſtulâ Fago *colt. lib. 1.*
Muſarum dulces promere docta ſonos. *epig. 4.*

Superſtitioſum porrò, & ad minus deridendum eſt illud, quod nonnulli tradunt ex *Tragus.*
Haſtulâ faginâ, quæ ſecta fuerit ipſa Sanctorum omnium ſacrâ die multa prædici poſſe;
nam dicunt iſti, ſi calida deprehendatur, Hyemem fore calidā, & ſi humida, idem tem-
pus frigidum prænotari. Aequè vanum erit aſſerere muriū turmas, ex remotiſſimis vſq;
C Regionibus ad Fagos conuolare; vnà etenim Fagus ad horum Animalium exterminium
vaſta in Regione aliqua ſufficeret, in qua Aeſculapij fortaſſis Draco, qui in Caua Fago
enutritus perhibetur, illos allicere non abſimili commento poſſet. Goropius tandem
parum ſolidè tradit Ionij ſaltus incolas affirmare Fago in propria tellure naſcente cæſa
ex illius viſceribus Betulam prodire, & ex vna aliam diuerſiſſimam Plantam fieri. Sed
Fagi ſyncera oſtendantur alimenta, vſuſq; medicinales ſecundum naturam aperiantur.

VSVS IN ALIMENTIS.

ARcadica non modò, ſed vniuerſa Glans Fagina ſuam à me depoſcit, & flagitat
nobilitatis fidem; ea nanq; Pelaſgum habuit, qui à ſtirpibus olim, Arboreiſq; *Pauſan. in*
frondibus eſitandis Gentes retraxit, commendabiliſſimumq; præ cæteris fru- *Arcad.*
ctibus cibum eandem propoſuit, pro quâ Reuſnerus Poeticâ Echo gratioſè canebat. *In Pomar.*
Fagina Glans Homini fuit antè, an Veſca Iuglans? Glans. *poet. Reuſ.*

D Hominibus quidē gregarijs Quercus æq; ac Fagus alimēta ſuppeditabāt, vt Poetæ plures
teſtātur. *Glande Patres aluit Quercus, Faguſque vetuſtos,* *Claud. Mi-*
Sed modò non cibus eſt, proficit vmbra tamen. *noſ. in epig.*

Verum Heroes Glandibus libentiùs Faginis veſcebantur, quod Reuſnerus idem pro *ex Stengel.*
comperto habuit.

Glande ſua quondam magnos Heroas alebat, *In Pomar.*
Cura Deûm, Fagus ſancta, piumque nemus. *poet.*

Hinc Troades Fagum in ſuo Ilio diutiſſimè religioſam aluere, tanquam panis, licet
agreſtis, nobile rudimentum. His primis Hominum delicijs Platoni frui perplacuit, dum *Volaterr. in*
Fagineæ glandes ſub prunis toſtæ illi pro Bellarijs inſeruiuere; Eidem porrò Fagineæ *l. 16. Philol.*
Glandi non parum debere ſe faterentur obſeſſi Homines in oppido Chio, qui cōtra Ho- *Seru. Maur.*
ſtes haud infeliciter induruere huiuſmodi cibo diù victitātes. Iones ſimiliter à Romanis *Goropius.*

poſt-

Digitized by Google

poſtquam defeciſſent à Gneo Pompeio in fugam verſi,dum ad propria remearēt,Glande Faginâ egregiè nutriti, teſte Oppiano, Fagineum laudibus extollerent alimentum. E
Glandis Faginæ vim vtiliſſimam nos docent ſues ſemper ex eâ hilares, quorum carnem ſapidiſſimam, coctibilem,ac leuem, & vtilem ſtomacho humano ipſa ſemper reddidit. Quem ad ſenſum in Poetico Reuſneri Pomario habemus.

Id.Pl.l.16. c.6.

Reuſn. in Pomar.Poet

Mole ſuâ eſt ingens Arbor nemoroſaquè Fagus
Pingues carne ſues Glans, hilareſquè facit.

Quod cum non præſtet Glans Cerrea, concludendum eſt meliorem eſſe Fageam. Hinc apud eundem Reuſnerum.

In Penu.Po.

Saginans porcos, ſolidam Glans Cerrea carnem,
Sed duram (præſtat Fagea nempè) facit.

Et de hac forte intellexit, cum retulit.

Mammarum de Glande ferunt præſtare ſuillas.

Murium item, Gliriumque Turdorum, Merularum, Columborum, Ferarumquè multarum ſagina exquiſitiſſima ſemper exiſtit, vt in Carneolæ, Striræ, Carinthiæquè ſyluis clarè patet, id referente Mathiolo. Sed eius quoque Glandis nucleus, F nucleis pineis,vel amygdalis dulcibus non multò inferior,multis adhuc in Regionibus, & delicatioribus in his ſeculis eſca fit expetita pauperculæ plebi,tam in calidis, quàm in frigidis climatibus diuerſanti, ex quo nucleo copioſiſſimum quoque, & optimum exprimitur oleum, pro condiendis non ſolùm agreſtibus cibis, ſed ad lumina etiam lucernarum nobiliora, & multò clariora, quàm cum cæteris oleis efficienda aptiſſimum.

Dodoneus pempt. M.de Lobell & Adu. n. p. 433. Porta mag. nat.l.4.c.25

Per quam optimo igitur iure Fagus dicta eſt a verbo Græco φαγεῖν, quod eſt comedere. Sed in hoc quoque ſobrietatis obliuiſci minimè oportet, quià copioſius,quàm par ſit,aſſumptus hic cibus, caput petit, & cerebrum turbat, veluti lolium infelix, ſomnumquè inducit noxium, ebriorum ſomno ſimilem; ſed debitis modò, & temporibus vſurpatus iucunditatem auget, & voluptatem maiorem facit; & eò magis hoc fit, quià naturalis illius facilitas labores panificij frugum valdè anxios, & operoſos oſtendit, vndè Neotericus ille eruditus etruſcorum huius æui Poetarum facile Princeps elegantiſſimis ſuis cecinit in Epigrammatis,

Democ. ap. Stob.

Ioſeph.Bap. centuriâ 2. epigr.52.

Chaoniæ poſtquam Glandi ſucceſſit ariſta.
Res eſt ſolicito plena labore cibus. G

VSVS IN MEDICINA.

Qvàm benè Platonis in Charmide,vel de Temperantiâ medicâ præcepta locum hic habere videntur, nam de medicamento nos verba facimus temperatiſſimò,& maximè vniuerſali,quod eſt Fagus, omnes non ſolùm ſui partes ad medicinam facientes habens; ſed cum nullâ excedenti qualitate, tam actiuâ, quàm paſſiuâ ex primis elementaribus. Alexipharmacam tamen præ reliquis virtutem Fago tribuere Scriptores ferè cuncti, inter quos Plinius, Conſtantinus Cæſar, Plutarchus, & Ruellius enumerantur, ita vt experimentum minimè periculoſum timeri poſſit circà decoctum foliorum, fructuum, vel corticis Fagi, vel ſuccum eiuſdem Arboris aſſumendum pro toxici curatione internâ, aut extrinſecus illinendum pro ſerpentum plagis ſanandis. Sigillatim verò conſideratâ hac Arbore in ordine ad medicinam, Folia occurrunt in primis, quæ commanducata Gingiuarum, Labiorumquè vitijs ſuccurrunt, hoc eſt aſperitatibus, atque doloribus earundem partium. Tuſa eadem folia, H tritaquè, atque impoſita tumores, præſertim calidos diſcutiunt, torpentiaquè membra corroborant, nam facultate pollent refrigerandi, cum modicâ adſtrictione, & ideò incipientibus omnibus inflammationibus vtiliſſimè applicantur. Aqua intra cauos Fagorum truncos retenta Hominum, Quadrupedumquè ſcabiem, & impetiginem, lichenaſque ſimplici lotione ſanat. Glans ipſa Fagi ſolitariè accepta nonnihil obtinet caliditatis, cuius pars interior dulcis, cum leui quadam adſtrictione calidiuſcula, & aliqualiter humens vim habet, quomodocunque in vſum deducta, renum dolores ex calculo mitigare, arenulaſquè protrudere; eadem ſeruata, in cineremque verſa, mixtaq; ſuillæ axungiæ lumbis appoſita calculos minuit, & expellit; ſed dum Plinius ſcribit hoc pacto *Calculis Glandis Fagineæ cinis illinitur.* Clariſſimus Mercurialis putat legen-

Pl.l.24.c.3. L.Cæſ.l.15. capite 1. Plut 1.ſym. Rul.l.2.c.58 Ruel.l.1.de n at.c.78.

Tragus l.3. cap. 72.

Plin.l.24. capite 3. Mercurial. lib. 2. var. lect.c.8.

A gendum eſſe *Callis*, non *Calculis*, cui adſtipulari videtur Guillandinus, fortè quia ſubiungit Plinius de cinere eodem *item cum melle Alopecijs, &c.* ita vt de affectibus tantũ extrinſecis fuerit locutus, ad quos reſpexiſſe quoque viſus eſt Caſtor durantes his verſibus medicas Fagi vires breuiſſimè complexus *Caſt. Dur. f.176.lit.f.*

Gingiuas, & labra iuuat, vitia indè repellens
Fagus, confirmat torpentia membra, tumores
Exiccat, crines denigrat, & illita confert
Profluuio crinum, &c.

Sed omiſſis diſputationibus, atq; difficultatibus circa vires huiuſce Arboris, morborum internorum præcipuè ſanatrices, cum hæ nonniſi rariſſimis ab obſeruationibus eruantur medicas Fagi Vires claudat Virtus illius cõtrauiperea, nam, vt Ruellius grauiſſimus Botanicus ſcribit abſolutè *Vipera Faginei Ramuli ictu, vel oblatu cohibetur.* Morbos tamen, quibus hæc Arbor obnoxia deprehenditur, noſſe, atq; curare cum expediat Dendroſopho, dè Morbis Fagi, eorumq; remedijs proximè agetur. *Lib. 2. de nat. ſtirp. c.85. Plutarch. 1 Symph.*

B

MORBI, REMEDIA.

AFfectionibus præter naturam, quibus cæteræ tentantur congeneres Arbores, obnoxia cum reperiatur Fagus, iiſdem quoq; releuabitur præſidijs ſuperius expriſſis in Quercu, & Robore; inter proprios autem Fagi Morbos recenſentur virides quædam baccæ, ſeù verrucæ concauæ in parte ſuperiori, & in medio foliorum prituberantes, paruæ quidem, ſed aculeatæ in ipſis cacuminibus, quæ cum proueniant ab humore ſuperfluo bilioſo, ideſt calidiuſculo ſcarificatione aliqua, & euentatione Arbor indigebit. Vermiculi porrò innaſcuntur pilulis morboſis Fagorum ob æruginoſas leues pluuias in æſtate media medios inter exurentes ſoles guttis pernicioſis vrentibus inficientes folia, quorum curatio alia eſſe non poſſet quam pulueris contra vermes inſperſio. Naſcitur prætereà Fungorum quædam ſpecies in Fagis, quæ peculiarem formã, & vſum habet valdè differentem ab alijs, vt videre eſt in primâ ſequentis paginæ figurâ.

C Hicq; Fungus Strigiliformis dici poteſt ob vſum quem præſtat ſtrigilis, ſeù pectinis, hoc eſt ad detergendum, & detrahendum ſudorem, & ſordes in Balneis, cuiuſmodi Veteres vtebantur, ad leniter radendas excrementitias omnes corporis acceſſiones, leueſq; fluxiones deriuandas, ſeù reuellendas in frictionibus; hinc Perſius.

I Puer, & ſtrigiles Criſpini ad Balnea defer.

Atq; ad extrahendum de capillis furfures, ſtrijs illis mediantibus mobilibus in ſummo, ſed in imò ſolidis, quarum interſtitia caua, tortuosè tendentia, & quandoq; diſcontinua abradere ſordes, ſimulq; recipere apta nata cernuntur. Eadem Fagus Muſco quodam dicitur infeſtari, qui vocatur Bryon communiter, & propius Anthelos, & dici poteſt morbus in mala conformatione excuntis mutati; nam muſcoſa hæc effloreſcentia villoſa, vt in figurarum alterâ ex duabus hîc exhibitis liquet, minutiſſimarum ad inſtar radicum è ramis Arboris Fagi erumpens, & ex ſuperflua quadã humiditate, cui ſubtilis terreſtreitas adiuncta ſit, dependet, quæ fluens ad cutem, eamq; peruadens, & penetrans foras propulſata ſucceſſit; & formam illam capillaceam acquirit fluxilem, mollem, fragilem, cedentem; Antheloſq; ita fortaſſis appellatur, quià producatur morbosè

D locis in vmbroſis, & à ſole auerſis, atq; remotis; nam vox Græca ἀνθήλιος ſignificat quidquid ſoli oppoſitum eſt; adeò vt Muſcus hic dici poſſit priuationis Lucis filius. Cui Morboſæ conſtitutioni non alio obſiſti poſſet pacto, quam internis correctionibus Alimenti, quod ſuccedere faciliter poſſet copioſæ aquæ ad radices affuſæ, ſed in profundiorem locum deriuandæ. Ad eos modò tranſeamus vſus Fagineos varios inſinuandos, qui ſolemnes montanis rudioribus hominibus minutiores computantur in reditus, de quibus illud Ouidianum proferri poteſt. *Ouid. l.2. de Ponto.*

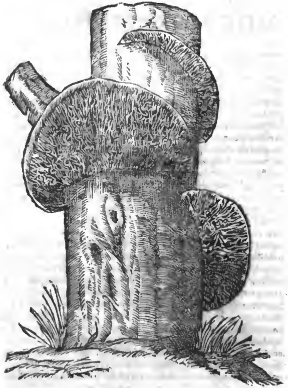
At reditus iam quiſque ſuos amat, & ſibi quid ſit
Vtile ſollicitis computat articulis.

E

Fagi Fungus Strigilis vſum præbens.

Artemidor. l.1.de ſomn. interpr.cap 66. Plin. l.15. c.4. Galenus li. 10.de ſimp. med.fac.

Hi Strigiles ad vſum ſeruabantur in loco præciſè Thermarum vocato Xyſtrophylace; & ſeorſim Strigmenta, quæ erant ſordes deraſæ ab vnctis Athletarum corporibus, ſeruata magno pretio venum ire ſolebant; nam virtutem egregiè ſuppuratoriam illis tribuebant Græci, atque Romani.



An-

Digitized by Google

Anthelos Fagi.



VSVS

Digitized by Google

VSVS VARII. E

Materies quæcunq; Fagea, tam viridis, quàm ſicca plures, & valdè proficuos
vertitur in vſus. Gemmantes oculi Fagini, quibus, vel hyeme in mediâ hu-
iuſce nuditas Arboris ad ariditatis excubias acuitur, pro dentiſcalpijs com-
Bauh. Hiſt. Vniu. pl. l. 7. c. 4. modiſſimè poſſunt vſurpari, vndè nomen oxyæ fortaſſe deriuauit, propter acutiem nem-
pè iſtorum germinum. Virgæ Fagineæ ruſticana Caſtanearum conſeruatiua Recepta-
cula commodiſſimè componunt, vt ex Palladio habemus; meliuſq; cortices ad vaſorum,
In Nouemb. tit. 15. & corbium patentinrum pro meſſibus conuehendis, necnon vindemijs tuendis, Tugu-
rijſq; agreſtibus prætexeudis faciunt. Lignum mox Fagi propter lentorem plicabilem
Plin. l. 16. c. 19. ad plurima conſtruenda Fabrorum arcariorum opera valet. Quod in Aſſeres cæſum
non infeſtatur à vermibus, nec læditur à carie, ſecundum Architectorum doctrinam, ſi
tamen ſtatim ſectum maceretur in aquâ diebus continuis decem. Illud artificiatorum
Symphor. Hort l. 18. c. 7. quotumcunq; formam induet facillimè, quemadmodum Subſellia ſunt, Valuæ, & Arcæ; F
ac Repagula, vtpotè Artificis doctis obtemperans manibus, Inſtrumentiſq; ritè paratis,
atq; tractatis obſecundans; ſicq; vt Plinius ait, ſpectabile non parum euadet, ſiuè Græco,
ſiuè Campano, ſiuè Siculo Artis genere ramentorum crinibus pampinatum, ſemper or-
be ſe voluens, ad imitandos runcinarum captus. Eſt & abacorum materies, vnde Man-
tuanus de deformi ſtudioſo loquens, eſt, ait.

Fagina gemmato dactylotheca ſinu.

Eo ligno ſingulariter vtuntur Lygopæi, alijq; Fabri lignarij, qui tenuiores Fagi la-
Mant Tom. 1. epigr. ad Falc. 66. minas corio obducunt pro vaginis cultrorum, & gladiorum perficiendis. Item Libra-
rij pro voluminibus maioribus contegendis ex eodẽ Aſſulas aſſumunt, corioq; induunt,
æratiſq; fibulis, & bullis exornant, qui temporibus antiquis paruos etiam libros Fago
ſcandulatâ non ſolum conueſtiebant, ſed integrè componebant ex ſubtiliſſimis illius
Al. ab Al. D. G. l. 2. c. 30. corticibus, hieraticis nempè chartis dictis. Pocula ſubindè veniunt Fagina ſcalpro cæ-
lata, tornouè æquiſſimè exciſa, quæ admirabilitatis non modicum retinentia, vſibus in-
Ouid. Metam. l. 16. ſeruient varijs, *Fabricataque Fago pocula* hic apponentur. —*pocula ponam* G

Fagina, cælatum diuini opus Alcimedontis.

Virg. Egl. 3. Vt cecinit Maro, quæ memorabila in æternitatem haberi promerentur. Hic
iuxtà Martialem *Phidiaci Toreuma Cæli* cœleſti potius, quam humano Torno elabo-
Lib. 4. epig. 30. ratam Fagum inter Aſtra locatam contemplemur. Splendidiſſimus ille decor, quem
Faginea nutrit materies, æthereus dici poteſt. Eaq; venuſtas, quam Arculæ ex hoc li-
Theocrit. Eydil. 9. gno nobiliores, pyxideſq; myrepſicæ, & muſicæ Teſtudines præſeferunt, à Venere, & à
Gratijs ipſis pendere dignoſcitur. Nec ſinè ratione ſuperbit hæc Arbor propter anti-
Columella l. 12. c. 45. quiſſimam ex eâ ciuicarum coronarum compoſitionem Bellatorum capita glorioſiſſimè
contegentem, vt Bella extingui per eam intelligãtur, vtpotè aureum reuocare ſeculum
valens ſibi cognatum. —*nec Bella fuerunt*

Tibullus Eleg. 10. *Faginus adſtabat cum ſcyphus antè dapes.*

Eadem enim Arbor Argonauticis pro aureo acquirẽdo vellere feliciſſimè inſeruiuit,
Orpheus in Argonaut. cuius rei teſtem Orpheum habemus ſcribentem, nauim è Fago conſtructam Iaſonem,
alioſq; Græciæ Heroes in Colchum inſulam vexiſſe, vt inde nobilior appareat hæc Ar-
bor. Quod intelligendum eſt de integrâ, ſolidâ, iuuene, non autem vetuſtâ, putridâ, H
Ruell. l. 1. de nat. ſt. c. 78. cauâuè; nam optimè conſtituta, & ſecta ſilente luna poſt meſſem, vel vindemiam, & Ar-
cturum valet ad firmiſſima, & fortiſſima quæq; opera, vt ſunt rotarum Axes, aliaque
huiuſmodi, quia ſi recipiatur indiſcriminatim lignum Fagi, vt & Cerri, atq; etiam Su-
Tragus. Lib. 2. c. 9. beris, ex Vitruuio, celeriter marceſcit, quia *paruam habet mixtionem humoris, & ignis, &*
terreni, aeris plurimum, prauiâ raritate humores penitus recipiendo. Illius etiam cinis
Creſcentius vitrariæ conducit arti, vt nihil ei deeſſe videatur, quod ſplendidum non ſit, atq; vnde-
quaq; conſpicuũ, & vtilibus innumeris vſibus addictum. Videtur etiam innuere magne-
ticum iſtius ligni vſum Olaus aſſerens in Inſulis ſub Arctico Polo conſtitutis magnetum
Ol. Mag. l. 12. c. 1. montes eſſe, quorum fragmentis Fagina ligna ſtatis applicata temporibus ſaxeam adi-
piſcuntur duritiem, magneticamq; veſtiunt virtutem. Sed Arboris Cerri ad Hiſtoriam
tertio loco propoſitam, vt noſmet conuertamus, operæ pretium eſt.

Digitized by Google

VLYSSIS ALDROVANDI

PATRITII BONONIENSIS

D E N D R O L O G I Æ,

Libri Primi, Tractatus Secundi

C A P V T III.

D E C E R R O.

ORDO, NOMINA, ETYMON.

C

Denominata.

LATO iam iam diſceſſimus è Tegmine Fagi, præaltam nunc ſub Cerrum diuertimus. Hæc tertium Glandariâ noſtrâ in Syluâ numerum implet, etiamſi Botanicorum nonnulli pro ſecundo, alij pro quarto, atq; etiã pro quinto Quercuum genere ipſam aſſumãt. Nos cum Cæſalpino tertiam Glandiferarum Arborum, ſeù Quercûs ſpeciem facimus; Hæc Arbor ſublimia veſtire Nemora in longum robuſtiſſima conſueuit, ſeq; in excelſum, atq; in directum attollere. Glandem tamen fert amariſſimam, triſtem, horridam, echinatam in calice. Materiâ conſtat Tigniaria ad opera fermè inutili, quãuis illa ſuſtinẽdis oneribus ſuſpenſis fabricarum propter longitudinem ſat ſit futura, folioq; viret valdè ſinuato. *Cerrus* Plinio, atq; Lobellio *Cerris Ægilops* Idæorum non ſinè ratione fuit appellata, quià celſiſſima, rectiſſimaq; recognoſcitur, cum nil aliud
D ſonet vox Græca *αἰγίλωψ* primiriua, quàm ſublimitatem; cuius frondibus in excelſum locatis pingueſiunt Capræ, celſiores frondes auidiſſimè carpentes, ex quo vox eadem Ægilops compoſita, caprarum pingue nutrimentum cõmonſtrat, cum *αἴξ* ſit capra, & *λιπαίνω* ſit impinguo. *Aſpris* dicta quoq; eſt Maurorum, vel Macedonum; *Cerro* Italicè, *Farnia* in Hetruriâ. Illam Galli dicunt *Heſtre*, Germani *Taneicbe*, quià tanquam Abies recto, proceroq; conſtet caudice. Arabes autem dixere *Dauſir*, vel *Dauſer*, *Duſſer*, *Dalifits*, & *Doſana*. Nec defuere, qui hanc eandem Arborem appellarint *Canis lectum*, cuius muſcoſum pannum *Sphagnon*, *Phaſcon*, ſiue *Splachnon*, & *Bryon* Doctiores, & *Hedrum*, ſiuè *Herrum* Galli, & *Vuam Damonum* Syri nuncupauere. Cerri Calyx, ſeù Cupula glandem propriè fructum continens, *Vallonia* vocatur, magno infectoriæ Artis vſui inſeruiens vtiliſſimè; integer autem fructus *Galona* fuit appellatus. Quæ nomina licet videantur aliquam æquiuocationem ex communium vocabulorum ſimilitu-

Theoph. l. 3. H. pl. c. 9.
Ruell. de nat. ſt. l. 1. c. 11. & 13.

Nigidus Cerream glandem ſuibus fagi nãdis proximam Faginæ facit.

Pl. l. 3. c. 10.
Plin. l. 16. c. 6.
Lobell. in Icon.
Bauh. H. vniu. pl. l. 7 c. 1. T. de Arb.
Leonicenus de Arb. c. de Qu.
Bauh. in Pinace l. 10. ſect. 4. Hiſt. Lugd. l. 1. c. 1.

litu-

litudine importare, vniuoca tamen ſunt, & propriam rei ſignificatæ indicant Virtu- E
tem Phyſico-ciuilem validam, infectoriam quàm maximè. Cæterum nil ambigendum
eſt ab hac Arbore cognominatas eſſe familias *Cerream* Ticinenſem, & *Cerroniam* Ro-
manam; ideoq; ab illa pro ſtemmate erigitur Cerrus argenteo virens in æquore, neſcio

Aldr. de piſcibus l. 2. c. 40. — *P. Petraſãcta in l. inſcrip. Teſſeraa Gẽtilitiæ pag. 508. & 510.* — *In cẽſ. Geog.*

an alludi ex hoc poſſit ad *Cerrum* piſcem, de quo noſter Aldrouandus, & ab iſta Arbor
eadem praſini coloris argenteo trunco ſuperius aurea inferius coccinea; ſic & *Certania*
noſtra Bononienſis familia tres *Cerri* Arbores virentes in tranſuerſa tænia aurea pro in-
ſignibus gerit. Memoratur & Plancus quidam *Cerrutus*, qui declamationes ſcripſiſſe
dicitur. Circumfertur & Antonij *Cerrj* Montonenſis Poema heroicis ſcriptum, *Au-
ſtrius*, ſiue de *Naupactea Victoria* nuncupatum, Piſauri excudit Hieronymus Con-
cordia 1572. in 4. Hominum quoq; memoriæ commiſſi ſunt Antonij *Cerruti* No-
uarienſis Carminum omnigenorum Libri quatuor, qui Venetijs prodierunt 1550.
in octauo. Subeunt & Gentium *Cerretani* citerioris Hiſpaniæ populi, quorum Re-
gio vocatur *il Contado di Cerdana* intrà Montes Pyrenæos; ibi & Iugum erat quod *Cer-
retanorum* denominatur, & incolis *Puyg Cerdam* vocatur ex teſtimonio P. Ferrarij. Iſto-
rum meminit etiam Iacobus Maynoldus Galleratus eo, quem de titulis Philippi Auſtrij F
compoſuit libro, ipſorumq; Regionem Comitatum *Cerretania* vocat, quam cum Ruſci-
none coniungit, *quod nullam ferè Scriptores Ruſcinonis Comitatus mentionem faciant,
quin aliquam quoq;* Cerretaniæ *commemorationem adiungant*. Imò ipſorum inſigni
in ſcuto, quod vacuum adducit, Cerrum deſiderari crediderim.

DIFFERENTIÆ, DESCRIPTIO.

Reuſner. in Pomar. Poe.

FOlijs Cerrus induta vulgaris Quercus, ſed longioribus, inciſiſq; magis, & ſuperius
lucidis, ac infernè cineraceis, proximèq; ligno adhærentibus Glandis habet Cali-
ces hiſpidos, & ſenticoſos latitudinis Vncialis, & aliquandò maioris, vtporè ſqua-
mis præduris in ambitu ſibi mutuò incumbentibus valdè craſſos, qui glandes ipſas du-
plo, aut triplo vulgaribus maiores complectuntur; ipſaq; Arbor altiſſimè creſcit, & nil
minus ac *Æſculus æthereas ſe vertice tollit ad auras,*
Et radice ſuâ Tartara cæca premit. G

Robert. Cõſtant. in Theophr. f. 153. — *Plin. l. 16. c. 40.* — *Car. Steph. l. 6. c. 18.* — *Rouill. l. 1. c. 140.*

In locis valdè ſylueſtribus tantum eſt obſeruabilis. Illam tamen Doctiſſimus egregiè
deſcribit Cluſius, in duas diſtinguens ſpecies, quarum prima calice eſt echinato, glan-
deque maiore, altera calicem habet hiſpidum ſolum, glandemq; minorem, quarum
quæ vſibus infectorijs aptior eſt, glandem non ita facilè exerit, ſed in calice clauſam ge-
rit dum adhuc immatura eſt, & hæ glandes calicibus ſuis contectæ, ex Orientalibus
partibus, terrarumq; locis Cerrorum feracibus à mercatoribus ad nos conuehuntur ſub
nomine *Vallonia*. Duplex item cenſetur Cerrus, mas ſcilicet, & fœmina, differuntq;
ambo in hoc, quod mas fructum edit maiorem, caudicemq; ſolidiorem, robuſtiorem,
excelſumq; magis, & folioſum ambitum; Fœmina procera quidem eſt, & recta, ſed
cortice ſubcæruleo, non multum ramoſa, & ſurculoſa, rariſq; folijs, ita ut tonſa, & pu-
tata videatur, eaq; folia gerit Cerro mari ſimilia, at longiora, anguſtiora, & nigriora,
inciſuriſq; ad latera minus ſinuoſis oſtentans, & vtrinq; aſperiora, durioraq, & hyeme
decidua. Glandes illi amaræ ſunt, ipſiſq; ſuibus parum acceptæ, quæ cum rotunditate
parum compreſſæ ſunt, & è calicibus ſuis parum exertæ, in ijſq; ſpinæ flaueſcentes, gra- H
ciliores, ideſt non ità rigidæ, & craſſæ vt in maſcula, lignoq; tandem pollet non ita du-
rabili, vt mas, & radicibus non ità rectè profundis, & deorſum actis, ſed non per imam
tellurem ſparſim excurrentibus; Errant qui ab Halipleo, & Salſicortice Cerrum non
diſtinguunt, vt & illi qui eandem inter Vlmum, & Fraxinum collocant. Sed illius no-
tetur Viſcum, quod in genera bina, ternaq; diuiditur ſecundum Ruellium, ab aliarum
Arborum Viſco non parum differens, cuius hîc damus Icones.

Viſcum

Viſcum ex Cerro.



Digitized by Google

E

Viſcum in Ramis naſcens
Aliud.



MORBI, REMEDIA.

Ruell. l. 1. de nat. ſt. c. 66.

CErrus è Glandiferis Arboribus vna pannos arentes Muſcoſo villo canos, non in cortice modò, verùm etiam è ramis dependentes ſæpius ferre dignoſcitur, qui quidem cubitali magnitudine apparent, odoratiq; ſunt, quibus ipſa non parum debilitatur fœtibus, licet improprijs, effœta, vndè vires exolutas magnâ ex parte, materieiquè firmitatem imminutam patitur; quo fit, vt Vermium generatio ſuccreſcat, atque ſub huiuſmodi morboſâ conſtitutione priuetur facultate ſeſe altius tollendi, prerogatiuaſquè alias amittat; quibus in ſtatu naturali non mediocriter gaudet. Quamobrem hiſce monſtroſitatibus deformis hæc Arbor lurorem, horrentemquè Faunorum faciem non malè referret, vt quod de illis luſerunt Poetæ, de hac quoque tam malè feriatâ, beſtiarumquè formis deformi non immeritò replicandum foret. H

Gilbert. Ducher. epigr. lib. 2.

Crudeles nimium Nymphæ, quur veſter amabo,
Me nihili toties ducere pergit amor?

Quid

A *Quid demum in noſtro vitioſum corpore noſtis,* *Epigr. 87.*
Vt paruι mea ſic ſiat amicitia?
Si quià flammato totus circumtegor igni:
Ignitus Clymenen Phœbus amore trahit.
Si quià ſum totus villis ſcaber: hirtus habetur
Alcides, nec eum Deianeira fugit.
Si quià ſum atroci vultu: Neptunus atrocem
Vultum habet; illum autem diligit vda Tethys.
Si quià cornutam ceruicem geſto: Lyæum
Gnoſia cornutum magni Ariadna facit.
Si quià ſum claudus: Veneri Vulcanus amator
Claudus, & immunda conſitus ora lue.
*Sed veſtrum ingenium, ſed veſtras denique techna*s
Conijcio: vobis munera ſola placent.
Ex Iro in Crœſum ſi me fortuna vocarit,
B *Attalicaquè mihi concilientur opes:*
Tunc ſimul ac pleno apparebunt munera cornu,
Ex Fauno informi, pulcher Adonis ero.

Craſſioribus quoque tentatur, & opprimitur hæc Arbor Fungis, qui nimium furaci ſubtractione Arboreum alimentum erumpens abſumunt, & quoquo pacto præcipitatum ab inductâ terrenæ grauitatis exuberãtiâ Caballinarum, ſeù Aſininarum vngularũ formas induere cogunt. Hicq; affectus cõtrarius eſſe videtur leuiorũ materierum effloreſcentiæ morboſæ, quæ ſurſum petit, in acutiemq; deſinens aereitatem, igneitatemq; prædominantem patefacit. Huiuſmodi ſymptomata, ſi pluribus repetant annis, de Arbore actum erit; eademq; niſi cœlum arriſerit, accidentia nullam curationem admittent; quià illarum Arborum cacochymia proximum ad interitum tendit; ſed quià ſylueſtres omninò ſunt Arbores iſtæ, immutabiliquè viuunt in tellure, cultores omnes aſpernantes, totum naturæ committendum eſt negotium; & ideò ſat ſit cognouiſſe in abſtracto, quæ conuenirent geoponicas ſecundum regulas, & præcepta, quibus mediantibus ex-
C purgari poſſunt tam extrinſecus, quàm intrinſecus plantæ pharmaceuticis, atque chirurgicis præſidijs priſtinæ ſaluti reſtituendæ, dum medicamentoſis rebus alimenta terreſtria immutantur ab radicibus ebibenda, vel phlebotomo venoſæ ſcarificantur partes; Cutaneę, atque carnoſæ emplaſtris, atque lotionibus fouentur. Pro morboſarum Cerri affectionum ſimulacris hîc damus figuram, licet in paruo, Pannorum è ramis dependentium; Necnõ Fructus monſtrifici allati in Volumine Aldrouandęo de Monſtrorum Hiſtoriâ pagina 715. atq; Fungorum eiuſdem Arboris ſpecialium Vngulas, & pedes Iumentorum perbellè imitantium.

Pannus Ramoſus Cerri.



Fructus Monſtrificus Cerri.



Cerri Fungi
Iumentorum Vngulas imitantes, & inter Morbos Arbori eidem aduenientes recenſiti.



VIRES

Digitized by Google

A

VIRES IN MEDICINA.

SIccantem, & corroboratiuam reperiri virtutem in Cerro Arbore multæ oſtendunt efficacitates. Folia namque, & Cortex, necnon illius Glans humorum ſiccant collectiones, atque ſuppurationes exprimendo abſoluunt, fluxionibuſq; vias impediunt; ſupradictarumque partium decoctum, ſi debilia membra fouerit, vel laxa nimium, & humentia in inſeſſibus merſerit, illa priſtinæ ſanitati egregiè reſtituet, naturalemquè ſymmetriam temperamenti viuifici reuocabit. Cortex inſuper ſolitariè acceptus, & ebullitus in aquâ, donec flaueſcat, capillos, cimoliâ terrâ prius confricatos denigrabit non ſolùm, ſed caput iuuenile, & validum reddet. Glans dein Cerri nutrimentum ſolidiſſimum ſuibus parare ſolita eſt, quibus ex ſententiâ Geoponicorum carnes conſtruit minimè ſqualentes pinguedine illa ſuperfluâ, quâ cœterę ſcatent. Omnes corrigit putredinoſas humoroſitates quoquo modo adminiſtretur, & præcipuè in capite, quod facillimè petit. Radix prætereà Cerri ſerpentibus peculiariter aduerſatur, contraquè eorum ictus alexipharmacas dirigit valenter vires, & maximè ſerpentis Dryini tuſa, & morſui ſuperpoſita. Succus viridium Cerri partium cum vino, aut reſinâ potus vrinam in illius ſuppreſſione celerrimè pellit. Hydropicos item cum vino, & iunipero trito mixtus, ac potus iuuabit. Habet Cerrus, ſecundum virorum doctiſſimorum ſententiam, miſtionem elementorum taliter diſpoſitam, vt aereum terreſtri parum cedat, atque igneo, quam ob rem ſiccam quidem obtinet ſubſtantiam, ſed ſimul raram; hinc fit vt humores recipiendo celerrimè poſſit marceſcere, atque illos eoſdem quandoque ſuperãdo, dureſcere valeat in lapides. Eâdem quoque de causâ illius ſuperfluitates viribus pollent medicamentoſis valde conſiderabilibus; cum illius muſcoſus pannus vtiliſſimus fuerit compertus mulierum morbis; item genibus, & aliarum partium tumoribus naſturtio mixtus, & aquâ ſalsâ tritus, & emplaſtratus. Viſcum tandem, & illius Cupulæ Glandium Herculeo morbo mirè ſuccurrunt. Quæ omnia ſunt in causâ, vt ſequentia Cerro conueniant Appoſita.

Bauh. H. vn. pl. l. 7. c. 1.

Philipp. Beroald. in adnot. in Columellam.

Theophr. H. pl. l. 3. c. 10.

Ruell. de nat. ſt. l. 1. c. 66.

Symphor. Hort. l. 26. c. 17.

B

C

EPITHETA.

VIdentur eadem Cerro, quæ & Quercui, ac Robori, & Fago conueniunt, Epitheta aſciſcenda, cum & ipſa *glandifera* ſit, & illis fortitudine ligni, alijſq; pluribus in qualitatibus non cedat. Verùm cum nec inter illa quoque, in mentem vlla modò veniant à Latinis Poetis eidem ſpecificè attributa, operæpretium duximus nonnulla eiuſdem cognomina memorare, quæ patria nobis ſufficit Poeſis, inquè ſuo Viridario Pater Spada recenſuit. Communem igitur naturam huius Arboris cum cœteris antedictis in Montibus libentiſſimè proueniendi inſpicientes Italorum Poetarum eruditi Franciſcus Bracciolinus, & Eraſmus Valuaſonus *Alpeſtrem*, & *Alpinam* illam cognominarunt; ille in Poemate inſcripto *La Rocella eſpugnata* canens

P. Spada fol. 142.

Cui nodoſo è'l baſton d'ALPESTRE Cerro,
E'l veſtigio del piè fora col ferro.

D Et iſte in alio Poemate, cui titulus *La Caccia*, ſic habens

Così da dure Quercie, e Cerri ALPINI
Giouane ramoſcel non leui in vano.

Et ita *Rhodopaas* dicere poſſemus; quod & Alij Quercubus applicarunt.

Taliter Orphæo reſonabant pollice chordæ,
Dum trahit AVRITAS Rhodopes de vertice Cerros

Hoc eodem pacto *duritiem*, quam idem Valuaſonus in primo eorundem carminum ineſſe Quercui faſſus eſt, eandem alibi recognouit in Cerro, dum ſcripſit

L'Animal, che ragione vſa, e diſcorſo,
Cauò dal DVRO Cerro il primo Dardo

Vndè Melicus Poeta Ioſeph Bapriſta, quo caneret, habuit.

Vibra di DVRO Cerro aſta ferrata.

Bracciol. Rocc. cant. 10. ſt. 7.

Valuas Cac. 5. 59.

Hier. Falet. 6. Poem. 5.

Valu. Cacc. 1. 34.

Poeſ. Melic. Part. 3. pag. 88.

Ipſamq;

Digitized by Google

Ipſamq; ratam fecerunt ſequentibus Epithetis Alamannus, & Marinus, dum primus E
Inuicti Cerro cognomentum applicauit hunc in modum.

Ch'à l'altiſſimo Pino, à l'Eſchio, al Faggio,
Al Cerro INVITTO, & à mill' altre inſieme
Quanto leua ciaſcun la chioma in ſuſo,
Tanto abbaſſa la giù le ſue radici.

Equite poſtmodum Ioanne Baptiſta Marino canente, tûm apud Ioannem Petrellum in ſua Rhytmorum Italicorum collectione, quæ in Viridario Poetico Patris Spadę commemoratur, vbi ſic.

P. Spada in Virid. Poet. fol. 142.

Sbarbò Fraſſini antichi, ed Elci altere,
Spezzò Cerri ROBVSTI, e Quercie eccelſe,

cûm in Panegyri, cui nomen *Il Tempio*.

Marin. in Paneg. Temp. 50.

Regga il fren con la manca, haſteggi, e ſtringa
Il deſtro pugno NODEROSO Cerro.

Quibus, & Bracciolinus pariter ſic acclamabat in Poemate nuncupato *La Croce racquiſtata*

Bracc. Croc. 8. 3.

Di quà, di là ſul duro lido ei ficca F
NODOSI Cerri, ed' Elci antiche, e dure.

Quæ omnia non niſi maximam duritiem ſonant. Ad Cerri prætereà proceritatem alluſit celeberrimus Ioannes-Andreas Anguillaria in traductione Metamorphoſeon Ouidij, & ſcilicet ſuper illud.

Ouid. Metam. lib. 2. fab. 5. & 6.

Vlterius ſpatium medio Sol altus habebat,
Cum ſubit illa nemus, quod nulla ceciderat atas.

ſic inuertens *Dal Sole in vna Selua ſi naſconde*

Anguill. Met. 2. 137.

Di groſſi Faggi, e d' ELEVATI Cerri,
Che cento volte hanean cangiato fronde,
Ne mai ſentiti gl' inimici ferri.

Et vlterius traducens carmen illud. *—— non Chaonis abfuit Arbor.*

Id. Met. 10. 38.

La Quercia ſpatioſa, e'l Cerro ALTERO,
Col ROVERO al bel ſuon drizza la fronte.

Quibus ſi *patulam* hic Poeta Quercum dixit, idem quoq; affirmatum fuit de Cerro G
ab Areoſto atteſtante illam præ latâ ramorum *antiquorum* expanſione valdè *vmbroſam* eſſe, dum inquit.

Fur. 4. 51.

Done la Selna Calidonia appare,
Che ſpeſſo frà gl' ANTICHI, OMBROSI Cerri
S' ode ſonar di bellicoſi ferri.

Vbi pariter innuit, quod nuſquam huic Arbori conformarentur hæc adiecta, niſi prius ſupponeretur *Longaua*, quod & Annibal Carus expreſſit, Italicis donans Camœnis Virgilianam Æneiden inquiens.

Ann. Carus in Æn. l. 10. ſuper illud aut ſūmis referēs annoſam mō tib. ornum.

—— ò qual da Monti all' Aura
Si ſpicca ANNOSO Cerro, è il capo aſconde
In frà le nubi, &c.

Cuiuſmodi erat quam memorat Io. Fracta in ingenioſo ſuo Meliteidos Poemate, vbi cecinit.

Fracta Meliteidos cant. 8. ſt. 34.

Entrò nel ventre del TARLATO Cerro
Con lungo ſtudio, e col tagliente ferro.

Non adeò tamen primis huiuſce Plantæ proprietatibus nitemur, vt intactas pertranſiri patiamur poeticas translationes; quibus mediatè Cerrus & *Bellax* eſſe reperitur, & H
Mauortia, dum lanceis conficiendis aptiſſimam materiam ſuppeditans, in ſanguineos Martis vſus cedere non perhorreſcit. Sic ad rem Taſſius Italicæ Poeſeos ſplendor lucidiſſimus metaphoricè nobis affulſit.

Così dice, e premendo il LVNGO Cerro
D'vna gran Lancia offre la gamba al ferro.

Quæ varios quoniam innuunt Cerri vtilitates Epitheta, de Varijs eiuſdem Arboris Vſibus loquemur.

VSVS

A

VSVS IN VARIIS.

RAdicibus reguntur Arbores, quibus Regias hæ referunt acceptas Dotes; hinc
Cerrus radicibus nititur, quæ regulorum ſuperant venenoſitates; nam ex
earundem Cerri radicum ſectarum teſſellis compactis cyathi componuntur,
qui pro inſtrumentis potûs vſurpati, ſecuritatem contrà venena propinant. Cerrino- *L.30.c.10*
rum calicum mentionem fecit Plinius, & pro comitiali morbo extirpando ſcribit, quod
*Vulturis quidam pectus humano ſatiatum cadauere bibendum cenſent, & in Cerrino cali-
ce.* Ex ligno Cerri, quod candicat, & cum ſoliditate ingenti laxum quoquè eſt, fiunt *Cluſius rar*
arcus eiaculatorij, qui contumaciter debent eſſe flexibiles, & duri. In Ædificiorum *pl. H.*
ſtructuris, vbi ligno opus eſt fortiſſimo, & in directum onera ſuſtinente, atque ad aſſe-
res valuarum componendos Cerrum commodiſſimè, & vtiliſſimè accerſendam eſſe do- *Car. Steph.*
cent Architectores; quæ rudis melior eſt reliquis lignis, etiam in pauimentorum con- *Agric. l. 6.*
B ſtructione, ſi duplex ordo ponatur tabularum clauis frequentibus fixus; ea enim exqui- *cap. 16.*
ſitè laborata improbatur à Teophraſto. Nec niſi commodè in partem ſtructuræ gene- *Daniel Bar*
ricè proponi poterat Arbor; quæ in totum Ædificij indiuidualiter veniſſe traditur ab *barus in*
Fractenſe ſuperius memorato Poetâ. Ex antiquiſſimâ ſiquidem, & inuſitatæ molis Cer- *comm. lib. 2*
ro, quæ cariè præ vetuſtate ad radices contractâ, capacem hominis cauitatem aperue- *Vitr. cap. 9.*
rat, domicilium ſibi, & ſacellum excauauit Eremicola ille, qui Ricardi de Sancto Bo- *Vitruu. l. 7.*
nifacio Comitis filium ab naufragio ſeruatum, inſtituti non minus, quàm vegetantis *Archit. c. 1.*
tugurij hæredem habuit. Quippe ſic apud Poetam iſte loquitur.

Ne, come foſſe quel Tugurio, poſſo
Già tralaſciar, da merauiglia ſpinto; *Ioannes*
Queſt' era vn verde Cerro, antico, e groſſo, *Fract. in*
Che non l'haurian dieci perſone cinto. *Poemate in-*
E ſol da zelo, e da pietà commoſſo *ſcripto* la
Vn Sacerdote, già molt' anni eſtinto, Malteide.
C *Entrò nel ventre del tarlato Cerro,* *Cant. 8. ſt.*
Con longo ſtudio, e col tagliente ferro. *30. 31. 32.*
E tutto euacuò l' interno legno,
Fin preſſo la Corteccia, e à l' alto groppo,
Vi cauò molte luci in bel diſegno,
Dopo gran tempo, e faticoſo intoppo.
Vols' anco trapaſſar del nodo il ſegno,
Ch'era l'albergo primo humido troppo,
E tanto ſopra quello, e taglia, e ſpiana,
Che forma vn' altra ſtanza allegra, e ſana.
E toſto imbianca quel capace ventre,
Di pietre cotte, con bagnata polue;
V'erge vn' Altare, e DIO ringrazia, mentre
Conforme al voto ſuo, quel voto ſolue.
Non vieta poi, ch'il peregrin non v'entre,
D *Che toſto i lumi d'ogn'intorno volue,*
Per ſaper bene preſentar l'eſempio,
Del moſtruoſo, vegetabil tempio.

Nec minus quàm Cerri lignum ab Architectis, Cerrini Carbones ærarijs ab fabris *Theophor.*
laudantur. Sunt enim vtiliſſimi, quià non ità facilè conſumuntur vt aſij, licèt tranſi- *H. pl. l. 3. c.*
liant, & ſcintillent atq; cum deſinente flatu protinus extinguantur, parumq; reſoluantur. *10.*
Hyginus ait manubria ſarculorum, aliorumquè ruſticalium inſtrumentorum optima ex *Symphor.*
Cerro fieri. Fullonia tandem Ars Cupulis, ſeù Calicibus glandium Cerri ad inficien- *Hort. l. 18.*
dos atro colore pannos frequentiſſimè vtitur vice Gallarum, quamuis Cerrina hæc ma- *c. 10.*
teries Vallonia dicta tincturam dilutiorem, & fugaciorem efficiat. Ipſa verò Glans Plico dell'
ſaginandis ſuibus commendatur. Duram tamen facit carnem, ideò Faginæ Glandi Arte del
poſtponitur. Quamobrem in ſuum hanc ſententiam contulit Pomarium Reuſnerus. tingere *l. 2.*

Sagi-

In Pomar. Poet.

Saginans porcos ſolidam Glans Cerrea carnem, E
Sed duram (præſtat Fagea nempe) facit.

Interim autem Myſtica, & Moralia, Symbolicæquè aliæ Cerri obſeruationes quantumuis pauculæ nos fugere mini mè debent.

MYSTICA, MORALIA.
Hieroglyphica, & Symbola.

Tract. 17. expoſ. euãg.

SOlitudinem menti neceſſariam eſſe eum docuerit nos Diuus Auguſtinus, in mentem nobis reuocauit Cerri Arboris ſolitudinem conſideratam moribus non parum poſſe prodeſſe; per illam enim à vanitate, mundaniſquè à fabulis auertimur, & ad ſolum Deum contemplandum, illiquè ſoli inſeruiendum inducimur: quam quidem rectiſſimam noſtræ mentis intentionem nobis repræſentat Cerrus Arbor in ſolitudinibus naſcens, rectiſſimo, & excelſo caudice conſtans. F Nec alio fortaſſis, quàm hocce myſtico fine motos fuiſſe crediderim illos, qui Cerrum pro Emblemate laudabili Virtutum erexere, cum hac adiectâ inſcriptione PAVCIS LEGIBVS. *Ap. Stob.* Nam ex ſententiâ Menandri Bono viro paucis legibus eſt opus. Sic & pro irrefragabili veritate habemus apertiſſimum à duobus tantum præceptis totam legem pẽdere, itaut, quemadmodum Cerrus Arbor ſolitariè viuit in locis penè inacceſſis, nullâ indigens culturâ, ſic Bonus vir, corde rectus, & alienis minimè ſe immiſcens rebus, omnibus tamen opem fert libentiſſimè in omnibus. Sicq; immenſum legum Oceanum intrà ſimpliciſſimam Dilectionis diuinæ, & Proximi ſui Legẽ concludens paucis dici poteſt quod egeat Legibus. Huc accinebat culta Legati noſtri Muſa, quum è Cerro Emblema inſtituens, ex naturâ iſtius Arboris habuit quo probaret ET IN SYLVIS RECTVM, ſubintellige adinueniri. *L. 2. Emb. 7* Habet enim

Quercubus aſſimilis, nigrantéſquè hiſpida Glandes,
Cerrus inacceſſis Alpibus alta viret.
Ampla comas, hilaris ſpeciem, rectiſſima truncum G
Calcat radicum Tartara cæca pede.
Nec tamen vt longo ſurgat nil ſtipite curua,
Cultricis quicquam nouit egere manûs.
Sponte ſuâ creſcitquè teres, rectamquè figuram
Effert, &, flecti neſcia, ſeruat anus.
Sunt quoque, qui norant quàm rectè viuere, quamuis
Editi in incultis ſint ſine lege iugis.

Apud Stobaum orat. 54. In Hydria ap. St. or. 56. Seneca in Hippol. act. 2.

Auream propterea ſolitudinem vocabat Amphides Græcos inter Philoſophos non contemnendus. Suauiſſimàm eandem prædicabat, ijs præſertim, qui prauos oderunt mores, Menander. Inculpatam hinc nobis Cerrus cernere mentaliter facit vitam, nam liberum Hominem, minimè auarum, nec ambitioſum, & ab omni prorſus inuidiâ liberum myſticè refert, cui Seneciana illa poterunt applicari carmina.

Non alia magis eſt libera, & vitio carens,
Ritusquè melius vita, quæ priſcos colat.
Quam quæ relictis mœnibus ſyluas amat, H
Non illum auara mentis inflammat furor, &c.

Iuſtin. ſt. l. 1 Gell. l. 6. c. 8 Max. ſer. 3.

Hæc Cerri ſolitudo, ideſt à periculoſâ quauis conſuetudine ſubtractio toruam poteſt excœcare libidinem, quod clariſſimè patet duorum maximorum Regum exemplo Cyri nempè, atque Maximi Alexandri. Ille à conſpectu Pantheæ captæ, quæ inſignis erat pulcritudinis, voluit abſtinere. Hic Darij filias, & vxorem eiuſdem formoſiſſimas, nec oculis attingere voluit, & ſic ambo Cerri ſolitudine in hac ſaltem re gauiſi, magnam virtutis laudem ſunt promeriti. Et hæc, licet pauca, de Cerro ſatis ſint dicta; Ilicem modò Arborem comprehendamus.

VLYSSIS ALDROVANDI
PATRITII BONONIENSIS
DENDROLOGIÆ,
Libri Primi, Tractatus Secundi
CAPVT IV.
DE ILICE.

NOMINA, ETYMON, Denominata.

Hiſt. Lugd. l.1.c.4.
Plin l.16.

ILEX Glandiferarum quarta, ſyluam ſola facere potens, ob vaſtam non ſolùm magnitudinem, ſed ob inſuperabilem ferè vetuſtatem πρῖνος græcè nuncupatur, quià duriſſimum illius lignum non niſi ſerrâ, quæ græcè dicitur πρίων, ſecari poteſt. Hanc Arborem Latini dixerunt *Ilicem*, ab *electo*, vt vult Iſidorus, quod eius fructum homines primum ſibi ad victum elegerint; ſiuè ab *Ilithyâ* fortè, quæ parturientium habebatur ab Ethnicis Dea, hoc eſt Iunone, ſeù Luciná, & Feroniâ; decebat namquè Regiam, & diuitem purpuræ Arborem hanc Iunoniam dici *c. 44.* *Ruel.l.1.de nat.ſt.c.88.* *Th.H.pl.l.3 c.16.* *Dioſ.l.4.c. 48.*

Diues vbi ante omnes colitur Feronia luco. *Symphor. Hort.l.26. c.17.*

Hócquè Etymon magis placet quàm aliud apparenter ingenioſum, quod Goropius adducit, cum dictam affirmat Ilicem ab *Eel*, vndè fit *Il*, & *Eic*, quod in ſuâ linguâ *Nobile*, & *Robur* ſignificat. In hoc inquam ingenioſum, cum verum ſit maximam inter Robora nobilitatem Ilici competere, quandoquidem niſi alias haberet prærogatiuas, ad hoc vt nobilis foret, longè ſufficeret vtiliſſima Cocci productio; ſed huic Etymologiæ ſtare non poſſum, cum mihi non videatur antiquior Germana, quàm ſit Latina lingua. Quod ſi verum foret, poſſent etiam aſſignari Scriptores inter Antiquos, qui aut hoc dicerent, aut alios eiuſdem nationis, & linguæ Scriptores nominarent. Primam igitur magis quadrare dicendum eſt, quâ Iſidorus *Ilicem* vocauit à verbo *eligo*, quod ad victum fuerit electus illius fructus, qui multas refecit nationes, vt teſtatur Plinius. Italicum illius nomen eſt *Elce*, atque etiam *Leccio*; apud Hiſpanos Arabicam Maurorum linguam imitatos *Eleſina* vocatur *Enzina*, & *Enzinella*, *Anziaheira*, & *Coſcoia*. Apud Aragonios *Lezincro* eadem indigitatur. A' Gallis nomine *Geuſe*, & *Eouſe*, & *Cheſne verd*. Germanicè *Steckeyken*, & *Eingattung*, & *Stechpalmen*. Hebræis *Sina* voca-

D *Virg.4.Æn eil.l.13.* *In Hiſpan. l.6.pag.96.* *L.14.Etym 66.Pl.l.16.* *Cluſ.rar.pl l.1.c.15.* *Rob.Conſt. in Theoph. l.3.c.16.* *Bellon.l.16 obſer.c.44.*

Matth. de vocari dixit Goropius, & indè *Sinai* Monti nomen eſſe, indèquè fluxiſſe Arabicum, E
Lobel. in Hiſpanicum, & Aragonicum Ilicis nomen prædictum; & quoniam Ilicis duæ tradun-
obſ. ſtirp. tur in genere differentiæ valdè eſſentiales, nimirum ſpinoſo folio, & ſerrato tantum, &
Gorop. loc. hæ ſubdiuiduntur in alias, quarum aliquæ fortè ſunt minus eſſentiales, hinc multa e-
citato mergunt nomina. Prima folio viret non multum ab Oleis diſtante, molli, & minimè
Tragus l. 3. aculeato σμίλαξ Smilax Arcadum, & *Phellodrys* ab aliquibus dicta, de quâ Plinius, &
cap. 54. Theophraſtus verba fecere, cuius Glandes ἄκυλα Acyla nuncuparunt, quas Hiſpani
Lib. 16. c. 6. *Bellota*, ſeù *Abellota* maluerunt appellare. Secunda, hoc eſt minor Ilex *Coccigera Aqui-*
t. 3. H. nat. *folia* Prouincialis Plinij, quam Ruellius in Galliâ vocari ait *Hous*, *vel Houſſon*, & Coc-
cap. 16. ciglandifera eſt aculeata à quibuſdam *Phellodrys Coccifera*, *Ilex Aquifolia* Plinio, Dio-
L. 4. c. 48. ſcoridis κόκκος βαφική, cuius grana adnata folijs, & ſurculis rotunda, parua, rubentia,
ſanguineo colore plena, nobiliſſima sũt Quiſquilia, ſeù Cuſculia, quod granum κόκκον φοι-
Plin. l. 24. νικοῦν Arabes dixere *Chermes*, officinæ autem *Granum tinctorium*, in quo vermiculus
capit. 4. naſcitur *Scoleccium dictus*, qui Chermeſino colori materiam præbet, quem *Scarlatum*
aliqui vocant, illequè non ſolùm pulchritudinis autor eſt in arte Fulloniâ, ſed in medi-
câ quoq; ſalubritatis eſt non modicæ fabrefactor in celebri confectione illâ Pharmaceu- F
ticâ, quam *Alchermes* dicunt. Hic Iliceorum Granorum fructus tinctorius κόκκος βα-
φικὴ, nam βαφὴ eſt tinctura, à Galatis, qui ſuper Phrygiam ſunt, patrio Idiomate *Hys* ap-
Id. l. 9. c. 41 pellatur, vndè *Hyſginum* à Plinio memoratum, & à Vitruuio in hunc modum loquen-
Vitruu. Ar- te, *fiunt etiam purpurei colores infectâ cretâ Rubiæ radice, & Hyſgino*. Hæc autem Ar-
chit. l. 7. c. bor Coccigera, vt feracior euadat apud Hiſpanos decurtata colitur *Caraſca* dicta, &
14. reſpectu Cocci vermigeni *Coſcoia*, & *Grana de Tinctoreros* nuncupata; quæ grana Gal-
Pl. l. 8. c. 8. li *Vermillon*, & *Graine d'eſcarlate*, Sclaui *Ceruack*, vel *Cheruak*; Arabes *Karmes*, *Cra-*
Ex Agric. *mezyn*, *Scaerlakeri*, vndè Italicæ voces enatæ ſunt *Carmeſe*, *Chermiſi*, e *Chermiſino*, e
Io. ſt. Matth. *Scarlatto*, e *Vermiglio*. Tanta ſemper fuit apud omnes gentes, & ſcriptores famigera-
Villan. 385 tiſſimi huiuſce grani conſideratio, vt innumeras inuenerit nomenclaturas, cum Hebræi
ipſum *Schani*, & *Thola* vocauerint; Cretenſes *Gazoprinon*, Arabes *Lacca*, *Barrith*,
Karmen, *Tolaite*. Galatæ *Liyg*. Vitruuius *Hize*; Rhaſis *Kionon*. Pandectarius *Kemes*.
Arnaldus de Villâ nouâ *Rubrum Granum*. Bellonius *Dud*. Ab hac Arbore, quæ vt di-
ctum eſt Græcis πρῖνος nuncupatur, multi Præneſtè dictam volunt mediterraneam Latij G
Vrbem, Leandro Alberto *Pilaſtrina*, nunc *Paleſtrina*, quæ propter Ilicum multitudi-
In deſcript. nem ibì naſcentium, vndè nectebantur Coronæ, quas Ciuicas appellabant, dicta fuit
Italia. aliquando *Polyſtephanus*, multarum ſcilicet coronarum materiam præbens. Huc allu-
ſit Georgius Fabricius Poeta Germanus, qui ſic in ſuo cecinit Itinerario

—*Tua Cacule regna,*
Nomen ab Ilicibuſquè tenens Præneſte venimus.

Familia *Ilicea*, ſeù ab *Ilice* dicta cum per ſe ſit celebris, & Mons *Ilicinus* non ſit inco-
gnitus, cumquè Iliceas circà denominationes, earumquè deductiones ſatis immora-
ti ſimus ad reales deſcriptiones ordinatim procedere nobis eſt animus, quare

—*Alta ſyluas forma vernantes alat.*

Seneca in

FORMA, DESCRIPTIO.

QVaternis Fructibus Ilex fœcunda, Glande ſcilicet, Cocco, Viſco, & Hyphear, H
Conſtant. quibus in longam quoque oneratur hyemem, Mali, aut Pyri magnitudinem
Caſ. agr. l. 1 ſuperat, & Roboris vaſtitatem æmulatur frequentibus, & elatis ramis, licèt
c. 4. non latiſſimè diffuſis, ex quibus tenuis, & capillaceus muſcus cinericei co-
Cluſ. rar. pl. loris quandoque dependet; folioquè viret perpetuò aculeatæ plus minuſuè circumfe-
l. 1. c. 15. rentiæ, supernè viridi, inferius candicante, guſtu adſtrictorio, & figurâ oblongiuſculâ,
Bauh. H. ad orbiculatum tamen tendente, illiuſquè conditionis, vt in adultioribus Arboribus
vn. pl. l. 7. plerumquè appareat ſine aculeis. Ea multis ſub initio germnationis annuæ oblongis in
c. 3. vol. 1. ſuperiori ramorum parte Iulis ornatur, qui in flauos, & muſcoſos floſculos polline quo-
dam, & tenui puluere perfuſos explicantur, à quibus floribus omninò inutilibus tan-
Plin. l. 16. quam germinationis luxurioſæ ſuperfluitatibus non exoriuntur glandes, quæ quernis
cap. 15. quidem ſimiles figurâ, ſed magnitudine longè inferiores, nigreſcentes, quandoquè an-

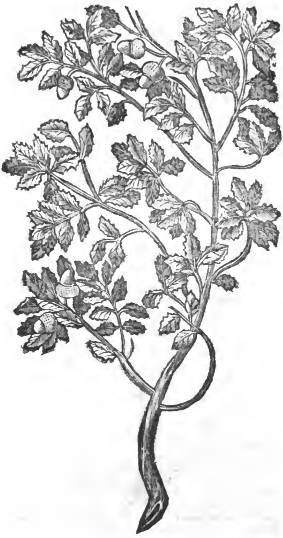
te

Digitized by Google

A tè maturitatem, & Gummi quoddam calidum virtute, atque ſapore non ingratum
fundentes, quarum Glandium medulla candida, firma, dulcis. Arboreus eſt plantæ
Iligneæ cortex leuior quàm Quercûs. Ligni viſcera interiora dura, ſpiſſaquè admodum
ſunt, itaut oſſeam præſeferant naturam; cuius matrix conſpicua valdè eſt, criſpaturq;
velut Aceris, & id eò magis euenit ex arte, ſi decurtetur Arbor, ſeù caſtretur. Radice *Plin. l. 16.*
maior Ilex eſt profundâ, altâ, multiplici. Minor Ilex vnico arboreſcit quidem caudi- *c. 40.*
ce, ſed ſæpius fruticans plures ab radice Stolones emittit, circà quos folia oblonga,
angulatim aculeata, & ſpinoſa, quemadmodum folia Agrifolij ſimpliciter bacciferæ; *Dodon. Pē-*
illius ramulis Grana (quæ ipſo Vere ſpirantibus fauonijs incipiunt apparere, & in Iunio *pt. 6. lib. 4.*
maturant) hoc eſt Cocci ſinè pediculis adhærent, colore primum Albido, per maturi- *c. 4.*
tatem verò Cinericio, eruiliæ magnitudine, in quibus exigui Vermiculi gignuntur;
Glandem, ſi quando profert, puſillam gignit calici ſpinoſo, & echinato inhærentem,
guſtu amaram; ipſaquè auctore Theophraſto radices valdè productas in imo iacit. *L. 1. H. pl.*
Phellodrys autem, quæ Ilex fæmina quibuſdam habetur, natura eſt huiuſmodi, ipſa *c. 15. & l. 3.*
eſt ſemper virens, mollior, & ſublimior Ilice propius dicta; durior, & ſpiſſior Quer- *c. 16.*
B cu; colore ligni decorticati candidior Ilice ſupradictâ, fuluior ſed Quercu, folio ſimi-
lis ambabus, verum maiore quàm eadem Ilex, minore quàm Quercus, & fructum
quoad magnitudinem hac minorem, illa maiorem ferens, ſupradictarum ſubdiuiſa-
rum in ſpecialiores differentias Ilicum formæ particulares, & deſcriptiones apud Ion-
ſtonum habentur in tabulis æneis, ibi eſt videre Ilicem Cocciglandiferam ſpinoſam; *In Tabulâ*
Ilicem non aculeatam folio rotundo, molli, modicè ſinuato; Ilicem non aculeatam *æneâ 63. &*
folio oblongo ſerrato; Ilicem non aculeatam folio rotundo, ramis floridis; & Ilicem *62.*
Bauuhini variè ludentem in folijs; Phellodrym item Muricatifoliam; Phellodrym ni-
gricantem Latifoliam, inciſuris ſpinoſis; & Phellodrym candicantem Anguſtifoliam
ſerratam. Agrifolium tandem Ilex ſcilicèt aculeata Baccifera folio ſinuato Ionſtoni, atq; *Bauh. Hiſt.*
ea, quæ echinatam habet folij ſuperficiem, ex Iac. Cornuto. Arbor eſt Iuſtæ magni- *vn. pl. l. 7.*
tudinis præ ſoli genio, & quandoquè inter frutices numeratur etiam paruos; caudice *c. 3.*
eſt, & ramis lenta, externè vireſcens, ſed intrà pallida eſt, odoris dum auellitur non
boni; materie potitur ſolidâ, ponderoſâ, quæ aquis mergitur, perpetuâ fronde ſplen-
C didè virente, & admodum aculeata, adeò vt ex Indis nouiſſimis obſeruationibus ha-
beatur reperiri quandam illius ſpeciem, quæ non ſolùm in ambitu, ſed in foliorum
area quamplures horridos gerat aculeos, & pro ſepimentis fortiſſima ſit, lignumquè *Ionſton. l. 4.*
ad vectes componendos vtiliſſimum; Floſculos Luteos emittit quatuor foliolis, & toti- *c. 4.*
dem apicibus conſtantes, quibus ſuccedunt paruæ Baccæ vmbilicatæ, rotundæ, *Cornut. H.*
rubræ, ingrati ſaporis, cum ſeminibus intus quaternis, oblongis, triquetris, ſtriatis. *pl. Canad. c.*
Nos duas dabimus peculiares ſpecies Ilicis non deſcriptas ab alijs, quarum icones hiſce *68.*
nominibus notatas inter innumerabilem tabellarum vix delineatarum inueni conge- *Sympbor.*
riem aſſeruatas in publico Muſæo Illuſtriſſimi noſtri Aldrouandi, ſcilicet Ilicem Cocci- *Hort. l. 29.*
geram Glandiferam ex Cephaloniâ; & Ilicem Aquifoliam, producentem grana ex My- *c. 2.*
ſiâ, id diſtantiſſimæ magnâ ex parte Patriæ effecere. *Patria feliciter agens fortunatum* *Euripid. in*
ſemper altius prouehit vt ab Athenienſe Tragico ſcribitur Vate. De Patrijs igitur Ili- *Philoct. or.*
cis Arboris varijs agatur. Non parum cōferre Patriam pro differentijs Ilicum varijs ha- *or. 38.*
bendis nos docet Plinius his verbis. *Ilicis duo genera. Ex ijs in Italiâ folio non mul-* *Lib. 16. c. 6.*
tum ab oleis diſtant, ſmilaces (milaces in antiquo codice*) à quibuſdam Græcis dicta, in* *Theophr. 3.*
D *Prouincijs Aquifolia. Ilicis Glans vtriuſq; breuior, & gracilior, quam Homerus Acylon* *H. pl. c. 5.*
appellat, eoq; nomine à Glande diſtinguit. Maſculas Ilices negant ferre, &c. & quia ſubit *& l. 5. c. 5.*
varia diſcrimina Ilex, in quibus dijudicandis non modicæ inter Auctores difficultates, *H. Gen. pl.*
& dubia non pauca exurgunt; cumq; fœcunditatem, vel infœcunditatem à loco acqui- *l. 1. c. 4.*
rat natali Arbor eadē Ilicis, proprietates quoq; locorum attendēdæ; hinc rationabiliter *Cl. l. 1. c. 15.*
denominari poterunt à Patrijs varijs Ilices; vt Narbonenſis Ilex à Lugdunenſi chrono- *rar. pl.*
botanico, Hiſpanica à Cluſio; Garanotij Luci Monſpelienſis Aduerſariorum, &c. *Adu. p. 431.*

Digitized by Google

Ilex Coccigera Glandifera ex Cephaloniâ.



Ilex

Digitized by Google

Ilex Aquifolia producens Grana ex Myſiâ.



E

LOCA NATALIA.

NON vbique viuit, neque omnibus in locis fructificat,& maximè Coccum,Ilex; nam vt obſeruauit præclariſſimus Cluſius, ijs ſolum prouenit in Regionibus hæc Arbor, quæ Mari Mediterraneo alluuntur, & magno Solis Ardore torrentur, in quibus locis Montes amat ſecundùm Ruellium; cui adſtipulatus Iuſtulus Spoletauus cecinit.

De nat.ſt.l. 1.c.13.

Ilicis, hic, denſa nullo non tempore Montes
— Fronde virent.

Iuſtul.Spol. lib.de Croci culturâ. P.rar. pl. L.2.de laud Prouinc. 1.obſeruat. cap. 17. L.3.H.pl.c. 8. & c.16. L.4 c 3.9. In conciſis recenſionib. Aduerſar.

Neque Conualles reſpuit. Coccum autẽ in Galliâ Narbonenſi, & in Hiſpaniâ Carolus Cluſius optimum obſeruauit; deque modo eundem colligendi apud Prouinciales egit Quinqueranus. Creticum Petrus Bellonius Cocci, & vermiculorum eius prouentum diligenter eſt proſecutus: de cuius exactâ cognirione, an Antiqui gloriari potuerint dubitat doctiſſimus Bodeus, licèt legantur apud Theophraſtum hæc verba de F
Ilice, & illius grano *Fert præter Glandem granum quoddam puniceum*, qui color ſumitur pro rubro ſplendente communius loquendo, poteſtque dari Coccus alio perfectior, & pulchrior in colore, tum naturâ ſimpliciter, tum adiumento Artis. Coccum tinctile, ſeù infectorium laudauit plus, minuſuè iuxtà diuerſitatem locorum natalium Dioſcorides dicens *optimum gignitur in Galatiâ, & Armeniâ, deindè Aſiâ, & Ciliciâ, vltimum ex omnibus Hiſpanicum*. Hinc Nicolaus Reuſnerus in Poetico ſuo Paradiſo contulit:

Coccina ſanguineo pinguntur pallia Cocco:
Muricis hunc Galata dant, Ciliceſque loco.

Verùm Sardinienſe peſſimum recentiores deprehenderunt: minoris in Barbariâ valoris. Petrus Pena, & Matthias de Lobel in Italiâ quoque naſci Coccum affirmant, Matthiolumquè nimiæ arguunt oſcitantiæ; ſic enim hi ſcribunt. *Frequentiſſima hæc humillima Ilex, cum plerisque Italiæ locis, tum præſertim in Hetruſco, Romano, & Senenſi finitimo agro, locis Monsoſis, Glareoſis, Sterilibus, inter varias Ilices, Smilaces aſperas, Terebinthos, Lentiſcos, vbi etiam, tametſi pauca, & parum, nec quotannis, tamen* G
nonnulla Coccum ferunt. Sed quià minus coccinum, & paucum, citòque euaneſcens partim ignoratur, partim negligitur. At in Galloprouincia Arelatenſi planitie patentiſſima, ſolibus æſtiuis rotunda, ſqualida, glareoſa, lapillis, ſilicibuſquè conſtrata, & Frontignana, Narbonaque maritimis hanc legunt menſe Maio, annis adeò æſtuoſis, vt totum ſemeſtre nihil penitus pluat. Valet ſingula libra Cocci interdum vicenis aſſibus gallicis.

Theophraſt l.3. H.pl.c. 18. Plin. l. 16.c. 8.

Phellodrys autem, hoc eſt Ilex fœmina, & mollior minimè coccigerâ, ſed ſolùm glandifera multis naſcitur in locis, in quibus Ilex alia non prouenit, cuius in operibus lignoſis eſt ſuccedanea apud Lacedæmones, Elios, Dores, de quâ in hiſtoriâ Suberis. Agrifolium tandem copioſè creſcit frigidis in Regionibus, vt in Angliâ, Germaniâ, & Galliâ, nam ægrè viuit in alſioſis, & calidioribus locis, perſimilis eſt Ilici coccigeræ primæ, in folio tantum, non autem in reliquis, quià non eſt glandiſera, ſed baccas fert Kermes quidem, aſparago concolores, verum minimè colorantes, atque minimè gratas guſtui. Ilex, quæcunque tamen, ciuilium, & obſidionalium quoque diù materies coronarum, Vrbe ipsâ Româ vetuſtior in Vaticano fuit titulo literarum etruſcarum in ære inciſarum nobiliſſima. Tres item apud Tiburtes tempore Plinij extabant H
Ilices, quæ Tiburto conditore illius ciuitatis vetuſtiores erant, apud quas inauguratus fuiſſe ſcribitur idem Princeps, eumq; tradunt filiũ Amphiarai, qui apud Thebas obijt vnâ ætate ante Iliacum bellum. Præthereà Lucum propè, qui erat in ſuburbano Tuſculani agri colle Corne appellato, inquit Plinius, Ilex viuebat, & ipſa nobilis 35. pedum ambitu, caudiceque decem Arbores metiens, ſingulas viſendæ magnitudinis, ſyluamquè ſola faciebat, itaut dici quoque valeat Natalia Ilicis Loca non omninò inhoſpita eſſe habenda; in quâ ſignificatione Ilex ipſa Myſticis, & Moralibus locum quoque dabit in ſeipsâ.

Pier. Valer. Hiero.l.51. Plin.l.16.c. 44. Volater. l. 26. Philol. L.16.c.44.

A

MYSTICA, MORALIA:

COccigeræ, Glandiferæque Ilicis omnifariam ſumpti fructus Diuitias, atque Delicias Mundi huiuſce referre videntur ob pretium cocci, præcipuè, atque illius coloris pulchritudinem, quibus tamen vti debemus, vt hæ ordinentur ad longè maius Bonum, hoc eſt ad Bona ſpiritualia, atque cœleſtia, pro felicitatis ipſius aſſecutione, non autem vt noſtros immediatè vertantur in vſus; nam quis, niſi Epicuri de grege cœnoſo porcus glandes vorabit? quis coccis illis integris veſtes exornare, & venuſtare poſſe contendet? Ilicis radices profundæ, virum perfectum deſignant, qui firmiſſimas fidei radices profundè iecit. Durities corticis Viri probi veſtium vanitates, atque curioſitates molliores excludit; Rotundi ſtipites, crebri rami, vmbroſæ frondes, materiei ſoliditas in Ilice Hominis inculpatè viuentis laudabilem facilitatem, plura opera bona, exempla virtutum omnium; atque patientiam patefaciunt. Nec minimum

B confert ad Myſticam hanc Doctrinam ſolers illa Goropij conſideratio, cum animaduerteret, ac diſertè admodum, & multis fretus rationibus oſtenderet Rubum Moyſis Ilicem fuiſſe; quod eò magis probabile videtur, quià per vocem *Sina* Hebræi intelligunt Arborem, eamque maximè deſertis in locis prouenientem; quod competere non poteſt *Rubo*, qui non Arbor eſt, ſed debilliſſimus ſuffrutex. Nec in deſertis, & aridis montibus prouenit, ſed tantum in lætiſſimis, & humectis locis ad foſſas, & aggeres agrorum. Benè verò conuenit Ilici, quæ Arbor eſt, & procera quidem, ac deſertorum incola, cum ſaxoſas Alpes admodum amet. Ex hac porrò conſideratione habetur quod D. O. M. Populum ſuum Pharaonicæ ſeruituti ſubtracturus ex Ilice ardenti, ſed non comburenti, tanquam è ſuæ Diuinitatis ſuggeſto præcipiebat, ab Ilicis qualitatibus addiſcendam eſſe ſummam Animi virtutem. Ab eius nempè firmitudine, & durabilitate conſtantiam, & Animi fortitudinem in omnibus, & in ſtatu præcipuè ſeruili, in quo erant Hebræi; Sic enim, & longè prius ipſorum Patriarcha Ioſeph in ſua captiuitate dixerat, cum duro carceri mancipatus eſſet.

Hiſpanicor l.6.pag.44.

C *Nam ſi me affligam, quid mihi*
Lucri ſit? nonnè eadem ſunt ferenda nolenti tamen?
Quodcunque Deus ille facit, ferendum eſt æquo animo, cur
Pugnare; & fruſtraneum, & impium iuxtà eſt.

Cornel. Crocus Amſterlodamenſis in Ioſeph. comediá ſacra act. 3. ſc. 2.

Et per hoc, quod in aquâ demerſum penè lapideſcat Ilicis lignum, inſtituendi erant Hebræi, quod licèt in aquâ, & fluxu tribulationum poſiti eſſent, non tamen ibi putreſieri debebant per impatientiam, vel aliud peccatum, ſed maiorem conſtantiæ firmitatem adipiſci, & hoc pacto leuiſſima illis vita fuiſſet ſeruitus, dum

Præter culpam, & peccatum nihil homini accidere poteſt graue.

Id. act. 1. ſc. 5.

Quoniam verò materia hęc ampliſſima eſt, & Auguſtiſſimæ plena Maieſtatis, ideò ſufficiet illam innuiſſe, cum ſatius ſit ipſam deuoto ſilentio tranſire, ſuo cuique iudicio, & arbitratu relicto, quam breuibus arctare ſtudentes, tot ſacrorum Interpretum verſioni non ſtare; ſed ad clarius, pulchriuſque de Ilice myſterium accedamus, & cum Clariſſimo, Doctiſſimoque Sacrarum Scripturarum expoſitore P. Sherlogo, auctoritatem Regum Sapientiſſimi Salomonis, in Canticis Canticorum Labia Sponſæ coccineæ vit-

D tæ comparata Ilicis fructui, cocco nempè optimè comparari, cuius moralizatio præſentis accommodatiſſimè eſt loci. Sic igitur inſit Sherlogus, poſt exactam ſecundum Botanicos Cocci declarationem. *Quare ap. Iſaiam aqua eſt de vtriſque ratio cap. 1. verſ. 18. ſi fuerint peccata veſtra; vt coccinum, quaſi nix dealbabuntur, & ſi fuerint rubra, quaſi vermiculus, velut lana alba erunt. Quo ex verſu, & id manifeſtatur quod noſtro inſtituto præcipuè accommodum eſt rubro, atque ſanguineo fuiſſe colore: Rubra inquit, quaſi vermiculus; & certè eam ob cauſam ad pugnam ituri coccinea induebant ſagula. Sil. lib. 9.*

Volum. 3. veſtigatione 28. ſect. 3. cap. 4.

— Humeroq; refulget Sanguinei patrium ſaguli decus.

Et quoniam effuſo cruori ſanguineus coccini germanus erat color, aut viſu amictus accenderentur ad martem, vt inſinuat Valeſius in ſacra Phil. cap. 82. aut nè vulnerati ab hoſtibus ad ſtillantem ſanguinem deficerent animo, & viribus, celabatur quippè tunicæ ſimilitudine, vt putat Alexander Neapolitanus lib. 1. Genial. cap. 20. quod olim ab Iſi-

Digitized by Google

ſidoro Hiſpalenſi traditum eſt in originibus l. 19. c. 22. Rufata, quam Græci Phœniceam vocant reperta eſt à Lacedæmonijs ad celandum coloris ſimilitudine ſanguinem quotiens quis in acie vulneraretur, nè contemplanti aduerſario animus creſceret. Hac ſub Conſulibus Romanis vſi ſunt milites, vndè etiam Rufati vocabantur: iiſdem ornatas Chaldæorum legiones hanc quidem ob cauſam ex cap. 2. Nahum verſ. 3. viri exercitus in coccineis, arbitrati Cornelius, & Sanchez, Roa ſingular. part. 1. lib. 1. cap. 2. ad incutiendum contrarijs Turmis metum in coccinis ſanguineos proceſſiſſe opinati Io. Ferdinandus in Theſauro, verbo coccus, num. 7. Auguſtin. de Quiros in Nahum. qui erudita multa congerit: Equidem pugnæ ſignum Tunicam Rufam fuiſſe haſta extenſam, ibidem Iſidorus monet, quod latius comprobat Iuſtus Lipſius lib. 4. de militia Romana dial. 12. Sed an rubra Purpura? huius autem ad coccinum tantam eſſe ſimilitudinem (licet quidem marina ſit purpura, & Piſcis donum, teſte Plinio lib. 9. c. 36. terreſtris verò coccus Arborum partus, ſicut oſtendimus) vt pro alio alterum reciprocetur, contendit Bodaus lib. 1. Miſcell. c. 8. ideò promiſcuè ab Euangeliſtis, nunc indutum Saluatorem chlamidem coccineam memoratur, vt apud Matthæum cap. 27. verſ. 31. nunc purpuream Marci cap. 15. verſ. 17. Ioannis c. 19. v. 2. adſtruunt Toletus, & Ribera in Ioannem, Maldonatus in Matthæum, Ianſenius concordia cap. 142. &c. ſed quoad Euangeliſtarum conciliationem ſpectat eleganter cogitaſſe viſus Antonius Honcala canonicus Abulenſ. Opere de ſanctâ Cruce, quod Stauricum nominauit, videlicet chlamidem illam duplicis tinctura fuiſſe ex purpurâ nimirum, & cocco ſimul, &c. nota 2. longè diuerſum eſſe vtriuſq; colorem, purpuram quippè triſtiorem, ſubnigricantem, deniq; violaceam. Coccum ardentem, & ſplendidè rubicundum: Flagrat color ipſe, atque igneſcit. *Silius lib. 17.* At contrà ardenti radiabat Scipio cocco, *rubicundi, & ſanguinei coloris multò clariorem, acutioremque eſſe in coccinis lucem, ſpiranſque omninò, & viuidum iubar ſtatuunt Abulens. in capite 35. exod. quaſt. 1. &c. Serarius l. 2. in Ioſue, quaſt. 21. in cap. 2. qui Hebraâ voce, qua coccus ſignificatur, hoc indicari augurabatur Schani, id eſt acuere, quod purpuram incendat, & acuat ſuperducta illi, quanquam de Cocco bis tincto dictionem eam communis interpretatur ſententia. Io. Ferdinandus in Theſauro, in verbo coccus numer. 1. purpura amplius fulgere coccum docet; pulchrè igitur commendaturus Labia ſponſa coccinea expreſſit. Rubor enim oris maxima laus, & quo flagrantior, eò venuſtior.* Hactenus Sherlogus, cui nihil addendum duxi, cum ille ſupremum Myſticæ, & Moralis huiuſcè Doctrinæ tetigerit apicem. Locus tamen nobis remaneat eandem Ilicem pro Hieroglyphico, & Symbolo tum ſacro, tum Profano aſſumendi, vt Doctiorum Virorum Senatus hac eâdem ornari poſſit

Publ. Frāc. Modeſt. in Geneth. Fr. Franciæ Regis Fil.

Ipſe ſerenata ſuccedens fronte Senatus
Splendidus in Cocco, ſerumque in Vellere, & Auro.

HIEROGLYPHICA, SYMBOLA, Emblemata.

ILex non in Auras tantum, ſed in Aurum, & Æra ſeſe pretioſè diffundens, varia quoque, & nobiliſſima ſignificata diuitiarum, tum corporis, tum animi induſtrijs, & ſtudioſis omnibus viris poterit comparare. In nummo Antonini Pij Imperatoris ſus cum porcellis conſpecta ſub Ilice fertilitatis innuit ſymbolum; H

ANTONINVS AVG. PIVS P.P.
TR. P. COS. III. IMP. II. S. C.

Virg. Æn. lib. 3.

Nam fœtuum feraciſſima hæc bellua, vt ex Virgilio,

Littoreis ingens inuenta ſub Ilicibus ſus
Triginta capitum fœtus enixa, &c.

Io. Bod. in Theophr. Ap. Bauh. in H. vniu. pl. l. 7. T. 1 Reuſner. l. 4 Emblem. 1.

Sub Ilice paſta, quæ fœcundiſſima ſyluarum eſt Arbor, omnigenū videtur opū oſtendere incrementum; cuius Arboris fertilitatem Reuſnerus elegantiſſimo hoc Tetraſticho celebrauit. *Fortius vmbroſâ nihil, aut fœcundius vnquam*
Ilice, qua viſcum nobile fronde parit,
Et præter Glandem fere Coccum lata rubentem,
Et folijs ſemper frondet amœna ſuis.

Etſi

Digitized by Google

A Etſi naturalibus fabuloſa poſſunt appoſitè necti, non aliâ de cauſâ Ilex ſola, nec Arbor alia ramum aureum, quo facilis, & tutus viuenti Dardanio foret ad manes inferos deſcenſus, proruliſſe ficta eſt à Virgilio, niſi vt hoc pariter pacto fertilitatis Symbolum decerneretur. Ipſa namque fertilitas ſola fuluum parat Metallum, quo poſthac omnia facillimæ conſecutionis redduntur; vnde quidam eruditus dixit — *Omnia vincit Aurum; Sic pariter ferrum miteſcit ab Auro.* *Virgil. l. 6. Æn.* *P. Maccius embl. 54.*

Sapientiæ quoque fertilitatem innuit. Hinc Cornelius Crocus Æmſterodamus in ſui *Ioſeph* præfatione ſcribebat. *Quid aureus ille ramus, quo tutò etiam inferi adeuntur? niſi efficaciſſima ſapientia decreta: quibus obſirmatus animus, omnibus fortuna telis, cupiditatum incantamentis, vitiorum monſtris, euadit ſuperior, Numini iam, quàm Homini ſimilior.* Sic & Virtutem fertiliſſimam eſſe ſignificans, in cauſâ fuit, vt terſa Laurentij Legati Muſa emblemare ex Ilice contexto de Virtutis fertilitate, modulatum reliquerit

Tartara quàm validè firmis radicibus vrgens
Ilex, vt fluidum plus bibat alta Iouem: *Lib. 2. Emblem. 5.*
Semper amœna comas, & gratis vtilis vmbris
B *Fertilis eſt ſemper, multimodèquè ferax.*
Nam dulces glandes, & ab his Epidauria profert
Gummata, vel Cynira qualia nata fleat.
Fert & Muriceas ſupplentem ſanguine Conchas
Purpureum Coccum, multiplicesque globos.
Naſcitur & Volucrum liquida hic ad Retia Viſcum
Antiquâ Druydum Relligione ſacrum.
Ab Styge quin reduces tutè pandentia greſſus
Auripara hæc Arbor fulua metalla tulit.
Vndique frugifera ſic ſemper in Ilice frondent
Virtutis, ſemper ditia ſigna virent.
Hæc ſiquidem, caleat dum tartara, in æthera ſurgit
Multiplicis fructus ſemper amica parens.
Dulcia non nocua ſemper fert pabula vitæ,
C *Moribus & Gummi, quo medearis, habet.*
Nè Vitijs Animum flectas generatur ab iſtâ,
Qui tibi coccineus purpuret ora Pudor.
Quin & vt errantes ſub legem leniter arctes,
Parta in ſe, Virtus, mollia vincla parat.
Quid plura? haud alibi fulget pretioſius aurum,
Quàm quod Virtutis nobilis Arbor habet.
Quo niſi diues erit Mortalis, non ſibi credat
Elyſias vnquam poſſe patere fores.

Nec minus diuiter idem argumentum prius tractauerat fertiliſſimus Poeta Nicolaus Reuſnerus Leorinus in ſuis itidem Emblematis, vbi, & præcisè loco ſuperius citato, moraliter in hæc exercuit Muſam.

Aureus æterno frondeſcens ramus honore
Symbola Virtutis clara perennis habet.
Pulcricomâquè frequens hic creſcit in Ilice, magni
D *Quâ nemoris ſpargit ſylua refuſa comas.*
Fortius vmbroſâ, &c. vt ſuperius.
Sic magnum decus eſt Virtutis, magna poteſtas
Perpetuus ſplendor, perpetuuſque vigor.
Fortius hac nihil eſt, nil fortunatius, & quod
Tam ſit fœcundum ſponte, feraxquè, ſuâ
Qui ſapit, hunc oculis veſtigat, mentequè ramum:
Nempe ſub hoc Virtus, ſorſque beata latet.
Auricomos niſi quis decerpſerit Arbore fœtus,
Elyſias miſer hic neſcit adire Domos.

Propter hanc infortunia patienter tolerantur, nec in melius vertenda fore ſpes interit; quemadmodum Arboribus ſublata per hyemem folia Ver reddit.

Arbo-

Arboribus frondes, quas horridus exuit Auſter, E
Ver rediens placido reſtituit Zephyro.

Franc. Vinthal. 1. Epigramm. 19. P. Cauſ. l. 10. ſymb. Polybiſt. n. 10.

Ilex eadem, non in Pedibus, ſed in Corde, inquè Animo reſidere Virtutem nos Hieroglyphicè docet proprio ramo pedibus Leoninis ſuppoſito, qui ramus hac grandi pollere dicitur facultate Leonem ipſum, alioqui fortiſſimum, atque magnanimum in torporem, & in pauidam quodammodò conſtitutionem impellendi; nam *Virtus in Arduis*, & *Laus in Excelſis*. Excelſa ergò, non infima, & multò minus proſtrata pro noſtrarum operationum obiecto ſumi debent; vndè illud Academicum ſymbolum Aquifolij Arboris, ad Iliceum genus relatæ, quod Academia Deſioſorum antè centum annos in Auitis meis Ædibus, fundata ſibi erexerat, cum literariâ hac Animâ ASPERITASQVE FVGIT. Hunc peregregium ſenſum importabat

Pier. Valer. Hierogl. l. 1. Conſt. Caſ. Agricult. l. 15. c. 1.

Magnum iter aſcendo, ſed dat mihi gloria vires:
Non iuuat ex facili lecta corona iugo.

Pſ. 147. Ouid. l. 1. de Ponto. Proper. l. 4. eleg. O. M.

Vitia propè terram, & minimè procul ab ipsâ frondeſcere monſtrat Ilex ſpinoſo folio, interius at propè verticē ſpinis exuta, aſperitatibuſq; carēs in ſublimè, vndè omnis vitioſus horror terræ maledictionem comitatur, ita vt arbor ipſa ſtudioſos ſic alloqui videatur F

Qui colis Aonium ſtudijs melioribus Agrum
Accede ad ſuperos, duraquè cuncta cadent.

Io. Bod. à Stapel. in comm. Theophraſt. l. 4. H. pl. c. 4. Auctor. Aduerſar. P. Pena, & M. Lobel.

Nullumq; faceſſat negotium hîc Arborem intrà Ilicis Hiſtoriā pro Ilice afferri, quæ cum non ſit Glandifera, ſed Baccifera proprijſſimè non ſit Ilex, vt doctiſſimus dubitauit Bodeus, & eruditiſſimi tenuerunt Aduerſariorum Scriptores; nam mihi ſat eſt illam belliſſimè referre Ilicem in ſui facie, atque folijs, & eò maximè, quià illam ad nullum peculiare genus Arborum relatam propriè video. Quidquid ſit; Academicorum finis, hîc clariſſimè apparet ex ipſarum Arborum longitudine adauctâ, quæ dum verſus Cœlum animosè protenditur perfectiones virtutum acquirit; idque cum ex natura rei accidat Ilici, craſſitiem vincere ignauiæ, aſperitatemque omnem ignorantiæ, atque vitiorum fugare, ſenſus ille Ouidianus eruditiſſimè verus apparebit,

Adde quod ingenuas didiciſſe fideliter Artes
Emollit mores, nec ſinit eſſe feros.

Vndè Academicum Ilicis Symbolū, Symbolicas Leges optimè implere perſpicitur. G
Stante etiam Ariſtotelicâ Doctrinâ à præclariſſimo noſtro Conciue Baldo explicita his verbis. *At certum eſt quod non ſolum Hominis, ſed etiam cæterorum viuentium propenſio eſt, vt promptius ſecundum longitudinem, quam ſecundum craſſitiem augeantur, quod in Arboribus* &c. *conſpicitur.*

Camillus Baldus in Phyſiogn. Ariſt. c. 7.



Quod

A Quod damna, quod cædes, & aduerſa quæcunque Animum minimè frangant Virtute ſuffultum, atq; animatum Ilex nos Hieroglyphicè docet, in cuius ramis duæ hinc indè infixæ appareant bipennes, in hunc ſenſum à Ioachimo Camerario ingenioſiſſimè erectum cum hoc ſuperpoſito verbali Schemate PER DAMNA, PER CÆDES, & ſequenti diſticho *Embl.25.*

Cladibus augeſcit Virtus animoſa: bipenni,
Sic Ilex vires tonſa ſubindè capit. *Horat. l.4. Ode 4.*

Cuius ſymboli fundamentum à Lyrico fuit erutum, dum ille Romanæ Fortitudinis exemplum extolleret hiſce carminibus.

Duris vt Ilex tonſa bipennibus
Nigra feraci frondis in Algido,
Per damna, per cædes ab ipſo
Ducit opes, animumquè ferro.

Id tamen intelligendum eſt extrà inteſtinos cædis exceſſus ad cor pertingentes; tunc enim præ nimiâ viſceris duritie ſequitur lethalis diffractio, cum læditur vitale centrum, in quo caſu Ilex ità vulnerata ſeditionis ciuilis ſymbolum efficitur, quod ab
B eruditiſſimo Alciato ſic fuit expreſſum

Duritie nimiâ quod ſeſe ruperit Ilex
Symbola ciuilis ſeditionis habet. *Alciat. emblem. 206.*

Politicamè contrà concordiam communis flexanimitas inducit; ideòque ſatius flecti quàm frangi emblematico pro conſilio proponebat ingenioſus Ducherius, vbi ſe flectentes Arbores diutius ſtare, quàm Ilicem illis reſiſtentem cecinit.

Cedere nonnunquam Magnatibus vtile multum eſt. *Lib.2.epig. 89.*
Cedere difficiles damnantè, morſuè manent.
Ventorum immenſis quæ flatibus obſtitit Ilex,
Frangitur, & magnis flatibus icta cadit.
Quæ non obſtiterat, ſed ſeſe inflexerat Arbor,
Magnis ventorum flatibus, illa manet.

Religionis tandem ſymbolum habita ſemper fuit Ilex, & ab antiquiſſimis vſque temporibus venerata; de quâ Plinius in hunc modum ſcripſit: *Vetuſtior autem Vrbe in Vaticano eſt Ilex, in quâ titulus literis æreis Hetruſcis Religione Arborem iam tunc dignam fuiſſe ſignificat*; quam Arborem ad veram ſymbolizandam Religionem noſtram catholicam in Æneis Vaticani Templi Apoſtolorum Principi dicati Valuis ſuſis expreſsã voluit Sanctiſſimus Eugenius IV. P.M. vt orthodoxę Fidei ęternũ ea ſtaret Hieroglyphicum. Cæterum ſi pretioſum Illicis Coccũ ſeorſim ab Arbore ſuâ capiatur, cum talis ſit, vt circà illum impoſturæ facilè ſtrui poſſint, ad Mercurium fraudolentum relatus non inconcinni valet Emblematis eſſe materia; Mercurius enim cum Galero frontem totam obtegente, penniſq; copioſis ad pedes, velociſſimi proptereà motus, cuius vigilem circà merces curam Gallus in propinquo denotet, ipſe Impoſtoris, atq; Mercatoris mendaciſſimi Symbolum egregiè componit;
C *Lib. 16.c. 44.*

Impiger extremos currit mercator ad Indos, *Horat. l.1. ep. 1.*
Laudat venales qui vult extrudere merces;

Ementes vt fallat ſpecioſis vtitur, & ementitis coloribus verborum, atq; realium infectionum; ſicq; pro Iliceo vero Cocco ſæpius dabit artificiatas aliquas ignobiles, infeliceſq; baccas; vndè iſtiuſmodi Mercurium Gilbertus Ducherius poetico pennicillo doctiſſimè depinxit talia loquentem. *Id. l.2. ep.2.*
D

Quod merces curem (poſtquam mihi ſyllaba quondam *Lib.1.epig. 97.*
Longa breuis facta eſt) Mercurius vocitor.
Sunt pedibus pennæ: quoniam Mercator ad Indos
Currit, & ignauas abycit vſque moras.
Pro ſceptro, virgam teneo: quià maxima Regna
Mercibus, & magna ſæpè parantur opes.
Eſt vigilans Gallus: quoniam Mercator ineptit,
Si ſperarit opes abſque labore graui.
Frons autem obtegitur: quia læti nube Galeri
Fucum impoſtorem mercibus addo malis.

Ea

Digitized by Google

Ea ſunt Ilicis Hieroglyphica, & Symbola, vt cum Epitheta ab his non diſſideant, ſed E
Plut. de E-duc. lib. illis nobiliſſimè concordent, quemadmodum Viri Boni, rectè morigerati non ſolùm, ſed amabiles eſſe debent, hinc tam hæc, quàm illa vtiliter, & coniunctim poterunt exponi.

EPITHETA.

Literarium hoc noſtrum Ilicetum intrantibus illud fortaſsè familiare dictu veniet
Lib. 4. Faſt. Ouidianum, quòd

Iam color vnus ineſt rebus, tenebriſquè teguntur —Omnia.

dum in illo *nigræ* tantum, *atreq;* propter vmbram Ilices, & eiſdem loca referta, vtpotè *obſcura, ſenticoſa, denſa,* & *horrida* commemorantur.

Ecl. 6. *Ilice ſub* NIGRA *pallentes ruminat herbas.*

cecinit Virgilius, & ——*nigrâ Ilice* —. OBSCVRA *nutat* SYLVA.

Seneca itidem pronunciauit ad cuius imitationem Franciſcus Bracciolinus eruditè F poſtmodum cecinit.

Vrbin. 2. 71 *Là sù beato, hor ſotto vn' Elce OSCVRA,*
Hor dentro vn' hermo, e ſolitario ſpeco
Solo co' ſuoi penſier talhora ei viue,
E penſa, e ſiede à le dolci ombre, e ſcriue.

Vmbras nanq; latè diffundere tam ardenter auent, vt vbi ramis ſpoliatæ fuerint, quaſi *nuditatis impatientes* illæ *facillimè, denſiſſimèq; repullulent,* vnde iuremeritò Lyricus Romanos aduerſis prælijs magis inualeſcere demonſtraturus, Ilicis huiuſmodi comparationem exhibuit.

Lib. 4. Car. Ode 4. DVRIS *vt Ilex* TONSA BIPENNIBVS
NIGRÆ *feraci* FRONDIS *in Algido, &c.*

Qui mons eſt in Agro Tuſculano XV. paſſuum millibus ab Vrbe diſtans; cuius Montis, illiuſq; Ilicum *nodoſarum* mentionem habuit & Antonius Franciſcus Raynerius in
Rayn. Rim. Son. 61. ſuis Rhythmis Italicis tali pacto.

O' ne l'Algido ſacro Elce NODOSA, G
Ch'empia mano col ferro intorno ſegni.

In 6. Conſ. Hon. paneg. Nil igitur mirum, quòd *opacas* dici videamus in Claudiano ſyluas ex Ilicibus conſtantes, *Ilice ſub* DENSA, *ſyluis arctatur* OPACIS.

Id. in Ruff. lib. 1. Nec non & ab ipſo *caligantis* ideò cognomine Pangæum Thraciæ Promontorium indigitari hoc pacto.

Mauors, nubifero ſeù tu procumbis in Hæmo,
Seù te cana gelu Rhodope, ſeù remige Medo
Sollicitatus Athos; ſeù CALIGANTIA *nigris*
Ilicibus PANGÆA *tenent, accingere mecum.*

Ioſ. Bapt. Poeſ. Melic. p. 1. pag. 2. Vnde melicus Poeta Ioſeph Baptiſta nobilem Muſam exercens, habuit
Non per trar dal Pangeo l'ELCI CRINITE.

Et hunc in ſenſum Iulius Ælius Crottus lepidiſſimus Poeta Cremonenſis.

Crottus Floraliorum 8. *Has inter Herbas Graminum virentium*
Ilex OPACA *quas procul cingit comâ.* H

Li. 5. Theb. Quæ opacitas nuſquam dari poteſt abſq; vmbroſitate. Idcireò Statius.
Quum piger VMBROSA *populatus in Ilice ſerpens.*

Hoc autem eo fieri credam, quia Arbor hæc eſt *alta, procera,* & *ramoſa,* vt Ouidius pariter, ac Claudianus, & Horatius ſcripſerunt.

Claud. Epithal. Hon. & Mar. *Tum quum per* ALTAS *impiger Ilices.*
Arctius, atquè Hederâ, PROCERA *adſtringitur Ilex.*
Hor. in Epo. *Garrula* RAMOSA *proſpexit ab Ilice Perdix.*

Oui. 8. Met. Et propterea contrà nimis ardentes Hyperionis radios opportunum habita tutamen,
Nemeſ. Ecl. 3. *radys imperuia ſolis* non malè diceretur, quandoquidem plures ex Nemeſiano.
Torrentem PATVLA *vitabant Ilice ſolem.*

Vnde propter ſuam hanc vaſtitatem, & celſitudinem *ſuperbiens* innueretur ab Equite

A te Io. Bapt. Marino tali metro. *L'Elce SVPERBA, e'l Platano ſublime*
Trabocca, e'l Faggio verde, e l'Olmo nero.

Hæc eadem illius denſitas, & altitudo fuit in re, quòd aliqui luctuoſam illam eſſe voluerint. *Lethiferam Taxum*; TRISTIQVE *ex Ilice frondes,* *Bartholinus.*
Alijq; ſæpius *obnoxiam fulminibus* propalauerint, vt Perſius. *Sat. 2.*
Ocyus Ilex —*Sulphure diſcutitur ſacro.*

Nec alia ſatior huiuſcè rei ſuppetit ratio, niſi fortaſſis id ſuccedat ex nimiâ Arboris iſtius in natiuis nemoribus crebritate. ---- *ſicubi nigrum*
Ilicibus CREBRIS *ſacrâ nemus accubet vmbrâ.* *Virg. 3. Georg.*

Quæ crebritas vlterius extendi poteſt ad *horridam* alterius iſtarum Arborum ſpecici *ſenticoſitatem*, cum teſtatum reliquerit Maro, quòd
Sylua fuit latè DVMIS, *atquè Ilice nigra*
HORRIDA. *Æn. 9.*

Confimatum ab Aloyſio Tanſillo canente. *In Poemate inſcr.* le Lagrime di S. Pietro, *cāt.* 8. *ſt.* 10.
Mirando quella NERA, & HORRIDA Elce.
B *La qual fu deſtinata ad eſſer forca*
Di carne così fiera, e così ſporca.

Vt confirmetur id, quòd habet Martialis lib. 6. nempè.
HIRSVTA *peperit rubicunda ſub Ilice coniux.*

Quod appoſitum huius Arboris Glandibus applicauit Ioſeph Baptiſta in D. Bapt. lib. 3. de paupere in Regis comparationem loquens.
Da l'Elce più CRINITA hà l'IRTE Ghiande
A ſatollar la fame.

Et Rufus Feſtus Auienus vbi ſic canebat.
Rurſum ſigna poli cum SPINIS *Ilicis* ATRÆ.

Sed his non oſtantibus quantò *feraciorem* ſeſe monſtrat hæc Arbos, quæ glandium pondere curuari traditur ab Ouidio.
Enodiſquè Abies, CVRVATAQVE GLANDIBVS *Ilex.* *l. 10. Met.*

Tantò magis *feralem* illam ego cognominare maluerim, nec forſan immeritò, dum &
C ad comburenda cadauera defunctorum requirebatur, & ex eâdem Principum ſepulcra tegebantur. Ecce Vatis Andini de vtroq; hoc aſſerto teſtimonium. Sic ille:
At Regina pyrâ penetrali in ſede ſub auras
Erectâ ingenti, tedis, atque Ilice SECTA. *Virg. Æn. 4.*

Et alibi —*fuit ingens Monte ſub alto* *Id. Æn. 11.*
Regis Dercenni terreno ex aggere buſtum
Antiqui Laurentis, OPACAQVE *Ilice tectum.*

Hac de causâ *ſanctum* dixit Ilicetum Martialis.
Et SANCTVM *Baladonis Ilicetum.*

A quibus aliena non videntur eſſe hæc alia duo appoſita, nempè CADENS, & CONTVMAX ex illo Publij Franciſci Modeſti clariſſimi Poetæ Ariminenſis carmine. *Publ. Frāc Modeſt. in Geneth. liac. Franc. Frācia R. fil.*
Quale cadens Ilex, quæ Germina tollit ad auras,
Nec collapſa perit, viridi ſed fronde reſurgit.

Quæ ſingula SVPERSTITIOSAM Ilicem declarant, cum maximè dicatur, quòd
Sapè ſiniſtra CAVA *prædixit ab Ilice Cornix.* *Virg. Ecl. 1.*

D Ad hæc accedit ſignum ab Amnis Tyberini Numine præmonſtratum Æneæ., vbi cōdenda foret Vrbs Albana, quod fuit Ilex *Littorea*, ſub quâ ſus alba catulos triginta candicantes peperiſſet.
Iamquè tibi (nè vana putes hæc fingere ſomnum)
LITTOREIS *ingens inuenta ſub Ilicibus ſus* *Id. Æn. 8.*
Triginta capitum fœtus enixa, iacebit *Æn. 3. 89.*
Alba ſolo recubans, albi circum vbera nati,
Hic locus Vrbis erit, &c.

Quæ carmina inuertens Annibal Carus, Italaq; faciens, *duras* has Arbores dixit.
E che gran porca più che neue bianca,
Con trenta figli ſotto vn' Elce DVRA
Giacer in ripa à vn fiume trouerai.

Digitized by Google

Rariſſima duo intereà, & ferè peregrina proponenda veniunt, & examinanda Ilicis E
Epitheta, quorum primum hoc Virgiliano carmine continetur.

Fortè ſub ARGVTA *conſiderat Ilice daphnis.*

Quod imitatus Franciſcus Bernius ſcriptum reliquit in luſibus Paſtoralibus.

Sederat argute Paſtor Melibœus ad vmbram —Ilicis.

Et præter hunc, nobilis Poeta Bononienſis Iulius Cupellinus, Gregorij XIII. & Franciſci Vrbinatum Ducis à Secretis mihi cognitus, Patriq; ac Patruo meis amiciſſimus,
In Poemate Manu. apud hh. quum in Quadripartito Muſis Triumpho fides de Fide pulſabat hunc in modum.

Nouit in Aſtreà, ceù Radix continet alta
Robur, & ARGVTA *naſcentes Ilice frondes,*
Qua ſi forte tepet, ſi caſu deficit vllo,
Tum facili ſlatu ventorum ſternitur Arbor,
Ad terramque ruunt concuſſa culmina Fagi.
Sicque Fides Hominum, &c.

Curioſum ſiquidem dubium eſt, ſed non tam facilis ſolutionis, quomodò ſcilicet Ilici competat hoc cognomen. Argutam alij fortaſſe credent Ilicem dici Metaphoricè, ſumendo nimirum continens, pro contento, quod fieret propter aues argutè ſuper illâ canentes, non propter eandem Arborem, quæ nullo modo canere poteſt, incapax, vt ſensus ſic & iſtius prærogatiuæ. F

Æn. 6. vt cum *—Ab VMBROSO ſimul Iliceto*
Daulias latè queritur; querelas
Conſonum circà nemus, & iocoſa —Reddit Imago.

Alij quoquè ſentire poſſent hoc epitheto deſignari Ilicem, ſub quâ Paſtor ille conſederat non ingentem fuiſſe, ſed exilem, breuem, & acutam, in quo ſenſu adiectiuum hoc ſumptum eſt alibi ab eodem Virgilio canente.

3. Georg. *Argutumquè caput, breuis Aluus, obeſaque terga.*

Sed hoc mihi ridiculum videretur; nam non foret credibile, quod Ilex huiuſmodi tunc electa fuiſſet, ſub quâ Daphnis primò, & Melibœus illuc ſecundò conuenerant, & ſub quâ Corydon, & Thyrſis debebant contendere verſibus: erant enim

Ecl. 7. *Et cantare pares, & reſpondere parati.* G

Neutram tamen hanc expoſitionem omnimodè damnabo, licèt mihi non plenè ſatisfacientem, illudquè ſubiungam pro ſupplemento, nempè quòd quadruplici grauiori de causâ dictum id eſſe poſſit. Aut enim directa fuit Poetæ mens ad Ilicem eandem, vt ab aurâ leniter concuſſam, vndè *Sibilantem* appellabat Hieronymus Amaltheus Opiterginus illo iambico

In Carm. *Non SIBILANTES blandientur Ilices,*

Var. Poet. à Ioan. Paul. Vbald. colle. pag. 58. Non enim de Ilice vehementi ventorum impetu *concuſſâ* (quòd facilè eſt, dum hæc Arbor eſt in Montibus frequens) loqui poterat; nam tunc nequit eſſe firma cantorum ſtatio', quippè quadrans inſtabilitatis hieroglyphicum: vndè luderetur ex Naugerio.

Andr. Nauger. luſ. 24.
Non ita CONCVSSÆ verſantur in Ilice frondes,
Cum grauis aduerſum verberat aura nemus.
Quàm facilè inſtabilem permutat fœmina mentem.
Vt velit, atquè eodem tempore nolit idem.

Georg. 2. Aut ad Ilicem Virgilius canebat, vt APIBVS GRATAM, ſtantibus ijs, quæ iam ipſe aliàs, & Claudianus poſtmodum cecinerunt. Ille H

— Nec non & Apes examina condunt
Corticibuſquè cauis, VITIOSÆQVE *Ilicis aluo.*

2. de. Rapt. Prof. Et iſte *Ilex* PLENA FAVIS, *venturi praſcia Laurus.*

Vt verum efficiatur aſſertum illud Naſonis prædicentis quòd

Lib. 1. Met. *Flauaquè de* VIRIDI *ſtillabunt Ilice mella,*

Illius veſtigia ſequente Taſſio, dum cecinit:

Quì non fallaci mai fiorir gl'Oliui,
E'l MEL, dicea, STILLAR DA L'ELCI CAVE.

Lib. 15. 36. Quod foret in causâ, vt propter Apum mellificantium (à quo deſiſtunt opere quando *ſonat* ICTA SECVRIBVS ILEX) ſuſurrum *canora* ſimul, & *reſonans* καπυρος, & propterea *arguta* dici promereretur hæc Arbor. Aut ſumendum eſt hoc adiectum

ar-

A *arguti* in ſenſu Metaphorico quidem, ſed ſignificante Paſtores illos ſub eâdem Arbore *Andr.Nau*
canorè, ſubtiliter, & ingenioſè, minimèq; contumelioſè, iuxtà Senecæ præceptum, *Luſu* 33.
poeticè diſceptaturos. Quid autem plura ſubijcimus, ſi nedum Arbos vnica, ſed nemus integrum aliàs *Argutum* appellatum fuit ab eodem Marone? *Virg.Ecl.8*

Mænalus, argutumquè nemus, Pinoſque loquentes
Semper habet. *Berard.Rot*

In quâ pariter ſignificatione Berardinus Rota eques, ac Poeta Neapolitanus inſignis *13.epigr.2.*
& ipſe ſcriptum reliquit ad Phœbum ſcribens:

Deſere ARGVTÆ *iuga lata ſyluæ.*

Aliud Ilicis appoſitum non vulgare explicandum eſt *coruſci*; cecinit enim hunc in modum noſter Maro.

Quantus Athos, aut quantus Eryx, aut ipſe CORVSCIS
Cum fremit Ilicibus, quantus gaudetquè niuali
Vertice ſe attollens pater Apenninus ad auras. *Æn.12.*

Licet in iſtorum carminũ trãslatione *ſtrepentes* interpretetur Hector Vtineus hoc pacto.
B

Quanto Ato la ſua cima eſtolle, e quanto
Erice ſoura l'Elci STREPITOSE,

Quâ dictione *coruſci* pro cognomento Arbori, de quâ fit ſermo, appoſita, nil aliud tantum vatem intellexiſſe (quando non ad folia propoſitæ Arboris infernè albicantia, ideoq; aliquo pacto ſplendentia reſpexerit) præterquam nitorem coloris coccinei, qui dependet à Cocco Arboris eiuſdem fructu præcipuo, ventorum vî, quæ ſæpè *frangit* TRE- *Hor. in*
MENTES *Ilices*, circummoto, ita vt cauſaliter ſaltem allata de cauſâ hic Ilex *coruſca* *Epod.*
dici meruerit. Verum enim verò quia permultis hæc Arbor gaudet prærogatiuis, varijs etiam alijs agnominibus non illepidè requiret appellitari. Hinc Iligneæ glandis feraciſſimi agri laudantur à Columella. Hinc Ilicis lignum apud Artifices *duritie viuaci* *Spinula E-*
nobiliſſimum cenſetur, quod & innuit Spinula canens. *log. de Por-*

Ecce ſiniſtra canit Cornix tibi ab Ilice DVRA. *tiâ 1.l.3.*

Quare ſub illorum manibus. *Lucian. l.*

Procumbunt Orni, NODOSA *impellitur Ilex* *13.*
C
——*& Pino longè* VIVACIOR *Ilex.* *Mant. Fa-*

Illi non ſemel *terminalis* dum. *ſtor.1.*

Hic viridem teneas FRONDENTI *ex Ilice metam* ——*Conſtituit.*

Terminalis corona laudis adiudicari poſſet, tanquam agrorum, limitum, atq; viarum *Æn.5.*
ligno coronatori, quo ſpectat illud Apulei: *Negant ſe vidiſſe qui fuerint, vllum ſaltem in finibus eius, aut lapidem vnctum, aut ramum coronatum.* Inter omnia verò quæ Ilici quadrant Epitheta, ſingulare eſt quod illi adiecis Legatus noſter, cum ad aureum *Si-* *Apolog.1.*
byllina Ilicis ramum alludens, *auriparam* nuncupauit, eo carmine.

Ab Styge quin reduces tutè pandentia greſſus *l.2.Embl.*
AVRIPARA *hac Arbor fulua metalla tulit.* *11.*

Et cum maximè conueniat Ilici à duritiè epitheton *duratei*, antonomaſticos quoq; *Arbor coronata* dicenda veniet, nam δοῦρον eſt lignum Græcè, è quâ materie Ilicis δόρυ, quæ *Plin. l.16.*
eſt haſta pulcherrima, fortis, & læuigata componitur, dicta ob id non ingrata, & maxi- *c.44.*
mè fida. Sed quomodò rebus haud ingratis ſit fidendum ſermo ſubſequens de Fabulis, & Superſtitionibus circà noſtram Ilicis Arborem docebit.
D

FABVLÆ, ET SVPERSTITIONES.

OMni loco naſci poſſe Virtutem Seneca rationabiliter admodum ſentiebat; nam *Ep.67.*
cum Fabulæ, & fictiones vmbram veritatis adornent, ipſa veritas, etſi perſonata, placebit, immo cum deteſtanda quoq; ſcire, & noſſe ſæpè ſit vtiliſſimum, non erunt propterea Fabulæ contemnendæ, nec inuoluendæ ſilentio, quibus prauas quidem infidelium conſuetudines, atq; falſas reijcimus opiniones; ſic enim vera agendi norma à contrario ſenſu iudicatur, veruſq; Dei cultus firmitatem ſapientiſſime recipit. Andini Vatis carmine fingitur Æneas Sibyllinis obtemperans monitis Ramum ex Ilice *Virg. Æn.*
aureum excerpſiſſe, quo ad inferos nõ dicam innoxiè, ſed certa, & facillima via deſcen- *lib.6.*

dereponſſet, quià pondus auri ad Ditem, dirumq; Plutonem facillimè fertur. E

Accipe quæ peragenda prius: latet Arbore opacâ
Aureus & folijs, & lento vimine Ramus,
Iunoni infernæ dictus ſacer: hunc tegit omnis
Lucus, & obſcuris claudunt conuallibus vmbræ;
Sed non antè datur Telluris operta ſubire,
Auricomos quàm quis decerpſerit Arbore fœtus, &c.
Diſcolor vnde auri per ramos aura refulſit,
Quale ſolet ſyluis brumali frigore viſcum
Fronde virêre nouâ, quod non ſua ſeminat Arbos:
Et croceo fœtu teretes circundare truncos.
Talis erat ſpecies auri frondentis opacâ
ILICE, &c.

Norunt ſapientes, quod qui cæci ſunt magis proficiunt in tenebris, quàm ſub ipſa lu-
Ariſt. de Somno, & Vig. ce, quia Virtus interior ab ijſdem tenebris magis roboratur, & intelligentiæ lux inter F
illas effulget ad omnes ſpeculationes ſubeundas. Lucum quidem abſq; luce habebat
Antiquitas Plutoni ſuperſtitiosè ſacrum ſuprà Megaram, ſecto Lapide incluſum, referē-
S. Aug. l. 10. in Geneſ. te Pauſania, vbi pulcherrimæ vire bant Ilices ſuperſtitione pleniſſimæ, quæ horrorem
apud illos religioſum nobis debent memorare omninò deſpiciendum. Refert Ælianus
In Corinthiacis. impium quendam, & belluinum Græcorum morem circà ſepulcrales Ilices intactas
relinquendas, immo pluſquam beſtialem, & efferam legem, qua vetabatur ſub pœna
Lib. 5. c. 16. mortis, ne quis propè ſepulcra, vel minimam Ilicem excideret. Id certè dicendum eſt
Plutonicum fuiſſe inuentum, quia Vmbras huiuſmodi lædere nil aliud erat, quàm in-
fidelitatem violare, & Vmbras mortis lethiferas perpetuò vellere; huc q; fortè ſpectare
Li. 4. epigr. 62. poteſt ille Martialis verſus, *Et ſanctum Baladonis ILICETVM,*
quo locus ſacer, ferroq; ſuperſtitiosè inuiolatus innuitur. Permittebatur tamen, & re-
ligioſum quoq; credebatur Ilicum, vt & aliarum Arborũ conſimilium corticibus Deo-
rum, ac Nympharum nomina incidere. Hinc Menalcas apud Boiardum cum Litanore
colloquens, ſiluas ſuorum amorum teſtes, Iliceſq; ſæpius amaſiæ nomine ſignatas me-
morat hunc in modum. G

Boiard. Ecl. 6.

Poſtquam nulla meum pietas miſerata dolorem
Subuenit, extremo frondentes carmine ſiluas
Alloquar: ha nullos ſolita contemnere queſtus.
Scitis enim Quercus, celſoque cacumine Fagi,
Fraxineumq́; Nemus, VIRIDANTISQ; ILICIS *Arbor:*
Scitis enim quales gemitus, quæ carmina fundam,
Quàmque libens repetam ſignatum in cortice nomen.

Sed Ilices alloquens miſer non poterat niſi ab Echo reſponſa reportare. Ab Echo
inquam, quæ pro Ilicibus vocem reddere debuiſſet, dum has illi gratas infert apud Nau-
gerium Acon, qui Lucum Iliceum eidem conſtituere parat, dum in hæc vocalem allo-
quens Nympham deſcribitur.

Andr. Nauger. luſu 19.

Candida Nympha olim, & Pani dilecta Lycæo,
Crinibus, & culto conſpicienda ſinu.
Nunc vox, flebilibus quæ ſemper mæſta querelis
Deſertos ſcopulos, deuiaque antra colis: H
Salue Echo officioſa: tibi ſub rupe cauatâ
Ipſe ego lanigeri ductor Acon pecoris
Conſtituam vmbroſum FRONDENTI ex ILICE Lucum,
Molliaq́; ex Hederâ ſerta virente feram.

Sic & illas in ſerta quæſitas coronantes ab Nymphis protegi & credebant, & preca-
bantur. Inde culta Benedicti Accolti Muſa, hæc nobis obſeruanda canebat.

l. 1. epigr. 3.

Quod viridi hac olim proſtratus in ILICIS vmbrâ,
Audaci Reges mulſerit ore Lycon.
Spargit humum folijs, & ramis Arboris altæ
Suſpendit purâ florida ſerta manu.
Vos vmbram æterno Nymphæ celebretis honore,
Et veſtro ſemper munere tuta ſiet.

Sed

Digitized by Google

A Sed Iligneâ quacunq; ſeriò deteſtatâ impietate, Iligneos Vſus in Varijs acceptiſſimos, inculpatoſque videamus.

VSVS IN VARIIS.

RVſticos magis, an Ciuiles dignata ſit vſus Ilex, quæ validos, æque ac nitidos
vult materiarios, ambigeret quoq; Mercurius apud Plautum ſupparaſitans *In Amphi-*
Sic coudignum qual'eſt, qoi dono datu'ſt. *truone.*
Ilignei ligni pulcherrimos capulos, ſcipiones, & abaculos expetunt quidem nobiles viri,
ſed montanorum hominum luxurioſa nimis Ruſticitas materiem illam Ciuibus dene-
gat, laborioſam illius ponderis ad Vrbem perhorreſcentes fortaſſe lationem. Hoc certè
vacat omni dubio, vt notatum reliquit Plinius, prætenues in laminas Ilicem ſecari com- *Plin. l. 16.*
modiſſimè poſſe minutiora ad opera perficienda in cuius Arboris materie ponderoſâ, *c. 43.*
ſolidâ, læuigabiliq; colorem, atq; ſecuritatem idem probauit in inſtrumentis illis præci-
B puè, quæ in volutatione quadam minimè læſiuam patiútur attritionem, quemadmodum
Rotarum ſunt Axes, in quibus durities, & lenitas amiciſſimè iungi debent. Cato propte- *Cato c. 18.*
reà Vectes Iligneos Aquifolios fieri, Subſcudeſq; Ilignеas Punicanis coagmentis Tor-
cularijs eſſe adindendas iubebat; hæc enim retinacula ſecuricularum forma, quibus duo *Budæus*
Tigna irremiſſibiliter vniuntur fortiſſima ſunt. Hinc Architectorum Coryphæus ſecuri- *Vitruu. Ar-*
clatos huiuſmodi figuræ tutiſſimos cardines vocabat. Auctores alij non contemnendi *chit. lib. 10.*
manubria Ruſtica ex Ilice fabrefacta ad cœlum vſque laudibus efferebant. Proditum *c. 10.*
quoq; eſt Vaginas terebris ex Ilice vtiliſſimè fieri, necnon malleos maiores Iligneos Bi- *Hygin.*
paliorum, Sarculorumq; ſupellectiles inter Geoponicas pretioſiores numerari. Vrba- *Collumella*
nis, æquè ac Ruralibus inſtrumentis viſus eſt fauere Theophraſtus, dum Plauſtrorum *l. 7.*
Axes, & Vertices non minus quàm Lyrarum, & Pſalteriorum capita, & coſtas ex Ilice *Lib. 5. de H.*
feliciter conſtrui oſtendit. Apud Pollucem ſcabella leguntur Ilignea, & Lecticæ ex eo- *pl. c. 8.*
dem ligno fabrefactæ. Apud Terentium quoque lectuli, quibus ineſſent Pedes Ilignei *Symph. H. l.*
faciendi dabantur. Aqualiculos, bibitoriaq; canalia gregibus parabant Ruſtici anti- *18. c. 7.*
C quiores, vt eſt apud Virgilium. *In Adelph.*
— aut alta greges ad ſtagna iubeto *Georg. l. 3*
Currentem Ilignis potare canalibus vndam.
E contrà Nobiliores Gymnaſticis ſuis in ludis, & exercitationibus prophylacticè inſti-
tutis, vt ſunt Troci Thalamorum, vel loci aperti in quibus rotationes, & curſus inter-
cedunt, vt ille, qui vulgo dicitur *il Pallamaglio*, vbi mallei bicipites ferrati etiam haſtis
infixi bicubitis, vel tricubitis ad ligneas pilas violenter impellendas, trudendaſq; exi-
guntur, iligneam materiam expoſcunt. Artifices illi, qui nobilibus inſeruiunt maiores
extruendo Machinas, atq; Palatia, quemadmodum ſunt fabri murarij excellentiores,
ſuis nunquam deſtituuntur Redemptorijs Quincupedalibus, quibus parietes dimetian- Hodie dici-
tur, vnde illis ad latus, velut enſe armati pendentibus incedunt, eoſq; deſcriptos in hunc tur *Paſſo*,
modum à Martialis Muſa inuenimus. pro paſſus menſura.
Puncta notis Ilex, & acutâ Cuſpide clauſa
Sæpè redemptoris prodere furta ſolet. *l. 14. epgr.*
Inſtrumentum huiuſmodi ex Ilice factum, varièq; exornatum, in omnibus ferè con- *ep. 82.*
D tractibus, qui emptionis generali nomine indigitabantur, neceſſarium videbatur in ope-
ribus redemptorijs, ad præcauendas, vel corrigendas operariorũ fallacias, ne aliquid de *L. veteres*
materiâ à mercenarijs ſurripi poſſet, & vt illis quoq; debita, & proportionata merces *ff. de Act.*
ſolueretur. Redemptorum autem ſimpliciter nomine, ſecundum Feſtum, intelligi debe- *Empt. vẽd.*
bant hi, qui quum ad faciendum, aut præbendum quid conduxerant, illudq; effecerant,
& tum demum pecunias accipiebant; nam emere antiquitus, & accipere idem ſignifica-
bat, vnde Plautus *Abemito veſtem*. Redemptor itaq; erat operum mercedis exactor, vt
Redemptor ſtatuæ, cui hæc locata erat facienda, pecunias ſibi debitas redimens. Sic Re-
demptor Ædium, Templorum, Palatiorum, &c. cui locata hæc erant iuxtà conuentas *Ruell. de*
menſuras, modoſq; indictos ædificanda, cubitorum nempè, digitorum, palmorum, pe- *nat. ſt. l. ſ.*
dum, &c. Sed ſi maſcula defecerit Ilex ad hæc omnia norunt carpentarij, vel materiarij, *23. n. 12.*
quicunq; ſubſtituere fœminam, ex quâ fieri poſſunt vtiliter *Iligneæ trabes*, vt apud La- *Stat. l. 6.*
Syluæ.

Digitized by Google

cædemonios mos erat in Elide. Inter Ilices porrò fortuita Ruſtici, & ſpontina pro Apibus Aluearia ob cauitates ingentes ab hiſce Arboribus conceptas ſæpiſſimè inuenere. E Cariſſimum prætereà Iligneum Carbonem Hetruſcis fuiſſe docet Matthiolus; non modò quià diù foueat ignem, ſed etiam quià, vt affirmant experti, vapore caput minimè tentare ſoleat. Ex Cocci tandem tinctorij ab Ilice ſuppeditati fęce, ſciendum eſt, parari quoddam (neſcio an extractum dicendum chymicum, vel ſimplex aliquod terrenarum ſubtiliorum partium concretum) compoſitum, quod Lacha pigmentaria pro pictoribus vocatur, idq; compoſitum aliud eſſe à Lacha Arabum, quæ Cancamum à Græcis dicitur, necnon à Lacha factitia ex ligno rubro Braſiliano, vulgò *verzino*, non parum diſcrepare noſcitur. Simplicis tamen Tinctura Cocci fulloniæ Artis Magiſtris nota eſt, atq; perſpecta, quæ ſericeis, ac laneis non æquè inducitur pannis, quod Artificium induſtrios quàm maximè, atq; ingenioſos requirit Artifices, quamuis antiquitus exerceretur magis à fœminis, quàm à Viris, vtpotè accuratioribus & majori patientia præditis. Hinc apud Poetas Veritatem, licet variè coloratam, legimus,

D. Vincent. Rener. Oliuet. ī poem. expugnat. Hieruſ. l. 2.

—quos Nympha iubis, zonâque rubenti
Ornarat formoſa parens, & purpura circum F
Ibat Hamadryadum manibus vigilata ſororum.

At quoniam vſus Medicus præcipuus inter alios, atq; ſpeciali nota dignus ſemper eſt habendus, Hinc Vires Ilignææ Medicinales exponendæ ſunt.

VIRES IN MEDICINA.

Li. 1. c. 121

LOngè abſit ab Ilice Medicamentarius iners, & prauus; Remediorum ſolers, & bonus Faber pręſtò ſit, ſciatq; ſummas Ilicis partes nõ parũ in Medicina valere, cum eius Glandes, teſte Dioſcoride, viribus antecellant Quernas. Folia quoq; huiuſce Arboris egregijs pollere viribus credantur, nam tuſa, & bene contrita tumoribus proſunt œdematoſis, imbecilleſq; membrorum quorumcunq; roborant partes; refrigerandi, & reprimendi facultate præditæ, ad idemq; valet Coccus illius (qui eſt quædam, nobiliſſima tamen, Gallula) & valentius, nam vulneribus, ac pręciſis neruis vtiliſſimè illinitur, tanquam adſtrictoriæ virtutis temperatiſſimæ, daturq; mulieribus bibendus in pollinem cum vino, vel ouo ſorbili ad vires collapſas inſtaurandas, fœtuſq; retentionem moliendam; immò idem in confectione Alchermes dicta ad cordis palpitationem, triſtitiam mentis, & alienationem, ſyncopemq; valet, vt in Antidotario noſtro Bonon. nouiſs. liquet, cuius hæc eſt deſcriptio. ℞ folliculorum Serici, è quibus extracti, G non enati ſint vermes minutim inciſorum lib. 1. macerentur per horas xxiv. in lib. v. aquæ bugloſſæ deſtillatæ in vitro, in qua infuſæ ſint, & parum etiam ferbuerint vnc. iv. granorum chermes opt. lento igne, quibus ebullitis, & ſerico probe tincto, hoc extrahatur, & exprimatur, mox infund. ſacchari albiſſimi lib. 1. & ſ. & dr. vi. & ad mellis craſſitię, coque, amoue ab igne, & miſce Ambrę griſeę crudę ſynceræ minutatim cõciſæ dr. ij. qua liquata inijce pulueres hoſce, videlicet ligni Aloes, cinnamomi ana dr. vj. lapidis lazuli loti, & præparati, margaritarum albarum ana dr. ij. foliorum auri dr. i. moſci boni ſcr. 1. miſ. Doſis eius à dr. 1. & ſ. ad dr. iij. quæ vſq; ad 4. annos benè cuſtodita ſeruari poteſt. Nec eſt mirum tanti fieri Confectionem hanc, quia Granum tinctorium, quod Ilex producit, adſtringendi vim efficacem quidem, ſed delicatam, &, vt ita dixerim, nobilem obtinet, cui nonnulla, iuxtà Galeni obſeruationem, amaritudo adiungitur mode- H ratiſſima, idemq; citrà morſum, & acrimoniam reſiccat: proinde, inquit Plinius, ad ingentia vulnera conuenit, & ad neruorum læſiones impoſitum, alij cum aceto, àlij cum oxymelite eundem terunt. Aduerſus ſuperfluentes menſes à recentioribus idem commendatur, & exhibetur, ipſumq; mulieribus abortientibus cum Thuris polline, vel maſtiches exhibent in potu, vel etiam in ouo ſorbili, quibus familiariſſimum eſt iam redditum ad prophylacticã ipſum Medicamentum. Aquifolij verò vires in medicina paucis hiſce reſtrinxit verſibus Caſtor Durantes. – *Mollit Aquifolij Radix, itidemq́ reſoluit Diſcutit, articulos luxatos adiuuat; oſſa – Glutinat effracta, atq́ arcendis muribus eius Suſpendas virides frondes, & ſtamina circum – Queis ſalſæ pendent carnes.*

Pag. 13 de Electuar.

Dodon. hiſt. ſtirp. f. 328

In Herbar. lit. Aqu.

Sed iam præſtat Suber in his chartis extendere, vt modico ſaltem ibi natet excurſu, calamum ergo nunc ſubeat Arbor corticoſa, quæ ſi edulis nequaquam, vt aliæ, vtilis tamen quàm maximè deprehenditur.

VLYSIS

VLYSSIS ALDROVANDI
PATRITII BONONIENSIS
DENDROLOGIÆ,
Libri Primi, Tractatus Secundi
CAPVT V.
DE SVBERE.

FORMA DESCRIPTIO.

SVBERIS Arbor, quam Glandiferarum quintam facimus, Ilici tam folijs, quàm fructu valde ſimilis haberi poteſt, cui tamen cedit in Comâ, quam non ità feliciter habet perpetuò virentem, ſicuti quo ad magnitudinem illa inter ſupremam, & infimam Ilicis ſtatutam reſidet. Craſſiſſimo veſtitur corticc carnoſo, & ſub ipſo etiam virore leuiſſimo, qui ſimplex non eſt. *Theoph.l.1. H.pl.c.8.* Corticoſum dicimus Suber, quià cortex pars eius corporis extimior ampla eſt, & carnoſa, minimè autem neruea, nec membranacea, exquo fit, vt in omnes dimenſiones æquè ſit ſectilis, & ad plures faciat vſus; & quià cortex tam craſſus vitalitate quadam propriâ, quæ Arboris non eſt, potitur, dici reſpectu Arboris poteſt non vitalis, & præter ſubiecti Arborei corruptionem ſeparabilis, qui ſtigmata illa non relinquit curatione, vt in alijs accidit Arboribus indigentia, vel linitionis lutulentæ, vel ſtramentitiorum ſubligaculorum appoſitionis. Duplex eſt Suberis Arbor, altera eſt anguſtifolia non ſerrata, altera eſt latifolia, & huius quædam eſt folio
D decidua, alia vero perpetuifolia. Suberis eandem Arborem magnitudine mediocrem notauit Rembertus Dodoneus, illamq; Ilici ſimilem fecit, caudice tamen craſſiore ὀλιγόκλαδος, ſiuè paucorum ramorum, folioq; plerumq; maiore, latiore, rotundioreq, per margines inciſo, & aculeato quoq; & longiore, acuminatioreq; aliquando. *Pempt. 6. l.3.c.6.* Corticẽ item craſſo, admodum ſcabro, rimoſo, ſponte dehiſcente, ac in fragmenta ſeſe ſeparante, quæ niſì tempeſtiuè detrahantur alteri ſubnaſcenti cortici cedunt, qui ſublato vetere tunc veluti colore aliquo oblitus inſigniter rubet. Glandem habet calice maiorẽ, hiſpido, aſpero, magis echinato adſtringente, & Ilignâ multò ingratiore, & illâ vno in loco maiori, in alio autem minori. Suber autem in ſpecie anguſtifolium, ſerratum eſt folijs virens lòngioribus, minuſq; crenatis, glandemq; minorem, cupulâ exterius pungente aſperâ, ſcabrâ, gerens, illudq; copioſè naſcitur ad Apennini radices, & in Agri Anconenſis collibus, Subere non minus abundante, quàm Sparta, & Elis Græcorũ. Suber la-

tifolium folio deciduo Ilici quidem valdè ſimile eſt, ſed paulò maiori, caudice duobus I
Bauh. in H. Vniu. pl. vol. 1. l. 4. cap. 3. digitis rimoſo, craſſoq; conteſtum; Glande maiore ſub maturitatem nigricante ſcatens, cui longior, & obtuſior eſt cuſpis, quàm in Ilignâ, cum calice magis hiſpido, & per oras molliter echinato, & breuiſſimo plerumq; petiolo; illius rami nonnunquam gerunt lignoſa quædam cinerei coloris tubercula ſtrictiſſimè adhærentia, itaut abſq; fractione minimè poſſint auelli. Suber iſtud latifolium deciduis folijs pro patriâ recognoſcit Aquitaniã, & montes Pyreneos, ac in Hiſpaniâ Caſtellæ nouæ quamplura loca, Bæticæq; præſertim circà *el Puerto de Mirabel*, totamq; Luſitaniam, & in Italiâ Romanum Agrum, lato folio, ſerrato, & aſperiuſculo, atq; Piſanum folio longiore, & acuminatiore.
Cluſius Latifolium autem perpetuò virens Suber creſcens conſpicitur circà Populoniam non longè à Plumbini Ciuitate ſitam, quæ Regio Feudo liberè ſpectat ad Excellentiſſimum Principem, & Ducem Nicolaum Ludouiſium Patritium, & Senatorem Bononienſem longè nobiliſſimum, non longe à quâ Ciuitate eſt Suderetum oppidum, quaſi Suberetum, vulgò *Sovereto* à Subere inter Maſſam, & idem Plumbinum. Theophraſtus Suberis corticem ex humore, & carne conſtare ait. Sed quià in omnem dimenſionem facilè frangitur illa caro, dicenda eſt non quidem venis deſtitui, cum nutriatur, ſed fibris, F
Lib. 1. de H. pl. c. 8. neruis, tendinibuſque carere, propter inconſpicuam etterogeneitatem. In huius tamen corticis (qui ſpeculationem præcipuam ad ſe trahit) conſtitutione miram naturæ ſolertiam licet admirari, quæ Arborem ad decorticationem natam deduplici, immo etiam triplici prouiderit veſte, nè, vna abiectâ, hoc eſt primâ exteriori, ipſa nuda relinqueretur, quin immo nouam intus ſubſtruxit tunicam, dum exterior vetus quodammodo appropinquat detectioni, vndè tres cortices à ſcrutatoribus magis accuratis obſeruantur in eadem Arbore. Primus extimior eſt percraſſus, qui Vaſorum ferè omnium Artificialium, & Oeconomicorum obturamentis deſtinatur, & ex eo fiunt Alucaria. Secundus crepidas munit, & hyberna calceamenta ſubſtruit. Tertius eſt ſubtilis, & admodum delicatus, ex quo fiunt Pateræ, in quibus hectici vtiliſſimè bibunt. Hæc Arbor cortice in orbem detracto iuuatur, cum cæteræ circunciſæ necentur; & tantum abeſt quod lædatur à tali expoliatione, quòd potius contrarium euenit, nam nimis craſſeſcens ille cortex relictus Arborem perſtringere, & ſtrangulare facillimè poteſt. Ad Suberis naturam proximè accedere videntur nonnullæ Arbores, quæ G
vel mixtam videntur præſeferre conſtitutionem, atq; figuram, vel in aliquibus eſſentialibus partibus communicare cernuntur, vt Phellodrys Suberiquercus ex Cephaloniâ, & Suber molle Virgilij, quorum hic damus icones; & quemadmodum eſſet Suber
De Nat. Stirp. lib. 1. cap. 135. humile Ruellij, quod ait in Hiſpaniâ reperiri folio Ilicis aculeato, triſti glande, cortice præcraſſo, & multis inanitatibus fiſtuloſo. Crederem quoq; humile aliud Suber fuiſſe illud, quod Virgilius ſimul cum lentis geniſtis numerauit. Eiuſdem cenſus ſunt Suberis exotici plures ſpecies à Ionſtono recenſitæ. Prima eſt Arbor *Incaie* Malopunico ſimilis,
Lib. 4. c. 3. ſed frondoſior, cortice odoris caryophyllei, cinnamomum verò ſapore referente cum aliquâ amaritie, & quotannis abſq; iacturâ Glandium ſeparabili. Secunda Arbor *Candu* procera, cortice candicante, & caudice Fungoſo, & Subere leuiore prædita, cuius leuitas tanta eſt, vt grauiſſima quæque, etiam ſuprà mille librarum pondo vnius caudicis opè è mari extrahantur. Tertia *Memba* Arbor Congana lignum habet leuiſſimum inſtar Suberis, quo cymbæ in illis regionibus parantur. Quarta Lignum eſt Braſilianum fomitis vicem præbens, cuius cortex externè fuſcus, internè flaueſcens fugum æmulatur, aut Suber læuigatum. Quinta Lignum Iauanenſe Fungoſum dat, adeò leue vt nonniſi H
Sambuci medulla videatur candida, cui cortex ſuperinductus eſt admodum tenuis, & membranaceus cinerei coloris. Formâ, & Deſcriptione rei præhabitâ digniores inſtitui poterunt Denominationes, quæ à nobiliore compoſiti parte ritè ſumuntur. Non male ergò ſubſequentur Suberina Nomina, & Etymon.
Ariſtot. Polit. 8.

Suber

Digitized by Google

Suber Molle Virgilij, relatum ad ſylueſtre magis.



Diſtinctioni huic Mollis, & Durioris Suberis anſam fortè dedere duo Virgilij carmina, alterum lib. 7. Æn. de tegmine capitum Subereo.

Tegmina queis capitum raptus de Subere cortex, —Aurataq́ micant peltæ, &c.

Alterum lib. 2. Æn. de Armariâ Thecâ.

—libro, & ſylueſtri Subere clauſam, —Implicat, &c.

Phe-

Phellodrys Suberiquercus ex Cephaloniâ Aldrou.



NO-

Digitized by Google

A

NOMINA, ETYMON,
Denominata.

SVber Arbor Corticoſa δενδρόφλοιον à Græcis dicitur,& ſecundum Latinos à Suberuendo, quia illius cortex ſecundum partes extrahi, vel è caudice inferiori ſubtrahi debeat, & iuxtà hunc ſenſum non videtur multum diſcrepare à fonte Græco huiuſmodi nomen Suberis. Nam Græcum σύφαρ, quod,teſte Suidâ Τὸ δέρμα ſignificat,ideſt corium,& pellem, Suberi ſuppar, ſeù ferè par in homonymiâ deprehenditur. Idem Suberis nomen ex doctiſſimorum aliquot virorum ſententiâ latinè deducitur ab incrementis,& ab eo etiam, quod mergi nequeat, & quod rubeat. Græcè vocatur hæc Arbos Ἴψος quod ſemper altum petat, & φελλὸς à leuitate, vnde φελλῖναι apud Heſychium,ideſt *Leuis in modum Suberis*. Hinc *Phelletes* Aſtarti Tyriorum Regis filius non pondere leuis,ſed ambitione nomen traxit; quia cum patre poſt XII. Regni annum defuncto, maiorem natu fratrem Aſtarimum, ad Imperium, quod per vndecim annos tenuit, euectum regnandi cupiditate occidiſſet, & ipſe ab Ithobalo Aſtarte Sacerdote, vt ſibi thronum vendicaret, poſt octauum ſui regni menſem occiſus eſt, anno Mundi 3018. Sic pariter à leuitate Suberis Etymon duxit ille, qui *Suber* inuersè legens *rebus* omnibus illud ſupernatare merito cecinit his Iambicis,

Iul.Cæſ.Scalig.in Theophr. — B — *Th. V. H. Tom. 5. M. p. 58. b.* — *Laur.Lega. in epigr.*

REBVS *ſuperſtat omnibus* SVBER *leue*.
Ex REBVS *ideò* SVBER *inuersè lego*,

Gallis *liege*, Hiſpanis *Alcornoque*, Germanis *Pantoffelholtz*, & hinc (niſi me retraheret πάντως, & φελλὸς, quod *omninò*, eſt *subereum* denotat) denominata credidiſſem Sandalia Suberina apud nos Bonon. vulgò *Pantoffole*, quaſi nomen hoc fortaſſe foret vna ex antiquiſſimis Gallorum Boiorum reliquijs, à quibus & ipſa Ciuitas integra nomen accepit. Itali verò vocant hanc Arborem *Souero*, & *Sugaro*, vnde familia *Suberea*, ſiuè vt vulgò dicitur *Sogara* dicta eſt, ex quâ celeberrimus Bartholomæus SOVERVS in Caſtello Corberiæ apud Friburgenſes natus, florentiſſimâ eruditionis varietate memorandus ſcriptum reliquit *de Recti, & Curui proportione*. Quià ſurſum vere petat ob magnam leuitatem, hinc prouerbium illud originem traxit *Subere leuior*. φελλοῦ κουφότερος, & in illos dirigitur, qui ſunt inconſtantes, leuiſq; ſententiæ,&,vt vulgariter dicitur, *facilis leuatura*. Suberis quoq; nomen participabile fuit *Subarÿs* populis Regionem Samelandiam, quæ pars Boruſſiæ eſt, incolentibus à copia potius harum Arborum, quàm à proprietate aliqua Suberina, quemadmodum leuitas, & iactantia, &c. Et non aliter vocatus fuit à Suberibus copioſis φελλεῖς. Atticæ locus ſalebroſus, teſte Suida,& Oppidum in Hetruria *Suberetum* vulgò *Sugheretum*, ſeù *Sughiero*, vel *Soureto*, vbi natatoribus, & piſcatoribus inſtrumenta eorum exercitij pararent,quò ſpectare poteſt illud Sidonij. *Vt ſtataria retia Suberinis corticibus extendat*. Suberinis at nominibus Prouerbia, & Symbola adiungere non aliud eſt,quàm illis literarium pondus addere, ipſamq; Dendrologicam Suberis Tractationem nobilitare.

Ruell.l.1.de nat.ſtirp.c. 135. — *Creſcent.in Agric.* — C — *Leand.Alb. in deſcript. It.*

D

PROVERBIA, SYMBOLA,
& Emblemata.

MVlieribus, atq; Pueris leuioris, vtpotè ſententiæ Adagia illa duo aptari perquam bellè poſſunt φελλοῦ κουφότερος, nempe SVBERE LEVIOR, & GALLA LEVIOR, nam in eundem prorſus diriguntur finem, vt ſint tanquam Scommata inconſtantiſſimi Ingenij, & facillimæ, vt vulgò dicitur, Leuaturæ. Sed hîc poſſet Quæſtiuncula quædam excitari, leuiſſimi quidem ponderis,verum curioſitatis non exiguæ, num ſcilicet Suberi aptetur magis, vel Gallæ Prouerbium ſupraſcriptum leuitatis, cum ambæ hæ res ſummum leuitatis gradum videantur attingere. Pro Galla ſtare videtur verbum illud antiquum latinum *Gallare*, quod eſt furioſè moueri, & verbum

Terentius in Hecyrâ Act.3.ſc.1. — *Monoſ.l.6. num 65.*

Ita-

Varro in Italicum *Galleggiare*, quod ſignificat aquis ſupernatare. Suberi autem leuitatis prima- E
Eumen. tum concedere nititur illa vis valdè potens, qua nulli ſubeſſe vult rei, ſed omnibus ſu-
Dantes in perſtare, vndè grauia, & ônerosa pondera immerſabile aquis ſuſtinere deprehenditur
Purgat.cap. Suber; pro determinatione dicatur Prouerbium SVBERE LEVIOR credulo melius
10. & Inf. accommodari, & aliud LEVIOR GALLA variabili magis dirigi. Aquarum porrò
c. 21. ſupèrficies tacta quidem à Subere, ſed minimè penetrata Prouerbio illi dedit originem,
Creſcent. quo aliquem indigitamus, parum de rebus intelligentem, ſeù negotia quæcunq; cum
Agric. illo pertractata ſuperficietenus tantum noſcentem, dum dicimus NON PESCA AL FONDO, quaſi quod ſit ſimplex Subereus cortex cæterorum leniſſimus δενδρόφλοιον, de quo Lyricus inter Odas, & Satyras cecinit.

Li. 3. ode 9. *Quamquam ſydere pulchrior*
Ille eſt, tu leuior cortice, &c.

Li. 1. Sat. 4. *—— Simul ac durauerit ætas*
Membra, animumq; tuum, nabis ſine cortice, &c.

Ille namq; cortex, nempè Suberinus, eſt ἀβάπτιστος, ideſt IMMERSABILIS VNDIS. Et hinc habuit quo ad *Baptiſta* Nomen eleganter alluderet eruditus noſter Legatus, F cum in *Encomiaſticâ* ſua Poetarum *Bibliothecâ* de Ioſepho Baptiſta Poetarum huius æui facile Principe, deq; *Melicis* eiuſdem *Poeſibus* enixè caneret;

Laur. Lega. *Queis labra vix alij, totum ſe proluit vndis*
in Encom. *BAPTISTA, haud vanum Nominis omen habens.*
Poet. Bibl. *Præſtitit hinc alijs MELICAS inarando POESES.*
BAPTISTÆ Vates Maximi vbique eluent.

Suberinæ porrò immerſabilitatis proprietas prouerbialiter dici poteſt de illo, qui omnia pericula ſuperare ſit ſolitus; nulliſq; aduerſæ fortunæ ſinatur mergi gurgitibus, veluti alter Vlyſſes, de quo idem Horatius.

Lib. 1. epiſt. *Dum ſibi, dum ſocijs reditum parat, aſpera multa*
Pertulit, aduerſis rerum immerſabilis vndis.

Ingenioſiſſimus proptereà Camillus de Camillis ad ſignificandum huiuſcemodi virum, pro ſymbolo exhibuit tria Suberis fruſta, ſummis in vndis, ventorum vi contraria nihil officiente ſemper connatantia, adiectis verbis NIXV MAIORE RESVRGVNT. G
Camillus cuius ſymboli ſenſus, ſi moralem aſſequeretur interpretationem, poſſet in hunc modum
Cam. in Inſ. exponi, videlicet terna per illa fruſtula ſuberea fluctibus iratis ſupernatantia, tres Theo-
Federici logales myſticè denotari Virtutes, quas in vero Diuinæ Bonitatis Amatore nunquam
Cerruti. deficere, ſubmittique poſſe certiſſimum eſt, quemadmodum Vndæ illæ commotæ paſſiones, & affectus humani animi perbellè poſſent innuere, animo ipſo per mare, ſeù lacum procelloſum ſignificato, vt breuiter hic indigitaretur Homo, cuius in Animo tàm fixæ ſint Spes, Fides, & Charitas, vt nulla affectuum perturbatio illas obruere poſſit; Hoc pereleganter expreſſit Hieronymus Bardi Iatrotheologus, cum de Diuo Xauerio
Emble. 98. ad ſeminandum Euangelium in Mauricam migrare parante, tametſi Barbari veneno, ferroq; graſſantes illum impedirent, cecinit

Vt leue fluminéas Suber ſuperinnatat Vndas,
Et Vada ſecuro cortice ſumma legit.
Sic tibi, cum Socij Nauem, Franciſce negarent,
Per tumidos fluctus impetus ire fuit.
Scilicet alma Fides puppis, Spes aura fuiſſet, H
Vela Animus; Remus Nauita; Portus Amor.

Ex eadem Suoeris leuitate pulcherrimæ ſententiæ grauitatem quò exprimeret habuit egregia Laurentij Legati noſtri Thalîa. In cognato ſiquidem Eridano, & præciſè in Patriæ Cremonæ conſpectu Nantes cum Subere ad tergus introducens, eorum exemplo demouſtrauit neminem ſine Virtute in Mundo tutè degere poſſe. Quam enim natatoribus ſecuritatem Suber conciliat, eandem Ratiocinantibus Virtus. Nec enim inficias imus Mundum, Vitamque noſtram appoſitè comparari Mari, & quidem fluctuanti. Continua ſiquidem rerum viciſſitudo, quid, niſi fluxum Oceani, refluxumq; imò & procelloſas eiuſdem commotiones repræſentat? Quo reſpiciens alter Mantuanorum Virgilius Baptiſta Hiſpaniolus Carmeliticæ Familiæ ſemper memorabile decus ad rem & ipſe modulatum reliquit.

Vita

A

—— Vita dolorum
Eſt pelagus, fons curarum, ſentina laborum.

Cum ergò in hoc ſit natandum, & hac de re nudos nos exponat Natura, certo aliquo præſidio inſiſtendum eſt. Quod, præter ſolam Virtutem præſtare, nihil eſt efficax. Cuius rei Symbolum eſſe poterat mos ille Athenienſium, quo non minus Literas, quàm Artem Natandi ſuos edocebant pueros. Hinc, ſi cuiquam natatûs ignorantia contigiſſet, de illo ferebatur opprobrioſè, μήτε νεῖν, μήτε γράμματα, quod nimirum NEQVE NATARE, NEQVE LITERAS noſſet. Opportunè igitur idem Legatus noſter canebat ſub hac è natantibus deductâ propoſitione. *Mercurial. libr. de Arte Natandi. Eraſm. in Chiliadib.*

—— MVNIT PRO CORTICE VIRTVS.

Quâ Padus Auſonidum latè Regnator Aquarum *Laur. Lega. l. 2. Embl. 11.*
Inſubres multo flumine ditat Agros:
Et tibi, magnanimo quòd ab Hercule regia ſurgis,
Lambit in obſequium, clara Cremona, pedes:
B
En vt cœlinagis ſub Piſcibus orta Iuuentus
Feruida ſpumoſis corpora iactat aquis:
Et, ne Mopſopiæ pubis ſit victa natatu,
Certatim vaſti gurgitis alta meat.
Sed quia non prorſus, quantumuis nare perita,
Ire poteſt cæcis abſque timore vadis:
Arte tulit quod auara ſibi Natura negauit,
Quò tumidos fluctûs imperioſa ſecat.
Exerit à tergo Lignum immerſabile SVBER,
Eius & auxilio tuta fluenta legit.
Aere nempe leui grauidum abſorbêre Procella,
Nullaque commota Doridos ira poteſt.
Iſtud Abydeno ſi armaſſet terga natanti,
Nunquam Seſtiacâ Thetide victus erat.
Cortice ſecurus nam quiſquis ludere gaudet,
C
Fruſtrà conantes mergere fallit aquas.
Nec ſecus eſt noſtrûm. Virtus quemcunque tuetur,
Fortuna inuictum fluctibus vſque facit.
Semper enim vicibus ſubmergi neſcia Virtus
Eminet, & certis nixibus alta petit.
Suſtinet, & tutos inſidis ſeruat in vndis,
Quos munit, Virtus, trux vbi Pontus eunt.
Quippe quiètis inops, ſemperq; referta procellis
Quid, niſi naufragum Vita ſit iſta Mare?
Ergò Vita Mare eſt, & in hoc quia cuiq; natandum eſt,
Natura inueſtem prouida quenq; facit.
At velut in pelago nemo ſine SVBERE nando
Securus liquidas itque, reditq; vias.
Sic niſi Subereo cuiquam PRO CORTICE VIRTVS
Hæreat, his vndis naufragus ille perit.

D Eandem Suberis immerſabilitatem ſumunt etiam Itali noſtri, quando ſignificare volunt aliquem eſſe ità prodigum, vt ipſorum vel Crœſi, vel Craſſi penè immenſas profunderet Diuitias, illum hoc parœmiaco Dicterio ferientes, EGLI DAREBBE FONDO AD VNA NAVE DI SVGHERO. Quod ſic exprimerem ijs, qui noſtram linguam non callent, *Monoſin. l. 7 pag. 343.*

ET VEL SVBEREAM SVBMERGERET ILLE CARINAM;

Cùm penè incredibile videatur, quod Nauis tota ex Subere immerſabili conſtans abſorberi poſſit ab vndis. Illud quoque de Subere Calceis inſuto Prouerbium valdè notabile eſt, SVBTVS SVBER, quod ſuperbiam fœminarum, quas ideò Græci non infacetè Cortices appellabant; vel vanam Homuncionis alicuius gloriam, qui magnus quidam videri velit, detegit; quò ſpectat illud Clementis Alexandrini. *Parua videtur quadam eſſe, in calceis inſuatur Suber.* Ingenioſè non minùs erexit Arborem Su- *3. Pedag. ex Alex. comic.*

beris

beris alius pro Emblemate, quàm ſecuris, vel ſciſſoriũ ferrũ penetraret caudicis mediũ, E
Camill. cum hac ſuperſcripta ſententia EX VVLNERE VIGOR, quia non ſolum viret ma-
Cam. ſymb. gis eadem Arbor detracto cortice, ſed quia ferrum parum valet in eam, cum illud re-
diu. tundatur pluſquam poſſit ſcindere, & penetrare. Hoc itaq; ſymbolo inuictum voluit il-
Theoph. l. 4. lius inuentor animum patefacere, quem ſenſum Italicis hiſce carminibus exprimere co-
H. pl. c. 18. gitauit.

Nemica mano indarno
Entro al Sughero ſiede,
Che'l ferro indietro ſenza colpo riede.
Animo inuitto è tale,
Ch'al maligno colpire
De l' ingiuſtiſſime ire
Stà ſaldo, e nulla à lui far danno vale.

Scip. Bar- Integra tandem Suberis Arbor eadem ſupradictum alio Emblemate confirmat ſen-
galia p. 3. ſum; circum igitur ipſam Suberis Arborem ignis ad calcem moderatus effulgens, illam
pag. 492. in non modo necat, vt cæteras, ſed vegetat potius, cui verba hæc adaptantur, VIGO-
ſymb. Hipp. REM ACQVIRIT, ſeù potiùs, ADDITVR VIGOR; eſt enim eius naturæ Suber F
Aug. Balio Arbor, vt ex igne moderato ſibi ad calcem ardente non modicè iuuetur ad lætiùs, &
ni Senen. latiùs vireſcendum; quò inferebat Symboli Auctor Animum ſuum ab aduerſis non
tantùm non offendi, ſed magis roborari; ea .n. eſt Arboris huiuſce natura, & proprietas,
vt ferrum, & ignem quodammodò temnat imperterrita; verùm enim verò ſi valido,
diutinoque reſiſtere non valet igni hæc Arbor, vt etiam multiplicatis contuſionum,
cæſionumque ictibus de illa ſemper aliquid dementibus, demùm cedere cogitur, & per-
fracta, inutilis reddi, aliud Symbolum priori contrarium eidem poterit cum verbis
Ouid. 8. Ouidianis ſequentibus adaptari, NOCVIT TEMERARIA VIRTVS. Parùm re-
Metam. fert, vt illa ferro diù, multùmque reſiſtat, quia minaces, quos emittere videtur gemitus
Seneca in inter luctandum cum chalybe, & cuneis in extremam illius omnium bonorum iacturam
Herc. Oet. deſinet, vndè perperàm eadem, eiuſque congener quælibet

Gemit illa multo vulnere impreſſo minax,
Frangitque cuneos, reſiſtit excuſſus Chalybs,
Vulnuſque ferrum patitur, & truncum fugit. G

Fructuoſum tamen, & vtilem multipliciter eſſe Corticem Suberis pacificè ſumpti
clariſſimè conſtat, ideòque fieri poſſe ſymbolum viri frugi, atq; miſericordis, qui pro-
prijs quoq; veſtibus in egenorum beneficium ſe ſpoliet. Et ſicuti Caudicis Arborei cor-
tex genericè acceptus œconomicos in varios vſus valdè proficuos à natura fuit deſti-
natus, ità fructuum immodici cortices infructuoſi notam promerentur, quos inter inu-
tiles, atq; ſuperfluas res deputandos putamina nuncupari ſagax experiẽtia voluit. Cor-
Muſæum ticem igitur Suberis Arboreorum Corticum principaliſſimum, & grande vtilitatis ſpe-
VVormianũ cimen familiariſſimis vſibus deſtinatum dicere poterimus, & ità plurium infeliciũ Arbo-
pag. 216. rum fructuũ, & præcipuè cuiuſdam Indici ſpiralis Antitypum, qui totus cortex ex toto
Gulielmus inutilis eſt, & ſymbolum ignaui, & auari, & immiſericordis hominis præſeferre digno-
Piſo l. 4. de ſcetur. Hunc deſcripſit Vuormius à Gulielmo Piſone excerptum ſub nomine Vaſtchi-
Facul. Sim- mæ Abremi, & Temi. Suberino igitur cortici conueniret huiuſmodi lemma, ET COR-
pl. c. 29. TEX, ET FRVCTVS. Fructui verò Corticiformi contrarium omninò adap tatur,
NEC CORTEX, NEC FRVCTVS, cui perbellè concordat prædicti fructus deſcri-
ptio, quàm affert Piſo dicens, eum eſſe inutiles ſiliquas miris, varijſq; modis incuruas H
hac ſola facultate, cum integra illius Arbore pollentẽ, vt meretricibus mentiendi virgi-
nitatem artibus adſtrictoriè conducat, Suber adhuc onerare liceat Epithetis, Hiero-
glyphicis, atq; Moralibus, vt Dendrologica Doctrina locupletetur, & Quercuum ge-
minentur Honores.

Ex Iano A- *Vt gemina Quercus cælo ſe vertice tollunt*
nyſio in Va- *Crinibus inſignes, auo, & honore pari.*
riorũ Poem.
lib. 2.

EPI-

A

E P I T H E T A,
Cum notis Hieroglyphicis, ac Moralibus.

PErſpecta Suberis natura, cum & ſub ictibus inimicæ ſecuris magis firmetur, & rabidis æquoris impacati furijs lignum illius commiſſum nec ſe, nec cætera, quibus inhæret, ſubmergi patiatur, illud primum, & præcipuum omnigenæ Virtutis eſſe hieroglyphicum, hac eiuſdem epithetorum ſerie patefaciundum ſubeamus. Vt enim hoc pacto ſe Suber ἀβάπτιστον, hoc eſt IMMERSABILE comprobat, Virtus ex alia nullis infortuniorum obruta procellis, nec ipſa ſubmittitur, nec ſubmiti ſinit illorum animos, quibus inſeparabiliter ineſt; ideò Seneca *Pind. ode 2. Pith.* *ἀβάπτιστος εἶμι φελλὸς ὥς, id eſt mergi nequeo vt Suber.*

——ſola perpetuò manent
Subiecta nulli mentis, atquè animi bona.

B Nec ſuperinde quid ambigendum remanet, quandoquidem vbi Subereo ſub cortice mellis dulciſſimi conſtipatur Subſtantia.

MVLTIFORVMQVE replent operoſa examina Suber. *Politian.*

Sic & ſapidiora bona perficiuntur ſub Virtute, quæ bonorum omnium vnica vices gerit.

Tota licet veteres exornent vndiquè cera *Iuuen. Sat. 8.*
Atria, nobilitas ſola eſt, atquè vnica Virtus.

Virtus vlterius aſpectu primo non modicas præſefert difficultates, itaut propterea quid ſylueſtre videatur eſſe, ſola verò poſtmodum hominibus in mundo quietam parit, & veram felicitatem, quod breuiter ſic expreſſit Virgilius.

—via Virtutis dextrum petit ardua callem, *In epigr.*
Difficilemque aditum primò ſpectantibus offert,
Sed requiem præbet feſſis in vertice ſummo.

Quod vt exprimeret Natura in Suberis Arbore, & ad hoc vt aptius Virtutem referC ret, nonnè illam primò *Sylueſtrem* conſtituit? Id Agricolæ, cæterique nouerunt, vndè Latinorum Poetarum idem Coryphæus iam cecinit.

Huic natam libro, & SYLVESTRI Subere clauſam *11. Æneid.*
Implicat.

Ab Etruſcis pariter eiuſdem Interpretibus eodem ſenſu relatum. En Vtinæum.

Di Souero SILVESTRE quiui prende *Hercules Vtin. ſuper Æn. 11. od. ſt. 124.*
Vna ſcorza leggiera, mà capace.

Ità vt dici non ineptè poſſet hæc eadem Arbor DRYADVM THALAMVS. En & Carum.

Con vn ſubito auiſo entro vna ſcorza *Vinc. Rener. in Expugn. Hier. Poem. l. 1.*
Di SELVATICO Souero rinchiuſe
La pargoletta figlia.

Et præter hos ecce admirabilem Petrarcham id alio appoſito replicantem. *Annib. Car. ſup Æn. ibi.*

——& AGRESTI vrgere labellum
Subere.

D Sed nihilominus cæſa tandem, & licet Arbor *paruula.*

Vt ramale vetus, VEGRANDI Subere coctum. *Perſ. Sat. 1.*

Quot in vſus ceſſerit, quippè quæ *ſpongioſa.*

E frà mill' altre piante *Io. Bap. Mar. in op.cui tit. la Samp. 1.*
Il Souero SPVGNOSO.

Tum nauticos, tum piſcarios, tum oeconomicos, prout plebeculæ quoque notiſſimum eſt, nonnè ſuperfluum foret in trutinam reuocare? Sed aliàs Suber pro coronarum ſubiecto, propter non decidua folia ſumatur, vt innuit Pontanus hoc carmine.

Cingebat crines FRONDOSO è Subere ramus.

Atque hoc pariter modo viuum ſimul, & myſticum Virtutis ſimulacrum illud eſſe comperietur, dum *Virtus eſt corona ſapientum*, quæ (vt apud Plutarchum legitur) *fidam, & conſtantem habet gloriam*, vnde Claudianus. *Theognis ap. Stob.*

Ipſa quidem Virtus pretium ſibi, ſolaquè latè E
Fortuna ſecura nitet, &c.

De Manlij Conſulat.

Sed reflectamus tantiſper rationis iubar ad Martyres, & videbimus illos pariter hoc Suberis hieroglyphico denotatos. Vel enim ſanctas eorum actiones myſtico mellis nomine accipiamus, vt ſuperius tactum eſt, ad eas in eiſdem ſeruatas innuendum, vti non malè poterimus hoc alio Pontani carmine, diuerſo licet ſenſu prolato.

Et ſeruata CAVO iampridem Subere mella.

Vel illorum paſſionem perpendamus, & apertius hæc veritas patebit. Siquidem vbi Suber, quo ad lignum SVBSTRATVM calceis conculcatur, efficiturque Superbiæ trophæum; Martyres quoquè ſub Tyrannorum poteſtate conculcati ſimul, & attriti, miſerabile impietatis fuere ludibrium. Sed ſicut illud, quo ad Arborem, mirabiliter iuuatur detracto cortice, quod cæteris Arboribus eſt exitiale; Martyres ita ſub tormentis corticem corporis occumbendo relinquentes, ſuis etiam lictoribus inuitis, maximoperè adiuti fuerunt ad citius capeſſendam Victoriæ ſuæ palmam incorruptibilem in cœlis, & immortalem. *Leuitatis* tandem in Subere non immemores, cum Legato noſtro in emblemate allato, & præſertim illis carminibus. F

Laur. Lega. l. 2. Embl. 11.

Exerit à tergo LIGNVM IMMERSABILE Suber,
Eius & auxilio tuta fluenta legit.
AERE nempe LEVI GRAVIDVM abſorbère Procella,
Nullaque commota Dorydos ira poteſt.

Cic. ep. fam. 16.

Suberinarum leuitatibus Fabularum grauiores poſt conſiderationes adhærebimus περίπατον σύμμετρον, moderatam ſcilicet in ambulationem nobis præſcribendo.

F A B V L Æ.

Egregiè admodum, ſeù potius ridiculè ad Suberis propoſitum fabulatur Lucianus in ſuis veris, vt ipſe dicit, Hiſtorijs, ſatius ſi fabulas, & has quidem Hyperbolicas cognominaſſet. Scribit ille ſe ex Lactis Inſula Galateæ ſacrâ egreſſum vidiſſe Homines plurimos ſuprà mare, abſque quod mergerentur, decurrentes, omninò ſimiles nobis & corporibus, & magnitudine, præter ſolos pedes, quos Suberinos habebant, vnde & *Phellopodes* appellatos tradit. Græcè loquebantur, & ipſorum Patria *Phellos* erat Inſula, in quâ Ciuitas ſuper magno, ac rotundo Subere habitabatur. Quod cum ne tantillum quidem veriſimilitudinis habeat, ſatius erit referre quod veriſimilius fabulatur hic Rhetor non procul ab his, quæ ſuprà memorata ſunt. Habet itaque quod *& alij ſuberibus inſidentes, iunctis duobus delphinis remigabant, equitabantque, alij præcedentes Subera trahebant.* Ad cuius autem imitationem *Phelli* nomen in ſuo figmento commentus ſit hic Philoſophus, ſeù mauis nebulo, præſcindendo à Suberis etymologia, non admodum difficile eſt peruestigare ijs, quibus apud Strabonem PHELLVS, & ANTIPHELLVS loca ad Chimæram in Lycia memorata leguntur. Habet enim Geographus. ἐν δὲ τῇ μεσογαίᾳ Φελλὸς, καὶ Ἀντίφελλος, καὶ ἡ χίμαιρα, ἧς ἐμνήσθημεν ἐπάνω, ſcilicet *in mediterranea verò* (nempè Lyciæ) ſunt loca Phellus, & Antiphellus, & Chimæra, *de qua ſuprà mentionem fecimus*. Cum autem pro triſtitiæ, atque melancholiæ medicina fabulæ ſtare poſſint, nos Subereas poſt fabulas curatiuos eiuſdem Arboris vſus, vnà cum alijs ſanitatem, licet remotè facientibus vſibus varijs, depromemus. H

Verar. Hiſt. l. 2. nō proc. à princ. & propè finem.

Phellus, & Antiphell. in Licia.

Strab. l. 14. Geogr.

VSVS

A

VSVS VARII, Et Medicinales.

PRæcipuus in maritimis eſt vſus Suberis iuxtà Plinium, quià Illius in Ancoralibus *Plin. l. 16.*
maximè nauium, piſcantiumq; tragulis leuiſſimus cortex maximè conducit. Ille *c. 8.*
etenim ſuſtinendis verriculorum alis contrà deprimentes plumbeos globulos
egregiè renitendo deſtinatur in piſcatione, in quâ retia demergi quidem debent, ſed *Ruell. l. 1.*
ſuſpenſa manere. Oeconomici dein Suberis multi ſunt vſus, nam communiſſimè infer- *de nat. ſt. c.*
uit pro cadorum, vaſorumq; omnis generis obturamentis; Hieq; leuiſſimus cortex, qui *4.*
aqua minime complanari poteſt, vt alij, ſed tantum igne, hybernorum calceamentorum
contra frigus cõmuniendorum gratia, peramplam coriaceis ſutoribus præbet materiam. *Bauh. H. vn.*
B Vti etiam Tignarijs fabris ad multa ſtruenda opera pro veſtiendis intus, & imbrican- *pl. T. 1. l. 7.*
dis quoq; ædibus non modicum auxiliatur. Sandalijs præterea muliebribus conficien- *p. 2. pag.*
dis, ob ſummam ſui leuitatem, hoc lignum deſtinatum fuiſſe non noſtro duntaxat æuo *1032.*
patet, eum & Græcæ quoquè mulieres in calcibus illud geſtarint, vt grandiores vide- *Ionſton. l. 4.*
rentur. Quod cupiẽtes præ cæteris in nõnullis Italiæ Ciuitatibus mulieres circà ſextum, *c. 3.*
& ſeptimum præſentis ſeculi luſtrum bicubitalibus ſuccedanei ligni Subereis calopo- *Pet. Victor.*
dijs vſæ ſunt, illam ſibi, credam, ſuper homines artificioſam eminentiam vſurpaturæ, *Var. lect. l.*
quam eiſdem prouida negauerat natura. Moderatiores in *crepidis* Græcorum Sapientes, *15. c. 23.*
licet ex Cryſippo ſcriptum reliquerit Horatius

——Sapiens crepidas ſibi nunquam,
Aut Soleas fecit.

Erant illę commodum calceamenti genus ſubſtrato Subere compactum, quod corrigijs ad pedes ligabatur, & à Græcis ad Etruſcos, teſte Seruio, tranſiuit, apud quos nomen habuerunt *à crepitando*, propter ſonitum, quem edebant, dum ſuper illas incederetur non aliter ac de neotericis euenit Sandalijs. Ciceronis temporibus apud Romanos C vſitatas fuiſſe ſatis euincit, quod de Scipione ſcripſit in oratione pro Rabirio Poſthumo, *Scipionis non ſolùm cum chlamyde, ſed etiam crepidis in Capitolio Statuam videtis.* Græci quoque Κρηπῖδα vocant: & licet apud illos prima producatur ex vi longæ vocalis η, nihilominus apud Latinos corripitur, vt apud Perſium de eodem calceamenti genere Græcis familiare loquentem, vbi quos ſuarum Satyrarum Lectores optet, deſcribens, excipit qui Græcorum crepidas irrident: Habet enim

Inde vaporatâ, Lector, mihi ferueat aure, *Sat. 1.*
Non hic, qui in crepidas Graiorum ludere geſtit:

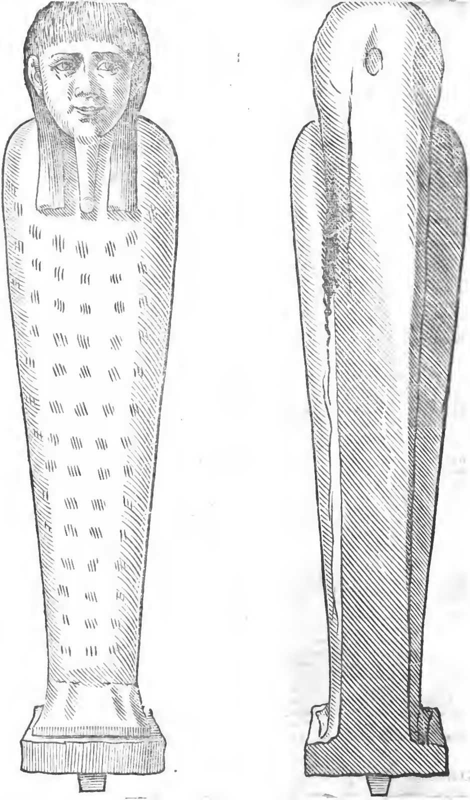
De hoc Suberis vſu apud Reuſnerum in Roſario Poetico legimus.

Si facies crepidas: ſoleas dat Suber agreſte:
Mergitur haud vllis corticis Arbor aquis.

Sed quare, ligno quouis excluſo à calceamentis, nunc Viri, atque mulieres incedant non facile foret explicare. Quod ſi laudabiliſſima cauſarum, ligni ſcilicet de Humano Genere benemerita dignitas ne proculcetur, ſuperbiæ nouum id effecit inuentum; vndè Velmatius egregius ſacerq; Poeta Calopodiatos in hunc modum alloquebatur. *Io. Maria Velmatius Grechettus de Bagnacaballo Min. Con. l. 1. ep. 51. mſ. apud me.*

D
Humanum præceps Patris Genus excidit Eſu:
Saluatur ligno quod ruit omne ſacro.
Decidit extremas, ſeruique ſecuris ad vndas:
Ex trunco ex imis ſedibus illa natat.
Turba furit ſitiens: datur atra petentibus Vnda:
Digeſto & ligno ſanguine turba bibit.
Stat ſpes in ligno, lignum ſi liberat omnes,
Humani hoc calcant cur tamen ergò Pedes?

Lignum at Suberinum ſolidæ ſubſtantiæ ſpiſſæ, robuſtæ, quæ cariem, vetuſtatemque non ſentit, aut ſaltem ex reliquis tardiſſimè primum fuit ex quo Simulacra DijsGentium *Ruell. l. 1.*
ſint factitata, cui munere in hoc Palma ſucceſſit, moxque Arbores aliæ multæ, quod ob- *de nat. ſt. c.*
ſeruare nobis commodiſſimè contigit in nonnullis Ægyptiorum antiquiſſimis Simula- *135.*



A cris cubitalibus ex lignis varijs fabrefactis, quæ in *Muſæo* nobiliſſimo Coſpiano Bononiæ conſpiciuntur, quorum vnius ſaltem Iconem cum Antijs ad frontem & cum barbata viſus Appendice ad mentum hic collocandam curauimus, tanquam illius, quod ex Subereo ligno viri materiarij peritiſsimi mecum conſtare iudicarunt. E Vetuſtiſſimis ergò Ægyptiacorum Cœmeteriorum funeribus ligneum hocce datur Suberinum pronè, atque ſupinè delineatum Simulacrum, quod cadaueris intus occluſi ad referendam imaginem, iuxtà Gentium illarum ritum ſuper aliquam mortualem Arcam olim locatum fuit, illud notabilis tanquam Antiquitas prænobilis ſupradicto in Muſæo vnà cum nonnullis alijs ſimilibus Simulacris ex varijs lignis ità ruditer fabrefactis, nimirum Palmæ, Cedri, &c. ſeruatur, quod quidem digitorum 17. funereo ſcilicet, feraliq, numero, qualis erat decimus ſeptimus longum eſt apud Ægyptios (propter memoriam necis Oſiridis famoſiſſimæ Iſidis viri, & poſtea eorum Pſeudonuminis, fatuèque venerati Diui, brutali ſub Apis cornutæ Beſtiæ nomine, die decima ſeptima menſis Athir, menſi noſtrati Nouembri reſpondentis) hîc in Hiſtoria Suberis Arboris præterire noluimus.

Io. Nardius ad l. 6. Lucr. de nat. r. tab. 5.

Alij ſcutellas profundas etiam ex eodem ligno excidebant, ſubtiliſſimumque corticem
B eiuſdem Suberis alij ità componebant, vt pateræ Suberinæ ad bibendum deſtinatæ ſanandis hecticis proponerentur. Illius cortex euidentiſſimè reſiccans cum adſtrictione conſimili ſanguinem vndequaq; fluentem reprimit ex aqua calida potus, eiuſdemq; ciniscum Vino calido ſumptus ſanguineæ excretioni, tum hæmoptoicæ, tum dyſentericæ curandæ maximoperè conducit. Quod ſi cinerem eundem axungiæ capi, vel oleo myrtino mixtum, & incoctum ano applicaueris, hæmorrhoidales citiſſimè leuabis dolores. Gonorrheam addit Caſtor Durantes curari laudabiliſſimè per ipſam Suberis ſubſtantiam, quomodocunque vſurpatam. Sic igitur de Subere verba facit, medicas illius vires breuiſſimè perſtringens.

Theoph. l. 3. c. 16. H. pl.

Hartman Chymiatr. pag. 123.

Caſt. Dur. pag. 442.

Sanguinis & ſiſtit fluxus, & ſputa cruenta
Suber, & eſt multum ſuper iſtis laudis adeptum,
Tum Gonorrheam firmat, &c.

Et ante ipſum Quintus Serenus decoctionem Suberis ad reprimendum ſanguinem vndèqaque fluentem laudauerat.

De Medicam. pracep. cap. de prof. ſang.

C *Sed quacunque fluit vis immoderata cruoris*
Subereus cortex calidis potatur in vndis,
Antè minutatim ſtudio vincente terendus.

Mirabilis eſt ſuper reliquas partes Glandium Suberearum Farinæ Virtus Alexipharmaca, nã pręter facultatem cõmunem immoderatas omnes excretiones corrigendi, atq; fluxûs Alui, necnon matricis ſiſtendi cum ſucco plantaginis potatæ qua Glandes in farinæ pollinem redactæ pollent. Habent peculiari illarum dote venena magis necifera ſuper artem vincere, & in ſpecie Napelli toxicum ferè præſentaneum illicò extinguere: Valentque etiam, dum virent, ſimpliciter tuſæ, & emplaſtratæ Suberinæ Glandes ad mitigandas inflammationes, & addita Axungiæ ſuillæ portione, quæ vnguen componat ad vlcera maligna ſananda perfectè faciunt, Itaut leues non ſolum reddentur ope Suberis morbi peiores, ſed edomabuntur, ſubigenturq; prorſus, atq; Vitalis Virtus eneruata nimis ſufficientiſſimè leuabitur, & alimentis nutriri melioribus ſanitas
D addiſcet: vndè ad Caſtanearum tractationem haud incongruè fieri poterit tranſitus.

* * *

Digitized by Google

VLYSSIS ALDROVANDI
PATRITII BONONIENSIS
DENDROLOGIÆ,
Libri Primi, Tractatus Secundi
CAPVT VI.
DE CASTANEA.

NOMINA, ETYMOLOGIÆ.

Rener. Exp. Hier. l. 1. Dioſc. l. 1. c. 122. Theophr. l. 3. H. pl. c. 3. & 4. Virg. Ecl. 2. And. Caſalp. de Arb. l. 2. c. 4. Macrob. Saturnal. l. 3. c. 18. Gualther. H. Ryff. in Dioſc. Phocyon ap. Ruell. Pl. l. 4. c. 9. Stephanus. Strabo Geogr. l. 14. P. Ferr. in Cenſ. Geogr.

GLANDARIAM poſtrema Syluam Caſtanea compleat, quæ

Cæruleam crebris vmbret propè frondibus Æthram,

atq; haud modicum ſimpliciori Vitæ ferat præſidium. Arboris eiuſdem notiſſimi Fructus, Græcè Διὸς βάλανοι, Σαρδιανοὶ βάλανοι, λόπιμα, & Κάστανα, hoc eſt *Iouis Glandes*, *Sardiana Glandes*, *Lopima*, & *Caſtana* dicuntur, vt patet apud Dioſcoridem. Quos fructus *nuces* appellauit Theophraſtus, non tantum quia nonnihil durum obtinuerunt operimentum, verum etiam quia exiccati ſtrepitant vt Nuces. Quod & Virgilius expreſſit.

Ipſe ego cana legam tenerâ lanugine Mala,
Caſtaneaſque Nuces, mea quas Amaryllis amabat.

Quarè autem hi fructus appellationem *Iouis Glandis* promeruerint, non eſt difficile peruestigare, cum ij Glandium ſint optimi, nimirum eos inter fructus, qui cartilagineo tecti cortice maximè ſunt alimentoſi. Quarè propriſſimè *Lopima* dicuntur à Græco λέπος, quod eſt folium cartilagineum. Hæc tamen Iouis Glandis nomenclatura indita H quoque remanſit à noſtris (id atteſtante Clariſſimo Hermolao Barbaro) Nucibus Regijs, quod harum Arbori, folijſque præſertim, abſimilis haud quaquam reperiatur Arbor Caſtaneæ. Quam forſan ob rem ipſæ Caſtaneæ minus proprio nomine *Nucis* notatæ fuerunt, & inde vel *Euboicæ*, vel *Heracleoticæ* cognominatæ, quod nomenclatrices ipſarum Patriæ percelebres eſſent earundem prouentu. Sic & Sardianæ Glandis nomen eiſdem primo fuit attributum à primæuis pariter ipſarum locis natalibus, vnde prius ad Græcos, ac Italos prouenerunt, ab Inſulâ nempe Sardiniâ, vbi optimæ tunc naſcebantur, vel (& fortè melius) à Sardâ Vrbe Magneſiæ; quemadmodum etiam Caſtaneæ nomen deſumptum videtur ab Oppido *Caſtano* eiuſdem Magneſiæ in Macedoniâ. Nonnulli tamen volunt *Caſtanum*, ſeu *Caſtaniam* Apuliæ oppidum non procul à Taranto fuiſſe Caſtanearum denominatiuum. Nec deſunt alia Caſtaneæ nomina, quæ ab eru-

ditis

A ditis adinuenta ſunt, vt Græcum *πωγωνίας*, hoc eſt barbati menti, quaſi quod hi fructus
mentum referant barbula quadam hirſutum. *Μότω* ſimiliter dicta eſt, à viribus vulne- *Bod. à Stap.*
ra citò agglutinandi: nam verbum *μοτόω* ſignificat curo vulnus, vt citò claudatur. Sic & *in Theoph.*
Galenus *Leucanas* vocauit Caſtaneas à loco Idæ Montis, quem *Λευκας* ille plurali no- *l. 3. c. 10.*
mine appellat, vbi celeberrimam aſſecutæ ſunt famam. Cæterum quo ad nomina, quæ *H. pl.*
apud Nationes exteras Caſtanea ſortita eſt, habemus illam Germanicè, ſi pro fructu *Lib. de Eu-*
tantum ſumitur, vocari *Caſtanien* nomine latinis affini. vel *Reſten*; aut exinde, & ſimplici *chimiâ.*
Baum, quod Arborem denotat, *Caſtanienbaum*, *Reſtenbaum*, Arborem duntaxat intel-
ligendo; Anglicè *Cheſnut tree*, Hebraicè *Armon*, Arabicè *Sadianalach*, & *Stebulot*;
Gallicè *Caſtaigne*; Hiſpanicè *Marones*, *Caſtanas*; nobis deniq; *Maroni*, e *Caſtagne*. Ca- *Serapio cap.*
ſtaneam porrò equinam Turcæ vocant *ad Caſtanets*, Galli *Caſtaigne de chenal*, vt pari- *98.*
ter Hiſpani *Caſtana de Canallo*, & Itali ſimiliter *Caſtagna di Cauallo*. Nec inficias imus
Caſtaneæ nomen (quando recenſita locorum propria non admitterentur) deduci po-
tuiſſe à caſtitate, quæ Ieiunijs optimè iungitur, cum & ipſis Plinius eam dicatam fuiſſe *l. 15. c. 23.*
commemoret. Hinc minus caſta videtur illorum ſententia, qui contenderunt Caſta-
B neam dici debere ſyncopatè, ac per antiphraſim caſtam, cum ipſe fructus ab echino, qui *Pap. Vocab.*
dicitur apud nos *Sgargio*, quaſi carduus, exemptus, teſticuli figuram æmuletur, nec non
venereum ignem flatibus in corpore excitatis incendat. Nomen tandem Caſtaneæ ma-
ioris, quod eſt *Marone*, deductum fuiſſe crediderim à pellucida læuitate corticis, ſeù co-
rij tegentis edulem fructûs carnem, cum videatur globulus marmoreus; nam *μάρμαρον*
ſonat *pellucidum marmor*; niſi malles etymõ illius venire à verbo Græco *μαραίνω*, quod
ſignificat *tabefacio*, idq; per antiphraſim, eò quia fructus hic, tantum abeſt vt tabefiat,
quemadmodum oporæ, quin potius ſiccefcit ad modum oſſis.

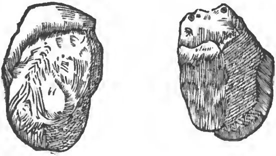
Cumq; hic fructus Maronis variè conſideratus, vt vario concinnatur artificio, diuer-
ſa ſubeat nomina; hîc operæ pretium erit exponere noſtras quaſdam eorundem fructuũ
coctorum appellationes; nam ſi elixentur ſimpliciter in aquâ, vulgò dicuntur *Baloſi*, quaſi
Balani elixa, & calidi manduntur. Elixantur & in vino cum aromatibus, & ſiccan-
tur extrinſecus, atq; criſpantur, tenera manente adhuc, & molli medulla intrinſecus, &
tunc inter bellaria quoq; non vltimæ conditionis recenſentur, & dicuntur *Anſari*, pe-
C nultima correpta, quià minimè ſunt anxiferi, ſed ad ſeueriores tũ animi, tũ corporis cu-
ras deliniendas deſtinati, & propterea frequenter diebus carniſpriuij perſonatis inſer-
uiunt pro hilaritatis incitamento, præcipuè dum ſparguntur in plebem ad illorum col-
lectionem certatim, & cum acclamatione accurentem. A nominali cognitione ſimpli-
ciori, & propria Caſtaneæ, ad communiores complexas, extraneaſq; nomenclaturas
eiuſdem in Æquiuocis, & Denominatis tranſeamus.

ÆQVIVOCA, DENOMINATA.

NOn Terras, non Montes tantum, ſed Maria, profundoſquè Gurgites inhabitat
Caſtanea. Verum ibi vel eſt Arbor fructifera, vel eiuſdem Arboris fructus; hîc Caſtanea
ſquamigerum Animal effecta Littus incolit Aremoricum. Alibi triquetram ia- Arbor, Fru
ctans formam, Tribulus eſt corticis, & medullæ *Caſtaneiformis*, & dulcibus gaudet ctus, Piſcis,
aquis circumferri. Sed à Caſtanea, prout ad rem noſtram ſpectat, *Caſtanitis* appellatur Tribulus.
D fungiformis quædam adnaſcentia lignea, intrà Caſtaneæ Arboris corticem concreta, Caſtanitis
quæ Caſtaneæ fructum quadãtenus æmulatur, cum ſua membrana illam extimè circun- *Fungus*,
dante, *Caſtanei*, ſeu *Caſtanini* coloris, cumquè ſubſtantia intus albeſcente, cuius apex Caſtaneus
Boleti refert nondum expanſi caput; eius aliquando conſtitutionis, vt rictuũ Animalium *color*, *ſeù*
configurationem aliquam præſeferat. Sic formatrix facultas Arborea luxuriantis Na- Caſtaninus
turæ luſu per Arboreas omnes vagatur partes, in illiſq; tam naturaliter, quàm præter
ordinem conſuetum fabricat res diuerſas, & elaborat. Sed ecce Fungi prædicti Iconem
erectam, & inuerſam.

Caſta-

Caſtanites, ſeu Boletus Caſtanius, vel Glandula Caſtanina.



Caſtaneiforme Lignum in Arbore Caſtanea repertum.



Miſcellan. Medic. Decade 5. c. 4.

Ruell. l. 2. de nat. ſt. c. 77.

Ad Caſtaneas refert Doctiſſimus Corteſius radiculam quandam exiguam Caſtaneolam dictam Siculis, quæ in littore marino Meſſanenſi in fine Auguſti, & principio Septembris vendi ſolet, & appellatur ibi *Baſyſi*, naſcitur autem potiſſimùm in agro Drepanenſi de genere bulborum, ſaporis dulcis Caſtanearum; ex cuius plantæ deſcriptione ab eo facta, parum licet Botanicè, conijcio ego ſpeciem eam eſſe Ornithogali, quæ, ſi Ruellio fides adhibendā eſt Botanico præexcellentiſſimo, Piſtrinis commendatur ad panes cereali ſapore condiendos radice bulboſa, cuius crudæ, & coctæ in cibis ſuauitate Caſtaneas ſuperantis eſt vſus.

Loca

A Loca præterea Caſtaneis Arboribus conſita, *Caſtaneta* vocantur. Huiuſmodi noſtris
in Montibus propè Alpes quàm frequentia ſunt, ex quibus noſtra Ciuitas non parum *Colum. l. 4.*
percipit emolumenti. Merces enim inter haud prorſus ignobiles numerantur *Marones* *c. 33.*
(clara eſt conuenientia æquiuoca huius nominis cũ Virgilij cognomine) quos Venetias, *Virg. Maro.*
aliaq; ad loca à Montibus longè diſſita mittit. Hæc Caſtanearum plantaria menti ſug-
gerunt Bertrandum *de Caſtaneto* Epiſcopum Cardinalem Portuenſem ſub Ioanne XXI.
Pontifice Maximo; imò & Maximi Pontificis Vrbani VII memoria renouatur ex vti-
liſſimis Arboris huiuſce fructibus. Ex nobili ſiquidem *Caſtanearum* Familia apud Ge- *Vaſar. in*
nuenſes Vaticano datus eſt. Locorum quoque hinc denominatorum ſubit *Caſtanea* *Vit. Pictor,*
villula agri Florentini, patriâ Andreæ *Caſtanea* non incelebris Pictoris, vt tradit Geor- *par. 2.*
gius Vaſarius Pictor, & Architectus Aretinus in Vitis Pictorum. Sublata quacunque
rei perplexitate, dubijſque omnibus eliminatis in primâ rei propoſitæ facie, illius ſub-
ſtantialis formæ deſcriptio venit conſideranda.

B FORMA, DESCRIPTIO.

CAſtanea, maximè verò ſatiua, phœniceis primò virgis è terra pullulans, in va-
ſtæ molis Arborem grandeſcit. Ligno ſtat robuſto, putrediniq; non facilè per-
uio. Læuem in iuuentute corticem induit, & ſubnigris, cinereiſq; maculis vn-
dequaq; refertum. Folia pandit ampla, ſerrata, nec nihil rugoſa, tranſuerſiſq; pluribus
venis eminentioribus ſignata. Iuglandis folijs non parum aſſimilantur, niſi quòd illa
venoſiora, magiſq; fimbriata. Fructus autem, qui nucamentis oblongis luteolos in api-
ces deſinentibus ſuccedunt, echinatos intrà calices, quantò ſpinoſiores exteriùs, tantò
molliores interiùs, ſunt vel ſinguli, vel bini, vel terni, aut etiam quini, cordiſq; vt plu-
rimum donantur effigie. Medij ſunt vtrinq; complanati, cæteri verò exterius tantum
gibboſi. Coriaceâ, læuiq; teguntur cute ſpadicei coloris, & eanâ lanugine intus conſi *Ruell. de*
ta, cui ſubeſt cuticula quædam rufa, & criſpa. Hæc verò medullam, ſeu nucleũ album, *nat. ſtirp.*
calloſum, & ſolidum ambit, dulcemq; licet ipſa eadem amaricet. Sed ab hiſce noſtrati- *l. 1. c. 11.*
C bus in eo diſtat Sinenſis Caſtanea, quò l ore detenta ſacchari ad inſtar tota liqueſcit, nec *Pl. l. 15.*
iſti vlla noſtrarum affinior eſt, quàm ſylueſtris Caſtaneæ fructus minor, minuſq; gratus, *c. 28.*
cum duriore materia, ac durabiliore, vulgariter *di Seluagno* nuncupata. Proximè ad *Ionſton. l. 2.*
hanc accedit minimus fructus humilis & racemoſæ Caſtaneæ, cui *Pilatinæ* Ioannes du *c. 3.*
Choul nomen indidit. Diſſentit ab his omnibus exotica illa Orientalis Caſtanea, quam *Bauh. Hiſt.*
Equinam cognominamus, folio ſpectabilis palmari, fageoq; fructûs inuolucro, quem- *Vniu. Pl. l.*
admodum ex ſequentibus Iconibus conſpiciendum venit intuentibus. *7. c. 6.*

Equinam dicimus hanc Caſtaneam, quia præcipua eius virtus eſt anheloſis Equis
prodeſſe. Hæc Arbor primùm Conſtantinopoli Viennam delata eſt, & indè in Italiam
tranſmigrans, Bononiæ cæpit publico in Horto coli. Ibi magnam ſurrexit in Arborem
iniurijs hyemis minimè cedentem. Eius fructus terræ commiſſi, & naſcentes, totam
ſuam ſubſtantiam in radicum naturam immutant, & quaſi bulbi lignoſi fiunt, radican-
tes, & germinantes ſimul.

Generaliter autem Caſtanea quæuis ineunte germinat verè, ſemenquè reddit circà
Vergiliarum occaſum. Solet pariter hæc Arbor, & eò magis peregrina, ſub Autumno
D folijs abiectis, amentaceum quoddam extremis in ramulis progenerare, necnon turgi- *Cluſ. rar.*
dulum illud humore lento conſperſum, in quo culices, & huiuſmodi inſecta hærent to- *Pl. c. 1.*
ta hyeme conſeruare. Germinandi verò ſe impatientem prodit, cum ineunte Vere præ- *Trag. l. 3.*
maturè admodum è gemmis explicet folia, ſtatimq; floreat. Eius fructûs elegantiſſimè *c. 69.*
ſimul, & breuiſſimè deſcripſit Nicander, ſeu potiùs illius Interpres.

Hirſutamque Nucem, quæ lato prouenit agris *In Alexiph.*
Vbere, Caſtaneis exempto cortice nudâ,
Et cape qui carnem ſiccus liber implicat imam.

Maiores porrò Caſtaneæ ſuccedant eſſentialitates, vniuerſalis ſubſtantiæ, Genera
nempè, atque Differentias declarando.

GE-

Caſtanea Equina, cum fructu.



Ca-

Digitized by Google

Caſtaneæ Equinæ folium naturalis magnitudinis.



GE-

Digitized by Google

E

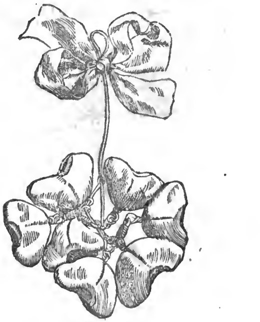
GENERA, DIFFERENTIÆ.

Pleraque Caſtanearum Genera, necnon Differentiæ à locis natalibus ſecundum aliquos petuntur, vt à Sardibus, ſeu Sardinia Sardianæ; Tarentinæ à Tarento; cui Ciuitati contermina eſt *Caſtania*, ex qua generaliſſimum Caſtanearũ nomen emerſiſſe fertur. Verum erit fortaſſe melius Genera iſtarum, & Differentias à bonitate, alijſq; conditionibus eſſentialibus haurire. Quam ad rem prius occurrit Caſtanea domeſtica maior, & minor, & ſylueſtris. Maior domeſtica, quæ propriè dicitur *Marone*, rotunditatem affectat, ac ſingularitatem in vno, & eodem echino. Minor eſt, quæ communiter, & ſpecificè Caſtanea dicitur, & eiuſmodi fuiſſe crediderim Salarianas, Populares, & Coctiuas antiquorum. Caſtanea verò ſylueſtris eſt exiguæ molis in fructu, qui pollicis vnguem nunquam excedit. Et hæc de noſtratibus; Sunt enim & quamplures exoticarum Caſtanearum ſpecies. Iſtarum prima, iuxta Ionſtonũ, eſt Arbor Mexicana coccifera, quam Bauhinus exoticarum vltimam ponit, & finium regundorum Arborem appellat. Eſt autem fruticans, & prunifolia: fructum gerit in erinaceo, in cuius cauda coccus ruber reperitur: eo Mexicani vtuntur ad picturas, & tincturas, quibus agrorum facies, fineſquè prædiorum ſeruant. Secunda peregrinarum eſt *Ahouay* Braſilianorum. Hæc in altitudinem Pyri Arboris excreſcit. Folia perpetui ſunt viroris, ac vt malina configurata ſunt, niſi quod in tres pollices longiùs producũtur, & in duos latius extenduntur. Fructus illi triangulares, & quatuor in locis ſulcati, quadrifidam Caſtaneam, vel duriſſimi putaminis nucem referunt. Nucleus eſt venenatus, & lignum peſſimè olet ſi comburatur. Huiuſmodi fructus ſimul colligati, & ab apicibus proprijs dependẽtes pro tintinnabulis apud Barbaros illos inſeruiunt. Sed ecce illorum Iconem.

Dioſc. l.... c. 145.
P. Ferr. in Cenſ. Geogr. ex Steph.
Ionſt. l. 2. c.
V. Bauh. H. Vn. Pl. l. 7. c. 5.
Mathiol.
Bod. à Stap. in Teoph. de Pl. l. 15. c. 23.
Ruell. H. pl. p. 31.
Lib. 2. c. 3. H. pl. Vn. T. 1. l. 7. c. 16.

F

Ahouay Braſilianorum Caſtaneæ ſpecies.



Digitized by Google

A *Achiotl* tertia dicitur, & Hiſpaniæ nouæ peculiaris eſt. Illam *Chacengariqua*, vel *Pamacua* Mechuacenſes appellant. Similis autem eſt Malo Medicæ. Folijs vlmea refert, niſi quod illa perpetui ſunt viroris. Flores edit ſtellatos, ex albo rubeſcentes: Eius lignum aculeatū eſt; cortice tamen funibus attexendis aptiſſimo. Fructus erinaceiformes, Amygdalam, cuius magnitudinem non excedunt, repræſentant. Ipſos extrinſecus quatuor anguli per longitudinem excurrunt. Eorundem interna ſubſtantia rubens eſt, & granuloſa, frigidiſſimæq; facultatis. Quartum numerū implet Arbor fructu *Cholagodo*, *Nicarague* dicto, purgatrix nimirum Caſtanea, quam quinto loco Bauhinus deſcripſit. Calix autem fructus notabilem iactantis magnitudinem, læuis eſt. Ipſe verò fructus, calidus in primo gradu, quadratus eſt, & ab interna liberatus pellicula, quæ ſymptomatum eſt excitatrix, editur adhuc viridis, aut contuſus cum vino, vel iuſculo aliquo bibitur. Quinta *Pinahuitzxihuitl*, ſeu *Cocochiatl*, ſpinoſus Hiſpaniæ nouæ frutex, Caſtaneaſq; virides, dein rubeas racematim pendulas promens. Eius folia minimum ad contactum contrahuntur, atq; marceſcunt. Sexta *Ibacurupari* Braſilienſium renet. Eius fructus Aurantij magnitudinem haud ſuperans, paruo peponi ſimilis eſt configuratione.

Bauhin. H. Vn. Pl. l. 7. c. 6. & 10.

B Tot edules includit Caſtaneas, quot extrinſecus exhibet ſtrias, quatuor nimirum ad minus, & ſex nonnunquam, aut ſeptem. Eius lignum lac croceum fundit. Septima Braſilienſium *Ibaribaba* alba, & nigra. Luſitanis hæc *Prata* dicitur, verum non huc uſq; deſcripta comperitur. Illa, ſcilicet alba, pyriformis eſt, corticemq; fuſcum, ac ramos inconditos habet. Flos illi pentaphyllos, ſubflauus, roſaceum ſpirans odorem; Fructus in ſemilunarem reſtringitur figuram. Eius verò calix ſexangulus eſt exterius. Equinæ Caſtaneæ nonnihil aſſimilatur octaua, quam *Xiloxochitl* Quauhcolanenſes, quorum eſt peculiaris, appellant. *Tzitzin* eſt nona Caſtaninis ſimilia profert folia ſaturi coloris, ac lata duos tranſuerſos digitos, & longa quatuor, in quocunq; ramulo ſena ſunt, cum apice tamen vnius folij, ſicq; ſeptenarium numerum implentia. Decima Monardes *Lentema*, quam Ioannes Bauhinus ſeptimo loco recenſuit. Arbor vaſta, materie ſolidâ, folijs Arbuti, fructu Caſtaneæ noſtrari perſimili, grati ſaporis, & virtutis adſtringentis. Vndecima ſuccedit Arbor *Gerifera* celſiſſima, ſed amaro fructu, caſtaneiformi. Duodecimū obtinet locū Fructus caſtaninus ex Inſula Baly, pyri magnitudine, cortice tenui,

Ionſton. in Tab. 41. li. 3. c. 35.

C minus aculeato; Albicat, & eſt iucundi ſaporis. Decimus tertius habetur fructus Peruanus, idem ac Caſtanea Peruuiana, Bauhini num. 4. Hanc ad clariſſimum Abrahamum Ortelium anno 1591. ex Peruuia delatam, ab ipſoq; ſibi dono miſſam Cluſius perexactè deſcripſit; præfert autem Echino ſpoliata leporini renis effigiem; ſed color eſt, & magnitudo, qualis Amygdalæ putamine ſuo liberæ, cuius etiam (niſi potius vulgaris Caſtaneæ) dulcem ſaporem æmulatur; at natiuo nondum diſcluſa erinaceo hæc Caſtanea rotunditatem affectat, niſi quod latera paulò magis depreſſa ſunt; cortex illi ſatis craſſus, fragilis tamen, & velut fungoſus, ex fuſcoq; nonnihil flaueſcens; ſub hoc innumeri quidem, & exiles, ſed firmi ſunt aculei, qui nucleum includenti putamini firmiter inhærent; hoc verò, quemadmodum noſtratium Caſtanearum, interius læue eſt, & ſplendidum, contumaciter frangitur. Decimaquarta Caſtanella peregrina *Anger* fructu amaro, Bauhini ſecunda ſpecies exotica. Decimaquinta Caſtanea mediocris peregrina Indica, Bauhini ſexta, colore flauo diluto, cortice tenui fragili, intus ſubſtantia fungoſa. Succedit vltimo Caſtanea humilis racemoſa, Pilatina prima à Bauhino memorata, ſic dicta, quia in Pilatino monte proueniat. Hæc autem Genera Caſtanearum,

D & Differentias claudit, omnes autem in locis proprijs natalibus exultabunt.

Lib. 1. Rarior. Plant. c. 5.

Io. Bauh. in H. Plan Vn. T. 1. l. 7. c. 6.

LOCA NATALIA.

VMbræ magis, quam Solis amantem eſſe Caſtaneam, Cliuoſiſq; gaudere, non Planis locis; & mollis, ac ſolutæ, puræq; telluris, & ſabuloſæ alimenta perquirere; nec pati durioris, aut aſperi pauperiem ſoli, communis eſt Geoponicorum doctrina. Carbunculus illi præterea, tophiq; farina ſunt pro vitæ ſolamine. Quare Montium in conuallibus læta fructificat. Sicuti verò nimios reformidat æſtus, ſic in algidioribus regionibus ægrè admodum viuit. Ipſo in Tmolo, Olympo, Miſioq; Montibus celebris ſemper fuit, quippè quæ Flani neſcia, ſecundum Theophraſtum. Ibi enim ſte-

Ioſeph Falcon. in ſu Vill. f. 234.
Theod. Celid. in Agri. mſ. ap. ne c. 16.
Ionſton. l. 2. c. 3.

rileſcit. Sic pro veneno Gallicam habet terram, rubricam, cretamquè. Laudatiſſima E
Li.5.ep.79. ſemper extitit Tarenti, & Neapoli in Campania. Quapropter hanc celebrat Martialis.

Menſa munera ſi voles ſecunda
Marcentes tibi porrigentur vua,
Et quas docta Neapolis creauit
Lento Caſtanea vapore toſta,
Vinum tu facies bonum bibendo, &c.

Apuliam verò dedignata eſt, vt & Boſphorum Cimmerium. Cur autem Plinius aſſe- *Li.16.c.32* ruerit, quod *iuxtà Romam ipſam Caſtanea, Ceraſiq; agrè proueniunt*, cauſam aliam adæquatam reperire (præter peculiarem aerem illius forſan temperiei nocuum) difficile admodum crediderim. Quandoquidem indiuiduales quædam locorum facultates particularium fortunatas, vel infelices in eodem imprimunt ſtabiliter vegetante mixto conditiones. Sic Tarentina Caſtanea cibum admodum digeſtibilem ſuppeditat; Salariana puriorem; Corelliana in Magna Græcia laudatiſſimum; Meterana mediocris bonitatis. Eundem dat cibum & Sardiana Magneſiæ, vbi Sarda olim Ciuitas erat clariſſima ex *Li.13.Geogr.* Strabone, *nam & Magneſiam*, ſcribit ille, *quæ ſub eo nuper terræ motus deiecerunt, & Sardas, & alias clariſſimas Vrbes labefactarunt*. Sic Leucena ex Vrbe antiqua Salentinorum Leuca, optima erat. Tragus Germanarum Herbarum Scriptor teſtatur hanc Arborem luxuriare circa Vueiſſemburgum oppidum Imperiale, atq; in Alſatiâ ſuperiori feliciter adoleſcere, & fructificare, magnaquè ibidem iſtarum Arborum ali nemora, & exinde fructus magno quæſtu in Thuringiam, & inferiorem Germaniam mitti venales. F In Aquitaniâ Populi Petragorici tantâ huiuſce fructus copiâ dicuntur abundare, vt ex eo porcos faginent. Caſtanearum item ſyluæ reperiuntur apud Allobroges, & in Aluernis, vt Aduerſariorum concordes atteſtantur auctores. Ob Caſtanearum quoq; vbertatem commendatur Encaſſium ad Euganeos colles. Et hinc Georgius Iodocus Berganus habuit, quo fingeret in ſuo Benaco ex Encaſſio, Bardolino, & Rhetia tres nymphas, *In Benaco l.1.* de quibus canens Caſtaneas memoraret.

—— Tuſco ſanguine creta
Tergemina ante alias comitata caſtra Lyei
Pardalis, & Caphis fuerant, Rheteſq; ſorores.
Pardalis vndiſonâ figit tentoria ripâ: G
Caphis in aprico (ſed non procul) atria monte
Collocat, ambæ vuis dites genialibus, ambæ
Turdorum docta aucupium; ſed ditior hæc eſt
HIRTA CASTANEÂ, & Quercu Dodonide.

Nec vlli ex hiſce Caſtanearum Patrijs cedit Ager noſter Bononienſis, quâ inſidet *Fol.43.* Apennino. Immò nec totus ipſe Apenninus hoc, vel vbiq; fertilis fructu, & præſertim *Pl. l.17.c.20.* in Alpibus Lucenſibus, & in Apuanorum, ac Carſinianorum Montibus, quorum incolæ Caſtaneæ ſimilâ, ſeu farinâ plerunq; victitant.

Col. l.4.c.33.& l.5.c.10.
Pallad. in Nou. Tit.7.& l.14. de Inſit.

CVLTVRA.

Primam Caſtaneæ ſationem, iuxta Naturæ leges exquiſitè docent Geoponici ferè omnes, tempus optimum hunc ſerendi fructum ſtatuentes, cum is ex Arbore H cadit maturus, & ad germinationem pronus. Hoc autem probè dignoſcitur ex *Conſtant. Caſ. lib.2.c.7.& l.3.c.15.& l.10.c.63.& 76.* turgeſcentia centralis illius, vt ita dicam, apiculi, genitalia quodammodo referentis: Hi verò fructus terræ committuntur dodrantalibus in ſulcis, pedalibus intercedentibus interuallis. Nati poſt biennium alio transferuntur. In multò enim maiori diſtantia ad ſtabilitatem locari deſiderant. In eiuſmodi tenera Plantarum ætate viuaciſſimæ propagines inſtituuntur; ſed hæ translatæ nolunt alibi hoſpitari: pauent enim nouitatem. Hinc ſatiùs eſt plantaria ſeminibus implere, quàm plantis. Horum verò ſeminum aculeata *Cr eſcen.l.2 Agric.c.21.* pars ſurſum ſpectare debet, non autem vt Nuces, & Amygdalæ deorſum. Cum porrò maxima ſit Caſtanearum vtilitas in Vinearum pedamentis, ideò maximè curare Villici *Conſtant. Caſ.lib.10.c.63.* debent, vt ex hac materia ſyluæ cæduæ inſtituantur. Singulo nanquè ſeptennio Iugeri vnius Caſtaneti ceſura, pro vicenis ſufficit Vinearum iugeribus ſuſtentandis. Quin huiuſmodi

A iuſmodi pedamenta tantæ ſunt contumaciæ ad putreſcendum, vt vltrà ſequentem durent alterius cæſionis periodum, nitidos daturam palos, à quibus eadem Palorum ſylua *Peloneta* vulgariter, quaſi *Palonitida* nomen traxit. Caſtaneæ verò ſerendæ ſunt eligendæ recentes, grandes, & perfectè maturæ; Nouembri ſatæ nullam exigunt artificioſam tractationem. Si porrò quis eaſdem vere ſerere vellet, illas diligenter in vmbrà ſiccabit raras, & dein congregatas fluuiatili ſicca cooperiet arena, ſeruabitq́; intactas ad ipſum ſationis tempus. Sub hoc probatas tantum, & ternas, quinaſuè ſimul in terram altè paſtinatam, pinguiſſimoq́; ſatiatam fimo, per vnicum pedis dodrantem, quatuorq́; pedum intercapedine condet. Natæ mox Plantę circumfodiendæ ſunt aſſiduè, debitaquè cum circunſpectione tractandæ, ne teneriores leuius ſummotam ſentiant circumſitam tellurem. Nec vnquam excidet memoria, quod menſibus Martio, Septembriquè maiora ſemper ex cultu promouebuntur incrementa. Quod ad Caſtaneæ verò ſpectat Inſitionem, hæc difficilis eſt in vniuerſum. Eius enim materies haud libenter adhæret. Proptereà ſerius incumbendum eſt, vt inculpatè fiat operatio. Poterit ergo menſe Martio, vel Aprili ſub cortice illa compleri, atq́; etiam inoculatione, vel in Arbore propria, vel
B in aliena quoque, Salice nempè, ſi Portæ credimus, & Palladio canenti.

Flumineam Salicem fœcundent ardua membra
Caſtanea, & multo paſta liquore vigent.

Vel etiam in Nuce, Quercu, & Fago, iuxtà Conſtantinum ex Diophane ſcribentem, *Caſtanea inſeritur in Nucem Arborem, Quercumquè, & Fagum.* Sed tutior, & melior Caſtanearum inſitio videtur eſſe, qua quondam vſus perhibetur Corellius Eques Romanus Ateſte genitus, qui Caſtaneam Caſtaneæ ſæpiùs ſuperinſeruit in proprio fundo Neapolitano. Famam exinde cœperunt, & Corellianæ nuncupatæ ſunt cæteræ Caſtaneæ eadem inſitæ methodo. Fruſtraneos tandem nullos reddet labores debita collectio fructuum, & cõſernatio. Colliguntur itaq́; perticis excuſſi fructus iſti, dum adhuc echinos incolunt. Tempus connotatur ab eodem fatiſcentiæ principio, veteri tamen exiſtente Luna. Simul poſthac aceruantur, vt ſpontè ſua diſcludantur, digeſtione quadam mediante. Seruari mox debent Caſtaneæ, ſecundum Palladij præcepta, vel in cratibus diſpoſitæ, vel intrà ſabulonem, ne inuicem tangantur ſepultæ. Laudantur & in fictilibus
C nouis conditæ, locoq́; ſicciori defoſſæ. Nec improbantur virgeis ex Fago receptaculis incluſæ, lutatis tamen, ne tranſpirent; vel etiam Hordei paleis minutiſſimis obrutæ; vel tandem denſioribus ex vluà paluſtri ſportis recluſæ. Mizaldus edocet integras, & illibatas diù ſeruari Caſtaneas, ſi nuces Iuglandes illis immiſceantur: dum enim humorem excrementitium, & vliginem omnem cariei matrem abſorbent iſtæ, poſſunt pariter à Caſtaneis omnem arcere ſitum, & ſic illarum prohibere corruptionem.

P. Mag. nat. l. 3. c. 7.
Pall. l. 14. de Inſit.
Conſtant. l. 10. c. 7.
Ruell. lib. 1. c. 19.
Pl. l. 17. c. 17.
Corelliana Caſtanea vnde dicta?
Celid. Agri. mſ. c. 16.
Afric. Agr. f. 115.
Pallad. in Nou. tit. 7.
Memor. centur. nu. 11.

VSVS CIBARII, ET MEDICINALES.

OPſonijs non egere Homines, dum ſuauiter viuunt, cibo ſcilicet ſimpliciſſimo, & dulci, Montanorum Caſtaneæ docent. Hi nanque florida carne, vegetiſq́; artubus æuum traducunt compoſitis abſq́; dapibus. Hinc maximo cum iure Galenus aſſeruit Caſtaneas eſſe fructus inter Arboreos maximi nutrimenti. Teſtatum enim reliquit: *Sunt autem Arborum fructus omnes ferè mali ſucci, exceptis Glandibus*
D *Caſtaneis, quæ ſi in ventre benè coctæ ſint, alunt multo illæ quidem ſucco, & craſſo, ſed non malo.* Illum ſecutus Paulus Æginetа de alimentis ſcribens, præſtantiſſimas inter Glandes Caſtaneis tribuit in alendo vires, dicens, quod Glandes, vt ſic non inefficaciores frumentaceis ſunt in alendo, licet ad coquendũ ſint contumaces, & craſſiori ſucco præditæ, qui lentè tranſeat; ſed Caſtaneas per omnia Glandibus præſtantiores exiſtere. Ideoq́; Caſtaneas eſſe meſſem illis hominibus, qui nil aliud præter illas habent ad comedendum ſcriptum reliquit Bodæus. Hæc tantum inter hos fructus intercedit differentia, in alendo, vt nimirum ex Platonica doctrina maiores maiorem quoq́; in ſua ſpecie virtutem poſſideant, quin & ex illis minus anguloſi, ſimpliciores, craſſiores, & ſolidiores, ſint ſapidiores, & alijs omnibus præferendi. Caſtanearum porrò complexio, earum ſcilicet, quæ maturitatem adeptæ fuerint, minuſquè ſylueſtris naturæ ſint, temperatiſſima eſt, & in primo calida gradu, parumq́; ſiccior. Nam magis agreſtes, & immaturæ,

Socr. apud Diog. l. 2.
De Euchi. & Cacochi.

Elluchaſē. Elmithar. Tach.Sā 4. Bodans. In Theophr. l.3.c.10. Bap. Fiera in Cœnis epigr. 21. Georg. Pictorius in Pantopol. de fructib. 14. Io. Vrſ. de Vict. rat. eleg. 14.

feræque, frigidæ ſunt in primo gradu, ſiccæq; in tertio. Quare craſſæ, ſtypticæq; facultatis, & difficilis ſunt digeſtionis, licet multæ nutritionis. Hæ tamen optimè corrigi ſaccharo poſſunt, ne caput lædant, & ventrem, dum incaleſcunt per accidens, vt egregiè adnotauit Baptiſta Fiera hoc metro. E

Occluſa hirſuto ſi forſitan humet echino,
Mox tamen exanclo Caſtanea igne viget.
Sed ventremque, caputque tumens offendere norit,
Ni madeat ſucco mellis arundinei.

In quem ſenſum & Georgius Pictorius in ſuo Pantopolio ſcriptum reliquit.

In caput, & ventres Caſtanea fertur Echino
Tecta ſuperbire hac; nam calet ipſa nimis.

Omnia cæterum incommoda, quæ manſis à Caſtaneis timeri poſſunt, pendent vel à vitioſis fructibus, vel à nimia earundem aſſumptione; quæ capiti dolorem infert, & plures excitat flatus, quam diſſoluat. Hinc non melior Medicus, quàm Poeta Ioannes Vrſinus habuit, F

His caueas (moneo) ventris farcire ſaburram,
Ni te vulturcum pectus habere putes.

Hoc tamen haud verificatur de temperata, deque miti, & correcta Caſtanea, de quâ idem Vrſinus paulò ante cecinerat.

Ipſa, licet rigeam, molles ſub cortice fructus
Occulo, vel gratos cui bona vina placent.

Sic & de temporis ſumptione monuit in ſubſequentibus.

Non hos dira fames, imò faſtidia menſæ
Commendant: nunquam eſt ſic ſatiata gula.

Correctam porrò Caſtaneam ventoſam non eſſe, ſed potius contrà flatus, patebit ſi audiatur eruditiſſimus Antonius Campanus Epiſcopus Interamnenſis de Caſtanea loquens his numeris. *Ventoſam qui me cenſent, ventrique timendam*
Falluntur; ventos pello ego, non facio.

In Decade 5. Miſcellaneorum Medicinalium cap. 4.

Sed medici magis attendendi ſunt. *Caſtanea agreſtis fructus eſt quidem* (ſcripſit inter neotericos clariſſimus Io. Baptiſta Corteſius Philoſophus, & Medicus Collegiatus G Bonon. & Lector Eminens Meſſanenſis) *ſi recens, & viridis comedatur craſſum ſuccum prabet, difficilè coquitur, tardè penetrat, validè adſtringit, tuſſim generat, & flatus. Antiqua verò, vel arida aſſeruata hac ratione, ſicut Bononienſes faciunt, qui primum decoquunt in vino, deindè exiccant ad fumum, &* Anſeres *appellant, gratiſſima ſunt guſtui, & in ſumptione molliſſima; conſueuerunt etiam eas coquere in aquâ, & appellant* Baloſios, *aſſant etiam, tam ad ignem in ſartagine pluribus foraminibus prædita, quàm ſub cineribus, & prunis, comeduntque à prandio, & à cœnâ cum modico ſalis, & piperis, &c.* ſic & in tertiâ menſâ cum caſeo in eſum laudantur ab erudito Cremonenſium Platinâ. Vt autem & flatus emittant, & ſine adſtantium periculo coquantur Caſtaneæ, priuſquam cineribus credantur, ferro vulnerari debent. Sic plagæ hiatu ſpiritus igne citatus euadet. Secus flagrantes magno cum impetu flammâ prodirent, ſiquem offenderent, læſuræ. Flatus verò per eas expreſſus anguſtias à noxâ præſeruat, cum furor in crepitum deſinat. Hoc autem in omnibus Caſtanearum ſpeciebus habendum eſt pro comperto, quod agreſtes tantum, & robuſtiſſimos homines, puroque, ac ſubtiliſſimo ſub aere degentes decent, non autem debiles, & delicatè viuentes; Iſtis enim ſemper concoctu H ſunt contumaces. Magis quippè debellandos valent ad morbos, quàm ad laſſas reparandas vires, reficiendaſque partes nutribiles. Sic omnes clarè teſtantur Authores, & præcipuè doctiſſimus ille Germanus, qui modis imparibus Caſtanearū vires ſic eſt proſecutus.

Platinâ De Hon. Vol. & Valet. l.3

Ruell. l.1. c.61. Iodochus Harchius in Enchir.

Caſtanea ſtomacho concoctu difficiles ſunt,
Sed rabidi infirmant ſæpe venena canis.
Iupiter hac pleno præſendit dona caniſtro.
Aſtringunt; fias parcius eſſe memor.

Sic & Durantis Heroico-Medica cecinit Euterpe.

Herb. f. 98.

Caſtanea ſtringunt, inflant, agrèque coquuntur,
Et caput offendunt, ſiccant, Venerisque vigorem
Præſtant, diſcutiunt, dyſentericiſque medentur.

A *Ex his ſit panis, tritici ſi copia deſit*
Qui multum nutrit, rabidis & morſibus ipſæ
Impoſita proſunt, duras mollireque mammas
Ha poſſunt &c.

Pungentibus armatas echinis ob id à naturà fuiſſe Caſtaneas exiſtimauit Lacuna, quia nullatenus immaturæ (imo nec crudæ) mandi poſſunt impunè. Tunc enim ventri, totique corpori nocent, torminum illic, hic mali ſucci prauas introducentes operationes. Quarè maturæ tantum, & hæ quidem exiccatæ, ſeù toſtæ, vel alijs coctæ modis in cibum cedere debent, vt vel ipſius æmulæ Panis fieri poſſint. Panis enim ipſius vſum aliquando Caſtaneæ præſtant, vt & ſuperius innuit Durantes, & præter illum teſtatus eſt Quercetanus ſcribens in Regione Lemoxenſi, & quibuſdam alijs locis circumuicinis, *Diatetic.* vbi multum abundant, ac alibi, vbi multus non eſt tritici prouentus, ex hiſce fructibus *Polyhiſt.* fieri panem, ſeù plebeia, ruſticaque muſtacea, quibus vulgus, & ruſtici iucundè paſcuntur. *Sect. 2. c. 5.* Exiccatæ tantum ità dulces ſunt, vt de illis cum Georgio Iodoco Bergano non immeritò canere poſſimus. *l. 1. Benac.*

B *Glans rugoſa quidem hac, ſed quâ non dulcior vlla.*

Addo quod vino amicæ caſtaneæ, tam crudæ, quàm ſimpliciter coctæ, atq; etiam in liba conuerſæ bibones ruſticas ad pompas, hilareſque ad comeſtiones inuitant, quemadmodum feſtiuiſſimus Ælius Iulius Crottus Poeta Cremonenſis libro 3. Farraginum innuit canens de Ramalibus.

Has ſtrues nemorum, has comantûm odoras *Crottus l. 3.*
Stricturas radiorum, & huic, & illi *Farrag. 11.*
Oſchophoria munus in futura,
Paſcullus Panicocta, Surriponi,
Flamen flamini, amicè amico amicus,
In vſum annuum, in annuumque morem
Mittit, datque, ſacratque, dedicatque.
Hinc ego te Alibida, te hinc ego Olphe
Ad Libum voco, poſteroſque ramos:
C *Vos ſpectacula ad ipſa, pompam ad ipſam*
Gregem ducite Vallium, & Choreas,
Dumoſi ſola Montis accolentes.
Adeſte vndique quotquot eſtis omnes
Virique, Puerique, Virgineſquè,
Et ſenes Merulenti, Anus bibaces.
Huc concedite, quicquid indè circum eſt
Syluarum, & nemorum, & ſpecûm accolarum:
Cras ramalibus inuicem ominatur,
Cum caro Panicocta Surripone.

Et propterea mures hinc ablegandos cenſuit Gilbertus Ducherius non incelebris Poeta Gallus eo pro Caſtaneis carmine, *Li. 2. Epigr 97.*

Ite aliò mures, ſi vos capit vncta popina:
Noſtra quidem certè eſt macra culina nimis.
Magnatum, ac procerum palatia quarite vobis,
D *Splendet vbi lautis menſa cupedinibus.*

Ex prædictis item patet, quod Caſtaneæ quoque multum debet Hygeia; nam multas, haſque præclaras in Medicinâ poſſidet prærogatiuas. Illius caro, Dioſcoride id atteſtante, *Lib. 1. de Med.* contrà Ephemeron, cuius vnicam intrà diem ſtrangulat venenum, valet. Huic tam inſigni efficaciæ non parum addit tenuis illa tunicula fructus immediatè cooperiens *Mat. c. 122.* carnem. Illius quippè requiritur actio, non in corrigendo tantum prædicti veneni ardore, ſed & fluorem pariter ab eo inductum, inteſtinaque perforantem neceſſariò com- *Greuin. de* peſcendo. Cortex quoque, tametſi tenuiſſimus, vulnera quæuis citiſſimè ſolidat, & *Venenis l. 2.* carne replet. *c. 8.* Media Caſtaneæ pulpa purior, atque candidior in emulſionem redacta, cum decocto Glycyrrhizæ, ſuperaddito pauxillo ſeminum papaueris, illis, ex Camerario, non modicum confert, qui ardore vrinæ laborant. Aqua prætereà, in qua cum ſuo cortice decoctæ fuerint Caſtaneæ Iliacis, Dyſentericis, Sanguinemque excreantibus

haud inutiliter bibenda proponitur. Ex farina Caſtanearum, cum melle fit Electuarium E
aduerſus ſanguinis ſputum, & tuſſim vehementem. Eadem farina, cum melle pariter,
& ſale ſubacta rabidorum canum morſibus imponitur. Cum hordeacea item polenta,
& aceto illita mammarum incipientem impedit duritiem.

Caſtanearum demum exoticarum prætermittere vires, cum nefas exiſtimari poſſet,
dicemus in primis Caſtaneam equinam anheloſis equis prodeſſe. Quod & atteſtatur
Durantes alias eiuſdem facultates recenſens flatulentas, & adſtringentes.

Herbar. lit. *Caſtanea & ſtringit, flatus & gignit equina*
C. *Eſa, & anheloſis, necnon tuſſiq́; grauatis*
Praſtat equis, atq́; in reiecto ſanguine prodeſt.

Adſtrictiua eſt *Leucoma* Monardes Caſtanea. Xiloxochitl Quaucholanenſium renes,
& veſicam purgat. Sunt & purgatiuæ facultatis Fructus illi Caſtanini, quos *Cholagodos,*
Nicarague in Hiſpania noua diximus appellari; Indè antonomaſticos *Purgatina caſta-*
nea dicuntur. De his hæc pauca, ſed non contemnenda ſubiunxit Durantes.

Quas purgatiuas appellant ordine primo
Caſtanea calida ſunt, purgant leniter aluum, F
Ac facile, & minimâ nullaq́; grauedine laxant.

Ad aliquod certè, immò & ad plurima, cum ſit Caſtanea valdè vtilis, ad vſus varios
eadem modò dirigetur.

VSVS VARII.

PErcuſſorias non ſemper virgas, ſed aliquando conſolatorias fuiſſe nobis oſten-
Pl. 2. dunt eruditiores paginæ. Quippè Virgis Arboris Caſtaneæ phœnicei coloris
Gen. 30. volunt aliqui Patriarcham olim Iacob vſum fuiſſe ad Soceri ſui ſpem, quam de
multiplici, & vnicolore ouium fœtu conceperat, ingenioſo dolo eludendam, vt mirum
in modum, & innocentes ſibi diuitias augeret. Simplex Caſtanearum cortex eius eſt
qualitatis, vt in lotiuo capitis ebullitus lixiuio flauum capillis cōciliet colorem. Achiotl
Pl.l.15.c.7. in India Tintinnabulorum vſum præſtat ſuſpenſus. Quin & communis Caſtaneæ fructus G
Port. Mag. apud eoſdem Indos oleum ad varios vſus copioſum ſecundum Plinium liberrimè de-
Nat. lib. 4. dit, licet hoc Portæ difficillimum videatur. Solida mox Arboris iſtius, atque durabilis
c. 25. materies vaſa vinaria, doliaq; maiora compoſuit: licet enim hæc antiquiſſimis tempo-
ribus fictilia fuiſſent, lignea poſtmodum maiori ex parte fieri cæperunt, & dolati Caſta-
nearum aſſeres ad id, vt nunc, deligebantur: huius quippè ligni proprijſſimū eſt prauos
difficulter concipere mucoris, alteriuſuè malæ vini qualitatis odores, eoſdemquè facili
negotio relinquere: quod de nullo alio ligno iam exactè verificatur. Tectorum Sub-
grundia, ligno præcipuè Caſtaneæ ſylueſtris efficta ſiccitates, atq; madores patientiſſi-
mè tolerant. Quin & metallicorum æmula fiunt, ſi calenti oleo imbuantur, aut pice,
Pl.l.6.c.40. vtraq; liquefacta obducantur. Nam cum ſuaptè natura tardiſſimè ſentiant vetuſtatem,
aut cariem, ſi armetur ipſa ſuperficies, totum perſiſtit imperterritum. Idem Caſtaneæ li-
gnum quocunq; tempore ſubterraneis operibus expetitur. In Vitium pedamentis, vt
experiuntur agricultores, cætera omnia ſuperat ligna, Quercumq; præſertim, ac Robur.
Id lib. 17. In cauſa eſt durationis peruicacia, propter quam Salice lætior hæc Arbor cædua reger-
c. 17. minat. In ædificijs tamen ligno Caſtaneæ prouitio pondus eſt, & incuruatio. Verum H
Bod. à Stap. habet etiam, quod inter vitia laude non careat, non frangi ſcilicet, niſi prius id tempe-
in Theoph. ſtiuè prænunciet, ſonitu mediante, quo moneantur habitatores, vt ſe ſe periculis ſubtra-
hant, aut ædes ſuffulciant. Vtilitates tandem vſta nō amittit Caſtanea, durioribus etiam
inſeruitura miniſterijs. Carbones enim ex illius ligno Ferrarijs fabris haud parum ac-
commodati ſunt, quià citò accenduntur, & identidem reſtinguuntur. Illius tamen cinis
domeſticis vſibus haud æquè deprehenditur vtilis; nam tantum abeſt, vt pannos deal-
Auguſt. bet, immò potius illos maculat, experimento nimis comprobato mulierum. Quod ideò
Gall. Gior. euenire crediderim, quoniam implantatam à natura vim quandam infectoriam Caſta-
Agric. 5. f. neæ materies obtinuit, quâ colores quoſuis fixare cōſueuit apud fullones, qui diuitibus
177. nunquam ſaturis, viſibiles in veſtibus qualitates puniceas, violaceas, ſpadiceas, aliaſq;
innumeras vix ſaturare valent. Nobilitatis pro ſignis mox ſtabunt Caſtaneæ in Inſigni-
bus, & in Symbolis.

VSVS

A

VSVS IN INSIGNIBVS.

ANtiquæ, immò Heroicæ Nobilitatis Inſigne ab Arbore Caſtaneæ, illiuſq; fructu decerptum aliquoties fuiſſe, tum ob vetuſtiſſimum illius eſum, cum ob fortiſſimum eiuſdem, & perquam durabilem vſum crederem, vnde veterem illum Comicum facillimè traheret in admirationem. *Quid eſt tam potens cum tanto munere hoc?* Ingenuus quidem in toto aliquo Genere Vir veris Virtutibus præditus nobiliſſimum iuremeritò erigere ſtemma dicetur, quod in poſteros celebrem exiſtimationis famam demandet. Non aliter feciſſe dicendus eſt primus *Caſtanea* Familiæ Genuenſes inter prænobilis fundator, dum ipſe Caſtaneam integro cum echino, & ternis aurei coloris frondibus pro ſuæ Deſcendentiæ inſigni aſſumpſit. Huic Stemmati Sanctiſſimus Vrbanus VII. Regios tripliciter, immò diuinos conciliauit honores. Hinc Io. Baptiſta Pinellus Porta Genuenſis habuit vt caneret.

Terẽtius in Eunucho.

P. Syluester Petrasãcta. Teſſ. Gentil. p. 511.

B

A Lygurum translata ſolo ad faſtigia Romæ
CASTANEA in ripâ conſita, Thybri, tuâ.
Viſa iacêre diù eſt humilis: poſt aucta repente
Obtexit totam fronde ſuâ Auſoniam.
Quin viden', vt iam nunc tollit contermina cælo
Brachia, & Eoos velat, & Heſperios!
Gaude Roma; tuâ hac eſt Arbor; Ianua gaude
Eſt ſua progenies: vtraq; digna parens.
Sed nec, Roma, tua hæc eſt, nec tua, Ianua proles;
Æthere deſcendit: non ſatis orbis erat.

l. 2. Carminum 40.

Hæc itidem Arbor multiplici cum ſemine, Bertrando de *Caſtaneto* Epiſcopo Cardinali Portuenſi ſub Ioanne XXI. P. M. per quam nobile Stemma vndequaq; ſuſpiciendum conſtruxit.

C

S Y M B O L A.

INſignibus itâ affinia ſunt Symbola, vt nonnunquam confuse hæc duo nomina legantur. Subiungam ideò ad hanc rem allatum à Perciuallo Symbolum, Arborem ſcilicet integram Caſtaneæ, cum Lemmate.

In ſymb. Io. Bapt. Bodellij p. 259.

A QVEL, CH'APPAR DI FVOR, QVEL CHE S'ASCONDE,

Aut vt ego dicerem VTINAM EXTERIORA, VT INTERIORA. Apud ipſum ſignificat hominem cupientem miti dilectæ mulieris aſpectui reſpondere lapideam cordis ſuperbiam. Cum vero non admodum videatur quadrare exterior ſymbolicæ Arboris durities, internaq; eiuſdem fructus lenitas, cum interna cordis rigiditate, & faciei comitate extrinſeca in muliere pudica: ideò aptius conuenire crederem idem ſymbolum, vbi quis cuperet, vt in aliquo opera cogitationibus reſponderent, ita vt ſi mites iſtæ ſint, illa non forent aſpera.

D

Aliud antecedentis quodammodo in oppoſito poſitum ab Anonymo Symbolum hic apponendum ſuppetit, illius ſcilicet qui ſub Arbore Caſtanea ſpinoſis ſuis fructibus onuſta quærit, & colligit Caſtaneas ab echinis præ ſiccitate, vel aliqua alia defectuoſa cauſa dehiſcentibus decidentes, quæ dubio procul, vel ſiderationem paſſæ ſunt, vel aliquam verminationem imperfectiſſimæ redditæ; echinorumq; aſperitatem exhorreſcens in illis ſtultè cogitat claudi quidpiam dolorificum, illiſque propterea admouere manus omnimodè refugit; cui configurationi talis congruit ſumptio MALA TIMIDITAS ex Euripide;

Mala timiditas, nec domui, nec victui quicquam prodeſt.

In Erechtrico ap. Stob. ſerm. 29.

Obſcuriora, & abſtruſiora Caſtaneæ hinc ad aperiendum præſtruitur aditus.

ADA-

ADAGIA, ET ÆNIGMATA. E

DIfficillimum eſt internoſcere interna Caſtanearum vitia, cum pulcro ſæpè ſæpius tegant cortice vitia turpiora, medullamq; prorſus putredinoſã in abſcondito foueant. Hinc doloſam Mulierum Vafritiem hi Fructus prouerbialiter detegunt. Non enim accidit Caſtaneis corruptis, quod putredinoſo conſpicitur in Pomo, cicatricoſum nempè foramen, aut ſideratio quædam, ſiue gibboſitas. Et propterea de Muliere facietenus formoſa, ſed improbis moribus, animoquè deformi tuſco dicitur Homœoteleuto, E' COME LA CASTAGNA, BELLA DI FVORI, E DENTRO HA' LA MAGAGNA. Simillimum illi, quod fucatas aduerſus Mulieres Nazianzenus efferebat, FORIS HELENA, INTVS HECVBA, & ſic ad verbum expreſſum eſt ab Legato noſtro in Emblematis.

Sæpè oculos ſpecioſa foras delectat, & intrà
l. 1. Emb. 9. *Mucida Caſtanea eſt; ſic Mulierq́; facit.* F

Imò ad innuendum quàm paucæ ſint Mulieres, extrinſecus etiam modeſtæ, quæ verè caſtæ ſint, & inexpugnabiles, argutum Ænigma Ludouici Areoſti nomine circum-
Monoſ. l. 9. latum in hæc proponitur.
ſl. Ital. lingua p. 402. & 408.

Arbor ineſt ſyluis, qua ſcribitur octo figuris: CASTANEA
Fine tribus demptis, vix vnam è mille videbis. CASTA

Quod neſcio quis Florentinus, vt Mulieribus apertiùs conuiciaretur, hunc inuertit in modum.

Ditemi Donne, come ella è chiamata
Coſa ne' boſchi nata
Frà le ſpine pungenti,
Che tien due volte in ſe quattro elementi,
Di cui gl'vltimi tre leuati via,
Di mille à pena vna trà voi ne ſia.

Quod vulnus muliebri inflictum ſexui ſanat Scaliger, vbi ænigmaticè *Caſtâ via caſtâ* G nempe *iuuenculâ*, ſeù *virgine* Caſtaneam innuit ſignificari. Canit enim ad cætera Caſtaneæ alludens æquiuoca.

Logogriph. 68. *Si ſequeris nomen, quod dat Prouincia ciui*
Aequoreo: mirum tegitur ſub nomine monſtrum,
Scythica fera, ideſt Machlia. *Arma pedes: totum caput eſt. Cæli æmula gyris,*
Non pedibus digiti, non diſſita cruſcula nodis.
Grallator ſic ingreditur, ſcythica & fera, vt aiunt.
Si nomen verum eſt: ſum caſta iuuencula virgo,
Nec cælum is velut: at fulmen crepitu æmulor atro.

Iocatur quippe ſuper *Caſtanea marina* nomen, quæ Gallis pariter *Caſtaigne* dicitur; & ad *echinum* alludit ſub nomine monſtri, nec non & *cæli æmulam* Caſtaneam appellat, quia rotatim ambulat, & fulmini comparat, quià ſæpius haud inciſa in igne crepitat. Quoties autem impares ſimul comparamus CASTANEIS CORYLOS ÆQVARE dicimur. Caſtanea ſiquidem maximis non cedit Arboribus; at Corylus denſos tantum inter frutices adnumeratur. Si verò fructuum attendatur in alendo bonitas, & hæc H extrinſeco Caſtanearũ echino comparetur, illud apprimè quadrabit *Meliora ſemper*, ſeù MELIORA LATENT. Non tamen eſt quod, erinaceo dempto, non mereatur inter ornamenta menſæ cõnumerari Caſtanea. Quod vel ex ſequẽtibus ænigmaticis Iunij verſi-
Ænig. 13. bus patet. *Eſt mihi dura caro, rugoſâ veſte voluta*
Includor corij tegmine Phœnicei.
Exterius natura hirto muniuit echino,
Menſam orno, Panis dum vice ſoluo famem.

Qui tandem minores pro maioribus accipit Caſtaneis, prædictæ veritati contrarius dicitur prouerbialiter FAR VN MARONE, magnum ſcilicet erratum patrare. Sed vt clariſſimæ Hiſtoriarum Caſtaninarum ſcatebræ ab ænigmatum ſpecubus proſilliant curandum eſt. Prius tamen, quæ Fabuloſa de Caſtanea ſuggeruntur, in mediũ afferemus,

FA-

A

F A B V L O S A.

PRæter Ouidium attexendis, & egregiè canendis Metamorphoſibus nòn ſolus inter illuſtris Neotericos Poeta Balthaſſar Bonifacius Archidiaconus Taruiſinus nobis & ante, & poſt obitum enixè dilectus præſtitit, vt latè per huius operis curſum eſt obſeruare, ſed & Bonifacio nil minus nobis acceptus Laurentius Legatus Cremonenſis, præclara cuius Muſæ ſpecimina Literarium hunc in Agrum conſerre, eruditum operæ pretium exiſtimamus. Ex elementis itaq; huius vocis *Caſtanea*, quæ quid *caſtum*, & *nouum* ſonant, ad Pelium Theſſaliæ Montē, & Caſthanæam Oram ad ipſius radices ſitam, referente Strabone, ac Melibœam Magneſiæ Ciuitatem Caſtaneis perquàm celebres alludens, noſtram ad rem ingenioſè commentus eſt Neam Pelij, & Melibœæ filiam Dianæ Nympham fuiſſe, quæ cùm coætaneas omnes pulcritudine, & caſtitate antecelleret, multos in ſui amorem traxit, quos cum ſeruandæ Virginitatis voto dimiſiſſet, vel in ipſo Ioue ſpecie incomparabili flammas excitauit. Cum igitur hìc, vt Virgine potiretur nihil intentatum relinquere de more contenderet, euenit, vt Nympha cum Diana frequentatis in montibus venatum exiret. Cùmque Puella ceruum telo vulneraſſet, illeque in fugam conuerſus eſſet, fugientem Nea tanto itinere perſecuta eſt, vt longè à Triuiæ phalange aberrans, in Amatoris caſſes incideret. Occaſionem enim amplexus Iupiter, illi ſub vnius ex comitibus forma apparuit, & fruſtrà reluctantem compreſſit. Sed audiamus quomodo hucuſque rem deſcribat Poeta.

Strabo l. 9. Geogr. in fine.

B

Laur. Lega. l. 1. Eleg. 8.

SEctatrix caſta Nea formoſiſſima Diuæ
Nympha verecundo clara pudore fuit.
Pelion huic Genitor, Mater Melibœa viciſſim
Gaudebant tantum progenuiſſe decus.
Non hac Manalijs agitans in Montibus apros
Fixerat errantes certior vlla feras.
Ante alias ideò Dictynna charior omnes
Hærebat lateri dulcior vna comes.

C

At quia, cum rara eſt, nequit intentata relinqui
Forma, ſed eſt auidis ſolicitata procis.
Multi illam petiere; faces tamen illa maritas
Negligit æterna Virginitatis amans.
Sed malè vota cadunt, vbi Nympha ſumma venuſtas
Non homines tantum, ſed monet vſque Deos.
Abſtinet humanos Triuia reuerentia nixûs,
Sed cohibêre nequit, quæ Pater ipſe parat.
Viderat hanc etenim, ſpecieque allectus, in illam
Hæſerat impuro Iupiter igne calens.
Virgo placet, Statorque poteſt, nec iurgia curat
Coniugis iratæ, ſi noua furta ſciat,
Ergò eum Dolopum venantem in ſaltibus illam
Nouit, vbi vrgebat Delia prima Leas.

D

Inſpexit cum Nympha petens in vulnera Ceruum
Infixit miſeræ ſpicula certa feræ.
Saucius ille fugit, ſequitur Nea, multaque currens
It procul à caſto neſcia Virgo choro.
Aſtitit huic ſubitò comitem mentitus amator,
Amplexu & reditum, quem parat illa, vetat.
Crimine ſe tandem prodit, fruſtràque gementem
Stuprat, & inde migrans victor ad aſtra redit.

Hæc ſunt Sanctimoniæ ſigna eius, quem in Numen ſibi cœca delegerat Antiquitas. Hinc quoq; patent pericula, quibus exponuntur Virgines, quæ procul à ſuis incautè feruntur. Ad illarum igitur exemplum quantum amiſſæ Virginitatis indoluerit Nea priuſquam ſibi manus conſciuerit, audiamus ab eodem Legato narrationem ſuam in hæc ſubſequente.

Digitized by Google

Illa autem & ſiluam, ſeque ipſam exoſa, diemque, E
Quo raptâ, dixit, Virginitate ferar?
Ah pia tu ſaltem me conde vragine tellus,
Ne me lux videat, puraque ſigna poli.
Mitia quid tantum mihi fulmina parcitis? at vos,
Quime compreſſit, comprimis vſque Tonans.
Fors vt cum libeat renouet mea probra, coactam
Semper & inceſtâ conditione premat.
Quàm ſatius fueras non tam formoſa videri,
Quàm ſic laſciuo complacuiſſe Ioui.
Immò quàm ſatius ſi prorſus lucis in oras
Deformem edideras tu, Melibœa, parens.
Non tibi, non patri fierem modo maxima luctûs
Cauſa, Thoantea longè odioſa Dea.
Intemerata forem, nec quem plus ſanguine feci,
Nunc pudor inuito pectore victus erat. F
Sed ſi vim paſſum eſt corpus, mens candida manſit,
Corporis vt maculam prompta cruore luam.
Dixerat, & viridi iaculum de ceſpite ſumens,
Concita per medium pectoris egit ebur.
Concidit, & fundens animam de vulnere caſto,
Summa pudicitiæ ſanguine ſigna dedit.

En quo impellebant, quos magis dilexerant commentitij illi Ethnicorum Dij. Nil poſtea mirum, ſi in Ligna, vt plurimum, conuertebant, quos transformare contigerat. His nimirum Poetæ indicabant ligneos eſſe, qui ſuperſtitioſis illis numinibus fidem adhibebant, quod & patebit ex Neæ in Caſtaneam Metachroſi, ſi canentem attendemus.

Vidit, & è cœlo generoſum Iupiter actum
Miratus, voluit pœnituiſſe ſtupri.
Sed quia non damnat, quæ quondam geſſerit, inquit:
Verè non iſtâ caſtior vlla fuit, G
Non auſu ſimili claret mea Parrhaſis, & quot
Præter eam inuita concubuêre mihi.
Sed mortis, ſi cauſa tuæ ſum, Nympha, pudorem
Reſtituam, quantum vis mea tota poteſt.
Forſque ſatis reparabo tua diſpendia famæ,
Caſtam vbi poſteritas publicet eſſe Neam.
Dixit, & in vegetem transformans frigida Plantam
Membra, peregrinâ fronde virêre dedit.
Deque Animo, & Nympha deducens nomine nomen,
CASTA-NEA eſto, inquit, nam Nea caſta fuit.
Hinc tibi tutor ero, tuque vt Dodonidis Arbor
Iam poteris titulis ire ſuperba meis.
Sicque Διὸς Βαλανὸν *ſapiens te dixerit Hellas,*
GLANS etenim deinceps, ſeu IOVIS ARBOR eris.
Vtque erat illa ſuo rubefacta cruore, ruborem H
Contraxit virgis Planta nouella ſuis.
Quin vt conciderat cor ſaucia mille doloris
Vulneribus, Fructus ſpicula mille gerit.
Et quia venando montes dilexerat, altis
Innaſci pariter montibus Arbor amat.
Et veluti ſpecie ſuperans pulcherrima Nymphas
Vſſit amatores, omniprocumque Iouem.
Vis eadem in fructu pariter manifeſta triumphat;
Eſus enim flammas Cypridos ille parit.
Vtque, licet corpus per vim temerando, pudica
Candorem mentis non violauit Amans.

Sic

A *Sic quoque Caſtaneis externo cortice tantum*
Nigror ineſt, intus candida pulpa manet.

Quomodo autẽ Diana factum reſciuerit, & quis Nymphæ genitoribus indicauerit,& quonam iſti dolore perciti fuerint innoteſcet ex artificio,quo Pelium in montem ſui nominis, & Melibœam in Ciuitatem illi conterminam cõmutatos Poeta deſcribit, vt metachroſin abſoluat. *Id Dryades Trinia, & gemino retulere parenti.*

Illa Neam laudans improbat vſque Patrem.
Pelion, vt nouit, riguit, factuſque dolore
Saxeus, in Montem verſus ad aſtra petit.
Mœſta nec abſimili fato Melibœa perempta eſt.
Mutatam in Vicum nempe fuiſſe ferunt.
Vrbs modo Magnetum eſt, nomen Melibœa remanſit,
Vtque Neam genuit, fert modo Caſtaneas.
Imò quod hac Arbor penes hanc quàm plurima creuit,
CASTANEÆ eſt alij nomen ab inde loco.
B *Apenninigenis hac dum Paſtoribus Alcon*
Ederet, arriſit turba miſerta Neæ.

Quantò autem magis præ curioſitate fabulam ſapit hiſtoriola ſequens, tantò aptius fabuloſæ huic ſubiungetur narrationi.

HISTORICA.

FAbulam in vnum verificare, verumq; fingere liberiores inter, minuſq; ſeueras conſuetudines Hominũ modò liceat. Refert doctiſs. Raderus in Aulâ quondã Iulij II. Pon. Max. ſimiam fuiſſe, quæ miro quodam aſtu Caſtaneas toſtas, calentibuſque ſub cineribus conditas abſtulit. Ijs enim ad ignem remollitis veſci ſolebat egregiè, liberalem dominorũ ſuorum gratiam ſæpius experta. Accidit aliquando in Herorum ſuorum abſentiâ, vt ferream perforatam patellam Caſtaneis vſtulatis, & in digeſtionem ſub prunulis plenam communi in foco relictam obſeruaret. Edacis acta gulæ incitamento experiri cæpit num cõturbando focum Caſtaneas extrahere poſſet. Irritum porrò videns conatum, ſibiq; dolorificum propter caloris exceſſum, exuri manus ex horrens muſcipulam ibi ſuo malo fato fortè obdormiſcẽtem arripuit, cõprehenſamq; retinens amplexu complicato ſuprà Caſtanearum focũ detulit. Anterioribus exinde illius pedibus bacillorum vice vtens, vehementiſſimos reluctantis vlulatus haud curans, quas voluit Caſtaneas ſemotis prunis eripuit, & animatâ forcipe miſeri felis eduxit. A ſtrepitu acciti proceres, callidumq; factũ maximâ cum voluptate conſpicati, rem ſocijs detulerunt, ſimiamq; prędictis frutibus copioſius donandam cenſuerunt. C *In Comm. l. 14. ep. Martial. 178.*

EPITHETA.

VArijs, ijſq; nonnunquam contrarijs vallatam Epithetis Caſtaneam, ob partium ſummè contradiſtinctarum affectiones obſeruamus. Virgilius *mollem* cognominaiut, ob interiorem fructus corticem valdè lenem, & læuigatum, mollemque ad tactum, atq; attẽta ſubſtantia eduli, quæ per elixationem fit molliſſimâ, licet anteà D nucis duritiem, ſonitumq; præſeferens NVCIS quoq; nomine, ſeu potius cognomine donari promeruiſſet. Quia verò ſic elixatæ non multum à preſſo lacte videntur abhorrere, de vtriſq; eodem carmine cecinit Poeta. *Caſtanea MOLLES, & preſſi copia lactis.* *Virg. Ecl. 1.*
Quo reſpexit Italus ille Vates in ſimili canens materia. *And. Lorus Ecl. 1.*

Di MORBIDE Caſtagne, e latte, e cacio —Trarrem la fame, &c.

E contrà verò, echinorum reſpectu *hirſuta* dicuntur à memorato Latinorum Homero, qui propterea ſpinoſis illas aſſociauit Iuniperis hoc ſpondaico. *Virg. Ecl. 8.*

Stant & Iuniperi, & Caſtanea HIRSVTÆ.

Sic & patrio idiomate Alamannus. *Sorgon più liete la Caſtagna HIRSVTA, &c.* *Alam. Colt. 1.*
Hirtas ſimiliter appellauit M. Tullius Berous cõciuis noſter Bononienſis ex Iuriſconſultiſſima domo erudítiſſimus, ex cuius deſcẽdentibus nunc floret Martis, & Mineruę alumnus præclariſs. Co. Hercules Auguſtinus multo mihi nomine colendus. Dicebat itaque vates ille. *Ruſticor. l. 9*

Ca-

Caſtaneas HIRTAS, duro putamine clauſas. E

Marinus. Alij *pungentem* dixere ſcribentes. *Di PVNGENTI Caſtagni hiſpidi Ricci.*
Rudem inſuper, & *Alpeſtrem* prædictus Alamannus Hetruſcè vocabat, canens.

De la ROZA Caſtagna il tempo arriua, &c.

Colt. 3. Et alibi *I piùſon quei, che da le hirſute braccia - De l'ALPESTRE Caſtagno il nido fanno.*

Sed & BALANITIDIS Epitheton à Plinio recipiamus. Glandis enim ad inſtar proprio è receptaculo Caſtanea proſilit. Nec ad ſimilitudinem Quercus eius Arborem dedecet eſſe Robuſtam, atq; *Nodoſam*, vnde Parthenopæa Syren Marinus cecinit.

Qual ROBVSTO Caſtagno, o Pino alpeſtre, &c.

Samp. 1. & 5. Alias *Il NODOSO Caſtagno — Diſſerrò de' ſuoi Ricci aſpri, e pungenti, &c.*
Hanc item Arborem Claudius Achillinus *Vmbroſam* nuncupauit.

Quì gl'OMBROSI Caſtagni — Sparſi sù le freſchiſſime pendici.

Rim. Idil. 3. Et hæc fuiſſe cauſa videtur, propter quā à Boccatio *Placida*, nec nō *amabilis* ab Imperiali dicta ſit hæc Arbor. *A deſpogliar del ben veſtito frutto — L'AMABILE Caſtagno, &c.*
Caſ. 4. Non præteribo tandem PHOENICEI, ſeu PVNICEI cognomen, quo donatus eſt huius Arboris fructus ab Italo Poeta Bracciolino ſub Italica voce *Tanè*. F

La Caſtagna TANE' sù l'erme rupi. Ad Myſtica nunc, & ad Moralia.

Rocc. 10. 11

MYSTICA, MORALIA.

CAſtaneæ Fructus, qui corticea obducti ſunt veſte, tum Corporis, tum Animæ myſticè repræſentant operationes. Vt enim veſtes ab externis elementorū iniurijs corpora tuentur, ita echinatus Caſtaneæ cortex ad incluſum fructū ſe habet; vnde videtur anagogicè innuere quandam velut armaturam cōtrà detractionū machinas, iuxtà illud *ſepi aures tuas ſpinis, & noli audire verba detrahentiū*. Et ſic Honeſtas illa in animo conſeruatur, quam corpori veſtes conciliant. Veſtem item Pœnitentiæ ſpinoſus idem Caſtaneæ calix ſignificat. Sic & ingenuum exprimit habitum Verecundiæ, *qui non in auro, & margaritis, neq; in mollibus*, qualis mulierū eſſe debet. Quin & Virtutis latius ſumptæ rudimentū aliquod præſefert. Ipſa enim extrinſecus aſpera videtur, quæ tamen interius dulciſſima eſt, & maximè alens. Læuis è contrà Caſtaneæ pellis intrinſeca, bonæ Conſcientiæ teſtimonium deſignat, quod multiplicē confert delectationem ſpiritualem. Homines enim probi ſi exterius per ſpinoſū pœnitētiæ habitū affliguntur, interius quoq; per ſpirituales reficiuntur conſolationes. Hinc de ipſis Apoſtolus: *Teſtimonio fidei probati participes facti ſunt repromiſſionum*. Quin & ſi ſpinoſam Thecam eandem Caſtaneæ iterū intueamur, pellemq; illius, quæ obſcurū tendit ad colorem; Temperamentū calidū, & ſiccū, dulcedinemq; medullæ cādidę, præſertim coctæ; quid in illa Theca echinata, niſi Religionē recognoſcemus, quæ ſub paupertatis, & obedientiæ ſpinis, ſubq; ſtimulis carnis refractis iuſtiſſima dulcedine pollet? Sic & in cortice illo atri coloris Humilitatem exaltabimus, cui candor mentis caſtæ, feruenſq; Charitas in temperie calida; in ſiccitate abſtinentia, inq; dulcedine Benignitas non deeſt. Accidit & huic fructui, vt dum in igne poſitus rareſcit, & dilatatur, corticem inopinato diſrumpat cum violentia quadam ſtrepitum edēte, niſi parum incidatur. Sic in tribulationis igne poſitus Homo, niſi Amore erga Deum cor ſaucium habeat, & ipſe per ſpem, & deſiderium æternorum mente parumper dilatetur; impatiens euadit, perq; murmurationem frangitur, & deſperationem. Eodem prorſus pacto qui ſine Dei timore, Carnalitatis igni expoſitus eſt, fræna pudoris diſrumpit, & indigniora ſemper patrat facinora. Rationi propterea, non ſenſui morem gerere quiſquis addiſcat, ſibiq; ducem, & magiſtrum præfigat hunc Caſtanearū Fructum Sapientiæ, Pietatis, Iuſtitiæ, & Continentiæ typum. Et hic Libri primi Dendrologiæ caſtus non modo finis eſto, ſed omninò felix, Auſpice Pace, quæ illo ferè temporis momēto ſecundi menſis Anni CIↃ. IↃ. C. LXIV. quo calamū pauliſper quieſcere iuſſi, vt ad ſecundum liberius euolaret librum, exoptatiſſimam ſui famam extendit, noſq; motibus bellicis, metuq; omni feliciſſimè liberauit. In hunc igitur exultationis, & lætitiæ ſenſum effuſo mihi liceat meos ſic alloqui, & animare labores.

(Margin notes: λωπος, ου, cortex. λώπος, εος, tenue veſtimentum. — Eccl. 28. — D. Matth. c. 11. — D. Paul. 1. Tim. 2. — 2. Cor. 1. — Ad Heb. 11. — G — H)

Macte Liber felix, ì nunc per compita Pacis, | *Nam ſicui dulcis ſitietur Gloria poſthac,*
Et tua iam poterit tollere fama famem; | *Sacram Cura ſequens explet abundè ſitim.*

LIBRI PRIMI DENDROLOGIÆ FINIS.

LIBER

VLYSSIS
ALDROVANDI
DENDROLOGIÆ
SECVNDVS
LIBER.
SEV
POMARIVM.

Digitized by Google

Digitized by Google

VLYSSIS ALDROVANDI

PATRITII BONONIENSIS

DENDROLOGIÆ

LIBER SECVNDVS

POMARIVM.

DE POMIS IN GENERE
Introductio.

C OBSCVRIS, aſperiſque Syluis modò egreſſi amœniores captamus Vmbras, ſuauiores libamus Fructus Rorantia Pomorum Pocula ſiticuloſis Glandibus opportunè ſuccurrunt; Optimorum Malorum Pulpas Lacteolas, nitidas ceù Papillas Ingeniorum exugant Ora, quibus durioribus Literariè datum eſt fatigari à cibis. Illæ profectò tenellę tenuibus humiliter tumentes pelliculis coloratæ ſuos Auro ſollicitos ſuperbis relinquunt metus. *Seneca in Hippolyto. Id. in Troade.*

— Sollicito bibant Auro ſuperbi.

Pomoſam apud Frugalitatem Regio ſecus Riuum Exemplo cœnaturi immortalia ab ipsâ, innocentiſſima, & æquè pretioſa Virtutum referemus Dona. Lectiſſimæ huic Matronæ lætanter litantes dulces, honoratos cum Cratete Philoſopho, & alijs concinamus in hunc ſenſum hymnos *Saluè Domina innocentibus Viris chariſſima Frugalitas, inclyta filia Temperantia, Sapientium, & Optimorum Conſiliorum Magiſtra.* Hic triumphat ΑΦΟΒΙΑ, vbi *Ammianus l. 21. de Cyro Rege. D. Auguſt. de Vit. Beat.*

Nec leues ſomnos Timor, aut Cupido
Sordidus aufert. *Euripides ap. Stob. Horat. 2. od. 16.*

Admirabiles inter Pomorum formas viuificus reſudabit Humor, qui ſenſus omnes
D recreare valēns curioſo politiorum Doctrinarum Sectatori copioſas propinare ſtudebit Eruditiones.

Quicquid odoriferâ dependet ab Arbore Fructus,
Natino hybleas vincit odore Roſas.
Quicquid Cecropia clarum genuere ſorores,
Hac habet, & quicquid docta Minerua tulit.
Arboris eſt ſuauis Fructus, ſunt dulcia POMA,
Dulcior eſt inquam Nectare, & Ambroſiâ.
Ambroſium Germen cunctorum Gloria florum
Paſtanis floret luxurioſa Roſis.
Quamuis ſudifico Boreâ pellatur, & Auſtro,
Non oneri cedit, cum ſit onuſta, graui.

Epigr. ad Scholia Io. Arborei in Porphyr.

Fortior in Ventos ſurgit, grauibuſque reſiſtit
Ponderibus, nullo victa labore manes. E

Ocellus Lucanus de Nat. Vniu. verſione paraphraſi, & cōment. illuſtratus à præclariſſimo viro Carolo Emmanuele Vizzanio Bonon.

Circulares eædem Pomorum ſpecies Perpetuitatis Imaginem quandam nobis referunt, vt egregius ille Pythagoricus Ocellus innuit his verbis: *Figura enim ſpecies circulus, hic verò vndequaq; æqualis, & ſimilis, ideòq; principio, ac fine deſtitutus.* Inter Pocula, Cœleſtia potius, quam Lesbia nobis eſt philoſophandum in boc Libro, vbì Arborea, ideſt excelſa Sobrietas nos clariſſimè docet, quod *Gurgite puro Vita redit.* Hſc opſonia naturæ amiciſſima parantur, quæ moderationis iuſtiſſimas intrà Leges Paradiſum inamiſſibilium voluptatum verè conſtituunt. Ad ſplendidiſſima hæc, & minimè diſpendioſa Conuiuia candida nos inuitat, & ſaluberrima Hilaritas, quæ nobili hac vti videtur Proſopopœiâ.

Huc, huc Carpophagi celeres diuertite greſſus,
Huc auido ad menſas ore venite meas.
Eccè venit plenis Calathis iam candida Nais,
Fert Pyra, fert Vnas, Perſica, Poma, Nuces.

Plutarch. inter Pocula philoſ.

Humaniſſimi vos rogo, & obteſtor Lectores, Syluicolas non tanquam Faunos, ſed vtì Φαυυ: Viros ſcilicet Claros, Illuſtres, atq; Glorioſos, vt Domeſtico huic aſſidere libenter velitis Ruri, ſicq; ſingulariter à me patiamini compellari. F

Lucan. l. 4. *Io. Vrſin. Eleg. 14. Edi. Vien. 1541.* cui titulus Fructus. *& Eleg. 13. Edit. Alexādr. 1549*

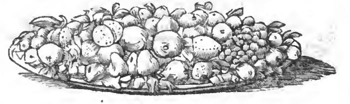
Faunus amat ſyluas, Hortos Pomona virentes,
Sunt comites Dryades, Flora, Diana, Pales.
Quæ tot Dij, Diuaque colunt, cole iugera mecum
Conſita felici, Lector amice, manu.
Poma, Nuceſque legens, & Baccas Arbore multâ:
Forte feres pleno plena caniſtra ſinu.

Ex Nicol. Reuſner. in Pom. Poet. pag. 10. *Ir. Cod. Tit. 52. de Prof.* *Gabr. Symeon in Apol. contrà Calumniator.* *Saluſt. in Iug. Quæſt. Plantin. l. 2* *Marcellin. l. 16.*

Pomiferarum Arborum Inſcriptio Secundum hunc ſecundis Doctiorum Virorum Zephyris afflantibus Librum coronare flagitabat. Philoſophum illa, etiamſi Poeſim ſapiat, non dedecet, quum ad Poetas, ipſo nec reclamante Lyceo quoq; ſeueriore, ſæpè diuertat ipſe Philoſophus, quemadmodum Phyſicus Lucretius, Aratus Matheſeos cultor eximius, Pythagoras Ethicus, Theognis, Heſiodus, Phocylides; necnon Hiſtorici Homerus, Virgilius, Lucanus, & alij quamplurimi demonſtrant. Cuius cenſus Vates atq; Poetas immunitatibus, & priuilegijs non vulgaribus digniſſimos iudicarunt Auguſtiſſimi Imperatores. Sed antequam particulariter deguſtentur Poma, quæ huiuſmodi Legitima, immo Elogialis Satyra, hoc eſt Lanx pluribus Fructuum generibus referta oſtendit Pomarij Antepagmenta, ſeù mauis vniuerſalium Eruditionum Apparatus mentis oculis luſtrentur, vbi ſequens Rubricarum genericarum Tractatus pro Ambulacris atq; Quincuncialibus Plantarijs noſtrum Pomarium integrantibus ſubſeruiet. G

SATYRA LANX

Gloſſa in Proem. ff. vide num. Dom. Imp.



Fructuoſa Saturitas

Vtile ſi mixtum eſt dulci, tibi copia prodeſt:
Optima ſic, frugi ni ſaturere, nocent.

G E-

A

GENERALIS POMORVM
Significatio Nominis, Eiuſque Cauſa.

Poma Græcè ὄπωρα, ſuccoſi ſcilicet Fructus molli putamine, cuticulari veluti operimento tecti, humidam intus continentes carnem eum ſementiferis granis, vel acinoſis, vel etiam oſſeis ſecundi huiuſce Libri Dendrologiæ ſubiectum ſunto: quorum ſucculentiores, *Potomia* dici promerentur, vberem propter potum, quem præbent, nutritioni quoq; conducentem; nullus tamen huiuſcemodi Fructuum ratione ſui contenti humiditates Vuarum perfectiſſimas, ſpirituoſaſq; poteſt æquare, cum hæ ſuper omnes alias in Venis Hominum augeant ſanguinem, vitæq; conferant, dummodò tamen in Ligno Vitis ſint probè digeſtæ, eædemquè proprijſſimè Vinum dicuntur, nam cæterorum fructuum interni liquores non *Vinum*, ſed *Sidra* dici propriè poſſunt ex cauſa B Punici Pomigranorum, quæ σίδια vocantur. Pomi vocabulo Spigelius Vir alioquin eruditiſſimus omnes fructus rotundiores, tam magnæ, quàm paruæ molis laxiori quidem, & communiori ſignificatione accepit, in quâ Nuces quoque contineri poſſunt, & propter hoc Nuces Pineæ dictæ fuere Poma Cybeles à Martiali.

Ruell. l. 1. de Nat. St. c. 11. *Dorſten. in Botanico.* *Varro l. 1. de Re Ruſt. c. 34.* *Iſid. Etym. l. 20.* *In L. 9. ff. de trit. vin. & Ol. leg.* *Callimac. in Pall.*

Poma ſumus Cybeles, procul hinc abſiſte viator,
Nè cadat in miſerum noſtra ruina caput.

Lib. 13. Epigr. 25.

Poma itidem ſecundum nonnullos dicta fuere quaſi *Opima*, quià opum multarum ſunt materies, vel cauſa, iuxtà Lucretianum illud carmen.

Papias Vocabuliſta.

Quod, ſi quis verâ vitam ratione gubernat,
Diuitiæ grandes homini ſunt viuere parcè, &c.

Lucret. l. 5. de nat. r.

Quem ſenſum clarius expreſſit Lyricus.

Fructibus Agrippæ Siculis, quos colligis, Icci,
Si rectè frueris, non eſt vt copia maior
Ab Ioue donari poſſit tibi, &c.

Li. 1. ep. 13.

C Ob hanc eandem rationem cum Ouibus in nomine *Mali* cõmunicant Poma; tam enim Poma, quàm Oues Græcè μῆλα *Mila* ſecundum Seruium, atq; Varronem, & fortaſſe à μέλω, ſeù μέλομαι dicuntur, quod inter cætera ſignificat *Curo*, eò quià μῆλα, & præcipuè ſi lato modo ſumantur, quemlibet Fructum denotant, quia maximæ ſemper curæ credi poteſt hominibus fuiſſe, quandoquidem ex facilibus eiuſdem prouentibus innocenter diteſcere datum ſit, abſq; eo quod tragici timeantur fines, ad quos aureo, & argenteo duriſſimo tramite plerunq; peruenitur. Hinc Aurea ſolum cauſaliter *Mala* Heſperidum, tam religioſè cuſtodiebantur, quorum raptor Hercules ab ijſdem Μῆλων fuit appellatus, vt Heſychio placet; Ex quo antiqui Meliteuſes Atticæ Populi ſacra *Pomis* eidem Herculi factitabant. *Malum* itaque Fructus latinè etiam *Melum*, & *Melo* Italicè, μῆλον, & μῆλα Græcè, vt illorum Arbor *Malus* nobis, Μηλέα μηλίδες, ſed vſitatius Μηλέα dicitur Græcis, quarè Volaterranus Raphael eaſdem Pomorum Arbores *Maliferas* appellabat. quarum Plantatio proprijſſimè dicta *Plantaria* efficit, *Pomaria*, locaq; delicioſa Paradiſi nomine nuncupata, & propterea *Malis* ipſis, ſeù *Pomis* conuenit vox Chaldea *Pardes*, quà exprimunt iſti Hortum Domeſticum, vt & *Pomorum* pediculi πτίλ-
D ματα dicti ſunt, quaſi pedum plantæ ſuis pulcherrimè inſiſtentes natalibus locis. *Poma* prætereà primum fuiſſe conuiuium hominum, voces primæuæ linguæ, quam Adamicam aliqui vocant, *Mal*, ſiuè *Mael* oſtendunt, quæ vox quando eſt Verbum notat *in minutiſſimas partes comminuo*; vt fit dum quid molitur, vndè vox latina *Mola*, & verbum *Molo Molis*; quarum vocum *Mal*, & *Mael* contrariæ *Lam*, & *Leam* ſignificant *diligenter caueo, nè res quapiam lædatur*; Et ſic oſtenditur ex indè Conuiuium primorum noſtrorum Parentum, qui non ſolum non cauerunt nè Deus læderetur in illo, ſed ſemetipſos, & totam cum ſeipſis poſteritatem læſerunt, vndè meritò Conuiuium in prima lingua dictum eſt *Mal*, ideſt *incautum*, & *negligens*. O quantum in rebus omnibus præſtat, præcipiti poſthabito conſilio, à quò malum maximum, & irreparabile ſolet procedere, multo antè rectè cogitare quid ſit agendum! Generibus ergò, & differentijs Pomorum noſcendis ſeſe accommodare opportunum videtur, atq; perutile, ad hoc vt optima ſub-

Volaterr. Vrbanar. l. 26. pag. 312. *Ant. Ricc. cõm. Symb. l. 2.* *Ex Goropio in Vertum.* *Homerus Iliade.*

ſtantialiter eligere ſciamus, nè ab apparentibus ſpecioſitatibus mala peſſima tegentibus E
Vrbanus decipiamur. Sed iam Genera eadem, Differentiasq; Autumnalium Deliciarum ordinatè
VIII.P.O.M. deguſtemus, nam, vt cum Eminentiſſimo, quinimò Sanctiſſimo Vate loquar.

— Oritur ſeries, & temporis ordo
Pomifer Autumnus, &c.

GENVS, DIFFERENTIÆ.

QVI dicit Poma in magis propria ſignificatione generica, ipſe Fructus Arborum Hortenſes pulcherrimos, ſuauiſſimos, & eſui facillimo paratiſſimos accipit; Nam Pomus Arbor propriè dicta, etiamſi diuidatur in Syluestrem, & Hortenſem in prima ſignificatione, non ideò, quæ hortenſis non eſt, per illam ſyluestreitatem dicetur ſimpliciter ſyluestris, ſed tantùm reſpectiuè. Illud enim eſſe ſyluestre Pomorum, nil aliud eſt, quàm eſſe minùs hortenſe: tùm quia nulla ſunt poma ita aſpera, ita fera, quæ cicurari quodammodò non aueant, atque ad hortenſem, hoc eſt F
Paradiſiacam naturam prorſus recipiendam apta nata ſemper non cognoſcantur: tùm etiam quia ſyluestria poma, quæ Theocritus vocauit ἐρμαλίδα, licet ſaporem quan-
Carol. Stephan. lib. 3. Agricult. cap. 34. doque aſperum, & ſtrangulatorium, tanquam peculiare aliquod improbitatis, & acerbitatis conuitium (vt aiebat Plinius) præſeferant, ſemperque ſpinoſæ ſint illorum Arbores, media tamen inſitione, culturaque ſpinas lubentiſſimè demittunt, ſuauitatemque, & lenitatem, aliaſque paruo negotio probas qualitates acquirunt, nobilitatemque ge-
Plin. lib. 5. cap. 14. Cloat. ap. Ruell. lib. 1 de nat. ſtir. cap. 96. neris antiquiſſimam reaſſumunt, milleque modis admirationem aucupari poſſunt in multiplicatione differentiarum innumera, iuxta Cloatium. Vtcunque tamen, Poma vel domeſtica, vel ſyluestria ſubdiuiſionem ſubalternorum plurium generum patiuntur, nam, vel ſunt acinifera, vt mala, pyra, ficus, limonia, aurantia, cotonea, granata, vua, morus, arbutus, ſorbus; vel oſſifica, ideſt ſementem oſſeo tegmine vallatam habentia, vt meſpila, perſica poma, armeniaca, pruna, ceraſa, &c. iſtæque ſpecificæ differentiæ in tres claſſes diſtributæ, in ſpecies ſpecialiores eſſentialiter diſcriminatæ ſuas ſub ſe habebunt ſpecies differentes vlterius accidentaliter, dum in vna ratione magis eſ- G
ſentiali conueniunt, variantq; reſpectu vnius accidentis coloris, figuræ, ſaporis, magnitudinis inter ſe, non autem à ſuo genere acinifero, verbi gratia, oſſificoque.

Pomorum itaquè genus à glandibus differt, à baccis, & à nucibus per ea, quæ iam dicta ſunt minimè competentia cæteris fructuum generibus, quorum pomorum eſſentialior differentia eſt ipſa humoroſitas vinoſa, ex qua coalita eſt eorum caro, & in quam reſolui poteſt, habentq; inſuper poma peculiarem quandam ſpecioſitatem, & amœnitatem, qua non gaudent alijs fructus. Pomorum etenim Arbores plures in vno, eodemq; conſitæ loco Hortum conſtituunt, hoc eſt Paradiſum, cum Pomarium, & Hortus, vnum,
Palladius Rutilius & idem eſſe cenſeantur, ſecundum Latinos non ſolùm, ſed apud Græcos quoquè, dum κῆπος à fructiferis Arboribus nominauerunt Hortos, qui cuſtodiri, & claudi religioſiſſimè ſemper promeruere, quemadmodum Atlas ſtuduit.

— Solidis Pomaria clauſerat Atlas
Ou. in met. *— Montibus.*

Et Hortum Eden Omnipotens rerum omnium Creator Deus nonne Cherubico cu-
Geneſis. ſtodiendum tradidit ignito gladio? In hortis licet ſudore vultus excolendis, vires reficere melius, quam alibi datur, & procul ab auaritia aurum innocentiſſimè acquirere, vbi H

Et dulces ceraſos, atq; autumnalia poma
Ouid. *Cernis, & æſtiuo mora rubere die.*

Eiuſdem prolectibilis hortorum ſpecioſitatis ergò factum fuit antiquitus, vt illos ex-
Al. ab Al. D.G.l.4.c.1 colere, & frequentare non dedignarentur primores omnium Gymnoſophiſtæ. Ea quoque de re Academus ille Græcorum celeberrimus ſuburbanum ſuum Hortum Athenis ſtudioſis conſecrauit, à quo omnis ſtudioſæ profeſſionis locus Academia fuit dictus. In eodem Horto Plato Ariſtonis filius, & Ariſtotelis præceptor docuit, ibiquè idem Plato Socratem magiſtrum de pulchro diſcurrentem in ſuis philoſophicis ſpeculationibus introduxit. Eadem cauſa mouit Democritum ad habitandum, & philoſophandum propè Hortos Abderites, quod & Philo Iudæus Philoſophus Pythagoricus præſtitit. Sic

& Se-

Digitized by Google

A & Seneca ſumptuoſiſſimos ſibi fabrefecit Hortos, de quibus Iuuenalis

--- Et magnos Seneca prædiuitis hortos --- Clauſit.

Sed vt illuc regrediamur, vndè præcipua hortorum gloria, poma ſcilicet nos digre- *l. 12. c. 16.*
di requiſierunt, dicimus quod ignotas Pomorum apud Indos differentias, quas pluri-
mas, & admirabiliſſimas eſſe coniectamur, innuere ſolùm liceat, & cum Plinio, vel
nominis vmbram ſectari, vel innominatarum aliquam earum partem à longè proſpice-
re, vt eſt Arbor Pala tricubitalium foliorum, Pomo præcellentis ſuauitatis *Ariene* di-
cto, quo Sapientes Indorum viuunt. Arbor itidem dulciſſimo Pomo, interaneis infe-
ſto, atquè ab Alexandro Magno ſuis militibus interdicto. Ligni tamen cuiuſdam por-
tionem, ſub nomine *Pale della Tada* in Cimeliarchio Aldrouandæo, quę coloris eſt car-
nei ad quandam Pyri, vel Mali noſtratis ſimilitudinem eſt videre, vndè Pomorum in-
nominatorum innumera congeries vnico ſub ignotæ differentiæ claudi poſſe diſcrimine
dici poſſet. Non parum tamen conferent ad exactam Pomorum in ſuis ſubſtantijs dif- *Prou. 22.*
ferentia libus cognitionem nomina eorundem cum ſuis deductionibus omnibus, & ap-
plicationibus conſiderata in Æquiuocis, Denominatis, Epithetis, &c. Notamina hæc,
B ſeù Nomenclationes hæ magnam partem ipſius quod quid eſt importabunt, ſicq; nomi-
na ipſa bonitatem redolentia diuitias ſuperare quodammodò valebunt.

ÆQVIVOCA, DENOMINATA.

OVes, & Mala, ſeù Poma in græco nomine æquiuocant, cum vtraque commu-
ni voce Μῆλα nuncupentur, quo vocabulo & Seruius, & Varro vſi ſunt, &
ità quoq; ſenſit (vt trademus infrà in historiâ malorum in ſuo proprio genere) *In opuſc. de*
Palęphatus græcus ſcriptor in idioma latinum accuratiſſimè redactus à Philippo Phaſia- *non creděd.*
nino Bononienſi. Μῆλον etiam à Græcis præter pomum exponi ſolet ἔρως, id eſt Amor, eò *fab. narrat.*
quià malum ſit Veneri ſacrum, vndè μῆλον ſignificat etiam tropologicè Venereas illece-
bras, ſeù ad rem Veneream incitamentum. Hinc ſecus ac Latini fabulam de Polyphæ-
mo, & Galatea memorans Theocritus inquit de Nympha *Idylio 6.*

C *En tua coniectis attingit ouilia Pomis*

Difficilem Galatea vocans Polyphame in amore.

Præter hæc etiam oculi procidentiam inueteratam, atque adeò auctam, vt palpebras
excedat μῆλον indicat, ſic dictam, quod tunc oculus protuberet, vt malum exertum.
Ipſa quoque *Poma* non carent æquiuocatione, ſi *Potio*, quæ græcis τὸ πῶμα dicitur lati-
nè ſcriberetur à πίνω *poto, bibo*, quemadmodum & à *poto*, quaſi *potoma* eademmet Po-
ma dicuntur. Nec aliter etiam fieret, ſi Attica lingua latio communicaret, (vt tot alias)
vocem τὸ πῶμα, ſcilicet operimentum, dubietatem includere poteſt. Nam vox iſta
ſubſtantiuè accepta, ſi maſcula enunciatione proferatur Arborem quidem, ſed nauticam *Æn. l. 5.*
inferet Virgilio canente

Ingentiq; manu Malum de Naue Sereſti --- Erigit

Si verò fœmineo trutinanda ſit in ſenſu, nota ſit Arboris Pomorum productione ſu- *de inſit.*
perbientis, vt in carmine Palladij

Et ſociam mutat Malus amica Pyrum.

At vbi neutralitatem hoc verbum profitebitur, Arboris eiuſdem Pomiferæ delecta-
D mentum indigitabit. *Virg. 3. Egl.*

Malo me Galatea petit laſciua Puella.

Sin autem *Malam*, quæ Metaphoricè pariter græcis eſt μῆλα dicemus, partem illam
humanæ faciei oculum inter & naſum, ac os eminentem, Genam quoquè voce ſynoni-
ma nuncupatam comperiemus, ſic appellari propter rotundam mali ſpeciem, quam *Virg. Æn.*
præſefert --- *Duro crepitant ſub vulnere Mala.* *l. 5.*

Quin & μῆλα, ſeù *Mala* de mammis etiam puellarum translatè dicuntur, vtpotè tere- *L. 2.*
tibus adinſtar Mali, quo nomine vſus eſt Pollux ſignificans carnes quaſdam rubras, &
teretes ſub tonſillis. Nec me præterit μῆλα quoq; dicta fuiſse labra, vndè verbum Διαμυ-
λαίνειν, hoc eſt labra mouere proceſſit. Nec rarò malumus à *Malo*, quod bono ſemper
contrariatur mala nuſquam felicia indigitari quià

Nemo malus felix... *Iuuen. ſat. 4*

Vndè

Digitized by Google

Vndè & *Pomarij* lexis haud quaquam inambiguâ ratione cenſetur. interdum enim E
cognomentum efficitur ipſius Herculis, eò quià famigeratiſſima Heſperidum mala ſurripuerit, & nonnunquam locum pomiferis conſitum Arboribus, quod *Pometum* ex Palladio dictum eſt ſignificat, vt hic

Prop. l. 3. elog. el. 2.

Nec mea Phaacas aquant Pomaria ſyluas.

In quo ſenſu Sicilia Inſula, & quandoque etiam Italia tota à M. Varrone ab Arborum fructiferarum copiâ *Pomarium* appellatæ fuere. Interdum etiam innuuntur loca, in quibus aſſeruantur fructus, vulgò *Diſpenſe di frutti*, ex Plinio ſcribente: *In vniuerſum verò de Pomis ſeruandis pracipietur Pomaria in loco frigido, & ſicco contabulari, ſeptentrionalibus feneſtris ſereno die patere.* Identidem quoquè per allatum *Pomarij* nomen fructuum venditor græcè ὀπωροπώλης, & italicè *fruttarolo* innoteſcit; ſic Horatius

L. 15. c. 16.

Lib. 2. ſerm ſat. 3.

Edicit Piſcator, vti Pomarius aucept.

Pomarium item ex Abrahamo Ortelio Vicus non ignobilis eſt apud Cremonenſes, qui vulgò *Pomera* dicitur à quantitate, & qualitate mirabili fructuum eiuſcemodi prouenientium in illius territorio. *Pomorum* inſuper Inſula ex Solino vna eſt Orcadum præcipua cum vrbe eiuſdem nominis vulgò Kerckhvvál, in quâ Epiſcopus Orcadum reſidet, ad Scotiam pertinens. Apud nos quoque Bononienſes floruit Alexander, qui à Pomis *Pomelli* cognomen deduxit. Rempublicam librorum auxit, *addita Methodo ſylogiſtica vnà cum tractatu de ratione probandi conſequentias.* Venetijs 1572. in 4. ap. Chriſtoph. Zanettum. Sic & *Pomiferi* nomen quibuſcumq; Pomaferentibus competere poteſt. De Arboribus tamen primò propriè, & principaliter hoc dici ſolet. Demùm de Seruo, verbi cauſa, de Anni tēpore, de Locis, & alijs huiuſce cenſus, vt Hortus *Pomifer*; Arbor *Pomifera*; Autumnus; aut Famulus *Pomifer*, & alia permulta, &c. Quemadmodum Phaliſcos Volſcorum Populos à Pomorum abundantiâ *Pomiferos* vocat Ouidius, vbì habet; *Quum mihi pomiferis coniux foret orta Phaliſcis.*

In Theatro &c. F

3. Eleg.

Sicut & Anio Amnis Tyburi vicinus Pomis vberrimus *Pomifer* itidem à Propertio fuit appellatus *Ramoſis Anio, quâ Pomifer incubat Arnis.*

Eâdem *Pomiferi*, ſed Græco, ſcilicet *Melaphori*, voce in nomē antonomaſticè commigrante apud Perſas, indigitabantur ſpeculatores, & ſatellites Thoraces ferentes, in quibus Malorū eſſent expreſſæ effigies. Addimus ex Æliano *Melinis* veſtibus, ideſt quæ colore Malorum flores referrent etiam vſos, & illorum mille ſelecti Regis cuſtodiæ præfici ſolitos. Hoc & quampluribus alijs poſſet coaptari pomoſiſſimis Regionibus *Pomiferi* cognomentum, quales ſunt Inſulæ Fortunatæ, & Phæacia ſimiliter Inſula, hodie *Corcyra*, ſeù *Corfu* nobilis Homerico carmine, & Rege Alcinoo, nunc Venetæ ditionis. De ijſdem Pomarijs ideò iure perquam optimo canebat Statius

Lib. 1. var. Hiſt. c. 13. G

1. Syln. 3.

Quid biſera Alcinoi laudem Pomaria? voſquè,
Qui nunquam vacui prodiſtis in Æthera Rami?

Eandem pariter habet originem *Pomicolor*, vt cum Theocritus canebat.

In princ. Eidyl. 33.

Inoquè, Autonoequè, ſororq; duabus Agaue
Pomicolor, tres in montem de more ferebant
Pampineos viridi Thyrſos velante Corymbo,
Tum folia è denſâ carpentes aſpera Quercu.

Et eſt proculdubio color ille, quem eodem ſeruato nomine nos Itali vocamus *color di Mela*. *Pomoſus* amplius eſt qui Pomis ornatus, auctus, aut ditatus incedit, vndè *Pomoſa* cognominatur corona à Propertio propter Poma, quæ ex illâ pendebant. H

3. Eleg.

Inſitor hic ſoluit Pomoſâ vota coronâ.

Quo cognomine inſignitum fuit ab Antiquis ſertum Vertumni. Præter hæc *Pomoſum* quoque vocatum à Columellâ Tyburinum oppidum quoddam propè Romam à multitudine Pomorum ibi naſcentium, dum dixit

Et Turris lacus, & Pomoſi Tyburis Arua.

Inter illa verò, quæ denominantur à Pomis ſuperſtitioſa Numina Veterum primò *Pomonam* habemus Pomiferarum Arborum creditam Præſidem, à Vertumno adamatam, quemadmodum Poetæ fabulati ſunt

Ouid. l. 14. metam. fab. 16.

Rege ſub hoc Pomona fuit, quâ nulla Latinas
Inter Hamadryadas coluit ſolertius hortos.
Nec fuit Arborei ſtudioſior altera fœtus.

A ma-

A A malis quoquè denominationem ſumpſiſſe viſus eſt Apollo, dum *Miliates* cognominatus fuit, antequam Laurum ſibi aſciſceret, tunc enim malis coronabatur, quemadmodum,& eodem pacto *Malina* inſigniri Corona Victores in certaminibus idem voluit, idcircò penes Pauſaniā legimus Apollini Μηλιάτῃ ſtatuam erectā fuiſſe, & hanc magis à malo, qua gauderet, quam ob Paſtoralem vitam à ſeipſo per aliquot annos apud Admetum ductam; quicquid dixerint qui laurum Delphicam tantæ magnitudinis baccas habuiſſe aſſeuerarunt, vt eius fructus *Pomi* nomina promererentur. Ab eiſdem malis vlterius *Melanyon* cum *y* dictus eſt Hippomenes à μῆλον, & ἀνύω perficio, eò quià Pomis certamen vulgatiſſimum cum Atalanta confecerit, ſeù etiam *Melanion* cum Iota à μῆλον pariter, & verbo ἀνίημι nempè Iacio, quasì mala è manu emittens. A colore Malini floris, & Gemma quædam μηλίτης nuncupatur, vndè Plinius ſic ait *Melites mali coloris, &c.* L.37.c.11.
Ad Philomeli quoq; nomen componendum concurrit *Mali* verbalitas quo nomine merentur innui qui vel auidè mala comedunt, vel alia quapiam de cauſa feruentius diligunt. Vnde factum eſſe crederem quod Luſcinijs *Philomelarum* nomen inditum ſit, nedum quod *Melos ament* vndè ſuauiſſimè concinunt, nec tantùm quod ſic vocaretur
B altera filiarum Pandionis Athenarum Regis in Luſciniam poſteà, Ouidio fabulante commutata, cum nulla vera nominis etymologia proueniat; ſed propterea quæ dicturi ſumus, nisì imaginari vellemus non quod, vt lugens canat, vel quod canat ante lucem, ſed quià miros luſus init in cantu. Luſcinijs connaturalis eſt ipſa diſſenſio maxima cum viperis, ideoq; ad effugiendas illarum inſidias, quas ſummoperè pertimeſcunt inhabitanda ſenticoſa requirunt, ad quæ ſerpentibus propter ſpinarum aculeos non facilis eſt acceſſus. Sed cum inter hæc ſylueſtris Malus vna veris tempore, tum propter floris pulchritudinem, tum propter ſuauiſſimam eiuſdem fragrantiam nihil ſenſibus inuium relinquentis, & venuſtate placet, & propter ſpinarum licèt non omnimodè horrentium, tamen pungentium cuſtodiam conſpicua ſit, & propterea philomelis dilecta, quis negabit exindè nomen non accepiſſe genus auium huiuſmodi? ſed quid extrà nomen perquiro, quod vel in ipſo nomine manifeſtum patet? dum non aliundè, quàm ex φιλέω,& μῆλα, ex amando ſcilicet, & malis Philomelæ dictio integratur, quandoquidem penultima longa ſemper enunciatur, ſecus ſi *melos*, ideſt concentus hoc dictum componeret, quod ſæpius, imò natura ſua primam breuem habet, ob ὑψίλον rarius, nec qua-
C dam ſine licentia longam; vt cum Perſius illo Scazonte dixit *Aldr. Ornithol. Tom. 2 lib. 18. cap. 2. ſub tis. de ſymp. & antipath. Luſcinia.*

Cantare credas Pegaſeium melos.

Alia pleraquè Locorum, & Virorum propria à Malis & Græcè, & Latinè denominationem habuiſſe videntur. *Melos* enim vocem, ſi conſideremus non vt cantus ſuauitatem ſignificat, nam in hoc ſenſu, cum ε μέλος ſcribitur, vndè non à malis deriuat, ſed vt Inſulam quandam Cretæ adiacentem, vnamq; Sporadum, ſeù mauis Cycladum in illaquè nominis eiuſdem Vrbem, cum Strabo ſcripſerit *Melos* μῆλος. *Inſula inter Cretam Peloponneſumq́; interuallo æquali ſita eſt*, &c. Eandem à Malis proprij nominis originem traxiſſe, comperiemus. Ex illâ, & conſequenter ex malis Diagoras *Melius*, ſeù *Melienſis*, quem proſcriptum fuiſſe tradit Meurſius, & ſimiliter *Melia*, vel *Melias*, aut *Melis*, ſeù *Melina* terra coloris cineritij, vt Eretria, quam, vt teſtatum reliquit Ælianus, conterebant ad pingendum Zeuxidis pueruli. Sunt & in Theſſalia Populi quidam, qui μηλιεῖς dicuntur. Vicus Acarnaniæ quoque eodem nomine nuncupatur, vndè *Melicus*, vel *Malicus* doricè dictus eſt. Hinc etiam *Melicus*, *Meliacus*, & regio *Melis* à Ste-
D. phano poſita formantur. *Melos* item μῆλος fuit oppidum in finibus Hiſpaniæ, contiguum *Melariæ* μηλαρία alteri ſimiliter oppido à Malis, quoquè appellato. Illuc enim ex Lybiâ fertur Alcides aurea contuliſſe mala. Μῆλος item *Melus* Mantûs filius, à quo *Melois* Lesbi locus appellitatus videtur. Addatur & nomen Nymphæ *Malidos* apud Theocritum memoratæ, dum Græcè ſcripſit latina hæc carmina. *L. 2. c. 2. & 23. Var. hiſ. Dioſc. l. 5. c. 180. Theophraſt. l. de lapid. Plut. de diſt. Am. ab Adul. Ant. lib. Meſam. 22.*

At Nympha mediâ quæſiti fontis in vndâ *Eidyll. 13.*
Saltantes duxere choros, Nimphæ irrequietæ,
Agricolisquè graues diuæ, ſemperquè moleſtæ
Eunice, MALISquè, & veris amica Nychia.

Ità & *Melanthius*, quem de Feſtis Eleuſinijs ſcripſiſſe tradit Athenæus, hinc dictus fuiſſe dicendus eſt, quaſi flos Mali, ex *Mılo* Malo, & *Anthe* ſcilicet Flore. Sed pergamus ad ea, quæ magis rei congruunt adſcriptitia nomina Pomorum, hoc eſt Epitheta. *Athen. l. 3.*

EPI-

 E

EPITHETA.

MAla in genere *rotunda* dicuntur, quoniam Sphæricitatem omnia affectate videntur, quamuis aliqua in oblongiorem formam, alia in compreſſiorem tendant, quod non impedit, quin *turgida* ſemper appellari queant, vt Palladius *De inſit.* *Et ſucco paſcit turgida poma ſuo.*

Lenia verò duplici de cauſâ dici poſſunt, tum ſcilicet quia vbi maturitatem aſſecuta ſunt, ſaporem lenem habent, ideòquè mitia, quatenus

Virg. Ecl. 1. *Fronde ſuper viridi ſunt nobis mitia poma.*

Tum quià ſuperficiem lenem, ſeù maiori ſaltem ex parte poſſident, quandoquidem ſcripſit Palladius

De Inſit. *Mirari fructus lenia poma ſui.*

Quod aliqnaliter renuunt nonnulla, quæ ſunt lanuginoſa

Ipſe ego cana legam tenera lanugine mala F

Virg. Ecl. 2. Sic & *roſcida*, ac *vda* ſæpè, ac ſæpius dicta ſunt à poetis, & nec ſine ratione, cum rore gaudeant, ipſoquè impinguentur, humorequè impleantur.

Id. Ecl. 8. *Sepibus in noſtris paruam te roſcida mala,*
(Dux ego veſter eram) vidi cum matre legentem.

Horat. lib. 1 carm. Od. 7. Et Lyricus *Et praeceps, Anio, & Tiburni lucus, & vda*
Mollibus pomaria riuis.

Quod in cauſa eſt, vt mala quæ abundantiori roris copiâ perfuſa fuerint, ea ſapidiora ſint, & ideò iuremeritò *dulcedine* pollere ſcribantur ab eâdem Muſâ tali pacto accinente *—Dulcia poma,*
Et quoſcunquè feret cultus.

Eademquè *ſuauia*, & *muſtea* Plinio nuncuparentur. Quapropter nil mirum quod *grata* dixerit Pontanus,

Grataquè poma legit.

Idquè magis, cum gratiſſimum fundant odorem, vndè & *bene*, & *ſuauiter*, ac *maximoperè olentia*, & *fragrantia* cognominata ſunt. G

Seligit è plenis (ſic Pontanus) *bene olentia poma caniſtris.*
Indè cucurbitulas (habet Catullus) *& ſuaueolentia mala.*
Lib. 8. Met. fab. 7. 8. & 9. *Prunaquè, & in patulis* (cecinit Naſo) *redolentia mala caniſtris.*
Dum ſimulat legere (iterum Pontanus) *è multis fragrantia mala.*

Quibus epithetis ab odoroſitate deſumptis *Sylueſtria* quoquè mala non dedecet inſignire, cum Plinius varios ſylueſtrium malorum *odores* cognouerit *Lib. 7. N. N.* quę vt habẽt potius *Sen. 1. Ben.* extrà Arborem, quam in eadem matureſcere, ita *matureſcentia*, ſicut & *gregalia*, ſcilicet *vulgaria* vocari deſiderant. Hæc & *agreſtia* nuncupari minimè recuſant, ſed raro, quippè quæ ſylueſtreitatem ſuam non naturalem, ſed accidentalem habent, quod quibuſcunq; domeſticarum pomorum generibus euenire ſolet vbi remoueatur cultura, ſic canente Poetarum Ariſtotele.

Virg. 2. Georg. *Pomaquè degenerant ſuccos oblita priores.*

Quæ tunc *vilia* quoquè dici merentur ex allegata Calliopes Andinæ poeſi.

Id. Georg. 1. *Vilibus aut onerat pomis.* H

Quo ſpectare poteſt illud eiuſdem vatis hæc habentis in Æneide.

Id. Æn. 7. *Et cereale ſolum pomis agreſtibus augent.*

Et tunc conuenientiſſimum illis erit *Lapidoſi* cognomen, cum poma huiuſmodi in ventre gerant (vt notum eſt) lapidoſas durities, quare Columella lib. 10. ſcribebat.

—Et primi lapidoſis obruta pomis.

Qui alibi *rugoſos* hos fructus pronunciauit, nimirum quãdo iandiù ab Arbore decerpti, totamq; hyemem in abſcondito degentes, extimius in tenera illorum cuticula aliquantiſper criſpantur. Ab hoc pomorum cognomine toto cælo diſtat illud, quod eiſdem adiungitur dum *imperfecta* ſunt, & nondum matura, *immitis* nimirum, *crudi*, & *immaturi* his adſtipulante Plinio in lib. 15. ſuæ Hiſt. Natur. parumque hinc diſſentiente Ouidio canente.

Po-

A *Pomaquè crudeli vellis acerba manu.*

Cuius appoſiti vice, poteſt hoc aliud enunciari, nempe *pubeſcens*, cum poma quæuis immatura ſint lanuginoſa. Huc reſpexit Theocritus canens. *In Eidyllio 36.*

Prima hac vere ſuo ceù PVBESCENTIA Mala.
Hic animus miro cognoſcere geſtit amore.

Illud tamen ad vniuerſam pomorum rempublicam ſpectare crederem, quod *annuum* illorum reditum deſignat, vndè tellus conſueſcit.

Annua cultori poma referre ſuo.

Quorum prima, quæ *præcocia* ſunt, & ſubſequentia præcurrunt, lepidiſſimo epitheto Græco dici *prodroma* poſſent, vt præſtitit Io. Maria Lazarius de Caſſetanâ recentiſſimus Epigrammaton concinnator in lib. 1. epigr. 1. ſuorum carminum

Prodroma poma damus cultis Heliconis in hortis,
Quæ iuueni carpſit noſtra Thalia manu.

Inter quæ, varios præſeferentia colores, vel *viridia* vocata ſunt à Columella, vel *vireſcentia*, ſiuè etiam *verſicoloria*, quorum alia ceræ nouellæ colorem extrinſecus, ob *Lib. 9.*
B perfectam maturitatem magis æmulantia, *cerea* dicta ſunt ab Ariſtæneto Græco, aliaq; *Lib. 1. ep. 3.*
ſimiliter auro quodammodo non diſſimilia *aurea*, & *fulua* Virgilius, & Ouidius dixerunt, ille *Virg. Ecl. 8.*

— *Aurea dura*
Mala ferant Quercus, Narciſſo floreat Alnus

Iſte — *Et fuluis ſemper diſsidere pomis.*

Cuius eſt cenſus *radiantis* appoſitum illis à Pontano attributum.

— *Et pomis radiantibus hortos, &c.*

Ad rem & *lutea* vocantur à Bettino in epiſtolâ D. Dorotheæ ad Theophilum, hoc diſticho *Bettinus ſacrar. heroid. epiſt. 4.*

Accipe brumali promiſſos tempore flores
Iunctaquè Puniceis LVTEA Poma roſis.

Nec multum hinc elongarentur, qui *rubra*, vel *rubentia*, aut *rubeſcentia* diceret poma iuxtà illud. *Io. Milius de horticultura lib. 3.*

Et iam poma rubent, calathos iamquè, atquè caniſtros
Et ciſtas, corbeſquè vocant ruitura capaces.

C Quibus adde *nitorem* ex illo Naſonis 10. Metamorphoſeon.

Obſtupuit virgo, nitidiquè cupidine pomi
Declinat curſus, &c.

Itaut *Auroræ referentia ruborem* fuerint quoq; dicta, vndè G. Iodocus in egli Benaci cecinit. *Atque Auroræ referentia mala ruborem.* *G. Iod. in egl. Ben.*

Quæ omnia dum in Arbore degunt, *pendula*, ſeu *pendentis* adiectiuum (tametſi nonnunquam extrà Arborem etiam id dari poſſit) acquiſiere, quare incuruos *grauantia*, ſiuè *prementia* ramos, vt & *cadiua*, cum propterea nullo negotio ex ſe cadant, vnde *Li. 15. H. N.*
Plinius *Cadiua* (ſupple mala) *ſeparari ſtramentis, &c.* motiſquè *cadentia* ramis, vt eadem *conditiua* fiant, alij cognominauere. Cum verò pulchriores in hoc genere fructus, *Cato lib. 9. rei ruſt.*
magis quam alibi prouenire ſoleant in hortis, qui Græcis (vt iam tetigimus) παράδεισοι propriè dicuntur à delicijs, quibus abundant, ſic & mala *paradiſea* non immeritò poterunt appellitari; quamadrem *nobilia* pariter erunt dicenda quod ipſe quoquè Ouidius innuere videtur, vbi pulcherrimam Galatheam pomis figuratè nobiliorem aſſerit.

Nobilior pomis, platano conſpectior alta.

D Synonimorum, quæ poeticè de pomis euulgantur, illa præ cæteris nobiliora ſunt, quę magis explicant illorum naturam. Sic reſpiciens ad vſum, in quo erant antequam Ceteris ſemina telluri mandarentur, dixit illa eſſe *victum ferum* Tibullus 2. Eleg. *Virg. in Cul.*

Tunc victus abiere feri, tunc conſita pomus.

Cuius *Arboris* ſunt *opes*, quanquam per metaphoram dicantur *dulces*, eiuſdem *Arboris alumni*. Sed & quæ *Alcinoi munera* antonomaſticos enunciauit Propertius *Horat. 2. 23.* *1. Eleg. 14.*

Regna nec Alcinoi munera deſpicere.

Eadem & nomine aliquantò duriuſculo *ſyluestria dona* fecit Catullus in Argonauticis

Aduenit Chiron portans ſylueſtria dona.

Quibus verbis intellexit poma, non vt ab Arbore ſylueſtri decerpta, ſed vt ruri prouenientia, in quo & ſyluæ, vt hoc confirmat Tibullus 2. eleg. 5. *ruris* eiuſdem *fæcundi munera* hæc eſſe declarans

Cum

Digitized by Google

Cum quâ fœcundi redierunt munera ruris. E

Quia verò fabulantur poetæ pomiferis Arboribus præfectum eſſe Pomonæ Numen, quippè quæ dudum ſtudioſiſſima foret Dendrophila, vt patet ex hoc Ouidij carmine de eâdem Pomonâ in 14. Metam.

Nec fuit Arborei ſtudioſior altera fœtus,

Hinc non illepidè aſſeuerari poterit poma eſſe *opes*, & *cura*, ſeù *iura Pomona*.

POMI PARADISI TERRESTRIS EPITHETA.

Si quid loquendum eſt poeticè de hoc pomo, quiſquis fuerit fructus ille, vel de genere malorum, pyrorum, vel ficuum, aut aliorum huiuſmodi, vt aliqui voluerunt, illud pluribus indigitari ſimul, & exornari poteſt epithetis; nam ab effectibus habetur, quòd *mortis portitor, ſcientiaquè boni, & mali magiſter* extiterit, ideòq; *acerbum, amarum, infauſtum, vetitum, maleguſtatum, interdictum*, &c. à quâ ſententiâ parum diſcrepaſſe videtur Ouidius dum, licèt in alio ſenſu cecinerit in libello de Niue.

Poma cadunt menſis non interdicta ſecundis.

Quorum appoſitorum omnium exempla in epithetorum Viridiario P. Spadæ legi poſſunt ex poetis Italis excerpta. Ex Latinis vnus omnes ſufficiet, omnium paradigmata F velut in compendium adducens, Melicus ille Poeta Parthenopæus, qui neotericos inter vndique mirabilis, æquiuocum hunc, ſed certum, & ſummè ſerium luſum de primæuâ mortis parente modulatus eſt.

Ioſeph. Baptiſta Cent. 3. epig. 35.

Illecebris fallax, vultu formoſa, marito
MALVM quando dedit, tunc dedit Eua MALVM.

Ouid. de rem. Am.

Sed ne Pomorum *Gemmis auroquè tegantur. —Omnia*, &c.

Epithetis mediantibus ornatui ſolùm literario dicatis ad Hiſtorica citius eſt deueniendum ſimpliciſſima dictata.

HISTORICA.

Amplam hiſtorijs præbuere materiem, qui proprio ſtudio Geoponiam diuerſis temporibus illuſtrarunt. Et quidem in genere fructuum, ſi conſideremus mala G ſubindeq; illa perpendamus in ſpecie ſumpta, videbimus centena illorũ nomina, ab eorundem ſedulis pluſquam inuentoribus conſeruatoribus deriuare. Quantam ij contulerint vtilitatem mundo, id vel ijdem dicant, qui ex tanta malorum varietate firmitatem ſuarum fortunarum cognoſcunt. Quare vtrum æterna digni erint memoria, vtrum famæ perennitatem apud poſteros promeruerint, illud nullo tempore dubitationis notam ſubire permittitur. Nil igitur præter propter erit hìc, & tanti beneficij cauſa, & vt de tam nobili fructu quædam exarentur ſcitu digniora, perſonam hiſtorici tantiſper ſuſtinere Appiana, neſcia pacto aliquo nocere, & glorioſum ſibi nomen conſecuta ſunt, & nobile (quemadmodum Plinius adnotauit) fuerunt inuentum illius Appij ex Claudia Gente, qui cum Caio Fabio Cenſor creatus totam ex lapide quadrato ſterni fecit viam, Appiam, eius nomine dictam, à Porta Capena Brunduſium vſquè ducentem; qui aquam pariter, quæ ab eo Appia dicta eſt; in Vrbem duxit; & qui miſerrimè tandem cęcus effectus, auditis Quiritibus de Pyrrhi pace conſultantibus, cum ſe in Curiam deferri iuſſiſſet, tam ardenter orauit, vt Pyrrhum eundem Vrbis intrà mœnia non eſſe recipiendum, nec cum illo, niſi prius Italia deceſſiſſet, pacem ineundam obtinuerit, quarè non vltimos inter Oratores à Cicerone nominari promeruit; Et certè mala tam ſalutaria, tamq; de humana ſalute benemerentia, non poterant niſi Viri ſummoperè in patriam benemeriti repertum eſſe. Cæterum Matiana, Geſtiana, Maniliana, Claudiana, & Quiriana eorundem patet eximiorum Geoponicorum ſtudioſam fuiſſe inuentionem, à quibus proprij nominis celebritatem traxerunt. Ipſa Sceptiana mala libertinum quendam Sceptium repertorem aliter ignobilem ſortita, dignum reddidere, tum vt quoties manderentur hæc poma, repertoris illorum primi non infelix recordatio foret habenda, cum vt frequens à Geoponicis, ac non vulgaris de eodem mentio fiat. Sic non domi nobilitas, magnumq; peculium, vt magis de ſupra memoratis pomorum repertoribus eueniſſe dicendum eſt, ſed fructus tantum ſuauitas ad noſtra vſquè tempora nomen inuentoris alias proletarium perduxit laudandum. Nec minores referre debemus

Lib. 15. cap. 14. H.N. H

Cic. in Brut.

Pl. ibid.

Ruell. de nat. ſtirp. l. 1. c. 96.

Digitized by Google

A mus grates Hiſtoricis illis, qui poſteritati noſtræ mandarunt à varijs pariter, atque diuerſis patrijs ſtudioſiorum dendrophilorum productione illuſtrioribus, Poma nonnulla quammaximè celebrata, magnoq; dudũ in pretio habita, originẽ ſumpſiſſe, vt melius innoteſceret nobis, quæ regiones laudatioribus Malis feraciores olim extiterint, earundemque magis inaugeſceret fama. Hæ quæ fuerint facile noſci poterit ex illorum Malorum nominibus, quæ Laconica, Delphica, Corinthiaca, Daca, Peluſiana, Mordia, Camerina, Græcula, Amerina, nec non & Aquileienſia, &c. ſunt appellata. His adijcienda ſunt Tiburtia mala, quæ noſtris temporibus Gallica dicuntur, & quæ in comparatione Picenorum malorum poſita, eadem ſapiditate ſuperare perhibentur à Lyrico: *Picenis cedunt pomis Tyburtia ſucco.*

Nulla tamen ex memoratis regionibus, & ſi probitate Malorum conſpicuis, eâ peculiari nituit prærogatiuâ, quâ nobilis Inſula Corcyra, Neotericis Italorum *Corfu*, primoribus Phæacia nuncupata, Mœonidis ſummopere Thaliâ, Regiſquè Alcinoi ſede nobilitata, modò Veneti Leonis ſub poteſtate conſtituta, bis ſcilicet in anno Poma ferendi, ſic vt præmaturis noua ſtatim ſuccederent, ſi quid tamen fidei præſtandum eſt B Poetarum carminibus, quandoquidem Statius *biſera* eiuſdem Inſulæ Pomaria nuncupauit, & Iuuenalis

— Illa iubebit 1. *Sylu.* 3.
Poma dari, quorum ſolo paſcaris odore,
Qualia perpetuus Phæacum Autumnus habebat. *Satyra.* 6.

Vtcunque tamen ſe habeant poetica Vatum iſtorum aſſerta, non poterimus non laudare, minuſquè ſuſpectam veritatis habere fertilitatem Agri Conſentini, in quo Malos biferas ſuis temporibus extitiſſe M. Varro ſcriptis mandauit. Nec illis vbere Malorum prouentu cedere credam Fortunatas Inſulas, cum propterea ſibi non incongruè nomen à fortunæ proſperitate videantur obtinuiſſe. Non ignobiles iſtiuſmodi fructus, ſuper quos veluti ſuper tot orbes non vltima quamplurium fortuna verſatur, Mundi ſphæricitatem rotunditate, vt plurimum congenitâ æmulantes, Mundum eundem famigeratiſſimo nomine ſuorum tum inuentorum, tum patriarum complere non contenti, complementum pariter antiquarum cœnarum, quæ ab ouo incipiebantur, eſſe voluerunt, C quamuis Martialis contrarium videatur aſſeruiſſe, cum munus hoc lactucarum fuiſſe proprium tradit. *De re ruſt. l.* 1. *c.* 7. *Hor. Serm.* 1. *ſat.* 4.

Claudere quæ cœnas lactuca ſolebat Auorum, *L.*13.*ep.*14
Dic mihi cur noſtras inchoat illa dapes?

Prudentiſſimè quidem hoc præſtando veteres illi feciſſe mihi videntur, nam malis, quæ ſymbola ſunt amoris, cœnam, quæ vltima diei menſa eſt, terminando, ſingula cum dilectione perficienda fore, ſignificare voluiſſe, non extrà rem credi potuerant. Hunc quoquè morem æui noſtri ſequendo quamplures, illud idem deſignaturos cenſuerim. Varia tamen, & longè diuerſa ſentire comperiuntur, qui naturæ ſimplicitatem vitiantes magis, quàm corrigentes, mellitum malorum ſaporem cum mellis dulcore confundere conantur, ſuauiorem (vt inquiunt) guſtuiquè gratiorem illum reddituri, quando ſcilicet poma cum melle cocta, ſaccaroquè, & alijs aromaticis pulueribus ſauces prolectantibus reſperſa, pro bellarijs apponunt, quod & antiquitus vſu venerat Romæ, cum in ſecundis menſis ibidem Mala vnà cum Melle pro dulciarijs itidem dari conſueuerant. Ij nanque prudentiſſimas naturæ operationes arte importunâ præuertendo, D indicant ſe quæcunque proprij gutturis ingluuiei poſthabere. Non omnes autem id tantâ ventris luxuria ſunt proſecuti. Quarè fuerunt etiam qui ſummæ quoquè voluptati indulgentes, interdũ pariter victu frugali contenti, inter cætera de Pomis inconditis ſæpiſſimè comederunt. Epicurus, vir ille, qui ſummum bonum in voluptate ponebat, ſummam corporis voluptatem ex Malorum ſimplicium comeſtione ſe plerunquè percipere aſſeruit; vir, inquam, ille, qui & ſi tradatur continentiſſimæ alioqui fuiſſe vitæ, modicam tamen in pomis eſitandis continentiam nonnunquam præſetuliſſe viſus eſt; vir iterum ille, qui licèt in cæteris humanis rebus Deorum prouidentiam tolleret, in hoc nihilominus à ſententiâ ſuâ non parum diſceſſit, cum ſcilicet in Malis, quibus frequentiſſimè veſcebatur, ſummum bonum cælitus prouenieris extare deguſtatione fateretur. Hinc Gymnoſophiſtæ celebriores Epicurum ipſum in his exactius imitantes adeò victum ex Pomis approbarunt, vt illis duntaxat, oryzâquè ſimul, & farina vitam tranſi- *Al. ab Al. lib.* 3. *c.* 11. *Al. ab. Al. ibidem.* *Al. ab. Al. D. G. l.* 4. *c.* 17.

gerent. Quid Philomelas vocamus luſcinias melos tantum amantes? Nulli iudicio E
meo nominis iſtius ſunt promerentiores, niſi qui non aliud melos dilexerunt, quam
quod ex ſuauitate malorum ad illorum palatum alliciendum prouenire nouerunt, niſi
quod ex auidâ pomorum comeſtione guſtui communicari ſenſerunt. Ijdem Gymnoſo-
phiſtæ veri non Philomelæ, ſed Philomeli cenſendi ſunt, cum tantam ex pomis eſitatis
caperent conſolatiouem, vt illis cætera quæcunq; poſtponere delicatiora non dubitarint
edulia: Diligentiſſimum ideò ſcholæ iſtius diſcipulum dicere poſſemus Principem Gor-
dianum Iuniorem fuiſſe, quippe qui licet in omni ciborum genere parciſſimus eſſet, po-
mis tamen abſumendis adeò delectabatur, vt illi propterea dies nuſquam præterierit,
qua malorum ſemper aliquid non deguſtaſſet. Sed quantò Princeps iſte Gymnoſophi-
ſticam hæc obſeruando ſapuerat diſciplinam, tantò ab ea diſſentiſſe dicendus eſt Con-
Lud. Viu. in ſtantius Imperator, qui ſemper, quoad vixit tantum aſpernatus eſt mala quæcunquè li-
l. 21. Ciu. cet ſapidiora, vt nil vltrà, ſi generis illius omnia fuiſſent, quæ à Solino recenſentur in
Dei D. Aug. reliquijs Pentapoleos adhuc extare pulcherrima forinſecus, intrinſecus autem nil aliud,
Solin. Poly- niſi fuliginoſa ignis materies, cumtalem de illis mentionem habet. *Duo ibi oppida So-*
hiſt. c. 48. *domum nominatum alterum, alterum Gomorrhum, apud qua Pomum gignitur, quod ha-* F
Strabo l. 16 *beat ſpeciem licet maturitatis, mandi tamen non poteſt, nam fuliginem intrinſecus fauil-*
laceam ambitio tantum extima cutis cohibet, qua vel leui tactu preſſa fumum exhalat,
Gen. cap. 19 *& fatiſcit in vagum puluerem.* Quod illi regioni nefanda ob ſcelera eueniſſe clariſſimum
eſt ex ijs, quæ leguntur in ſacris. Tantâ inquam animi diſcrepantiâ Magnus hic Imperator
huiuſmodi fructus proſequebatur, vt nunquam de illis comediſſe feratur. *Quod autem*
Lib. 21. rer. (de illo ſic ſcripſit Ammianus Marcellinus) *exterſiſſe eum nunquam nares in publico, nec*
geſtarum. *ſpuiſſe, nec tranſtuliſſe in partem alterutram vultum aliquando viſus eſt. Nec pomorum,*
quoad vixerat guſtauerit. Verè mirabilis in hoc, quod ab illo fructu nemine ſecus co-
gente abhorrere nouerit, à quo primi noſtri parentes, Deo ipſo prohibente abſtinere
non potuerunt! Sed ſi gratiſſimus vnquam, ſummoque in pretio habitus eſt hic fructus
ab aliquibus, hoc effectum eſt apud Perſas, quibus nec niſi adeſo malo ad nouam nu-
Al. ab Al. ptam ingredi, nec alio veſci cibo, præter hunc die illâ nuptiali fas erat, nec ex ſelectio-
lib. 2. cap. 5. ribus militibus vllus vnquam regiæ deſtinabatur cuſtodiæ, niſi Thoracem, in quo ma-
lorum effigies eſſent impreſſæ deferret, vndè poſteà Melophori nomine indigitabatur. G
Illum quoquè ſupremum honoris gradum mala attigerunt, vt iiſdem atque vuæ pam-
pinis Gratia tertia coronari voluerit, & inſuper ad ſacrificia complẽda nonnunquam re-
Iul. Poll. de quiſita fuerint. Etenim Bœotij, referentibus Suidâ, & Polluce, ex hiſtoriâ Sympho-
vocab. rerũ riani, rem diuinam malis Clauigero celebrare ſolebant. Cur autem id factum ſit, ra-
lib. 1. tionem huiuſmodi adducunt. Cum Herculis, cui ſacra facienda erant, ſolemne feſtum
Hortorum adeſſet, mactandiquè ad aras, vt moris erat, bouis hora laberetur, hoſtiaquè à ruſticis
lib. 3. cap. 8. adhuc adducta non eſſet, quippè quæ dum ſerius traheretur abrupto fune aufugerat, &
ex Aſopi fluuij repentinâ exundatione conducentibus aquarum tranſitus interdictus fo-
ret ſacrificuli circumſtantes aræ, munere ſuo fungi volentes, ritum ſacrificij ſic adim-
plerunt, Fictum ſibi holocauſtum maturo, pulcherrimoquè pomo, ſtipulis pedum;
cornuum què vice ſubactis confecerunt, Animal ità mactare putantes, & ſic, licet per
luſum egiſſent, numini tamen maximoperè placuiſſe crediderunt, vt & mos eidem ſa-
crificandi pomis inualeſceret, & ipſe Deus poſtmodũ cognominaretur ἡρακλῆς μῆλων.
Habemus etiam, quòd Tiberius Cæſar articulis ità firmis fuiſſe fertur, vt recens malum
digito terebraret. Non erit igitur importunum digito veritatis terebratam fabulam de H
hortorum Heſperidum ad Hiſtoriam ſic cum Palæphato Scriptore Græco per Philip-
pum Phaſianinum Bononienſem latinitate donato, in ſuo opuſculo de non credendis
fabuloſis narrationibus, reducere. Et ſi Heſperides Mulieres quaſdam (teſtatur ille)
fuiſſe tradant, quibus Malus Arbor eſſet, aurea proferens mala, per vigilem Draco-
nem cuſtodita; Et ſi ad hæc rapienda feratur expeditionem Hercules habuiſſe, hæc
omnia tamen fabuloſiſſima ſunt, ideòque fide non digna. Veritatem verò facti, ſe ſic
haberi proſequitur. Heſperum virum quendam in humanis egiſſe aſſeuerat, qui in
Cariâ commorans, duas filias Heſperides ſui nomine appellatas: matrimonio ſuſcepit,
& præter has multa quoque fortunæ bona poſſidebat. Inter hæc erant ouium, quæ
Græcis μῆλα dicuntur, armenta pulcherrima, cuiuſmodi nunc pariter in Mileto (ſic
vt credam propterea nuncupato) quamplurima, & fœcundiſſima proueniunt, quæ

propter

A propter illarum pulchritudinem, & fœcunditatem aurea dicta fuere. Cum autem ad paſtum ab Heſperidibus hæc pecora ducerentur, hinc nata eſt fabula de eiſdem decantatiſſima, tam ab hiſtoriæ veriuerbio diſcrepans, propter amphibologiam duntaxat, quam verbum μῆλα Græcorum, quo non poma tantum, ſed & oues innuuntur, præſefert. Huic adſtipulatur aſſerto, quin & aliam addit rationem M. Varro, propter quam *L. 2. cap. 7.* pecudes ſub mali nomine aureas Græci cognominarint; quod ſcilicet cum paſtorum antiquiſſimorum quiſque ditiſſimus eſſet, & illuſtriſſimus, vt Græcæ ſimul, atquè Latinæ Linguæ celebriores, & vetuſtiores oſtendére Poetæ, vocantes illorum alios πολυάρνας, alios πολυβούτας, alios πολυμήλους, *qui* (vt Varronis verba recenſeamus) *pecudes propter caritatem aureas habuiſſe pelles tradiderunt*, quemadmodum Argis Atreus, quæ ſibi Thyeſtem ſubduxiſſe conqueritur, & ſicut apud Colchos Aeta, cuius ad Arietis Vellus aſſequendum regia de ſtirpe non erubuerunt Argonautæ proficiſci, & nè à præciſis Varronis ipſius verbis, quæ ſunt ad rem noſtram diſcedamus, *vt in Lybia* *De re ruſt. lib. 2. cap. 1.* *ad Heſperidas, vndè aurea mala, ideſt, ſecundum antiquam conſuetudinem, capras, & oues, quas Hercules ex Africâ in Græciam exportauit. Etenim ſuâ voce Græci appella-*
B *runt μῆλα*. Nec prætermittendum eſt eouſque Pomiferarum Arborum ſpeciem antiquis Græcorum placuiſſe, vt Lychnucos (hoc nomine vocabatur apud illos quicquid Lucernam ſuſtinet) eo ſtructos artificio vellent, vt Lychnis (id eſt Lucernis) penſilibus, Arborem mala ferentem æmularentur. Eiuſcemodi fuit quem Thebis direptis Ale- *Pl. l. 37. c. 6.* xander Magnus cepit, & Apollini Cymæo dicauit. Verum maiores inter vtilitates Pomorum ſint Documenta varia ab ijs elicita, quemadmodum ſunt Prouerbia, variæquè moralitates varijs eruditionum conditæ modis, hinc ad Parœmialia, abditarumq; rerum tam apertas, quàm myſticas perquiſitiones, necnon ſanctiones naturæ, Artiſquè vtiliſſimas generalis progreſſio inſtituetur.

PROVERBIA.

C AD arguendos facetè quodammodò humanos errores dicteria non ſemel vſuueniſſe videntur, vndè quoties aliquem TANTALI POMA COLLIGERE dicimus, eundem toties ea conſectari ſignificare volumus, quibus frui non licet, de quo pulchrè admodum Ioannes Tzetzes in ſuis carminibus politicis ſermocinatur. *Chil. 5. hiſt. 10. circà finem.*

Finxerunt quod Tantalus deſpiciens leges,
Hic conſequutus ſit talem vltionem;
Medio enim Paludis ſtat labra alluentis,
Et pomis, atque punicis, pyris, alijſquè Arboribus,
Oneratis omnibus fructu: ſi igitur bibere voluerit,
Statim totum ſiccatur pauimentum illud.
Si autem eſuriens ex pomis, vel punicis quid voluerit,
Hac ventus proijcit ad nebulas vmbroſas.

Sed elegantius ex Ioſepho Baptiſtâ.

D *Rex Phrygia, Pelopis genitor, conuiua Deorum*
Inſolita pœnas conditione ſubit.
Merſus aquis, ſuſpirat aquas è faucibus vnda.
Vt properare poteſt, ſic remeare nequit
PENDVLA curua contrectat palmite POMA,
Eludunt auidas PENDVLA POMA manus.
Sic habet infelix inamœnis ora ſub vmbris
Solicitata ſiti, ſolicitata fame.
Crimina ſic illum ſtygijs fecere ſub antris
Delicijs miſerum, diuitijs inopem.

Ab hoc parum diſcrepat ſenſu Μῆλον ἱραλῆς, in eos enim profertur, qui nil in ſe præter nomen præclarum habent, vt & Tantali poma nil pro eo ſpecioſum habebant, niſi *Io. Bapt. Cēt. 1. epigr. 58.*

 nomen

nomen, illi tamen ſemper inutile, Miſeri! qui à propoſito, & inſtituto iuſtitiæ digredien- E
Nouar. tes aliena conſectaturi POMVM ATALANTÆ SEQVI viſi ſunt, quantò pretioſius,
Tom. 2. A- quippe quod aureum, tantò pernicioſius, quippe quod inſequentes in bruta conuertens.
dag. 2905. Hæc ex ſui ſpecioſitate damnoſa in mentem reuocăt quod ARBORVM POMA SVOS
num. 2095. HABENT VERMES; nam ſi pro pomis huiuſmodi diuitias ſumamus, & hæ quoque
Atalanta, ſuas habent curas mortales, vt exempli gratiâ ſuperbia, quæ vermis eſt diuitum, vt in-
& Hippom. noteſcat quod quaſcunq; felicitates in terris, calamitates ſtatim ſubſequũtur, iuxtà illud.
in Leones *——Extremaquè gaudia ſemper ——Luctus habet.*
conuerſi. Aut vt ad rem Melicus Poeta Ioſeph Baptiſta modulatum reliquit.

Nouar. A- *Sotto liquida ſpuma è ſcoglio duro,*
dag. 753. n. *Et HA POMO GENTIL VERME NOIOSO.*
635. ex c. Et alibi *Gioia ſincera mai non dà Natura.*
99. *Ella è nouerca, e vuol di madre il vanto;*
Ioſ. Bapt. *S'io del Sol venni à vagheggiar l'vſura,*
Poeſ. Melic. *Pagai tributo miſero di pianto.*
part. 1. Son. *Mi finge vn vago POMO, e quello infranto*
209. & 48. *Porge di ſozzo verme egra paſtura, &c.* F

Ariſtoph. in Quantumuis enim fortuna ſit proſpera, illa φαυλότερος φαυλίων μήλων ideſt ABIE-
Ranis. CTIOR, & inſtabilior eſt VILIBVS POMIS, illiquè propterea nil fidendum, quia non
Monoſ. l. c. ſemper Μῆλα ἑσπερίδων δωρῆσαι, ſcilicet ESPERIDVM MALA, vt magna, & ſplen-
num. 146. dida ſolet elargiri, & MALORVM NIMBVS FACILIS eſt, vt comperitur autopſia magiſtra, nam dum quemquam impetere ceperunt inſortunia, tunc irrequietè pluere mala dicuntur, ſimilitudine prouerbiali deſumpta ab Arboribus pomiferis, quorum facilè nimis diſcutiuntur poma dum plura ſunt, dumq; maiora, in terramq; ac ſi pluerent, auctore Columellâ decidentia.

Lib. 10. de *Non aliter quam decuſsâ pluit Arbore nimbus.*
cultu Hort. *Vel teretis mali, vel tecta corſice Glandes,*
Voluitur ad terram diſtorto corpore Campe.

Nullæ ſunt voluptates in terris, quæ non exitiales, quæ POMVM AVREVM FE-
T. 2. Adag. NELLÆ non ſapiant, quæ propriæ ſpeciei blanditiebus amatores ſuos decipere, & oc- G
2353. nu. cidere non comperiantur, vt opportunè, & eleganter ex Cardano ait Cauſinus hoc A-
1886. dagium hiſtoricè ſequentibus explicans. Cum Remethius (is refert) Rex Scotorum Eruthlinthum Fenellæ filium, eiuſdemq; affinem Malconum Druſſum Regem peremiſſet illa ſtatuam mira arte fabricari iuſſit, in cuius manu Pomum aureum gemmis refertum erat, quod quicunquè tetigiſſet ſtatim mortis iaculis confodiebatur, eoque Regem nil tale ſuſpicantem in Feſticarij oppido interemit. Malum ſanè infauſtum, & verè malum, in cuius aurea ſubſtantia mors luxuriabatur, ac DVRVM QVIDEM, ET ACERBVM POMVM, QVOD TEMPORE NON MATVRESCERET, vt intempeſtiua ſemper funera pareret ſimul, atque præpararet! pomum exitiale non à vitę, ſed à mortis Arbore decerptum, quandoquidem vix tactum matris lethalitatem com-
Monoſ. l. 7. municabat. Et ſi hoc Adagio ſignificamus vix quempiam eſſe tam fero animo, qui tem-
flor. It. lin- poris diuturnitate non molliatur ſecundum illud *nil eſt tam durum, quod non emolliat*
gua pag. *aſſiduitas.*

323. *Ac veluti primò taurus detrectat aratra,*
Propert. lib. *Poſt venit aſſueto mollis ad arua iugo.* H

2. Eleg. Eodem Fenellæ pomo nil niſi proditorium ſemper, atquè ferale, nil niſi ſæuiorem vindictam continuò ſpirans, nil niſi ſtragis amans aſſiduè, nil niſi bella ciens immutabiliter deſignari compertum eſt. Ab hoc malo malorum ſemper fœcundo toto cœlo diſſentit malum illud quod Appium appellitatur ſemper bonorum ferax, vtpote cuius ad rem prouerbialiter de omnibus ſeù pomorum fructibus in genere dicitur OMNE MALVM MALVM, PRÆTER APPIVM MALVM, quia ſingula malorum genera parum ſanitati conferunt eſitata, dempto duntaxat Appio malo, quod valdè proficuum bonæ valetudini perhibetur; & ideo ſola Appia mala medicamenta habentur naturæ omninò amica, tanquam nulla excedente facultate prædita, aut nimium laxandi, ſtringendiuè, humectandi, frigefaciendi, calefaciendiuè, &c. vnde ſyrupus de pomis Sabor Regis in Antidotario noſtro Bonon. deſcriptus pag. 270. ex Appijs malis maiori ſui

parte

Digitized by Google

A parte conficitur, & ad maniam, ac melancholiam tollendam ſummoperè confert. Interdum etiam prouerbialis ſermo ſuadentis, de hortantiſq; munere fungi videtur, dum vel bona ſequenda, vel mala fugienda indicare comperitur. Non ſemper tamen id Malum minimè malorum cauſa fuit effectum. A Narſete ſiquidem vnà cum aliarum Arborum lectiſſimis Pomis ad Longobardos miſſum, in cauſa fuit vt iijdem Barbari ſapidiſſimorum ex qualitate fructuum opimam terræ fœcunditatē conijcientes, in Italiam horribili confluxerint exercitu; locumque prouerbio fecerunt NARSETIS POMA, quo denotamus inſignis alicuius vindictæ magno cum aſtu cōquiſitas occaſiones. Cum enim hic Narſes, ad hoc vt ægrè crederetur eunuchus, ſe verum Italiæ patrem præſtitiſſet, dum neminem illo fortiorem virum expertus eſt Totila Gothorum rex martio vigore, & ſpiritu planè magnus, ab eodem debellatus, Italiæque præfectura laboris in præmium frueretur, eàdem ob oſtilem, & inuidum in ſe animum Sophiæ Iuſtini iunioris vxoris ſpoliatus, lanis penſo trahendis (proh quæ volubilis inconſtantia fortunæ!) damnatus eſt. Quod probrum perquam indignatus, ſe talem Imperatoribus orſurum telam iurauit, quam nequaquam diſſoluere valerent; & hæc fuit quæ Longobardos ſpecie B fructuum prædictorum illectos ad inuadendam, membratimq; lacerandam traxit Italiam. Eodem tamen prouerbio ſymbolicè ſumpto, *Beatitudinis pignora* ſignificari tradidit Cauſſinus, in eos illud accommodans, qui ad futuræ Beatitatis bona æſtimanda per rerum creatarum ſpecies alliciuntur à Deo, lemma ſupponens *Quæque latent, meliora puta*. POMA ACERBA IMPORTVNO TEMPORE DECERPERE, ſi adagiorum more proferatur, pro documento inſeruire poteſt ad cauendum ne aliquid nimis præproperè præſtemus. Hinc AB OVO VSQVE AD MALA celebre prouerbium ab Horatio promotum intelligimus, quo tempus in conuiuijs conſumptum integrè innuitur; ab Ouo nanquè cœnam incipiebant antiqui, ſicut & cum pomis eandem finiebant: quod & in eos quadrare poteſt, qui à principio ad finem rem diligenter geſſerint, & ad alia quoquè negotia transferri valet, vbi principium, & finis cum medio tranſacto exprimi deſideratur. Sic Horatius:

Marian. Rutn. Rom. lib. 1. proſa antè epigr. 107.
Baron. ad annum Iuſtini Iunioris II.
Symb. polyhiſt. lib. 10. num. 64.
Nouar. Adag. 2247. nu. 1753.

— Si collibuiſſet AB OVO
VSQVE AD MALA, citaret iò Bacche, modò ſummâ
Voce, modo hac reſonat chordis, quæ quattuor ima.

Serm. lib. 1. Satyra 4.

C Hinc POMOSÆ DELICIÆ ſignificant rem gratam, & valdè placentem alicui facere, quæ valdè arrideat, & coincidit cum prouerbio illo vulgari *papillas contrectare*; ſed nonnulli parum caſtè hoc prouerbio vſi ſunt, vbi venereus aliquis actus, & luxurioſus indigitandus foret, laſciuæ ſcilicet vel malarum, vel mammarum muliebrium contrectationis, hac nixi ratione, quod nempè malum ſit Veneri ſacrum, & malarum colorem, tumeſcentiamquè, & figuram ſororiantium mamillarum æmuletur. Cæterum fructus omnes ſuas Arbores decoras reddunt; vndè prouerbium apud Theocritum traductum

Ilicibus glandes, POMO SVNT POMA DECORI.

Eidyll. 8.

Quæ tunc inuicem diſtincta cognoſci dicuntur prouerbialiter, quando multarum rerum experientiam habemus; ſolet enim de tali homine circumferri, quod MALVM A' PERSICO COGNOSCAT, cum illoquè noſtri popelli coincidit *Diſtingue il bianco dal nero*; vel aptius ad hanc rem, vt noſtro vulgo familiare eſt CONOSCE IL POMO DAL TORSO, nempè diſtinguit hominem vitæ integræ à vitioſo, qui reſpectiuè D ſignificari videtur per pomum integrum, & per pomum exeſum, quod TORSO vocamus. Et ideò tranſitum à morali ad phyſicum hominis ſtatum facientes, de homine, aut brachijs, aut pedibus manco, dicimus EGLI E' VN TORSO, & valet etiam de ſimulacris pari paſſu mutilis, & eò magis ſi capite pariter manca ſint. Hoc in ſenſu *truncos* latinè ſtatuas eiuſcemodi, quemadmodum & humana corpora decollata nuncupamus. Tritis in medium prolatis Prouerbiorum ſententijs, ad abſtruſiora quæſita enucleanda conuertamur.

Monoſ. l. 3. ſt. It. l. pag. 110.

E

PROBLEMATA.

Plutarch. in op.

SCientificas vltrà curioſitates quærere qui ſtudet res, is alienas adulterat voluptates, fitquè maleuolus; ignotæ ideò rerum præcipuè dubiarum cauſæ, vt ſic curioſè inueſtigentur, *nam* (vt Lucretius cecinit)

Plaut. in Sticho.

—nihil egregius, quàm res eſt cernere apertas
Ab dubijs, animus quas ab ſe protinus abdit.

Lib. 4. de nat. rer.

Ambr. Leo Nolanus. probl. 11.

Quod æquè pertinet ad omnes, non eſt extrà æquitatem, nec à Iuſtitiâ eſt alienum. Quæri igitur curioſè poteſt cur Poma incipiant matureſcere ab intimâ, & mediâ eorum parte, & minimè ab ambitu, extimoquè cortice, & tamen Solis actio ſuperficiem pulſat immediatè, quam rubeo ſolet colore ignis affine pingete. Ratio iſtius effectus eſt hæc, quià intus vbi ſunt ſemina, ſeù mauis Arboris oua, quæ maiorem requirunt ſeminalis virtutis caliditatem inſitam, iuxtà primam naturæ intentionem pars illa fructus ſeminibus illis proxima magis, tanquam primum vitalitatis alimentum debet ante alias maturari, vt oua ſeminalia fouere poſſit; matureſcunt etiam prius interiores partes, quia exteriora ſunt magis dura, & plus renituntur concoctioni.

F

Ambroſ. Leo Nol. probl. 9.

Vlterius poſſet rerum naturalium curioſus ſectator quærere cauſam, cur Poma vermem habentia ſint odorata magis, mollioraquè, & ſuauiora guſtatu reliquis intactis; Id fortaſſis erit, quià vermis pomo calidior tanquam ſentiens Animal calore natiuo dotatum quandam excitet in pomo eodem caliditatem, quæ concoquat, & maturet pomum, quam concoctionem ſequitur odor, & ſapor, necnon teneritudo, ac leuitas, & tunc pomum, veluti febriens effectum facit, vt ille conceptus calor nimiam abſumat humiditatem, & frigidos, acidoſquè reprimat ſuccos; poteſt etiam eſſe quòd in verminoſum pomum rarefactum aer plus poſſit, quàm in aliâ poma, & ſic cum ad patiendum ſint magis diſpoſita huiuſmodi poma, citò etiam matureſcunt, tanquam in prælųdio quodam putrefactionis, quę facilè poſteà ſuccedit. An etiam quià pomum vlceroſum eſt, & expurgatur quodammodò per illud vlcus humiditas ſuperflua, & excrementoſa, vndè quod remanet pro tunc odoratius eſt, atquè ſapidius.

G

Ambr. Leo Nol. pro. 33.

Qui fiat peri inſuper poteſt, cur poma in genere ſumpta dum in penuarijs ſeruantur cellis ſi ſæpius fricentur citrà omnem contuſionis noxam corruptioni minus obnoxia redduntur, reſpondetur quod id efficit motus, qui eſt cauſa caloris, & vitæ conſeruator in omnibus naturalibus rebus; & quia quieſcentes fructus ſitum, & rubiginem contrahunt, à quâ liberari debent; ſecus autem fieri debet in fructibus ſtatim ab Arbore lectis qui debent comedi, nam melius eſt, quod tunc intacti ſint, ne flos ille, ſeu puluis floridus; quo aſperſi ſunt à naturâ, qui veluti gratioſum eiuſdem domim, vel virginitatis candor illibatus cadat, & diſperdatur; motio verò fructuum iam veterum diu conſeruandorum eſt veluti exercitium ſenum, in quibus ob deperditum vigorem, & iuuentæ florem opus eſt excrementa depellere, tueriquè natiui reliquias caloris.

Id. Ambr. Leo probl. 175.

Sed cum accidat, vt perſæpè in multis experimur fructibus, quod eorundem immaturorum Acor dentes ita afficiat, vt in terendis cibis, hi perdoleant, ac ſi pungerentur, quem ſtuporem Amygdala, & Portulaca manſæ tollunt. Ratio eſt in promptu, cùm aciditas illa vehementer deſiccet, atque refrigeret dentes affatim, vndè Natura non ſufferens repentinas mutationes dolet in illa parte maximè ſenſitiuâ, quę ideò plus iuſto aſperior facta, ob inæqualem morſum, punctiones in eodem morſu ſentit; cui medetur Amygdala, vel Portulaca fortè ob inimicitiam naturalem, & antipathiam, vel quià mollitie, & humiditate inæqualitatem morſus adæquant, vndè morſus redditur æquabilis, & inoffenſus.

H

Id. Ambr. Leo probl. 260.

Prædictam fructuum aciditatem intenſiorem cum ſit compertum experientiâ mediante, ſi atramenti loco quis ſumat, ſcribatquè quidquid vult ſuper chartam literas incompertas, & minimè apparentes relinquere, quæ tamen igni admotæ, & calefactæ colorem acquirunt, & viſibiles fiunt. Hoc tamen euenire ſciendum eſt ignem agere in illum crudum humorem acidum, qui dum coquitur, & vritur quodammodò croceus, ſeù rubeus euadit. Scitu tandem minimè iniucundum, & haud inutile foret ſcire cauſam propter quàm fructus omnis, dulcis licet, & optimus terræ commiſſus ad naſcendum degenerat, atquè deteriorem induit naturam iuxtà id quod notauit Theophraſtus; ſicuti etiam neglectâ plantâ domeſticâ, quæ culturam re-

Lib. 2. de Cauſis. Plã.

qui-

A quirat exactam circumfoſſionis, ablaqueationis, putationiſuè mutatur in ſylueſtrem,
& feram, & ſterileſcit, immò quantum adimit derelictio plantæ alicui, tantum addere
videatur cultura, quæ fructus feros mollire valet, & Oleaſtrum in Oleam tranſire facit;
amygdalamquè amaram in dulcem, & alia ſimilia. Cui perquiſitioni ſatisfieri poſſe *Maranta l.*
tali pacto non dubitarem, quoad hanc vltimam partem, primò, quòd ſcilicet id *2. de cognit.*
proueniat ex eo quià præparatur planta ad recipiendum, & intrà ſe admittendum ter- *ſimpl. c. 11.*
reum magis elaboratum, & excoctum alimentum, quo mediante ſucci interni perfe-
ctiores generantur, & ſimiliter admittunt magis aerem, radioſquè ſolis per poros ma-
gis apertos, vndè excoquitur melius alimentum ipſum, & materies proxima fructuum
defœcatior redditur. Sterileſcit verò planta neglecta, atquè naſcitur ex ſemine agre-
ſtis, & fera, quià omnia ex ſeipſis, id eſt ſolius naturæ operâ, & ductu, redeunt ad
primæua originis propriæ: Aqua propterea niſi arte calefiat, vel ſic conſeruetur aduen-
titij caloris ope ipſa redit ad ſuam naturalem frigiditatem; vndè ſemen omne agreſte
eſt, & terra minimè adiuta culturæ ope cicurantis feritatem plantarum ſpinas, & tri-
bulos germinare ſolùm ex ſeipsâ nouit; ſic noſtra Natura Humana propter adnexam
B materiam prona ad malum, niſi cultura mediante morum corrigatur infructuoſa erit
ſpinis peccatorum horrens, nam *pro frumento oritur tribulus, & pro hordeo ſpina*; do-
ctrinam ergò amplexandam eſſe patet, quàm huc cognouerimus directam, ſuauiori- *Iob. c. 32.*
bus præcipuè literarum argumentis exornatam iuxtà placita quoquè Poetarum *Crinit. l. 1. poet.*

Quapropter edulcare conuenit vitam.
Minuentur atra carmine curæ. *Horat. l. 4. ode 10.*

Moralibus hinc ſine morâ documentis eſt incumbendum.

MORALIA, MYSTICA.

MOres inſtituendi ſubeunt, & qui de Pomis Arcani ſenſus paſſim deliteſcunt,
pangendi. Et iuſtè quidem, quià Poma, quæ Mundi totius ſunt hierogly-
phicum, non poſſunt non aliquid ad quoſcunque viuentes moraliter oppor-
C tunum in ſe continere docendum. Debitum propterea Maieſtati primò Diuinæ, quæ
Mundum condidit ſic per hos fructus ſacra nota repræſentatum, poſtremò Principum
qui à Deo dantur, eiuſquè vices in terris gerunt, obſequium, ſuadere videntur. Vndè
Vertumnus Hetruriæ Deus ex Varrone, Pomonam adamare fingebatur, vt hanc Deoq;
Principiquè reuerentiam ſeruandam, & Legum obſeruantiam à vitio quouis abhorren- *Lib. 4. de*
tem, & ad Virtutes ſe conuertentem indigitarent illorum temporum Veteres, cum *leg. lat.*
Pomaria ſint Ciuitatum illarum ſymbola, quæ legibus varijs, ijſquè valdè vtilibus, &
pulchris ornatæ eſſent, armatæquè ſimul & decoratæ, quæ vera ſunt Pomaria Atlan-
tæa, Virtute Principum Virorum condita, & Draconi Iudici iuſtiſſimo cuſtodienda
tradita. Hinc fortè ſumpſiſſe potuit originem Mos decimas fructuum exhibendi Prin-
cipibus, cùm primò Herculi quoquè fuerint exhibitæ. Hinc Lucullum exiſtimarunt,
aliqui ex Antiquis tot opum acceſſione fuiſſe auctum, quià decimas fructuum Herculi *Al. ab Al.*
perſoluiſſet, cui ſic alludere viſus eſt Poeta Propertius. *D. G.*

Inſitor huic ſoluit Pomosâ vota coronâ, *L. 3. c. 22.*
Cum Pyrus inuito ſtipite Mala tulit. *4. Eleg. 2.*

D Sed ſi apud Ethnicos pijſſimum ſimul, & vtiliſſimum cenſebatur hoc munus, nec ab ipſis
ideò prætermittebatur, quantò magis à nobis veræ Legis ſequacibus fructuum, & Po-
morum Decimæ debentur Deo Optimo Maximo, Seruatoriquè Noſtro Ieſu Chriſto,
Deo Deorum, Regiquè Regum, per quem Reges regnant, & Iudices iuſta decernunt,
gratiarum prius actionibus ex corde perſolutis? Prætereà nobiliores Animi Virtutes,
velut aurea, & pretioſiſſima Poma, quæ quoſcunque ſuos poſſidentes, tot quaſi Deos
efficiunt, veniunt inſinuandæ. *Claudian.*

Cedere diuitijs Animi, Fortuna fatetur. *in Epiſt. ad*

Propterea non aliâ de causâ Magnus Alcides, quem toties memorauimus, diuorum *Olibrium.*
Gentilium numero adſcriptus cenſetur, niſi propter has Animi dotes. Iræ moderatio *Erizz. ap.*
quæ in eo ſummoperè eluceſcebat, Auaritiæ Temperantia, quæ illum clariſſimè illu- *Ricciard. in*
ſtrabat, generoſuſquè voluptatum, & deliciarum omnium contemptus, eundem ſui *Com. Symb.*
maio-

Digitized by Google

maiorem, & non niſi ſibi ſimilem conſtituebant. Tot Hercules, quin & ipſo nobiliores E
Chriſticolæ, ſi Ethnico non cedant in hiſce Virtutibus. Hæ ſolæ fuerunt in cauſa, vt il-
li ſculpto tria Mala aurea collocarentur in manu, per quæ nil aliud indigitaretur præ-
ter has Heroîcas Prærogatiuas; Vnde Hominem hiſce Theſauris inſignitum non poſſe
Geneſ. cap. 1 non benè operari deſignaretur. Ipſe Vir huiuſmodi Virtutibus exornatus verè *lignum*
Laur. in v. eſt illud *Pomiferum*, quod ſacris in paginis dicitur *faciens fructum iuxtà genus ſuum,*
afferre. *cuius ſemen in ſemetipſo ſit ſuper terram*. Hic *quaſi naues Poma portantes* celeriter cur-
Iob. cap. 9. rens in itinere probitatis, peroptimè cognoſcit, negligentiam in bonis operibus eſſe
omninò ablegandam, ne iſthæc, vt Poma in nauibus tardum iter habentibus, compu-
Ex Berch. treſcant, iuxtà illud: *Maledictus homo, qui facit opus Dei negligenter*. Noſcit item, quod
in Reductor ſicuti Poma ex ſucco perfectiori ſurſum à radicibus attracto, benèque in ligno digeſto,
Moral. lib. procreantur, caloriſquè viuifici, & humoris primigenij, nec non influentis beneficio
12. cap. 69. aluntur, ita in ſe ipſo opera bona, quæ nota debent eſſe Hominibus, vt glorificent Pa-
trem Cœleſtem, à calore Charitatis prodire debere, & ab cordis radicibus ſurſum
trahi, creſcere, maturarî, atque ab honeſtis moribus, tanquam folijs contegi, & re-
ſeruari ad æternæ refectionis vſum, quemadmodum ſcriptum eſt in Prouerb. 12. *Vnuſ-* F
quiſq; fructu oris ſui replebitur bonis; Vnde eſt, quod illius opera huiuſmodi, tanquam
myſtici fructus, videntium oculos alliciunt pulchritudine, recreant odore, beneficijs
alunt, & opportunis alios corrigunt medelis. Ille propterea verum ſeſe Pomarium
Sanctitatis eſſe demonſtrat; Nam ſi Pomum, & fructus metaphoricè accipiuntur pro
vtilitate, quæ percipitur ex aliqua re, ex illo proborum exemplorum Proximi non
modicam frugem demetere poſſunt; eoque magis, & perfectius myſticum eſt
Pomarium, quo (vt inquit Berchorius) diuitiarum Mundi generosè magis abijcit fru-
ctus omnimodè noxios, acerbos, & acres, vtpote qui luxuriantium nimis, & ſuperbi-
entium Arborum, in Chriſti pauperes minimè liberalium, ſunt peculiares, & quaqua-
Sap. 4. uerſus inutiles, dequè ſeipſis illud aptiſſimè replicari merentes: *Fructus illorum inuti-
les, & acerbi ad manducandum, & ad nihilum apti*. Sed bonis tantum ſpiritualibus
ſcatens, quæ ſunt vt fructus in parte Arborum ſublimiori perfectiores, & ſapidiores:
Eſai. 4. *Et erit fructus eius ſublimis*, illud ſibi coaptari meretur, & ipſe de ſeipſo iuremerito po-
teſt in hæc verba prorumpere: *Fructus mei, fructus honoris, & honeſtatis*, Quarè di-
Cantic. 5. lectionem veram præſeferens *Veniat dilectus meus in Hortum ſuum, & comedat fructum* G
Pomorum ſuorum, ad Deum conuerſus poterit exclamare. Sic de Pomis ſentitur, quan-
do Moralis tantum eſt ſermo. Sin autem totam ad ſublimiora mentem dirigamus, erit
Lauret. in adinuenire, quod per Poma Solis, & Lunæ, ac Poma Collium æternorum in Diuinis
v. antiquus Paginis nominata denotantur Myſteria ſanctiſſimæ noſtræ Fidei, vnà cum myſterijs ve-
Cantic. 7. teris legis ſeruatæ, iuxtà illud Canticorum: *In Portis noſtris omnia Poma noua, & vete-*
Ioach. in *ra, dilecte mi, ſeruaui tibi*. Sol etenim, & Luna ſimul iuncta ſignificant inter alia Chri-
Apoc. f. 118 ſtum Dominum noſtrum, & Eccleſiam ſanctam, vera Cœli, roriſquè Poma, quæ Dei
Deut. c. 33. gratiam, eiuſquè benedictionem ſemper præſeferunt quandoquidem *de benedictione
Domini terra eius, de Pomis cæli, & rore, atque abyſſo ſubiacente*. Sic & Arborum te-
nellarum Poma non eſſe comedenda citrà quartum annum deſignant (id Franciſco Ge-
orgio Veneto tradente) opera humani generis ſub quatuor millenarijs annorum primis
non fuiſſe apta vitæ, nam in primis duobus Homines fuerunt abſque lege, ſub duobus
ſecundis ſub lege quidem, ſed non iuſtificante, in quinto, & ſexto millenario, poſt
Domini Noſtri Ieſu Chriſti aduentum facta eſt omnium rationabilium Arborum ex- H
purgatio, & fructus facti ſunt in vitam æternam. Varia facilitas, nil difficultas morum,
cum ſint in cauſâ, vt varij formari poſſint de iiſdem conceptus artificioſi; non erit igi-
tur abs re Hieroglyphica, Symbola, & Emblemata ſubinferre circa Pomorum, tum
theoricam, tum practicam cognitionem, vt doctrinalis ordo laudabilis continuetur.

HIEROGLYPHICA.

NOn perperam habita fuere Poma pro Hieroglyphicâ Victoriæ notâ in Italiam allata à Rogerio ſecundo in bello contrà Saracenos feliciter geſto, cum alias legamus Apollinem ipſum antè inuentam Laurum deuicto Pythone, Malo co-

rona-

A ronari ſolitum, eundemquè morem in Pythijs ab ipſo inſtitutis ad victores quoq; tranſijſſe, quando ij tempora laureati, ſuis interſerere tenebantur coronis Mala in Apollinis templo decerpta, teſte Luciano. Quare Apuleius de Paride ait: *Tunc animo volenti Phrygius Iuuenis; Malum quod tenebat aureum veluti victoriæ calculum, puellæ tradit.* *Apul. l. 10. de Aſino aureo.* Adijciatur alias pro Marathoniæ pugnæ, & Victoriæ celeberrimæ Monumento, ſeù hieroglyphico fuiſſe Mali Arboris Ramum in manu læuâ Nemeſeos, quàm Phidias ex lapide Pario dicitur Athenis excidiſſe, cuius corona Victorijs paruis effigiatis inſignita cernebatur. Victoriæ hieroglyp. Et eâ de causâ Mali Ramus Nemeſi geſtandus dedicabatur, quod Veneris habitu cæperat eadem figurari. *Pier. Val. Hierog. l. 54* Hinc Mala, quod à Venere concupita cupiditatis, & Laſciuiæ hieroblyphicum præſeferunt, vndè illud Menalcæ apud Virgilium

Malo me Galatea petit laſciua puella, Cupidit. & Laſciuiæ.
Et fugit ad Salices, & ſe cupit ante videri.

Sic Malo Cydippen Acontius venari contendit; & Malo Hippomenes Atalantam vicit, quo Zonam diù ligatam abſtulit, de quo Theocritus

Μῆλα μὲν ἐν κόλποισι Διωνύσοιο φυλάσσων

B Ideſt *Mala ſinu condens Bacchi de tempore ſumpta.*

Mala enim illa Philetas ait de coronatis Bacchi temporibus decerpta fuiſſe; qui Bacchus cum lætitiæ, amoriſquè titillatione concitet Homines, Poetæ eum paſſim lætitiæ datorem prædicant. Eiuſdem ſignificatus fuerunt etiam Mala ambeſa, morſuq; tacta, in amoris ſignum à Chariclea Matronâ nobili Diniæ cuidam dono miſſa. Nec abfuit indè quod Catullus innuit inquiens

Et miſſum ſponſi furtiuo munere Malum.

Quod aduentu matris excuſſum è virginis poſthac gremio proſilierit. Verum vt legitimam tantum Venerem indicarent Mala, ſiue Malorum ramuſculus in læuâ mulieris coniugi ſuo dexteram porrigentis, collocata, Catulum Fidum comitem, & Domini pariter amatorem, Amoris propterea, Fideiuè, quæ debent intereſſe coniugio præcipuum hieroglyphicum, antè pedes illius expreſſit Aleiatus, & vtroſquè, ſponſum ſcilicet, atq; nuptam frugiferâ ſub hac Arbore conſtituit, quia fidelis ille coniugum amor, vt plurimum vbi corpora coeunt fouetur, atque redintegratur, Sic ſenſit cum ex ſuperioribus exemplis ſcripſit

C

Eccè puella, viro qua dextra iungitur; eccè *Embl. 190.*
Vt ſedet: vt Catulus luſitat antè pedes.
Hæc Fidei eſt ſpecies: Veneris quam ſi edueat ardor,
Malorum in læuâ non malè ramus erit.
Poma etenim Veneris ſunt; ſic Schœneida vicit
Hippomenes, petijt ſic Galathea virum.

Ex Malis prætereà ſummè præcocibus, antequè debitum tempus ortis, atquè ſtatim matureſcentibus Proſperitatis deſumitur hieroglyphicum. Nam fructus illi ficuum, oliuarum, & vuæ, qui in medio vere præter ſuum tempus orti ſunt Regnante Philippo Macedone, ſummam illi proſperitatem denunciare viſi ſunt. Felicitatis. *Athenæus lib. 3. c. 3.* Nec impropriè tunc Regni Macedonici felicitatem deſignare poterant, cum noſtris quoq; temporibus eadem Mundi totius hieroglyphicum eſſe declarent Imperatores, Pomum & ipſi, ſuper quod Crux erecta eſt, manu geſtantes. Mundi hieroglyph.

D

SYMBOLA.

AD humanam eruditionem Symbola inuenta fuiſſe crediderim, nam niſi traducantur ad Sapientiam captandam, inutilia ſunt, & veluti res emortuæ, quandoquidem

Qui fingit ſacros auro, vel marmore vultus, *Mart. l. 8.*
Non facit ille Deos, qui rogat ille facit. *Epigr. 24.*

Eâ de re quoties aliquid aut bonum, aut malum ſymbolicè perpendendum nobis obijcitur, vbi reconditam ad arcanorum intelligentiam peruenerimus, illud extemplò cognoſcimus, quod exindè fugiendum, ſequendumuè deſignatur. Sic quando Malum pro ſymbolo ſumimus, perſpectis illius qualitatibus, quid præſeferat facilè ſcimus.

Nam

Nam eum Arbore Pomi nulla voluptuoſior, elegantior, aut delicatior reperiri queat, E
Gen. c. 2. tanquam viſu pulchra, & ad veſcendum ſuauia mala producens in Paradiſo voluptatis,
Pier. Valer. per illam non ineptè deſignatur Amor, cui Arborem hanc propterea dicatam voluerunt
Hieroglyph. Antiquiorum eruditiores, quia fructus illius pallorem, & ruborem præſeferunt, quibus
lib. 54. Amantes præditi ſunt.
Ouid. de Arte Amandi.

Palleat omnis Amans, color hic eſt aptus Amanti.

Cecinit Ouidius, qui alias ſubitum genarum ruborem Amantibus familiarē obſeruauit.

—— ſubitus rubor ora notauit.

Sed quia iuxtà ſuum finem Amor eſt vel bonus, vel malus, illius ideò quæ ſint qualitates per ſymbolum denotari poterunt iuxtà diſpoſitionem circumſtātiarum ad has Arbores directarum. Vnde bonum tantum, & rationalem Amorem ergà Deum, & homines indicabit Pomum, quando perpendatur vt fructus, vel cordis ad Deum dirigendi figuram habens, vel vt nullis nocendi, ſinguliſque comedentibus iuuandi facultate præditus. Quod & cauſaliter de illius Arbore iuremeritò dicendum venit. Contrà verò quando accipiatur vt Veneri, quæ laſciuiarum eſt Archetypus, ſacrum; nam tunc ſigni-
Id. Valer. ficat Amorem magis impudicitiæ addictum, quam honeſtati, quam ſignificationem ſibi F
loc. cit. præſertim arrogat Malum illud, quod ipſa Venus apud Sicyonios altera manu depicta geſtabat, dum Papauer in altera numinis eiuſdem effícti manu collocatum, vim prolificam, & ſeminis copiam innuebat. In eodem quoque ſenſu deſumitur actus ſub Arbore Malo Pomis certantium, & ludentium, quippè qui veſanorum incontinentis Amoris effectuum fieri compotem, vel omnimodè potius ineptire deſignat. Ad eundem perditum Amorem, ſymbolicè referendum concurrit pariter hæc Arbor, quando ſub illa quamplurimi figurantur Amores, vel ſe ſe mutuò ſagittis impetentes, quorum vnus alterum captiuum faciat, & ligatus nihil contrà reluctetur, ſed ſpontè in vincula cedat, vel Athletarum more certantes, illorum vnus Athleticis legibus contemptis alium lædat, alijque omnes lædentem percutiant, maliſque feriant, atque Pomario depellant. Tam facilè Malum Arborem, quæ tam bona eſt, pro malis Amoris effectibus deſignandis poſuerunt Antiqui, vt nedum Veneris operationes, ſed & earundem quoquè memoria per hanc Arborem nonnunquam fuerint indigitatæ, quemadmodum quando Ramum eiuſdem in Nemeſis manu collocarunt; indicabant enim Deam huiuſmodi primum fuiſſe
ſolitam in habitu Veneris depingi. Sed in hoc laudari poteſt hoc ſymbolum, quod ad G
bonum quoquè ſenſum deduci valeat. Illa nanquè, tanquam benefactorum Remuneratrix, vt Statius aſſeruit lib. 13. hæc habens:

Eſt Dea, quam Nemeſim dicunt, Dea magna, potenſque,
Qua bona cœleſtum conceſſu cuncta Deorum
Poſſidet, &c.

Summum apud omnes conciliabat amorem. Superſtitionum item fuit ſymbolum Pomum, quando quatuor bacillis, quaſi quatuor pedibus fultum Herculis ſacrum deſignabat; nam cum apud Bœotios (vel vt aliqui volunt apud Athenienſes) Bos Herculi mactandus aufugiſſet, illi pro victima Pomum, cui quatuor ſurculi erant infixi, ſacrum fecere. Hic autem vbi Clauigeri Numinis mentionem fecimus, illud pariter in mentem venit dicendum, quod ſcilicet pro ipſo Hercule acceptus eſt Sol ab Heſiodo, quando malis aureis aurea Sydera ab Heſperidibus noctis filiabus cuſtodita, ſignificari ſētiebat; quoniam illa præſeferunt aureum præclaro nitore colorem, & noctu tantum conſpi-
ciuntur, eo quia Sole decidente, pro ipſo (vt diximus) Alcide intellecto, ſtatim appa- H
Lucian. in reant Stellæ; Inter quas Venus aureum aureorum radiorum pomum in ſe tanquam
Dial. Deor. manu gerens, reuocat in memoriam Iudicium Paridis tanquam aureum Iouis Pomum
Iud. pulcherrimæ datum.

EMBLEMATA.

AD eundem finem ac Symbola, Emblemata quoquè nacta cenſendum eſt quippè, quod inſtructionem humanarum actionum vtraq; reſpiciant, & hæc præcipuè diſertiſſima ſubſcriptionum ſuarum lingua Prudentiam ſemper ſuadeant. Parum abſunt exempla, ſperandum enim in Deo, qui humiles exaltat clariſſimè de-

Digitized by Google

A denotare videtur Arbor Pomifera, cui ſurculi paruuli ſint inſerti: Nam vt hi, non niſi fa-
uente Cœlo, caloreuè mediante, & imbribus ſaluberrimis Arboream ſuccreſcunt in
molem, ita & Vir tenuiſſimæ fortunæ, niſi proſpiciente Deo poteſt ad altiora ſuſtolli.
Clarius autem hic ſenſus exponitur diſticho ſequenti eidem Emblemati ſubſcripto. *Ioach.Cam.*

Si faueat cœlum, benè ſurculus Arbore creſcet, *Embl. n. 3.*

Si faueat Numen, tu quoque magnus eris.

Verum vt hoc maximè confert ad benè ſpem dirigendam in futuris, ſic & ſequens
multoperè eruditum eſt ad docendum, quod in proſperitate præſenti nemo ſe nimis ef-
ferri permittat, ne forſan ineptè ſuperbiens abiectiorem poſtea ſtatum ſubire cogatur.
Arbor hoc Emblema componit pomis onuſta, ſub qua folia, & fructus, pluresque
ami terram adoperiant, cum inſcriptis verbis COPIA ME PERDIT, & hoc diſti-
cho addito *Rumpitur innumeris Arbos vberrima pomis* *Id. Cam.*

Et ſubitò nimia præcipitantur opes. *Emb. 13.*

Mali nanq; fructibus nimium onuſtæ quammaximè laborant, & quodammodò lan-
guent, non ſolum quia effœtæ, ſed quia præ pondere dilacerantur, & ramis priuantur
B ad perfectam illarum conſtitutionem perneceſſarijs. Duas item elegantiſſimas ſimili-
tudines legimus apud Senecam, quæ hoc idem Emblema rectius explicant. Prima eſt
in Epiſtolâ quintâ ad Lucilium, in qua inquit: *Magni animi eſt magna contemnere, ac
mediocria malle, quàm nimia. Vt hæc, eò quòd ſuperfluunt, nocent, ſic ſegetem nimia
ſternit vbertas, ſic rami onere franguntur, ſic ad maturitatem non peruenit nimia fœcun-
ditas.* Alter locus eſt lib. 1. de vitæ tranquillitate. *Vt fertilibus agris* (illic habet) *non
eſt imperandum, citò enim exhauriet illos nunquam intermiſſa fœcunditas, ita animorum
impetus aſſiduus labor quoque franget, ita quoque præclaris ingenijs, ac alioquin benè na-
tis nihil eſt nocentius, neque pernicioſius, quàm immodica commoditatum, ac voluptatum
affluentia.* Aliàs Arbor Pomifera dignitatis ſtatum deſignat; ſumma namq; Reipublicæ
munera ſunt veluti tot Arbores Pomis onuſtæ, quæ fructus ſuos nemini conſcenden-
tium negant. Iuſti ſint, vel iniuſti, prouentum exindè percipiunt; at hac intercedente
diſcrepantia, quod primis dignitas eſt decori, nouiſſimis vituperio. Quo magis illi con-
ſcendunt, eò felicius patent illorum Virtutes; & ex aduerſo, notiora fiunt iſtorum vitia,
C non aliter quam pudenda ſimię ſublimioribus in Plantæ ramis Poma legentis. Sic innuit
Paulus Maccius cum cecinit. *Embl. 22.*

Simia quæ grauidos conſcendit in Arbore ramos,
Grataquè de ſummo vertice Poma legit
Præſidis iniuſti eſt ſpecies: cur? quò magis illa,
Quo magis hic, ſcandunt, plura pudenda patent.

Eſt deniquè mundana dignitas vt Arbor illa, Poma ſimul, & Glandes ferens, quam *Io.Fr.Bonō.*
doctiſſimus noſter Bonomius emblematicè exhibet. Hinc homines alit, indè bruta ſor- *Bonon.Chir*
didiora. Poma gloriæ dabit, ſi humaniter ages; Glandes dedecoris, ſi inhumaniter. *Achil. Em-*
Sicut enim illa te hominem teſtantur opera, ita iſta te feram declarabunt. Imo ſanctius *blem. 36.*
agere in ſublimi eiuſcemodi ſtatu, ſolidamquè ſimul ad cœli gloriam terreſtri neglecta,
quæ futilis eſt, aſpirare diſcet quicunq; duræ quantumuis ceruicis homo, dum animad-
uertet, quod —— *Sic tranſit Gloria Mundi*

Arboris vt vento decutiuntur opes.

Pro cuius veritatis emblematico teſtimonio P. Kreiking Soc. Ieſu ſcitè admodum attu-
D lit Pomiferas Arbores; quarum *Embl. 158.*

Indè quatit Borea, funeſta potentia ramos,
Humidus hinc amplas decutit Auſter opes
Parte aliâ inſanis vertex agitatus ab Euris
Amittit miſtis mollia Poma Pyris.

Et æquè eruditè concludit, quod

Sic oſtenſa fugit fucati gloria Mundi,
Quin ſpes cum magnas fecerit, illa perit.
Tu tua, ne (verum eſt) caue vt experientia dicat,
Nam mille exemplis hoc didiciſſe ſat eſt.

Quoniam delectabilitas admirationi affinis eſt, Emblematibus iungentur Mirabilia
de Pomis generatim ſumptis.

E

MIRABILIA.

PAuca de Pomis hucuſquè licet arcano ſenſu locuti, dixiſſemus, niſi quæ mirabiliora de illis euenere Palladicis traderentur monumentis. Eo nanq; Seculo ſcribimus, quo niſi ſparſas identidem curioſitatibus papyros inſpiciat Mundus, nihil factum ducatur. Sed quid dixi papyros? Parum fuerat apud hodierni temporis Scriptores chartas curioſis inſcripſiſſe characteribus, niſi diligens perueſtigādi cura, eoſdem Poma mirabilibus notis inſculpere docuiſſet. Exhibet enim Abenenis Arabs quidam ex

Lib. 3. c. 31.

Gabr. Alph. Herrera Hiſpano Geoponico relatus, modum, quo quis poſſit Malum literis pulcherrimis in extima cute, quæ tandem videbuntur naturales, inſcribere. Sic faciendum, inquit ille. Poma ſuper rubra in Arbore pendentia, abſque eo quod inde moueantur, dum viridia ſunt, ideſt ante maturitatem, & rubedinem adeptam ad placitum inſcribenda, cum penna, & atramento, ſicquè relinquenda; dum enim pomum maturum excerpetur, atramento deterſo, ſtigmata illius alba remanent, cute ſcilicet, quæ ſuberat atramento candida facta, & minimè rubificata. Quod tamen non admodum mirabor, cum ſciam, quòd *Omnia conando docilis ſolertia vincit.* Hoc pacto ſuppoſitis artis ſcriptoriæ malis Arabs idem, ſic quoquè præſumebat Naturam ipſam cogere poſſe ad exercendam ſuper eiſdem fructibus picturam. Inter Malogranata Poma quælibet plantabar, quæ ob complicantiam, & communicationem radicum vtriuſquè Arboris ad inuicem, neceſſariò rubra euaſura iactabat, ita vt Punicorum rubor intenſus proculdubio participandus eſſet alijs Pomis. Quæ vtrum vera ſint, nec ne, lectorem ad experimentum relegamus. Nec minus mirabile videtur medicamen illud Geoponicum, quod Pomiferis Arboribus, quæ germinant, nec ferunt fructum exhibetur, dum fiſſæ illarum radici indito lapide fertiles mirè fiunt, & fructuoſæ, cuius etiam virtutis eſt aqua lupini decocti circumfuſa Pomis, quippè quæ illis valdè prodeſt ad fœcunditatem, & bonitatem fructuum. Sed ſi curioſitates indagamus, quid ad rem curioſius, quam Arbores videre fructus abſque ſeminibus, & oſſibus edituras? Siquidem hoc in illis Pomis, quæ in ſalicibus inſeruntur, euenire legimus in lib. 3. cap. 31. Agriculturæ diuerſorū à Mambrino Fabrianenſe ex Hiſpano in Italicum traducto. Sic à Pomis naturaliter auferuntur ſemina; ſic quodammodo ſpadones redduntur fructus, & hoc pacto ſe ſe non parum abnegare natura compellitur, quæ longè minori ſanè vi afficitur quando ſeminum ſedi ſuæ deſtinatorum ipſo die ſolſtitiali, quo folia in Oleis, Populis, atquè Salicibus, & alijs nonnullis Arboribus circumaguntur, permulta inuerti perſenſit. Habet autem, ſi quando in aliquibus vim patitur hæc rerum omnium mater, vbi in alijs ſua damna reficiat. Non poteſt ad contraria diutius detorqueri.

Poma characteribus quomodo notentur.

F

Poma vt rubra fiant.

Plin. l. 17. cap. 27.

Mali ſteriles quomodo mirè fructiferæ reddantur.

G

Poma ſine ſemine.

Plin. & Frāc. Picus, atq; Mizaldus memor. centur. 7. num. 36.

Naturam expellas furcâ, tamen vſquè recurret.

Hor. lib. 1. Epiſt. 10.

Illa quamuis non modicè læſa, dum ablatis ſeminibus, in quibus Thronum ſuum habebat, omnia quodammodo ſubuerti videbantur, nouit quoq; talia nonnunquam, in quâ ſpecie vim paſſa eſt, producere, quæ vaſtiſſimam ipſius potentiam mirè teſtentur. Sit in exemplo Pomum Arienæ Arboris Palæ, ad fructuum iſtorum ſpeciem relatus à Plinio. Sic habet ille: *Maior alia Pomo, & ſuauitate præcellentior, quo ſapientiores Indorum viuunt. Folium alas auium imitatur, longitudine trium cubitorum, latitudine duum, fructum è cortice mittit admirabilem ſucci dulcedine, vt vno quaternos ſatiet. Arbori nomen Pala, Pomo Ariena. Plurimo eſt in Sydracis expeditionum Alexandri termino. Eſt & alia ſimilis huic, dulcior pomo, ſed intraneorum valetudini infeſta. Edixerat Alexander, nè quis agminis ſui id pomum attingeret.* Ad naturam igitur ſuam omnia reuertuntur admirabiliter, tametſi per accidens interdiu magnoperè diſtracta. Poma congelata, ſi in frigidam aquam demergantur, id aſſequi ſæpiſſimè viſa ſunt, eodem referente Mizaldo, tota illa glaciata concretione mirum in modum concreſcente, ac reſoluta; Sic partes frigore affectas, modo ne prorſus rigeſcant, ſubſitq; ſanguis aliquis, aqua gelida immerſas, & ſubindè rigatas ſenſim caleſcere tradidit Leuinus Lemnius. Philoſophicam Veritatis inuentionem mirabilem Legalis hic confirmet Auctoritas, quæ rem Pomariam rectè dirigat, atq; continuet.

H. N. lib. 12. cap. 6.

H

Mizald. memorab. cent. 7. num. 51.

LEGA-

A

LEGALIA.

NAturali ſignificatione Fructus nomen Arboribus magis competit, quàm Herbis ipſis, quæ nimis propinquæ telluri culturam exigunt longè diligentiorem, quàm Arbores ipſæ, vnde Poma plus naturæ debent, quàm Arti propria incrementa *L. fructus ff. de vſur.* cuius nominis etymologia deducta à frumine, ideſt ab eminentiori gutturis parte, quâ veſcimur, vel à fruendo, adhuc fauet Arborum cauſæ, quæ fructus dant facillimos, copioſos, & nullo negotio edules, & quocunque etiam tempore infelici conſpicuos, vt ſunt Baccæ Hyemales, à quibus tot Animalia ſuſtentantur, quæ alioqui perirent; Hicq; notandum eſt fructum nos accipere non in generali ſignificatione illa, ſecundum quam loquuntur leges, nempè *L. 14. ff. de vſur. L. 62. ff. de rei vendic. L. 83. ff. de Leg. 3. L. vſura 121. ff. de verb. ſignif. L. 88. §. vlt. ff. ad leg. Falcid. L. vlt. ff. de vſur. L. 8. §. 1. ff. de reb. auct. iud. L. vnica §. cum autem C. de rei vxor. act.* B Sed preſſius pro fructu ſcilicet illo, qui eſt edendi cauſa paratus, & promptus, cuius conditionis eſt pomum. *Alc. in L. qui fundum de Verb. ſign.* Pater autem familias, hoc eſt Dominus Domus, & fundi fructiferi *L. 195. ff. de verb. ſignif. L. 4. ff. de his qui ſunt ſui, vel alien. L. 5. ff. quando dies leg.* ergà fructus ità gerere ſe debet, vt nunquam deſit tempori, aut occaſioni colligendorum, & vendendorum eorundem, obſeruando leges Patrias vetantes impeditam, atq; peruerſam maturitatem, atq; Catonianum præceptum prę oculis habendo, eſſe ſcilicet vendacem potius quàm emacem. Tanti legitimè fiunt, & æſtimãtur fructus præcipuè Pomoſi, vt hi ſpecialiſſimæ cõſiderationis in fundi venditione habeantur; adeſt *L. 205. ex Paulo I.C. de verb. ſignif.* quæ habet quod *qui fundum vendidit, Pomum excepit*. Qui verò cupit Rem hortenſem, atq; Pomariam inculpatè prorſus exercere, is leges infraſcriptas, tanquam fructuoſiſſimas, moderatiſſimaſq; colere, atq; in praxim deducere à Iunio Moderato Columella emanatas conetur: Prima eſt Senilem in Prę fecto villæ pigritiam, iuuenilemq; imprudentiã eſſe fugiendas. Secunda Villicum operariorum eſſe debere magiſtrum, non diſcipulum. Tertia internoſcenda, diſtinguendaq; C fore opera ruſtica, quæ plus corporei laboris, quàm ingenij inuoluunt, vel è contrà, aut quæ æqualiter requirunt manus, & mentem. Quarta feſtinationem cunctationi præferendam, iuxtà Iſchomaci ſententiam, qui ait: *Malo vnius agilem, atq; induſtriam, quàm decem hominum negligentem, & tardam operam*. Quinta frugalitatis vbiq; & ſynceræ familiaritatis exempla eſſe proferenda; *nam magna pars libertatis eſt benè moratus venter*. Sexta feriæ inſtrumentorum ruſticorum luſtrationi non deſint. Septima ſacris, non autem ſuperſtitioſis incumbendum cogitationibus, atq; actionibus eſſe. Octaua nulla de cauſa procul abeundum à Villa. Nona ſemitas in agris introductas omnimodè remouendas, limiteſq; nullo pacto eliminandos. Decima rarò hoſpitandum. Vndecima Pecuniam in promercalibus non temerè occupandam. Duodecima otium odio habeatur lethaliter, cum ipſum nihil agere heù nimis doceat male agere. Decimatertia in ſatione ſemper ſperandum. Decimaquarta ſyderum influxus obſeruandos eſſe; Decimaquinta imbecillas Arbores à valentioribus opprimi non eſſe ſinendum. Seueriores ſat M. Cato Leges Rurales promulgauit, atq; ſanctiores Dominum ſoli magis tangentes, quæ ſunt 1. Furem in duplo damni condemnandum, in quadruplo fœneratorem. 2. Maledicum D auarum, ignauumq; eijciendum. 3. Quæſtum pium quammaximè, & ſtabiliſſimum, minimèq; inuidioſum eſſe debere. 4. Circumſpicienda continuò eſſe omnia. 5. Alienam haud temerè contemnendã diſciplinam. 6. Vbi Vinea, Hortus irriguus, ſalictum, oletum, pratum, campus frumentarius, ſylua cædua, Arbuſtum, & Glandaria ſylua in iugeribus centum reperiri poterunt, illum Agrum optimum eſſe. 7. In omni viſitatione Villæ, & Agri numina prius colantor, & ſalutantor. 8. Et toties quoties ad Villam ventum fuerit, opera, reſq; omnes ſecundum præſentem ſtatum examinantor. 9. Operationum fiendarum ſeries ſeruis indicitor, & iubetor. 10. Quæ comparanda, reficiendauè cognoſcentur, in promptu de facto ſunto. 11. Patrem familias vendacem, non emacem eſſe oportere, & ità auctionem facito. 12. Cito plantato, tardè ædificato. Quæ verò leges Catonianæ Villici officium concernentes, tanquam eius, cui abſente Domino omnia agri negotia concredita ſunt, & qui cauere maximè debet, nè improuidus ab ope-

De re ruſt. nu. 2. §. auctionem.

Colum. l. 2. de re ruſt. c. 22.

Aleiat. in L. qui fundũ de Verb. ſignif.

Colum. l. 11 c. 1. de reru.

Seneca ep. 114.

Colum. de Arb. c. 18.

Cato de re ruſt. in pri. Etc. 1. ſeq.

Id. Cat. n. 5.

Colum l. 11

re vincatur, huc ſunt de verbo ad verbum translatæ. Primo igitur *Villicus Diſciplina bona vtatur. 2. Feriæ ſeruentur. 3. Alieno manum abſtineat. 4. Sua ſeruet diligenter. 5. Litibus familia ſuperſedeat. 6. Si quis quid deliquerit pro noxa bono modo vindicet. 7. Familiæ malè nè ſit, nè algeat, nè eſuriat, opera benè exerceat, facilius malo, & alieno prohibebit. 8. Villicus ſi nollet malefacere non faciet. 8. Si paſſus erit Dominus, impunè ne ſinat eſſe. 10. Pro beneficio gratiam referat, vt alijs rectè facere libeat. 11. Villicus nè ſit ambulator, ſobrius ſiet ſemper. 12. Ad cœnam nè quò eat. 13. Familiam exerceat: cõſideret quæ Dominus imperauerit, fiant. 14. Nè plus cenſeat ſapere ſe, quam Dominum. 15. Amicos Domini eos habeat ſibi amicos. 16. Cui iuſſus ſiet, auſculset. 17. Rem diuinam niſi compitalibus in compito, aut in foco ne faciat. 18. Iniuſſu Domini credat nemini. 19. Quod Dominus crediderit, exigat. 20. Satui ſemen, cibaria, far, vinum, oleum mutuum dederit nemini. 21. Duas, aut tres familias habeat, vndè vtenda roget, & quibus det, prætereà nemini. 22. Rationem cum Domino crebrò putet. 23. Operarium Mercenarium, politorem diutius eundem ne habeat die. 24. Nè quid emiſſe velit inſciente Domino, neù quid Dominum celauiſſe velit. 25. Paraſitum nè quem habeat. 26. Haruſpicem, augurem, hariolum, Chaldæum nè quem conſuluiſſe velit. 27. Segetem nè defrudet, nam id infelix eſt. 28. Opus ruſticum omne curet, vti ſciat facere, & id faciat ſæpè, dum nè laſſus fiat. 29. Si fecerit, ſcibit in mente familia quid ſiet, & illi animo æquiore facient. 30. Si hoc faciet minus libebit ambulare, & valebit rectius, & dormibit libentius. 31. Primus cubitu ſurgat, poſtremus cubitum eat, prius villam videat clauſam vti ſiet, & vti ſuo quiſque loco cubet, & vti iumenta pabulum habeant. 32. Boues maxima diligentia curatos habeto. 33. Bubulcis obſequitor partim, quo libentius boues curent. 34. Aratra, vomereſque facito vti bonos habeat. 35. Terram carioſam caueto ne ares, nè vè ploſtrum, ne vè pecus impellas; ſi ità non caueris quò impuleris, triennij fructum amittes. 36. Pecori, & bubus diligenter ſubſternatur, vngula curentur. 37. Scabiem pecori, & iumentis caueto, id ex fame, et sì impluit, fieri ſolet. 38 Opera omnia maturè conficias face, nam res ruſtica ſic eſt, ſi vnam rem ſerò feceris, omnia opera ſerò facies. 39. Stramenta ſi deerint, frondem ilignam legito, eam ſubſternito ouibus, bubuſque. 40. Sterquilinium magnum ſtude vt habeas; ſtercus ſedulò conſerua, cum exportabis purgato, & comminuito; per autumnum euehito. 41. Circum oleas autumnitate ablaqueato, & ſtercus addito, frondem populneam, vlmeam, querneam cadito, per tempus eam condito, non per aridam, pabulum ouibus. 42. Item fænum, cordum, ſicilimenta de prato, ea arida condito. 43. Poſt imbrem autumni rapinam, pabulum, lupinumque ſerito. 44. Per tres menſes poſt vindemiam familia lorum bibat, ſingulique familia integro anno non pluſquam quadrantalia decem vini prætendant bibere. 45. Eâ vxore contentus eſto, quam ei dederit Dominus. 46. Dijs pro copia ſupplicet. 47. Pullos, & Gallinas alat multas. 48. Poma, malaque omnis generis, tam humida, quam ſicca varijs ſeruet in hyemem modis. 49. Propagatio Pomorum aliarumque arborum; ab arbore abs terra pulli, qui naſcentur eos in terram deprimito, extollitoque primorem partem, vti radicem capiat, indè biennio poſt effodito, ſeritoque. 50. Quæ diligentius propagari voles, in aulas, aus in qualos pertuſos propagari oportet, & cum ijs in ſcrobem deferri.* Villicus in ſumma, quemadmodum Conſtantinus ex Florentino Græco Geoponico adnotauit, exemplum eſſe debet omnium in agro degentium, & ad illum, & illius vitam, & mores reſpicientes, reuereantur magis, quam pertimeſcant, illumque habere conuenit ephemeridem, communem agendorum in agro ſententiam iuxtà peritos continentem exactè compoſitam, & ſeriatim exponentem quidquid in ſingulis menſibus, atque diebus fieri ab agricolis expediat, & omnibus exactè prouidebit, & Pomarijs licet propè domum conſtituendis & ad exorſus æquinoctiales, vbi optimè habebunt. Studeatq; præ omnibus Herus, vt telluris ornamenta reſpondeant moribus comptis ad normam infraſcriptarum conſtitutionum.

E F G H

Cordum, ideſt Serotinum: ſicilimẽta vulgò *guaimi* Rapina eſt locus rapis conſitus.

Id. Cato num. 57.

Quadrantal eſt menſura vnius vaſis pedis quadrati cõtinentiæ.

Id. Cato nu. 143.

Id. Cato nu. 51. 52. & 133. 142. 143.

Aula .i. olla, vas figulinum.

Conſtant. Cæſ. de Agric. l. 2. c. 42. & 43. Varro l. 1. cap. 28. & ſequ.

Palladius l. 1. tit. 34. Varro de re ruſt. lib. 1. c. 12.

LEGES

A

LEGES HORTENSES,
Siuè Pomariorum Statuta pro Armonia Delitiarum Animi, & Corporis.

QVantum referat ad beatè (quantum fieri poteſt in hac lacrymarum valle) viuendum, mentem ſolicitudinibus eripere, quantum Animi pathemata moderari, nos vel ipſa noſtra docet natura, quæ deploranda perturbationum illius ſigna deſcribit exterius in corpore, quod eidem quaſi compati videtur; vt illius ex aduerſo compoſitionem oſtendit, per quam compoſitè (niſi quid extrinſecum obſtet) ſe ſe habens & ipſa. Quapropter apud Stobæum doctiſſimè: *Non vita per ſe iucunda est, ſed expectorare curas ex animo, caniciem inducentes.* Animo nanquè pacato liben- *Stob. ſer. 3.*
B tius Religio colitur, & conſequenter hilarius Deo ſeruitur, iuxtà ſacrum præceptum *ſeruite Domino in lætitia, introite in conſpectu eius in exultatione.* Sapientium idcircò *Pſal. 99.* Virorum pleriquè tranquillitatem hanc mentis promouendam ſuſceperunt, ac conſeruandam, tot honeſtæ voluptatis genera non tantum oſtendentes, proprio ſed exemplo ſequenda proponentes. Alijs ad fugiendas anxietates innocenter alia placuerunt; at quamplurimi finem collimantes ad eundem, rure beato delectati ſunt. Nam nonnè *Horat. l. 1.* beatos, nonnè viuit aureos verè dies, qui rure viuit? Viuendi ſanè pater eſt ager hominibus, & ſolus nouit abſcondere paupertatem. Vrbs autem è contrà plane theatrum infelicitate palam ſcatens. Hae de re Lyricus in epodo quo nil niſi præclara vitæ ruſticæ præconia tractat, exclamabat. *epiſt. 10. Stob. ſerm. 54. Li. 4. epo. 2.*

Beatus ille, qui procul negotijs
(Vt priſca gens mortalium,)
Paterna rura bobus exercet ſuis,
Solutus omni fœnore:
C *Nec excitatur claſſico miles truci,*
Nec horret iratum mare:
Forumquè vitat, & ſuperba ciuium
Potentiorum limina.

Prætereà, pauper es? Rure degas, & illuc te quantumuis anguſta ſors alet. Impios odiſti mores? Rura petas, & inibi cum Arboribus quoquè Pietatem florere comperies. Illi, qui nihil mali cogitat, ſatis ampla poſſeſſio campus eſt, quia benè cultus, optimè nutriens. Vrbana voluptas, & æmulatio vulgi deſiderabilis quidem videtur, at fallax eſt. *Stob. ſerm.* Fructibus, quos rure colligis, te Flaccus erudit, quod *56.*

Si rectè frueris, non eſt vt copia maior *Li. 1. epiſt.*
Ab Ioue donari poſſit. *12.*

Sed ruris laudes è re nata ſat innuiſſe ſufficiat; illas enim ex profeſſo proſequi non propoſui, nec quæ maximæ ſunt, paucis poſſunt verbis includi. Quoniam interim ex Lucretio *—nil dulcius eſt, benè quam munita tenere*
Singula doctrina ſapientum.

D Percurrere non pigeat paucas has benè rure degendi leges, quas verè ſapienti dictatas *Lib. 2.* genio, politicæ ſimul, & innocentis vitæ munimenta, ac monimenta, legere eſt poſtibus horti licet vrbani D. Aſtorgij Paſelli Patritij Bononienſis inſcriptas.

Quiſquis vel Hoſpes, vel Amicus Amicum viſeris,
Atquè in exiles hoſcè incideris hortulos,
Paucula baſſè lubens, ſeruato leges.
Curat amariores, & quicquid voluptatem corrumpere valeat
extrà limitem deponito.
Paucos Amicos, lepidoſquè paruos in hortos adducito.
Seruorum, atquè aſſeclarum greges emanento.
Canes abiguntor.

Digitized by Google

Vltrà primum, citrà ſupremum ſolem ne adito. E
Si adiueris, nè maneto.
Niſi oculis, nec hilum libato.
Ore imperato.
Cuncta ſic pro rerum copia, vel inopia liberaliter tribuuntor tibi,
Sed res nexui attributas, vel etiam penſiles,
Quæ horti conſituram diſponunt, nè poſciso.
Cuſtos aſportari ne permittito.
Acerbos fructus, fœtis exceptis mulieribus, ne optare quidem fas eſto.
Si aquis forte erumpentibus, aut alia ratione madueris,
nequè qui, nequè quarè quærens, amicus abito.

Sic interdum in Vrbe quoque, ſed raRò felicia ruris otia ſi quærantur, inueniuntur, poſſidentur. Has alias ſanctiones ruſtico-politicas Villæ, & Hortorum in Communi Granaroli ſpectantium olim ad Illuſtriſſimum Equitem Commendatarium Dominum Conſtantium de Vizanis eiuſdem Patriæ Senatorem, ſuperioribus elegantia nihil diſſimiles, & ne quid minus Animi quietem ſpectantes, eodem iure, quo primò latæ ſunt, eodem penitus hic referre liceat. F

Quiſquis es huius ruris incola, & accola, ſiuè aduena fueris,
ſiuè indigena, ſiuè hoſpes, ſiuè colonus, mandata hac perlege;
vbi perlegeris, perfice.
In primis Deum propitiato; honeſtum colito; Virtute lætator;
aduerſa nè timeto; ſecundis nè tumeto.
In cæteris lætus, ludibunduſquè Genio indulgeto.
Ciuiles, & mordaces curas procul hinc pellito.
Tranquillè, & ſinè moleſtia vitam tranſigito.
Iram, dolorem, iurgia, rixas, mærores, triſtitiamque fugito.
Amicos quoſcunquè aduenientes placidè recipito.
Neminem lædito.
Iocis, nugis, luſibus, deambulatione, choreis, modulatione, cantilenis,
plauſu, feſtiuitate, garrulitate, hilaritate, voluptate, G
geniali libertate, dulciquè ſodalium alloquio;
ſed antè omnia librorum placida lectione
Animum permulceto.
Ioci caſti ſunto.
Omnis turpitudo, omnis obſcœnitas abeſto.
Aleas abigito.
Pila, trochus, nuces, abaculi, alueolus, latrunculi, ad otium temporis
oblectandum permittuntor.
Curſu, ſaltu, vecte, diſco, lucta, venatu, aucupio, & mechanicis
interdum fabricationibus, torporem, ſegnitiemque
corporis euitato.
Comis, verax, liberalis, gratus, affabilis, lepidus,
elegans, iuſtus, & pius eſto.
Nebulones, blaterones, ſuſurrones, cachinnones, ardeliones, popinones,
heluones, lurcones, cantillones, bibones, comedones, ganeones, H
lenones, ſcurræ, ſcorta, paraſiti, praſtigiatores,
& impoſtores, furcillis, flagris, & contis detruduntor.
Hirundines Pythagoricas familiares nè habeto.
Serui videntes, audientes, taciti, obedientes, ſeduli, impigri, fidi
mandata exequuntor.
Opportunè cuncta, & eleganter; ſine luxu tamen,
& pompa paranto.
Ingenuorum ludicris, aut ſerijs rebus ne
ſe commiſcento.
Dapes, & epulas, frugi, & ciuili ſumptu, ad vitam tuendam,
non ad mortem etiendam apponunto.

Pocu-

A *Pocula, quæ ſitim pellant, non quæ conuiuas*
obruant, propinanto.
Qualiſcunquè ſis, nihil imprudens, vel impudens agito:
In omnibus finem cogitato.
SANCTIO.
Si quis aduerſus hæc præcepta, & iura ierit, fecerituè ignauia,
inertiæ, mollieiei, impudicitiæ, immodeſtiæ, moroſitatis,
importunitatis, ruſticitatis, nequitiæ, inſociabilitatis,
reus eſto;
& omnes omnium muſcarum, culicum,
veſparum, aſilorum, crabronumquè
aculeos infenſos, & vltores
habeto.
Hæ leges promulgatæ, lataquè fuerunt ſexto Idus Quintilis
Anno Domini CIↃ. IↃ. XCII.
B *Quod felix, fauſtumq́; ſit omnibus Granarolicolis.*

Has eodem ſubſequi pacto non credam nefas, quandoquidem tam illarum, quàm iſtarum lator, ob elegantem præceptorum moralitatem, Cato ſeculi fuiſſe non inappoſitè dicendus eſſet. Et hæ ferè ſtatim extrà portam, cuius viam Diuo Stephano Bononienſes noſtri nuncuparunt, & eſt ea, quâ Florentiam itur, ad Hortos, atquè Palatium DD. de Roſcijs. Ciuitatis huiuſcè Patritiorum inſcriptæ leguntur, & ſcilicet ſupra Portam exteriorem vulgò dictam *il Portone* his exiſtentibus

RVRIS, ET VRBIS GENIO.
Intus autem
Hanc Villulam, qui animi, aut valetudinis cauſa inuiſerint, ne locus,
qui à cultus eſt, deſeratur,
haſce obſeruanto leges.
Deum Opt. Max. ac Deiparam Virginem primum veneranto.
Hæc verna, æſtiuaquè Porticus bono genio, gratijs, hilaritatiquè
C *dicata eſto.*
Scorta, Scurræ, Paraſiti, Præſtigiatores, & eiuſcemodi impurum, ac profanum
hominum genus procul arcentor.
Seruorum greges non modò à Pomarijs, ſed procul ab vtroque pomœrio
excluduntor.
Cæteri qualibet, qualibet luſtranto.
Quos ruris Dominus hilaritatis ſodalitium erga conuiuas inuitarit.
Curæ, mœrores, triſtitia in Vrbe remanento,
voluptas, iocus, & genialis libertas,
comitantor.
Menſa eleganter, ac ſplendidè ſinè luxu, ac pompâ, aprico, opacouè loco,
pro anni tempore parantor.
In diſcubitu ætatis honos eſto.
Dapes, & epulæ frugi, & ciuili ſumptu, ad vitam viuendam,
non ad mortem maturandam apponantor.
D *Pocula, quæ ſitim pellant, non quæ conuiuas obruant,*
potantor.
Interim auium concentu, & aquarum murmure
oblectantor.
Remotis menſis, ſuo cuique genio paulò liberius vti
fas eſto.
Si quæ benè poti licentius dixerint, fecerintuè, ea indicta, infectauè ſunto
Scrupulis, latrunculis, aleâ, vt lubet animum oblectantor,
Iræ, Dolor, Iurgia, Rixæ procul abſunto.
Vnuſquiſq; liberè canito, ſaltato, pſallito, hilaritatis ſignum
ne quod prætermittito.
Abeuntibus pro anni tempore, pro rerum copiâ, & inopiâ, flores, frondes,

Digitized by Google

ramuſculos, poma, olera viritim villicus diſtribuito. E
Hiſce peractis Deo item Opt. Max. ac Deiparæ Virgini gratias agunto,
In Vrbem læti, ludibundiquè redeunto,
Si quis contrà has leges, ierit, fecerit, dixerit, ſenſerituè,
huic & Genius, genialeſquè Dij auerſi perpetuò ſunto.

Reliquæ apud Sanctum Victorem de Barbiano in Collibus Suburbanis Bononiæ, in Ædibus Reuerendiſs. Canonicorum Regulæ S. Ioannis in Monte Bononiæ viſuntur, in cubiculo ſcilicet, vbi Bartolus ille Iuriſconſultorum Summus ſedulam legibus interpretandis operam nauabat. Ijs, ſiuè Leges Morales ſint, ſiuè ſimplices admonitiones, abſque dubio docemur ad maiorem mentis tranquillitatem poſſidendam, curis ſepoſitis Rus concedere, quod tanquam portus tutiſſimus ab impacato ciuilis contentionis Ægæo nos excipiet.

Hoſpes, Viator, Domeſticus, Amicus, quiſquis es, ſi placet tibi locus,
qui placuit multis, magniſquè Viris, immò tibi maximè
placeat, quia ſummis placuit.
Vnum pro cunctis intelligito, ſi Bartolum noſtri Iuris lucernam. F
Hic, iudice in interpretem commutato, numina loci colebat,
ſcripta compilabat.
Lato ſedili moleſtum tribunal vitabat Bartolus ipſe
Iuriſconſultorum Doctor.
Hic tu diſce vti rure, foro poſthabito, magiſque, & pluribus
in otio prodeſſe, quàm in negotio.
Sapiens vbique agit quod plurimos iuuet.
Si manſurus, loci amœnitate fruitor.
Sin abiturus, adem iucundus venerator, atque inter præclara,
quæ videris hoc reponito.

At longè breuioribus hortenſia præcepta his includuntur notis, ſupra portam Horti Reuerend. PP. Carmelitarum Bonon. exaratis, nimirum

Laſſaris ſtudio ? recreare in horto.
Vagari, colloqui ſtatis horis licet, G
Libare, auferre nunquam lex eſt Hortorum.
Ingredere.

Verùm ſi extrà Ciuitatis noſtræ iura, hortenſia velimus ſcrutari præcepta, vna pro cunctis ea ſufficiat epigraphe ad ſuburbanum Antuerpiæ hortum, qui dudum poſſidebatur à Laurentio Beyerlinck Archipresbytero Antuerpiano, & ab eodem relata in Magno Theatro Vitæ humanæ Tomo 4. vbi de Hortis agit; & ſic ſe habet.

Introeunti hortus edico,
Hoſpes, qui ſuburbanum hoc inſpecturus venis,
Ne ex grato ingratus fias, hæc iuſſa audito.
Quocunquè, & paſſim ambulato,
Vbicunquè & paſſim quieſcito.
Floreſq., fruticeſq. audax luſtrato,
Oculiſq., naribuſq. libato,
Manus ne inferto,
Rixoſus, harpax, ſerius, gerro, heluo H
Curas, vel Vrbis proximæ faſtum tenens
Limine abſtineto.
Voluptatis hic locus eſt,
Quietis hic locus eſt,
Hanc, & illam ſectarier herus iubet,
Dein ſaluum te abire.
Secus ſi vis, aut facis,
Tu Flora, tuq. hortorum præſes Deus
Vindicato.

Et quoniam in eodem Viridario legi nonnulla contigit, quæ vtilitatem ab hortorum vſu perceptam concernunt, hic ea recenſere non diſplicet. Hæc itaque ſunt ante fores;

Mode-

Digitized by Google

A *Modeſta Voluptati, non Vanitati: Quieti non Torpori,*

Et in ipſo horto tres iſtæ ſtrophæ pereruditæ:

Quem iuuat curis Animum moleſtis
Soluere, & diri rabioſa vulgi
Iurgia euitans releuare mæſtis
Pectora curis.
Hic ſalutares ſubeat receſſus
Ver vbi æternum, rutiliquè flores,
Et maris ros eſt, & Apollinaris
Germina Lauri.
Hic datur gratâ reſidere in vmbrâ,
Otium feſſis datur hic Camœnis,
Et nonum curis ſimul expeditis
Promere carmen.

Aliæ quamplurimæ remanerent iſtiuſmodi Legales Ruris, & Hortorum inſcriptio-
B nes. Quemadmodum eruditiſſimæ illæ Laurentij Scholtzij Medici Vratislauienſis editæ Anno Domini 1594. quæ cum numerum impleant 72. totidem interpretes exquirerent. Vnam tantum de noſtro Vlyſſe Aldrouando mentionem glorioſam in Poematio de eiuſdem Scholtzij Horto ad Æternitatem inſcriptam hîc tranſcribemus.

— Quià enim attrahit ad ſe
Ille aui noſtri miraclum, & totius orbis
Naturæ orbiculus, & paruus Mundus VLYSSES.
Sic illos adeò titulos, & Gloriam Vlyſſis
Iſte omnem noſter, cum nomine tranſtulit in ſe,
Certauit quin, Mundi iſtum totius orbem,
Præpete curriculo ingenij, & peragrare, ſciendo,
Atquè ô ſi iam idem ceſſet pati, & iſtud Vlyſſis:
Atquè has, neſcio quas, iuſto ſat tempore functas
Tandem aliquando moras, & longa ſilentia rumpat.
C *Otia amet: totieſquè hoc natura orbe peracto:*
Iam nobis deinceps ſua damna, obitoſquè labores
Et mare tranſmiſſum, & ſuperatum Pelium, & Oſſan;
Collectaſquè nouas merces: & magna reperta:
Atq; nouum prorſus Mundum ſuum: & improba lucra:
Iſte redux ſeclis dignetur prodere Vlyſſes:
Et noſtras implere ſuis rumoribus aures:
Sequè ſuis optet, noſque oblectare tabellis.
Certè illi nec longum aberit ſuus alter Homerus,
Et quorum vota ipſe, & ſpes explenerit amplas:
Illi etiam, neque Virtuti ſua præmia deerunt.
Idquè magis propera mea FELSINA, &c.

Omittuntur ergò reliquæ omnes eiuſmodi Leges, nec inconſultò, quià ſi verbis ab allatis aliqualiter diſcrepant, ſenſu planè cum eiſdem conueniunt; & ſi quę vigeret aliquas illarum obſeruandi, percurrendiq; cupido, prudentem non pigeat Lectorem inuiſere
D & Theatrum Vitæ Humanæ prædicti Beyerlinck, tam loco citato de Hortis, quàm etiam titulo de Inſcriptionibus §. *Hortorum*, & ſecum Abbatem Anhuſanum libro 1. ſui Hortenſij, capite 16. Neotericos vtrumquè, & diſertiſſimos Authores. Sedulus, & indefeſſus ſartor, & ſator, occator, inſitor ruſticarum, immò amœniſſimarum legum obſeruantiſſimus omnium erit, cui quoq; paucula, quæ ſubiungimus culturæ præcepta cordi perpetuò inſidebunt.

Digitized by Google

 E

CVLTVRA.

Sodiad. QVi propria cuſtodit accuratius alienis alios abſtinere docet apertiſſimè. Poma-
Columella ria foſſas aggereſque inter, atq; maccrias Atlantico exemplo conſtituenda
de Arb. l. c. *Solidis Pomaria clauſerat Atlas*
18. *Montibus, &c.*
Ouid. metam. l. 4. Intacta volunt proſpici; Fructuum quidem furtum ſemel eſt damnoſum, ſed Arboreorum membrorum vulnera iacturam lethalem important, *nam cacumina manu perfracta,*
Id. Colum. c. 19. *aut à pecore prærosa in perpetuum corrumpuntur.* Pro diſponendis igitur, colendiſque Pomarijs diligẽs Pomicola ſcrobes in fundo ſemper latiores antè annum fodere debet, ad hoc vt terra ſole, pluuiaque maceretur, radiceſque citius, & tutius comprehendat plantarum præcipuè ſeniorum, quæ tricenum pedum diſtanter collocari debent proxi-
Id. Colum. c. 20. miores, nè ramoſæ ſemidiametri interſecentur inuicem, alteraque alteram lædat, & vt id ſuccedat ex voto non eſt ſpernendus antiquus plantæ plantatæ poſitus ergà cœli pla- F
Virg. Georg. lib. 2. gas, vt perbellè inſinuauit Virgilius, *quin etiam cœli regionem in cortice ſignant.* Satius tamen erit Plantas pomoſi ſeminarij primo ſatas in loco apertiſſimo terræ lætiſſimæ per
Cato de re ruſt. nu. 46. duos ſolũ ante menſes effoſſæ, & ſtramentis incenſis excoctæ ad ſufficientẽ craſſitiem excretas inſerere, nam poſt inſitionem tranſplantata planta ſemper erit fructuoſior, iuxtà
Id. Colum. c. 20. doctrinam Geoponicam; *Arbor inſita fructuoſior eſt, quam qua inſita non eſt .i. quam quæ cum ramis, aut plantis ponitur.* Omnis quidem inſitio bona cenſebitur, ſed optima illa
Id. Colum. de Arb. cap. 26. & 27. erit, quæ in ſymbolis exercetur Arboribus, vtpotè facilior, atq; felicior cæteris quibuſcunquè: veriſſimum namq; reperitur, quod *non omne genus ſurculorum in omnem inſeri poteſt arborem.* Pomorum inſitionem Cato tempore veris, & per ſolſtitiales dies 50.
Num. 41. & 51. circaq; vindemiam fieri poſſe docebat; ſi tamen Inſitoris manus valdè doctæ, atq; exercitatæ in hoc opere, immò fortunatæ comperiantur, vt huic facilis, & tuta emergat ipſa
Lib. 1. eleg. viuax binæ naturæ vnio, iuxtà illud elegantiſſimum Poetæ in hoc veridici dictum,

Ipſe feram teneras maturo tempore vites
Ruſticus, & facili grandia poma manu.

Lib. 5. c. 10. Laudatiſſima porrò poma inſerenda ex Columella ſunt Scandiana, Matiana, Orbicu- G
lata, Sextiana, Peluſiana, Amerina, &c. quæ omnia voluptatem, cum ſalubritate non modicam Domino afferre ſemper valuerunt. Ipſa verò completa poma non niſi poſt Ac-
Plin. l. 15. c. 16. quinoctium autumnale, & non ante Lunam decimamquintam, nec ſub primam diei horam patiuntur colligi, quæ ſuam nigrore ſeminis maturitatem fateri debent; & quæ ca-
Conrh. Heresb. de re ruſt. l. 2. duca erunt ſeparanda omninò ſunt ab ijs, quæ leniter ſint decerpta, eaq; in tabulatis, & cellarijs ſiccis ſuper ſtramina immunia ab aere, alterationis cuiuſuis expertia ſeruãda venient. M. Varro à putredine vindicandorum pomorum regulam huiuſmodi promulga-
De re ruſt. l. 1. c. 59. uit, dicens. *Hac omnia in loco arido, & frigido ſuprà paleas poſita ſeruari rectè putant; & ideò Oporotheeas qui faciunt, ad Aquilonem vt feneſtras habeant, atq; vt ea perflentur curant.* Aliqua tamen poma ſunt, quæ in Arena arida melius conſeruabuntur, alia felicius intrà liquores, vel dulces, vel acres, quæ faciem non immutabunt, ſed benè ſaporem varium concipient; itaut quæ in aere ſuſpenſa manebunt rugoſa fient, & decolora, licet
Lib. 12. de re ruſt. c. 45. guſtum minus immutatura ſint. Columella inſuper ipſe Poma ſeruanda, operoſius dicas, an felicius, folijs illigabat ficulneis, ea deindè figulari creta cũ amurca ſubacta illinebat, H
& cooperiebat, atque ſiccata reponebat in tabulato, vel etiam Gypſo concludebat, quæ tamen in amplis capſis ſimpliciſſimè, nè ſe tamen comprimant, ſed ſcobè multà abiegnà
Palladius in Februar. tit. 25. interpoſità, fagineum, vel tiliaceum ſuper tabulatum frigidum collocabuntur, pulcherrima diù permanebunt, & velut in Arbore nata videbuntur, itaut picata Palladij vaſa Pomorum conſeruatiua libenter cedere debeant ligneis magnis conceptaculis prædictis
Conſtant. Cæſ. l. 10. c. 21. ex Apuleio. naturæ pomorum magis proximis, atque ſimilibus. Super omnia tandem conferunt ad conſeruationem fructuum hæ conditiones, tempus ſcilicet opportunum collectionis illorum, nulla contuſio, nullaque ab aere humente paſſio. Quibus optimæ conſtitutioni pomorum accedentibus integra fructuum illorum ſanitas proprium ſtatum odoris, coloris, atque ſaporis mirificè conſeruabit, atque perficiet. Itaut alimonia, & ſanitas per hæc quoque Poma in Homines feliciter inuehi poſſint.

ALI-

Digitized by Google

A

ALIMENTA.

SPermophagi non procul à Meroe Nili maximi fluminis Inſulâ habitantes, è Pomis
ſolis victum dum ſibi quærunt à primæuo more mortalium deſciſcere minimè vi-
dentur, nec ab hiſce multum diuerſos oſtendunt ſe Medi Septentrionales, ſic & *Strabo Geogr. lib. 12.*
Argiui antiqui, vt Ælianus teſtatur, qui ſolis pomis victitabant. Quen. fructuoſum *Al. ab. Al.*
victum Sapientiæ amiciſſimum ita carum habebant, & in delicijs Gymnoſophiſtæ, vt ab *D. G. lib. 4.*
eo ſapientiam nutriri pluſquam corpora crederent. Credibile tamen eſt, non paucos *cap. 17.*
ex fructibus coquere ad meliorem guſtum, vel ad ſanitatis conſeruationem conſueuiſſe
populos ſupradictos, nam, vt ſapienter cecinit eruditus ille *Harchius.*

Cruda nocent ſtomacho, proſunt matura tenello
Et calido indulge tutius iſta tuo.

Hinc tutiſſimum illud Arnaldi præceptum duxit originem, quòd ſcilicet dulce, & *Arn. villa*
B odoratum Pomum aſſatum, vel in vino coctum, & vbi refrixerit ſaccaro albiſſimo *non. de ſalu-*
conditum, corpus refocillat, ſuauitate replet, ipſumquè ab excrementis liberat; idemquè *bri eſu fru-*
ferè operari videntur Poma de genere odoriferorum hyeme matureſcentia, quæ ſtoma- *ctuum.*
chum confortant, appetentiam excitant, calores internos nimios, & feruores morbo- *Gabr. Alph.*
ſos remittunt, vomitum arcent; ſecus verò eſt de Pomis præcocibus, quæ in vere ma- *Herr. l. 3. c.*
turant, nam pomorum natura propriè eſt autumnalis; & abſque delectu neruis inimica *31. Agric.*
& ventribus, facilèquè corruptibilis. Poma in vniuerſum, vel ſunt auſtera, vel aci- *Galenus l. 2*
da, vel dulcia, vel mixta, vt acidodulcia, acidoacerba, & ſtyptica, vel parum, vel eui- *de Alim. ent*
denter, ideſt ſubdulcia, &c. Acidis, ineſt frigiditas cum tenuitate partium; Dulcibus *facult.*
temperies, cum aliquali tamen caliditate; Adſtringentibus autem frigiditas cum ſiccita-
te terreſtri. Acida requirit ventriculus, dum ſucco præter naturam craſſo, non mag-
noperè tamen frigido, ſcatet. Auſtera ſunt adhibenda in calidâ ventriculi eiuſdem intẽ-
perie, atque humidiori cum imbecillitate; Acerbis tunc opus eſt, dum in ſummo verſa-
tur æſtu ventriculus, magnâquè imbecillitate, cui adiungatur humor. Dulcia verò
Mala comeſta celeriter deſcendunt, atquè diſtribuuntur; Inſipida, & aquea ſimpli-
C citer refrigerant, & minimè ſunt roboratiua, nec laxantia. Supradicta tamen omnia
in caſibus etiam antenotatis niſi matura ſint, naturæ ſemper erunt inſenſa, quià ſucci
prauitatem continent, vtpotè quæ alterationis proficuæ operationem exercere minimè
valent ob natiuam ſuam imperfectionem; idcòquè contrario à ſenſu proſperè agentia *Piſanellus*
cognoſcentur matura Poma, quæ bonitatem ſuæ ſpeciei reduplicabunt alimentoſam *de nat. cib.*
eo magis proficuam futuram, ſi cum pane comedantur, itaut duplici dulcedine, odora-
ta cum craſſitie, & conſiſtentia proportionatis, & corpori conferent, animoquè, de *Caſt. duran*
quibus dici poteſt *Exhilarant animos prædulcia, odoraquè mala.* *tes.*

Quorum quæ dulcedine præualent quemadmodum orbiculata, præcocia, melime- *Platina de*
la in primis experi debent menſis, quià non ſinunt torpeſcere Piloron; verum his hye- *Hon. volup.*
me potius vtendum eſt, quàm æſtiuos inter calores, propter bilis generationem, quo *& val. l. 2.*
tempore acidiora magis, grata non ſolum, ſed accommoda temperiei ſtomachi in vſum
ducenda ſunt, immò, & aquea, ideſt humidiora, non ſine tamen aliquâ fragrantiâ, quæ *Plin. l. 14. c.*
tollunt inflammationes, ſtomacho nauſeanti ſuccurrunt, & appetentiam inducunt. Vi- *16.*
D num quin immò è Pomis domeſticis, maturis, & dulcibus factitium tam prælo, & tru- *Conrb. Her.*
ſatilibus molis primum, quàm ex fracibus, ac recrementis in aquâ maceratis ſecunda- *Agric. l. 2.*
rium, tanquam Pomea Lora pro reſtinguendâ egregiè ſiti in ruſticis non ſolùm, ſed in *Alph. herr.*
delicatioribus viris adhiberi commodiſſimè poteſt, vtpotè quod Alimoniam ſolidio- *agricult. l. 3*
rum quoquè ciborum augere aptum natum deprehendatur, cum è radice ipsâ naturali- *cap. 31.*
ter fuerit ſortitum referri ad carnem, nec nimis fugacem, vt eſt vuarum caro, nec ità *Carol. Ste-*
denſam, vt acrodryorum fructuum caſtanearum verbi gratia. Sed ſi quis vellet artificio- *ph. ag. l. 3.*
ſis ferculis, & compoſitioribus gratiam ſapidiſſimi guſtus conferre concinnari poſſet *c. 29.*
Acetum, & Agreſta ſylueſtribus quoquè ex Pomis, ex quibus etiam Pomis Gallorum
populi Picardiæ potionem quandam vicariam vini dictam *Picheta* vtiliſſimè componc- *Strobelberg*
re nouerunt. Idem Normandi faciunt, & vinum è pomis gratiſſimum guſtui parant ab *in Gall. poli-*
eis vocatum *Cidre*, hoc eſt pomaceum, quo etiam inebriantur. *ticom. f. 51.*

 E

VSVS IN MEDICINA.

[*Lucan. l. 4. bell. ciu.*] PVlchra, colorata, matura, fragrantiaquè Poma iam iam caſura in manus Medicas venientia docent, rogant blandè carpi, noſtraſquè verti non modicas, neque paruas in vtilitates.

Diſcite quam paruo liceat producere vitam,
Et quantum natura petat.

Exclamant muſæ. Atalantæi curſus illa non appetunt pericula

Dulcia iam ramis paſſim melimela paternis
[*Ios. Milius de Hort. cul turâ l. 3.*] *Ecce cadunt, matura rogant quæ pollice carpi.*

Fugacia haud timenda ſunt hæc bona Mala, nam & ſuauitate fragrant hyeme custodita, inflammationes internas tollere apta; mirèquè gratificantur ſtomacho, diù qnoque ſeruata, remquè valdè ſuauem faciunt, acuendi ſcilicet appetentiam. Mellea [*Ariſt. de Animal. H. l. 1. cap. 15.*] ſunt Mala, mille malorum Phalanges expugnantia, omnia Pomorum dulcium genera, F & non ea tantum quæ Athenis olim ſtricto modo Melimela dicebantur, in ſyluestrem ſcilicet inſita pyrum, vel cotoneum ex Diophane; ſed ea, quæ liquorem fundere poſſunt melle, vel ſaccharo condiendum, & coq:endum, vt in penu diutius aſſeruetur Medico, ad leuandum ſuauiſſimè è penis ægrorum corpora: Plurimi in vſu Medico facienda ſunt [*Columella. l. 12. c. 45.*] Poma, quià omnis cita, tuta, & iucunda Medicamentorum quorumuis operatio opem à Pomis imploraſſe videtur, vt ad eadem recurrere Poma calamitoſiſſimis in morbis cogatur quodammodò Medica Facultas. Pomum Calimanum exempli gratia tempo- [*Ex Carolo Steph. lib. 3 Agric. c. 9. Vide Vech. in Antidot. ſpec. l. 2. c. 28. P. l. 15 c. 14*] re peſtis, ſolo ſui corticis odoro ſuffimento prauos, lethiferoſquè peſtis halitus corrigit; idem Pomum exenteratum, thure puriori infarctum, coctum, & manſum periculoſiſſima Pleuriticorum Apoſtemata, à deſperationis profundo in Hygeiæ portum ſanationis ſcilicet tutæ produxit. Ophthalmici cæcitatis dolorificæ in tenebris iamiam verſantes Pomorum roſeorum, in aquâ roſaceâ, vel etiam lacte coctorum cataplaſmate luminis actualem dulcedinem, & ſolaris viſionis ſuauitatem oculis miſerrimis conciliatam ſæpè ſæpius experti ſunt. Appia item Poma celeberrima ſubſtantiſici humoris G proprij profuſione In formam Pharmaceutici Syrupi redacti ex Arte quoq; Saboris Me- [*Ex Meſue In Antid. Bon. nouiſſ. pag. 265. & 270.*] dorum Regis diuturnis, & periculoſis ſuccurrunt capitis, & viſcerum præcipuorum infirmitatibus, vt Cephalalgiæ, ſeù dolori capitis, Quartanæ, Oppilationi ſplenis, Maniæ Melancholiæq; ex aduſtione, &c. Succus Pomorum redolentium, quomodocunq; hauſtus non ſinit elangueſcere, atq; concidere tunicas ventriculi, atq; inteſtinorum, nec eaſdem lædi permittit ab acribus humoribus eo per affluxum concurrentibus, à quibus vl- [*Creſc. l. 5. Agric. c. 12.*] cera induci poſſent, nec earundem partium actiones lædi, imminui, atque deprauari patitur. Cuius rei concludentiſſimo pro argumento illud eſſe poteſt, quod Poma contuſa ſimpliciter vlcera ſanant, tanquam efficaciſſimum partis læſæ correctiuum, & defenſiuum, nè eò fluant humores, & tanquam cruditatum ſuperfluarum digeſtiuum, & velut alexipharmacum venenoſaum quarumuis qualitatum tam ab extrinſeco, quàm ab interno prouenientium. Ad elegantiſſimæ vtilitatis trutinam hic reuocatur Pomo- [*Gabr. Alph. Herr. lib. 3. cap. 3. VVech. Antid. ſpec. l. 2 cap. 25.*] rum Conditum, quod cor confirmat, ſyncopen, cordis palpitationem ſedat, alia:què præſtat medica maximi momenti iuuamina; quòd ſic fit ℞ Poma odora nulla putredinis ſuſpicione vitiata, depellata, intuſquè purgata, quæ in fruſta idonea ſecta in Iu- H lepo longiuſculo coques, & poſtridiè in Iulepo alio propemodum perfectè cocto per coques, & conditum habebis moſco, & ambrâ optimè aromatizandum, & in vaſe vitreo recondendum cum ſuo ſuperindito illi Iulepo; ſiq; hic Poma ex Frangulis Rubris eſſent ea, præterquam quòd ſanis, & ægris vires in vtroque ſtatu integras conſeruarent floridum ſanguini ruborem defendendum mirificè aſſumerent per os aſſumpta prophylacticè.

MORBI

Digitized by Google

A

MORBI, REMEDIA.

VT vegetæ, ſanæquè conſeruentur Arbores Pomiferæ, vtquè curari valeant, dum infirmantur, & ægrotant, non parum aliquando eſt inſudandum, & niſi affluenter ſuccedat lympha ſimul cum bono euentu, ideſt fortunatis cum diebus, iacta eſt alea; hine Geoponici accuratiores precari ſolebant è cœlo Lympham, vt propria impleret ſaluberrima vota, poſt remedium aliquod Arboreum manu tentatum, cuius implorati auxilij elegans habemus in Varrone exemplum. *Varro lib. 1. de re ru. c. 1.* *Necnon etiam precor Lympham, & bonum euentum, quoniam ſine aquâ omnis arida, & miſera Agricultura ſinè ſucceſſu, ac bono euentu fruſtratio eſt, non cultura.* Poma nimis frequenter ægrotant, teſte Plinio, dum neceſſarijs temporibus imbres, aut tepores, vel afflatus defuerint, idemquè euenit ab infauſtis, & ſuperfluis imbribus, & ventis poma tabeſcere, vel cadere cogentibus. *L. 17. c. 24.* Sed nè proprio deſit officio diligens Dendriater ſequentia hæc ad-

B uertere, atquè curare debet; Primò, vt vmbræ, & compluuia maiorum Arborum, quæ ſuper ipſa poma cadunt remoueantur. Radices item, quæ alimenta pomis ſuffurantur per 15. ad minus pedes proximè ſuccidantur. A fimo cauendum eſt indigeſto, atq; verminoſo; nam Pomoſæ Arbores nimis de facili tentantur Elminthio, ideſt tinca inteſtinali cuius loco puluis illis applicetur, & ſubtiliſſimus viarum collectus, qui terræ ſarritæ ſeſe inſinuans putrilagines corrigere valebit, & verminationes auertet. *Theod. Celidon. Agric. part. 1. c. 9.* Quòd ſi peſſima hæc animalcula inſecta inter corticem, & lignum Arboris irrepſerint, & veluti terrenæ talpæ, ibi vias anfractuoſas, & cuniculos excauauerint, ea ſunt modis omnibus perſequenda, atque mactanda, hiſquè ſignis illa eadem manifeſtabuntur, hoc eſt rubore quodam, qualis eſt ille, qui in arido ligno conſpicitur in parte parumper in tumorem eleuata, ideòque Chirurgicè procedendo pars illa tumens ſecari, ſeu ſindi parumper debebit, & per illius foramen intromiſſo longo ſpecillo vermis occidi, cicatrixq; demum emplaſtrari debet bubulo fimo, & cerâ viridi impleri. *Galenus l. vlt. meth. med. c. vlt. ideſt li. 14. c. 19.* Formicas dein Poma infeſtantes omni ſtudio oportet enecare. *Celidõ. agr. p. par. c. 9.* Furcillatos item in Arboribus Pomoſis eſt inuenire ramos, qui in eorum concauo pluuiam aquam dipſaci adinſtar retinentes ſunt

C in causâ, vt hæc nimia humiditas per poroſitates Arboreas penetrans introducat in poma putredinem; quod malũ tolletur terebrâ ſubtili, quâ meatus eſt aperiendus aliquis, vt percoletur humiditas illa putredinalis iamiam effecta, cuius diſpoſitiones prauæ introductæ, vt extinguantur fouenda eſt cicatrix ſtercore bouillo, terræ ſimplici probè admiſto. Lachrymantibus porrò, & gummoſis Fructetis, in quibus indigeſtus nimium ſuperfluit humor terreſtris, qui acrior etiam, quàm par ſit effectus ab aliquâ peculiari latente causâ nutritioni parum aptus redditur, diligens, & exquiſita expurgatio neceſſaria eſt in totâ, & integrâ Arbore, ab radicibus vſque ad ſummum; quibus terra circumcircà radices ipſas eſt mutanda, vetere indè exportata, & noua diuerſæ conditionis ibi intromiſſa, caudexquè poſtmodum, ramiquè Gummate adhuc infecti ſunt probè eluendi, & refocillandi mediante affuſo aliquo benigno humore, cui analoga virtus aliqua ſit adiuncta, quæ per longam inſolationem eidem humori communicari poteſt. Arbores tandem illæ fructiferæ, quæ ob nimiam fructificationem videntur ad ſenium properare varijs cohibendæ ſunt modis, ſubtrahendo ſcilicet illis ex parte copio-

D ſius alimentum terra minus pingui radicibus ſubſtituta, quas fortè radices, præſertim vltimas, parum reſecare præſtabit. Quòd ſi ſenium verè ingruat, Arborquè decrepitatem præſeferat imminentem, inutilem prorſus futuram, tunc ipſa præcipitari debebit, quemadmodum ſenibus hominibus olim infirmis, Reipublicæ tanquam inutilibus, immò grauoſis apud ſtultam ethnicitatem accidebat, qui è pontibus præcipitabantur *Polid. Virg. Adag. 111.*

Pontibus infirmos præcipitaſſe ſenes. *Ou. l. 5. faſt.*

Quibus Arboribus ità præciſis, & exterminatis, niſi germina teneriorum radicum in ſpem ſucceſſionis domeſticæ, ac fructiferæ futuræ alantur; nouæ aliundè petitæ plantæ illius Pomarij ciuilitate donabuntur. Sed quià morborum tanquam cicatrices ſuperſtitionum mala poſſunt haberi, has quoque narrare, atquè depellere ſit animus.

SVPER-

SVPERSTITIONES.

E

EX quibuſcunque,tametſi vilioribus rebus,aliquid ſemper poſſe hominem perdi-
ſcere ſentiebat celeberrimus ille Philoſophus, qui mulierculam quoque aliquid
docentem audire, non indignum Philoſopho ducebat. Fatuas propterea Vete-
rum ſuperſtitiones circà Pomiferas Arbores obiter percurrere non erit infructuoſum,
cum exindè tantò maior Orthodoxæ noſtræ Fidei lux eniteat, quantò vetuſtatis illius
tenebricoſiores apparent, & prorſus inanes erant anilitates. Multiplicatis illi numi-
nibus, veram diuinitatis omnipotentiam ineſſe credentes, eâ mentis cœcitate miſeri la-
borabant, vt diſcernere nequirent quàm abſurda, quàmuè deſipiens hæc illorum foret
opinio, & quantum abeſſent à Veritate, quæ non niſì Deitatis in Vnitate conſiſtere
poteſt. Quod autem peius, & longè deteſtabilius eſt, Numinibus illis Hortorum tute-
lam aſſignabant, quæ alioquin ſordida, & impudica non ſemel confeſſi fuerant. Po- F
monam prætermittamus Pomarijs prælatam, quippè quòd de illâ non tot commemo-
rantur libidines, ad alio'què rigoroſius damnandos conuertamus ſermonem. Vene-
ris in clientelam poſuerunt Hortos Antiqui, Malorum dulcedini neminem diuum,præ-
ter ipſam prolectibilitatum Deam magis aptè, magiſquè propriè præeſſe poſſe creden-
tes, vndè in eiuſdem Laſciuiarum typi Fano ſanè profano penes Sicyonios Venerium
ſimulacrum à Canarcho Sicyone ex auro, & ebore fabrefactum erat conſpicere,palum
gerens in capite, manuumquè alterâ Papauer, alterâ verò Malum tenens. Ridiculum
quidem, & vel ipſis nugacioribus vetulis improbatum conſilium, huiuſmodi numen
præpoſuiſſe Pomarijs. Quæ cum Venere (ſi Venerem pro libidine ſumebant) Arbo-
ribus Pomiferis intercedere poterat amicitia? Quid eiſdem iuuaminis impertiri poſſe
Venus erat dicenda, ſi Arbores iſtæ ad germinandum puro dilectiſſimæ matris tellu-
ris alimento, quod multiplici radicum ore pede preſſim exugunt, ſiquè ſummi ſyde-
rum Principis incorrupto duntaxat iubare contentæ ſunt?Nihil prorſus; quin & omne
detrimentum potius ab hoc numine Pomarijs obuenturum cenſendum erat, cum ad
ardores vt plurimum noxios, noxierates tantum ſuſcitari videantur. Sed errorem G
errores ſubſequi,& abſurdis abſurdiora ſuccedere iam video. Præter Venerem,Pria-
pum quoquè prætulere Pomarijs, ſuperabundantem Pomiferarum Arbornm fructifi-
cacionem per ipſum tantummodò ſeminalis, prolificæquè virtutis Deum habitum da-
ri, ſeruariquè poſſe autumantes

Pomoſiſquè ruber cuſtos ponatur in hortis,
Terreat vt ſaeuâ falce Priapus aues.

Tibullus Eleg. 1.

Quem vt ſordidiori teneri tentigine deſignarent Ægyptij, præter humanam illi fa-
ciem attributam, ſceptrumq; in dexterâ collocatum, *αἰδοῖα* ſibi turpiter ſiniſtra contre-
ctantem figurarunt. Dicent, vt exindè patrandi virtus indigitaretur,quod ſuperfluum
fuiſſe duxerim, cum id ſatis apertè denotare potuiſſent Phurnuti pennicilli, qui fructi-
bus illum omnigenis, pro ſobole procreandà ſymbolis manifeſtis, onuſtum, falcige-
rumquè, ad vlterius indicandum ex putatione fructuoſiores Arbores reddi, depinxe-
runt. Eidem prætereà turpiſſimi Phalagogiæ ſacrificij morem ſoluebant, illiq; Corin-
thij magnâ cum veneratione in ſacello admodum occulto latriæ contulerunt,heù quàm
iniuſtos honores! Turpe ſanè, ac vndequaquè deteſtandum ſpectaculum, ad deſtru- H
endam continentiæ curam ſummè potentiſſimum! An ignorabant Sapientes alioquin,
& in dignoſcendis naturæ ſecretioribus arcanis non parum oculati Veteres illi, quòd
in propatulis hortorum impudicas adoratorum huiuſmodi numinum exponere ſta-
tuas, nil aliud erat, quàm continentioribus quoquè illic ſpatiantibus Laſciuiem ſua-
dere? Methodus quidem ad impetrandos cælitus igneos imbres combuſturos cum cul-
toribus Arbores magis opportuna, quàm ad largas ſaluberrimi roris effuſiones obti-
nendum. Pro Arborum inſuper, atque Plantarum fructibus concipiendis,promouen-
dis, & maturandis adeò ſoliciti, fuere Veteres ijdem, vt ſecundum eorum ethnicum
morem, dijs ſuis litarent, Auguria ſciſcitarentur, Vrbemquè luſtrarent,& Agros Am-
burbalibus,& Ambarualibus, Floralibuſquè, & Robigalibus, ac cæteris huiuſmodi fe-
rijs inſtitutis, Floram, & Robiginem, aliaq; falſa numina inuocantes.

Strabo lib. 8. & lib. 12

Fla-

Digitized by Google

A *Flamen in Antiquis Lucum Robiginis ibat*, &c. *Ouid.4.faſt.*
Exit & in Maias feſtum Florale calendas, &c.

Nec apud ignauum vulgus ſolummodò ſtultiſſima inoleuerunt hæc deliramenta, ſed quod deplorabile magis eſt, eiſdem pariter vaniſſimis nugis eruditiores tenebantur. Ipſe M. Terentius Varro, vir ille de re Agraria tam benemeritus, ſuorum temporum moribus acquieſcens, ſæculique corruptelam diſſimulaturus magis, quàm redarguiturus, in principio ſui operis de re ruſtica duodecim aduocat Deos, ſex Mares, & ſex *Lib.1.c.1.* Fœminas tanquam Agricolarum duces, inter quos Iouem, & Tellurem magnos vocat parentes, quod omnes fructus cœlo, terraquè contineantur, nomineque Veneris addit Vinalia inſtituta fuiſſe feſta, vti Robigalia, & Floralia ſuprà memorata pro Robigo auertendarum à ſegetibus rubiginum Deo, Deaquè Flora placandis, fœlicem ad Plantarum, & Arborum Floridam germinationem, atque perfectam fructificationem. Feſtorum quoque ſolemniorum apud ipſos Antiquos nonnulla fuere, quæ niſi cum malis perfici poterant, cuiuſmodi Græcorum Patrenſium erant Laphria Feſta, in qui- *Pauſan.in* bus dum ſacra peragerent, cum Animalibus ipſis Arborum Pomiferarum fructus Deos *Achaicis.* B ſuffumigijs proſecuturi exurebant. Sed quid ſtultius, quiduè dementius? Non vnà *Poll.l.1.c.1* cum Animalibus tantum poma ſacrificarunt, ſed ipſa quatuor fragilibus paleis crurum *ſect. 27.* vice ſuffulta, deficientibus holocauſtis, pro primo ſacrificij ſubiecto nonnunquam habuerunt. Bœotiæ Populi ad Atticam habitantes moris huius ſacrificandi fuere inuen- *Pier Valer.* tores, cum Herculi litandum eſſet, qui propterea & μήλων cognominatur, & ſæpiſſimè *Hierog.l.54* tribus malis in læuâ collocatis effigiabatur; Mala enim omnia in genere Dijs ſuis gratiſ- *Meurſ.Gr.* ſima Ethnici exiſtimabant, ea ducti ſuperſtitione, quod malis etiam apud ipſos certa- *Fr.pag.139* retur: quod tamen tolerabile fuiſſet, ſi mala optimas Virtutes, & minimè peſſima Vitia deſignaſſent, & niſi Mala, ſeù Poma pro cordibus Hominum, quorum figuram quodammodò præſeferunt, acciperentur, quo ſenſu corda, votaquè Hominum ad ſuperos eſſe dirigenda, demonſtrant, pro quo indicando, natura ipſa voluit Poma in genere virtute cordis reſtaurativa, & corroborativa inſignire. Sed nè ſuperſint abolendæ ſuperſtitiones fabulis dabimus modò locum, quæ lepidis ſuis feſtiuitatibus, ad moralitatem quoque traductis, haud mediocria bona literarum ſtudioſis diſpertiri va- C lebunt.

FABVLÆ CVM SVIS Moralitatibus.

POſt ferè exactam Pomorum in genere tractationem, ad fabulas eadem reſpicientes deſcendimus; nec inutiliter forſan. Nam tametſi mendaces fabulæ, quià fictę *At ficta in miſeras deſcendit fabula gentes.*
Sua nihilominus mendacitate, humanæ vitæ miſerias veridicè detegunt, & ſpecio- *Prop. l. 2.* ſæ iocis, atquè moratæ nos promouent ad cognoſcendum, quod nos quoque *Hor.in Arte*
Fabula vana ſumus, vita hæc eſt ventus, & vmbra. *Pāph. Sax.*

Vtrum verum ſit, nil dubitandum, & ecce ſub Apologi fictione latens hæc veritas *Laur. Abſt.* in propatulum exit. Vir decrepitæ ſenectutis (fabuloſè narrat Abſtemius) irrideba- *in Hecato-* D tur à Iuuene quodam, vt delirus, quod Arbores insereret, quarum non eſſet Poma *mythio 2.* viſurus. Cui ſenex: nec tu, inquit, ex ijs, quas inſerere paras, fructus fortaſſe decerpes. *Apologus.* Nec mora; nam, vt mortem omni ætati eſſe communem pateret, & animo voluentem *Mors omni* diuitias, vt plurimum, falli, iuuenis ex Arbore, quam ſurculos decerpturus aſcen- *ætati com-* derat, ruens, fractoquè ſibi collo vita miſerrimè functus eſt. Mors ideò ſingulis æquè *munis.* imminere cenſenda, nec ſenum alioquin prudentium actiones tam facilè culpandę, quià *Senũ.actio-* & illa nemini parcet, & iſti longo rerum experimento ducti ſimul, & docti, non niſi *nes rarò* perrarò delirare videntur, Nec ad nimias anhelandum eſt opes, nam *culpandæ*
—Turpi fregerunt ſæcula luxu. *Nimię opes*
Diuitiæ molles. *nō cōcupiſ.*

Quam ad rem opportunum alium ex eodem Abſtemio recitabimus Apologum. Ma- *Iuuen.ſat.6* lus Arbor Oleam, illo tradente, illudebat, quod exiguas procreaſſet Baccas, quum *Id. vbi ſup*

DeMalo & ipſa ingentia, & quæ vix ſui rami ferrent, mala produxiſſet; ſed extemplo vehementi E
Olea Apol. exorto vento, cum pomorum onere, tum vî turbinis, ea poma ferè cuncta ceciderunt,
& rami confracti ſunt, Olea autem illæſa permanſit. Tunc ſecum Malus, quantò, inquir, melius mihi fuiſſet minores fœtus edidiſſe! Sic Arborem illam locutam, & conqueſtam fuiſſe fingebat Vir ille inſignis, vt humanis mentibus Lucretianum illud inſinuaret.

Lucr. lib.5. *Diuitia grandes Homini ſunt viuere parcè.*

Longè enim pulcherrimum eſt modicis rebus eſſe contentum, quum amplæ opes, & nimiæ ſine ingenti periculo nequeant poſſideri. Nec poſſeſſæ perpetuis ſcriniorum carceribus damnandæ ſunt, nam aliter & illarum poſſeſſores ſemper miſerrimi viuunt, atq; omnium egentes, & ipſæ diuitiæ prorſus efficiuntur inutiles.

Loc. cit. *Nullus argento color eſt auaris*
Ho. 1. c. o. 2. *— Abdito terris.*

Alia eiuſdem Abſtemij fabella eſt in huiuſcè rei teſtimonium. Vir quidam auarus (habet ille) quamplurima, pulcherrimaq; Poma collegerat, cuiuſmodi in Hortis Alcinoi, & Heſperidum fuiſſe Poetæ fabulantur, quibus ità parcebat, vt niſi corrumpi in- F
Cicero 1. off. ciperent, ea comedere non auderet. Huius filius oppidò munificus, non ignorans iuſtitiæ coniunctam eſſe beneficentiam, quam eandem vel benignitatem, vel liberalitatem appellari licet, ſodales ſuos ad Pomaria ſæpè ducebar, illos ſuadens ad accipiendum ex Pomis quæcunq; vellent, præter marceſcentia, quæ Pater illius in ſecunda menſa ſibi ſemper afferri iubebat. Cui præcepto perlibenter obtemperantes Iuuenes illi, clariſſimè demonſtrabant nil Auaritie turpius, nil eſſe miſerius.

Auarities *Inter opes* enim *mendicus opum,*
ſordida. Semper eget Auarus, & ſemper ſordet Auarus
Architr. *Immodica fœdo crimine Auaritię.*
Mart. l.2. Et quiſnam alia de cauſa confictam credet fabulam de Tantalo inter aquas, & ſub Ar-
epiſt.56. bore maturis onuſta Pomis, ſiti, fameq; continuè cruciato, niſi vt eiuſdem fabulæ verbis deſcriberetur Auarus inter opes egenus, & congeſto mendicus in auro? Quid enim
Ouid. in Ib. aliud eſt, dum *Poma pater Pelopis præſentia quærit, & idem*
Semper eget, liquidis ſemper abundat aquis.
quàm auarus, qui *Quærit, & inuentis miſer abſtinet, & timet vti?* G
Quis inquam diuitijs Auarorum non comparet Tantaleum fontem, cuius
Quo plus ſunt pota, plus ſitiuntur aquæ?
Sic ex Berchorio ſcribit Balthaſſar Bonifacins in prima ſui Selemni parte
Muſar. l. 3. *Tantalis vnda ſitim proritat, & indè fabella*
num. 149. *Orta, quod in medio Tantalus amne ſitit.*
Sed ecce quàm egregiè ſe morali huic ſententiæ ſubſcripſit Alciatus; inquit enim
Heù miſer in medijs ſitiens ſtat Tantalus vndis,
Embl. 84. *Et Poma eſuriens proxima habere nequit.*
Nomine mutato de te id dicetur Auare,
Qui, quaſi non habeas, non frueris quod habes.

Hic autem, vbi fugiendum hoc vitium, Poma, quæ liberaliſſimè ab Arboribus proueniendo, manifeſtiſſimum ſunt diuitiarum ſplendidè in egenos effundendarum Sym-
Florę Meretricis hiſtoria. bolum, ſuadere quodammodò videntur; non erit abs re fatuam meretricis Floræ (quam Accam Laurentiam alio nomine dictam fuiſſe teſtatur Gell.) dum vixit, auri ſitim, ſuiq; proſternendi corporis, heù nimis turpem liberalitatem commemorare. Hæc abiectiſ- H
Gell. l.6. c.7 & Macr. l. 1. Sat. c. 10. ſimo nata loco, quantum paupertatis, tantum ſpecioſitatis traxit ab incunabulis. Vt autem tantam pulchritudinem paribus auctam opibus inſpiceret, & quia, vt ait Ouidius,
Heroid. *Lis eſt cum formâ magna Pudicitiæ.*
Statuit honore poſthabito diuitias quoquo pacto ſectari; Et ecce quam appoſitè cecinerit Propertius Auaritiam alloquens hunc in modum!
Tu vitijs Hominum crudelia pabula præbes.
Prop. lib.3. Quare Cn. Pompei primum, & exindè Populi Romani commodo diu proſtituta,
Plut. in Pōp. tot bona, proh quàm malè! congeſſit, vt æternum ſui poſt mortem nomen redditura, Populum eundem hæredem ſibi plenarium ſcripſerit. In hoc quidem laudanda, quòd opes ſnas illis teſtamento legaſſet, quibus eaſdem abligurierat. Hanc tamen adiecit conditionem, vt illi nempè quotannis natalem celebrarent ludis inſtitutis in campo,

qui

Digitized by Google

A qui ab eâdem eis fuerat donatus, & nunc quoque Campus Floræ dicitur, ſiuè etiam forum olitorium, cùm flores in olera abierint; delicatæquè matri Floræ, ruſticus Pater Olitor fuerit ſubſtitutus. Quòd cum non ſatis decorum prudentiſſimo Senatui videretur, argumento cœleſti confiсto, rem pudendam aliàs glorioſam reddere excogitarunt, Dearum illam in albo recenſendo, Chloridemq; nominando, quæ tum Arborum, tum Herbarum floribus indifferenter præeſſet, pro quorum annua indemnitate, & felici efflorescentia placari deberet. Vndè poſtea fabulandi anſam deſumpſere Poetæ, quod ſcilicet eadem Nympha non ignobilis fuerit, quæ à Zephyro compreſſa, ideoq; coniugio ducta dotis loco flores quoſcunquè in poteſtatem ab eo ſit adepta. Quod peroptimè expreſſit Ouidius ipſam Deam ſic colloquentem inducens.

Volaterr. l. 6. Anthrop.
Polyd. l. 4. de Rer. Inuent.

Chloris eram, qua Flora vocor: corrupta latino *Ouid. Fa-lib. 5.*
Nominis eſt noſtri litera Graea ſono.
Chloris eram Nymphe campi felicis, vbi audis
Rem fortunatis antè fuiſſe viris.
B *Qua fuerit mihi forma, graue eſt narrare modeſta,*
Sed generum matri repperit illa Deum.
Ver erat: errabam: Zephyrus conſpexit: abibam:
Inſequitur: fugio: fortior ille fuit.
Et dederat fratri Boreas ius omne rapina,
Auſus Erichthaâ pramia ferre domo.
Vim tamen emeudat dando mihi nomina nuptæ:
Inquè meo non eſt vlla querela toro.
Vere fruor ſemper, ſemper nitiaiſſimus annus,
Arbor habet frondes, pabula ſemper humus.
Eſt mihi fœcundus dotalibus hortus in agris,
Aura fouet: liquida fonte rigatur aqua.
Hunc meus impleuit generoſo flore maritus:
Atquè ait: arbitrium tu Dea floris habe, &c.
Forſitan in teneris tantum mea regna coronis
C *Eſſe putes: tangit numen & arua meum.*
Si benè floruerint ſegetes: erit area diues;
Si bene floruerit vinea: Bacchus erit:
Si benè floruerint Olea: nitidiſſimus annus:
Poma quoquè euentum temporis huius habent.

Illique memoratos ludos, quos Florales vocabant, & ſacra Floralia, quibus præpoſitus erat Sacerdos Flamen Floralis pariter appellatus, ineunte celebrabāt Maio, quemadmodum ipſe Ouidius aſſeruit dicens.

Exit & in Maias feſtum Florale Calendas. *Faſtor. l. 4*

In his omnis exulabat modeſtia, quippè qui omni cum laſciuia, verborumque, motuumque obſcœnitate ad ſatietatem vſquè intuentium, à meretricibus nudatis, dignam in hoc tantum meretricis memoriam habentibus, peragebantur. Opportunè de illarum procacitate Marianus protulit. Ludi Florales.

Hinc pudor exceſſit; redeant Floralia campo, *Ruin. Rom.*
Fac redeat rurſus Flora, pudica redit. *l. 2, ep. 63.*

D Quæ Flora pudica ſi rediret, ea proculdubio foret, quam vt antitypon Pompeiani Scorti, ac tanquam ad purgandos characteres de illo exaratos hic memorare placet. Eſt autem Flora illa Virgo, quæ vna cum ſorore Lucilla perpetuam Deo caſtitatem vouit. Cumq; Eugenius Barbarus Africæ Rex, latium incurſans illas captiuas feciſſet in ſuam abducturus patriam, vbi intellixiſſet Deo Virginitatem ſacraſſe, liberas dimiſit. Quin ad bella egrediens earum precationibus ſe commendans, victor redibat, & propterea frequenti lætatus ſucceſſu, Chriſto tandem ab illis prædicato credidit, & illas Romam ad martyrium tendentes voluit comitari. Ludos vero prædictos cum ſemel ſpectaturus Cato Theatrum intraſſet, Populoque vt mimæ nudarentur præ tanti Viri reuerentia flagitare erubeſcente, euenit vt Fauonius Catonis latus, & ora ſpirando contegeret, vndè ille commonefactus ea contemplari rem pro pudico non eſſe decentem, nil vltrà ſpectacula curans è Theatro diſceſſit. Nec ſine myſterio crediderim Ethnicos illos Senatores

Fulg. l. 6. cap. 1.
Th. V. Hum. C. pag. 133. h.
Val. Max. l. 2. c. 10.
Seneca Epiſt. 97.

talem ſuperinde fabulam confixiſſe, deamque more ſuo mulierem eiuſmodi feciſſe; ſi- E
quidem mitius cum fama defunctorum agendum, Proximique defectus non publican-
dos, ſed pro viribus tegendos eſſe, illos indicare voluiſſe cenſuerim, optimum, & emen-
Plin. Iun. lib. 8. datiſſimum exiſtimantes ita cæteris ignoſcere, tanquam ipſi quotidie peccarent: ita ſce-
leribus abſtinere, tanquam nemini parcerent. Quibus non obſtat ludorum indecentia,
cum illos ſeculi tunc temporis corruptela, veræq; fidei ignorantia non parum excuſet.
Damnandus tamen eſt ſemper amor illegitimus (ſi tamen amoris nomen aliquo pacto
mereri poteſt impudentiſſima tanti ſcorti libido) quo laſciuiens hæc fœmina nimis im-
pudicè in quoſuis æui ſui diuites ferebatur. Amor non virorum, ſed opum, non Vir-
tutis, ſed vitij. Amor, qui tantò ſanctum Amoris nomen demeretur, quantò magis à
legitimo diſcrepat, & diuino obuerſatur Amori. Amor omnis Viros inter, atquè Mu-
lieres inuicem cadens, quando non conſanguineitatis fœdus includit, ſi Charitatis fines
tranſcēdat, ad nullam aliam metam tendere debet, niſi ad ſacrum Matrimonij vinculum.
Matthæi cap. 19. Huc omnes leges reſpiciunt, ad hunc finem Iuſtitia nos dirigit. *Propter hoc dimittet ho-
mo patrem, & matrem, & adhærebit vxori ſuæ, & erunt duo in carne vna.* Præter ſacras,
hiſtoriæ quoq; Gentilium pleræq; id confirmant. Et ſi ab illis ſuademur, ab iſtis non de- F
hortamur: Fabuloſum propterea ſit, vel hiſtoricum id, quod habet Ouidius in Epiſto-
lis Heroicis de Acontio, & Cydippe non eſt ad rem importunum. Recenſetur illic, quod
Amorum Acontij, atque Cydippes enarratio. Acontius Delum ad ſacra Dianæ profectus, in amorem Cydippes incidit, illam in fre-
quenti virginum conuentu cæteras alias longè formoſitate præcellere dignoſcens. Qua-
rè deſiderio flagrans eandem in vxorem ducendi, propterq; generis imparitatem id aſſe-
qui deſperans (nobiliſſima enim, & valdè diues erat) decreuit ad amatoria ſe conuerte-
re ſtratagemata. Duos itaq; Leoninos hos verſus pulcherrimo ſcripſit in Pomo:

Iuro tibi ſanè per myſtica ſacra Dianæ
Me tibi venturam comitem, ſponſamquè futuram.

Pomumquè ſic inſcriptum ad Puellæ pedes fraudis inſciæ clam proijciens, illud cœ-
litus demiſſum cepit aſſeuerare ſimul, & admirari; quod cum illa curioſius inſpiceret,
carmina prænotauit, eaquè palam legens, viſa eſt vxoriam fidem Acontio iuraſſe; Lex
enim erat, vt quæquè ad Deum aras in illo templo dicerentur, ea forent inuiolabiliter
obſeruanda. Pater autem Virginis hæc ignorans, eam alij deſpondit, quæ repentinâ G
febre correpta firmius credidit Pomum cœlo verè delapſum, inibiquè ſe proculdubio
Iuuenis thalamo deſtinatam. Ad illam idcircò ſic ægrotantem, & exculti numinis
iram fortaſsè metuentem fingitur Acontius à Poetâ literam facti declaratoriam cum
hac anteſcriptione miſiſſe.

Accipe Cydippe deſpecti nomen Aconti,
Illius, in Pomo, qui tibi verba dedit.

Et cum hoc eiuſdem epiſtolæ fine.

Ouid. Heroid. Epiſt. 19.

Aurea ponetur Mali felicis imago,
Cauſaquè verſiculis ſcripta duobus erit.
Effigie Pomi teſtatur Acontius huius,
Quæ fuerint in eo ſcripta, fuiſſe rata.
Longior infirmum nè laſſet epiſtola corpus,
Clauſaquè conſueto ſit tibi fine, vale.

Ad finem igitur ſe ſacro matrimonij iugo ſubmittendi ſuum direxerat amorem hic
Adoleſcens; quapropter aſtus, quos ad hæc conducentes commentus erat, non pote- H
Marſil. Ficin. in conuiuio Orat. 7. c. 15. rant illaudari. Verus eſt hic amor: hîc conceditur; & quando quis hoc amore corripi-
tur, non ſtatim ab aſpectu viſæ pulchritudinis in tactum præcipitari deſiderat, ſed ab il-
lâ, tanquam diuinæ pulchritudinis imagine, ad ipſum Deum contemplandum effertur.
Qui ſic amat, vt in rem amatam, quo melius poterit conuertatur, intra mediocritatis
terminos contineri non poterit.

Prop. l. 2. Epiſt. 16.

Verus amor nullum nouit habere modum.

Non ambiget quaſcunquè, tanquam formas, iuremeritò ſubire perſonas, iuxtà Pro-
uerbium illud Italicum, quod paſſim de Viro impenſius amante profertur: *Egli ſi fa-
rebbe di mille forme per ſeruirla*, vel *Vorrebbe poterſi transformare in qual ſi ſia coſa, per
renderſele grato.* Nec ad aliud, quàm hoc indicandum traditam fuiſſe fabulam de Ver-
tumno Pomonam adamante, millequè pro illa ſubeunte figuras intelligam. Hîc vel

à ver-

Digitized by Google

A à vertendis rebus ſic appellatus, vel quòd anni reuertentis Poma perciperet, vt declarat Propertius his carminibus, *L.4.eleg.2.*

> *At poſtquam ille ſuis tantum conceſſit alumnis*
> *Vertumnus verſo dicor ab amne Deus.*
> *Seù quia vertentis fructum percepimus anni,*
> *Vertumni rurſus eredidit eſſe ſacrum.*

Ille inter ruſticorum deos recenſitus, Pomonam Nympharum Hamadryadum celeberrimam, hortorumq; ſolertiſſimam cultricem, feliciumq; Arborum propterea tutelæ præpoſitam, & ab illarum Pomis nominatam, Auentiniquè Albanorum Regis temporibus florentem enixè dilexit. Quot figuras ſuſceperit, vt eam ad ſe amandum, ſibiquè nubendum induceret, id teſtabuntur coætanei Poetæ Propertius, & Ouidius, ille totam commemoratam elegiam ſuperinde ſtruens, & iſte iucundiſſimam narrationis huiuſce fabuloſæ mentionem habens in ſuis Transformationibus. Quæ cum nihil ſua negotia promouerent, in anum vltimò conuerſus, hortos ingreſſus Nymphæ, quamplurima illi narrauit in eum directa finem, vt flecteretur, ſibiquè ſtabili connubio iungeretur. Verum cum nec hoc pacto quicquam proficeret, anili perſona depoſita, iuuenilem aſſumpſit, cuius venuſtate allectam Nympham in ſua vota poſtmodum facillimè traxit. Vndè ſatis clarum dignoſcatur, quòd amor ad bonum finem directus, finem ſibi propoſitum ſortitur. Nec ad bonum finem dirigi poteſt amor, niſi in bonis moribus collocatus foueatur, vndè naſcitur Thalami concordia, quâ nihil dulcius. Is, quibus ſic benè conſtituuntur nuptiæ, beata contigit vita, nec inter illos eſt inuenire fabuloſum illud contentionis Pomum, de quo Mæonides idem verba fecit hoc pacto, Ioanne tamen Tzetze interprete in ſuis carminibus Politicis.

Vertumni Pomonam adamantis fabula. *Ouid.l.14. Met.fab.16*

B (margin letter beside "plurima illi narrauit … iungeretur.")

Plutar.de præc. cõnu. *Hom.Odyſſ. 3.* *Eurip. in Oreſt.*

> *In Pomum ſcribens aureum*; accipe pulchra hoc Pomum,
> *Equè culmine proyciens in medium conuiuij,*
> *Nuptialem confudit menſam, atquè locum,*
> *Et pugnam excitauit Græcorum internecionem,*
> *Iuxtà fabulas & ipſe Contentionis Pomum dixi.*

Pomum contentionis Homericum.

Sic ſi ſteriles eſſent huiuſmodi nuptiæ, ideòquè iurgia parerent, cum ſterilitas non
C niſi cœlitus veniat, culpam à ſe facillimè remouere poterit mulier, vel ſe lepidè fingens Arborèm illàm Mali ſterilem alloquentem colonum, ſequè de ſterilitate ſic excuſantem, vt his verſibus apud Symphorianum legitur.

Io.Tzetzes Chil.5.nu. 24. *D.Baſil.* *D.Chr.ſuperGen.Hõ. 33.* *Hortorum li.13.c.11.*

> *Quid fruſtrà quereris Colone mecum,*
> *Quod quondam benè fructuoſa Malus,*
> *Autumnis ſterilis duobus adſtem?*
> *Non me prægrauat (vt putas) ſenectus;*
> *Nec ſum grandine verberata dura:*
> *Nec Gemmas modò germine exeuntes*
> *Seri frigoris vſtulauit aura:*
> *Nec Venti, pluuiauè, ſiccitaſuè,*
> *Quod de ſe quererer, malum dederunt.*
> *Non Sturnus mihi, Graculuſuè raptor,*
> *Aut Cornix anus, aut aquoſus Anſer,*
> *Aut Coruus nocuit ſiticuloſus;*
> D *Sed quod carmina peſſimi Poetæ*
> *Ramis ſuſtineo laborioſis.*

Quæ *peſſimi Poetæ carmina* nil aliud eſſe allegoricè interpretarer, niſi ſtudium illorum, qui gaudent diſcordias inter coniugatos diſſeminare, illorumq; torum efficere, vt ille, de quo Iuuenalis *Semper habet lites, alternaquè iurgia lectus.* *Sat.6.*

Nec niſi fabulam prætereà ſapit quod narrat Pauſanias in Bœoticis, hoc eſt Cereris Mycaleſſiæ in templo, quod noctibus ſingulis ab Hercule occludi, & aperiri tradebatur, Poma ad eiuſdem numinis ſimulacrum cuiuſuis generis eſſent, expoſita, non putreſcere, ſed totum in annum, tanquam ſemper recentiſſima mirabiliter aſſeruari. Sed breues has faciat, fallaceſquè tenebras ſomnus à fabulis iiſdem excitatus, ſitq; Somnus mox accedens —— *Somnus agreſtium lenis virorum*, &c.
Sitq; *Volucer matris genus Aſtreæ.*

Mart.l.10. *Ho.l.3.od.1* *Senec. in Herc.fur.*

 E

INSOMNIA.

POmorum in vniuerſali iam exegimus tractationem ; propterea quod requies aliqua calamum manet : & nè in hac ille diutius torpeat, & ſomniare videatur, curabimus nè ab alijs ad rem ſomniata ſub ſilentio prætereantur. Mala itaq; iuxtà diſpoſitionem, in quâ per ſomnum conſpiciuntur, vel bonum, vel malum portendere ſolent. Vndè ſi quis in ſomnis viderit, aut comederit Poma pulcherrima, & dulciſſima,
Hortor.lib. 2.pag.55. non niſi bonum ſibi præſagiri cognoſcat (ſi tamen vera ſunt, quæ Symphorianus ſcriptis mandauit) quandoquidem iucunditatem deſignant. Ijs præterea, quibus ſe Pomiferas Arbores plantare viſum fuerit dormiendo, fertilitas tori, ſi de vxore ſoliciti ſunt, præſagitur, quippè quod Arbores iſtæ mulieris, & colonus Viri patrantium, ſymbola credantur ; Addatur inſuper quod eiuſmodi Mala in Veneris tutela propter dulcedinem tradita ferantur, vnde ſomniata multam Venerem ſignificare conſueuerunt. Sic & Arbores
iſtiuſmodi feliciſſimè virentes, atq; florentes in amœniſſimis Viridarijs collocatæ, cum F
auiculis lepidiſſimè ſuperaccinentibus, ſerena tempeſtate, alijſq; cenſus eiuſdem optimè conſtitutis circumſtantijs, ſomniatæ, præterquamquod optimam temperamenti conſtitutionem in ſomniante prænotarunt, docent etiam in proſperum euaſuros eidem ſucceſſus, fortunamuè quantumuis dudum aduerſam, ad fauendum eidem qui ſomnium hoc fecerit, ſe tandem conuerſuram. Contrà verò Poma acida, ſeſeq; aliter male habentia, illorumq; Arbores aut deſtitutæ folijs, aut procellis, aut fulmine petitæ, vel quouis alio pacto malè diſpoſitæ, ſi per ſomnium videantur, contentiones, ac ſeditiones, & percuſſiones, atq; identidem mortem præmonſtrant ; liti nanq; & aduerſæ fortunæ dicata ſunt, vel ſaltem præparatam quodammodo materiam vtriuſquè ſtatus diſpoſitiuam per humores bonos abundantes, vel ſuperfluos omninò malos in corpore exiſtentes denunciant. Mirabilem hiſtoriam, vel fortaſſis ſomnium aliquod recenſet Ioannes Fernelius Henrici Galliarum Regis Protomedicus, Mizaldiquè Præceptor, ex eodem Mizaldo
Mizald.memorab.cent 8..num.8. relatus, de quodam comedente Pomum, eius ſcilicet, quod illi ſomnum inter, atque vigiliam acciderit. Habet ille quendam fuiſſe, qui cum aliquando noctu propter ma- G
ximam faucium ſiccitatem, obdormiendo quoque ardentiſſima ſiti correptus è ſomno ſurrexiſſet, quæſitumquè potum non inueniſſet, obuium fortuna Pomum dentibus appoſuit ; quod cum abſumeret, faucibus ſibi quendam quaſi manibus inſidiantem, eaſq; vnguibus obſidentem, itaut penè ſuffocaretur, vnaquè ſubeuntibus immundis ſpiritibus in poteſtatem tradi, perquè tenebras à teterrimo cane prægrandi ſe vorandum impeti ſenſiſſe viſus eſt. Hæc omnia poſtmodum ad priſtinam mentis claritatem redactus eidem Fernelio ſeriatim expoſuit. Illum plerique ex infimo pulſus motu, calidoq; parum fortunatè adaucto, ex arentis palati continuâ ſiccitate, magnaquè linguæ ſcabritie, propterquè vigilias, & inquietam mentis perturbationem, febricitãtem crediderunt : Authorem iam retulimus, cui tantum fidei adhibendum quantum quiſque voluerit, cenſemus ; Magnum tamen, & admirandum portentum, ſi verum foret, vndè quiſque dignoſcat ſuis criminibus ſemper parata cælitus imminere flagella, quæ cum corpus ſolummodo percutiunt, maximum diuinæ Pietatis ſignum pæſeferunt ; cum autem Animam quoquè plectendo ad æternas Tartarûm flammas, quas minus malum
D. Aug. eſt pati, quàm peccaſſe, damnant, quantò alijs ſperandum in diuinæ Maieſtatis Miſe- H
ricordiam, tantò eiuſdem timendum eſſe rectiſſimum Iudicium, incorruptamquè Iuſtitiam demonſtrant. Vnuſquiſque ergo ſtudere debet, vt corporeos errores, animiquè mendas à ſe amandet, auertatque, & prorſus corrigat in ſemet, ſicq; illi ſomnia placida, atquè benigna occurrent, proſperaq; ſuccedent omnia, & opem ferent opes haud inuidæ meliorum doctrinarum percupido.

Digitized by Google

A

NVMISMATA.

FAcilis non modò, ſed diuturna quoque vt eſſet Pomorum lectio, eorumq; perpetuus Honos Poma in Ære perennarunt Romani, ſenſum fortaſſis virtuoſæ longæuitatis præſeferentes (cum nil perperam ab ijs factum fuiſſe obſeruemus, & quod multiplicem non reſpiciat vtilitatis finem) Pomum ideò Metallo committi impreſſum voluere, vt indicarent ex eo ſoli non eſſe committendã fertilitatis cauſam Naturæ, ſed manum, cum Minerua quoque ab ipſo Colono mouendam; laborandumq; inſuper eſſe, & artificioſè operandum circa naturales effectus, vt hi pulchriores, pretioſioreſquè, necnon cariores reddantur; partarum etenim honeſtis conatibus diuitiarum maior eſt Amor, quàm earum, quæ ſimpliciter poſſidentur, & nullo conquiſitæ ſunt negotio. Monitum quoque aliud præſignarunt Politici Sapientes maximæ in Republicâ Vtilitatis per hæc Poma, quo nimia opum frænaretur concupiſcentia, nè illæ ſeditionem, & inuidiam irregulariter adauctæ parerent, vndè ſecuritas publica perire poſſet. Hiſce de cauſis permoti Imperatores Auguſti, Auguſtæquè eorum Vxores, Poma Numiſmatibus impreſſa Politicis pro delicijs habuerunt; vt *Plin. ſen. lib. 16.* *Plat. de Rep* B *Ariſtot. politic. l. 2.* *Demoſt. 1. Olinth.*

ANTONINVS PIVS AVG.

PONTIF. TR. P: III.

Cum figurâ nudâ ſtante, & dexterâ Pomum, ſiniſtrâ verò Haſtam retinente, quaſi diceret pluris eſſe Agriculturam æſtimandam quàm Bellum, ſeù etiam quòd fortes Agricolæ debeant eſſe, quorum manus minimè delicatæ ſint; ſic idem *Eurip. in Rhe.*

ANTONINVS AVG. PIVS P. P. IMP. II.

COS. IIII. Figura ſtolata, cui Pomum in dextra manu manet Agriculturam innuens Artium omnium eſſe parentem, & veluti rem ſacram, Homini libero, ingenuo, forti, conuenientiſſimam, Vetuſtatem non Ære comparandam, ſed in Ære conſeruandam, tanquam cœleſte munus Auguſtæ Matronæ in ſuis Numiſmatibus crediderunt, quemadmodum FAVSTINÆ AVG. PII AVG. FIL. *Ap. Stob.*

C VENVS ſtans dextrâ Pomum, ſiniſtrâ temonem tenens, aliudquè eiuſdem Fauſtinæ in hunc modum ſignatum

FAVSTINA AVG. PII. AVG. F.

VENVS S. C.

Vbi Venus dextrâ temonem regit, ſiniſtrâ Pomum geſtat, oſtendens munus eſſe laboris pulchritudinem, induſtriâ excolendam per omne tempus. Item

GAL. VALERIA AVG.

VENERI VICTRICI ALE.

Poſuit, vt ſtantem illam, dextrâquè Pomum conſeruantem perpetuo, & benigno reſpiceret aſpectu. Ex Iuliâ Corneliâ Paulâ huiuſmodi prodijt Moneta.

IVLIA PAVLA AVG.

VENVS GENITRIX.

In illâ Venus erat ſedens, dextrâ Pomum porrigens, ſiniſtrâquè haſtam præhendens, ſimilis ex Iuliâ Soæmiate cum hac inſcriptione, figurata

IVLIA SOÆMIAS AVG.

D VENVS COELESTIS.

Vbi Venus ſedens apparet dextrâ Pomum exhibens, ſiniſtrâquè haſtam puram, cum aſſiſtente puerulo retinens; vndè liberalis, ſed innocens voluptas innuitur cum animi robore inuicto ſecura, ſedenſquè; à quarum Auguſtarum ſenſu non diſcordant duæ Iuliæ, altera ſeueri, Auguſti altera; illa Venerem ſeminudam ſtantem cum Palmâ in ſiniſtrâ manu, dextrâquè Pomum, atque hac inſcriptione aſſumens

IVLIA DOMNA AVG.

VENERI VICTR.

Hæc verò Muliebrem figuram ſtantem ſtolatam dextræ Pomum concreditum, ſiniſtræ Haſtam locatam delectâ ſibi dilectam, vt ſpeciem ipſam vultus cœterorumq; membrorum apparentium magnam habere vim captandæ venerationis, atque timoris incutiendi declararunt; in eundem modum, finemquè Auguſtæ aliæ, nempè Lucilla Luci

ci

ci Veri; Seucrina, Sabinaquè Hadriani Auguſti propria venuſtatis Poma poſſidere de- E
creuerunt; nam quoad primam, ea ſic procedere viſa eſt.

LVCILLÆ AVG. ANTONINI AVG. F.

VENVS figura ſtans, dextrâ Pomum, ſiniſtrâ haſtam
Secunda eſt SEVERINA AVG.

VENVS FELIX.

Dea Venus dextrâ Pomum, ſiniſtrâ tenens haſtam 3. Sabiana Hadriani

SABIANA AVGVSTA HADRIANI AVG P.P.

VENERI GENITRICI S. C.

Venus eum Pomo cœteris omnibus pulchrior Numinibus, impari licèt Paridis Iudicio, prælata cunctis, Haſtatæ Palladi concors in Caſtitate ſaltem fuerit omne punctum tuliſſe miſcendo Vtile immò, & Honeſtum Dulci, dicetur. In Marco Aurelio Carino Imperatore Æternitatis Auguſtæ Figuram recognoſcamus, qui Figuram ſtolatam dextrâ Pomum gerentem cum Pauone proximo cudi faciens, cum litteris è directo Numiſmatis poſitis

IMP. C. M. AVR. CARINVS AVG. F

ÆTERNIT. AVGG. G.

Innuere voluit potentes velle videri omninò formoſos in omnibus, & per omnia, nullamquè in illis turpitudinis notam eſſe adſcribendam. Maiorem apud aliquos Principes opulentiæ curam, quam aliarum quarumcunquè rerum habendam docere videtur Seuerus Pius Auguſtus in ſuo Numiſmate cum figurâ ſtante, cuius dextera Pomo onuſta, ſiniſtra verò duplici cornucopiæ locupletata foret, ab alterâ parte inſcripto

SEVERVS PIVS AVG.

P. M. TR. P. XVI. COS. III. P. P.

Aureus porrò Theodoſij Nummus ſtatuam galeatam ſedentem, quæ in dextrâ manu Pomum cum cruce ſuſtinet, ſiniſtrâ Rhabdum, hoc eſt virgam, ſeù ſceptrum exhibet literis hiſce animatus.

D. N. THEODOSIVS P. F. AVG.

CONCORDIA AVGG. G. B. CONOB.

Concordiam pietati, & auctoritati iunctam formoſiſſimam eſſe, omnibuſquè laudibus G
dignam oſtendit. Alas Honori, & Famæ ſuperaddidit, Honorius Aug. in ſuo Numiſmate Aureo, in quo Victoria alata gradiens, dextrâ ſertum, ſiniſtrâ Pomum cum cruce geſtabat; Honeſtiſſimaquè in fronte nomina hæc viſebantur.

D. N. HONORIVS P. F. AVG.

VICTORIA AVGG. COMM.

Mox Focas Imperator Argento ſignato Victoriam alatam, dextrâ baculum cum cruce, ſiniſtrâ Pomum cum cruce itidem gerentem conſignauit, literis hiſcè in oppoſitâ parte ſcriptis. D. N. FOCAS PERP. AVG.

CONOB.

Vt patefaceret poteſtatem omnem, & prærogatiuas quaſcunque meliores à Deo proficiſci; & ad cœlum animis gratiſſimis eleuari nos oportere. Maximianus tandem Auguſtus in Auro ſuo Cuſo duas figuras in ſubſellio ſedentes, quarum in dextris Pomum eſſet, & in medio Victoriola aſſumpſit, & in earundem oppoſito proprium nomen appoſuit. MAXIMIANVS AVGVSTVS

CONCORDIA AVGG. N. N. H

Pomorum itaque fragrantia, ac eorundem Suauitas, Pulchritudo, Salubritas, Vbertas, Æs intrà, Argentum, & Aurum fulgentes pro irrefragabili teſtimonio præſtantiſſimæ ſignificatuum Felicitatis Apollineæ, Gratiarumquè omnium in Hiſtorijs particularibus iamiam explicandarum perpetuò ſtabunt, queis doctè ditabere Lector amica depromptis manu.

PO-

Digitized by Google

A

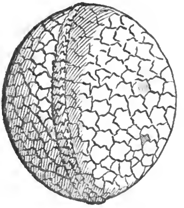
POMORVM LITHOSCHEMATA.

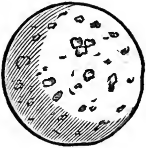
FOEcundiſſima rerum Mater, & Altrix Natura Plantas, Arboreſquè non contenta ſimplici delineatione lapidum intrà membra finxiſſe, voluit quoque integris in ſaxis humidiores cælaſſe fructus, Poma nempè, quibus viſcera interna interdum addidit, vt Pulchritudo, Suauitasquè imaginaria ſaltem, huiuſmodi guſtabilium ſimulatis in ſpeciebus perennarent. Lapidificam ſiccabilis humoris exhalationem, dum viſcoſis Telluris portionibus admiſtam ſenſit ipſa, digerentis caloris ſolidantiſquè frigoris inſtrumento mediante, accidentarias formas vnà cum eſſentialibus fundamentis ludendo ſeuerè produxit, omniaquè ſecundum variam ſubiectorum materialium diſpoſitionem diuerſificauit; vndè compoſita hæc mole parua, vel magna, tactilitate lenia, vel aſpera, colore ſplendida, vel obſcura, figura perſæpè regulari Globoſa, vel Angulari ſublimiora mouerunt ad ſpeculandum Ingenia. Lapidea hæc Po- B ma cum vegetabilitatiſ omnimoda non careant prærogatiua, in quibus formatricis, aſſimilatriciſquè facultatis non exiguum elucefcit artificium radicali minimè deſtituta incremento Idealia concreta Poma dici promerentur, quorum mentio docta non dedecet Pomaria. Perpetuum fructuoſitatis exemplum, & fortaſſis etiam incitamentum in Amygdalite lapide, Perſicite, Dactylite, Caſtanite, &c. habebimus. Sed nobis nunc tria hic inferius poſita Pomorum Lithoſchemata à nemine hucuſque perpenſa Pomarij noſtri Maceriarum, hoc eſt primi Vniuerſalis Tractatus Pomorum in genere pretioſum, & prænobile fiant Ornamentum. Primum à ſiniſtris lapidem, quem à D. Blanco de Nigris Pictore Bonon. accepimus reticulatum, terrei coloris, Pondo Vnciarum XIX. apparentem magnitudinem non excedens, duritiei non admodum intenſæ, atq; duobus veluti ſemiglobis parum compreſſis conflatum, & Pomum exiccatum cum rugoſâ ſuperficie referentem pro Pomorum omnium biſſectorum ſpecimine conſiderandum proponimus. Secundum perfectè Sphæricum, Focariæ duritiei, Ferruginei coloris, durioribus lapillis intimè conſperſum, ſemilibralis ponderis tanquam rotunda Poma C repræſentantem in medium adducimus; illius natalia Mons Garganus habet, illiuſq; copiam nobis Excellentiſs. Medicus D. Albertus Carrodorius fecit. Tertium Pyriformem integrum, & exectum Fuſci coloris in extimis, cutem, & fructuoſam carnem oſtendentem cum candicantibus, & pellucidis interraneis oblongis, partim continuis, partimquè interciſis, inter quæ prominentes puſtulas rotundiores, & ceù ſemina quædam eſt videre, longitudinis in totum ſeſquipedalis, dodrantaliq; craſſitiei libras 75. ponderantem, pro fructuoſâ Pomorum Anatome admittemus, & illorum præcipuè, quæ Acinifera ſunt, de quibus in tractatu ſecundo primæ partis huiuſcè libri ſecundi expeditur hiſtoria. Hunc mea prope Caſaleana Prædia in Bonon. ſuburbanis Rheno imminentibus Collibus elapſo anno *1666.* à Studioſiſſimo, & perquam Docto Iuuene D. Laurentio de Legatis comitati inuenimus; quem Lapidem ſaxoſo infixum aggeri viæ cuiuſdam (quà præcipuum fuiſſe antiquiſſimis in temporibus iter in Hetruriam coniectari ex pluribus licet) inſolentis formæ, ſuperficieiquè qualis eſt eruginoſorum Pomorum cortex dignum exiſtimauimus vt iudicio, & examini Phyſico ſubijceretur; de huiuſmodi Præda læti ad inquirendas in ijſdem locis Cybelei Ethnicorum vetuſtiſ- D ſimi Templi Rudera, quæ ruinoſa è crepidine montis conſepulta prius, emerſere nuper; cuius quidem aliquot fragmenta Domi meæ aſſeruo, pereximus. Hunc qui viderunt Doctiſſimi, dum meum inuiſerunt Muſæolum Viri, Naturam ipſam in eodem ſedulam, & egregiam ſuimet imitatricem admirati ſunt; interquos plurimi facio Præclariſsimi Phil. & Med. colleg. Bonon. Ioannis de Laurentijs Iudicium, ſummo in honore apud Sapientiſſimos æui noſtri Principes, & in Vrbium Principe Roma conſtanter receptum.

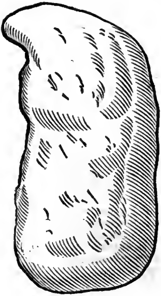
In Dendrytis lapill.
Plat. in Timæo.
Ariſt. in lib Meteor.
Theophr. l. de Lapid.
Seneca nat. Quæſt. lib. 3. cap. 17.
Chriſtoph. Encelius de lap. & ger. ron. l. 3. c. 3.
Sebaſt. Foxius morzillus de Plat. & Ar. conſ. l. 3. c. 6
Strabo. lib. 13. Geogr.
Laurent. Ioubert. Decade 2. Paradoxorum
In Muſ. metall. Aldr. lib. 4. c. 62. pag. 495. 504 & ſeq. Pl. l. 3. c. 13

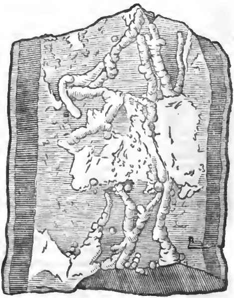
POMO-

Pomorum Lithoſchemata.









Digitized by Google

VLYSSIS ALDROVANDI

PATRITII BONONIENSIS

DENDROLOGIÆ,

Libri Secundi, Tractatus Secundi

CAPVT I.

DE POMIS, SEV MALIS In Specie.

ORDO, DESCRIPTIO, NOMINA.

A Syluarum Tetricitate, ad Auream Hortorum Lucem tranſlati duros, & agreſtes Glandium cibos cum mollibus, & vrbanis Pomorum delicijs commutauimus; dum autem pulcherrima luſtramus intus Pomaria, prima Pomiferarum Arborum ſpecifica occurrit Pomus, ſeù Malus Arbor, Italicè *Pomo*, *e Melo*, Arabicè *Tufa*; tum quià, poſt Hominum agreſtem feritatem depulſam, primum ſibi culturæ Hortenſis vindicauit locum.

Tunc victus abiere feri, tunc conſita Pomus, *Tibull. l. 2.*
Tunc bibit irriguas fertilis Hortus aquas. *eleg.*

Sic Albij Tibulli poetica cecinit egregiè tuba; tum etiam quià felicitatem Phyſicam
D propius attingit ex Sulmonenſe

Proxima Phaacum felicius obſita Pomis Rura.

Pomorum porrò omnium literario in ordine iſto ea præcedent, quæ Acinos, ſiuè Gigarta, hoc eſt Sementica Grana minutula cum putaminibus minimè oſſeis in ventre gerunt; quæ ideò Pomacinifera vocauimus, vt illa diſtingueremus à Pomoſſificis intra ſuam mollem carnem duriſſima condentibus oſſa medulloſa, de quibus deinceps agetur. Non negamus quidem nomen Acini propriè, ſtrictè què magis Vuarum exiguę pomoſitati conuenire, vtpote quæ ſunt fructus Arborei densè, & aceruatim, ſeù racematim cohærentes, & admodum minuti, vt tradit Valla, quos propterea non ineptè quis vocaret Acinoſos fructus, & Acinigenos; per hoc tamen non tollitur, quin poſſimus Poma reliqua maioris molis, minuſquè humida, cuiuſmodi ſunt Mala, de quibus in præſentiarum agimus, Acinifera, ob ſementicorum granorum exiguitatem nuncupare. Ipſa ergò Malus Arbor eſt magnitudinis plerumquè iuſtæ, quæ

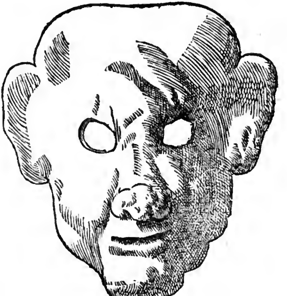
Ouid. met.

Elegantiar lib. 4. c. 28.

Ruell. de nat. ſt. l. 1. c. 4.

aliquan-

aliquando ad amplam aſcendit, aſt nunquam excelſam ad proceritatem peruenit; ipſa E cortice eſt leui, & ſubatro; ramis quidem oblongis, ſed in latitudinem hinc inde fuſis; folia fert laurinis breuiora, latiora tamen, mollia, & aliquantulum hirſuta, & inordinata; nodos habet faciebus belluarum ſimiles, adeout ex illis concinnari Perſonæ de facili poſſent, quemadmodum ea, quæ delineata proponitur Simiæ ſimilis, &c.



NODOSA MALINI CORTICIS PARS QVÆ LARVAM HVMANAM APPRIME IMITATVR

Plin.l. 16. cap. 24. Cæſalp. de pl.l.3.c.51. De Malis Matthiol.in Dioſc.l.1.c. 131.p.mihi 200. in ed. cum Bauh. Dodõ.pemp. 6.l.3.cap.1. pag. 789. P.Pena &c. in Adu.nou. pag. 424. Dorſten. in

Radices illi ſunt paruæ ſummę telluri hærentes; Flos ab ramis erumpit candidus, aut parum purpuraſcens; Fructus illi ſuccedit maiori ex parte orbiculatus in ſummo floris, inq; imo pediculi aliquantũ depreſſus; illiq; caro ineſt fungoſa, ſuccoſaq, ex quo de facili rugoſus fit; ſapor in maturitate ad dulcem, acidulumq; tendit, in acerbitate verò ad aſperum, & ſtipticũ; ex ijs *Melapia* parua, rotunda, pallidiuſcula, valdèodorata, & dulcia quæ H *Melimela* fortè ſunt, quaſi melleamala, recognoſcuntur; *Roſea* colore, veluti roſarum ſubrubenti mediocris magnitudinis, odore roſaceo, ſapore dulci, ſubacido, & diutius conſeruabilia quam cœtera omnia, valdè excellunt. *Sanguinea* aliquantò roſeis ſimilia, minus tamen odorata, & ſubſtantiæ laxioris, & magis raræ, oblongioris aliquandò figuræ adinſtar mammæ, & tunc acidiuſcula, aliquandò ſtolidè tumentia, *Pulmonaria* dicta à ſimilitudine ſubſtantiæ pulmonum multum manifeſta ſunt; *Ferruginea* colore, figuræ contractioris, duriorisquè ſubſtantiæ Pyrorum veluti, reperiuntur; *Verna*, præcocia fortè nimis, quæ & *Daca* dicuntur, decolore ſuperficie ferè virenti, ſapida, exiguaquè videntur eſſe ſylueſtrium malorum non guſtabilium ſorores vrbanæ. Patet apud omnes Auctores Mala ſemper fuiſſe plurima numero, & tam in genere ſubalterno, quàm in magis ſpecialibus ſpeciebus; Plinius 29. genera innuit, partim ab inuentoribus, partim à Patrijs, partim à figura, item à colore, vt & à ſeminibus, adeòut à

condi-

A conditione caſtrati ſeminis aliqua *Spadonia* dicantur, à folijs ſimiliter, & à ſaporibus, *Botā.p.231*
& odoribus. Atheneus commemorauit *Syduntia* ex Corintho, *Vactiana* ex Alpibus *Trag.l.3.c.*
Aquileiæ, *Delphicaq́* Dioniſij, &c. addens multa peregrina eſſe, & alia quæ conditori- *14.p.1042*
bus ſuis æternam propagationis memoriam conſeruare, tanquam egregij alicuius in *H.gener.pl.*
vita facti valuerunt, ex quo indubitata fit aſſertio: nihil tam leue, atque vulgare repe- *l.3.capit.1.*
riri iuuans, atque oblectans, quod non parere poſſit gloriam, cuiuſmodi ſunt pomoſa *pag. 285.*
inuenta, quæ originem ſuam cognouere à *Matio*, *Geſtioq́*, & *Manilio*, item *Claudio*, & *Heresbach.*
Sceptio Poma *Scepta*, vt & *Libertino*; Mala *Quiriana*, & *Scantiana* valdè ſerotina, *pag. 344.*
quæ in dolijs condiuntur ab Auctoribus ſuis; *Pertiſia* ſimiliter, parua quidem, ſed ſapo- *Symphor.*
ris gratiſſimi nuperrimè ſecundum ſuum nomenclatorem adoptata; *Amerina* Serotina *l.23. Hort.*
Patriam nobilitarunt, & *Epirotica Epirum*, & *Gracula*; *Gemella* nunquam ſingula *c.1.2.3.p.*
naſcentia, ſed bina laudes ingeminant Geoponicas. *Serica* ſplendida, & verſicoloria *520.*
ſuperbiunt. *Melappia* mellis Apum ſaporem, & odorem iactant; *Muſtea* celerrimè *Plin.l.15.*
miteſcentia, muſti mellei dulcedinem referentia, Melimela ob id etiam dicta, palati de- *cap. 14.*
liciæ volunt haberi. *Orbiculata* ob rotundam maximè figuram extolli cupiunt. *Or-*
B *thomaſtica* à mammarum effigie nutritionem oſtentant. *Spadonia* à conditione caſtra-
ti ſeminis, ſunt veluti caſta. *Meloſolia* è quorum medio latere folij rudimentum quod-
dam erumpit, pulchra. *Pannucea* celerrimè in rugas pannoſas veluti ſeneſcentia. *Pul-*
monea leuitate tumente conſpicua. *Sanguinea* à colore purpuræ ſuſpicienda. *Parua*
deinde adſunt, & *Syluestria* acerbiſſima, acuto licet odore, parſimoniam commendant.
Illaquè demum præpropero aduentu natiuam vilitatem redimere cupientia, quæ *Dacia*
dicuntur maximè pallido, & decolore aſpectu, ob id fortaſſis dictæ apud nos Bono-
nienſes *Melle-Colare* quia ſint mala abſque colore, hæcquè eadem videntur eſſe mala,
quæ Bened. Curtius Symphorianus eques Lugdunenſis à tempore maturitatis *Ioannina* *Hort. l.23*
vocauit, quià circa D. Ioannis Baptiſtæ feſtiuitatem eſui ſint apta, parua, albentia, fuga- *cap. 2.*
cia, nulla alia prærogatiua dotata, niſi quod edantur prima; à quo Symphoriano plu-
ra malorum apud Gallos, vel vernacula, vel indigena nomina referuntur, quæ con-
ferri, vel ſeiungi cum alijs, vel ab alijs, tam ſupraſcriptis, quàm infraſcriptis iudicio le-
gentium poterunt; eaquè ſunt huiuſmodi, & primò *Roſea*, nobis quidem notiſſima; dein
C *Pyromela* proximè ad Pyri naturam accedentia; *Ramburea* prægrandia, rotunda, callo-
fragili, tenero, minimè fugacia; *Rubelliana*; *Cornea*; *Capedina* curto pediculo, ſero-
tina valdè; *Ceſtiniana* auſtera, oblonga, caſtaneæ cartilagine; *Francerina* rotunda,
ampla, dura, ſubacerba, ſeù ſubdulcia; *Didia*; *Follana*; *Blandurella*; *Prapoma Au-*
guſtana ſuauitate pręcellenti in odore, atque ſapore ſimul, oblonga figura, à pedicu-
lo in acumen tendentia, fugacia tamen. *Suſina* à Suſa oppido in Italiæ finibus dicta, par-
ua, orbiculata, per lineas rubentia, guſtuſquè gratiſſimi; *Roſea ſuſinis maiora*, à Ru-
bellianis parum diuerſa. *Girodeta* Allobrogum, parua, rotunda, ſubrubra, ſeù ſub- *De nat.ſtirp*
ruffa, multumquè ſerotina; inter autem hæc omnia recenſita nomina, aliaquè Gallica *lib.1.c.96.*
Mala; ſi Ruellium Gallicum Scriptorem, & Doctorem Pariſienſem excellentiſſimum
interrogaremus, quænam illa eſſent, quæ promerentur laudem maiorem, reſponde-
ret *Capendua*, *Rambura*, *Paſſipoma*, *Paradiſiana*, *malacria*, *Caſtinia*, *Francetura*, *Ru-*
belliana. Ex Valerio Cordo, cordato ſanè viro has Malorum ſpecialiſſimas habemus *Lib. 3. de*
ſpecies, videlicet *Pulmentaria lata*, *Coretitthia* mamillis Puellarum ſimilia, *Pulmen-* *Pl.c.10.*
taria rotunda, *Pulmentaria minora*, *Pulmentaria flaua*, *Dulcia minora*, *Paterniana*,
D *Orbiculata*, *Oblonga*, *Epiſcopia*, *Duracina alba*, *Porſtorſiana*, *Preſilsana*, *Crocina*, *Cro-*
cina rubentia, *Pulmonea maiora*, *Pulmonea minora*, *Vitrea*, *Duracina ruffa*, *Oenoxyme-*
la, *Anguloſa longa*, *Anguloſa rotunda*, *Praſomela*, *qua nobis Bonon. dicuntur Franci-*
ſca, *Gothardina alba*, *Auguſtina*, *Roſacea*, *Sanguinea*, *Dulcia magna*, *Oximela maio-*
ra, *Parelia*, *Oxymela minora*. A Trago Germano, Herbarum Germanicarum Scripto- *Lib.3. de ſt*
re hæc Mala tradita ſcriptis ſunt, videlicet *Pracocia* S. Ioannis, *Auguſtana* græcè *Gly-* *Hiſt.c.44.*
cymela, ideſt dulcia mala; *Autumnalia*, quorum alia ſunt *Incana*, alia *Lutea*, alia *Va-*
riegata, illaquè dulcia, & aromatica *Capendrina* dicta ab aliquibus. *Poma magna* alba,
& dulcia, in quorum ventre ſemina, dum ſunt matura, ſonant, à Ruellio *Paſſipomia*
appellata; *Poma magna dulcia*, *rubro colore maculata*, quæ Poma *Domini Dei* Germa-
nicè dicuntur; *Poma dulcia candida* turbinata, & oblonga orthomaſtica; *Poma Anſe-*
rina; *Poma paradiſiana*; *Poma acida*, quæ in plurimas ſubdiuiduntur species, inter quę

numerantur Poma *Carbonaria*, *Vinaria*, *Caſalia*, *Armelina*, *Liuida*, *Sorbea*, *Heimel-* E
tinga, *Faminea*, *Syluestria*, *Gryſea*, *Lutea*, *Candida*. Auctor ſtirpium Sileſiacarum has
Lib. 2. Malorum recognouit in Sileſiâ ſpecies, primò, *Malum domeſticum*, *Humile*, *Acidum*,
Dulce, *Muſteum*, *Vinoſum*, *Acidodulce*, *Auguſteum*, *Epiſcopium*, *Anabergicum*, *Ap-*
pianum, *Roſeum*, *Parelium*, *Acidogratum*, *Carbonarium*, *Anguloſum*, *Duracinum*,
Rubens; Adeò ſunt multa malorum genera, variâquè Specie, Figura, Saporibuſquè,
Lib. 2. de re ruſt. vt vix enumerari queant, inquiebat Heresbachius Geoponicus Germanus clariſſimus,
quæ verò ſecundum ipſum in Gallia Principes partes tenent ſunt *Carpendua* ſuauiſſi-
ma, minimè fugacia, & ad aureum colorem tendentia; deinde *Paſſipoma*. In Belgio
præcipuæ nobilitatis ſunt *Rabaudica*; & apud Germanos in vniuerſum præter exotica
celebrantur *Diſtelina*, & *Paradiſiaca*, & apud Vbios *Poſtellana* aureo rubente colore
exornata. Sed ad Italos, Noſtrateſquè redeundo, vltimam Pomorum magis ſpecia-
lium exarationem cum illis abſoluemus; videlicet cum Petro Creſcentio Conciue no-
Agric. l. 5. cap. 12. ſtro Bononienſe, & Geoponicorum Italorum coryphæo, dicemuſquè ſpecies malorum
omnes petendas eſſe à varietate Saporum, Colorum, Odorum, Magnitudinum, Figu-
rarumquè, & aliarum etiam conditionum, & ita dicentur aliqua Dulcia, Acida, Ace- F
toſa, Pontica, Acria. Alia Alba, Rubra, Viridia, Crocea, Æruginea; Alia Roſeo
odore, alia Moſchato, alia Caryophylleo; alia Parua, Magna, Medriocria; alia-
què Longa, Lata, Rotunda, Anguloſa; alia ratione temporis Præcocia, Serotina
alia quoad durationem, vel Fugacia, vel Seruabilia; Aliaquè vel Dura, vel Mollia,
Solida, Frangibilia, Denſa, Rara, &c. Et ſtante hac Fundamentali Regula horum fru-
ctuum nomina, varijs inſpectis cauſis, componere perfectè poterimus, & cum Auguſtino
Giornata 5 Gallo odorem, colorem, ſaporemq; varijs conſtitutionibus magnitudinis, figurarum,
ſubſtantiæ, temporiſquè maturationis accommodabimus; Dulcianis vndè Malis iun-
getur vel pumila ſtatura, vel mediocris; Moſchatis tempus æſtiuum, vel ſetius; Ru-
beis, craſſitndo, raritaſuè; Æruginoſis ſoliditas ſubſtantiæ cum ſaporibus varijs, atquè
magnitudinibus, necnon duratione. Calimanijs quoq; Malis pulchritudo inerit abſo-
lutiſſima (nam καλὸς eſt pulcher, formoſus) cum illorum figurâ valdè concinna ſit, quæ
non eſt omninò orbiculata, ſed nec compreſſa, non tumida, nec exilis, non parua, nec
magna, non decolor, nec intensè colorata, ſed de omnibus gratioſè participans, ſicuti
etiam cum ſapore medio inter omnes guſtui gratos, & acceptabiles, vti & ſoliditate G
mediocri, durationequè tandem diuturna potius, quàm breuis depræhenditur; à qui-
bus Calimanijs malis parum diſtant *Pupinia* valdè amabilia; *Roſtaliolaq́* ſanitati con-
Prim. part. ferentia vndequaque grata, atq; *Appiola* celebratiſſima. Theodori poſtmodum Celido-
Agric. c. 22. nij Bononienſis Agriculturæ ſcriptoris non poſſum non probare methodum nominan-
di gradatim ſpecies malorum iuxtà eorundem maiorem, vel minorem bonitatem, &
exiſtimationem, apud vulgus ſaltem, ipſe *Roſea* mala cunctis prætulit, dein poſuit *Cali-*
mana, 3. *Paradiſea*, 4. *Appia*, & *Appiola*, 5. *Franciſca*, 6. *Cappardia*, 7. *Muſabò*, 8. *Pu-*
pina, 9. *Presbitera*, 10. *Æruginoſa*, 11. *Glaciola*, 12. *Dulciana Iunia*, vulgò *Colare*.
Æconõ. l. 5. His omnibus Vincentius Tanarius noſter item Conciuis Nobilis Bonon'enſis Nobilio-
ra voluit addere Mala Principibus Viris digniſſima, & ſunt Mala *Cosognina*, à ſimili-
tudine Cotoneorum in odore, colore, & durabilitate. Deinde *Caryophyllea* ab odore
Caryophyllorum, etiam durabiliſſima non ſolùm præcocis, ſed ſerotinæ quoq; naturæ,
quæ à Maio exactum vſque ad Autumnum perdurant. Nos autem ſequcutes dabimus
Malorum ſpecies depictas, quæ cum fint præcipuæ communes inter huiuſmodi fru- H
ctus, cætera non erit difficile dijudicare, atque interuoſcere, ſi offenderentur, & ſunt
Mala Nana albicantia Mala Cylindri figura *Muſabò* vulgò dicta, quæ rictum Leonis, vel
potius Bouis videntur æmulari, quorum aliqua Cylindricam figuram referunt; Mala
Gemella; Mala Anguloſa; Mala *Roſea*, ſeù Orbiculata, & Epirotica. Mala *Paradiſea*,
& *Mala Paradiſeis* ſimilia; Mala *Æruginoſa*, vel *Ferruginea* maiora, vel minora; *Mala*
Paradiſea, quæ Pyrum inuerſũ referunt. *Mala Paradiſea* maiora, alba rubra, &c. Et hæc
dicta, vel exhibita Pomorum ad deſcriptionem, ſimplicemq; nomenclaturam exarandã
ſufficiant, earum ſcilicet ſpecierum, quæ noſtras nõ abhorrent regiones, in quibus liben-
ter germinant, fructificantq; haud infeliciter. Ad Exotica modò percurrenda acceden-
tes, ea quæ ſolius auditus veniunt à narrationibus non pigeat audire; ſed noſtratum
prius Malorum Icones aliquot inſpiciendi concedatur aditus.

1. Mala

Digitized by Google

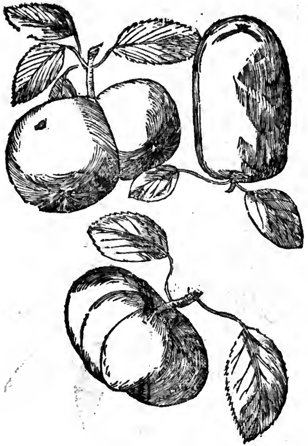
Mala Nana Albicantia.



Digitized by Google

Mala Muſabò V. dicta, quia Rictus Bcnini figuram æmulantur, Malum Gemellum, id eſt ſimul iunctum.

Mala Anguloſa ſubrotunda, *Mele Prete* V. quæ æmulantur quadrangulos Sacerdotum pileos.



Mala

Digitized by Google

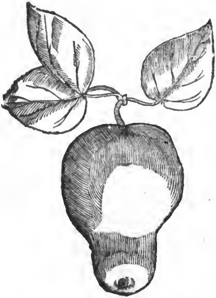
Mala { Orbiculata. Epirotica. Roſea. }

Mele Roſe Bonon.



Digitized by Google

Paradiſi Pomum inuerſum Pyrum referens.



Poma

Digitized by Google

Poma Paradiſea dicuntur ea, quæ in omnibus ferè Hortis reperiuntur, Olitoreſquè omnes ſuis inſerunt in Pomarijs, quià odore, & ſapore ſuauiſſimis inſignia ſunt, nec aliqua excedenti qualitate pollent, quà noxia, vel minimum dici poſſint, immò vitæ Hominum conſeruandæ valdè conferentia vbique probantur, ex quibus cordialia medicamenta viſceribus amœna conficiuntur, vt Syrupi de Pomis, &c. Calore namq; temperatiſs. ſunt, ſubſtantià mediocri conſtant, quà nec cruditates potuere, nec conſtrictiones, relaxationeſuè; ſed blandè habent ſtomachum, & cor refocillare ſucco &c.

Poma.



para-diſi

rubra

alba

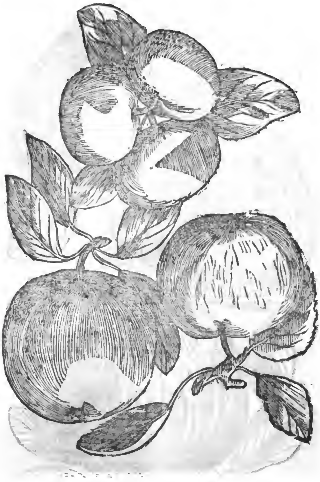
Mala

Digitized by Google

Mala Paradiſcis ſimilia maiora, pulpa alba, guſtu dulci, aut ſubacidula In tab. n. 1.

Malum Ferrugineum, *Mele Ruginenti* vulgò in tab. n. 2.

Malum Æruginoſum aliud n. 3.



EXO-

Digitized by Google

A

EXOTICA.

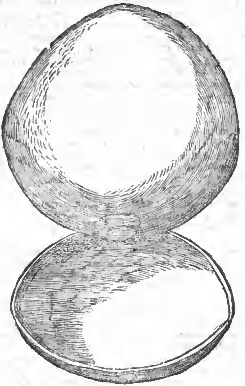
INnumerabiles penè fructus ſub claſſe Pomorum ſpecificatur , ſeù Malorum extrà
determinatam ad Pyra v.g. Perſica, Pruna , &c. ſtricto modo conſiderata relatio-
nem ſeſe offerunt conſiderandi; ſuntq; terrarum longinquiſſimarum ſoboles , &
ideò ranquam Peregrini, & Exorici per tranſennam ſolummodo ſunt pertractandi.
Caſpar Bauhinus incomparabilis Botanicus in ſua Pinace Theatri Botanici decem , & *Bauh.in Pinac.l.11.*
octo Malorum Exoticorum Arbores enumerat. 1. eſt Malus Maluccenſis nonnihil *ſect.6.*
ſpinoſa , in cuius ramis formicæ alatæ laccam conficiunt. 2.Goenſis fructu octangulari, *Ionſton.l.1.*
Carambolas , & Bolunbah. dicta. 3. Guianenſis, Pinas, quæ totius Mundi Poma ſupe- *cap.1.art.1*
rat. 4. Pomum Nicarague Penzoni, ex Cluſ. lib. 2. exotic. cap. 28. pag. 55. Cacao
fructus. 5. Pomo ſimilis Braſiliana Genipar Theueti, Iuni Pappaeyma Lerio. 6.Fru-
ctus Braſilianus Paludani ap. Cluſ. exot. l. 2. c. 7. 7. Duriacon fructus tribus inuolu-
B cris donatus in Iaua. 8. Batan, Darion , Iaca maior , Guanabanus Ouiedi , fructus
ſuauiſſimus Malacenſis. 9. Anon Ouiedo ſimilis Guanabano. 10. Abauo, Arbor
radice tuberoſâ, Baobab Alpino de Pl. Aeg.cap.17.& Cluſ. exot. l. 2.c. 1. 11. Arbor *Baobab.*
Chinenſis fructu Anguriȩ magnitudine Bruſathaes Scaligeri. 12.Arbor fructu Peponi-
formi, Pepaios in India hiſpanica. 13. Higuero Ouiedi; Cuiete; fructus oui ſtruthio-
nis, vel capitis humani figura, ſeminibus cucurbitinis, pulpa alba, odoris naſturtij,&c.
14. Arbor America folijs Pomi, fructu triangulo. Ahouay Theueti, de quo in Caſta-
neâ, cuius lignum teterrimi eſt odoris, & nucleus præſentaneum venenum , ex quo
crepitacula Braſiliani faciunt, cuius ſuperius figuram dedimus pagin. 300. 15. Locos
fructus in Inſulâ Magador capitis magnitudine. 16. Fructus orbicularis granis cordis
effigie. Macoquuer Virginienſium, ſeù Tamaraca Braſilienſium. 17.Fructus Indicus *Cluſ.lib.2.*
cinctoribus expetitus; Brindones, vel Brindoyn. 18. Arbuſcula Mali ſimilitudine La- *exot.c.2.*
cteum ſuccum fundens, Pinipinichi Monardes. Humor ex ramis inciſis effluens ad tres,
vel quatuor guttas potentiſſimè purgat: De quo Caſtor Durantes

C *—Pepinichi lac Arboris ordine terno* *Herb.lit.p.*
Eſt calidum, & ſiccum ; citrinas purgat aquaſq;
Bilis & humores validè.

Apud Ionſtonum plura quoque Mala Exotica videre licet aſcendentia ad numerum
decinum ſextum. 1. Eſt Malus Carambola Malabarenſis fructu canino teſticulo ſimili, *Lib.1.tit.1*
2. Ianipaba Braſilienſium ; Genipat, Xagua, fructu rotundo magnitudine Mali Auran- *c.1.*
tij cortice lento, cinereo, carne flaueſcente, vinoſa, pertinaciſſimè tingens colore ſub-
ceruleo atro. 3. Anona Ouiedi nouæ Hiſpaniæ , Arbor ſimilis Guanabano, fructu va-
riegato, ex rubro,& viridi, optimi guſtus, & ſaporis alexipharmaco.4.Bruſathaer Chi-
nenſium, maximæ magnitudinis fructu. 5. Pinipinichiſt. 6. Ouaieroua Maragnanæ
Inſulæ Arbor vaſta, fructu maioribus peponibus pari, flauo intus, & foris nucleis par-
uis, & nigricantibus, ſuauiſſimum fundente odorem. 7. Pompoquam Taraſcorum,
& Copalxocotl, fructu exiguis Pomis ſimili dulci adſtringentis tamen ſaporis materies *Cluſ. exot*
ligni huiuſce Arboris Gummi, ſeù reſinam Copal redolet. 8. Texoctlifera Mexicano- *l.10.c.1.de*
rum ſpinoſa mala ferens noſtratibus ſimilia, ſed parua lutea, &c. 9. Higuero Ouiedi. *copal , &*
D 10. Acaba fuluomaculata colore, fructu paruo, tenui, odoro. 11.Iarapandiba Bra- *Anime,&c.*
ſilienſium, fructu maliformi, ſupernè plano, extra gryſeo, intus flauo. 12. Arbores ſex
Inſulæ Moragnanæ Bannana, Pacourij: VVameabec Acaia, Vuacauæ, VVapyrup.
13. Frutex Braſilienſis innominatus ſimilis Arbori Ianepabæ. 14. Fructus aliquot exo-
tici mala æmulantes, vt fructus Braſilianus Inipappey vuæ non multum diſſimilis; Fru-
ctus alius Braſilianus oualis; Locos Inſulæ Magador; Brandoyn , Breguill; Beninga-
nion. Poma Sodona,& Gumoræ. 15.Malorum Americanorum plura genera, vt mala
Guianenſia, Poma Niçarague, Poma Diuretica, Mala Guianenſia Pinas.

Macoc-

Macocquuer Virginienſium fortè, ſeù Tamaraca Braſilienſium; hunc fructum Indi, exemtis pulpa, ſeminibuſq; implent lapillis, aut craſſioribus quibuſdam granis ſiccis, & in lætitiæ ſignum dum ipſum bacillo aptatum commouent, & agitant magnum edunt ſtrepitum, *ex Cluſ. lib. 2. exoticorum cap. 2.*



16. Macoquer Virginienſium cuius Iconem attulimus exenterati, & exiccati Pomi.

Tandem numerus Pomorum in ſpecie innumerabilis ferè varietatem morum innumerabilem in hominibus indicare quodammodò poteſt.

Pectoribus mores inſunt quot in orbe figura,
Qui ſapit innumeris moribus aptus erit.

Hinc Myſtica, & Moralia ſpecificorum Pomorum aptiſſimè ſubiungentur.

MYSTI-

A

MYSTICA. MORALIA.

Optimo Malorum odore allecti, nos in Viridaria Myſticorum tantiſper confe-
ramus. Hic ſub myſticis hiſcè Virtutis Arboribus, quæ ſe veræ Scientiæ veras
magiſtras oſtendunt, & vt tot nuſquam fabuloſi, ſed veridici ſemper Barti
Cælum reſpicientes, Vitæ beatioris ſemitam rectius indigitant, addiſcere licebit, quòd
bona fama, bonus odor, benèq; moribus olere, alios eſt pijs operum proborum ex- *S. Ber. ſup.*
emplis inſtruere, atque ad bene operandum allicere; vt è contrà ſcandalum eſt peſſi- *Cant. ſerm.*
mus odor, & teterrimus, corrumpens omnia. Hic nos Mortales, qui Chriſti bonus 71.
odor ſumus, in odorem myſteriorum, quæ ex iſtis Arboribus eliciuntur, curren-
tes, erudiri poterimus ad benè ſemper olendum Virtutibus, nè benè ſemper olea-
mus ſenſualibus tantum odoribus, qui mera ſunt irritamenta malorum, quando-
quidem

B

Non benè ſemper olet, quod benè ſemper olet. *S. Hieron.*

Propterea ſacris in Canticis de Anima ſummoperè Deo dilecta, moralis hæc exhi- *aa Demetr.*
betur Metaphora: *Odor oris tui, ſicut odor Malorum.* Et quidē iure perquam optimo; cum *Cant. 7.*
enim Os hieroglyphicè denotet Verecundiam, dum viceverſa de impudenti dicitur
ipſum os non habere; & ori præſto eſſe, vt eſt illud Ieremiæ 12. *propè es tu ori eorum*, *Pier. Valer.*
ſignificet præſtare quicquid poſtulatur: videtur odor Malorum in ore Virtutes perbel- *Hier. f. 240*
lè præſeferre meliores, Humilitatem ſcilicet, & Charitatem, quibus nihil à Deo nega-
tur; Vndè ad exemplum quammaximè proficuum omnibus, de Ore fructuum Mali *Gouſchel. l.*
Arboris optimum odorem olente dici poteſt, & replicari Canticorum ſuauis illa *3. Eloeut.*
Sententia. *Oſculetur me oſculo oris ſui.* Sacris in hiſce Pomarijs, eccè quàm viuè Mala *ſacr. ſcrip.*
meliora Virtutes Sanctorum innuunt; eccè quàm clarè Ciuium quoque bonorum in *Cap. 2.*
Patria probitatem extollunt, *Vrbs probis exculta legibus bonos Viros profert*, Sic refe-
rente Diuo Baſilio Magno in laudem Gordiani Martyris, dicendo; *Sicut Arbores, quæ
bona ferunt Poma, propria bonitatis laudem nutrienti tribuunt humo, ſic iſte ex noſtra*

C

Vrbis prodiens vtero, &c. Cum igitur hinc habeamus has Arbores Ciuitatis benè con-
ſtitutæ, ſanctiſquè munitæ legibus eſſe ſymbolum, non malè crediderim Mali Arbo- *Ex Diog.*
rem illam fuiſſe, quam Pythagoras edixit, nec violandam, nec cædendam, dum præ- *Laert.*
ſertim præcipuò magis epithero *Mitis* hæc Arbor appelletur, quòd tantò magis veri-
tatem redolet, quantò ſatius Mala propter cutis lenitatem, quæ rubro infecta eſt colo-
re, Myſticè repræſentare videntur Clementiam Principis, atque Miſericordiam, quæ
peccandi verecundiam teſte Seneca, facit, ex qua Amorem ad Virtutes, & per con-
ſequens odium ad vitia naſci cuique compertum eſſe coniectamur. Omnis item Doctri- *Seneca. de*
na moralis, quam ex Berchorio de hac Arbore habemus, tota ad hunc finem condu- *Clementia.*
cit. Virum enim perfectum, quem per hanc Arborem denotari aſſeuerat, ſoliditatem *Lib. 12. cap*
ligni Malini, firmitate conſtantiæ æmulari notiſſimum eſt, vndè Horatius appoſitiſſimè *94. Reduct.*
canebat. *Moral.*

Iuſtum, & tenacem propoſiti Virum.

Sic & rugoſitatem corticis, atque frondium iſtius Arboris vmbroſitatem, humilita-
te veſtium, & optimorum exemplorum abundantia Vir huiuſmodi præſefert. Sic

D

& decoram eiuſdem florum amœnitatem, atque iucundam fructuum ſuauitatem, vi-
dentibus, & guſtantibus ſummè acceptas, & propter hæc in Medicinis multipliciter
efficaces, amœnitate morum, & ſanctarum operationum fœcunditate compenſat; qua-
re ſuauis, & amabilis apud Deum, & Homines maximoperè redditur. *Cant. 2.*

Et fructus eius dulcis gutturi meo.

MIRA-

MIRACVLA.

E

SEuerioris Hyemis rigores Autumni, Veriſquè ſtipendijs ſupernaturaliter inſignitos habemus per merita Sanctiſſimæ Virginis Dorotheæ. Hæc Virginitatis amantior, quam coniugalium quantumuis caſtiſſimorum amplexuum, Theophilum, quem Thalami conſortem penè coacta duxerat, neſciuit niſì cœleſtibus petere Pomis, dum illi delicias æterni regni ſectandas inſinuans, vt propoſitiones ſuas magis firmaret, eidem (brumâ licèt ſummè deſæuiente) Roſas, & Poma verè Paradiſiaca cælitus impetrauit. Sic Virginis imperio Natura paruit, tametſi legibus non conſtringatur humanis. Capite enim pro fide in Chriſto plexâ Dorotheâ, Theophilo aſtitit Angelus ab ipsâ miſſus cum floribus, ac pomis in calatiſco, iunctum verè Veri Autumnum exhibens. Cui Theophilus:

Marius Bettinus lib. 2. Eutrapel. 5 poſt Epiſtol. Doroth. ad Theophilũ. ſacrur. heroid. 4.

Formoſe mi puellule --- Vnde rigente brumâ,
Eburno geris calatho --- Huc Pomu: Floſculoſquè? F
Angelus verò *Autumnus vbi frugifer, --- Brumâ rigente procul*
Æterno Vere floridus --- Fert Pomu, Floſculoſquè.
tum Theoph. *En Ver in Flore video, --- In Pomulis Autumnum.*
Hîc vna Ver pomificat, --- Floreſcit hic Autumnus.

Sic ex ficto, quin potius ex hoſte verus Theophilus, id eſt verus *Dei amator* effectus eſt ab vxore, quam verè Dorotheam, hoc eſt *Dei donum*, ſeù *Deam donis* ſortitus fuerat. Et quidem non poterat non in vtroque ſumma poſthac Sanctitas fulgere, dum vel in ipſorum nominibus tam præclarus diuinitatis character effulſit; Sed ecce quid de illa cecinerit lepidiſſimus Marianus;

Ruin. Rom. lib. 1. epigr. 184.

Dorothea iaces; tumulo date munera florum,
Spargite purpureis lilia mixta roſis,
Reddere collectos Paradiſi ex Arbore fructus
Pro ſibi collatis floribus illa poteſt.
Floribus, & Pomis Superos inuitat ad Hortos
Noſtrum, quod Pomo perdidit Eua, genus. G

T. Vit. Hu. Tom. 1. B. pag. 181. a.

Nec eſt minus auditu mirabile quod de Sancto Caengino Hiberno ſcribit Laurentius Beyerlinkius in ſuo magno Theatro, nimirum ab ipſo (cum Reguli cuiuſdam filium ægrotantem in ſtudio pietatis informaret, & iſte præ morbi ardore, poma ſummoperè deſideraret) Arborem Salicis mirâ Fide benedictam fuiſſe, quæ tunc, & per multa poſthac tempora poma ferre conſueuit. De hac Arbore, per benedictionem Pomiferа mentionem facit etiam auctor vitæ S. Laurentij Epiſcopi Dublinenſis, hæc habens;

Cap. 16.

Nec ſine fontis dulcedine locus eſt; nam ex eâdem rupe riuulus ſonorus erumpit, apud quem riuulum etiam Salix mirifica reperitur, poma ferens vſque ad hyemale Sancti Martini feſtum, crudiſſima, vt vix à quoquam tum poſſent deguſtari: appropinquante autem Natiuitate Dominica, celeriter matureſcunt, ſolis infirmis pro medicinali remedio reſeruanda.

EPITHETA, ET ÆNIGMA. H

FIguræ Malorum ſuperantium cœtera Poma Sphæricitas facit, vt ipſa Mala poſſint appellari *Globoſa*, atq; *ferè rotunda*; & hæc tanquam præcipua fructuum iſtorum Epitheta Italicis hiſce verſibus elegantiſſimè complecti viſus eſt Generoſiſſimus Heros Genuenſis Io: Vincentius Imperialis mihi beneuolentiſſimus Patronus, eo præcipuè tempore, quo Bononiæ moratus ille fuit

In lib. inſc. lo ſtat. ruſt.

Ruccor quei ſaporiti, e ritondetti
Globi pendenti, in cui già già ſe miri,
Ricama il verde ſen roſſo colore.

Ex lexic. Io. ſcapula.

Et ob hanc cauſam vox μῆλον apud Græcos importat formæ rotunditatem; aſt quoniam μήλινος nil aliud eſt, quam *Pomus*, ideſt coloris genus, quod ad luteum, ſeù flauum

Digitized by Google

A flauum tendit, indè inſurgit epitheton *Pulchri* Malo conuenientiſſimum, quod quidem ab Homero fuit propoſitum, dum legitur in ipſo *Pyri punica, & Pulchri Mali forma*. Alia tamen Poma de pulchritudine multum participantia *Venuſta* dici promerentur, *Odyſ. n.*
& alia *Elegantiſſima*, quià concinnitatem humani capitis quadantenus repræſentant, hoc eſt Sphæram, ſeù globum vtrinque parum compreſſum, in quo Malæ protuberantes aliquam Malorum ſpeciem oſtendentes, teſte Polluce, colorem rubrum candori *Galenus in*
egregiè iunctum, ſeù flauo, aut luteo, qui color dicitur μήλινος, habent, vbi ſolet in- *l. Mycrot.*
genui pudoris ſedes locari, cum ipſæmet Genæ, niſì fucati naturam præternaturaliter induant, ab innocenti minimè deſciſcunt puritate. Egregia, vt ita dicam, & nobils Mali Nobilitas cum prędictis alijs conditionibus Epitheton ei parit in Italico Idiomate, *Leggiadro*, quod coincidit cum alijs hiſce vocibus *Galante*, *Ornato*, *Pulito*, *Vago*, quæ latinè redditæ reſonarent elegantiam, & venuſtatem; ſic Baptiſtæ Guarini celeberri- *Pergamin.*
ma Muſa Dramatica cecinit *Così Pomo Leggiadro.* *memor. l. I.*

Putrido verme in Vaga ſcorza aſconde. *Guar. in Co*

Itidemq; famoſiſſimus Taſſius *Quand' io ti porgo i vaghi Pomi.* *med. d. Pa-*

B Sed eò pertingunt Poma, vt *Laſciua* habeantur, ſunt inter donaria, ſunt inter iocos, *ſtor fido.*
luſuſquè lepidiores amantum ſæpè ſæpius iactata. *AmintaCō.*

Malo me Galatea petit laſciua puella, *Virg. egl. 3.*
Et fugit ad Salices, & ſe cupit ante videri. *Virg. Georg*

Hac de re fuit *contentionem dearum parient*, quo epitheto illud in proprio Mali Æni- *l. 2.*
gmate decorauit, & eſt quod ſequitur

Nomen habent Gracum CONTENTIO MAGNA DEARVM, *Sympoſius*
FRAVS Iuuenis pulchri, multarum cura ſororum, *Ænigm. 82*
Excidium Troia dum bella cruenta peregi. *apud ſymb.*

Ideò quâuis de causâ *graue*, tum quod propterea quamplurium infortuniorum fue- *polybiſt. P.*
rit cauſa grauis; cum quià propter ſui molem, & pondus, quando multiplex eſt, Ar- *Cauſſini.*
borem propriam fatiſcere cogit, in quo ſenſu Theochriti interpres Eidyll. 12, habet.

Vt GRAVIBVS Malis ſuperantur Pruna Damaſci.

Multum autem cum vigeant, & ad multa valeant Arbores Mali cum ſuis Pomis, ob id
C Virgilius ipſe Malos pronunciauit *valentes* in illo carmine

Et ſteriles Platani Malos geſſere valentes.

Valent equidem allicere Mala ſecretâ quadam vi aſpicientes quoſcunque expectan- *Pli. l. 15. c.*
tes forſan odores experiri quamplures ſuaues, itemquè ſapores non paucos deguſtare *27. & Ou.*
pergratos, quod non eſt commune omnibus fructibus, immò rariſſimum, & inſole- *l. 8. metam.*
tum, vndè Sulmonenſis vates Mala vocauit *Redolentia*.

Et in patulis redolentia Mala caniſtris. *Pontanus*

Alteriuſquè vatis ſplendida Muſa eadem Mala *fragrantia* dixit.

Dum ſimulat legere è multis fragrantia Mala.

Bacchica demum poſſe appellari Mala non dubitarem, cum Bacchus Malorum inuentor perhibeatur, Malaq; ipſa poſt vuas plus ſucci vinoſi, & potui gratiſſimi contineant *Theocrit.*
in ſeſe, quàm faciant quæcunq; alia Poma; ſed iſtorum quamplurima *Purpurea* magis *eidyl. 5.*
ob colorem appetunt indigitari. Idem Theocritus

At vos ò pueri, qui ſuaue rubetis Amores --- PVRPVREIS ſimiles Malis. *Eidyll. 7.*

Verùm hic Malorum vires exponere non erit extrà ordinem, ſiuè pręter methodum
D eorundem fructuum cognoſcendorum, atq; virtutes. De Viribus ergò, & Alimentis Malorum vtilis fiat excurſus.

VIRES, ET ALIMENTA.

QVemadmodum in Moralibus exurgit Bonum ex integrâ causâ, & Malum ex ſingulis defectibus, ità euenire in naturalibus, reſpectu Mali Arboris arbitramur; illius etenim fructus ſi ſit maturus, & ex laudabilioribus ſpeciebus, atq; coctus, vel ſaltem hyeme cuſtoditus, parciſſimèq; comeſtus innocentiſſi- *Georg. Pict.*
mis gaudet facultatibus; è contrà verò eueniet ſi aliquantulum ex prædictis conditioni- *in Pantop.*
bus probis deficiat, quià tunc Malum ipſum erit propriè Malum, ideſt improbandum *n. 15.*
& vt ille ait

Corda iuuant flammis agitata, at noxia ventri, E
Mala quidem neruis, vel nocuiſſe patet.

In Herbar. lit. M. Sed quæ conciſè nimis Pictorius ſcripſit, Caſtor Durantes Fuſius explicauit monometris verſibus *Exhilarant animos prædulcia, odoraq́; mala,*
Frigus; & humorem inducunt, & vota ciborum
Proritant, & cordi proſunt; concoctio ab illis
Conficitur; ſtomachum firmant poſt addita cœnas,
In morbiſq́; iuuant multum; ſed & acria firmant
Ventriculum, ſucciq́; mali eſt pomum omne, parumq́;
Enutrit, flatumquè creat; melioraq́; cocta Omnia ſunt.

In particulari verò loquendo ab acetoſis Malis frigidum, & ſubtile alimentum memoriæ valdè officiens expectetur. *Balt. Piſan de cib. nat.* Inſipida nullius vtilitatis exiſtimentur; Acerba omninò fugienda ſunt; Subdulcibus mediocribus in qualitate quacunq; moderatè vtendum eſt, in genere tamen omnia mala, niſi cum omni circumſpectione aſſumãtur vitioſa sũt, *Dioſc. l. 1. cap. 131.* nam immatura adſtringunt, matura laxant, æſtiua bilem gignunt, neruos lædunt, inflationeſq́; pariunt; & in ſumma Mala omnia frigiditatem, & terreſtreitatẽ ſapiunt plus, minuſuè corrigibilem, & in meliorem temperaturam reducibilem, dum coquuntur, ſaccharoq́; inſperguntur. In Hyemem igitur cuſtodiantur Mala, & ea maximè quę ſuauiter fragrantia erunt, nam tunc cerebrum, & cor confortant; Phthiſicis, & Melancholicis ſunt adiumento, humectant enim blandè, & roborant, quorum caro ad calidum, & humidum temperatè vergit; putamina verò calidæ, & ſiccæ temperiei accedunt; aſt nuclei refrigerant, & exiccant; & quamuis Mala per ſe ſumpta, ideſt ſolitariè comeſta parum nutriãt, parumq́; laudabilem ſanguinẽ gignant, nutrimentoſis tamẽ cibis de facili iunguntur ſociaſq́; vires non imminuũt, ſed gratioſè potius roborãt; vndè tempore caritatis Annonæ *Ex lib. inſ. il Pane ſouuentiuo O. M.* Malorum ipſa caro, quę prius ad ſolem, vel in clibano exiccata fuerit artificioſè remollita per elixationem aliquam, & pinſa, cumq́; portione ſuffectæ farinæ triticeæ remiſta, & in panes coacta, & cocta copioſum, ſalubre, atq; guſtabile ſuppeditabit alimentum. Ex primo equidem Malorum florido apparatu concinnari non ſolùm pro ſanis conſeruandis, ſed pro ægris ſubleuandis varia medicamenta poſſent, nam ſaccharo condita florum foliola cordialis, & capitalis optimæ virtutis dignoſcuntur, & quæ ex iiſdem floribus integris Aqua in B.M. deſtillauit ruborem faciei tollit, omnemq́; deformitatem abigit lotione mediante per aliquot dies reiterata; quæ verò aqua ex mitibus, edulibus, antequam aceſſerint Malis deſtillata fuerit ea valdè confert ad confortandum, & refrigerandum ipſum cor, ſi mane, & veſpere in potu ſumatur, & ſi lauentur ea ter in die *Dorſtenius in Botam.* ſerpiginoſæ inflammationes; quinimmò Anthraces, herpetes depaſcẽtes, abſceſſuſq́; peſtilentes curat; ſucculentam porrò pomorun ſubſtantiam in ſyrupum, vocatum de Pomis, *Antid. Bononp. 266.* redactam non poſſumus laudare ſatis, quià plura ſemper promeretur encomia pro dolore capitis contumaciſſimo ſuperando, proq́; febre quartanâ, quę eſt ludibrium Medicorum, extinguenda, oppilatione ſplenis reſeranda, & omni melancholicâ ægritudine tollendâ: ab iiſdem certò credendum eſt Malis Pharmaceuticæ medicinæ elegantiſſima præſidia parari, ſed coſmeticæ quoq; medicinæ ſuaues pulchritudinis conciliandæ formas *Trag. l. 3. ſt. hiſt. c. 44* effingi, quemadmodum eſt electuarium ad modum cydoniati palato perquam gratiſſimum, & in ardentibus febribus accomodatiſſimum, & ventriculo mirificè ſuccurrens languenti; & quemadmodum eſt vnguentum mirè refrigerans, & humectans ex carne odoratâ pomorum cum pinguedine candidiſſima ſuilla, &c. Non parum itaq; refert Mali plantas ità proficuas colere.

(right-margin section letters: F, G, H)

CVLTVRA.

Conſtant. caſ. l. 10. c. 18. ex Anat Pallad. in menſe Feb. tit. 25. NOn vnico tempore anni, ſed tam Primi Veris, quàm ſeri ſub Autumni initio ſeri, atq; plantari poſſunt Mala, quę locis delectãtur frigidiuſculis, humidaq́; & pingui riguâq́; tellure, naturâ, vel arte lętãtur, multò melius tamen Plantę Malorũ viuiradices terræ ſunt committendæ, quam ipſa ſemina, quarum Plantarum generoſiorum maior pars in ſcrobe eſt ſepelienda, ſummitate tantum ſupra terram relicta, radicibus felle taurino prius illitis; Satio hæc, vel Plantatio in locis montanis verſus meridianum

num

A num inſtituetur cœlum; macrum autem, & aridum recuſat ſolum in quo vermiculoſa
citiſſimo euadit, & poma fiunt decidua; ouillo lætatur ſtercore Malus admiſto tamen
immundo cineri; Eadem Malus Arbor in omnem non ſolùm Pyrum ſyluestrem inſeri- *Ex lonicer.*
tur, & in Cotoneam, ex quo connubio prodeunt Melimela Mala pulcherrima, Atheni-
enſibus olim celebratiſſima, ſed plurimis iungi poteſt Arboribus æque felici amplexu,
vt in Platanum, à quâ rubicunda fiunt Mala. Didymus verò in Georgicis ſuis mandát *Conſtant.*
inſitionem Malorum ritè fieri in Damaſcena, aſſerens quoque ex Citrio Malo, Malum *caſ. l. 10. c.*
inſertum ſemper fructus prolaturum. Si verum eſt quod Malorum fructus rubedinem *19. ex Be-*
acquirant ex rigatione vrinæ ad illorum Arboris radices facta, neceſſe erit inter- *rytio*
cedere cum Malis, & cum Hominis temperatura naturalem quandam relatio-
nem, quâ mediante iſtius excrementis humidioribus corruptis, ſequatur generatio
talis ruboris; idemquè ferè dici poſſet de roſis, quæ, per tradita ab eodem Conſtantino
in ſuis ſelectarum præceptionum de Agriculturâ libris, ſatæ ſub Malis eâdem Mala ru-
bicunda efficiunt. Sed cum ſolius verè Solis, aut ſaltem non ſinè Sole rubeant Mala, *L. 15. c. 14.*
inquiente Plinio. *Cunctis verò quæ fuerunt à Sole, partes rubent*, niſì Sol operetur
B directis, vel reflexis radijs in fructuum ipſorũ ſuperficies, hæ nequaquã colorabuntur.
Non erubeſcet certè Villicus, nec timore palleſcet, ſi pomaria ſua non procul à domo
conſtituat, benè clauſa, atque munita non ſolùm ſpinoſis ſepimentis, ſed oculorum
ſub tutamine, vt fures externi, atque domeſtici quoque arceantur, ſtareque loco *Pallad. l. 1.*
coacti ſint; ibi poterit commodiſſimè alumnas ſuas Arbores in officio continere melio- *tit. 34.*
res efficere, atque earundem infirmitates curare, & omnibus neceſſitatibus occurrere
opportunè. Doctrinam Palladij circà Malorum inſitiones non negligat, ſed memori *Palladius*
ſub pectore condat, illamquè ad vſum depromat, & ſyluestria pruna, ſpinoſasq; alias *de Inſi. l. 14*
fortiſſimas plantas, & vegetes in promptu habeat.

Inſita proceris pergit concreſcere ramis,
Et ſociam mutat Malus amica Pyrum:
Seque feros ſyluis hortatur linquere mores,
Et partu gaudet nobiliore frui.
Spiniferas prunos, armataquè robora ſentes
C *Læuigat, & pulchris veſtit adulta comis.*
Exiguam ſorbum dulci diſtendere ſucco
Nouit, & ad cupidas flectere poma manus.
Stipitibus gaudet nomen mutare ſalignis,
Et gratum Nymphis ſpargere flore nemus.
Robora Thyrſigero Platani concordia Baccho
Fœtibus instituit plena rubore nouis.
Illius inſolitas miratur Perſicus vmbras,
Populeaquè ferunt candida dona comæ.
Meſpilus huic paret, lapidoſaq; viſcera mutans
Tenditur & niueo plena liquore rubet.
Pro ſudibus fœtis, & pro pregnantibus armis
Caſtanea fuluum dant noua mala decus.

Ibi poterit indefeſſus pomarij cultor, & custos Scillas frequentes plantare inter Ar-
bores ipſas inſitas, vt à vermibus hæ præſeruentur, cum huiuſmodi animalium peſti *Conſt. caſ.*
D Mala ipſa peſſimè ſubijciantur; ſtercorationibus item varijs, & affuſionibus medicata- *agr. l. 10.*
rum humiditatum, immò & plumbeorum annulorum amuletis trunco Arboris alliga- *c. 18.*
tis fertilitati magnum addere pondus, & robur procurabit. Superfluaque omnia, &
noxia recidet, luxuriemq; compenſcet, deficientiamq; omnem ſupplere omni arte, & in-
duſtria tentabit; Fœtuumquè retentioni intendet, ſi radicum matrici fiſſæ lapillos inij-
ciat, qui ſquallentia cogent viſcera prauorum alimentorum fructificationem læden-
tium obliuiſci; vndè proſperè omnia ſucceſſura ſperari poſſint; ita vt etiam bife-
ræ quoque factæ ſyluestreitatis abſq; feritate, ſi poſſibile ſit, eædem Arbore sobliui-
ſcantur. Sicque roboratæ in moſtroſitates minimè incurrent, de quibus aliquid ſub- *Plin. l. 16.*
inferendum nobis occurrit. *cap. 27.*

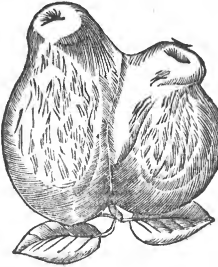
 E

MONSTROSA.

Theop. l. 4. Hi. pl. c. 16.

INfauſto ſydere, infeſto Aere, infectaquè Tellure Mala Monſtroſa quædam Malis videmus quandoquè accidere, vitiato namque iſtorum alimento in quali, & in quanto, præternaturales formæ, atque figuræ ſuccedunt, ex quibus argui poſſunt morboſæ ſaltem conſtitutiones; non negarim tamen ex vnica materiei alimentalis abundantia inſolentem aliquam Malorum cóformationem, vt in Gemello hoc Pomo, Malum minimè portendere; & quoniam circà huiuſmodi Gemellum Malum à me ſequenti diſticho exquirebat quid ſentirem Illuſtriſſimus Co. Carolus Ant. Manzinus ex temporaneuia aliud diſtichon reſponſiuum eidem remiſi,

Malum Gemellum in reliquis inculpatum.



Præclariſſimo D. Ouidio Montalbano Co, Carolus An:. Manzinus

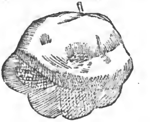
Vnus Apex geminum demittit ab Arbore Pomum.
Montalbane, parit quid ſua monſtra Ceres?

Illuſtriſſimo D. Co. Carolo Ant. Manzino Ouidius Montalbanus.

Gloria Naturæ, quæ ſic diteſcere nouit,
Manzine, hoc Pomum eſt, Coniugijq́; Typus.

Verùm à ſyderato Malo, cuius hic ſubiungimus figuram, non niſi peſſimæ poſſunt erui ſignificationes, quando illius Atrophia paruitatem non modò turpem, ſed boni cuiuſcunque ſucci priuationem inducit, cuius vice rubiginoſa malignitas, guſtui quoque ingratiſſima pomoſam ſubſtantiam occupat; vndè facultates omnes naturales fruſtraneæ ferè ſunt redditæ; triſtiſquè ingruit ſenectus; H

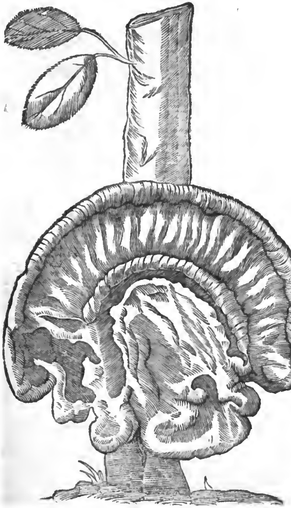
Malum Syderatum, & veluti Marasmo de peſſimû.



Mon-

A Monſtrabit itaq; ingentia Mala hæc Mali Mala paruitas, inter quæ natiui caloris, hoc indice nimium frequenti, poterit in viuentibus facilis ſuccedere depauperatio. Celerrimam hanc ſenectam in Fructu non ſolùm, ſed in Arbore Mali Plinius Naturalibus in Hiſtorijs haud perperam adnotauit ſcribens *celerrimè verò ſeneſcit, & in ſenecta deteriorem fructum gerit malus*. Verum qui ſyderatas in fructibus malinis monſtroſas figuras à dirâ grandine præcipuè excitatas contemplabitur, is quoque perſonatos cortices Malinos Attellanis Hiſtrionibus olim chariſſimos perſonare audiet, quemadmodum eſt, ille quem ſuprà poſuimus pag. 360. admirabilis certè, atq; terribilis, quem in meo locatum habeo muſæo mihi liberaliter elargitum à ſtudioſo Iuuene Bonon. Carolo Antonio Toſio, quem gratitudinis ergò nominamus, nec minus terroris in omen accipiendi ſunt Malini peruerſæ figuræ fungi, vt ille quem præſens figura oſtendit.

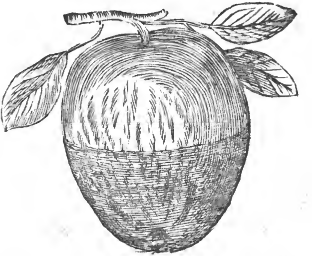
Plin. l. 16. c. 27.



Monſtroſus quoque non parum ſuprà poſitus dici poteſt Mali Arboris Fungus Eſcarius Meſenterij referens Viſcus alimentum minimè deferens Arboreo Iecori, ſed detrahens, à cuius copiâ, atque frequentiâ Eſuriales timeri poſſunt Feriæ, ob fructuum ſubſecuturam Annonæ caritatem, famiſquè triumphalem victoriam, cuiuſmodi Comicus in captiuis enunciauit; *Neque ieiunoſiorem, neque magis effertum fame vidi, nec qui minus procedat quid quod facere occeperit, itaque guttur, venterque reſident Eſuriales Feriæ.* E

Plautus in captiuis.

Monſtroſum Malum *Muſabò* præcox, & æſtiuum, quandoque autem vſq; ad Autumni medium perdurans, cuiuſmodi eſt preſens, quod inuentum fuit ſemidiaphanum ex accid.



Cum in Autumno Anni 1659. Illuſtriſ. D. Co. Carolus Anton. Manzinus Philoſophus Collegiatus, & Aſtronomus præclariſſimus collegiſſet huiuſmodi ſpeciei delineatæ in Icone præſenti Pomum in Villâ Longariæ agri Bononienſis, quod quidem apparebat pro medietate diaphanum, & veluti ex vitro fuiſſet conflatum, iſtius effectus cauſam à me ſciſcitabatur, mittens ad me Pomum idem conſiderandum, vnà cum epigrammate ſequenti, cum hac inſcript. Illuſtriſ. & Excell. Antianorum Iudici Ouidio Montalbano Co. Carolus Ant. Manzinus Semidiaphanum pomum dono mittebat.

Quantis, Montalbane, modis Natura ſagaci H
Contemptu humanum decipit ingenium!
In Corde Autumni collectum ſuſcipe Pomum,
Vel potius gemmam, vel potius glaciem.
Nec Gemmam, aut Glaciem pomum, nec percipis vnum;
Eſt Gemma in pomo, fructus vbi Glacies.
Verum ſi Gemma eſt, tenero quare cortice pollet?
Si glacies; Phœbi quid riget ante focos?
Si pomum, quid non Pomoſo humore medullam
Omniparens toto cortice ſubſtituit?
Hinc abſit Pomona, Ouidi, lis Iudice ſubte
Vertitur; haud veſtrum dedècet illa Forum.

At Illu-

A At Illuſtriſs. Viro, & doctiſſimo D. Comiti Carolo Antonio Manzino Semidiaphani Pomi ab eo ſibi miſſi Iudicium remittebat Ouidius Montalbanus Ogdoaſtico ſequenti.

Gemmea dicatur Virtus clariſſima, qua tu
Manzine, es famam tergeminare valens.
Gemmea: non fructus, quamuis pellucidus hic ſit,
Cedit enim Tellus partibus Aeris.
Decolor eſt, Phyſiceoq; nimis malè peruius igni,
Nec benè Mæroris diffugit ille minas.
Iudicet hac Sapiens Rationis Lege perenni:
Non ego, cui modico Marte Minerua praeſt.

Iamq; Malorum à Monſtris non omni immunibus malitie ad Pyrorum demonſtrandam naturam, & affectiones munificas pernici calamo transfretemus; ibi nobiliores fortaſſis, & ditiores dotes inueniemus, nobiſq; dabitur Doctrinam Dendrographicam ſolidius dilatandi vberior commoditas; cuius Capitis, in hoc Libro Secundo, ſecundi Rubrica prima Deſcriptionem particularis huiuſce Pyrorum fructus à malis ſpecificè
B diſtincti, & nomina continebit, ſicq; ordinibus indulgebimus, & pulcherrimos æqualibus, quantũ fieri poterit, ſpatijs Hortos dirimemus Virgiliani illius memores præcepti. *Georg. l. 2.*

Indulge ordinibus, nec ſecius omnis in vnguem
Arboribus poſitis ſecto via limite quadret,
Omnia ſint paribus numeris dimenſa viarum,
Non animum modò vti paſcat proſpectus inanem,
Sed quia non aliter vires dabit omnibus æquas
Terra, neq; in vacuum poterunt ſe extendere rami.

Hincq; ſperari poterunt vberrimi non ſolùm, ſed ſuauiſſimi eruditionum in Arboribus prouentus, iuxtà illam Sulmonenſis Vatis obſeruationem elegantiſſimam. *Ouid.*

Aſpice curuatos pomorum pondere ramos,
Vt ſua quod peperit vix ferat Arbor onus.

VLYSSIS ALDROVANDI

PATRITII BONONIENSIS

D E N D R O L O G I Æ,

Libri Secundi, Tractatus Secundi

C A P V T II.

D E P Y R O.

DESCRIPTIO, NOMINA.

Ceſalp. de Pl. l. 3. c. 62. Theoph. H. pl. l. 1. c. 16. Plin. l. 16. c. 25.

PYRVS Arbor Malo parum abſimilis eſt, à quo propter corticem magis rigidum, atque ramos erectiores, foliaquè in ſuperficie lenia, fructumquè turbinatum, cuius pars ſtrictior longiuſculo adhæret pediculo, aliquantiſper differt. Flores edit Mali floribus ſimillimos, ratione coloris, tenuitatis, foliorumquè numeri; Amboquè hi flores ſunt pleni Veris inditium, & Anni renaſcẽtis imago; Eadem ambabus in Arboribus hiſce, in Malo ſcilicet, & Pyro cernitur Catulitio, geſtiente naturâ primis in efforeſcentijs Animam proferre; Carnem habet in fructu Pyrus Malina denſiorem, vndè fit quod maior, datâ paritate molis, reperiatur in Malo ſuccoſitas, minor tamen verſus centrum acetoſitas; in extremis æquè benè olent Pyra, & Mala, id eſt vnumquodque horum in ſua proportionali ſpecie eodem modo

Theop. l. 7. c. 6. & l. 4. c. 12. & l. 2. c. 11. & l. 3. c. 7. H. pl.

ſe habet, itaut parallelizent fructibus in ambobus ſapores, in ſuaueolentia, atque guſtabilitate æquali. Maturè quidem germinat Pyrus in vniuerſum, quamuis aliqua illius ſpecies ſit præcox; eadem auctu facillima eſt, tam ex cacumine, quam ex latere feliciter germinans; Auſtrino ab aere, & nebuloſo, dum floret, ſicuti etiam Malus, maximopere læditur, itaut fœtus amittat; ipsâ eadem Arbor Pyri grandiori in ætate fructifera magis redditur, atque fœcunda, ſi Plinio credimus, quod intelligi tamen debe-

Plin. l. 16. c. 27.

ret, niſi in primâ ætate nimium fuerit effæta. Grana Sementica ipſius fructus tunicam habent tenuiſſimam, atque putamen coriaceum. Pyrus ſylueſtris à domeſticâ probè

Theoph. H. pl. l. 1. c. 18.

dignoſcitur ob paruitatem fructus, & illius inguſtabilitatem, & ſpinas propter erectas, & craſſas. Omnis prætereà Pyrus, hyberna præcoce exceptâ, meſſis tempore ſemina reddit; interquè Pyros domeſticas aliæ ſunt, quæ æſtiuos habent fructus fugaces,

Id. Plin. lib. 16. c. 26.

aliæ autumnales, aliæ hybernos, qui rigidiores prouocant elementorum iniurias imperterriti, & niſi ab Arbore ſeparentur nunquam miteſcunt. Pyrorum prima velocitate

H

non

A non ſolùm, ſed odore moſci ſuperbiunt *Moſcatula* dicta, parua quidem mole, ſed vir-
tute magna; colore inſuper ex viridi flaueſcente, cum rubro interpoſito bellula, ſub
quo genere poſſet reponi Pyrus Poluuilleriana Bauhuini folijs malinis ferè, ex inſitio-
ne fortè ſorbi alpinæ orta. Quibus in ordine ſecunda ſuccedunt *Iuniola* paulò maiora, *Hiſt. vniu.*
benè ſuccoſa, quæ fortè ſunt Plinij *Falerna*, ſucci propter abundantiam Iunio menſe *pl.l.c.4.T.1*
maturantia; Tertiò ſunt Pyra *Lactea* albidioris ſucci, rudioriſquè figuræ, atque colo- *Plin. l. 15.*
ris minimè pulchri, ſed ſapore multum expetibilia; quartò ſunt *Glaciola* transluci- *cap. 15.*
da; quintò *Sementina* tempore ſeminum matureſcentia, rubello flore à Sole deriuante
prædita; mox *Regia*, *Papalia*, *Cucurbitina* magnitudinis ingentis, & ſerotinæ matura-
tionis; ſed de his inferius tractabitur cum de Generibus, & Differentijs agetur, nunc
Nomina tantum, & illorum originem proſequi, atque venari debemus. Dicamus itaq;
Pyrum Arborem, quæ Græcè ἄπιος, & ὄχνη dicitur, quæque ſecundum ſibi vindicat *Cor. Hereſ*
in Pomarijs locum, Malo excelſior, ſi non communior, propter fructus à terra diſtan- *l. 2. Agric*
tiores ἄπιος appellata, voce ſcilicet ſignificante longinquitatem, quam carmine teti- *De Hortor.*
git elegantiſſimè Ioſephus Milius. *cult. lib. 3.*

B *—Pyra iamquè in frondibus ardent*
Excelſis: altumquè timent hinc mitia caſum.

Altius itaque aſſurgens, & montes felicius ſcandens quàm Arbor Mali; ſolum intrà
lætum, & humidum in longam creſcit ætatem, cuius diuturnitati nulla tarditas poteſt
afferre faſtidium. Pyramidalem propter figuram fructus, nomen Pyri acquiſiuit hæc
Arbor. Sed propter acerbitatem magnam, qua verba tolluntur, nè proferri poſſint
Pyrus ſylueſtris dicebatur ἀχράς, cuius meminit Ariſtophanes. Hinc Traſibulus (quod
valdè notatu dignum eſt) occaſioné arripuit propriam taciturnitatem excuſandi dolo-
ſam, & muneribus venditam Lacedemonijs Legatis, quibus contradicere debuiſſet,
nam ſimulauit ſe comediſſe Achradas, hoc eſt pyra ſylueſtria, & ob id loqui non po- *Philipp. Be*
tuiſſe; In particulari aſt deſcendendo magis adſunt Pyra quædam, quæ *Volema* dicun- *roald. in*
tur, eò quià volam manus præ magnitudine implent Auctore Seruio. Pyra *Carabella*, *comm. l. 7.*
vulgò *garauelle*, quià *Cara inter Bellaria* reponuntur. Pyra *Cyſtella* ſunt ventricoſa, *c. 9. Colu-*
nam κύστις græcè eſt venter. Pyra *Glacialia*, vulgò *ghiazzole* imitantur translucida *mella de re*
C in ſubſtantia glaciem; Pyra *Lardaria* ex eo quod laridum ſuillum referant, & imiten- *ruſt.*
tur in apparentia quadam ſectionis. Pyra *Regina* parum quidem regij præter nomen
habent, regiaquè melius dicenda forent à rigore, & aſperitate, non quidem ſaporis ſo-
lùm, ſed ſubſtantiæ ſimpliciter, quà nil excogitari poſſit peius, dum intus intractabili-
ter obdureſcit, adeò vt in prouerbium abierit apud nos Bononienſes de quocunque
obſtinatiſſimo, cui objicitur, quod ſit Pyri regij calloſum inteſtinum *Magone di Pera*
Regina. Pyrum *Papale* eſt quaſi Pomum admirabile, à voce *Papa*, quæ eſt interiectio *Terent. in*
admiratiua, deductum. Pyrum *Ciambruſinum*, vel *Ambroſinum*, ex eo quod videa- *Eunn.*
tur ambroſium ſuccum continere ſub veſte tenuiſſima, atque pretioſa, quæ olim dice- *Lucret. l. 4.*
batur *Cia*. Pyra *Regia* in ſenſu directo, quià multis alijs comparata quandam in ſuo ge- *de n. r.*
nere maieſtatem oſtentent alijs præferendam. Pyra *Caſtanea* à ſapore fortè caſtanino,
potius quàm à colore ſic indigitata. Pyra *Steatapia* dicta à voce græca στέαρ ατος hoc
eſt adeps, quià videantur adipoſa, vtpotè ſubſtantiæ ſolubilis. Pyra quæ à *Ficu* de-
nominantur, & ſapor Ficuum dulcis, & figura ficuum crumenam tumidam repræſen-
tans talia dici voluere. Pyra *Sementina* ſationi frumenti propria maturatione adſiſte-
D re videntur. Pyra *Gallica* Nobiliſſima, & vetuſtiſſima nomina conſeruant. Pyra *Mu-*
ſtea vindemiarum tempore matureſcentia. Pyra *Lupa*, quia heluonibus aliquando ex-
petita nimis procaciter fuere, huiuſmodi ſortita ſunt nomen. Pyra *Angela* bonitatis
haud minimum præſeferunt, nomine tenus ſaltem, argumentum. Pyra *Granella* gra-
nis pluribus, veluti miliarijs præduris circa ſementem in corpore gerendo, ſibi nomen
hoc fecere. Pyra *Bergomatica* Bergomenſi ciuilitate ſpoliari, neque apud exteros, &
longiſſimo neque temporis tractu, nunquam paſſæ ſunt. Pyra *Citria*, *Limonia*, *Cepola*,
Saccharomana, *Moſcatula*, & alia huiuſcemodi à forma, vel odore, colore, ſaporeuè
ſupradictarum rerum ab iiſdem nomina mutuarunt. Sicut & Pyra *Cotonea* magna, inæ-
qualia, colore ſubflaua, ſubauſteroquè ſapore. Pyra demum *Ampullacea* Pliniana
& *Cucurbitana* à forma ampullæ, & cucumbitæ quam referunt. Et ea, quæ à proprijs *Li. 15. c. 15*
nominibus Virorum Principũ nuncupata fuere *Dolobeliana*, *Pomponiana*, *Tiberiana*. At

inter

Digitized by Google

inter Genera, & differentias, quæ à nobis exarabuntur hic ſucceſſiuè recognoſci for- E
taſſis poterunt iam ſupraſcripta nomina conuenientiſſima rebus apud aliquem ſcriptorem Geoponicum ex ijs quos ſeorſim ad vberiorem Dendrologicam notitiam afferemus. In genere generaliſſimo Pyrus Arbor latinè dicitur, græcè ἄπιος, de domeſtica loquendo, quià ſylueſtris ἀχρὰς dicitur, & ὄχνη. Hebraicè *Eggas*. Arabicè *Humechte*. Gallicè *Poirier*. Italicè *Pero*. Hyſpanicè *Pyras*. Germanicè *Birrebaum*.

GENERA, DIFFERENTIÆ.

IN ſubalternorum generum, atque inſpecialium magis ſpecierum multiplicitate
Pyra non ſolùm cedunt Malis, ſed ſuperant Mala, cum quibus tamen multa com-
Li.15.c.15 municant nomina, quorum alteritas multoties variat, ob linguarum ſolam varie-
Platina de tatem, vt Plinius accuratè diſcurrebat: apud quem ſuprà tricenas Pyrorum ſpecies eſt
Hon.volup. inuenire, inter quæ nobiliſſima ſunt *Moſchatula*; gratiſſima guſtui *Cruſtumina*, vinoſiora
& valetud. *Falerna*; pediculo productiſſimo *Dolobelliana*; Mammoſa *Pomponiana* Rubra *Fano-* F
niana ſuperbis paulò maiora; Iucundo ſapore acidulo *Autumnalia*; Grandia, & Co-
lorata *Tiberiana*; Serotina *Amerina*, Græcaquè, & *Tarentina*; coloris teſtacei *Signi-
na*; Purpurea *Onychina*; Odorata *Myrapia*; Hordeo contemporanea in maturando
Hordearia; ſationis frumenti ſocia *Sementina* minimo ſeſtilia pediculo *Regia*; Longa,
Li.23.c.13 & Viridia *Viridia oblonga*; Grauia *Volema*; Vindemiatricia *Muſtea*. Benedictus Cur-
tius Symphorianus in ſuis Hortorum libris plurima Antiquorum ſcribit fuiſſe ſpecifi-
Cato.nu.7. ca Pyra. 1. *Hordeacea* Columellæ, vel *Hoedearia* à comitatu eius frugis. *Sementina*,
Varr.l.1.de quorum meminit Cato, Varro, & Macrobius cum reliquis *Macrobianis*, ſeù *Cloatia-
re ruſt.cap. nis*, ſic inquiente Macrobio *Pyra hæc, quæ videmus varietas nominum numeroſa di-
59.Macrob ſcernit; nam idem Cloatius ſic eorum vocabula deſcribit. Antianum, Cucurbitinum,
Saturn.l.3. Ciritum, Ceruiſca, Calculoſum, Cruſtuminum, Decimanum, Græculum, Lollianum,
cap.19. ex Lanuinum, Laureum, Laterуſianum, Marapium, Mileſium, Myrteum, Nauianum,
Cloatii or- Orbiculatum, Pracianum, Rubile, Signinum, Tullianum, Titianum, Turrinianum,
dinatorum Timeſum, Pracox, Volemium, Meſpilium, Serum, Valerianum Serum*; Quæ *Cruſtu- G
Græcor.l.4. mia*, ſiuè *Cruſtumina* olim à Cruſtumio Thuſciæ oppido ex parte rubent, & *Glaciola
nunc* in Italia vocari exiſtimantur; *Amerina* ſeriſſima omnium; Syria, quæ nonnulli
Teſtacea putant eſſe à colore, alij credunt eſſe *Tarentina*, alij *Corvela*. *Picentina* olim
Romæ celebratiſſima, quæ bonitate cum *Signinis*, & *Syrys* contendunt, vndè Iuuena-
Satyra 11. nalis

Signinum, Syriumquè Pyrum de corbibus yſdem
Æmula Picenis

Libralia dicebantur ea, quæ libris non vncijs ponderabant. *Venereorum* ſub vexillo erant Pyra pulcherrima, & ſpecioſitate colorum à Venere ſpecificata; Hæ Antiquorum differentiæ iam prætactæ differre non modicum à Neotericis videntur, quæ à Patrijs, & à qualitatibus, effectibuſquè diuerſis deſumptæ ſunt; adiunt etenim Pyra, quæ à tempore feſtiuitatis D. Ioannis, quo maturitatem aſſequuntur, *Ioannina* dicuntur, alia *Laurentiana*, alia *Martiniana*; *Bergomatica* alia; *Damaiana*: *Mariana* tenerrima, & fugacia, *Vbertina* crocei coloris; *Rubelliana*; *Roſata*; *Calliana* odorata; *Bicipitia*; *Strangulonea*, à ſapore ſtrangulatorio; *Papalia* Italica ampla ſucci ſuauiſſimi; *Chriſtia-
na* herbacei coloris ſubnigri, & ſucco dulciſſimo referta Galliæ familiaria, vbi Chriſtia- H
niſſimus imperat; *Turonenſia* valdè pretioſa; *Sertana* oblonga; *Edua*, & *Pſeudoedua* ampla, colore nigro, quæ ſub cineribus cocta ſolummodò eduntur; *Amabilia* ſi coquan-
tur iucunda futura, cruda verò acerbiſſima; *Regia* Hiſpanorum, & *Comeſea*; Ruellius
De nat.ſt. modernorum Pyra hæc tantum agnoſcit *Bonchreſtiana*; *Mariana*; *Chia muſcata* ma-
l.1.c.114. gnitudinis variæ; *Roſea*; *Bicipitia*; *Turbinata*; *Martiniana*; *Aurea*; *Bergamota*; *Stran-
gulanea*; Ex Trago autem hæc licet intueri genera. *Grandium, Exiguorum, Oblongo-
Herb.l.3. rum, Rotundorum, Orbiculatorum, Dulcium, Acerborum, Siccorum, Succoſorum, Sa-
cap.45. tiuorum*; *Sylueſtrium, Præcocium, Serotinorum, Mecherlingorum, Enalatorum, Coqui-
nariorum, Adipoſorum, Carneorum, Hircinorum, Bencianorum*, ad quæ *Cruſtumina*, & *Falerna* fortaſſis reducentur; *Dominicorum*, ſeù *Sacerdotalium, Regalium, Fœmineorum, Eccleſiaſticorum, Hyemalium, Leonardeorum, Nauticorum, Foſſeorum, Milin-*

ghio-

A *ghiorum*; *Lamloſiorum*, *Moſchatellorum*, *Caprinorum*. A ſcriptore Stirpium Sileſiaca- *Lib. 2. l. p.*
rum ſequentia Pyrorum Genera notantur primò, Pyri ſatiuæ Vrbanæ Arboris, quæ
Apios eſt Dioſcoridis; *Precoces*, *Auenaria*, *Farinacea*, *Mariana*, *Moſchatellina*, *Mellea*,
ſeù *Melapia*, *Saccharapia*, *Lardinæ*, *Nobiles*, *Hyemales*; *Serotinæ*, *Pyroſſea*, *Strangula-*
toria, *Adipoſa*, *Hydrapia*, *Coccinea*. Valerius autem Cordus iſthæc enumerat, nem- *L. 2. de Pl.*
pè Pyra *Præpoſitana* latæ baſis, inquè obtuſum mucronem deſinentia; *Lardina*, *Glo-* *cap. 9.*
boſa, *Cannabina viridis coloris cum maculis*, *Campana* à figura campanæ flauo colore
punctata, *Regalia* grandia, & ventricoſa; *Turgida* regalibus minora, colore cæſio, & ad
rubentem tendente; *Bonnana* à Bonna oppido Rheni; *Steatapia*, ſeù *Adipea*, *Virginea*
maiora; *Virginea minora*; *Chriugaſta* veruecini ventriculi æmula, colore cæſio, & qua
ſolem aſpexerint rubente; *Leonina*, *Pendula* ſteatapijs ſimilia, niſi quod longo depen-
dent pediculo; *Margaretana*, *Hyemalia*, *Oſſea*, *Auguſtana*, *Mellea maiora*, *Moſcatel-*
lina, *Schaffira* melleis maioribus ſimilia, ſed paulo oblongiora, ſuauiſſima; *Cerea*, *Ro-*
ſtia, *Cinerea*, *Potima*, *Ouata*, *Palatina*, *Rombacea*, *Zucharina*, *Paclemiana*. Ad pedi-
culum *Ventroſa*, *Humida*, & *Mellea Flaua*, *Cænobiana*, *Vitrea*, *Templaria*, *Cotonea-*
B *ria*, *Pariſiana*, *Thelyphona*, *Braſſicana*, *Vaſta*, *Succulenta*, *Grauuchen* à colore; *Puni-*
cea, *Praſina*, *Hydrapia*, *Conaria*; Petrus Creſcentius noſter conciuis famigeratiſſimus *Lib. 5. c. 10*
in Arte agraria ſua Pyrorum genera voluit ab anni menſibus diſcriminare, vndè Pyra
Præcocia vocauit *Iunia*, alia deinde *Iulia*, mox *Auguſtea*, & ſucceſſiuè *Septembria*,
proximè *Octobria*, & denique *Regina Hyemalia* propriè, quæ nunquam maturantur in
Arbore, & tunc ſolùm dulceſcunt, cum mitia fiunt iam collecta, & ſeruata diù, quâ ra-
tione ſylueſtrium Pyrorum generi illud idem Pomum adiudicauit, vti è contrario dul-
cia omnia Pyra ſub genere generaliori domeſticarum Arborum repoſuit; Celidonius *Part. 1. agr.*
dein, Bononienſis & ipſe Geoponicus illa Pyrorum genera tantum proſequitur, & *ca. 29. m. ſ.*
enarrat quæ Bononiæ ſunt cognita, & hæc ſunt *Moſcatula maiora*, *& minora*; *Glaciola* *ap. me.*
Præcocia, *Glaciola Auguſtana*, *Saccharomanna*, *Sozzobona*, *Bugadana*, *Bergamotta*, *Ce-*
pola, *Papalia*, *Garzignola*, *Caruellia*, ſeù *Carabilia*, *Citria*, *Limonia*, *Franceſia*, ſeù
Gallica, *Fichia*, *Ciſtia*, *Granella*, *Sementina*, *Zambroſina*, *Lardaria*. Vincentius de- *In l. 5. inſt.*
num Tanarius Nobilis Conciuis noſter Bononienſis hæc vſitatiora apud noſtros Pyra *econom. del*
C recenſet; Tres *Muſcatellorũ* Pyrorum ſpecies, paruam ſcilicet, paulò groſſiorem, & ma- *cittad. in*
gnam; Pyra deindè *Iunia*, deindè *Auguſtana*; item *Glaciola*, *Fabarola*, *Limonia*, *Soz-* *villa.*
zobona, *Saccharomanna*, *Battochia*, *Rabbiola*, *Dominica*, vulgò *ſignore*, *Imperialia*
pulcherrima, *guſtoſiſſimaquè*, *Bonchriſtiana* hyemalia, & æſtiua. *Lupa*, *Spinoſa*, *Flo-*
rentina, *Gallica*, vulgò *Franceſe*, gratiora, & minoris durationis in æſtate; *Sementina*
craſſiora, & minutiora; *Granella*, *Æruginoſa*, *Chambroſina* alba, & nigra, & minuta,
quæ Glarona dicuntur; *Bergamotta*, quæ vocantur ea ſic dici exiſtimat, quaſi dominan-
tia, *Cepolla odorata*, *Corabelia* durabilia, *Cotonea*, *Fichia*, *Gnochia*, &c. Nos inter *Tom. 14.*
immenſas manuſcriptorum Aldrouandi noſtri farragines indigeſtæ molis, has inueni- *obſeru. m. ſ.*
mus Pyri ſpecies Bononiæ ab eodem obſeruatas, quarum tamen pauciſſimas delinea- *pap. 188.*
tas ſimpliciſſimè reliquit, & hæ fuere *Pyrum Glaciale*, vulgò *Ghiacciolo*, Pyrum *Caſta-*
neum ſaporis caſtanini perpetuò; Pyrum *Regium*, vulgò *della Regina* colore flaueſcen-
te; Pyrum *Garauellium* colore ferrugineo, Pyrum *Regium ventricoſum*; Pyrum appel-
latum vulgò *Peroſigo*; Pyrum *Gallicum*; Pyrum *Papale*, colore partim roſeo, partim
flaueſcente; Pyrum *Ciambruſinum*, maculis nigricantibus ſignatum; Pyrum *Vaſtum*
D ſuperficie ſulcata, & inæquali; Pyrum *Lardarium* vulgò, ſuperficie inæquali; Pyrum
exiguum *Fauarolum* vulgò appellatum; Pyrum *Glaciale* aliud; Pyrum *Regina* vulgò *In Ald. ob-*
dictum; Pyrum *Ciſtellium*; Pyrum *Viride* vibicibus ferrugineis reſperſum pugno ma- *ſeru. T. 18.*
ius, librale, ſaporis optimi; Pyrum *Gentile* tam crudum, quàm coctum admodum *pag. 81.*
ſuaue, figurâ ouali, longitudine magnâ, & latitudine ſimiliter notabiliſſima, colore *Li. Hiſt. pl.*
ſubuiridi diluto, & rubro, in parte ea qua ſoli obuertitur eſt punctis ſubfuſcis obliquè *c. 13. & 15*
reſperſum, quod Pyrum vocatur quoque *Erytrophorum* à colore rubro, & viridi dum *Et l. 2. ſt. pl.*
maturum eſt. *Pyraſtrum* deniq; hoc eſt Pyrum maxime agreſte nodoſius eſt vrbana, *c. 3. & l. 4.*
vt habemus ex Theophraſto, quod antequam fructum coquat folia deperdit, vitam *H. pl. c. 14.*
longiſſimè licèt producens; nec vnquam fit verè Pyrus, intra ſuos aculeos fructu pu- *& l. 6. c. 1.*
ſillo nimis; Hoc eduli caudice rimoſo, & hiulco cortice horrenti relinquamus; In *Ion. l. 1. Hi.*
longinquiſſima Indorum Loca Pyrifera inueſtigãda calamum traducamus. Ionſtonius *nat. Ar. a. 7*
ſexde-

ſexdecim exotica Pyra deſcribit, quorum primum eſt *Murucuge* Braſilienſium, è cuius E
Arboris inciſo trunco lacteus effluit humor, qui denſatus officium præſtat ceræ in obſignandis tabulis. 2. *Araca* dictum Pyrum exiguum, & gratiſſimi ſaporis acidi, flaui, rubri, & viridis coloris, ſingulis anni menſibus prouentiens. 3. *Iracaba* in Maragnana,

In 3. vol. nauigat. Rhamn.

ideſt in continenti Indiæ Occidentalis, vbi maximus ille fluuius excurrit Maragnon dictus per tradita à Conſaluo Ferrãdo Ouiedo, cuius Arboris folia ſunt ferè ficulnea, fructus pyriformes ſubflaui corticis, cum carne intus ſapida, & nutrimentoſa. 4. Eiuſdem regionis ſupradictæ *Coponichouaſſou*, necnon *Oumery* optima pyra, illud longioris, hoc craſſioris figuræ. 5. *Palta* Peruanorum Pyrum magnitudine inſigne; in Inſula D. Dominici ſubſtantia illius maturi æmulatur teneritudine butyrum. 6. *Lata* Pyrum Iuineæ orbiculatis folijs, fructuquè pyraceo rotundiore, aurei, atque etiam rubentis coloris intus, & foris. 7. *Guanauanum*, ſeù *Annona* Pyrum, in noua Hiſpania appellatum *Manior blanco*, cuius medulla dulcis eſt, & alba, 8. *Acayaiba*, ſeù *Acaiaiba*, & *Acayou*. Pyrus eſt Arbor ligni duriſſimi, gummi fragrans æſtate fundens folijs iuglandis pertinaciſſimi, odoris aromatici, floribus vmbellatis odoratiſſimis, fructus oualis, aut etiam rotundi, carne ſpongioſa, fibroſa, & lenta, cum ſucco dulciacido adſtringente, F
ex eo Braſilienſes vinum exprimunt multum durabile, & multarum virium, 9. *Mocuitaiba*, ſeù *Mocitaiba* Braſilienſium Pyro ſyluestri, ſed magnæ adinſtar Quercus ſimilis fructibus tamen paruis præditus in ſummo, ceù globulis ſtriatis myrobalanorum, 10. *Araſa* Braſilienſis Arbor paruis referta Pyris optimi guſtus. 11. *Innominata* Pyrus Braſilienſis ſyluestri Pyro ſimilis aſpectu, & folijs, ſed ligno fragili, flore ſingulari, fructibus paruis admodum, & cylindraceis. 12. *Arbor Sinenſis* pinguedinem ſebi inſtar ferens Pyro noſtrati ſimillima in omnibus præterquam in fructu, qui ceraſum magnitudine non excedit, cuius caro alba eſt, quæ decocto fructu liqueſcit, dein & frigida, mox vt ſebum cogitur. 13. Pyrum *Bermudenſe* eleganti colorum varietate ſparſim maculatum. 14. Pyrum Virginianum *Metague Sunaux* impensè rubens omniquaque, 15. *Inſula Sanctæ Mariæ* Fructus, ſeù Pyrum quoddam magnum muculentum intus gerens ſuccum, ſanum tamen, & virtutis refrigerantis. 16. *Agnacath* in ea Indiæ parte prouentiens, quæ ſub Terra Laboratoris eſt verſus iſthmum Dariem, Pyrus eſt perpetuifolia, coloris viridiſſimi, & nitidiſſimæ ſuperficiei, cuius G
fructus perpetuò viridis eſt, etiam maturus, dulci, pinguiquè ſucco, butyri ſapore refertus, qui manſus fortiſſimos bellatores in caſtris veneris inſtruit. Sed ſi quis Differentiarum omnium, & Generum cauſas, ſeù rationes ingenioſè proſequi, & explicare poſſet is Architrenij Poetæ Metricum Archetypum oculis ſibi ſubijciat, & meditetur ea omnia quæ deficiunt adhuc inexplicita.

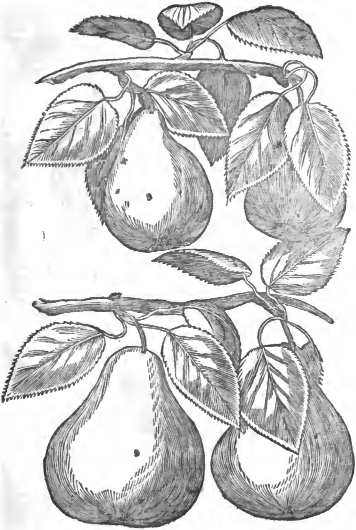
Et Pyrus huic ſacrum, tituli dat regula nomen,
Et Pyrus hancquè vola, plenus denominat orbis,
Et Pyrus hincquè dedit materna anguſtia nomen,
Symphor. Hort. l. 23. cap. 14.
Et Pyrus Auguſto, qua potrinante vocantur,
Et Pyrus hac nota eſt, & ſilta læta Roberto,
Et Pyrus eſt huius alius Raptiſta Ioannes,
Et Pyrus à quouis pretio ſignata vel oris.

Hugo fridauall. de ſanit. tuen. l. 2. c. 7.
Brumalis ſitibunda cibi, durantia ventrem
Sunt Pyra, ventoſum non edat illa latus.
Cortamen hac colat, & fungi cui cura maligni, H
Nec pipere, & mulſo, melleuè cocta nocent.

Pyrorum qualitates, & prærogatiuas Tetraſticho hoc eruditus Germanus [illegible] breuiſſimè compendiauit, ſed illorum formas, atque figuras [illegible] ad viuum expreſſas, quæ in ſubſequentibus paginis locantur, dedit.

Pyra

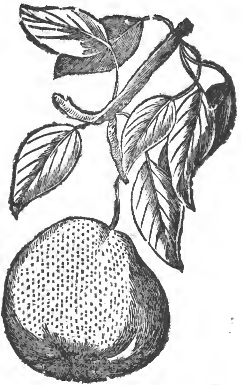
Pyra Angela.



Pyra Lupa, vulgò Bononiæ, ſubflaua, Appiana fortè Cordi.

Digitized by Google

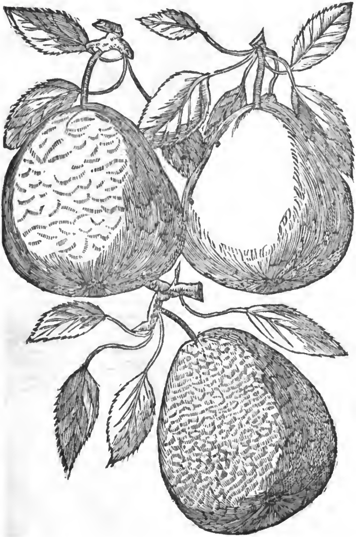
Pyra Bergomatica, *Bergamotte* vulgò.



Pyra

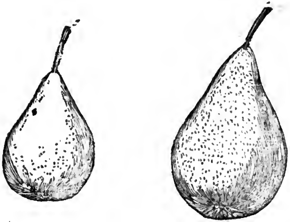
Digitized by Google

Pyra { Carauella, vulgò Rubeſcentia.
Carauella Ferrugineo colore.
Carauella alia Ferrugineo ſubnigro colore. }



Digitized by Google

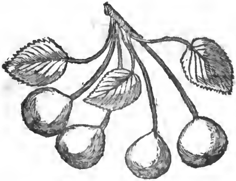
Pyrum Caſtaneum Immaturum.
Pyrum Caſtaneum Maturum.



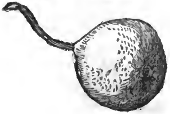
Qua ratione Pyrum hoc denominetur Caſtaneum, non eſt tam facile determinare; poſſunt tamen nonnullæ rationabiles adduci coniecturæ denominationis huiuſmodi; prima eſt ſimilitudo Pyralis huiuſce carnis in colore, atque ſoliditate cum carne caſtaneæ maturæ adhuc humentis, & mollis ſtatim ab echino extractæ, in quo ſtatu Virgilius caſtaneas molles vocauit. *Ecl.1.* Secunda coniectura poteſt eſſe caſtaninus Pyri huiuſce ſapor, & fortè etiam facilis exiccatio; non auderem dicere ſpeciem hanc Pyri potuiſſe prodire ex inſitione Pyri ſuper caſtaneam Arborem, quià præterquamquod non conſtat fieri poſſe Plantæ Pyri, & Caſtaneæ compræhenſionem, conſtat ex ordinaria regula inſitam plantam Veteris obliuiſci ferè totaliter.

Digitized by Google

Pyra { Fauarola Albicantia.
Fauarola Albicantia alia.
Fauarola alia. }

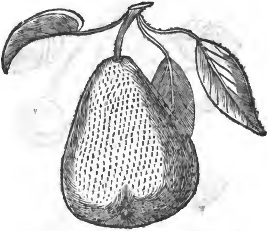




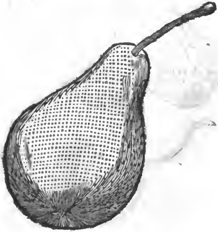


Digitized by Google

Pyri ſpecies dicta *Pero Figo.*

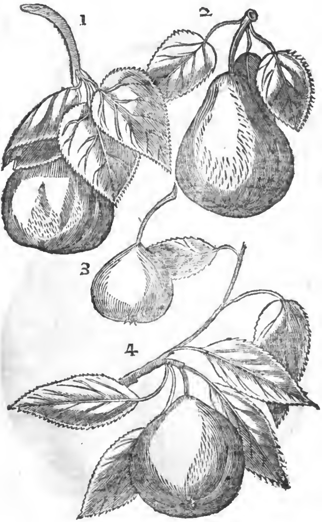


Pyra Garzignola, ſeù Patauina.



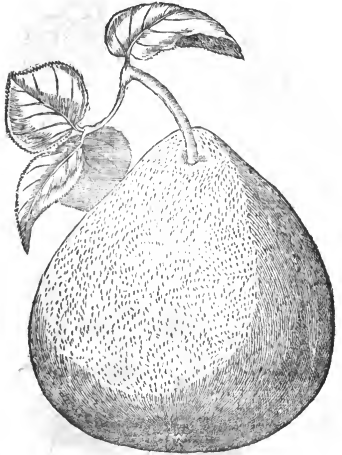
Digitized by Google

Pyra
1. Gallica minora, *Franceſe vulgò*
2. Sementina.
3. Glacialia.
4. Et alia Sementina.



Digitized by Google

Pyrum Gentile Bononiæ dictum Erytrophorum, propter Colorem, &c.

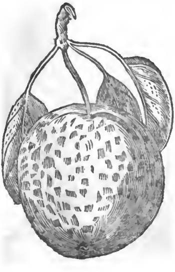


Digitized by Google

Pyrum Glaciale Hyemale,
Et Pyrum Glaciale *Ghiazzolo* vulgò
Pyra Glaciola,
Et Pyra Cyambruſina.









Plinius lib. 15. cap. 15. Pyrorum meminit, vbi ait Cruſtumina Pyra Guſtu eſſe gratiſſima, dicta à Cruſtumino oppido iuxtà Veios, quæ ex parte rubentia putantur Proxima ijs Falerna à potu ſeù abundãtia ſucci; ſed nomina variant apud varias gentes.

Pyra

Digitized by Google

Pyra Granella V. Maiora.



Digitized by Google

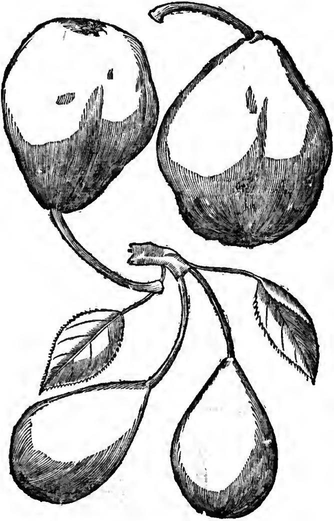
Pyra inæqualia, 2. Pyra Hyemalia Spinoſa Verdiera.



Pyra

Digitized by Google

Pyra Limonia duplicis generis.



Pyra Limonia Maiora.

Implent maximè manum ob ſui craſſitiem; vt vix media parte claudi, & comprimi poſſint. Similia etiam ſunt quibuſdam Pyris Lardarijs maioribus vocatis, quià cum matura ſunt, inſtar adipis, aut Lardi liqueſcunt; A pediculo ad vmbilicum vſque longitudine ſunt 7. digitorum; pediculo verò magno, & craſſo Arbori adhærent. Suauiſſimum habent ſaporem cum maturuerint; & ad Bergomatia in ſapore accedunt. Nonnulli verò Bononienſes hæc pyra vocant *Bugadare*; licèt etiam aliud pyri genus apud Bononienſes eò nomine vocetur.

De

Digitized by Google

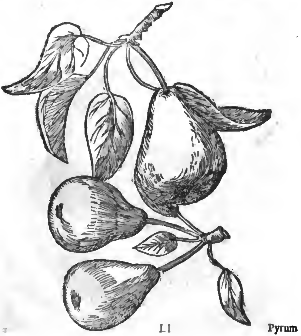
De Pyris Limonijs Minoribus.

Limonia enim hæc à Bononienſibus appellantur. Ea ego voco Limonia minora ad differentiam ſupradictorum, quibus minora ſunt: referunt figuram cuiuſdam Limonis ſpeciei, ſed in ſaporis ſuauitate ſuperantur à maioribus: & hæc cocta meliora ſunt, quàm cruda. Habent neſcio quid ſaporis acidi.

De Pyris Citrijs ad hoc ſuperius genus adhuc ſpecies Pyri maior referri poteſt, quam Pyri Citrij nomine inſignirem, nam Citri apparentem ſpeciem perbellè repræſentat. In reliquis conuenit Pyris Limonijs ſupradictis.

Pyra Iacobeta. Pyra Sucheramanna V. ſimilia Sozobonis, ſeù Socijs bonis.
Pyra Auguſtana n. 3.





Pyrum Papale.



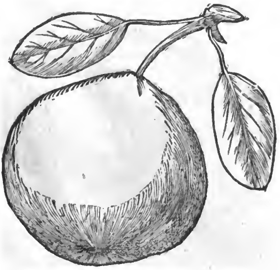
Pyra

Digitized by Google

Pyra Regalia Ventricoſa, longitudine 4. vnciarum; totidemque latitudine, maculiſq; ſubcaſtaneis viridia.

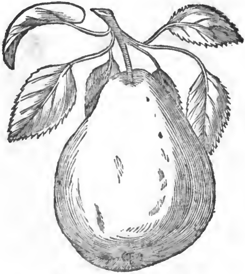
Pyra Gallica rotundiora, ſeù *Pere Franceſe* mediæ magnitudinis.





Digitized by Google

Pyri Reginæ ſpecies colore flauo.
Pyra Reginæ vulgò dicta.

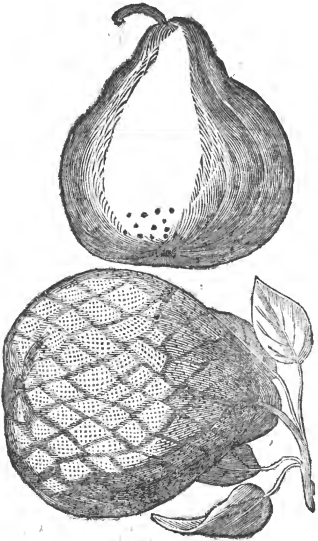




Pyra

Digitized by Google

Pyra Gallica Maiora.
Pyra Gallica alia vibicibus inſignita.



Digitized by Google

 E

ÆQVIVOCA, DENOMINATA, Etymon, & Inſignia.

APios ſatiua Pyrus, & eiuſdem Fructus Græcis vniuocè dicitur, quaſi neuter il-
lorum habeat πάτερα, vt ſentit Euſtathius, hoc tamen intercedit diſcrimen,
quod Arbor fœmineam ſemper, Fructus verò maſculam interdũ habet deno-
minationem. Sunt tamen, qui ab *Apia* Regione vocari ſtatuant, eo quod ibi prius in-
uenta ſit hæc Arbor, & alio terrarum exinde tranſmiſſa. Nec deſunt, qui præter Pyrum,
ἄπιος dicant *Agrioraphanum*, ſylueſtrem ſcilicet raphanum, qui & ἰσχιάς vna cum ca-
rica ſolet appellari. Alias autem à Latinis apium exponitur, multaſq; herbarum ſpe-
cies inuicem congeneres (σέλινον Græcia vocat) ſignificat. Prætermittimus *Apion*
fungi ſpeciem, & adiectiuum ἄπιος pro longinquo poſitum obſeruamus. Sed ſi *Pyrum* F
latinè conſiderabimus, inueniemus, quod Pyra (Πυρὰ' νεκρῶν Atticis) nomen æquiuo-
cat cum nomine Romano *Rogus*, & nihil aliud eſt, quam quadrata lignorũ Strues com-
poſita ex lignis odoratis, & pinguibus, in cuius ſummitate defunctus à cognatis collo-
cabatur ferali cum lectulo, & ornamentis, vt cremaretur, cuius meminit Homerus in-
Lib. 18. Il. quiens, *centum verò pedibus longam quòquò verſus dimenſi ſunt Achilleam myrmidones*
apud Troiam. Lege tamen cautum fuit Athenis, ne ſumptuoſæ nimium Pyræ fierent,
Nardus in vndè lignorum ad id paratorum leuigatio prohibebatur, quam legem inter ſuas Roma-
li. 6. Lucre- ni Decemuiri receptam tulere teſtimonio Tullij. *Rogum Aſcia ne polito*, quibus ſic in-
tij de natu. artificiosè constructis lignis, ceremonijſq; adhibitis nonnullis vnus ex defuncti neceſ-
rer. p. 618. ſarijs admota face, auuerſoq; vultu accenſionem moliebatur, ne officium illud volens
præſtare videretur. Tot ſunt Pyri nominis æquiuoca, quot ſunt ab igne denominata,
Homer. quæ ſanè plurima ſunt Πῦρ, πυρός, τό. Pyr eſt propriè, & principaliter ignis, à quo *Pyra*
Iliad. n. Arborea propter acuminatam figuram verſus ſuum deſinentem principium dicta
fuere; quemadmodum *Pyrois* ſtella Martis; *Pyritis* lapis focarius inter naturalia. *Py-*
ramis Geometrica figura ſolida è latâ inferius, deſinens in acutum ſupernè ad modum G
Athen. l. 5. flammæ ignis; & in artificialibus Pyrgus Turris, & *Pyria* Vas caldarium ad ſudores
Meurſ. l. 5. ciendos, aut etiam Thuribulum, & Diana *Pyronia* apud Lernæos culta, ad quam ignem
pag. 194. Argiui deportabant, Geographi plurimis terræ locis eandem originem denominationis
Plato in tribuere, vt *Pyrenæis* montibus (ita dictis à *Pyrene* Bebrycis filia in ipſis à feris laniata)
Tim. ap. He- & pluribus oppidis *Pyrrha* dicti, inter quæ peculiariter adeſt nunc *Pyri* mons Vrbs Ger-
radotum. maniæ ad Rhenum alias *Spira*. Geographos comitati ſunt in hoc denominandi more
Plin. l. 3. c. res varias, & alij; nam Romæ vnam ex Regionibus Vrbis illius Dominæ gentium par-
3. & l. 4. c. 5. tem *Pyrum* vocabant, quam Martialis incolens ſic memorauit.

Ptolom. G. l. *Longum eſt ſi velit ad Pyrum venire,*
2. tab. 1. Eu- *Et ſcalis habito tribus.*

ropæ, & l. 2. Ita *Pyri Vallem*, ſeù *Pyretum* denominat Adricomius Vallem Raphaim iuxtà Ieruſa-
t. 9. Eur. & lem ad Occidentem, & hanc *Syluam fletus* vocat Ioſephus; & iure quidem meritò; nam
l. 5. t. 1. Aſiæ Philiſthæis maximam fletus exhibuit cauſam, ibidem à Dauid cœlitus adiuto bis pro-
Lib. 1. epig. ſtratis, & longe, latèq; fugatis. Inter denominata à Pyro, reperitur & Pyrola Herba vul-
95. nerariæ Virtutis, ideſt agglutinantis, quæ ab aliquibus etiam dicitur Limonium à simili- H
tudine fructuum horum in folijs; de qua Cluſius, Fuchſius, alijq; Botanici tractant. Adeſt
quoq; ſpecies quædam Fungi marini Zoophyti, quæ dicitur Pyrum marinum, nam hu-
Adric. num. iuſmodi fructum æmulatur, vt eſt videre in Aldrou. noſtro l. 4. de Zoophy. c. 6. Sed aliæ
238. & in nos expectant nomenclaturæ. Politicos hicq; Legumlatores, exercendi ergò ingenium,
deſc. Vrbis circa nomenclaturarum noſtri fructus æquiuoca patienter audiamus; *Pyrhica*, ſiue *Py-*
Hieruſ. *rhiche* ſaltationis quoddam genus erat armatorum Iuuenum apud Lacedemones, qui
Lib. 7. de pyrhicarij dicebantur gymnaſticè ſe exercentes ad numerum carminum, quæ frequen-
legibus. tibus *pyrhichys* conſtantia præcinebantur, ictuſq; iaculorum, atq; luctationes corporum
componebant, de quibus Plato intelligebat ſic ſcribens in ſuis legibus, *ſed Gymnaſtica*
rurſus eſt duplex ſaltatio, & luctatio, ſaltatio quoq; alia Muſa verba imitatur magnificen-
tiam ipſius, libertatemq; obſeruans. Non multum hinc abeſt referre cauſam denomina-
tio-

A tionis ludi cuiuſdam, qui à pueris apud Argiuos practicabatur dum per locum in quodam feſto ſalientes, atq; pſallentes *Pyra* ſyluatica iactu decutiebant, vndè ij dicebantur βαλλαχράδες, ideſt *Pyrorum* ſylueſtrium, quæ ἀχράδες nomine inſigniuntur, proiectores. Denominationes, aut ſymbolicæ, aut æquiuocæ quæque ſint indiuiduæ virorum, mulierumuè cõſultò omittuntur, ne nimis diuagemur extrà rem minimè neceſſariam, & in ſola hominum voluntate chimericè fundatam, aut *Pyrami* Thisbes Amaſij, quod & fuit Cognomen Chriſtophori *Pyrami* Geographi peritiſſimi, & etiam ex Boethio ſignificat terminum rotundum acutum ſic appellatum à forma *Pyri*, flammeam æmulantis effigiem. *Pyraſi* militis Troiani ab Aiace interempti, &c. nomina fuere; nec eſt immorandum in perueſtigatione cognominum à *Pyris* varias in familias deductorum, quemadmodum fuit Proſapia Sanctiſſimi Sixti Quinti P. O. M. de *Perettis* dicti, cum *Pyro* in inſigni inter leonis anteriores vngues montibus ex altis marchiæ, atq; ſub Religionis ſydere felici: à qua denominatione non diſtat Gens *Piratia* Bononienſis Caſtri. Gaudet quoq; Florentia per quam nobili *Perutiorum* familia, cuius gentilis teſſera tria Pyra aurea in glauco parmulæ læuore continet, in ſignum humanitatis qua ſemper excelluit B hæc gens; quod phrenoſchema gentilitium pariter eſſe Stukeleyorum in Regno magnę Britanniæ teſtatur P. Petraſancta; Pyrorum quoq; familiam in Gallia floruiſſe teſtatur Vulteius ad Iacobum Pyrum Burdigalenſem habens,

In Leſſ. gentil. pag. 513

Si Galli vires, mihi ſi data vena Poeta
Auſonij, patria, gemmaque, luxque tua.
Æterno canerem victurum carmine nomen,
Deque PYRO per me mentio clara foret,
Poſſe placere diù deſpero, aut viuere, ſed tu
Viues tunc noſtrum cum Pyra perdet opus.

Io. Vulteius lib. 4. epigr. n. 82.

CVLTVRA.

C LApidoſæ Telluris duritiem, & ariditatem à Pyrorum genere ſuſtineri non poſſe, optimè ſcimus, nam illud aquoſis, & vberibus gaudet locis, terramq; cribratam, & lætamine imbutam deſiderat, ipſam verò vidimus Plantam ſolummodò ritè ſatam, excultam, inſitam feliciſſimè creſcere, non tam ex viuiradicibus pullis, vel ſtolonibus auulſis, quàm ex inſitione ſuper ſylueſtrem Pyrum, Malum, Fraxinum, Amygdalum, Spinam, Ornum, Cydonium, Caſtaneam, Meſpilum, Malumpunicum, &c. Pyra certiſſimum eſt, quod nõ omnia eodem tempore ſeruntur, ſed aliqua menſe Martio in frigidis locis, in calidis autem nouembri, iuxta Palladium, quoniam non eodem tempore florent; Quæ ſpecie oblongiora, aut magis rotunda ſunt à Virgiliarum occaſu ad Brumam vſque commodè ſeri poſſunt, ex Plinio, reliqua verò genera Hyeme melius media ab occaſu Sagittæ, & Subſolanum, aut Septentrionem ſpectantia. Pyri tamen plantas probè radicatas ſcrobes optimè ſubactæ recipiant, Nouembri menſe fortè melius, quàm alio tempore, debentq; nouenorum pedum in diſtantia collocari, nè ramorum amplitudo propriæ, atque propinquæ officiat Arbori grandiori facto, tabemq; & vermiculationes ibidem inducat; quem morbum latentem dignoſcere, & palam haberi docuere aues, quæ roſtro corticis pulſantes ſuperficiem cauam lignoſitatem in-D tus reſonantem oſtendunt: Plantata pyrus, cum adoleuerit, altè ablaqueandam Geoponici docent, cui truncus radicum fiſſus, & cuneum tædæ pineæ in radice recipiens, ſalubritatem à terra cinere parumper miſta hauriens perpetuò impartitur generoſam germinationem, atque fructuoſitatem. Sociabiliſſimam eſſe Arborem Pyri, non vna, ſed plures euidentiæ demonſtrant, & ni obſtaret vmbra nimis vaſta ramorum, & artuum illius ingentium, qui ampliſſima frondea veſte vitalem Solis lucem proximis adimunt minoribus plantis plurimas ipſa felicitaret plantas, viciſſimq; felicitaretur à ſocijs iiſdem; terra namq; vbi Pyrus ſylueſtris ſponte naſcitur, vineis aptiſſima, & frugifera oſtenditur. Si tempeſtiua item Pyrus domeſtica Salici inſeratur, fructum ſerotinum, vt adoptiuæ tunc matri morem gerat, quantum poſſibile eſt, profert, quemadmodum teſtatur Io. Baptiſta Porta; quinimmò ex traditis à Ionſtono Scriptore nuperrimo habetur Pyrum inſitam, varias ſeſe effingere, & immutare in ſpecies ſolere; nam fructus

Conſtantin. Caſ. de agri. l. 10. c. 22. & 23.
Ex Diophane.
Palladius in martio.
Li. 17. c. 18.
Conrhad. Heresb. l. 2.
Conſt. l. 10. c. 3.
Plin. l. 17. c. 12. & cap. 24.
Collumella de re ruſt. l. 5. c. 10. & lit. de Arb. cap. 24.
Palladius.
Porta mag. nat. l. 3. c. 9. & 10. & 15.

Mo-

Digitized by Google

Ionſtonius l.1.artic.7.

Morapora dictus prouenit ex Pyro ſuper morum inſita, vndè Pyrum prodit in pulpa coccinea, & per totum egregiè rubens; eodem pacto *Pomapora* fructus nil aliud eſt, quàm Pyri, & mali in vnum veluti conflatum Pomum naturæ Malinæ, atque Pyralis apud Batauos pluries obſeruatum; itaut ſi quis Pyrum Proteum Arboreum appellaret, poeticè quidem loqueretur, ſed non omninò fabuloſè; & quid ni poterimus nos vnum admirabiliſſimũ certè proponere perpendendum curioſioribus doctis inuentum in Arbore Pyri, quo illud idem attributũ reale eſſe hanc ſcilicet Arborẽ Arborũ Proteũ dici poſſe ſit manifeſtum? & quomodò clarius haberi poteſt Pyrum Animalium quoq; formas ſubire, dum Hædinam formalem induit intrinſecus pellem, & ceù ſubuculam ſibi texit, & condit ex eâdem pelle in eo ſtatu, in quo proxima Chirothecarum materies ab Alutario remiſſa videtur eſſe, & vt ſunt pelles vulgò dictæ *Camozzate*, voce ex græco deducta *χάμαι ὄζω parum oleo*, molliſſimæ, ſubtiles, pallidi coloris ad ſubluteum tendentis? En exemplum huiuſmodi pellis inuentæ in Arbore Pyri à præclariſſimo noſtro Aldrouando, quam ipſe in ſuo Cimeliarchio recõditam, cum innumeris alijs ſpecioſiſſimis rebus ſub numero 627. reliquit, cuius nullam aliam potui mentionem, aut hiſtoriam reperire inter illius ſcripta, quæ maiori qua potui diligentia nõ ſemel volui, atq; reuolui.

E F

Ex lib. inſcripto plico dell' Arte del tingere. *lib.3. cap.1.*



PYRI CORTEX INTERIOR MEMBRANACEVS. EX CIMELIARCHIO ALDR. 627

Io.Bap.Porta mag.nat. l.2. de nouarum plãtarum productione.

En, inquam, exemplum effectus purè naturalis quàm maximè admirandi, cui ſimile quodpiam in Arbore quadam Pyri, quæ in Horto rurali ob ſenectam perierat ego iam à 35. circiter annis caſualiter obſeruaui in parte craſſioris brachij eiuſdem Arboris ſuper terram ibi relicta, & ſemiputrida, hoc eſt diſſolubili effecta, itaut citrà omnem dubietatem credam effectum huiuſmodi potuiſſe à cauſa quadam proxima, & ſymbolica prodire, quæ relationem conſeruarit arctam inter ſubſtantiam nutrientem, atq; nutritam, cum huius faciliori conuertibilitate, & validiori aſſimilatrice facultate vegetantis Arboris Animæ, nempè ſi Arbor Pyri lætamine caprinarum pellium impinguata fuerit, quemadmodum acciderat in loco meæ obſeruationis prætactæ, quia ſolitum ibidem antea fuerat; oues ex morbo mortuas ab opilione ſimul cum pellibus clam ſepeliri. Poſſumus ergò id repetere, quod in huius voluminis exordio aſſeruimus, Arbores ſcilicet Animantum in genere ſenſibilitatis vltimo in confinio, excluſiuè tamen, locari poſſe, quandoquidem G

de ſecr.Hor. l.3.c.5.

Infima ſupremi tangunt ſuprema ſecundi.
His virtus ſimilis ſemper ineſſe ſolet.

Pallad.lib. 14.de inſit. & in Auguſto lib.9.tit. 6.

Quod ſi lapidoſa terra ex Mizaldi obſeruationibus lapidoſos parit in Pyro fructus, è contrà erit in molliſſima, & pinguiſſima terra, vt Arbor eadem partes molliſſimas aliquas poſſit concipere: Sed præceptorum Palladij Rutilij illuſtris de re ruſtica ſcriptoris haud immemores eſſe debemus, qui de Pyrorum inſitione etiam Auguſtana metricis monimentis infracripta conſignauit. H

Germine cana Pyrus niueos haud inuida flores
Commodat, & varium nectit amore nemus
Nunc capit hirſutis horrenda ſororibus arma,
Et docet indomitas ponere tela Pyros.
Nunc teretem pingui producit acumine Malum,
Fraxineaſquè nouo flectit honore manus.
Phyllida quin etiam grandi miteſcere fructu
Inſtituens duræ dat ſua membra cuti.
Et ſteriles Pinos, & inertem fœtibus Ornum
Dotat, & ignotum cogit amore decus.

Hu-

A *Huius & immiſſi vertêre cydonia rami,*
Pomaquè confuſus blanda creauit odor.
Caſtaneæ ſeptos aſpro velamine fœtus
Exuit, & placido pondere mutat onus,
Meſpilaq; exarmat pugnacibus horrida membris,
Malaq; tranquillo cortice vota premit
Creditur in Lybicis ſua germina vectere ramis,
Lataq; puniceo poſſe decôre frui.

Verùm non ſat eſt coluiſſe ferro ſubdiali Pyrum Arborem pro illius fructus acquiſitione, atque auctione cæterum auxilijs, ſed oportet fructum ipſum poſſeſſum inter ædes priuatas pacificè colere pro illius conſeruatione, alioquin fruſtraneus redditur finis delicioſæ deguſtationis intentus à principio productionis eiuſdem fructus, nam vt aptiſſimè cecinit Muſa Naſonis.

Io. Baptiſta Porta mag. nat. lib. 3. cap. 11.

Non minor eſt virtus, quam quærere, parta tueri.
Caſus ineſt illic, hîc erit artis opus.

Ouid. 2. de Arte am.

B Non modicum erit ergò Artis opus Pyra primò colligere ſuaptè natura conſeruabiliora, quæ matura ſint ſatis, non autem nimis, die placida, atq; ſerena, decreſcente luna, & in poſtrema illius quadratura, vigente quã maximè ſolis calore circa meridiẽ, immo ſecundũ aliquos intẽpeſta nocte, abſente luna, omniq; cruditate ſemota, radicaliſq; marcoris, abſq; ſuſpicione, eaq; vel ſingula folijs ficulneis, ſed non cadiuis obuoluta ciſtis vitilibus recondantur, vel creta figuli circumlita; vel in vaſis fictilibus picatis inuerſis inter Scobes obruta; ſingulis Pyris ſecundùm aliquorum ſententiam intra totidem fictilia vaſa operculata, & picata benè clauſis, & in vaſe magno iterum ſimul repoſitis; aliqui non defuere, nec deſunt etiamnum qui facilius, & fortaſſe felicius ſeruare Pyra modò ſequẽti contendũt, magnis ſcilicet in capſis, ſeù abacis abiegnis in loco calido, & ſicco collocatis, pyra reponentes, quorum plura ſtrata inter lignearum ſcobium ſicciſſimarum puluinaria alternatim componentes, ea ſic ab omni tuta aere, corruptiuaq; quacunque humiditate, per integrum, & amplius annum pulcherrima, ſapidiſſima, & innocua perennant. Veritati huic non parum profuturas Hiſtorias eſſe cum mihi perſuadeam C nonnullis Pyrorum ad tempora relatis accidentibus rubricam proximè inſtruemus, cognitis tamen primum, & depulſis, ſeù mitigatis breuiſſimè eiuſdem Arboris morbis. Itaut Maronis elegantiſſimi Iambici omninò verificentur.

Porta mag. nat. l. 4. c. 4.
Plin. lib. 15 cap. 17.
I. Ba. Porta in Oecon. l. 4. m. n. c. 4.
Id. Porta mag. nat. l. 4. c. 13.
Anton. Mizal. de ſecr. Hor. l. 3. c. 5.

Hortus ſalubreis prebet corpori cibos:
Varioſquè cultus ſæpè cultori præfert, &c.

Et poſt non nulla

Oblectat Hortus, auocat, paſcit, tenet:
Animoquè mæſto demit languores graucis.
Membris vigorem reddit, viſus capit:
Refert labori pleniorem gratiam:
Tribuit colenti multiforme gaudium.

Virg. in Hort.

MORBI, REMEDIA.

D EST Morbus quidam nimia fœcunditas, quæ fructus minores, minuſquè ſapidos, immò deformes efficit, Arboremquè ipſam perdit, quæ vrgente, ac iniquo pondere preſſa cadit, atque diſrumpitur. Quare ſuccurrendum Arbori eſt quantocyus, illiuſquè rami plus iuſto grauiores ſubleuari debent validis ſudibus, atque fulciri; doctiſſima Iani Pannonij Muſa, quod Geoponici omnes præcepere ſuauiſſimè nobis inſinuat, Arborem ipſam loquentem dum introducit.

Illa ego, quæ recto cœlum modò vertice adibam
Arbor: humum paruis verro cacuminibus.
Nec me externa grauant aliena pondera molis:
Sed premor infelix fœtibus ipſa meis,
Euertêre alias cum ſæuis fulmina flabris
Fertilitas nobis exitioſa fuit, &c.

Ianus Pannon Quinquecclesienſis Epigr. l. 1. eleg. 2.

Et poſt multos verſus concludit.

Ergò

Ergò aliquod miſeris fulcimen ſubijce ramis, E
Forte quod hinc carpas cum remeabis: erit.
Sic leue quod portas ſit onus: ſic ipſe tuorum
Nil vnquam poſſis de pietate queri.

M. Varro li. 1. de re ru. cap. 14.

Et ſicuti quandam redolet impietatem Arbores ægras, & præſertim Pyros non curare, ità crudelitatis, & amentiæ quoque effectus eſt Pyra decerpere acerba, aut flores eiuſdem Arboris diuellere, nam nihil denuò renaſcitur eodem ſcilicet anno, nec deperditum inſtauratur, quòd prægnationis idem habere non poteſt, vt enim mulieres habent ad partum dies certos, ſic Arbores, & fruges, quemadmodum diſcurrebat M. Varro; Quod Pyri Arbores ab auſtrinis flatibus noxijs, atq; ferè peſtilentibus valdè lædantur, ijſque flantibus flores non ſolùm it reparabiliter amittant, & fructus tenellos, ſed vermes putredinis auctores concipiant non parum dolendum eſt, ſed his occurrere malis impoſſibilitatem quandam inuoluit; quare particularibus ſaltem morboſis cauſis incumbendum eſt ſeriò, vt citò exterminentur. Pyri ergò dum floreſcunt ſi ægrotare cernantur curandæ ſunt fœce vini veteris radicibus affuſa, & per 15. dies reiterata, vt F
inde Planta vigorem veluti aſſumat, atque retentricem facultatem adauctam ſentiat; quę medicatio floridam non ſolùm in Arbore inducit temperiem, ſed fructuoſam ſimul & dulcem prolificationem felicitat. Iunio ſpecialiter, & Iulio menſibus docet Palladius Pyrorum fructus qui Arborẽ plus iuſto onerabunt eſſe interlegendos, & ex ijs vitioſiores quicunque, vt ſuccus qui malè feriatè impenditur ad meliores vertatur; dulcia porrò vt efficerentur Pyra, fęcundæq; redderentur illorũ Arbores Conſtantinus Cæſar hoc pacto procedebat, videlicet vt truncus Arboris ad terram perforaretur cuneuſquè querneus, vel fageus foramini immitteretur; Et ad præſeruationem ab ipſa verminatione tandem Pyrorum radices Plin. docebat felle bubulo illiniri, & Pharmaceuticum videbatur proficuum proferre Inſtrumentum Geoponicis familiare, & expertum; Hunc morbum verminationis, cui non parum ſubijcitur Pyrus, ſi quis contorſionem diceret, & metaphoricum dolorem exiſtimaret in errore minimè verſaretur, quia effectus ille diſtorſionis in Arboreis truncis verminoſis apparet, qui in parturientibus mulieribus obſeruatur, dũ membra omnia præ dolore contorquentur ad, excluſionem fœtus, quam totis viribus moliri debẽt patientes; Sed memorabiles circa Pyra ſucceſſus recenſeantur. G

Id. Caton. 131. Conſtant. l. 10. c. 23 Pallad. in Iulio. Ruell. l. 1. de nat. ſtir. c. 114. Theophr. l. 4. H p. c. 16. Nonius.

HISTORICA.

L. 2. de Rep. lib. 3. & 10 De vita trã quil. lib. 1. epiſt. 5. Lege 3. tit. 52. de prof. & med. Inſtit. tit. 2. de iure nat. g. &c. ſed ius. Virgil. Æn. lib. 3. L. 16. c. 26. Theop. l. 2. H. pl. c. 4. & l. 3. c. 10. & l. 2. c. 20.

Poetarum lectionem, quæ plurimum affert oblectamenti, neceſſariam in Republica, vt illius cuſtodes animo vegetiores fiant ad labores regiminis perferendos Plato edixit, quià obſcœnos tantum à Republica alienos voluit, vtpotè noxios, cuius cauſam cenſuit Seneca non aliam afferri poſſe, quam quià vniuerſæ vitæ rectè formandæ rationem optimi tantum Poetæ monſtrant; vndè ij accipiendi ſunt, vel tanquam Hiſtorici, vel tanquam Ethici iucundiſſimi, ſuauiſſimi; neq; de pudicis & ſapientibus Poetis intellexiſſe credendus eſt Imperator in lib. 10. Codicis, dum Poetas ipſos priuilegijs priuatos pronunciauit: *Poeta nulla immunitatis prarogatiua iuuantur*, nã in Inſtitutionibus ſe declarauerat egregios tantum, & ſublimes in vnaquaq; natione verorum Poetarum nomine dignos eſſe; magnam propterea fatebimur inter veram Poeſim, atq; Hiſtoriam veriſſimam cadere affinitatem, cum nonniſi veris à Poetis Hiſtoricarum erudi- H
tionum prodeant monumenta. Laertem Vlyſſis Patrem Hortorum culturâ maximè delectatum fuiſſe, eumq; ſingula Pyrorum genera eidem Vlyſſi haud perperam indicaſſe Hiſtorica veritate mediante, atq; Poetica, teſtatus eſt Homerus; tantam non fuiſſet Vlyſſes idem fortaſſis aſſecutus prudentiam, atq; fortitudinem ni primam Arborum diſciplinam, & Philoſophiam à Patre apprehendiſſet; vndè Vlyſſis ab Hoſte tantam formidante Virtutem Patria eadem Terra diris addicta fuit.

Et terram altricem ſaui execramur Vlyſſis.

PyrusArbor, quæ montoſa libenter ſubit ex Plinio, & ex Theophraſto feruidas, nimis deſpicit Regiones, vti eſt Ægyptus, neq; omnibus in locis æquè benè retecari ſe permittit ad fructificationem, vt de Pyro Phocide Chij referunt, quæ diminuta melior euadebat; nam hæc Arborum æquè dureſcit vbiq; atque ſpinas omnibus quidem locis, ſecundum

tradita

Digitized by Google

A tradita ab Auctoribus geoponicæ diſciplinæ plantari poteſt, & præſertim à Lonicero, ſed tamen Patrias aliquas à ſe peculiariter adamatas habet, vbi feliciſſimè nõ ſolum creſcat, ſed habitantibus omnia quodammodò fieri, velutì Arboreus quidam Proteus, atq; Vertumnus, deſiderat, vt apud Tirynthios ex Æliano intelligimus, & circà Boſphorum Cimmerium in Panticapeo Vrbe vbi omnium laudatiſſimæ iſtæ fuere ſemper Arbores mirè creſcentes, atq; multipliciter fructificantes. Apud Calabros quoq; antiquitus æſtimabantur non parum Pyra vbi Hortorum ſtudioſiſſimi, & fructicolæ illi conuiuis ſuis, & hoſpitibus nõ vno præparatos modo, diuerſarumq; ſpecierum pro varijs guſtus blandimentis fructus apponebant, & ſi qui ſuperfuiſſent menſis illis volebant hoſpites eoſdem, & conuiuas onerari, quibus ſi recuſaſſent munera, ſuccenſebant, fructuſque deſpectos porcis, recuſantium ad ignominiam, obijciebant; vndè Horatius huiuſmodi morem clariſſimè ſcriptum reliquit. *Lib. 3.* *Plin. l. 16. c. 32.*

Non quo more pyris veſci Calaber iubet Hoſpes, *Li. 1. Epiſt. ad Mæcen.*
Tu me feciſti locupletem, veſcere ſodes.
Iam ſatis eſt; at tu quantum vis tolle benigne:
B *Non inuiſa feres pueris munuſcula paruis.*
Tam teneor dono, quàm ſi dimittar onuſtus.

Humanos fructus Ferinos facere nil aliud eſt quàm humanitatem inhumanè ferire; clariſſimè quidem demonſtrat pyri ſymbolicam Humanitatẽ Hiſtoricus quidam euentus relatus à clariſſimo, & doctiſſimo Scaligero; is teſtatur in Vaſconia Pyrum ſe vidiſſe, quod Humanam tam adamuſſim referebat faciem, & caput, vt pro capite verè humano in Pyrum mutato fuerit à Paſtoribus ad loci illius Regulum allatum; Pyrum in ſumma belluinum non eſſe fructum ſatis apertè declarat aſtuta Vulpes, quæ Pyrum renuit, nec illud admittit inter cibaria, non quia non edere poſſit fructus, ſed quia carnes auidiſsimè auet. *In exercit.* *Horat. l. 2. Sermonum.*

Aſtuta ingenuum Vulpes imitata Leonem.

Hæcque magna difficultas comeſtionis Pyri in ipſa vulpe abijt in Prouerbium Poetico inſignitum Plauti modulo. *In Muſtellaria.*

Tam facile vinces, quam Pyrum vulpes comeſt.

C Cum autem ad Hiſtoriam non minus quàm ad cibariam pertineat rem formicarum prælium relatum à Pio ſecundo Pontifice Maximo, quod ob poſſeſsionem aridæ Pyri paſtus cauſa in Agro Bononienſi admirabiliter ſucceſſit ad continuationem hiſtoricæ narrationis Pyrorum, Vſus earundem fructuum in cibis rationabiliter venit exarandus. *De Europa cap. 53.*

VSVS IN CIBIS.

ADeò gratificari ſtomacho iam experimur Pyra meliora ſapido, ſuaueolenti, ſolidiuſculoq; ſucco, quem præbent, ſiticuloſis præcipuè, atque famelicis, vt à voluptate uunquam diſſociata videantur, iuxta Silij deſcriptionem *Lib. 5. belli pun.*

Altera Achęmenium ſpirabat vertice odorem
Ambroſias diffuſa comas, & veſte refulgens,
Oſtrum qua fuluo tyrium ſuffuderat auro.

D Pyra condimentorum capacia quamplurium, quibus plurimos nobiliſſimos quoq; fructus ſuperat, arctam cum ventriculo relationem conſeruant; ex eruditiſſimi Germani ſententia, ſic canentis *T. Harchius*

Sed ratione tibi vis eſt noſcenda Pyrorum,
Quæ pomis ſtomacho ſunt magis apta tuo.

Eadem Pyra ſecundum Galeni ſententiam quintuplici prędita ſapore noſcuntur, alia enim ſunt auſtera tantum, vel acerba; alia acida; alia dulcia, alia mixta, & compoſita; alia tandem aquea, & inſipida. Balthaſſar Piſanellus med. Bonon. haud inglorius de re cibaria tractans, Pyra docet eſſe frigida in primo, & ſicca in ſecundo gradu, & quæ dulciora ſunt, temperatiore quoque temperamento fruuntur, habentquè ſemper vt ſtomacho benignè conferant, illius appetentiam excitando, excrementa deorſum propulſando, & præcipuè cocta cum ſaccharo, quibus vinum ſuperbibatur; ſylueſtria è cno- *Lib. 2. de Alim. facult.* *De nat. cib.*

Pag. 347. è contrà Pyra fugienda ſunt tanquam incicurabili ſapore, auſteritate ſemper nocua, & E
& 281. præſertim ieiuno ventriculo, vndè illud Caſtoris Durantis monitum; *ſi ieiunus edat*
Ælian l. 3. *pyra lædunt*, nam recrudeſcere faciunt omnem in corpore chymum, cui occurrunt, &
Alex. ab Al. in quem agant; longiſſimaq; aſſuefactione vix tolerabilia credi poſſunt, quamuis Ar-
D. G. lib. 3. gæi, atque Tirynthij ijs ſolis victitaſſe perhibeantur, quià Venerem, & genituram valde
cap. 11. debilitant; qua ratione ductus Palladius liquamen de Pyris Caſtimoniale compoſuit,
Lib. 3. in quod fit maturiſſimis pyris cum ſale calcatis integris, quorum carnibus reſolutis, &
Febr. t. 24. conditis intra vaſa fictilia illa poſt tres menſes ſuſpenſa iucundi ſaporis, & albidi colo-
Porta mag. ris ſubſtantiam fundunt. Illa tamen Pyra vndequaque probanda videntur in cibis, quæ
na. l. 4. c. 10 Sapa ipſa condit, & præcipuè Tarentina, Muſtea, & Cucurbitina, ſecundùm Catonem,
atque Antiana, & Semenzina Varronis, quià Pyrorum hoc modò delentur veſtigia
quæcunque difficultatis, concoctionis, diſtributioniſquè alimentariæ, quem blandum,
& benignum effectum præſtat quoque vinum dulce in quo pyra coquantur, cuius nos
certiores fecit Palladius. Edulium fortè melius, atque ſuauius, non pro bellarijs ſecun-
dæ, ſed pro gratiſſimo intinctu ciborum omnium primæ menſæ, ex pyris præcipuè
ſementinis depilatis, & exenteratis, & vſque ad illarum diſſolutionem decoctis in ſapa F
Columella nos Bononienſes paramus, quod Saporem, quaſi Sapyreum dicimus. Ex ijſdem pyris
l. 12. c. 14. ſiccis ruſticum fit opſonium hoc pacto, ſecundum Columellam, accipiuntur in æſtate
media dulciſſima Pyra, & in duas, vel tres partes arundine, vel oſſeo cultello (nam
ferrum oportet vitare, vtpote relinquere valens ſtipticitatem aliquam attactu median-
te) diuiſa ad ſolem ponuntur, donec areſcant, nullo negotio ſeruanda, quæ pro pul-
mentario cedunt, eaquè apud nos Bononienſes *Caponum* nomine indigitantur, ex eo
forſan quià facillimè capiuntur in cibis, vel manibus præhenduntur, vel quià poſſint
capere omnem artificioſiorem etiam condituram. Pyra tandem nobis ſuppeditare
poſſunt vinum, & acetum, ne quid illis deſit ad integram nutribilitatem, extracta ſe-
Pallad. in cundum Artem à Palladio edoctam, ſic enim inſit ille *Vinum de Pyris fit, ſi contuſa, &*
Febr. hoc eſt *ſacco rariſſimo condita ponderibus comprimantur, aut prælo; hyeme durat, ſed prima*
in l. 3. de re *aceſcit æſtate. Acetum ſic fit de Pyris, pyra ſylueſtria, vel aſperi generis matura in cumulo*
ruſt. tit. 24. *reſeruantur per triduum, deindè mittuntur in vaſculo, cui fontana, aut pluuialis aqua*
miſcetur, & opertum vas per 30. dies relinquitur, & ſubinde quantum ſublatum fuerit G
aceti ad vſum, tantum redditur aqua ad præparationem. Nouiſſe tamen velim Pyro-
rum comeſtores parcè illis eſſe veſcendum, & dulcibus tantum, coctiſquè, atque me-
diocribus in duritie, & ſoliditate ſubſtantiæ, qualia ſunt ſecundum celſum Cruſtumi-
na, vel Meuiana, & Tarentina, & Signina, quæ facile ſolubilia ſunt

VIRES IN MEDICINA.

Pyrorum ope magna effici poſſe in Medicina neminem latere poſſe arbitrarer, qui
Franc. Mar. vnam tantùm illorum virtutem alexipharmacam noſſet; fructu namq; & folijs, &
Grapal. de ligno, præſertim radicum, vis ineſt mira, qua hæc fungis, & boletis incocta vi-
parti. adiũ. rorem omnem ab ijſdem adimunt, illoſq; ſecuros reddunt. Et qui Bupreſtim hauſerint,
L. 3. ff. ad pyro comeſto cuiuſcunque generis, conualeſcere poſſunt, & à veneno, à quo tantope-
leg. Cornel. re abhorrent Leges liberari; Pyrorum exiccans qualitas prima vnà cum moderata fri-
de ſic. & ve- giditate in ſubſtantia, quæ ſecundas propter qualitates alexiteria eſt, vulnerarios de- H
nef. clarat eoſdem fructus, ex obſeruatione quoque Galenica; eorundem præterea non ſim-
Ruell. l. 1. plex naturalitas facit, vt ex illis Fotio duritias molliat, Cataplaſma diſcutiat, Dilutum
de nat ſtirp fluxiones ſiſtat; Pyri folia, & rami adſtringunt; Ligni cinis, qui contra fungorum ſtran-
c. 115. gulationes validiſſimus eſt calorē in ſe retinet. Semen fructuum, quià cum melle tri-
Platina l. 2. tum, ac ieiunis traditum dolorem iecoris ſubmouet, temperatiſſimum eſt anodynum;
de Hon. vo- Tota tamē Arbor in vniuerſum ſtipticam cōſeruat naturam, vt ex doctrina Dioſcoridis
lupt. & val. habemus, & quidquid ex ipſa medicè cōponitur illud adſtringentē poſſidet facultatē, ita
Ex Albert. vt illius ſola radix à muliere pregnante delata abortus prohibeat, immò, vt aliqui vo-
Conſt. l. 6. c. lunt, in lecto parturientis abſcondita, partum remoratur. Ideòq; Vinum ex Pyris me-
17. & l. 7. c. dicatum, ex illiſq; in ſpecie, quæ Apia dicuntur, *Apites* dictum, ſecundum tradita à Con-
8. ſtantino Cæſare, aluum adſtringit leniter, & quo plus diſtabit ab acerbo, atque auſtero

eò

A eo minus ſemper adſtringet, verum ſub maiore quoq; dulcedine conſtrictionem aliqualem congenitam habebit; fructuum quinimmò maturiorum, imo & dulciorum Liquamentum caſtimoniale dici promeretur contrà venerem haud ingratè efficax; & quod omnium pyrorum acerbiſſimum eſt, nimirum ſylueſtre, ijs eſt præditum folijs, quæ in acetum coniecta ipſum acerbiſſimum reddunt; non temerè tamen vſurpandum propter colicæ paſſionis inductionem cuilibet ſcire intereſt. De qua re Georgius Pictorius ſic ſcribebat. *Ruell. l. 1. cap. 114. Conſtant. Lib. 8. c. 35. In Pantopolio.*

Et vacuum ventum aſtringunt modò pyra, repletum
Soluunt, Iliacam ſed peperiſſe valent.

Adſunt quædam alia in pyris pro medicina, quæ valde digna notatu eſſe exiſtimamus, vt grana in illis exiſtentia, quæ habent à natura, propter ingenitam, & occultam quandam, vim pneumonica eſſe, & vitijs pulmonis mederi, quod viſcus à tabe, & fraciditate præſeruant; renibus tamen non ita ſunt amica, nec illis exhibenda vnquam erunt, qui lithiaſi ſint obnoxij; Illa quoque proprietas Pyri ſylueſtris ſubſidendi, & fundum vaſis petendi in muſto, cui aqua fuerit admiſta, analogiam quandam cum Pomo vuæ, &
B Vino videtur habere; At vires adhuc inexploratæ ad nobilia vocant experimenta, necnon artificioſas expectant exercitationes. *Symphor. Hort. l. 23. c. 17.*

VSVS VARII.

PYrus, & maximè ſylueſtris, hoc eſt Pyraſter lignum dat ad plura vtiliſſimum, vtpotè duriſſimum, æqualiterque læuigabile, vndè ad inſtrumenta œconomica, ciuiliſque vitæ leniter traducendæ fabrefacienda facit; ex illo Diſci, Tabellæq; luſoriæ non ſolum fiunt, ſed Sutoriæ quoque, quæ ferrum non retundentes, ſed potius acuentes ipſæ minimè ſcinduntur; Pyro non modicum debent Aldrouandi Opera Omnia innumeris rerum naturalium figuris æternitati conſecrata, nam ligno Pyri ſylueſtris exciſa ſunt, & impreſſa papyro quæque in illis delineata repræſentantur. Nul- *Ruell. lib. 1. de nat. ſt. c. 115.*
C lum eſt Lignum quod Abacarijs melius inſeruire poſſit pro ligni pretioſiſſimi Ebeni ſubſtituto, quam lignnm Pyraſtri, quod colorem atratum, atque læuigationem admittens, & retinens inſigniter Indorum lignis nobilitatem ſuffurari perbellè videtur; Ex hoc Ligno Coronamenta plana, ſeù Coronices Dolari, ſeù Scalptili Artificio egregiè cõponi poſſunt; ex eodem tornantur affabrè Columnæ in Architectonicis Muſæolis Dædaleo Arculariorum opificum magiſterio concinnatæ; Lignoſam ſuam habet carnem hæc Arbor homogeneam, quæ venas, & neruos ſibi adeò identificatos gerit, vt illis carere omninò videatur, æquè fortis vbique viuaci colore prædita, & ſubrubro, vulneriſque patiens, cuius eſt immemor, vt nuſquam appareat. Subtiliſſimæ namquè rimæ, ſtriæquè à cultro ſcalpente inductæ, & effectæ non intercinduntur, hebetanturuè de facili, dum fortiter comprimuntur, aſperiuſuè tractantur: in his Myſtica, & Moralia non obſcurè vt legantur Rubrica ſequens admonebit.

D

MYSTICA, MORALIA.

PYramidem aptius, quàm alias figuras Pyrum repræſentare, ſi oculis credendum, non eſt quod ambigatur. Quam effigiem cum exprimant flammæ, quæ in ima ſui parte latiores, in acuminatum poſteà deſinunt faſtigium, hinc factum fuit, vt Pyrum à Pyr, quod tum Græcè, tum (vt aiunt) primæua lingua ignem deſignabat, denominaretur. Illud itaque Pyramidis nomine in præſentiarum, tametſi figuratè, appellare non erit abs re. Quicquid arcanæ proptereà, moraliſque cognitionis circa propoſitum ſubiectum in votis eſt exponendum, allegoricæ huic Pyramidi pro voto appendere licebit. Vtiliſſimum quidem, nam per iſtius nouæ Pyramidis Baſim rerum humanarum deiectionem, & obſcuritatem intelligere poſſumus, vt & ſur-

Digitized by Google

ſum ad illius cacumen, quod eſt acutum ſcandendo, inſtruamur, quod per mentis acu- E
Cartar. fol. men ad Diuinarum rerum cognitionem deuenire debemus, & vt exinde vera vitæ fe-
164. licitas deſignetur; nam clariſſimè patet non omnem vitam eſſe felicem, ſed illam tan-
tummodò, quàm à multis huius Mundi negotijs ſe paulatim ad vnum colligentem,
atque ad Deum, tanquam ad Apicem ſummum ſuas quaſcunq; dirigentem actiones,
Morum Probitas inculpata fatetur, non ſecus ac in Pyro ab ima parte diffuſa ad ſupe-
Gorop. Hie- riorem acuminatam deuenitur, & vt in Pyramidali numero, qui Pyrum ſignificare,
rogl. lib. 7. propter figuram non malè poteſt, à multis tenditur ad vnitatem, in ipſaque Pyramidis
fol. 100. figura latitudo in vnum apicem terminatur. Sed ecce quod quantò Pyramidalem
ignis effigiem referunt Pyra, & ipſa Pyramidata, tanto ab illius leuitate, ſua diſcre-
pant ponderoſitate. Pari quoque pacto natura nos arguit obijciendo, quod quantò
Gen. cap. 1. ſimiles ſumus Deo, cum illius imagines vocemur *Fecit hominem ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam*, tantò ab illo diſſentimus operibus; nam nedum maximum amo-
rem, quo nos ille proſequitur, amore mutuo non rependimus, ſed quod deplorabi-
lius eſt, nimia terreſtrium appetentia, quæ nos in tartara præcipitat illum ingratiſſi-
mi, vt plurimum lædimus, illum mortalibus irritamus peccatis longè ponderoſiori- F
bus omnibus ponderibus, cùm Beata Cœlorum conuexitas non poſſit vnum, quam-
uis de minimis ſuſtinere peccatum. *Nihil coinquinatum intrabit in regnum cælorum.*
Aſt in tanta noſtra calamitate nos non omnimodè infelices, ſi tam grauem peccati pon-
deroſitatem ab illa oppreſſi perpenderemus! alicuius enim in nobis non improbi effe-
ctus, per accidens ſaltem origo fieret, vt euenit in Pyris, in quibus poſt cibum eſitatis
oneroſa qualitas quicquid in ventriculo reperit comprimendo, quammaximè proficua
ſit ad integram decoctionem promouendam. Sed heù nimis infauſtè in nobis illud in
dies verificatur, quod malum ſemper malum, & minus malum eſt malum pati, quam
D. Aug. in malum facere. Siquidem ſiquis inter Homines malus eſt, alios inficit, & malitia vnius
Enchir. ſemper ſuum ſeruans venenum, animabus aliorum hoſtiliter aduerſatur. Et ſi ab Iſi-
Chryſ. ſup. doro fuit obſeruatum, teſte Berchorio, paucas ex tenertimis hiſcè Pyramidibus plus
Io. hom. 40. ponderis in ſe habere, quam multa Poma, in humano quoque genere quotidiano pari-
Id. ſup. epiſ. ter experimento patet, quod acrior eſt in nocendo malignitas, quam in iuuando bene-
ad Philip. ficentia; plus aggrauant Rempublicam mali, quam adiuuent boni, & plerumquè plus G
ſerm. 15. valet malorum improbitas, quam bonorum fauor, eòque grauior eſt alijs improbus ho-
Berchor. re- mo, vt damnoſa grauitate, ſolidiſſimis alioquin corporibus non cedat, quandoquidem
duct. moral. *Arenam, & ſalem, & maſſam ferri facilius eſt ferre, quam hominem imprudentem, &*
l. 12. c. 120. *fatuum, & impium.* Hoc autem accidentale iuuamen, quod ab abſumptorum Pyro-
Plutarc. de rum grauitate percipitur, in mentem reuocat methodum illam, qua reprobi cæteris ho-
amic. & a- minibus graues fiunt ipſos permultis opprimentes vexationibus; vnde notum fit, quod
dul. dum per illos iſti exercentur, Iuſtorum virtus inter aduerſitates nitidior efficitur, nam
Eraſm. in ideo Deus potentiores eſſe iniuſtos permiſit vt operari malum poſſent, & vt virtus
epiſt. eſſet pretioſa, quod rara eſt, & malis etiam ad laudem bonorum Deus vtitur. Quid
Eccl. c. 22. autem plura requirimus ad comprobandam hanc veritatem? ſcire ſufficiat quod *dili-*
Lact. de Ira *gentibus Deum omnia cooperantur in bonum.* Frigida item, & ſicca comeſtibilis hæc
Dei. Pyramis perhibetur, vnde è conuerſo qualitatibus illius ad homines per applicationem
D. Aug. de translatis pateat malos vbiquè malos, & ob amiſſam Charitatem in proximum adiu-
grat. & lib. uandum frigidos, atque ob repulſam Pietatem ſiccis eſſe præcordijs, nihil perpendentes
arb. quod non alia de cauſa ipſi abundant, niſi vt Pauperibus ſubueniant, quibus indigenti- H
D. Paul. ad bus non ſuccurrere idem eſt ac eos perſequi, quod eſt impijſſimum, quippe quia *Pau-*
Rom. 8. *perem, & mendicum perſequi ſola ſæuitia eſt, & crudelitas: cuius nec honor quæritur,*
D. Aug. cō- *nec abundantia facultatis ambitur.* Malas hucuſquè ſymbolicarum iſtarum Pyrami-
tra Donat. 2 dum paſſiones, & actiuitates myſticè expoſuimus, reliquum eſt vt eodem ſenſu palino-
Baſil. hom. diam recinentes, agamus quoq; de proficuis earundem viribus, quandoquidem hi fru-
5. ctus ob ſaporem dulcem, quo in ſuo ſtatu perfectiori præditi ſunt, dum & guſtantibus
Caſſiod. ſup. gratiſſimi fiunt, & ventrem laxant, ſpei dulcedinem, & ſpiritualis conſolationis effectus
Pſal. ſuauiſſimos, tanquam ſacra nota deſignare nouerunt, eo maximè cum ex illis ſoluantur
nexus conſcientiæ, quæ ſic expurgata Deum propitiatorem accerſat, *qui conſolatur*
S. Paul. 2. *nos in omni tribulatione noſtra*, vt ex Gentium Doctore Paulo. Hi fœtus Arbo-
Cor. 1. rei, ſi iterum accipiantur, vt Pyramides quidem, ſed paruulæ, tenerrimæquè
cla-

Digitized by Google

A clarè denotabunt Opera Miſericordiæ, quæ cum diuini Timoris verè ſancti, vaſtiſſimæquè, & altiſſimæ ſpei fundamenta concedentis ſint pignora, tenerrimum quoque ſibi conciliant apud omnes amorem, magnum præterea, atque honorabilem hominem illa ſæpè replicantem efficientia; Adijciatur quod & Animam eiuſmodi hominis ad nouiſſimorum conſiderationem impellendo, ſunt in cauſa, vt & peccatorum effugario, & pœnitentia, atque perſeuerantia procreentur. Quare Caſſianus Miſericordiæ laudes his verbis elegantiſſimè cōplectebatur. *Sola Miſericordia eſt, cui omnes Virtutes cedere honorabiliter non recuſant.* Vt malas vlterius, atque facilius exuant, ſi quas habent qualitates, & vtiliſſima ſint, requirunt Pyra, vt vel dum comeduntur, vel immediatè poſt, vinum bibatur, iuxtà prouerbium illud. *Caſſian ſup. Pſal. 14.* *Caſſian. in Epiſt.*

Fert Pyra noſtra Pyrus, ſine vino ſunt Pyra virus.

Quo nos docere videntur vtiliſſimum eſſe cum mundanis calamitatibus, nè erga animam lethales fiant, haurire vinum tam ſacræ Doctrinæ, quæ Bonis eſt Vbertas, quam næ Contemplationis, quæ ſuauis eſt Fidei Merces. Cognito igitur tam Glorioſo termino diſcere debemus vitam noſtram ignis figuræ conformandam eſſe, ſi ad felicitatis B finem, qui ſurſum eſt, pertingere velimus. Accuratam Morum culturam maximi ſemper fuiſſe momenti, & propterea nunquam eſſe omittendam nos manifeſtiſſimè docet in Pyraſtrum inſita Pyrus, quæ optimos ferre fructus didicit egregiè, oſtenditquè naturam etiam obſtinatiorem euinci poſſe, ſuperiore mediante validiſſimæ, liberèquè potentis voluntatis imperio; reluctentur quantumlibet ſenſus ipſi, qui ſemper ſeruilis conditionis ſunt, & appareant ſenſuales aliquæ primæ motiones, hoc inculpatè accidet, & abſque rectarum actionum præiudicio, cùm in merè naturalibus, neque mereantur homines, vel demereantur; adſit aliquis v.g. temperamenti prædominanter biliosi facillimè accenſibilis, & in excandeſcentias valdè pronus, ille, ſi Viris ſanctis adhæſerit, Chriſtiquè Paſſionem, & Crucem propriæ memoriæ ſolidiſſimè infixerit, cum ſancto ſanctus erit, & iure conſuetudinis, quæ ſecundum iuriſconſultum quoque eſt *Ius quoddam, moribus bonis inſtitutum* vtetur tutiſſimè, & fructuosè ſimul; *mitisq́ fiet, & humilis corde*. Vndè Beatitudinis quoque terrenæ particeps erit *Beati mites, quoniam ipſi poſſidebunt terram*, quam Oraculum illi promiſit Diuinum. Pyraſtrum intueare in Py- C rum, inſitionis ope, conuerſam, illa quidem in inferiori parte ſigna propriæ ſylueſtreitatis dabit, ſed in ſuperiori parte optimos edet fructus, & ſapidiſſimos. Idque peregregiè deſcriptum in epigrammate græco ſic inuenitur. *D. Aug. ſup. Pſalm. 20.* *Id. in Man. c. 13.* *Id. lib. 1. de Trinit.* *Gorop. fol. 101.* *Euripid. in Iphig. Auli(d).* *Antholog. Roſtoch. ca. 20. ep. 16.* *Pſal. 17.* *Pſal. 33.*

Incerti Auctoris Græci antiqui.

Οχνη, χειρὸς ἐμῆς γλυκερὸς πόνος: ἥν μὲν ἐφ' ὑγρῷ
Φλοιῷ φλοιὸν ἔδησα θέρει: πλόρθον δ' ἐπὶ δένδρῳ
Ριζώθη, δένδρου δὲ τομὴ, καὶ καρπὸν ἄμειψεν.
Νέρθε μὲν ἀχράς ἐστ' ἔστιν, ὕπερθε δ' ἄρ' εὔπνοος ὄγχνη,

Quod amica Laurentij Legati ſic inuertit muſa.

Laur. Leg. in Libello Epigr. e Gr. traduct.

Mi dulcis labor eſt Pyrus hæc; ego quippe tenello
Cortice conſeui, & ramus nouâ in Arbore iecit
Radices, Plantaq́ tulit bona ſectio fructûs,
Namq́ infrà ſilueſtris adhuc, Pyrus optima ſuprà eſt.

Idemquè confirmatur ab alio Epigrammate Callinij græci Poetæ peruetuſti elegantiſſimo. *In Anthol. Roſtoch. ca. 20. ep. 2.*

D

Η πάρος ἐν δρυμοῖσι νόθης ζείδωρος ὀπώρης
Αχράς, θηροβότου πρέμνον ἐρημοσύνης
Οθνείοις ὄζοισι μετέμφυτος, ἥμερα θάλλω
Οὐκ ἐμὸν ἡμετέροις κλωσὶ φέρουσα βάρος.
Πολλή σοι φυτοεργὲ πόνων χάρις: εἵνεκα σεῖο
Αχρὰς ἐν εὐκάρποις δένδρεσιν ἐγγράφομαι.

Quod ſic metricè ab eodem Legato inuerſum libenter afferimus

Laur. Leg. ibid.

Quæ prius in ſyluis ſpurios generando, Pyraſter,
Fructûs, deſerti futilis Arbor eram:
Floreo manſueſcens externis inſita ramis,
Non mea deque meâ pondera fronde fero.
Inſitor idcircò tibi debeo multa, Pyraſter
Inter laudatas connumerata Pyros.

Mm 2 adeo

Adeo vt concludi poſſit laudabiliſſimum illud Lyrici dictum E

Horat. l. 1. ep. 1.

Nemo adeò ferus eſt, vt non miteſcere poſſit,
Si modò cultura patientem accommodet aurem.

Sic & inſpecta huiuſce Rubricæ meta his Pyramidibus illam notabimus, indicantes in illo quoque legendo Beatæ Vitæ finem ob oculos verſari debere, vt ſatius has Pyramides,& vota illis appenſa in Immortalitatis Templo ſiſtamus;in quem finem eruditiones illæ, quæ impietatem de medio tollere poſſunt, cùm egregiè colliment ſequentem Prouerbijs de Pyro rectiſſimis Rubricam committemus: ſed ante omnia memores eſſe debemus vbique adeſſe pericula, quæ nos circumſtant, Phyſicomoraliter loquendo vt ex moraliſſimo Seneca habemus dicente: *Miraris apud te aliquando pericula acceſſiſſe, quæ circa te ſemper errauerunt.* Siquidem *Sors omnia verſat,* atque vt Silij quoque muſa confirmat *Per varios præceps caſus rota voluitur æui:*

De Tranquill. anim.
Virgi. egl. 9.
Sil. l. 6.

Adeo vt pro vitæ noſtræ recta ad vltimum ſcopum,& finium optimum gloriosæ adipiſcendæ immortalitatis directione nobis puriſſima ſemper ſeruanda conſcientia eſt; caſus Druſi Pompei,qui cùm iactum in ſublime pyrum ore excepiſſet, idquè altè in guttur deſcendiſſet, reſpiratione præcluſa, ſuffocatus interijt, nos efficaciſſimè monet, vt F vbique, & ſemper morituri viuamus; En Druſi caſum mirè id exprimentem melico Baptiſtæ carmine decantatum.

Ioſeph. Bapt. centur. 1. epig. 56.

Sæpè Pyrum dextrâ iaculatur in aera Druſus,
Cùm puer innocuos vult agitare iocos.
At cadit hoc celeri tandem per guttura lapſu,
Fataque vitalem præripuere viam.
Sic puer ipſe perit vita ſpiramine eluſo,
Et Pyra lethali dant alimenta Pyra.

Sic & Antiphanes Demophanis F. Comicus obijt in Chio. annos natus LXXIV. caſu Pyri ictus, vt refert Suidas. Hinc Prouerbia veritatem omnem probabunt.

PROVERBIA.

PRoba Verba, immò probatiſſima Veta ſi vnquam fuêre Prouerbia hîc aderunt, G impietatem duntaxat ferientia. *Pro Pyris Furfur non accipiemus*, & vt Italico Prouerbio commutationem aliquam rerum quarumcunque valdè inæqualem innuente profertur, *non barrattaremo le Pere in Semola.* Si contra impios ſæuiendo, ſæpè, ac ſæpius eos in ſcopum noſtrorum ſermonum conſtituamus. Si contra illos omnes Leges clamant, omnis quoque Doctrina, quam Leges omnes amplectuntur, illis parcere non debet. Res ipſa ex ſui natura id expoſcit; Quid enim aliud eſt Prouerbium,niſi commune omnium verbum? niſi vulgi concordis Sententia? Et quid magis ſentiunt Vniuerſitates, quàm impios inſequendos, opprimendos? Quoniam verò impiorum duo ſunt genera, alterum includens eos, qui nocent innocentibus, alterum illos, qui nocentibus parcunt, inculcandi prius ſunt primi, quorum maior eſt numetus. VRSVM quidem tradunt prouerbialiter loquentes nonnulli SEMPER PYRA SOMNIARE; & hoc colligentes ex illo carmine

D. Io. Chryſoſt. & Lactāt. de Ira Dei.
Monoſ. l. 7. num. 72.

Semper auarus auet; ſemper Pyra ſomniat Vrſus.

Innuere intendunt,quòd ſicut Vrſus,qui fructibus maximè delectatur in cibo,quem- H admodum expoſuit eruditus quidam de iſtis animalibus appoſitè canendo.

Bargaeus li. 3. Cyneg.

Pomaquè decutiunt ſummis pendentia ramis.

Semper auet huiuſmodi fructuum capturam,crediturquè poſſe tam vigilans,quàm dormiens ſenſibilem hanc ſpeciem in ſenſib us retinere, ſic homo quæcunque ſibi grata ſunt, per ſomnum videt, quandoquidem ea in ſomnis occurrunt, ex Ariſtotelis mente, quæ ſummopere deſiderantur: ſed huiuſce cenſus homines, feris ipſis deteſtabiliores, nedum vt Vrſus Pyra, crimina omnia ſibi placentia ſomniant; verùm malè cogitatis, & peius deſideratis acquieſcentes, illa, quod eſt deterius, opere com plent, & ſic perſeuerantes in ſua ſibi complacent impietate, peccatis hoc pacto peccata ſuperimponentes. Vndè naſcitur quòd tam proni ſunt in delicta, vt otiari credant quoties vel tantiſper ab illis abſtinent, & tanquam CALABRI HOSPITIS XENIA æſtimantes;

D. Hier. 1. ſup. Amos.

ſicut

ſicut enim apud Calabros mos inoleuerat, vt quando quis comi hoſpitio acciperetur, ille Pyris, quorum maximus eſt in illa regione prouentus, tanquam communibus apophoretis donaretur, adeò vt hoc in prouerbium tranſiret; ſic & homines iſtiuſmodi alios lædere, & ſemper iniquè agere, tanquam commune aliquod, ideoquè decens apud ſeipſos æſtimare videntur, dum nullo nec ad Deum, nec ad Proximum habito reſpectu, quæcunque aggredi facinora non dubitant. Miſeri! qui etſi magno ſint in numero, aut neſciunt, aut ſcire non curant, quod peccantium multitudo, criminis non facit impunitatem. Sed pluſquam miſeri, dementes! nam cùm certè ſciant ſuis criminibus neceſſariò deberi pœnam, non præmium, non tamen ab illis deſiſtunt, ac ſi plus tormenta diligerent, quæ culpam conſequuntur, quàm gaudia, quæ pœnitentia gignit; hoc autem nihil mirum, cùm omne peccatum ex ſtultitia ortum habeat, & illius proprium ſit impudentiores reddere peccantes. Non ſemper tamen hi rident; dum enim ſic peccãdo Dei ſimilitudinem perdunt, coguntur quoque, vt bruta, infeliciſſimos tranſigere dies. Peccati natura grauiſſimum pondus eſt, & plumbi talentum. Tanto igitur oppreſſi pondere, iumentis ipſis viliores efficiuntur. PYRA QVOQVE VVLPES

Al. ab Al. D. G. lib. 3. c. 10.

D. Amb. de Virg. lapſ.

D. Greg. 16. mor.

D. Io. Chryſoſt. ſup. Io. cap. 6. hom. 41.

B COMEDIT. Illa enim, etſi animal ſit ex ſui natura ſagaciſſimum, raptu viuens, carnibuſquè ordinariè veſcens, fame tamen vehementi compulſa in defectu carnium pyrum eſitat, ſed admodum difficulter. Vndè natum huiuſmodi prouerbium, teſte Plauto, dum ait.

Id. ſup. Act. Apoſt. c. 4. hom. 10.

D. Greg. 19. moral.

Tam facile vincens, quàm Pyrum vulpes comeſt.

Peſſimi pariter huiuſcè generis homines, vulpium in Orthodoxa Eccleſia nomine non indigni, dum illam malis operibus deuaſtant, adeo vt dicatur in ſacris: *Capite nobis vulpes paruulas, quæ demoliuntur vineas: nam vinea noſtra floruit*, in profundum miſeriarum collabentes, tametſi perinum, perinde ac vulpes pyrum comeſt, ea ſubire coguntur à quibus ſummoperè abhorrent. Qui verò nequiſſimi ſiunt, nocentibus parcendo, ij ſunt Iudices iniqui. Pauciores quidem numero, ſed grauius peccantes, quippè qui Iuſtitiam negligentes, qua tantum Reſpublica ſuſtinetur, Iniuſtitiam decernunt, qua Reſpublica ipſa maiorem inimicum non habet.

D. Io. Chryſoſt. de Iacob, & Eſau ſerm.

Id. ſup. Math. 1 hom. 1

Polyd. Virg. Adag. 165.

Plaut. in Moſtel.

Omne animi vitium tantò conſpectius in ſe

C *Crimen habet, quantò maior, qui peccat, habetur,*

Cant. 2.

Illos itaquè dum & amor, & odium, & proprium commodum adeò rationis expertes reddunt, vt neſciant veritatis ſplendorem dignoſcere, dicendum eſt inter impios impijſſimos eſſe. Rationis inquam expertes ita redduntur, vt contemplando Iuſtitiam ab illis tam improbè adminiſtratam dici veriſſimè poſſit *Margaritas ante porcos proiectas*; aut vt communi circumferunt Itali paroemia LE PERE COTTE SONO CADVTE IN BOCCA A' PORCI, ſiue vt melius fortaſſis dicerem.

D. Aug. lib. 2. de Ciuit. Dei c. 21.

Iuuen. ſat. 8

Ariſt. Rhet. 1.

In patulum cecidere ſuum Pyra cocta palatum.

Sic enim ſignificamus magnum bonum homini valde indigno contigiſſe. Dum enim vt plurimum muneribus corrumpuntur, aut nolunt, aut nequeunt iuſtas proferre ſententias, æquè ac ſi ACHRADAS COMEDENDO conſonantiam vocis ad æqua decernenda perdidiſſent. Quod dictum aliqui in prouerbio traxerunt ex facto Thraſybuli Athenienſis, qui infamium iſtiuſmodi Iudicum, niſi typus adæquatus, Reipublicæ tamen, & Patriæ ſuæ proditor effectus (vt dicemus) exemplar aliquod eſſe poterat. Hic circà Olympiadem V.C. annumquè antè Chriſtum natum CCCIIIC. eum deberet La-

Monoſ. l. 6. num. 33.

D cedæmonijs Legatis in Senatu contradicere, obſtructumquè ſibi muneribus os perſentiret, hoc ſcommate ſe liberauit à reſponſionis præſtandæ munere, dicendo quod *Achrades comediſſet*, ideſt Pyra acerba, quæ vocem nimis raucam, & obſtrictas fauces reddunt, & fuit idem, ac ſi dixiſſet *Argentanginam patior*. Quarè prudentiſſimè indicaſſe cenſendus eſt Cambyſes Rex Perſicus, quando peroptimè cognoſcens maxima damna, quæ in Rempublicam huiuſmodi Iudices malè iudicando moliuntur, Siſamenem Iudicem, eo quod pecunia corruptus iniuſtè iudicaſſet, occidi mandauit, occiſoque corium detrahi, detractumq; in lora concidi, eoq; tribunal, in quo perperam iudicarat adoperiri, atque eius filium Otanem ibidem ſedere iuſſit, vt & ipſe periculo patris ab iniquo iudicio caueret. Curauit.n. vt qui alios malè iudicando perdiderat, & ipſe male perderetur moriendo; quod & alijs accidere ſolet, quandoquidē *malos malè perdit Dominus*: nam ſicuti quando PYRVM IAM MATVRVIT, illud propter grauitatem cadere oportet, vn-

Philipp. Beroal. in Cō. lib. 7. c. 9.

Columel. de re ruſt.

Herodot. ex Text. in officina pag. 603.

de etiam dicimus CAGGIONO COME PERE, Plautum imitantes, vbi dicit. E

Tam crebri ad terram decidebant, quam Pyra.

Plaut. in Rud.

Ita quilibet impius multis facinoribus patratis, pœnas tandem ſuorum peccatorum neceſſariò luere debet, illum nimis exceſſuum aggrauãte grauitate, & ideò cecinit Flaccus.

Angel. Monoſ. in lib. florũ Italica lingua. L.5.nu.80. & pag 237 & l.6.num. 172.

Horat. l.3. Od.2.

Rarò antecedentem ſceleſtum
Deſernis pede pæna claudo.

Solent enim huiuſmodi homines, vel facinoroſi ſint, vel Iuſtitiam adminiſtrando illam corruperint, identidem ſtulteſcere, neque vt anteà callidos in euitanda ſui captura ſe exibere. Nam ſe aliter res habere non poteſt, quandocunque verum ſit, quod *impiorum oculos culpa claudit, ſed pæna aperit.* Et hoc pacto in laqueos incidunt incorruptæ Iuſtitiæ, quæ retia non immeritò tendit iſtiuſmodi hominibus, & in illos operatur id, quod innuit aliud Italicum, immò Bononienſe Prouerbium plebi tantum accommodum dictu, ſcilicet FAR LA PERA, dum eos detegit, inſequitur, & eſt in cauſa, vt eiuſmodi pereant improbi viri; quod adagium fundatum eſt ſuper ſimplici homonymia, quaſi diceretur FA, CHE QVEGLI PERA. Et vtinam hoc omnibus improbis, dum adhuc viuunt eueniret, nam de illorum ſalute non omnimodè foret deſperandum! Quod F horribilius eſt, *in hoc mundo non omnia impiorum ſcelera punit Deus*, vt ipſi *maiorum malorum debitores, æternis damnati ſupplicijs, aduſquè nouiſſimum quadrantem perſoluant.* Et hæc ſufficiant, abiectioribus alijs omiſſis Adagijs, quæ Monoſinus recenſet, cum parum, vel nihil ad rem noſtram faciant.

D.Greg.15. mor.

In li. inſcr. Vocaboliſta Bol.

D.Greg.25. mor.

APOPHTHEGMATA.

D.Greg.12. mor. Monoſ. flor.

It. ling. l.6. nu.153. & lib.8. pag. 356.

Aelian. l.3.

ARguta, ſapidaq; Sententia, digna verè docto, & politico viro fuit illa cuiuſdam Athenienſis reſponſio cuidam extero, quo tempore Ariſtoteles iudicij timore Athenas deſeruit, interroganti, quænam eſſet Athenienſium Ciuitas? dum reſpondit: *pulcherrima; ſed in ipſa agreſtis Pyrus in Pyro conſeneſcebat, & Ficus in Ficu:* calumniatores intelligens. Nec minori polluit acumine Scomma illud paulò ſuperius allatum, quo Thraſybulus alter Athenienſis ſe ſubtraxit à munere reſpondendi Lacedæmonijs Legatis; dixit enim ſe *Achradas comediſſe*, & propterea vocem amiſiſſe. Sed G nemo Poetis melius reduces voces Pyri Arboris in Epithetorum decora prolatione aduocabit.

EPITHETA.

Plin. l. 16. in proœm.

LAtini Scriptores, & præcipuè Poetæ Pyri Arborem, & fructum varijs Epithetis decorarunt. Illam enim propter culturam, vel exercitam, vel remotam, *domeſticam*, vel *ſylueſtrem*, quaſi *vrbanam*, vel *ſyluis gaudentem* identidem appellarunt. Nobilioris autem generis Pyrum, quod *fructuoſa* maximè ſit, *pragnantis* dum vix flores depoſuit, *grauidaq;* cognominarunt Epitheto.

Nec quatiet GRAVIDAS lancea ſana Pyros.

Cuius fructus iam maturati molliſſimi ſunt, adeò vt de Pyro in Pinum inſerenda Theocritus latine conuerſus cecinerit. H

Eidyl. 1.

— Ferat hac Pyra MOLLIA Pinus.

Poſtremæ verò ſpeciei Arbores, quia licèt ſint ſylueſtri duriſsimo de genere, cicurari tamen ardentius expetunt, ideòque aptæ ſunt ad in ſe recipiendos Arboris aduentitiæ ramos, ad impoſterum mollius, atque felicius fructificandum, ea propter lepidum *Inſitiui* cognomentum promeritæ fuerunt ex Horatio.

In Exod.

Vt gaudet inſitiua decerpens Pyra.

Omnis autem Pyrus cum ſatius, & libentius in montibus proueniat, quàm in plano minimè iniuſtè ſolita eſt appellari *Montana*. Non ignobiliter quoque à patrijs, in quibus mirabiliter creuerunt, & fructificarunt Pyri, illarum fructus *Syrius*, atque *Signinus* appellitatus eſt, Virgilio canente.

Georg.2.

CRVSTVMIIS, STRIISQVE Pyris, GRAVIBVSQ; Volemis.

Et

A Et ex Iuuenale *SIGNINVM, STRIVMQuè Pyrum de corbibus ijſdem.* *Sat. 11.*
Ab Hadriano Cardinali in ſua venatione, quã Virgilio concinebat, ita pariter admodulante

Ad hæc CRVSTVMINIS Pyris abundant.

Et à Mantuano Baptiſta de ijs Pyris, quæ *Glaciola* vocari tradidimus, ſermonem habente, *Glacialia* nuncupata eo carmine.

Iam Pyra quæ dicunt GLACIALIA, carpere tempus.

Ad hæc ſi quamplurima ex Pyrorum generibus ſibi quiſquam Epitheta conficere vellet, hic ad ea quæ ſuperius ſcripſimus de iſtarum Arborum differentijs confugere poterit, vndè fortaſsè nec incontentus prorſus, nec inconſultus abibit; ſin autem figuram iſtius fructus contemplabimur, illa cùm è lato in acutum deſinat, erit in cauſa, vt non immeritò *Pyramidale*, ac *turbinatum* vocare poſſimus Pyrum. Prætereà non tantum *cultoris* Pyri fructum, cum in perfectiori ſuo ſtatu ſit, *maturum* dicere debemus; verùm & *optimum*. *optima nec deſunt Pyra* *Io. Franc.*
Egregius Poeta Camœnus canebat. Cæterùm Pyri quantumuis aſperæ, tar- *Camœn. in*
B dèq; germinantis fœtus comeſtibiles ſunt, quum & ij nihilominus matureſcere ſoleant *Dial. Buco-*
ferè cuncti, Rutilio Palladio auctore; *Lapidoſa* inſuper dicta eſt Pyrus, non tantū quod *licis.*
reſpectu vel ligni, vel malorum *Dura* valdè ſit, ſed etiam quia eiuſdem Plantæ quædam ſpecies inuenitur, cuius fructus in ventre circa ſemina videtur habere lapillos. Hoc autem non officit, quin & illi, & illius fructui, ſicut & cæteris Pyris non inconueniat *ſuperbi* epitheton, tum propter odorem fructuum moſchatum, ſaporeſq; perexcellentes plurimos, formæque figuras, & varietates, tum quòd lignum habent, quod ſuperbis inſeruit, nobilioribus, ſ. lignoſis ſtructuris capſariorum fabrorum affabrè exindè fabricantium lignoſa machinamenta pulcherrima, & pretioſiſſima. Ea quoq; de re *coloratum*, atque *venereum* dicetur huiuſmodi lignum, & eò maximè ſi reſpiciamus ad venuſtatem tot colorum, quos & recipit, & retinet, quibuſuè pretioſiora exotica ligna æmulatur, immò quadantenus eadem ſuperare contendit; videantur Neotericorum admirabilia opera, & habebimus quo non inuideamus Indicis remotioribus Terris lignorum pulchritudinem, aliaſquè præſtantiores prærogatiuas. Sed cum Epitheta hæc
C de Pyro minimè ſomniata, aut fabuloſa exiſtant, vtpote quæ ab intimis eruta ſint proprietatibus eiuſdem de inſomnijs, & fabulis Pyri ea ſubiungemus, à quibus per contrarium firmabuntur antedicta. At verò nolim haberi pro inſomnijs, vel fabulis Epitheta quædam MALORVM, & PYRORVM Parallela; nam SVPERBA ſunt Mala præcocia parua, quæ primos in menſis accubitus, ſeu poſitus, propera quoque, & parum edaci procacitate quærunt; nec minus SVPERBA ſunt Pyra præcocia, parua, moſchatula, ſcribente Plinio. *Eadem cauſa in Pyris taxatur ſuperbia cognomine; parua hæc,* *Lib. 15.*
ſed ocyſſima; quorum odorata exiguitas Apris apertiſſimè perhibetur inuiſa; & in alijs *cap. 15.*
paruæ molis Pyris, & maximè ijs, quæ à Rabie *Rabiola* nuncupantur, necnon ijs, quæ à *Prouerbiũ*
ſucci paupertate *Succbella* vocantur, excitat odium: quæ omnia prima tabella inferius *pro Apris*
poſita repreſentat. Nec abſimili ratione Mala quædam ſpecioſa facillimè venalia *Pra-* *non ſunt Py*
ſimela dicta à venditione, quæ græcè πράσις dicitur, vulgò verò apud nos *Franciſca* *ra moſchatel*
nuncupata, quia libera, & robuſta cognoſcuntur; aliaq; item Mala *Callimana* vulgari- *la.*
ter dicta, quaſi καλλιωσμένα μῆλα, hoc eſt Mala pulchrius, vel venuſtius reddita (quia *Ραβδὸς*
καλὸς eſt formoſus) ex vna parte amari amant, ſuaq; concinnitate, atq; ſapiditate, in *Baculus.*
D mole quoq; mediocri vigente, cum Pyris PYROCHLORIS virentibus (nam χλωρὸς *Val Cordus.*
eſt virens) acidulis (quorum aliqua ſpecies *Iunia* dicitur) atque cum Pyris *Sementinis* *Ref. ſupra*
congeneribus pulchris, caſtis (cum ἁγνὸς ſit caſtus) præueniant, itemq; cum Pyris Ci- *pag. 381.*
treis, ruſticorum noſtrorum voce *Sacchettis* dictis, vtpotè, quæ elegantiſſimos referant ſacculos ſapidiſſimo humore refertos experi volunt; ex his Subſtantiæ modeſta Puritas, *Ap. Stob. in*
Formæquè Maieſtas imperio digna, imbecillas quamuis inter mulieres caſtitatem cau- *laud. nupt.*
ſaliter ſolet exercere, ſecundum id quod diſcurrebat Græcus ille Poeta Moralis anti- *& vit. di-*
quiſſimus Naumachius. Sed nimia felicitas, qualis eſt Pyrorum odoris ſuauiſſimi, vi- *uit.*
uidiſſimiquè ruboris moſchatellorum *ſolet excitare ſuperbiam*, cum nimietate namq; *Menander.*
Sortis non videtur ſtare Bonitas vera, vt bene ſentiebat Horatius *apud Stob.*

—— Benè eſt, cui Deus obtulit *ſerm. 22.*
—— Parca, quod ſatis eſt, manu. *H. lib. 3. ode*

 16.

Mala Æſtiua, ſeù præcocia, quæ pro meris menſatum ornamentis, atq; pro eduliorum ſimpliciſſimis condimentis vſurpantur, citrà tamen aromaticitatem, & ita videntur habere, vndè ſuperbiant, hoſquè proterre ſenſus idem fructus ſic fingi poteſt.

Chilo ap. Auſonium.

Nolo minor me timeat, deſpiciatq; maior.



Vide pag. 361. lit. B. & D.

Pyra

Digitized by Google

Pyra
- Muſchatella , ſeù Superba Plinij.
- Muſchatella Maiora.
- Rabiola, vel Rabula, *quæ fauces radere poſſunt, qualitate quadam propria.*
- Suchella , ſeù *Zuchella* vulgò, hoc eſt Cucurbitina parua.
- Suchella maiora.





Vide ſuperius pagin. 381. lit. A. &D.& pag 382. lit. F. & p.383. l. A. & lit. B. & C.



Pag. 383. lit. C.



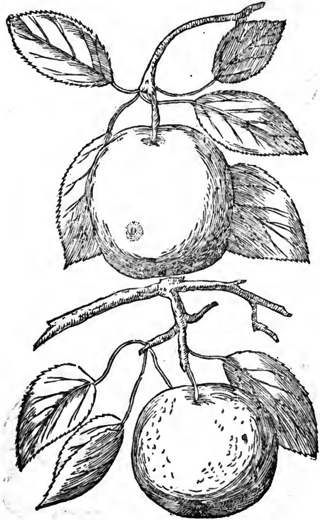


Mala

Digitized by Google

Mala Franceſca Praſimela Cordo: πρᾶσις *venditio*, πράσιμες *venales; vndè Mala Venalia ſonant Praſimela.*

Mala Callimana καλλιωομενα μῆλα *Mala pulcrius, ſeù venuſtius reddita.*



Pyra

Pyra Cedrina, ſeù Citrea.
Pere Sacchette vulgò.



Vt ſupra memorata pag. 381. lit.D. 397. & p. 383. lit.B.

V.pa. 383. lit.B.



Vide pag. 381. lit.A. & p. 382. lit.F.

Pyra { Iunia Viridia.
{ Viridia acidula, quæ Pyrochlora ſeù Aprochlora dici poſſunt.

Χλωρὸς idem eſt ac *Virens*, *herbidus*, *viridis* ad modum Germinum recens è planta naſcentium.

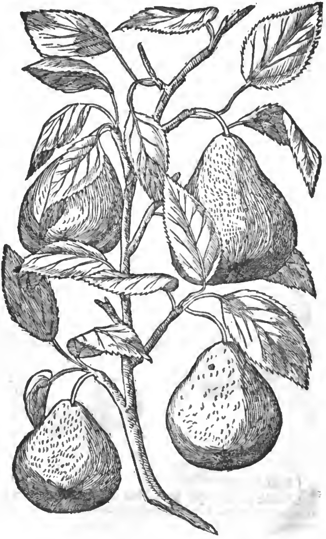
Digitized by Google

E

Pyro Sementino congener.

Cuius nominis ethimon ſi ad Græcum reducetur dicendum foret, quod

πυρὸς eſſet triticum ἁγνὸς, caſtus, nam caro pyrorum huiuſce ſpeciei ſuccedanea Fru-
V. ſup.pag. 381. lit. C. & p. 382. l. F. & pag. 383. l. C. menti eſſe poteſt exiccata, deinde pinſa poſt remollitionem in aqua calente, inquè pla-
centas, vel panes coacta, qui Caſtimoniam cuſtodire valebunt, ita vt, cum Seneca di-
xerit in Hippolyto *Sancta paruis habitat in tectis Venus*, frugalitatem ſectantes ca-
ſtæ Mulieres dici poterunt *Cereris Vittas contigere digna*, immò pulcherrimæ, clariſſimæ,
Iuuen. Sat. 6. iuxtà ſapientiſſimi ſententiam Regis. *O quàm Pulchra eſt caſta Generatio cum Claritate.*
Sapientiæ 4.



INSOMNIA

Digitized by Google

A

INSOMNIA. FABVLÆ.

TAntam coniunctionem, & ſimilitudinem habent inuicem Inſomnia, & Fabulæ, vt ſomniare videatur qui tractat fabulas, & fabulari qui narrat inſomnia. Vtraque ideò hîc copulare non malum. Si de Inſomnijs fit ſermo, Symphorianus habet quod Pyra Satiua qui ſomniat, proſperum illi eueuturum creditur negotium proximum, ex eo, quià Pyrorum fructus ſolerter adſeruatus, atque conditus, diu *Lib. 2. Hor.*
permanet imputreſcens. Si de Fabulis, eſt Apologus de Pyro Vrbana, atque Sylue- *pag. 55.*
ſtri colloquentibus, atque diligentiam villici, & operum illius præſtantiam extollen- *Laurentius*
tibus, & laudantibus, tanquam abſolutè neceſſariam in percipiendis generoſis fructi- *Abſtem. in*
bus, ad quos ferendos Natura ſola, artis ope minimè adiuta, non poteſt adſpirare; quæ *Hecatom. 2.*
quidem fabula in hoc carmine egregiè depicta eſt à viro eruditiſſimo.

B

Roſcida Poma gerens fœcundo creuerat Horto
Agricolæ duri varijs Pyrus inſita ramis,
Vmbrabatquè ſuos alieno tegmine truncos.
Hanc iuxtà agreſtis tales non edere fœtus
Sueta, nec externis opibus fœcunda virebat,
Poma per incultos ſpargent ſylueſtria ramos.
Quam vicina ſoror dictis carpebat amaris,
Quod non grata homini ferret, nec commoda brutis
Poma, ſed auſteros cunctis præbentia ſuccos.
Cui Pyrus agreſtis turbato hæc edidit ore:
Si mihi adoptaſſet generoſa ex Arbore ramos
Agricola quoquè cura mei, quibus inſita quondam
Tu paris Ambroſia ſucco certantia Poma
Sylueſtrem poſuiſſem Animum, nec dona tuliſſem
Inferiora tuis, nec menſæ ingrata ſecundæ.

C Ex quibus infertur quod

Artibus ingenuis teneros ni inſeueris annos
Non erit vnde rudi maneant de pectore fructus.

Hæc quoniam vanitatis, immediatè ſaltem, argui poſſe videntur, ſi monſtroſitates adiunctas habuerint, extrà ordinem haberi non promerebuntur.

MONSTROSA.

HVnc Pyri Sylueſtris monſtrifici ramum, quem ſic ab Aldrouando noſtro Illuſtriſſimo inſcriptum inuenimus inter innumeras tabellarum botanicas imagines, delineatas tantum, relictas in ſuo Muſæo non auſim dicere Piraſtri germen fuiſſe, neq; Ornopyrum Virgilij.

Ornuſque incanuit albo —*flore pyri.* *Virgil. l. 2.*

Et multo minus Pyrum Lanugine ſalſa obductum, cuius inuentionem Theophraſto *Georg.*
D Bauhinus adſcripſit, quod prius præſtiterat Ruellius. Et quamuis Pyrus Mali odoræ *Bauh. H.*
Arbori, Punicæq; Malo Cotoneo, Moro, Amygdalo, Teribintho, Quercui poſſit inſeri, *vniu. pl. T.*
ex harum Arborum ſingulis primum Pyro alimentum conformatiuum radicale ſuppe- *1. l. 1. c. 4.*
ditantibus non video quomodò hæc Pyri ſpecies prodire poſſit, nihil de illarum for- *Ruell. l. 1.*
malitatibus apparentibus ſeù configurationibus retinens; & niſi dicatur (quod facilius *de nat. ſtir.*
euenire potuiſſe credendum eſt) hunc ramum eſſe degeneris ex genere Pyraſtri ex Py- *cap. 22. &*
ro, non autem Pyraſtri abſolutè, cum ſecundum Theophraſti doctrinam Pyraſter non *cap. 19. &*
valeat fieri ſimpliciter Pyrus, Pyrus tamen in Pyraſtrum vitioſè verti poſſit, rem hanc *cap. 115.*
ſi non dirimendam, exornandam ſaltem à Leonida Græco relinquimus, itaut hæc Arbor *Theop. l. 2.*
de ſe ipſa loqui ſic videatur. *de Hiſt. c. 3.*

Μὴ μέμψη ἀπίτερον αἰεὶ θάλλουσαν ὀπώρην *Anthol. cap*
Ἀχράδα, τὰν καρποῖς πάντοτε βριθομένην *20. ep. 3.*

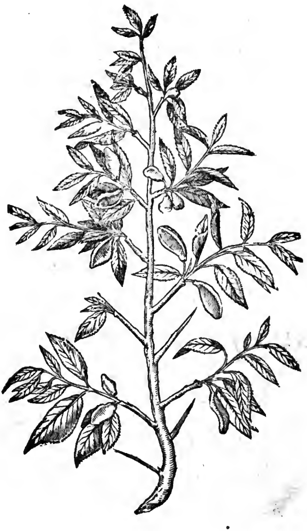
Ὀππόσα γὰρ κλάδοισι πεπαίνομεν, ἄλλος ὑφέλκει
Ὀππόσα δ' ὠμὰ μένει, μήτρι περικρίματα.

Vt ab Legato noſtro verſum eſt.

Ne me, immaturos quià ſemper ſpondeo fœtus
Carpe Pyrum ſylua, fructibus vſque grauem.
Quotquot enim in ramis maturo ſubripit alter,
Immatura ideò ſunt Pyra quotque vides.

Laur. Leg. libello traductor. è Græco.

Pyrus Sylueſtris Monſtrifica.



INSIGNIA

Digitized by Google

A

INSIGNIA, SYMBOLA.

PRo publico Nobilitatis valdè conſpicuæ Syntagmate excelſos Arborum fructus Humano Generi non parum vtiles ſtare poſſe nemo ambigit. His enim,aut Camporum latè patentium glorioſum Dominium, vel ditiſſima fertilium Hortorum poſſeſſio indigitantur. Nec Pyrus eo caruit Honore,quo cæteræ Arbores in clariſſimorum Virorum Inſignibus adhibitæ. Quanta ſiquidem ſit Perettæ Familiæ Celſitudo, cum in Sixto Quinto Pontifice Maximo fuerit adorata, notius eſt, quam pluribus referatur. Hæc verò Leonem Magnanimitatis teſſeram cum tribus Pyrorum fructibus in dextra, tanquam vbertatis notâ in Stemmate erigens magnanimè ſemper, & vbertim agendum indicare viſa eſt, & id exemplo clariſſimo comprobauit magnus ille Alexander Perettus Cardinalis V. Cancellarius eiuſd. Sixti Nepos, noſtriq; Illuſtriſs. & ſapientiſs. Aldrouandi liberaliſſimus Mœcenas. Cuius nomine inſignita Villa Perettorum Romana in hæc à noſtro Mariano celebrata eſt.

Arald. Bobac. c. 10.

B

Campus hic, antè Pyris ardens ſum antibus, eſt nunc
Villa Perettinis nobilitata Pyris.

Ruinarum Romæ lib. 3 epigr. 119.

Non paucæ quoq; reperiuntur Regijs, & Ampliſſimis in Ciuitatibus familiæ nobilitate inſignes à Pyris denominatæ, quæ Pyra in Inſignibus plura ferunt, vt eſt in florentiſſima Florentiæ Imperij modo Etruſci Principe Vrbe, & alibi. Præterea non defuere nonnulli, quibus libertas mirum in modum arridebat, qui, vt hanc propriæ mentis, ſiuè libidinem, ſiuè conſtantiam exprimerent Pyra pro ſymbolis erexere, cum Ageſilao Lacedæm. Rege dicentes *metimur libertatem, quæ ſinè frugalitate eſſe nequaquam poteſt.* In Hortis nanquè ità excellit magnitudine Pyrus Arbor, vt cæteras Arbores ſibi velit eſſe ſubiectas in quo ſenſu Tragicus ita canebat.

Plutarc. in Symp.

Arborque celſo vertice euincit nemus,
Quam non maligna cadit, aut reſecat manus,
Ingenia melius rectà ſe in laudes ferunt,
C *Si nobilem animum vegeta libertas alit.*

Seneca in Hippol. act. 2.

Sed Problematicas de Pyro Quæſtiones videamus.

PROBLEMATA.

PEndet à curioſa quidem, nec non erudita ſolutione duplex de fructu Pyri Propoſitio, prima erit quare Pyra non inueniantur ſanguinea, colore ſcilicet purpureo per totam ſubſtantiam internam infecta, quemadmodum Mala nonnulla prorſus ſanguinea, rubro ſcilicet humore coalita, & tamen color ille rubeus Pyro conuenire magis dici poſſet, vtpotè floridus color, & ſuauis fructui nobiliori, ac perfectiori iunctus: Huic autem occurri poſſe difficultati tali pacto autumarem dicendo Pyrum non rubeſcere in internis vti Malum, quia fructus Mali Pyro rarior eſt in ſubſtantia, frigidior, humentiorque; vndè illius temperies, in qua prædominatur aereitas ſanguini animalium ſymbola, Hepatis Viſceri ſanguificanti analoga eſt, cuius intemperiem, caloriſquè exceſſum corrigere valet, & affectum præter naturam tollere, quem ab epigrammatario, atque Satyrico verſibus expreſſum habemus

V. ſup. pag. 260. lit. H. & p. 361. l. B. & p. 362 lit. E. F.

Io. Thomas Freigius quæſt. phyſ. l. 4. p. 83.

D

Tum te igitur morbus agitat Hepatarius, &c.

— Ferueſcit ſanguis, & ira ---- *Scintillant oculi*, &c.

Ambr. Leo. Nol. probl. 383.

Pro qua re variæ medicamentorum ex Pomis formæ in Antidotarijs, & alibi apud eruditos proponuntur, inter quæ Poppæana vnguenta Poppææ Neronianæ inuenta, de quibus Iuuenalis.

Plaut. in Curculione

Pane tumet facies, aut pinguia Poppæana ---- *Spirat.*

Perſ. in ſat.

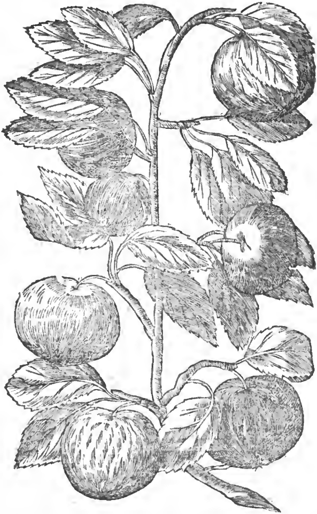
Pyrum itaque terreſtrioris, igneæq; prædominantis conſtitutionis ad flaueſcentiam potius in internis inclinabit, quàm ad ruborem, quem in extima cute, quæ natura eſt ſpermatica magnâ ex parte concepit. Et hîc Mala ſanguinea proponuntur conſideranda ſequenti in ſchemate, in quo coloris intenſio validiſſima cernitur.

V. ſuprà p. 361. lit. D.

Iuuenalis ſat. 6.

Mala Sanguinea vibicibus ſanguineis obſcurioribus.

Vide ſuperius pag. 360. lit. H. & 361. lit. B.



H Altera, ſeù ſecunda Propoſitio Problematica eſt hæc, Pyra inueniuntur *Steatapiæ*, ſubſtantiæ ſcilicet, quæ Adipis adinſtar, atque Liquaminis inter mandendum diſſoluitur in ore, quod non verificatur de Malis, quibus non competit huiuſmodi proprietas; cuius rei cauſam perquirenti neceſsè eſt recurrere ad ſubſtantiam Pyri non ſimplicem, ſed compoſitam, cuius partes non ſint arctè ligatæ, diſſolutuquè propterea faciles: eatamen non debebit dici Pinguitudo, ſed quid proportionale Pinguitudini, quæ intrà fauces cogitur, vt butyrum ſub primo mandendi tepore, quod calore, & motu augeſcente diſſoluitur; nec abſimili ratione Lotorium vnguentum, id eſt Sapo ex Oleo, vel Sebo eſt quidem pingue quoddam, ſed emundans, non maculans, vt omnes aliæ pinguedines, & oleoginoſitates deturpantes pannos, quia eſt corpus eterogeneum ex aereitate olei, atque ſubtili terreſtreitate, igneitatequè cineris, & calcis conſtans; quod corpus diſſolubile de facili quoque deprehenditur. Lardariorum propterea Pyrorum inſpiciantur figuræ,

Ambr. Leo Nol. probl. 21. & 331.

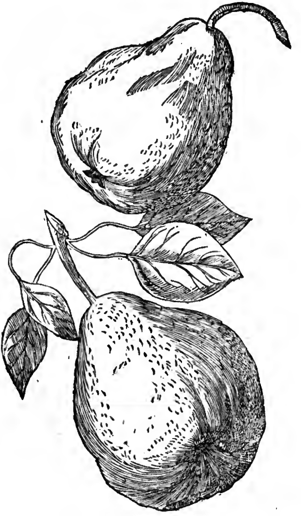
Pag. 381. l. C. & B. 383 lit. C. & p. 390. in Fig.

Pyra

Digitized by Google

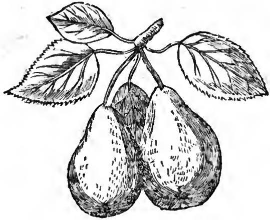
Pyra Lardaria Maiora, Steatapia, Flaua, Purpurea. Et hæc ſunt illa Pyra Batioca, apud nos Bononienſes *Pere Battochie, ò Bachioche,* ſic dicta à figura quadam antiqui Vaſis Vinarij, quod Batiocus latinè, græcè verò τὸ βάτιον vocabatur; horum fructuum color ad aureum tendit, cum eleganti rubedine ſecundùm partem; ſapor maturorum delicatus eſt inter melleum, & vinoſum dulcis; odor conſimilis; ſubſtantia mollis, & ſolubilis. Senibus valdè arrident, crudaquè manduntur hæc Pyra, ſed non diu durant parum ſeruabilia.

Vide ſup. pag. 381. l. A. & B. C. & pa 383. l. B. & C. D. στεατόω eſt impinguo, & στέαρ adeps.



Pyra Lardarola minora, vulgò Steatapia, quià ad inſtar Adipis, vel Liquaminis in ore manducantium liqueſcunt.

Pyrum Gentile, *Franco* vulgò.





Sed hæc Pyra Gentilia hîc ad producendam optimorum fructuum γωίθλιαν in Capite ſequenti de Ficu non abs re locata intelligantur.

VLYS-

Digitized by Google

VLYSSIS ALDROVANDI
PATRITII BONONIENSIS
DENDROLOGIÆ,
Libri Secundi, Tractatus Secundi.
CAPVT III.
DE FICV.

ORDO, DESCRIPTIO.

TENVICORTICIS Pomi ſuauiſſimi Ficus, quem aliqui doctiſſimi
Viri Gloriam Plantarum dixerunt, Hiſtoriam aggreſſuri, ſi τρώξιμον *Io. Vrſinus.*
ipſum antonomaſticè appellabimus, id eſt maximè comeſtibile Po- *Poeta Lau-*
mum, atque maturum, non errabimus profectò. Illius humidi- *reatus eleg.*
tas magna quidem ex parte mellea eſt, ſed vinoſitate nõ caret, vndè *14.*
multis debet præferri Pomis. At quia non poteſt ipſemet Ficus pro- *Plin. li. 15.*
prijſſima in ſignificatione, ſtrictèq; & rigoroſè loquẽdo, Pomum di- *c. 18.*
ci, quod Malis primò, & per ſe competere videtur, ex eruditiſſimo Alciato; idcircò præ- *Conſt. Caſ.*
miſſa in primis, & ante omnia Malorum, & Pyrorum, illis ſaltem affinium tractatione, *li. 7. Agric.*
de Ficubus tertio loco ſermonem inſtituimus, vtpotè qui magni nutriminis, ſuprà cæ- *c. 35.*
teros fructus, ne ipſis quidem exceptis vuis dulcioribus, ſi quid Hermolao Barbaro *In l. Qui*
D credimus, obſeruentur, & non omninò impropria ſint Poma, cum figuram, & magni- *fundũ ff. de*
tudinem pomis decentiſſimam poſſideant. Decet id, quod auro melius apud Græcos *verb. ſignif.*
antiquitus iudicabatur, locum illum tenere, qui numero perfectiſſimo notetur, primo
ſcilicet imparium numerorum, & initio ſolidorum corporum ex pluribus alijs con- *Ananius a-*
ſtantium, & trinitatem quoq; naturæ ſubſtantiarum repræſentante, Intellectualis ſcili- *pud Sym-*
cet per inuiſibilem florem; mathematicalis per innumerabilia granula, quæ in ipſius *ph. Hortor.*
fructus ventre clauduntur; & ſenſibilis, per obiecta ſenſuum egregia, & præcipuè gu- *l. 34. c. 1.*
ſtabilitatis. Quantum porrò ad iſtius Arboris deſcriptionem attinet, mediocris illa *Macrob. l. 3*
cernitur eſſe magnitudinis, licet aliquando grandeſcat, & obliquitatem effugere con- *Saturnal. c.*
tendat; nam quo breuior eſt, eò contortior euadit. Cortice circundatur læui, quandoq; *20.*
autem aſperiuſculo, cinerei coloris, quem ſi faucies albus promanat liquor lacti ſimil-
limus, ſapore acris, odoreq; rutam redolens. Ligni materies illi eſt alba, carnoſa, mol-

lis,

Theophr. Hiſt.Pl.l.1. lis, ſed tenax aliqualiter, & fungoſa, quæ fracta non reſtituitur. Rami geniculati me- E
dulla ſambucacea imbuti ſunt; folia ex neruo, cortice, & carne conſtant, vitigineaq;
cap. 17. ſunt, aſpera, nigricantia, ampla, palmata, & aliquot ſinibus excauata: quæ cùm tria
Nicand. ex ſint principaliter, indè ficulneum folium Græcè dictum fuis Θρῖον, Latinè verò Tripe-
Bod. in Th. te. Florem nullum gerit, ſed illum intus tantùm concipere creditur. Fructus edit in
lib.2.c.4. ſingulis foliorum alis ſingulares in ſummitate ſeſſiles, & pediculum verſus Pyramida-
les: ij granis veluti ſinapis numeroſiſſimis, exiguis inter fructus carnem colore fla-
ueſcentibus ſunt grauidi, vacuo tamen relicto centro, cuius vacuitatis veſtigium appa-
ret in ſummo fructu, vbi baſis pyramidis conſtituta eſt; Cætera fructus idem plenus eſt
humore melleo, dum tamen exquiſitam attigit maturitatem: eiuſdem exuberantia
lacrymam quandoque in oſtiolo centri baſis prædictæ exudat, quæ concreſcit: pelli-
cula tandem tenui, & molli totus ambitur. Arbor hæc citò ſeneſcit, vel quia paucas
habet radices, licèt longas, & obliquas. Seneſcens tamen fertilior euadit. Illi tantus
Conſt. Caſ. eſt amor fœtuum, vt folia ſæpè deſerat priuſquam fructus, quos etiam ſerotinos, hye-
l.10.c.45. me nondum exacta, intempeſtiuè præcoquit. Hoc tamen de domeſticis, & naturæ mi-
tioris ficubus tantum eſt intelligendum. Syluestris enim nũquam ad maturitatem perdu F
Theophr. cit fructus, ſi quos tamen, & hos admodum paruulos edit: eſt ſiquidem velut infœ-
l.2. de Hiſt. cunda; ſed quantum felicitati fructuoſitatis in ipſa demitur, tantum radicibus illius ad-
Pl.c.3. & l. ditur virium; vndè marmoreas durities, ex ſemine plerunque indeterminato naſcen-
2. de cauſis do, diſrumpit. Hinc Martialis.
Pl.c.12. *Marmora Meſſalæ findit Caprificus*, &c.
Martial. Nunquam integrè poterit deſcribi Ficus, nec illius demonſtrari præſtantia, niſi ma-
l.10.ep.12. xima eiuſdem vtilitas perpendatur, quæ vnà cum Vuæ commodo, cæteris fructuum
quorumcunque generibus præponderare videtur. Nam Ficus, & Vua inter omnia
Poma principatum obtinent, Aegineta Iudice, propter ſupremam ſucci bonitatem. En
Epiſt.24. ad Imperatoris Iuliani Sententiam in hæc verba expreſſam. *Homerus ille ſapiens, cæteros*
Serapione. *fructus partim ob magnitudinem, partim ob colorem laudat, ſoli Fico dulcedinis nomen*
attribuit, &c. Et poſt non multa. *Quin & regales menſas ornant, atque ad omnium*
conuiuiorum ornatum adhibentur; neque intritum, neq; ſcriblita, aut panis dulciarius,
aut denique condimenti genus pari ſuauitate vnquam reperietur, adeo mirabilis eſt iſte G
cibus præ alijs omnibus. Hinc elicitur maximam eſſe infelicitatem carere Ficubus, &
Vuis, quod ſacræ paginæ nobis irrefragabiliter confirmant, vt ex Regio licet arguere
Pſalte, maledictionem diuinam contra rebellem Populum enarrante: *Percuſſit Vineas*
Pſ.104. verſu 33. *eorum, & Ficulneas eorum*. Et ſimilem ex Oſea præcinente *Et corrumpam Vineam eius,*
& Ficum eius. Sed modò curabimus inuenire fructuum horum Nomina cum Origini-
Oſea c.2. bus eorundem; *Exiguus labor eſt, ingens verò vtilitas*.
Aratus in Phæn.

NOMINA ETYMOLOGIÆ.

TAM fructuoſarum, quàm herbacearum ſimpliciter Ficus partium nomencla-
tura curioſa eſt. Nam Ficus nomen, vt ſic, & Arbori toti competit, & integro
fructui, cum libertate tamen, cum ſecundæ, vel quartæ declinationis gramma-
ticæ, tum generis, tam maſculini, quàm fœminini, reſpectu fructus tantùm; nam Ar-
bor, & præcipuè fructifera, vt Ficus, nunquam poteſt à fœmineitate recedere. Huic H
& declinationis, & generis ambiguitati Ficus, ſeu pro Arbore, ſeu pro fructu ſuma-
tur, adamuſſim reſpondet illud Hebraicum *Theenah* Græcè Συκῆ per contractionem
ex Ionico Συκέα pro συκέα, ratione Arboris tantum fœminino genere dicitur. Et hæc
Hierem c.8. duplex eſt, συκῆ μέλαινα, vel etiam ἥμερος, hoc eſt Ficus ſatiua, nec non συκῆ ἀγρία Fi-
cus ſylueſtris, id eſt Caprificus, quæ, & ἐρινεὸν ſolitaria, vel ἐρινεὰ ab Erino Ciuitate,
vel à mœnibus aſperis illius appellari ſolet, Σῦκον verò dicitur ratione fructus neutro ge-
nere, quod *Sycophanta* nomen componit. Eoſdem Ficorum fructus Naxij inter Græ-
cos ſpeciali nomine vocabant Μειλίχα melleam propter dulcedinem. Arabes autem
Sin, Fin, & *Tin* nuncuparunt. Idem Ficus nomen indiſcriminatim ſumptum apud Gal-
los dicitur *Figue*, Germanos *ein Feige*, Hiſpanos *Higo fruta*. Determinatum autem
ad Arborem Gallicè *Figuier*, Hiſpanicè *la Higuiera Arbol*, Germanicè *Feigen Baum*.
Itali

Digitized by Google

A Itali eodem vtentes vocabulo erga fructum, & Arborem, tam hanc, quam illum nomi-
nant *Fico*, in genere tantum maſculino. Fœmininè ſiquidem ſumptum turpe quid de-
notat. Fici verò fructus ſiccati ceperunt apud Seplaſiarios barbara voce dici *Carica* à
Caria regione, vnde incomparabili quantitate proueniebant. Quod bene notat Otho
Brunfelſius in Onomaſtico Medicinæ ſimplicis. Eædem & *Syriacæ Ficus* antonomaſti-
cè dictæ ſunt ob ingentem pariter earum multitudinem ab orbis illa parte quondam
mitti ſolitam, vt patet ex Plinio, qui de Arboribus Syriæ loquens aiebat. *Syria peculia-* *Lib. 15. c.*
res habet Arbores, In Ficorum autem (ſupple genere) *caricas, & minores eius generis,* *19. & l. 13.*
quas cottana *vocant*. Aridus iſte Ficus Græcè vocatur ἰσχάς, ἀδος. ἡ, deducta voce *c 5.*
ab ἰσχνός, quod eſt macer, gracilis, tenuis, & apud Hebræos dicitur *Deſelak*. Nec in-
iuria *ſacram Ficum* vocantes Athenienſes, ἱερὰν συκῆν dixere, tum quia Deorum Ambro- *Plutarch.*
ſia fructum hunc ſcatentem cognoſcerent, tum quia ſolebant in quadam ſolemnitate, *in Symp. 7.*
quam ipſi vocabant Πλυντήρια Ficuum maſſam geſtare, & hanc ijdem Παλάθην appel- *qu. 4.*
labant, quaſi compreſſos Ficus ad modum laterum. Recens autem, & maturus idem *Heſychius,*
fructus domeſticus ἡγήτηρ, ideſt Princeps alimentorum magis mitium, in cuius fundo *& Suidas.*
B foramen vmbilicale quodammodo dictum fuit, auctore Polluce ὀμφαλός, & ab alijs *flos* *Io. Meurſ. in*
vocatur. Hi fructus, cum melleum ſæpè ſæpius liquorem effundant, ipſorumq; pedicu- *Gr. feriata.*
li oppoſiti in parte, qua hærent Arbori lac pro ſanguine geſtent, erunt propterea digni *Benedict.*
Ficus vt dicantur *terra fluens lacte, & melle*, quod certè congruit prænobili ſui nomi- *Curt. Sym-*
nis etymologiæ, fœcunditati ſcilicet, cum Ficus dicatur quaſi *fœcundus*. Hanc nominis *phor. Hort.*
originem confirmant innumerabilia ferè illa ſemina, ſeu grana, quæ includunt hi Fru- *l. 24. c. 2.*
ctus, & quæ Κελ χραμίδες Galenus, ideſt *miliaria*, Plinius *frumenta*, Belgæ *pediculos* *Iſidorus.*
appellarunt. Ficus verò immaturus, vel non maturabilis, qualis eſt Caprifici, dicitur *Macrob. Sa-*
latinè *Groſſus*, Græcè verò ὄλυνθος. Idem paruus Caprifici fructus, ſi tamen hæc Arbor *turnal. l. 3.*
aliquo pacto ſit ferax, appellatur κράδη, ſed tantum propter illam affectionem, qua hu- *c. vlt.*
iuſmodi fructus, æquè ac folium (quod θρῖον Græcis, & *Tripete* latinis nuncupatur) ven- *Demoſth.*
to vibratur, & concutitur, vt placet Nicandri Scholiaſti, quia vox iſta κράδη ramum, ſeu *ὀλυνθ. orat.*
ſurculum ficulneum, qui facile vento quatitur, & decuſſatur, ſignificat; κραδαίνω namq; *Nicand. ex*
idem eſt quod *vibro*, ſeu *quatio*. Dicitur autem *Caprificus* hæc Arbor, eo quia veluti *Bod. in Theo-*
C Capra, editiora tantum, præruptaq; carpit loca. Nomen verò ſimplex Ficus cæteris di- *phr. l. 2. c. 4*
gnius, compoſitorum nominum, in diuerſis, & compoſitis generibus, & differentijs di- *Id. Theoph.*
gnam præbuit materiam, vt *Sycomoro*, *Schirmah* Hebraicè; *Moroſyco* Dioſcoridis, & *lib. 2. Hiſt.*
Celſo, illi ſcilicet Arbori, quæ alijs dicitur *Ficus Ægyptia*, ſeu *Ficus fatua*, vel Ficus Pha- *Pl. c. 7.*
raonis: A nominalibus cauſis ad reales digrediamur, vt Ars rectè ſequatur ingenua, cer-
ta & minimè fortuna fallax, iniqua.

GENERA, DIFFERENTIÆ.

TOT Ficuum, vt aliorum quoque omnium fructuum Genera diſtinctè haberi
poſſunt quot Differentię petuntur à natali loco illis feliciſſimo, à Magnitudine,
tam Arboris, quàm Pomi Figura, Colore, Sapore, Moribus, hoc eſt germinan-
di, creſcendi, maturandiuè modis, alijſque conditionibus diuerſis conſpicuis. Fico-
rum quidem ingens eſt numerus, ex Naturæ non ſolùm liberalitate, ſed ipſius Ar-
D tis ſedulitate proueniens. Genera tamen generaliſſima ſunt Præcocia, atque Seroti-
na, nam reliqua ſpecialiora Genera ſub his duobus militabunt; ſub Præcocibus erant
Tiburtina Romanorum popularis, Chelidona; ſub Serotinis Hyemales, Duricorij,
& Serotini. Magnitudo aliam vult eſſe Arborem Macroficum, aliam Chamæficum,
& Laconicam, cuius meminit Ariſtophanes in Agricolis, quam nos dicimus *Fico Nano*;
Figura mox fructuum diſcrimina parit eſſentialia, nam alius eſt Ficus cucurbitinus, ma-
milleus, longus, breuis, pyriformis, ſeſſilis, & ille, qui græcè dicitur βουσυκος, ideſt *Caſaubo-*
magnus, nam præpoſitio græca βου eſt augmentatiua, idemquè fortaſſe mariſca di- *nus ad lib.*
citur ijſdem græcis, quià ob magnitudinem diſrumpatur, vt mariſcæ ſolent, qui *3. Athenæi*
opponitur cottanis ficubus paruis ſyriacis, de quibus Heſychius κὸνταρα ἀδλος συκῶν. *cap. 32.*
Color multas Ficuum diſtinctiones notabiliſſimas facit, vt albi, nigri, pallidi, vi-
ridis, lutei, purpurei, ſubruſi, cærulei, rubei, variegati; Palmarum color

Phæni-

Digitized by Google

Saturnal. l. 3. c. 20.

Phœnicios Ficos ab alijs diſterminat eoſdem Ægelides dixere quidam ab Ægila Tribu, E
de quibus Epigenes; Albedo, Albulas Ficos declarauit ex Macrobio; Leucompha-
lium Ficum vmbilici ſaltem candor nominauit; & ſimilem ob rationem Ficus Λευκεφι-
γόδι, ſeù Leucophius lucerinus, & Sycobaſileus Athenæi, & Leucophalius Ariticus Theo-
phraſti. Araſius albus Plinij latiſſimi, & minimi pediculi. Rhodius item, & Hæmo-
nius apud Carios. Coruorum nigredo Coruinum Ficorum Genus conſtituit; ita eſt Co-
ronius Strabonis; Megaricus, Ater Aſinaſtrus Macrobij; Alexandrinus, Atertellanus
longo pediculo olim in honore habitus Romæ; Barbachiter item; & Aritius ater; Por-
phyrites Ficus inter nigrum, & rufum apparens. Chelidoniuſq; è nigro rubeſcens ad
purpureum tendens, vnde Columella de illis ita ſcribebat.

Lib. 15.

Purpureæ Chelidoniæ, pingueſque mariſcæ:

Plin. l. 16. c. 27. de f. c. mariſcis. Cic. 2. de diuinat Cauneæ ficus. Platina de Hon. volupt. & valet. l. 1. Coctanos dici ait à ciuitate quadam Syria, vel Numidiæ.

Arundineus variè maculatus, & ex duobus oppoſitis coloribus Erythrocomela non
lydius purpureus emicans. Alios Patria diuerſa ſuos ciues ab alijs vult eſſe diſcrimina-
tos Ficus, vt Chalcidica, Lydia, Chia, Caunea, Laconica, Tiburtina, Libyca, Africana,
Cottanea, Caria, Phibalea, Alexandrina, Lydia, Phrygia, Rhodia, Tarenti-
na, Saguntina, Tellana, Herculana, Hircana, Mariana, Ægilia, Marſia, Numidica, Pe- F
luſia, Tuſculana, &c. Auctores inſuper varij, vel amatores inſignes Ficus ſpecificare di-
uerſimodè valuerunt propria in ijſdem fructibus nomina perpetuo figentes; vndè Ficus
Labiani, Liuiani, Calphurniani, Pompeiani, Nauij comitiales, Auguſtei, &c. prodiere:
Sapor varius fructus eoſdem diſtinguere ſciuit, quamuis idem ſapor in genere dulcis
ſit in omnibus, & nunquam exulet ab ijſdem, ſed deliteſcat tantum in aliquibus; alij itaq;
Ficus apparent acidi, alij inſipidi, quià hic parum, ibi minimum eſt dulcedinis. Alij ſa-
pore pingui alij ſacchari, alij mellis, plus, minuſuè præditi ſunt alij Thymũ redolent, alij
ſalſi apparent, vt de Chijs tradidit Martialis.

Chia ſeni ſimilis Baccho, quam Setia miſit:
Ipſa merum ſecum portat, & ipſa ſalem.

Tuſculanos ficus olim magnificatos memorat Al. ab Al. D. G. l. 5. c. 21. Martialis l. 13. ep. 23. Palladius in martio. Lib. 12. c. 5. Lib. 13. c. 5. & 27. Lib. 15. c. 18.

Sed quis ſpecialiora proſequi poſſet Ficuum nomina, quæ ſanè innumera ſunt? Laco-
nicos ſuos Ficus, cæteris poſt politis, Ariſtophanes nobis extolleret. Athenæus plures
haberet, quos laudaret Leucophæos, Ægilides, Leucobaſilicos, Codineos, Dracontios,
Omas, Aratios, ſeu Cerinos. Hermippus, Coturnicinos, Corniceos, Phibaleos. Phi- G
lemon regios, Myrrhinos Antiphanes, & alios Nicander. Plinius caricam maioris, cot-
tanamq; minoris ſpeciem Ficus, Mariſcam, Biferam, Albiceratam, Cypriam ſimilem Vl-
mo, Ægyptiam, Ampliſſimam, Pyriæmulam, Idæam magnitudine oliuæ, & ſapore
meſpilaceo; Alexandrinam Tiliæ folio ſinè lacte; Chalcidiam; Chiam multiplicem, Ly-
diam, Mamillânam, Calliſtruthiam, Africanam, Rhodiam, Tiburtinam, Liuiam, Pom-
peianam, Herculaneam, Aratiam, Porphyritem, Popularem, Serotinam, Chelidoniam,
Duricorticem, Tarentinam prædulcem Omam dictam nobis proponet conſiderandas.
A Macrobio recenſitas videbimus ſequentes Ficuum differentias Africam, Albulam,
Arundineam, Aſinaſtram, Atram, Paluſcam, Auguſtam, Biferam, Caricam, Caldicam,
Albam, Nigram, Calphurnianam, Chiam, Cucurbitinam, Duricoriam, Herculaneam,
Liuianam, Ludiam, Leptoludiam, Marſicam, Numidicam, Pullam, Pompeianam; Præ-
cociam, Tellanam, Aſtram; Domeſticas, & Hortenſes Arbores Ficorum non alias
cognouit Columella, quàm quæ his clauduntur verſibus.

Lib. 3. Saturn. c. 20. De cultu Hort. l. 10.

At grauis Arcturi ſub ſydere parturit Arbos H
Liuia, Chalcidicis, & Caunis æmula Chijs,
Purpureaque Chelidoniæ, pingueſque Mariſcæ,
Et Calliſtruthis, roſeo quæ ſemine ridet,
Albaquè, quæ ſeruat flauæ cognomina ceræ,
Sciſſa Libyſca ſimul, picto quoque Lydia tergo.

Agric. mſ. p. p. cap. 19.

Sed ab Antiquis ad modernos ſcriptores tranſitum faciendo noſtrates interrogabi-
mus de Ficorum ſpeciebus, quarum fructus viuentes videmus, & eſitamus, antequam
ad longinquiſſimas Regiones luſtrandas pro exoticis dignoſcendis tranſeamus. Celi-
donius noſter Bononienſis Geoponicus has delectas, & à ſe cultas Ficorum ſpecies
molles præbet legendas, Brogiottorum ſcilicet, quos ità dictos crederem præ ſumma
ſui dulcedine ab Ambroſia Deorum cibo, quaſi *Ambroſiottos*, & conueniunt, cum
Æmonijs Athenæi: Imperialium, eorumquè vulgò dictorum *Ingauna Villani*, Leuca-

ſerico-

A ſoricorum; Cauallerorum, Gentilium, Lazareorum, Coruorum, Sampieriorum, Fa- *Lib.5.Econ*
raonorum, & Caricarum. A Tanario verò conciue quoque noſtro Bononienſi tan- *del Citt. in*
quam abſolutiſſimo ab Occonomo, & Ciuico, & Villenſe infraſcriptas habemus Fico- *Villa.*
rum ſpecies, primò sūt Fici Faraonij albi, & nigri omnium ad maturandum primi, dein-
Fici vulgò dicti *Inganna Villano* (hi falſam maturitatis faciem oſtendunt; quam græ-
ci φηλῶναι vocant, nam φηλῶ apud illos ſignificat decipio) mox Lazarij albi, & nigri, vt
& Caſtaneoli, Toſcanelli, Madamæ punicei, Coruellini nigri, Gentiles ſublutei, Por-
cini, Paſquini, Sampierij, VVerdechij, Bruſchiotti albi, & nigri, Candellini, Mel-
lonij, Carici albi, Auguſtani nigri, Tortorini, Granelli, Lardarij, Caualleri punicei.
Ex miſcellaneis obſeruationibus manuſcriptis præexcellentiſſimi noſtri Aldrouandi
hæcquoque didicimus Genera Ficorum raritate commendabilium, & ſunt. Primò
Ficus Ferruginea, 2. Ficus Amethyſtino, Luteoque colore, 3. Ficus viridis oblonga.
4. Ficus Vrbana trifida magna. 5. Ficus monſtrifica vrbana, magna, gemella.
6. Ficus figurâ peponis, colore luteo, & viridi; Suam impatienter nos reuocant ad Pina-
cem, & ad vniuerſam plantarum Hiſtoriam Dendrographi Bauhinus, atq; Ionſtonus, &
B exoticas præcipuè ad plantas celeri greſſu luſtrandas compellunt; Ficumque marinam *Lib.12.ſec.*
Theophraſti folio craſſo, nec magnitudine præſtanti, colorequè corticis puniceo, ſicco *1.*
pede pertranſire nos cogunt. Ex Pinace itaq; tres, & decem habentur Ficorū exoticorum *Lib.4.H.pl*
ſpecies, ſeù differentiæ, poſt Ficum communem genericè contradiſtinctam; Chamæ- *cap.7.*
ſycum, ideſt Ficum humilem, & pumilam, atque Caprificum, hoc eſt agreſtem, & aſpe-
ram Ficum. primò Ficū *Papaie* Peruuianorum exponit. 2. Ficum *Cucurbitiformem* Nigri- *Bauh. H.*
tarum. 3. *Peponiformem Chinefzipangu*. 4. *Malacenſem* ſemialexiteriam, & ſemi- *vniu. Plant*
uenenatam, ideſt à parte Orientis ſaluberrimam, & Occidentem verſus lethalem. 5. *l.1.c.45.*
Goanam Cotoneifoliam, ex cuius cortice veſtes Indi conficiunt. 6. *Indicam ſpinoſam*, *Cluſ. in Aco*
Tunal, & *Tuneopuntiā*. 7. *Cochinilliam*, *Tunal Greyn* ad colorem. 8. *Cardis*, ſeù *ſtam. c.41.*
Tunadem, Spinoſam, Syluestrem, Infructiferam. 9. *Opuntiam Oſteocollecticā ferrumina-* *Admirab.*
tricem. 10. *Mippicasahaba*, Ferruminatricem. 11. *Cereum Peruuanum Spinoſum*, ſeù *Arbor Stra-*
euphorbium, fructu rubro nucis magnitudine. 12. Indicam *Lauem*, *Spinoſam*. 13. *boni.*
Indicam *Humilem Minimam*; Ex vniuerſali deinde plantarum Io. Bauhini, & Clabræi *Cluſ. exot.*
C Hiſtoria hæ Ficorum exoticæ habentur Arbores. 1. Fructus exoticus Cluſj à *Paluda-* *l.4.c.14.*
no. 2. Alter Cluſj fructus exoticus à *Plateau*. 3. *Pimpinichi* Arbor lacteſcens. 4. Ar- *Lib.1.c.66*
bor *Radicum*. 5. *Enſenda* Congi. 6. *Pala Ariena*. 7. *Tala*. 8. *Pala Pliny*. 9. *Muſa* *& ſequ.*
Ouuiedi, Ficus Indica Acoſtæ, Palma fortè Theophraſti. 10. Ficus Indica *Linſcot-* *Lib.1.ca.2.*
tani. 11. *Pacouera Americana* Muſæ ſpecies. 12. & 13. *Palmites* duplex. 14. *Opun-* *artic.2.*
tia vulgò herbariorum. 15. *Opuntia agnata* ferruminatrix. Ex Ionſtono tandem, hæ *Io. Bod. à*
Ficorum Arbores numero 25. decerpuntur 1. Ficus *Peruuana*. 2. Ficus *Nigritarum*. *Stapel in*
3. *Chinefzi pangica*. 4. *Amacortic* nouæ Hiſpaniæ. 5. *Amatzquitl*. 6. *Itzamatl*. 7. *Theop. l.4.*
Iaruma Iucaienſium. 8. Ficus *Indica Orientalis*. 9. *Tunificifera*, ſeù *Tuna* Indorum. *H. pl. c. 5.*
10. *Nopalnochetzli* nouæ Hiſpaniæ. 11. Ficus *Sinenſis Heurnij*. 12. *Cereus Peruuianus*. Ficum ſinē-
13. *Ferruminatrix* Indorum. 14. *Caiahaba*. 15. *Ambayba* Braſilianorum. 16. *Amau-* ſem depin-
ue Maragnanæ Inſulæ. 17. Ficus *Indica lauis piloſa*. 18. Ficus *Indica humilis*. 19. git folijs
Muiua Braſilienſium. 20. *Iito* eorundem. 21. *Iaracatia*. 22. *Papaſofera* Tabacenſium. laurinis, &
23. *Mamæira*. 24. *Iamacaru*. 25. Fructus exotici *Ficus ſpecie*. Quarum Arborum fructu rotū-
ſingulares Hiſtorias conſultò omiſimus, hiſque generum, & differentiarum nominibus do racemat
D contentos fore lectores credidimus, quia de rebus nomine tenus tantum cognitis, & nō re *Ariſtoph.*
ipſa notis, atq; perſpectis agebatur, ne nauſeam, & faſtidium pareremus, nam etiam quod *ap Suidam.*
dulce eſt, ſi modum excedar, graue fit, vt prudentiores cenſuerunt, & vt ille inter Græcos *Eurip. in*
mellifluus Poeta aiebat epulis, Satiatus aliquis, libens iterum viliore victu fruens delecta- *Antiope ap.*
tus eſt. Literarios itaq; Iconum cibos intellectui legentium hic exponemus. *Stob. ſer.61*

Capri-

Caprificus.

Plin. l. 15. cap. 19.

Caprificus ſylueſtris Arbor fructus edens nunquam matureſcentes, ſed mirabili quadam vi cæteris Ficubus domeſticis maturitatem facilem, & citam tribuentes; nam Caprifici fructus hoc habent, vt propria ex putredine quædam animalcula de culicum genere progignant, quæ Pſeues, & Cnipes ab Ariſtophane dicta ſunt, & illa, deficiente in ventre matris alimento, ad cognatam Ficum domeſticam tranſuolantia illius fructus auidiſſimè dum perforant crebro morſu ſibi familiarem incoctilem maturationi obſiſtentem ſuccum exugentes, ad morem Hirudinum Hæmorrhoidibus applicitarum, quæ ſanguinem tantùm atrum, & fœculentum attrahunt, ita depurant, vt quod reliquum eſt, per accidens totum perficiant, & *ſanum, vegetumq́ reddant Ficum.*

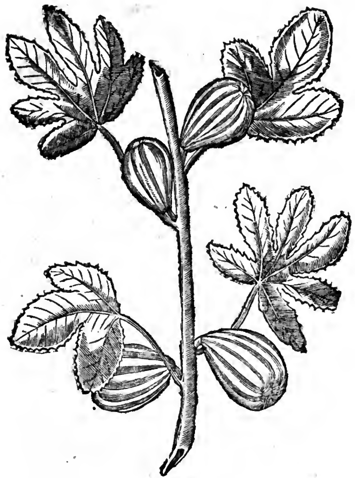
Plin. l. 17. cap. 27. Caprificorum nigriores, & in petroſis naſcentes maximè laudantur, quoniam Frumenta plurima habeant; Caprificatio ipſa poſt imbrē.



Ficus

Digitized by Google

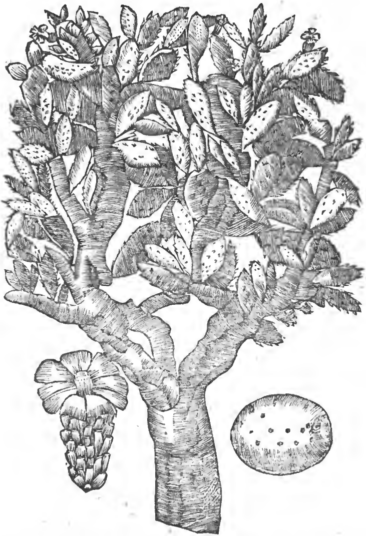
Ficus Virgato Fructu.



Ficus figuram Melopeponum habens, id eſt virgatus, & diſtinctus pigmentis alternis colore luteo, & viridi, quæ tæniarum ad inſtar iuxtà ſe inuicem poſita ſunt, non autem rimis, aut diuiſionibus inciſis diſtincta, magnitudinem tantam habet, quantam Ficus vulgariter dictus di *Madama*, quæ eſt inſignis, atq; notabilis; colores in aliquibus variant iuxta diuerſitatem forſan alimenti, vel aeris, & tempeſtatum: matureſcunt menſe Septembri; rarus eſt hic fructus, & an ab inſitione artificioſa prouenerit, vel ex peculiari ſpecie, adhuc latet. Quod ſi vera eſſent quæ Palladius in Martio, titulo 10. docuit, Ficum ſcilcet bicolorem enaſci ex duobus ramis, v. g. albæ, & nigræ Ficus inter ſe vinculo arctè ligatis, & contortis, vt germina miſcere cogantur humores, & tali pacto, amborum temperaturam ſeruantes coniunctim diſtinctam, id eſt minimè confusā, neq; in tertiam quandam coaleſcant naturam. Sat ſit quod hæc obſeruatio fuerit, teſtimonio noſtri longè clariſſimi Aldrouandi obfirmata, prout ſic nos eam inuenimus ab ipſo ſimpliciter memoratam inter eius manuſcriptorum miſcellanea.

Digitized by Google

Ficus Indica cum Flore, & Fructu.



Ficus hæc Indica non videtur eſſe ea Arbor, quam deſcripſit Theophraſtus lib.4. de Hiſt. plant. c. 5. & de cuius fructu tetigit lib. 1. cap. p. deque illius radicibus egit lib. 1. c. 12. nam è ramis radices minimè dimittit; quamuis folium eiuſdem Arboris Ficus Indicæ peltatum dixerit eſſe lib. 4. c. 5. quia fructum admodum paruum magnitudine ciceris, Fici tamen ſimilem ei tribuit. Folium habet hæc noſtra Arbor Ficus Indicæ ſimile folio Opuntiæ Herbæ, quæ Ficus Indica ab omnibus indigitatur, & quam Theophraſtus idē pro exemplo radicationis Ficus Indicæ Arboris aſſumpſit lib. 1. c. 12. dicens; *Circum Arborem frequens radicum concurſus, qui caudicem nequaquam attingit; ſed ab eo paulò diſtat; huic ſimile, vel potius quodammodo mirabilius, ſi quid ex folijs radicē dimittat; qualem circa Opuntem Herbulam eſſe quandam enarrant.* Sed quia in eodem cap. 5. libri 4. de Fi-

Digitized by Google

A de Ficu Indica loquens Theophraſtus vnam,& alteram Arborem innominatam deſcribit fructu fortaſſis æmulam Ficubus dicens *eſt & alia Arbor,& magnitudine inſignis, & ſuauitate fructus,amplitudineq; mirum in modum pracellens; hoc Sapientes Indorum,qui nudi degunt cibo vtuntur; alia cui folium ſpecie pralongum ſimile pennis Struthiorum qua ſuper galeas imponuntur longitudine duorum Cubitorum.* Poſſumus propterea aſſerere hanc noſtram Ficum Indicam à veteribus non fuiſſe deſcriptam, ſed ſimpliciter indicatam. De Ficu Indica Theophraſti Plin.l.12.c.5.col.7.c.2. Strabo Geogr.l.15.à qua vmbraculũ fieri dicit tabernaculo multicolumnio ſimile, de qua Neoterici multi ſcripſerunt. Cluſius in exoticor.l.1.c.1.qui eam ab alijs etiam modernis ſcriptoribus deſcriptã fuiſſe notat, vt à Linſcoſio,tãquã de Arbore Goana ibi dicta *Arbor radicũ*,& à Ferdinãd Lopez l.7.c.3.H.Or.Ind. tãquã de Arbore Malacenſi dicta *Mãgin*,& ab Ouiedo in 1.p.h. Occid.Ind.l.9.c.6.ſub nomine *Mãgle*,& à Pigafeta l.1.c.4.deſc. Cõgo ſub noĩe. *Enzãda*.

Sycomorus Giumez vocata.



Theophr. l. 4. H.pl.c.2.

Ficus Cypria, quæ ſic in Creta nuncupatur natura proxima eſt Moro Ægyptia, nam illa quoque fructum caudice, ramiſq́ue craſſiſſimis fert; niſi quod germen quoddam ſine vllo folio, tanquam radiculam mittit, cui fructus præpilatur. Caudex magnus, & populo alba ſimilis folium vlmo in fructus quaternos perficit, totieſq́ue germinat, ſed nullum ad maturitatem perducit, niſi pomo ipſo immaturo inciſo, emiſſoq́ue lacte, dulce Ficubus non abſimile, & interna groſsis ſanè conueniuns, magnitudine autem pruni eſt. Hæc Theophraſtus, quæ omnia adamuſſim quadrant Arbori propoſitæ, De Sycomoro Giumez Proſperus Alpinus de Pl. Æg. cap. 6. agit plenè dicens eam naſci in arenoſis, & ſterilibus Ægypti locis; folia habet mori folijs craſſiora, candidiora, aſperiora; non naſcitur ſemine, quia eo caret in fructu, ſed propaginibus, & niſi verberetur Arbor, non fœcũdatur; longiſſimæ eſt vitæ, adeout credatur adeſſe quandã Sycomorum in Mathera Ægypti adeò antiquã, vt eadem in ſui cauitate receperit latitantem B.V. cum Puero Ieſu illuc Hieroſolyma fugientem. Ap. Dioſc. hæc habẽtur. *Sycomorum aliqui etiã Sycaminum, id eſt morum vocant, cuius fructus ſycomorus etiam propter ineſficacẽ guſtum appellatur. Arbor eſt magna, Fico ſimilis frondoſa, multo lacte abũdans: folijs mori, pomum ter, aut quater anno fert non ramis vt Ficus, ſed caudice ipſi caprifico non diſſimile, dulcibus groſsis, ſine granis interioribus, ſed non matureſcit, niſi vngue, aut ferro ſcalpatur. Naſcitur plurimum in Caria, Rhodo, lociſq́ue non multi tritici feracibus, &c.* Et paulo poſt addit *gignitur, & in Cypro Arbor genere diſtans, quæ cum ſit vlmus, prædita tamen eſt folijs ſycomori, fructu pruni magnitudine, multò dulciore ſupradictis, cætera ſimilis.* Sycomorus Ægyptia, Moroſico, Ficus Pharaoni Giumez, Tothel Theueti, Sycamine Theophraſti Ficus folio mori, Ficum in caudice ferens. Sycomorus quaſi inter Ficum, & Morum Arbor fructu Fici, at folio ſimilis Moro; fructus ipſos fert caudice, non ramis, & eſt prædulcis, abſque granis interioribus, qui, vt matureſcat debet ſcalpi, ſerratis vnguibus, & oleo inungi; quarto dein die detrahitur, etſi Fauonius adſpiret, tertia tãmẽ die ibi alius ſubnaſcitur; ſepteno partu per totam æſtatem fæcunda, & in maturo fructu gratus odor apparet; Syriç in ſyluis frequẽs, in Ionia in Cnido, Rhodóquè, &c. Sycomoris à Bauhino in Pinace lib. 12. ſect. 1. aliquot adiunguntur differentiæ, quarum poſtrema Ambulon Scaligeri dicitur ex Aruchit inſula, & fructibus ea ſcatet minimis coriandri magnitudine, in cortice illos producens cãdidos, ſed hæc innuiſſe ſufficiat. Nullam cum Sycomoro ſimilitudinem, vel cognationem habet Arbor Pſeudoſycomorus Mathioli, quæ neque credenda eſt vna ex Tuberibus Plinij, licèt Cæſalpino id placeat, ſed ad bacciferas Arbores ableganda, melius Azedarach Arabum nominanda, Vocum at ſequantur Conceptus, atque Concentus in Æquiuocis, atque Denominatis explicandis.

Bodeus à Stap. in not. ad Theop.

Diſcorid. l. 1. de. med. mat. c. 144. de Sycomor.

Ex Homer. odiſſ. 8. Strabo lib. 16. Geog. ſycamine eſt Sycomorus.

E F G

ÆQVIVOCA, DENOMINATA.

Publ.

Difficilis eorum, quæ placent eſt cuſtodia. *Sycori* propterea, nempè Ficorum cuſtodes, quibus συκῶν, non *Sicoris* Cingæ fluuius in iberum defluens nomen dedit; miniſterium ſatis quidem pulcrum exercere dicendi ſunt, ſed difficile, cum præſertim pulcra ſint difficilia ſeruatu. Sed quo maior eſt labor, eò potior eſt vtilitas. Quare conandum eſt ijs ad quos ſpectat, vt συκώδεις iſtæ deliciæ inacceſſæ prædonibus ſeruentur, etiam ſi non ſine vi agendum foret. Quod vel in ipſa literaria τῶν συκῶν anatome ſuaſum poteſt obſeruari. Fici enim *Syca* Græcè æquiuocant, cum *Sica* gladio Latinis à ſecando dicta, à qua ſicarius nuncupatus eſt latro, gladiator, & homicida. Sed melior Fici æquiuocatio fruges reſpicit; quia Fici Pomum Athenienſes vocabant ἡγητηρίαν, quaſi ante omnes fruges inuentum, ex eo forſan, quia Ficaria Grana frumentorum æquiuoca nomenclatura veniebant, quorum granorum minutiei reſpectu κεγχραμίδες dici voluere Ficus, nempè *miliares*. Idem requirunt, & Ἀμασυκάδες *Amaſycades* ex Heſychio, quæ Mala ſunt, ſeù Pyra ſimul cum Ficis prouenientia. Non tantam ſibi poſcunt diligentiam, vt ſeruentur *Sycomori*, quæ Συκάμινος, & Συκόμορα dicitur, fructus, *Sycamina*, mora nempè maiora nuncupati, quandoquidem ſylueſtris admodum naturæ, vt pariter immaturabiles illi fructus, quos breuiſſimo numero profert *Caprificus*, à nonnullis *Chamaſyce*, nempè Ficus pumila vocata, ſatius quàm *Chamaſyce* herba illa paruula repens, in terra vineali prouenienſ, ſic dicta, eò quia lactuginoſa ſit, quem-

Ruellius. Dioſc. l. 4. c. 110.

H

A quemadmodum & Peplus herba *Chamæſice* prædicta aliquantò maior, quæ proptereà vt cum Fico æquiuocet, Συκη dicitur, cum alias vtræque nullam habeant noſtra cum Arbore forma tenus conuenientiam. Cùm verò ſubeat τὸ Συκιον ex Galeno decoctum Ficuum areſactorum, ex hoc etiam in mentem reuocatur ipſius tanquam æquiuocum *Sicyon*, tranſpoſito duntaxat iota, quod eandem habet vim ac Υ ψιλον. Eſt autem vrbs vetuſtiſſima Peloponneſi XII. M. paſſ. à Corintho diſtans, à qua vicina regio, Achaia ſcilicet, & Arcadia, *Sicyonia* appellata eſt, Incolæ *Sicyonÿ*. Nec minimum forſan haberetur argumentum aſſerendi huic Oppido, Regioni, & Populis τῶν συκων, hoc eſt Ficum, (nullum Syciona regem memorando, ſed attenta duntaxat prædicta υ. in ι. tranſpoſitione) denominationes attuliſſe, ſi diceretur iſtos in græcia extitiſſe, in qua primò Συκη adinuenta eſt. Quod certò certius verificatur de *Sycino* Inſula ex Plinio, quam vulgò nunc *Sichino* dicunt, Stephano, & Ptolemæo *Sicinus*, alijs *Sicenus*, non paucis *Sicynus*, & mediat inter Melon, & Polycandrum. Item de *Syco*, quod Plinius, & Ptolemæus *Sicum* dicunt, & eſt Vrbs Dalmatiæ Maritima apud Liburniæ limites, nunc vulgò dicta *Sebenico Philoſycorum*, illorum ſcilicet qui Ficubus auidè veſcuntur, vt Plato ſole-

Gal. in lex Hipp.

B bat. Aſt *Ficeta*, ſeù *Ficaria*, vel *Ficulnea* τὰ συκιδα, vel συκωνα Græcis dicta frequentare (quæ ſunt loca Ficubus conſita) *Ficitores Ficetatis*, hoc eſt Ficorum vindemiæ ſemper amantes expectant, vt illis dulcia tractanda, guſtandaq; ſimul exhibeant. Hanc propter dulcedinem *Melichium* Naxij Bacchum, & Lacedæmonij *Sycitem* cognominarunt. Inde in Ficu Virtus, & Panis, & Vini conſiſtere connotabatur. Hinc etiam Ficum Vitis ſororem faciebant Græcorum nonnulli, Συκον pariter ab eadem vocantes viam illam Athenis, per quam templum Cereris Eleuſinæ petebatur. Et propterea tanta Ficui dignitas, atque nobilitas conciliata eſt, vt inſigniores admiſerit denominationes. Romanæ ſiquidem Vrbis conditori nomen vel impertita ſit, vel ab ipſo proprium nomen acceperit, hoc certum eſt, quod *Romula* quoque nuncupata fuit Ficus, ſub qua pueri ambo Romulus, & Remus Lupæ ſugebant Rumina, propter quæ lactugínoſa eadem Ficus *Ruminalis* dicta eſt, *Rumia* exindè lactentium Dea conficta, & proprij nominis originem trahente. Sic Ouidius

Arbor erat, remanent veſtigia, quaque vocatur
Romula nunc Ficus, Rumina Ficus erat.

Athen. l. 7. capit. 1.
Plutar. 4. Sympoſ.
Athen. l. 3. cap. 5.
Iulian. Leſſignan. de Cogn. Deor. Gentil. l. 3. cap. 5.
Onuphr. Panuin. de Vrbe Romana.

C Is autem locus in quo ſub Ficu prædicta Romulum Lupa, Remumq; pauit, lupercal exinde appellatus eſt, & ſitus erat in regione octaua, quam *Ficelias* (licèt alij ſeptimam regionem ſaciant) Veteres illi Romanorum Proceres, totam ſuam Vrbem, ne dicam Orbem ab hac Arbore libentiſſimè denominaturi, conſtanter appellari voluerunt, ad Ficuum vbertatem fortaſſis auſpicandam. De hoc loco mentionem habet Martialis ad Nepotem ita ſcribens

Bis vicine Nepot (nam tu quoque proxima flora
Incolis, & veteres tu quoque Ficelias)

Præter hanc regionem erat & Vicus vetus, *Ficelia* pariter & ipſe nuncupatus in via Nomentana, *ita à Ficis, & copia Arborum Ficorum*, vt inquit eruditiſſimus Raderus *dictus*, à quo non eadem tantum via, ſed & Porta inſuper ipſa Nomentana *Ficulnenſis* quoque fuit appellata, vt ex Liuio ſic ſcribente patet. *Via Nomentana, cui tunc Ficulnenſis nomen fuit*. Idem Romanorum Seniores non Imperij tantum, ſed & liberorum inhiantes propagationi, felix, fortunatumquè ducebant fæcunditatis exemplum ſibi, &

Pl. lib. 15. c. 19.
Varro l. 2. de re ruſt. cap. 11.
L. 2. Faſt.
Lib. 6. epig. 20. ap. Rader. & 27. ap. Farnab.

D poſteris ob oculos ponere, vndè aliqui ſuarum familiarum agnomina ſimul, atque cognomina à Ficorum fructu mutuati ſunt, quemadmodum *Caricia* familia, & *Carica* à Caricis. Sic enim Romana teſtantur Monumenta

HIRNIVS OCTAVIVS, CARICIA, ET	}	IOVI DOLICHENO
FESTA CAROLINA C. VALERIO		M. AVERONIVS KARICVS
SVRO, ET SIBI PARTEM P. XXX.		D. D.

Eodem pacto nomen habuit, & cognomen *Ficinus* ille de *Ficinis* medicus duobus abhinc ſæculis, qui librum edidit de Peſtilentia Italicè, quem poſthac Hieronymus Ritius latinitate donauit. Eius filius fuit magnus ille Marſilius Florentinus nemini doctorum non cognitus ob Philoſophicam præcipuè doctrinam. Florebat anno 1490. Medica multa eiuſdem extant monumenta. Edidit inter cætera Antidotum Epidemiorum, & Præſeruationem ſecundæ valetudiuis, Baſileæ per Cratandrum excuſas 1532.

Apian. de Inſc. ſacroſ. Vetuſtatis.
Paſch. Gal. in Bibliot. Medica.

Eiuſdem oratio de laudibus Medicinæ, & nonnulla alia Medica habentur in operibus E
illius ſimul editis Baſileæ per Henricpetrum in folio. Ab hoc pariter fonte cognomen emanaſſe videtur Ioannis *Ficardi* Françofurtenſis I. C. qui Galeni librum de libris proprijs, de ordine librorum ſuorum, de præſagijs ex inſomnijs, quomodo morbum ſimulantes ſint deprehendendi, & de exercitatione paruæ pilæ Latinis adiunxit, & Cratander primum excudit Baſileæ 1531. Huius rationis eſt & cognomen Familiæ *Ficueroe*
P. Petrus. de Teſſ. Gentil p. 514. in Hiſpania, quæ folia itidem quinque *Ficulnea* viridia, & decuſſatim poſita in inſignibus habet. Subit etiam memoriæ villa quædam in agro Ferrarienſi ad Eridanum, quam incolæ *Figarolo* nũcupant, nos *Ficarolum*, & hæc etiã memoratur ab Ortelio in tabula eiuſdem ſtatus.
In Theatr. Orbis. Non defuere tamen qui temporum ſucceſſu virtutem in loquendo diſſimulantes, Ficorum nomen in malum ſenſum deduxerunt. Sic *Ficos* Nymphyon
Parad. de antiq. ſtatu Burgundiæ cap. 8. vocarunt, Sic integram Familiam Martialis inſimulauit.

Ficoſa eſt vxor, Ficoſus & ipſe maritus,
Filia Ficoſa eſt, & gener, atque ſocer.
Nec diſpenſator, nec villicus vlcere turpi,
Lib. 7. epig. 59. ap. Rad & 70. ap. Farn, *Nec rigidus foſſor, ſed nec arator eget.* F
Cum ſint ficoſi pariter iuueneſquè, ſeneſquè,
Res mira eſt; Ficos non habet vnus ager.

Cuius irriſionis origo ex nominis *Ficus* corruptela, & æquiuocatione manauit, cum cœperint Medici morboſum quendam affectum, & vlceroſum, figuram Ficus grandioris, ſed inſipidæ, quæ græcis σῦκον dicitur, æmulantem, τὸ σύκωμα, nempè Ficum
Scholiaſt. Ariſtophan. nominare, ex quo in ludibrium idem Fici nomen tranſijt. De tædo huiuſmodi morbo ſic eleganter locutus eſt Celſus. *Eſt etiam vlcus, quod à Fici ſimilitudine σύκωσις à Græ-*
Lib. 6. c. 3. *cis nominatur, caro excreſcit, & id quidem generale eſt. Sub eo verò duæ ſpecies ſunt; alterum vlcus durum, & rotundum eſt, alterum humidum, & inæquale.* Et tunc non eſt generis ambigui, & incertæ declinationis, vt Ficus fructus, ſed reſtringi debet ad ſecundam tantum declinationem, & ad genus maſculinum, vt lepido cum ſale inquit, & innuit Martialis in Cæcilianum ſcribens

Cum dixi Ficus, rides, quaſi Barbara verba,
Lib. 1. epig. ap. Rad. 56. ap. Farnab. 66. *Et dici Ficos, Cæciliane, iubes.* G
Dicemus Ficus, quas ſcimus in Arbore naſci.
Dicemus Ficos, Cæciliane, tuos.

Et quamuis non omninò ſint concordes Chariſius Grammaticus, atque Priſcianus, meliorum tamen Scriptorum lectio ſupradictæ fauet regulæ, vt omnis exulet ſcientiarum hoſtis æquiuocatio. Quo pacto, & genere *Ficus* Romanis vocatur piſcis quidam
Aldrou. de Piſ. l. 3. c. 3. & 9. mollis, Aſellus minor alter Aldrouando noſtro nuncupatus, in eius Piſcium Hiſtoria à doctiſſimo Io. Cornelio Vteruerio, altero ex anteceſſoribus meis in lucem edita, vbi & Tinca Marina Ficus itidem appellatur. Alio nomine morbus prædictus *Mariſca* Latinis vocatur, vndè Satyricus Iuuenalis aliquot ex ijs vlceribus patientes ita ſugillauit.

Sat. 2. *Cæduntur tumidæ, medico ridente, mariſcæ.*

Hinc callidam ex *Ficeto* captans ambiguitatem idem Martialis *Ficetum* appellauit impudicas partes, quia illic *Ficoſa* naſcantur vlcera prædicta, ſic amarè locutus in La-
L. 12. epig. bienum *Vt pueros emeret Labienus vendidit hortos.*
Nil, niſi ficetum nunc Labienus habet.

Eadem ratione moti Veterinarij quoque, callum quendam in cruribus equorum naſcentem *Ficum* vocitare conſueuerunt, quem Paracelſus pro medicamento matricali H
Dictionar. Paracelſi. propoſuit. Hinc quoque fœmininum iſtius vocis in patrio noſtrates idiomate diſtraxerunt ad turpia, & obſcæna ſignificanda, & ad minus actum quendam iniurioſum, quo pollicem inter indicem, & medium digitum exporrectum dirigentes in aliquem, hunc tacitè taxabant fœdæ libidinis, aut alicuius alterius vitij. Contumeliola hæc irriſio lo-
In lib. delle nouelle. cum habuit, vt infra dicetur, inter ſcommata Prouerbialia Danthis, Villanij, & aliorum ſcriptorum Florentinorum, necnon apud fabulatores antiquos tum Etruſcos, tum
Ang. Monoſ. l. 3. ſt. It. lin. p. 319. Bononienſes, vt apud Ioannem Sabbatinum de Arientis, & alios, penes quos legitur *Far le Fiche*, pro conuiciari, & calumniari, &c. Hoc ideò conuicium cum per Italicum vulgus admodum inualuiſſet, expreſsè prohibuerunt, indictaquè pœna damnarunt Romana Statuta, ſub rubrica ſpeciali *de facientibus Ficum*, his verbis: *Item ſi quis ali-*

cui

A *cui ſignum, ſeù Ficum fecerit iniurioſè, in* xx. *ſolidis prouiſinorum puniatur Camera* *L. 2. c. 88.*
Vrbis. Non tam malè detortum legitur adiectiuum *Ficatus* συκωτὸς. Defertur enim *L. 2. c. 27.*
ad ſignificandum tantum quod Ficubus infarcinatum eſt, vt apud Ætium συκωτὸν ἧπαρ, *Plaut. in*
id eſt *iecur Ficatum*, v.g. porcinum Ficuum eſu præparatum. Cæterum minus certè *Stic. habet.*
peccaret qui verbis tantum, & non factis, id eſt digito loqueretur contra quemlibet, Nucibus
ipſum, vel à ſimilitudine τῆς συκώσεως, hoc eſt *Ficationis* in mento, propter tumiditatem Fabulis,
Ficuloſè exulceratiuam, inæqualem, & graueolentem, vel in oculis ex interioris pal- Ficulis.
pebræ dura, & aſperiore ſciſſura *Sycomium*, vel *Ficonem* appellando, nempè turpem, *Galen. l. 2.*
ineptum, maleferiatum, & abiectum, nam quantò ſuperatur in dimenſione ſuperficies *meth. 2. cō.*
à corpore, tantò vincuntur à rebus, ceù ab oculatis obiectis verba. *2. in 6. de*

Segnius irritant animos demiſſa per aures, &c. *morb. vulg.*

Multa propterea per iocum à Poetis dici permittuntur. Hinc lepida illa æquiuoca *4. in lib. de*
præclariſſimi cuiuſdam Neoterici in Idæalem fœminam nomine *Ficariam* non impune *ocul. c. 9.*
tantum, ſed etiam cum eruditionis præmio legere licet,

Vitemus quas producit Ficaria Ficus, *Balthaſſ.*
B *Ceù qua tergeminus fert aconita canis.* *Bonifacius*
Si tales Ficus comedas Ficedula pinguis, *Muſar. lib.*
Protinus in maciem totus abibit adeps. *4. num. 53.*
Si tuus has Aſinus guſtaſſet, docte Philemon, *& 34.*
Pone ſuum ſubitò mortuus eſſet herum.

Item ad eandem rem.

Ficitor huc venias, nam Ficoſiſſima raucis
Te mulier precibus terque, quaterq́; vocat.
Si fœcunda tibi colitur Ficaria, nullam
Ficitor inuenies vberiore ſolo.
Ficos, & Ficus eadem Ficulnea profert,
Inſita ceù profert non ſua poma Pyrus.

In nullum magis quadrarent hæc improperia, quàm in vnum Clodium Albinum
plus iuſto Philoſycon. Fuit enim ſummus Ficorum heluo, peior bellua, nempè Aue *Iul. Capitol*
C *Ficedula* (συκαλὶς eſt Græcis) quæ, quamuis rationis expers, ad menſuram tamen ali-
tur, iuſtèquè pingueſcit huiuſmodi cibo. Hanc Martialis ita loquentem introduxit.

Cùm me Ficus alat; cum paſcar dulcibus Vuis,
Cur potius nomen non dedit Vua mihi? *L. 13. ep. 48*

Ita nec eundem Clodium, & vnà quempiam turpe agentem *Caricinus* Ficuum co-
lor minimè tegere valeret. Non ipſum, licèt impium, impiorum amici, quippè quia *Athen. l. 3.*
impij, tuerētur *Sycophanta*, collectores nempè vectigalium pro Ficubus, qui non niſi ca- *cap. 5.*
lumniari ſciunt, & deferre, *Sycophantiamquè*, infame ſcilicet, & *Sycophantioſum* qua-
druplatoris officium exercere. Niſi enim vomitu non recidiuo ſemel purgari vellet, ina-
nis foret omnis excuſatio, quæ in homine quantumuis leui in promptu ſolet eſſe, iuxta
illud Comici Poetæ comiter canentis

Quis homo culpam admiſit in ſe, nullus eſt tam paruì pretij, *Plaut. in*
Quin pudeat, quin purget ſeſe, &c. *Aulul.*

At nos tandem obſeruato Zoophyto quodam inter Alcyonij ſpecies, pro *Ficu maris*
ob magnam eius cum Ficuum fructibus ſimilitudinem exiſtimato, declinabimus ab hor-
D rendo illo ſpecu iuxtà Eleuſinen Atticæ Ciuitatem, propè Cephiſum fluuium, in loco,
quem *Caprificum* appellarunt, quo Plutonem, rapta Proſerpina ad inferos deſcendiſſe *Symp. Hort.*
fama eſt. Literariam denique in hoc dulci æquiuocorum, & denominatorum Ficus *l. 24. c. 10.*
ſalo nauigationem terminantes, portum in Sicilia tenebimus. In hac enim Inſula (ſeu
Sicaniam, ſeù *Siciliam* vocemus) vt ipſam ex Arborea *Syci* denominatam facere non
ſit abſurdum nulla *Sicani* Regis habita mentione multa ſubibunt monumenta obſeruan-
da. Nam omnibus temporibus Ficus feraciſſima fuit, illas non ad nos tantum, ſed &
per totam paſſim Europam elegantiſſimè deſiccatas mittens. Quæ cum caricæ modo
vbiq; appellentur in officinis, nomē *Caricus* reliquerunt oppido cuidā in hac Inſula, vul-
gò nunc *Chura*, ex Gerardo Mercatore. Prætereà *Sycaam* Vrbem hîc erit inueſtigare,
in qua deteſteſtabimur memoriam *Sycai* Titanis in *Sycaam* Arborem noſtram conuerſi
vrbiq; prædictæ nomen dantis, licet ab alijs hoc attribuatur *Syci* Nymphæ, de qua in
fabulis

Digitized by Google

Bauhin. ad Math. in Dioſc. lib. 1. c. 145.
Cluſ. rar. pl. l. 5. cap. 7.
Bauhin. in Phytopin. n. 15. in Prodromo lib. 5 cap. 3.
Plin. l. 22. cap. 23.
Nicander in Alexiph.

fabulis agemus. Sed rem hanc Æquiuocorum vnà cum Denominatis à Ficu cum Botanicis abſoluentes dicemus maritimam quandam Plantam folijs ſubrotundis ſeriatim diſpoſitis vnà ſuper aliam ad modum Opuntiæ *Ficum* appellari; Papauer item ſpinoſum herbam alios dixiſſe *Ficum infernalem* terribile denominatum. Fungorum tandem ſobolem breuis pediculi non peltatam, ſed figuræ pomoſæ turbinatæ Ficum, & terræ *ζύμη*, hoc eſt fermentum alios appellaſſe, fermentum quidem pituitoſi humoris in Arboribus ipſis, & in tellure humiditatis cuiuſdam inter generationem, & corruptionem glutinoſæ; hinc fungorum alij ſunt purè terreſtres, ideſt in terræ viſceribus procreati, vt Tubera, de quibus Fridæuallis egregius ſcriptor metricè loquebatur E

Terrea ferte, aqueoque madentia Tubera rore
Alba, fameſcentes ſint nigra veſtra coqui.
Vltima ſint noſtra poſt pulmentaria cana
Mixta ſint in noſtris vt Venus ipſa iocis.
Si turgent, aquum eſt: ventoſa tonitrua, & imbres --Hac gennere, &c.

Fridauall. de tuen. ſan. cap. 9.
Nicand. in Alexiphar.

Alij ſunt terreni ſecundum quid, hoc eſt in ſuperficie terræ naſcentes, alij ſunt Arborei, quorum figuræ vel ſunt ouales, vel ſpongioſæ, vel digitatæ; terreſtrium autem admirabiliſſimi ſunt Lyncurij fungi, qui è lapide Lyncurio, ſiue Lynceo fœcundiſſimo toto ſubnaſcuntur, & præciduntur anno, quemadmodum Arboreorum laudabiliſſimi ſunt Ficarij, Nicandro Colophonio Medico, atque Poeta Iudice in hunc modum ſcribente F

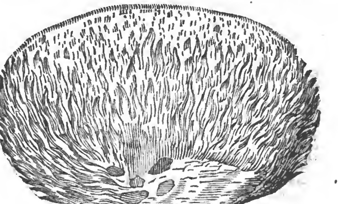
Συκίνε ὁπότε στέλεχος βαθὺ κόπρῳ
Κ᾽ακρύψας ὑδάτεσσιν ἀενάοισι ποτίζοις,
Φύονται μύκητες ἀκήριοι, οὓς σὺ μετ᾽ αὐτὰ
Θρεπτικὰ μή τι χαμαιζήλης ἀπὸ ῥίζης προταμοιο.

Quos græcos in latinum hunc ſenſum vertimus verſus

Altius egeſtâ terrâ cum à ſtercore cortex
Fici detectus fuerit, purgatus & vnda
Inſperſus multa, tuti naſcentur ab imo
Fungi, ſed quorum caput ab radice ſecandum.

Vide ſuperius p. 221.
Iuuen. Sat. 10.

Non præteribimus tamen Ficiformem Fungum amplum etiamſi non inuentus in cortice Fici, ſed Quercus fuerit, quem ad nos humaniſſimè miſit vir clariſſimus delineatum à ſe primò, & ante omnes quoſcunque obſeruatum Excellentiſſimus Petrus Natus Florentinus ſub nomine Fungi Querni vermiculati; in quo conditiones ſequentes Fici pluſquam Fungi naturam oſtendentes apparent; nam Μύκης iſte Δρυὸς erat Autumnalis, Caudeus in Arbore, Hemiſphæricus, Seſquilibris, Quincunx, Candicans intus, ſplendidè Rufeſcens exterius, Dulcis, Mollis, haud Inſuauis, non ingrati Odoris, Temperatus, Veſcus, vermiculatim Apophyadicus; Rubiginoſi capillitij quandoque cirrati; parum Foraminoſus, multipliciter Loculatus; Viuax, diuq; Seruabilis. *Remotâ* (cum Satyrico) G
Erroris nebula (hoc eſt quauis Ficuum æquiuocatione) *quid enim ratione timemus*
—— Aut cupimus? Fructuum prædulcium Culturæ nos accingere non dubitabimus,



Digitized by Google

A

CVLTVRA.

FOEmineam propter mollitiem Ficus ad creſcendum prona ſurculis de Ficeto pro-
pagatur, non quidem magnis, nec ex ligno trunci facillimè putreſcente, neque ex *M. Varro de*
fructus granis ob degenerem ſuccreſcentiam, & quia illorum ariditas tarda eſt *re ruſt. l. 1.*
nimis, & ab ea vix emergere poſſunt cauliculi. Animaduertendumq; eſt Varronis iux- *c. 41.*
tà Præcepta nè frigidis in locis Ficeta conſtituantur; in temperatis verò locis cōmodum *L. 1. c. 41.*
magis tempus eſt ſecundus anni menſis; ſed in æſtuoſis Nouembri de menſe radicatæ *Pallad. in*
plantæ telluri feliciter cōmittantur; in parum frigidis terris melius erit ſub æquinoctium *Feb. tit. 25.*
vernum ante, vel poſt per dies aliquos eas deponere, quæ plantæ præcoquæ ſint, vt an-
te imbres ad maturitatem germina fructus perducere valeant. Si Talea, vel cacumen
plantetur abſque radicibus, id nonniſi Aprili menſe fiat, illaquè findenda eſt, in cuius ſciſ-
B ſura paruus eſt ponendus lapillus, fimoquè oblinenda eſt bouillo; in eo verum ocu-
latus eſſe debet Agricultor, vt Taleæ ſint bene oculatæ, præſertim in cacumine, atque
frequenter nodoſæ, & ceù articulis benè roboratæ, à quibus ſperari poterunt copioſi
non ſolum Ficus, ſed ſapidiſſimi, qui ſolem orientem amant, cœlumq; potius calidum,
quàm frigidum, terramquè ſolutam potius, quàm denſam, nec intensè arentem, vti nec
multum irriguam concupiſcunt; nec latere debet quod dum ligatur germine magis vi-
get prælata, ſed fructum deteriorem parit, excepta Ficu Laconica, quæ riguis gaudet, &
delectatur maximopere locis, & aliquantum ſaxoſis, quemadmodum creditur eſſe ter-
ra Olgiani comitatus Bonon. ſeptimo, vel octauo ab vrbe lapide diſtans Orientem ver-
ſus ſuper modicè accliuis Collibus; ibi enim pinguiores ſunt, & ſapidiores Ficorum
fructus; è contrà euenit in locis humentibus, & vmbroſis, in quibus obtuſi ſapo-
ris, & aquei naſcuntur Ficus; vbicunq; autem ſint plantandæ taleæ iam radicatæ, & quæ
iam germen emiſerint, per totum Aprilem ſine timore telluri committentur, & in par- *Conſt. Caſ.*
ticulari ſitu, locoq; conuenientiore naturæ ſpecificæ plantæ, vt v. g. Fici Mariſcæ in *lib. 3. c. 4.*
cretoſiori tellure, & apertiore ſub aere volunt diſponi, & vt Africanæ, Herculaneæ, *Cato de re*
C Saguntinæ, Hibernæ, Tellanæ; atque pediculo longo pinguem, ſtercoratumq; agrum *ruſt. c. 8.*
expetunt. Ficus inſuper inſitionem Geoponici varias ſuper Arbores vltrà ſuam conge-
nerem, & non ſolum vere, ſed alijs quoque temporibus, etiam per æſtatem, vſque ad
hyemale ſolſtitium, ſi Florentino Geoponico Græco fides eſt adhibenda, fieri docent. *Pallad. in*
Aprili tamen menſe vlteriori ſine mora, ſecundùm Palladium, & intrà corticem, gran- *Ap. tit. 5.*
diori exiſtente plantâ, vel fiſſo in ligno, ergà iuniorē, ſecto arbuſto ſecus terrā breui ma- *Idem in*
nu eſt operandum; nam nimia cunctatio vires adimit, dum introducto aere per poros *Martio.*
ſecti ſurculi anniculi, gemmeique, atque Arboris ipſius inſertioni ſubiectæ, ſubſtanti- *Corb. Her.*
fica humiditas euaneſcit. Aprilis quidem menſis erga loca ſicca inſitorem ſedulum ex- *Agr. l. 2.*
poſcit, ſed in humentibus Iunio tutius menſe coniugium vegetale eſt prorogādum, cum *Conſtant.*
menſem hunc antecedenti æquipollere docuerit experientia. At Morus, & Platanus ab *Caſ. lib. 10.*
antiquioribus Geoponicis prælatæ reliqnis Arboribus fuere ad Ficus inſertionem, vnâ *cap. 76.*
exceptâ Caprifico, quæ ſymboleitate naturali ex agreſti fit facillimè ciuica, & licèt *Pallad. lib.*
Amygdalus Arbor ad inſitionem ſuſtinendam non vocetur, ipſa tamen gaudet perenni- *14. de inſit.*
tate plantæ Ficus: Palladium ſuis id carminibus confirmantem audiamus:

D

Perſuadet Moris tetrum mutare colorem
Ficus, & inuaſis dat ſua iura comis.
Se quoque miratur pingui grandeſcere ſucco,
Et ſolitum gaudet vincere poma modum.
Inſignes folijs Platanos, felicia menſis
Brachia gaudentes Vitis honore comas.
Ingrediens pingui ſe cortice maxima Ficus
Seruat, & optatos implet adepta ſinus.

Intrinſecam, & eſſentialem Mori, & Ficus Arborum relationem, quia clarè manife-
ſtat Columella, Palladij doctrinæ iam expoſitæ credendum eſt, & licèt in vſu non repe- *Lib. 10. de*
riatur noſtro hæc æuo talis inſertio, attamen ea non eſt reprobanda. *cultu Hort.*

Dum canis Erigones flagrant Hyperionis æſtu

Arbo-

Arboreos aperit fœtús, cumulataque moris E
Candida ſanguineo manat fiſcella cruore,
Tunc pracox bifera deſcendit ab Arbore Ficus.

Foſſionis intereà, necnon Caprificationis obliuiſci non debet Ficorum diligens cul-
Pallad. in tor, quæ Caprificatio fit, aut ſuſpendendo Groſſos, & Caprificos Ficuum Arboribus
mēſe Iunio ipſis excultis, aut eaſdem Caprificos ſatas, vel plantatas circà Ficeta in illorum Mace-
Tit. 5. riebus, vel rudia intrà Rudera alendo; matureſcent namque hoc pacto Fici, & citò,
Conſtant. & tutò, abſque eoquod inungantur ſubrubentes ijdem, auaritiem quandam maturita-
Caſ. l. 3. c. 4 tis præſeferentes, quaſi quod ipſam denegare velint Syciphagis. Caprificorum quoq;
adiumento facilè poterit ſuccedere, vt poſt artefactam paruulorum Groſſorum magni-
tudinem fabæ vix aſſecutorum decuſſionem ad ſerotinos habendos magnitudine præ-
ſtantes Ficus, voti fiat integri compos Agricola; idemqnè euenire feliciter deprehen-
detur, ſi quis pumilam vellet in vaſi habere Ficum, quæ inuerſis plantatis exurgit de
ſurculis, nam hæ quoque plantæ mirè fructificabunt, quod fieri præſtat in locis vbi plu-
ris æſtimantur, tanquam rariores hi fructus, qui Regionibus ſolùm in feruidioribus co-
pioſiſſimi ſunt, vt in Paleſtinâ, Africâ, Hyrcaniâ, Lydiâ, Cypro, Lociſquè Maritimis F
In Galliæ pluribus circà Biſaltiam, Amphipolim, & Greſtoniam; in Macedonia item, Theſſa-
politicome- lia, Græcia, Hiſpania, Galliaquè de quâ Prouincia ſic ſcripſit Strobelbergerus: *Eſt quo-*
dica deſcri- *que magna ſubſidio in Gallo Prouincia fructus bifera Ficus, vbi Vere, & Autumno perele-*
pt. p. 257. *gantes ſyluulas quaſi videas.* Et in Italia demùm præcipuè Orientaliori, & Meridiem
verſus apricis in collibus, in quibus locis Ficus aridæ parantur, non ſolùm pro ruſti-
cis eibarijs, ſed pro condimentis etiam nobilium eduliorum, & menſarum quadra-
Li. 12. c. 15 geſimalium ornandis, augendis, quorum Ficuum ſiccandorum modum fusè docet Co-
lumella, qui conſiſtit in actione ſolitaria ſolis in ipſis omni ſtudio procuranda Ficubus
ſupra crates mobiles, & aſportabiles diſpoſitis, procul ab omni terrena humiditate, atq;
nocturni roris ſuſpitione; qui tandem fructus ſiccati caricæ tunc dicti, vel in [illegible]adis ſer-
uantur bene compreſſi, cum interpoſitione odoratarum herbarum, vtpotè Roſmarini,
& aliarum ſimilium, vel in ſeries oblongas quadruplicatas in latitudinem, & cannarum
ligni ſubtiliſſimis virgulis transfixas. Quoniam autem Ficus Arboris ætas in loco, vbi
Camerar. non patiatur, aut ictus ſeptemtrionalis flatulentiæ, aut neglectam prorſus culturam G
in Hor. med. octuaginta perhibetur ab aliquibus annorum, quæ extenſibilis etiam ad centum vſque
deprehenſa eſt annos, in quâ periodi humanis ætatum partitionibus, non abſimiles co-
gnoſcuntur. Ita vt quatuordecim annis adoleſcat in pueritia, dein vigeat Iuuenis ad vi-
geſimumquintum, mox conſiſtat ad quinquageſimum, vlteriuſque decreſcat ſeniliter
quò vſquè repueraſcat in radicum nouellis germinibus; de quibus Platonica illa ſen-
Virgil. l. 6. tentia Virgilianis verſibus explicata verificari poteſt ad vnguem, vt ſcilicet mortua ve-
Æneidos. lut Arbor, ad vitam reuertatur, nouamq; iuuentam illius vegetans induat ſpiritus.

Donec longa dies perfecto temporis orbe
Concretam exemit labem, purumque reliquit
Æthereum ſenſum, atque aurai ſimplicis ignem, &c.
Rurſus & incipiant in corpora velle reuerti.

Et vt benè cultus labor elabi non ſinat fructuoſam proſperitatem Arboris, Morbo-
rum læſiones, atque Actionum naturalium iuuamenta nouiſſe, vt illæ amoueantur, hæ
verò promoueantur oportet.

H

MORBI, REMEDIA.

NVllus inſenſilis, at corruptiui doloris ſenſificus magis index notari poteſt quam
Plin. l. 17. vermiculatio, quæ Ficui maximè infeſta conſpicitur; conceptus heù nimis fre-
cap. 24. quenter vermis in ligno Ficus, aliquamdiù quidem celatur, ſed cum maxima
vigoris Arborei iactura proſilit è cortice de repentè facto rimoſo, itaut cum Seneca Fi-
Seneca in Troade. cum poſſimus alloqui vermiculoſam à principio.

——cruciatu eloqui,
Quodcumque celas adiget inuitam, dolor
E pectore imo condita arcana eruet.

Ver-

Digitized by Google

A Vermes generat Coſſos, Ipeſquè interna Ficus ſubtilioris humoralis materiei putri-
lago, ea dum gradum inſigniorem acquirit Ceraſtes edit Scarabeos valde exedentes li-
gnum, ſonumque alcuius ſtridoris edentes, quos deteſtatus eſt non paruin Theocritus.

Ipſe malos odi Scarabeos, namque Philonda *Eidyl. 5.*
Arrodunt Ficus, ventoque ferente recedunt.

Sunt & quorundam culicum genera infeſta Ficui, quæ creduntur ex humore corru-
pto dulci ſubdito corticibus naſci. Hoſquè culices Græci vocant ψῆνες Pſenes, quos Ca- *Ariſt. l. 5. de*
prificulneis peiores, quià difficillimæ matureſcentiæ, ſeù potius immaturabilitatis in- *Hiſt. Anim.*
diuidui ſunt comites, agnoſcimus. Accedit Syderationis morbus in Ficu, à quo morbo- *c. 32.*
ſo affectu immunis videtur eſſe Caprificus: Impetigine inſuper laborat Ficus, & Cochlea- *Theoph. l. 2*
rum cutem deturpantium adnaſcentiâ. Podagra item, atq; Chiragra etiam tophacea, *c. vlt. de H.*
ad Articulos tum maiores, cum minores fluxione morboſa humorali intercurrente, at- *pl. & l. 2. c.*
que craſſeſcente tentatur Arbor eadem, cui ſuccedit macies, fragilitas, tabes, inareſcen- *12. de cau-*
tiaque. Ficus ſæpè ſæpius abortire contingit ex cruditate, vel etiam defectu fructiferi *ſis pl.*
alimenti, vnde Ficarius cultor ergà Ficum eandem dicere poteſt Ἀπογυλανίζω decerpo *Plin. l. 15.*
B ſcilicet, ſeù deligo Ficus immaturos, nam cogitur tunc tēporis colligere Ficus eoſdem, *c. 19.*
vel iam caſuros ab Arbore, vel in terram ſub Arbore ſparſos, vt aliò proijciat. Radica- *Plin. l. 16.*
tio poſtmodum, atque Cradicatio, duo videlicet morbi Ficuum familiares ſecundum *c. 25.*
Theophraſtum, fiunt dum inareſcunt, marcentque radices, & dum Rami, qui Cradi ap- *Lib. 5. de*
pellātur germinatiuis deſtituuntur viribus, & contabeſcunt; Alius adhuc morbus Ficuum *cauſ. c. 11.*
iuxtà doctrinam Theophraſti, qui Aula dicitur venit exarandus; hic fit, dum nimijs præ
pluuijs Arboreę glabrantur radices; Et demum Frigiditas aderit, & Contractio contracta *Lib. 4. c. 16.*
vel ex vulnere, vel ex defectu natiui caloris. His præmiſſis ægritudinum theorijs cu- *de H. pl.*
ratiua inſtant remedia. Præſtatque multis præternaturam Affectibus Præſidijs ſecundum *Theophr.*
naturam multis occurrere, morientique variè ſuccurrere Plantæ. Contrà Verminatio- *l. 1. de cau.*
nem itaquè Arboris Sal, & Cinis plurimum valent ſi verminoſo inſpergantur vlceri, *pl. c. 19.*
cui Ruta dein apponitur, quæ Arborem à putredine vindicare poteſt, vermeſque ne-
care. Scillâ Bulbi de genere mederi poſſumus eidem verminationi pomorum Ficus, *Lib. 17. c.*
illius laminas in Arboris ramos transfigendo, ex Plinij teſtimonio ſic ſcribentis: *Fi-* *11.*
C *cus, ſi Scillæ (bulborum hoc genus eſt) inſeratur ocyſſimè ferre traditur pomum, neq; ver-*
miculationi obnoxium. Ficui verò deciduo propter nimium plantæ ſuperfluum humo- *Conſt. Caſ.*
rem vt matri adhæreſcat hæc inciſuris per obliquum leuibus phlebotomanda eſt. Ad *l. 10. c. 46.*
Tineas Ficuum curandas Italica lentiſcus pro remedio valido celebratur, ſi eiuſdem *Cato de re*
inuerſus ramus radicibus Ficus interfodiatur. At pro debilitate germinationis, fœta- *r. n. 94.*
tioniſque ſubleuanda non parum conducit rubrica amurcæ permiſta fimo addito, radi- *Plin. l. 17.*
cibusq; in primo frondeſcentiæ tempore applicita. Contrà verò nimiam foliorum luxu- *c. 27.*
riem, vt ſuperfluitas inanis reprimatur valet cinis radicibus circuncíſis impoſitus. So- *Collum. lib.*
lent virides adhuc ficulnei fructus cum tempore vulcanalium tonderit colorem, atque *de Arb. c. 20*
calorem natiuum amittere, & ne hoc malum contingat ſolers debebit Agricultor pro-
philacticis hiſce vti præſidijs, ſtipula videlicet hordeacea, qua vinciri debent internodia
ramorum, hoc eſt ſpatia inania inter gemmas; inſuperque illinitione trunci cum ſucco
mororum; Et tandem Algæ ſalitæ radicibus fici intertextu Scabies tetra mundatur in *Conſt. Caſ.*
ficulneo trunco, eiuſque ramis lotione diſſolutionis rubricæ in aqua ſimplici. Formi- *l. 10. c. 40.*
cas abigit eadem rubrica butyro, & pice liquidâ mixta trunco obducta; item coracini
D piſcis in Arbore ſuſpenſio; quamplures porrò, & magnos præcauet morbos in Ficu Ca-
prificationis generoſum remedium, quod conſiſtit in ſuſpendio groſſorum caprifici,
eiuſque ligni ramis Domeſtici Ficus circa ſolſtitij tempus exequendo, cuius remedij *Conſt. Caſ.*
ſuccedanea ſunt Abrotoni Virgæ; Calliq; foliorum Vlmi, ſi eidem ſuſpendio addicantur; *l. 3. c. 4.*
Meliuſq; fortaſſis erit Arietina cornua circa radices fici Arboris obruere, nam hæc ma- *Pallad. in*
turabiliores, amabilioreſq; reddent ficulneos fructus. Pro verminatione iterum, atq; *M. tit. 14.*
iterum ficulnei vegetantis ligni curandâ nouiſſe oportet medicamenta θεῶν χεῖρες Deo-
rum eſſe veluti manus, quæ à leuioribus quidem incipiunt, ſed ad valentiſſima quoque
aſcendunt, vt cecinit Ouidius. *Lib. 2. de*
rem. am.

Corpora vix ferro quadam ſanantur acuto,
Auxilium multis ſuccus, & herba fuit.

Quare ſi amuleta non ſufficiant, ſi cineris vis inefficaciter diſpergatur, ferro res eſt de-
cer-

Digitized by Google

cernenda; inſequendi, perſequendiquè ſunt hoſtes verminoſi, & omnino mactandi; E oculos illuc, mentemquè aduortat indefeſſus ficitor Colonus, manumquè ferro armatam vermium cauernis admoueat, illorumquè nidulamenta, & quiſquilias omninò remoueat. Ita enim Arbores probè cultæ, atque curatæ non macreſcent. Ciborum igitur vſum ritè explicemus; *iucunda eſt poſt venationem menſa plena* Hippolytus apud Euripidem in Hippolyto ſic ſentiebat: Nam ſolet Natura

Horat. l. 1. ep. 2.

Lucretius l. 5. de nat. rer.

—Nitidas fruges, vinetaquè læta
Sponte ſua primum mortalibus ipſa creare.
Ipſa dedit dulces fœtus, & pabula læta,
Quæ nunc vix noſtro grandeſcunt aucta labore.

VSVS IN CIBIS.

Al. ab Al. D. G. l. 3. c. 11.
Li. 7. dipn.
Lib. 5. de tuenda valetudine.
Lib. 2. de Alim facul. c. prop.
Ap. Athen.
Pſellus de Victus rat. ad Conſtan. Imper. l. 1. c. 1. & vlt. & l. 2. cap. propr.
De Ficubus

VItæ melioris exordium Ficus eſſe Syciphagi Athenienſes irrefragabilibus argumentis comprobarunt, teſte Athenæo, *Ficus, ò amici viri, mortalibus elegantioris vitæ magiſtra fuit, vel hoc argumento, quod locũ vbi primùm Arbor hæc inuenta eſt, ſacram Ficum Athenienſes vocarunt, ipſiuſq́ fructus ἡγητηρίαν, id eſt cultioris vitæ ducem, quòd ante mitiores omnes cibos inuentus.* Meritoquè Ficubus inter poma, quæ nunquam nocuerunt recenſeri datum eſſe à medicorum Principe, atque Magiſtro Cl. Galeno videmus. Innocuos verùm eſſe verè Fici fructus, tam recentes tempeſtiuos, quàm aridos Nucibus Auellanis, Piſtaceis, Amygdaliſuè commanducatos docebat Pſellius, addens eos nutrire plus cæteris omnibus Pomis corpus; ſoloſquè plenè manſos aluum citare, abſtergere, immò non parum lædere. Nam ij ſenibus maturi, ac pauciferi congruunt, atque puellulis ſaluberrimum ſunt alimentum; vndè Pherecrates ità de Ficu ſentiebat F

Aſpexit noſtrum ſi quiſpiam aliquando Ficum ferentem
Cum tempeſtiua eſt,
Puellulis vt niteant obtritam in cibum dat, tanquam
Medicamentum non vulgare Ficus ſit. G

Vberrimas inſuper, pretioſiſſimaſquè fructuum anni opes eſſe Ficus exiſtimarunt, prædicaruntq́; eruditiſſimi Viri, inter quos Eob. Heſſus.

Ergo tot inter opes regnantis fructibus anni,
Prima locum meritò Ficus, & Vua tenent.
Vtraque nam ſuccis implet melioribus, & nil
Quæ noceant vitij damna ferentis habent.

Cùm itaque Ficuum Fructus vitæ ſenum, & puerorum æquè conferant pretioſiores auro, nuſquam ſupprimendo quòd vitæ poſthabendum eſt, pronunciari debent, iuxtà Hipponactem Poetam Epheſium antiquiſſimum, Pierio tamen Interprete.

Cit. à Stob. et ab Athen. & Pier. Val. in epig. Gr.

Si quis domi recondat auri plurimum,
Ficuſquè paucas, comparetquè ſeruulos
Duoſuè, triſuè, indicabit illicò
Auro domi præſtare Ficum plurimo.

Ficuum grana ſementica, frumenta dicuntur.

Ficus prætereà ex eo ſaltem dici poſſunt ciborum exoptatiſſimi, dum Inuentum Cereris Frumento maius ipſi manifeſtiſſime cogniti fuere; ſtetitquè eiuſdem Cereris pro munere pane longè pretioſiores haberi; exemplum Phytali nullam ſuper hoc dubitandi relinquit anſam. Is ètenim exigui poſſeſſor agelli iuxtà Marathonem ab Athenis in ortum diſt. 10. mille paſſus, quod Cererem propè Cephiſum fluuium hoſpitio excepiſſet, à Cerere ipſa ob præſtiti beneficij memoriam, & gratitudinis ergò donatus ſurculo ficulneo fuit, qui primum in Attica coaluit, id referente Pauſania, ex eiuſdem Phytali ſepulcrali elogio H

Ενθάδ' ἄναξ ἥρως φύταλος ποτὲ δέξατο σίμνην
Δήμητραν ὅτε πρῶτον ὀπώρας καρπὸν ἔφηνεν
Η'ν ἱερὰν σύκην θνητῶν γένος ἐξονομάζει
Ε'ξ ὅθεν τιμὰς φύταλος γένος ἔσχεν ἀγήρω.

Quod ſic inuertit Calderinus.

Hic

A *Hic ſitus eſt Heros, Cererem qui in tecta recepit*
Phytalus, hic quondam Populis ea dulcia Poma
Monſtrauit, Ficos nomen dixere priores
Phytalus æternos ex hinc ſortitus honores.

Pierius autem ſic interprætatus eſt.

Hic quondam Hoſpitij Phytalus ſuſcepit honore P. Valer. in
Legiferam Cererem, quæ molli cortice Poma epigr. Gr. à
Prima dedit, dixere ſacram mortalia Ficum ſe lat. fact.
Ora; genus Phytali decus hinc inſigne ſecutum eſt.

Ficuum Poma, ceù fructuum decus ob naturalem, & minimè fucatam eorum dulce- Plin. l. 15.
dinem, & ſuauitatem dici poſſunt Mel vitæ, ſanitatiſq; Theſaurus, Virtutumq; omnium c. 19.
fomes ità vt nullus ſit fructus, qui Ficubus in nutriẽdo præeat. Elluchaſem Elimithar me-
dicus Arabs de Ficubus hæc habet. *Eliguntur albæ magis, quam nigræ propter earum* In Tacuino
ſubtilitatem, & temperantiam caliditatis earum, & difficultatem corruptionis ipſarum; ſanitatis 1.
& Ficus vniuerſaliter expellunt ſorditiem ſub cute generantem pediculos; cõferunt etiam
B *pectori, dorſo, maciei, renibus & coitui, & malo odoratui, delentq; groſſitiẽ ſplenis.* Eminen-
tiſſimus Vitalis de Furno Cardinalis, qui iam à 500. annis opus conſcripſit egregium
de ſeruanda ſanitate hanc ſuam de Ficubus profert ſententiam, *Ficus bonæ, & maturæ ſi* Cap. 171.
à ſenibus comedantur rugas faciei eorum, & corporis reſtringunt. Taurus item indomi- & cap. 85.
tus, ſi ad Ficus Arborem ligetur, repentè manſueſcit. Lac Ficus habet vim coagulandi lac
ad faciendos caſeos, ſi in lacte, de quo fieri debent caſei, miſceatur: ſicut flos cardui caſea-
lis. Et de carica hæc præpoſuerat. *Carica Ficus eſt ſicca, qua communiter vtimur in* Cap. 85.
Quadrageſima. De caricis fertur, quod ſi frequenter à ſenibus in cibum ſumantur, pro-
hibent nè rugæ in eorum pelle fiant. Eſt autem fructus dulcis ad cibum, & medicinam
vtilis, multum nutrit, & impinguat; Sanguinem multum, & groſſum generat, debileſque
confortat: In via medicina pectus mundificat, tuſſim ſedat, vocem clarificat, faucium
tumorem mitigat, renes, veſicam, & matricem purgat. Cocta in vino cum abſinthio Hy-
dropicos curat, trita cum ſinapi aurium pruriginem purgat, &c. Creſcentius dein noſter Agricult.
conciuis nob. Bonon. Eminentiſs. Furno ætate paulo inferior, in ſuo de Re agraria decan- l. 5. c. 10.
C tatiſſimo opere, quod duplici Idiomate, & italico ſcilicet, atque latino, ſecundum illius pag. mihi
Sæculi ru lioris ſtylum ſimpliciſſimum, exarauit, ſic loquitur de Ficuum alimonia. *Ficus* 225. edit.
cæteris fructibus laudabilior eſt, & nutribilior, ſed groſſos creat humores; virides verò Baſil. Henr.
ſunt crudæ non perfectè maturæ; parum eſt calida, magis groſſa, propter dominium terre- pet. 1538.
ſtris partis in ea; vndè Hippocrates ſicut quanto longinquior à maturitate tantò minus ca-
lida, & groſſa; perfecta matura eſt calida in primo gradu, & temperata inter humidita-
tem, & ſiccitatem. Ficus ex trium rerum compoſitione conſiſtit ſcilicet ſemine, pulpa, &
cortice, ſeminis nutrimentum nullum, vt arena, vel lapidis; cortex ſiccus eſt vt cutis, pro-
pterea duriſſimus ad digerendũ; caro nutribilior, ſalubriorq; exiſtit, &c. Sed & Baptiſta Pla- Bapt. Plati-
tina Cremonenſis Romanus Aulicus, tempore ſubſequenti ducentorum annorum, du- na de Hon.
centis ab hinc annis de Ficubus ſcribens inquit, albam Ficum ex felicibus eſſe Arboribus, volupt. &
Ficuſq; recentes calidos, & humidos eſſe, qui omnium fructuum innocentiſſimi ſunt; ſic- valetud.
cos præſeruare dietim ſumptos incolumen aduerſus veneficia omnia. Balthaſſar multo cap. vltimo
poſt Piſanellus Bononienſis Medicus ſupradicta omnia confirmauit, optimã Ficubus nu- libri primi.
tribilitatem tribuens, atq; vim præſeruatoriam contra venena. Hoc tandem vnum circa In lib. tract.
D Ficuum integram notitiam noſce oportet, vt nimia, & ſolitaria vitetur dulcedo, quia hæc della nat.
irrationabiliter vſurpata bileſcere naturaliter etiam ſolet, & verti omninò in amaritiem; de' cibi.
itaut dulcedo excedens fructibus Arborem ſpoliet, ſed veriori dulcedine magè priuet 1480
edentem; aptè quidem cecinit ille de Ficuum dulcedine.

Te fures ſpoliant, ſpoliant te roſtra volucrum: Ex V. Ta-
Dulcedo, ò Ficus, te tua perſequitur. nario lib. 5.
Oecon.

Sed longe vtiliori pronunciaſſet Calamo, quod morali Iuſtitiæ Prudentia Phyſicè
quoq; eſt æquilibranda; vndè qui dulcedinem renuit omnem amaro guſtu, animoq; cen-
ſendus eſt, & è contra nimiæ ſuauitatis amans amaritudinem perſentit ſuccedentem. Ni-
mia namq, ſuauitas ſuſpecta eſſe debet, iuxta illud Ouidianum.

—fac timeas, & quæ tibi læta videntur, 4. de Ponto
Dum loqueris fieri triſtia poſſe puta. 3.

Digitized by Google

Georgius Summam hanc dulcedinem nocentem affabrè depinxit eruditiſſimus Pictorius, quæ E
Pictorius in ſumma Ficus maturitate deprehenditur.
in Pantopol. *Si noua ſit Ficus nocua eſt, nam fluxibus apta*
Ioſ. Querc. *Narratur, ſicca ni ſociata nuci eſt.*
In Diætet. Cui doctiſſimus Quercetanus libenter adſtipulatus eſt, dum Ficus inter æſtiuos, & opo-
Polyhiſt. ſe- rinos fructus optimum præſtare dixit alimentum, dummodo ij comedantur horis matu-
ct. 3. c. 1. tinis cum pane, & pauco ſale, quibus merum ſuperbibatur. Nemo exquiſitiora, melio-
Sec. Pri- raq; Bellatia Ficubus adinueniet, vtpotè legitima, & veriora menſarum ornamenta, in
ſcianum. hunc finem à natura rerum parente, atq; magiſtra inſtituta, cum antiquiſſimis illis tem-
Horatius poribus, in quibus dominabatur aurea mediocritas.
lib. 2. ſerm. *Et nux ornabat menſas cum duplice Ficu.*
ſat. 2. Hunc naturæ morem religioſè amplexati Lacedæmones ſuis in conuiuijs, quæ Phe-
dia nominabant, præter certam farinæ, vini, caſeiq; quantitatem Ficuum quinque ſemi-
minas ſingulis conuiuarum menſis deſtinabant; ſubijſdem peruetuſtis temporibus alij
ſolebant Greciæ populi ipſo politici Ianitoris Anni Ianuario menſe, in prima ſcilicet ca-
lendarũ omnium dulces anni dies auſpicari, cũ eo die Ficus inter alia tum Dijs, tum Ami- F
cis, ac propinquis elargiebantur. Quam caros habuere Ficus Cares in minori Aſia inter
Strabo Geo- Lyciam, & Ioniam magnam Tauri montis partem incolentes! ij fructibus hiſce, quibus
gr. l. 2. quammaximè abundabant omnia pretioſiora fieri volebant, & perfectiora. Athletæ &
Oribaſ. col- Pugiles antiquiores corporeos tunc corporis habitus ad ſũmum bonitatis gradum mini-
lect. l. 4 40. mè periculoſum euehebant cum antè carnium eſum Ficubus ferè ex toto victitarent. Ze-
Laertius no Stoicæ Philoſophorum ſectæ Princeps caricis animoſè veſcebatur, vt aſſueſceret
Pſellius de æquo animo ferre cuncta. Anchimolus, & Moſcus in Helide philoſophantes, vt inquit
rat. vict. l. 2 Athenœus, Ficubus vtebantur in victu modico, vt vires animi, corporiſq; non modicum
de caricis. adaugerent. Multum quoq; Ficubus delectabatur Democritus, ideòq; Græcus ille
Al. ab Al. Poeta Philippus Macedo nonnunquam cognominatus, cuius plurima paſſim leguntur
D. G. l. 3. c. Epigrammata in Florilegio Græco, hoc inter cœtera modulatum reliquit, quo Ficum
11. introducit ita loquentem.

Τὸν φιλοπωρικὸν Δημόκριτον ἤν που ἐφεύρῃς
Ὤ'νθρωπ', ἄγγειλον τοῦτο τὸ κεῖνο ἔπος.
Ὥς π' λευκοέπωροι ἐγὼ καὶ ἐφώριος ἤδη,
Κἠμὲ συκοφορῶ τὰς ἀπύρους ἀπόλους.
Σπευσάτω, οὐκ ἰσχυρὴν γὰρ ἔχω στάσιν, εἴπερ ὀπώρην
Λευκὴν χρῄζει δρέψαι ἀπ' ἀκρέμονος. G

Laur. Leg. Quod interprete Legato noſtro ſic latinè ſonat.
in Libel. *Sicubi Democritum gaudentem fructibus, ò Vir,*
traductor. *Inuenias, illi paucula, quæſo, refer.*
è Gr. *Albos quòd Ficos iam tempeſtiua parani,*
In Artaxer. *Cocto nec tales pramanet vlla cibos.*
Ben. Curt. *Feſtinet; nec enim tutus mihi ſtatus; & ille*
ſymph. Hor. *Fructûs intactâ carpere fronde cupit.*
l. 3. c. 8. Perſarum Reges ex Plutarcho, cum apud Paraſgadas ſacris regio more initiarentur
Pier. Valer. caricas in cibum ſumebant, tanquam libamen Dijs cariſſimum ambroſium ſimul, atque
Hierogl. lib. nectareum. Ægyptij die 19. primi menſis Mercurio ſacra facientes nonniſi Ficubus,
53. & melle veſcebantur, vt illam forte acquirerent dicendi dulcedinem quæ H
Virgil. l. 1. *—regit dictis animos, & pectora mulcet.*
Æn. At non ſolum Siriſci, vaſa ſcilicet viminea Ficus ſiccos aſſeruabant, ſed teſtacea quo-
Cæl. Rho- que, atq; doliaria ex iiſdem Ficubus humidis vinum, acetumuè continebant, arte extra-
dig. l. 9. c. 3. ctum, vtrumq; illa quam docent Geoponici, hoſq; inter Conſtantinus Cæſar, & Colu-
Conſt. Caſ. mella. Sed quià ficulneus vſus eibarius, medicinales prouocat vires, & ille præſertim
l. 7. agric. c. vſus qui picenis in Ficubus quadrageſimalia ieiunia dulcorantibus, vnà cum Pyris ea-
35. & l. 8. dem arte paratis exercetur, de quo Reuſnerus.
c. 33. *Picenas Ficus, & Iberis inſita Pruna,*
Columell. *Pomaque nectareis accipe mixta pyris.*
l. 12. c. 17. Iam Medicinas explicabimus.
In Pomar.
poetica.

VIRES

Digitized by Google

A

VIRES IN MEDICINA.

INnumeræ prodeunt, atque ingentes è Ficubus medicæ vires; cum enim hi fructus
calido, & humido polleant temperamento principijs vitalibus noſtris reſpondente
vitam vegetam diutiſſimè conſeruant, quemadmodum euenit feliciter in ipſo
Medicorum Coryphæo Galeno, qui longæuitatem centum, & octo annorum à Ficubus
acceptam retulit, vndè illorum vſum ſenibus idem commendatum reliquit, quod ſi va- *Lib. 5. de*
lent Ficus venenis aduerſari, iuxtà Simeonis ſethi doctum experimẽtum, poterunt quo- *tuenda va-*
que grauiſſimis alijs morbis mederi. Aluum in primis laxant Ficus maturi recentes, *letud.*
quamuis ſicei potius illum irritent, ex eo quia calidiores ſunt, plus alentes, & ſitim in-
ducentes; ſuntque Analogici gutturi, arteriæ aſperæ, Thoraci toti renibus; Veſicæ. Il- *Gal. l. 2. de*
lorum enim decoctum pro gargariſmate inflammationibus tonſillarum, & gutturis ſuc- *Alim. facul.*
currit; triti cum fermento, & ſale, & emplaſtrati peſtilentia vlcera molliunt, & diſrum- *Hipp. l. 2.*
B punt quo medicamento ſanatum fuiſſe volunt Ezechiam Regem, & quo etiam medi- *de Diæta.*
camine addito pauxillo atramenti ſutorij, deploratæ ferè tibiarum fluxiones, & Cachoe-
tica vlcera ſanationem acquirunt vt medici tradunt, immò ſola pinguiſſimi fici ſubſtan- *4. Regum*
tia carcinoma, non vlceratum mirifice ſubleuat. Præterea renes ab arenulis liberant fi- *cap. 2.*
ci. Attenuante quoque vi potiuntur, maturatina, diſcutiente, & cum papaueris ſylue- *Plin. l. 23.*
ſtris folijs oſſa extrahunt ſi coctæ illinantur partibus propinquioribus, omnibuſq; Rheu- *cap. 7.*
matiſmis contrariantur. Dentium dolores fici pinguis cortex elixus auferre valet, ſi
decocto eiuſdem lauentur dentes. Cum Malicorio Pterygia moleſtiſſima fici optimè
curant. Crudorum liquor, cum ſynape conciſa ad gutta vnam, vel alteram auri tinnitu
pruriginoſo detentæ inſtillatus auditum non ſinit amplius moleſtari; jidem Ficus crema-
ti in conuenienti cerato compoſiti, & pernionibus appliciti frigidam omnem perniciem
extinguunt. Folijs Arboris Ficus ſtrumæ, lichenes, & Alopeciæ curantur, Hœmorhoi-
deſque excitantur. Lac Ficuum menſtrua ciet cum oui luteo, aut cera lutea exce-
ptum, & pectini appoſitum. Idem lac cum Axungia mixtum verrucas tollit; dentibus *Ionſtonius.*
C excauatis, & dolentibus impoſitum cauſæ dolorificæ medetur, ſed & morſibus anima-
lium venenatorum obſiſtens ipſa venena fugat; illudque nobis anſam philoſophandi *Mizald.*
præbet circa Ficus alexipharmacam virtutem ipſam recognoſcentes ab alto pendere, & *memorab.*
à tota plantæ, fructuſque ſubſtantia prouenire, dum internus ille ſuccus ficulneus ali- *cent. 2. nu.*
mentalis, & magis excoctus, & elaboratus circa eundem fructum huiuſmodi efficacia *80.*
donatur, ſicque mithridaticam illam compoſitionem venenis admirabiliſſimè aduer-
ſantem, cuius magnus Pompeus deuicto eodem Ponti Rege compos factus fuit, alijſq;
communicauit admirabimur, quæ fit ex vnica iuglande, duobus Ficubus ſiccis, folijs 20.
Rutæ, & Salis vnico grano, de qua Iuuenalis. *Satyra 14.*

—atque eme quod mithridates
Compoſuit, ſi vis aliam decerpere Ficum.

Sed Medico-poetarum de viribus medicis Ficuum relationes audiamus. Primo ſeſe
offert Iodochus Harchius Medicus Germanus, qui germanas Ficus proprietates, & vir- *In Enchi-*
tutes ſequenti imparis modi carmine proſecutus eſt. *ridio Med.*
de ſimpl.

Eſt matura tuo Ficus ſatis apta palato,
D *Soluitur hoc ventris dura ſaburra cibo.*
Siccarum natura calens humore remoto,
Prauiridis maius munere munus habet.
Incîdit tum phlegma tuo de pectore fundit,
Pulmonumque malis auxilio eſſe ſolet.
Cum Ruta, & Nucibus obſiſtit ſumpta veneno,
Abſceſſus mollit, Phlegmona cuncta coquit.
Vlcera coſtarum, qua vel cacoethica dicas,
Sanat pruritum, qui tua membra quatit.
Attamen è craſſo generat quem ſanguine lendes
In calido reparat (monſtra moleſta) thoro.

Plura Caſtor Durantes hexametro tantum verſu de viribus Ficus exaggerauit, illo- *Pag. 184.*
lit. F.

rum aſſumendorum metam ſalubritati ſeuerè indicens, dum eiuſdem fructus immodico E
vſui flatulentias, pruritus, ſcabies, putredineſque minarur ſubſecuturas; quod tamen
valde timendum eſt, nam compertum habemus ex varijs, & doctiſſimis Scriptoribus
Græcis quod ſolus Ficuum eſus meridianus febres parit, & primo ex Ariſtophane.

In Proagone.

Ægrotantem verò aliquando ipſum æſtate cum vidiſſet,
Vt ægrotaret etiam ipſe, meridie Ficus comedebat.

Eubulus item idem obſeruaſſe ſe iure iurando affirmabat.

In Sphinogocarione.

Per Iouem ita eſt; etenim rectè non valebam ò vir optime,
Vtque nuper Ficus edißem meridie.

In Sirenib.

Nicophon aſſeueranter non ſolum quod ſupradicti duo dixere replicauit, quoad acceſſum febris meridianæ Ficuum eſitarioni, ſed certitudinem, & citiſſimum effectum addidit addita ſomni meridiani conditione. *Veſtrum ſi quis Ficus meridie recentes poſteaquam eſitarit, obdormiſcat, febris protinus curſu aduenit.*

Hæc eſt Durantis Romani Medici metrica Ficuum hiſtoria.

Calfacit, humectat, abſtergit, diſcutit, aluum
Cit, lotiumque ſimul Ficus, tum menſtrua ducit F
Maturat ſtrumas, emollit, concoquit, atque
Expurgat renes, tuſſi veterique medetur;
At matura recens aluum, ſoluitque, cietque
Sudorem, papulaſque, ſitimque & tormina ſedat;
Sicca auget vires, aluo vtilis, arteriaque
Renibus, & veſica, nec non gutturi & ipſi,
Hydropiciſque & anhelis valdè eſt apta, caducis
Et morbis; tuſſi & veteri; vitijſque medela eſt
Pulmonum, iecorique obſtructis, atque lieni;
Pernio cedit ei; tum ventrem hac flatibus implet,
Excitat & ſcabiem, & pruritum tum ſubinanem,
Sublaxam & carnem generat; nimio illius vſu
Hectica fit ſcabies, & lendum copia; tandem
Antè cibum Ficus benè fit matura, bibatur G
Lympha deinc frigens, poterit nihil inde nocere;
Dum ne ſint nimia; immodicoque fruaris in vſu.

Aetius Tetrabibl. 1. ſerm. 1.

Illud tamen Mali (quodcumque eſt cum AEtio loquentes) *ex nimio ipſarum eſu accedit*; Etſi verum eſt quod idem ſubiungit AEtius; *At verò mellitum ex ipſarum in aqua coctura paratur, vim melli ſimilem habet.* Ficus ritè, & rectè aſſumptus, & vſurpatus vim Balſamicam obtinebit; nam præter iucundiſſimam dulcedinem vim habet corporum conſeruatiuam adinſtar ſalis cuiuſdam, vel cæli ſudoris, ſiderumuè ſaliuæ cuncta ſeruantis, nec tutius intentum huiuſmodi poſſidebitur quàm Thymi, aut piperis cum pauco ſale aromatizatione, & conditura.

Plin. l. 11. c. 12.

Lud. Nonn. de re cibar. l. 1. c. 40.

Prædicta omnia ad Caprificum transferendo ſecundum illam proportionem, quàm natura ſylueſtris erga familiarem, & domeſticam admittit dicere poſſumus Caprifico vires in vniuerſum valentiores eſſe quàm Ficui domeſticæ, detracta fructus bonitate, nam Caprificus calidior eſt, partiumq; magis tenuium, vndè efficacius in omnibus operabitur, & propterea Valentius abſtergit, ità vt venarum etiam ora aperiendo exulceret; eius groſſi triti verrucas, & thymos illiti emolliunt, atquè diſcutiunt, & illorum decoctum parotides ſanabit. Quod autem ſpectat H
ad Sycomorum fructum habentem nulla præditum acrimonia, exiguæquè dulcedinis, ea tanquam Arbor mediam occupans naturam inter morum, & Ficum, ambabusq; congener remiſſius operabitur, vireſquè debiliores, atquè refractas exhibens.

Galen. l. 2. de Alim. facult.

Cum Fridæuallo concludamus vires medicas Ficuum in vniuerſum eſſe illàs, quæ in decaſticho ſequenti continentur.

Hugo. Fridæuallis de tuen. ſanit. l. 2. ſect. 5. cap. 1.

Igne tepet modico, primoq; eſt tempore Ficus
Mollior, vrenti mox ſitis igne magis.
Candida purpureis, nigriſquè eſt gratior, omni
Pinguior hac fructu eſt, vberiuſquè fouet.
Si noua ſit nocua eſt ſtomacho, & deſcenſibus apta
Effluet, ardenti, ni ſociata nuci eſt.

At

A *At ſiccata aperit, ſordeſquè potentius effert,*
Nec minus iſta malis ſanguinis eſſe ſolet.
Frigida membra calent Ficu, præcordia lenit,
Et caput, hanc primam menſa, liberquè ferant.

Actionibus non amplius læſis per morbum, Vſus varij Arborum modo ſunt expetendi.

VSVS IN VARIIS.

ET Pacis, & Belli materiem nobis ſuppeditat amplam Arbor Ficulnea, quia Ficulneis ramis latè frondentibus coronabatur olim Bacchus Sycites, atq; Melichius Ficuum nempè repertor, Pacemquè rogare videbatur ſolaribus redimitam frondibus vt ſibi vellet terrarum vbique aſſociari *Ouid. l. 1. faſt.*

Frondibus Attiacis comptos redimita capillos
Pax ades, & toto mitis in orbe mane.

B Saturnus Agriculturæ parens pendentibus coronatus Ficis idem exoptabat, ad hoc, vt Veneris Aphrodites natalia ſub pacis ipſius auſpicijs renouarentur, quibus ex ligno Ficus veretrum confectum græcè φάλλον in pompa liberi Bacchi geſtandum, & quod dein ex aluta rubra πολιών dicta, vndè polimenta, id eſt teſticuli porcorum appellationem ſumpſere, poterat applicari; Alludit huc Ariſtophanes in Acharnenſibus *Plautus in menachmis*

Σφῷν δ' ἐϛὶν ὀρθὸς ἑκτέος *Beyerl. Th. V. H. in S. pag. 434. f. g.*
Ὁ φαλλὸς ἐξόπισθεν τῆς κανηφόρου.
Ἐγὼ δ' ἀκολουθῶν, ᾄσομαι τὸ φαλλικόν.

Hoc eſt *Vobis quidem rectus tenendus Phallus eſt,*
Eum ſequendo qui caniſtrum baiulat,
Poſt vos canam ipſe cantionem phallicam.

Virgilius *Oſcilla* Phallos vocabat, Pinibuſquè ſuſpendi ſolita ſcripſit, vt & nos inter Pini ſuperſtitioſa trademus. Quarè id fieret docent abundè Diodorus, Herodotus, & Plutarchus. Hic etiam in medium adduci conuenientiſſimum fuerat ex Ficulneis folijs *Diod. l. 1. c. 7. Plut. l. de Cupiditate opum.*
C Smegma Morinum dictum ad repurgandam, venuſtandamquè cutem, denteſq; coſmeticè dealbandos, Venereiquè adultæ offerri. Mars ex oppoſito non paucam iure belli ſibi depoſcit partem in Ficubus iiſdem. Lignum namquè Scutis aptum, in quem ferratæ cuſpides ictus retuſos, & inanes experiebantur ſibi voluit adiudicari; quod lignum alio etiam nomine ſibi debitum prætendit, quia fontibus necandis denſiſſima fumigatione ignitum illud adhibebatur, & quià victoriarum inter præmia efferebantur Ficus, iiſq; ſtatuæ coronabantur triumphales. Vitæ inſuper œconomicæ, atq; ciuili, illiuſquè exitus non parum adiumenti, atq; decoris addere ſemper potuit Arbor Ficus; Ficus namq; Indica longè, latèquè multiplex, ramoſis columnis naturales excitans porticus æſtiua indigenis illis præparat maximum contra æſtum habitacula. Ligni Ficulnei proprium eſt coctiles adeò reddere carnes recenter mactatas, aut vetulas Myſtillis, & Taratallis coquorum inſignioribus, vt nil omninò deſideretur pro citatis prandij cuiuſuis, aut cœnæ lautioris apparatibus; quod creditur prouenire à vapore quodam acuto è ligno Ficus prodeunte, & penetrante carnem, illamquè macerante; nec iiſdem egregijs deerunt piſces coquis, dum aquatilibus hiſce animalibus terreſtres Ficus, iuxta Columellæ *Columella lib. 8. de re ruſt. c. 17.*
D præceptum ficei ſemper obijcientur, & quoniam inter humanæ generationis primordia prima parens mortalium Eua Ficubus coronata, atque amicta fuit, hinc Ficus habuit à natura, vt veſtimentorum fabricæ nobiliori quoque, atque artificioſæ magis conferre nonnihil poſſent, idquè nobis demonſtrat hiſtorica Bellonij auctoritas, teſtatur enim ille Fici folijs, vt & mori Antiochiæ Bombices ali, ibiquè ad hoc plantari, & coli Ficus pumiliones, & Moros; & hæc eſt cauſa coniugij Ficuum, & Mori in Sycomoro Arbore compoſita ex Ficu, & Moro. Nullum tandem lignum apud Ægyptios pro thecis, ſeù loculis humanæ effigiei ſuorum medicatorum funerum aptius videbatur ligno Sycomori, quod eludit temporis edacitatem, blattaſquè, & eariem contemnit; de quibus Ægyptiorum funeribus doctiſſimè diſſerit Io. Nardius Florentinus in ſuis eruditiſſimis ad Lucretium commentarijs, figuras exhibens varias ligneorũ præſertim ſimulacrorum, inter quæ aliquot magna oſtendunt funus Ægyptium cum ſuis ornamentis aſſeruata in *in obſeruat. Ap. Herodotum in Euterpe l. 2.*

Ergaſterio Sereniſſimi Magni Ducis; & plura parua cubitalia, & ſemicubitalia funus E tantum referentia ſolita locari ab Ægyptijs ſuper arcas funerum ſtantia; ex quibus minoribus quatuor in publico Muſæo Bononiæ habemus; & cum iidem Ægyptij ſoliti eſſent noctuarum parua ſimulacra ex lignis iiſdem fabrefacta, aliaquè etiam animalia tutelarium numinum adinſtar ſuper arcas ſepulcrorum ponere, nonnulla quoque horum animalium inter nobiliſſimam Coſpiani Muſæi ſupellectilem videre licèt, quæ Ficulneo ex ligno, vt conijcere poſſumus conſtare creduntur; quæ cum redoleant execrabilia illa Ethnicorum ſacra, de Ficarijs Vſibus eorundem Antiquorum in ſuis ſacris ſermonem aliquem inſtituemus.

VSVS IN SACRIS ETHNIC.

Saturnal. lib.1.c.11. Plurimæ lectionis auctor Macrobius nonis Iulij ſcribit diem fuiſſe Feſtum Ancillarum; Iunoni etenim Caprotinæ die illo Liberæ, pariter & Ancillæ ſacrificabant ſub Arbore Caprifico in memoriam egregiæ, & laudabiliſſimæ virtutis, F quæ in Ancillarum animis pro conſeruatione Reipublicæ, eiuſq; præcipuè decoris olim apparuit: nam poſt Vrbem captam, cum ſedatus eſſet Gallicus motus, Reſpublica verò eſſet ad tenue deducta, finitimi opportunitatem illam inuadendi arrepti, Poſthumium Liuium Fidenatium Dictatorem ſibi præficientes literas ad Senatum miſerunt, quibus arroganter poſtulabãt ad ſe velle ab Senatu mitti Virgines, Matreſq; familias, alioquin de Romanæ Ciuitatis reliquijs actum eſſe crederent, nihil eo caſu ſaluum fore minitantes; cumq; Patres in ancipiti deliberatione ſuſpenſi viderentur, Ancilla quædam nomine Tutela, ſeu Philotis optimè conſulta ex improuisò, pollicita eſt ſe cum cæteris Ancillis ſub Dominarum nomine ad hoſtes ituram, & matrum familias, virginumq; amictibus indutæ, quod cum præſtitiſſent, & ab hoſtium duce in caſtris diſtributæ fuiſſent, viros illos plurimo vino cœperunt hilariter prouocare, diem feſtum apud ſe eſſe callidè ſimulantes, quem vbiq; debuiſſent celebrare, quibus ſopore occupatis ſignum illæ Romanis dederunt ex Arbore Caprifico, quæ propè caſtra reperiebatur, & hi repentinâ irruptione hoſtes adorſi omnes illicò ſuperarunt; Memor itaq; beneficij tam ſingularis, G & tam magni, ipſe Senatus omnes ancillas manumittendas eſſe duxit, & iuſſit. Doteq; eis ex publico ære conſtituta, ornatum, quo tunc erant vſæ ferre conceſſit iiſdem, diemquè ipſum nonas Caprotinas nuncupauit, ab illa ſcilicet Caprifico, ex qua ſignum victoriæ cœperant, & in ipſo ſacrificio ſolemnitatis celebrandæ, lac quod ex Caprifico manat propter memoriam feliciſſimi facti adhiberi debere ſtatutũ eſt, de quibus Caprificialibus feſtis, atque diebus Stephanus Aqueus Bituricenſis hæc adnotata ſcripſit; Caprificiales dies caniculares dicti, quod eo tempore liberi ſimul, & Ancillæ ſub Arbore Caprifico ſacra faciebant, erat autem initium Caprificorum poſt exortum canis, qui dies vulcano ſacer erat, vt ex Ouidij carmine ſic canentis licet deprehendere

Stephanus Aqueus Bituricẽſis in com. ad Pl. lib.11.c.15

Ouid.faſt.l.

Nocte ſequente diem canis Erigonius exit,
Eſt alio ſigni reddita cauſa loco,
Proxima Vulcani lux eſt, &c.

Tantæ exiſtimationis erat in ſacris ipſis antiquorum Ficus, vt Dijs illis ſuis Ethnici cariſſimos, & acceptiſſimos crederent hos eſſe fructus, quare in expiatione, atque purgamine vrbium præter offam, & caſeum iiſdem indignatis Dijs offerebant Ficus ſylueſtres, ita vt ſacrificia pro peſte abigenda, quæ ab iratis Dijs procedere credebatur, non ſine Ficubus fierent; de qua re Tzetzes H

Io.Tzetzes chil.Hiſt.5. tit.23.p.92
Id.Tzetzch. 5.tit.25.

Pharmacus, purgamen tale erat olim,
Si calamitas apprehenderet Vrbem Deorum indignatione,
Siue fames, ſiue peſtis, ſiuè & nocumentum aliud
Omnium deformiſſimum ducebant ad victimam
In purgamen, atque Pharmacum Vrbis laborantis.
In locum autem offerendam ſtatuentes hoſtiam,
Caſeumquè dantes manu, & offam, atque FICVS
Septies enim cadentes illum in veretrum
Scillis, Ficubus agreſtibus, atque alys ex agreſtibus,
Et cinerem ad mare ſpargebant ad ventos.

Eun-

Digitized by Google

A Eundem penè ritum obſeruabant in feſtis Thargelijs Græci, quæ Apollini, & Dianæ celebrabantur menſe ταργηλιῶνι immolantes humanam Hoſtiam, illam verberantes Ficubus agreſtibus, deinde conburentes igne infælicibus lignis excitato, & ante omnia ciuitatem luſtrabant caricis è collo dependentibus nigris, qui pro viris, albis qui pro fœminis fuiſſet immolandus; imò & à circumſtantibus ferri ſolitos ramos oleagineos lana obuolutos, ex quibus cæteros inter fructus Ficus præcipuè pendebant, teſtis eſt Io. Meurſius in Græciâ Feriatâ. Vbi agebatur de dulcedine, & ſuauitate quauis tum corporis, tum animi auſpicanda Ficus intercedebant antiquitus; nam vindemiæ mellis attici famigeratiſſimi, hoc eſt æſtiuæ mellationi ſignum initiale dabant Ficus ipſo Caprificiali die Saturno ſacro. Siculi ſuis in vindemijs hilaritate plenis Bacchi ſtatuæ faciem muſto, & Ficis oblinebant; & apud Naxios Bacchi facies Ficulnea fuit, quod tanquam Fici repertorem eum venerarentur; idemquè à Lacedæmonijs obſeruabatur, qui liberum Patrem Sycitem à Ficubus denominabant; dumquè Ficu, & melle ſacra Mercurio facere ſolebant antiqui dulcedinem eloquij, & veritatis huiuſmodi hieroglyphico oſtendebant, nam ſuper omnia decet eloquentem vera dicere, nam *fraude perit virtus.*

Lib. 4. cap. 144. *Plin. l. 11. c. 15.* *Ouid. lib. 1. faſt.*

B Nec perperam colebatur olim Romæ Ficus in Comitijs nata vnà cum Iuſtitia, & Veritate practica, & fulguribus ibi conditis ſacra nullus erat locus Dijs ſacer, nulla functio ad Superos relata, nulluſquè mos virtutem aliquam à cœliſtibus dependentem inuoluens, quo non accederet, cui non adhæreret Ficus; Ficubus recentibus cirenenſes coronari ex eo voluere cum Saturno ſacra facerent Agriculturæ parenti, quià gratitudo efficit vt *Dij tibi ſint faciles, & opis nullius egentem fortunam præſtent.* Mos verò ille Athenienſium, quo ſponſi caput Caricis onerabatur, quod ſeruis nouitijs quoque dum primò intrarent Domini domum iubebatur pacem, atque concordiam tacitè prædicabat quaſi diceret. Ficus ipſa fulminum hoſtis intrà Domorum ſepta plantata

Tota domus duo ſunt, ijdemquè parenſq́ue, iubenſq́ue.

Ergò Leges proferendæ ſunt.

Plin. l. 15. c. 18. *Ouid. lib. 1. de triſtibus* *Plutarcus.* *Ouid. lib. 4. metam.*

L E G A L I A.

C Siuè Moribus Leges vanas eſſe, minimèque proficuas ex multis fieri poteſt perſpicuum *L. more 5. ff. de Iuriſdict.* Rectè quidem Lyricus canebat.

Quid leges ſinè moribus. Vana proficiunt?

Mos erat apud Atticos Aratrieum colere Heroa quià, non ſat eſt Terram proſcindere ad fœcunditatem, ſed Hoſtes quoque interimere pro Ciuium ſalute, atque diuitijs tutandis neceſſarijſſimum fuit; Attici ergo ſuis iuſtiſſimè vetauere ciuibus Ficus, ſiuè caricas apud eos naſcentes aliò aſportare, nè caritas annonæ induceretur, & nè rerum victualium pretium nimis augeretur in magnum pauperculorum damnum. Iniquiſſimum exiſtimabant morem, atque iniuſtiſſimum filios pane priuare, illumque exteris, & ignotis prodiga nimis auaritia tribuere. Et qui furtim Ficos auehebant Sycophantæ peſſimi dicebantur, & publici occiſores, quouis atrociore ſupplicio digniſſimi, propiore vocabulo Daniſtæ, & Dardanarij appellandi. *Nullum adepol hominum eſt genus tetrius, nec minus bono cum iure, quam daniſticum*, vt habemus ex Plauto. At Sycophantæ in bonam partem ſumpti dicentur potius vtiles non mediocriter ipſi Reipublicæ, vtpotè qui

Horat. oda 24. l. 1. *Io. Laurẽb. Gracia antiqua p. 22.* *Plaut. in Moſtellaria* *Collumella de cultu H. l. 10.*

D præerant tributis ex mercatura Ficuum vini, & olei, & fraudatores mulctabant, vndè mirabatur eruditus ille Poeta nominis huiuſce Sycophantæ malam ſignificationem, quamuis apud Ariſtophanem illud ſignificet accuſatorem, detractoremque ſceleratum, ex eo quia imaginariè, & falsò manifeſtet Ficos, tunc enim Dardanarij vox quæ Annonæ vexationem importat ſignificatum ſemper habebit amplius, quam Sycophantæ.

Sycophanta nomen immeritò
Viris improbis eſt tributum:
Nam qui foret bonus, & vrbanus, is debuit
Indicatis Ficubus mores approbare ſuos.
Nunc autem flagitioſos, cum ſic nominent,
Dubitare id cogit, cur id factum ſit.

Alexides Poeta. *In Pluto.* *Leg. in Dardanarios ff. de pœnis.*

Et quoniam Ficus dulcis, tam potentia quam actu, & tam in primo, quam in ſecundo termi-

termino actualitatis ſemper debet iuuare, nunquã autẽ nocere; Hinc eſt, quod Ficus Ar- E
bor ex Lege duodecim Tabularũ nouẽ pedibus ab agro vicini debet abeſſe; nec in cibos
De re ruſt. cap. 56. familiares debet venire abſque moderamine inculpatæ aſſumptionis. Hinc Cato ciba-
ria ruris operarijs iuſta lege ſanciens Ficos iam ab Arbore lectos, & ibi non amplius
pendentes, diuerſis temporibus diuerſas ad menſuras, variaque ad pondera diſtribuen-
Epiſtata procurator, præſes operum. dos eſſe, his verbis edixit *Familia cibaria, qui opus facient per hyemem, tritici Modios
IV. per æſtatem modios IV. V. Villico, Villica, Epiſtatæ, Opilsoni modios* iij. *compeditis
per hyemem panis p.* iiij. *vbì vineam fodere cœperint panis p.* V. *vſque adeò dum Ficus eſſe
cœperint, deinde ad p.* iiij. *reddito*. Hincque patet licere ſeruis, & operarijs veſci fructi-
Compediti nihil operantes. bus Hortorum, & Vinearum, ſeù Agrorum Domini, in quibus propria Domino confe-
runt opera, ſed parcè, & per modum ſimplicis opſonij, aut partis etiam ipſius panis, ſuc-
cedaneè quodãmodo, & propterea tempore, quo Ficus incipiunt matureſcere panis ra-
tio minuitur operarijs ipſis, quod iure quidem fit, minimè autem iniuria; ſicque opera-
rius villicus vti poteſt fructibus ad neceſſitatem tantum, non autem frui fructibus, quod
importat dominium, & facultatem aliò illos aſportandi, & de illis ad libitum diſponen-
di, & eoſdem quomodolibet diſtrahendi pro commoditate propria, & pro quæſtu; Nam F
qui verè fruitur, vt Dominus, non ad vſum tantum quotidianum, ſed & ad abuſum, &
ad compendium, & quæſtum fructibus fruitur, & fructuum tam collectorum, quam
pendentium poſſeſſionem integram habet, emolumentaque omnia inde prouenientia
percipit, vbì laborator, & collector ruſticus comedere tantum poteſt de illis, quantum
illi ſat eſſe poſſit non ad implendum ventrem voraciter inſatiabiliter, ſed ad famem, ſi-
timque tollendam. De fructibus pendentibus habetur in legibus mentio, vt in *L. 44.
ff. de rei vendicat. L. 12. §. Iulianus. L. 27. ff. de vſufructu, &c.* quibus fructibus diui-
no veluti munere vti innoxiè licet, quo ſpectat Prouerbium Italicum, etſi ruſticum, le-
galiſſimum tamen, ſi rectè intelligatur; *Fructus* (ſcilicet) *agrorum eſſe Dei, atque Sancto-
Ouid. 8. metam. rum. I frutti ne i campi ſono di Dio, e de' Santi.* Quod Fœcũdiſſimis euenire Ficubus com-
perimus. *—neq; enim ceceremq; , famemq; —fata coire ſinunt.*

F OE C V N D I T A S.

G

ARboribus, quæ competit fœcunditas alternis ea tantum vicibus annorum, vna
Ariſtot. l. 1. de Pl. c. 3. excepta Ficu perenniter feraci, ſolet apparere; hæc enim Arbor tanti fructifi-
ci vigoris eſt, vt nunquam nimietate ſibi detrimentoſa laboret, quamuis in-
Pl. l. 16. & l. 17. c. 27. tegræ ætati detrahatur aliquantum toto ſuæ vitæ curriculo nimium effœtæ. Bifera Fi-
cus, & trifera quoq; non contenta fructificatione, tempora nec timet ſæpè ſæpius hyber-
Theoph. l. 2 Hiſt. pl. c. 7. na, neque foliorum caſus, dum fructus ipſos tenaciter amplexata illos imperterritè du-
rare contendit, acriquè conſeruari ſecundo per Boreæ tela, contraq; penetrabile Frigus
adurens, vt grauiora paſſis finis in Veris initio maturatæ comeſtibilitatis conceda-
tur; quibus interim filijs valdè dilectis lac internè ſugendum præbet; vndè Ficulneum
lac in Arbore propria eſſentialiter fœcundum fælíciſſimi illius Diuinæ Bonitatis Lactis
2. Act. 2. D. P. 1. Cor. 3. ergà fœtus tam nouos, quàm veteres, quaſi modò geniti eſſent omnes infantes rationa-
biles, ſinè dolo, quædam videtur imago. Iuſtiſſima propterea, immò Sanctiſſima fuit
Sententia illa maledictionis à D. N. Ieſu Chriſto Seruatore, Æternoquè Iudice in ſteri-
lem illam Ficum Euangelicam fructibus etiam hibernis orbam, vtpotè in alienam ni- H
mis à fructuoſitate ſibi naturaliter competente prolata; qua nos docemur ſemper
eſſe operandum pro ſalute Animæ noſtræ, etenim Sapiens vnumquemque noſtrum
Eccleſ. c. 9. alloquebatur, *Quodcunq; facere poteſt manus tua inſtanter operare*, & ſic ab otio, tan-
quam ab hoſte lethaliſſimo eſt fugiendum modis omnibus

Ouid. l. 1 de remed. Am.

Quæritur, Ægiſtus quare ſit factus Adulter:
In promptu cauſa eſt: deſidioſus erat.

Neruea Fici Arboris lignoſitas, abſq; duritie impenetrabilis ipſa multiplicem, atq;
durabilem pandit fructificationem, quæ Athletis olim corporeos addebat neruos, Phi-
loſophiſq; mentis acutiem impartiebatur, dum omnes hi Ficubus comeſtis ætates tran-
ſigere ſolebant. At ſementicorum granorum minimeitas fœcunda telluri concredita
citò Arboreſcens ex tenuiſſimis, & humillimis principijs ad excelſa perueniri virtute

medi-

A mediante facile poſſe oſtendebat; Eademquè Ficuum ſine flore fructificatio ambitionis
omnis abſentiam, auaritiæq; exterminationem indicat abundè; Florem ideò Ficus non *Pier. Valer.*
habet fructui præcedentem, nè validæ ſuæ fœcunditati derogetur, ſi ad flores fructuum *l. 57. Hier.*
excubet ambitio florida inutilibus fucata faciem coloribus; ita vt fœcunditati Ficus id,
quod ad Stiliconem ab ſe laudatum Claudianus direxit, meritò applicari poſſit.

Trudis auaritiam, cuius fœdiſſima nutrix *L. 2. in Stilic. laudem.*
Ambitio, quæ veſtibulis, foribuſquè potentum
Excubat, & pretijs commercia poſcit honorum
Pulſa ſimul.

Hinc Ficuum fœtus viſceribus matris immediatè, atque inconcuſsè adhærentes ca-
ducitatis neſcij, propriam regalibus titulis, & præeminentijs digniſſimam dulcedinem
non poſſunt deſerere. Planta ergò Ficulnea probè conſtituta, nullaq; præter naturam *Indic. 9.*
affectione laborans, ſub cælo degens temperato, terræquè ſibi congruenti hærens erit
iugiter fœcunda, & fœtus ſemper fouens, quos ſi vitales, atque matureſcentes præ-
ter conſuetum dabit edendos ordinariæ natiuitatis tempore, illa optimum ſibi omen,
B Dominiſquè ſuis felicitatem denunciabit, quemadmodum euênit aliquando Philippi *Athenaus*
Macedonum Regis temporibus, cum ex duplicata Ficuum fœcunditate, quæ tunc ac- *lib. 3. c. 3.*
cidit, Regni illius amplitudinem ſubſecuturam ominati ſunt; huiuſmodi naturę miracula
maximæ ſcilicet fructuoſæ fœcunditatis vident perpetuò Prouincia Bonæ ſpei dicta
apud Indos, & multæ aliæ regiones Indicæ nouiter obſeruatæ, quæ Ficus habent vno *Part. 8. Ind.*
ſemeſtre ferentes & fructus, & folia ab vna parte, & alio ſemeſtre in parte oppoſita *Occid.*
frondoſæ, fructiferæq; ſimul; extremæ ſimilis fœcunditatis nuperrimum conſpeximus *Ioſ. Acoſta*
in ciuitate noſtra Bononienſi exemplum anno Domini 1659. menſe Martio intra Clau- *l.*
ſtra nobiliſſimi Cœnobij Patrum Heremitarum Auguſtinianorum, & in Viridario Ha-
bitationis adm. Reu. P. Magiſtri Aloyſij de Torellis Bononienſis Prioris tunc Prouincia-
lis, doctiſſimi Hiſtorici, & Concionatoris eruditiſſimi; ibì Arborem Ficus de genere
Brogiottorum erat videre mediæ ætatis, rectam, proceram, ſemipedalis craſſitudinis
in caudice ſupremo ſeſe in Brachia expandente ſuprà Meridionalem Murum, vltrà
quem in diſtantia duodecim, vel tredecim pedum altior alius erigebatur paries; Hæc *Columella*
C Arbór plurimis Thallis inſtructa viuidam viriditatem præſeferebat, in quibus ramis fe- *l. 11. c. 3.*
rè enodibus, cum plurimos præcedentis Autumni ſerotinos conſeruaſſet per totam *[illegible] eſt*
hyemem ſatis placidam fructus, ipſos maturare cœpit æquinoctialibus ſolis radijs expo- *vireſcere.*
ſitos, ità vt ipſe loci Dominus per plures dies vnam, vel alteram lancem maturis Ficu-
bus numeroſè onerans ſingulo mane diuerſis viris nobilibus eos dono mitteret, quorũ
præcipuus fuit Illuſtriſs. & Excell. Princeps D. Alphonſus Gonzaga Nouellariæ, &c.
Comes, & Dominus, tunc temporis Bononiæ moram trahens, à quo ob eius ſingula-
rem, & incomparabilem benignitatem notitiam hanc recepi; ſed quia vnica tantum
hæc fœcundiſſima Ficus obſeruata fuit anno illo, nulli fuit locus vniuerſali præſa-
gitioni, ſat ſit de illa eadem cum Plinio dicere. *Admirabilis eſt pomi huiuſce feſtinatio* *L. 15. c. 18.*
vnius in cunctis ad maturitatem properantis arte naturæ. Primæ quidem naturæ par- *in Fi.*
tes in hoc effectu ſunt adſcribendæ, ſed in locis multò frigidioribus noſtro hoc ſitu Ars
ipſa præualentior eſt, vt accidiſſe in Cracouiæ Regia Vrbe Polona teſtatus eſt Reueren-
diſſimus P. M. Guilielmus Focus Dominicanus, & Inquiſitor Bononiæ, qui dum, ibì
tanquam Prouincialis ſuæ Religionis ageret, viderat in cuiuſdam Mercatoris viridario
D Plantas nonnullas Ficuum verè feraces, & fructiferas in Vere medio, quoniam teporem
hyemis artificioſum per totam tempeſtatem glacialem deguſtarunt; de hac eadem fœ- *Plin. li. 15.*
cunditate Plantarum Ficus artificioſè promota locutus eſt Plinius *ſunt & hyberna,* *c. 11.*
quibuſdam Prouincijs ſicut Moeſia, ſed Artis, non Naturæ. Paruarum genus Arborum
poſt Autumnum fimo contegunt, deprehenſaq; in his hyeme groſſos, quæ mitiore cælo re-
foſſa cum Arbore, atque in lucem remiſſa, nouos ſoles, alioſquè quam quibus vixere aui-
dè, tam quæ iterum nata accipiunt, & cum venientium flore matureſcunt alieno præcoces
anno, in tractu gelidiſſimo. Omnis denique Ficus fœcunditatem innatam poſſidet, iuxtà
genus ſuum aut præcox, aut ſerotinum, album, nigrum, &c. & tam mite, quàm *Plin. l. 16.*
agreſte, veluti eſt Caprificus, quæ licèt immaturabiles proferat Ficus, vult tamen bi- *cap. 27.*
fera, triferaq; recognoſci, vt atteſtatur Plinius dicens *in Cea Inſula Caprifici trifera ſunt,*
primo fœtu ſequens euocatur, ſequenti tertius. Concludentiſſimè propterea dici poteſt
plan-

Digitized by Google

Loco ſupra citato. *Nic. Reuſn. in Pom. Poet*

plantam Ficus etiam ſeneſcentem amantiſſimæ fœcunditatis nunquam obliuiſci, quæ E opprobrium ſterilitatis pati minimè vult, vndè vt proferat fructus non eget incitamento, ſed medicamina ſolùm maturitatis conſequendæ in egeſtate deſiderat *Ficus ſola ex omnium Arborum fœtu maturitatis cauſa medicatur* ſic inſit Plinius; quod quidem mirabile eſt, atq; ſympathicũ. Vndè Mirabilia, & Sympathica Ficuũ hîc baud immeritò veniunt oſtendenda, iam nota, & decantatæ ſunt fœcundæ, atq; valdè ſuſpiciendæ Ficuum prærogatiuæ.

Fœcunda Ficus fructibus *Eſt nota de dulciſſimis:*
Sua Arbori pulcrum decus: *Suoq; cultori cibus:*
Aluo bona, & pulmonibus *Lactente ruma carpitur.*

quò ſpectat illud Angeli Claudij Ptolomei Senenſis in laudem Nobilium Matronarum Bononienſiũ in octonis Italicis verſibus cõpoſito volumine trium librorum. *Impr. Bon.* 1514. *in* 4.

Quiui il Fico d'egitto ancor ſi vede,
Che come è colto l'vn l'altro ſuccede.

Iumenta, quæuis Ficos recẽtes baiulando, rabida fame corripiuntur. Chamæleõ circa Caprificos ferus, alioquin innoxius ex Plinio.

MIRABILIA, ET SYMPATHETICA. F

Ficus perpetuò virẽtes vbi enaſcantur. *Strab. l.* 17. *Plin. l.* 5. *c.* 9 *Varr. l.* 1. *c.* 7 *de re ruſt.* Sycomoros odere Lupini. *P. Campan. l.* 1. *de Anima tit.* 93. Sycomorus oiſi ferro, aut vngue ſcalpatur non maturefcit. *Lib.* 2. *de H. Plant. c. vlt* Culices Ficarij Ficos immaturos arrodendo ad maturitatem promouent. Pſenes inimici Centrinibus. Iidẽ à Cnipibus deuorantur. *Aldr. noſter l.* 3. *de inſec c.* 5. *de Culic ſub tit. Vſus in Varijs.*

IAndiù Ficum literariè conſcendimus; iandiù dulcem illius doctrinam orbi tradendam ſuſcepimus; iamdiù primarios illius fructus exhibuimus: nunc reſtat Autumnus Mirabilium, quæ pro ſuauioribus ſui fructibus Mineralis hæc Arbor ſpondet, colligendus. Hinc abſint profana quæuis, quæ Palladios huiuſmodi fructus obtrectando, maiori ſemper illos amarè carpendi fameq; rabieq; afficiuntur. Equorum dumtaxat, Aſinorumuè, & Iumentorum quorumcunque ſit hoc peculiare, non Hominum, vt quoties Ficus recentes baiularint inſatiabili ſtatim bulimia corripiantur, & Chamæleontis vt circà Caprificos ferus ſit, cum alioquin innoxius prædicetur ſolertioribus aliquot hæc tradentibus naturalium rerum perſcrutatoribus. Pro curuis huiuſcè generis Animabus paſcendis, non hæc proferuntur. Macreſcant ſua ſemetipſos inuidia rodente Zoili quicunque ſeueriores, qui non vt Lupini ſycomoris infeſti ſuas terminant antipathias, vbi longiuſculum inter illos cadit interuallum, ſed tanquam Lupi voraciſſimi, toto licèt Oceano diuidente proximis infenſiſſimi ſunt, illorum famam dila- G cerantes; rabidoq; propterea liuore conficiantur; nam illorum detractionibus non obſtantibus, perpetuò virebunt, minimèquè deciduas comas præferent ſalutares huiuſcemodi Scholaſticæ Plantæ, vt adamuſſim accidere tradiderunt plerique Ficubus, & Vitibus ad Elephantinem Inſulam ſpatio ſemiſtadij diſteoſam infrà vltimam Nili fluuij cataractam, vbi finis eſt Ægyptiæ nauigationis, enaſcentibus. Sed quid arcere adhuc vſque contendimus Sycophantas à Mirabilibus Ficuum perlegendis, attrectandis, deferendis? Malè quidem diximus, idquè fatemur. Neceſſarium eſt omnimodè illorum opus, ad hoc vt doctrina, quam obtrectarint clarior eluceſcat. Sycomorus niſi ferro ſcalpatur, aut vngue, non matureſcit, vt tradunt diligentiores Phyſicarum rerum peruestigatores; Literaria quoque monumenta niſi obtrectatorum ſæuitijs impetantur, ad gloriam emergere nequeunt. Ij credunt multum officere, & tamen ſummopere proficiunt haud ſecus, ac Culices Ficarij ſeſe habent ad fructus Caprifici. Illorum productio, licet minimum quidem ſit opus naturæ, non minimè tamen mirabilis eſt, quippè quæ in non minimam vtilitatem euidentiſſimè directa ſit; & eſt quod hæc Inſecta crebèrrimè Ficos arrodendo, maturationem illorum promouent, & perficiunt ad miraculum vſque. Culices iſtos gigni, tradit Theophraſtus, in Caprificis, & ex putreſcentibus egredi fructuum eiuſdem granis, quandoquidem poſteaquam euolarunt, grana Ficubus nulla apparent amplius, ſed in iiſdem portiunculæ aliquæ eorundem animalculorum, ceù veſtigia illorum, cernuntur. Huiuſmodi Culices Pſenes vocantur, valdè què diſcrepãt ab alijs Culicibus, qui Centrines dicuntur, & otioſi ſunt, ac veluti Fuci inter Apes, atquè vtræque hæ culicum ſpecies ad internecionem ſeſe oderunt, dum illos iſti ſua poma ingreſſos inuenientes occidunt. Genuini culices rubri ſunt, & verſicolores, alij albeſcunt, & imbecilles ſunt, ac in planis naſci nequeunt, & à Culicibus, qui veſicis vlmorum innaſcuntur, & Cnipes appellati ſunt, deuorantur. Quomodo autem perficiant Culices ipſam Ficuum maturationem, ac conſolidationem, & veluti fixionem in Arbore, ne decidant, creditur eſſe, quia continuis, & crebris morſibus H

crudum

A crudum Ficuum ſuccum abſumunt, & ſolaribus radijs viam aperiunt, vt fructus percoquere valeant; Quem ſenſum expreſſit perbellè Plinius dicens: *Caprificus vocatur è ſylneſtrium genere Ficus, nunquam matureſcens, ſed quod ipſa non habet, alijs tribuens, quoniam eſt naturalis cauſarum tranſitus, atque è putreſcentibus, identidem generatur aliquid. Ergò Culices parit: Hi fraudati alimento in matre, putre eius tabe ad cognatam volant: morſuq; Ficorum crebro, hoc eſt acidiore paſtu aperientes ora earum, atque ita penetrantes, intus ſolem primò ſecum inducunt, cerealeſq; auras immittunt foribus apertis; mox lacteum humorem, hoc eſt infantiam pomi abſumunt, quod fit & ſponte. Ideoq; Ficetis Caprificus permittitur ad rationem venti, vt flatus euolantes in Ficus ferat, &c.* Hucuſque clarè ſatis, & diſertè locutus eſt Plinius. Num autem hic ſolus ſit finis naturæ in horum animalculorum generatione, nec nè, quemadmodum dubitat Scaliger, parum refert id prolixa diſputatione venari; ſat ſit effectum naturæ propitium noſſe, ſcilicet maturationem illorum fructuum vel primario, & per ſe, vel per accidens, & ſecundariò; ſat ſit cognoſcere, quod & Bibliomaſtices hoc idem ad vnguem præſtare videntur dum (vt diximus) aliorum ſcripta crebris maledicentiarum morſibus impetentes,
B lacerantes, ſunt in cauſa, vt eadem ab Eruditis mage perquirantur, magis exoptentur. Sed fruſtrà metuuntur iſtorum dentes; Fulmina ſint: non hæc exindè patientur detrimentum. Ficus fulmina non metuit, dum ab illis intacta ſemper mirabiliter præſeruatur. Illorum probra mare ſint, in quo licèt ſycologia demergatur, non tamen abſumetur, ſed glorioſior iterum reſurget, vt eadem mirabilis eſt proprietas ligni Ficus Ægyptiæ à Plinio recenſitæ, quod in aqua poſitum ſubmergitur quidem, ſed poſtea madefactum facilius exurgit. Sæuiant ij quantum velint; Tauri feritatem æmulentur, immò tranſiliant; non tamen his quicquam officient. Accedant, & ſe ſua ſæuitie exarmari ſentient, & his attrectatis abſque dubio manſuefient. Hæc mira Ficuum natura, ſummèq; commendanda virtus, vt quantumuis feros ad ſe alligatos Tauros mitiſſimos omnimodè reddant; vt illos feritatem deponere quodammodo videantur, & docendo cogere, & cogendo docere, adeò vt hi tangi poſtmodum à quibuſuis pueris, atque fœmellis impunè palpari non indignentur. Hoc & Caprifici ramus eorundem Taurorum collo appenſus, vel tantum folia cornibus circumpoſita pariter efficere valent, & illos
C vlterius ita compeſcunt, vt penè immobiles maneant, quod ferè incredibile videtur, & tamen Plutarchus, & Conſtantinus Cæſar id aſſeuerarunt, idemquè à multis experientia fuiſſe comprobatum ſe audijſſe teſtatur Iul. Cæſ. Baric. De qua re ſic cecinit doctiſſimus quidam Neotericus Balduinus Cabellaus è Societate Ieſu in Epigrammatibus ſelectis.

Cornea cui fruticat lunatæ gloria frontis
Aſperaq; irarum germina, & arma tument.
Taure ferox animi, dulci miteſce ſub Vmbra
In mores Ficus blanda dat ire ſuos.

Inſunt & aliæ quamplurimæ virtutes huic Arbori, quæ non minorem, ac allatæ ſibi captant admirationem. Id Lignarij fabri, id Coqui, & id Inſitores claro teſtimonio fatentur. Primi enim, ſi pro ſuis operibus Sycomori lignum citiſſimè areſcere exoptant, quoties illud ſecus fluuiorum ripas, aut aquarum aliarum decurſus expoſuerint, deſiderio ſuo rem maximoperè fauentem experiuntur. Sin è contrà ad eadem illorum opera magis conducat idem lignum adhuc viride, nec potueriut illud ſtatim à matre reciſum elaborare, ſufficit vt illud in aere ſuſpendant, & illorum voluntas mirabiliter ad-
D implebitur; illic enim nunquam exiccatur. Huiuſce rei veritatem filiam eſſe experientiæ nos edocent Memorabilia Mizaldi. Ad illam confugiat qui hæc non credit, & ſibi ſatisfieri illo tradente obſeruabit. Coqui ſubſequuntur, quorum ars non minori adiumento ab his Arboribus afficitur; nam ex traditionibus eiuſdem Auctoris conſtat cochlearia ex Ficulno ligno conflata hac peculiari pollere virtute, quod carnes ad celerem coctionem promoueant, aut earum elixationi ſæpè admota, vel vnà cum illis elixata. Hoc & ex eodem doctore Caprifici cauliculi conſueuerunt operari, ſed euidentius cum bubulis carnibus excocti, quod & vitri fragmento ex fœni, aut filicis cinere ſtructo permulti quoque adſcripſerunt. Aliam quoque alio pacto euidentiſſimam vtilitatem Coquinaria ex his Plantis effectu nil minus admirabili conſequitur; & eſt, quod ſi illa, vt confeſtim cibaria gallinaceis ex carnibus expediat, requirit vt eiuſmodi domeſtica volatilia non admodum conſenuerint, cum ſic non facilè coquantur, ſed po-

L. 15. c. 19.

A fulmine non tangitur Ficus.

Lignum Ficus Ægyptiæ in aqua poſitũ ſubmergitur, ſed iterum reſurgit.

Plin. lib. 13 cap. 17.

Tauri miteſcũt Fici folia, vel Caprifici geſtantes.

Ruell. l. 2. c. 85. Mizald Memor. cẽt. 9. n. 72. Plutarch. Conſtant. Caſ. l. 15. ca. 1. & Iul. Caſ. Barie. in Horto lo Geniali

Sycõ. lignũ in aere ſuſpẽſũ nõ exiccatur; at ſecus aquas citiſſimè.

Miz. Mem. cẽt. 3. n. 91. Id. cent. 1. num. 76.

Cochlear ex Ficulno ligno, & Caprifici cauliculi vnà cũ carnib. cocti illas ad celerrimã adigũt coctionem.

Mizald. centur. 9. n. 72.

tius

tius ſint adhuc annicula, vel parum hanc ætatem excedant; cumquè hoc niſi rarò dari E
poſſit in Gallis, qui ad vberem aliorum pullorum procreationem diutius aluntur, ideoq;
carnes, vt plurimum valdè duras habent; ijdem citiſſimè tenereſcere coguntur, ſi iugu-
lati ſuſpendantur in Ficu; reiq; iſtius rationem addit Plutarchus, auram nimirum acrem,
& validam ab Arbore prodeuntem, & propterea concoquentem. Nouiſſimi ſuccedunt
diligentiores iſtarum Arborum cultores, quos & alia pleraque manent adeò admirabi-
lia in huiuſmodi Plantis obſeruanda, vt penè miracula videantur, licèt ſimplicia ſint
naturæ opera ab eorundem ſedulis artificijs ſummo cum ſtudio adiutæ. Aut enim Ficos
deſiderarint, in quibus albedo nigredini coniungatur, aut illos Alexipharmaca, & pur-
ganti præſtare virtute maluerint, aut mirabiliter inſcriptos, antequè tempus eoſdem
fructus maturos concupierint, iuxtà variam culturæ methodum admotam, ſibi mirum
in modum effectus perfici conſpiciunt. Vbi namquè diuerſa Ficuum ſarmenta eiuſdem
temporis, ac ætatis colligata fuerint, depoſita, ſtercorata, & rigata, dummodò non
germinarint vtriq; rurſus illorum oculi ſimul adalligentur, vt in vnum coaleſcant trun-
cum, poſtquè biennium ad libitum tranſplantentur, ſemialbos, & ſemirubros exindè
Ficus procul dubio naſci Conſtantinus Cæſar aſſeuerat. Sic & ijdem fructus, eodem F
docente, theriacali facultate imbuentur, ſi Theriaces illinantur Antidoto; purgantem-
què adipiſcentur præſtantiam, ſi quando mater illorum plantatur, ad ſummas illius ra-
dices, veratri nigri, tithymaliquè portiones vnà contuſæ mittantur, ex maxima qua-
rum efficacia Ficus pariter in aluo mollienda cum attractione valenter valebunt. Pari
quoque pacto hæ Arbores fructus variè inſcriptos, admodumq; præcoces edunt, ſi quis
oculum Fici, quem inſoliaturus eſt, quomodocunque voluerit, inſcribat, & eius olyn-
thos ſtercore columbino, pipere, & oleo inungat. Nec hanc duntaxat nobilia Ge-
orgiæ experimenia metam nouerunt. Nouerunt etiam Ficus iuxta Scillam ſerere, vt
illæ mirabiliter creſceudo, multiplicando, citoquè & hilaritèr virendo, ocyuſquè, &
diffuſius germinando parum queant altitudinem, & vaſtitatem Arboribus illis huiuſce
generis inuidere, quæ tantæ proceritatis in India traduntur, vt ſagittis ſuperari neque-
ant, & ſub vna illarum Ficuum integræ condantur equitum turmæ. Nouerunt pariter
ignobiliſſimis ſyluarum Ficubus vrbanam nobilitatem communicare, quando putatos
illarum ramos, vino, & oleo madefieri, per ſeptemquè dies iuſſerint irrigari, quarum G
ſub vmbra cum libentiſſimè acquieſcat, dicendum venit ambas haſce Plantas aliqua
naturaliter inſigni virtute ſimul conuenire, quæ maximè creditur eſſe illa alexiterica
venenis obſiſtendi, viruſque euincendi; quod præcipuè cauſari crediderim, quia Ficus
Rutam ſuauiori ſucco inficit, & illi propriam quodammodo facit delibare dulcedinem,
teſte Plutarcho, Plinioquè id confirmante. Tam efficaces ſunt ſedulæ culturæ vires, vt
penè incredibilia videantur. Summè celebretur Inſula Chios, eo quod Ficus proferat
quæ diuerſæ, & contrariæ naturæ ſunt, & mirabilibus modis vtiles, & inutiles fiunt;
Sint quantum velint admirabiles Ficuum ſpecies illæ, quæ commemorantur in Hiſto-
rijs Nauigationum Noui Orbis, & in illis præcipuè quas conſcripſit Nicolaus Nicil;
neutræquè tamen audebunt in comparationem admirabilitate venire, cum illa Ficu, de
qua ſcribens Ioannes Tzetzes habet (ſi quid illi credendum eſt) quod Ficus Doctoris
appellaretur, ex eo quod à Doctore quodam ſui domino plantata, diligentiſſimèquè
culta, ſummoperè quoque ab eodem adamaretur, & ſolus ex illius fructibus come-
deret; quem & illa mutuo deperibat amore, quaſi exactiſſimam docti ſui cultoris dili-
gentiam, parem quo pacto poterat amorem illi reſpondendo rependere voluiſſet. Tan- H
tum amorem teſtimonio tandem irrefragabili teſtari viſa eſt, nam cum naturæ debitum
doctor ille perſoluiſſet, Planta quoque, quaſi vlterioris impatiens vitæ (vel id caſus
tulerit, vel aliud quidpiam) & ipſa ſtatim exaruit, ac ſi necem ſibi voluntariè intuliſ-
ſet, & quæ præcox antea fuit in fructificando, præcocem ſic etiam mortem oppetendo,
ſibi ante tempus fata quodammodo maturauit. Politicis his carminibus mirabilem
hanc Hiſtoriam (niſi potius Fabulam dicere maluerimus, quod vtrum melius ſit, alij
dijudicent) Græcus idem Author, ex verſione Pauli Laciſij Veronenſis, proſequitur.

Erat antè Ficus quadam apud nos ex præcocibus
Ipſa nomen accepit FICVS DOCTORIS,
Solus enim ipſe comedebat ex illa;
Et ego, paucas verò quaſdam, furto clandeſtino.

Repentè

Gallinaceę carnes in Ficu ſuſpēſæ cōſeſtim tenereſcūt; *ex Plutar.*

Verſicolores Ficus quomodo quis ſibi cōparare valeat. *Cōſtāt. Cæſ. l. 10. cap. 55.*

Quomodo ijdē alexiterici, & purgantes reddantur. *Id. Auct. ib. cap. 51.*

Vt Fici variè inſcripti admodūq; præcoces naſcantur, quid agendū. *Id. ib. & āte ad c. 47.*

Ficus iuxtà ſcillam ſata mirabiliter creſcit.

Ficus inſolētis altitudinis in India.

Quomodo Ficus ſylu. cicuretur.

Ficus, & Ruta cōueniūt *Pall. in mēſe Martio titul. 9.*

Magnæ vires culturæ

Ficus in Chio vtiles & inutiles.

Admirabiles Ficuum ſpecies. *Nic. Nic. l. 2 c. 8. Nauig.*

Fic. quædā mort. dom. & ipſa areſcens.

A *Repentè autem mortuo illo olim doctore,*
Statim interijt Planta illo ipſo die,
Cum ſuſpendiſſet tremebunda, atquè rugoſa folia:
Et omnes admirati ſumus quid accidiſſet ita ſubitò.
Amplius autem mirati ſumus, omnem euentum edocti.
Fracta autem eſt in craſtinum, à vertice in radicem,
Et omnino exiccata eſt: mira res, noua, atquè peregrina.

Hæc omnia valent admiranda Ficus attributa ditare, quapropter hic tradentur Epitheta iiſdem apprimè conuenientia.

EPITHETA.

B AMariſſima hæc ſuauiſſimorum fœtuum parens Arbor, diligentius ſe ipſam perpendentibus videtur cognomina propria, tanquam de ſe manifeſtè pendentia, ſua ſponte obiectare. Etenim non alia de re Ficus inter Arbores folia pandit latiſſima, itaut Adam, & Eua cum poſt præuaricationem ſe nudos eſſe cognouiſſent, ex illis veſtimenta ſibi conſtruxerint: *conſuerunt folia Ficus, & fecerunt perizomata*: niſi quia ſingulari epitheto *laticoma* dici requirit. Sic & lignum illius ſpongioſum, & in ſe quidem recipiens hoſtilis, cuiuſq; ferri mucronem, ſed receptum non ita facile relaxans, ideòq; clypeis compingendis aptiſſimum, eſt in cauſa vt *martiam* hanc Arborem non præter rem cognominare debeamus; vndè Mantuanus Baptiſta canebat. *Gen. cap. 3.*

Tranſeo laticomas CLYPEIS NEMVS VTILE Ficus.

Quod & *fortem* eandem eſſe manifeſtat; nam & ipſa fructificationem obtinet durabilem, & non ita facile rerum externarum læſiones ſentit, ex teſtimonio quoq; ſacrarum ſcripturarum, ex quo habetur in his Arboribus comedi poſſe quod reſiduum eſt grandini comedenti omnia ligna, quæ germinant in agris; Ipſa enim Ficus, cum *præcox* ſit vt ex Columella canente. *Exod. c. 10.*

Tunc PRÆCOX biferâ deſcendit ab Arbore Ficus;

C Et pariter ſerotina, fructuſq; ferat tam *primos*, & *prodromos* id innuente Horatio, vbi habet *—— dum Ficus PRIMA, calorque.*

Quàm *ſeros*, paucis fœtibus orbari ſolet, ſi grandine percutiatur: vbi enim illis iam *maturis* deſtituta ſit, habet in *immaturis*, qui *duriſſimi* ſunt, vnde poſſit iterum maturitatem operari, nouamq; iactare fructificationem. Ideoq; cum fructuum edendorum multiplicitati diligentiſſimè ſtudeant hæ Arbores, adeò vt ex relatis ſæpenumero *biferæ* ſint, quas tam feruidè commendauit Calentius, vt vel cecinerit, quod *Hor. epiſt. 2* *Colum. loc. ſup. cit. & Eliſ. Calēt. epigr. 119.*

Si qua apud Eliſios animis felicibus eſca eſt,
Sola pias animas BIFERA Ficus alit.

Imò & *trifera* interdum fiant, iure perquam optimo *ſemper fœcundæ* ſunt appellandæ, quod & memoratus Baptiſta obſeruauit hunc canens in modum. *Mantuan.*

Sunt & odorata Cedri, FOECVNDAque SEMPER —— Ficus

Vndè fit, quod *benè ominata* non rarò cognominentur, quandoquidem in earum tam magno prouentu, bonos ſemper denunciarunt euentus; Athenæo nanquè teſte fœcundiſſima iſtarum Arborum fructificatio omnes apud gentes, atquè nationes, omni-

D buſq; temporibus, & præcipuè Macedone Philippo regnante, proſpera cuncta denunciauit. Tanta quoq; fœcunditas, *munificentiſſimam* hanc Arborem conſtituit; Quæ felicia attributa *felicem* tantum, & *domeſticam* Ficum manent, nam quæ *ſylueſtris* eſt, *infelix*, & vt plurimum *ſterilis*, ac *malis freta roboribus* enunciari debet, atque *domibus pernicioſa*, dum parietibus innaſcens, ædificia tandem ad ruinam compellit, *Athen. lib. 3. cap. 3.* *4. Thom. Radinus.*

Ad qua. —— diſcutienda valent STERILIS MALA ROBORA Fici.

De Caprifico muros tempore ſcindente intelligebat Iuuenalis; His itaque in ſua feritate relictis *ad vrbanas* Ficus cognominandas tranſeamus. Iſtas (omiſſis epithetis, quæ ex Regionum, nominibus eliciuntur, huiuſmodi Arboribus, & illarum fructibus, competentibus, cum de illis ſatis amplam mentionem habuerimus in titulo antecedenti Generum, & Differantiarum, ac nominum iſtiuſmodi fructuum) primò intuitu *Regias*, & *Imperiales* dicemus, nedum quia & ipſæ Regibus placent, ac Imperatoribus, cum hac *5. Seren. Sylueſtris Ficus lacrymam prodeſſe loquuntur.*

de re nimis commune cæteris futurum eſſet iſtiuſmodi appoſitum , quandocunque & E
alij plerique fructus ijſdem ſupremis Principibus expetuntur; alijquè propter excedentem ſui magnitudinem , Regij pariter appellentur, vt nuces maiores, quæ Regiæ dicuntur , & huiuſmodi nonnulla ; ſed quia Ficus inter alios fructus ſceptrum dulcedinis , & ſapiditatis gerere videntur , cæteros vincentes ſuauitate ; Vndè fit , quod præ reliquis exactius *Delicata* , & *Mellita* , & ideò *Suaues* , ac *Dulces* , atque *Auguſti fercula* promereantur appellari. In hanc dudum ſententiam venit Theocritus hæc habens

Io. Fr. Camœnus in Bucolicis.

---SVAVES rodere Ficus
---Qui ſolet.

Theocr. Et *Cecropio DVLCES naſcentes æquore Ficus.*

Quapropter *nectareos ſuccos primis ſuppeditans menſis* , *terrenum nectar* , *& Ambroſium telluris munus* poteſt hic fructus indigitari .

Nunc Ficus lacero cortice nectareas. Pamphilus habet.

Sicut & *Ruminalis* non in ſolius Romuli gratiam , ſed quià cælico velut ab vbere videtur homines paſcere dici voluit , Illas idcircò *pingues* vocabat Lyricus

Petr. Crinit. Ac Ficus Ruminalis apud Auctores nobilis.

PINGVIBVS , & Ficis paſtum iecur anſeris albi. F

Huc quoque reſpiciebat Ouidius *Lactentes* proprijſſimè dicens

At tibi dum LACTENS hærebit in Arbore Ficus.

Eo maximè cum Veteres Rumam pro Mamma ſumerent , & videatur hic fructus ex eo , quo perit ramo lac ſugere , illiq; blandiri . Quare accinebat Cabellaus.

Lib. 1. ſer. Hor.
Ouid. 2. faſt.
Cabell. epigr. ſelect.

In mores Ficus BLANDA dat ire ſuos.

Nec ab his ſenſibus quicquam diſcreparunt antiqui , dum *gratiſſimum* , & *elegantem* hunc fructum lepidiſſimo *Mitis* ornandum eſſe cognomine proprijs actionibus approbarunt , quando ab eſu glandium deſciuerunt , cæperuntquè Ficu eſitata vitam ducere elegantiorem , & mitioribus moribus ſtudere ; hinc Athenienſes ἱερὰν συκῆν vocarunt locum vbi primùm Ficus reperta fuit , in memoriam gratiſſimi fructus , quem ideò ἡγητορίαν ex Athenæo dixere , quaſi vitæ elegantioris ducem , & magiſtrum : Indè quoque notat Heſychius , quod in feſtis Plyntheſijs Græcorum Ficuum maſſa geſtabatur in commemorationem fructus mitis Ficuum primò comeſti . Exteriora quoque accidentia alijs eiuſdem fructus cognominibus materiam ſuppeditant , vndè *cereas* , ſeù *cerinas* G
à cereo colore nonnullas dixit Franciſcus Serra in ſuo Synonimorum apparatu , vt & *pictas* cognomine non improprio Columella Ficus alias indigitabat ; cui ſi quis ſe opponeret dicens poma quoque complura pulcherrimis eſſe coloribus diſtincta , ideòquè huiuſmodi appoſitum inelegans eſſe , & nimis commune , reſpondebo conſequens eſſe falſum , quia nulli alij fructus tam varijs pinguntur coloribus, vt Ficus, nam ex illis aliæ ſunt *Alba* totæ , aliæ *Lutea* , aliæ *Purpurea* , aliæ *Nigra* , aliæ *Variegata* . Ad quam colorum varietatem mentem direxiſſe Antiphanes Comicus Græcus credendus eſt, quando Ficus *Specioſas* extulit , licet aliàs *Coronarias* dixiſſet , in Cretenſibus , eo quia ex illis victores in ludis identidem coronarentur . Sed inter omnes , vt plurimum , color pullus , atque cœruleus eiſdem accidit , vndè Venuſinus

Serra in voce Ficus.
Colum. in Hortulo.

Suamquè PVLLA Ficus ornat Arborem.

Hor. in Epod.

Et Sulmonenſis

Ouid. 10. met.

Et bicolor Myrtus , & Bacchis COERVLA Ficus.

Qua verò de cauſa *Viridis* pronunciari poſſit Satius Ficus , an ſcilicet propter colorē, an propter ſtatum illius , hoc clarè patebit , ſi prius perpendatur ad quantum tempus H
ſeruari valeat hic fructus , qui ſic *Conditus* , *Siccus* , *Anus* , *Rugoſus* , Ouidio canente

Plaut. Rud.

Qui vult Palma ſibi , RVGOSAquè Carica dixi?

Pl. lib. 3.

Ac exiccantem *paſſus* calorem , ideòquè *Aridus* cognominari poteſt , teſte Sereno.

Ouid. 1. faſt.

ARIDA Ficus item feruente domatur aceto.

In quo ſtatu ſi Senilem repræſentat ætatem , è contrà quoque , dum adhuc mollis eſt modulante Calentio .

Vbi MOLLES veniunt in prandia Ficus.

Imò & eum propter maturitatem languet , ac à Ficitoribus , & Ficedulis petitur , vt ſcripſit idem Poeta Serenus

LANGVIDA Ficus adeſt , & VVLNERA AB ALITE PASSA.

Tunc Iuuentutem , quaſi virentem , minimèquè rugoſam refert, & hac melius de cauſa,

quià

A quia figuratè, quàm propter ſpeciei ſeparatæ, quæ viridis, & ſuauiſſima datur, colorem, quod nimis vulgare foret, *viridis* Ficus proferri poteſt, licèt alij *vireſcentis* epitheton Ficui tribuerint ante quoque maturitatem, vt Columella, qui ſcriptum reliquit *Vireſcentem Ficum à rore, & interdum à pluuia defendendum*. Ex his Symbola, & Hieroglyphica, atque laudum pro meritis Coronæ poterunt prodire.

SYMBOLA, HIEROGLYPHICA, Et Coronæ.

PRO nobili dulcedinis haberi Hierogliphyco Ficum facilè perſuaderi poteſt: nam ſicuti fructus hic ſacculos melle plenos in ſui conformatione, guſtuquè imitatur, ita pro hominum grata conſuetudine, morumquè ſuauitate Symbolicè ſumi po-
B teſt, dum res innuitur iucunda, amabilis, & voluptatis plena: Vndè Artaxerſes Iunioris Cyri frater, cum aliquando in bello, arreptâ fugâ, commeatuquè direpto, Ficus, & panem Hordeaceum comedere coactus eſſet, fertur non modicum indoluiſſe, quod propter Regales affluentias, appatatioreſquè lautitias, quibus olim gaudebat, tantæ voluptatis expers tandiu vixerit, ſentiens compoſitiſſimas, & ſuperbas illas menſas plus in ſe fellis habuiſſe, quàm mellis, vtpotè non niſi copioſiſſimis grauiorum curarum xenijs refertas; ideòque pœnales eſſe potius labores, quàm delicias, reſpectu Ficus innocentiſſimi, & ſuauiſſimi, ſimpliciſſimiquè ciborum, tanquam terræ iuſtiſſimi fœtus, ad hunc finem effuſi, iuxtà illud

Fundit humo facilem victum iuſtiſſima Tellus.

Hinc maxima cum ratione dulciſſimam Legis Iuſtitiam, & iuſtiſſimam Doctrinæ Propheticæ dulcedinem per hunc dulciſſimum fructum deſignari ſenſit Theophilatus. Hinc non illepidè iuſti, & ſancti Homines ſub Ficu requieſcentes in ſacris literis intelliguntur qui dulcem, id eſt tranquillam, & ſuauem vitam agunt, quiquè ſub quiete perfeſtiua ab operibus ſanctis, & proximo proficuis nunquam ceſſant, vndè promerentur
C ab Optimo Deo, Maximoquè reſpici peculiariter, & à quacunque labe mundari; quod & colligitur ex eis, quæ Dominus dixerat Nathanaeli *Cum eſſes ſub Ficu vidi te, &c. Quia vidi te ſub Ficu, credis.* Hoc autem clariore ſenſu ſignificat Deum præſto eſſe, & ijs efficaciter auxiliari, qui ad bona opera, ſcilicet fructuoſa præſtanda parati ſunt; quod & ſummoperè Deus ipſe deſiderat, eiuſquè ſe famelicum ſemper eſſe fatetur, infructuoſitatem è contrariò non intermiſsè deteſtans, immò ſeueriſſimè puniens, vt clarè patet in infructuoſa Ficu Idumæa Populum Iudaicum repræſentante, quæ fuit à Chriſto Bethania redeunte maledicta ſub Synagogæ ſpecie, ad quam famelicus venerat, vbi cum nihil boni veri eſſentialis reperiſſet, eundem Populum in æternam perfidiam execratus eſt, à quo fructum fruſtrà quæſierat, quia Populus idem, vt D. Gregorius inquit, folia quidem legis habuit, ſed operis fructu caruit, quò ſpectare videtur illud Abacuc propheticum effatum, ſcilicet Ficum huiuſmodi fructum non allaturam. *Ficus enim non florebit*, &c. ſub quo Symbolo Ficus infructuoſæ, quæ maledicta eſt à Domino, omnes Infideles haberi poſſunt ex D. Hilarij teſtimonio. Et quoniam Arbor Ficulna pro Genere humano metaphoricè capitur, dum & illius cacumen Eccleſiæ principium deſi-
D gnat, multorum ideò ferax eſt ſignificatuum. Vniuerſaliſſima ergò videtur eſſe, & loca, in quibus reperitur felicia reddere, terramquè à quâ exulet, multis bonis priuare; Quapropter Regiones Ficubus carentes in Sacra Scriptura damnatæ cenſentur, vt deſerta Cades; *Quare adduxiſtis in locum iſtum peſſimum, qui nec Ficum gignit.* Et hac de re Groſſi, nempè Ficus immaturi malum innuere poſſunt, ſi non maturentur, & bonum quoque, ſi maturitatem ſuo tempore ſortiantur, quamuis non vndequaque perfectum. Groſſi ergò in illo ſtatu ſignificant Iudæos viuentes tempore Aduentus Chriſti Domini, qui nolentes in illum credere, fructum inutilem dederunt. Groſſi quoque potiore ſenſu donati coniugatorum vulgus præſeferunt, & ſublimitatem inſuper, ac excellentiam dignitatum, quæ præcedunt fructus in æterna Gloria futuros, & decidunt cum huius ſæculi gloria. Sic & alias dona repræſentant gratuita Sancti Spiritus, & ſunt Scientia, Prophetia, Linguæ, & id genus, quæ debent cedere melioribus, ſicuti Groſſi cedunt Ficubus

Theophil. in Nahũ. 4.
P. Val. l. 53.
D. Io. c. 1.
P. Val. l. 53.
Abacuc. c. 3
D. Hilar. in Euang. D. Matthæi c. 21. D. Aug. & D. Hier. in Oſea 9.
Numer. c. 20
Laur. in v. Ficus.
D. Bernard. ſuper illud Ecce, *n.* reliquimus omnia.

Autumnalibus. Ficuum maſſa pariter, & puls ex iiſdem in memoriam reuocat Ficuum E aliam maſſam, quam Iſaias impoſuit ſuper vulnus Ezechiæ, quæ ſignificabat promiſſionem *Abb. Ioach. lib. 3. concur. c. 29.* reſurrectionis factam Fidelibus inter eorum afflictiones; nam maxima eſt medela ægrotantibus, & quaſi ſalutis primordium ſpes ipſa ſalutis. Ficus prætereà ſiccos plures alicui donare ſignificat iram demulcere, & gratiam promereri, dulciaquè omnia reddere tuta, quod indicatur à Ficuum, ſeù Caricarum maſſis ducentis, quas Abigail *1. Reg. 35.* Dauidi obtulit, quo munere eius iram in maritum Nabal extinxit, & eiuſdem Dauidis amorem ſibi conciliauit. Hæc vlterius Arbor, vt eſt D. Matthæi 24. denotat Tempus, *Laur. loc. cit.* id inſinuante Laureto. Quapropter Ægyptij Hominem frugi poſt relegationis annos ſignificare volentes, Taurum ad Caprificum ligatum exprimebant; nam Caprificus, cui adalligetur Taurus ferociſſimus, dum in eo manſuetudinem inducit, videtur quoque temporis indigitare mutationes, quæ tandem ad temperiem rediguntur, vndè Tem- *P. Val. l. 52. p. 383.* perantiæ quoque ſymbolum hæc Arbor à Valeriano conſtituitur. Ficulnea rurſus folia colligere eſt in aliquem vſum inſtrumenta parare, quia folia Ficus ad multas res domeſticas valent, & multa pariter habent ſignificata, quandoquidem deſignant Regem, nec non & Plagam Auſtralem, & ſeù orbiculum illum, quem facit ſtella Polaris circa Po- F *id. P. Valer. l. 53.* lum, quæ parua licet circumductio, regere tamen videtur omnem Cœlorum magnam vertiginem, & ſignificant quoque productionem, & propagationem copioſi genitalis *Cal. Calcagnin. in lib. de reb. Ægypt.* humoris. Ad deſignandam vlterius Fidem fallacis elabentem vî comprimendam eſſe, poſſet adduci Anguilla in Fici folio à viro adſtricta. Per hæc quoque folia appenſa felicis itineris, & progreſſionis omen antiquitus deſignabatur; nam quando quis profecturus erat folia Ficus ſuſpendebat, quibus iter ſibi proſperùm ominabatur. Vbi autem *Alc. Embl. 21.* in coronas hæc folia contexta ſunt, adhuc ea plura deſignant. Etenim cum pro Bacchi diademate proponuntur (Ficulneis namquè, & latè frondentibus ramis ipſe coronaba- *id. Val. loc. cit.* tur) ſymbolicè referunt memoriam Sycæ Nymphæ ab eodem Baccho adamatæ, & in Arborem poſtea ſui nominis, hoc eſt in Ficum conuerſæ. Statuæ ſimiliter, & præcipuè *Cartar. fol. 456.* Saturnia, Ficubus coronatæ Agriculturæ ſymbolū eſſe perhibentur, nam Cyrenenſes Saturnum Agriculturæ inuentorem ſuis in ſacrificijs coronabant, ipſiquè recentium Ficu- *id. Pier. Valer. loc. cit.* um ſertis inter ſacra redimebantur. Ad hæc corona ex fronde Ficus, cum floribus roſarum Cyliſta, ſiue Encyliſta dicta, cuius frequens eſt apud Græcos Comicos mentio, vt G *Macrob. l. 1. Saturnal. c. 7.* ex Athenæo, denotabat labores ad Virtutem directos, in amabilem tandem, & dulcem terminare ſuauitatem. Quibuſcunque prætereà præmium deberi laboribus ſignificare pariter videbatur coronamentum illud ex folijs Ficulneis ſuperponi ſolitum capiti pro *Athen. l. 14* puluinari ad geſtandas Hydrias, & Calathos in Serapidis, & Iſidis ſacris, quod Græ- *Riccard. in Com. ſymb.* cis χρώβυλος dicebatur, & hinc voce detorta noſtris temporibus apud vulgares *Crollo* vocatur. Secus ex Ficu aliquod opus factum oſtendit rem nullius eſſe momenti, & inu- *1. ſerm. ſat. 8.* tilem iuxtà illud Horatianum

Olim truncus eram ficulnus, inutile lignum.

id. Val. loc. cit. Cui quidem ſymbolo Prouerbium Italicum adaptari poteſt de homine, vel de re nullius valoris *non vale vn Fico*. Sed à ligno, folijs, & fructibus ad Arborem redeuntibus in mentem ſubire faciunt ſcripta Valeriani, quod Ficus inter duos Tumulos in quodam nummo ſculpta, cum literis hinc inde ΑΜΒΡΟΣΙΑ ΝΕΚΤΑΡ omnem complecti videtur, & ſeruare guſtus felicitatem; ſicut è contra Ficus extirpata ſuauitatem lamentari videtur ſublatam. Aliter verò præruptis in rupibus plantata, coruiſq; tantum, & miluijs, non autem hominibus peruia, nec ab illis in eſcam petita, diuitis Hominis adulationibus H dediti, luxurioſeq; paraſitos inter, & ſcorta viuentis hieroglyphicum eſt ex ſententia *Andr. Alc. Embl. 73.* Cratis Thebani, quia Diuitis huiuſmodi Sapientum conſortia non admittentis, ſed ſolum mimis, & balatronibus familiaris, ac amici, quin potius in eos liberalis, ideam *D. Hier. in Amos 4.* apprimè repræſentat, Alciato docente. Sic & ex huiuſmodi Arboribus Ficetum denotare poteſt Hæreticorum libros multas habentes Ficus amaritudine plenas. Prætereà cum ſerpente iuxtà depicta Ficus deceptionem ſignificat, atq; delectationem, ipſa enim cre- *Nonar. ſac. Adag. 508. nu. 382.* ditur ab aliquibus protuliſſe pomum, quod Adam, & Eua (quam nonnulli Ficubus coronatam pinxerunt) comederunt contra præſcriptum Domini. Quapropter & vbi bonum quoq; ad ſignificatum reducatur, in pœnitentiæ pariter ſymbolum cedit, non ſolum propter aſperitatem foliorum, quæ humanæ carni admota, velut cilicium ſe habēt, ſed & quia iidem primi noſtri Parentes poſt tranſgreſſionem ex eiuſdem Arboris folijs pu-

A dendi ſibi texerunt, qui ſicut homines vellicantes Sycomoros neſcierunt à deterioribus meliora diſtinguere; ergò hic patet neceſſitas fabularum ope fallacias extirpandi.

FABVLÆ, LVDICRA, Et Superſtitiones.

DVlces quidem ſunt ori Ficus, optimique alimenti toti corpori; ſed fabulæ, quæ de his traduntur, eiſdem comparatæ, quia mentem paſcunt, ſuauiores eſſe videntur. Non tam certè allexerunt Apollinei Corui fauces illi Ficus, quibus tandem potitus eſt, cum dudum expectaſſet eos matureſcendo dulceſcere, quam fabuloſa ſuperinde confecta narratio poteſt aures delectare. Fertur enim Phœbus quondam Ioui ſacra facturus, Coruum, quem in tutela retinebat, limpidam vt ſibi aquam afferret, ad fontem miſiſſe; qui cum inter volandum aliquot Ficuum Arbores, quarum fructus
B nondum ad maturitatem peruenerant, conſpexiſſet, auidi nimium pectoris explendi tactus cupiditate, mandatorum tandiù diſtulit executionem, donec fructus ijdem dulces, atq; lenes euaſiſſent, quorum quamplurimis ad ſatietatem abſumptis, ad Apollinem tardè admodum redijt, qui moroſitati Corui ſuccenſus (nam illius opera in ſacrificio indiguerat) eidem in tantæ pœnam inobedientiæ iniunxit, vt tempore, quo Fici ſunt adhuc immaturi, nunquam bibere poſſet, ſtatuens nè interim illius guttur pertuſum aquam retinere valeret. Hanc fabulam Ouidius paulo diuerſam, de Aſteriſmis ſermonem habens, ita carminibus expreſſit. Fabula de Coruo Apollinis ad fontem miſſo.

Continuata loco tria ſydera Coruus, & Anguis,
Et medius Crater inter vtrumquè latet:
Idibus illa latent: oriuntur nocte ſequenti, *Ouid. lib. 2. faſtor.*
Quæ tibi, cur tria ſint iam ſociata canam.
Forte Ioui Phœbus feſtum ſolemne parabat,
(Non faciet longas fabula noſtra moras.)
C *I, mea, dixit, auis! ne quid pia ſacra moretur:*
Et tenuem è viuis fontibus affer aquam.
Coruus inauratum pedibus cratera recuruis
Tollit, & aerium peruolat altus iter.
Stabat adhuc duris FICVS denſiſſima pomis:
Tentat eam roſtro: non erat apta legi.
Immemor imperij ſediſſe ſub Arbore fertur,
Dum fierent tardà dulcia poma morâ.
Iamquè ſatur nigris longum capit vngnibus hydrum,
Ad dominumquè redit, fictaquè verba refert.
Hic mihi cauſa moræ viuarum obſeſſor aquarum,
Hic tenuit fontes, officiumquè meum.
Addis, ait, culpæ mendacia, Phœbus, & audes
Fatidicum verbis fallere velle Deum?
At tibi dum lactens hærebit in Arbore FICVS,
D *De nullo gelida fonte bibentur aqua, &c.*

Magnus Ouidij æmulus, & in deſcribendis elegantiſſimè fabulis ipſi non inferior, Balthaſſar Bonifacius, fabuloſam Ficuum originem in ſuis hortorum Adonidis libris affert, tradens Phytalum à Cerere, quia ipſam comi hoſpitio ſuſceperat, hanc Arborem ex Elyſijs tranſlatam dono habuiſſe. Inquit enim. *Phytalus is eſt, qui primus Ficum reperit, vide ſup. in Vſu in cib.*

Hoſpitio Cererem Phytalus dum ſuſcipit Heros.
Pauit vt illa Viros, ſic cibat ille Deam.
Dat frugum omne genus, fruges quæ repperit omnes, *Muſar. l. 4. nu 72. Cereſ.*
Frugiferamquè Deam frugifer ipſe colit.
Impenſos gauiſa Ceres compenſat honores,
Muneribuſquè datis munus & ipſa refert.
Dulcemquè Elyſijs FICVM, quam tranſtulit Hortis,
Heroi præbens; hanc dabis, inquit, humo.

Et fructus qui vel noſtrum dulcedine vincant E
Nectar, & Ambroſiam mox dabit illa tibi.
Hac ego donatis opſonia panibus addo:
Pane etenim ſolo non benè viuit homo.

Cumq; Græci Ficus nomen apud illos Συκῆ à Sycâ Nympha deduxerint, non eſt ſilendum hoc ab illis factum eo quòd Baccho Sycam prædictam depereunte, ipſa in Arborem noſtram conuerſa fertur. In funeſtam cuius rei memoriam ficulneis folijs poſthac ipſe Lyæus redimiri ſolitus fuit, vt paulò ſuperius quoque tactum eſt. Ficulnea pariter fuit Arbor illa, ſub qua Æacus Iouis, & Æginæ filius formicas vidit, quas in ſociorum peſtifera lue amiſſorum Iunonis ob ſæuam indignationem, quæ ſerpentes veneficos in aquam bibendam immiſerat, ab Genitore petijt, vt in Homines mutarentur ſibi præſidio, & iuuamini futuros; Quibus annuens Iupiter formicas in tot viros transfigurauit, qui Myrmidones poſthac appellati fuerunt. Quæ fabula ducere fortaſſis originem poteſt ex hoc, quia in Arboribus Ficuum frequenter obſeruantur formicæ, & hæ quidem copioſæ propter alimentum, quod nec iniucundum, nec paucum ab illius Arboris materia ſuppeditatur, atq; etiam ingenioſæ, forteſq; colore plerumq; rubro, & illius conditionis, quæ maiores corpore, & nigriores ſuperare valent; Memini me legiſſe in Hartmano Schedel Hiſtorico Germano pulchram, & notabiliſſimam hiſtoriam belli formicarum rubearum, & nigrarum in agro Bononienſe obſeruatum tempore Eugenij Quarti Pontificis tunc Optimi Maximi. Finxerunt quoq; Poetæ Sycæum aliquem fuiſſe ex Titanibus, quem cum Iupiter inſequeretur, Terra mater ſobolis ſuæ miſeratione ducta, intrà ſe eum occultauit, qui poſtmodum in Syceam ſui nominis Arborem, hoc eſt Ficum commutatus fuit, in cuius rei memoriam ferunt in Sicilia Vrbem quandam denominatam fuiſſe Sycæam. Ab iſtius gigantis, priuſquam ſic transformaretur, nomine, & inſolentibus præ magnitudine labijs, lingua, & naſo anſam deſumpſit Balthaſſar Bonifacius prædictus mordacem quendam obtrectatorem denominandi, illumq; hunc in modum alloquendi, alludens ad cognomen Franciſci Marij Molzæ, ſeù Mulcij Poetæ Itali doctiſſimi, atquè ad illius ludicrum quoddam Poematium inſcriptum *la Ficheide*. Sic igitur habet.

Cartar. de Im. D. fol. 430.

Myrmidones Populi ex Formic. Ficarijs prodeũtes.

Bellũ formicarum ap. nos obſeruatum.

Sycæus Gygas.

Vrbs Sycæa in Sicilia.

Aera qui MVLCET cantu, volucriſq; caballi G
Nectareo MVLSAS carmine reddit aquas.
Feſtiuam. Sichae tibi FICHEIDA donat,
Naſutus, linguax, & labioſus enim es.
Primi at Sicæi quamuis videaris imago,
Non eadem priſco mens tibi, nec cor idem.

Muſarum l. 5. nu. 12.

Imò, & quia præclara multa, & curioſa, hancque ad rem valde opportuna, de Ficu Ægyptiâ, & Sycomoro, ac incidenter de Plantâ fatuâ botanicè canendo fabulatus eſt, non ingratum fore duxi totam hic narrationem adducere. Subſequitur ergo.

Sed longo diſtat veſter diſcrimine guſtus
Nam placet huic FICVS, diſplicet ille tibi.
Quin fatuam dici Plantis ex omnibus vnam
Contendis FICVM, quod tamen ipſe nego.
Bilbilicus dixit fatuas aliquando mariſcas,
Sed fatuas betas dixerat ille prius.
Addo Dioſcoridem Manici meminiſſe ſolani, H
Quod furijs homines exagitare ſolet.
Mandragora ſpecies, ſtolidos qua reddit edentes,
MORION inſano nomine, gaudet adhuc.
MALA INSANA vocant Itali, quæ Gallus AMORIS
POMA vocat, ſiquidem deſipit omnis amans.
Sed tibi quæ FATVA eſt, doctis ÆGYPTIA FICVS,
SICOMORVS potius, quam SYCOMΩRVS erat.
Nam MOREÆ, quam fronde refert, ſibi nomen adoptans
MΩRIAM toto tradidis aſſe tibi.
Inuertens igitur voces Cornelius, illam
Eſſe haud SYCOMORON, ſed MOROSYCON ait.

At

Digitized by Google

A *At nullâ, quam SYCOMORVM ratione vocamus*
Aut cacopiſtacium, aut ſtaphylodendros erat.
Quod ſi dementat vacors Inſania FICVM,
Haud equidem nobis eſſe magiſtra poteſt.
Hos tamen ASSERTOR præcepit AB ARBORE FICI
DISCERE, cui mores ſe dedit omne ſophos, &c.

At de ſolâ caſum vnicum commentus Sycomoro, fabuloſam narrationem longè præcedenti breuiorem, & clariorem idem Bonifacius benè fecit, & contexuit, quam ſtudioſorum in gratiam hîc ad verbum inſerere libuit, & eruditum operæ pretium fuit; & ita ſe habet. *Muſar. l. 5. pag. 193.*

De Sycomoro Fabula.

Effictim fuſcam Sycin MORVS ater amauit
Dilexit pariter Sycis & ipſa Morum.
Acriter his quanuis obluctauêre parentes,
Quos benè iunxit Eros, hos benè iunxit Hymen.
B *Nempè in amore, velut docuit Præceptor Amoris.*
Non caret effectu quod voluêre duo.
Iunguntur iuuenes, adeoquè tenaciter hærent,
Salmacis vt vinctos nexibus eſſe putes.
Salmacis exemplum renouant, Plantaquè biformis
Hermaphroditon amor, Androginonquè facit.
Fructifera primum vitam dedit Arboris illis,
Moxquè duos vno cortice cinxit Amor.
Nomine ſub duplici Plantâ coaleſcit in vnâ,
Quæ pariter FICVS, MORAquè iuncta parit,
SYCOMORVS; Pomiquè refert vtriuſquè ſaporem,
Dulcius & quiddam, quod ſit vtroque ſapit.
Dicta prius planta hæc priſcis ÆGYPTIA FICVS,
Poſtea SYCOMOROS, & MOROSYCOS item.
At SYCON MΩRON, FATVAMquè hanc nomine FICVM
C *Qui dixit, fatuus, vel furioſus erat.*
Ni fatuam dixit forſan, quòd larga profundat,
Prodiga vel potius diſſipet Arbor opes.
Scilicet octonis ditat prouentibus annum,
Quodquè ſemel reliqua, bis quater ipſa facit.

Hactenus ille. Aliàs item de Syci, ſimulquè & diuerſimodè de Ficu fabulatur Phærenicus Poeta. Eam inquit Nympham fuiſſe Oxyli ſororem, quandoquidem tradit Orium Oxyli, Syciſquè patrem ex Hamadryade genuiſſe liberos permultos, inter quos Cornus erat, Nux, Glans, Alnus, Vlmus, Vitiſquè, & Ficus, à quibus variæ poſthac Arbores nomen ſumpſerunt, & hæc fortaſſe fuit cauſa, propter quam Hipponax apud Athenæum Ficum nigram Vitis ſororem dicebat. Quoniam verò non minus quàm fabulæ mentem recreat fatuas aliorum operationes intellexiſſe, vt ab illis ſibi quiſque cauere valeat, non perperam Fabulis, & Ludicris ſubnectetur quod ſuperſtitioſum de his Arboribus colligere potuimus. Tradit Eraſmus *in Adag.* Antiquos ſi quando Ficum integrum ex Arbore cecidiſſe comperiſſent, illum Mercurio ſacrum ſuſpendère
D ſolitos, iure cuicunquè libuiſſet intacto permanente tollendi poſthac Mercurialem eiuſcemodi fructum, non alia forſan de cauſa, niſi quod talis Deus propitius furibus eſſe crederetur, vnde Parœmiographus dicebat: κοινὸς Ἑρμῆς, communis Mercurius; quibus alluſiſſe videtur Perſius habens: *Triph. l. 2. Hiſt. Pl. rer. Ath. l. 3. c. 3 Varr. lib. 2 cap. 11.*

Inq; luto fixum poſcis tranſcendere nummum,
Nec gluto ſorbère ſaliuam Mercurialem. *Sat. 5.*

Quod mammæ Rumæ quoque dicerentur antiquitus non prætermittitur alibi: Ab illis hic ex Varrone notatur dici ſubrumos agnos, ſicut lactentes à lacte. Cum enim Romani Paſtores obſeruaſſent lacte Ficulneo lac animantium coagulari, Rumiam hinc Deam ſibi finxerunt, & ad illius ſacellum Ficum, quæ poſtea Ruminalis cognominata eſt, ſeuerunt, ſub illaquè ſacrificia lacte pro vino, & lactentibus peregerunt. Mizaldus inſuper in ſuis Memorabilium centurijs inquit Verrucas folijs Ficulneæ contactas euane-

Verrucæ folijs ficulneis contactæ euaneſcunt.

ſcere

Digitized by Google

Mizald. mem. cent. 8. nu. 83. ſcere, ſi folia ipſa ſepeliantur. Tradunt inſuper aliqui, quod ſi quis puber ante ſolis exortum inclinata Arbore ore ſupino aliquem nodum eius nullo conſpiciente mordicus abſtulerit, licioquè illum adalligauerit, & collo ſuſpenderit, ſtrumas, & parotidas ex eo diſcuti, quæ non niſi ſuperſtitioſa eſſe cenſeo. E

Ad diſcutiēdas ſtrumas, & parādas quomodo ficus conducat. Et ſi de ludicris eſt ſermo, non eſt omittendum quod de Rhechſabar Athleta robuſtiſſimo fertur, illi ſcilicet ob certas, quas in palæſtris ex quibuſcunq; validioribus referebat victorias, Statuā, at Ficulneam erectam fuiſſe. Eiuſmodi Simulacrum Ficulneum conſecutus etiam eſt Auius ille Nauius, qui ex Subulco augur effectus, cotem nouacula diuiſit, & nomen proprium Ficui reliquerat in Comitijs, qui Tarquinio primo Regi Romulearum Tribuum mutationes vetando, ſtabilitates ciuiles perpetuò docuit. *Pl. l. 34. c. 5. & Val. Max. l. 1. c. 4.* Eius itaque Statua ante Curiam collocata viſebatur, vt teſtatur Plinius. Multis quidem erudimur modis ad inſtè, beatèquè viuendum; id Apophtegmata eleganter operantur.

APOPHTHEGMATA.

F

SApientum duntaxat proprium eſt acutiſſimas, eaſq; admodum breues proferre Sententias, quæ cum auro, pretioſiſſimiſq; lapidibus pretioſiores ſint, diligentius quoq; ſunt colligendæ, & ex illis Monimenta, Tituliq; Æternitati erigendi. Aurum tandem, & Gemmæ temporibus abſumuntur, & vtraq; rapacibus latronum manibus ſæpè, ac ſæpius obnoxia ſunt; & hæ ſæcula quæcunq; tranſmeantes, annorum nec ſubiacent voracitati, nec in ſacrilega latronum furta cedere conſueuerunt. Nam fures illas non rapiunt, niſi fortaſſe literarij forent, in quorum tamen manibus non multum deliteſcere poſſunt, quin glorioſus illarum Autor non cognoſcatur, & non pateat impium huiuſmodi alienæ gloriæ vſurpatorem (ſic impudentem illum, qui non ſtudet aliorum doctrinam imitari, ſed ex illa quidpiam verbaliter rapit, ſuumq; facit, liceat appellare) dignum eſſe, vt in Dedecoris Ara nomen illius perpetuò ſuſpendatur. Quin & *Diogen. Apophtegm.* Diogenem ipſum, qui Sententias ſuas nunquam retractare ſolebat, quando è Ficu quadam lecturus audijt cuſtodem acclamantem, in illa paucos ante dies Hominem ſuſpenſum fuiſſe: *Et ego*, (Cynicus ipſe inquit) *illam purgabo*, ſi intellexiſſet virum illum, ex literarijs huiuſmodi furibus aliquem fuiſſe, crederem indubiè eundem poſteà Palinodiam recinuiſſe, vt doceret deteſtabilius eſſe furtum literarium, quàm ſubſtantiæ alterius domeſticæ rapinam; illud enim famam, qua nil pretioſius eſt, comminuit, cum è contrà hæc vltrà bona fortunæ, quæ inſtabilia ſunt, & vilia non extendantur. G Hæc ad acutiem *2. de Orat.* iſtarum ſententiarum officit quod ſuſpicionem habeant ridiculi abſconditam, nam nihilominus ſallæ ſunt, ex mente Ciceronis, *Siculi euiuſdā aliud apophth.* euiuſmodi eſt dictum illud Siculi, cui cum familiaris quidam quereretur dicens vxorem ſuam ſuſpendiſſe ſe ex Ficu: *Amabo te*, inquit, *da mihi ex iſta Arbore quos ſeram ſurculos*; ac ſi virtus & illis quoque ineſſe debuiſſet, quæ conduceret alias fœminas ad ſuſpendium. Parum hinc diſcrepat dicterium illud ſapidum quidem, ſed aliquantò malignius, quod protulit Timon Athenienſis. *Timonis Athenien. dicta.* Hic à Græcis Μισάνθρωπος, id eſt humani generis oſor, cognominatus, quia multos ad laqueum amarulentis, & mordaciſſimis ſuis verbis perduxerat, domi Ficum alebat, ex qua multi iam pependerant; Et quoniam illi in animum venit ædificium conſtruendi in loco, vbi Ficus illa virebat, vndè neceſsè illi erat Ficum ſuccidere, populum palam alloquendi petijt ſibi fieri poteſtatem, quæ res inſolita ab eo fieri (nunquam enim H antea concionem aſcenderat) admirationem magnam impreſſit in Ciuibus; publico autem in illo ſermone ſic exclamauit: *Symphor. Hortor. lib. 7. cap. 15.* *Eſt mihi*, inquit, *ò Viri Athenienſes, domi paruulus hortus, in quo eſt Ficus plurium veſtrorum conciuium ſuſpendio memorabilis, eam volo ſuccidere propter ædificium; vobis igitur ſignifico, ſi quis velit ſe ſuſpendere, citò id exequatur, donec commoditas manet.* Vndè notum fit illum fuiſſe animo valdè inhumanum, & ab hominum congreſſibus abhorrentem, quod magis patet, quia in toto vitæ ſuæ curriculo, id teſtantibus Ariſtophane, & Platone in ſuis Poematibus, nullum alium amicè dilexit, præter vnum Alcibiadem adoleſcentem, cuius nec verus amicus fuiſſe dicendus eſt, quia non illum, ſed illius futura facinora amaſſe viſus eſt; interrogatus enim vndè nata eſſet illius amicitia, *quod*, ſcilicet reſpondit, *illum Athenienſibus multorum malorum cauſam futurum*. Non omittam, licet parum id ad rem videatur, Epitaphium

A phium, quod hic Philoſophus ſibi conſtruxerat, inq; ſuo ſepulcro incidi fecerat: parum quidem hanc ad rem facit, ſed magis ferum, & inſociabilem ſui Autoris animum prodit. In hanc igitur ſententiam expreſſum erat:

Hic ſum poſt vitam miſeramquè, inopemquè ſepultus.
Nomen non quaras: Dij, lector, te malè perdant.

Curioſum certè, ſed impijs tantum lectu dignum. Illud meritò legere potuiſſet Ædilus ille, quem morbo Fici detentum, & à cicuratis capris ſe geſtari curantem, Martialis hunc in modum iocosè alloquitur.

Geſtari iunctis niſi deſinis Ædile capris, Apophthegma *Mar-*
Qui modo Ficus eras, iam Caprificus eris. *tial. l.4. ep.*

Cum maximè capras illas opinentur Martialis interpretes fuiſſe, niſi quales Crathis turpiter adamauit, eiuſmodi ſaltem, quas impudiciſſimus Heliogabalus iunxit, & ab ijs ſe duci quoquo vellent paſſus eſt. Ego autem ad non tam mala dirigens iudicium, ſatius putarem illud dictum eſſe, eo quia in ſella geſtatili, quæ caprarum effigies inſculptas haberet, Ædilus idem portaretur. In Apophthegmatibus capitis antecedentis iam diximus quendam Athenienſem tunc temporis, quo iudicij metu ab Athenis Ariſtoteles diſceſſerat, interrogatum quænam eſſet Athenienſium Ciuitas, reſpondiſſe: *Pulcherrimam, ſed in ipſa Pyrum agreſtem in Pyro conſenuiſſe, Ficumque in Fico*, adulatores intelligendo; quare his prætermiſſis ad alia tranſibimus abſoluenda, ſeu proferenda, hoc eſt Prouerbia. 52.

B

PROVERBIA.

NObilem, & vtiliſſimum iſtius Arboris eſſe fructum, id vel illius ſapor ſuauiſſimè teſtatur. Vnde migrauit in prouerbium apud Eraſmum CARICA MVSA, quo intelligebar optimorum Poetarum carmina, doctiſſimorumq; Fidicinum ſymphonias adeò ſuaues auribus, & intellectibus eſſe, vt nil vltrà Caricæ præ ſui dulcedine gratificentur palato; ex hiſce Platonis Iambicis ab Athenæo recenſitis, fortaſſe deſumptum

C *Αἰλοῦς δ' ἔχουσα τῶν χορίων χαρίνων*
Τυχὸν μέλος μελίζεται.

Quæ ſic inuerſa ſunt.

Innupta quadam dulce pulſans tibias
Modos modulatur caricos.

Quo in ſenſu apud Theocritum latinitate donatum in Eidyllio primo legimus.

Ipſe fauos loqueris, ceù FICV PASTVS opima,
Quam vel ab Attidibus tranſmiſerit Ægilus oris.

Alio ſimiliter in loco de ſuauiter canente cecinit idem Poeta.

E' medijſque cibus venit tibi Carica Grajs.

Sed æquè ignobile eiuſdem lignum, ac prorſus inutile cenſetur, ita vt meritò faber ille ambigeret ſcamnum nè, an deſpicatiſſimum aliquod ſimulacrum conſtrueret ex illo ligno, de quo Horatius.

Olim truncus eram Ficulnus inutile lignum. *In Poeticâ.*

Ideò ab eius vilitate, ac inutilitate, adagia nonnulla emerſerunt. Hinc *opus Ficul-*
D *num* profertur quando quid minimi pretij, vel prorſus inutile ſignificare volumus. Sic & *ficulneam opem prabere* dicitur, quandocunquè aliquis opem infirmam alicui præſtat; *Nonar. T. 2.*
quo ſpectant *ficulnus gladius, ficulnum auxilium, ficulnaque mens*, hoc eſt mens leuis, *Adag. 617.*
auxilium inſufficiens, & gladius obtuſus, ac ad feriendum ineptus. Ita de homine futili, *nu. 825.*
& nullius prorſus vſus dicimus EGLI NON VALE VN FICO, ſeu Plautina phraſi *Monoſ. ſt. l.*
nauci non eſt, & ex hoc natum eſt quod de re vili, nullo pretio digna effertur, .ſ. NON *Ital. l. 6. n.*
GLIENE DAREI VN FICO MARCIO. Hinc *συκίνους ἄνδρας*, hoc eſt *ficulneos homi-* *146. & l. 7.*
nes vocat Theocritus, qui nec adeunt, nec tolerant ſtrenuè labores, ſed ijs veluti ſuccum- *n. 41.*
bunt, vt lignum ficulnum ponderi alicui grauiori. Ita Lucianus in libro ad indoctum, *Plaut. in*
χολὴν ἔχων, ἐμοὶ συκίνην γνώμην hominem dicebat claudâ, ac ficulnâ mente præditum, *Moſtel.*
nempe nullius pretij, inutiliq; ad aliquid excogitandum. *Ficulna* item *Mandronis Na-*
nis per contemptum ſic dicta, in Prouerbio fuit habita, & eum ſignificat, qui ex te- *Lil. Gregor.*

nuiſ-

Digitized by Google

Gyrald. de nuiſſimo, & anguſtiſſimo patrimonio ad ampliſſimos emerſerit honores, ſed in minima E
Nauigijs permanſerit exiſtimatione, nempè ſinè profectu honoris acquiſiti, ob inſolentiam mo-
c.4. rum, & ſuperbiam, vt Mandroni accidit cuidam, qui ex nauiculario factus eſt Impera-
Ioſ. Albert. tor, ſed nullam ex eo munere auctoritatem aſſecutus, nihilominus contemptus ac prius
adag. 488. fuerat. Similiter *folio ficulno anguillam tenere* τῷ θρίῳ τὴν ἔγχελυν de eo pronunciatur,
P.Valer.lib. qui furax alioquin, & callidus, ſuis tamen tricis, & arctiore nodo detinetur. Siuè fal-
53.fol.392 lacis hominis elabentem fidem vì fore aſtringendam infert, ſicuti ficulni folij aſperitate
Monoſ.l. 7. lubricitas eluditur Anguillæ, quemadmodum innuit Alciatus in Emblematibus habens.
nu.42.

Iamdudum quocunquè fugis te perſequor: at nunc
Caſſibus in noſtris deniquè captus ades.
Amplius haud poteris vires eludere noſtras:
Ficulno anguillam ſtrinximus in folio.

Ex eiſdem folijs Parœmiæ iſtius materiam elicuit Ariſtophanes πολλῶν ἐγὼ θρίων ψόφους ἀκήκοα, videlicet COMPLVRIVM THRIORVM EGO STREPITVM AV-
Idem ſl. It. DIVI, & hoc vti poſſet vbi minas, & inanem alicuius clamorem ſe quis omninò con- F
ling.l.6.nu. temnere, nihiluè pendere oſtenderet; eò quia *Thria* Græci vocant folia Ficus, à quibus,
41. ſi incendantur, ſtrepitus quidem formidabilis editur, & ædificij alicuius tanquam comburentis ruinam minax ijs, qui quod comburitur neſcirent; cæteris verò inanis, ac contemnendus. E contrà verò in honorem ligni Ficus proferri poſſet illud Prouerbium ex Apologo eiuſdem Arboris cum planta Lilij florifera ſolum, & minimè fructifera, quo floris Lilij vanitas arguitur, atq; extollitur fructuoſitas Ficus, licet minimè florentis, & eſt huiuſmodi VANVM EST FLORERE SINE FRVCTV, & hoc medio non perperam inueheremur in illorum ſuperbiam, qui cum prima Scientiarum limina ſalutarint, sè illarum integram habere poſſeſſionem credunt, & veros earundem profeſſores vocari præſumunt, idque magis agendum foret, cum ex eiuſcemodi cenſus hominibus non deſiderentur permulti, quibus cum paulò ſecundior arrideat fortuna, quæ quia cœca ignauos erigit, & optimos ſæpiſſimè premit, eodem dicto nō vti dicam, ſed abuti gaudent impudenter aduerſus alios longè digniores, licet infeliciores. Quorum egregia, beneq; nata ingenia celeri maturatione in ſe ipſis verificant, id quod in generoſæ Ficus ſur-
Albertat. culos in integram, & fructuoſam quàm breui tēpore Plātam excreſcentes ex Fabio qua- G
adag. 497. drar, nimirū GENEROSIORIS ARBORIS STATIM PLANTA CVM FRVCTV. Ficus autem fructus ob toties memoratam ſui bonitatem aliarum, & forſan elegantiorum Parœmiarum ſcaturigines efficiuntur. Etenim ſi conſideremus vberem illorum prouentum, cum ſæpè, ac ſæpiùs bis, terq; hæc Arbor fructificet, ſtatim percipimus ad quem ſcopum tendat. *Præcoquas Ficus deſiderare*, vt habetur in ſacris, *Præcoquas Fi-*
Michea 7. *cus deſiderauit anima mea*; eſt enim præproperè nimis, & ferè antè præſtitum opus præmium expetere, videturq; primam originem habuiſſe huiuſmodi Adagiū apud Athenienſes, qui ſuis agricolis blandiebantur, beneq; ominabantur, vt perquam feliciter anno ſequenti Ficus prouenirent, quare agricolæ præcoquas Ficus ad dominos ſuos deferebant, ijdemq; obſeruantes, quo tenderet ciuiū blandiloquentia, id in prouerbium verterunt, vt cum quemquam ſibi circà Ficuum prouentum adulantem audirent, dicerent,
Auct.Th. HIC FICVS CVPIT, quò ſpectat illud Ariſtophanis in Veſpis Σὺ δὲ τῶν σῦκα μὲν
Vit. Hum. αἰτεῖς, ab Eraſmo in Adagijs tranſlatum FICVM CVPIT. Exinde ſi perpendamus
Tom. 1. A. modum, quo interdiù maturi decidunt iſtius Arboris fœtus, lentè quodammodo, vt
pag.114. quiſquis illos iam caſuros obſeruans, & opportunè accurrens valeat os ſupponere, ca- H
denteſq; hiantibus labris excipere, & comedere, abſquè eo, quod laboret illos, vel ab Arbore legere, vel è terra colligere, facilè concipimus quid ſibi velit *Ficus cadere in os comedentis*, hinc enim notum fit prouerbialem hanc dicendi methodum de eo concinnè promulgari, cui res relicta, non parta labore eſt, veluti ſunt illi, quibus magnæ veniunt hæreditates. Vel in eum perbellè contorquebitur, quem notamus ob copiam
Polyd.Virg. rerum ignauiſſimam ducere vitam, vt cui perindè cibus ſua quaſi ſponte in os labatur.
Adag.360. Cæterum Propheta figuram hanc tranſtulit ad oſtendendum futurum Nabuchodonoſorem Regem Babylonium Niniuitæ Ciuitatis excidium, quod eius res tanquam fructus concuſſæ Arboris deniquè caderent in os comedentis hoſtis, ideſt Diaboli, à quo perdiù poſſeſſa fuit. Sed *de tribulis Ficus non expectandos* iudicio meo deſignat ex malis operibus nihil vnquam boni prouenire poſſe, & vitæ malè actæ nunquam ſubſequi

finem

Digitized by Google

A finem fortunatum, iuxtà Prouerbium aliud Hetruſcum, *Chi malviue, mal muore*, quia *Iuuẽ.Sat.4.*
---- *Nemo malus felix.*

Vt autem apud Matthæum cap. 7. Prouerbialis hæc metaphora à vindemiatoribus, Arborum, & fructuum collectoribus deſumpta, pronunciatur à Chriſto dicente; *Nunquid de tribulis Ficus colligunt?* demonſtrat hæreticos, & hypocritas, qui quadam pietatis veſte ſe obtegunt, tam difficile boni aliquid poſſe facere, quàm de tribulis, hoc eſt de ſe ipſis Ficus colligere: atqui rectè eiuſmodi homines tribulis comparantur, quià more illorum venenatum habentes animum, feriant eos qui propius acceſſerint. Licebit inſuper hoc vti adagio cum voluerimus non ſine ſtomacho eos innuere, in quibus nihil eſt probitatis, quam obrem debeant præ cæteris coli, aut magni fieri. Contra hypocritas pariter eſt, quod de Ficu parœmiacè dicitur nimirum SINE FLORE FRVCTVS; Hoc enim innuitur quod, vt Arbor Fici fructus perabundanter producit abſq; vlla florum pompa, ita abſque promiſſionum floribus, optimorum operum, & officiorum fructus edendi ſunt, non vt hypocritæ, qui apparentem iactando ſanctitatem, nullos veræ bonitatis fructus emittunt. De quo Adagio multa paulò ſuperius, & in Hiero-
B glyphicis habentur. Dicimus & QVOT FICO GROSSI, vbi numerum ingentem prouerbialiter denotare volumus. Quod & præſtitit C. Eraſmus Michaelius Lætus, vbi Ficum cum Olea loquentem induxit, Rhamni exemplo probaturus. *Polyd.Virg. Adag. 14.*

Neſcire quemque quo malos tractet modo.

Apud ipſum enim Ficus malorum ſeminum longè multa eſſe germina in hæc probat. *C. Eraſm. Mich. Læt. coll. Mor. 3.*

Non Fico plures cumularint viſcera groſſos,
Nec plures calido Vitis dat ſole corymbos,
Quàm vitijs ſoboles obnoxia grandibus ex ſe
Germina protrudit, latèquè per oppida mittit.

Ficum præterea *poſt piſcem*, quamuis alij dicant *Nuces poſt piſcem* inuenitur prouerbialiter ſcriptũ in Bauhino, cuius rei cauſam nullam aliam aſſignarem, niſi quia Ficubus nouiſſimè comeſtis os dulce relinquitur. Quamplurimis etiam dicitur POST FICVS AQVAM, i. bibas; cuius rei cauſa affertur inferius in Problematibus. Eſt & Græca Parœmia σῦκα μέριζε ab vrbaniſſimo Poeta Martiale vſurpata, dum ſic ſcribit in Cal-
C liodorum *Quadringenta ſecat qui dicit Σῦκα Μέριζε,*
Id eſt *Diuide Ficus.* *Monoſ. l. 8. p. 393. Hiſt Pl. vni. l. 1. vol. de Arb. c. 87. & Eraſm. in Ad. Martial l. 5. epig. 39.*

Et de duobus primò dici ſolet, qui alicuius rei domini ſint pro indiuiſo; nunquam enim res integra ſic poſſeſſa poteſt dici totaliter vnius, vndè qui ſibi velit arrogare quid totum in illâ re indiuiſa, debet inprimis diuidere totam: nam cum in qualibet parte glebæ adſit gleba alterutrius, non poterit dici integra gleba ad vnum tantum ſpectare. Secundariò autem applicari poteſt hoc dictum prouerbiale in amici obſequium, quo melior pars alteri conceditur, cui quid non admodum diuerſum eſſet illud *Polyd. Virg. Adag. 201.*

All' Amico monda il Fico; *Monos. lib. 8. pag. 362.*

Quod infert Ironicè tamen hoc aliud,

Chi vuol far' onore all' Amico; faccia foco col legno del Fico.

Videlicet *— Amico induſturus Fico focum extruet.*

Quæ Ironia indè ſumpta eſt, quia, vt inquit Eraſmus in Chiliadibus, & ipſe Parœmiacè FICO FVMVS ACERRIMVS. Hinc eſt quod antiquitus fumo Fici ſontes torquebant. Idem Prouerbium *diuide Ficus* vſurpare poſſumus aptiſſimè, quoties aua-
D rum, aut vendentem, ementemuè aliquid, vel diuidentem quid minimum, quodque magni æſtimet, notare volumus, & coincidit cum illo vulgari apud nos, *Torcere il miglio*, vel *Diuidere vn capello per il longo*, aut *Volere ſino vn puntal diſtringa.* Aliud quoque in ſacris paginis adagium ſacrum profertur, & eſt *Sedere ſub ſua Vite, & ſub ſua Ficulnea*, quo denotatur tempus pacis, atque tranquillitatis procul ab omni bellica ſuſpicione, quando Agriculturæ integrè quicunque vacare poteſt ad plenum ſui beneplacitum. Cui toto cælo diſcrepare videtur illud FICVS AVIBVS GRATÆ; Quamobrem parœmiacè ſcripſit Eraſmus in Chiliadibus GALLINACEOS AMANTIBVS FICVM NE SERITO, indeq; ferimus, hominem laboris in aliqua re conſequenda neceſſarij inimicum, ſummè tamen emolumenti exindè prouenientis cupidum, eo pacto, quo Ficus ab auibus expetuntur, ſed labor Arboris plantandæ ab illis recuſatur. Hoc innuebat Homerus vbi ſic *3. Reg. c. 4. 1. Machab. cap. 14.*

Σῦκα

Odyſſ.Ω. *Σῦκα φύλ' ὀρνίθεσσι, φυτεύειν οὐκ ἐθέλουσι,* E

Monoſ.l.6. num.64. nimirum *Quæ volucres optant Ficus, plantare recuſant*

Quod in mentem reuocat Adagium illud de Ficuum plantatione videlicet

Ponatur Olea craſſa, Ficus paruula.

Idemquè per os popelli paſſim circumfertur ſub his verbis

Monoſ.l.8. pag.377.

L'Oliuo groſſo, e l'Fico piccolino
Ponga, ch'ingannar brama il ſuo vicino.

Et ratio eſt, quia melius vigent taleæ Ficus tenellæ ſi plantentur, quàm rami aliquantò craſſiores, vt è conuerſo euenit de Olea. Nec minus ac prædictum agricolas reſpicit, & hoc ſequens

id.l.8.pag. 386.

Quando l'Fico ſerba il Fico,
Mal Villan ſerba il Panico

Ideſt *Seruante Ficum Ficu, panicum ſeruato ruſtice;*

Illudquè pro cauſa aſſignarem, quod videlicet cum Ficus aſſeruantur in Arbore, nec præ temporis rigore matureſcere poſſunt, illud indicare non raró videtur ſequentis anni ſterilitatem, & propterea frugum aſſeruatio præcipitur. Nec illud prætercam RICEVER DATTERI PER FIGO, Bononiæ forſan originatum, & à Dante Aligherio in ſuo Poemate relatum, de quodam Fratre Ordinis Equitum (vt vocabant) Gaudentium, Bononienſe Alberico de Mamfredis nuncupato, qui Ficubus ab ſe medicatis hoſpites, quos conuiuio exceperat, venenauit, ideòquè illum Poeta fingit in Inferno dicentem F

id.l.9.pag. 412. *In Inf.cantu 33.*

---- Io ſon Frate Alberigo,
Io ſon quel dalle frutte del mal'orto,
Che qui reprendo datteri per Figo.

Vndè videtur hoc Prouerbium innuere, quod mali, & proditores non poſſunt, & ipſi non malè perdi, iuxtà illud *Nocentis nocebitur*, aut vulgò fertur *Chi la fà l'aſpetti*, & ſic æquales ſceleri pœnæ luuntur, quin potius identidem, & ampliores. Immaturus quoque, & adhuc imperfectus pro ſubiecto adagiorum ſæpenumerò adhibetur Ficus, vndè GROSSVS ESSE, & ET ALIOS INCREPARE promanauit, quod temerarijs ijs adoleſcentibus conuenit, qui Senes peritiores docere volunt; quaſi dicatur; ignauiſſimus operoſos accuſat ignauiæ, eundemquè ferè ſenſum habet, ac aliud noſtrum vulgatiſſimum dictum *I pàueri vogliono menare à bere le Oche*. Nec ab his valdè diuerſum eſt *Morycho ſtultior dici*, quod in adagio ferebatur de eo, cuius lurida foret, & ſtultè conſpurcata facies, vt apud ſiculos facies Bacchi Morychis, per quod hiſtoricè moneri poſſumus quod nedum Muſto, ſed & Ficubus eidem Baccho facies illinebatur. Hinc ortum eſſe crederem opportunè hoc aliud FAR LE FICHE, pro quo Antiquiores, vt ex Brunetto habemus, dicebant FAR CASTRAFICA, ideſt irridere aliquem contumelioſè, & in contemptum illius medium oſtendere pollicem inter indicem, & digitum longum, ſiuè ipſum duntaxat digitum medium porrigere, vtroque contiguorum attracto, contractaquè manu brachium illud extendere, vt actus ille ridiculus diſtinctè magis conſpiciatur; Græcis eſt *καταδακτυλίζειν*, ſiuè *ἐφυβρίζειν*; & hoc dicendi modo vſus eſt Danthes (vt ſuperius innuimus) in ſuo Poematio ſcribens G

Ex Athen. Eraſm. in Adag. *Monoſ.l.7. num.90.* *Inf.cãt.25.*

Al fine de le ſue parole il Ladro
Le mani alzò con ambedue le Fiche,
Dicendo: Togli Dio, ch'a te le ſquadro.

Aliter etiam dicitur CAPRIFICARE ALIOS, quod eſt ſubſannare, alijſquè detrahere, & extenditur etiam ad eos, qui proximum fallunt, vt eſt vendentis Caprificos pro Ficubus, quemadmodum lepidè Alexis in Lebete. H

Is iurans Ficos diuendere, dat Caprificos.

Parad. de antiq.ſtatu Burgund. c.8. Sic olim qui Mediolanenſem aliquem aliàs præclaræ Patriæ Ciuem, caprificare voluiſſet, illi Ficos exprobrabat, dicens: EDE FICOS, alludendo ad Ficos, quibus ex ano Mulæ dentibus extrahendis, Mediolanenſes alias capite plecti iuſſos damnauerat Fridericus Oenobarbus, poſtquam bello cœpit illorum Vrbem, contrà quam arma ſumpſerat ob hanc cauſam, quod ſcilicet ijdem Mediolanenſes irati Friderico, à quo multa damna perceperant, Beatricem Auguſtam eiuſdem Vxorem, Mediolanum ſummopere inuiſere expoſcentem, Aſinæ præpoſterè impoſuiſſent. Non raró tamen aliquid modeſtius ſonat eadem parœmiaca phraſis; ſolemus quippè de ijs, qui mollius *Th. Vit. Hum. Tom. 6.P. pag. 402.f.*

& deli-

A & delicatius viuunt, dicere: FICVS EDIT, cuius dicti vice Zenodotus dixiſſet Ἄβρωνος βίος, ideſt *Abronis vita*, Virum commodiſſimè viuentem indigitaturus, cui neceſſa- *Monoſ. l. 6.*
ria pretioſa putanti repetendum eſſet illud ex Suida prouerbium LEPORI ESVRIEN- *num. 10.*
TI ETIAM PLACENTÆ LOCO FICVVM. De huiuſmodi homine, ſi peramplis *Ioſ. Albert.*
ſuis fortunis non acquieſceret, immò non abſq; periculo maioribus inhiaret, interdum *ad. 696.*
pronunciari obſeruatur VVOL CERARE DE' FICHI IN VETTA, *Ficus in ſum-* *Monoſ. l. 1.*
mis ramis quærit, quaſi dicatur, & ſi tutius ſit Ficos illos carpere, quos ex robuſtioribus *pag. 43.*
ramis manus attingunt, is ſui non memor periculi, illos in extremis plantæ cymis decerpere contendit. At ſi, quod μεταφορικῶς hic dicitur, in ſenſu ſimplici accipiatur, & ruſticis applicetur, tunc non fruſtrà enunciabitur homoeteleuticon illud apud omnes Italos vulgatum *Quando il Villano è in ſul Fico*
Non conoſce parente, ne amico.

Quod ſic reddere placuit

Dum patula carpis dulces ex Arbore Ficus;
Nec conſanguineos, nec amicos, Ruſtice, noſcis.

B Ruſuſq; ad alios translatum ſignificare poteſt inhumanitatem illius, qui ſtatim ex Iro Crœſus effectus, ne quid minimum ſubſidij conſanguineis, aut amicis ferre dignatur, quin potius cum cæteris inſolentius ſe gerit, quam ſi ſummè fortunata ſortitus eſſet incunabula. Veruntamen eiuſmodi dicteria, quatenus proximum læſura fuiſſent, tollere
prætendebat is, qui ſequens prouerbium primus protulit; *Ficum Ficum, ligonem ligo-* *Monoſ. l. 6.*
nem voca, mazam mazam, ſiuè vt inquit Monoſinus, *ſcapham ſcapham*, ideſt ne ſis aſſen- *pag. 268.*
tator, ſed proprijs quoſcunq; nominibus voca; ſiuè etiam apertè loqueris, nec vlla velis vti verborum circuitione. Quam ad rem Eraſmus FICO NON ASSENTANDVM edidit, dum ob manifeſtiſſimas eius fructus prærogatiuas in Chiliadibus ſcripſit *Aſſentari neſcio Ficum*. Et ideò nomenclatorem ſub Ficu volebat Lancinus Curtius illis ad Aloyſium Marianum ſcazontibus lib. 6. Epigr. 69.

Solus quo eat duro vocabulo Thymon
Interrogas it Curtius, ſit vt Thymon
Nomenclatorem vocare ſub Ficu.

C Sic qui per ætatem ſapit DACTYLVM A FICV COGNOSCIT, non ignorans cui- *Id. l. 3. pag.*
nam FRVSTO PANIS, NON FICV, LABRA SVNT OBTVRANDA, vt ex Gel- *110. n. 75.*
lio habetur in eos, qui res ſtrenuè adminiſtrant, in quos, vt & in ſollicitos; & quibus ali- *Gell. in*
qua negotia magni fiunt, dicere ſolebat Suidas VT FICI OCVLIS INCVMBVNT. *Noct. Attic.*
Ita CARICVM à CARICO SERMONE erit diſtinguere, nempe ſuauem, & velut *Albertat.*
Caricas redolentem, ab aſpero Caribus domeſtico, vt prouerbialiter innuiſſe viſus eſt *adag. 485.*
Claudius Rufus Triuoltinus ad Gilbertum Ducherium celebrem Vultonum Poetam *& 1500.*
in hæc ſcribens.

Vulto candide, Vulto, quem Poetam *In lib. Epig.*
Omnes dicimus optimum Poetam: *Duchens*
Pinguem vt rapula condiunt ferinam, *ep. vlt.*
Et mordax acor adiuuat palatum:
Sic, vt conijcio, tuum iuuabit
Dicendi genus Atticum, & ſonorum,
Incultus meus, atque ineruditus
D *Cicernus quoque, CARICVSque SERMO:*
Si nunc haſce apinas, rudeſque verſus
Miſcebis grauibus tuis Camœnis.

Quod porro cares aſperè loquerentur, teſtis locupletiſſimus eſt Homerus eo carmine

Νίςης αὖ Καρῶν ἡγήσατο βαρβαροφώνων.

Ideſt *Neſtes dux Carum, qui barbara verba loquuntur.*

Et quoniam Prouerbia eximi debent, prorſuſq; liberari ab oſtentis, prodigijs, ominoſis prædictionibus, & inſomnijs, de his ſermo ſequens eſt habendus.

Digitized by Google

E

OSTENTA, PRODIGIA, OMINA, Et Inſomnia.

Lib. 17. cap. 25. *Id. l. 16. c. 27.* *Lib. 3. Saturn. c. vlt.*

PLinius inter Prodigia recenſet Ficus illas in Bœotia, quæ a locuſtis deroſæ iterum germinauere, quemadmodum & Ficum, quæ in Caprificum degenerauit; Ficumque aliam quæ Cyzici (Propontidis eſt inſula) antè obſidionem in Lauro enata eſt. Graue quoquè portentum cenſetur ab illo, dum ex candida Ficu nigra producitur, nam ex felice Arbor in infelicem degenerare creditur, quandocunq; Ficus alba felix, & nigra infelix ab omnibus habetur, quod & arguit nobilitas, ideſt exiſtimatio, atq; etiam guſtus delicatior; Propterea Macrobius de ijs Arboribus, quæ Tartareis Dijs ſacræ habebantur, eas illis mage conuenire dicebat, vtpotè infeliciores, quæ baccam nigram, nigroſq; fructus ferrent.

Ruminalis Ficus Ætas eiuſdẽ varia prodig. *Lib. 5. c. 18.* *Cornel. Tacit. Annal. l. 13. in fine* *Pl. lib. 15. c. 19.* *Cic. 2. de Diuinat.*

De Ficu Ruminali (quæ eadem fuiſſe traditur, quæ dudum Romulum, & Remum adhuc infantes fructibus pauerat, & vmbra protegerat, & exinde per DCCCLXX. annos Vrbis conditæ, & vltra ſeruata eſt) mirabilia non ſolum, ſed prodigioſa narrat idem Plinius, dicens eam miraculo ex ære iuxtà dicato, tanquam in comitium ſpontè tranſiſſe, adactoq; nauigio eandem illicò aruiſſe; ruſuſq; cura ſacerdotum reuixiſſe, & mortuis iterum ramalibus, areſcenteq; trunco languentem, ac diminutam, Romanis eo tempore prouenturam calamitatem deſignaſſe; fuiſſe quoquè ante Saturni ædem Anno Vrbis CCLX. ſublatam, ſacro Veſtalibus facto, cum Syluani, & Bellis ſimulacra ſubuerterentur. Eodem inſuper Plinio teſte, quin & antè illum autore Cicerone Caunia Ficus (quædam Ficuum minutiſſimorum ſpecies) omen triſte præbuit, nam cum quidam in portu Brunduſino caricas Cauno aduectas vendens, Cauneas clamitaret, euentus infeliciſſimos ominatus eſt Marco Craſſo nauem tunc conſcendenti, vt aduerſus Parthos contenderet, quippe qui in illa expeditione ſimul cum filio fuit à Barbaris trucidatus; Vox enim tunc tanto viro iter aſcenſuro caſu prolata, non niſi prodigioſa poterat eſſe, nam ſycopola ille toto pectore exclamans *Cauneas*, Cauneas, videbatur dicere *Cau ne eas*, *caue ne eas*; Quam Ficuum ſpeciem ſimul cum alijs, in Albenſi rure è Syria intulit L. Vitellius, qui poſtea Cenſor fuit, cum legatus in ea Prouincia eſſet nouiſſimis Tiberij Principis temporibus. G Exindè, & poſt non multum temporis alio pacto mortem denunciauit Ficus, cum nimirum tres huiuſcemodi Arbores de repente procubuerunt, breui procubiturum Imperatorem Alexandrum Seuerum, vt in ſequenti demonſtramus Rubrica, portendentes.

Li. 17. c. 25.

Pudicitiæ quoq; apud Romanos ſubuertendæ ſignum à Plinio fuiſſe perhibetur Ficus, quæ M. Meſſala, & C. Caſſio cenſoribus in Capitolio nata eſt. Sed quantò infelicioris ominis hæc Arbor tunc fuit, tantò caricæ fortunatius ominabantur: erant enim noui anni felix auſpicium, nam à populo ſolebant Magiſtratibus offerri in ipſis noui anni Calendis, & hæc ad frugalitatem fortè euocandam, ſeù implorandam, vna cum dulcedine, & ſuauitate motum; & ideò prandium apud ſapientiores, vt benè notat Seneca, erant ſolæ caricæ, & panis; fauſtum propterea, felicemq; reddere ijs oblatis cogitabant annum, boniſq; ſemper augurijs, & integra valetudine onuſtum, ſi ſeruaretur illud Celſi præceptum dicentis vtiliſſimum eſſe prandere exiguum aliquod, & ipſum ſiccũ, ſine carne. Hucq; ſpectare videtur Ouidianũ illud

Epiſt. 87. *Celſ. l. 7.* *Faſtor. l. 1.*

H

Quid vult Palma ſibi, rugoſaque Carica? dixi,
Et data ſub niueo condita mella cado?
Omen, ait, cauſa eſt, vt res ſapor ille ſequatur,
Et peragat cœptum dulcis vt annus iter.

Athen. l. 3. cap. 3. *Eleg. 5. l. 5.*

Ita fortunas Philippi Macedonis portenderunt Ficus, quæ in Biſaltia medio vere maturuerunt, ſecus autem Caprificus Arbor infauſti ominis erat, qua mortuis male precabantur; vnde Propertius *Vrgeat hunc ſuprà vis Caprifice tua.*

Eapropter infauſtum ducebatur pro ſepultis tumulos dumis adopertos relinquere, ideoque ab illorum buſtis, qui impenſius amabantur, hæc omnia procul eſſe iubebantur. Ruinam pariter, & exitium locis, quibus ſuperimminet Arbor eadem portendit; cum enim è muris, & ſaxis erumpat, & lapides alioqui duriſſimos deijciat enitendo, videtur ſemper interitum comminari, quarè Martialis.

A *Marmora Meſſale ſindit Caprificus* L.10.ep.21
Et Iuuenalis ---*Ad qua* ---*Diſcutienda valent ſterilis mala robora Fici.* Sat. 4.
Quam ad rem Perſius metaphoricè ſic pariter alludebat.
Quid didiciſſe? niſi hoc fermentum, & quæ ſemel intus Sat. 1.
Innata eſt rupto, iecore exierit Caprificus.

Quapropter ſomniata quoque hæc Arbor non niſi Mala portendere poſſe ducenda
eſt; Ficum autem vniuerſaliter acceptam Plinius triſtes inter Arbores collocat, ex eo L.16.c.25.
maximè, quià non floreat, cum flos ſit Plantæ gaudium, Anni iuuenta, Veris nuncius,
Veneriſquè delitiæ; quibus ille nimis asperè cum Planta tam mite egiſſe mihi viſus eſt;
nam licèt hæc verè non floreat aliarum Arborum more, peculiare tamen habet hunc
florum defectum vberiore, biferaq; ſæpiſſimè, ac identidem trifera compenſare fructi-
ficatione, quod ab alijs Arboribus, vel nuſquam, vel perraro præſtitum eſt; Quare in
hac vice floris ſtat fructus, qui flos, & fructus vno, & eodem tempore haberi poteſt, &
fructus ipſe, ſi benè perpendatur, rudimentum quoddam floris in centro extrinſeco ſuæ
baſis præſeferre videtur, è quo, dum fructus eſt maturus liquor emanat dulciſſimus, &
B ſuauiſſimus, Saccharo, Melli, Mannæq; dulcedine, & ſuauitate minimè cedens; ſed
hæc omnia bonitatis potius oſtenta, quæ ſingulariſſimam huiuſmodi fructus ſapiditatem
oſtentent, dicenda veniunt. Illud quoque ſingulari conſideratione, & prodigioſa qua-
dam inſpectione dignum videtur, quod reliquis pomis fructus ſub folio locatur, in Fico
autem è contrario, nam Ficus eſt ſupra folium, quod tamen eſt vmbroſiſſimum, atque
latiſſimum, & licèt aliquæ ſpecies Ficuum reperianrur, quæ Ficus habeant ſub folio, vt Plin. l. 16.
Ciliciæ, Cypriæ, Helladiſquè. Groſſi tamen poſt folium naſcuntur; Pomum enim cap. 26.
ſub folio habet pro protectore folium, quod autem eſt ſuprà folium, hoc ſuperba qua-
dam naturæ conſtitutione perfectius, ideòquè nobilius, & admirabilius dici promere-
tur. Sed quid pro miris hæc habentur? non poteſt non eſſe prodigioſa ſuis operationi-
bus Arbor, quæ contrarijs, quodammodò legibus regi videtur, nam ſi aliquot Arbo- Plin. l. 16.
res ſunt, quæ breuitate radicum facilius ſeneſcere traduntur; Ficus viceuerſa licèt lon- cap. 31.
giſſimas habeat radices ocyſſimè ſenio conficitur. Eadem de cauſa portenti loco habet Idem l. 16.
Plinius, quod Ficus ſola cæteras inter Arbores maturitatis cauſa medicetur, nam præ- cap 27.
C ter ordinem procedere in maturationis prohibitione, eſt prætia adaugere, & quid por- Chorus ap.
tentoſum efficere. *Conducunt alia alijs*, vt ex Euripide habemus; Hiſtoriæ igitur cum Eurip. in
multos tangant non erunt abſque notabili iuuamento hîc enarrandæ. Heraclide.

HISTORICA.

INcredibile prorſus videtur fructum tam dulcem, tamq; mitem, vt eſt Ficus, inſpe-
ctum duntaxat, nè dicam guſtatum, & ferè olfactum tam acres identidem,
tamquè aſperos effectus, vt ſunt bellici, ſuſcitare potuiſſe. Veruntamen quia ce-
lebrioribus ab hiſtoriographis hæc traduntur, indubia fide digniſſima cenſeri debent.
Cenſorinus etenim Cato reuerſus ex Africa (quemadmodum in eius vita Plutarchus Cato Cenſ.
refert) vnico Regionis illius in Senatu Ficu monſtrato, pluſquã M. prolatis oratoriè ver- oſtenſo Fi-
bis effecit vt anno ſequenti bellum tertium Punicum expeditum fuerit, quo penitus Car- cu bellum
thago deleta eſt; nam cum ante tertiam diem huiuſmodi fructus maturi, Carthagine ſuſcitat ad-
D decerpti, Romam afferri poſſent, maximum quoque denunciari videbatur periculum, uerſ. Pænos
ob hoſtem tam infenſum, & irreconciliabilem ita propinquum; Nec quicquam profe-
cerunt contraria Scipionis Naſicæ conſilia, ſeruandam eſſe Ciuitatem illam, defenden-
tis nè Vrbis æmulæ metu deleto: luxuriari, & imminui Romana fortitudo inciperet.
Hinc apud Reuſuerum in Paradiſo Poetico eſt legere.

Euertit magnas Ficus Carthaginis arces,
Vicinoſquè hoſtes: hoc Cato teſte probat.

Quo ferit & illud apud eundem Reuſnerum de Ficu Africana, quæ in Poetico pati-
ter eiuſdem Paradiſo de ſe ipſa ita loquens inducitur.

Sum Ficus Lybia: per me Carthago ſuperba
Corruit, & per me tanta ruina fuit.

Haud aliter operati ſunt hi fructus à Xerxe pariter quondam inſpecti, quippè qui il-

lum ad ſubigendam Atticam permouerunt. Nam cum in Perſide vena'es ille Ficus Atticas depræhendiſſet, iurauit ſe non comeſurum, priuſquam Regionem illam huiuſmodi fructibus feracem debellaſſet, maximam illius telluris fœcunditatem ex ſapidiſſimis hiſce fructibus, quos Perſis neſcit, arguens. Quarè conrrariò fretus argumento Sandanis Lydus, paulò prius eiuſdem Xerxis tempora perſuadere conabatur Crœſo, quamuis incaſſum, nè Perſis bellum inferret, cum nimis aſpera foret illorum Regio, Ficus minimè proferens, nec aliud quicquam bonum, quod comederetur; quibus cum nihil eſſet, quod (vt dicebat) eripi poſſet, ſi victoria obtineretur, multum tamen amitti poterat re votis aduerſa ſuccedente; nam vbi victores guſtaſſent bona, quæ anteà non habuerant, nunquam deinceps abigi potuiſſent. Illum (vt verbis vtar Athenæi lib. 3. c. 5. ex Herodoto, ſermonem habentis de viris nequaquam molliter educatis, cum quibus odia iam iam forent exercenda, iam, iamquè pugnandum) ſic tunc loquentem imaginor. *Aduerſus illos Homines, ò Rex exercitum comparas, qui anaxoride, & reliquo veſtitu coriaceo vtuntur, cibantur verò non ijs, quæ cupiunt, ſed ijs, quæ ſuppetunt: regionem aſperã incolunt: vinum per Iouem non bibunt, nec Ficis, nec alijs lautis cibis veſcuntur.* Eadẽ dulcedo Ficuũ, vt & vini, oleiq; fuit olim in cauſa, vt Gallorum antiquiorũ Populi Italiã inuaſerint, miſerabiliterq; tandiù occuparint: *Gallias hanc primam habuiſſe cauſam* (ſcripſit Plinius) *ſuperfundendi ſe ſe Italia, quod Elico ex Heluetijs, ciuis earum, fabrilem ob artem Romæ commoratus, Ficum ſiccam, & vuam, oleiq; ac vini præmiſſa remeans, ſecum tuliſſet*: Qui cum ſuis conciuibus retuliſſet ore quæ viderat, quæq; diù guſtarat, eo permouit animos eorum, & inuitauit, vt integræ nationi communicato conſilio, in vnumq; corpus adunato, in Italiam impetuosè irruperint. *Hi ſpecie* (ſic Polybius habet) *ac fœcunditate regionis pellecti, exiguam quandam nacti occaſionem, exercitum comparant, factoquè in Tyrrhenos impetu, finibus expellunt, campos deinceps ipſi tenent.* Italicis nimis inuidebant bonis, quibus auidiſſimè inhiarunt poſtquam illorum aliquam cognitionem cæperunt obtinere, nam (vt Tacitus ait) *Villas habitabant nullis ſeptas mænibus, apparatuum omnium prorſus expertes, in terra ſuper ſtrato gramine dotmiebant.* Qui Boij anno CXC. ante Chriſtum natum Bononia, & tota ab Italia pulſi ſunt virtute præmemorati P. Corn. Scipionis Naſicæ tunc Conſulis; *Ipſe in agrum Boiorum legiones induxit*, ideſt in Agrum Bononienſem, vbi caſtris firmatis ad fluuium Idicem quinto ab hac Vrbe lapide diſtantem in loco etiam nunc vocato *Caſtra Naſica*, corrupto tamen, & abbreuiato vocabulo *Caſt. Naſ.* cuius loci è directo immediatè extra Vrbem locus adeſt his quoq; temporibus cum nomenclatura *Campi Boiorum*, poſt duorum menſium moram ſtrenuè cum Gallis dimicauit, eoſq; debellauit. *Duobus ferè poſt menſibus P. Cornelius cum Boiorum exercitu collatis ſignis egregiè pugnauit: duo de triginta millia hoſtium cæſa Antias Valerius ſcribit, capta tria millia, & quadringenta, ſigna militaria centum viginti ſeptem, &c. Boij poſt illam pugnam extemplò dediderunt ſe, &c. P. Cornelius Conſul. triumphauit de Boijs. In eodem triumpho Gallicis carpentis arma, ſignaq; & ſpolia omnis generis tranſuexit, &c.* Et vt huiuſmodi Victoriæ commoda in æternum firmarentur, Bononia iam Boiorum ſedes, primariumque gentis illius fundamentum, coloniam ampliſſimam Romanam deſtinarunt. *Itaquè poſtero anno ante diem tertium Kal. Ian. Bononiam latinam Coloniam ex S. C. L. Valerius Flaccus, M. Attilius Serranus, & L. Valerius Tappus Triumuiri deduxerunt: tria millia hominum ſunt deducta: equitibus ſeptuagena iugera, cæteris colonis quinquagena ſunt diſtributa; ager captus de Gallis Boijs fuerat, Galli Tuſcos expulerant.* Et hinc patet Bononiam ſuis Principibus ſemper fideliſſimam fuiſſe, nam poſt Hetruſcos, deindè poſt Boios Gallos, Romanis ſemper etiam ſub forma libertatis paruit. Semper fuit ab omnibus agnita tanquam *flos Italiæ, ornamentum populi Romani, ornamentum dignitatis*, vt meritò de ea Beatiſſimi Pontifices ſic ſint locuti. *Ciuitas, quæ inter alias Italiæ ſpeciali prærogatiua fœcunda, viros eminentis ſcientiæ, viros alti conſilij, viros præpollentes dignitatibus, & virtutibus præcellentes ſolet ab antiquo, propagatione quaſi naturali producere, ac veluti fons irriguus ſcientiarum dulcedinem ſcaturit, ac ſuaui liquore reficit ſitientes.* Eandem Maximus alius Pontifex ſic extulit, *ſtudiorum matrem, morum inſtitutricem, & liberalium artium parentem*. Et quæ à Gallis Belgis nomen Bononiæ accepit, ijſdem Gallobelgis nomen Bononiæ, atque arcem ipſam ad Geſſoriacum Morinorum Portum fundatam reſtituere voluit, & eſt ea, quam Bononiam Piccardiæ nunc dicunt, quæ primordia, ſuamq; duxit

origi-

Xerxes viſis Atticæ Ficub. iurat ſe non eſurum ante Regionem illam deuictam.

Perſidẽ Ficis carentẽ non inuadẽdam eſſe ab Crœſo Sandanis perſuadet.

Nauc. Chronogr. Vol. 1. generat. 53.

Sherlog in Cantic. Cantic. Vol. 2. pag. 656.

Lib. 12. c. 1.

Ficuum, viniq; dulcedo Barbar. in Italiam trahit.

Hiſtor. l. 2.

De Morib. Germ. c. 4.

Ijdem anno 190. ante N. D. cæſi ap. Bon. noſtram, & penitus ab Italia pulſi.

T. Liu. l. 6. dec. 4.

Tit. Liu. Ib.

Id. Tit. Liu. l. 5. dec. 3. in fin.

Cic. in Phil. 3.

Nicol. III. P. M. 1278.

Clemens VIII. 1592.

Robert. Cenal. de Re Gallica l. 2. Perioche 3.

E

F

G

H

A originem à Q. Pædio, in illius rudimentis magnum Vallum ad impedienda Anglorum
auxilia, iuſſu Cæſaris erigente, illudq; ſuis militibus, qui Bononienſes erant, incolen-
dum permittente. Si tot igitur populorum commotiones Ficuum ſuauitas valuit exci-
tare, ſi tot Nationes in arma compulit ad ſibi deuincendas terras vberibus iſtorum fru-
ctuum prouentibus inſignes, ſi tot aſperas gentes allexit, quinimmò virtute quadam
quaſi magnetica mitiores in regiones attraxit, dicendum venit illos verè pompam eſſe
naturæ nobiliorem, munera telluris pretioſiora, dulciores Pomonæ delicias, ſapidiores
Arborum fœtus, totq; ditiſſima ſuauioris Ambroſiæ, Nectariſq; putioris Æraria, ad quo-
rum ſibi conquirendam poſſeſſionem, neceſſitas duriſſima legum inimica tot animos in-
dociles pauperiem pati toties induxerit, vndè maximæ ſint habendæ grates illi Phytalo,
qui primò Ficum Athenis inuenit, & excoluit, vt tradit Ælianus. Hinc de Ficuum bo-
nitate, quæ tot in Populis motus excitauit, Balthaſſar Bonifacius exclamabat.

Heù dulces Ficus! per vos quas Pallas Athenas
Struxit, Achameniâ ſub feritate ruunt.
Heù Ficus nimium dulces! Carthago Latino
B *Per vos, barbarico Roma ſub enſe cadit.*

Imò illorum ſententiæ adſtipulatus, qui Ficum aſſerunt fructum illum fuiſſe, quo gu-
ſtato, Protoplaſtis æterni mandatum primi fregere parentes, exinde ſubſequitur.

Parua loquor; per vos Eua ſub dente voracis
Exciſum eſt hominum funditus omne genus.

Verum licet Ficuum vſus multa hominibus commoda parturiat: nam & ij citiſſimè
nutriunt, & impinguant corpora, aluum emolliunt, perq; vrinas, ambitumq; corporis
non pauca excernunt excrementa: continuus tamen, & immoderatus illorum eſus ſu-
dorem generat abominabilem, & corporis fœditatem. Indicium huius rei eſt quod il-
lorum eſu, capitis infeſtiſſimorum, totius humanæ cutis vermiculorum copia innaſcitur;
Hinc apud Rhodiginum legitur Anchimolum, & Moſcum Sophiſtas tota vita fuiſſe hy-
dropotas, ac Ficis multum ſolitos veſci, & tamen robuſtos extitiſſe, ſed adeo fœtentes vt
propter intolerabilem ſui ſudoris odorem certatim in balneis ab alijs excluderentur.
Sed ſi teterrimè propter immodicum iſtiuſmodi fructuum eſum quis olere debuiſſet, is
C procul dubio fuiſſet Clodius Albinus Imp. XXIV. qui referentibus Spartiano, & Cor-
do quingentos vnico prandio Ficus, vnà cum decem melopeponibus, & centum malis
Perſicis, ac quadringentis oſtreis, vuæquè viginti libris, & centum Ficedulis deuora-
uit. Verè πολυσυκόφαγος hic dici poterat, qui ſi tot fructus ſingulis prandijs abſum-
pſiſſet, breui caritatem in illis induxiſſet, & breui quaſuis Autumnales opes abliguriſſet,
niſi paulò poſt in Gallia cum Seuero decertans occubuiſſet. Parum abſtinentior in Fi-
cubus comedẽdis traditur extitiſſe Brutus, qui nec contentus naturali iſtorum fructuum
dulcedine, illos ex melle comedendo, ſeſe ſtultum, & Brutum faciebat, vt habet hiſto-
ricè Poſthumius Albinus Annali primo de Bruto, ex relatione Macrobij: Secus autem
legitur de Auguſto, à quo ipſe Brutus in Filium adoptatus erat, qui Ficus biferas valdè
quidem expetiuit, ſed ijs parcius vſus eſt. Sic & Philippus Perſei pater, vt ex Polybio
Megalopolite lib. 12. ſcribit Athenæus, cum Aſiam percurreret, à Magneſijs, in ſum-
ma neceſſitate Ficus non ad crapulam, ſed ad ſuſtentationem accepit, quorum quidem
beneficium liberaliter compenſauit donata ijſdem Ciuitate Myunte, cum Regione pro-
pinqua. Sic iſtum Ficus ab inedia ſubtractum, in viuis confirmarunt, quæ mortem alijs
D iam ſaturis aliàs acciuerunt. Chryſippum enim Solenſem Philoſophum, & Philemo-
nem Poetam Syracuſium, diuerſis temporibus, & locis, immoderato riſu cauſa Ficuum
excitato ſuffocatos fuiſſe, & ſic eodem fati genere vtroſque procubuiſſe tradunt hiſto-
riæ. Cùm enim ſibi paratas ambo Ficus, & in ſui conſpectu iam poſitas obſeruaſſent ab
Aſello deuorari, ſeruos, vt hunc abigerent vtrique inclamarunt, qui cum iam conſum-
ptis omnibus superueniſſent: *quoniam* (dixerunt) *tardi adfuiſtis, date illi merum*: cuius
dicti vrbanitate tantopere ſibi placuerunt, vt ſtatim vi cachinnorum euanuerint. Ridi-
cula hæc ſanè videntur legentibus, licèt peramara experientibus; attamen nil minus ri-
diculum, ſed ſine vllo vitæ diſcrimine in proprio ſubiecto eſt quod traditur ab Æliano
de quodam Pædagogo Sybaritâ. Is (cum Sybaritarum eſſet molliter viuere) puerum,
quem cuſtodiebat grauiſſimè quondam obiurgauit, eò quià caricam in via repertam ſu-
ſtuliſſet comeſturus; at ipſe de manu pueri ſumptam (proh quæ homunculi grauitas!)

Cæſar. Comment. Belli Gall. lib. 3.

Ficuum encomium

Var. hiſt. l. 3 cap. 38.

Muſarum l. 4. hiſt. 72.

Ibid.

Frequens Ficuũ eſus ſudorẽ parit abominabilem.

Ex Hort. G. Iul C. Baric

Rhodig. l. 6. Antiq. Lec.

Clodij Albini cœnæ in qua 500 Ficos, cum alijs quamplurimis eſitauit.

Brutus Ficus cũ melle comedebat.

Macrob. Saturnal. l. 3. cap. vlt.

Auguſt. biferas Ficus expetiuit.

Ionſton. l. 1. de Arb. a. 2.

Philippus Perſei pat. Ficuum vectigal à Magneſijs accipit, ijs donata Myunte.

Chryſippus, & Philem. nimio riſu Ficuũ cauſa excitato expirant.

Va. Max. de mor. xõ vul.

Lib. 14. Var hiſt. c. 20.

deglutiuit. At hoc parum ſanè foret, & nulla penè dignum obſeruatione, ſi eiuſmodi E
ineptiæ de pædagogis duntaxat antiquorum legerentur; deteriora fortaſſe hoc æuo noſtro obſeruantur, quo deplorabilius videtur, quod ingenuis pueris identidem præficiuntur eiuſce generis homines, qui ligones ſatius quàm libros tractare nouerunt, & hinc non mirum eſt, quod tot nobiles conſpiciantur ruſticis magis inquinati moribus, quàm liberalibus imbuti diſciplinis; quippè quià ſordida parentum auaritiesnè paulò vberiore ſtipendio confugeret ad viros ſummè aptos, eiuſcemodi homullos educandis pueris præponunt, qui nihil identidem præter baptiſmum, & habitum Eccleſiaſticum, in ſe venerabilis habent,& ideò ſordidè viuentes non abhorrent ſordidioribus ſe ſe officijs in herorum domibus, vt ipſorum gratiam lucrentur,accommodare; decentius quidem, niſi Sacerdotes forent. Et hæc ſufficiant, nè quid dicam de ijs, qui maiorem impendunt
Ael.var.hi. l.12.c.57. curam educandis brutis, quàm filijs; vndè ſi reuiueret Diogenes Synopenſis poſſet iterum de illis id efferre,quod de Megarenſibus dicebat; ſe nimirum malle Megarenſis viri arietem eſſe, quàm filium, cum pecudum curam, non filiorum haberent. Sed ad no-
Th.V.H.M. ſol. 702.d. ſtra conuertamur. Alia quoque ratione alijs mortis cauſa Ficus extiterunt. Terpandro Citharædo perinſigni, dum os hiaturus aperiret, temerarius quidam Ficum inopi- F
nato tantâ vi faucibus impegit, vt illum ſtrangularit. Narrat & Iouius ob eſum biſera-
In eius vita rum Ficuum, quas multa niue refrigerarat, è viuis anno ætatis ſuæ LIII. deceſſiſſe Pompeium Cardinalem Columnam à Carolo V. Neapolitani regni adminiſtratione donatum. Quantò igitur ſuperius vitam hominibus abbreuiaſſe viſi ſunt Ficus fructus, tantò Arbor alio pacto eandem alibi prolungauit. Nam Ficus, quæ ex Hiſpania in Regnum Peru delatæ ibi mirabiliter creuerunt, ac perpetua ſuſceperunt folia, velut ſunt quæ in agro Elephantino ad Syenem in Inſulis Nili proueniunt,quibus ſimiliter nuſquam folia decidunt, illæ,Monarde referente, lac proferunt, quo contrà aranearum inſecta, co-

Ficubus in agro elephãtino folia nunquã decidunt.

Theop. l.1. H.P. c.16. & 44. rumquè venena Peruani vtuntur, illud bis, teruè illatum in vulnus ſaluberrimè inſtillantes. Sic dum cum hominum vita, quadam veluti ſympathia coniunctæ Ficus eſſe compertæ ſunt, nil quoque mirum, quod illorum vicinum funus identidem quaſi de-
Strabo l.17 ploraſſe cadendo conſpectæ fuerint. Accidit enim Alexandri Seueri Principis Optimi temporibus, Ficorum Arbores tres, quibus eiuſdem Imperatoris erant annexa tentoria, ſuo de nomine Alexandrina nuncupata, caſu repentino procubuiſſe, ac ſi Principis G
æquiſſimi paulò abindè morituri renuiſſent viuendo funeribus intereſſe; & quæ dulcedine fructuum Reges benignitatem docere videbantur, benigniſſimo nuper adimendo Imperatori voluiſſent ipſæ prius occumbendo, triſtem fatorum illi impendentium ſortem adaperire; Nam poſtquam cunctis amabilis, pius,modeſtus Romanas res compoſuiſſet, doctoribus quarumcunque artium, atque opificibus ſalaria inſtituiſſet,ac erectis
Monard. Scholis rectores, & præceptores conſtituiſſet, calumniatoribus adeò infeſtus, vt ipſis
Anno Sal. CCXXV. capitis pœnam indixerit; poſtquam Artaxerſem potentiſſimum Perſarum Regem deuiciſſet, Parthici, Perſiciq; triumphali agnomine decoratus, Maguntiæ tandem miſerabiliter, paulò poſt memoratarum Arborum euentum, vnà cum genitrice Mammæâ, truculentis ab Maximini ſicarijs, occiſus eſt. Tantum oderunt bonos impij,vt qui Iuſtitiam vindicarat in manibus deteſtabilis Heliogabali torpentem, Imperiumq; ſub illius mollitiebus inquinatum, illo perempto purgarat, & ipſe coactus ſit idem peſſimo alteri ſucceſſori relinquere. Mors quippè deplorabilis illius Reipublicæ ſtatum ſic immutauit, vt Alexandri Iuſtitiæ, Maximini ſucceſſoris nequitiæ ſucceſſerint, religioſoq; Seueri dominio, conſpicuæquè pietati, ſæculi corruptio fœdiſſima, cum contagioſis H
Helcheſaitarum hæreſibus, ac ſexta in Catholicam Eccleſiam perſecutione, ſubſecuta ſit. Tanti demùm factæ ſunt Ficus, & præcipuè Caricæ, vt ab Amitrochate Indorum Rege ad Antiochum Legati quondam, literæquè miſſæ fuerint, Caricas, Paſſum, & Sa-
Athen.l.14 capite 23. pientem impetratum obſonatorem.Quibus reſcriptum fuit ab Antiocho,ſe caricas quidem, ac paſſum miſſurum, cæterum ſapientem vendere non eſſe Antiochi, nec ſapientes Græcorum leges ab Antiochi mente diſcrepare. Non tantâ reſpondit humanitate (vt à profanis ad ſacra tranſitum faciamus) Nabal Maonites ditiſſimus in Carmelo deuotè rogatus à Dauide, cui in deſertis Pharan eſculenta defecerant, vt ſibi, ſuiſquè aliquid ad victum ſuppeditaret,cum maximè innumera illius armenta ſemper intacta ſeruaſſent. Sed retulit ſe nihil daturum, ipſumquè Dauid, à quo beneficijs olim petitus fuerat, ignorare. Quare Dauid ipſum deleuiſſet, niſi prudentiſſima Nabalis vxor Abi-

Elephãtine Inſula Nili circà Syenen.

In Peru Ficus perpetuis folijs.

Ficus repentinè procũbentes Alexandri Seueri XXX. Imper.mortem denunciant.

Digitized by Google

A gail amarorem irę Dauidicæ temperaſſet dulcedine caricarum, quas inter cætera quam-
plurima ad illum attulit. Hæc ſuperinde ſacer Textus habet. *Feſtinauit igitur Abigail,* 1.Reg.25.
& tulit ducentos panes, & duos vtres vini, & quinque arietes coctos; & quinque ſata po-
lentæ, & centum ligaturas vuæ paſſæ, & ducentas maſſas caricarum, & poſuit ſuper aſi-
nos, &c. Quæ cùm propterea defuncto Nabal ducta fuiſſet in vxorem à Dauide, & ra-
pta in Siceleg ab Amaleutis, in præmium pietatis in Dauid olim oſtenſæ caricarum do-
no, meruit etiam caricis mediantibus liberari. Nam cùm Amaleutæ incenſa Siceleg
abijſſent, ægrotantem quendam ex ſuis in via reliquerunt, qui iam iam triduana expira-
turus inedia, ſuperueniente Dauide, à quo caricis refocillari iuſſus eſt, ſuperuixit, ipſum- 1.Reg.30.
què beneficij ergo, ad Amaleutarum latebras adducens, in cauſa fuit, vt cæſis ad vnum
hoſtibus, vxorem, & cætera quæcunque rapta, Rex Hebræus recuperaret. Nec defuit
hæc Ficubus prærogatiua, vt nimirum ad miraculoſas operationes concurrerent. Sacræ
etenim hiſtoriæ certiores nos faciunt, quod cũ Ezechias Iſraelitarum Rex lethale quod-
dam ob vlcus ad mortem ægrotaret, ipſe ab Iſaia Propheta, caricarum maſſa ſuper vul-
nus impoſita miraculosè ſanatus eſt. *Dixitq́; Iſaias* (in aſſerti confirmationem hæc ha-
B bet Textus irrefragabilis) *Afferte maſſam Ficuum. Quam cum attuliſſent, & poſuiſſent*
ſuper vlcus eius, curatus eſt. Hiſtorijs quàm benè interſerentur Virtutum ornamen- 4.Reg.20.
ta elaborata Emblematum!

EMBLEMATA.

VErno tempore Ficus Arbor ſpecioſis floribus minimè ſe oſtentat, nullamquè
inanem de ſe ſpem Hominibus promittit; in Autumno verò fructus ſuauiſſi-
mos, ac in illis quoſdam quaſi flores reconditos (vndè nonnullis adhuc in
Italiæ locis, & præcipuè in Lombardia materno ſermone *Fioroni appellantur*) proferre
ſolet. Salix autem euentu contrario perelegantes, ac admodum præcoces flores exhi-
bet vllo ſine fructu paulò poſt enaſcentes. Quod pulcherrimi Emblematis anſam præ-
ſtitit Camerario, exhibenti Ficum fructibus onuſtam, è cuius regione ſtent Salices, flo-
C rentes quidem; ſed abſque fructu, cum verbis MITTE, NON PROMITTE, cum-
què diſtiſticho Ioach.Cam.

Gratior eſt fructu Ficus, quàm flore Salicta; Embl. 9.
Miſſa ego promiſſis anteferenda reor.

Cui conſonat illud de Ficu apud Reuſnerum in Paradiſo Poetico.

Scit præſtare ſuos, nec ſcit promittere cenſus
Atque ferax adeò floris honore caret.

Quibus innuitur magnæ leuitatis indicium eſſe multis, & inanibus promiſſis aliorum
beneuolentiam captare, minimè laudabile præceptum illud Ouidianum ſequendo, nul-
lo modo imitandum, videlicet. 1. Arte Amandi.

Promittas facito: quid enim promittere lædit?
Pollicitis diues quilibet eſſe poteſt.

Dum deſtruendam huiuſmodi Naſonis ſententiam grauiter, breuiterq́; Horatius in-
quit *Multa fidem promiſſa leuant*, &c. Hor. in Ep.

Et è contrariò ſemper commendabilem eſſe perfectam in vniuerſa vita promiſſorum
D obſeruationem, & promptam omni ſine Fuco, & ſimulatione in omnes beneficentiam.
Vndè Cicero quoque præclarè ſcribit, fundamentum Iuſtitiæ eſſe fidem, ideſt dicto- Offic. 1.
rum, conuentorumq́; conſtantiam, ac veritatem. Nec aliâ de cauſâ Mercurio Ficum
offerebant Ægyptij, niſi vt ex illo veritatis incorrupta dulcedo deſignaretur. Hoc eo- Pier. Val. l.
dem pariter emblemate repreſentari crederem illos, qui plura præſtant, quàm promit- 53. Hierog.
tunt; Ficus enim non florens videtur fructus non promittere, quos tamen liberaliter
impertitur, & opportuno tempore plures, quam ſpes conciperat, edit. Ita hoc idem
expreſſit Petrus Coſtalius in pegmatibus, cum narrationibus Philoſophicis.

Si lubet inſignem quam mittimus accipe Ficum, Coſtal. peg.
Forſan & hac vita corriget acta tua. 13.
Vere nouo, nullo florum veſtitur honore,
Et tamen Autumno dulcia poma gerit.

Quid

Quid tua me dubium toties promiſſa morantur? E
Quod ſpondes primum, ſi ſapis, illud age.
Talia vel miſeros poſſent promiſſa beare,
Ni ſtructos tandem proderet arca dolos.

Perciuall. in ſymb. Antonij Gutdiccioni.

Barth. Tag. l. 2. de Ar. fabr. Inſ.

Non ita poſſet obiurgari qui dulcis moribus nemini de ſe conquerendi cauſam exhibet. Huius naturam ſymbolicè referre poſſet vas Ficubus plenum, cum lemmate DVLCIA AMICA NATVRÆ; Morum quippè dulcedine nihil ſuauius, nihil acceptius eſt in rerum natura. Nec hinc multum aberat cogitatu Perciuallus, cùm pari pacto Vas obtulit, in quo fauí mellis eſſent, & Ambroſia nuſquam à Ficubus diſſocianda, cum eadem inſcriptione. Nec inelegantius eſt Tægianum aliud Emblema continens Caprificum, quæ progreſſu temporis magnum fecerit ſcindi ſaxum, cum verbis inſcriptis DVRISSIMA SCINDIT; nam ſignificat Hominem, qui ſperet excurſu temporum vindictam ſumere de iniuria ſibi à potentiore illata. Ioachimus Camerarius addit hoc diſtichon. *Quamuis dura, tamen Caprificus marmora findit;*
Contemnas hoſtem, ſi ſapis, ipſe caue.

Cuius rei exemplum Paulus Iouius in Dialogo ſuo Italico de ſymbolis affert, quo F
Viri Principes erudiri poſſunt cauendum eſſe ab iniurijs indignè inferendis cuiquam etiam valdè inæquali, multoquè minori, quod eſt huiuſmodi. Quidam fuit Comes, Nicolaus nomine Campobaſſius, ſub Carolo Duce Burgundiæ militans; is cum inter grauiſſimas de bello conſultationes cum Principe, cui conſilium paulò liberius, vel non ita placens expoſuerat, alapam ignominioſè recepit, qua læſus toto corde, vindictæquè conceptum celans ardorem, occaſioni ſemper inhiauit vltionis, quæ ſanè diù deſiderata ſeſe tandem obtulit in prælio ad Noueſium commiſſo, quo deſiderium ſuum adimpleuit: nam Renatum Ducem Lotharingiæ clam admonuit, vt ſine mora cum Heluetijs Carolum Ducem tunc omni aggrederetur conatu, ſequè illi promiſit in ſuas partes tranſiturum, & prælij tantum exitum ſeorſim ſpectaturum; quod ex voto cum ſucceſſiſſet, & Carolus ab hoſte ſic ſuperatus, iniuriæ in ſuum ſubditum aliàs egregium, temerè nimis, & imprudenter illatæ, pœnas luit. Quâ re ſic indignè patrata Nicolaus ad Ludouicum XI. Regem Galliæ ſe contulit; verùm in ſuo vexillo poſtmodum geſtauit *Caprificum* Marmoreum quoddam antiquum monumentum innata ſua vi per medium G
ſcindentem; nec veritus fuit hac tam inſigni perfidia à nimio potius, & belluino vindictæ appetitu cum vmbratili ſua laude famam nominis immortalem, ſed vituperium ſibi comparare, quia proditor quocunque modo ſit proditor, condemnandus eſt in æternum. Exemplum tamen huiuſmodi Principes haud contemnendum ſibi proponere velint ad euitandas ſaltem præcipites, & iracundas, tanquam irrationales actiones, quæ veluti quædam abyſſus mali, malorum peſſimorum nouas abyſſus inuocant. Illorum quoque diuitum, qui doctioribus, & probis Viris ablegatis, in conſortium duntaxat admittunt Improbos, Lenones, Meretrices, & Adulatores, Luxurioſam ſtultitiam innuiturus Alciatus leges æquè callens, & Muſas, elegantiſſimum hoc exhibuit Emblema, quod hic in εἰρχνώμα recenſemus, propoſitam ſcilicet Arborem in prærupta rupe vigentem, fructuſquè ſuos rapacibus ſolummodò volatilibus peruios ferentem, hoc hexaſticho expreſſum

Contrà malè vtentes diuitijs Emblema.

Andr. Alc. Embl. 73.

Rupibus arijs, ſummiquè crepidine ſaxi
Immites fructus Ficus acerba parit.
Quos corui comedunt, quos deuorat improba cornix, H
Qui nihil humana commoditatis habent.
Sic fatuorum opibus paraſiti, & ſcorta fruuntur,
Et nulla iuſtos vtilitate iuuant.

Hinc ab Emblematibus ad moralia transfretemus; nam
Quod eſt ſeuerum, graue ſemper conducibile,
Expers metus, doloris, & moleſtiæ,
Iuuans, placens, pulcrè ſibi conſentiens.

Ap. Clem. l. 5. ſtromat.

Vt ſentiebat laudabiliter Cleanthes.

MYSTI-

A

MYSTICA, MORALIA.

LActe vbique abundat Ficus Arbor, in ſe ipſa, in cortice, folijs, & fructu, non quidem lacte illo fallaci, & nimis temporaneo, atq; fugaci huiuſce Mundi, mediante peccati iucunditate noxiſſima, quæ omne bonum tollit, & omne malum
inducit, quemadmodum fuit lac, quod Iahel præbuit Siſaræ, quo obdormientis ex ſo- *Iudicum* 4.
pore voluptatum, cerebrum clauo transfixit, & terebrauit, vndè Salomon de huiuſ-
modi lacte prauo conquerebatur: *Fili, ſi lactauerint te peccatores, nè acquieſcas eis*; *Prou.* 12.
Sed lacte Ficuum ſuorum vitam, atque dulcem fructificationem nutriente ſcatens; Sacrum lac illud obedientiæ, & diuinorum præceptorum obſeruantiæ, denotare videtur
quod fructuoſitatem bonorum operum, & Gloriam operatur. Boni namquè Viri vir-
tute præditi, lac fluunt melleum intus, ſacram doctrinam, dominicæquè legis obſer- *Exod.* 3.
uantiam præſeferens; ex quo illud Apoſtoli fideles alloquentis hoc pacto: *quaſi modo* *D. Petri* 1.
B *geniti infantes rationabiles ſine dolo lac concupiſcite*, candorem videlicet conſcientiæ, *& D. Paul.*
ſaporemquè Charitatis ſuauiſſimum; ſic *Montes ſtillabunt dulcedinem*, ideſt Fideles, & *1. Cor.* 3.
innocentes adinſtar Ficuum Montes amantium, ibiq; ſapidius, & vberius quàm alibi *Ioel.* 3.
fructificantium, ſublimiorem Virtutis ſtatum perquirentes, lacte diuinæ gratiæ abundabunt. Et propterea Ficus lac, quod ſecundum Ethnicos Ruminæ illorum Deæ, quæ
lactis præerat abundantiæ ſacrum, eiuſdem numen indigitare cenſebatur, illud præſe- *Gorop. in*
ferre poteſt, ac nos docere, à Deo tantum proficiſci iuſtitiæ abundantiam, illamquè ab *Vertumno f.*
eo expetendam eſſe; ideòquè per illud lac, ſicuti per abundantiam quoque butyri, & *54. & 56.*
caſei, quæ vtraque per lac Ficulnum coagulantur, vota hominum præſignabantur. Id-
circò Ficum cadere in os, tanquam concupiſcentiam oculorum, & carnis, cum ſuper- *Nahum* 3.
bia vitæ non eſt permittendum; nam cadere ſemper eſt malè ominoſum, & huiuſmodi
caſus indicat homines in peccando fragiles, & faciles in Diaboli poteſtatem incidere ad *Lauretus in*
ominandam orbis ruinam, vndè fructus hoc pacto deſiderare, vt eſt Michææ 7. eſt illis *v. cadere.*
carere, eſt bonorum operum fructibus, & concomitanter gratia Dei priuum, & man-
C cum eſſe, & ſe conſtituiſſe in ſtatu illo deplorabili ſterilitatis, in quo erat Ficus illa ſe-
cus viam Bethaniæ, quæ domus afflictionis interpretatur, plantata, quam non facien- *D. Matthæi*
tem fructus, Chriſtus Dominus æterna perſecutus eſt maledictione. Quæ omnia, vt il- *cap.* 21.
la, ex quibus immortalis Animæ dependet interitus, ſibi ob oculos quiſque verſare de- *Adricom.*
bet, & vbi iuſtitiæ fructibus caret, ſe totum ad nouam fructificationem præparare. *Re-* *num.* 184.
cedant vetera, noua ſint omnia, corda, voces, & opera. Quod præſtabitur, ſi priuſquam
alij fructus edantur, ad folia pœnitentiæ emittenda intendantur actiones. Hoc idipſum
nobis lignum Ficus Ægyptiæ antequam madefiat in aqua deſcendens, madefactum au- *Pl. l.* 13. *c.* 7.
tem reſurgens, & aquæ ſupernatans, ſuo exemplo ſuadere videtur, vt quoties per hu-
manam fragilitatem ceciderimus in peccatum, ſalutari ſtatim lachrymarum madore
concepto reſurgamus. Sic faciunt iuſti, qui poſtquam (quod humanum eſt) peccarint,
nolentes diabolicè perſeuerare, Angelicum quid operantur ſe ſtatim emendantes, nam *Prou.* 24.
ſepties in die cadit iuſtus, & reſurgit. Sic quoque poſtquam deliquerunt Adam, & Eua *D. Chryſoſ.*
egerunt, ex Ficus folijs ſeſe tegentes, id eſt poſt errorem ſe corrigentes, & pœnitentiæ *de Pœnitēt.*
opera producentes, quæ ſola pœnam nedum præoccupant, ſed amiſſæ gratiæ damna *Homil.* 5.
D reficiunt; & ſic Deus verè agnoſcitur, atque timetur, quod & ipſi Ethnici cognouiſſe *Ouid.* 1 *de*
viſi ſunt, vndè Poeta canebat. *Ponto.*

Sæpè leuant pœnas, ereptaquè lumina reddunt, *Val. f.* 392.
Cum benè peccati pœnituiſſe vident. *Agg.* 2. *Zac.*

Aſperitas etiam eorundem foliorum præcincta ſignificat continentiæ frænum. In *3.*
hunc ideò ſenſum Ficus, iuxtà Oraculum Aggæi, & Zachariæ, deſignat Dona Spiritus *Prouerb.* 27
Sancti, & conſequenter ſubter Ficum ſedere repræſentat quietem in operibus bonis. *Zacharia* 3
Sic Natanael, vt eſt D. Io. 1. ſub Ficus vmbrâ ſedens legum cuſtoditam, & illius de- *Beda in Pr.*
notat obſeruatores. Ficus inſuper à vento agitari, eſt pati perſecutionem, quià Ficus *& Rupert.*
agitata à vento, vt in Apocalypſi cap. 6. iuxtà expoſitionem D. Auguſtini, eſt typus *in Zach.*
Eccleſiæ ſub perſecutionibus ipſis tortæ, quæ tamen radicibus in cœlum defixis ſemper *D. Hieron.*
protulit groſſos ſuos, hoc eſt Sanctos Viros, & Martyres, ex quibus licèt laceratis in- *in Agg.*
ter per-

Cantic. 2. ter perſecutiones, fructus vitæ prodierunt ſempiternæ; in quem finem Ficus ſignificat E
Ex.D.Greg Sacram Scripturam ſuauiſſimos proferentem fructus, ſimulq; veram felicitatem. Quià
& Lyra ſu- nunquam dubitandum eſt Eccleſiam fructibus ſuis deſtitui poſſe, quæ illos tam incipi-
per D.Marc. entes, quàm perficientes, atque etiam perfectos in quocunque ordine, & gradu matu-
24. rationis ſemper profert, cum quibus enitent omnes virtutes pulcherrimæ, vberrimæ, &
D.Hier.in ſuauiſſimæ; nam Chriſtianus verus bonorum operum eſt fœcundiſſimus, quippè qui lac
Michea. 4. intus habet caſtitatis, dulcedinem pietatis, & vnitatem Charitatis, cuius ſemper eſt vni-
Laur. in v. re, atque coniungere, tanquam benignæ, patientis, & quæ ſua ſunt non quærentis, &
Ficus. proptereà myſticus Ficus Spiritualibus Athletis, qui pugnant contra vitia, conuenien-
Reduc.Mor. tiſſimus eſt cibus, qui fortitudinem, & vigorem contra Diabolum, & Mundi poteſta-
Pet. Berch. tes auget. Semper igitur debent abundare bona opera ipſius Chriſticolæ, cui dictum
l.12.c.36. eſt à Deo *non apparebis in conſpectu meo vacuus*, ſed *afferens fructus duodecim per men-*
Exod. 23. *ſes ſingulos*, ideſt ſemper fructifer, tam cogitatione, quàm verbo, & factis extrinſecis
Ezech. 47. ſemper ergà proximum beneficis, de virtute in virtutem progrediendo; Hac de cau-
ſa Ficus folia ſunt ampla, lata, & aſpera, quia poſſunt Homines & ipſa ad Charitatem
D.Aug.ſup. erudire, quandoquidem *Charitas latum mandatum eſt*. Quod vbi præſtiterint ijdem, F
Pſ. 118. in latitudinem Dei Mandatorum adamuſſim ambulabunt, & illorum quiſquis illud
Pſalm. 118. Pſalmographi poterit iuremeritò replicare; *Et ambulabam in latitudine, qui a manda-*
ta tua exquiſiui, & ſic nedum melle, & lacte ſub lingua ſua abundabunt, verùm etiam
per correctionem ſe proximis aſperos exhibebunt, illorum errores non permittendo;
Eccleſ. 12. etenim *verba Sapientum ſunt quaſi ſtimuli*. Porrò Sycomorus, licèt aliàs, quaſi falſa
Laur. in v. Ficus peccatum ſignificet, vndè calcatio Sycomori deſignat peccatoris ſtatum, quem
Ficus. aut corrigere, aut omnimodè tollere, eſt Sycomoros ſuccidere; ſæpè tamen in bonam
Id. in v. ab- partem accipi ſolet. Nam Sycomorus, quàm Zacchæus Chriſtum ad Hiericonta tran-
ſcindere. ſeuntem conſpecturus conſcenderat, & quæ adhuc tempore Diui Hieronymi viſeba-
tur, vt idem diuiniſſimus Scriptor teſtatur in Paulæ Epitaphio, poteſt illos denotare,
qui Mundi Sapientiam humiliter ſectati, eliguut mox Dei ſapientiam ſubtiliter aſpice-
re; prudenter enim (ait Eucherius) Sycomorum aſcendimus, ſi prouidè eam, quæ d-
uinitus percipitur, laudabilem, & ſapientem fatuitatem tenuerimus. Quid enim inter
mortales inſipientius, quàm amiſſa non quærere, poſſeſſa largiri, rapientibus relaxare, G
nullam pro acceptis iniurijs iniuriam reddere; ſed iuxtà præceptum diuinum in omni-
bus præſtare patientiam? Tandem ex Caprifico cum ſibi ſit inutilis Arbor, & vtilis alijs,
dum fructus edit nunquam matureſcentes, ſed culicum feraces, qui ad domeſticas Fi-
cus euolantes, illarumquè foſſo cortice in maturitatem educunt, vndè tales eſſe, dice-
bat Plutarchus illos, qui cum facere nihil ipſi queant egregium, aliquo tamen pacto
Plut. ſymp. virtutem aliorum ſtimulant, ſtimulari deberemus ad continentiam, quam collo tauro-
lib. 1. rum quantumuis laſciuienſium, circumpoſita, iſtius Arboris folia ſtatim reuiuiſcere fa-
Cauſſin. ſym ciunt; hinc ad Temperantiam, quæ Incontinentiæ frænum eſt, amplectendam impelli
polyhiſt. l. 1 deberemus; nam *Temperantia* (vt Seneca ſcripſit) *Voluptatibus imperat, alias odit,*
n. 22. & 23 *atque abigit, alias diſpenſat, & ad ſanum modum redigit, nec vnquam ad illas propter*
Sen. ep. 88. *ipſas venit. Scit optimum eſſe modum cupitorum, non quantum velis, ſed quantum de-*
beas ſumere. Ità Vir morigeratus, & doctus, Veritatis aſſecla indefeſſus in Problemati-
bus ſoluendis pulcherrimum efficiet opus, illorum ſcilicet declarationem inculpatam,
n Pyrphor. mirèquè extollendam, ita vt Philemonis illud præclarum dictum in praxim deducat.
ap. Stobæū
ſerm. 63.

Haud Arte tantam Pictor vllus aſſequi, H
Statuariuſuè pulchritudinem queat,
Tantum & decorem, Veritatis quantus eſt.

PROBLEMATA.

Cur Ficus nouiſſimè vitatæ vlti- timo loco PEripateticorum Princeps de Ficubus nonnulla ſcitu digna quærit, & diſcutit; quæ præ ſui curioſitate præcedere hic debent; & primò: cur Ficus nouiſſimè eſitatæ vltimò euomantur, quum cætera iuxtà ordinem, quo deglutita ſunt, emittat ſtomachus, ideſt prima vltimò, & vltima primò, non autem è contrà? Quod accidere putat, quia genus huiuſmodi pomorum, cæteris eſculētis longè grauius eſt;

A eſt; nam poma ingeſta ſuo pondere in imum delabuntur, ſpatiumquè peramplum ſuperius relinquunt, vt cibus ſequens eo facile admittatur. Paulò verò poſt exquirit idem Philoſophus, quare ocyus dulcibus, quàm acribus ſatiemur, vt videre eſt in Ficubus dulcibus, & in pomis acidulis; cuius effectus hæc eſt ratio, quia dulcia plus alunt, quàm acida; naturæ propterea deſiderium, & indigentiam citius explent; vndè corpus ex pauco dulci plus capit alimenti, quàm ex multò acido. Exponit pariter, cur poſt fructuum eſitationem, vt Ficuum, cæterorumquè generis eiuſdem, vel vinum merum, vel aquam ſuperbibere debeamus, licèt hæc adinuicem ſibi aduerſentur? habens quod huiuſmodi pomorum genus calidum eſt, & humidum, per quem calorem habet efferueſcere, vti muſtum; & viceuerſa per humorem nimium habet cruditatem cauſare. Vt igitur vtrunque vitium corrigatur, aqua expetitur ad feruoris extinctionem, illamq; maximoperè laudat Heraclides ex Athenæo, vinum requiritur ad concoctionem. Sed ex Villanouani Arnaldi mente procedendũ eſt cum hac diſtinctione, & circumſpectione, vt bilioſi, & hepar calidum habentes tutius aquam bibant, reliqui verò vinum dilutum. Inquireret alius cauſam, ob quam caricæ bifidæ dulciſſimæ ſint, non autem
B ſic multifidæ, aut inſciſſæ, vel integræ; quod ad ſententiam Ariſtotelis euenire poſſe crederem, quia in multifidis cum humore deperdito euaporauit pars dulcedinis plurima, & in integris, non in inciſis humor dilutus copioſior reperitur, qui dulcori obeſt. Quod in mentem reuocat antiquitus fuiſſe duplicem Ficum, vt & Columella nos docet; etenim Ficus olim dum ſiccabantur, in duas ſindebantur partes, quarum altera alteri ſuperpoſita in forma Crucis, ſeù Stellæ pinguiſſima, & iucundiſſima, & ob id in menſis, ac medicina expetita; ideoque ſi quæreretur cur id fieret, effectus eiuſmodi rationem redderet toties memoratus Philoſophus Stagiræus, quià ſcilicet humor ſuperfluus, & præcipuè pars aquea difflatur, & conſumitur. Sciſcitantibus autem cur Ficus, qui in furno ſiccantur, dulciores euadant, quàm qui ſub dio ſuſpenſi manſerunt. Non Ariſtoteles tantum, ſed Natura ipſa effectibus ſuis, rudiori cuique in hac re non ignotis, reſponſionem afferre videtur, quià in furno totus euaporatus eſt humor ex nimio calore, in extractis verò, & expoſitis aeri, externus aeris humor emolleſcens aduocatur, & trahitur à calore. Sunt & alia de hoc ſubiecto problemata, quæ non impa-
C rem fortaſſe Ariſtotelicis, ſi benè perpendantur, præſeferunt curioſitatem, nam non niſi valdè lepidum eſt ſcire, cur Ficus noctu melius matureſcat, quàm interdiu: & ratio eſſe poteſt huiuſmodi, quia nimirum cortex Ficulneus, cum ſit raræ texturæ, vti & Arbor tota, facilè ſolis radios admittit, qui ſpiritum, caloremq; inſitũ lacteo liquori diſſipãt interdiu; nocte verò hic non difflatur, ideoq; maturitati totus impẽditur, quam celerius, & perfectius abſoluit, niſi propter laxitatem Arboris, & nimiam lactei ſucci vbertatem obruatur. Sic & non parum nouiſſe prodeſt, quæ de re Ficus virides ſitim extinguant, ſicci verò concitent; qui ſunt, quia viridibus à Ficubus non abeſt vinoſa quædam humiditas, melleæ admiſta, quæ ſiceſcentibus his fructibus reſoluitur, mellea tantum ſubſtantia percocta, quæ ſitim poteſt excitare, permanente. Sic & ex Ficubus præſtantiſſimi habentur, quibus rubicunda eſt pulpa, & ſapor ſubacris, cenſenturquè perutiles eſſe iuuenibus, & calido temperamento præditis, quià ſic nullam excedentem habent qualitatem tam in actiuis, quàm in paſſiuis, vndè iuuenibus, & probè conſtitutis conducunt quammaximè, cum ſimile ſimili conſeruetur, & gaudeat. Sed in iſtorum fructuum, & vuarum ſimiliter copia, cur non ſit ſalutare vtriſque vti, quam-
D uis vtrique ſeorſim eſitati valdè proſint excretioni alui; ratio eſt in labijs, quià ſcilicet nimia fieret turbatio, & confuſio, quæ non ſine doloribus, & torminibus eſſet, ob pugnam qualitatum ſubcontrariarum, quæ quamuis vnum effectum vltimum reſpicere videantur, effectus tamen intermedij varij ſunt, vndè actiuitatum diuerſarum pugna ſuſcitatur. Plutarchus de naturalibus cauſis tradit Mneſitheum Medicum à Galeno in procemio libri ad Glauconem commendatum, narraſſe eos, qui in principio pulmonariæ morbi cæpas appetunt, ſeruari, ſecus autem qui Ficus, interire, & ideò nobis dat anſam inquirendi cauſam effectus huiuſmodi; dicent aliqui appetituum horum alterum eſſe à natura, alterum autem eſſe morboſum, nimirum appetitum cæpæ prouenire à natura, quæ cupit ſubleuari, alterum à prædominante morbo, qui vapores mittens ad caput imaginationem mouet ad appetendum id, quod partem in ſua dyſcraſia conſeruaret: ſed quærent iterum quomodo id fieri poſſit? ad quæ reſpondendum eſt,

euomantur.

Ariſt. ſect. 22. Probl.

Quare magis ſatient dulcia, quã acria. *Id. ibi. n. 3.*

Qua de cauſa fructibus eſitatis, vel vinum, vel aquam ſuperbibere debeamus. *Id. ſub n. 8.*

Arnald. de ſanitate ſeruanda eſu.

Qua de re caricæ bifidæ dulciores ſint alijs. *Id. Ariſtot. ſub num. 9.*

Ficus in clibano ſiccæ duriores cæteris quare ſint. *Ariſt. ibid. ſub n. 10.*

Cur Ficus nocte melius maturet, quàm die. *ex Aduerſar. nouis P. Pena c. de æleomeli p. 26.*

Quare Fic virid. ſitim ſedent, & ſicca cicãt. *Hipp. l. 2. de diæta. Plin. l. 23. cap. 7. Mercurial. l. 1. variar. lect. c. 14.*

Quare meliores cæteris ſunt Ficus, quæ rubicundam

habet pulpam, & ſaporem ſub acrem? Cur Ficus, & vuas inſimul non debeamus comedere. Cur laborantes pulmonaria, vel cæpas appetant, vel Ficos *Plutarch.* Ficus eſitati, cur dentes lædant, & vocem? *Ariſt. Probl. ſect.* 22. *nu.* 14. *Ex Sympho r. Hort. l.*24.*c.*6. Cur Ficus arbor amariſſima, dulciſſimos edat fructus. *Plutarch. Lib.*5.*Sympoſ.quæſt.*9.

quod verè vi morbi *ſomniat ſitiens, & bibit, ſed cum euigilauerit, laſſus adhuc ſitiet,* E febricitans auet vinum, quod ſibi ſolum per accidens eſt malum, & ægrotus idem non morboſè, ſed rationabiliter appetens appetit frigida, & humida potentia, per quæ ſubleuatur. Inter hæc proponi quoq; poteſt illud, quod tradit de Ficubus Demetrius Septius, quare ſcilicet comeſtæ Ficus, & dentes offendant, & voci contrarientur, quamuis dulces, & molles ſint, ac omnium conſenſu Medicorum virtute polleant pectorali, atq; ſtomachica conſeruandi videlicet facultate ſua naturali omnes pectoris partes, & conſequenter organa vocis? quod non alia de re fieri creditur, niſi quia Ficus dum manduntur granorum ſuorum duritie dentes fatigant, ſeſeque ſua lentitate inter illos inſinuant, putredinemque, ſuum propter calorem, efficiunt; & vocem alterant, vel diminuunt, quia grana illorum cum paruula ſint, & indigeſtibilia, facillimè inhæreſcunt œſophago, & poſſunt ideò non parum lædere vocem, dum aſpera arteria ad ſonum edendum dilatatur, & aliquo pacto ſuis in actionibus impeditur, nam aliquam moleſtiam per partem poſt partem patitur. Quin & exemplum ab auctore prædicto affertur cuiuſdam Hegeſinactis Alexandrini Hiſtoriarum ſcriptoris, qui cum à principio pauper eſſet, Tragœdiarum optimus actor euaſit, quòd Ficis per octodecim annos abſtinuerit, alioquin Ficos eſitando ἄφωνος extitiſſet, ſed ad Arborem tranſeamus; F Putant aliqui iſtam à fulmine non tangi, ſicuti & Lautum: verum hoc non multum credibile videtur, vt obſeruarunt ex Neotericis nonnulli doctiſſimi Viri, qui non iurarunt in verba magiſtri; illam enim obſeruauit percuſſam à fulmine Brodinus lib.3. ſed hoc eſt de raro contingentibus, quia Ficus, vt Laurus non peruenit ad altitudinem, & craſſitudinem magnam, nec in editis naſcitur locis, vt Arbores, quæ ſæpè fulmine petuntur, nam fulmina ſæpius altiora concutiunt; Etenim res alta plures incidenter lineas recipit ab alto, ſed non altiſſimo loco venientes; Ratio autem poſſet addi naturalis, quæ valeat, quantum valere poteſt, propter quam Ficus non quidem intacta manet fulmini, ſed ſi tangitur ab illo, non læditur: quod fit, quia cum lignum illius ſpongioſum ſit, & fungoſum, ac minimè ſolidæ ſubſtantiæ, fulmen, quod intacta vagina, comminuit enſem dum materiam duritici ſuæ cedentem inueniens refugit, nec impetus ſui veſtigium quodpiam relinquit. Qua tandem de cauſa Ficus, quæ ſucco acri, & amaro referta eſt, fructum tam dulcem edere poſſit; id facilè edoceri poſſumus ex Plutarcho, qui eiuſmodi effectus rationem affert hanc, videlicet, quod Arboris tota dulcedo in fructum ſecernatur, G & abeat, & quod reliquum eſt in ligno remaneat; & quamuis groſſus etiam ſit amarus, non videtur ſecreta dulcedo in fructum; ego reſpondeo, quod ſufficit, quod ſit decreta illa humoris ſpecies, & intenta (cæteris concurrentibus) à Natura. Nec aliter Mala Aurea, de quibus mox agere in hac Hiſtoria Dendrologica eſt Animus, naturaliter Acridulcia ſemper talia dicentur, etiam ſi aliquam illorum ſpeciem ſylueſtrem nimis, exuccam, decoloremuè inueniremus.



Bacchus Sycites, Melichius.

Digitized by Google

VLYSSIS ALDROVANDI
PATRITII BONONIENSIS
DENDROLOGIÆ,
Libri Secundi, Tractatus Secundi.

CAPVT IV.

DE MALIS AVREIS,
Siuè Medicis.

ORDO, NOMINA.

C POMORVM communiſſimis, hoc eſt Malis, vt ſic, atq; Pyris primò exactis, æquum erat Hiſtoriam fęcundiſſimi ſubſtruere tertio loco fructus, nempè FICVS; Huicq; iuremerito annectendum cenſuimus ſaluberrimum inter fœtus Arboreos felix Malum, Pomum ſcilicet Aureum, ſiuè Medicum, ceù perfectionum omnium Tetragoniſmum firmiſſimũ, cui nomen Medici peregregium, non Patria magis quàm Virtus ſanationis effectrix nobiliſſima fecit. Pomum hocce aureo fulgens colore, atq; nitore ſuaueolentiſſimum, & gratiſſimo acore à cunctis expetitum cœleſte veluti coruſcum Acrumen, vulgò *Agrume* ſenſuum omnium ceù Delicium, & Vitalitatis quoq; Corculum debet celebrari, de quo dicamus quod in quaternarij laudẽ cecinit doctiſs. Petrus Bongus.

Briſeis, Pandora, Venus cum Pallade Iuno.
Oenone, Daphne, Laodamia, Themis.
Iliades, Nireus, necnon formoſus Apollo
Hic fixere ſuos, turba decora, pedes.

videmus nanq; Medicos doctiſſimos in huiuſmodi ſenſum effuſos, vt ſcribant pluris
D fieri debere Malum vnum Citrium, quam vniuerſa officinarum cardiaca medicamenta ad vitalitatem. Cumq; Malum aureum, & medicum vniuerſaliſſimè ſumptum trimembre ſit, ſeù trium generum, nempè Aurantium, Limonium, & Citrium vnico hoc capite illud voluimus totaliter contineri; Polyonimum autem cum ſit hoc nomen Aureum, ſiuè Medicum, ſimulq; vnitati conſonũ, illos ſolum audiendos eſſe exiſtimamus, qui ſub vno Aureorum Malorum generaliſſimo genere prædicta Aurantia, Limonia, & Citria cum ſuis ſpeciebus omnibus comprehendunt, quemadmodum eſt P. Io. Baptiſta Ferrarius Societatis Ieſu, qui in aureo ſuo volumine inſcripto HESPERIDES ſub vno Aureorum malorum nomine Aurantia, Limonia, & Citria ingenioſiſſimè fuit complexus; cui P. Matthæus Raderus ſacer conſocius in ſuis ad Martialem doctiſſimis, & abſolutiſſimis commentarijs concors obſeruatur, vbi hæc habet de Aureis malis. *Hac Poma ſunt, vel ex Alcinoi, vel ex Heſperidum Horto lecta. Polyonimum eſt hoc aureum Pomum Gracè*

P. Ferrar. in Heſper. lib. 2. c. 21.
Renodaus de Med. mat l. 1. ſec. 6. c. 3
Guido Petinus med. Gallus in l. de tuenda valet. c. 2.
De myſt. numer. ſignif.
P. Mathaus Rad. in com. Mart. epigr. l. 13. ep. 36.

Digitized by Google

χρύσεον, μηδικὸν, ἑσπέριον μῆλον, ἑσπερίδων μῆλον, κεδρόμηλον, περσικὸν, κίτρον, κοκκύμηλον, περσικὸν, latinè *Malum Aureum, Aurantium, Malum Heſperidum, medicum, Aſſyrium, Citreum. Alij diſtinguunt malum aureum, ſiuè Aurantium à Citreo, medico, Aſſyrio, &c.* Origo porrò, ſeù cauſa inductiua nominis Aurei in hiſce pomis non vertitur à quopiam in dubium, quin ſit magna expetibilitas, & æſtimatio eorundem, quæ tãquam amoris pignus, iuxtà illud Maronis. E

Virgil. in Bucol. egl. 3

Aurea mala decem miſi, cras altera mittam.

Boccat. Geneal. D. l. 5. cap. 22

Eurip. ap. Stob. ſer. 85

Virg. l. 2. Georg.

Atq; pulchritudinis veluti præmium incomparabili Idæi Iudicis Iudicio Veneri formoſiſſimæ adiudicatum haberi promeretur: At quoniam Generis natura, & Patria coincidunt dicamus Malum Medicam Arborem à Mediæ regione cum Hiſtoricis ipſis, & Geoponicis propriè nuncupari, communius autem cum Aſclepiadeis à medendi virtute; en Virgilium in primis pro vtraq; denominatione ſtantem.

Media fert triſtes ſuccos, tardumque ſaporem
Felicis mali, quo non præſentius vllum
(Pocula ſi quando ſæuæ infecere nouercæ)
Miſcueruntque herbas, & non innoxia verba F
Auxilium venit, &c.

De neglecta ſtirp. cult. probl. 9.

Pl. l. 12. c. 3.

Dioſc. lib. 1. cap. 131.

Mind. c. 59.

Minderd. in Alcodario Marcoſtino cap. 11.

Dioſc. lib. 1 cap. 131.

Libycam Varro maluit dicere ad ſui fortè libitum; Aſſyriam Columella; Bellonius inter neotericos Medicam à Medis populis dicendam aſſeruit. Theophraſtus illam ex Perſide Perſicam appellauit. Dioſcorides Medicam, & Perſicam à Media, & Perſide nuncupatam eſſe contendit. Plinius idem repetit. Caius Iul. Solinus Polyhiſtor de Media loquens hæc habet *hos terrarum ductus excipit Media, cuius Arbor inclaruit etiam carminibus Mantuani.* Verum Minderderus ſimplex medicus Medicam Malum ſubſtantiuè, atq; antonomaſticè quodammodo appellandam fore, & non adiectiuè dici ex ſolo natali Medo Medicam, ſic enim ipſe ait *in ſucci citrij viribus deprædicandis vniuerſa hucuſq; medicorum ætas verſata eſt, adeò vt nomen malorum medicorum hic fructus non adiectiuè, ſed ſubſtantiuè loquendo adeptus fuerit.* Tertium Genericum horum pomorum nomen habemus ex Dioſcoride, nam præter nomen Aurei mali, ob colorẽ aureum, nomenquè tractum à Patria quauis, ſiuè Media ea ſit, ſiuè Aſſyria, ſiuè Perſia, nobis proponitur nomen Cedromeli, latinè citrij, & id ab odore fortaſſis cedri Arboris odoratiſſimæ, & cariem non ſentientis; hæc ſunt Anazarbei verba *Medica mala, Perſicauè, aut Cedromela, quæ latini Citria vocant, nemini non cognita. Arbor ipſa omnibus anni temporibus pomifera, alijs deciduis, alijs ſubnaſcentibus, malum oblongum eſt, rugoſum, colore aurum imitans, cum grauitate odoratum, ſemen habet pyri: id in vino potum venenis reſiſtit, &c.* Vnicum tantum apud Antiquos Malorũ Aureorum, Medicorũ, Citriorumq; genus fuit cognitum nondum enim Limoniorum, & Arantiorum nomina, & diſtinctiones ſpecificæ ſuos cultores, & diligentes ſpeculatores inuenerant; & quia conſtitutio quædam Pomorum Aureorum oblongior, atq; magis perpolita obſeruata fortè cæpit diuerſificare ſaporem internum, ſucciquè quantitatem, atque mediante candore lenis, & exuccæ ſubſtantiæ, ſic Limonis nomen emerſit, quod tranſuerſum ſignificat, atq; lene, nec abſimili ratione inuectum credi poteſt nomen Aranciorum, ſeù Neranciorum à rancido colore, & ſapore corticis inſuaui, odoreq; deficiente ab aliorum iucunditate, vndè diſparata Aureorum Malorum ſpecies prodierit, licèt aliqui *Arancia* hæc voluerunt dici ab *Arancia* Achaiæ oppido; alij *Narancia* à *Narangara* Ciuitate Libyæ, alij à *Neratio* illorum primo inuentore; idquè omne citrà præiudicium antiquiſſimorum, & omnibus competentium nominum videlicet Malorum Heſperidum, Aureorum, Medicorum, Aſſyriorum, Perſicorum, Citrorum, vel Citriorum, aut Citreorum, quæ *Atrogi* Arabicè ſecundum Hermolaum Barbarum, quia incomeſtibilia haberentur huiuſmodi poma, dicebantur; *Hadar* Hebraicè; *Etrug* Chaldaicè, à decore nimirum, & pulchritudine. Quibus ſic ſtantibus, ad exactam Malorum Aureorum, ſiuè Medicorum quoad ſpecifica nomina diſtinctionem deueniemus; treſquè genericas claſſes ſubdiuiſibiles quamuis in alias magis particulares ſpecies recognoſcemus, incipiendo ab Aurantijs Malis minus nobilibus, aſcendendo ad Limonia, & tandem ad Citra perueniendo; primò igitur ſeſe offerunt Mala Aurantia nominanda, quæ propterea Gallicè dicuntur *Pomme d'Orange, Orangé*; Germanicè *Pomerantzen*, Hiſpanicè *Naranzas*, & Italicè *Melaranze*, Romæ *Melangole*, *e Citrangole*, de quibus Fridęuallis. G H

Ptolom. geogr. l. 4. tab. 2

Symp. Hort. l. 21. c. 10.

Lib. 1. corollar. 176.

Aſſy-

A *Proxima ſunt, Itali dixere Nerantia, primis*
Vincunt pelle, parum frigidus humor ineſt, &c.

Hugo Fridaual. Sampaulinus de tuend. ſan. lib. 2. c. 31.

Quod Nerantij nomen potuit fortaſſe deriuare ab odore Nardino, & illius ſpeciei Nardi præcipuè, quæ Neria ad vnguenta eſt vtilis eiuſdem naturæ cum Nardo Gallico, de quo Nardo Theophraſtus libro nono Hiſtor. Plantarum capite ſeptimo ſermonem habuit.

Duplex apud Chinenſes Aurantium malum dari notat P. Ferrarius; Maius alterum, cui nomen Indigenæ fecere *Cansù*, alterum minus, quod *Kinkiù* dicunt; & cumplurimæ differentiæ ab inſitionibus prodierint varijs, quibus cortex plus, minuſuè amarus, craſſus, tennior, dulcis; medullaque item ſapore acida, dulcis, vinoſa, vel medij ſaporis, ſemina vel nulla, vel ſingularia. Subſtantia vel homogenea, vel eterogenea; colore item vel ſubuirente, vel aperto, vel luteo ſaturo; vndè plura emerſere nomina, quorum magnam partem proſecutus eſt idem P. Ferrarius; primò enim ſunt *Aurantia vulgatiſſima*. 2. Aurantia *Aſpermata* ſinè ſeminibus. 3. Aurantia *criſpo folio*. 4. *Stellata roſea*. 5. *Virgata*, ſeù *ſtriata*. 6. *Fœminea*, ſeù *fœtifera*. 7. *Hermaphrodita*, ſeù *cor-* B *niculata*. 8. *Calloſa multiformia*. 9. *Diſtorta*. 10. *Citrata*. 11. *Vlyſſiponenſia*. 12. *Indica Inſularum Philippinarum*. 13. *Sinenſia*. 14. *Dulcicorticia*. 15. *Maxima*. Limonium verò Malum, quod vel à virore, cum λειμὼν ſit pratum, vel à fame, quam excitat comeſtum, nam λιμὸς eſt fames, vt rectè exiſtimauit Pontanus.

Quod verò aut viridem trahit à radice colorem
Frondibus, ac fructu, aut acuit ſenſumque, palatumq;
Hinc nomen dubiâ certum ſub originè manſit.

De Hortis Heſperidũ.

Germanicè *Lemon*, Belgicè *Limoen*, Hiſpanicè *y limonzas*, Gallicè *Limon*, Italicè *Limone*. Quod apud Chinenſes maius eſt vocari Pater Ferrarius aſſerit *Talimum*; Puſillum verò *Sialimum*, & quod eiuſdem generis ſponginum eſt à Luſitanis ibidem *Zamboam Teuzu* indigitatur.

Li. 2. Heſp. cap. 2. &c. Hugo Frid. de tuen. ſanit. l. 2. c. 32

Aſſyrij pariunt etiam Limonia campi,
Crediderim ſucco hac vincere prima malo.
Catera ſubducunt, nec prima vigoribus æquant.
Sic nullo varijt ordine dantur opes.

C Sed qui apud nos paſſim habentur Limoniorum fructus hi ſunt 1. *Limon vulgaris* 2. Liguſticus. 3. Caietanns, & Amalpbitanus 4. puſillus Calaber. 5. *à Rino*. 6. *Laura*. 7. *Incomparabilis*. 8. *Imperialis*. 9. *Dulci medulla*. 10. *Pyriformis*, ſiuè *Spatafora*. 11. *Spatafora Rheginus*. 12. *Racematus*. 13. *Striatus*. 14. *Sbardonius*. 15. *Roſolinus*. 16. *Barbadorus*. 17. *Scabioſus*. 18. *Citratus prima nota*. 19. *Citratus ſecunda nota*. 20. *Ponzinus*. 21. *Sponginus*. 22. *Pomum Paradiſi*. 23. *Pomum Adami*. 24. *Lumia*. 25. *Lima*. Citri tandem nomen, quatenus contradiſtinguitur pluſquam accidentaliter à prædictis duabus ſpeciebus aliqui deducunt ab vrbe quadam in Græcia quæ dicitur Κίτρος; Goenſes Indi vocant eundem *Maulinga*, & ſi fuerit naturæ mixtæ vocant *Ambò*. Gallicè *Citron*, Germanice *Citron*, Hiſpanice *Cidras*. Italicè *Cedro*. Particularia cuius nomina hæc leguntur. 1. Citrum vulgare Belluatum, cucurbitinum. 2. dulcis medullæ. 3. digitatum multiforme. Sed de nominibus pro nunc ſatis: de cæteris inter genera fiet mentio; noſtras tamen obſeruationes, & aliorum quoq; non ſcriptas in ſequentibus figuris exhibebimus.

Iſid. orig. l. 17. c. 6. P. Ferr. Heſper. l. 1. c. 1. 2. 3. 4.

D

DESCRIPTIO, GENERA.

AD quamcunque tollendam Homonymiam eirea mala medica, ſiuè Aurea deſcribenda, ea tum in genere, tum in ſpecie ſeiunctim ſunt inſpicienda, nam vniuerſaliter ſumpta æquè prædicatur de omnibus Acruminum ſpeciebus, vt Aurantijs Malis, & Limonijs, ac Citrijs, eorumquè ſpecialioribus ſpeciebus; in particulari verò comperiemus Aurantijs Auream denominationem, reliquiſque omnibus, tam Limonijs, quàm Citrijs ipſius Medici prædicatum magis accommodari, quamuis ſub Citro quoque ſubalternè generico aliqui velint Limonium malum eomprehendi, inter quos Renodæus eſt præcipuus, qui duo facit ſuprema capita, ſub Aureis, & Medicis mi-

De med. mat. l. 1. ſec. 6. c. 3. & 4.

militantia nempè Aurantia, & Citria, & ſub his ponit Limonia, & Citria ſpecificè ma- E
gis ſumpta, dein Ponceria, ſeù Citroniata, & Adamica Poma, necnon Limas prout
contradiſtinguuntur ab inuicem;idemq; Auctor Aurantia ſubdiuiſibilia facit in maiora,
& minora, inquè vulgaria, & peregrina. Verùm Antiqui omnes vnicam, & ad plus
duas tantum Arbores ſimillimas pro Aureis Malis, Medicis, vel Aſſyrijs, vel etiam Per-
ſis deſcripſere, quoniam rudem, & vmbratilem tantum cognitionem illorum habe-
Lib.4.H.pl, c.4. bant. Theophraſtus de Malo Medica, & Perſica ſermonem habens in fine cap.4. libri
4. H. Pl. ſic ipſas Arbores vnica ferè deſcriptione confundit, vt ambigi poſſit, an ſint
duæ Arbores in vnam, vel vna in duas diuaricata, nam ſic loquitur Theophraſtus.
*Malam Perſicam in Perſia Proaincia naſcitur, & hac Arbor folium ſimile, & penè aquale,
atque Portulaca, aculeos quales Pyrus, aut ſpina acuta, ſed laues, acatoſquè vehementer,
& validos. Pomum eias non manditur, ſed odore pracellit, necnon & folium Arboris
odoratiſſimum eſt. Et ſi inter veſtes pomum ponatur, inoffenſat conſeraat. Vtile & eam
medicinā mortiferam quis biberis, vel odoris ſaaueolentiam,* &c. Deinde nonnullis inter-
iectis. *Malus Medica pecaliaris in Prouincia Media naſcitar, vt Mala Perſica in Perſia,*
&c. Dioſcorides, & ipſe *Medica Mala, Perſicanè, aut Cedromela, qaa Latini Citria vo-* F
Lib. 1. de Med. Mat. c. 131. *cant nemini non cognita. Arbor ipſa omnibus anni temporibus pomifera, alijs deciduis,
alijs ſabnaſcentibus. Malum oblongum eſt, rugoſam, colore aurum imitans cum graui-
tate odoratam, ſemen habet pyri*, &c. Virgilius itidem hæc pauca de Medica medita-
Georg. l. 2. tus eſt Arbore, quam confusè admodum exponit.

Ipſa ingens Arbor, faciemqaè ſimillima Lauro,
Et ſi non alium latè iactaait odorem,
Laurus erat, folia haud vllis labentia ventis,
Flos apprimè tenax, animas, & olentia Medi
Ora fouent illo, & ſenibus medicantur anhelis.

Lib.16.c.3 Plinium ſubindè videre eſt ab alijs ſuam hiſtoriam tranſcribentem, & in eadem
confuſione verſari ſic loquendo. *Malus Aſſyria, quam alij vocant Medicam, vene-
nis medetur; foliam eias eſt Vnedonis intercurrentibus ſpinis. Pomum ipſam aliàs non
manditar, odore pracellit, foliorum qaoque qui tranſit in veſtes vnà conditus, arcetqaè
animalium noxia. Arbor ipſa omnibas horis pomifera, alijs cadentibus, alijs mature-* G
ſcentibus, & alijs ſubnaſcentibus, &c. nec alia Arbor laudatur in Medis. Sed præmiſ-
ſis, ſeù miſſis factis Antiquorum deſcriptionibus, nos Neotericis oculatiſſimis adhæ-
rebimus Aurantia Mala primum deſcribentes, dicendo ipſa ab aureo colore ſaturo di-
cta figuræ rotundioris eſſe, cortice odorato quidem, ſed valdè amaro tegi, qui ad extra
læuis, & planus impensè flaueſcens verſus rubrum; flores illius Planta promit toto an-
no albos, elegantes, ſuaueolentes, & fragrantiſſimos in æſtate, quorum nonnulli no-
doſo pediculo adhærentes fœcundi ſunt, vbi enodes caſui obnoxij infœcunditate labo-
rant; eadem Arbor Citriorum Arbori ſimillima eſt in omnibus ferè, prçterquam in dua-
bus foliorū cōditionibus, nam illa non habet in ambitu ſerrata, ſed benè gerit pinnata in
imo, cum duorum foliolorum appendiculis. Arbor non eſt admodum procera, multum
tamen ramoſa eſt, & perpetua coma viret; ſementica fructus grana ſimilia Pyrorum
ſeminibus, & amara gerit. Meditullium eiuſdem fructus acidum natura refrigerat, vt
acetum, caro verò quæ inter medullam prædictam, & corticem ſituatur alba, læuis, fun-
goſa, inſipida ad caliditatem tantum accedit, quantum de humiditate ſibi detrahi ſen-
tit. Cortex exterior aromaticus ad caliditatem, & ſiccitatem non modicum vergens, H
ita vt Actius docuerit ipſum ad tertium vſque ordinem prædictarum qualitatum aſcen-
Tetrabili 1 ſerm. 1. dere, ipſequè Aromatariorum arte dulcoratus, mellequè conditus, Sinapi, alijſquè aro-
matibus probè tritus, & mollitus illud componit edulium liquidum, quod vulgariter
dicitur *Moſtarda*, cuius origo nominis à muſto cocto ad formam mellis venit, ex quo
Maſtacei quoque conficiebantur, qui modo fiunt ex farina triticea, melle, vel ſaccharo,
& aromatibus, & ſunt veluti panes elliptici compreſſi, & ſubtiles Aromatariorum. Li-
monium ſubſequitur malum colore minimè rubeſcente, ſed flauo, etiam diluto, effigie
oblonga turbinatum, & ouale, quandoque acidiore intus ſucco famis valdè excitatiuo;
cortice tenui admodum, nec vt Arantiorum amaro; Folium illi eſt breuius, quàm Citri,
ipſaquè crebris aculeis ſingulis in pedibus armatur; Succoſas, peracerbas fructus ſpicas
ferè octonas habet, in quibus ſemina longiuſcula reperiuntur; illas ambit caro exilis, du-

riuſcu-

A riuſcula, & inſipida; materia ligni lenta eſt, ſequax, cortex leuis. Citreum mox Cele-
bre clareſcit magis, & excreſcit Pomum, cui color Luteus viuidior, pulchriorquè ineſt,
corticem habet craſſiorem, rugoſiorem, & caperatum magis, ideſt rugoſis cauitatibus
contractiorem, & eſt odoratius, & medicis virtutibus maioribus ditatum; ſeminibus
ſcatet intus quamplurimis corio indutis, ſeù veſiculis duriuſculis carnem albam, &
amaram cõtinentibus, quæ in vnico tantum aſcenderunt aliquando ad nu. 150. Citrum
porrò recens natum, & puſillum adhuc cutem rubentem præſefert, vireſcit mox in
Iuuenta, deinde in conſiſtentia aureum pellis colorem aſſumit, & pellis fit maximè ru-
goſa, & verrucis tota infecta; quæ verò Citria Ponzeria, & Citroniata, & Adami Po-
ma morſu aliquo veluti ſtigmatizata prægrandia ſunt, melonum adinſtar, orbiculata,
cortice calloſo, carnoſo, craſſiſſimo, & concolore. Lima Citriorum nobiliſſimus fru-
ctus eſt, ſed mole paruus, qui ouo, aut malo armeniaco ſuppar cernitur, quamuis etiam
aliquando ſit oblongior, & aliquando orbiculatior cum magna ſuaueolentia, eius fru-
ctus in medulla multa abundat humiditas; guſtu eſt dulciacido gratiſſimo, Folia habet
Laurinis ſimillima, ſed maiora, quæ paululum, & crebro ſunt denticulata, nullo ad-
B ditamento, vel dinaricatione hinc indè diſpoſita, ſed neruis tantum intertexta. Quod
attinet ad Aureorum, ſeù Medicorum Malorum Generationem diſtinctam, quis eam
enarrare, atque enumerare queat? Tot ſunt illius Differentiæ à Neotericis obſeruatæ,
vt ad innumerabilitatem cum tendant nunquam explendam, ſufficiet vltimas tantum
indicatas nominetenus tantum exponere ſub genere vnico generaliſſimo Acruminum
cõcluſas ſpecialitates; & ſic ad vnigeneitatẽ vetuſtam huiuſmodi Arboreum exercitum
compellemus. Vincentius Tanarius Nobilis Bononienſis contemporaneus noſter, &
amiciſſimus, qui in rebus omnibus Naturalibus, & Ciuilibus, practicis præcipuè, verſa-
tiſſimus erat, communiquè bono natus, in ſuo libro acceptatiſſimo inſcripto *Economia*
del Cittadino, &c. octuaginta tres Acruminum differentias ſpecificas exhibet, quæ
quasì genericæ dici poſſent, quia ſubdiuiſibilitatem patiuntur, dum vel ex cultu
vario, vel ex Aere, aliauè de cauſa diſcrimina diuerſa ſubire poſſunt. Primo igitur adeſt
1. Citrus vulgaris. 2. Citrus duplici flore. 3. Citrus Faſciculatus. 4. Citrus Aci-
dodulcis. 5. Citrus oblongus Diui Benedicti dictus. 6. Citrus Rubicortex. 7.
C Citrus, Paradiſi Pomum, exuccus. 8. Citrus Paricus Principis Burgheſij. 9. Ci-
tratum ſimplex. 10. Citratum duplex. 11. Citratum coſtatnm. 12. Citratum Floren-
tinum. 13. Pſeudocitratum. 14. Limia Valentina cortice leui. 15. Limia rotunda
cortice leui. 16 Limia longa. 17. Limia dulcis. 18. Limia fortis. 19. Limia Pyri
Bergamoti ad inſtar, pediculo longo Caſertana. 20. Ponzerium craſſum. 21. Ponze-
rium mediocre. 22. Ponzerium dulce. 23. Ponzerium rubrum. 24. Ponzerium pun-
ctatum Pij. 25. Sponginum. 26. Limia Hiſpanica dulcis. 27. Limia Hiſpanica acris.
28. Limia nodoſa. 29. Limia tranſparens. 30. Spatafora falſa. 31. Spatafora magna.
32. Spatafora mediocris. 33. Spatafora vera pyriformis. 34. Spatafora rotundior
flore duplici, ſed non vera. 35. Limon vulgaris. 36. Limon Dominæ Lauræ acumina-
to apice. 37. Limon Calaber. 38. Limon Aſpermos, ſine ſemine. 39. Limon
Diuæ Marthæ. 40. Limon mediocris, 41. Limon Caieranus longus. 42. Limon par-
uus longus. 43. Limon paruus rotundus. 44. Limon Aquauiuius ſapore piperis. 45.
Limon ad modnm paruus, ſpinoſus. 46. Limon aurantij cortice. 47. Limon compreſſus
ſpongioſus. 48. Limon acridulcis. 49. Limon canaliculatus, vel ſtriatus tranſparens.
D 50. Limon S. Remi. 51. Limon Paradiſi. 52. Limon Vlyſſiponenſis. 53. Limon Diui
Dominici. 54. Limon citrangulus. 55. Limon Bandinius. 56. Limon ſinè pari. 57.
Limon Barbadorus. 58. Limon de Riuo. 59. Limon eitratus. 60. Limon citratus
cum cortice criſpo. 61. Limon rubeus citratus. 62. Pomum Paradiſi. 63. Pomum
Adami. 64. Limon appetitum acuens. 65. Aurantium dulce. 66. Aurantium acre
vulgare. 67. Aurantium medij ſaporis. 68. Aurantium dulce folio criſpo optimum.
69. Aurantium dulce Caſertanum mordens guſtum. 70. Aurantium dulce ſtellatum
Caietanum. 71. Aurantium Genuenſe, craſſum, dulce, cuius cortex manditur. 72.
Aurantium duplicis feriei nucleorum acidorum, & cortice duriuſculo, & teneriori. 73.
Aurantium prægnans, & pariens Caietanum. 74. Aurantium Roberti inſolens. 75.
Aurantium dictum Gigas quadrilibre cucurbitinum compreſſum. 76. Aurantium cor-
nutum Caietanum. 77. Aurantium fœmina in medio vacuitatem habens. 78. Auran-

Econõ. l. 5.

Paradiſi Pomum ob iucundiſſi- mũ ſaporẽ.

Limia participat de Limone, & aurantia.

Pincerium, quaſi pomũ Cereum.

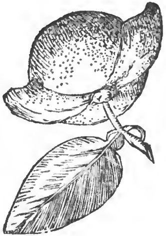
Spatafora peretta vulgò, & pyriformis fructus.

De Limone Laur. P. Ferrar. l. 3. c. 9. & eſt totus edulis.

Adami Pomum videtur demorſum.

tium duplici flore. 79. Aurantium quadrangulum in morem Sacerdotalis Bireti. 80. E Aurantium dulce ſine ſemine. 81. Aurantium cortice ponzini. 82. Aurantium Chinenſe. 83. Aurantium citratum. Hac enumeratione contenti, inqua excogitabilia, ne dicam practica hucuſq; Genera Aureorum,& Medicorum Pomorum contineri poſſunt, Monſtroſorum,& Exoticorum prorſus, ideſt Indicorum prætermiſſa pro nunc proſecutione,de qua inferius, Patrias Oras eorundem fructuum breuiter attingemus,ſed Icones nonnullas volucribus oculis luſtrandas præmittimus.

Malum Aurantium Alatum in noſtris partibus frequens Anno 1660.



Aligerum ſpeciem referunt en aurea Mala,
Vt reliquos fructus viribus anteuolent.

Hæc Aurantia Mala, vt & ſequentia propè accedunt ad Aurantia Hermaphrodita, ſiuè Corniculata P. Ferrarij lib.4. Heſperidum cap.9. pag. 409. illis tamen noſtro Marti placuit Segmentatorum Malorum nomen indere, quia ex varijs Segmentis illa eadem videantur conſtructa.

Aurantia

Aurantia Mala Segmentata.



Vel etiam Aurantia caudata, ſeù cum appendiculis in ſuperficie ſulcata, quas appendices vulgus vocat Nymphas muliebres; ab Eruditis autem modeſtius vocandas eſſe Alas cenſerem, vt in noſtra hac quam addidimus obſeruatione anni 1660. quo plurima huiuſcemodi conſtitutionis ad nos ex Ligurum oris delata fuere. Quam conſtitutionem crederem eſſe Naturæ luxuriantis opus cum æquiuocarum cauſarum, Cœli nempè, Aquarum, & Telluris concurſu.

Mala Aurantia ex Octo, Nouem, & Decem nucleis conſtantia.

Mala Aurantia ſine ſemine.



P. Ferrar. lib. 4. Heſper. c. 4. pag. 343.

Naturam rerum magni vice ſeminis eſſe,
Dum caret hic Limon ſemine, abunde patet.

Proxima ſunt, Itali dixere Nerantia primis,
Vincunt pelle, parum frigidus humor ineſt.

Verticibus miro ſunt hac gratiſſima odore,
Dulce ſapit melius, pectoribuſque ſanet.

Sint folia Arboribus ſeruata virentibus ipſis,
Catera ſunt menſa commodiora tua.

H

Lib. 2. de San. tuen. cap. 31.

Sic latina eruditiſſimi Germani Chelys Hugonis Fridæualli pulſata modulabatur.

Mala

Digitized by Google

Mala Aurantia Chinenſia.

Hæc Planta, peregrina licèt, originem, atq; in remotiſſimis Regionibus natalitij antiquioris ſeruat denominationem Soli; ipſa nihilominus nobiliorum Viridariorum per totam Italiam, temperataſque Regiones Europæ effecta eſt ciuis, vbi familiariter viuens teſtaceorum Valorum mirè delectatur Domicilijs.



Digitized by Google

Limoncellum Neapolitanum: Sub nomine Limonis Puſilli Calabri P. Io. Baptiſtæ Ferrarij in l. 3. Heſperidum c. 5. pag. 210.

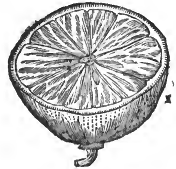


Hanc Plantam Limoniades Nymphæ noſtrorum temporum, mulieres nempè, quæ Viridaria maximè curant, & incolunt adamarent, tum propter eius magnitudinem valdè tractabilem, tum etiam quia non abſimilis Arboris fructus aliquando aſpermi commodiſſimi, vt ſuper edulia premantur, ſuccum ſynceriorem fundunt.

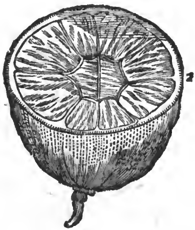
Digitized by Google

Limon rotundus Figura Mali Aurantij.

Aliud Limonis genus Figura Sphærica adinſtar Mali Aurantij,cortice, vt alijs eſt ſubtili, primo, & ſecundo craſſo, & lato, pulpâ, ſine vllo ſemine,ſapore Mali Aurantij,cuius pulpa diuiditur in decem trigonos, in centrum terminantes.Semen vnicum tantum adeſt in medio extra pulpam.



1. Limon cõmunior.



2. Limon Melopeponius.

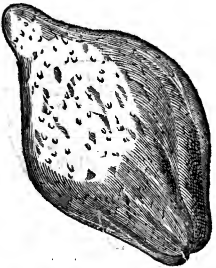
Nil niſi qui pulchrum ſapiat, ſapidumquè venuſtũ
Citreus hic Limon Melopepona refert.

Limo-

Digitized by Google

Limonis ſpecies acumine cuſpidato adinſtar caſei Marzolini,cortice ſcabro, quemadmodum habent Citri,colore Aureo, cute Tenùi, medio cortice Pulpoſo,Albo,& latiore,quàm in Limonibus Glabris, octo habet trigonos, in quorum medio vnicum tantùm ſemen extat.

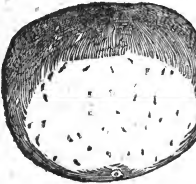


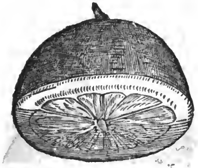


Ecquis auderet ab aeuti ſaporis poſſeſſione fructus Limoniorum deturbare? omnia in hunc ſenſum conſentire videntur, vt in Acruminum fructuoſorum Genere Limonibus Principatus concedatur.

Limo-

Limōnis genus Figura Sphærica adinſtar Mali Aurantij ſine vllo ſemine .



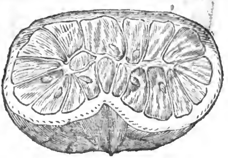


Pulpa eiuſdem diuiſa in decem trigonos integri, & aperti, depicti.

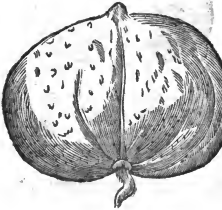
Arctam inter Aurea omnia Mala Aurantiorum nempè, Limonum, & Citriorum conſeruari cognationem ex pluribus liquere poteſt argumentis, ſed ex hoc ſimillimæ figuræ horum cum Aurancijs Limonum peculiariter innoteſcit, tum etiam ex ſaporibus mixtis, odoratis exhalationibus, ſpectabilibuſquè coloribus, alijſq; conditionibus, quæ mirificè diſſociantur, vniunturuè in quampluribus horum fructuum ſpeciebus, vt in volumine verè aureo de Malorum Aureorum cultura, & vſu Adm. Reu. Patris Ioannis Bapt. Ferrarij è Societate Ieſu exeultiſſimæ doctrinæ viri videre licet, & in hiſce noſtris Dendrologicis de Aureorum, ſiuè Malorum Medicorum Hiſtorijs, & in aliquibus etiam P. Ferrario minimè allatis imaginibus patere poteſt.

De Limone Dulci Cortice, Melopeponite diuiſo in 18. Triangula ſeminibus plena. E

Menſe Maij anni 1591. dono datum fuit clariſſimo noſtro Aldrouando Limonis Pomum ab Illuſtriſs. D. Camillo Paleotto, quod more Melopeponis ſectum in quinque fragmenta erat, apertum, ſpicâ pulpæ varium, ſitu, ac ordine, & figura à ſpicis, quæ in vulgaribus conſpiciuntur, multipliciter, & maximè numero differebat, vt in pictura apparet; non tamen decem ſpicas ſuperabat. Figuræ ſpicarum huius penè in Orbes formatæ erant, vulgaris verò figuræ Triangulæ, Iſoſcelæ, in centrum vnum ſe conferebant. Execti tota ſtructura videtur æmulari rete, nec omnes in centrum recurrunt, cum octo in peripheria ſint, reque duæ in horum medio conſiſtant. Cortex verò carnoſus, candidus, amplectens, ambienſquè ſpiculas, longè anguſtior videtur, quàm in vulgaribus, è contrà verò cuticula exterior aurea, craſſior eſt vulgari noſtra. Exotici cortex ſapidior erat, in amarum vergens, vulgaris dulcior; magiſque inſipidus, cuius ſuccus longè acetoſior erat, quàm peregrini, quod videtur dulce quodammodo ſapere. F



Eiuſdem Limonis ſuprapoſiti figura integra.



PA-

Digitized by Google

A

P A T R I A.

DIuiſæ Arboribus Patriæ; non omne Solum Aureis Pomis eſt Patria; non vbique fluit Iber, Tagus, Arimaſpus Diues Arenis; & vt pomum iſtud Aureum eſſe noſcatur, Aurumquè illud ignitum, hoc vnum ſuadet quod in locis tan- *Virg. Georg. 2.*
tum calidioribus, & ceù igneis Patriam amatam, humiditatum tamen amantem querit
iuxta ea, quæ Palladius illuſtris Geoponicus obſeruauit. *Calidis locis, ſed irriguis, & maritimis maximè gaudet, quibus humor exundat. Sed ſi quis hoc Genus, vt in Regione frigida nutriatur extorquet, loco, vel parietibus munit, vel in meridianam partem verſo diſponat hanc Arborem, ſed hybernis menſibus tectum ſtramine*, &c. Herculi cum fuerit *Lucan. l. 5. Apoc. 3. Pallad. in M. Martio.*
adſcripta vetuſtos apud Scriptores Pomorum Aureorum in Europam introductio, ea *Macrob. Saturnal. l. 1. c. 20. & lib. 3. cap. 12.*
non alia fuit, quàm Aſtrorum Solis, & Martis calorifica admiſtio, atque valida prote-
B ctio, nam quiſquis fuerit ille primus, qui Europam huiuſmodi Pomo Aureo ditauerit,
illud certè non potuit niſi Solis, & Martis feruidioribus committi radijs, quemadmodum Palladius in Sardinia, inquè territorio Neapolitano fecit. Tres Italiæ præcipuè Regiones Pomi Aurei Patriæ benignæ, & ſalutares euaſere tepore ſuo non modico mediante, atque ſubterraneo madore, vt eſt Ager Salodianus ſecus Benacum Lacum, qui maritima gaudet prærogatiua

Fluctibus, & fremitu aſſurgens Benace marino. *Virg. Georg. lib. 2.*

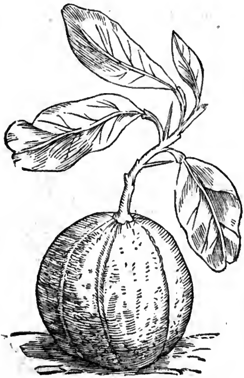
2. Ora Liguſtica perpetuò veluti Vere, Autumnoquè Malorum Aureorum floribus, & fructibus eodem tempore abundant. 3. Campania fœlix, & Brutia tellus aeris temperatiſſimi, & omnium maximè fructiferi, & delitioſiſſimi; in Gallia, Hiſpaniaquè aliquas inuenire eſt particulares Regiones Auſtrum ſpectantes, calore, humoreque copioſo præditas, in quibus patria erga Pomum Aureum poteſtas elueeſcere poteſt. *Leander Albertus in deſcrips H. in 5. Regione.*
Sed vbique gentium in Inſulis præcipuè Orientalioribus, verſuſquè meridiem per Ægeum mare, vt in Corcyra, Creta, &c. huiuſce Generis Aurei Pomi Patriæ frequentes recognoſci poſſunt; verùm illa veriori ratione cenſeri debebit Patria, quæ conſeruationi
C eiuſdem Arboris dinturniori fauebit, illinſq; calidum innatum, humidumq; radicale tueri felicius, atque facilius poterit; niſi enim viuat, & fructificet in ſæcula ipſa vegeta, & ſana Aurei, & Mediei Mali Planta non poteſt dici loci illius ciuis, ſed potius relegata, & deportata melioribus exuta bonis, & præcipuè longæuitate, quæ illius propria generis ſemper fuit à clariſſimo Pontano hiſce carminibus celebrata. *Ariſt. l. de log. & breu. vitae c. 2. De Hortis Heſper, l. 1.*

Nec verò ſpatium vita breue, ſeù breue tempus
Eſt Citrio: aeternum genus, immortalis origo,
Et ſpecies aeterna quidem, ſtirps Citria longum
Ipſa manet, ſacla exuperans, & iungere ſaclis
Saecla parans. Trunco extincto mox ſurgit, & alter,
Indè alter: victrixquè diu ſua robora ſeruat.

Certum quidem eſt Citrium non tam libenter nouas admittere Patrias, ac facit Aurantium, quia in noſtris Regionibus non multum viuax eſt, nec iniuriarum patiens aeris inclementis, & propterea tanquam peregrina Planta habetur, quam Heſychius Indicam appellauit non immeritò. *Lib. 12. c. 3.*
Sed experiri nunquam ceſſatum eſt noſtras aſciſcere in
D oras Patrias pulcherrima Medicorum Malorum nouiter repertorum genera à tempore vſque Plinij ſcribentis *tentauere gentes transferre ad ſeſe propter remedij praeſtantiam fictilibus in vaſis*, nam ex cælo Sinenſe conati ſunt noſtrates acquirere poma *Canzu, Kinkiù, Talim, Sialimi Teizù*. Item *Maulinga* maiora, minoraquè faſtigiata; *Ambo* quoque, ſeù *Manga* Goana citreiformia extrinſecus; necnon Limonia *Nimbuo*, & Aurantia *Naringa*, atque *Salſetana, Trauancorenſia, Ceilana*, &c. mixtaquè mirabilia ſeruantia colorem, saporemquè extrinſecus Limonij, intus verò Aurantij, & è contrà, partimquè tam extrà, quàm intrà Aurantij, atque Limonij, vt in Figura præſenti. *P. Ferrar. Heſper. l. 1. cap. 8.*

Digitized by Google

Simile Aurantio Virgato Patris Ferrarij
Lib. 4. Heſperidum cap. 7.
pagina 399.



Malum

Digitized by Google

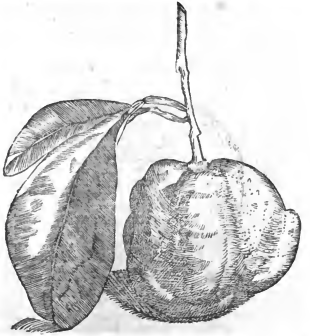
Malum Aurantium Citratum.

Iuxtà obſeruationem à me habitam anno 1665. in qua figurâ, colore, odore, ſaporeque tam ſucci interni, quàm corticis Aurantium Malum omninò dicendum erat; ob inæqualitatem verò ſuperficiei, atque candidæ ſubcutaneæ, ſubſtantiæ craſſioris conſtitutionē Citrum prorſus æmulando, Fructus compoſitus ex Aurantio, atq; Citro videbatur pronunciandus, vel fortè melius Malum Aurantium Citratum.



Congruit hæc obſeruatio cum allata à P. Ferrario in lib. 4. Heſperidum cap. 12. pag. 423. ſeù parùm diſcrepat ab eadem.

Duo hi fructus Aurantiolimonij ſcilicet, vel Citroaurantij admirabiliter mixti, quorum ille mihi fuit communicatus, & elargitus ab Illuſtriſſimo Co. Carolo Antonio Manzino Philoſopho Collegiato; hic verò ab Excellentiſs. D. Doctore Collegiato Berlingerio Gypſio quondam excellentiſs. Medici D. Ioannis Aloyſij filio, vt ex his appareat naturalis, & ſymbolica horum fructuum copulatio pro identitate eorundem ſpecifica demonſtranda. Partes protuberantes ſunt Citriæ omnino colore, odore, ſapore, & partes planæ ſunt aurantiæ ſimiliter, quæ omnes Aurantiorum qualitates, & conditiones retinent.



At quoniam hic fructus Medicorum, & Aureorum omniũ Malorum Medicas in vnum congerere, & oſtendere videtur facultates ſequens luſimus Diſtichon.

Aurea quæ fuerat Crœſo ditiſsima Gaza
Non potuit morbos tollere; & iſta poteſt.

Hæ quidem incertæ quodammodo miſtiones Æquiuoca, & Denominata, vt explicentur accerſunt.

Æqui-

A

ÆQVIVOCA, DENOMINATA.

POmum illud palliatè ſolum, & omninò extrinſecus Aureum quod Pomum amoris Herbarij dixere Malum verè inſanum eſt, & indignè vſurpans ſibi nomen Gesn. in Aurei Pomi Arboris proprium Aurantiorum, Limoniorum, & Citriorum, in Horto. quo medica conſiſtit omnium ferè Malorum ſalus, vbi Malum Aureum inſanum plurimas excitat, fouetquè ægritudines, de quo & ſuis congeneribus ille Botanicus hæc diſſerebat. Caſt. Dur.

Sunt ventoſa, lepras gignunt, capitiſque dolores
Humoreſquè atros, cancroſquè obſtructaquè ſplenis
Et iecoris, longaſquè febres, faciemq; colore
Priuant iucundo.

B Perfida furentis eſt amoris illius flamma, quam valdè accenſus color tetri odoris comes in hoc amoris inſano pomo prodit, eiuſdem Herbarijſtæ præclaro teſtimonio

Proritant Venerem, quæ mala inſana vocantur.

Ita vt ab illius commercio, tanquam Solano furioſo, ſecundum aliquos Scriptores, Barch. Pi- ſit fugiendum, cui Ouidianum illud obijcere meritò poterimus nat. lib. 5.

Perfide ſenſiſti, quis enim bene celat amorem? ſect. 1.
Eminet inditio prodita flamma ſuo. Epiſt. 12.

Et quoniam Arbor Aurei Mali Hiſtorico-poeticum Æquiuocum nobis ſuppeditat Lib. 9. epig. eruditis auribus haud indignum, quod nobilis Poeta Mediolanenſis Lancinus Curtius Epiſt. 28. ingenioſè ſcripſit, illud hic ponere non dubitaui; Phyllidem quandam refert Poeta, cui pag. 133. ex Arbore Mali Aurei cadenti proprij capitis *vita* vitam ademit; ſeù Mali Aurei fructus, qui *vita*, non quidem propriè, ſed æquiuocè dicitur.

Mala puellari ſtudio Mala Aurea Phyllis
Dum legit, aeria, at Arboris alta premit,
Incautam fallente gradu eſt delapſa ruina
C *In caput, hinc capiti eſt vitta ſoluta decor:*
Reſtrinxitq; gulam nitidos quæ vitta capillos
Stringebat, ramo, & triſte ligauit onus.
Iura heu ſaua Poli, crudelia fata: ſalutis
Quæ ſpes, ſi cogit iam quoque vita mori. Sat. Heſich.

Sed hinc tutius Prata Læta, irriguaquè loca petamus (nam *Λειμὼν Limon* eſt Pratum, Dioſc. lib. 4. Locuſquè irriguus) in quibus tot innocentes, imò vtiliſſimas Herbas inueniemus *Me-* c. 16. *dicam* in primis Herbam multiplicem, *Limonium* Herbam, quæ Beta ſylueſtris à Pli- Plin. l. 20. nio, & ab Aetio Cynogloſſa dicta fuit; *Limoniumq;* Peregrinum, atq; *Limonium* Ane- c. 8. ſerm. monis ſpeciem; floreſquè plurimos *Citrini* coloris conſpiciemus, ſimulquè odorem 10. c. 8. Citrinum in Herba *Citragine*, Meliſſophyllo ſcilicet deguſtabimus; *Limoniam* fortè Cluſius H. Nympham inuenientes, de qua Ariſtænetus in hunc modum eſt locutus *Limona interea* Pl. l. 4. cap. *caput floribus redimitum in prati ſpeciem redidit*, ab ea ſciſcitabimur num *Citratis*, ſeù 55. *Citroſis* veſtibus delectetur; Vndè ad Ciuitatem redeundo æquum eſt, vt ab Æquiuo- Cauch. Pi- cis Denominata vocentur, vbi non caret conſideratione familiarum quarundam deno- nac. l. 5. ſec. D minatio, à Malis Aurantijs in noſtra præcipuè Ciuitate Bononiæ, vt Familia Monteren- 2. tia Nobilis, & Antiqua, ex qua præclariſs. Iuriſconſulti, inter quos Annibal Statuto- & l. 8. ſect. rum Bononienſium commentator famigeratiſſimus, atq; Illuſtriſſimus, & Reuerendiſs. 6. D. Iulius Epiſcopus Fauentiæ, & in Romana Curia Præſul, non vni, ſed pluribus Sum- Geſn. in mis Pontificibus acceptiſſimus prodiere. Familia item de Arantijs, quæ celeberrimum, Horto. & doctiſſimum tulit Medicum Iulium Cæſarem Arantium à centum circiter annis flo- Dioſc. l. 3. rentem, qui plura, eaquè doctiſſima in chirurgia compoſuit, atque edidit opera, ſcilicet c. 118. de Vulneribus, de Humano Fœtu, & conſilia varia medicinalia, Baſileæ, Lugduni, & In epiſt. lib. Francofurti impreſſa: At quonia non ſat eſt ab Aureis Malis fluere nomina res varias de- 1. epiſt. 3. nominantia, id eſt quod ipſa actiuè denominent, nam debent quoque paſſiuè denomi- Varro de re nari, & in ſe varia nominum attributa recipere, ideò locus erit Epithetorum in Aureis ruſt. lib. 3. Malis expoſitioni. 2.

EPI-

Digitized by Google

EPITHETA.

Malus Aurea, ſiuè Medica, cum omnes ſub ſe contineat Aurantiorum, Limoniorum, & Citriorum ſpecies, Epitheta ſibi non niſi vnita, & indiſtincta vindicabit. Dicemus itaque illas generaliter *Aureas*, & *Aureolas* vocari, quia illarum fructus omnes *Aureum*, vel ſaltem Auro ſimilem colorem referunt. Hinc celebris Ioſephi Baptiſtæ Thalia Pindarico volatu ad eruditiſſimum noſtrum Angelicum Aproſium ſe conferens, inter cætera obſeruandum reliquit.

Poeſ. Melic. part. 1.

Di penduli giardini
Curuò ponti ſuperbi, one diſpoſe
Innolate à gl' Arabici confini
Palme vittorioſe.
Quì mandò dalla fertile pendice
I Cedri eterni il Libano Fenice. F
Quì venne IL POMO D'ORO,
Che cuſtodiua vn tempo il Drago Moro.

Inde cum Arbor ſemper vireat, & varijs alijs qualitatibus potiatur à nobis appellabitur *Virens, Viridis, Spinoſa, Vireſcens, Viridans, Breuicaudex, Pumila, Ramis longa, Craſſa, Firma, Lenta, Obſequioſa, Aculeata, Folijs oblonga, Lata, Leuis, Splendens, Pallens, Odora, Pallida, Odorata, Serrata*, Floribus *Candida, Candens, Calathiformis, Solida, Purpuraſcens, Odorifera, Perpetua*, ideſt *ſemper florens*. Fructus *Magnus, Oblongus, Rugoſus, Fragrans, Aureolus*, ideſt *Aureo colore refertus, Flaueſcens, Tuberoſus, Flauus, Flauens, Suaueolens, Olidus*, & *Topiarius*, quia ſcilicet hic fructus flexilis, & facilis ad varias omnes formas acquirendas, quas illi hominum illuſtris adaptarit induſtria. Caro huius fructus dicetur *Denſa, Dura, Firma, Candida, Candens, Dulciacida, Craſſa, Edulis, Odora, Albida, Perexigua*. Cortex *Luteus, Amaricans, guſtuquè inſuauis*, ſed *Suaueolidus*, & *Tenuis* Cum verò Macrobius in libro de ſylueſtribus Arboribus dicat: *Generantur autem in Perſide omni tempore Mala Citrea*, & Theophraſtus Interprete Bodæo aſſerat Medicam, & Perſicam hanc Malum vocari, quia in Media, Perſidequè frequens reperitur, atque ex iſtis Regionibus in Græciam, Italiamquè transuecta ſit, ideò ex Media, & Perſide poterunt Malorum iſtarum non inuenuſta Epitheta comparari. Erunt igitur Arbor huiuſmodi, illiuſquè poma ad mentem noſtram nuncupanda, ſicuti *Medica*. ita *Meda, Caduſia, Media, Marda, Charduca, Gordiena, Caſpia, Margaſia, Goronia, Iaſonia, Zagria, Choatria, Orontaa, Niphatica, & Niphataa, Amarda, Cambyſia, Strabonia, Corindaa*, atq; *Cyriaca*. Hæc ex Media, & præcipuis ipſius Regionibus, & Vrbibus huiuſmodi fructuum feracitate magis inſignibus. A Perſide ſicut & *Perſica*, ita & *Perſa, Achæmenia, Arſacia*, & *Arſacida, Danaea, Cephea, Cephaia, Tauria, Taurica, Coronea, Meſabata, Rapſia, Suzea, Magorea, Stabaa, Bagradica, Bagradaa, Agradata, Coria, Euphrataa, Euphratiſia, Oxia, Margia, Ochia*, & *Aria*, atque alijs ducentum Synonymis, quæ ab Vrbibus, Montibus, & Fluuijs, tam vaſtarum Regionum deduci, poſſent. Inſuper, quia Citrus perpetuò viret, & habet folia Laurinis ſimilia, & ex ipsâ naſcuntur Citria ad pharmaceuticen aptiſſima, par erit illius alia, & diuerſa Epitheta deſcribere; dicetur ergò Arbor omnibus anni temporibus *ferax*, & *fructifera*, quippè quæ eodem momento, & flores, & fructus maturos, ac immaturos proferat. Cognominatur *Alexipharmaca*, ſeù *Alexiterica*, quià, vt ſentit Oppianus, eius fructus è vino exhibitus ventriculum penetrat, ac per poros educit venenum. Hoc etiam innotuit Virgilio, quando cecinit hunc in modum aſſerendo pariter ex Media hæc Poma deferri.

Media fert triſtes ſuccos, tardumquè ſaporem
Felicis Mali, quo non praſtantius vllum,
Pocula ſi quando ſæua infecêre nouercæ,
Miſcueruntquè herbas, & non innoxia verba,
Auxilium venit, ac membris agit atra venena.

Nec erit nefas hanc Arborem *Irriguam* vocitare, cum illud ſit irriguum, quod, vt hæc

A hæc Arbor, multa gaudet aqua. *Auſtrorum* quoque *Pupilla* poterit appellari, iuxta illud Legati noſtri L. L. C.

Vna inter Plantas Citrus à ſpirantibus Auſtris
Sentit opem, & Borea læditur vna minis.

Non pariter ineptè ac inconcinnè Malum huiuſmodi, illiuſquè fructus vocabimus *felices ſyluas*, *aurea dona*, & *Atlantica munera*, cum ſatis conſtet frequentem naſci in ſyluis Atlanticum Iugum in Africa circumſepientibus, vndè Martialis

Accipe felices, Atlantica munera, ſyluas, Lib. 14. ep.
Aurea qui dederit, dona minora dabit. 89.

Indè quoq; nobis anſa porrigitur illam dicendi *filiam ſylua Maura*, vt eſt ibidem 90.

— Nec filia ſylua Maura.

Cum ſola Citrus, & non Ebenus, vt ſentit Franciſcus Serra, per hæc verba intelligi debeat, dum ſcribit Virgilius

— Sola India nigrum,
Fert Ebenum, &c.

B Ex hac fiebant menſæ quondam apud Romanos pretioſiſſimæ, quare Mart. 9.

Et teſtudineum menſas quater hexaclinon
Ingemuit Citro non ſatis eſſe ſuo.

Et Petronius Arbiter

— Ecce Afris eruta terris
Citrea menſa, &c.

Vndè habemus poſſe Citrum appellari *pretioſam*, atque *raram menſarum materiem*, Sunt & Citria, quæ dicuntur *Maxima*, cum quandoque ad pondus librarum decem perueniant. Hæc quia adferuntur ex Liguſticis oris, & Inſulis Adriatico freto adiacentibus, atque ab lacu Benaco, modò *Pralunga*, modò *Rotunda*, & alia à Campania felici, nobis cognominabuntur à *Torbia*, ſiuè *Turbia* Diui Remi in Liguria oppido, cuius ager Citris, Palmis, Medicis, Limonibus, alijſquè Arboribus feracibus mirabiliter exornatur, teſte eodem Serra, in ſuo Synonymorum volumine, *Liguſtica*, *Liguriensia*, *Torbia*, ſeù *Turbiana*, *Apuana*, *Ingaunia*, *Monſana*, *Intemelia*, *Diania*, *Monachia*, *Naulica*, *Mauritia*, *Sabatia*, *Saulia*, *Segeſtia*, *Tegolia*, *Spedia*, *Virgia*, *Finaria*, *Ericia*, *Macria*, *Varia*, *ſeù Varaa*, *Merulana*, *Porciſetenſia*, *Summaria*, *Cenemelia*, *& Veſulana*. Ab Inſulis Adriatici maris *Abſoro*, vulgò *Oſero*, atque Abſyrtidibus, & Iſſa ad Illyricam ſtationem ſitis, & Diomedæis propè Apuliam hodie *S. Maria di Tremiti*, ſiue à nonnullis Theueria, necnon & ex Lyſna, Italis *Leſina*, *Abſorta*, *Abſyrtis*, *Iſſia*, *Iſſæa*, *Diomedæa*, *Theueria*, *Theuerica*, *Lyſnia*, *Lyſnica*, & *Lyſnæa*, *Adriaca*, *Illyrica*, & *Adriatica*, *Dalmata*, ſiuè *Dalmatica*, & *Veneta*. A Benaco lacu *Benacia*, *Benacenſia*, & *Lydia*, ſiuè *Tyrrhena*, aut *Tyrrhenia*, quia Lydi, nempè Tyrrheni, ſic nuncupati à Tyrrhene Atyos filio, qui è Lydia Colonos in Etruriam deduxit, Agros huic lacui conterminos coluiſſe putati ſunt, vndè etiam lacus dicitur Catullo Lydius; Ex Campania felici *Campana*, *Calatia*, *Calatæa*, *Calatiana*, & *Calatenſia*: Calatia enim vulgò *Caiazze*, illius inſigne oppidum eſt. Præterea appellabimus hanc Arborem *Autololæam* ab Autololibus Populis Africæ ad Atlantem Montem poſitis. A Mauritania *Mauram*, *Mauruſiam*, *Mauritanam*, *Libycam*, atque ab ipſo Atlante *Atlantæam*, ſeù *Atlanticam*, ac *Mauruſiacam*, & *Raram*, vt inquit Martialis lib. 12.

D *Et Mauruſiaci pondera rara Citri.*

Mauros etiam poſtes propter hanc cauſam dicemus, qui conſtant ex hac Arbore Mauritaniæ. Ecce Statium 1. ſilu. 3.

— Mauros vndique poſtes.

Maſſylum Robur, ſiuè *Maſſyla Robora* Citrum indicabunt, vt idem 3. ſilu. Citria quoq; dicuntur Poma, vel Maſſyli Draconis, vel de frondibus Horti Corcyræi, quemadmodum ſcripſit Martialis lib. 13. epigr. 36.

Aut Corcyræi ſunt hæc de frondibus Horti,
Aut hæc Maſſyli poma Draconis erunt.

Ipſa etenim Corcyra fuit olim clariſſima Hortorum Alcinoi Phæacum Regis fama, in quibus inſignes Citri alebantur, ſed magis propter copioſa Citrorum, Medicorum, & huiuſmodi generis Arborum nemora, quæ per totam Inſulam ex mira acris indul-

gentia

Digitized by Google

gentia proueniunt, miranda ſanè. Mala etiam *Maſſyla*, *Maſſylaa*, *Maſſylia*, *Maſſylienſia*, & *Maſſyliotica*, *Occidua*, atque *Heſperia*; non quod Heſperiam noſtram, ſed quod partem ad heſperiam, ſiuè ſolis occaſum ex Mauritania reſpiciant, ſeù quod ex Heſperidum Viridarijs nomen aſſumpſerint. Quò reſpiciebat eruditus noſter Legatus, cum ad doctiſſimum virum Io. Franciſcum Bonomium communem amicum Lyricè ſcribens, Etruſcam in hæc pulſabat chelyn. E

Che non oſi, m'inſegna
Quel custode Dirceo, del ſacro colle
Tentare il varco, e di ſalir non creda
Chi, come Te, non regna
Primo ne' dolci metri, e non s'eſtolle
Soura tutta la turba Citareda;
Se non, ſia che s'aueda,
Ch'à la difeſa è non men forte, e vago;
Che in cuſtodire i Pomi ESPERII il Drago.

Ex Plinio Malus Aurea naſcitur in Aſſyria, ideo Malus *Aſſyra*, ſiue *Aſſyria*, atque *Aractaa* pariter vocitatur. *Olbia*, *Olbiaca*, ſeù *Olbiana* à pulcherrimis Olbijs Inſulis, non procul, atq; ex aduerſo Stæchadarum cis Maſſyliam, in quibus tradidit doctiſſimus Io. Stephanus Strobelbergerus in deſcriptione Galliæ Politico-medicæ Arantia Poma, Limonia, Citria, & Granata tam familiari fœtura perennare, vt ob ſemper virentium lucorum hilaritatem præ ſtupore quis ferè attonitus fiat. Addamus quæ retulit P. Chriſtophorus Borrus in Regno ſcilicet *Cocincina*, aliàs *Anam*, ſeù *Coci*, Occidentalium Indiarum Cinam verſus poſito, peculiariter Mala Medica, & Aurea reperiri, longè Europæis maiora, & pleniora, quorum cortex exterior adeò tenuis, tener, & ſapidus eſt, vt cum ipſo ſucco, qui inter dulcem, & acidum medio ſapore potitur, non ſecus ac Limonia Italiæ, in cibis vſurpetur. Vndè comperimus Mala, de quibus in præſentia agimus, poſſe *Cocincinea*, *Cocincinenſia*, *Inda*, & *Indica*, ſeù *Occidentalia* nuncupari. His omiſſis, in Europam noſtram redibimus, & Arborem huiuſmodi *Damaſcena*, ſeù *Damaſcenia*, *Cypria*, *Veneriq́; ſacra* Epithetis inſigniemus. Dos quoque templorum Cypridis, nitens, atque fulua comas, & ramis crepitantibus auro fuluo dicetur, iuxtà Sulmonenſis Poetæ dictata, quibus Venus ipſa ſic loquens inducitur. F G

Ou. 10. Met. *Eſt ager, indigenæ Damaſcenum nomine dicunt,*
Telluris Cypriæ pars optima, quàm mihi priſci
Sacrauere ſenes, templiſquè accedere dotem
Hanc iuſſere meis; medio nitet Arbor in aruo
Fulua comas, fuluo ramis crepitantibus auro.
Hæc tria fortè mea veniens decerpta ferebam
Aurea poma manu, &c.

Rationem autem cur Malus Aurea, ſiuè Medica, illiuſquè poma Veneri ſacra cenſeantur, Poetarum inſigniores vnanimi patefecere conſenſu, quia ſcilicet Amoris ſymbolum repræſentant. Ecce Philoſophorum Homeri, diuini ſcilicet Platonis carmina hoc confirmantia, quæ cùm græca ſint, latinè ſonant.

Malo te ferio, tu ſi me diligis, illud
Suſcipe; & imperti virginitate tua.
Hoc fieri ſi poſſe negas, hoc ſuſcipe Malum, & H
Quam pereat paruo tempore forma vide.

Quo collimant & quæ Philodemus ad Xantippem canens ita latinè dantur.

Malum ego, me iaculatur, amat qui ſe, annue quaſo
Xantippe: tibi mox nam, & mihi forma perit.

Ex quo parodiam ad Flauiam habuit Pierius Valerianus.

Pomum ego, quiquè tibi dat me, te deperit, audin'
Flauia? marceſcam nempè ego, tuquè etiam.

Amoris ſymbolum hoc Pomum innuit, & Virgilius.

Malo me Galatea petit laſciua puella.

Ex his omnibus nobis innotuit hoc Malum dici *Nuptiale*. Nec immeritò quia aliundè habemus tellurem illud in honorem nuptiarum Iouis, & Iunonis profudiſſe. Adijciatur,

quod

A quod Plutarchus refert in præceptis coniugalibus Solonem legem tuliſſe, nè ſponſa ad maritum ingrederetur priuſquam Malum Aureum comediſſet, innuentem ea re primam, quæ ore, & voce initur gratiam, concinnam debere eſſe, & ſuauem. Nuptialis igitur, *grati Veneri* fructus Amoris, & *Amoris teſſera*, ſeù notæ ex Embl. Alc. non erit his Malis cognomentum indecorum. Noſtræ enim ſententiæ lepido epigrammate adſtipulari videtur Arabius latinitate donatus.

Aurea dona iacis, quo ſint ſponſalia, an vt ſint
Pernicis remora virginis Hippomenes?
Malum ambo expedijt prohibens hinc impetum, & inde
Se monſtrans Veneris teſſerulam eſſe iuga.

Hæc Arbor vlterius vocatur *Mirabilis*, *Auro ſimilis*, *anteferenda omnibus bonis Autumni*, & *Malum ornans menſas*, & *ſalutiferum*, atq; *tuſſifugum*, vt illud.

Auro ſtat ſimilis Citri mirabilis Arbor,
Autumni cunctis anteferenda bonis
Hac ornant menſas, hac praſtant poma medelam,
B *Quum quatit incuruos tuſſis anhela ſenes.*

Vndè alius poeta cecinit —— *Et ſenibus medicantur anhelis.*

Arbor *decora*, & Arbor *pulcherrima* ab Hebræis, atque Chaldæis Citrus appellitatur. Et Orpheos poeſis latinè redacta Aurea Mala nuncupat *pulchra*.

Conus, galea, & turbo, luſuſquè puerilis, qua membra curuant,
Aureaquè Mala pulchra ab Heſperidibus canoris.

A Rabbinis quibuſdam Citrus Arbor credita eſt eſſe Arbor Adami, & Pomum, quod nos pariter vocamus Adami. Vndè Arboris *Adamica*, & *Adami pomi* Epithetæ eliciuntur. Nec perperam hoc ſunt arbitrati, cum Arbor, ſeù Pomum Adami habita ſit eadem cum Arbore ſcientiæ boni, & mali. Citrus enim, hoc aſſequi videtur, quia eius fructus cum in ſe omnes contineat ſapores creditur per ſaporem *Dulcem*, *Suauem*, & *Pinguem* boni cognitionem ſignificare: per *Amarum*, *Auſterum*, *Acrem*, *Acutum*, *Acerbum*, *Acidum*, & *Salſum*, cùm palatum ex illis iuxtà quantitatem lædatur, Mali ſcientiam præſeferre. Hinc etiam dicetur *Pomum Paradiſi*, *Paradiſium*, ſeù *Paradiſiacum*
C Citri Malnm. Vtraque pariter de cauſa, mititatis, & aſperitatis diuerſos quoque, prorſuſquè contrarios horum fructuum ſapores innuente, *Mites*, & *Acres* ſimul indicandi ſunt. Quo & reſpexiſſe viſus eſt Pierius Valerianus *De Studior.*

Non aliter quàm ſi Alcinoi lati hoſpitis hortos, *conditione*
Hortos perpetui Autumni, Veriſquè perennis, *ad Nardin.*
Siue velis flores, ſeù MITIA, & ACRIA POMA; *Calinaum.*
Ruſtica Barbarico pradetur turba furore.

Hi fructus, cum toto anno alij maturi, alij immaturi, alijq; in floribus adhuc eſſe conſpiciantur, nomine vnitè ſumpto poterunt dici *ſua Arboris Habitatores perpetui*. Et ſub ſilentio tranſeundum non erit hæc Mala nedum à Virgilio 2. Georg. nuncupari *Felicia*.

Media fert triſtes ſuccos, tardumq; ſaporem
Felicis Mali, &c.

Sed id quoque ab Incerto, Mala Heſperidum fuiſſe Citria probante his verſibus repetitur. *Septa micant ſpinis felicis munera Mali,*

Qua tulit in circis Aureus ora tumor
D *Hippomenes vicit tali certamina Malo,*
Talia Poma nemus protulit Heſperidum.

Arboris ſua pretium, & *nemoris laborem*, & *fulgentia* hæc Mala nuncupauit Lucanus de Hercule.

Abſtulit Arboribus pretium, nemoriquè laborem
Alcides, paſſuſquè inopes ſine pondere ramos,
Reſtulit Argolico fulgentia Mala Tyranno.

Hic autem, illud nè pariter non referam, quod de Malis Heſperidum protulit Petrus Scriuerius? illa ſcilicet poſſe *Putria* vocari hoc ſuo carmine

Et Mala Heſperidum deſpectans putria Nixus
Deſideraret altera.

Id libenter executus ſum quia Citria putreſcunt quidem, ſed hæc illorum putrefa-

ctio eorum delicatiſſimæ naturæ, non autem vlli damnatæ (cùm nullam habeant) E
qualitati adſcribenda cenſetur. Delicandum ſupereſt hanc Arborem poſſe & *Ingentem* cognominari, non autem à magnitudine, ſed à formæ venuſtate, ſicuti dicitur etiam *Præcellens*, cum nempè fructus eius odore præſtet acerrimo, & *Lauro ſimillima*, ac *habens æterna folia* quum Andinus ſcriptis mandarit.

Ipſa ingens Arbor, faciemquè ſimillima Lauro,
Et ſi non alium latè iactaret odorem,
Laurus erat, folia haud vllis labentia ventis.

Qua foliorum ſtabili perennitate permotus perexcellens Poeta Medicus & Aſtrologus Bonon. Io. Capponius Io. Baptiſtæ Phil. Mediciq; Lectoris ſupraordinarij eius Virtutum hæredis, ingenioq; ſimillimi Pater Auranciorum Arborem *Elegans*, & *Amabile Arbuſtum, Delicioſum, Blanditijs plenum, Specioſum* innuebat, immortalitatem ex illo
In Volum. ſibi pollicitus canens.
Rhythmorũ *Io ſol de le tue frondi adorno, e cinto*
inſcr. Ozio- *Vezzoſo Arancio, Amoroſetto Arbuſto*
ſe occupa- *Guerreggierò con morte in tomba eſtinto, &c.* F
tioni *impr.* Et alibi *Vezzoſo Arancio, amoroſetto, e vago, &c.*
Parma Cæterùm coronemus hoc caput, aſſerendo Limonem dici *Maculas tollentem*, &
1606. *pag.* candorem in facies puellarum inducentem, & ideò illis gratum, cum facti:, qui ſic ce-
104 *et* 145 cinit *Admotus foculo Limon, ſenſimquè recoctus*
Inſtillante anima, ac tenuem conuerſus in amnem
Ora puellarum maculis lauat, & candorem
Inducit nitidis per colla argentea vittis.

Excultis literaliter per Epitheta Malis Aureis, modò Phyſicè debent eadem coli, dum illorum *Γεωργία* hic oſtendetur.

CVLTVRA.

P. Ferrar. IN multis Americæ locis, vt in Inſula Martiniana nullum, vel inſerendi, vel alio G
Aur. Mal. pacto Plantam Medici, ſeù Aurei Mali colendi vſum inoleſcere tradunt, nam ſe-
Cult. l. 1. c. 8 mine terræ commiſſo, vel ramo telluri ſimpliciter implantato, citra vllam curam, vel artem Arbores ipſæ feliciſſimè proſiliunt, creſcunt, fructificantquè, ac multas in Regionibus illis paſſim vigere ſyluas, lucoſquè frondeſcere norunt Braſilienſes; Vbicunq;
Pontan. l. 2. ſint hæc Poma vetuſtæ haud obliuiſci poſſunt Patriæ, ſic canente Pontano.
Hort. Heſp.

— Sole ſuo, gaudetq́ calentibus aruis
Et Patriam Æthiopem meminit, Mauruſiaq́ Arua.

Agrum nunquam poſſunt eædem Aquilonium pati, Auſtrinos aſt flatus affectant
Cõſtãt. Cæſ. *— Apricum ad ſolem, ventoſq́ tepentes*
lib. 10. *c.* 7. *Vergat ager.*

Pont. l. 1. H. Terram lætam, pinguem, leuem, raram, Sole percoctam, fimoquè confirmatam pro
Heſper. benigniori experiuntur altrice

Nec verò non illa tibi (admonebat Pontanus) *ſit maxima cura,*
Et pubi teneræ, & poſtquam ſeſe extulit Arbos,
Sordentes ſoleas, ſimul & præſegmina terræ H
Illuuiem immundam, craſſiſquè liquoribus hauſtam — Ingerere, &c.

Magna facit apud nos culturæ ſolertia, & indefeſſus labor; ex his enim copia, ma-
Pont. l. 2. de gnitudo, ſuauitaſquè fructuum emergit
Hort. Heſp.

Si cura tibi ſit grandes educere fœtûs,
Et patulas implere manus: age decute ramis
Creſcentem prolem, &c.

Sic & artificioſè depromi admirabileſquè in Pomis ipſis Aureis, & Medicis varieta-
Conſtant. tes, ſi Conſtantino Cæſari cum ſuis Græcis Geoponicis Fides adhibeatur, poterunt ac-
Cæſ. lib. 10. quiri. En Pontanum docentem.
cap. 9. *Sunt qui diuerſos ramos, ſed cortice raſo.*
L. 2. *H. Heſ.* *Corrugant, ſtringuntq́ ſimul, quo glutine miſto*

In-

Digitized by Google

A *Increſcant equè, ac fixo mox ſtipite iunctos.*
Infigant pariter, tum vulnus ritè coronent
Et fallax opus admota tueantur ab Arte.
Quo ramo ex vno, atque vno de palmite fructus
Non vni veniant, &c.

Lacte ouillo, vel aqua mulſa fouere ſemina deorſum verſo plantando acumine; in imo, mediæquè hyemis tempore terebrare truncum, dulcedinem accerſit pomis indè venturis, Plantamquè quotidianis animare liquoribus eſt felicitatis tum in naſcendo, tum in efferendo votum æquare. Ramos, & taleas inuerſo cacumine, qui terræ depangunt, oculos deorſum ſpectantes diſponendo, ij paruas ſibi ſuo marte fingunt arbuſculas placidè obſequentes, quæ fructificam virtutem vnire magis contendunt; idq; commodius molientur κηπουροὶ, hortulani ſcilicet, vbi frigiditas hyemalis plantas haſce non permittit toto anno ad parietes, orientales licet, atq; meridianos ſtare, ſicuti Bononiæ euenit, vbi cogimur Rhenanis magnis fictilibus Aurantias Malos, Limones, & Citros valdè arbuſtatas diligentiſſimè colere, & tondere ad venuſtatem; quæ nulla alia ratione
B facilius propagabuntur, citrà ſylueſtreitatis ſeminalis periculum, quàm deflexis in terram ramis, vel traiectis per vas terra oppletum radicantibus, qui à matre poſtmodum reciſi, & tranſplantati in Arborem radicitus vſq; domeſticam euadunt. Nec egent inſitione tum fiſſa, tum oculari, ſed iſta felicius, quæ tamen fiat non extrahendo quadratum corticis fruſtum, vt ad eandem menſurã nouus liber in locum vacuum immittatur, ſed ſecando ſolum corticem ad modum literæ T, & duos rectos angulos eleuando, ſub ſecto cortice portio iam ſeparata ab Arbore meliori, quæ inſeri debet ibi intromiſſa delitеſcat, gemmamq; ſolam per ſciſſuram rectam exporrigat; huiuſmodi patiuntur libenter pignora citrij rami, iuxtà illud commune Palladij Tetraſtichon.

Pallad. in Martio tit. 10.
Id. in Iulio tit. 3.
P. Ferrar. H. Heſp. lib. 2. c. 11.

Nec non & Citrij patiuntur mutua rami
Pignora, qua grauido cortice Morus alit.
Pomaque paſturi blando redolentia ſucco
Armatis mutant ſpicula nota Pyris.

Ex terra Rheni adhuc inter colles ſub vrbanos ex currẽtis, vaſa, antiquiſſimè quoq; fiebãt fictilia opt. & max. vt etiam nunc. Rudera ego inueni an. 1663. in meis Caſaleæ ſuburbanis cũ Anſis inſcript. RHENVS

Inter Aureorum Malorum Plantas nulla alia inſitionibus aptior eſt adinuenta, quàm
C Pomum Adamicum, vtpotè craſſioris corticis, & ligni non admodum duri. Hanc ſerere ſuadentur hortorum cultores, cuius ſemina nata, & vſq; ad bimatum enutrita in locum aptum pro perpetua manutentione transferri debent, iuxtà Geoponicorum præcepta vniuerſalia ſationum.

Lib. 14. de Inſitionibus

——Vellens foſſo de Gurgite plantam,
Rurſus & infodiens dextra fautrice videto
Cum tenera radice ſimul haurire, ſimulque
Natiua infodere, & multum telluris, vt hærens.
In Patria poſſit melius conſueſcere terra.

Tanarus Oecon. l. 5.

Dum igitur in promptu erit Planta aurei, & medici mali Pomus Adamica dicta, ipſa pulchriores, & delicatiores quaſcunq; ſpecies congeneres excipiet feliciſſimè, contrarium autem euenire poſſe credendum eſt, ſi diuerſæ naturæ Arbores ad id aſſumantur, vt Morus, & Punica, ex documento Conſtantini, quod viſus eſt approbaſſe Monardes, ſed repulit doctiſſimus Ferrarius; quam quidem difficultatem, niſi velimus dicere impoſſibilitatem, experiri poterimus in impoſturis fictionis animalium à natura coacta im-
D primendis in carne fructuum, quorum ſemina inter naſcendum fuerint a figulinis formis artificialibus comprimentibus effigiata. Optimè exculta Poma hæc epulas inter deliciosè manduntur, quarè vſus illorum in cibis eſt oſtendendus.

Põtanus H. Heſp. l. 1.
Conſtant. Caſ. de Agr. l. 10. c. 7.
Ap. Cluſiũ in exoticis.
In Heſp. l. 1

VSVS IN CIBIS.

Astomas inter gentes per quàm opportunè potuiſſent olim ſeri Medica Mala, quia non mandebantur, ſed ſolo ſenſus ipſos reſtaurabant odore, quemadmodum teſtatus eſt Theophraſtus *Pomum eius non manditur, ſed odore præcellit*. Ad cibos autem cum deuorata fuerunt hæc Poma non paucis vti præcautionibus eorundem comeſtores tunc quoq; ceperunt; Arnaldus ob id Villanouanus monebat nè ven-

Lib. 4. c. 4. de Hiſt. pl.

De ſalubri vſu fructuũ. triculo ieiuno Citrea Mala, Limoniaq; & quæcunq; alia acida manderentur, niſi præſtantiſſimum præſto eſſet ſaccharum, quod nimirum corrigeret guſtationis morſum, atq; compeſceret ſuccißionem. Habent quidem, vt ſint Alexipharmaca, antifebrilia, atq; peſtifuga ipſa Medica, & Aurea Mala principaliter, ſed non primò, & per ſe ſunt comeſtibilia, cuius rei fidem facit Iodochus Harchius doctiſſimus Medicus Germanus. E

In Enchiridio medico ſimplicium.

Citria cum Tyrio contendunt Poma veneno,
Ardua concoctu ſed tamen eſſe puta.
Febribus obſiſtunt, peſtis quoque tempore proſunt,
Ex ſucco cordis mitior ignis erit.

Si verò cibus prout ſic, & conditura ſimpliciter cibaria diſtinguantur ab inuicem ſub dubium minimè cadet Poma minus acida plus de cibo participare, & è contrà de acidioribus dicetur hæc condimentariæ rationis inire gratiam primario, cibareqnè ſolum per accidens. Aurantijs propterea dulcibus cœtera omnia cedunt tanquam conuenientiores cibi, & ceù Medicinæ leniores. In quem ſenſum Georgius Pictorius hoc diſtichon protulit. F

Georg. Pictorius in Pantopolio.

Omnibus ecce Nerantia ſunt gratiſſima odore
Dulcia conforsant, pectoribuſquè fauent.

Condimentarius ciborum apparatus Mala ſemper expetiuit Medica acidiora, vtpotè quæ guſtabilibus penetrationem communicent, ſenſumquè magis moueant ad ſuauitates percipiendas; illa in pretio fuiſſe ab antiquiſſimis vſque temporibus apud Hebræos Leuinus teſtatur Lemnius ſic ſcribens. *Non defuit etiam Genti Hebrææ, quum ne oblectamentum, tum condimenti vſum Malum Medicum, ſeù Pomum Citreum, cuius. Generis ſunt vocati Limones, & Aurangia aureo, croceoq́ colore, quorumpleraque orbiculata ſunt, nonnullu oblonga, atque ouali formu, præſertim Citreu, & quæ Limonis nomine paſſim innoteſcunt eximÿ odoris, & quu cor mirè recreant; ex horum corticibus in laminas, aut taleolas diſſectis, aut melle conditis, aut etiam ſaccharo incruſtatis conficiuntur tragemata, ac bellaria, quæ non ſolum palato grata ſunt, ſed cor etiam reficiunt, ac vires inſtaurant; inquem vſum etiam huius Arboris flores melle condiuntur antequam prorſus dehiſcant, aut ſe in folliculos expandant, ſpiritus enim extenuatos erigunt, ac tebidis, aridiſq; corporibus fomenta miniſtrant.* Pergameus ille Medicorum Coryphæus alimentariam Malorum Medicorum Virtutem in hunc expoſuit, declarauitq; doctiſſimè modum, *Citrium, ſeù Mulum Medicum* (inquit) *tres habet partes, acidam in medio, ſecundò carnem, quæ ambit medium, tertiò corsicem ſuaueolentem, & aromaticum, hoc autem eſt concoctu difficile, quià durum, & calloſum, coctioni tamen, vt medicamentum aſſumptum conducit, vt omniu acriu, verum parcè eſt aſſumendum; ſecunda pars, quæ neq́ acida, neque acris eſt, ſed concoctu difficilis. Pars vltima non veſca propriè eſt, ſed alios habet vſus.* Carnoſam horum Pomorum partem illius eſſe conditionis docebat Auerroes, quæ craſſos humores procreet, quam tamen æſtuantem refrigerare ſtomachum ex Serapione habemus; B. Platina de Honeſta voluptate, & valetudine ſcribens alibilitatem ſuorum malorum conſiderando ſequentem doctrinam exarabat. *Aſſis, & calidis obſonÿs adhibentur omni tempore, æſtate tamen præcipuè, quià bilem reprimunt, ſitim extinguunt, & deſiderium edendi inducunt. Multis ægritudinibus citrea vis medetur, nam & prægnantes mulieres à nauſea vindicant, & trita in potione vini data lieni, & querelis corporis medentur. Sunt qui Citrum teſſellatim conciſum ex ſale, oleo, & aceto comedant. De Malis Citreis, vel medicis quæ vulgo Narantia vocamus eadem ferè dici poſſunt, verum quià quædam dulcia, quædam acida ſunt veſcendi ratio ex ſuperioribus præceptis repetatur. Dulcia antè cibum quouis tempore ſumpta ſtomacho conueniunt, necnon acida, ſi ſaccharo fuerint remollita, quod fit ſublato corio, detractiſq; membranulis.* Balthaſſar Piſanellus noſter Bonononienſis Medicus agens ex profeſſo de natura ciborum, & potus Aurantia, Limonia, Citriaque Mala docet parcè admodum eſſe comedenda, & nonniſi correcta cum ſacchari conditura, ideſt ſi acido aſſumpto cortices eorundem ſaccharo conditi ſubſumantur, reſpectu maximè Arantiorum; nam Limonia & Citria adhuc minus comeſtibilia cum ſint, magiſq; medicamentoſa nunquam probari poſſunt in cibis cruda, ſed ſolũmodo condita, & in minori quantitate, quorum quidem deguſtationem valdè modicam ſequi debet ſacchari violacei aſſumptio, ne recrudeſcat ventriculis, difficiliorque aliorum ciborum reddatur concoctio. Condiri volunt itaq; Poma quæcunq; medica,

Leuinus Lemnius in Herb. Bibl. explicatio.

Galenus l.2 de Aliment. facult. G

5. Colliget. c.42.

Lib. 1. med. ſimpl. par. 2.

H

Prop. capite Aranc. Lim. & Citr.

ſi ea

A ſi ea velint in claſſe alimentoſorum eſſe repoſita noui Apicij, vel Menſarum nobiliorum
præfecti, Architriclini. Acetoſitatem ſolam conditam Aromatarijs medicinalibus re-
linquant ferè ex toto, curentq; vt vel integra poma Genuenſium Myriopolarum more
exenterata, vel in partes ſecta fluuialis, fontanæuè aquæ maceratione octidua præpara-
ta, & cocta ſaccharum eliquatum ſecundum artem iteratò ebibant, & toti ſuæ ſocium
ſibi faciant ſubſtantiæ. Io. Renodæus Pharmacopæorum, necnon etiam Medicorum in-
ſtitutor egregius docet ad embammata, nobilioreſq; intinctus pro complementis re-
giarum Dapum præparare hos fructus dicens. *Cortices Arantiorum, Limonum, Citrio-* *Antidotar. l. 1. ſect. 7. c. 5.*
rum partim ob duritiem, partim ob inſuauitatem antè condituram, ſemel, atq; iterum ma-
cerantur in aqua tepida, in quam nonnulli prima vice nodulum cinerum inijciunt; ſecun-
da in aqua ſimplici in qua tandem cum æquali ad cortices pondere ſacchari coquuntur, vt
artis eſt, ſicq; probè conſeruantur, &c. ex his *Muſtarda* fiunt ſinapizatæ, aromatizatæque,
additis multis, & melle ad embammatis conſiſtentiam, quæ ob id Muſtardæ dicuntur,
quia colorē muſti cocti retinent ſemper, dulcemq; referunt eiuſdem ſaporem, ob quam
cauſam nomen quoq; ſaporis generale apud nos Italos remanſit embammatibus omni-
B bus, quæ an dulcia potius eſſe debeant, quam acida, vel è contrà poteſt dubitari, quià
cum hæc edulia debeant appetentiam excitare, ſuauitatemq; efficere videtur quod hic
effectus ſuauitatis ſaporis dulcis proprius eſſe debeat, ille autem, acuendi ſcilicet appe-
titum acidis tantum debeatur; & ideò Embamma ſit dicendum acetoſum ex ſententia
maximè Iuriſconſulti, Vlpiani *in L. ſi quis vinum* §. *ſi acetum ff. de Tritico, vino, & oleo*
legat. Vbi Embamma ſub numero acetoſorum recenſet, & niſi dicamus Embamma-
tibus etiam dulcibus acidulum ſaporem pro Anima eſſe, atq; Forma ſpecifica difficultati
propoſitæ nunquam ſatisfiet. Accedente namque dulcedine ipſi aciditati reſultat ci- *Dietet. Polyhiſt. ſect. 3. c. 3.*
bus gratiſſimus, & citrà vllam ſtomachi offenſionem vſurpandus; & hinc fit quod Auran-
tia mala citrata, & Limones limeæ dicti tanti fiant apud noſtri temporis homines rerum
omnium curioſos perſcrutatores, qui folia quoq; malorum medicorum inaudito prius *Vinc. Tanar. Oecon. l. 5.*
more vertere nouerunt in cibos, dum ex illis conditis ſaccharo, & tuſis moretum viride
nobilius compoſuere; nouaq; inſuper arte neoterici ijdem, aliam horum pomorum exic-
cationem pro potionibus acidulandis *Sorbetti* vocatis adepti ſunt, vt habetur ex P. Fer-
C rario in ſuis Heſperidibus in hunc modum, Limones minutuli in fruſtula circulatim ſe- *Heſperidū l. 3. c. 34.*
cantur, filoq; tenui tranſuuntur, ità ne inter ſe contingant, dein compoſiti in ciſtella in
æſtuario per dies decem, & amplius collocata, & donec leni peraruerint calore, tum illa
ſucci ariditas cultro ſubtiliſſimè ſecatur, & ceù in puluerem ſoluitur, & in pila mox con-
teritur, ad vſumq; ſeruatur ad reddendum iucundè mordacem quemuis liquorem, &
dulcacidam potionem reddendam, quæ concinnari variè poteſt, ideſt qualitatibus odo-
roſis communicatis, atq; frigiditate actuali, rigidiſſima quoq; glaciei ſuper inducta, quam
in delitijs non vltimis habent, qui genio, & ganeæ indulgent plus nimio; Vtinam, non
ad accerſenda, ſed ad arcenda medicorum opera, quæ nonniſi male habentibus appli-
cantur; nam ſi rectè vſurpentur hæc poma ipſa Vitalia tantum alimenta, atq; medica- *Embitar Arabs in tract. de Limonib.*
menta dabunt gratiſſima vbicunq; quorum poſtremum, & primum ſimul habeatur Ace-
tum à toto fructu extractum, & per inſolationem perfectum, calidum in primo gradu,
ſiccum in tertio, condimentorum exquiſitiſſimum, Alexipharmacorum præſentiſſimum.

D VIRES IN MEDICINA.

SVum medicum Τρίφυλλον habeant Pecudes pro Medicina ſibi valde proficuũ, *Dioſc. l. 2. c. 140.*
ſuam Medicam habebunt Homines Arborem longè potentioris virtutis, eius
namque Pomũ. *Columella l. 7. c. 4. Caſt. Dur. in Herb.*

Et rubea bilis reprimunt vim, menſtrua dicat
Illorum ſemen, quod contrà eſt dira venena,
Contrà illos primum, dederit quos ſcorpius, ictus;
Mala veneficium depellunt Citria, tecum
Si portentur, item commendant oris odorem,
Et flatum accerſunt ſuauem, conſertaquè eundem
Veſtibus infundunt, tineas ijdemq; repellunt.

Digitized by Google

Et peſtem in melius mutant, corruptumq́ aera corum E
Reddit odor, bilemq́ atram ſunt Citria contra,
Et mæſtos morbos; ſtomachis dant deinde iuuamen
In primis;
Citria queis pollent ijſdem Limonia Mala
Viribus; extinguit feruorem bilis eorum,
Atque ſitim ſuccus, facto demum inde ſyrupo
Peſtiferas contrà febres conducit ad idem,
Ex acri illorum pulpa, ſtillataq́ lympha
Contra infecta cutis pollet, vultuſq́ nitorem
Conciliat; contrà febres tum præſtat acutas,
Atque illas pariter, quæ alijs contagia miſcent,
Lumbricoſq́ necat, renum pellitq́ lapillos
Immaturorum cum vino potus eorum
Succus.

Totum Pomum temperie potitur reſultante ex temperaturis partium diuerſis, in F
vnam tamen tertiam coaleſcentibus, quæ differt à temperamentis partium ſigillatim
ſumptarum, eſt itaque primum frigoris, ſiccitatiſquè gradum occupans præualente
tamen parumper frigiditate. Cutis pomi calida eſt in fine primi gradus, attingens
etiam ſecundum ordinem, & humida proportionatè. Medulla frigida eſt in gradu ſe-
cundo, & ſicca in primo. Semen calidum, & ſiccum in ordine ſecundo. Idem ſemen
ob amaritiem, quam habet diſcuſſoriam, & ſiccatoriam vim obtinet; Prædicta cutis,
ſeù cortex, oleaginoſus eſt, & ſulphureus ſecundum chymicorum principia, diuerſæ
prorſus qualitatis, ac facultatis ab interioribus ſuccis, qui mercuriales ſunt, acidi, &
vitriolati; Ex cortice ſ. a. macerato in ſuff. qu. aquæ, oleum cardiacum, & ſudorificum
ad peſtem, alioſquè venenatos affectus extrahitur; ex quo cortice cum ſaccharo fiunt
ſiccæ confectiones pro corde, atque ſtomacho roborandis; Succus verò interior inci-
dentem, & attenuantem habet virtutem erga craſſos, viſcidoſq; humores, valetq; in-
ſuper diſſoluere, & cōminuere arenas, & calculos; Ex toto Citro, ſeù Aurantio, vel ſec.
aliquos ex floribus ſolùm aqua deſtillatur coſmetica odoroſa vulgò officinarum dicta G
Napha, vel *Lanfa*, ſed apud Idiotas aqua *Nanpha*. Antidotum ex toto Citro omnium
efficaciſſimum, paratuquè facillimum, quod docet Ruellius ex Theopompo Chio non
eſt omittendum, fitquè ex Citrio Pomo integro in melle cocto ad omnimodam diſſolu-
tionem; quo ſi quis tempore peſtis, vel ſuſpicionis veneni vtatur aſſumendo de iure illo
Citromelleo duos, vel tres digitos ſecurus prorſus illo integro die manebit. Omnes
Medicorum Malorum partes cum maximè ſint Medicatæ, valeantquè mirabilia efficere in medicina conſequens eſt, vt totum viribus aggregatis, atque maioribus potiatur;
vndè ex varijs partium integri fructus temperaturis humano corpori analogis, vnica
coaleſcet efficaciſſima tutatrix humanæ naturæ, in illaq; plures concordes conſeruabuntur actiones benigniſſimæ exitu feliciſſimo millies, & millies comprobatæ, etſi Decoctum ſimplex Pomorum Aureorum, & Citriorum quo colluatur os, graueolentiam
arcet, quantò magis intus aſſumptum, imò quantò magis ſubſtantia deuorata ſpiritus ſanguineos purificare, & imputridos conſeruare poterit? Accipiamus ſolia, illa
dabunt ſuccum, qui cum terebintina coctus vulnera egregiè ſanabit; Ex ijſdem Oleum
per diſtillationem elicietur odoris acutiſſimi, quod tibijs contuſis, fractis, & ſcarifica- H
tis bis in die applicitum illas egregiè ſanabit; ſolijs qui ſuccedunt Flores ſuaueolentiſſimi mirificis quoque dotibus ſunt præditi, ijq; fragrantiſſimis ſpiritibus refertum liquorem ſub quintæ eſſentiæ chymicæ forma (cum è quinquagenis florum libris vix vncia
vna olei educatur) dabunt, cuius paucæ guttulæ aromatizare poterunt quæcunq; edulia, atque medicamenta, eiuſquè vſus hilaritatis auctor cognoſcetur, morborum
omnium atrabilarium diſſipator, & veluti paruus Hercules Alexicacus, à quo parum
aberit liquor ſimiliter extractus ex fructibus tenellulis, ſed hic quantò copioſior altero
prodibit, tantò viribus inferior eidem inuenietur; quorum fructuum ſimplex decoctio
ad tertias nimium menſtruoſis mulieribus, monſtrum huiuſmodi morboſum oſtendit.
Idem de corticibus grandioris fructus venit dicendum, ex quibus, vt ex toto Citro ſales, ſpiritus tincturæ ſpargiricæ extrahi poſſunt; qui cortices ſiccati ſimpliciter, & in pul-
uerem

Chriſtoph. de Honeſtis Bonon. Medic. in Meſuem lib. 1. diſt. 4.

Quercetan. in Diatet. polyhiſt. ſect. 3. c. 4.

Ceſalpin. de pl. l. 3. c. 59.

Lib. 1. de nat. ſtirp. c. 69.

Io. Langius epiſt. medicin. lib. 1. ep. 67.

P. Ferrar. Heſper. l. 4. c. 24.

Septal. animad. lib. 7 144.

Beguin. Andr. à Minſicht. Arm. Chym.

A uereni redacti iecori valdè conferunt, & ſtomacho, vermibuſq; necandis efficaciſſimi in
vino ſumpti; ſed ſi macerentur tãtum per menſem integrum, & varijs miſceantur rebus *Antidot. nouiſſ. Bonõ.*
Vnguentum è citrijs component, pro delendis faciei maculis, & liuoribus, necnon cica- *pag. 365.*
tricibus; Ex cortice fit Syrupus de corticibus Citri; item de ſucco Limonum vt in Antid.
nouo; idem corticis puluis eſt ſternuratorius naribus impoſitus; at ſcriptuli vnius pon-
dere bibitus laterum dolori, diureticiſquè affectionibus ſuccurrit, vermeſquè inteſti-
norum enecat; non ſat explicari poſſunt tam ingentes, tamquè numeroſæ virtutes Me-
dicorum Malorum Limonis, Citrijquè, illas auro quouis pretioſiores fateri vt va- *Memorabil.*
leamus proprias cum iſtis libentiſſimè confundit aurum; refert Mizaldus ſi Limonij in *cent. 1. n. 98*
ſuccum mittatur numiſma puri, & obrizi auri, vel eius loco bractea, foliumuè auri no-
ui, & exacto naturali die illinc educatur ſuccus ille cum tantillo vini albi, puluereq; ra-
dicis Angelicæ, vel decocto eiuſdem, in deſperatis, & conclamatis morbis exhibitus
admirabile (mirum dictu) præſidium adfert: inter minores eius vires idem ſuccus Li-
monis ad Dr. i, vel ij cum raphani decocto ſumptus calculum imminuit, tam in renibus,
quàm in veſica; & ſi cum oleo amygdalarum dulcium offeratur calculoſo, & qui do-
B loribus renum affligetur ſalutem mirificè operatur; quinimmo Scorbutum luem ſtoma- *P. Ferr. Heſ*
choſam in ſeptentrionalium oras nuper graſſantem emendat; diſtillatus tandem ſuccus *lib. 3. c. 35*
idem peſtilentiam edomat, febreſquè abigit animoſè ſumptus per os, qui extrinſecus
adhibitus cum ſulphure impetigines diluit, choleram edomat, fluores ſiſtit, & exhila-
rat. Semen Medicorum Pomorum medicas non ſolùm ſerit opitulationes, ſed ſalutem
pulcherrimam optimam florere, atque fructificare facit; venenatorum animalium ictus, *Plin. l. 23.*
& morſus lethales bezahardica virtute inanes reddit; Prægnantium mulierum faſtidia, *cap. 6.*
abſurdumquè in cibo appetitum, quo carbones, gypſum, aliaq; ab humano victu alie-
na hæ cupiunt, ſeù malaciam, quod vitium à Græcis dictũ fuit κίττα à Picis auibus diſco- *Gal. l. 1. de*
loribus, tollit. Nullum eſt compoſitum medicamentum morbo cuicunque curando *ſympt. cau.*
directum, quod Mala Medica ſecundum aliquam ſui partem ingredi non valeant, ip- *cap. 3. & 7.*
ſumquè aut eſſentialiter componere, aut integrare, vel tanquam baſis, vel loco adiu-
uantis, corrigentiſuè iuxtà veriorem medendi methodum, atque componendorum
medicamentorum rationalem Artem, ſeù etiam ſecundum Methodicorum, ſpargyricos,
C empyricos, pro qua re curioſioribus campus relinquitur Antidotaria luſtrãdi, atq; Phar-
macopœas, in quibus appetitum quilibet practica quæq; ſciẽdi ſatiare abundè poterit; ne-
minẽ propterea pigebit ad vſus Medicorum Malorum varios hic ſubinferẽdos mentem
parumper aduertere. Interim autem, quæ de Malis Medicis breui carmine complexus
eſt Auctor quidam modernus, Mala ipſa Medica lepida proſopopœia loquentia intro-
ducens, audiantur.

Medica mala ſumus, pelli vis ignea noſtra eſt
Humentis bruma nec benè cocta caro.
Terreus eſt humor, ſectantur ſemina pellem, *Eſt in Hugonis Fridenalli 5. l. 2.*
Flos calet, & folium, ſic voluere Dÿ.
Tarda caro eſt, ſuccus choleram, fluxuſque moratur *de ſanit. tuend. ep. 30.*
Cor tepet hinc ardens, hinc tua membra nitent.
Semina, flos, folium, & cortex frigentia mulcent
Corpora, & epurant aera peſtiferum.
Sola tamen volumus mandi, ſic gratus oleſcens
D *Nos bona dic Veneri, non mala, ſed medica.*

Non Famelici ſolum, non Aegri tantum Malis egent Aureis, ſed Vnguentarij, Coſme-
ticiq; omnes, ijq; inſuper queis ſordent ſuauiſſima quoq; vina, vt Aureorum Malorum
ſorbitiones ingurgitent. Vſus igitur Varij Aureorum Malorum poſt Vſus Cibarios Me-
dicaſq; vires hic conſequenter ſunt dilucidandi.

VSVS IN VARIIS.

ARborem verè Auream, Medicam, Aureorum ſcilicet, Medicorumq; Malorum
fœcundam quis non dixerit, cœleſtibus potius, quam terrenis honoribus di-
gnam? ob id Spartani primum ex Arbore medica Deos ſuos coronare ſole-

 bant,

Digitized by Google

Lib,13.c.1. bant, teſte Grammatico Ariſtophane. Iliacis temporibus (tradit Plinius) ante Thuris E
inuentionem Citri frutice concremato Dijs ſupplicabatur. Bœotij Aurea mala ſacrifi-
Boccat. de cantes Herculi, qui monſtra prius ſuperauit, quam vix nouerit, hos fructus non niſi Io-
Geneal. Deo ue ſatos ſignificare voluerunt. Citro vtuntur etiam nunc Hebræi in ſuis Tabernaculo-
rum lib.13. rum ſeptembrijs ferijs obſtinatiſſimè ſuperſtitioſi, & increduli, inanes figurarum vmbras
Sen. in H. ſectantes à Veritate figuratæ ſubſtantiæ, & veræ fidei ſplendoris auerſi, & ideò Gens il-
V.C.F. la peruicax, & duræ ceruicis, ſinè oculis, ſinè corde, vbicunque illa ſit, ſibi magno ære
comparat ramos citreos in Auguſto menſe, vt illos in proprias comportet domos, quas
temporanei carceris loco modò habet, æternas ſubitura poſt mortem tormentoſas tene-
bras. Efficeret vtinam citrea Virtus odorati aurei pomi quod infelicium iſtorum He-
bræorum conſcientiæ à peſſimo, & lethifero eorum verme liberarentur, ſicuti Pomum
Citreum interiectum veſtibus tineas necat; hinc fortè citratæ veſtis denominatio dedu-
Lib. 3. Sa- cta eſt, quã citratam veſtẽ memorat Macrobius ex Næuio Poeta in Bello Punico, quam-
turnal. cap. uis alij citratam veſtem aliter interpretentur, & eam accipiant in ſenſu ſimilitudinis for-
19. mæ vndatim criſpæ, auctore Feſto. Iulius Cæſar Faſtoſus Faſtorum Iulianorum Auctor,
quibus ſolem ſibi obſequentem volebat, dum in Triumpho Gallico coronam è citro in- F
duit, teſte Paterculo, Diui nomẽ ſuperbè nimis, & arroganter vſurpare cœpit, Ille, qui ve-
ræ Diuinitatis, & non fictæ Maieſtatem inuocare, ſeque cœlitibus protegendum inno-
center ſimul, & vtiliſſimè tradere cupit, is humillimè, & confidenter Diuinam imploret
precibus bonitatem, & non ſolis vtatur ſphærulis precatorijs ex Aurantiorum fructibus
minimis exiccatis, filoq; ſeriatim traiectis, quæ tamen bonorum operum odorem deſi-
gnãt, ſed fide, ſpe, & charitate ſimul perpetuò iunctis Deo placere ſtudeat, & ità in quoſ-
cunq; traducens vſus, tam ciuiles quam œconomicos Arbores prædictas, earumq; par-
tes rectiſſimè operabitur. Benignum vnguentorum in odorem current pro ſanitate tuen-
da, & minimè ad excitandam venerẽ, qui Balanino, Amygdalino, Oliuariuè oleis cõmu-
nicata florũ Aurei Pomi fragrantia; vtentur hac arte fabr. Balani myrepſicæ v. g. grana
floribus permiſta, ſeù plures plagulæ, vel turundæ Goſſipij aliquo ex prædictis oleis im-
butæ floribus multiplicatè interpoſitæ, ideſt ſtrato florum ſuper ſtrato prædictarum pla-
gularum compoſito intrà pyxides latiores benè concluſas in loco tepenti, floribuſq; ſæ-
pius renouatis tandẽ è Goſipij plagulis exprimetur oleum odoratiſſimum pro chirothe- G
cis Romano more odoratis, vt vulgariter dicitur *alla frangipana* reddendis; quod ſi oleo
aurantiato prædicto (quod etiam poteſt fieri iaſminarum cum floribus iaſmini Hiſpani-
ci grãde flori) addatur cera alba eliquata cõcreſcibilis nobiliſſimumq; efficietur vnguen-
tum, quod Hiſpanorum recenti vocabulo *Manteca* dicitur, pro manibus concilianda
candida mollitie, & ſuaueolentia. Quam benè conueniunt carni decorandæ, quæ ob id
ſordida temnere debet, florum candor illæſus aureorum malorum cum aliquali
ſub rubore in Citreis malis! atq; ſuccus Limonum, qui fulloniæ nobiliori pulcherrimæ
inſeruit arti ad Chermeſinum, & Incarnatum ſerici colorem fabricandum! id noſtri per-
optime ſciunt infectores Sericeorum operum in ciuitate Bonon. iuxtà Sapinæ canalis
aquam habitantes, quæ aqua maximopere conducit ad colores ſpecioſiſſimos inducen-
dos. Non ſat eſt alere has plantas in viridarijs ad virorem ſolum proſpectandum, ſed
vti quoque illis laudabile, atq; proficuum videtur eſſe. Folia Limonum, tradunt gra-
uiſſimi ſcriptores inſeruire Matribus familias regionum frigidarum pro condimentis ci-
Simon Pau bariorum, necnon pro auxiliaria medicamẽti vice iuniperi baccarum; itaut oleo, in quo
lus Germ. eadem decocta fuerint vtantur ad inungendos lectorum poſtes, & eorum commiſſuras H
Med. claſſ. pro cimicum, & aliorum animalculorum infeſtorum extinctione. Corruptiones, & tur-
3. quadrip. pitudines dum naturaliter oderint hæc folia, aptè quidem, & iuremeritò poterunt orna-
de Lim. re menſas nitidiores, lanceſq; & patinas eduliorum vacuis in marginibus replere, im-
mò promerebuntur, vt minimè procacibus procis inſeruiant teneros flores faſciculatos,
qui pro Amoris pudici ſymbolo, & teſſera puellis mittuntur, in defendendo: Odores
Marſil. Fi- probè conſtituti, & præcipuè medicorum Malorum, ad vitam producendam valde ido-
cin. de vita nei cognoſcuntur, quia vitales alunt omnimodè ſpiritus tam Phyſicè, quam moraliter;
longa c. 18. nam conſimili ratione ſuffumigia odorata corticum citri, & Aurantiorum peſtifuga, ſunt
Tanar. Eco & ligni Citri recrementa ex ſerra cadentia ſerpentes fugant, non enim poſſunt venenoſi-
nom. l. 5. tatem vllam pati, ſed nec vllam ambitionis, aut ſuperbiæ materiem admittunt, vndè non
Iſaias c.28. eſt mirum quod ſuccus Limonum vniones diſſoluat, quæ ſunt veluti corona ſuperbiæ,
de quo

A de quo Propheta fortaſſis exclamauit dicens *væ corona ſuperbiæ*; Sed ſuperbiat quantum libet celebris illa Potio, quam *Sorbettum* vocant à voce perſica, & turcica *ſcerbet*, & verbo *ſciareba* quod eſt bibere, cuius deſcriptionem primi Bizantio in Italiam comportarunt duo nobiliſſimi Bononienſes Franciſcus Bologninus Eques, & Comes Iulius Cæſar Inſulanus; illa, prout conſiſtit in pura baſi ſucci Pomorum Aureorũ limites modeſtiæ nec hilum tranſcendit; eiuſq; compoſitio talis eſt. Accipiuntur primò Limonia recentia multi, & optimi ſucci q. ſ. detracto cortice fortiter comprimuntur, ſuccus indè elicitus linteo prius traiectus coquitur rudicula agitatus lignea, vſq; ad conſumptionem nouem partium ex decem, ita vt hæc craſſeſcat mellis adinſtar, cuius ſucei ſic concreti è Creta in longinquas mittitur regiones portio magna quotannis, & cum ad vſum deducitur pro ſingula vncia illius aciditatis vnciæ tres ſacchari albi clarificati ſumuntur, & ad inuicem miſcentur, totumq; aromatizatur moſco, & ambra in aqua roſarum maceratis; cuius liquoris cochlear in cyatho diſſolutum ſorbitionem ſuperbam, ratione ſaltem ſacchari, & moſci, ambræq; nõ ratione ſui, componit, præterquam quod ipſe puram aquam pro modeſtiſſimo potu acidulam redderet; immò, Acidum hocce ſolidum ſimplex in B alios verti poſſet vſus, & ſcilicet ſmegmaticos ad eluendas non ſolũ corporis ſordes, ſed Animi quoq; ſi plenè intelligatur illius natura, vt Ænigmata dilucidentur, atq; Præſagia. *P. Ferrar. in Heſper. l. 3. c. 35.*

ÆNIGMATA, PRÆSAGIA.

FElicis mali Medicum, & Aureum Pomum conſtitutionem, atq; naturam retinens felicitatem nonniſi portendet, ænigmaticè quoq; iuxta illos ex Gyraldo verſus,

Me vigil Heſperia ſerpens cuſtodyt ore,
De fuluo color inſignis, nomenq; metallo
Fluxit, natura eſt diſpar, cui viſcera frigent,
Exteriora calent, quantoq; embammate menſis
Expetitur ſuccus, conditur pyxide corpus,

Serpentem non aliud eſſe in hoc propoſito exiſtimamus eredendum, quam radices C ipſas Heſperidum Arborum tortuoſas, perquè tellurem ſerpentes, quæ extremo capientes ore cibum ipſas nutriunt Arbores, illarumq; vitam cuſtodiunt, fuluumq; colorem influunt fructibus diſparis naturæ erga partes diuiſas. Ætas Pomi Aurei prodigiosè prolixa proprij ſatoris manus feliciſſimas oſtendit, quemadmodum Medica Malus Romæ in Auentino per tria, & amplius ſæcula viuens à Volaterrano obſeruata Illuſtriſſimæ Domiºicanæ Religionis perpetuitatem præſagire valet, quia manu Magni illius Patriarchæ Diui Dominici ſata quidquid ab illa prodijt inniti radicibus cœleſtium gratiarum alimonia refectas facillimum erat; cùm itaque ex Philoſopho relatiua debeant eſſe ſimul, Dominicana illa Arbor nõ poterat non eſſe cæleſti fauore vitali ditata, cum illius correlatiuum eſſet in cælis; contrarium poteſt facile euenire, dum terrena ſint ambo correlatiua, id eſt in ſenſu eodem mortalitatis conſiderata, quemadmodum fuit Medica quædam Arbor Mediceis in ædibus Romæ propè Thermas Alexandrinas dirutas obſeruata à Pierio Valeriano, nam illa Mortem Leonis Medicei Pontificis Maximi proprio improuiſo caſu præoſtendit, vt & eadem propria reuiuiſcentia Clementis ſeptimi Medicei ad Pontificatum aſſumptionem poſt Adrianum ſextum parum viuacem, læta D præmonſtrauit. Sed hæc ſi vera ſint, & talia qualia narrantur à ſcriptoribus, ea non niſi ſecreto, & admirabili Dei iudicio eueniunt imperſcrutabiliter; quemadmodum & monſtroſa, quæ ab occultis, ſeù parum notis exeunt cauſis. *Comment. Vrb. lib. 26.* *Valer. hierogl. lib. 52.*

MONSTROSA,
Seù Mirabilia.

NIl eſſe in rerum natura quantumuis abiectum, & vile quodammodo, cuius non ſit vtilis, atq; iucunda conſideratio habemus ex Ariſtotele; neque ſuperfluũ videtur eſſe de rebus imperfectis habere ſermonem, quoniam in maximis, æquè *Lib. 1. de part. Animal. c. 5.*

ac

ac in minimis immenſa Dei Bonitas, atque Omnipotentia perſpicuè apparent, imò E
cum difficilius ſit imperfectiora, exilioraquè ſenſum quoquo pacto effugientia ſcrutari,

Ariſtot. de ſenſu, & ſẽſil. lib. 1.

ingenij quoque maius opus erit eadem aſſequi cognitione acutiori; & pulchrius, vt ita
loquar, erit tali pacto philoſophari: ſed cum ad eundem pertineat Phyſicum, & ſanita-
tis, & ægritudinis cauſas nouiſſe non poterit negari, quod idem ſcientificus ordinarios

Cicero l. 2. de nat. Deor

Varro l. 6. de L. Lat.

Naturæ Partus, & Monſtra præter naturalia ſub propria nõ retineat ſpeculatione. Quid
quid igitur monſtroſum, rarumquè viſu, aut præter ſolitum frequentius, aut à conſue-
ta forma nimis remotum apparuerit illud futurum aliquid inſolentius euenturum in or-
dine quoque ſibi ſuperiori monſtrare poteſt; vndè ſi præter, vel contra Naturæ leges,
aliqua ſint facta, reductionis illa oſtendunt neceſſitatem ad naturæ leges, vbi ex contu-
macia, & inobedientia non parum eſſe timendum edocetur; Vult Naturæ Parens, &
Auctor infinitè miſericors, atq; benignus, ſed æquè etiam iuſtus Deus peccantes quan-

Lucret. l. 2. de nat. rer.

doque vocibus hiſce, aut characteribus naturalibus præmonere, vt à flagitijs patran-
dis abſtineant, alioquin ſeueram in promptu eſſe punitionem; plurimos videre tur-
piſſimos Therſites v.g. naſcentes ſuſpicionem ingruentium Malorum gignere poteſt, &
è contrà plurimos Nireos conſpicere pulcherrimos apparentes læta concipere animo, F
atque ſperare facit, ob malam, vel bonam materiei diſpoſitionem ad formas ſuſcipi-

Lib. 5. de cauſis plantar. cap. 9.

endas, quarum vna cum corpore actiones omnes ſunt. Theophraſtus doctiſſimus vir
de vitijs, & morbis plantarum differens nobis ob oculos ponebat valdè conſiderandas
eſſe in ijſdem plantis diſpoſitiones elementorum, quæ nos quoque, & noſtra tangere
poſſunt, cum ex illis, tanquam ex alimentis mediatis, vel immediatis conſtemus; non

Lib. 6. de varietate

mihi timorem incutit Phaſellus turcicæ plantæ cuiuſdam faciem humanam referens à
Cardano obſeruatus, quià ſpecie quadam determinata hanc naturaliter effigiem habet;
ſed ea nobis negotium conſiderabile faceſſere debent, quæ inſueta ſunt, & inordinata,
neque ſuſpicandum eſt Mirabilia ſolùm, vt talia, aliquid mali denotare poſſe, cum ſint
de ordinario iure Naturæ alicubi ſaltem, licèt in omuibus non conſpiciantur locis, vti

Ferrar. lib. 2. Heſper. cap. 20.

Ionſtonus l. 1. art. 8.

ſunt Citrea quædam Mala Fortunatarum Inſularum propria, quorum alterum alteri in-
cluditur, illudquè dulce eſt, iſtud acri medulla, neque etiam aliquid minari velle, quod
incommodum, aut damnum inferat vlli admirabiles nonnullas Citriorum proprieta-
tes dubitandum eſt; vt eſt paſſio quædam Citriorum à pane calente, qua mediante ipſum G
Pomum Citrium ſtatim incurrit putrilaginem; atque oculorum contorſio per noctem
vnam ex lotione oculari cum ſucco eiuſdem Citri. Hæ, quas damus delineatas obſer-
uationes monſtrificæ, quià minimè ſpecificæ, ſed ſolùm caſuales, à nobis habitæ anno
Domini 1660. in quo magnus horum fructuum fuit prouentus, hic nõ plures ponuntur,
nam in monſtroſorum cenſu non eſſe collocandũ cenſuimus Limon-aurantium, de quo
ſuprà, quia determinatæ illud agnouimus ſpeciei vniformes fructus ſemper ferens; qui-
bus ſic ſtantibus, ideſt monſtruoſitatibus illius anni frequentibus variæ ſicuti remedio-
rum materies, atque morborum ſignatæ ſpecies apparebant, ſic plures in corporibus
humanis alterationes, & præternaturales conſtitutiones arte ſanabiles indigitabantur.
Admirabilibus tandem, & Monſtroſis hiſce Naturæ luſibus, Domeſticæ non ſolum, ſed
extraneæ longinquæ arriſere Muſæ.

Franc. Cameranus in Heptacalamo, & in Auletico.

Eſt prorſus mirabilis Heſperidum Arbor in Hortis,
Cuius ab hoc Ramo floret gemmata Corona,
Ex illo ſceptrum, eſt ſparſimque videre Ligones:
Hinc Tela, indè Libros; at (quod fert riſus abundè) H
Dum velata oculos diuerberat vndiquè fructus
Fæmina, quandoque Plectrum contingit Aſello,
Gemma ſui, Sceptrum Simia, Machæra Lepuſclo.

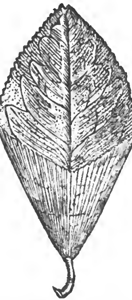
Limo-

Digitized by Google

Limonis Folium Dicephalon.

Folium Citri Scyphoide.





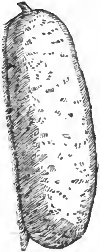
Forma biceps folij replicat Limonis honores
Scilicet vt cerebrum, corq́; iuuare queas.

Pocula de folijs ludens Natura parauit
Vndè ſalutiferam perbibat æger opem.

Monſtroſa hæc duo folia Anno Domini 1660. à me obſeruata Domi meæ, in meo ſcilicet Viridariolo vrbano fuere in duobus Citrolimoniorum bina plantis; Orchitem verò, Cylindritem, Proſopætum, atq; Periſterocephalum Limones à Limoniorum nonnullis Propolis noſtratibus, qui in raris hiſce fructibus inueniendis meo rogatu vigilabant, recepi anno 1660. 1661. 1662. &c. vnà cum multis alijs, quorum particularem mentionem omiſi; ne moroſitati nimium ſtudere, & ne leuitates affectare viderer. Limonem at Chirodem, humanam ſcilicet manum perbellè referentem ab amicorum amiciſſimo, eruditiſſimoquè, atque ſublimiorum omnium Virtutum doctiſſimo, mineraliumq́; opum ditiſſimo viro Admodum Reuerendo P. Mag. Angelico Aproſio de Vigintimilijs, Auguſtinianæ dum Genuēſis ſuæ Congregationis Generalis Prior eſſet, acceptum refero.

Digitized by Google

Limon Cylindrites. | Limon Chirodes.

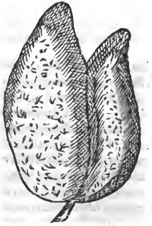




Quam bene ſuſtentat vitam aureus iſte Cylindrus!
Millia virtutum pondera ferre valet.

Noſſe dat hac morbos manus, atq; auertere lethum,
Namque Artem Phœbi maxima facta manent.

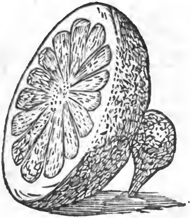
Limon Orchites.



Munera Cordis erunt, geminat quæ Medica Malus.
Optima; nam gemino ſanguine vita calet.

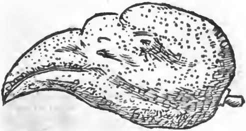
Digitized by Google

Limon Periſtero-cephalos.



Cur tenet adnatum Limon caput iſte Columbæ?
Nempè vt ſit duplici nomine peſtifugus.

Limon Proſopætos.



Nunc Aquila, hic Limon, venenatrix mira inuenta
Fit tibi, Quo ſumpto ſcela Aquilina trahas.

Limones huiuſmodi figuræ, magnitudiniſquè duos in diuerſis temporibus obſeruatos adhuc extantes iam ſiccatos aſſeruo, quod non parum mirabile eſt.

Verùm hæ raræ, atq; deformes quodammodo conformationes, præternaturalem Plantarum ſuarum ſtatum oſtendunt, opportunum propterea ſequitur agere de Morbis Aurei Mali, eorumquè remedijs.

MORBI,

 E

MORBI, REMEDIA.

P. Ferrar. Heſper. l. 2. c. 18. Diog. l. 2.

MEdicis non raró indigent auxilijs Medicæ Mali, vtpote quæ varijs non tam
extrinſecis, propter inſidiatores auri famelicos, quàm internis Malis ob-
noxiæ grauioribus, à quibus in vltima truduntur vitæ pericula, ideò deſeri
nunquam ea debent. Afficitur in primis Medica Malus lippitudine quadam, & gum-
moſa lachrymatione, ex qua facile inareſcit Arbor, quoniam acris ea humiditas ex cor-
rupto alimento, crudouè, quod peruerſa aliqua infecit qualitas exulcerat, vritquè par-
tes, per quas excurrit; cui malo occurrere cupientes non ſufficit abſtergere leniter ma-
teriem illam morboſè exudantem, & cutim luridam reddentem abradere, ſed vlterius
alterare oportet, & ad temperiem natiuam reducere totum corpus eiuſdem plantæ, &
præcipuè ventrem medium, quod fiet nouam tellurem circum radices veteri extractæ, &
excluſæ ſubſtituendo, dein abluendo Plantam integram cum aqua diſtillata ex toto Ci-
tro, folijs ſcilicet, & fructu, & illiniendo ſubſequenter lotas partes oleo, quod poſt F
aquam prędictam vlteriori diſtillatione eruitur, nec omittendũ eſt aliud remediũ, quod
eſt mutatio aeris, & cæli, quia fortè euenit illud malum ex aliquo malo aeris, aut radio-
rum ſolarium reuerberatione *In Primis fuge Sithonij mala frigora cæli,*
Afflatus caue Threicios, boreamque niualem.

Pontanus de Hort. Heſp. lib. 1. c. 6.

Iuuabunt & ægras has Plantas lapilli radicibus aliquibus fiſſis iuxtà generalia præce-
pta medicationis Arborum immiſſi, qui pro cauterio quodam inſeruient ad expurganda
humoribus à prauis interna viſcera; in hoc autem cauere debet diligens, & accuratus
Dendrophilus, vt Arbore integrè curatâ, ideſt cum ex toto conualuerit lapillos illos
remoueat, ne Arbor, ex effluxu bonæ, & laudabilis ſubſtantiæ alimentoſæ macreſcat, &
in marcorem impellatur. Ad Plantæ verò morboſam inertiam, tardioremq; germina-
tionem, illam oportet pinguiſſima terra ſollicitare, quæ ex cadaueribus reſolutis, vel ab
auium fimo vini, & robur acquiſiuerit ſeſe in Arboreos artus inſinuandi facillimè, & ſeſe
ab radicibus imis in altum eleuandi, inq; folia, fructuſq; denuum dilatandi, & expanden-
di viuaciter; Idem quoq; remedium frigori occurret immodico, quod intus & exterius G
offecerit articulis ramorũ extremis, atq; etiam mediocribus digitorum ſcilicet, atq; bra-
chiorum atrophia detentorum, & inareſcentium; ſed ferri actio intercedere valenter
hic debebit ſeparans à viuo, quod iam fuerit emortuum, & vulnus medicandum erit ce-
ra terebentinæ mixta, quæ muniat ligni neruoſas, & carnoſas partes præciſas, quibus cu-
te obtegi venia, tempuſq; concedetur. Ad formicarum peſtem in Medicas quandoq;
Plantas nimis graſſantem non vno opus eſt remedio, verum multiplici, cum malum
huiuſmodi ſemper ſit multiplex, & ex contumacioribus; vnde aggeratio cineris, vel
arenæ marinæ ad imum plantæ ſtipitem ad excludenda illa noxia inſecta conducit, Goſ-
ſipium item petroleo imbutum plantæ circumligatum efficax eſt intercipiens, fuganſque
beſtiolas hoſtiles, & ſalubritati medicæ Arboris infenſas; ſed eo facilius reformidabunt
olei odorem formicæ, retròq; abibunt in oppoſitas partes, ſi dulcia, vel ab illis expetita
ſternentur non longe ab Arbore iam obſeſsâ, & per lineam etiam longiuſculè diſpoſita,
hoc enim dolo capientur, & ſalubri deceptione direptiones alias amouebunt. Mures peſ-
ſimum quidem ſunt Malum, aduerſus quos venationem ingenioſam, & ſedulam inſti-
tuere oportet; nam ſagaces hi fures aurea non contenti arrodere Poma, quod ferrugi- H
neos quoq; ligni ſtipites, cuti duriori quoq; inſultando peſſundant, vndè feles in illos in-
citandi ſunt, & deceptoriæ machinulæ parandæ, laquei, necnon & compedes inſtruen-
di; præterea offerre cibos peremptorios muribus erit vitam ſeruare Arboribus arroden-
dis, intèr quas deceptorias eſcas fruſta ſuberei corticis in adipe frixa mirifice congruent
proiecta locis inſuſpectis, quæ frequentare ſoleant beſtiæ illæ, quarum ſtomachus bucel-
lis illis prægustatis indigeſtibilibus mortem deguſtabit. Cætera verò Animalcula, vt
Erucæ in folijs, Limaces pomis, corticibuſq; ſparſim innaſcentes; Cruſtulæ item paruæ,
crebræ obſcuræ in Dorſo Oriſcorum, ſiuè Aſelorum multipedum ſub aquarijs vaſis ſta-
bulantium adinſtar, hærentes cuti ramorum præcipuè, continentes virmiculos quoſdam
minimos, materiem inter ſubalbidam aranearum telæ perſimilem, ſigna ſunt putrida-
rum exhalationum, ad cutim per quãdam tranſpirationem inperceptibilem tranſmiſſa-

P. Ferrar. in Heſp. lib. 2. c. 18.

rum

A rum, vndè generationes iſtiuſmodi ab excrementis ſubtiliſſimis corruptis emergũt; quorum affectuum curatio perdifficilis eſt, attamen omni conatu perſiſtendum eſt in mundificatione, deterſioneq; plantæ, purgationeq; & ſcarificatione, alimenti purioris exhibitione, atq; aeris tandem mutatione procul à puluere, ſitu, & virulento quouis nidore; Separatorum demum fructuum prophylactice, ideſt medica operatio à morbo præſeruatiua, cuius cauſam adimit, iuxtà veriorem medendi methodũ, ea debet eſſe, vt lecta Poma à contuſionibus immunia ſeruentur, & ab alterationibus frigoris, humiditatis, ſiccitatis, caloriſuè nimij; nè naturales internæ qualitates ab externis patiãtur corrumpentibus; Maturi ergò Fructus Arboris Medicæ non antè menſem octauũ, in quo perficiuntur, collecti nocturno tempore, nubiloq; cęlo tantũ, lunaq; ſilẽte, blandeq; à matre ſeiuncti in opaco diſponẽdi sũt rariuſculè, & obſcuro in loco ſuper minuta ſtramina, paleaſue aridiores; niſi quis gypſo incruſtare vellet eoſdem, quam operationem ego nunquam probarem; De qua re Pontanus ſermonem habuit doctum, eruditum.

Gal. lib. 11. method. c. 2. Pall. l. 4. tit. 10. Calcagnin. cõm. de Cit. Conſtãtin. Caſ. lib. 10. cap. 7. Pontan. de Hor. Heſ. l. 2

Si cura tibi ſit lecta è frondentibus hortis
Seruare, vt viridem teneant annoſa vigorem:
B *Hoc age: carpe manu in tenebris, in nocte maligna*
Frondentem ramum, frondenti & palmite Mala,
Palmite cum valido frondem retinentia, ramumque,
Et tibi nulla ſuas oſtendat luna tenebras.

Ad Plantæ Medicorum Malorum præſeruationem, cum præſeruabilitate quoq; fructuũ permanentẽ quod attinet, habeatur ſingulis annis fimo conueniẽti maximè digeſto vt foueatur planta, lupiniſuè refocilletur, atq; collucetur collucanda, adumbretur item quæ nimia luce Solis torrebitur; Medicinam Medicinæ parens Hippocrates nil aliud eſſe docebat quàm adiectionẽ, & ablationem, adiectionem .ſ. deficientium, & redundantium ablationem. Quare ſi acciderit Plantæ Pomorũ Medicorum vlceribus ſerpiginoſis, & dicepuloticis, Phagædeniſuè tentari, cauitates ſtudioſè implendæ ſunt calce, atque arena minutiſſimè tritis, quæ exeſionem, & corroſionem huiuſmodi compeſcent. Sed à Medicis ad Hiſtoricos tranſeamus, quorum materies vitæ producendæ non modicum quoque conducit, ita vt eorum lectio ſummè exiſtat vtilitatis; Et cùm quædam ſit temporum medela Veritas Hiſtoriæ, de Hiſtoricis Malorum Aureorum poſt Morboſitates
C eorundem tractabitur.

P. Ferr. He. l. 3. c. 31. & 32. Id. l. 4. Heſ. cap. 22.

HISTORICA.

HEſperidum Hortos Antiquitas diù admirata eſt, illaſq; credidit Heſperi cuiuſdã filias fuiſſe, & Aurifero nemore diuites, vbi adeſſe perhibebatur Draco Aurea Mala vigilanter obſeruans, quem interfectum ab Hercule prodidere Scriptores. Plinius quidem, atq; Solinus atteſtati ſunt Hortos Heſperidum Malis Aureis refertos fuiſſe in Mauritania, & in Lixi oppidi (in quod C. I. Cęſar Coloniã deduxit) Aeſtuario Inſulam Mõtuoſam circumplectente, tortuoſiſq; ſuis lacuſtribus Męandris, flexuoſiſquè lateribus, ceù ſerpentinis vertiginibus eandem Inſulam, in qua prædicti erant Horti, reddente inacceſſibilem, ex quo orta eſt fabula de Dracone peruigili cuſtode ex terra nato, centum capitibus perhorrido, qui latrones Pomorum, & Abigeos ouium longè ab Hortis, & Gregibus arceret; de quo hæc Philoſophicis verſibus Lucretius

Stephan. Aquaus Bituricenſis Plinij commentator ad c. 4. l. 19 Iul. ſol. Polybiſt. c. 37. Lib. 5. de nat. rer. carmin. 33.

Aureaquè Heſperidum ſeruans fulgentia mala
D *Aſper, acerba tuens, immani corpore ſerpens — Arboris amplexus ſtirpem, &c.*

Audiatur & C. Iulius Solinus Polyhiſtor de loco Heſperidum Hortorum, ſub titulo de Libya, Hortis Heſperidum, ac Monte Atlante hanc texens Hiſtoriam; *De Hiſpania excurſus in Libyam, nam Bellona progreſſus, quod Bæotia oppidum eſt, vltrà interiacens fretum trium, & triginta millium paſſuum, Tingi excipit, Mauritania nunc Colonia, & cuius primus auctor Antæus fuit; porrò quia in illo ambitu Ægyptium finitur Pelagus, & Libycum incipit, placuit, vt Africam Libyam diceremus. Quidam tamen Libyam à Libya Epaphi filia, Africam autem ab Afro Libys Herculis filio potius dictam receperunt. Lix quoq; Colonia in eodem tractu conſtituta eſt, vbi Antæi Regia, qui implicandis, explicandiſq; nexibus humi melius ſciẽs, veluti genitus Matre Terra, ibidem ab Hercule victus, & extinctus eſt; Nam de Hortis Heſperidum, & peruigili Dracone, nè fama licentia vulneretur, fides, & ratio hæc eſt. Flexuoſo meatu Æſtuarium è mari fertur, adeò ſinuoſis late-*

Digitized by Google

ribus tortuoſū, vt viſentibus procul lapſus angueos fracta vertigine mentiatur. Itaq; quod E
Hortos appellauere circumdat; vnde Pomorum cuſtodem interpretantes ſtruxerunt iter ad
mendacium fabulandi: ſed hac Inſula ſinuata finibus Aluei recurrentis, & in quibuſdam
aquoris ſpinis ſita, prater Arbores Oleaſtri ſimiles, & Aram ſacrā Herculi aliud nihil pra-
fert quod propaget vetuſtatis memoriam. Verùm vltra frutices Aureos, & Metalla frondē-
Lib.4.Tab. *tia, &c.* Geographorum aſt Principi Ptolomæo Inſulæ Heſperides, in quibus Aureorū
3. de Libya Malorum Horti fuerūt, nunc dicendæ ſunt Inſulæ Capitis Viridis, propè Inſulas Fortu-
Lib.3.c.11. natas, nunc quoq; Canarias. Idem confirmat Pomponius Mela, qui de Atlantici maris
de ſitu orbis Oris, & Inſulis hæc habet. *Exuſtis* (hoc eſt oris, ſeù faciebus extremi Africæ cornu) *Inſu-*
la appoſita ſunt, quat Heſperidas tenuiſſe memoratur, &c. contrà Fortunata Inſula abun-
Abraham *dant ſua ſponte genitis, &c.* ambobus concordat Abrahamus Ortelius in ſuo Thea-
Ortel Th. tro Terrarum orbis, nam Inſulas Capitis Viridis ex oppoſito Promontorij Capitis Vi-
O. Terr. in ridis ponit in medio ferè Tropici cācri, & Æquinoctialis circuli in Regione Nigritarum,
Africa tab. & inter oſtia Nigri fluuij, Inſulas olim Gorgades, ſiuè Heſperides. Locum eundē Heſpe-
noua. ridum Inſularum habemus nouiſſimā ex Atlanteis abſolutiſſimis, & prætioſiſſimis libris
De Hortis in Belgio cuſis. Sed elegantiſſimus audiatur Pontanus hiſtorico-poeticè loca hæc eadē F
Heſper. l.1. demōſtrās *Orbe etenim Heſperio, Niaſiq; ad littora quondam*

Oceani Auriferis primum ſeſe extulit Hortis
Citrius, Arborea referens praconia palmæ,
Illi perpetuus frondis decor inter opacum
Albeſcunt nitidi flores nemus. Atque ità latè
Spirat odoratus Zephiris felicibus Aer, &c.

Qui tum nullis interpoſitis Aſportationem Citri in Italiam ita deſcribit.

At poſtquam Herculeis humeris ſtetit axis, & Atlas
Proſpexit Cælo, & feſſus requieuit in antro,
Et iam fata Deum, Latij, & ſcelera impia monſtri
Vltricem expectant clauam procul orbe ſubacto,
Gerrone extincto, ſpolijs inſignis, abactamq;
Aduexit pradam, & noſtris ſtetit vltor in Aruis
Lib. 1. Heſ. *Idem humeris, idem ipſe arcu, clauaquè ſuperbus* G
cap.4. *Deuexit ſimul Heſperio de littore ſyluas*
Heſperidum ſyluas, nemora affulgentia, & auro.
Queis poſt Phormiadum ſaltus fragrantia Myrto
Littora Caieta, fonteiſq; ornauit & Hortos *Virginis Hormiala, &c.*

Calcagninus vir doctiſſim. valdè veriſimiliter diſcurrēdo aſſeruit Arbores Citri ex
Comment. Atlante Monte, alijſq; Mauritaniæ Montibus in Mediā primò fuiſſe aſportatas, & ex Me-
de Citro. dia in Italiam, quæ illas vocauit Medicas. Eruditus adm. P. Ferrarius exiſtimat locum
Horti Heſperidum fuiſſe in Citeriore Africa, quos cuſtos coleret Serpens vocabulo La-
don; & vult eos in Tingitana Mauritania præciſè fuiſſe, ſiue in Æthiopia ad occaſum ſpe-
ctante, vbi recentia Feſſæ, & Marocchi Regna ſunt iuxtà Lixū, & Amnē, & vetus Oppidū;
nomē huic Laracra, ſeù Laracha, illi Luſſus, aut Luccus. Hæc incoluere loca Malorū Aur.
cultrices illæ celeberrimæ ſorores Heſperides nuncupatæ, ſed quæ præciſè fuerint, qui-
buſq; agitatæ fortunis hîc manet perquiſitio. Heſperū ferūt Iapeti filiū tres habuiſſe filias,
quæ à Patris nomine Heſperides dictæ fuere nomina hæc ſortitæ *Ægle, Erethuſa, & He-*
ſpertuſa à quibus Horti nobiles exculti fuere Pomis Aureis, hoc eſt Citreis pulcherrimè H
referti ad inuidiā vſq; Gentiū omniū, ad quarū notitiā Diuitiæ huiuſmodi peruenerint,
adeò vt poetis anſā hoc dederit fabulas de Dracone cuſtode pomorū, & de Hercule eo-
rundē raptore cōminiſcēdi, quē tamē Herculē aliqui dixere ab Argiuorū Rege Euriſteo
illuc miſſum ad rapinā; alij autē, quod ipſe fuerit fortuitus, & felix Hesperidū liberator,
quæ à Piratis expilatæ abducebantur, vt mancipia; Sed hoc ſaltē dubitatione caret, Mala
hæc Aurea Heſperia dicta, vel ab Heſperidibus, vel ab vltima Heſperia fuiſſe in Græciā
ab Hercule translata, vt Hiſtoricè adnotauit Athenæus quæ Theophraſti ætate, & Plu-
tarchi Aurea Mala à nemine eouſque comeſta fuere, ſed ob pulchritudinem ſolam aui-
diſſimè expetita. Quid quid ſit, Herculem difficillimum erit ab inſimulatione latrocinij
Lib. 9. liberare; nā audio Lucanum ſic canentem *Atq; inſopiti quondam tutela Draconis*

Heſperidum pauper ſpoliatis frondibus Hortus
Inuidus, annoſo qui famam derogat ano,

Qui

A *Qui vates ad vera vocat, fuit aurea ſylua,*
Diuitijſque grauis, & fuluo germine rami,
Virgineuſque chorus nitidi cuſtodia Luci,
Et nunquam ſomno damnatus lumina ſerpens,
Robora complexus rutilo curuata metallo.
Abſtulit Arboribus pretium, nemorique laborem
Alcides: paſſuſque inopes ſinè pondere ramos
Retulit Argolico fulgentia Poma Tyranno.

Palæphatus, qui fabulas tam benè exploſit, & ad hiſtoricam veritatem direxit, Hercu-
lem & ipſe furti accuſauit, quod ex ſequentibus patet illius verbis *Heſperus vir quidam* *Lib. 1. de*
Mileſius erat, qui in Caria habitabat, duaſq́; filias habebat, quæ Heſperides nominaban- *non creden-*
tur, illiq́; ipſi oues pulchræ, atq́; fœcundæ erant, quales & nunc in Mileto quoq́; ſunt, quæ *dis fabulo-*
quidem ob id aureæ iam oues nuncupabantur, quoniam pulcherrimum omnium rerum au- *ſis narr.*
rum eſt, & illæ quoq́; pulcherrimæ erant; μῆλα etenim, vt Poma, ſic oues quoq́; apud Græ-
cos vocantur, quæ quidem μῆλα, hoc eſt oues, cum circa maris littus paſcentia Hercules vi-
B *diſſet, & abigendo comprehendens naui ſuæ impoſuit, ſimulq́; earum paſtorem nomine Dra-*
conem ſecum domum perduxit; & hoc non amplius Heſpero ipſo viuente, ſed eius dunta-
xat ſuperſtitibus filiabus. Dicebant itaq́; homines aurea equidem Mala vidimus, quæ ab
Heſperidibus Hercules, Draconem quoq́; cuſtodem interficiens abduxit; ſicq́; exinde fabulo-
ſus ſermo confectus, formatuſq́; fuit. Tantæ fuere ſemper exiſtimationis, tantæq; Virtu-
tis Aurea Poma, Citria propriè, vt varius illorum vſus maximorum effectuum cauſa
extiterit, modò vitæ, modo funerum. Refert Athenæus ſe à ciue quodam Ægyptio di-
diciſſe damnatos quondam fuiſſe apud Gentem illam duos latrones ad expoſitionem
virulentarum beſtiarum; verum dum ducerentur ad ſupplicium, & antè canponam tran-
ſirent viribus penè omnibus deſtituti præ maximo mærore, & extremè ſitibundi lan-
guerent, & eiularent, Caupona quædam eorum miſerta tenens in manibus duo Citria,
quæ guſtabat, ea miſeris illis dedit, quæ recepta ſtatim manducarunt: paulò poſt imma-
nibus beſtijs oblati, atq; demorſi ab aſpidibus nihil moleſtiæ ſenſerunt, cuius rei vehe-
menter miratus Præfectus cauſam huiuſce effectus percontari cœpit, & cum nil aliud,
C quàm eſum illorum Malorum percipere potuerit accidiſſe inter carcerem, & ſupplicij
locum ſontibus ipſis, voluit poſtridie rem experiri, ipſos eoſdem ſontes exponendo be-
ſtijs, alterum Citro præmanſo præmunitum, alterum abſq; antidoto, & qui Citrum aſſum-
pſerat illæſus eſt conſeruatus, alter interijt. Refert ſimiliter Hiſtoriographus quidã Ve- *Iuſtinian.*
netus Hiſtoriam belli inter Rheginos, & Taruiſinos occaſione fructuum Citri ſuborti; *Rerum Ve-*
nam Taruiſini in quodam ſcenico ſpectaculo in quo ludicra inſtituta erant puellarum, *net. l. 2.*
& puerorum bella amatoria, in quibus Arma erant flores, & fructus, ideò pomis aureis
pro miſſilibus, atq; tormentorum pilis vtebantur, in medio quorum ludorum ſuperue-
nit improuiſa Venetorum iuuenum Turma Caſtellum de repente occupans, ab ipſis au-
reis malis occaſionem arripuit libertatem pluſquam auream diripiendi. Simile quid *Antiquita-*
Flauius Ioſephus Hiſtoricus narrat, Bellicum ſcilicet motum excitatum contrà Alexan- *tum Iudai-*
drum Ianneum Regem Hebræorum occaſione ramorum Citri in feſtis tabernaculorum; *carum l. 13.*
in quibus ſacrificaturum Regem refert à Populo Citrijs impetitum per ignominiam, in- *c. 21.*
dignum iactante, qui cum impius, & ſæuiſſimus eſſet, ſacris operaretur. Citrio po-
ſterius Aurantium Malum Romæ fuit cognitum Galeni tempore, ſed ſub nomine
D Geſtiani Mali, vel Matiani, Maniliani, Claudianiuè Plinij; alij negant hanc cognitio- *Li. 15. c. 14*
nem, dicuntq; Aurantium nullo pacto poſſe eſſe Geſtianum Malum, cum Galenus Ge-
ſtiano Malo vtatur in re, ad quam inutile eſt Aurantium. Quidquid ſit, ſi non vera
erit Hiſtoria hæc, erit ſaltem ſeria narratio Fabulis contraria, vndè cum contrariorum
eadem ſit diſciplina, de Fabulis deinceps venit agendum.

FABVLOSA, ET LVDICRA.

VEneris manu ſatum fuiſſe Aurantium Målum in Cypro illi dilecta fabulati ſunt *Seruius in*
Poetæ, ſed quid dicam fabulati? vera nimis dixere, nam huiuſce Pomi pulchri- *4. Æneidi.*
tudo, & color ſimplex ab Arbore ſua decerpti nimis fallax eſt, nimiumq; fuga-

cem prodit ſubſtantiam nonnè citiſſimè marceſcens illud totum inter noſtras experimur E
manus? vbi nec oſſa relinquuntur lubricitatis putridæ veſtigia quædam, multò infeli-
cius ac in nobis accidat hominibus, qui fragilitatis noſtræ, & miſeriarum in ſepulchris
quoq; habemus monumenta, vt proculà ſuperbia ſyncerum, & incorruptum noſtrum
Horatius lib. Epodon. Animum conſeruemus castè, & piè viuentes in hoc ſæculo. Aptè quidem cecinit Lyricus

Fugit Iuuentus, & verecundus color
Reliquit oſſa pellem amicta lurida.

Aliam non minus vtilem fabulam ad veri effictam imaginem eruditiores Ethico-my-
thologi adinuenere, vt bonorum operum Thymiamata in æternitatem adolerent; In
Athenæus lib. 3. c. 5. Iouis, & Iunonis nuptijs fabula eſt ex Athenæo, Tellurem, tanquam ex Deabus vnam
eidem Reginæ Numinum vt gratularetur in eius honorem fudiſſe Aurea Mala, quæ po-
Plutarc. de cõiug. præc. ſtea nuptialia Poma dicta, & habita fuere, quæ commorſa nubentium Animas bono, &
odoro omine ditarent, quæq; vt ad maiorem ſpeciei conſeruationem ſtudioſè colcren-
Natal. Com. Mythol. lib. 17. c. 1. tur miſſa fuiſſe dicũtur ab eadem Iunone ad Heſperidas, quibus celeberrimos illos Hor-
tos hæ intrà virginitatis custodita ſpecula inſtruxere. Sed quot ex vna prodiere multi-
plicatæ fabellæ! non alio crediderim id factum eſſe conſilio, quam vt Animus noſter F
multiplici iucunditate allectus ſeriò conuertatur ad fabulas, vt citius ad veritatem re-
uertatur, ibiq; perpetuò ſiſtat. Herculem fingunt Aurea Mala vt furaretur perquiſiuiſ-
Diod. Sicu-lus. Hiſt. priſc. l. 5. ſe diligenter à multis vbi nam eſſent præcisè hæc Aurea Mala, quorum fama celeberri-
ma ferebatur per orbem, & quommodò illuc penetrare poſſet; ideòq; Nymphas ille
primum Iouis, ac Themidis filias conſuluit ad Eridanum, harum idem conſilio Nereum
Somno irretitum, ac ſi vinculis, & loris impediretur coegit ad id aperiendum, licet va-
rijs formis reſponſionem certam eludentem ne locum indicaret, nam ad Caucaſum re-
miſſus fuit, vbi cum Prometheum peſſimo viſcerum Lancinatorum morbo laborantem
ſanaſſet retulit pro gratitudine hoc ſalubre conſilium ne aurea ipſe mala decerperet, ſed
Atlantem rogaret vt pro ſe id muneris obire vellet, & interim pro ipſo Atlante mundi
ſarcinam reciperet, & ſenem labore hoc aliquantum leuaret; & ità dum Hercules mun-
di machinam tantiſper baiulauit, Atlas Heſperidum tria Mala legens Herculi attulit;
Quæ verò Prometheus in exponendis Herculi vijs, quæ ad Heſperides, ſeu ad Atlan-
Strabo l. 4. Geogr. pag. mihi 174. Cod. Græco lat. Baſilea-no. tem ducerent, & quæ illi præſtanda forent habentur ex Æſchylo apud Strabonem. G

Ad fortem ligurum, & timoris inſcium aduentabis exercitum,
Vbi apertè ſcio nullo de prælio, aut clypeo lamenta emittere in tranſeundo.
Nam vt te latè deſtituant, in fatorum lege datum eſt.
Ibi ne lapidem quidem vllum è terra captandum habebis,
Cum totus mollis locus exiſtat.
Spectans verò te opis egentem Iupiter, miſerebitur.
Et nebulam intendens, & rotundarũ imbrem petrarum infandens, ſolum innundabit,
Quarum ope congreſſus, facilè liguſticum vaſtabis exercitum.

Decantatiſſimum ſed mille modis variatum de Hortis Heſperidum, deq; Aureis Ma-
Plin. l. 19. c. 4. lis commentum, cum nil prius mirata fuerit Antiquitas quam Hortos Heſperidum; At-
lantem alij dicebant pulcherrimas Pomorum Aureorum Arbores poſſediſſe, cum Dea
Themis prædixiſſet, futurum Iouis filium, qui ab eo poma diriperet ſuum montibus
Metam. l. 4. cinxit Hortum, quod Ouidius in hunc modum poeticè expreſſit.

Tempus Atla veniet tua quo ſpoliabitur auro
Arbor, & hunc prædę titulum Ioue natus habebit H
Id metuens ſolidis Pomaria clauſerat Atlas
Montibus & vaſto dederat ſeruanda Draconi
Arcebatquè ſuis externos finibus omnes, &c.

Lib. 2. p. 59. in Poetico Aſtronomi-co, & in fa-bulis n. 30. Aliter eandem Fabulam Hyginus è Pherecyde refert, de Serpente Aſteriſmo ſic lo-
quens. *Hic vaſto corpore oſtenditur inter duas Arctos collocatus, qui dicitur Aurea Mala*
Heſperidum cuſtodiſſe, & ab Hercule interfectus, à Iunone inter ſidera collocatus, quod il-
lius opera Hercules ad eum eſt profectus, qui Hortum Iunonis tueri ſolitus exiſtimatur.
Ait enim Pherecydes Iunonem cum duceret Iupiter vxorem, terrã inueniſſe ferentem Aurea
Mala, cum ramis, inde Iunonem admiratam petyſſe à terra, vt & in ſuis Hortis ſereret,
Lib. 5. rer. antiq. c. 5. *qui erant vſq; ad Atlantis Montem, cuius filiæ cum ſæpius de Arboribus Mala decerperent,*
Iuno dicitur hunc ibi cuſtodem poſuiſſe. Filiæ vero ipſius Atlantis à Diodoro Siculo ſe-

run-

Digitized by Google

A runtur fuiſſe Maia, Electra, Taygete, Aſterope, Merope, Alcynte, Leleno, à patre Atlantides, & à Matre Heſperides appellatæ. Hunc Malorum Aureorum raptum, & occiſionem hanc ſerpentis eorundem Malorum cuſtodis vltimum fuiſſe Herculeorum laborum tradunt ſcriptores Hiſtorici, vt vltimam fortaſſe metam inhumanitati innuerẽt, dum pretioſiora quæq; rerum, & vitæ lumina violenter auferuntur, delendam, & quamuis Aratus eundem laborem Herculeum inter primos recenſuerit, ille tanquam audentius, & inuiſum magis facinus poſſet intelligi; Sic ipſe Aratus loquitur.

Diod. Sicul. rerum Antiquarum l. 4. c. 2. de Herc. & eius laboribus.

In Engonaſi

Nam dura immodici memorant ſub lege Tyranni
Amphitryoniadem primæuo in flore iuuentæ,
Qua cedunt medij longè ſecreta diei,
Heſperidum veniſſe locos, atque Aurea Mala,
Inſcia qua lenti ſemper cuſtodia ſomni
Seruabat, carpſiſſe manu: poſtquam ille Nouercæ
Inſaturata odijs ſemper victoris ab ictu,
Spirarumque ſinus, & fortia vincula laxans
B *Occubuit, &c.*

Iam ad ſatietatem vſq; de Malorum Aureorum fabuloſis, & Heſperidum commentis. Scitiſſimæ nunc proferuntur fabulæ, quarum prima à nouiſſimo depromitur ſcriptorum P. .ſ. Ferrario, de Leonilla quadam Harmonilli ſorore in Aurantiū verſa; ea autem hæc eſt. Cum ludi quidam Apollinis ederentur in Vrbe Arcadum Regia, cui nomen Palantiū, adoleſcens quidam ſuauiſſimè canorus, Harmonillus nomine, verè Armonicus, ipſe Cleomedis diſcipulus, & filius Leogenis ex Tirſenia, fraterq; Nymphæ Leonillæ, ab ipſo Cleomede, cui plurimum fuerat à parentibus commendatus ad Armonica certamina fuit aſſociatus, in quibus, vt formæ præſtantiâ, ſic vocis dulcedine, & modulis cæteros omnes æmulos ſuperauit, cuius indolis nobiliſſimam ſpeciem admiratus Apollo, ipſum laurea, lyraquè inaurata donauit, eundemquè in ſua quadriga admiſſum vnà cum Cleomede eius cuſtode tranſtulit in Parnaſſum, & illum in ſuo ſecreto Ephebęo Muſis cuſtodiendum tradidit, & commẽdauit; Cleomedemq; remiſit ad Harmonilli matrem illi nunciatum pueri glorioſas fortunas, & quali domicilio frueretur. Sed dum Amor,
C & deliciæ Muſarum aleretur ibidem Harmonillus, accidit vt inuida quædam Anus, & peſſima, Vafronia Rabiria aptè nimis dicta, quæ tũc ephebei Parnaſſij Præfecta erat, quæ Thaliæ Muſæ ludicræ, quam Harmonillus auerſabatur, Vraniam vnicè diligens, impenſius fauebat, cœpit Harmonillum odiſſe, atq; vt iuuenem peſſundaret omnem operam impendebat; primò itaq; ei imponit, & imperat, vt ad frænum adoleſcentiæ, feruidioriſq; linguæ motus, ab oculorum, & ſermonis vſu ad illius libitum ſe abſtineat, deinde Tricutiam Triquetiã eius adiutricem, & aſſeclam in miniſterio aduocare, ipſam iubet obſeruare, & explorare omnia ipſius Harmonilli facta, eiq; viſa omnia renunciare, & ad excruciandum magis Harmonillum datus eſt ei ſocius Muſculus Naſerna. Inter has curas, & moleſtias Harmonillus tabeſcere cœpit, & copioſiſſima tandem lachrymarum irrigatione nouam adoleuit in Arborem, quæ ramos aculeis armatos contrà Vafroniæ, & Tricuciæ iniurias haberet; ſed maiore miraculo manus in poma digitata aureo colore pulcherrima euaſere; rem reſciens Apollo plorauit cum Muſis infelicem iuuenis exitum, ſed ad ſolamen iacturæ illius propriam hanc Lauro deinceps chariorem Arborem declarat. Leonilla verò ſoror Harmonilli, venatorio è bello pugnaciſſima, ceù Amazon
D reuertebatur aliquando, Aprum à ſe interemptum vnà cum ſocijs, triumphaliter reportans Domum, cum ad peramœnam Vertumni ſyluulam perueniſſet, vbi ad quietem cõfidens æmulationis certamen inter ſocias inſtituere cogitauit de ea, quæ animoſius in Aprum ſe geſſiſſet, & cum finis altercãdi non inueniretur, alio certamine rem dirimendam eſſe Leonilla iuſſit ab ea, quæ ſcopum melius collimaſſet ſagitta ab Arcu emiſſa in Arborem ſcilicet ad id electam, quæ fructibus aureis onuſta erat; Arcus quidem exonerarunt ſociæ omnes, ſed extra ſcopum euolauit ſagitta, poſtrema Leonilla adacta in medio Pomo ſagitta omnes ſuperauit, ſed ecce rem prodigioſam! è vulnere Pomi cruor emerſit, dein vox querula exaudiri cæpit, Hei mihi! & cum horrore Tirſeniæ vultus apparuit lachrymabundus, ſqualens, qui lachrymoſam Harmonilli fabulam narrauit; ad has voces, adq; aſpectum huiuſmodi conſternata Leonilla immobilis remanſit, & ſtupore materno ſtipiti ſimillimo, vltimas in voces haſce profuſa, nullo vnquam tempore,

P. Ferrar. l. 4. Heſperidum c. 11. & l. 2. c. 5. & l. 3. c. 19.

nullaq; vià, matre à me diuelleris, & in amplexus currens cœpit radiceſcere plantis, & E
in Aurantiam ſtatim tranſmigrauit;& tunc cæterarum Nympharum demirantiũ,&commiſerantium turba eiulatibus,& gemitibus intenta totam impleuit ſyluam,cuius fabulæ linearem Ichnographiam artificioſiſſimè, & ad miraculum affabrè expreſſit Dominicus Zamperius Pictor Bononienſis famoſiſſimus, Magni Guidonis Rhenij, Franciſciq; Albani contemporaneus, & virtutum Aemulus glorioſus. Mœſtam, & Tragicam hanc Harmonilli, & Leonillæ, necnon eorum matris Tirſeniæ in Arbores Pomorum Medicorũ verſas ludicra excipiat ſequens fabella. Medicus quidã fingitur fuiſſe ignarus, inſulſus, & ingenio ſimplici, ac leui, immò inertis, qui in officina Pharmaceutica celebri legẽs quandam Medici præclariſſimi ordinationem, in qua inter alia ſcriptum cernebatur, *Recipe Carnis Mali Medici*; illeq; conſcientia propria perculſus ſciẽs ſe eſſe malum Medicum, ideſt Medicum indoctum, timens ne illius carnes expeterentur, vel pila tundendæ, vel prælo ſtringendæ, ſiccandæ, cribrandæuè, &c. ſtatim diſceſſit conceptum in animo periculum fugiens, de quo extant verſiculi ſequentes.

Manilius.

Curant anhelum Plenus, & Chiron ſenem,
Agyrta Plenus, arte Chiron maximus. F
Chiron iubet de carne Mali Medici
Seplaſiarium parare Pharmacon;
Lectâ ſchedâ illicò in pedes ſe conijcit
Agyrta, ſe peti ratus Medicum Malum.
Sic arguit ſua quemque conſcientia:
Sic ipſa ſeſe prodit ignorantia.

Lib. 1o. Metam.

Adonideã ſed Metamorphoſim non Ouidianũ in Florem, ſed in Fructum venuſtum, pulchrum, odoratum, aureumquè Veneri magis congruentem ingenioſiſſimè excogitatam à preclariſſimo Pontano inuenio; is enim ad miraculum vſque ſuſpiciendam contexuit fabellam de Adonidis in Citrium conuerſione, in qua excogitabiles omnes affectus, qui veriſimiliter accidere in hiſtoria potuiſſent viuaciſſimo, & nobiliſſimo exprimere nouit metro:

Nimia leuitate caducũ Florẽ Adonidis Anemonẽ aliqui putant eſſe, alij autẽ Chamæmeli quandã ſpeciem ſpecioſam, quæ à Dodonęo dicitur Eranthemum.

De Hortis Heſper. l. 1.

Mærebat puero extincto, lugebat amantem
Sciſſa comam, & lacrymis humebat terra profuſis, G
Hamebant Lauri, quarum frondente ſub vmbra,
Et poſitum ante pedes lamentabatur Adonim,
Et ſe oblita Deam, tundebat pectora palmis.
Vt verò ſeſe dolor, & grauis ira repreſſit,
Ac veterum admonuit Daphne Peneia amorum,
Et noſtros, inquit, teſtabitur Arbor Amores,
Noſtrorum & maneant monimenta aterna dolorum;
Ambroſio mox rore comam diffundit, & vnda
Idaliâ corpus lauit, incompertaquè, verbâ
Murmarat ore ſuper, ſupremaquè, & oſcula iungit.
Ambroſium ſenſit rorem coma, ſenſit & vndam
Idaliam corpus, diuinaquè verba loquentis.
Haſerunt terra crines, riguitq; capillus
Protensâ in radice, & recto in ſtipite corpus,
Lanugo in teneras abijt molliſſima frondeis, H
In florem candor, in ramos brachia, & ille,
Ille decor totâ diffuſus in Arbore riſit.
Vulnificos ſpina referunt in cortice dentes,
Creſcit & in patulas Aphrodiſia Citrius vmbras.
Colligit hinc ſparſos crineis Dea, mandat & alta
Telluri infodiens, tunc ſic effata. Meis heu
Conſita de lacrymis nunquam viduabere fronde,
Semper flore nouo, ſemperquè ornabere pomis,
Hortorum decus, & nemorum, illecebraq; domorum,
Oſculaq; illacrymans ligno dedit, è què capillis
Summâ ſub tellure agitant fibramina ducit,

Hauriat

Digitized by Google

A *Hauriat vt ſitiens vndam, atque alimenta miniſtret.*
Illa, velut Domina luctum ſolata, recenteis
Excuſſit frondeis, reſupinaquè vertice, canot
Diffudit florum nimbos, queis pectora diuæ,
Impleuitq́ ſinum, & lacrymas ſedauit eunteis.
Exindè Heſperijs Arbor nitet aurea ſyluis.

Sed de huiuſmodi figmentis citrà ſatietatem dicta ſint ſatis, Flexamina ſint, mentemq́; præparantia quæ in fabulis, & ludicris Malorum Aureorum exarauimus; Ad abſtruſiora Myſticorum Moralium, & Emblematum comprehendenda iam æquum eſt vt deueniamus.

MYSTICA, MORALIA, Emblemata.

B

PEriculoſiſſimam eſſe Auri cupiditatem innumeris patet vbique gentium exemplis

—Aurum, & purpura curis *Lucret l. 5.*
Exercent hominum vitam, belloq́ fatigant. *de nat. rer.*

Egregiè philoſophabatur Lucretius; nam vt cecinit Tibullus *Eleg. 9 .li. 1*

Sæpe ſolent Auro multa ſubeſſe mala. *Boccat. l. 12.*

Sic Auri ſimplex nomen in Malis Aureis concupitum Malum illud Aureum plurimorum fecit cauſam malorum, quod diſcordia iecit inter Mineruam, Iunonem, & Venerē ſimul, quorum concurſus in nuptijs Pelei, & Thetidos colore, ſplendore, atque incomeſtibilitate quadam cupiditatem, & auri ſacram famem fugiendam oſtendit, quorum malorum minimum eſt, noſſe quidem *habere*, & *poſſidere*, ſed ignorare *frui*. Aurum itaque, quatenus aurum, in malam partem ſemper trahetur, niſi enim reguletur à virtutum aliqua ſpecie, nil illi eſt magis proprium, quàm ponderoſitas nimia, quæ Hominem illius cupidum in tartara præcipitet; Vndè Mala Aurea in ſublimi poſita tanquam
C propitiatorium de Auro puriſſimo, & non ſtratum, quaſi lutum, Aſtra ipſa ſecundum Heſiodum perbellè ſignificant; quæq́; trina numero in manu Herculis tres heroicas virtutes præcipuè, quas Herculi tribuebant, nempè Moderationem auaritiæ, Temperantiam, & generoſum deliciarum, & voluptatum Contemptum. Sic quoque ſentiebat doctiſſimus Achilles Bocchius conciuis meus Bononienſis, cum ſæculo tranſacto Symbolum edidiſſet, quo per exhibitam Alcidis ſtatuam ſtantem, atque nudam, dexterâquè clauam, atq; leonis ſpolium, ſiniſtrâ verò tres prædictos fructus geſtantem, Vir FORTIS, MODESTVS, ET POTENS ingenioſè ſignificatur, Poetico ſub titulo

Geneal. D. c. 50. *Fulgentius lib. 3.* *Ecclef. c. 8.* *Exod. 25.* *lib. 41.* *Valerian.* *Hier. l. 54.*

HESPERIDVM ALCIDES VICTOR FERT AVREA MALA.

Quod eruditum hoc Decaſtichon peregregiè declarat ſimul, & confirmat.

Quæ ſtatua inſignis clauâ, Nemeiq́ Leonis
Exuuijs, læuâ quæ tria Mala tenet? *Lib. 2. ſymbol. 55.*
Magnanimi Alcidæ vera, & ſapientis imago eſt,
Aurea qui victo Poma Dracone tulit.
Nempè Draco in nobis nihil eſt, niſi dira cupido;
D *Extinctâ hac triplex ilicet extat honos.*
Comprimitur furor ira, & habendiq́ ſacra libido
Interit, & ventris deſidioſus amor.
Fortem animum exuuiæ ſignant, claua illa potentem,
Qui domitis victor ſenſibus imperitat.

Propterea Draconem huiuſcemodi Mala prius cuſtodientem Auaro cuique comparabat Paulus Maccius; Cùm enim noſtrum minimè ſit id, quo non vtimur, ſic gazas, quibus cumulandis per fas, & nefas auarus intentus eſt, ipſe minimè poſſidet, ſed alijs ſeruat, non aliter ac Draco prædictus ditibus Heſperidum hortis cuſtodiendis ieiunus inuigilabat. Sed cur erudita præclari huius poetæ carmina non legimus? ſunt igitur hæc: *Macc. Embl.*

Peruigil intactos qui ſeruat in Arbore ramos,
Et ſibi non cuſtos Aurea Mala Draco; *52.*

Par

Digitized by Google

Par tibi diues opum; vigili torqueris amore,
Sed miſer extructas non tibi claudis opes.
O' aurum cura fili, genitorquè doloris,
Si te habeam, metuo, ni te habeam, doleo. E

Eadem Aurea Mala collocata in Lectis Argenteis, vt habetur in ſacris Prouerbijs,ſi-
Cap.25. in Prouer. gnificant ſpirituales ſenſus in litera Legis ex venerabili Doctore Beda; & ſi tota Aureo-
rum Malorum Arbor accipiatur, ea ſemper virens, & pomifera ſemper, cuius fructus
in vino bibitus valet contra venena, Hominem illum deſignat, qui fructum bonorum
Georg. Venet. Armar. operum profert tempore opportuno. Arbor Citri, cum ſola inter omnes plantas ab Au-
ſtro iuuetur contra rigores Aquilonis, à quo grauiter læditur, deſignat ſolam orthodo-
Iob. c. 9. xam Eccleſiam inter omnes Religiones ab Auſtro, id eſt à Spiritu Sancto internè ali, &
acerrimè defendi contra Aquilonem, qui ſemper in ſacris paginis Infernum, ſeù Satha-
Iuſtin. c. 1. nam refert, à quo panditur omne malum, & mors in Mundum eſt introducta, cum men-
daciſſimam in Dracone ſoluens linguam, vt vetitum deguſtaret Pomum Euæ ſuaſit.
Eundem ideò ſerpentem Adamicorum pulcherrimorum Pomorum ramum rictu defe- F
rentem effigiatum adduxit P. Ioannes Kreihing in Ethicopoliticum Emblema damno-
rum, quæ ſerpentina maledicentium, & improborum præcipuè ſeruorum parit lingua,
de qua parœmiacè

--- *Lingua mali pars peſſima ſerui.*

Ita nobilis ille poeta

P. Kreihing Embl. 54.

Plurima ſeruus habet vitia execranda malignus:
In cunctis primas improba lingua tenet.
Illa per innumeras ſarcit mendacia fraudes.
Illa ſuo Domino maxima damna parat.
Illa ſerens iras, & ſaua odia inter amicos,
Sæpius in Domini ſuſcitat arma caput.
Illa loquax turbat famulos, & iurgia miſcet,
Et totam rixis implicat illa domum.
Illa ſacrum Domini, ſecretaquè liminis effert,
Garrulaq; in medio collocat illa foro. G
Illa ſuum crimen, iuſtè reprehenſa, tuetur,
Atque canum dentes, ſi moueatur, habet.
Nunc illi obſequium, nunc dat mala iurgia potus;
Mox ſit rixandi ſordida cauſa cibus.
Perditus, & nequam, nunquam neq; murmuris expers.
Serpentis linguam denique ſeruus habet.
Improbus Edeno talis fuit Anguis in Horto.
O' Domino, & ſeruis qua mala, quotque dedit!

In fictilibus eleganter ſtructis deliciarum ergò Arbores Citrias plantari, atque ex-
inde ſub porticibus, aut iuxtà muros apricos poni, & aqua largè rigatas æſtate ad ſolem
ſini, hyeme verò accedente in ſubterraneis ſiſti, vt præcipuus Italiæ noſtræ mos eſt, ſi-
gnificat Fidelium Animas in corporibus mortalibus, quæ verè fictilia ſunt, plantatas in
porticu Eccleſiæ Catholicæ, ac iuxtà Chriſtianæ diſciplinæ munimenta, Iuſtitiæ ſolem
conſpicantia, deliciarum ipſius Dei gratia poſitas fuiſſe, multoq; S. Spiritus imbre riga-
tas æſtate, ſcilicet in ſtatu gratiæ, qui æſtas eſt, in qua bonorum operum fructus cumu- H
lantur, ad Solis conſpectum, nempè ad Beatificam Dei Viſionem per contemplationem
admitti. Hyeme verò, hoc eſt illo tempore, quo humana vita in peccatorum immundi-
tijs occupata eſt, vt illud *Orate, ne fuga veſtra fiat in hyeme*, in ſubterraneis, videlicet in
Inferno, quo nihil magè ſubterraneum exiſtit, ablata ſpe repedandi, trudi. Citrus tandē,
Limon, & Aurantium, quia ſunt tres diſtinctæ Arbores, attamen omnes ſub Aureæ Mali
nomine conueniunt Symbolum erunt Sanctiſſimæ Trinitatis, quæ quidem Perſonis di-
ſtincta eſt, at ſub vnici Dei nomine continetur in Eſſentia. Figuratæ ſequuntur adhuc
Doctrinæ Malorum Aureorum in Hieroglyphicis, Symbolicis, & Inſignijs. Sed Phy-
ſico-moralia nonnulla maximè rationabilia Exempla Medicorum Pomorum literariam
fundent & ipſa ſuaueolentiam.

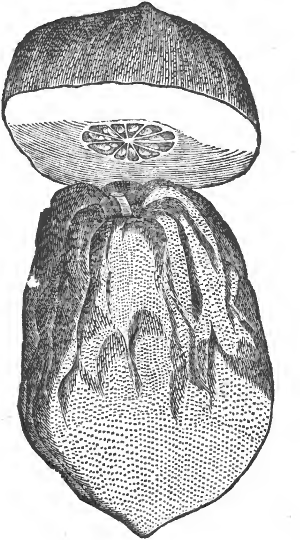
Malum

Digitized by Google

Malum Citrium Hendecaſpermon.

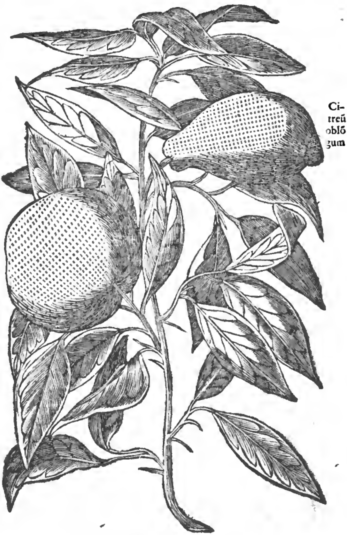
Loculamenta ſementicorum granorum habens, qui numerus vndenarius cum ex ſententia, non ſolùm Arithmeticorum, ſed Theologorum quoque ſit vitioſus, vt optimè diſcurrit Petrus Bongus de myſtica numerorum ſignificatione, poterit in hoc fructu inutilem ſaltem, ſi non malam formaliter, ſubſtantiam ad eſum indicare; quià numerus hic ſemper habitus eſt Infauſtus, atq; Feralis.

Vndè videtur Malum hoc Nothu n naturaliter partum indicare, qui vndecim communiter vnciarum indigitatur, cui multotics accidit auricularem digitum in Spithamæ menſura vno deficere lato digito in duodena eorundem legitima extenſione.



Citri-

Citreum Polyſchematicum.



Vt placeat omnibus hæc Planta figuras induit omnes;

Ouid. 1. de Arto. *—— Nulli non ſua forma placet.*

Et in Actiua vita Citreum oblongum videtur moram in rebus exequendis oſtendere,

Manil. l. 4. quæ *Sapè malorum dat cauſas*. Et Citreum rotundum citas operationes bonas refert.

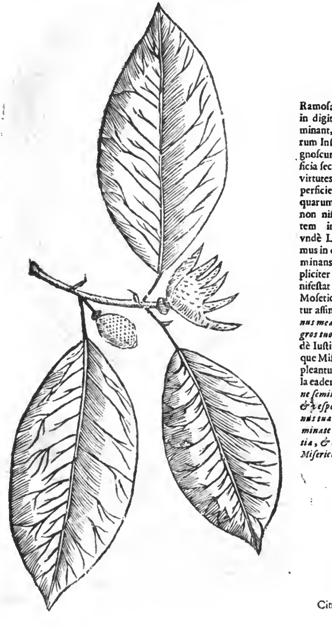
Publius. *Inopi beneficium bis dat, qui dat celeriter.*

Limon

Limon Digiratus,

Qui dicitur propter eius originem *à Rio*, ſeù *à Riuo*; vndè illius germinatiua fructificans Virtus multiplicauit extrema Genimina

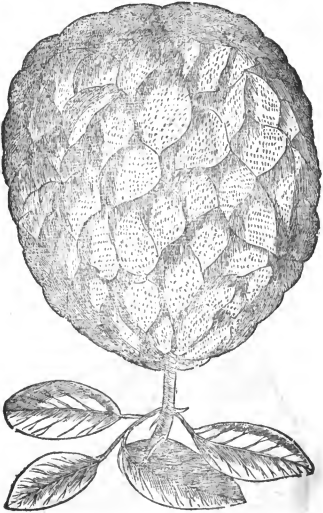
P. Ferr. l. 3. de Malorū Aur. cult. c. 6. Pſ. 64



Ramoſæ ſunt manus, in digitoſq; dum terminant, Inſtrumentorum Inſtrumenta cognoſcuntur, & ad opificia ſecundū Animæ virtutes imperantes perficienda aptiſſimæ quarum ſimilitudines non niſi fructuoſitatem indigitabunt; vndè Limonius Ramus in digitatum terminans fructum dupliciter Ramoſas manifeſtat Manus, quæ Moſeticis illis videntur aſſimilari *ecce manus mea erit ſuper agros tuos*, Exod. 9. Vndè Iuſtitiæ opera, atque Miſericordiæ cōpleantur iuxta Oracula eadem Diuina; *mane ſemina ſemē tuum, & veſpere nè ceſſet manus tua*, Ecclеſ. 11. *Seminate vobis in Iuſtitia, & metite in ore Miſericordiæ*, Oſeæ 10.

Citri-

Citrium Pyriforme.



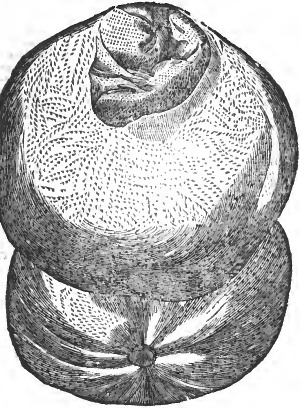
Nè ſint oneroſa pondera, ſed magnâ ex parte leuia, & lenia, Fructum hunc voluit Natura ſic efformare figuris virtualiter omnibus compoſitum, Vatum qui vota ſoluere quodammodo valeret.

Vatibus hic mos eſt, centum ſibi poſcere voces, Perſ. ſat. 5.
Centum ora, & linguas optare in carmina centum.

Malum

Digitized by Google

Malum Carcapuli Congener.



Fructus Arboris Carcapuli Malabaribus; Garcapuli Canarinis, iuxtà deſcriptionem
D Chriſtophori A'Coſta, ex Arbore vaſtæ magnitudinis excerptus Malo Aureo, cui cor- *In lib. Aro-*
tex exemptus ſit magnitudine, & forma ſimilis, & ex grumis coagmentatis conſtans, *matū. c. 46.*
Aurei coloris, guſtuſq; adſtringentis, grati, maxima laude dignus in morborum curatio-
nibus, vngui maioris digiti pedum admotus ſympathicâ quadam mirificâ vi viſum cla-
rificans pulcherrima nobis ſuppeditat Moralia documenta vtiliſſima, & admirabilia,
cuius Aldrouandęam deſcriptionem Lectori primùm exhibemus. *Malum Carcapuli* *Ald. To. 20*
Congener, ſpecies Aurantij miſſum ab Illuſtriſſimo D. Camillo Palaeotto anno Dom 1591. *in ſuis ob-*
quem fructum ex Calabria ſibi allatum aſſerebat; ille tamen exoticus erat, & in Italiam, *ſeruationi-*
vt Mala antiquiſſimè Aſſyria è nouo Orbe tranſportatus. Eius Peripheria duarum Spitha- *bus m. s.*
marum menſura concludebatur, parte infera, quâ petiolus inſeritur, quo ex Arbore de-
pendet ſeſſilibus ſtrijs ex pediculi craſſi, qua committitur cauo ſatis amplo circumferentia
in diuerſa abeuntibus, Aſteriſquè figuram repraeſentantibus, ſectus in longum. Cortex

idem planè, qui Mali Aurantij, ſed tenuior, cum ſubſtantiâ, tum colore, quin & ſapore, E *qui poſt aliquantam adſtrictionem acrimoniæ aliquid grata ori relinquit. Malum iſtud ſi inuerſum ſpectes, Cydonij, ſeù Aurei figura eſt, apice apertum, quo alios quoſdam fructus oblongos Limonis colore, forma, ſed inſtar ſegmentorum coagmentatos, corticis extimi capacitate, veluti vtero fætûs continere eſt videre planè ſimile ei, quod Carcapuli Indis vocatur, qui pariter alios fructus continet, ſeù grumos.* Hanc Aurei Mali Exotici

In vol. Heſper. id, l. 3. c. 19. p. 271 & pag. 315 & l. 4. c. 8. pag. 405. item p. 264

ſpeciem, ſi quis ad Limones alios includentes, Adamiuè Poma fœta, Aurantiaquè mirum in modum fœtifera, de quibus diſertiſſimè tractat P. Ferrarius, referret, minimè erraret, imò non parum ſaperet. Cuius prægnationis cauſam ex eodẽ Ferrario referre ipſuſſumis illius verbis non piget. *Iam verò quærenti cauſam prægnationis in Pomo admiranda, Philoſophicam habeo, & poeticam afferre. Igitur cum ſeminis partes inter ſe diuerſæ, quas eterogeneas vocant, loci fertilitate exuberant: cumq; fœtum informans arboreum viuida vis, quam vulgò ſpiritum appellant, multiplicata diuiditur: vni faciliè pomo alia ingenerantur, prout partes eaſdem vario luſu laſciuiens Natura digeſſerit, &c.* Verùm ex hoc fructu moraliter inſpecto docemur nil difficilius eſſe, quàm doloſum vitium cognoſcere, vt rectè ſentiebat Theognis, ita vt ſapiens quoque in hac aſſe- F

Th. Zui. in Tomo, 2. morum Phil. Poetica l. 5. c. 2. ſub tit. Prud. Κριν-κὴ pag. 818

quenda cognitione laboraret incaſſum; nam alij vitium tegunt opibus, alij verò virtutem perniciosa paupertate abſconſam habent, nec coniecturam, quæ ſæpiſſimè fallit, illic poſſe datur: prædicti etiam Philoſophi ſenſa in latium ſermonem ità tranſtulimus.

Ingenium ſiquidem, licet inſpiciendo probetur,
Noſci difficile eſt à Sapiente Viro.
Diuitijs etenim quamplures crimina velant.
Virtutemq; alijs ſors miſeranda tegit.

Quo naturæ ingenio facti fuerint grumi illi huiuſce fructus interni, qui vel fructibus imperfectis aſſimilantur, vel partes tumultuariæ eiuſdem fructus ſolummodo videntur eſſe, quis determinare poterit?

HIEROGLYPHICA, SYMBOLA, Et Inſignia. G

Plaut. in Ciſtellaria. Embl. 207.

MElle, & Felle fœcundiſſimus Amor cum Malo Medico, & maximè Aurantio, cui medulla dulcis ineſt, exuuium verò amarum, parallelizat; vndè doctiſſimus Alciatus huiuſmodi emblema ingenioſiſſimè compoſuit Veneri Malum Aurantium ab Arbore carpenti ex vna parte, & ex alia Cupidini propè Apum Alueare ſtanti ſubſcribendo diſtichon hocce

Aurea ſunt Veneris Poma hæc: iucundus amaror
Indicat, eſt græcis ſic γλυκύπικρος amor.

Io. Rinald. de ſignification. Herb. Georg. l. 3.

Aurantium tamen Malum conſideratum, quoad colorem ſolum inter glaucum, & giluum, ſiue Melinum, qui deterrimus habetur in viuis, iuxta Virgilij auctoritatem de equo ſic loquentis

—Glaucique color deterrimus albis, —Et giluo, &c.

Paucã ſpem apud amatores ſignificare videtur; & quamuis color hic luteo rubidior ὄρφνιον Theophraſti, ὀρφνῖνον Platonis apud Perſas fuerit in pretio, vt ſcribit Xenophon, H habet nihilominus importare nigredinem, atque obſcuritatem infauſtam, dum ex quadam veluti aduſtione fuſcedinem contraxit, ob quã claritatis deperditio facta fuit, & propterea vox ὀρφνὴ græcè eſt obſcuritas, nigredo, & nox, ſecundum Muſæum. Longè meliora ominatur, & efficit odor ipſe, ſeorſim quoque conſideratus in Malis Medicis, Aureiſquè, tam Citrijs, quàm Aurantijs, nam illorum vnumquodque florum, fructumquè fragrantiam, & ſuauitatem à ſolo acceptam refert Sole, qui vitali radiorum luce optima quæque influit, vndè Camerarius ſuper eandem Arborem fructibus onuſtam Emblema efformauit cum hac inſcriptione SOLVM A' SOLE, cui ſubſcripſit hoc diſtichon

Ioachim. Camer. Embl. num. 29.

Quodquè ſuo locuples eſt munere pluribus orbum,
(Tam varium Solis vis facit alma) ſolum.

Idem fructus odor non ſinit veſtes à tineis corrodi, nocuiſquè blattis conſumi, dum

inter

A inter illas locetur, tuncquè pro ſymbolo ſumi poteſt bonæ conſcientiæ, quæ ſynde-
reſeos vermem arcet. Bonorum inſuper operum ſimulacrum repræſentat, quod detra-
ctionibus falſorum hominum medetur, cui Poetica hæc inſcriptio viuacem præbet in-
telligentiam A' TINEIS TVTATVR, ODORE MEDETVR, ET IPSO. Autea
ſed ipſa Malus Arbor, quià, vt ſæpius diximus, per totum annum fert flores, & fructus,
quorum alij ſunt immaturi, alij verò maturitatem conſecuti ſunt, erit Symbolum ſan-
ctitatis; flores enim præuenientes fructus ſignificant ſpem; nam nullibi maioris fructuum
quantitatis ſpes concipitur, quàm vbi florum maxima copia apparuit; Fructus adhuc
acerbi, ſed matureſcentes denotant fidem, opinionem ſcilicet illos debere ad perfectio-
nem ſuæ maturitatis deuenire; Et in tali ſtatu depicta traditur hæc Arbor Autea in ſub.
atro læuore clypei gentilitij Verſeorum in Belgio. Hic quoque ſuum ſibi locum aſci-
ſcit Arbor doctiſſimi Pittonij Emblematica, floribus pulchris exornata, cum verbis
AVREA MALA DABIT, vtpote quæ indicat Hominem, qui tempore tandem op-
portuno præclara perficit opera, quorum aliquod ſpecimen iam ediderit; nam fructus
ſolent ſuos ſubſequi flores, quandoquidem

B *Si bene floruerit vinea, Bacchus erit.*

Platina de Hon. volup. & valet l. 2
Macrob. l. 3. Satur. c. 19
P. Petra S. de Teſſ. Gētil. pa. 510.
Ludou. dulcis In. Inſ. Camil. Arrigonij n. 4.

Secus Hominis, cui multiplicis ſpei conceptum malus euentus euerterit, ſymbolum
eſt ex Bernardino Perciuallo Arbor Citri niue onuſta, frondibus, & fructibus ad ter-
ram proiectis, & lemmate *Quante ſperanze ſe ne porta l'Auſtro*, aut, vt melius alter
ſimpliciter diceret, *il vento*, cum Auſter peculiari qualitate non ſit Citris noxius, ſed
tantum Boreas, vt rerum naturalium obſeruatores traduut, quo & ſuperius alluſit Le-
gatus noſter, canens

Perciu. in ſymb. Iacobi Altouiti.

Sola inter Plantas Citrus à ſpirantibus Auſtris
Sentit opem, & Borea læditur vna minis.

Fructus denique iam in maturitate perfecti, quià ſunt viciniores ad finem, propter
quem Deus illos creauit, nempè vt Homini, in illorum gradu perfectiori inſeruiant, ſi-
gnificant Charitatem, propter quam Animæ inſontes ad finem ſuum, Id eſt ad Deum
O. M. propiores accedunt. Quæ omnia in ſanctitate manifeſtè conſpiciuntur. Malus
item Medica, Patriam Mediam ſignificat, cui olim peculiaris fuit Arbor, à qua denomi-
C nationem in Europam noſtram traduxit, eo prorſus pacto, quo noctua Athenarum eſt
Hieroglyphicum, vbi vberrimè fœcunda eſt. Ex integro Aureorum Malorum
fructu vitrea per organa chymica igni admota deſtillatus liquor lacrymarum pœ-
nitentis Hominis pijſſimum eſt Hieroglyphicum; ſicut enim Limonis ſuccus deſtillatus
facies humanas emaculat, & candorem, vbi nigredo irrepſerat inducit, ſic peccatorum
iam pœnitentiam agentium lacrymæ ab illorum Animabus ſcelerum mendas tollunt,
& illas ad priſtinum, atque potiorem gratiæ candorem reſtituunt; Vlterius adaugent
Adagia Malorum Aureorum tractatum, ſi rectè cum Moralitatibus ſuis intelligantur.

ADAGIA CVM SVIS Moralitatibus.

D IVſtè quis egeat re quauis, patiens confidat; tunc, non vt Tantalus perueniet pro-
uerbiales AD FRVCTVS, nam commodiſſimè ſatiabitur illis

Eſto bono animo, maximum quid iuſtitia valet

admonebat quemque Euripedes. Rem tuam non vitiosè diſtraxiſti, non conſum-
pſiſti luxuriosè, ſed eam abſtulit infortunium; domus incendio abſumpta eſt; interiere
pecudes; campum aquarum illuuies ſubmerſit; pecuniam fures rapuere; iniuria imme-
ritò hæc paſſus es; ſat tibi erit Animi bona non amiſiſſe, Prudens Prouidentiæ Diuinæ
te ipſum commenda. Sic illi confiſus patientiſſimus Huſſites, duplò ditior & animi, & for-
tunæ bonis poſt tot euaſit infortunia. Tu quoque ad illius imitationem Animi fortitu-
dinem in aduerſitatibus ſerua; ſic enim facies, vt mentiatur prouerbium illud à Mouc-
ſino relatum *Non ſi può far d'vn Pruno vn Melarancio;*

Quod ſic ego cum Latinis proferrem

EX PRVNIS FIERI NEQVEVNT AVRANTIA MALA,

In Dictye apud Stob. ſerm. 12.
Plutarc. de audiendis poetis.
L. 6. Fl. It. lin. n. 116. & 126.

 Facies

Facies inquam vt hoc mentiatur; quia circumfertur, vt innuamus generoſum ex vili E
non prodire, cum vt innuit Horatius —*Nec imbellem feroces*
Carm. lib. 4 ———*Progenerant Aquilæ columbam*,
Ode 4. E contrà de te fiet, dum quaſi Prunus, ruſtica, vulgaris, & infelix in aduerſa fortuna floccifactus, Aurea tandem Malus efficieris, feliciorum pomorum ferax, & nobiliores in dies edes actiones. Memineris te fieri, ſi voles, Vas Miſericordiæ præparatum in
S. P. ad Rõ. 9. Gloriam, recogita, quod in tua patientia poſſidebis animam tuam; nam tuum eſt Regnum Cælorum, quod intra te eſt, ergò perueniſti AD FRVCTVS, ſed verè Aureos
D. Lucæ c. 21. Virtutum à te exercitarum, & præcipuè Patientiæ. *Libenter gloriabor in infirmitatibus meis* (dicebat Apoſtolus) *vt inhabitet in me Virtus Chriſti.* Ità HOMO AVREVS,
S. P. ad Cor. 11. vt dicitur prouerbialiter, quaſi Pomum Aureum efficieris, euadens *propitiatorium de Auro puriſſimo.* Et caput tuum figuram fructus rotundam repreſentans erit aurum op-
Exod. 25. timum cor lætificans, vlcera quæcunque ſanans, & omnem temperiem inducens, æter-
Cantic. nitatis inhians iuſtiſſimè diuitijs. Nollem te eſſe, vt fertur in Adagio MALVM HERCVLIS Μῆλον ἡρακλῆς, dictum in eos, qui nil in ſe habent præclari, niſi nomen.
Iuuenal. —*Quis enim generoſum dixerit hunc, qui* F
Satyra 8. *Indignus genere, & præclaro nomine tantum*
Inſignit?

Illud Malum eſt tanquam pulcherrimum, & magnum Aurantium abſq; ſucco, quod quo magis in apparenti excreſcit mole, & pulchritudine, eo minus in ſe continet boni, vndè prouerbio, licet vulgari, erudito tamen, locum dedit apud noſtros Bononienſes populares MELARANZA SENZA SVGO, dictum quoties quis magna proponit, ſed nihil reſoluit, aut nihil efficere poteſt proijciens ampullas, & ſeſquipedalia verba, ſolis propterea gaudens apparentijs. Vnguentis, & odoribus fucatis Minerua non gaudet, vt celebre ferebat Græcum Adagium *Lotrices ne vnguẽta, Minerua ne Alabaſtrum*,
Ex Callim. Cyrenæo in Hymnis à Iacob. Crucio Bonon. latinitate donatis illa namquè extrinſecâ ſolùm reſpiciunt pulchritudinem corporis, & non animi; Homo locum ornat, non ornat Hominem locus, vt eruditus ille apud Chariſium Grammaticum ſentiebat; corpus eſt velut temporaneus locus Animæ, ipſum non habet exornare animam, & maximè materialiter, ſed potius ab Anima idem habet exornari, & perfici incorruptibiliter, hoc eſt glorioſè.
Omnia ſi perdas famam ſeruare memento, G
Quâ ſemel amiſſa poſtea nullus eris.
Plautus in Meſtellaria Sapientiſſimè monebat Cato; veriſſimum hercle illud eſt à Comico prolatum
Pulchrum ornatum turpes mores peius cæno collinunt.
Io. Sabbat. de Arientis Bonon in fab. 49. Vndè veſtes illæ ſambacatæ, floribus ſcilicet ſericeis iaſminos referentibus, qui flores Arabicè dicuntur *Sambac*, ſiuè Aurei, ſiuè colorati Damaſceno more intertexti, ſunt parui pendendæ, explodendæ; præcepto Antiphanis obtemperantes in obſequium Virtutis *nè coloribus ornare corpus velis: ſed potius animum factis, & moribus*
Ap. Stob. ſerm. 72. *ſynceris*: Virtus Aureorum Malorum Aurea verè Numiſmata, & Statuas promeretur, de quibus mox agetur.

NVMISMATA, STATVÆ.

PIndarus inimitabilis ille Græcorum Vates ſententiam hanc protulit æquiſſimè, H
non interibit lux Virtutum latè potentium; Numiſmata, Statuæquè Heroum
Pindar. ode 4. Olymp. latè potentium conuenientiſſimè propterea eriguntur; nam vt Euripides alter ille Græcorum admirabilis ſapiens quemlibet Gloriæ non tranſitoriæ, ſed durabilis per-
Ap. Stob. ſerm. 49. cupidum admonebat, nemo laborioſæ generoſitatis obliuiſci debet, quæ facit Numiſmata, Statuaſquè in memorijs Hominum, magis quàm in marmore imprimi, impreſſaſquè conſeruari, *vides* (ſic aiebat ille) *ne quàm ſuauis ſit vita, quæ menſâ fruitur beæ inſtructâ? & quanta ſit felicitas externæ fortunæ? at nihil ineſt gloriæ, neque generoſitatis, niſi quid audeant cum periculo aggredi. Labores enim pariunt generoſitatem, metus autem, & cunctatio ignobiles ſunt per Græciam, nihil aliud quærentes, quàm vt vitam producant.* Plures quidem Imperatores varia in proprij nominis Gloriam cudi curarunt cum Malis Aureis, & cum Hercule fortiſſimo Heroe Numiſmata, vt immortali-

tatem

A tatem aucuparentur; verum enimuerò qui factis egregijs, & admirandis famam non extenderunt, ſuos fruſtrà commiſerunt vultus perennibus metallis, quià ille ſolum

—Memorem famam, qui benè geſſit, habet. *Oui. 2. faſt.*

Auri pomilegus, vel Auri pomiger Hercules, cum Heſperidum imagine Chryſomelergatidum ſæpè viſitur in Numiſmatibus Imperatorijs ad fortitudinem, atque magnanimitatem, ſi non realiter memorandam, fingendam ſaltem intentionaliter. Extat pulchrum Numiſma cum Imperatorio capite ab vnâ parte tecto caluariam cum exuuio capitis Leonis, hiſquè circumſcriptis literis ÆLIVS AVRELIVS COMMODVS AVG. PIVS. FELIX. Ab oppoſitâ verò adeſt Hercules ſtans nudus, axillamquè ſiniſtri brachij terram verſus extenſi cum arcu minimè tenſo tenens ſuper manubrium clauæ, cui ſpolium Leonis in medio ſui impoſitum eſt vtrinque pendens: clauæ autem protuberantia, ſeù nodus magnus percuſſorius ingentia quatuor ſaxa inuicem ſuperpoſita premit: dextrum verò brachium, obuerſamq; manū ſuper clunes dexteras tenet, his circumnotatis literis HERCVLI ROMANO AVG. P. M. TR. P. X. VIII. COS. VII. P. P. In alio Numiſmate facies obſeruatur Imperatoris Laureati cum græcis lite-
B ris AT. K. T. AIΛ. AOTP. ANTΩNEINOΣ CEBETC, & in oppoſito Hercules clauam ſuper humerum dextrum ſpolio leonino onuſtam gerens, fructuſquè ab Arbore, cui ſerpens circumflexum adhæret carpens, cum his adiectis literis AEKATOT, quæ violentum pronunciant raptum; in centro autem huiuſce faciei Numi adeſt litera ſimplex L. cuius ſignificatio varia eſſe poteſt, & innuere, vel laborem, vel Lymphas, aut Nymphas Heſperides; vel leonem, &c. Aliud Numiſma obſeruatur non parum myſterioſum, in quo altera pars Imperatorium caput Laureatum habet cum circumpoſitis literis hiſce M. COMMODVS ANTONINVS PIVS FELIX AVG. BRIT. aſt in obuerſa ſuperficie apparet Hercules ſpolio Leonis verenda amictus, & in ſiniſtra manu cornu copiæ in modum facis accenſum in ea parte, qua fructus eminere deberent (fortè quià liquor corticibus pyrius ineſt) dextra circulum ſuper faculam accenſam ſuſtinens, & ad Arborem fructibus onuſtam, circa quam ſpolium aliud Leonis eſt locatum reſpiciens; in cuius circumferentia hæ literæ leguntur HERCVLI COMMODIANO P. M. TR. P. XII. IMP. VIII. In peratoris alio in Numo Calieni, cui pro pileo Leo-
C ninum ſtat exuuium à parte qua illius ſculptum eſt nomen IMP. CALIENVS PIVS FELIX AVG. in cuius aduerſa parte tres adſunt Heſperides ſingulæ cum cornucopia, & cum lancibus; nam fructuum horum pretioſitas cum auro compenſanda videtur, & ponderanda quoad virtutem, & valorem generoſitatis in ſuo genere, & ſingulæ harum mulierum ante pedes habent cumulos quoſdam materiei, cerealis fortè, vt diuitias innuant, & illas hæ literæ aſſociantur MONETA AVG. à quo Numo alius non multum abſimilis cum tribus ſcilicet Heſperidibus, & effigie Probi Imperatoris obſeruatur ſic inſcriptus IMP. PROBVS AVG. Numum obſeruauimus alium Imperatoris Antonini Getæ Septimij cum literis græcis huiuſmodi ΓΕΤΑΣ ΑΤΤΟΚΡΑ. ΚΑΙΣ. ΠC ΠΑΙΟΣ ΣΕΠΤΙΜΙΟΣ, in altera facierum adeſt Hercules nudus, ſiniſtrâ exuuium Leonis tenens, & in dextrâ clauam eleuatam geſtans in actu Draconē occidendi, qui Arbori Mali Aurei adhæret, ſub cuius pedibus hæ literæ leguntur B. ΝΕΩΚΟΡΩΝ quaſi Rex Æditimorū imperans cuſtodibus ædium, & ad caput eiuſdem hæ litteræ notatæ ſunt ΟΤΤΑ, ideſt vulnerans; ad dextram autem ſub exuuio Leonis ΜΗΝΙΑΙ legitur, quaſi iracundiam indicans, & circa marginē collocantur hæ ΕΠΙΣΤΑΤΗΣ ΑΝΤΟΝΙΝΟΤ ΣΕΒ. ΝΕ-
D ΟΤΠΟΡΤΑ ΜΗΝΙΑΙ, quaſi dicere vellet Imperator Herculem patronum, & præceptorem volo in occiſione inimicorum, & improborum: Impius ille Maximianus Imperator, cuius *vrit miſerum Gloria pectus* improbè viuens anno Dom. 289. ex infimo genere ſatus, ſuperbus, ruſticus, immanis Herculei nomen indignè ſibi vſurpauit. Is in Romano Triumpho, quod rebelles milites veteranos in Africa debellaſſet, Numos tunc cum Herculis Hieroglyphico inſculpſit, & quia nequiſſimus fuit Chriſtianorum perſecutor Diabolici potius Herculis, quàm Ægyptij, vel Thebani cognomentum, & epitheton promeritus; illius ergò caput exuuio Leonis tectum in eodem inſculptum eſt videre, cum his adiectis literis IMP. C. MAXIMIANVS P. F. AVG. in cuius Numi oppoſita parte eſt Herculis figura Draconem tricipitem occidentis claua, quam dextra eleuat manus, atque ſiniſtrâ eundem ſerpentem comprehendentis, in cuius areæ medio hæ literæ apparent SIS. in circumferentia verò hæ aliæ HERCVLI *Seneca in Herc. Oeteo*

In Heſper. DEBELLATORI. De duabus marmoreis tabulis mentionem facit P. Ferrarius, in quarum altera ſculptus eſt Hercules, mulierem alloquens propè Arborem pomiferam, in quâ ſerpens circumplicatus ramis illius excubat; mulier autem videtur adlecta Poma Herculi exhibere, cum inſcriptione hac græca Herculeo capiti imminente. E

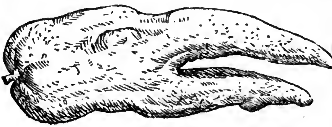
ΗΡΑΚΛΗ ΒΑΣΙΛ.
Λ. ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΑΠΕΛΕΥ.
ΣΕΒ. ΚΟΣΜΟΠΛΟΚΟΣ
ΑΝΕΘΗΚΕΝ

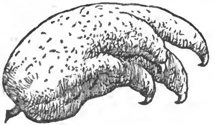
Ideſt *Herculi Regi L. Antonius Libertus Auguſti ornamentorum concinnator poſuit*. In altera tabularum eſt videre ipſum Herculem Poma carpentem ab Arbore Auripomifera, in cuius caudice ſerpens magnus reuolutus apparet, & mulier nuda vmbilico tenus ad imum Arboris caudicem capite reclinato, cui ſiniſtram manum ſuppoſitam habet, in cuius tabulæ Area ad latus ſiniſtrum hæ literæ ſunt inſculptæ

ΗΡΑΚΛΗ F
CΩΤΗΡΙ
Π. ΙΟΥΛΕΙΟC Ideſt *Herculi Seruatori Publius*
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟC *Iunius Ianuarius Augurpoſuit.*
ΑΥΓΟΥΡ
ΑΝΕΘΗΚΕΝ

Statua porrò Marmorea Farneſiani Herculis Romæ famoſiſſima eſt; hîc Marmoreus Heros læua axilla, clauæ obliquè erectæ ſuper ſaxum propè læuum pedem ſitum, Leonino exuuio veluti indutæ innititur, dextro autem brachio ad dorſum leniter contorto, externam manus partem ſuper clunes collocat, & in illius vola Pomũ retinet Aureũ; ſed frons ſaxi græcas retinet has literas ΓΛΥΚΩΝ } ΑΘΗΝΑΙΟC } ΕΠΟΙΕΙ } Dulces eſſe labores indicans.

Prædictæ Statuæ quoniam cæteræ omnes cedunt libenter, ità breuitatis causâ ab harum deſcriptione ſuperſedere eſt æquum, & præcipuè quià parum iucunditatis, minuſque vtilitatis indè percipi poteſt, quemadmodum eſſet Hercules ſedens cum Heſperidibus in Hortis Sereniſſimorum Mediceorum Romæ, Hercules Capitolinus, Hercules Auentinus, &c. At Aſſyria, Cydoniaq; inter Chryſomela Crocodilinus monſtroſus hic Li non ad manus noſtras nuperrimè peruentus, excusâ ſcilicet Medicâ Malo, Quartũ, & Quintum Pomarij noſtri Caput iungat, atq; contineat, amborum cuſtos peruigil, vbi capite ſæuus, atroxq; pede audaces, maledicas terreat, infrenesq; arceat linguas. G





Vnguibus, Ore ferox Crocodile
Cydonia ſerua,
Citriaq; Heſperius ſic quoque
Tutor eris.

VLYS-

VLYSSIS ALDROVANDI
PATRITII BONONIENSIS
DENDROLOGIÆ
Libri Secundi, Tractatus Secundi
CAPVT V.
DE CYDONIIS, Vel Cotoneis Malis.

ORDO, NOMINA.

EXOPTATA veniant *Cydonia* Fructuũ Pomacinoſorum κῦδος *Gloria,*
Gaudium; Deliciaſquè minimè fucatas, at lucidas, immortales, *non* *Pindar. ode*
interit etenim lux virtutum latè potentium, adducant. Ab Aureis *4. Olymp.*
ſimpliciter Malis ad *Cydonia* Græciæ, atq; Cretęæ Cydonis antiquiſ-
ſimam ſobolem, quæ egregiè ruſeſcunt, ſuauè olent, necnon arctè
vitalia munera tenent, opportunè factus eſt tranſitus; Diuitias, Ani-
mi ſaltem, Fuluo noc, vigenteq; & minimè lapideo ſibi congerat Auro Lector beneuolus

Gemmas, & lapides, aurum, & inutile
Summi materiam mali
Mittamus ſic monebat Lyricus.

Cydoniorum magnitudo, ingens potius quàm mediocris in genere Pomifero citam *Horat. l. 3.*
D ad Gloriæ immenſitatem eadem poma poſcebat: Hinc *proxima amplitudine mala,* *ode 24.*
qua vocamus Cotonea, & Graci Cydonia ex Creta Inſula aducta grandiſſimis compa- *L. 15. c. 11.*
rabat Pomis Plinius; & eadem *Cotonea* vocabat iuxtà Catonem primum huiuſce nomi- *Ioſeph. Mi-*
nis inuentorem, ex eo quod lanâ quadam teguntur, quæ *Coton* dicitur. Fortè etiam ἀδνοι *tius de Hor.*
quadam ab ira *Iam quoque ſub cano ipſa en flaueſcentia ville* *cuit. lib. 3.*
Grandia curuata de fronde cotonea pendent. *Lib. 1. epiſt.*

Sacrificalibus Coturnijs, aliqui Cotonea retulerũt; aliquibus *Coctoniorum* nomen ma- *ep. 10.*
gis arriſit, quia, non niſi cocta eduntur *Cydonia*, aut condita, artificioſèquè coacta. *Lud. Nonn.*
Nec defuere qui pro *Cydonij* voce ſubſtituerint *Cynodium*, vt Ariſtenetus; melius autem *de re cib. l. 1*
cogitarunt ij, qui *Codymalum*, ſeù *Cydomalum* idem vocauerunt, quaſi *Cydony malum* *c. 36.*
voce compoſita ex duabus, & contracta *8. Serenus*

Qua poma Cydon cretais miſit ab oris. *cap. 24.*

Color

Color Aureus, ſiuè Luteus, Croceus, proximèquè Fuluus, & Rufus, qui colores E
auro tribuuntur, ita congruit Cydonijs, vt inter Mala Medica, & Cydonia confuſio quædam olim exorta inter ſcriptores viguerit. Nam Luteus color melinus, quem Græci *μήλινον χρόαν, ἀπὸ τοῦ κυδωνίου μήλου*, ideſt à Malo Cydonio maximè Luteo; cur autem per melinon intelligatur potius color Cydonij, quàm alterius Mali ratio eſt, quià *τὸ μῆλον* apud Græcos Malum Cydonium ſignificat, ideò *διὰ τοῦ μηλίνου* non cuiuſuis Mali, ſed Mali Cydonij, vel Cotonei deſignatur; vndè Aurei cognomen Malo Cydonio peroptimè quadrare apud omnes clarè conſtat, & præcipuè Virgilianos Bucolici illius carminis interpretes

Eleg. 3.

— Syluestri ex Arbore lecta
Aurea Mala decem

Cluſ. rar. pl. H. l. 1. c. 40. Io. Gorop. in Vertumno.

Qui vnanimiter autumarunt Poetam de Cydonijs Malis, quæ apud nos ſylueſtria quoque ſunt, & non de Medicis Malis peregrinis, & exoticis ſemper, & eò maximè tempore fortaſſis incognitis id intellexiſſe, adeout Cydonia vilia, ſeù agreſtia, & lucentia ab Athenæo *Omonilis* Arbor *Agrimelea* Bellonio, Allobrogum *Amalancier*, Geſneri *Cotonaſter*, quaſi cotoneo ſimilis Arbor ſylueſtris reduplicatiuè. Cotonea igitur latinè Mala *Μῆλα κυδώνια*, & *Χρυσομῆλα* Græcè; Italicè *Melo Cotogno* Germanicè *Kritſen, oder Quitten Apffel*, Gallicè *Pomme de Coing, ou Coignier*, Hiſpanicè *Codoyons, Membrillos, & Marmelos, Codoniero*, Arabicè *Saffargel*, Anglicè *Quince*, Bohemicè *Kdaule*; Cotoneorum at, ſpecies illa, quæ pyriformis aliquantum cum ſit, & *Cotoneopyrum* meruit dici Galeno *Struthia*, Belgis *Quepeeron* appellatur. Sed quis vetat *Cotonea mala*, quæ à *Cydone* Cretenſi oppido primæuum nomen *Cydoniorum* acceperunt, à *Matio* Cretenſi Ciuitate inſigni, nunc *Candia* dicta, *Matiana Mala* dici debere? De his Petronius Arbiter in tetraſticho inſcripto DE MALIS MATIANIS F

Pl. l. 4. c. 12. Ioſ. Lang. elem. Geogr. c. 52. n. 8.

Hæc poterant celeres pretio tardare puellas,
Hæc fuerant Veneri Iudice danda Phryge.
Nam ſic ingenuo flaueſcunt Mala colore:
Vt ſuperent auro vera metalla ſuo.

Petr. Arb. l. 2. Catalectorum. veterum Poetarū à Ioſ. Scalig. coll. Vid. ſup. pa 361. lit. A Pl. l. 11. c. 2.

Non negarim tamen hæc Matia Mala communibus Cydonijs haberi poſſe comeſtibiliora, atque Malis ſimplicibus proximiora in guſtu, minuſquè dura in ſubſtantia ſimiliora, & quod à Cn. Matio quoque equite Romano D. Auguſti Imperatoris amico denominari ſecundariò valuerint; ille namque Nemorum tonſilium inuentor, ſpeciem quoque fructuum horum euſque incognitorum è Græcia fortaſſis acceptorum Romana in Viridaria facilè potuit introducere, & à ſeipſo appellatos propagare; quorum omnium Fructuum, vel ſaltem principaliorum differentias mox dilucidabimus. G

DESCRIPTIO, DIFFERENTIÆ.

INfrà vulgaris Mali Arboris magnitudinem Cotonea conſiſtens Malus, quæ libenter fruticeſcit, folijs Malinis, ideſt Malo ſimilibus eſt prædita, licet fortioribus, & minimè ſerratis, & à terra candicantibus, Floreſquè emittit vt Malus; fœcunda eſt Fructu, ſubſtantiâ non ſolùm Malo, ſed Pyro ſolidiore; forinſecus lanuginoſo, qui dum maturuit, aureo ſplendeſcit fulgore, lanuginemquè deponit, quinque vt plura cellulata ſementica grana fuſca, lenta, gummoſa concipit; Arbor ab radice multos emittit H
ſtolones, & cortice veſtitur, quem particulatim renouat, & veluti ſquamatim deponit, & ceù ſerpens exuit ſenectam, incuruatoſquè trahens ramos prohibet excreſcere parentem, quæ ponderi fructuum cedens proceritatem aſſequi non poteſt; lignoſa illius ſubſtantia palleſcit, ſolida tamen eſt. Radix illi eſt copioſa fuſci coloris quaquauerſum diuaricata, rectâ, obliquâ tendens, vndè multi emergunt ſtolones plantationibus apti.

Lib. 1. de med. mat. c. 131. Lib. 5. c. 10. Lib. 1. c. 59.

Duas apud Dioſcoridem differentias horum Malorum inuenimus, nam ipſe inquit *eligi oportet vera, quæ ſanè ſunt rotunda, parua, & odorata: quæ verò ſtruthia dicuntur, magna quidem ſunt, ſed minus vtilia*. Tres Cydoniorum conſtituit ſpecies Columella Struthiam ſcilicet, Chryſomelianam, Muſteamquè voluptatis, atque ſalubritatis ſimul effectrices cauſas. Plures confundit M. Varro, dum ſcriptum reliquit hæc *de pomis: conditiua Mala Struthea, Cotonea, Scantiana, Quiriana orbiculata, & quæ anteà Muſtea*

voca-

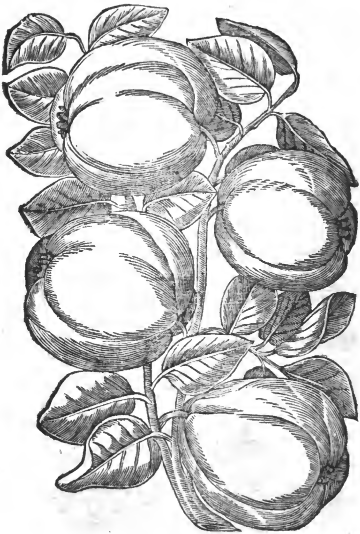
Digitized by Google

A *vocabant, nunc Melimela appellant*. Pluresquoque Plinius agnouit Cydoniorum dif- *Li.15.c.11*
ferentias, quarum prima eſt *Chryſomela inciſuris diſtincta colore ad aurum inclinata*.
Secunda candidior noſtris, odoris præſtantiſſimi. Tertia, Neapolitana, cui eſt ſuus
honos, minora ex eodem genere ſtruthea odoratius vibrant ſerotino prouentu, pracocia ve-
rò muſtea. Quarta, Strutheis inſita Cotonea ſuum genus fecere Mulueanum, quæ ſola ex
his cruda manduntur. Quinta, parua ſylueſtris odoratiſſima, Strutheis ſimillima, in
ſepibus naſcens. Apud Creſcentium noſtrum duæ inueniuntur differentiæ magis eſ-
ſentiales, primò Pyra Cydonia, quibus in maioribus Arboribus folia minora ſunt; *Lib.5.c.7*
& è contrà ſuper Arbores minores latiores habent frondes, & in his fructus propriè
dicuntur Cotonea. Theodorus Celidonius, noſter & ipſe conciuis Bononienſis apud
me m.ſ. Creſcentio concors in duabus tantum differentijs cognoſcendis omninò perſiſtit *pag.1.c.23.*
Pyrocotonea, & Malocotonea conſiderans, illa maioris Arboreæ molis cum folijs mi-
noribus, hæc verò è contrà in magnitudine foliorum excedentia, in caudice deficientia,
cum hoc tamen, vt cultus ipſe valeat poma notabiliter adaugere, domeſticaquè red-
dere, quæ carnem fructuoſam elaborent aptiſſimam ad parandum medicamina, atque *Falconius*
B edulia quæuis delicatiora, & nobiliora, iuxtà Geoponicorum recentium obſerua- *in lib. inſc.*
tiones accuratiores. Vnum tantum Cydoniorum genus in Germania extare teſtatur *la villa.*
Tragus Germanicarum Herbarum Scriptor, quamuis Heresbachius, Germanus & ipſe *Lib.3.c.43.*
Cydonia Malum, & Pyrum ſequi in eorum diſtinctione ſcripſerit; Aſt tria genera eo- *lib.2. de re*
rundem ſuos apud Gallos Ruellius inueniri aſſerens, temperatiorum locorum amantem *ruſt. libr.1.*
hanc eſſe Arborem facilè oſtendit; primum horum Cydoniorum minus eſt, circinnatèq; *cap. 72.*
rotundum, odoratius reliquis, quod ibi appellatur *Cognea*. Aliud grādius pineas ęquans
nuces, pauciori caneſcens lanugine, colore vbique aureo, ideſt tam intus in carne, quàm
exterius in cute, odore magis remiſſo, dictum *Cognacea*, quaſi magnum Cotoneum;
tertium medio ſeſe habens modo, tam in magnitudine, quàm in colore, odorequè, *Co-*
toneum poſitiuè, ideſt, nec magnum, nec paruum nominatur; poteſt itaque concludi præ-
clariſſimis cum Dioſcoridis expoſitoribus tres eſſe verè diſtinctas Cydoniorum diffe-
rentias; Valerius Cordus quædam inquit Cydonia maiora ſunt, & Malis ſimilia Στρου- *Val. Cordus*
θία græcis dicta, quædam minora, & pyri modò turbinata, tertium genus ſpontinum, *annot. in*
C quale illud eſt, quod ſponte ſuâ Danubij petroſarum riparum in collibus prouenit, pluri- *Dioſc. l.1.c.*
mū ſupra Karisbonam, atq; ad penæas fauces, per quas Danubius labitur, & pomum hoc *160 & 161*
cæteris minus, magis adſtringit. Gualtherus tandem Ryff vera Coronea aſſerit illa
eſſe, quæ ſunt rotunda, parua, odorata; & quæ Struthia dicuntur, magna quidem ſunt,
ſed minus vtilia; & tandem muſtea cito naſcentia, & celeriter maturantia ab Arborum *Gualt. H.*
paruitate pumila, quorum vnumquodque coloratius, ideſt aureo colore intenſiori ap- *Ryff in Di-*
parens Chryſomeleum dicetur, & quod ſapore dulceſcet dicetur Melimelum. Sed his *oſc.*
Exoticæ ſubiungendæ ſunt differentiæ à Ionſtono omnium Scriptorum poſtremo ex-
cerptæ.



Digitized by Google

Mala Cydonia.



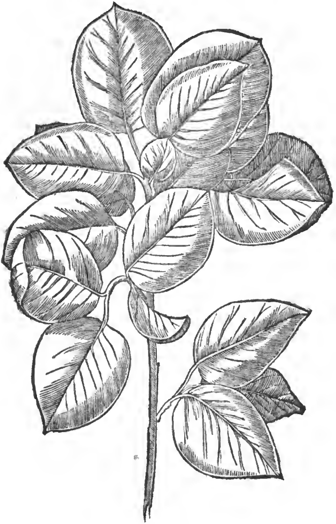
--Riguis quæ Cretica miſit ab Oris --Poma Cydon.
--Inclyta cum dulci Fertilitate.

Ap. Homer. l. 3. Odyſſ. κύδωνες populi Cretæ.

Malum

Malum Cydonium ex Luſitania

Codoyas, Membrillos, Marmellos.



EXO-

Digitized by Google

EXOTICA.

EXoticorum fructuum tractatio Dendrologicam Εξοχὴν ſapere non eſt qui dubitet, ſed nemo Virtute dicetur excellere, dum vel omnibus, vel nemini credit, licèt
Seneca ep. 3 oculis multò maior, quàm auribus præſtanda ſit fides. Multi ſunt fructus exotici,
Id. ep. 6. quos ſcriptos tantum inuenimus; auribus nec omnimodam concedere, nec denegare fi-
Plaut. in Trucul. dem conuenit; plus quidem valet oculatus vnus teſtis, quàm auriti decem, ſed probari, & aceeptari conuenit, quod probabilitatem, & veriſimilitudinem non excedit. Huiuſce cenſus ſunt ea, quæ Ionſtonus partim vidit ipſe, partim ab alijs deſumpſit circà Malorum Cydoniorum peregrinitatem; vndè ſex Cydoniorum Exoticorum differentes ſpecies nobis apud Indos naſcentes inſinuat. 1. Quarum dicta *Icbucamici* Braſilianorum exiguos habet fructus Cydonia referentes cum minutis intus granis virtute prędita contrà dyſenterias valdè efficaci, ex India Occident. l. 15. c. 8. 1. Eſt *Melocorcopali* à Corcopal Indiæ Prouincia ſic dicta, Cydonij noſtratis magnitudine, & folijs, verùm figuræ F
Melopeponis, ternis, quaterniſuè granis vuæ ſimillimis prægnans, ſapore ceraſi acido, & non modicum ſuaui, mediciſquè virtutibus prauos expurgandi per aluum humores dotata. 3. *Sirifolifera* Bengalenſium habetur folio Perſici, & oleæ magnitudine, flores emittens paucos, atque deciduos, fructuquè per initia tenero, & ex viridi in aurum tendente ornatur, cui cortex ineſt tenuis, ſed ſub ſiccitate duriſſimus, quem maturum
H. Ind. Occ. p. 6. l. 4. c. 23 Luſitani *Marmelos de Bengala* vocant; Garzias hunc *Cydonium Bengalenſe*; apud Indorum vulgum appellari aiunt *Sirifole*; Medicis verò ibidem *Beli*; alijs *Chicocapotes*, & in Noua Hiſpania *Capotes*, idemquè vel conditur ſaccharo, acetouè ad delicias, vel aſſatur excuſſa pulpa, & in puluerem bellici pulueris ad tormenta redigitur. 4. *Cocbiztzapotl* Tabeſcentium, ſeù Arbor ſomnifera, quæ incondita eſt, terno ſtipite, albis ner-
Ex Rotto in Theſ. rer. med. noua Hiſp. lib. 3. cap. 59. uis infecto, cortice ſubdulci, floribus pallidis, fructuq; Cotoneiformi ſomnifero, eduli quidem quoad carnem, ſed nucleo lethali; cuius folia tuſa nutricum papillas litu ita diſponunt, vt infantes illarum ſuctu à multis infirmitatibus liberentur, & præcipuè à Diarrhæis; eiuſdemquè oſſa fructus vſta, & puluerizata vlceribus putridis ſanationem G
Id. Recc. pagin. 430. integram præſtant. Fructum eundem Hiſpani vocant *Tzapotl*, & *Zaploblanco*. 5. *Detlitlzapotl* Arbor de genere Cydoniorum Pomum habens Cydonio ſimile breuis pediculis ſulcatum, caſtaniniquè coloris, de quo Reccus, &c. 6. *Apeiba* Arbor perampla, ſpiſsè frondeſcens, & infrà pullulans, ſtellatos decaphyllos gerens flores, in quibus foliola quinque flaueſcunt, quinque verò vireſcunt odoratiſſima; fructus gignit orbiculares, compreſſos, hiſpidos, lanuginoſos, villoſos adinſtar muſci, & ſub maturatione
Marcgrau. Hiſt. Braſil. 3. cap. 14. trificè dehiſcentes, in quorum centro globus caricæ magnitudine granis minimis compreſſis, fuſcis refertus inuenitur, cuius Plantæ lignum piſcatorijs Limbis fabrefaciendis dicitur aptus. Hæc omnia qnidem pulchra ſunt relatu, ſed nos noſtratium Arboribus Cydoniorum frui, illaſquè noſtris in frutetis vtiliter alere datum eſt.

CVLTVRA, VEL SATIO,
Inſitio. H

NON paucas inter Geoponos circà Cydonij Arboris colendæ rationem contradictiones inuenio; aliquos audio dicentes nec ſerendam, nec inſerendam eſſe
Pallad. in feb. l. 3. s. 24 Hort. §. de malis. hanc Arborem, nec impensè colendam; alij contendunt hanc debere ſedulò coli, inſeri, ſublucari, ſarriri, impinguari, temporaquè illam terræ committendi varia, ſecuneum Regiones diuerſas religiosè obſeruari; vndè Palladius Februarium menſem cæteris præferebat, paſtinatumquè ſolum pro felici radicatarum talearum tranſplan-
Conſt. Cæſ. lib. 10. c. 26 Plin. l. 17. cap. 18. tatione ſub Romano cælo impensè laudabat. Aſt Octobrem alij, atque Nouembrem eligi maluerunt pro Plantarum Cydonearum depoſitione caliditatem, & ſiccitatem nimis proximam pertimeſcentes; alij ſummam, alij demiſſam, alij planam, alij decliuem pro ſuis Cydonijs elegere tellurem, & qui ſæpiſſimè circumfodi curant has Plantas, in

hunc

A hunc finem id facere aiunt, nè illæ ſterileſcant, pulchritudiniſuè obliuiſcantur prioris.
Ab idibus Februarijs per totam hyemem eas plantari, & non alias Plinius aſſeruit, &
tam barbatis, quàm imberbibus ſtolonibus, & minimè fiſſis id conuenire nonnulli re- *Carol.Step.*
centiores affirmant, qui iuueni plantæ pro lacte pinguiſſimum, digeſtumquè lætamen, *lib.3.c.26.*
in ſenectute verò cinerem, cretamuè pulueriz atam obijciunt. Frequentiſſima porrò *Agric.*
pullorum examina nimium fruticantis Cydonij fac llimam, & citam multiplicationem
promouentia faciunt, vt inſitionis, atque ſationis omittatur cogitatio, & quod neceſſa- *Pallad. lib.*
rij alioquin cultus diuerſi negligantur. Palladium obſeruo ex vna parte docentem, *14 de Inſit.*
quod Cydonia Malus in ſe ipſam ſolam inſeri patiatur, ex alia verò ipſam omnes æquè
recipere, atque amanter reſpicere Arbores, vnà cum Conſtantino ſic ſcribente *Cydonia,* *Conſtant. l.*
& Caprificus omnem Arborem ſuſcipiunt, quamcunque ergò voles in hac inſerito, aut *1.c.26.*
etiam infoliato. Et ob id credidit ille Melimela Athenienſia nil aliud eſſe, quàm Mala
inſita, vel in Pyraſtrum, vel in Cotoneam Malum, à quo minimè diſcors apparet Pal-
ladius ſcribens *Menſe Februario Cydonia inſeruntur melius in trunco, quàm in cortice.* *In Febr.*
Recipiunt in ſe ſurculos propè omnis generis punici, ſorbi, omnium malorum, quæ meliora
B *producunt. Inſeruntur autem nouellæ Arbores, quibus ſuccus eſt in cortice: ſi maior eſt,*
circa radicem melius inſeretur, vbi cortex, & lignum beneficio ſoli adhærentis humeſcit.
Sed quomodò poteſt intelligi, mihi audire redarguentem aliquem videor, quod Cydo-
nij Arboris lignum plurimis virentibus alijs lignis, & nulli per inſitionem iungatur?
nam manifeſta exurgit hìc contradictio; hanc obiectionem tali pacto poſſe tolli mihi per-
ſuadeo, ſi dixerimus Cydoniam Plantam alias perficere aptam natam eſſe, non autem
perfici niſi à ſeipſa, & quidem proprijſſimo, & ſingulariſſimo, contrà aliarum omni-
um morem modo, longè ab accidentis conditione vult abeſſe, & ſolius ſubſtantiæ, quæ
ſubſtat, & ſuſtinet, & nulli alteri ineſt rei, & verè non ſuſcipit magis, neque minus, &
ideò benè intelligendus eſt Palladius id elegantiſſimè pronuncians hiſce carminibus *L.14.de Inſ*

Cùm præſtet cunctis ſe fulua Cydonia pomis,
Alterius nullo creditur hoſpitio.
Roboris externi librum aſpernata ſuperbit,
Scit tantum nullo creſcere poſſe decus.
C *Sed proprijs pandens cognata cubilia ramis,*
Stat, contenta ſuum nobilitare bonum.

Concludendum itaque Geoponicum poſſe, mediante Cotonei Mali radicali vigore,
fructus alios eidem Cotoneo inſertos maiores, coloratiores, ſuauioreſquè reddere, ni- *Io.Bap.Por-*
mirum Sorborum, Meſpilorumuè, & Granatorum; ſed Cotoneum non poſſe, niſi Co- *ta in Pom.*
toneo maiori, maius reddere decus, & ibi ſiſtendum; ibi profectò de modo tantum *Africus Cle-*
erit curandum, vt habeatur intentum, hoc eſt, aut propè terram magis, & verſus radi- *mens Alex.*
ces, ſecundum Africi Clementis ſententiam, vel ſupra terram per quatuor pedes iuxtà *l.2.c.37.*
Celidonium operando, attentâ tamen teneriori, aut adultâ magis eiuſdem Arboris in- *Celid. Agr.*
ſerendæ ætate, atque alijs etiam inſpectis conditionibus temporis, lociquè, necnon *m.1.c.23.1.*
communium aliorum, & particularium accidentium; ſed hæc omnia nonniſi expertiſſi- *partitionis.*
mo clareſcent Geoponico, qui ſanitatem quoq; Arboream conſeruare ſciat, tam in Plan-
tâ, quàm in illius fructu præſentem, vel abſentem recuperare floridam, felicem, ver-
nantem, ſplendentem, qualem Athenæus egregiè deſcriptam nobis inſinuauit. *Lib. 15.*

Tecum omnia florent felix ſanitas, atque Ver charitum, tecum ſplendet, *Franc. Da-*
D *Nullus ſine te felix.* *nalius Re-*

Sic enim Pomona cunctis libera, & exempta ab infirmitatibus, ſuoquè à Vertumno *gienſis lib.*
ſyncerè adamata dulcem, placidumquè in hiſce fructibus ſpirabit amorem, quam in *3.carmin.*
hunc finem liceat compellare

Tu Dea fac ſpirent hæc Mala Cydonia amorem.

MORBI, REMEDIA.

Ouid. l. 2. de rem. am. In Oedino Tyranno.

PVſilla ſæpè ſæpius magnis etiam corporibus nocet cauſa, canebat Ouidius.

— Inſirmis cauſa puſilla nocet,

Et quod — *Antiqua momento cadunt exiguo corpora*, demonſtrabat Sophocles.

Hinc patet plurimas, eaſquè læuiſſimas cauſas Arboreæ ingenti moli plurimum quoque officere, dum illæ inſenſibiliter operantes ab effectibus innumeris innumerabiles, & validiſſimæ deprehenduntur; quibus accuratiſſima, ingenioſaquè occurrere debet Ars.

Ou. l. 20. eit.

Mille Mali ſpecies, mille ſalutis erunt.

Multiplicibus quidem, varijſquè obnoxia eſt Cydonia Malus ægritudinibus, tam in ligno imo, ſummo, cortice, folijſquè, quàm in fructibus, etiam poſt ipſorum maturationem maternis Arboris ab vlnis auulſis, quod ſignorum *αυτοψια* clarè oſtendere poteſt. Nimia in primis fructificatio, ſtolidorumquè Stolonum prodiga luxuries hanc plantam ad ſummum debilitatis adigere ſolita eſt; cui malo prudens arborarius duplici F B medebitur modo collucatione ſcilicet, ac putatione, necnon ad illius radices cretacei pulueris appoſitione. E' contrà verò, ſi ægrè frondeſcat Arbor, ignauia quadam, ſeù ſpirituum paupertate notata, vt amiſſos recuperare valeat honores proportionatum, & analogum alimentum, atque fomentum eſt illi iatricè adijciendum, auferendum autem nequaquam, & ità irrorationes frequentes amurca aquæ æqualiter mixta præſto debent eſſe, vt & nitroſum pinguiſſimum, atque digeſtum lætamen, quod vim terræ circumcirca radices capillares viuificet germinatiuam: quod ſi cortex male habeat, ideſt vel plus iuſto deciduus, vel calloſus effectus fuerit felle bubulo debebit inungi in trunco non ſolùm medio, ſed & in craſſioribus, primiſquè radicibus. Natluo totius Plantæ calori fouendo, non minimum conducent recrementa fabacea, & frumentacea minuriora, vulgò apud nos dicta *Locco*, quià ſint tanquam Loculi frugum, ſiuè Locelli, hi etenim radicibus detectis in ſufficienti quantitate debent admoueri; quibus fimus ſuillus optimè digeſtus, optimus tanquam natiuæ temperaturæ reſtitutor adiungi debebit. Cydonij demum fructus, licet maturè, ideſt tempeſtiuè, & cum omni diligentia, atq; G C circumſpectione collecti, inquè loco etiam tutiſſimo à quacunque alteratrice ſenſibili qualitate putredinis inductiua collocati faciliimè, atque miſerrimè putreſcunt, & cum exhalabili ſua fragrãtia expirate, animamq; totaliter effundere videntur; huius præcipitis caſus difficillima eſt præſeruatio, impoſſibilis ſubleuatio, & integra reſtitutio; prophilactica iuuant tamen hæc remedia, ſi poma hæc odora folijs Ficuum inuoluta intra Gypſi cinerem, vel milium obruantur, aut ſeruatricibus humiditatibus mellis vini, defrutiuè mergantur; & fortaſſis babet vinum fortè, ideſt puriſſimum, & ſpirituoſiſſimum, tanquam Cydonijs valdè analogum illa eadem conſeruare, & ab illis etiam viciſſim conſeruari, vt hinc Apicianis Artificibus condimentorum materies abundè poſſit ſubminiſtrari.

Heresb. l. 2. de re ruſt. Caton. 133 de re ruſt. Afric. Clē. ag. l. 2. c. 36

Creſ. agr. l. 5. c. 7. Pallad. in. Febr. t. 24.

Conſtant. l. 10. Agric, cap. 28.

VSVS IN CIBIS.

POſt epulas vegetus, præſcripta vt ad munia ſurgat quilibet coctis vtatur in fine conuiuij cotoneis coctoneis ob id aptiſſimè dictis. Hi namque fructus cocti, & H I modicè aſſumpti, poterunt curarum medici perbelle haberi, *& tanquam lauta Gloria menſa* iuridicè extolli, dum tamen Cibarius eorundem vſus poſt epulas tantum expetatur, quod abſque ratione minimè euenire demonſtrabile eſt, tum quià ſuperius os ventriculi ab illorum virtute corroborante adſtrictum coctionem adiuuat mirificè, facilemquè concoctis ſuo tempore cibis faciliorem per Piloron magis adapertum parat deſcenſum, tum etiam quià odorem ori conciliat gratiſſimum, ob quem blandam colloquentium gratiam videtur aucupari; vndè illud prodijt maximè ciuile Diſtichon

Lucan. l. 4.

Poſt epulas, Vxor, cur Mala Cydonia ſumis?
Num tuus vt te Vir tractus odore petat.

Tutius eum Baptiſta Fiera cœnaturi ipſum de Cydonijs canentem fas eſt audire, atq; probare.

Fulua

Digitized by Google

A *Fulua leuem referunt vix ſicca Cydonia Brumam,* *B. Fiera in cæna epig. 12.*
Hac ſi melle coquas, menſa ſecunda probet.
Vina premunt: at ventri obſunt, neruoquè tumenti:
Sed parca hauſta cibo, nè fluat, aluus amat.

Decocta igitur Cydonia cum ſaccharo, & cinnamomo nobile fiunt menſarum com-
plementum, quæ melle Antiqui ante ſacchari frequentem vſum condiebant, à quo ta- *Gal. lib. 2.*
men ſaccharo maiorem acceptam refert conſeruationem, & medicus, & cibarius ſuc- *de Alim.*
cus quiuis, qui gratior, ſimulq́, efficacior ad viſcerum internorum, & præcipuè pectorali- *facult.*
um in propria temperie retinendorum redditur. Si verò vino incoquantur cotonea, il-
la vim inſtauratiuam naturalium, & ſpiritalium membrorum omnium ſuauiorem
corpori adferent humano, à quibus vitæ noſtræ principia plurimum haurient præſidij;
bonum propterea ſanguinem creant, cerebrum confortant, ſtomacho gratificantur,
excrementa craſſiora, ac tenuia, nempè lotium trudunt. Hiſce commodius, vtiliuſ-
que modis vti Cydonijs in cibo licet, quamuis antiquiores diuerſa ratione condita cy- *Arnald. de*
donia in cibos ſuos admiſerint, in carnium iuſculis cocta, vel in paſtillos redacta, aut in *Villa noua*
B clibano ſimpliciter toſta, quæ omnia laudabilia ſunt, & ad placitum aſſumentium ad- *de ſalubri*
mittuntur, dummodò cruda omnimodò fugiantur. Cydonitem, ſeu conditum cydo- *eſu fructuū.*
nium tali pacto componere Palladius docet. Abiecto corio Cydonia Mala matura in
taleolas ſubtiles, atque paruas recidantur, & duro interaneo proiecto, carnes fructus *In Octobri*
decoquentur in melle ad medietatis conſumptionem, & intercoquendum puluerem pi- *tit. 20.*
peris in illas conijcies; pro qua perficienda operatione Platina Cydonia ſic vult præpa-
rari depilata, ac conciſa fruſta, nucleis è medio ſublatis, in aquâ celeſti ſunt maceranda, *De Honeſta*
donec ſtipticitatem amiſerint, & eluceant tanquam cornea, tunc elixentur, quæ ſemi- *volupt. &*
cocta ab aheno ablata in linteum album, & mundum ſuper menſam ſunt extendenda, *valetud.*
donec tota decantetur aqua in cacabum; deindè cum melle poſita tamdiu ebulliant, *l. 2.*
quouſque omninò coquantur, cocta rurſum linteo extenſa ſunt exiccanda, non ad So-
lem, ſed in vmbra, & in ollam repoſita, illis mel probè defœcatum, & tepidum ſuper-
infundendum, & Aromata in puluerem inſpergenda; ſed Neotericis magis ſcriptoribus
in hiſce rebus delicatioribus extruendis adhærendum, illiſquè integra fides aſtruenda
C eſt. Cydonitem pro cibo ſic confici docet Tanarius ℞ Pulpæ Cotoneorum mundato- *Oecon. l. 5.*
rum q. ſ. pro cuius ſingula libra vncias 8 ſacchari clarificati, & ſimul coqui igni lento
ambæ hæres debent, itaut vnum corpus efficiatur optimè, dum opus eſt, miſcendo, quo
compoſito impleri pyxides, non ex buxo, vt olim, à quo denominationem ſumpſere;
nam Πύξος Pyxus græcè eſt Buxus latinè, ſed ex Abiete rotundæ, vulgò *Scatole*, quià *Athen. l. 11*
dulcibus ſcatent, & abundant, nam implentur ſemper abſolutè; huic Cydoniti aliqui
addunt odores, & Aromata, vt Dorſtenius; ſed cibariam ſimplicitatem non debent *In Botanic.*
excedere, alioquin medicamentoſa euadere poſſunt, & non ità guſtui arridere. Idem
Tanarius docet Cydonitem delicatiorem conſtruere in forma Gelu, & ſic proceditur
℞ Succum Cydoniorum maturitatem ſummam adeptorum, illeq́; in melle, vel ſaccha-
ro purgatis, & optimè clarificatis proijcitur, & miſcetur quouſque aliquantum ſolideſ-
cat, cui additur parum Gummi tragachantæ diſſolutū in aqua florum roſarum, vel Au-
rantiorum; ſed ad complementum facillimum condimentorum omnium in hac mate-
ria ſat erit Cydonia præparata, ideſt abſque tunica, atque ſine inteſtinis coquere in vi-
no, vel ſapa, & ijs ſaccharo albiſſimo puluerato inſperſis ornare menſas nobiles, vel di-
D tare edulia magis compoſita, atque artificioſa, & pluſquam Apiciana, ſecundum Ar-
tem coquinariam exquiſitiorem noſtrorum temporum; quod ſi tempore Galeni ex Ibe-
ria Romam ferebantur Cydoniata, nunc ex Italia, & præcipuè Genua, & Bononia in *lib. 2. de a-*
longinquas oras pro nobilium ſummè nobilitandis menſis, ſeù etiam pro medicis iu- *lim. facul.*
uandis intentionibus frequenter mittuntur.

Cecropio ſaturata Cydonia melle. *Martialis.*

Digitized by Google

 E

VIRES, ET VSVS
In Medicina.

Valer. enarrat. med.

LÆtitiam humanis in corporibus facere qnemadmodum valuere Cydonia, eſt mederi, & quidem iucundiſſimè; Quod ſi ſolus Cydoniorum odor omuium deleteriorum vires obtundit (nam & Pharicum venenum præſentiſſimum à ſola Cydonij præſentia diſperditur) quantò magis ſubſtantia Cydoniorũ aſſumpta tutabitur vitæ principia, truciquè obſiſtet deleteriæ cuicunq; violentiæ. Cæliacis, & dyſentericis non parum conducunt Cydonia, vt & vomitionibus prauis, & quià perquam gratum cordi, & cerebro iuuandis fundunt odorem valdè ſympathicum innato calori, humidoquè radicali ſimul iunctis, illorum fragrantia lethalem quamcunque peſtem refringere potis eſt, cuius efficaciæ nos certiores ab experto fecit Philarchus apud Athenæum ſcribens eueniſſe, quod caniſtro cuidam redolenti Cydonia Pharicũ per inſidias impoſitum F venenum, mentis alienatiuum, neruorumquè conuulſiuum, iuxtà doctrinam Dioſc. & Pauli, euanidum omninò fuerit redditum.

lib. 6. c. 19.
lib. 5. c. 53.

Hellebori ſimiliter albi deleterio ſucco, quo venatores in Hiſpania ſagittas inficiunt, vt ſaucios Ceruos occidant, adeò opponnntur, vt hæc animalia tunc ſolum haud lethaliter inficiantur cum pomi Cydonij fragrantiam perceperint; & potereà currunt perquàm libentiſſimè in horum pomorum odorem à naturâ edocti propriam ſalutem ab eorum olfactu pendere; Natura tamen, cum nullum Animal inuitet ad eſum eiuſdem crudi, guſtus aſperitatem nimiam facturi pomi clariſſimè voluit indicare placiditatem vitalis ignis, nonniſi ab igne concoquente, ac digerente ſolidiorem materiam expectari; Mala igitur Cydonia, quæ carne conſtant lignoſitatis alicuius participe dũ cruda sũt, & ſtomacho ferè incoctilia perſentiũtur coctionẽ elementari ab igne primò debent pati, vt Æthereo vitali aſſimilentur igni, iam edocta ſociabilitatem benignam cum omnibus Animæ facultatibus Stellarum elemento reſpondere; Vim habent ſuapte natura Cydonia adſtringendi, & orificium ventriculi corroborandi, ciborumquè vapores coercendi, nè ſurſum præproperè aſcendant, cerebrumq; G petant: gratificantur ſtomacho, ipſumq; veneno læſum reſtituunt, corrigendo prauitatem quamlibet, tam ab extrinſeco, quam ab internis partibus prouenientem; in menſarum initijs proprias exercent liberè virtutes aduerſus diarrhæam, lienteriam, & dyſenteriam, ventriculi nauſeam, ſubuerſionem, cholericis item, cœliacis, & ſanguinem excreantibus ſuccurrendi;

Plin. li. 23. c. 6.

Poſt epulas verò corroborant os ſuperius ventriculi, & inferiores partes per accidẽs aperiunt, & dilatant, adeout excretiones facilitentur, & per quandam expreſſionem exonerationi excrementorum craſſiorum fauent; Temperamentum Cydoniorum, quod frigidum eſt in primo gradu, & ſiccum in principio ſecundi, quamuis non excedat in gradibus, tam crudum, quàm coctum, modificatur tamen ſub ipſa coctione, vt iam dictum eſt neceſſaria, vt temperies illorum euadat temperatiſſima, & valdè moderata, & non aſq; efficientia notabili. Ex pulpa Cydoniorum aſſa, vel elixa ſaccharo condita per ebullitionem conuenientem, & ad integram carnium teneritudinem fit compoſitio illa, quę inter nobiliſſima quoq; bellaria reponitur, quę Cydoniatum dicitur, vel cotoneatum, & melius ſecundum Medicos Diacydonite tam ſimplex, qnàm compoſitum, tam ex Galeno, quàm ex Nicolao Myrepſio, & Præpoſito, illudq; ſolu- H tiuum, immò catharticum efficitur à quibuſdam, cum impoſirione diagridij;

In Antid. Bonon. nouiſs. pag. 35. & pag. 256.

Ex ſucco quoq; Cydoniorum depurato, & cum vino decocto, & ſaccharo tam ſimpliciter, quam cumnaro natibus ex Meſue, & Nic. Præp. fit medicamen illud appellatum Miua, quod valet ad ventriculum, iecur, & cætera viſcera frigefacta roborandum appetentiam excirandum, coctionem cibariorum iuuandum, bilem frænandam, vomitum compeſcendum, &c.

Quercetã. diæt. polyhiſt. lib. 3. c. 1.

Eruditioris Neotericorum ſcriptorũ Pharmaceutriæ præcepta nos docent ſyrupum Cidoniorum conficere ad omnes immodicas excretiones cohibendas opportuniſſimum, & elegantiſſimum, & tali pacto paratur, ℞ ſucci Cydoniorum probè depurati, & in balneo mar. cocti ad ſyrupi conſiſtentiam ſine ſaccharo, vel etiam cum ſaccharo addito ad vnc. ij. pro ſingula ſyrupi libra; qui alia quoq; operatur vtiliſſima nempè gutturis, & oris exulcerati, linguæq; aſperioris curationem, & ideò ſcammonij potentil-

tentil-

A tentiſſimi deiectorij medicamenti comeſtioni ſuccus idem deſtinatus eſt in Aromatariorum officinis, ex quo Diagridium, ſeu Diacrydium officinarum, quaſi lachrymula electa, vitaliſq; & ceù aura prodit. Ij, quibus dilutius ex Cydonijs medicamentum magis placeret aquam habebũt elicitam ex iiſdem benè maturis inciſis per deſtillationem mixtim cum æquali vini portione, qua bibita ſingulis diebus ad vnc. iij. vel iiij. ſupra dictis omnibus medebuntur morbis; Elegans non minus quam efficax ex Cotoneis oleum, tam extrinſecus ſolum vſurpandum quale habetur ex Meſue pro adſtrictione, vel intrinſecus per os aſſumendum ad dolores nephriticos mitigandos, calculos eijciendos, horumq; generationem prohibendam admirabiliſſimè. Singulæ quoq; partes Cydoniorum ſeorſim ſumptæ aliqua gaudent prærogatiua medicinali non contemnenda, ita ut in totum cumulatæ virtutes ad infinitatem quodammodò tendant, nam ſemina Cydoniorum in aqua ita exoleſcunt, vt mucilago lenta, quæ ab illis extrahitur pro collyrio præſtantiſſimo in oculorum inflammationibus inſeruire poſſit; & vbi leni corroboratione eſt opus tutiſſimè operatur; ea in ore detenta linguæ aſperitatem in febribus tollit, & ſitim abigit; ambuſtis item illinita empyreuma exſtinguit. Dyſentericorum enemati- *Antid. Bonon de praeparat. med. pag. 440. Dorſten. in Botan. Antid. Bonon. nouiſs. pag. 317. lib. 1. c. 131*

B bus addita, dolores inteſtinorum lenit, & mordacitatem humorum obtundit, excoriationem reſtituit, torminaq; feliciter terminat, & bilis mordacitatem moderantur. Flores primò omnium partium mulieribus venuſtandis vſui eſſe poſſunt, inflammationibus oculorum ſuccurrentes iuxtà Dioſcoridis doctrinam, pro Cataplaſmate; ex illis aqua deſtillata quotidie ad vnc. ij. bibita menſtrua nimium fluentia compeſcit, & cor egregiè corroborat. Lanugo tandem carbunculos ſanat ex Plinio cocta in vino, & illita cum cera Hollerius ipſam maximè commendat ad hæmorrhagiam, quà vtiliſſimè audio vti chirurgos aliquot in recentibus vulneribus ſanguinem eructantibus, vt hic primis non ſolum, ſed ſecundis mediantibus qualitatibus efficaciter ſiſtatur. De Pomi huiuſmodi lanati viribus Iodocus Harchius ſic breuiter cecinit. *lib. 23. c. 6. In Enchiridio ſimpl. Pharm.*

Firmat Matricis, iecoris, ſtomachique calentem,
Vimque erumpentis ſanguinis indè premit,
Cœliacis prodeſt, choleræ, tuſſique cruentæ,
Cuique vrina moras ſemper amara facit.

C Breuiuſq; Georgius Pictorius. *In Pantopolio.*

Ad finem menſæ confecta Cydonia proſunt:
Nam ſtomachi claudunt clauſtra benigna tui.

At Caſtor Durantes vires eaſdem Cydoniorum exprimit ſatis abſolutè. *In Herbar.*

Aurea pracellunt, ſtomachumq; Cydonia firmant;
Aſtringunt, ſiccant, aluum ſiſtuntq; ſolutam,
Inducunt frigus, non agris commoda tantum,
Sed ſanis etiam: lathalis & ipſa veneni
Vires contundunt; eadem quoque vulnera iungunt,
Aſt odor illorum ceruicem percutit, agrè
Conquoquere hac, crudis ſiquidem veſcare, valebit.

Egregiè Fridæuallius, & breuiter cydoniorum vires medicas accinebat & ipſe. *Ang. Fridauall. de ſanit. tuen. lib. 2. c. 8.*

Sicca leuis bruma quod Poma Cydonia melle
Cocta iuuent ſtomachum, menſa ſecunda rogat.
Frenant vina, tument, fluxus remorata lacertis
Sunt nocua, & nimio curſibus apta cibo.

D Quod, ſi quid vitam nimis labilem, atq; indebitæ præciſioni obnoxiam retinere, ceù retinaculum vitale, valeret, ritè tamen, & aptè applicitum corpori noſtro illud eſſet Cotoneum malum. Quod quidem mortem naturalem, cuiq; indiuiduo deſtinctam, ſecundum ſuam primam complexionem vſq; ad terminum, quem in ſua potentia habet ad natiuam humiditatem conſeruandam; vt optimè diſcurrit Arabum, & Medicorum Princeps Auicennas, Philoſophuſq; præſtantiſſimus, non fineret obitum anteuerti, & accelerari. Cum autem experimentis minimè periculoſis ſancitum ab antiquiſſimis vſq; temporibus fuerit tutiores illas eſſe Medicinas, quæ minus ſaperẽt nouitatis, & quæ innumerorum virorum Virtute præſtantium iudicia non effugerint, atq; ſuffragia lectiſſima, & fauorabilia non ſenſerint; politicæ illius propoſitionis veritas apertiſſimè demonſtratur, *Antiquas* ſcilicet *Leges nouis eſſe meliores*, vt Caij Caſſij apud Tacitum *Fen. 1. primi Doctr. 3 cap. 3. ad finem. Tacit. l. 14.*

egregia tulit ſub his verbis ſententia. *Sæpe numero in hoc ordine interfui, cum contrà* E
inſtituta, & mores maiorũ noua Senatus decreta poſtularentur, neq; ſum aduerſatus, non quia dubitarem ſuper omnibus negotijs melius, atq; rectius olim prouiſum, & quæ conuerterentur in aeternùt mutari, &c. multò igitur ſatius eſt de iure naturali ſanguinem inuenis medicis retinere, atq; humores extrauenatos veluti barbaras, & hoſtiles gentes catharticis in exilium extra corpus pellere, quam Theſaurum vitæ ſanguinem exhaurire, ne facilius æger iuguletur, quam vincatur, & edometur morbus, nec aliud videntur nos docere, quam hoc Cydonia Græca vetuſtiſſima, & virtuoſiſſima Poma, quibus ſequentia nobiliſſima congruunt Epitheta.

Pet. And. Canonbser. in lib. 1. Aphor. Hip. med. & polit. in to. 1. pag. 519.

EPITHETA.

Quia liquidò conſtat Cydoniam malum, de qua nunc eſt ſermo, ab Antiquis vocatam fuiſſe auream, quod nomen Nuperi, non vt reijcerent doctæ vetuſtatis eruditiones, ſed vt res expetiſſe videbatur, ad mala medica, nempè Citria, Limonia, & Aurantia omnimodè tranſtulerunt, cum hæc magis colorem aureum referant, & verè aureis (ſit fas id dicere) qualitatibus in Medicina præpolleant. F
Hac de cauſa ab epithetis auream malum concernentibus, in capite de malo medica expediti ſumus. Nonnulla tamen eiuſmodi appoſita rectâ, & præcipuè ad cotoneum ſpectantia hic aſſignabimus, vt χρύσομηλον, nempè cotoneum inclinato ad aurum colore refertum, vnde aurei, & aureoli, ſeu fului epitheta procreantur; fuluus enim color idem eſt, ac aureus, ideoq; aurum perſæpè dicitur fuluum; Quapropter Palladius fulua dixit Cydonia his verſibus.

Pl. lib. 15. cap. 11.

Cum præſtet cunctis ſe fulua Cydonia pomis
Alterius nullo creditur hoſpitio.

Et Mantuanus Cydonijs fuluum vultum, ſcilicet colorem extrinſecus aureolum tribuit dicens. *Appia quid memorem, fuluoq; Cydonia vultu?*

Huc quoq; reſpexiſſe credendus eſt Inſignis Scriptor Italicus Gabriel Chiabrera, vocans aureum hoc pomum, vbi cecinit. G

Iui l'aureo Cotogno, & iui il Gelſo
Di Tiſbe amara rimembranza &c.

Modò ſupereſt delicandum, cur Græcis huius arboris malum dicatur κυδώνιον; quod omnes Auctores conueniunt ſic appellatum fuiſſe à Cydone Vrbe Cretæ, cuius dudum erat peculiare, cum maximè Quintus Serenus ſic cecinerit.

Aut quæ poma Cydon Cretæis miſit ab oris.

Et ideò *Cretæum*, ac *Cretenſe munus*, pomum, ſeù malum *Creticum, Creſſium*, & fœtus *Cydonis*, *Cydonius*, ac *Cydonitis*, alijſquè tot ſynonymis ab Inſula Creta deductis, quæ breuitatis ſtudio omittuntur, cum facillimum ſit Auctores de illa verba facientes conſulere, ad quos ſtudioſum lectorem relegamus. Sed non tantum κυδώνιον hoc malum, verùm etiam & κοδύμαλον Græci vocitarunt, ex traditionibus Hermonis, qui apud Athenæum fertur obſcorarum vocum interpretationes ſcripſiſſe. Sic Athenęus. *Ἑρμων δὲ ἐν κρητικαῖς γλώσσαις κοδύμαλα καλεῖσθαί φησι τὰ κυδώνια μῆλα. Hermon in Gloſſis Creticis Codymala vocari tradit Cydonia Mala.* Apud Heſichium indigitatur λασιόμαλον ὡσανεὶ μῆλον τὸ ἐχνοχνοῶν, ideſt *Laſimalum*, tanquam Malum *Lanugnoſum*, cum H
omnibus notum ſit hoc malum molli quadam lanugine obduci, vndè antiphilus dixit ἄσπιλον, ἀῤῥυτίδωτον μῆλον ἰσόχνοον ἀρτιγόνοισιν, & Ὥρης χειμερίης σπάνιον γέρας, nempè malum *parem, & recentem habens lanuginem*, atque *rarum hyemis donum* amatorio illo epigrammate.

Μῆλον ἔχω στρούθειον ἀφ' ὁπλοτέρης ἔτι ποίης
Ὥριον ἐν νεαρῷ χρωτὶ φυλασσόμενον.
Ἄσπιλον, ἀῤῥυτίδωτον, ἰσόχνοον ἀρτιγόνοισιν,
Ἀκμαίῳ ἐν πετάλοις συμφυὲς ἀκρέμοσιν.
Ὥρης χειμερίης σπάνιον γέρας. εἰς σὲ δ' ἄνασσαν
Τοίῳ χὠ νιφόεις κρυμὸς ἐπωροφορεῖ.

Nimirum *Malum habeo ſtrutheum ex recentiore adhuc folio*
Maturum, in iuuenili quaſi corpore conſeruatum Im-

A *Immaculatum, ſine rugis, ſimili cumq; infantibus lanugine;*
Adhuc bene foliatis adnatum ramis.
Tempore hyemali rarum munus, in te verò, domina,
Talem etiam niualis algor autumnum confert.

Ideò & Virgilius canum dicebat propter teneram lanuginem, quàm mane roſcidam, quaſi canam habent hæc mala, canens hunc in modum.

Ipſe ego cana legam tenera lanugine mala. Egl. 2.

Propterea Plinius lanatum appellauit; Nos verò hac de cauſâ pubeſcens vocare non Lib. 15. c. dubitabimus, cum ſit peculiare pubeſcentium leui lanugine obduci, odoriferum quo- 14. que, & tenui lanugine tectum replicauit Cydonium Philippus ſic ſcribens

Malum & odoriferum, & tenui lanugine tectum;

Aut ſatius Græcè

Μῆλον δὲ ἡδύπνοον λεπτῇ πεποκω ἰσθυον ἀχον

Cato verò omnium primus Cydonia nuncupauit Cotonea, quaſi coctonea, cum non niſi cocta propter auſteritatem deglutiri queant; Vndè apud recentes ortum eſt B adagium. Mandit cotonea, ſiuè cotonea digerit, quod paſſim in illos profertur, qui opus ſubeuntes difficillimum ad finem trahunt, vel melius in illos, qui data opera ad imitationem Chriſti, maximas remittunt iniurias, quæ alioquin ſæuis eſſent perſequendæ vltionibus; Στρουθεῖον pariter Malum, maius, & odoratius Cydonium, Ætio teſte, nuncupatur. Hinc & Struthiomela hæc Poma appellantur, fortaſsè quod Struthiorum oua, colore, & magnitudine, referant. Propter formam communem, non de fuerunt qui Cydonium cognominarint rotundum, circinatum, atque inciſuris notatum. Ab odore iam tradidimus Philippum illud vocaſſe odoriferum. Adijcimus modò quod hac de cauſa poterit dici ſuaueolens, ſuaueodorum, odoratum, fragrans, ac nares etiam à longè permulcens. Inſuper à ſapore iuremerito innuetur illud eſſe auſterũ, & vt protulit Aloyſius Alamanus Hetruſcæ linguæ poeta celeberrimus, aſperum, & graue. Sic ille

E'l purpureo, granato, il dolce fico Colt.
Laſpro, e graue Cotogno, il freddo melo.

Arbor prætereà huiuſmodi mala proferens non ineleganter poterit appellari ſacra, C cum apud pleroſque credita fuerit Veneri Iugæ dicata. Concludamus igitur, & id ſufficiat exponentes à Goropio eandem Malum dici Malorum infimam, & Malorum ma- In Vert. f. ximam. Nec iniuria. Addit enim mole quidem corporis infimam eſſe, at exinde virtute 75 76. & medicinali ſimul, atque cibaria maximam eſſe aſſeuerat, &c. Qui ſenſus Hieroglyphicis 77. valdè affinis Hieroglyphicorum tractationi aptiſſimè adnectitur; ſed denominata prius nominari, & hic interſeri volunt.

DENOMINATA.

DEnominantium cunctis correlatiuis prærogatiuas ſeruare decorum eſt, ac non mediocri laude dignum, dum ea, quæ recepit nullo contaminata vitio, ipſe denominatus oſtendat.

Nullus degener extat, Bœth. l. 3.
Ni vitijs peiora fouens metro 6.
D *Proprium deſerat ortum.*

Cotoneum Laudenſis Agri celebre Gaſtellum eſt, ob hoc præcipuè inſigne, quod ex Mantuanorum tumultibus, cum, vt ſcripſit eloquens literatorum encomiaſtes Lau- Laur. Craſ. rentius Craſſus, de eius Vrbis primatu priuati contenderit, ſuſceptis paſſerinis, natale clo. p. 2. vbi factum eſt Viro Doctiſſimo, & multis celebri ſcriptis Petro Franciſco Paſſerino, Sere- de Petro Fr. niſſimi Parmæ Ducis Conſultori, Theologo, & Conſiliario, de quo Petrus Franciſcus Paſſer. Minotius multi nominis I. C. & Poeta.

Paſſerine, Duci, qui conſulis alta potenti,
Hoc Duce, Corde pates, & Probitate potes.
Tu ſophiâ polles, Paulumquè Ducemquè coronas
Virtutum ſertis, Pieridumquè Choris;
Conſilio es Phœbus, qui tecta ſerena ſerenas;
At Domino reddis, quod capis ipſe, iubar.

Digitized by Google

Nunc nitet, ac toti places alma Placentia Mundo, E
Nam tu illi, atque Orbi hac vrbe placente places.

Hiſtor. omnes Iac. Philippi Bergom. Suppl. Chiſ. lib. 14. Paul. Iouius in elogijs Vir. bellic. l. 3. & l. 6. Ruell. l. 2. de nat. ſt. c. 150. Dodõ Pẽpt. 1. l. 3. c. 14. Dioſc. lib. 3 cap. 112. Plin. l. 24. cap. 19. Pallad. in Oct. tit. 20. Otho Brũf. in Onõ med. ſimpl. lit. C. Vir. 10 Æn

Cotoneum Æmiliæ Oppidum eſt L. Alb. in Vir. Illuſt. PP. Prædicatorum lib. 4. vbi de Vincentio Cotoneo loquitur Viro doctiſſimo memorat, idem fortè, quod hodie *Cotoneola* appellatur; quod Oppidum familiæ Attendolæ Sfortiæ Inſubriæ totius Dominatu ab anno 1448. Sereniſſimæ, potentiſſimæ dedit Originem. A' Cotoneorum Malorum Lanugine *Cotonum* originatum eſt, quod ſecundum communem intelligentiam eſt illud Tomentum, quod à laneis pannis non ſolùm exciditur, ſed ibi inciduum, & ex induſtria relictum, & artificioſè compoſitum eſt; vndè apud nos Bononienſes nigri illi Panni, qui pro funebribus indumentis inſeruiunt, & à noſtris opificibus egregiè fabricantur dicuntur *Cotoni*, & *Panni, e raſcie Acotonate*; quorum qui ex lana, & ſerico texti ſunt *Ferrandine* nuncupantur. Propter eandem ſimilitudinem lanuginoſæ Cotoneorum ſuperficiei Herba quædam à Botanicis *Cotonaria* dicta fuit, quæ Gnaphalium propriè dicitur, Filago Dodonei, & Piloſella quibuſdam, à Plinio Impia fuit appellata, quamuis impium mammillarum cancrum deſtillata deſtruat. Cotonaſter item Frutex, vel Arbuſcula Cydanago etiam quibuſdam fructu paruo, cum carne pallida, fungoſa, F acerba, & tribus intus oſſiculis meſpilacea planta à Cotoneo nomen mutuata eſt. Cydonitem, vel Cotoneatum cibum ex carne Cydoniorum cocta, & melle, vel ſaccharo condita, de quo cibo Palladius in Octobri mentionem fecit: habemus inter Denominata ab eodem Cydoniorum fructu Cydonea ſecundũ nonnullos. Prętereà Ficus Hyemalis; Cydonia quoq; vocatur antipharmacum veneni cuiuſdam *Piſon* dicti; quod clam ineſt Nardo, & quoniam indica dicitur eſſe vox Cydonia in nomine ſubſtantiuo, ſecundum hunc ſenſum aliam obtinebit eſſentialem ethimologiam à verbali non parum diſcrepantem, non abſimili fortè ratione, quâ vir quidam nomine Cydon à patria magis, quam à fructu nuncupabatur de quo Virgilius

Dum ſequeris Clytium infelix noua gaudia Cydon.

HIEROGLYPHICA. SYMBOLA.

In Vert. fol. 71. 72. 73. & 75.

GOropius, referente Ricciardo, aſſeuerantius teſtatur Cydonium Malum antiquitus dari ſolitum fuiſſe Sponſis, ad hoc vt exindè Sponſus hieroglyphicè cognoſceret, ſe ſponſionem cum iuramento feciſſe firmiter, ac legitimè connubendi cum Sponſæ folliculo; Et euidenti iure optimo. Addit enim hac de cauſâ in prima lingua, & Cydonium, & mulieris Verenda nomen commune, ſcilicet *Cutte* ſortita fuiſſe. Nec tam eruditi Viri auctoritatem comminuet in vltima ſyllaba *Cutte*, iuxtà ſenſum, quantitatis diuerſitas; in pomo namquè producitur, at in membro corripitur, cum diſcrimen quantitatis ſyllabicæ apud Oratores nominis identitatem non tollat. Ab hoc vocabulo *Cutte* Germani quoque Cotoneum *Kutthen* indigitarunt. Adijciatur, quod primæ Linguæ profeſſores aſſerunt Cydonium nomen ab vſu traxiſſe, quo Malum huiuſmodi puellæ dabatur, vt nempè referret teſſeram firmi nexus cum ipſius zona ſoluenda ſanciendi, & inde Cuttee legitimum cum cuno connubium interpretari. Quibus etiam ſuffragari videtur hoc malum apud Latinos dici Cotoneum, voce procul dubiò ab ipſa prima lingua deducta, cum ſcilicet *Cot doen ee* per interpretationem inuertatur, legitimum cum Locis facio iuramentum, vt nempè ſponſus iuramento munitam profeſſionem emittat ſe nuſquam vllo alio, quàm ſuæ Coniugis vſurum vtero; Quapropter Græci vocant illud Codimalum, quod Latinè ſonat Cunnimalum. Porrò fuit Aſclepiadis ſenſus per Cydonium malum, matrimonium iuxtà leges contractum denotari, his nixi rationibus, videlicet quod eſſet Veneri Iugæ dicatum, & quod Tellus Cydonia protulerit, vt Iouis Iunonem ſibi in matrimonium copulantis, hoc munere nuſquam antea viſo Nuptias decoraret. Cùm autem quotieſcumque nudè, ac ſimpliciter Mali nomen proferebatur, antequam in Europam Aurea vera Mala, ideſt Citria, Limonia, & Aurantia adducta eſſent, Cydonium per propriam excellentiam intelligeretur; quando enim illud Virgilianum legimus G H

In Ægyptiacis.

---- Malo me Galatea petit, &c.

Tunc de Cydonio ſermonem fuiſſe, nemo non confitmat, quin & malum nomen ipſum

A ipſum Cydonium ſignificat; Et Malum deducitur à Mal voce primæ linguæ, & inuertitur conuiuium, quod apud omnes conſtat primum eſſe gradum inter maritum, atque vxorem; Vndè colligendum eſt ex Cydonio rectà denotari coniugium. Quam pari- *In Ver. f. 76*
ter rem, vt confirmare viderentur Germani ab hac voce Mal, ſiuè Mael, Nuptam vocant *In Comm.*
Gemael. Cui ſententiæ adſtipulantur ijdem Goropius, & Ricciardus. Sed nobis ma- *ſymb. in. v.*
gis arridet ſententia aſſerentium Cydonia dari ſolita ſponſis in ſignum, quod ab illis im- *Cydonium.*
poſterum euitanda foret omnis ſuperbia, & arrogantia, atque omittendus ſuperuaca- *fol. 183.*
neus omnis ornatus; Quantò enim Cydonia Malis omnibus infima eſt, & magis exigua, tantò fructum omnium Malorum maximum producit, quod ſymbolicè refert non pompoſa, ſed vtilia eſſe attendenda, ad differentiam Indicæ Ficus, cuius fructus ad propriæ, & vniuerſæ poſteritatis internecionem innocentiæ primos noſtros Parentes traxerunt, & quæ cum magnitudine, & craſſitudine ramorum, nec non & foliorum latitudine omnes Arbores antecellat, fructus tamen perexiguos, vera hieroglyphica minimæ vtilitatis, & maximæ pompæ enititur. Hic enim Cydoniæ Arboris, non autem Indicæ Ficus qualitates nuper coniugatæ imitari ſtudere debent, ad hoc vt illis, & Coniugi ſe-
B ctentur vtilia, & inutilia poſt terga proijciant. Ex eò poſteà, quod huiuſmodi Mala cor reficiunt, ſuauemquè ori halitum inſpirant, ideòquè antiquitus (vt toties diximus) dabantur, colligit Alciatus ſponſam debere cum ſponſo quidem verſari, ſed mundo cor- *In Em. 203.*
de, intaminatis affectibus, atque ore non niſi odorato, pudica ſcilicet verba, atque ho- *Et Alex. ab*
neſtati tantummodò congruos ſpirante ſermones, vt quidquid demum ab eo procede- *Alex. in ge-*
ret, non niſi gratiæ, & ſuauitatis plenum eſſe deberet. Subſcribit autem hoc tetraſtichon *nial.*

Poma nouis tribui debere Cydonia nuptis
Dicitur antiquus conſtituiſſe Solon,
Grata ori, & ſtomacho cum ſint, & vt halitus illis
Sit ſuauis, blandus manet & ore lepos.

Emblema Mali Cydonij Suffitus, tam Simplicis, quàm Igniti.



Fertilitatis Honorem, Officijquè refers: *Ou. l. 3. met.*

Sed vniuerſaliter loquendo Fertilitatis Honorem, officijquè referet quiſquis Deo ſa- E
crificium laudis, & deſideriorum ſuorum in omnibus ſuis actibus offeret, iuxtà illud
Pſ. 49. oraculum Regij Pſaltis, *Immola Deo ſacrificium laudis, & redde Altiſſimo vota tua.* Et
D. Auguſt. quoniam *Deo dat, qui pauperi dat*; Diuinum tunc ſeres fructuoſiſſimum Agrum, cum
ſup. Pſ. 56. Pauperibus eleemoſynam tribues, ille enim ſatori ſuo centuplum reddet citiſſimè fru-
D. Aug. de ctum *Fœcundus eſt ager pauperum citò reddit donantibus fructum*, vt ſapientiſſimè lite-
Verbo Dom. rarum Parens D. Auguſtinus docebat: quod optimè confirmatur naturali Cydoniorum
ab exemplo quorum in quocunque ſtatu proprium eſt ſuauiſſimo Thimiamate ſpiritus,
Ad Rom. 15 & vires corporis, recreare, atq; reficere; & quod magis eſt id, moralibus rationibus, &
Ap. Surium experimentis ampliſſimè demonſtratur; Tenentur certè qui bonis abundant, tanquam
Tom. 1. firmiores imbecillitatē infirmorū non ſuſtinere, vt ſanctiſſimè D. Paulus admonebat, vt
è contrà ſibi non parum timere debet, qui non libenter ſuccurrit egenis. Veritatem
hanc palpabilem reddit id quod accidiſſe referunt Hiſtoriæ D. Brigidæ Hibernæ Vir-
gini, cui cum ab Olitoria muliere pulcherrimi nonnulli dono darentur fructus, eò præ-
ciſè tempore, quo miſerrimi quidam pauperes ſtipem ab eadem Virgine emendicabāt,
quæ illorum miſerta fructus eoſdem dono receptos pauperibus diuidere, & erogare F
intendens indignabundam experta mulierem donantem ipſa diuino afflata Numine
feueram contrà immiſericordem protulit ſententiam, ſterilitatis ſcilicet perpetuæ fru-
Menander ctuoſarum Arborum immitis fœminæ ſucceſſuræ, vt euenit adamuſſim. Symbolicis
ap. Stob. ſer hiſce, & Hieroglyphicis narrationibus quàm benè Myſtica, & Moralia iungentur; cùm
mon. 3. optimum ſit nouiſſe, & ſcire honeſta quæque facienda.

MYSTICA. MORALIA.

OMnibus exploratiſſimum eſſe Cydonia quàm maximè inter cætera Mala lanugi-
Vert. fol. 77 noſa exiſtere, nullibi in dubium renocandum experientia ſuadet. Quam rem
perpendens Goropius optimè teſtabatur per illam denotari Dei Omnipotentis
ergà Poſteros Adæ mirificam Clementiam, & nullis limitibus metiendam Bonitatem.
Quid enim eſt huiuſmodi lanugo, niſi, vt ipſum nomen refert, quaſi lanæ cuiuſdam G
mollities? Quæ maior, aut magis conſpicua mollities, & manſuetudo, quàm mitis cum
omnibus conuerſatio, quâ Chriſtus, Sanctiſſimi Præcurſoris ſui teſtimonio verus Dei
Agnus, cum nobis, nedum quando mortalibus ſpolijs indutus, in humanis degebat, ſed
& modo, vbique, & quotidie in Venerabiliſſimo Euchariſtiæ Sacramento verſatur?
Hoc equidem manifeſtiſſimum eſt, quod niſi mollis tantæ clementiæ lana ab ipſo Agno,
qui Chriſtus eſt, accepta ſingula opera noſtra circumamiciret, fruſtrà laboraremus.
Ricc. in Com Hanc ab Ethnicis quoq; repreſentatam olim conſpeximus, quippè cum apex ille, quem
men. ſymb. in pileis Diales Flamines geſtabant, ſummi Numinis manſuetudinem denotabat. Acce-
fol. 183. dunt & Mala tria Cydonia, quæ in Herculis læua cernebantur Moralibus examinanda
Fol. 393. obſeruationibus. Hæc igitur cum Pierio ſtatuimus præſeferre tres nunquam ſatis lau-
datas virtutes, quas vnuſquiſque probitatis, & ſapientiæ Amator profiteri omni cona-
tu deberet. Sunt autem ea animæ parte, quæ irritabilis eſt; primò citrà moderationem
non excandeſcere, ſecundò auri ſacra fame non laborare, & tertiò animum voluptati-
bus implicitum non habere. Collocabantur verò hæc cotonea in Alcidis læua, vt indè
quicumque diſcerneret has Virtutes omnium quidem, ſed præſertim Heroum peculia- H
res eſſe debere. Inſuper Malus Cotonea, quia non amat valdè creſcere, ſed vt pluri-
mum eſt humilis, ac cortice tegitur aſperiuſculo, Myſticè deſignat Virum perfectum,
qui non appetit in altitudinem dignitatum eleuari, ſed vt plurimum paruus eſt, & bre-
uis per humilitatem, & cortice, nempè veſtibus induitur auſteris, & ille totus per pæ-
nitentiæ auſteritatem rigere videtur. Illa ex Bodæo ramos explicat aliarum Arborum
In Theoph. modo, ſed à fructu, ex obſeruationibus Plinij, incuruatos: Et iſte ramos habet, ideſt
l. 4. cap. 4. animæ potentias aliorum hominum adinſtar, ſed à fructibus bonorum operum, radicem
Li. 15. c. 11 verſus, quæ Chriſtus eſt, conuerſas. Etſi in illa nec ipſe caudex rectus eſſe ſolet, ſed
nonnihil incuruus; ſic & Vir perfectus non recta ad celſitudinem contemplationis ten-
dit, ſed prius ad actionem inflectitur. Subſtantiam porrò Cydoniorum ad multa Ho-
minibus valdè vtilia præſtantem odor bonus, imò ſuauis, qui totam replet Domum
ſuffitu

Digitized by Google

A ſuffitu naturali gratiſſimo teſtatur; quem in bonis operibus odorem fundere videtur vir probus, qui proximum ſuum amat, ſicuti ſeipſum, atque omnes non ſolùm beneuolentiâ proſequitur, ſed omnibus pro toto ſui poſſe benefacit; conſtat quidem apud omnes odorem ſuauem, Deoquè gratum ſignificare bonorum operum fragrantiam Deo acceptam ex mentis deuotione prodeuntem; ſimiliterquè indicare bonam exiſtimationem, & famam ex operibus bonis promanantem, videlicet cum quis in Republica Legibus eſt obediens, omniaquè adamuſſim ſeruat, quæ illius ſtatum decent, tunc enim experitur quod Æſchylus inter Græcos ſuis edicebat, videlicet obedientiam eſſe felicitatis matrē, & Seruatoris Vxorem, atque illum quantò in maiori dignitatis gradu exiſtentem, tantò etiam maiori Honore dignum omnes conſtantiſſimè habebunt. *D.Bernard ſuper cant. ſerm. 71. In ſeptem ad Thebas.*

ὅϛι μέγιϛός τ' ἐϛί, μεγίϛης τ' ἔμμορε τιμῆς. *Homer. in Venerem*

Sed Myſticum practicæ Moralitatis Myſticorum, & Moralium Cydonij Mali pro Coronide valdè conſpicuum, & memorabile mihi modò liceat exponere cunctis legendum, atque probandum exemplum; præclaro admodum Bononienſium Notariorum Collegio Emblematicam, & Myſticam Arborem Cydonij Mali pro ſuorum officiorum B Symbolo video erectam, & æneis Typis expreſſam, & D. Thomæ Aquinati Protectori commendatam, cum hac inferius poſita declaratione. *Tria in hac Arbore cernas, Radices, Folia, Poma. Præſtant Radices, Fundamentum indicant, Folia Decorem, Poma auro onuſta, Officia elargiuntur, non niſi matura Scribis Ciuibus tradenda. Nilq́; Pythonis pauet inſidias, dum è ſinu Sanctiſſimi Protectoris Cæleſtis coruſcat Apollo.* Et cum hoc Tetraſticho ſuperiori in parte locato. *Homer. l. 5. Iliad. Homer. 11 Iliad.*

Vos, qui Iuſtitiam colitis, defendite Leges,
Vnuſquiſque ſuo tempore poma legat.
Maturos quicunque poteſt decerpere fructus,
In ſudore licet quærere, turpè queri. *D.Greg. 15 Moral.*

Itaut Fundatoris ſui primi, atq; Cultoris Rolandini Paſſagerij Aureas Virtutes, pretioſiſſimaquè quingentorum annorum munera ciuilis, ornatiſſimus, & glorioſus hic Scribarum Cœtus conſeruaſſe hinc patet, dum ſuis gloriatur iuremerito ſanctiſſimis obſeruatis legibus, quæ per Cydonium Malum optimè repreſentatæ viſuntur, cum κυδαίνω C ſignificet *Honoro, Glorifico, Orno*. Et κῦδος, ſit Gloriæ Gaudium ex Homero. Vt autem laudabilis inſerit quoque delectatio Cydoniorum indigitanda accedant Mirabilia. *Sen. de Ani. tranquill. D.Chryſoſt. ſup. Ac. Ap. cap. 19. Homil. 41. Chryſ. ſerm 12. ſup. Ep. ad Rō. c. 7. Eraſ. in Ep.*

MIRABILIA.

AMuleticæ Cydoniorum facultates, quæ vel in ſola ſui Mali præſentia, necnon in illius duntaxat odore mirabiliter obſeruantur, moralibus aptius, quàm cæteris ſenſibus exponi requirunt; cum enim bonus odor ex virtute ſit, odor quoque malorum iſtiuſmodi nonniſi virtutis documenta ſpirare videtur. Serpunt vitia, & contactu nocent, ac in proximum quenque tranſiliunt, itaut Animorum venena iuremeritò dici poſſint, illaquè Virtus ſola, quæ quaſi manu ducit in vitam, odore proptio, cuius eſt in multorum profectum diffundi, valet expugnare. Sic & naturaliter humanis in corporibus operatur ſerpentium virus; verum ſicuti vitium in conſpectu Virtutis, etſi Virtutis nomen fortitum ſit, ſic venena in conſpectu Cydoniorum perſiſtere D nequeunt, & euaneſcere coguntur. Tradit enim Mizaldus hæc Mala tam valenter aduerſari venenis, vt ſi in eodem diſco imponatur toxicum quodpiam nocentiſſimum, ſimulquè Cotonea Mala, vires illicò veneficæ diſperdantur, quod manifeſtiſſimis cognoſcitur experimentis; Nam Pharicon lethaliſſimum venenum ex Athenæo, & Plutarcho non patitur Cotoneorum præſentiam, ſtatim nanquè emarceſcit indubitata quadam antipathia. Pari quoque pacto Veratri ſuccus, quo ſagittæ dudum inficiebantur, iuxtà Mala Cydonia repoſitus elangueſcit, actiuitatemquè deperdit. Et tantò magis Virtutem repræſentat, illamquè ſuadet hominibus hoc Pomum, quantò feruentius aliorum alexipharmacorum adamat ſocietatem. Virtutes omnes ſic inuicem coniunguntur, vt ad vitia profliganda viciſſim fortiores efficiantur, & ſi quis vna caruerit, omnibus careat; Hi quoque fructus vt Medicis vſibus efficaciores reddantur, adeò cum melle conueniunt, vt illius liquore delibuti, non amplius computreſcant, ſed incorrupti miran- *Salluſt. in coniur. Cat.* Venena perdunt actiuitatem in conſpectu Coton. poſita. *Mizal. mē. cēt. 4. n. 73. Cal. Rhod. variar. lect. l. 8. c. 42. D.Hieron. in Epiſt.* Mala Cydonia in melle ſeruantur à putri. *Colum. l. 12 c. 45.*

mirandum præſeruetur in modum. Si enim ipſorum ſimpliciſſimus odor fugat venena, E
quid dicendum poſtea, quando melli ſint admiſta, cum mellis quoque natura ſit, vt coerceat vitia, nec ea ſerpere patiatur; quâ pariter de cauſa per annos plurimos exanime corpus hominis à tabe conſeruat. Habent & Mala Cydonia quaſcunque præſeferre figuras, ſi in formas typorum indita in ipſis augeſcere permittantur; quod & ſuo quoque pacto præſtare ſolet Virtus, nam & ipſa quaſcunque benè operandi formas in animum inducit illius, qui bene operantium exempla non æmulatur tantum, ſed imitatur, & ſequitur. Hæc prætereà poma parturientis in ædes perlata partum illius difficilem reddunt, ex aſſertis Simeonis Setbi, fœtumquè cogunt diutius in vtero commorari. Quod non abſque myſterio rerum omnium mater Phyſis permiſit. Prætendiſſe nanque cenſenda eſt nos erudire, vt ad impediendum vitiorum noſtrorum exortum, virtutes aliorum in noſtræ mentis ædes introduceremus, vt ſcilicet iuſtorum opera imitantes, benè noſtris vtamur affectibus; quià *nihil vitioſum naſcitur, ſed vitium fit, ſi malè vtamur affectibus: Virtus ſi benè*. Et conſequenter in Virtutes quæcunque vitia commutabuntur, quandoquidem *omne vitium virtute mutandum eſt, non contrario vitio*. Sed ſi prægnans geſtationis tempore ſæpè fuerit vſa Cydonijs, contrarius effectus, & admirabilis F
iiſdem adſcribitur; parit nanque non admodum difficulter illa Mulier, & partus ingenioſus producitur, eodem Simeone referente. Quod ad myſticos ſenſus relatum præſeferre poteſt, quod vbi qui peccaturus eſt frequenter perpenderit, & tota mente hauſerit quota quæque ſint virtutum præmia, & quotuſquiſque delinquentibus præparatur dolor; peccandi cogitatione excluſâ, bene operandi propoſitum emittit, qui poſtea operoſior eſt, dum ad omnia diſciplinarum genera viam aperit; Nec id rarò contingit, nam omnibus eſt commune, quià *ad neminem venit ante bona mens, quam mala* ſcripſit Seneca, quod & confirmauit D. Auguſtinus habens, quod *nemo bonus, niſi prius malus*. Admiratio demum expoſita plures modò pariat cognitiones Hiſtoriarum, nempè notitiam, Vſus varios, & Stemmata in hac noſtra Cydoniorum materie.

Quaſuisformas quomodò recipiunt Cydonia.
Quomodo partum impediant.
D. Hier. ad Demet.
Plutarc. de Amic. & Adul.
Quomodo promoueāt facilemq́; reddant eũdem partũ.
Sim. Setbi.
D. Greg. l. 9. Moral. vbi cùm culpa animā tentat, vitę breuitatem inſpiciat.
D. Aug. Ep. 20.
Sen. Ep. 51.
D. Aug. in quaſt. ex vtroq́ Teſt.
Plut. de Præcept. Conn.

HISTORICA, ET VSVS VARII, Ac Stemmata. G

PRincipio controuerſias, offenſioneſquè magnâ cum curâ coniugalibus eſſe cauendas, cum alias, & frequentes, & quotidianæ magis eos diſiungant, & vitæ conſortium labefactent, optimè ſe noſſe oſtendit Solon, quando lege cauit, vt non niſi malo Cydonio epulis adhibito Viri Thalamũ ſpōſa ingrederetur, vndè nuptialia inter præcipua dona Malum huiuſmodi aureum numerabatur; de quo Alciatus in Emblemate ſuperius allato. Et ratio huiuſmodi moris ſic in lege poſiti, fuit vtriuſque Coniugum concordiam, qua nihil eſt in thalamo dulcius, præmonere, grauis nanque, & contagioſus oris halitus inter coniugatos, cum ſit valdè moleſtus, poteſt quoque diſcordiarum ſemina quamplura fouere, quandoquidem ore putidos quilibet auerſatur, quorum guttur eſt veluti ſepulcrum patens, vel ſaltem aperta cloaca; Ruffillum propterea, & Gorgonium Lyricus, ac Feſcenniam Martialis, & Thaidem his deridebant carminibus. Ille

Paſtillos Ruffillus, olet Gorgonius hircum.

Iſte de Feſcennia H

Quid quod olet grauius miſtum diapaſmate virus?
Atque duplex animæ longius exit odor?

Et de Thaide loquens

Cùm benè ſe tutam per fraudes mille putauit,
Omnia cùm fecit: Thaida Thais olet.

Conſimili (Textor habet) oris graueolentiâ laborabat Euripides Poeta, quæ cum illi obijceretur à à Dechannico Archelai Aulico, ipſe adeò excanduit, vt nil grauius antea ſibi eueniſſe aſſereret. Sed inſtituta Solonis ampliantes poſteri, nedum in nuptialibus, ſed in cæteris quibuſque conuiuijs appoſuerunt ex Cydonijs conſtructa oris incitamenta, quæ pro Xenijs, & Apophoretis delicatioribus habuerunt. Docet enim Galenus Hiſpanos olim conſueuiſſe Romam quotannis mittere compoſitionem quandam,

Solō iubet vtendũ eſſe Cydonijs in conuiu. nuptialib.
Al. ab Al. D. G. l. 2. c. 5.
Andr. Alc. in Embl.
Home Od. T.
L. 1. ſerm. Sat. 5.
L. 1. ep. 71.
L. 6. ep. 93.
In offic. Tit. 4. pag. 94. de male ol.
De Alim. fac. l. 2.

ex

A ex melle, & Cydoniorum carne læuigata pro edulio nobiliſſimo, quod μηλοπλακοῦντα vocabant, ideſt Malinas placentulas durabiles, in patinis aptè impoſitas, dum recentes erant. Hæ verò noſtris temporibus delicatiſſimæ fiunt ex ſaccharo, & in rotundis ligneis,& præcipuè abiegnis ſubtiliſſimis pyxidibus latum digitum profundis, & latitudinis diametralis quanta eſt tranſuerſa manus, cuiuſmodi ſunt, quæ nunc Bononiæ copioſiſſimæ concinnantur, Romamquè, vt & primæ illæ Hiſpanicæ, frequentiſſimè miſſitantur. Aliud conſimile compoſitum, aut vt melius dicatur, medicamentum ex ſucco Cydoniorum Struthiomelorum, pipere albo, zinzibere, & aceto à ſe confectum refert idem Galenus pro deiecta pariter appetentia ſubleuanda accommodatiſſimum, & per annos ſeptem in loco inconſpicuo reconditum ſeruaſſe, nec poſt longam hanc ætatem quicquā in qualitate mutatum inueniſſe, præterquamquod in cruſta nonnihil tunc denſiore; De Cydoniatis huiuſce melimelitis edulijs mentionem quoque fecit annis abhinc circiter MDLX. Vates Bilbilicus canens

Si tibi Cecropio ſaturata Cydonia melle
Ponentur, dicas: hæc Melimela mihi.

B Nec in eſculentis tantum verſatur hiſtorica Cydoniorum cognitio; ſimulacris quoque nonnullis efficta Cydonia præ manibus geſtata fuiſſe tradunt eruditæ Scriptorum relationes; In hiſtoria quippè Saxonum legitur, Veneris in ipſorū regione Simulacrum extitiſſe, quod aurea tria poma tenebat. Volaterranus etiam narrat Romæ ſua ætate Statuam Herculis effoſſam fuiſſe(quæ poſteà in Curia Conſeruatorum collocata fuit) in cuius manu tria ſimiliter Mala Cotonea viſebantur,quæ pro Malis Aureis Heſperidum, ni tamen Aureis Malis Medicis aliquibus, de quibus dictum eſt ſuperius, figura competeret, quæ in ſola delineatione cum Cotoneis æquiuocationem inducere poteſt,nam inter Mala Medica reperiuntur nonnulla, quæ interſecta ſunt, atque criſpantia. Simulacris item noctium conſcijs imponebantur Mala Cotonea, quæ ſalutatorijs pariter in Virorum cubilibus incluſa ſeruabantur ad odores,vt ſuffimenta vice Thymiamatum ex pretioſis aromatibus confectorum; quod & noſtris quoque temporibus apud quamplurimos non infimi ſubſellij Viros vſuuenit. Tanti prætereà facta ſunt hæc Poma, vt nobilitatis perantiquę memoriam longū ſeruatura eligerentur ad componendū Stemmata

C vetuſtiſſima Regni Granatenſis in Hiſpania, ac Sfortiæ Familiæ Mediolanenſis; hæc enim, vt tradit P. Petra Sancta, Cydoniorum Pomum, cum ramali, & frondibus aureis in Sapphirina planicie extollebantur. Sed Artificioſæ magis fictiones Cydoniorum attendantur.

Ex moribus, nō pulchritudine indica: Menander in Monoſt.

FABVLÆ.

MVlti multa de Malis Aureis generaliter ſumptis fabulati ſunt. De Cotoneo verò peculiariter acceptā, qui mythologicè quicquam ſcripſerit,præter vnū Legatum, hucuſquè nemo innotuit. Mythologicam quippè Malorum Aureorum Hiſtoriam, vel Inſanis, quæ & Aurea dicuntur, comprehenſis,impari pede, non tamen claudicando profecutus,egregia pleraque de Cotoneo commentus eſt.Quapropter Hiſtoriæ noſtræ nobile pretium erit, quæ ſcripſit non alibi fortaſſe videnda,

D adducere. Quid enim, niſi pretium faciet Poeticus Aureorum Malorum teſaurus?Conſtat id vel ex ipſius Legati ſententia, quā ſuæ tractationis R. P. Ioſepho Criſpo ex Minorum, quos Conuentuales vocant, Familia, Conciui, & Amicorum optimo nuncupatæ procedit exordium his expreſſum

Laurētius Legatus in Chryſomeleide.

CRISPE, decus Patriæ, quam Myſta ſacerrimus ornas,
Inter Seraphicos dignus honore Patres.
Tu quoque, qui noſtris fauſti cantibus olim,
Cum primum cepi fila mouere Lyra:
Accipe quæ luſi maturior, omnibus vllum
Morphea quā nequij carpere nocte fibris.
Fors erit vt multo quondam te carmine dicam,
Et pateat noſtrum quàm tibi debet Ebur.

AVREA nunc repeto quo Numine MALA vigebant E
Orbe ſub Heſperio, quiduè fuere prius.
Sic pretioſa canam, quiſnam pretioſa negabit
Metra, quibus pretium CHRYSEA MALA parant?

Vndè patet quod & Fabulæ ſubiecta ibi deſtinat, vbi Heſperidum Hortos credidit Antiquitas. Mirabilius igitur erit quomodo Hiſtoriæ conueniat Cotonea à Cydone veniſſe perhibenti. Sed cuius temporis euentum fingat obſeruemus ex ſubſequentibus, quibus Atlantis Filium ex Heſperthuſa *Chryſeomelon* faciens, elegantem, & æquè generoſum Iuuenem deſcribit.

Cato. Plin. l. 15. c. 11.

Nondum conſpicuum pietate, animoquè ferebat
Amphitryoniaden Cai oculata ſoror.
Roboris Alcides ſed tantum prima futuri
Ediderat tenerâ paruula ſigna manu:
Dum puer immiſſis elidens anguibus ora,
Artes eluſit, dira Nouerca, tuas.
Cùm Libya Regnator Atla tibi NATVS adultus F
Ex Heſperthuſâ CHRYSEOMELOS erat.
Inſignis ſpecie Iuuenis: nitet aurea collo
Cæſaries, quâ non pulcrior vlla fuit.
Nec minus ac formâ præſtat iuuenilibus auſis,
Dimicet ille Feris, dimicet ille Viris.
Non erat in toto pariter tam ſtrenuus orbe,
Ni Gnato venias æquiparande Pater.
Tigribus, & ſæuis congreſſus ſæpè Leænis,
Deuictis retulit certa trophæa feris.
Quin & ſeù ficto, ſeù vero Marte cruentus
Pugnaret, ſemper victor abibat ouans.

Ouid. l. 2. de Ponto. Nihil propterea mirum, ſi omnium rapiebat affectus, quemadmodum & quia ſimile ſimili gaudet *Scilicet ingenijs aliqua eſt concordia iunctis;*
Conſeruat ſtudij fœdera quiſque ſui. G

Ariſt. 8. Ethic. c. 2. Æquum erat vt vnam *Citriam Limonis* ſororem ad Occidentalis Æquoris littora Neptuni, Mauræquè filiam ſibi genio conformem, amoris ſui ſcopum, vt à noſtro Poeta fingitur, conſtitueret. Subſequitur enim

Hinc illum teneræ certatim arsêre puellæ,
Tam claro Iuueni nubere quæquè flagrans.
Nulla tamen placuit, niſi Nympha Niaſias, altâ
Quæ formâ, & meritis omnibus vna præit.
CITRIA nomen erat, cui LIMON frater, & vno
Ediderat geminos Maura puerperio.
Maura Niaſiaco celeberrima littore Nympha,
A te facta parens, Ennoſigæe Pater.
Hanc amat, hanc cunctis præponit Amantibus, hancq;
Conſortem thalami CHRYSEOMELOS auet.
Sic adamatus amans in amantem compare flamma
Fertur, & igne calent vſtus vterque pari. H
Iamquè tuas, Hymenæe, faces accendere, & aureos
Iungere Amatores dulce paratus eras.
Sed LIMON, cui ſerpit atrox per viſcera cura,
Dum non felici tortus amore perit:
Obſtitit, & geminis communia gaudia differt,
Quatenus & Nympham flexerit ipſe ſuam.

Pallad. in l. de inſit. Quâ in re quantum difficultatis offenderit innuere poteſt vel ipſa Mali Cotoneæ per Nympham nomine *Chryſocomen* deſignatæ natura nullas Arbores, *Roboris externi librum aſpernata*, vt tradunt Geoponici, & præſertim Palladius, admittere patiens, quemadmodum & Chryſocome nullis amatoribus adhærere voluit. Sed elegantem eius deſcriptionem attendamus.

Quip-

A *Quippè Cydoniacis illuc aduenerat oris*
Virgo, qua CITRIAM ſola decôre refert.
CHRYSOCOME nomen fuerat, nomenquè venuſtæ
Virginis æquabant aurea *fila* comæ
Et, niſi quod mala tenerâ lanugine flauent,
Atque ibi perpetuum ver Helichryſus agit:
Blandior in toto non vixerat altera Mundo,
Viceras & ſpeciem, CITRIA pulcra, tuam.
Sed quantum pallore places ſpectabilis ipſo,
Pectore tantus ineſt Virginitatis amor.

Pallor non ex conſumptione innati caloris, vt in vehementer amantibus. Vndè illud Ouidij *Palleat omnis amans, color hic eſt aptus amanti.*

Sed ex temperie optima eiuſdem cum claritate ſpirituum. Hinc ſibi tantum viuere & caſtis Dianæ ſtudijs incumbere perpetuam mentis, & corporis integritatem ſeruando, quin & nè otio concederet, & ſic animi conſtantia remitti poſſet, venando ætatem B traducere delectabatur, adeò iaculandi perita, vt primam ab ipſa famam Cydonibus iaculatoribus factam multâ dexteritate confinxerit Poeta, qui nihil æquè ac nuptias à Chryſocome odio haberi conſueuiſſe tradidit, poſtquam cecinit *Eurip. in Iphig. Pind. Od 7. Nemæorum.*

Scilicet intactos tibi, Delia, vouerat annos
Perpetuò ſtudijs dedita Virgo tuis.
Hinc & gaudebat ſiluis habitaſſe remotis
Venatu exercens luſtra per alta feras.
Nec minus Ortygiam iaculando imitata Dianam
Torquebat doctâ ſpicula certa manu.
Spicula certa volant ex arcu miſſa puellæ;
Inde, Cydon, iaculis gloria prima tuis.
Tale per ingentes anum traducere Lucos
Sueta, vel aſpectûs oderat illa virûm,
Si fugit hinc hominum amplexus, tedaſquè maritas;
Nil mirum eſt; nimium libera vita placet.

C Sed quieſcant in Africa ſpes ſuas fouendo Chryſeomelos, Limon, & Citria, dum quæ in Europa Chryſocomi accidunt, nobis modulatur Legatus, pulcherrimis identidem inſertis narrationi fabellis, quarum primam de puero *Eromelo*, qui Chryſocomen amando deſipuit, iam in limine habemus. Eromelus verò dictus fingitur nomine compoſito ἐκ τοῦ ἔρωτος, aut Æolice ἔρου (vndè nihil aures offendet, quod Æolicâ dialecto ſecunda nonnunquam in *Eromelo* contrahatur, longa naturâ, & communi Græcorum linguâ, cuius non leuis eſt in Legato cognitio) & μήλου, *Amore* ſcilicet, & *Pomo*, vt alludatur ad *Amoris Poma*, in quæ conuerſus eſt, quæ cum, vt dictum eſt, *Mala inſana* quoque vocentur, canente Taruiſino illo Poeta, cuius ingenioſus eſt imitator Legatus

Ad Virtutes quoque ingẽtes trãſire Vimen ratis loco eſſe poteſt Deo fauente, vt *Menãder in Monoſt. diſcurrebat.*

MALA INSANIA vocant Itali, quæ Gallus AMORIS
POMA vocat, ſiquidem deſipit omnis Amans. *Balt. Bonif. l. 5. muſar. 12.*

Sunt autem quæ com nuni nomenclaturâ vulgus Italicum *Melenzane* vocat: Ob amorem ideò dementatus deſcribitur Eromelus. Sed ad Legati metrum.

Spreuerat idcircò quoſcunque CYDONE iugalem
D *Virginis egregia concupiere torum.*
Inter quos adeò puer hanc EROMELVS amarat,
Pulcher EROMELVS, diuitijſq́ potens:
Vixiſſe vt nuſquam credatur amantior alter,
Quiuè magis Nympha dignus amore foret.
Firmus Anaxareten haud ſic dilexerat Iphis,
Vt iam CHRYSOCOMEN deperit iſte ſuam, *Ouid. l. 14. Met. fab. 17*
Sic Amor ætatem ſuperauerat: illa puſilla,
Quippè triluſtris; at hic grandior eſſe nequit.

Palluerat ideò, & aureum colorem, qui Pomo, in quod conuerſus eſt, competit, malus in malis ipſi diſpoſuerat Amor, à quo edoctus, & ſi quindecim duntaxat annorum puer quæ proci ſolertiores conſueuerunt, vt Chryſocomes expugnaret rigorem, in

Digitized by Google

in vſum deducere nouit, obſequium nimirum preces, & munera, quorum liberalem puerum deſcribendum, vel ipſa Aurei Pomi, cuius ipſe ſubiectum gerit in hoc fabularum nexu, denominatio ſuadebat. Quæ cum nihil proficerent, & præcipuè munera, quæ, nè ipſis caperetur, Virgo remittebat, habent quod diſcant Virgines, nè faciles ſint ad amantium capienda dona, ſub quibus ferè ſemper latent inſidiæ, vt in fine ſequentium carminum demonſtrat Poeta noſter. E

Da Virtutē & opes, ad Iouem orabat Callimachus.

Ergò dum vultûs arêre Roſaria cogit
Tantus, qui teneris oſſibus ardor ineſt:
Cogitat ingentes vt tandem temperet aſtus,
Inſtruit & ſolers cognita bella procis.
Obſequijs ideò, precibuſquè, & munere multo
CHRYSOCOME longo tempore pugnat Amans.
Omnia ſed fruſtrà; ſtabilem nec vincere mentem
Obſequijs, precibus, muneribuſuè poteſt.
Reſpuit obſequium, precibuſquè aduerſa profatur F
Vota, quibus Triuia caſta placêre ſtudet.
Sic & EROMELO tranſmiſſa remittit amanti
Munera, nè captent munera capta fidem.
Nempè pudicitiam nil aquè ac munera vincit,
Et Virgo capiens munera, victa prope eſt.

Nihilominus obſtinatus in amore iuuenis perſtitit quoad vſque penitus inſaniuit. Tunc enim ſibi manûs inijciens, pectus vnguibus aperire conatus perhibetur, veluti ſi furenti flammæ aditu reſerato, tota debuiſſet exhalare. Quo inuento doceri poſſumus amantes omnes amentes fieri, imò & dum puerum Cupidinem ſequuntur, quantumuis ætate plenos, puerafcere. Et hac de re credam amatorem Eromelum in ætate puerili à Poeta deſcribi. Sapientem ergò deſipientis ex amore pueri deſcriptionem attendamus.

Ex nimio obſequio moroſitas reſultat.

Infelix omni ſic ſpe fraudatur Amator,
Nec te, CHRYSOCOME, ceſſat amare tamen.
Nam nequit edomitâ te excludere mente, iugumquè
Excutere, & forma dememiniſſe tua. G
Ergò, ait, & quanquam ſine ſpe viuamus, amemus,
CHRYSOCOME, quamuis dura puella, placet.
Sauiat illa licet, mitiſſimus vſque vigebit
Nulla relaturus præmia noſter amor.
Non hic ſauitia cedes: certabimus, illa
Aſperitate ſua, noſque perenne fide.
Nos ea contemnat: Conſtantia noſtra manebit:
Omnia ſcit conſtans exuperare labor.
Sic obfirmato dum pugnat amore miſellus
Languet, & arcano toſtus ab igne perit.
Dumquè nimis feruent veſana incendia, creſcit,
Et nequit anguſto pectore flamma capi.
Æſtuat, atque fero peruerſâ mente vapore,
Nec, quid agas, nouit, nec valet apta loqui. H
Iam fremit, & toruè circumſpicit omnia, iamquè
Perfurit, & toto deſipit aſſe puer.
Ac veluti nimius, vel ſi pracordia pandat,
Debeat à toto corpore abire calor.
Ipſe parat violare ſuum, & diſcerpere pectus,
Et, quibus exhalet flamma, aperire vias.

Hæc porrò ficta. Sed proh quot ſunt, qui quod hîc fabuloſum eſt, erotico furore correpti, tragicas ſibi conſciuerunt manus! Quot, qui Iphes multiplicarunt! Quot, qui Sappho in præcipitio ſecuti ſunt! Frequentia exempla, & nimis longum recenſere. Pro omnibus vnum hoc Poetico Legati noſtri pennicillo delineatum datur inſpicere, cuius terminus ſi Planta eſt Cupidini ſacra, cùm Cupido ſit κακοδαίμων, Cacodæmonibus deuotos ſignificat, qui peſſimâ hac phrenitide correpti ſibi mortem inferunt. Ecce, quam innuimus, metachroſin.

Inſania flos iracundiæ Apoll.

Iam

Digitized by Google

A *Iamquè ſibi conſcire manûs accinctus, in aureum*
Vngue fero lateris ſæuit acerbus ebur.
Cùm pueri miſerata Venus cælo aſtitit alto,
Et tenerum vetuit dilacerare ſinum.
Mæſtaquè furtiuo perfundens lumina ſomno,
Leniuit rigidâ vulnera facta manu.
Quin &, ne furijs iterum ſuccumbat eiſdem
Euigilans, mirâ conſuluit arte Cypris.
Nam, dum fata negant iuueni producere vitam,
Ne mage CHRYSOCOMEN ſolicitare queat:
Vt fuerat longo tunc ſparſus membra ſopore,
In Plantam vertit Diua ſoporiferam.

Nec hoc quoque ſine myſterio eſt. Cùm enim ſaluti ſuæ dormientes eiuſcemodi
Amantes, ipſius obliti non aliter ac ſi lethæa pocula deguſtaſſent, obliuioſis non tantum,
& ſomnolentis comparantur, ſed ipſis quoque rebus, quæ obliuionem, & ſomnum in-
B ducunt, æquantur, cum iidem exemplo ſuo nonnunquam eoſdem in alijs edant effectus.
Hinc patet metachroſtica Eromeli ad ſomnificam *Aurei Pomi* Plantam proportio, qua-
lis hominum ferorum in feras paſſionibus ipſorum correlatiuas conuerſorum frequen-
tiſſima obſeruatur apud Principem Transformationum Poetam. Sed cuius Plantarum
generis ſit hoc Soporiferum, videamus, elegantem ipſius Pomorum deſcriptionem, &
varias eorundem nomenclaturas obſeruantes.

MANDRAGORÆ eſt ſpecies, animal vel odore ſoporans:
Sunt & HYOSCYAMI qui genus eſſe volunt.
Profert POMA, quibus pueri de nomine nomen
Reſtat adhuc, Latium, Francaue Lingua ſonet.
Nomen EROMELO texebant ΜΗΛΟΝ, ΕΡΩΣ το,
Aſtiterat qui cum Cypride, paruus ΕΡΩΣ.
Sic pariter FRVCTVS, & AMORIS POMA vocamus,
In ſua quæ ſumpſit Cyprius inde puer.
C *Quòd foret is demum furibundo inſanus amore,*
Fructibus INSANI vel modo nomen ineſt.
MALA INSANA vocant Itali, *quod & ille canebat,*
Qui Muſis decimo perlitat vſque libro. *Balthaſſar*
Poma vocant alij LYCO-PERSICA, quippe feruntur *Bonifac. l. 5*
Hæc aluiſſe frequens Perſis, & ora Lyci. *muſarũ 12.*
Et quia diues eras, & multo ſplendidus auro,
Auratuſquè tibi fulſit in ore decor.
Inſignes quoque nunc Fructûs color aureus ornat,
AVREAquè hinc multis dicere POMA placet.
Atque vt pallueras vbi terminus inſtitit æui,
Quod face torruerit cor tibi ſæuus Amor.
Pallor abinde nouis aduenit Fructibus, &, quem
Pectore fundebas, cortice ſanguis ineſt.
Puniceo ſiquidem veſtitur cortice POMVM,
D *Sanguinea maculant quod quoque ſæpe notæ.*

Et ecce quæ de varijs Pomis longè fabulati ſunt Veteres, hîc compendioſè collecta,
vt Chryſocomes hiſtoriam conſequendo, Cydoniorum quoque tractationi conueniant.
Ea ſunt Aurea Mala, quæ dedit Hippomeni Venus, vt rapidiſſimum Atalantæ curſum
retardaret, quæ Ouidius in Agro Cypri Damaſæo conſita fuiſſe tradidit, & ſunt Sym- *Lib. 11. Me-*
bolum Auri, quo ad vincendum nihil efficacius. Hinc eruditus quidam in eandem Oui- *tam. fab. 11*
dij fabulam hæc adnotabat. *Atalantæ pernicitas Aureis Malis eluſa, facetè referri pote-* *G. Sab. in*
rit ad mobilitatem, ſeù inconſtantiam animi: ad hanc enim vincendam, nihil eſt auro ef- *Met.*
ficacius. Magnus eſt autem iſtorum Pomorum vſus hodie in negotijs non ſolùm amatorijs,
ſed etiam Bellicis. Omnis enim ſpes victoriæ in illis præcipuè conſiſtit: neque vlla eſt bel- *Ouid. Epiſt.*
li celeritas tanta, quæ non poſſit illis proiectis vinci. Proinde Reges, ac Principes inter *Heroid. 19.*
ſe bello certantes, illis potius, quàm ferreis globis nunc contendunt. Accedit & Acontij *& 20.*

in vſum deducere nouit, obſequium nimirum preces, & munera, quorum liberalem E
puerum deſcribendum, vel ipſa Aurei Pomi, cuius ipſe ſubiectum gerit in hoc fabula-
rum nexu, denominatio ſuadebat. Quæ cum nihil proficerent, & præcipuè munera,
quæ, nè ipſis caperetur, Virgo remittebat, habent quod diſcant Virgines, nè faciles ſint
ad amantium capienda dona, ſub quibus ferè ſemper latent inſidiæ, vt in fine ſequen-
tium carminum demonſtrat Poeta noſter.

Da Virtutẽ & opes, ad Iouem orabat Callimachus.

Ergò dum vultûs arêre Roſaria cogit
Tantus, qui teneris oſſibus ardor ineſt:
Cogitat ingentes vt tandem temperet aſtus,
Inſtruit & ſolers cognita bella procis.
Obſequijs ideò, precibuſquè, & munere multo
CHRYSOCOME longo tempore pugnat Amans.
Omnia ſed fruſtrà; ſtabilem nec vincere mentem
Obſequijs, precibus, muneribuſuè poteſt.
Reſpuit obſequium, precibuſquè aduerſa profatur F
Vota, quibus Triuia caſta placêre ſtudet.
Sic & EROMELO tranſmiſſa remittit amanti
Munera, nè capteut munera capta fidem.
Nempè pudicitiam nil aquè ac munera vincit,
Et Virgo capiens munera, victa prope eſt.

Ex nimio obſequio moroſitas reſultat.

Nihilominus obſtinatus in amore iuuenis perſtitit quoad vſque penitus inſaniuit.
Tunc enim ſibi manûs injjciens, pectus vnguibus aperire conatus perhibetur, veluti ſi
furenti flammæ aditu reſerato, tota debuiſſet exhalare. Quo inuento doceri poſſumus
amantes omnes amentes fieri, imò & dum puerum Cupidinem ſequuntur, quantum-
uis ætate plenos, pueraſcere. Et hac de re credam amatorem Eromelum in ætate pue-
rili à Poeta deſcribi. Sapientem ergò deſipientis ex amore pueri deſcriptionem atten-
damus.

Infelix omni ſic ſpe fraudatur Amator,
Nec te, CHRYSOCOME, ceſſat amare tamen.
Nam nequit edomitâ te excludere mente, iugumquè
Excutere, & forma dememiniſſe tua. G
Ergò, ait, & quanquam ſine ſpe viuamus, amemus,
CHRYSOCOME, quamuis dura puella, placet.
Sæuiat illa licet, mitiſſimus vſque vigebit
Nulla relaturus præmia noſter amor.
Non hic ſæuitia cedet: certabimus, illa
Aſperitate ſua, noſque perenne fide.
Nos ea contemnat: Conſtantia noſtra manebit:
Omnia ſcit conſtans exuperare labor.
Sic obfirmato dum pugnat amore miſellus
Languet, & arcano toſtus ab igne perit.
Dumquè nimis feruent veſana incendia, creſcit,
Et nequit anguſto pectore flamma capi.
Æſtuat, atque fero peruerſâ mente vapore,
Nec, quid agat, nouit, nec valet apta loqui.
Iam fremit, & toruè circumſpicit omnia, iamquè H
Perfurit, & toto deſipit aſſe puer.
Ac veluti nimius, vel ſi præcordia pandat,
Debeat à toto corpore abire calor.
Ipſe parat violare ſuum, & diſcerpere pectus,
Et, quibus exhalet flamma, aperire vias.

Inſania flos iracundiæ Apoll.

Hæc porrò ficta. Sed proh quot ſunt, qui quod hîc fabuloſum eſt, erotico furore
correpti, tragicas ſibi conſciuerunt manus! Quot, qui Iphes multiplicarunt! Quot, qui
Sappho in præcipitio ſecuti ſunt! Frequentia exempla, & nimis longum recenſere. Pro
omnibus vnum hoc Poetico Legati noſtri pennicillo delineatum datur inſpicere, cuius
terminus ſi Planta eſt Cupidini ſacra, cùm Cupido ſit κακοδαίμων, Cacodæmonibus de-
uotos ſignificat, qui peſſimâ hac phrenitide correpti ſibi mortem inferunt. Ecce, quam
innuimus, metachroſin.

Iam

Digitized by Google

A *Iamquè ſibi conſcire manûs accinctus, in aureum*
Vngue fero lateris ſauit acerbus ebur.
Cùm pueri miſerata Venus cælo aſtitit alto,
Et tenerum vetuit dilacerate ſinum.
Mæſtaquè furtino perfundens lumina ſomno,
Leniuit rigidâ vulnera facta manu.
Quin & , ne furijs iterum ſuccumbat eiſdem
Euigilans, mirâ conſulit arte Cypris.
Nam, dum fata negant iuueni producere vitam,
Ne mage CHRYSOCOMEN ſolicitare queat:
Vt fuerat longo tunc ſparſus membra ſopore,
In Plantam vertit Diua ſoporiferam.

Nec hoc quoque ſine myſterio eſt. Cùm enim ſaluti ſuæ dormientes eiuſcemodi Amantes, ipſius obliti non aliter ac ſi lethæa pocula deguſtaſſent, obliuioſis non tantum, & ſomnolentis comparantur, ſed ipſis quoque rebus, quæ obliuionem, & ſomnum in-
B ducunt, æquantur, cum ijdem exemplo ſuo nonnunquam eoſdem in alijs edant effectus. Hinc patet metachroſtica Eromeli ad ſomnificam *Aurei Pomi* Plantam proportio, qualis hominum ferorum in feras paſſionibus ipſorum correlatiuas conuerſorum frequentiſſima obſeruatur apud Principem Transformationum Poetam. Sed cuius Plantarum generis ſit hoc Soporiferum, videamus, elegantem ipſius Pomorum deſcriptionem, & varias eorundem nomenclaturas obſeruantes.

MANDRAGORÆ eſt ſpecies, animal vel odore ſoporans:
Sunt & HYOSCYAMI qui genus eſſe volunt.
Profert POMA, quibus pueri de nomine nomen
Reſtat adhuc, Latium, Francaue Lingua ſonet.
Nomen EROMELO texebant ΜΗΛΟΝ, ΕΡΩΣ *ve,*
Aſtiterat qui cum Cypride, paruus ΕΡΩΣ.
Sic pariter FRVCTVS, & AMORIS POMA vocamus,
In ſua quæ ſumpſit Cyprius inde puer.
C *Quòd foret is demum furibundo inſanus amore,*
Fructibus INSANI vel modo nomen ineſt.
MALA INSANA vocant Itali, *quod & ille canebat,*
Qui Muſis decimo perlitat vſque libro. Balthaſſar
Poma vocant alij LYCO-PERSICA, quippe feruntur Bonifac. l. 5
Hæc aluiſſe frequens Perſis, & ora Lyci. muſarū 12.
Et quia diues eras, & multo ſplendidus auro,
Auratuſquè tibi fulſit in ore decor.
Inſignes quoque nunc Fructûs color aureus ornat,
AVREAquè hinc multis dicere POMA placet.
Atque vt pallueras vbi terminus inſtitit æui,
Quod face torruerit cor tibi ſæuus Amor.
Pallor abinde nouis aduenit Fructibus, &, quem
Pectore fundebas, cortice ſanguis ineſt.
Puniceo ſiquidem veſtitur cortice POMVM,
D *Sanguineæ maculant quod quoque ſæpe notæ.*

Et ecce quæ de varijs Pomis longè fabulati ſunt Veteres, hîc compendioſè collecta, vt Chryſocomes hiſtoriam conſequendo, Cydoniorum quoque tractationi conueniant. Ea ſunt Aurea Mala, quæ dedit Hippomeni Venus, vt rapidiſſimum Atalantæ curſum retardaret, quæ Ouidius in Agro Cypri Damaſæo conſita fuiſſe tradidit, & ſunt Sym- Lib. 11. Me-
bolum Auri, quo ad vincendum nihil efficacius. Hinc eruditus quidam in eandem Oui- tam. fab. 11
dij fabulam hæc adnotabat. *Atalantæ pernicitas Aureis Malis eluſa, facetè referri pote-* G. Sab. in
rit ad mobilitatem, ſeù inconſtantiam animi: ad hanc enim vincendam, nihil eſt auro ef- Met.
ficacius. Magnus eſt autem iſtorum Pomorum vſus hodie in negotijs non ſolùm amatorijs,
ſed etiam Bellicis. Omnis enim ſpes victoriæ in illis præcipuè conſiſtit: neque vlla eſt bel- Ouid. Epiſt.
li celeritas tanta, quæ non poſſit illis proiectis vinci. Proinde Reges, ac Principes inter Heroid. 19.
ſe bello certantes, illis potius, quàm ferreis globis nunc contendunt. Accedit & Acontij & 20.

Pomum, quo Cydippes fidem ſibi callidè deſpondit in Delo, quemadmodum fusè Poeta Pelignus in Heroidum Epiſtolis, ſi tamen ipſius ſunt, quæ huiuſmodi continent hiſtoriam, ſeù mauis fabellam. Poſtremum eſt diſcordiæ Pomum à Ioue Paridi miſſum, vt litem de forma inter Venerem, Iunonem, & Palladem de pulchritudine exortam dirimeret, illud pulcriori tradendo, ſicuti præcipiebat inſcriptio: DETVR PVLCRIORI, quodque Veneri adiudicauit, vt pateret Veneris tyrannidi Regna integra per Iunonem denotata cedere, & vel ipſam poſtponi Sapientiam, cuius Numen habitam Palladem nemo dubitat. Sed hæc ex Legato. E

Ouid. Ep. 5.

Aurea mox aliquot carpent Cytherea VOLEMOS
In Damaſaa ſua contulit arua Cypri.
Hic ſata in auri comas creuerunt ſemina Plantat,
E quibus Hippomeni MALA petita dedit.
AVREA MALA, quibus Iuuenis Schæneida vicit,
Prateritaquè ſimul comparat ille thorum.
Carpſit & hinc POMVM, quod ſculpſit Acontius illit,
Qua tibi, Cydippe, callida verba dedit. F
Fertur & hinc Paridi miſiſſe Dieſpiter AVREVM
Iliaci MALVM fons, & origo Mali.
MALVM, quod retulit celebri in certamine formæ
Credita Diuarum pulcrior, alma Venus,
Præmia, quod Plantam te transformaſſet in AVREAM,
Belle Puer, Nympha ſic vbi fata canit.

Cælius lib. 12. cap. 35.

Nec inconſultò Venus hìc diuinare fingitur. Hoc enim inuento ſubſcribitur Pauſaniæ referenti Venerem Vraniæ nomine cultam fuiſſe primò apud Aſſyrios, indè à Paphijs in Cypro prodigioſi Fani ſtructurâ, deindè ad Aſcalonem in Phęnicibus, & à Græcis Athenis, vbi pulcherrimum conſecuta fuerat Templum. Inſuper in Cælo diem prænuntiat, imò & noctem, & cognita prædictionibus Aſtrologicis conducit. Aptè igitur de Chryſocome transformationis prodigium ex ſignis collecturâ dicere perhibetur:

Sed tu, qua nunquam voluiſti cedere Amori,
CHRYSOCOME, & noſtrum dulce ſubire iugum: G
Fors cum ſæuitia nil pœnituiſſe iuuabit,
Sæuitia cupies pœnituiſſe tua.
Fors erit, vt, veluti tuus hic miſerandus Amator,
AVREA ſic pariter tu mihi POMA feras.
Dixit, & haud fallunt diuam præſagia mentem,
Præquè videt, quod iam venerit, ipſa Venus.
Nanquè vbi EROMELVM, cum deſperaret Amatâ
Poſſe frui, notum deſpuiſſe fuit:
Atque manûs ideò ſibi conſciuiſſe cruento
Impete, nec quoquam membra reperta loco:
Sed non viſa prius pueri pro corpore Planta
Enituit, forma ſymbola tota ſua:
Maxima ſuſpicio Metachroſeos vrget, & indè
Neſcio quis pectus Virginis horror habet.
Mente ſubit Clytie, Smilax, Hyacinthus, & Aegle, H
Totquè alij, quos eſt ſtirpe latère memor.

Filia ſylu. Hominis quiex Africa olim donodatus fuit Sereniſs. Farneſijs, cũ quo ſene ego locutus ſũ Parmæ ann. 1623.

Notæ iſtorum Hiſtoriæ, quas vbi referre contigerit, ſi tantum vitæ ſupererit, fuſius proſequemur in alijs Voluminibus, in quibus Botanicæ conſiderationis

In ſcriptis Pratum veneris, Hortus, Ager.

Nunc audienda Chryſocome ex euentu Eromeli ſibi conſulens, & pauculæ, molliſſimæquè confiſa lanugini, quæ (vt Argumento ſunt læues Cotoneorum corticis villi) ipſi præter communem morem in ore vernaſſe dicitur, eius tamen ſpeciem haud quaquam deformanti, vt in icone conſimilis iſtius æui puellæ ad viuum expreſſæ, in Aldrouandæo Muſæo aſſeruatâ conſpicitur, ſexum fingere, cælumquè ſic tuta mutare conſtituit, nenon diuerſo poſſit alter furore corripi, & ipſa mali aliorum cauſa, licet innocens, fieri. Quapropter in Legati Poematio legitur.

Sic-

A *Sicquè, ait, vt vegetet, ſi pro me haud ſentis Amator,*
Et ſibi ſtirps viuit, ne ſibi viuat homo:
Quod mihi nomen erit? qua fama? quis imo ſilebit
Me quoque naturam dememoraſſe meam?
Non hominis ſpiraſſe animam in præcordia dicar,
Atque hominis, faciem præter, habere nihil.
Vna recenſebor, quæ ad funera cogat Amantes,
Ac adſcribetur non mea culpa mihi.
Quæ mea culpa fuit, ſi quem redamare nequibam,
Inuitam voluit diligere, hincquè mori?
Mens fuerat, pariterquè manet mens viuere caſtè,
Claudereque, intactâ virginitate, diem:
Quid non ſperandos igitur ſperare Hymenæos?
Nolentem vano quid ve furore ſequi?
Debuit hoc ſaltem ſpes auertiſſe furentis;
B *Sed furor, ac ætas non habet illa modum.*
Ergò ne ſimili quiſquam correptus abinde
Si face, ſimquè alijs inſcia cauſa mali:
Hinc melius mouiſſe gradum: ne quippe deinceps
Patria me videat, qualibet ora placet.
Sunt alibi ſiluæ, ſunt, quas venando fatigem,
Belluæ, vbi nemorum te quoque, Diua, colam.
Non me torquet iter: montes aſſueta per altos
Ire, vagum potero ferre vbicunque pedem.
Ne noſtros alibi thalamos deſideret alter
Conſultum eſt: ſpolijs vtar abinde nouis.
Me veſtis probet eſſe virum: fauet aurea toto
Quæ mihi lanugo mollis in ore nitet.
Non hac in facie nobis ſine numine vernat.
Iſtâ noſter honos amodo tutus erit.

C At iam accingitur itineri Cydonia puella. Iam è patriâ, quæ nunc *Cania* dicitur, & ad Septentrionalem plagam reſpicit, eo cornu, quo Creta vergit ad Occidentem, in Italiam ſoluens, Peloponneſum Moreæ nomine nunc cognitam, quæ Apia olim dicta eſt ab Api IV. Sicyoniorum Rege, & formam folij Platanini exhibet, vt communiter à Geographis delineatur, & ab eruditioribus deſcribitur, à longè videt, indeq; Syllam, atque Charybdim exuperans, Siculum transfretat mare, ac Italiæ radens littora ſuprà eum locum ſurgit, vbi Neapolis condita, & Sirenum pignora Ioſephum Baptiſtam Poetarum huius æui, vel inuidis acclamantibus, Principem, ac Antonium Muſcettolam, & Laurentium Craſſum optimorum vatum nemini poſtponendos placet cum Legato venerari. Sic enim ſuam, & noſtram proſequitur hiſtoriam:

Virum bonum fama detegit, vel in terræ cauis! *Eurip. ap. Æſchin. contra Timarchum.*

Dixerat, atque habitu demum ſuccincta virili,
Arcum, & cum pharetrâ ſpicula nota capit.
Qualis vbì capreas paras exagitare fugaces
Arcitenens, Virgo tunc quoque talis erat.
D *Egreditur, Dictæ non erratura, nec Idâ;*
Nam plantis nimium ſunt iuga trita ſuis.
Vtque paterna CYDON, gelidam, quà vergit ad Arcton
Creta frequens populis, imminet alta mari.
Pulcra CYDON, quã nunc CANIAM gens Cretica dicit,
Atque ideò portu claret, habetquè rates:
CHRYSOCOME in littus deſcendit, & excipit illam
Nauis ad Oenotriam pandere vela parans.
Sic vehitur quo fata trahunt, Apiamq; figura,
Quam folium Platanûs exhibet, eſſe videt.
Scyllæos ſuperat ſcopulos, auidamquè Charybdim,
Quâuè Typhœa ſuper Sicelis ora ſedet.

Inde

Inde vbi Parthenope iacuit proſpectat, & olim
Plena futura ſacris Vatibus, arua probat.
Arua vbi nunc BAPTISTA meus, MVSCETTOLA, CRASSVS
Diuinis animant ſaxa vel ipſa metris. E

Sed vltrà Chryſocome. Totam quippe Italiam luſtraſſe dicitur, vt in exitu narrationis colligatur in totâ Italiâ frequentes eſſe Cotoneorum Arbores. Et quia Poeta Geographicè innuit fertilem hanc Regionem Quercino folio configuratione ſimilem, ad rem ex noſtro Mariano venit Diſtichon illud.

Andr. Mar. l. 2. ſtatuar. Rom. Epig. 137.

Italiam Quernæ ſimilem procedere frondi,
Atque hominis cruri compoſuêre parem.

Quia porrò dum Tyberim peregrina transmigrat, opportuna venit Vrbis Romanæ mentio, ibi datâ operâ ſalutatum à Legato noſtro Athanaſium Kircherum è Societate Ieſu, Virum ſuprà fidem eruditiſſimum, & multâ quoque nobis veneratione cultum, cuius diligentiæ cuncta parent, lætamur. Canit quippè Legatus.

Ex Antip. apud Stob. ſerm. 29.

Non hæc meta via: latè placet Itala Regna
Luſtrare, atque oculos dulce beare ſitu. F
Roburnæquè plagam ſimilem procedere frondi
Spectat, & obſeruat quæ loca grata magis.
Iamquè quadrageno patet Albula flumine Diues,
Albula, cui famam poſtera Roma dedit.
Roma, vbi Memphiticas adeò, KIRCHERE, Figuras
Calles, vt ſtudijs cedat Apollo tuis.

At ecce nouas, eleganteſquè fabellas, perquàm Hiſtoriæ noſtræ quadrantes. In Æmiliâ viâ prope Bononiam noſtram à parte Orientali prænobile Caſtellum eſt, quod à Cotoneorum credo feracitate *Cotoneolam* vocant, citrà ripam Senij fluminis conſitum fortibus mœnibus, ac profundis munitum foſſis. Infrà eſt oppidum inſigne, rebus omnibus ad victum facientibus abundans, quod *Lucum* dicunt. Hiſtorias fundationis, & denominationis eorum mythicè proſequitur Legatus ijs adſtipulatus, qui *Cotoneolam* tradunt vetuſtiſſimum Æmiliæ oppidum fuiſſe, cuius opinionis erat alter ex ijs Scriptoribus, qui Franciſci Sfortiæ Mediolanenſium Ducis res geſtas monumentis mandarunt, coætaneus Leandri Alberti, quamuis ipſe Leander ex Foroliuienſium Annalibus tradat Caſtellum illud ædificatum fuiſſe anno Salutis MCCLXXVI. à Foroliuienſibus, & Faentinis oppidũ Balneocaballi obſidentibus. Mœnibus verò e inctũ anno MCCCLXXI. Quidquid ſit, ibi ab antiquiſſimis vſque temporibus poterant eſſe Magalia, in quibus hoſpitio ſuſceptam Chryſocomen comminiſcitur Legatus, vndè eum migrare vellet, fertur ab hoſpite commonita, ne proximum pertranſiret Lucum, cum ſæuiſſimus ibi latitaret lupus. Vbi enim *Luci* oppidum eſt, ſiluæ antiquitus, & magna nemora fuiſſe perhibentur. Quod non tantũ *Luci* nomen ſuperſtes infert, ſed etiã ſitus ipſe, quippe qui ſit vallis olim aquis abundans ad ſiluarum incrementa maximè facientibus. Fauet etiam loci proximi nomenclatura; nempè *Silua Luci*, vt nemoribus abundaſſe tractus ille probetur. Sed Poetæ aures adhibeamus, de Chryſocome verba facienti.

L. Albert. in deſcript. Italiæ pag. 310. 311. &c. G

Mox Apennini ſuperatis cautibus, illic
Aſtat, vbi SENII clara fluenta ſonant.
Non longè fuerant læti magalia ruris,
Hoſpes vbi facta eſt credita virgo puer. H
Dumquè migrare parat, qui comi exceperat illam
Hoſpitio, ad Lucum, ne velit ire, monet.
Nam prope Lucus adeſt, vbi quouis maximus, inquit,
Eſt, & qui rabido trux hiat ore lupus.
Ille peregrinos, & quemuis præterit illac
Deuorat, & nemo ſaluus abire poteſt.
Nec iaculis confide tuis puer (addidit). Eius
Tergora dura nimis ſpicula nulla pauent.
Nos quoque conſerto tentauimus agmine ſæpe
Vincere, nec pugnax ſic quoque victa Fera eſt.
Imo canum lacerata phalanx, lethaliter icta
Noſtra cohors, acri dente petita fera.

Chry-

Digitized by Google

A Chryſocome verò nihil ad nuncium perterrefacta, feræ occidendæ occaſionem omittere noluit. In ſiluam igitur ſe conferens, lupum ingenti ſequentium admiratione, certiſſimo, & verè Cydonio telo proſtrauit. *Silius l. 3.*

Audendo bella expediant, pigra extulit aſtris
Haud vnquam ſeſe Virtus.

Sed audiatur Legatus

Sic ait: at virgo, quæ non pauet vlla ferarum
Vulnera, cum ſecum fert ſua tela, refert.
Hoſpitio, monitiſquè tuis quàm debeo, quàmq́;
Quòd tantum curæ ſit tibi noſtra ſalus.
Non vſquam potero fari ſatis: attamen iſthac
Ire placet, ſæuus quà fremit ore lupus.
Me terret fera nulla: Feras timuiſſe CYDONIS
Non eſt, & nobis Patria Creſſa CYDON.
Eſt animus pugnare feræ: mihi concidet illa.
B *Quò properant, mortem ſpicula noſtra ferunt.*
Dixit: & in ſiluam greſſus mouet, illius auſum
Armatâ indigenûm pone ſequente manu.
Cum ſubitò latebras, infrendens dentibus, exit
Longè aduentantum citus odore Lupus.
Quamquè videt celerem turma præcedere, primam
CHRYSOCOMEN ſæuo dente ferire parat.
Illa ſed è pharetrâ ſelectum miſſile neruo
Componens, nemorum ſupplicat hiſce Deam:
Dirige Diua manum precor, & ,quod torqueo telum,
Sit mors immani non reparanda feræ.
Inde Arcum exonerat: calamus volat ocyor Euris,
Et, quò deuotum deſtinat illa, ferit
Sauciat in pectus Monſtrum cor aduſque cruento
C *Vulnere, dum præceps in ſua fata ruit.*
Concidit in vulnus, Lucumq́; vlulatibus implet
Extremis, & cum ſanguine vita fugit.

Eâ peſte liberati pagani pleraque grati animi ſigna demonſtrant, & in accepti beneficij memoriam ab hoſpitis patriâ locum nuncupare incipiunt. Permanſit nomen vſque ad hæc tempora, quibus Poeta noſter more ſuo Caſtellum illud deſcribit, vbi præmodulatus eſt. *Optimi iudicij nota. nomen eſt bene impoſitum. Ariſ. Eth. 1*

Ictum admiratur. proque auxiliaribus armis,
Plauſibus eſt Iuueni grata caterna ſequax.
Ac veluti Phœbum fama eſt, Pythone perempto
Deucalionæos percoluiſſe viros:
Aut quali Alcides Euriſtheo cultus honore
Dicitur, Arcadicum cum domuiſſet aprum:
Qualis &, aut Lerna, aut Nemea terrore ſubacto
Susceptus populis Clauiger ipſe fuit:
D *Talibus obſequijs pariter gens illa CYDONEM*
Eſt Iuuenem caſo deuenerata Lupo.
In pagum fera tracta: caput tibi pendet ab arâ,
Delia, quam templo paupere turba colit.
Quin &, ne facti veniens foret immemor ætas,
De Iuuenis patriâ dictus abinde locus.
Sed quia maiori nequit it certare CYDONI,
PARVA CYDON tantum eſt, ſiue CYDONIOLVM.
COTONEOLA hodie corrupto nomine Graio
Dicitur, vt vulgi fert idioma ſcabrum.
Atque adeò creuit, floretquè, vt & vrbibus ipſis
Conferri populo, diuitijſue queat.

Sunt,

Sunt, quibus hoſtilis reprimi queat impetus, alta E
Mœnia, ſunt valli: circum aqua multa meat.

Non abſimili fortè ratione Lyceus mons Arcadię nemoroſus potuit nominari.

Nec minus ingenioſè de loco ſabulatur Legatus, vbi ſilua erat. Dictum nempè ſiue à *Luco*, qui inibi extiterat, ſiue à *Lyco*, qui Lupus eſt, ibidem occiſo, tradit, veterum morem ſecutus, qui *y* pro *u*, & è contrà promiſcuè vtebantur, quemadmodum obſeruatur in *Sylla*, qui & *Sulla* dictus eſt. Dicit ergò.

Sic & vbi Lucus fuerat, quia poſtea paruas
Seruandis gregibus diſpoſuêre caſas:
Succeſſitque caſis ſucciſo Robore Vicus,
Hunc placuit LVCVM dicere, ſiue LYCVM:
Sicq́; LVPI ſeruet, ſeù LVCI nomina, ſeruat
Nomina, quæ tanta ſunt monimenta rei.
Eſt quem nunc LVCVM dicunt, proq́; Arbore multâ
Se tollunt alto plurima tecta polo.

Pompon. Mel l.1.c.2. *Clem. VIII. in Bullâ datâ 1592. 7. Iun.*

At iam ad Rhenum noſtrum deuentum eſt. Hic mole paruus, at virtute magnus Ciuitatem perluit, *Mediterranearum opulentiſſimam*, vt ſcribebat antiquus ille Geographus, F ac *Studiorum Matrem, Morum Inſtitutricem, & Liberalium Artium Parentem*, vt Sanctiſſimus Pontifex Clemens VIII. enunciauit, de quâ cecinit eruditus, & nobis dum viueret amiciſſimus Iuſtus Ricquius Belga primarius in hoc Archigymnaſio literarum humaniorum Profeſſor.

Quâ colit Auſonium generoſa Bononia Rhenum,
Compoſuit vires docta Minerua ſuas.

Adrianus Card. in Itiner. Iul. II.

Cùm innumeros propterea genuerit ſemper, & aluerit viros literis, Armiſquè clariſſimos hæc *Vrbs antiqua, ingens, Etruſcis Regia quondam.*

Nil mirum ſi Legatus literatos aliquot inſignes memoret ex viuentibus amiciores, inter quos ſi nos quoque recenſuit, ſoli humaniſſimi viri beneuolentiæ acceptum referimus. Eius iſti ſunt modi.

At iam progreditur mentitâ in veſte puella,
Eſt & vbi placidè, paruule Rhene, fluis.
Paruule Rhene Tybri non conceſſuro ſuperbo, G
Æmula Romulea Felſina vt Vrbis erit.

Io. Franc. Bonomius Gaſpar Bõbaſius Michael Bõuicinus. Andreas Vulparius Ludouic. Boncomp.

Felſina cuius honor per vos nunc æquat Olympum,
Cum Montalbano *BONOME docte meo.*
Felſina BOMBASI Hiſtoriys, metriſq́; decora,
Et BONVICINI carmine vbique oluens.
Felſina VVLPARIO, BONCOMPAGNOq́; docente
Stoa recens, ſcitè mella Pelaſga loquens.

Nec Patriæ oblitus bonus Ciuis eam debito fraudauit honore. Nam aliquid in tabulas collaturus de *Cotoneo* non ignobili Laudenſis agri caſtello, Chryſocomen Cremonæ ſitum pertranſeuntem inducit, vbi datâ occaſione fabellam inſerit de Caſtro *Caſalis Butani* ditionis nobilium Cremonenſium de Schinchinellis, & ex illis ad Petrum Ioannem Marchionem tum ſibi, tum nobis amicitiâ cultum, carmen dirigit.

Bapt. Mant. non iniuria de Cremona cecinit. *Frumentiferæ cultiſſima rura Cremonæ*

Inde Peregrina Phaethontis funere clarus,
Centenoque Padus flumine diues adeſt.
Laudat agros, biferâ commendat meſſe beata H
Rura, vbi Marte potens noſtra CREMONA modo eſt.
Succeditquè CASIS BOTANI Paſtoris eiſdem
Temporibus, multo qui grege diues erat.
Illius hic ſeri Vicum ſtruxêre Nepotes.
Indigenûm BOTANI quiſque CASALE vocat.
Tuq́; potens Atauis hæc SCHINCHINELLE patenti,
Ditia PETRE tenes ſub ditione loca.

Ou. l. 2. met. fab. 2. & 3.

De *Cotoneo* verò Caſtro fabulatus eſt ipſum vetuſtiſſimo ſucceſſiſſe Populeto, in quod ſe contuliſſe fingitur Chryſocome, vt laſſitudinem poneret. Cum recordata in eas Arbores transformatas fuiſſe Phaethontis ſorores, vt Princeps Transformationum commentus eſt, Etomeli caſum itidem cogitat, & ſæpè memorans illum, ſæpè *Cydonem*, au-

ditur

Digitized by Google

A ditur à *Botani* paſtore non procul inde greges paſcente, qui, viragine commigrante, illi, ſub quâ conſederat, Arbori Cydonis nomen ſæpius incîdit. Quod in causâ fuit, vt Arbor illa, ruſticâ Antonomaſiâ poſtea dicta fuerit ARBOR CYDONIS; imò temporum ſucceſſu nomine toti ſiluæ participato, POPVLETVM CYDONIS nuncupatum ſit quoaduſq; à Pompeio Laudæ fundatore ſucciſum, ad caſtellum ibidem extructum, nomen translatum eſt. Sed ad Poetam:

Non procul hinc lanum fluuiorum Regis opacat
Arbore Populeâ conſita ſilua latus.
Huc properat, feſſos gratis vt recreet vmbris
Artús ad murmur prætereuntis aquæ.
Hic ſedet, hîc captat ſpirantes leniter auras,
Laſſa viâ molli flamine membra leuant.
Proſpicis, &, ſiluam quia latè Populus implet,
Arborei populi Populus alta caput:
B *In mentem venit his Plantis Phaethontidas olim*
Humanum miſerè depoſuiſſe decus.
Compatitur, funuſq; ſimul deplorat earum,
Et memor eſt caſús hic, EROMELE, tui.
Sicq; CYDONA refert puerum, patriamq; CYDONEM,
Et Græco reſonat plurima in ore CYDON.
Audierat BOTANI non longè armenta virentis
Pinguia per nemoris paſcua paſtor agens.
Atq; abeunte illâ, ſub quâ fleuit, Arbore ab ipſo
Inciſa eſt iaculi cuſpide multa CYDON.
Cum Plantâ viguêre notæ; quin fertur ab illis
Ipſa, & ab hac nomen participaſſe Nemus.
Sæpius vt ſiquidem dicta eſt ea PLANTA CYDONIS,
SILVA CYDONIS item dicta ſubinde fuit.
Lucus adhuc ſtabat, cum LAVS POMPEIA latis
C *Surgeret in ripis, Addua pure, tuis.*
Sed cum multa noua Dux maximus Vrbis in agris
Oppida fundaret, concidit inde Nemus.
Non ideò cecidit Nomen; nam conſita ſilua
Villa loco, ſilua nomen ad vſq; tenet.
Nomenclaturam niſi quod corrupit Achiuam
Itala, COTONEVM proq; CYDONE vocant.

Loco famam fecerunt Cœli benignitas, & agri fertilitas; at ſuprà omnia ſemper memorandum facit Vir doctiſſimus Petrus Franciſcus Paſſerinus, cuius Aui nobilitatis Mantuanæ illuc ſe contulerunt, Vrbis Patriæ tumultibus cedentes, vt tradidit eruditè Laurentius Craſſus, & nos ſuperius in Denominatis adnotauimus. Nobilem propterea de Paſſerino mentionem habet Legatus, & meritis ipſum extollit honoribus, Sereniſſimis Farneſijs ob ſummam doctrinæ laudem, & vitæ innocẽtiam acceptiſſimum, & ſimul communes inuiſit amicos Petrum Franciſcum Minotium I. C. & Poetam Monſauinenſem, ac Io. Aloyſium Picinardum ex Legati Patriâ oriundum, quantò iuniorem, tantò D carminum ſuauitate veteribus Poetis anteferendum, & Io. Carolum Co. Morandum Bernardi toti literatorum Reipublicæ celebrati Patris glorioſis firmiter inſiſtentem veſtigijs, Chryſocomenq; ſuam ad vſq; Mediolanum comitatus, Carolum Turrium multi nominis Poetam, ac Angelicum Aproſium Virum vndequaq; doctiſſimum, ac nobis non vno titulo colendum, noſtrumq; Manfredum Septalium Muſęo ſuo noſtri ęmulum Aldrouandi, Callicratumquè, Myrmecidumquè, & Archimedum glorias obſcurãtem, ſi per otium negotioſus luſerit, ſalutat, dum Pedemontanam verſus regionem peregrina iter inſtituit. Sic ergò de Cotoneo, & cæteris Legatus.

Craſſ. Elog. part. 2. vbi de Petr. Fr. Paſſerino.
De Minotio Ghilinus in Theatro.
De eodem, & Picinardo Legatus futè in Encom. Poet. Biblioth.
Amici notiſs. etiam ex lib. Academic. incognit. Venet.

Atq; ita creuit ab hinc, vt non ignobile caſtrum
Sit modo, quodq; opibus, delicijſq; fluit.
Quodq; loco maius decus eſt; hoc editus ille
PASSER, Olorinum qui modulatur epos.

PASSER habens inter FARNESIA LILIA nidum. E
Cultus vbiq; mihi, MINOTIOquè meo.
MINOTIO CLANIM Dirce, MONTEMquè SABINVM
Mutanti Aonijs, dulce canendo, iugis.
Ante ſed it Virga, ne illa inter LILIA viſam
Pindaricâ *inſignem te, PICINARDE, Cheli.*
Nec ſinit hinc abiens, Patriâque, Lyrâq; PLACENTEM,
Te memorem Vatem Vate, MORANDE, ſatum.
VIRGINIS offertar REGIO fœcanda Diana,
Regia qua Inſubrum poſtmodo clara fuit.
Nec minus Ægiſona nunc eſt Vrbs inclyta Dina,
Seù Doctrina magit, ſeù magis Arma placent.
Arma tamen Toga vincit vbi Facundia TVRRI
Regnat, & in ſacrâ concinit alta Togâ.
TVRRIS vt hae nobis Arx ſit, dat APROSIVS, Apros
Figent, PALLADIVM quot NEMVS ore petunt. F
Hic & SEPTENIS *ingens SEPTALIVS* ALIS
Sublimis, Nomen fert ſuper aſtra ſuum.
Seù MVSÆA paret, ſeù Fabrâ laſerit Arte
Eſt ALDROVANDVS, Callierateſq; nouus.

Progrediente porrò Chryſocome, ad altiſſima ſurgit tangenda merita noſter Poeta, ſicq; ſublimi quodammodo ferire ſidera vertice videtur, dum Eminentiſſimum dupli-ci, imò triplici nomine, & dignitate auitâ, nouâque purpurâ, & imperatoriâ geſto-rum omnium maieſtate ſplendidiſſimum Apollinem, ſub cuius ſplendoribus noſtrum
Ariſt. lib. 5. Politic. c. 9. hoc Arboretum prodit, Guidubaldum Cardinalem de Thun Archiepiſcopum, & Principem Salisburgenſem adorabilem reueretur. Quin & Regiam deinde, Sere-niſſimam, & Ampliſſimam Celſitudinem Sabaudiæ, & Pedemontanorum Ducis, Cy-priq; Regis Caroli Emanuelis Diuis etiam cariſſimi veneratur. Et quia verè aureum eſt Sceptrum illud, quod, vt Cyrus Rex Perſarum ſentiebat, copia eorum, qui Princi-
Xenophon in παιδία, Κυρου l. 8. pem ex corde diligunt, tutiſſimum facit: Sapientiſſimum, & integerrimum ideò Præſu- G lem Petrum Bargelinum vetuſtiſſimæ nobilitatis Bononienſis, Archiepiſcopum Theba-rum, quo nemo magis Principem illum dilectus diligit, apud ipſum auſpicatiſſimâ Se-dis Apoſtolicæ Legatione fungentem, commemorans, veſtes eidem exoſculatur. Quâ datâ occaſione amico optimo Vido fratri noſtro Montalbano, eiuſdem Præſulis inti-mè familiari gratulatur, modulatus.

Hinc Alpes peregrina ſubit: iacet ampla ſub illis
Planicies, cælo propitiore fruens.
Tota placet: Regio non æquè eſt fertilis vlla,
Ni quam, THVNE potens, ſub ditione tenes.
THVNE potens, per quem SALCZBVRGA Bauarica Roma eſt,
Magnanimas Oſtro THVNE reuincte comas.
THVNE Poetarum Mecœnas maximè, quo non
Munera fert alter liberiore manu.
THVNE, cui par nemo fuit, niſi CAROLVS ille, H
Hac qui in planicie ſceptra SABAVDA regit.
CAROLVS ille Ioui compar, Phœboq; nitenti,
Dum ſedet in TAVRO, Daria clara, tuo.
Atque ò ſi quondam, qui in TAVRO eſt Iupiter iſto,
EVROPAM veheres trans Mare, Creta, tuum!
Cederet Odryſias Phœbe, Cypriſq; parenti
Pareret, ductâ ſub iuga priſca Cypro.
Tunc & Mæonio tenuis foret are Cicuta
Mutanda, vt merito non minus eſſet Epos.
Teque ſimul canerem, tanti qui Principis Hermes
Es modo pro Thybrico; PETRE diſerte, Ione.

Te,

Digitized by Google

A *Te, quo Principibus non gratior omnibus alter,*
Te, BARGELINÆ gloria prima Domus.
Tunc Latiâ reſonanda Tubâ, quæ iam mihi de TE
Dictauit Tuſcis prima Thalia modis.
Et nouus Amphion veteres tibi ſurgere THEBAS
Forte darem, tactâ tunc Cheli, Apollo, tuâ.
Nec te delicium PETRI, Charitumque ſilerem,
O' VIDE OVIDII Frater amate mei.

Verum ex Italiâ in Africam fata vocant peregrinam. Totam ergo Heſperiam peruagata, breuem illum maris tractum Europam ab Africâ ſeiungentem transfretauit, vbi finem Orbis habitabilis fruſtrà præfigentes columnas poſtmodo erexit Alcides. Ita in Feſſanum deuenit Regnum, quod eo tempore à Vitium copia *Ampeluſia* dicebatur; *Αμπελος* enim Græcis eſt Vitis: & eiuſmodi nomen reliquit loco illi, quem hodie *Cabo Eſpartello* vocari ferunt apud fretum Herculeum, vt tradunt Geographi. Cumque Regio, quià venationibus aptiſſima, Chryſocome ſuprà cæteras placeret, ibi degere con-
B ſuluit. Ideò Poeta.

P. Philipp. Ferrar. in Cenſur. Geogr.

Sed ſecum nunc Creſſa rapit, dum circuit oras
Heſperiæ, migrans quò ſua fata vocant.
Iamque terit Calpen, atque hinc vaſtiſſima ſpectans
Æquora, ibi fines Orbis adeſſe putat.
Aſt è conſpectu cernens latiſſima paruo
Regna Helleſponto diſſita, eò ire parat.
Deſcendit, mediumque canâ Mare transfretat Orno,
Incertoque Abylen tranſmigrat inde gradu.
Et iam Feſſa prope eſt, Bromio non feſſa ferendis
Vitibus; hinc nomen ΑΜΠΕΛΑΕ *Græca dabas.*
Luſtratur Regio, quâ cum venatibus haud ſit
Aptior, inſtituit ducere Virgo diem.
Longarum ſiquidem confecta labore viarum,
Eſt opus, vt tandem deſinat eſſe vaga.

C
Quod dum decernit, ecce qui Nymphæ in iaculando excellentiam detegit euentus, & in peropportunum vocat ipſam hoſpitium. Erat in conſpectu ſilua, ex quâ propè erat vt egrederetur Vrſus, qui fugiens à Limone, & Citria non longe habitantibus, ac venantibus ipſorum ſocijs, in ſententiam ſuæ ſalutis, propriè, vt dici ſolet, pedibus currebat. Hunc Chryſocome videns, more ſuo iaculata, confodit. Superuenit Venatorum turba, ictum admirabunda commendans: & qui duces ipſorum erant gemelli, aduenam, quam veſte, ſpecieq; decepti virum crediderunt, ſuam traduxerunt ad domum, vt velit ſibi conuiuere ſuadentes, canente Legato.

Theſaurus eſt pulcer locata Gratia.
Menander in Monoſt.

Dumq; hæc CHRYSOCOME ſecum penſando volutat,
Obijcitur multo ſilua fragore ſonans.
Vrſus erat fugiens venantum dira ſequentum
Spicula, qui curſu iam prope ſoſpes erat.
Virgo videt, promptumque ſuo traſmittit ab arcu
Miſſile, tranſadigit quo caput illa Fera.
D *Concidit, extremumq; nequit fremere icta, repente*
Motibus ablatis; ſicque coacta mori.
Aſtitit emiſſum relegenti è vulnere telum
Per frutices animal turba ſecuta frequens.
Dux erat his acer LIMON, quem CITRIA iuxtà eſt,
CITRIA pulcra comes, CITRIA pulcra ſoror.
Obſtupuère omnes ictu, ſpecieq; CYDONIS,
Quamq; Virum credunt, ſe bene habere iubent.
Ante alios autem LIMON, Germanaq; poſcunt
Quis ſit; & huc illum quæ bona fata vehant.
Queis Iuuenis: mihi Creſſa CYDON eſt Patria, dixit,
Terra potens opibus, CHRYSOCOMESq; vocor.

Χρυσοκόμης vt δημοσθένης.

A puero placuit Venatio: ſaltibus ergò E
Viuere, moſquè Feras exagitare fuit.
Fama erat hunc multis ditem venatibus orbem.
Multiuagum huc ideò flexim us inde gradum.
Hac mihi cauſa via; quare hic quoque degere mens eſt,
Hic, vbi longa meum tadia ponet iter.
Dixerat: & noſtris igitur ſuccedere tectis,
Orſa refert LIMON, hoſpes amice potes.
Tu nobis genio ſimilis, venabimur vnà,
Hacquè comes fueris, qua ſoror vna mihi eſt.

Quorum humanitati cum indulſiſſet, ecce inopinus euentus, qui virum non eſſe Chryſocomen patefacit. Siquidem laſſa quondam venatu, ac æſtu, ad vmbroſam conceſſit Palmam (huiuſmodi quippe Arborum feraciſſima eſt illa Regio) leniter ſpirantes auras captatura dum quieſceret. Sopitur: & ecce lenis ventus aduenæ ſinum veſte diductâ pandit. Illac fortè prætereunt nil tale cogitantes germani, qui ex mammarum tumeſcentia ſexus mendacium colligunt. Quod ita deſcripſit Legatus noſter ſubſecutus F

Abraham Ortel. in Th. tab. 90.

Sic ait: & precibus, quia vincitur, aduena cedens,
Vti non renuit comis honore domûs.
Nam ſi fors olim pateant mendacia ſexûs,
Cum CITRIA ſperat viuere tuta diu.
Nec fruſtrà dubitat: nam quondam languida multo
Venatu, ac æſtu feruidiore calens:
Quaſijt vmbroſa ſpirantia frigora Palma,
Sub quâ dat placidâ membra quiete frui.
Cùm leni tunicam diducens flamine, nudat
Sopita pectus Virginis aura procax.
Illac pratereunt gemini, nil tale putantes,
Et, qua conſultò delituère, vident.
Recludunt etenim tumida mendacia mamma,
Quodque ea non ſit vir, ſigna ſat iſta probant. G

Diuerſimodè aſpectu illo affecti ſunt hoſpites; Limon quippe gauiſus eſt euentu. E contrà ſoror, quæ primum in hoſpita ſexum magis probare videbatur. Artificium iudicent ij, quibus patet πάθος in Ouidianis illis carminibus de Caliſto à Ioue ad Dianam redeunte.

Ou. l. 2. Met. fab. 6.

Et, niſi quod Virgo eſt, poterat ſenſiſſe Diana
Mille notis culpam: Nympha ſenſiſſe feruntur.

Attentiores effecerunt aliquot verba, quæ dormiens ſubmurmurauit. Eromelum quippè, cuius caſum ſomniabat, memorauit. Nomen eiuſmodi gemellis adhuc inauditum, intelligendæ rei curioſitatem indidit. Interim expergefactá Chryſocome, & ex iocoſo geminorum improuisè adſtantium riſu rem ſuſpicante, Citria ipſam facetè interpellat; Vt illa nempè minus erubeſceret, Citria loquens induci debebat, vt opportunè fecit poeta præcantatis ſubnectens.

Arſit ad aſpectum Iuuenis Niaſeius, & quam,
Ceù ſit amicus, amat, ceù ſit amica, flagrat.
Sed doluit formoſa ſoror, qua neſcio quid plus H
Quod ſit amatus auet, quàm ſit amata CYDON.
Dumque ſinum inſpiciunt diuerſâ mente gemelli,
Et variè afficiunt vbera bella duos:
Somnia conturbant mentem non muta iacentis,
Atque inter trunca, hac integra pauca ſonant.
Si modò Planta vir es, EROMELE, atq; AVREA POMA
Fers, creſce, & toto profer in orbe comas.
Hæc tibi perpetui ſit amoris candida merces;
Nuſquam alij nubam, quæ tibi non volui:
Mox abit ex oculis ſomnus, mammaſquè loquaces
Increpat, aſpectis fratribus, atque tegit.

Ful-

A *Fulſit in ore duûm riſus tener, atque facetus,*
Vrbani factus cauſa venuſta ioci.
Somni quanta tui vis, inquit CITRIA, per quam
Qui prius hoſpes eras, hoſpita noſtra modo es!
Sed quantus fueras noſtri iam fratris amicus,
Sic & amica dehinc tanta ſororis eris.
At quis EROMELVS fuerit, duntaxat auemus
Noſcere, cuius eras ſemiſopita memor.

Sic interdum quæ quis magis celare contendit caſus inopinato reuelat. Deprehenſa propterea Chryſocome indoluit, &, vt hoſpitum humanitas requirebat, illis quæ in Patriâ euenerant Eromelo pandit. Quibus auditis, quæ admirarentur, tum ex pueri obſtinatione, tum ex virginis conſtantiâ latè patueruut. Quià porrò, quemadmodum vetus ille Poeta canebat:

Nitimur in vetitum ſemper, cupimuſquè negata.

B Cùm Virginis mentem ex narratione collegiſſet Limon, ſibiq; propterea vetari cognoſceret ipſius affectibus impenſius ac amicorum eſt inhiare, nihilominus ardentiorem, quàm amicitiæ ſit, medullis contraxit ardorem. Sic ſpes humanæ falluntur. Tuta per longum iter ſeruata eſt Peregrina; cum ad ſoſpitatis portum appuliſſe credit, pericula offendit. Opportuna ideò ſequens Legati de ſpei vanitate parodia ad illud Perſij.

O' curas hominum! ò quantum eſt in rebus inane! Sat. 1.

Sed canat & Legatus.

Dixerat: vtquè ſui ſecretum pectoris illis
Aduena per ſomnum iam patuiſſe videt:
Indolet, & poſtquam nullas ſupereſſe latebras
Inſpexit, geminis acta CYDONE refert.
Caſum infelicis fratres mirantur amantis,
Nec minus hos animo firma puella mouet.
At quoniam in vetitum niti placet, atque negatis
Eſt ferè communis mos inhiare Virûm:
C *Qui magis intentus narrantis ab ore pependit*
LIMON, CHRYSOCOMES altius igne calet.
Sic ò ſic hominum quantum eſt in ſpebus inane!
Quàm modicum rebus proſperitatis ineſt!
Virgo virum ſimulat, nè cui ſuccumbat amanti:
Res patet: inquè procum it, cum fore tuta putat.

Graui ergò curâ ſaucius adoleſcens, nihil omiſit, quod ad hoſpitem flectendam faceret. At incaſſum. Miſer, qui Pomoſas inter Amoris delicias ſibi domi florentes, Amoris fame, Tantalus Amoris periclitabatur. In hoc laudandus, i n hoc ſequendus, quod ad indignos conatus deuenire noluerit. Sorori propterea, cuius Nuptias cum Chryſeomelo nil, niſi hoſpitis obſtinatio retardabat, vt in ſuperioribus patet, precariæ maturationem pugnæ ſæpius commiſit, vt feſtinando, & vincendo communi ſtuderet vtilitati: Quæ igitur feciſſe, & quæ dixiſſe deſcribitur ex domeſticâ Legati Muſâ inſpiciamus, & audiamus *In Iuuenem pueri flammas abijſſe CYDONIS*
Rere, hac transferri ſi quoque flamma poteſt.
D *Quæ non fecit Amans? qua non tentauit vt illam*
Alliceret? vanus ſed labor omnis erat.
O' quoties cara fertur fleuiſſe ſorori
Tantaleam, quam fert ille in amore, famem!
CHRYSOCONEN, quoties dixit, ni CITRIA flectas,
Alter EROMELVS cogar amore mori!
Tu ne perire ſinas, torquente Cupidine, fratrem?
Tu, cui tam mitis, qui mihi ſæuus Amor?
Qui fauit tibi mitis Amor, dum filius Atlæ
Te pariter, quantum diligis ipſa flagrat:
Ille tibi poterit quicquam concedere: forſan
CHRYSOCOMEN precibus flexerit ille tuis.

Tunc, mora nulla, ſimul geminis nubemus Amatis, E
Et quatuor duplex adſociabit Hymen.
Si quicquam celerare tuos, Germana, Hymenæos
Gliſcis, ſit iuuenem vincere cura celer.

Nec ſanè cauſa potentior excogitari poterat, vt ad id muneris exequendum ſoror induceretur. Quid igitur faciat? Hinc fratris, & promiſſi coniugis amor, hinc hoſpitæ vota trahebant. Sæpius eidem fauorem ſuum ſpoponderat; ſæpius vt in eâ mente firma perſiſteret adhortata fuerat. Durum nunc eſt contrà dicta venire, & aliter ac antea ſuadere. Duriùs quod ſibi propterea nuptiæ differantur. Rebus igitur ſuis adiudicandum cenſet. Vt ergo præfixa executioni demandaret, loci opportunitatem attendit. Erat illis hortus amœniſſimus, quippe qui Heſperidum futurus, quem plantaſſe fingitur ipſorum genitrix Maura, quæ toti Regioni *Mauritania* nomen reliquiſſe docto commento perhibetur. In hunc quondam cum Chryſocome, quæ nouiter ſolicitari peroſa diſceſſum moliebatur, ſe contulit, vt mos illis erat, antequam Cydon fœmina deprehenderetur, vt ex Legato, qui tum Citriæ affectus, tum Hortum illum hiſce mirè deſcribit. F

Sic crebro miſer: at geminis affectibus illa
Torta diù, neſcit quem reſoluta probet.
Hinc Amor, inde Fides pugnant: fauiſſe CYDONI
Hinc auet, hinc thalamos accelerare ſuos.
Sed cedit, tandemquè Fides ſuperatur Amore,
Et ſibi, tum fratri complacuiſſe parat.
Hortus apricus erat Montes hinc, inde lauantem
Spectans occidui Dorida Solis equos.
Deliciæ fratrum, quorum prope tecta virebat.
Plantarat geminis MAVRA Libyſſa parens.
MAVRA, MAROCCÆIS, qua poſtera nomina Regnis
Indidit, ac MAVRIS, Africa tota, tuis.
Huc fratres, hoſpeſquè ſimul concedere ſape
Aſſuerant, ſpeciem cum tulit illa viri.

Præter loci, temporis pariter opportunitatem hîc nacta, ſoli ſola dicere perrexit quæcunque ad finem ſibi propoſitum conducerent. Sed & hæc fruſtrà. Scopulum percutientibus æquoris fluctibus immotum referebat, haudquaquam tot precibus commota. In vnum *malle mori, quàm nubere* reſponſiones omnes deſinebant. Nec ſane minus à nuptijs auerſa deſcribenda erat, quæ Arborem illam repræſentare debebat, quâ fortè nulla magis odit alias ſibi inſeri. Sed & Metricam iſtorum expreſſionem videamus. G

Cydonia Arbor Hoſpitē peregrinā in propria non patitur domo, illa tamen hoſpitio ab alijs excipi nō abnuit.

Huc queſtûs exoſa nouos, & abire parata
Eſt olim CITRIÆ ducta Virago manu.
Tum fratris pœnas Neptunia Nympha CYDONI
Dicere, tum ſoli fundere ſola preces.
Tum thalamos Germani, aliter qua ſuaſerat ante,
Hortari vt demum nupta ſubire velit.
Inde ſuum memorare genus, Diuumquè parentem
Narrare, & cuius ſponſa futura ſiet. H
Nil magis attendi, quàm quòd decernat & ipſa
Nubere, LIMONIS prole beetquè torum
Sed nil CHRISOCOME verbis commota precantis
Perſtat, & inuicto pectore dura manet.
Non vllum admiſſura toro reſpondet, & addit
Se mage quàm zonam ponere, velle mori.

Sed ecce narrationis ſcopum. Nimiam Chryſocomes duritiem indignatur Nemeſis, & in Arborem Cotoneorum conuertit. Scilicet ſunt qui ęgrè ferunt caſtas aliorum determinationes, & marmorea nuncupant, nedum lignea ea pectora, in quibus molles amoris affectiones non cadunt. Sed quid aliter faceret quæ fer mè naturæ ſilueſtris erat? Attamen quamuis inter ſiluas educata, ciuilem caſtitatem erudire poteſt Chryſocome, facta ſub huiuſmodi fabulæ cortice caſtitatis exemplar. Et ſi demum in Arborem transforma-

Dij moderatos amāt.
Sop hocles in Aiace.

Digitized by Google

A formatur ab indignationis confiсto numine, ſolicitantium potius indignationes incurrendas, & exitus quoſcunque attendendos magis, quàm blandimentis, & importunis precibus caſtimonialium votorum tranſgreſſionem ſuadentibus condeſcendere doceat, & ſurdam illis, ac duram, ſed in æternas ſpes virentem naturam, qualis eſt Arborea, induendam inſinuet. Hæc eſt, quam delineauimus, Metamorphoſis.

Sed nequijt tantam vindex Rhamnuſia ferre
Duritiem, quamuis Taurica Diua probet.
Nam meruêre aliquid caſti Limonis *Amores,*
Cui vis cogendi, ſi libuiſſet, erat.
Ergò dum CITRIÆ loquitur, graditurque per hortum,
Ac, vt ſe excuſet, dicere multa parat:
Illîus ſubitâ greſsûs radice moratur,
Et Plantâ plantas impediente ligat.
Ter comitem conata ſequi, ter ſubſtitit hærens,
Et fruſtrà doluit diriguiſſe pedes.

B Senſim introducitur, & Citriæ metachroſis. Illa ſiquidem comitis euentu non dolens dum *commiſeratione digna ſunt infelicia*, imò gaudens, quippe quod ipſo puniri crederet obſtinati pectoris duritiem, idque fieri arbitraretur in vindictam inexauditarum precum, pœnâ talionis mulctata eſt. Quandoquidem & ipſa in Arborem ſui nominis commutata perhibetur. Hinc nunquam alterius malo gaudendum moraliter accipimus. Eiuſcemodi ſiquidem animi impietatem non à longè ſequitur pœna. Hinc Lyricus.

Eurip. in Androm. Nec fas eſt vnâ conſiſtere parte.

Orph. apud Clem. l. 5. Stromatum

Nunquam antecedentem ſceleſtum
Deſeruit pede pœna clando.

Horatius.

Dementis eſt dolorem infelicium ridere. Hinc Pittacus apud Auſonium inquit.

Demens dolorem rides infelicium.

Pittacus apud Auſon.

Ex noſtro quoque Poeta res ita ſe habet

Citria *mirata eſt, &, quod vix credidit ante,*
Dixit Eromeli *cum noua fata* Cydon:
Ipſa videt fieri, quin & gauiſa quod inſtet
C *Non exauditas vltio tanta preces:*
Ipſa repentinâ pariter radice retenta eſt.
Proh quàm peccato congrua pœna fuit!
Serpit vtriſque celer ligni natura per artûs,
Atque vterum, atque humeros induit, atque manûs.
In frondes abiêre comæ, &, quæ vellere tentant
Illas, in ramos brachia tenſa migrant.

Non hîc deſinunt Transformationes. Limonem, & Chryſeomelum caſu superuentum in Pomarium interim introducit eroticum, ſeù mauis erraticum deſiderium. Vtrunque ducebat Amor, quià cæcus, in foueas, quippe mutandos in Arbores. Ambo venerant nuptias ſuas ſolicitaturi, ſed eâ ſpe fruſtrati ſunt. Dum enim oculis dilectam quiſque perquirit, nulla apparet. Antecedunt, & nonniſi ex querulis vocibus cortice non adhuc interceptis, vbi Nymphæ ſint, percipiunt. In nouarum Arborum corticibus, vel eminus funeſtam legunt hiſtoriam. Accurrunt, vt opem ferant, ſed fruſtraneam. Quiſque ſuam nouo è libro liberare contendens, liberiores facit querelas, ſeque pietate nocenti innocentem dilectæ vulneratorem præſtat. Quippe, vt de Clymene, cum filias in Populos conuerſas vidiſſet, Ouidius cecinit,

Ita ludit dies *Publius.*

Homines ſalus fruſtratur, & fortuna.

D

— Truncis auellere corpora tentat,
Et teneros manibus ramos abrumpit: at inde
Sanguineæ manant, tanquam de vulnere, guttæ.

Plautus in Aſinaria Act. 3. Sc. 3.

Simile quoq; contigiſſe fingit in hiſce transformationibus Legatus energeticè canẽs.

Ou. l. 2. Met. fab. 2. & 3.

Extabant tantum dictura nouiſſima verba
Ora, virens reliquo corpore queſta nemus.
Cum venit LIMON, & CHRYSEOMELOS, vterque
Optatos cupiens ſolicitare toros.
Fatorum ignari flectunt huc lumina, & illuc,
Vt geminas videant; viſa nec vlla tamen.

At non viſa licet, videt vtraque, & Arbore condi E
Teſtatur murmur flebile, voxquè gemens,
Accurrunt, caſum, & dientibus vltima Nymphis
Non profecturam quiſque daturus opem.
Linquit Atlantigena CITRIAM, quęq; hoſpita culta eſt,
Vt ſit ſalua ſtudet non redamatus Amans.
Circum obdurato ſolers de cortice tentat
Extrahere; at ceù de vulnere ſanguis abit.
Sic dum Libs CITRIÆ diuellere caudice corpus
Conatur, ſequitur vim cruor inde fluens.
Vtraque, parce precor piètate nocere: id Amantis
Haud opus: in trunco dilaceramur, ait.
Iamque frutex tegit ora, & vix finit iſta profari:
Hoſpes amice vale: ſponſe negate vale.

Quàm aptè Plautus! Illum ego periſſe duco, cui Pudor perijt *In Bacchidibus.*

Tam repentinâ dilectarum amiſſione perculſi qui ſuperuenerant, impatientia excanduerunt. Sed vltrà. Iurgia fulminant in cælum, cauſamquè tantas agentem mutationes F iniuſtam nuncupant. Meritò propterea in Plantas conuerſi finguntur. Sic enim peccato æquata pœna deſcribitur. Sic & per quæ quis peccat, per eadem puniri manifeſtatur. Inde nullo, quantumuis infelici euentu profanum os in ſuperos tollendum arguit adfabulatio. Secus in promptu pœnas habet Cælum. Non deſiderantur exempla, ſiue ſacra legantur, ſiue profana monumenta. Sed ad noſtrum.

Quid faciant miſeri, queis ſic perduntur Amata?
Suſpirant, lugent, ſauaq; fata vocant.
Numinoquè inclamant iniuſta, nimiſquè ſeuera,
Qua geminis cari ſpes rapuere tori.
Non tulis hæc Nemeſis, qua non iniuſta vocari
Vult, & quod Nymphis fecerat, hiſce facit.
Implicuit radice pedes, & cinxit vtroſque
Cortice, & in lignum membra migrare dedit.

Quod fuit antè, relictum eſt. *Ou. 15. met.*

Succedunt nouellarum Arborum proprietates, quas ingenioſè deſcribit Legatus, hiſtorias omnes, quæ de Malis Aureis extant, ad ſuam traducens Hiſtoriam. Et primò G quæ de Cydonijs circumferuntur, in compendium colligit, & mira applicatione narrationi ſuæ adaptat. Silendum quippe non erat Cydoniam Malum haud aliarum ferre inſitiones, nec diſſimulandum cur aurea pariter eius poma vocentur, vt pateret cur tantum in hac narratione locum habuerint. Opportunum ergo hæc adducere, & carmina rem delicatè tractantia, delicare.

Affectus remanent Plantis, quos viua fouebant
Pectora; amant alia; neſcit amare CYDON,
Neſcit amare CYDON: Plantas ea quippe Maritas
Neſcia: nec iunctas inſitione ferens.
Dura CYDON: & adhuc ea Planta CYDONIA dicta eſt,
De patrio Nympha littore nomen habens.
Arbor Cretęâ dudum translata CYDONE
Credita: CHRYSOCOME quòd foret ipſa CYDON.
Illius ora tegens, at non deformia reddens H
Lanugo, Fructus veſtijt inde nouos.
Quin & flauities dedit AVREA POMA vocari,
Aurea flauities ore, comiſq; nitens.
Gratus odor POMIS, vt iam tibi, Cynthia, gratam
Fecerat intacta Virginitatis odor.
Aſperitas tantum illa manet, quò dura ſolebat
CHRYSOCOME inuiſis diſplicuiſſe procis.
Aſperitas igitur crudis innata VOLEMIS,
Quos ideò crudos edere nemo poteſt.
Hinc & ſi Graci dixere CYDONIA, nobis
COCTANA ſunt, quando nonniſi COCTA placent.

Nec

Digitized by Google

A Nec minus curioſum eſt, quomodo ad Catonis manus, à quo Cotoneorum, ſiue Catoneorum nomen traxerunt, perueniſſe comminiſcatur, & per totam Italiam exinde ſata feliciter creuiſſe tradat. Ex hortis etenim Heſperidum primùm alibi tranſlata, Cydonēquoq; appuliſſe fingit, & inde à Catone accepta. Ita & lepida eſt fabella de *Cotoneato*, quod pro ſui dulcedine fabuloſis Deorum menſis adhibitum commentus eſt, vbi ſcripſit. Nunc recordemur cœnæ *ſic Achilles ad Priamum ſupplicem pro cadauere Hectoris.* *Homerus Iliade* 24.

COTONEA Oenotrij, ſeu Poma CATONEA dicunt,
Nam coluiſſe prior dicitur illa Cato.
Scilicet ex Afris alibi traducta, CYDONE
Traxit, & Italicos inde beauit agros.
Italia ſit facta frequens eſt aduena Planta
Ciuis, tam creſcens vallibus, atque iugis.
Sed mage COTONEO gaudet, PARVAq́; CYDONE,
Quod gauiſa locis ſit Peregrina migrans.
Deliciæ guſtûs hinc COTONEATA parantur,
B *Eſt quibus ambroſius, nectareuſq́; ſapor.*
Hinc fertur placuiſſe cibus Superiſque, Iouique,
Qui ſuetas illi poſtpoſuere dapes.

At nulli magis grata fuiſſe feruntur eiuſcemodi Poma, quàm Veneri. Gauiſa hæc verificatam fuiſſe prædictionem ſuam, ſibi plauſiſſe dicitur, quod exinde cognoſceret ſibi cognomento Iugæ, iugiter olim à grauis, & ſeueræ Curiæ Auctore Solone dedicanda Cydonia, cum nimirum legem illam ſanciret, quam innuit Alciatus in Emblematis. *Ariſtot. l. 2. Politic.*

Poma nouis tribui debere Cydonia nuptis
Dicitur antiquus conſtituiſſe Solon.

Quamobrem & à veteribus Saxonibus Venus ipſa dudum pingi conſueuit, cum aliquot Cotoneis præ manibus, Secum Cupido exultauit, quod caſtigatā videret eam, cuius pectori nulla figere tela potuerat. Quin & vt cum cæteris aureis malis vigeret aureum Amoris Pomum illuc ab ipſis conſultò collatum. Ita quos affectuum diſcordia ſeparauit, euentuum concordia coniunxit. Sed hæc Poeticè. *Crantz. l. 2 c. 12. Saxon & in Metr. l. 1. c. 3.*

C *Nec minus ac Creta Vino Cretæa probantur*
Munera, ſunt Cypria POMA probata Deæ.
Gaudet in arboreos, vt iam prædixerat, armos
Verſam CHRYSOCOMEN fronde virere nouâ.
Lætaturque ſibi quondam AVREA POMA daturam,
Sanctio cum iuſti facta Solonis erit.
Exultatquè puer ſecum, qui virginis vlla
Non potuit caſto figere tela ſinu.
Sic & Eromeli *congaudent funus abundè*
Vltum, quodque pari plexa ſit illa manu.
Quin & vbi norunt ad cælum tendere ramos,
Plantam comportant huc, Eromele, *tuam*
Pulcrum eſt Auratis *ſint* Aurea Poma Volemis
Iuncta, & quos iunxit patria, iungat ager.
Quoſque voluntatum diſcors diſperſerat ordo,
D *Pulcer natura congreget ordo, placet.*

Ibi quippe tres Afri pariter in Auriferas Arbores commutati, Aurea quoque Poma ferre ceperunt, quorum —— *Plurimus auro*
Venit honos. *Prop. l. 3. el.*

Qui ſi non aliundè plurimus appareret, quia *Formoſi debebant eſſe nobiliſſimi*, ſatis magnus fieret artificioſis fabularum iſtarum in vnum colligatarum inuentis, cum chymicum, quia totum artificiale, noſtri Poetæ Aurum in ijs condendis, pretioſitate longè præſtet obrizo, quod ſub Plutone natum eſt, & iſtud ſub Apolline dictante. *Menand. ap. Stob. ſer. 87*

Nanque ibi, qui fratres Deus egerat vltor, & Atla
Natum, vt item ferrent AVREA POMA, dedit.
Nomina non mutant gemini nouâ in Arbore: LIMON
Dicitur Arbor adhuc: CITRIA Planta quoque eſt.

Soli

Digitized by Google

Soli Atlantigena, poſtquam ſub ſtirpe nouellâ E
Heſit, ſtat pondus nominis, itque ſonus.
Ex Μήλου, χρύσου τ', ex MALO dictus, & AVRO,
Ex MALO, ac AVRO nunc quoque nomen habet.
Hellas at in Latium migrat; hinc AVRANTIA MALVS
Eſt, qui iamdudum Χρυσομηλέας erat.

Sic & pulcherrimam veræ amicitiæ, liberalis, atque beneficæ præſeferunt ſimilitudinem Arbores huiuſmodi, dum inter ſe facillimè commutant flores, folia, fructuſquè per inſitionem. Quod oſtendit & Legatus habens

Et quæ tres inter cognatio nata fuiſſet,
Eſt inter Plantas quomodocunque poteſt.
CITRIA Atlantiadi, CITRIÆquè hæc iungitur, immo
LIMONEM ſocium fœdus vtrique ligat.
Altera ab alterutrâ compleri gaudet, & vna
Alternâ affines inſitione beat.

Mirum quidem hoc eſt, ſed non rarò in aliorum quoque generum Arboribus viſum. F

Vide ſup. pa. 396. & 498. Longè mirabilius eſt, & haud alibi obſeruatum, quàm in hiſce tribus aurearum Malorum ſpeciebus, tres nimirum ſpecificas fructuum earundem differentias in vno, eademque numericè volemo coire, partim Aurantio, partim Limone, partim Citrio, pretioſitates omnium feliciter adunando, vt & nos in ſuperioribus retulimus, & hîc itidem Legatus expreſſit.

Quin etiam haud vnâ dumtaxat in Arbore culta
Tres ſimul, & mater Planta fit vna tribus;
Sæpe etenim, quod non alijs in fructibus vſquam eſt,
Tres ſpecies vnus ferre Volemus habet.
Eminet, & ſubſidit enim per ſegmina cortex,
Diſtinguit ſpecies, quæ coiêre, color.
Haud aliter Tarteſſiacos Concordia fratres
In Geryoneum corpus abire dedit.

Conuenientiſſimus eſt & tribus, cum in humano corpore degere fingerentur, ſemper in amore vincere ſperantibus, in Aureas demum, & Eroticas conuerſis Arbores, æternus frondium viror, per quem aliquam æternitatis ſpeciem oſtendunt. Nec frondes tantum, ſed & Poma quoque ſemper habent. Imò cum Vere Autumnum, eumq; Autumno Ver mirè connectunt, dum Vere flores cum fructibus, Autumno fructus cum floribus vnâ oſtentant. Hinc meritò ſuprà celebratus à Legato Melicus Poeta Ioſeph Baptiſta de Tyburtinis Viridarijs, quibus magnam amœnitatis partem huiuſmodi conciliant Arbores, ad Michaelem Abb. Iuſtinianum amœniſſimè cecinit. G

Ioſ. Bapt. Poeſ. Melic. part. 4 pag. 462.

Han quì curua fortuna
Dalla fertilità Piante reine,
Che nate ad emular quanto in Corcira
Eſploratore ammira,
Moſtrano in mezzo a i fiori il frutto alunno,
Et hanno in mezzo a Primauera Autunno.

Et Legatus

Vtque tribus ſpes vna fuit durando in amore H
Vincere, perpetuis ſpes viret illa comis.
Æternoquè tenent Autumnos fœdere Veri
Iunctos, dum florent, Pomaquè ſemper habent.

Sed & Atlas ad ſe nos reuocat. Certior enim rerum factus, & infauſto mœſtus nuncio, ne in Arbore ſibi nati reliquiæ eriperentur, ſociæquè fatorum Plantæ aureis fructibus ſpoliarentur, muris hortum circundari mandaſſe fingitur, vt aliqua ſit conuenientia cum illo Ouidij

Lib. 4. Met. fab. 16.

---Solidis Pomaria clauſerat Atlas
Mœnibus.

Quod licet factum tradat Ouidius, quià metuebat Atlas, ne verificarentur quæ Themis olim ſibi præſagierat, huiuſmodi ſenſibus.

Ter-

Digitized by Google

A *Tempus, Atla, veniet, tua quo ſpoliabitur auro*
Arbor, & hunc præda titulum Ioue natus habebit.

Cum prima cauſa magis quadraret ceteris à Legato mythicè colligatis, ea ſequenda erat. Potuit & ab Ouidio aliqua ex parte diſcrepare imitatione præclariſſimi Viri Balthaſſaris Bonifacij, qui in ſuis Muſarum libris multa de Plantis fabulatus, quæ cum veterum commentis aliquam habent connexionem, voluit nihilominus vt plurimum ab antiquis differre. Nimirum iuxtà propria, non iuxtà veterum inuenta canebat, inter quæ breuem hanc de Malo Cydonio mentionem fecit.

Sic formam capitis referunt, capitiquè medentur
Somniferum Mecon, Cydoniumquè Pyrum. *L.4.Muſar. 64.*

Haud aliter ingenio ſuo noſter voluit indulgere Poeta, cum Atlantem finxit Chryſeomeli patrem, quippe multas Aurantiorum Arbores ad Atlantem eſſe indicaturus; niſi per Aurantia ſignificet copiam Auri, quo Mauritania abundat circà Atlantem Montem, vbi effoditur. Quod veteres intellexerunt per Atlantis Pomarium, in quo erant *Arborea frondes auro radiante nitentes,*
B Quæ *Ex Lauro ramos, ex auro poma ferebant.* *Ouid. ibid.*

Horto denique mœnibus cincto, ſeptem filias, de quibus pleraque veteres fabulati ſunt, illi præpoſuit Atlas, tum vt cuſtodirent, cum vt Aureas Malos colerent. A patronymicâ earum nomenclaturâ, quâ Heſperides ab Heſperthusâ matre dictas, Legatus fingit, alij ab Heſpero auo, Pomarium illud *Heſperidum Hortus* communiter nuncupari cepit, & celebrari. Iuno quoque Pomorum Auro allecta viridarium in tutelam ſuſcepiſſe, & in eius veſtibulo draconem inſomnem poſuiſſe fingitur, vt Herculem, quem illuc venturum præuidebat, arceret. Quod mirè congruit odio, quo ipſa priuignum proſequebatur. Conuenit & faſtoſæ falſi eiuſdem nnminis ambitioni, ob quam faſtoſiſſimam, & ſuperbiſſimam auium Pauonem ipſi dedicauit antiquitas. Quippe ſimiles auro ſuprà ceteros delectantnr. Conſonat & antiquæ fabulæ de Malis huiuſmodi cum primum à Tellure in nuptijs Iouis, & Iunonis producta fuiſſent, à Iunone ſtatim exoptatis, Modulatur ergo Legatus. *Vndè Aurũ Regale dicitur.*

Nouit Atlas miſeri vegetantia funera Nati,
C *Et doluit, factus pene dolore rigens.*
Mœnibus incingi ſolidis Pomaria mandat,
Improba ne poſſit diripuiſſe manus.
Et ſeptem Natas ſeruando præficit horto.
De matre Heſperidas *poſtera ſecla vocant.*
Iuno fauet pariter, quam Pomorum *allicit* aurum;
Hinc & de curâ cogitat ipſa quoque.
Præuidet inuiſum hac venturum ad littora quondam
Priuignum, vt forſan ditia Mala ferat.
Obſtet vt ergo notho, ſi qua intentauerit audax
Furta, venenato ſaua dracone parat.
Cuſtodem hunc ſolers læta ad viridaria ſiſtit,
Qua iubet, vt ſeruet nocte, diequè vigil.

Nec aliter deſcribendus erat qui vigilantiſſimi Paſtoris ſymbolum eſſe debebat. Tali enim inſigni vſus eſt felicis recordationis Sanctiſſimus D.N.D. Gregorius XIII. P. M.
D Bononiæ *peruetuſtâ, ac nobili familiâ Boncompagnâ ortus*. Ex Heſperidum ideò Dracone non prætermiſit Emblema Principius Fabricius Theramenſis, qui de Geſtis eiuſdem Summi Pontificis Emblematicos ſex libros conſcripſit, omnibus agalmatum corporibus ex Dracone petitis. Heſperidum ergo inducto Horto, cum Dracone ad cuſtodiam, quomodo Gregorius fuerit OPTIMVS RERVM SERVATOR probat hiſce ſubſcriptis

Petramell. in Continuat. ad libr. Pannini de Geſt. ſumm. PP. vbi de Greg. XIII. Princip. Fabrit. li.5. tit.1. alluſ. 1. Em. 172.

Queſto Giardin, che Paradiſo è detto,
Anzi Regno de Cieli, on' è ripoſto
Quanto di bello, e buono il Ciel naſcoſto
Tien nel ſommo, dorato, e chiaro Tetto.
Fù dal Celeſte Rè tanto diletto,
Ch' hà quel gran DRAGO in ſua cuſtodia eſpoſto,

E foco,

E foco, e fiamme à la ſua bocca hà poſto, E
Perche non ſia da alcun guaſto, ò negletto.
Beato è dunque trà bei fiori, e frutti
Quel, che l'amene Vie ſacrate oſſerua
Di queſt' alm' Horto ben rigato, e verde.
Oue non fur mai d'aridezza aſciutti
Gl' Alberi ſuoi, ne per ſtagion proterna
D'eterna gloria le ſue foglie perde.

Sed ad Mythica. Quippe Iunonis artificia non impedierunt quin illuc appellens Her-
cules, Pomarium ſpoliaret, ac Aurea Mala diriperet, & ad Euryſtheum Stheneli Mi-
cenarum Regis Filium, à quo ſic iuſſus fuerat, deferret. De modo quo id aſſecutus tra-
datur, multi multa dixere, quæ nos in antecedentibus non prætermiſimus. Sufficit poe-
tæ breuiter aſſignare finem, ne medium adducendo longius fortaſſe digrederetur. Vt-
Sophoc. in cunque enim, omnia de illo credibilia erant, quem nihil non ſuperaſſe Poetæ conten-
Trachinijs. dunt. Nam & nil aliud erat Draco Pomarij cuſtos, quàm (vt Plinius refert) meatus
Ouid. lib. 9. maris flexuoſus, qui procul ſpectantibus præbebat effigiem longi, ac tortuoſi Draconis. F
Met. fab. 3. Eo meatu erant cincti Heſperidum Horti, quos Hercules depopulatus eſt. Conſimilis
eſt Europæorum in Indiam nauigatio, vndè magnam auri copiam aſportant. Hac vt illi
Europam opulentiorem faciũt, ſic Hercules Aſiam, illuc rapinam ſuam conuehendo. Sic
Media, ſic Aſſyria felici Malo ditata eſt; ſic & ad nos tranſiuit. Quod & Legatus noſter his
expreſſit. *Sed dura nil proficiunt inuenta Nouercæ.*
Alcides veniens AVREA MALA tulit.
Euryſtheoquè ferens, Medum, Aſſyriaque feraces
Munere felici nobilitauit agros.
ASSTRIA hinc MALVS, ſeù MEDICA dicitur ARBOS
E tribus aurifero pignore quaque nitet.
Hinc & delicias Phæacum rura tulerunt,
Imo & diuitias hinc habuere ſuas.
Æneadum hinc terras, & Parthenopæa bearunt
Littora, & hinc illas diues Amalphis habet. G
Sic Ligurum data Planta ſolo; ſic Nympha Salois,
Benacuſq; parens AVREA POMA dedit.
LIMONEM hinc natum Benaco, & Phyllide credit
Is, cui BENACVS molle Poema fluit.

Ex Africa porrò in Mediam, & Aſſyriam huiuſmodi Poma primùm allata, & inde
cum Antonomaſticâ Malorum Aſſyriorum, ſiue Medicorum nomenclaturâ in alias
translata Regiones, & in noſtram præſertim Italiam, ſi commentum eſt, non eſt ſi-
ne connexione eum ijs, quæ Pontanus in ſuis de Hortis Heſperidum libris ad rem fa-
bulatus eſt de Citriorum reparatione, & apportatione in Italiam è Mediâ Regione. Ha-
Pontan. de bet enim *Nanque ferunt ob primitias quandôque negatas*
H. Heſp. l. 2. *Iunonem indignantem animo, grauiterq; dolentem*
Immiſſe & ſtragem Arboribus, Citriſquè ruinam
Heſperij generis Malorum ſtirpe perempta.
Donec eam Venus è Medorum diuite ſilua
Relliquias relegens, per Afrorum pingui aculta H
Rurſus in Italiam genti tranſmiſit habendam
Æneadum, quo priſcus honos, & cura nepotum
In ſiluis veteres renouaret Adonidis ignes,
Æternum & maneant monumenta inſignia amorum.

Vbi per *Adonidis ignes*, Citriam Arborem intelligit, in quam commentus fuerat con-
uerſum Adonem poſtquam ab apro lethaliter ictus eſt; quod & nos in antecedenti capi-
te non ſiluimus, & innuit quoque Georgius Iodoeus Berganus, qui nobile de Benaco
Lacu Poema conſtruxit, heroicis quinque libris abſolutum, & *Benacum* itidem inſcri-
pſit, euius ſuprà meminit & Legatus, fabulam ab Iodoco de Limone confectam memo-
rans, quam pariter gratum cenſemus hic adducere cum in ſuperioribus materiæ ſuper-
abundantia non illam admiſerit. Sic ergò ſe habet. Ex Benaco Phyllis Nympha com-

preſſa

Digitized by Google

A preſſa gemellos ſuſcepit, quorum alter fuit *Limon*, alter *Gryneus*, à quibus Limoni, & Grygnano magnis ad eum Lacum oppidis nomen eſtinditum, vt à Phyllide loco, qui *Villa* nuncupatur. Vtroſq; mater propriam edocuit artem, cui fataliter deſtinabantur,

—Vt facili ſeſe applicet arti.
Hortorum, & cultum LIMON, curamquè ſerenda
LIMONIS capiat, proprij præſagia iuxta
Nominis, & ſtudio genitalia fata ſequatur.

Geor. Iodoc. l. 3. Benac.

Eſt Grynia vrbs Aſiæ, vndè Grynæū Nemus ità & Grinæus Apollo

Gryneus verò piſcium capturæ nauaret operam. Verùm vt inobedientium mos eſt filiorum, & vile ſuum quiſque miniſterium cenſuit, & mandatum neglexit. Quamobrem periculoſo venationis exercitio dediti, ſæuiſſimum quondam offenderunt aprum, à quo Limon incaſſum pugnans, in crus lethaliter eſt ſauciatus. Iamquè prope erat vt moreretur, cum Phyllidi filij caſum inconſolabiliter lugenti Benacus ex famigeratiſſimis proximi Baldi montis herbis medicamine inſtituto, vt natum ſeruare poſſet, oſtendit. Quo præſtito, & dolor abſceſſit, & vires Limoni reſtitutæ.

Mox LIMONI aperit rediuiuo iuſſa parentis
B *Phyllis, & herboſum pratum demonſtrat, & artem*
Edocet, vt paribus ſpatijs, vtque ordine recto
Limones ſerat: atque ſerendi tempora pandit.
Scilicet æquali ſpatio noctesquè, diesquè
Quum currunt, docet: vt duplex in cortice ſciſſo
Accipiat Limon Citrij genus: acre dolores
Hoc querulos Paphia, & luctus: dulce illud Amores
Mellitos referens, gratos & ADONIDIS IGNES.
Oſtendit nocte, atque die quid conferat vrnâ
Vndifluâ rorem ſitienti infundere plantæ:
Et nocuum aſſiduâ gramen diuellere dextrâ;
Et teneros fructus defendere ab imbre niuali
Præcipit, aut Oleæ, aut viridantis tegmine Lauri.
Luxuriam iubet & ferro contundere inanem,
C *Quò lecta è ramis, & ramis parte retenta*
Craſſius exurgat cumulato fœnore pomum,
Impleat & patulos calathos, dextrasquè capaces,
Et terno fœtu ſemper noua planta graueſcat.
Qua doctus LIMON, LIMONVM ad munia pergit
In pratum, quod adhuc LIMONIS nomine gaudet, &c.

Hic eſt locus ad Limonem oppidum, qui *Pratum Limonis* adhuc dicitur. Et proh quàm pulcra eſt alluſio

Ad Pratum, quod adhuc dicunt Λειμῶνα Pelaſgi.

Pratum Græcis *Λειμων*

Direptarum Arborum Atlanti nuncius defertur. Torquebat illum primus dolor, filij nimirum iam in Aurantiam Malum conuerſi. Superadditus alter potuit robuſtiſſimum ſternere virum. Mœrore quippe confectus in Montem illum altiſſimum Africæ, vbi regnabat, conuerſus fingitur. Quod licet factum tradat Ouidius quia cum in Mauritaniam veniſſet Perſeus, Atlanti, à quo nullis precibus obtinuit hoſpicio ſuſcipi, Meduſæ caput oſtendit. Ille etenim arcendo

D *— —ſuis externos finibus omnes*
Huic quoque: vade procul; ne longè gloria rerum,
Quas mentiris, ait, longè tibi Iupiter abſit.
Vimquè minis addit, manibusquè expellere tentat
Cunctantem, & placidis miſcentem fortia dictis.
Viribus inferior (quis enim par eſſet Atlantis
Viribus?) at quoniam paruï tibi gloria noſtra eſt,
Accipe munus, ait, læuâquè à parte Meduſæ
Ipſe retrò verſus ſqualentia protulit ora.
Quantus erat, Mons factus Atlas; nam barba, comæq;
In ſiluas abeunt: iuga ſunt humeriquè, manusquè:
Quod caput ante fuit, ſummo eſt in monte cacumen:

Ou. l. 4. Met. fab. 7.

Oſſa

Oſſa lapis fiunt, tum partes altus in omnes
Creuit in immenſum (ſic Dij ſtatuiſtis) & omne
Cum tot ſideribus cœlum requieuit in illo. E

Sic Ouidius. Cum nihilominus ex afflictione vehementiſſima mentis ſtupor, & raptus non rarò ſequatur, & ideircò vel Ouidius ipſe Nioben ſex filijs maribus, totidemq; filiabus fœminis ab Apolline, & Diana, quorum Matrem Latonam præ ſe contempſerat, interfectis, immodico dolore diriguiſſe, & in marmor conuerſam tradat: Hinc ex nimio pariter Atlantis mœrore transformationem ipſius in montem ſubſecutam innuit Legatus, hanç narrationi ſuæ coronidem imponens.

At cum relliquias nati ſcit in Arbore raptas,
Alcide auriferum depopulante nemus,
Iapetionides, nouus hunc dolor angit, & vnus
Quod nequijt mæror, non nequiere duo.
Scilicet his iunctis horrens obmutuit. &, ceù
Sæuam inſpexiſſet Gorgona, diriguit.
Quæ caro iam fuerat, modo ſaxum euadit, & Atlas F
Fit mons de priſco nomine nomen habens.
Notior hiſtoria eſt, quàm pluribus exequar, & iam
Μῦθιxα dictando feſſa Thalia ſilet.
De POMIS ideò ſat quæ præluſimus AVREIS.
Vt tibi deinde canam ſeria, CRISPE, Vale.

Abr. Ortel. in proſa ad tab. 90. Th. orb. Terr.

Sed vt ad Atlantem ſumus, & Aurea inter Poma Cydonium illic celebratum inuenimus, placeat & Punica pariter obſeruare Mala, quorum tractus ille feraciſſimus eſt. Sic à Cydoniorum ad Granatorum hiſtoriam tranſitus non erit importunus.



VLYSSIS ALDROVANDI
PATRITII BONONIENSIS
D E N D R O L O G I Æ
Libri Secundi, Tractatus Secundi
C A P V T VI.
DE MALI PVNICI ARBORE, Siue Pomo Granato.

ORDO, DESCRIPTIO, NOMINA.

INNVMERIS in vnum coagmentatis Granis Granatum Pomum, ſeu Punicum, verè Potomium, principaliter conſtare conſpicitur. Illud, cum ſpecioſiſſimæ Liberalitatis ſub ſpecie ſeipſum, diſciſſo pectore, ſæpe cupiat euiſcerare, noſtris plerunque inhiat commoditatibus; hinc aptè Milius

Malaq. iam rutilas ſitienti hiantia ab æſtu *Ioſ. Milius*
En deuenere ſuas oſtentant Punica gemmas. *l.3.deHort.*

Gemmeus illorum liquor Gemituum magnus extinctor, & mitis veluti, placiduſquè Bacchus ſalacitatem extimulare, incendiaquè febrilia promouere minimè nouit, ſed dolores ſedatè ferre, patiquè toleranter angores quoſcunque nos inſtruit. De quo illud Ouidianum verificatur *cultura.*

D

Bacchus & afflictis requiem mortalibus adfert, *Ouid.l.2.de*
Crura licet dura compede pulſa ſonent. *Rem.am.&*

Hocquè Pomum cum ab Aureis Malis odore tantũ ſe vinci patiatur, quod in reliquis dotibus, atque prærogatiuis iiſdem haud cederet, ordini huic noluit refragari, vt ſcilicet illius poſt Mala Cotonea poneretur Hiſtoria. En coronatũ Punicum Malum egregiè depictum, roſeoquè rubore ſuffuſum; Illi Tegmen Naturâ dedit Coriaceum, Coria quæcunque, Artis accedente miniſterio, perficiens, vndè nomen Antonomaſticum Malicorij deriuauit; Illius exterior, craſſiorquè Cutis ab Anazarbeo σιδίον *Sidion* ſimpliciter enunciata fuit, ſicuti exilior mollis, ſed virtuoſior tunica interior, intenſo tamen amarore prædita κίκις *Cicis*, ſeù *Cicus* (vndè cicures animantes) appellata remanſit. Huius Arboris Flos, & præcipuè ſatiuæ. *Cytinus* dictus, ob citam ſcilicet floris, cum Fructus rudimento eruptionem, vt placuit Plinio, vel à voce κύτος, ſcilicet capax, ſed

l.2.de Arte am. Dioſc.l.1.c. 127.&154 Varr.l.6.de L.L. Plaut.in Rud. & in Trinum.

Plin. l. 23. ſylueſtris Plantæ, iuxtà veterum omnium conſenſum Flos ſingulariter, ac proprijſſimè E
cap. 6. βαλαύςιον fuit appellatus, à quo Balauſtinus color deriuauit, licet hoc Balauſtij nomen
Id. l. 13. cap hodie Punicæ Orientalis flori pleno fuerit adiudicatum. Deſcriptionem porrò huiuſ-
19. modi Arbor Punica expoſcit; Hæc fruticoſæ naturæ, non magna, hoc eſt craſſa, ſeſe
Thyl. de co- tamen ſublimis attollens deprehenditur, multoſquè diramari videtur in caudices bra-
loribus. chiatos, tenues, anguloſos, ſpinoſos, contortos, quibus, caudicibus etiam fiſſis, planta non
Theoph. l. 1 emoritur; corticem habet albeſcentem, & aſperum, materiem lignoſam flauam, me-
H. Pl. c. 5. & dullam carnoſam; Folia gerit folijs oleæ breuiora, tenuiora, læuiora, virentioraquè;
8. & 9. 14. Radicibus innititur breuibus, ſummæ telluri adhærentibus, & non admodum nu-
& 16. Id. ib. meroſis; fertiliſſima, & innocens triplici æſtiuo Flore venuſtatur, roſaceo, nempè rutilo,
l. 3. c. 7. & l. & candido ad puniceum tendente, vndè *Punici* Fructus ipſe nomen non iniuriâ ſibi ac-
1. de cauſis quiſiuit. Figura Flori oblonga, & calathiformis obtigit; Fructui orbicularis, coronata-
pl. cap. 9. 10 què remanſit, in quo plurimæ aliorum fructuum differentiales recognoſcuntur con-
& 15. ditiones, ita vt illæ cum Citro, Cotoneo, alijſquè inferius explicandis in varijs acci-
Mizald. de dentibus communicare dijudicentur; Arcturi ad ortum germinat Arbor hæc, vndique
ſecr. Hort. ſtolones emittens, & in cacuminibus, & ad latera, facilè augeſcens, atque molliora F
lib. 3. germina multiplicans, viribus valens, alimentoſæquè diues ſubſtantiæ, itaut quando-
que etiam bifera euadat, nunquam tamen odorata, ſed variè tantum ſapida in fructu, in quo triplex in genere ſapor perſentitur *Dulcis*, *Acidus*, & *Mixtus*, quem Arabes dixere *Muzum*, quaſi μέσον *medij ſaporis* in quibus, quo magis abundauit in ſapore grato,
L. 13. c. 19. & dulci, & in molis amplitudine Natura, plus etiam in colore defecit; & è contrà quibus belliſſimum, & rubicundiſſimũ conceſſit colorem, ijs eadẽ ſaporis ſuauitatem, & magnitudinis tantundem denegauit. Genericas haſce differentias ſpecificare magis volens Plinius ad nouenarium numerum dilatauit; quarum primam, & nobiliſſimam *Apyrinam* cenſuit, à quâ lignoſus abeſt nucleus colore igneus, græcè *Pyrinos* πύρινον πυρῆνος, de quibus Martialis

L. 13. epig. 41.

Non tibi de Libyeis Tuberes, & Apyrina ramis,
De Nomentanis ſed damus Arboribus.

Secundam in ordine *Dulcem* ſimpliciter numerauit; 3. *Acrem*; 4. *Mixtam*; 5. *Acidam*; 6. *Vinoſam*; 7. *Samiam Ægyptiam*; 8. *Erythrocomam*, ideſt *Purpuream*; 9. *Leucocomam* hoc G
eſt *Albam*; quæ omnia intelligenda eſſe reſpectiuè tantum, & non ſimpliciter crederem, ideſt ſecundum alicuius qualitatis præpollentiam, à qua dependeat integra denominatio. Sed quidquid ſit de harum denominationum ſubſiſtentia, illud extra omnem denominationis aleam debet haberi, vt nullum Ruboris in quacunque differentia Granati Pomi ſequatur præiudicium, vndè Malum Punicum græcè ῥοιά, vel ſecundum Suidam ῥοιάς ὤδος. Puniceo colori, ſanguineoquè rutilo dedit originem, cui alludere viſus eſt illo carmine Columella

De cultu Hort. l. 10.

Mox vbi ſanguineis ſe floribus induit Arbor
Punica, quæ rutilo miteſcit tegmine grani.

Et ità rubeus color παρὰ τὴν ῥόν à cortice Mali Punici fuit appellatus; vndè hanc ob cauſam Corymbi illi aurei, qui gratia ornatus ſtolis ſacrorum Veteris Teſtamenti annectebantur, dicti fuere ῥοίσκοι, ſed à iure nomenclaturarum excludi non debent Po-
Dodoneus mi noſtri vetuſtiores, & originariæ Patriæ, vt Granatæ Regnum, Creta, Carthago,
Pempt. 6. l. Mons Thmolus, Olympus, Myſia, Pontus, Sida, vbi vel Pleniforæ ſunt; vel Pumi-
3. cap. 5. læ, aut Elatæ, aliarumq; Peculiarium, & Indigenarum conditionum; Aliqua videmus, H
Valer. Cord. etiã & obſeruamus Poma Granata, quæ detracto cortice valdè tenui liberè comeduntur
H. Pl. lib. 3. vt Pyra, Malaquè, nam nucleo ferè carent, quem candidiſſimum habent, minimum, atq;
cap. 15. tenerrimum, quos fructus *Cepharilias* Hiſpania vocat; Aliquæ etiam occurrent Nuclei
Amat. Luſi- magni, atq; lignoſi, quem Σκληροκοκκὸν dicerent Græci. Sed hiſce, tanquam inuentu ope-
tan. in Dio. roſiſſimis omiſſis, ad maiorem Arboris Punicæ, eiuſquè differentiarum dignotionem pe-
H. Pl. Vniu. culiaria nonnulla ſunt earum partium afferenda nomina; & 1. primum Arboris Germen
l. 1. c. 17. ab aliquibus vocitatum fuiſſe *Richinum* inuenio, quaſi primum Plantæ Naturalem mo-
Humelberg. tum, nam κινῶ eſt moueo: Folium autem Plantæ ab Apuleio dictum fuit *Ampullaceum*;
in comm. A- Flos autem *Ampullagium* ab Aureliano ab Ampullæ ſimilitudine quadam nuncupatus,
pulei c. 4. de qui dum ſterilis eſt abſque ampullacea latioris fundi figura *Balauſtion*, etiamſi roſeum
H. ſymphõ. myriophyllon geſtet Florem à caducitate appellatur.

Bala-

Digitized by Google

Balauſtium.

Propriè eſt Flos ſylueſtris Punicæ, qui decidit ſponte, quoniam inter pediculum, & Floris folia non habet caput, ex quo fructus fiat, & ſunt abortiui flores à Græco βάλλομαι *deÿcior, proſternor humi*. Iuxtà Hom. l. 8. Iliad.



Digitized by Google

Vbi fructifer idem *Cytinus* dici promeretur propter Ciſtæ capacitatem quaſi κύτος Vas profundum, in quo grana efformantur. Mox Pomum *Rhoidia* ῥοιά, ῥοίδια ſec. Suidam, & cum minimè ſit coſtatum, aut aliquo modo cum collo, *Apienum* ab alijs vocatum fuit, iuxtà Thaletis ſententiam in libro, qui περὶ ἀπαθείας inſcribitur, ità Homines vocabat ἀτραχήλους, & ἀπλεύρους abſque collo, & abſque coſtis; Bœotij *Side* σίδιον Athenæi teſtimonio illud idem Pomum vocarunt: quamuis apud alios per huiuſmodi nomen ſolus cortex indigitetur, quem officinæ *Pſidiam*, & *Malicorium* dixere; Prætereà Poma tardè matureſcentia *Opſigona* vocata fuiſſe ab Empedocle non eſt prætereundum ὅθεν ὀψίγονοί τε σίδαι καὶ ὑπέρφλοια μῆλα; Pomum Punicum Hebræi vocarunt *Rimmon*; Arabes *Kuman*, ſeu *Roman* dixere; Germani *Granatoapffel*; Boemi grana illius *Ionueyablka*; Hiſpani *Granadas*, & *Romanas*; Galli *Pommes de Crenade*, & *Mygraine*, *Granadier*; Itali verò *Melo Granato*, & *Melagrano*; Sed ad maiorem nominum declarationem de Mali huiuſce Æquiuocis cum denominatis, & Phrenoſchematibus eſt agendum. E

Ex Stobao Hipp. l. 1. de nat. mul.

ÆQVIVOCA, DENOMINATA, Et Phrenoſchemata. F

COnſpicuum adeò fabrefecit Natura Pomum Punicum, vt illius Mirabilis ſtructura in pluribus translatiuè rebus clara, & euidens euadat. Mercurio propterea Magni Atlantis, & Pleiones nepoti habito illud ſacrum fecere Antiqui, teſte Clemente Alexandrino; nam ſicuti latebræ multæ in eodem reperiuntur affabrè ſculptæ Pomo, ſic in Oratione, quæ Mercurio vocalis Repertori citharæ, Eloquentiæq; Præſidi tribuitur diuerticula dantur plurima, tot ſcilicet Repetitionum, Contentionum, Contrarietatum, Caſtigationum, Conglobationum, Diſſolutionum, Licentiarum, Diminutionum, Deſcriptionum, Poſitionum, Similitudinum, Translatorum, Exemplorum cum innumeris alijs Rethoricis Artificijs, vt Ingeniorum Pictura mirabilis in hac Arte eluceſcat. Ad cuius Pomi ſupremam quodammodo manifeſtandam Maieſtatem eiuſdem Plantam in honorem Iunonis Sceptriferæ terræ mandabant vetuſtiorum temporum apud Ethnicos Eruditi; Pulchritudine inenarrabili eiuſdem alliciebãtur fictę illorum temporum Deitates, & maximè Venus ipſa, quæ Cyprias inter delicias Pomum huiuſmodi cuſtodiebat, in quem finem Theocritus formoſiores iuuenum, tanquã cupidines Pomis hiſce rubentibus admirabundè aſſimilabat, *ò Cupidines Pomis rubentibus ſimiles*! quoniam, vt canebat Martialis G

In ſtromat.

In l. inſcri. Rettorica del Cau. Guidotti Bol. *compoſita antequam naſceretur Dãtes. A.D. 1257.*

Imitata breues Punica Mala rotas.

Stat. l. 10.

Quæ & cauſa mihi videtur quare nos Itali *Granatã* dicimus Gemmam quandam grana Mali Granati colore æmulantem, quæ eſt Rubinus quidam imperfectus, & minus à naturâ elaboratus, & magis fuſcus proueniens in Calecut, & in aliquibus Hiſpaniæ locis (cuius, miror quare in Muſæo Metallico noſtri Aldrouandi nulla ſit facta mentio, cum paſſim venalis proſtet) & quia hęc in vini intensè rubri colorem deſinit Veneri gratiſſima dici poteſt, & quaſi Cupa illius, ſiue Cupidinea Cupedia, de qua Gemma, ſeu de quo lapide pretioſo Marbodeus Poeta Gallus vetuſtiſſimus ſic cecinit.

Apoll. Thiã ap. Philoſtr. Idylio 7. Martialis l. 1. ep. Renod. de med. mat. l. 2. ſec. 2. c. 4. Marb. in dactyloteca c. 37.

Iacinthi ſpecies docti tres eſſe loquuntur
Nam ſunt Granati, ſunt Citrini, Venetiquè,
Confortatiua cuncti Virtutis habentur.
Triſtitiamquè fugant, & vanas ſuſpiciones,
Granatos præfert Gemmarum quiſque peritus
His rufus color eſt, &c. H

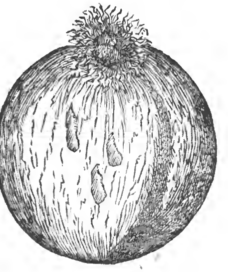
Nullum in re Botanicâ ſimplex vegetatiuum poterit reperiri Granoſum, quod à Malis Punicis acceptam non referat nomenclaturam. Inter hæc Herba quædam paluſtris, vt annotat Valerius Cordus, datur *Sida* nuncupata, quià fructum Punico Malo ferat ſimilem, de quâ Nicander. Quin, & in ipſo Mari quædam Zoophyti ſpecies fungoſæ naturæ adeſt dicta propter figuràm Ῥοία Θαλασσία, nempè *Malum Granatum Marinum*, cuius figuram hic damus.

In Dioſc. In Theriac. Aldr. T. depictorum.

MA-

Malum Punicum Marinum Zoophiton.

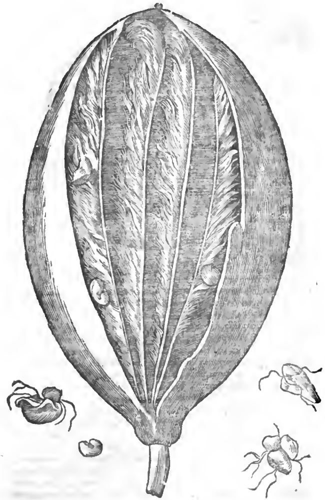
Ῥοιὰ Θαλασσία Ζωόφυτον. Aldr.
Quod quidem cum Fructu Arboreo æquiuocat.



Præter iam dicta æquiuoca nomina naturalium rerum, alia conſiderantur ciuilia lo-
cis varijs impoſita; cunctis quidem patet *Granatam* vocari prænobile Regnum Bæti- *Bauh. in*
cum, cuius Metropolis eſt *Granatum* Vrbs præſtantiſſima Catholico Regi parens; quin *Pinac. l. 10.*
& eiuſdem Regni Glorioſum ſtemma componit Punicum Malum Coccineum, cum ra- *ſect. 5.*
mo, & frondibus in Argenteâ ſcuti planitie virentibus. In eodem Regno, & ipſius de *Ex 7. vol.*
nomine cognominatam non neſcimus Familiam *Granatam*, cuius germina in Italiam *Rerũ Publ.*
noſtram, pluresq; Ciuitates tranſmiſſa fructus honoris vberrimos protulerunt per Gen- *in 32. impr.*
tilitia illius Gentis Punica quinque Mala coloris Aurei, decuſſatim diſtributa cœruleũ *Lugd. Bat.*
intrà Vmbonis æquor denotatos, & hæc in mentem reuocant alia coloris eiuſdem Pu- *1629.*
nica Mala tria, quæ Grana rubella in Parma cœrulea oſtentando, multiplices Bonnea- *P. Petraſã.*
uiorum in Gallia, quorum ſunt Inſignia, Virtutes Hierogliphycè oſtendunt; ſunt etiam *in l de Teſſ.*
Vici, Villæquè Ciuitatum variarum, quibus ab his fructibus nomen iamdudum fluxit, *Gentil. pag.*
D & ſignanter in Comitatu Bononienſi locis in montanis quædam Agri pars appellata eſt *513 & 514*
Granaglione; & alia in planis vocata *Granarolo*. In ſextâ tandem vetuſtæ Romæ Regio- *Onuphr. Pa*
ne, quæ Regio Alta Semita nuncupabatur Vicus aderat quidam dictus *Malum Punicum*, *nuin comm.*
inſignis effectus ob Domitiani Cæſaris Imperatoris natiuitatem ibidem ſecutam, ex qua *R.P. Rom. P.*
fuit nobilitatus; eſſent inſtrumenta quædam bellica, necnon alia viliora œconomica, *Matth. Ra-*
quæ Granatæ donata nomine noſtrum Granatum Pomum pro ſuo Denominante reco- *der in Mar.*
gnoſcere vellent, ſed illis, niſi in Phrenoſchemate Menzaniorum Bononienſium veniant, *Epigr. l. 1.*
his verò niſi in Emblemate cuiuſdam Principis magni, qui dum ſe Arbitrum Magnæ *ep. 95.*
Prouinciæ oſtentare vellet, puerum honorarium pingi iuſſit, qui Matronæ Regali veſtes
verreret, & perpurgaret, concedatur locus in hoc tractatu pacifico, atque haud igno-
bili; Ad Exoticas Granatorum Plantas inſpiciendas Peregrinatio modò inſtituenda eſt.

Apud Cluſium in Exoticis lib.7. in Hiſtoria Garziæ ab Horto lib.2. cap.11. ab eo latinitate donata, de DORIONE, habetur inter celeberrimos Indiæ fructus recenſeri hunc melopeponis magnitudine vireſcentem extrinſecus, at viſcera concamerata referta ſeminibus exigui oui gallinacei figurâ, & mole habentem, continentibus albam ſubſtantiam, quam Hiſpani *Nata*, Galli *Créme*, Itali *Capo di latte* dicerent.

* Guanabani Fructus Aldr.



Guanabani Fructum aliter depingit Hiſtoria Generalis Plantarum Lugd. in parte altera, ſcilicet Tomo 2. lib. 18. cap. 64. nam fructus Pineæ Nuci ſimilis affertur cum pediculo ſatis craſſo, corticeq; coloris viridis, ſplendore Cydonij, & digitali Craſſitudine, carneque intus candida, dulcedine lactis coacti, ſeminibuſquè faſeolatis.

Gua-

**

Guanabanus Aldrouandi
à Magno Duce Florentiæ eidem miſſus.



Guanabanum dicit Hiſt. Gener. Plantarum. Arborem proceram eſſe, folio ferè Mali Citriæ virente, fructu pulcherrimo, mediocris melonis magnitudinis, qui tamen interdum in capitis pueri craſſitudinem excreſcat. Cortex fructui viridis, & qui quibuſdam ſquammis diſtinctus videatur, vt Strobilus, leuioribus tamen, &c.

Hiſtor omn. ſtirp. parte altera l. 18. cap. 64.

Frigidus eſt hic fructus, & per æſtus vtilis.

Guana-

Guanabani Planta Minor.



Diuerſa à Scaligeri Guanabano, & ab Alpini Baobab, itemquè à Guanabano Ouiedi differens, quam ſub genere Pomi Granaii ſecundum Ionſtonum reponendam eſſe cenſemns vnà cum alijs recenſitis ab eodem Ionſtono, nimirum *Durioniferam*, ſeu *Batan* Malayenſium; *Guaiabo* Americanorum; *Araticu*, & *Aracaiba*, ac *Tapia* tres Arborum Braſilienſium ſpecies; *Pythatabam* Nierembergij; duas Arbores *Matagnana* Inſulæ; fructum Quitenſem *Guabam*, Pomum *Suſu* Sinenſium: Clariſs. Caſp. Bauhinus in ſua Pinace lib. 11. ſect. 6. pag. 439. Pyro ſimilem facit 19. loco, Pulpa Butyri modo, cui grana plu-

Digitized by Google

plurima nigricantia includuntur; alio nomine *Mangier blanco*, ſiue *Annona* p. 9. Ind. Occid. l.4. c. 25. Idem C. Bauhin. Guaiacanum ſub Palmis ſquamoſo fructu reponit, cordis ſcilicet effigie, viridi, & orbiculari croceo.

*** Baobab Proſperi Alpini.

Huius Plantæ Fructum exiccatum magnitudine, ſeu craſſitudine pugni amplioris hinc inde turbinati habemus in Publico Muſæo. *Lib. de Plāt. Ægyp. c. 17.*



EXO-

Digitized by Google

EXOTICA.

E

ELyſios veluti ad Cãpos luſtrandos ab Exotica Pomorũ Punicorum,& Granatorum conſideratione inuitamur;Hæc quidem Poma vllo abſq; periculo deguſtabimus. *Durioriferã 1.Plantam,ſeù Batan Mayalenſiũ,quæ alijsGuanabanus,Danarius, & Iaca maior, Fructum quadraginta poſt annos ferentem, & illum Humani capitis magnitudine quadripartitum intus, & in trifidas, ſeu etiam quadrifidas ſubdiuiſibilem partes, Aurantij figuram referentes,candidam ſubſtantiam oui gallinacei magnitudine continentem. ** 2. Guanabum, ſeu Guanabanum Ouiedi, infirmo Ligno, Folijs Mali Medicæ,Fructu Melonis magnitudine, Cortice tenui,viridi, ſquammoſo, Carne ſaporis delicatiſſimi, ad acidum vergente, quæ Cremoris lactis inſtar in ore diſſoluitur, vndè Goſſipium in aceto dicitur, per quam ſubſtantiam Semina magna cucurbitarum ſeminibus aliquanto maiora, & nigricantia ſparſa ſunt; cuius Arboris multæ ſunt ſpecies. F 3. Guaiabum Americanorum, ſeu Guaiauam, & Guyabo, Guaiauos, Guaiaba Arborem magnam Aurantię folio,Flore candido,Fructu Malis noſtris ſimili,primò viridi, dein aureo, Pulpa intus alba, & aliquando roſea,& in quatuor partes diuiſa,Seminibus meſpilaceis referta, nouæ Hiſpaniæ ſobolem valdè multiplicabilem, & variam, vbi illius generum, vel ſpecierum Fructus alij ſunt rotundi, alij oblongi,alij lutei, alij virides, alij pulpa rubra, alij candida, triplici Guſtum ſapore blandiente, ad acidum, & mollem tendente. 4. Araticu Braſilienſium quatuor ſpecierum, Fructu turbinato, primò viridi, deinde flaueſcente, pulpa aurea nucleis referta, ſaporis ſubdulcis, ſubacidi, & ſubacris, caſei fermentati, vel caſei putridi odorem fundente, quorum Fructuũ aliqua ſpecies ob ſummam frigiditatem inter venena reponitur. *** 5. Baobab Alpini fructum, magnitudine Mali Citri, cucurbitæ tamen ſimilem, cum ſeminibus intus nigris, duris, extremis in vnum quaſi ſemiarcum inclinantibus, & ſubſtantia cucurbitina, humida, rubra, acida non ingratè, quem Cluſius in exoticorum libro 2. cap. 1. de Abaui Honorij Belli, & de Baobab, &c. exactè deſcribit. 6. Araca-iba Braſilienſium maiorem, & minorem illum Fructum, mediocrẽ rotundũ, vmbilicatũ, in maturitate viridẽ, G carne alba, ſimilem Guaiabæ ſupraſcriptæ obſeruare licet, hunc magnitudine pruni, vmbilico cinctum, qui per maturitatem flaueſcit, & in albeſcente carne multa parua grana gerit ſubdulcia, parum adſtringentia, Fragorum æmulum recognoſcemus. 7. Tapiam Braſilienſium in Quercus altitudinem aſſurgentem, medullam tamen in lignoſa bucea gerentem, folijs ab exiguis, & longis pediculis pendentibus figuram venabuli ferri ferentẽ, cuius Fructũ Mali mediocris magnitudinis, rotũdũ, flaueſcentẽ, pulpę albę, mollis, dulcis, cum nucleis duris oblongis, flauis conſpicabimur. 8. Pytahaia, quæ pingue ſolũ odit, Fructũ magnitudinis Mali Aurei ſapore dulci mixto, ſapido, adinſtar Mali Punici rubri vndequaque coloris, intuebimur. 9. Arbores Maragnanæ Inſulæ Pehey, & Agoutitreua, illa n craſſiſſimi trunci, fronde Pruni, Fructu duorum pugnorum magnitudinis, Corticẽ intrà craſſum, & durum, tres, aut quatuor fructus luteos forma renis optimi odoris,& non ingrati ſaporis cum oſſe aculeato continente; hanc cortice viridiore cum acinis, granatorum adinſtar exilibus, dulcibus, & ori gratis rimabimur. 10. Guaban Fructum duos palmos longum, corticis cinerei, pulpæ candidæ, duriſſimis quibuldam nucleis permiſtę, ſuauẽ ad refrigerationẽ in calidioribus Quitenſis præfecturæ H Regionibus prouenientem, deguſtabimus. 11. Pomum *Sucu* Smenſium mediocri ſuper Arbore, maius noſtratibus, rotundum, rubicundum, pulpa intus acinoſa, plerunq; rubeſcente, molli, & ſuauiſſimi ſaporis ad delicias tandem literarias indicabimus; Sed hæc Naturæ incommoda, quoad nos ſaltem, induſtriâ mediante, corrigemus; illas ideo Plantas, quas poterimus omni meliori modo colemus, eaſquè vel alibi natas, vel hìc naſcituras dulciſſimo vitæ geuere gaudentes temperatiſſimis,& proportionatis elementaribus alimentis proſequemur.

Ionſton. de Arb. l. 1. artic. 6.

Pag. 27. de pl. Reg.

Ariſt. Polit. lib. 3.

CVL·

Digitized by Google

A

C V L T V R A.

S Apientia gubernat Agros. Ciuitates, & Naues. Ἀγρὺς, καὶ πόλιας σοφία, καὶ νῆα κυ-
βερνᾷ. Primam ideò Punicorum Malorum Sationem, quæ Pelaſgis Populis tribui-
tur Sapientiæ nobile opus fuiſſe dicendum eſt.

--Icario Cynaræa in littore Cypri
Punica Mala ferunt primum ſeuiſſe Pelaſgos.

Diſcurrat hinc Sapiens, auulſione Punicam Malum propaga ri melius, quàm per Se-
minis Sationem. Quod præceptum cum omnibus Geoponicis Botanicorum Princeps
confirmauit Theophraſtus, nam

——Redit ad Autores genus,
Stirpemquè primam degener ſanguis refert.

B Et tanquam veriſſimum axioma eſt habendum. Id quod euellitur, dum radicis aliquid,
aut ſtipitis habet terræ mandatum, illud facilem non ſolùm radicationem inueniet,
ſed feliciter degenerabit in melius; & eò magis apparet hæc degeneratio, quia Plantæ
huiuſce natura à cultu ſolo magnas ſubit alterationes, & mutationes, & præcipuè in
Ægypto, Ciliciâquè; nam in Ægypto ex ſemine acidæ erumpit dulcis, aut vinolenta
ſaltem, & Ciliciæ circà Salos, iuxtà Amnem Pinarum, vbi contra Darium dimicatum
eſt, omnes Punicæ Plantæ, quamuis nucleo ſatæ, ſine nucleo ſurgunt, & quamuis muta-
tiones huiuſmodi pro oſtento ab Aruſpicibus fuerint exiſtimatæ, attamen intrà ordinem
naturæ contineri cenſendæ ſunt; nam quemadmodum ſtirpes hæ, quæ rigatum, & pur-
gationem quammaximè deſiderant, ſi negligantur, in ſylueſtrem omnium facillimè
tranſeunt naturam, ſic è contrà excultæ optimè cicurantur; frigidam non ſuſtinẽt regio-
nem, calidam appetũt, & in eâ cretoſum ſolum, quamuis in minus calidâ patiãtur rari-
us, vbi pinguis eſt terra, in calidis locis hæc Arbor plãtari exquirit Autumno; in tẽperatis
verò Veris tempore mauult tranſponi; circumfodi peroptat & Autumnali tempore,
& Verno, & ita debet adaptari, vt quælibet Planta fructuoſitatem nimiam deponat,
C cui propterea relinquendi ſunt tres tantum caudices lętamine fouendi, vt poma euadant
maiora, dulciora, & gigartos minores progignant. Inſeritur porrò Punicæ Planta ex
Florentino Græco Geoponico ap. Conſtantinum diuerſo modo, ac reliquæ Arbores; eli-
gitur enim fructuoſus truncus, qui in terram quoad poſſibile ſit depangitur, & in ipſum
in ſummo ſcilicet obtrũcationis, per infoliationem ſub cortice inſeritur ſurculus annicu-
lus ex ſtolonibus ad radices naſcentibus, vel alijs tenerioribus ſuper truncum natis poſt
ipſam germinationem; muniturquè dein vinculis, & in terram curuatus ramus inſertus
ſepelitur modo quo fiunt propagines, non attingendo tamen partem inſitam, ſed infe-
riorem; quæ inſita propago amurcâ perfundenda eſt; aliâ quoque inſitione Punicâ po-
teſt excoli, quæ eſt ramorum connexio, vt medulla vtriuſque rami diuiſa iungatur, &
in vnam veluti cogatur. Punicam ſcribit Ruellius varijs Arborum adulterijs gaudere,
vt Salicis, Lauri, Fraxini, damaſcenæ Pruni, & Amygdalæ, quibus omnibus miſceri
lætatur; Citriam quoque Malum in Punicæ trunco fixam ali Didymus in Georgicis
ſcriptum reliquit, item in Myrto, imò etiam in Moro, vt vult Falconius; Tempus inſi-
tionis Punicæ proprium Herrera adnotauit circa Idus Martij, ad Kalendas vſque Apri-
D lis, præcipuè ſi fiat ad ſcutulum, quo tempore ſudare debet Arbor; Palladius tamen
maximæ authoritatis ſcriptor Punicam Arborem aſſeueranter teſtatur non eſſe niſi in
ſeipſam inſerendam hoc eleganti tetraſticho

Punica non alios vnquam dignata ſapores
Mala, nec externis aſſociata comis.
Ipſa ſuas augent mutato ſemine gemmas,
Et ſibi cognato picta rubore placent.

Et certè fides non mediocris Palladio eſt aſtruenda, quoniam carnoſa Punicæ me-
dulla aliarum Arborum duriori non poteſt aptari, & iungi perfectè materiei; & ſi Myr-
ti coniugio lætatur, id fortè poterit euenire, ob temperamentum qualitatum elemen-
tarium ſymbolicè ſe habens. Meridianâ tandem luce clarius apparet Punicam Arbo-
rem ſolo Meridiani Solis aſpectu gaudere, & perfici, vndè Orientis formidando rores,
quos odit, æquè ac pruinas.

Dum

Phocylides.
Khuen l. 1.
Zod. Med.
L. 2. Hiſ. Pl. cap. 1.
Seneca in Hippolyto
Falcon. in Villa.
L. 2. H. Pl. c. 3. & 4. & l. de cau. Pl. l. 1. c. 9.
Ruell. de n. ſt. l. 1. c. 122
Theoph. l. 2. H. pl. c. 7.
Creſcẽt. l. 5 agric. c. 13.
Mizald. de ſecr. Hort. l. 3. c. 14.
Pallad. in mart. t. 10.
Afric. elem. Pad. Agr. l. 2. c. 42.
L. 10. c. 37.
Celidonius m. ſ. Agric. p. 1. c. 10.
L. 1. de nat. ſt. c. 19. nũ. 26.
Conſt. l. 10. Agr. c. 76.
L. 14. de inſit.
Ruell. l. 1. de nat. ſtir. c. 122.
Claudian. 2 de raptu Proſerp.

Digitized by Google

Dum matutinis præſudat ſolibus aer. E
Sic quoque poteſt alias Arbores, quæ illi proximitate quadam ſuos iunxerint halitus,
propriæ diuturnitati, atque copioſiori fructificationi parum proficuas experiri.

MORBI, REMEDIA.

ABortire ſæpè ſolet Arbor Punica, dum fructus antè maturitatem ab illa de faci-
li decidunt; id cum à duplici poſſit prouenire cauſa, primò vel ex motibus ve-
Theoph.l.2 hementibus propter ventos validiſſimos Arborem excutientes, & veluti quaſ-
H.Pl.c.9. ſantes, vel ex defectu alimenti ob debilitatem concoctricis, & diſtributricis facultatis.
Gal comm. Vtriq; Malo occurrere ſatagat villicus, & primò Plantam bene adminiculatã reddat, atq;
l.7. Aphor. Stercus Suillum bene digeſtum cum vrina mixtum Aſinina radicibus pro medicamine
27. idem valdè corroboratiuo, & inſtauratiuo admoueat. Studebit inſuper morbum Formica-
Comm.l.5. rum tollere, Inſecta hæc occidendo, & veluti reſecando ab Arbore ipſa, cui putredino-
n.56 & cõ. sè innaſcuntur, vel quam petunt hoſtiliter aliundè profectæ, vbi horum perniciem in F
lib.2.in 3. fructuum infauſtè fuere ſubortæ: cauendum eſt prætereà, vt Punicæ Arboris rami ſu-
epid.cap.8. perflui præcidantur, & illi præcipuè, qui pluuiarum, aut roris guttas ſuper flores, &
Colum.de fructus compluere ſinant, quos nimiâ humectatione labefactare conſueuerunt, & idcò
Arb.c.23. permittenda non eſt ramis omnibus libera nimis excurſio, & ſurſum eleuatio, quorũ ali-
Falcon.in quid ad latera deflectere parum cogendi ſunt; Algam item radicibus iungere in finem
Villa. eundem Geoponici, aliaquè præſeruationis iatricæ remedia parare, quæ amuletica
Mizald. de quadam vì vitia multa auertunt, iubentur, quemadmodum eſt circumdare radices ali-
ſecr. Hort. quas annulo plumbeo, aliaſquè ſerpentis corio ambire, & bis in menſe plantam me-
l.3.c.14. dicato liquore irrigare; ſed pro tutioti florum naſcendorum, & fructuum diſpoſitione
horum non ſit erectus verſus cælum ſitus, ſed potius ad terram inclinatio, quæ pon-
deroſarum rerum naturæ magis congruit, Talearum igitur terræ infigendarum ra-
mi inuerſo modo ſunt plantandi, vt cacumina radices agant, & fructuoſus humor vbi-
cunque reperiatur in Arbore adulta propendeat, & ad terram inclinetur: Contrà ni-
miam fructuum acredinem, atq; ruſticitatem incommoda mille, immò & damna ſecum
ferentem, vndè quoad fructus ante maturitatem inuidioſè diſcinduntur, Lapidibus, G
Colum.de clauis, contorſionibus, violentiſquè remedijs procedendum eſt; Idquè clariſſimè edo-
Arb.c.23. cuit Columella, qui rei ruſticæ columen dici potuit. Sub his verbis *Mala Punica nè rum-
pantur in Arbore, remedio ſunt lapides tres, ſi eum ſeres Arborem ad radicem ipſam collo-
caueris. At ſi iam Arborem ſatam habueris, ſcyllam ſecundum radices Arboris ſerito: alio
modo cum iam matura mala fuerint antequam rumpantur peciolos, quibus pendent intor-
queto: eo modo ſeruabũtur etiam anno toto.* Prætereà cũ ſeneſcat Arbor hæc citò, dum citò
quoque creſcit, vt retardetur ætas decreſcens, atque vermiculatio, cui obnoxia eſt ea
Theoph.l.4 maximè, quæ fructu prædita eſt dulci, præſto debent eſſe tempeſtiuæ, atque proportio-
H.Pl.c.14. natæ radicum ablaqueationes, & immiſſiones in iiſdem clauorũ ex teda, necnon infuſio-
& 17. nes vrinæ iumentorum digeſtæ, atque fœcis pellium ad eaſdem accumulationes, & tan-
& l.5. de dem illinitiones ſummitatum Arboris cum Laſere cyrenaico in vino diſſoluto. Amplius
cau.pl.c.11 verò, vt Punicæ Arbores multiplicibus ornentur, & onerentur fructibus, & ita earun-
Conſt.l.10. dem prouiſum ſit pauperiei, debet accuratus Hortorum cultor, & cuſtos Tithymali, &
c.35. Portulacæ ſucco æqualiter mixtis truncum Arboris, antequam germinet, illinire, & ità
Pallad.in eadem Arbor mirè fœcundabitur; à qua ſterilitas omnis auferetur, ſi cinis, & lixiuium H
Mart.t.10. circà truncum illius craſſius infundatur; quod ſi candidæ fœturæ deſiderentur acini, Ar-
Ruel.de na. gilla, & creta cum quarta parte Gypſi toto triennio miſceri terræ circa radices debere
ſt.l.1.c.122 præcipiunt aliqui Geoponici; ſed quarè id fiat non eſt facile determinare, licet ali-
Ruell.l.eod. qui cauſam hanc imaginentur, quià intercipiatur quodammodo ab hac maximè deco-
ex Diophã. lore terrâ qualitas illa, vel virtus colorans in alimentis radices plantæ peruadens, an-
Mizal.ſecr. tequam eo introducatur, quo ſtante, cum rubra, vel obſcura terra creabuntur Mala Pu-
Hortor.l.3. nica intenſi coloris, vt dum glandium cinere radices bene cooperiuntur, nam infectoriã
c.14. quandam virtutem, hoc eſt coloratricem telluri alimentoſæ communicare valebit ſu-
Conſtant.l. pradictus cinis; non abſimili fortè ratione emedullatus ſurculus plantatus ſi coaleſcet in
10.c.31.ex Arborem, fructus cum Acinis enucleatis feret, quià virtus oſſificea, quæ ab ipſa medulla
Africano prodit videtur cum ſubiecto propriæ inhæſionis ablata; Hinc autem ad ficta Symbolica
fiat acceſſio.

SYM-

A

SYMPATHIA, ANTIPATHIA.

SApienter equidem agit ille, qui vitæ tutamina quærit, ſeq; ijs prouidè munit, quocunq; modo. *Sed nil dulcius eſt, benè quàm munita tenere Edita doctrinâ ſapientum templa ſerena.*

De nat. rer. lib. 2.

Egregiè admodum canebat Lucretius; hinc non modicè commendandos eos eſſe reor, qui propriam Domum Punicæ Arboris Plantis doctè, ac fortunatè muniunt, illiuſq; muros circumuallant; nam Virtus in iſtis emicat ingens ſerpentes fugandi, extirpandiq; venena. Vnico in manibus geſtato Punicæ Arboris Termite tradunt Scriptores venenatas quaſcunq; beſtias poſſe exterminari. Oculatiſſimi proptereà Geoponici maxima cum ratione docent quod *Stibadia*, ideſt Ruſticani Lecti viminei, *Attegiæq;* hoc eſt mapalia ramis Mali Punici ab omnibus venenoſis ſuſpicionibus reddantur immunes. Quod ſi vmbra viuens mollis earundem Punicarum tanta pollet Alexipharmaca B facultate, quid erit de ſolidiore ſubſtantia? Hinc ſumus ardens corticum huiuſce Arboris, atq; ligni viribus noxias fugandi beſtias non erit deſtitutus. Iam experientia conſtat corticis Punicæ fumum culices abigere, cum quorum genere magnam inimicitiam exercet. Comprobarunt itidem practicantes Medici lippitudinem longè amandari in his, qui Punica Mala comedunt libenter: nec immeritò memoriæ tradiderunt grauiſſimi Auctores nulla oculorum lippitudine tentatum in eo anno illum, qui tres fructus, vel cytinos Punicæ Arboris, etiam minimos, antè deuorauerit. Odiſſe inſuper, & auerſari multa alia mala nouit Punica, & præcipuè venena ſerpentum, & leporis marini; vti totidem proſequi eadem, & amplecti conſueuit bona. Imò ad meliorum Virtutum incrementum perficere ſolet ſtirpes nonnullas nobiles, & odoras, quemadmodum eſt Myrtus, cuius proximitate valdè lætatur. Radices etenim illius radicum propriarum reptatu venatur, & in illas oſcula figere videtur. Addatur inter notabiliores prærogatiuas Arboris Punicæ recenſeri poſſe ſympathicam plurium vegetãtum amicitiam, vt Tithymali, & Portulacæ, quarum herbarum ſucco lita hæc Arbor fœcundiſſima euadit, C & ſicuti eſt Cucurbita, & Rapa, Nerijq; flores amuleti loco eidem ſuſpenſi illam ab auibus impetentibus defendunt; imò & Olea ipſa Punicam inuitat, & allicit in ſui conſortium, quo ſe inuicem ambæ fœcundantur. Scilla item bulbus propè Punicam, vt ei conferat bonitatem auet, procul autem abeſſe deſiderant ab eadem, ne poſſint nocere, Citriolum, Saluia, Morus. Numerorum tandem Philoſophia nobiliſſimum poſſet in Pomo Granato ſpeculandi reperire Theatrum, in quo multa dilucidarentur Arcana pulcherrima, & cognitu valdè vtilia, nam cum vnaquæq; Arbor Punica ſe ad aliquem determinet granorum, licet numeroſiſſimum numerum, ab eo nunquam diſcedit, eumque adamuſſim obſeruat in omnibus ſingularibus Pomis, tam magnis, quam paruis, & minimis, ex quo treceta verbi gratia grana aliquid in illis ſubeſſe diuinæ cauſalitatis, myſterijq; non parum in eo celari ſignificant, *Terecentum tonat ore Deos*, hoc eſt Ioues; & numerus v. g. LX. Tricenarius ſexagenarius plenus, & totus numerus ex ſenarij in denarium ductu, & multiplicatione, vel alius numerus varias importat ſignificationes, & ciuilia accidentia detegere poſſet. Quam benè parallelizant, quam bellè numeri cum malis ipſis Granatis, vt Doctiſſimus Quinqueecleſienſis Epiſcopus Ianus Pannonius D ſuis id atteſtatus eſt Carminibus!

Symphor. Hort. l. 21. c. 16. — *Sid. lib. 1. epiſt. 11.* — *Plin. lib. 23. c. 6.* — *Gualter. Ryff. in Dioſc. l. 1. c. 127* — *Conſtantin. de re ruſt. li. 10 c. 36.* — *Nicãder in Alexiphar.* — *Carol. Steph. Agric. li. 2. p. 448.* — *Bellonius in Obſer.* — *Ruel. de nat. ſt. l. 1. c. 122* — *Herrera l. 3. Agric. c. 26.* — *Carol. Steph. Agric. lib. 2. c. 148.* — *Bongus de myſt. numer. ſignif.* — *Virgil. Aen. l. 4.*

Quam numeri oblectant mentem, tam Poma palatum,
Iſta ſapore placent, illa lepore iuuant.
Mala aurum ſuperant, & vincunt carmina Gemmas:
Aurum da, & gemmas: deteriora dabis.

In Epigrã. eius Carm. p. 2.

Hinc apparere poteſt, quam Miſarhithmos fuerit Vladiſlaus Iagello Polonorũ Rex, qui à malis quibuſcunque, tanquam à maximo malo ſemper abhorruit, itaut, ſcribente Cromero, ne odorem quidem eorũ ferret; haud tam ſecurè oderat hoſce fructus à numerorum ſpecie non tam auerſus Conſtantius Imperator, qui Pomum quidem nunquam guſtauit, ſed illorũ odore ſaltem delectabatur; At horum Hiſtorici caſus cum Hiſtoricas nos vocent ad conſiderationes, idcò rubrica de Hiſtoricis Mali Punici locum hic conuenientiſſimum nacta eſt.

Lib. 20. — *Ammianus Marcel. l. 21 Hiſt.* — *Caſtig. à Petro Caſtello Bonon.*

HISTORICA.

Populorum, & Regum concordiam, ſupremamuè auctoritatem, atque fortunas
Hiſtoricè quoque commonſtrarunt varijs temporibus Punica Mala, quæ per ſeſ-
qui ſæculum Afros Europææ Gloriæ nimium inuidos, hoc eſt Carthaginenſes
Romani nominis hoſtes viderunt florentiſſimè, ſed ſolam denominationis punicæ me-
moriam ab Anno Vrbis conditæ 602. retinere, quo Italiæ Hortos amœniores reddere
cœperunt illis deinceps eſt permiſſum. Iuxtà Solos Ciciliæ Vrbem ad Amnem Pina-
num, 142. rum, vbi Alexander cum Dario pugnauit, Mala Punica ſine oſſibus tunc temporis naſ-
ci ſuis tradidit mirabilibus Apollonius in hiſtorijs, quorum Punicorum grana cum in-
omne æuum vinum referre, idem eſt teſtatus ſolutum neceſſario calorificum, quale Ho-
merus ἄθεσπα ὄινον vocabat, ſic quoque feruentiſſima Bellicæ virtutis ſemina ibi iacta
Lib. 1. Var. Hiſt. c. 32. fuiſſe manifeſtiſſimum eſt; vndè illud practicam veritatem nanciſcitur F

—— dicimus autem

Iuuenal. 13 *Hos quoque felices, qui ferre incommoda vitæ,*
Nec iactare iugum, vita didicere magiſtra. Vt aliud quoq;

Seneca in Agamem. *Qui vultus Acherontis atri, - Qui Styga triſtem non triſtis videt,*
Audetque vitæ ponere finem. - Par ille Regi, par ſuperis erit.

Alia quoq; id confirmant Hiſtorica exempla Darius Xerſis Pater cum ingens Malum
Punicum geſtaret interrogatus à quodam, cuiuſnam rei numerum granis illis in fructu
Herodot. l. 3 contentis çqualem magis deſideraret reſpondiſſe ferunt tot Zopyros mallem, ideſt viros
amiciſſimos, qui amici ſolum commoda, & vtilitatem, ineſtimabili quoque vitæ pro-
propriæ prætio coemptam quærunt; quem ſenſum repetens apud Lucianum Iupiter tra-
gædus ſic Mercurium alloquebatur; *atq; ò Mercuri, Darij illud, quod de Zopyro dixiſſe*
In Dial. Iup. trag. Vinc. Obſ. Interprete. *memoria proditum eſt, nimium pulchrè ſe habet; quare ego quoque vnam talem peroptarem*
à me ſtare auxiliarem ſocium potius quàm infinitos Babylonas mihi ſupereſſe. De Dario
quoque aliud ſcriptum reperitur, quod eſurus Mala Punica ſtatim ac primum aperuit
Malum à fratre Artabano ſciſcitatus nunquid totidem deſideraret ſibi ſubditos homines G
quotacinos illa continerent Poma, cui reſpondit ſe malle tot ſibi Megabyzos, ideſt Du-
ces ſtrenuiſſimos, quam Græciam ſubditam totam. Ferunt quoque Milonem Croto-
niatem inter ea, quæ fortitudinis edidit facinora glorioſa Malum Punicum ità continuiſ-
ſe manu, vt nec conantibus eripere permiſerit, nec Pomum ſic violenter retentum in-
terpræmendum collideret. Athenæus refert ex Agatharcide, cum inter Bœotios, &
Athenienſes orta eſſet lis Epaminondas in ea controuerſia Patriæ causã defendens The-
Scalig. in Varronem. barum ſcilicet, hoc eſt Bœotiorum prolato Pomo Punico Athenienſes rogauit, quo no-
mine id Pomum vocarent illi ῥοῖον dixere, nos verò, inquit, σίδιον, atque ità cauſam ob-
tinuit. Pro Politica igitur rectè conſtituta Malus ſemper ſtetit punica, quâ ſignificaba-
Stroppa vox lingua Bononien. & Gallia Ciſalp. erudita in l. inſcr. Vocaboliſta Bol. pag. 236. tur; quod Ciuitas continet ciues, & regit ſecundum diuerſitatem graduum, vt Malum
Punicum ſua grana: cum dicto, aut Reges ſapiant, aut regnant Sapientes; ſed quod ma-
gis eſt per ipſius Punici Mali Virgam inflexam Superum venerationem à populis habẽ-
dis præcipitur, edocetur; Inarculum, Feſto auctore, erat virgula ex Malo Punicâ incur-
uata, quam Regina ſacrificans in capite geſtabat: de quo ſic Plutarchus: Iunio Bruto, &
M. Valerio conſulibus poſt exactos Reges, Rex ſacrificulus inſtitutus fuit, vt per eum H
ſolum quædam ſacra fierent. Huius autem Vxor Regina ſacrorum appellabatur, quæ
quoties ſacra faceret, ex Malo Punica Virgam, quam Inarculum vocabant, loco Inſu-
læ deferebat; Hæcquè Virgula in flaminibus vocabatur ſtroppus (vndè vulgò virga fle-
Symphor. Hort. l. 3. c. 6. Pier. Val. l. 54. Hierogl. Gellius l. 10. c. 15. xilis vocatur *Stroppa*, ex quâ inarcula ipſa, ideſt coronæ ſtrophia dici cæperunt) inar-
culum autem idem Gellius ſurculum appellauit de Flaminica loquens. *Et quod Virica*
ſurculum de Arbore felici habet. At quanquam pretioſa hæc Mala bona vitæ ſuſtenta-
cula non rarò fuerint, tum cibarios, cum medicinales in vſus expetita; mortis nihilomi-
nus inſtrumenta nonnunquam, & curæ ferales effecta ſunt. Aliquot enim ex hiſce malis
Alex. Magno dono miſſa, Cliti eiuſdem amici cædis occaſionem præſtiterunt. Eorum
Plutarch. in Alexãd. ſiquidem ſpeciem, & elegantiam Rex admiratus, Clitum acciuit, eadem ipſi oſtenſu-
rus, & in donum quoque nonnulla daturus, Aſtitit Clitus, & cum cœnanti Principi,
Pra-

A Pranychi cuiuſdam verſus in Macedonum ignominiam decantari audiſſet, Regem, qui
iam vino grauabatur, liberius eam ob rem reprehendit. Alexander itaque irâ, mœrore-
què commotus, ex appoſitis Malis vnum conijciens, Clitum percuſſit, ipſumquè haſtâ,
ſatelliti ablatâ transfixit. Et ideò licet interfectus ità loquens introducitur à Petro Fran-
ciſco Modeſto Saludecienſe magni Venetiados Poematis Auctore. *In Volum. var. Poem. ad finem.*

Te mea, Alexander, ſeruauit dextera in Armis,
Sed tua me in Vino perdit: habe hinc titulos.
At videt iſta Deus: ſeruaui, vt perderer ipſe,
Vince Orbem, atque Orbes: per me agis iſta tamen.
Magnus apud ſuperos, me enecto, ſis: apud orcum
Te mea ſeruato Gloria maior erit.

Ita & Paulino Viro cuidam Doctiſſimo, qui ob ſingularem eruditionem familiaris
erat Eudoxiæ Auguſtæ Poetriæ Theodoſij Iunioris Vxori, mortem huiuſmodi Mala
maturarunt. Cum enim vnum ex iſtis inuſitatæ magnitudinis Theodoſio dono datum
foret, ipſe illo, vt perraro munere, vxorem donauit, quod ipſa Paulino tradidit. Ille
B rei ignarus, pomum, vt ſingulare, obtulit Imperatori; quo is agnito, & occultato, ab
Vxore petijt, vbi malum ipſi miſſum eſſet. Quæ, verita ne Maritus id ſuſpicaretur,
quod iam ſuſpicabatur, pomum comediſſe reſpondit. Theodoſio verò iterum inſtan-
te quidnam ipſa de pomo feciſſet, manducatum iureiurando affirmauit. Iratus Impe-
rator pomum afferri iuſſit. Illâ itaque in manifeſto mendacio deprehensâ, Paulinus
inſons occiſus eſt; Ita verè malum optimi mali munus expertus. Hæc refert Zonaras
Græcè apud me probè manuſcriptus. Quæ licet Legatus noſter in ſuo Poetriarum
Muſæo, vbi de Eudoxiâ verba facit, ſub ſileutio pertranſierit, non abinde inferre eſt, aut
Legati defectum, qui hiſtoriam, quæ ad rem non fecerat, prætermiſit, aut doctiſſimæ,
caſtiſſimæquè fœminæ dedecus, quæ ob impenſum, quo in literas ferebatur amorem,
impensè quoque literatos diligebat, &, vt refert idem Legatus, caſtiſſimè viuens, non
ſine magnâ ſanctitatis opinione deceſſit. A quo pariter in hæc de ſuis ſcriptis loquens
introducitur. *Laur. Leg. in Muſæo Poetriarum*

Hebræi Græcè per me cecinere Prophetæ,
C *Ac Euangelicum panxit Homerus Opus.*
Hoc ſupereſt, non illa; ſacrum de Vate profano
Plus facere eſt, Vates quàm cecinisse ſacros.

Nimirum præter metricam Octateuchi paraphraſim, ea, quæ nunc extant ὁμηρόκεν-
τρα in aliquot Veteris, & Noui Teſtamenti hiſtorias ſummâ elegantiâ contexuit; vndè
apud eundem Legatum de ſe ipsâ denuò inquit:

Enthee tu Daniel per me canis ore Pelaſgo,
Hiſtorias per me texis, Homere, ſacras.
Cui modo non Vates, cui non Eudoxia dicar,
Quæ conſors veſtra ſic quoque laudis ero?

Longè mitius ob Malum Punicum inuſitatæ magnitudinis dono datum Artaxerſi Re-
gi actum eſt cum Omiſe donatore. Nam præter quàm quòd illud Rex ſummè gratum
habuit, & regiâ liberalitate donum compenſauit, illud pariter in laudem Omiſis addi-
dit; Nam, vt eſt apud Plutarchum in vitâ iſtius Regis *Per ſolem*, ait, *& Vrbem quoque Vir
iſte, ſi ei concredita ſit, ex puſilla citò reddet amplam*. Gratiſſimum certè, quoniam vti-
D liſſimum ſenſibus omnibus, cum ſit Pomum Granatum, ità illius Epitheta non pauca
gratioſè exurgent.

EPITHETA.

PVnicam Latini hanc Malum vocari tradiderunt, quaſi *Pœnicam*, à Pœno, qui à
Phœnicia detracta aſpiratione deducitur, in quâ ora olim Carthago totius Afri-
cæ vrbs celeberrima ſita erat, cuius ager maximâ, & inſigni harum Arborum
copia, vt docemur ex Plinio, decorabatur. Hinc antonomaſticum *Punica Planta* no-
men traxit apud Ioannem Baptiſtam Marinum ipſius Fructus elegantiſſimè deſcriben- *Li. 13. c. 29*
tem his metris.

Digitized by Google

Scopre IL PVNICO STELO il bel teſoro E
De gl' AVREI POMI di roſſor dipinti;
Apre vn dolce ſorriſo i grani loro
Ne' caui alberghi in ordine diſtinti;
Onde fà ſcintillar dal guſcio d'oro
Molli Rubini, e teneri Giacinti
E quaſi in picciol Iride comiſti
Sardonici, Balaſſi, & Ametiſti

In Hiſt. Pl. Theophraſ. lib. 2. c. 6. Maluerunt tamen alij, referente Bodæo, Punicam non à Pœnis, ſed à colore Puniceo, quo Fructus, & Flos præditi ſunt, ſubdentes interdiù Pomum, non Punicum, quod eſt à Pœno, ſed *Puniceum*, quod eſt à colore nuncupari, vt penes Ouidium

Metamor. lib. 5.

Puniceum curua decerpſerat Arbore Pomum,

Et illud ex Græco Nicandri.

Puniceique nouos, Granati collige Fructus.

Quorum, quàm debilis fuerit doctrina, hinc poterunt Lectores colligere, quod non F obſeruarunt puniceum colorem à Græcis φοινίκεον appellari, voce proculdubio, vt hoc verbo cognoſci poteſt, à Phœniciâ deducta; vndè patet illius Malum, non à colore Punicum dici, ſed & Malum, & colorem Puniceum à Phœniciâ deriuari. Ex nonnullis verò, & peculiaribus ſui ipſius proprietatibus, varia ſortita eſt cognomina hæc Arbor: dicitur enim à Græcis μυρσινόφιλος, & Latinis *Myrtiphila*, nempè *Myrtum amans*, cum iam à nobis enucleatum fuerit tantam inter Malum Granatam, & Myrtum cadere ſympathiam, vt ſimul complantatæ radices inuicem iungant, & fœcundiores euadant. *Vmbrarum* poſteà *amatricis*, ſeù φιλοσκιώδεις, hanc Arborem Epitheton non dedecebit, quippè quæ longè numeroſiorem Malorum copiam ad vſque maturitatem producat in Vmbroſo ſata, quàm in Aprico. Hæc quoque, cum vim habeat in fugam conuertendi ſerpentes *Serpentiſuga* non immeritò cognominabitur. *Grata* pariter *Veneri*, & *Palladi*, necnon *Cypria*, & *Palladia* optimè appellabitur, quià fertur apud Græcos primum in Cypro Punicam Malum à Venere ſatam fuiſſe, & exinde illam in honorem Palladis plantari Apollonius Tyanæus monumentis mandauit. Apud Empedoclem verò ὀψίγονος hæc Planta nuncupatur, quod ſerius cæteris Arboribus, ſuos Fructus progignat. G Quià verò Fructus ſemper præceduntur à floribus, tanquam ab exordijs, non ideò erit inordinatum Floribus prius, quàm Fructibus ſua Epitheta aſſignare. A partibus igitur incipientes inuolucrum illud, quo dehiſcente, flos in ſua folia ſe pandit, quod Botanici calycem appellant, dicitur à Græcis ὀλόσχος ab ὅλος, & ἔχω, eo, quia totum, vel omnia, id eſt præcipuum tenet florem ſcilicet, & fructum. Hos calyces Nicander à ceruicali formâ ἐλλόσχοις αὐχένιν nominat. Idem in Theriacis vocauit Calyces huiuſmodi clau-

In Ther. ſos, & dilapſis germina hyacinthina adhuc conniuentia. Ecce illius carmina latinè redacta

Punica item ſumas hyacinthina germina Mali,
Conniuentia adhuc, clauſaſque fouentia gemmas,
Donec quondam albo, nunc vndique flore rubeſcant

Ipſe verò flos Punicæ ſatiuæ Græcè κύτινος Latinis, *Cytinus*, ex Aurel. *Ampullaginum* dicitur ab ampullæ quadam ſimilitudine; ſylueſtris verò punicæ flores *Balauſtia* nominantur, quæ poterunt appellari *medica pharmaceutica*, & tingendis veſtibus apta, cum multum vtilitatis in compoſitione medicamentorum ex illis pharmacopæi deducere aſſeuerent; Eadem aliquando vocantur *Candida*, modò *Rutila*, & nonnunquam *Roſea*, iuxtà varias illorum ſpecies prædictis coloribus, vt inquit Dioſcorides, præditas, qui H

Geru. Sep. Salmurcus egl. 2. coloratam diutius oſtentantes Pompam picturati merentur appellari; vndè Geruaſius Sepinus canebat

Tum picturati ſeruantur in Arbore Flores

Lib. 5. c. 24. Cum autem Flores præcipuè, qui Balauſtia, ſunt abſque fructu decidant *Decidui* cognomine poterunt inſigniri. Vlterius *Coccinei*, ac *Purpurei*, & *roſam æmulantes* hi Flores dicentur, cum id pateat ex illorum colore. His adijciamus & appoſitum *Sanguinei*, quandoquidem Columella cecinerit

In Hortulo

Mox vbi ſanguineis ſe floribus induit Arbor Punica.

Idem appellauit Balauſtium *ſterile*, nec ineleganter, cum iſte flos in Malo Punicâ ſylueſtri nullo ſuccedente Fructu pereat. Sic ille.

Carpite, narciſſique comas, ſterilisque balauſti.

His

Digitized by Google

A His patefactis, facilis erit deſcenſus ad explicanda adiecta, quæ peculiariter competunt Fructui. Græcis dicitur σίδη, & ῥοία, ſiue ῥοά, quemadmodum etiam Arbor vocatur, credam firmiter a ῥέω, ideſt fluo ſic vocitari, eo quia omnes ſiſtat fluxiones, aut quia & Flos, & Fructus facillimè ex Arbore defluant. A Plinio verò, vt à cæteris Latinis hoc Malum vocatur Granatum; Quod nomen illi impoſitum alij ab Hiſpaniæ Regione Granata crediderunt, ſed perperam. Granatum enim à multitudine granorum, quæ continet, appellatur. Quin & ipſam Regionem Granatæ, ab vberrima horum Malorum Granatorum, quibus ſcatuit, copia, nomen accepiſſe latum eſt. A varijs autem ſui qualitatibus, varietatem aliorum Epithetorum hoc Malum ſibi vendicauit. Siquidem ab exteriori eius formâ cognominatur *Rotundum*, & *Globoſum*, ac *Turgens*; vndè *Turgidum*, & *Turgeſcens*, & vlterius *Formoſum*, iuxta illud.

Punicea crebro, cui Creta, eſt patria, Mali — *Denalius in epithalã.*
Formoſum poterit potu ager ſumere Fructum. — *D. Caroli*

Roſcidumq́; apud alios. — *Ludouiſij*

Vt Roſa cum niueo Pallantias exit amictu; — *& D. Pen-*
B *Tempore vt Autumni ROSCIDA Mala rubent.* — *theſilea Al-*

A coloribus, quos cortice refert, *Rubens*, *Rubicundus*, & *Roſeus*, ſiue *Roſarum æmulator* eſt hic Fructus: vndè Martialis — *bergata lib. 2. ep.*

Aut imitata breues Punica Mala roſas.

In quem ſenſum & Italus Poeta Hieronymus Fontanellus, cum antonomaſtieè *Camporum Pyropum* appellaret Granatum, canebat.

O PIROPO DE CAMPI,
Ch' emulando la Roſa
Nel teſor di natura ardi, & auampi. — *Fontanell. od. 18.*

Spadiceum pariter, ac *Rubeum* non ineptè dicetur, atque *Purpureum*; *Punicanum* enim Pomum Græci φοινίκεον appellant. Quibus adhæſit Alamannus in Georgicis

E l' PVRPVREO Granato, il dolce Fico, &c. — *Lib. Colt.*

Quapropter *pictum* etiam & *coloratum* venit indigitandum. Hinc Pallad. de Punicis ſermonem habens, ait *Et ſibi cognato picta rubore placent*

C Et quoniam corticis craſſities, & quod illi continuatur intra Pomum, maximè dum ſeneſcit, flaueſcit, *Flaui* propterea promeruit appoſitum, Græco Poetâ canente

Ῥοίδια ξανθοχίτωνα, γηραλέφλοια τε Σῦκα, — *Ex lib. 6. Anthol.*

Ideſt *Punica FLAVA, ſeni veſtitas cortice Ficus.*

A ſapore *Suaue*, & *Sapidum*, ac iuxtà ſuas ſpecies *Dulce*, vt *Apyrenum*, & *Shlerococcon*; *Acre* cuius mentionem habet Plinius de his Pomis ſcribens *Nucleos habentium quinque ſpecies, Dulcia, acria, &c.* *Miſtum*, quod vtriuſque ſaporem dulcis, & acris participat. *Acidum* quoque dicitur, & *Vinoſum*; Quod & innuit Legatus noſter, vbi exemplo Franciſci Denalij Regienſis in Epithalamio Caroli Ludouiſij, & Pentheſileæ Albergatæ, nobiliſſimæ, præſtantiſſimæquè fœminæ Patritiorum Bononienſium canentis

Vectaq́; tu Libycis Pomona RVBENTIA ab oris — *Denal. Car.*
Affer, quæ poſſunt pellere Mala ſitim. — *lib. 2.*

Libyca pariter, quia *Punica* vocat hæc Poma Legatus ipſe, cum ſcilicet de gentilitijs Camilli Bazani Mutinenſis Punicis Græcè modulatus eſt ἐν Μετρικῇ Ἑλλάδι.

Λείρια τοῖς ἄλγεσσι νοσημάτεσσιν ἄκεσμα — *Laur. Leg. ἐν Μετρικῇ*
D Λευκὰ φέρει: Ζώνη κωλύει αἷμα ῥέον — *Ἑλλάδι ἐπι-*
Οἶνος τῶν ΛΙΒΥΩΝ ΜΗΛΩΝ διψῶσι νοσοῦσιν — *γρ. 10.*
Εὐσυγχωρεῖται, καὶ σόος ἐστὶ πότος.
Σήματα πάντα σοὶ μάρτυρες' Ἰητρὰ μέγιστον.
Ἰητὴρ ἔσσῃ μὴ διὰ τοῦτο σοφός! — Id eſt ſi Latinè placeret.

Candida ſi varios expellunt Lilia morbos,
Sanguinis & fluxus faſcia ſtricta vetat:
Et LIBYCIS vinum è Malis ſitientibus Ægris
Potio quàm ſuauis, tàm quoque tuta datur;
Virtuti cognata tua dum ſymbola ſunt hæc,
Pæona te quiſnam, docte Camille, neget?

Sunt & quæ à Galeno vocantur *Auſtera*, quæ nimirum Dioſcorides ςύφοντα nuncupauit

pauit. Sic & interiora grana coccos purpureos æmulantia, *cocco rubenti diues* bonum E
hoc Malum conſtituunt, à quorũ multiplicitate *numeroſum* appellari meretur: Quapropter idem Legatus *Pyropis plenum* hoc Pomum dicebat, *Regium* quoq; nuncupando, vbi cecinit *Quì co' bei gigli vnito i ſguardi alletta*

PIEN di RVBINI il REAL Pomo, e regna.

Idẽ in Rhythm. Ital.

Quo pacto & Arbor ipſa *Regia* quoque poſſet appellari, tanti nominis dignitatem ipſi comparantibus tum fructu *Coronato*, cuius eſt Arbor; Vndè Io. Vincentius Imperialis, *Pomum Afrum* antonomaſticè vocans hunc fructum, canebat.

Imperial. in lib. inſcr. Stato Ruſt.

Quì tu rimiri sù la verde foglia
L' AFRICAN Pomo, CORONATO il capo,
Che ſotto l'AVREO Manto i bei rubini
Fra bianchi veli, e ripartiti, e inuolti,
In belle, in grazioſe, in care offerte
Prodigo t' offre con le mani aperte.

Tum nobili flexilitate, ob quam arte ducta Topiariâ regios regijs in viridarijs oblectat oculos, & in amœniſſimas porticus fabrefacta, vel Regibus ipſis gratiſſima eſt contrà F
fæuiorem Solem defenſio. Quò ſpectare videntur pretioſa hæc noſtri Baptiſtæ carmina ad doctiſſimum Angelicum Aproſium directa

Ioſ. Bapt. Poeſ. Melic. part. 1.

Con le frondoſe ſarcine de' rami
Fè teſtudini opache, ermi velami,
A diſcacciarne il Sole,
Allor che ſul meriggio arder più ſuole.

Coronati itaque *purpuriſſatus* Punicæ fructus Adiecto digniſſimus compertus, *Regis* quoque Arboreos inter fœtus titulo ditari promeretur. Vmbilicus enim ille, qui in ſummo Granati vertice exiſtit, latus, amplus, & calicis (vndè caliculi quoque nomen traxit) plerunque adinſtar concauus, atque profundus, extrinſecè regiam (& ò quàm bellè!) imitatur coronam; & color, vt diximus exterioris corticis purpuram refert. Mala propterea *caput redimita* nuncupauit hæc memoratus Legatus, vbi ſic Imperiali concinuit

Legatus in Epigr. Lat.

Hic albent etenim regales Lilia Flores,
Et REDIMITA CAPVT Punica Mala rubent.

Ita & *Regia* dixerat in Etruſcis hæc Poma ſcribens

Vinſe in Guerre erudite i più Diſerti,
E alla ſaggia Stagira accrebbe honori;
E, calcando le vie de' ſuoi Maggiori,
A' ſuoi POMI REALI hà i Lauri inſerti.

Ideò & *nobilis*, & *inſignis*, necnon & *generoſi* ſibi cognomen adſciſcat; quod & Eriphus inſinuat in Melibœa ſcribens. —Αἶγας δὲ ῥοιὰ

Ὡς εὐγενεῖς

Scilicet *Hæc verò Mala Punica*

Quam GENEROSA!

Internas illius tunicas, quæ grana continent, quiſquis perpenderit, nonne tot cartilagines, ſiue membranas eſſe fatebitur? Hinc igitur huic Malo non malè quadrabunt, *cartilaginei*, ſiue *cartilaginoſi*, necnon *membranacei*, ſeù *membranoſi* cognomenta. Cùm verò Pomum hoc vbi maturitatem attigerit, non proletariâ craſſitudine ſit præ- H
ditum, & rami paterni ad illud ſuſtentandum valdè exiles ſint, indè nec impropriè *prementes*, & *grauantes*, ac *incuruantes pondere ramos* agnoſcitur. *Cypria* ſimiliter, & *Venerea* poſſunt hæc Mala vocari, tum ex ſpecie, cùm quià non defuerunt qui cenſuere Granatum fuiſſe Pomum illud, quod ex Hortis Heſperidum carptum, & à Ioue Paridi miſſum, vt contentionem Dearum de forma ſolueret, ab hoc Veneri adiudicatum eſt, neglectis Iunone, & Pallade. Vndè babuit Troia quod de Paride conquereretur, & ſic Palladi ſupplicaret apud Agathium Scholaſticum.

Lib. 1. Antholog.

Ἰλήκοις πολιοῦχε, σὺ μὲν χρυσαυγέϊ σηῷ,
Ὡς Θέμις, ἡ τλήμων Ἴλιος ἠγασάμεν.
Ἀλλὰ σύ με προλέλοιπας ἑλώριον; αἴτι δὲ μήλου
Πᾶσαν ἀπεδρέψω τεῖχος ἀγλαΐην.

Ἀρκεῖ

A Αρχεῖον ἐμὲ θνήσκειν τὸν βουκόλον; ἦ γὰρ ἄθεσμος
Επλετο, τῆς πάτρης οὐκ ἀλίτημα τόδε.

Quod inuertente Legato ſic latinè ſonat

Troia Diua faue, cui fuluo templa metallo
Vrbs miſera inſtruxi, te venerata diu.
Sed me liquiſti ſpoliandam, irata decorem
Areis, pro POMO, depopulata mea.
Quàm ſatius fuerat Paridis lethum! impius ille
Si fuit, haudquaquam Patria talis erat.

Legat. in Poet. Metaphyteumat. lib. 2. ep. 40

Sed ad Marinum, cui multum proptereà debet Granatum, quòd ipſum viuaci ſuæ Muſæ pennicillo depingens, ad eam euexerit gloriam, quam infert à tribus apud Epopœos Deabus de ipſo decertatum fuiſſe, vt ſupra, & in Fabulis quoque patet. Debet & ipſi contentionis Pomum, quia *diues* idem appellauit, cum, poſtquam à Diſcordia in concilium Deorum proiectum cecinit:

B *Con la ſiniſtra man ſul deſtro getta*
De l'eſca d'or la perfida ſerittura;
Queſto MAGICO DON tra tante feſte
Gettò nel mezzo a l'aſſemblea celeſte.

Non multum abinde ſubſecutus eſt.

Marte vuol ſoſtener con l'armi ſteſſe,
Che'l RICCO POMO a Citerea ſi dee.

Io. Bapt. Marin. Epithal. 2.

Vndè & cur *ambitioſum* alibi vocaret habuit.

O' quando in Ida venne
Con l'altre emule Diue
A litigar l'AMBITIOSO Pomo.

Palladia inſuper hæc Mala bene dicentur nedum ex Tyanæo, verum etiam quia in Hereo templo Eubœæ memorabile exiſtens Palladis ſimulacrum ex Ebore, & Auro, operâ Polycleti concinnatum, alterâ manu ſceptrum, alterâ Punicum geſtabat Malum. Et de hoc fortaſſe Nicarchus intellexit, cum Venerē Palladi in hæc loquentem inducit. *L. 1. Florileg. εἰς Θεοὺς*

C Παρθένε τριτογένεια τί τὴν Κύπριν ἄρτι με λυπεῖς,
Αρπάξασα δ' ἐμὸν δῶρον ἔχεις παλάμῃ;
Μέμνησαι, τὸ πάροιθεν ἐν ἰδαίοις σκοπέλοισιν
Ως Πάρις οὔ σε καλὴν, ἀλλ' ἐμ' ἐδογμάτισε.
Σὸν δόρυ, καὶ σάκος ἐστί· ἐμὸν δὲ τὸ μῆλον ὑπάρχει.
Αρκεῖ τῷ μήλῳ κεῖνος ὁ πρὶν πόλεμος.

Quod pariter in Poeticis Legati noſtri Metaphyteumatis ſic inuerſum legitur.

Quid me Virgo premis Pallas Cyprin, & rapis illud
Pomum? quid geſtas munera noſtra manu?
Sis memor Idais quòd non te in collibus olim,
Sed tantum pulcram me Paris eſſe tulit.
Haſta tibi, & clypeus, Pomum mihi conuenit iſtud.
Ne certes iterum; ſat tibi pugna prior.

Lib. 2. ep. 39.

Vlterius *Agdeſtium*, ſeù *Agdeſtite Malum* Fructum hunc bene appellabimus, ſicut & *Arbor Agdeſtia*, ſeu *Agdeſtites* dicetur, quòd hæc Malus cum ſuis pomis germinaſſe D credita ſit ab aliquibus ex ſanguine Agdeſtis nati ex ſpermate Iouis, ſuper ſaxum Agdo delapſo, dum ille inceſtuosè requireret Deorum matrem, vt latius in Fabulis. Nec malè pronunciabit iudicio meo, quiſquis malum hoc *triſte*, *ferale*, *fatale*, *infernum*, *lugubre*, & alijs huiuſmodi ſynonymis appellabit, cum illud ſolum cauſa fuerit, vt Proſerpina à Plutone rapta, diùquè à matre omne aliud credenti quæſita, cum tandem patuit euentus, obtento ex Ioue indulto, vt ad Superos euocaretur, ſub hac tamen conditione; ſi nihil apud Inferos deguſtaſſet, propter trium, vel ſeptem eius granorum eſum, quæ illa inuenta eſt comediſſe, coacta fuerit non in dici lucem redire, ſed penes Inferos pulcherrimo Solis aſpectu in æternum viduata remanere. Quod innuit Ouidius, dum canit. *L. 4. Faſt.*

Rapta tribus, dixit, ſoluit ieiunia granis,
Punica quæ lento cortice poma tegunt.

Quam-

Quamuis alibi referat fuiſſe ſeptem, dicens —. *Et cultis dum ſimplex errat in Hortis,* E

Puniceum curuâ decerpſerat Arbore pomum,

Lib. 5. Metamorph. *Sumptaquè pallenti ſeptem de cortice grana*

Preſſerat ore ſuo.

Sed cortex huius Mali, Græcis σίδιον, aut κέλυμμα κάρπου, ſcilicet fructus tegumen-
Nic. in Alexiph. tum ex eo quod videtur eſſe coriaceus, ſibi proprium latinè nanciſcitur nomen, nempè *Malicorium*, & poteſt à qualitatibus appellari *Durum*, *Subſcabrum*, ac *Subrufum*; *Ru-*
In hortulo. *tilum* verò indigitauit Columella dum ſic ſcripſit.

Lib. 4. Faſt. *Punica, quæ rutilo miteſcit tegmine grani.*

Lib. 5. Metamorph. *Lentum* Ouid. indigitauit *Punica quæ lento cortice grana tegunt.*
Et *pallens*, vt illic. *Sumptaquè pallenti ſeptem de cortice grana.*

Cicus autem, aut cicum, *tenue*, ac *flauum* dicetur, & eſt verbum Varronis familiare; ſignificat enim apud illum membranulam illam tenuiſſimam, quæ acinos diſcriminat in Malo Punico. Quod abſolutè *pulcrum fructum* nuncupauit Homerus vbi cecinit: Ενθα δὲ δένδρεα μακρὰ πεφύκει τηλεθόωντα,

Hom. Odiſ. Ογχναι, καὶ Ῥοιαὶ, καὶ Μηλέαι ἀγλαόκαρποι. F

Ideſt. *Ibi verò Arbores PROCERÆ creſcebant FLORENTES*

PYRVS, & MALVS PVNICA, & Mali alij FRVCTVM PVLCRVM producētes.

Sed hæ iam expoſitæ in Epithetis eruditiones, ſi dilatentur Hieroglyphica, & Symbola parient, de quibus deinceps agetur.

HIEROGLYPHICA, SYMBOLA.

CVm Malus Punica, & Myrtus, ſe ſic inuicem diligant, vt iuxta poſitæ, & fera-
Fol. 398. ciores euadant, ac radices ſimul complicent, ideò ipſas pro maximæ amicitiæ ſymbolo, merito quidem Pierius Valerianus declarauit; Hinc myrteam coto-
De Antiqu. l. 3. c. 11. nam, Malis tamen Puniceis exornatam, teſſeram eſſe frugiferæ amicitiæ colligendum eſt. Ipſa verò Mala in tunica Sacerdotis, coruſcationes ſignificant, ad mentem Ioſeph.
In Cabaliſt. dogm. 1. Eadem ad numerum 72. in tunica, ſeù pallio Pontificis, Archangelus Burgonouenſis G
poſuit pro Hieroglyphico ſeptuaginta duorum totius mundi populorum. Cattarij au-
Fol. 321. tem mens fuit ex hoc malo ſymbolicè denotari concordiam; Nec quòd malorum iſto-
Fol. 397. rum grana folliculis quibuſdam inuicem aliquo numero ſegregata ſint, inobſeruatum prætermiſit Pierius; aſſeruit enim eis populos, ac gentes varias, vno collegio congregatas indicari. Nec perperam. Prædicta enim grana inter ſe tam miro Naturæ opere diſtincta, prouinciarum veluti limites quoſdam præſeferre videntur; immò Religioſo-
Serm. 35. in cantica. rum virorū concordiam ad amuſſim ſignificat ſecundū Gillebertum, quoniam ſimilia inter ſe ſunt grana ſolo numero differentia, & quemadmodum (dicebat Crates) in omni Malo Punico ſemper granum aliquod putre eſt; ita nemo inter quaslibet Hominum
Monoſ. l. 6. num. 58. Prouincias reperitur, vndequaq; purus à vitio, & propterea Theognis ſcribebat

Ἀνθρώπων ἄψεκτος ἐπὶ χθονὶ γίγνεται οὐδείς.

Ideſt illuc vſq; *Nemo ſupra terram ſine culpâ viuere natus.*

Quandoquidem, vt ex Clearcho apud Athenæum habemus.

Nil vnquam eſt hominum, carpere quod nequeas.

Prædicta fortaſſe de cauſa malum punicum in manu Iunonis ſignificabat illam regno- H
Fol. 398. rum, ac gentium præſidem eſſe. Sed cum Mala punica, Pœnorum, à quibus nomen acceperunt hieroglyphicas eſſe notas neminem lateat; hinc nihil mirum, quod idem Pierius aſſeuerātius ſcripſerit malis huiuſmodi fercula illuſtrata dudum apud Romanos ſignificaſſe ferculorum celebritatem fieri ob belli Punici victoriâ inſignium euentum.
Loc. cit. Vlterius Malum Granatum, cum extrà pulcherrimum ſit aſpectui, intus vero ſæpiſſimè marcidum, non immeritò ex eodem Valeriano referre poterit probitatis ſimulatorem.
In adhort. ad gent. Quod autem ab eſu mali punici Granorum mulieres Theſmophoria celebrantes prohibitæ fuerint, hoc indicat, vt tradidit Clemens Alexandrinus, ſecundum earum opinionem Mala punica ex ſanguineis Dionyſij Guttis germinaſſe. Virga inſuper de Malo
Ibidem. Punicâ facta, quam incuruatam reginæ in capite geſtare conſueuerant dum ſacra facerent, & quam veteres marculum appellarunt, vbi ſub conſideratione venerint aſſerta

Pic-

A Pierij Valeriani, omni dubitatione remota denotabit id in Iunonis gratiam factum fuiſſe; cum maximè Malus Punica ſit Iunoni ſacra, cuius fructus deſignat populos, & gentes, & Iuno ſit Dea Regnorum, præcipuè Punicis fauere credita ſit; vnde Virgilius:

Hic illius arma hic, &c.

Africa depicta non nunquam videtur læua Malum Punicum tenens ſignificare Regionem huiuſmodi Arboribus fertilem eſſe; At Symbolica hæc Moralibus, & Myſticis valde affinia cum ſint, hiſq; libenter ſociari velint, hinc Myſtica, & Moralia proferentur.

MYSTICA, MORALIA.

PRobatam in hac vita conſcientiam ex Malis Punicis in tunicâ Sacerdotis, quæ tamen erant Aurea, denotari tradidit Ricciardus. Sicuti enim Malum Granatum *In Comm.*
extrà eſt incomeſtibile, & intus pulchrum, ac ſuaue; ità optima viuendi ratio ex- *ſymb. tom. 2*
terius aſpera eſt ad ſenſum, intus verò cæleſtibus exornatur diuitijs. Illa prætereà, ex *fol. 2.*
B doctrinâ Gregorij Niſeni, Hieroglyphica ſunt diſciplinarum, quæ in præſenti vita læ- *In vita Mo-*
titiam non videntur afferre, ſed triſtitiam, prout eiuſdem fructus exterior tunica, cum *ſis.*
dura ſit, minimèquè humano eſui conformis id præſefert: æternum autem, huius vitæ
conſumato curriculo, conferunt ſolamen. Vbi verò vnitatem Eccleſiæ ex multis gen-
tibus in eundem ſonum, ſcilicet in eadem præcepta conuenientibus, per Mala Punica, *Hier. tom. 3*
tintinnabulis lxxII. aureis alternatim adiecta, vt erat in veſte Hebræi Pontificis, repræ- *epiſt. 26. ad*
ſentari monumentis mandauit Valerianus, rationi diſſonum nil protulit: eo etenim mo- *Fabiolã de*
do, quo Mali Punici exterius vnus eſt cortex, & multa interius grana continet, ſic & in- *veſt. ſacer.*
numeros Sanctæ Eccleſiæ populos vnitas Fidei complectitur, quos intus meritorum di- *fol. 398.*
uerſitas tenet. Hoc pariter confirmatur, quin & exinde Myſticus alius ſenſus elicitur;
quod ſcilicet Mala Punica nil differant in quantitate granorum, ſed in omnibus, & ſin-
gulis idem ſit granorum numerus; hoc namque ſibi vult homines in numero Theolo-
galium virtutum conuenire. Idem Malum cum inter innumerabilia quæ continet gra-
na, aliquod ſemper, aut putridum babeat, aut imperfectum repræſentat corpus huma-
C num quod vndequaque perfectum eſſe non poteſt; nemo enim in hac mortali vita
hominum repertus eſt (demamus Chriſtum Incarnatum) aut reperietur, qui aliquem
non habeat, aut habuerit imperfectionis næuum; ideſt aliquod crimen; cum in omni-
bus locum ſibi nanciſcatur illud: *Nemo ſine crimine viuit*, & in ſacris Bibliorum pagi-
nis legatur: *Septies in die cadit Iuſtus*. Quod axioma verificatum in ſeipſo cognoſcens
Regius Propbeta, cæpit roties quotidie affligari, & pænitentiam agere, ac laudes dice-
re Deo, quoties in ſtatu gratiæ licet exiſtens, per propriæ tamen carnis fragilitatem,
errare potuiſſet. Canebat enim; *Septies in die laudem dixi tibi*, Hac fortaſſe de
causâ, vt ſcilicet ſepties ad minus in die cadentem ſpiritu Religioſum erigeret, S. M. Ec-
cleſia ſanciuit ſeptẽ fore debere Officij Diuini Canonicas Horas, à Viro Religioſo quoti-
die reecitãdas. Cũ autẽ tanta cadat in Malũ Punicã, ac Pinum ſympathia, vt illa ſi fructus
acidos ferat, clauo pineo aduſque medullã adacta, acciditatem, & auſteritatẽ fructuum
in dulcedinẽ, & ſuauitatẽ conuertat; Hinc idẽ Pierius anſam extraxit dicendi per Malũ *Loc. cit.*
Punicam ſic transfixam denotari hominem, qui vel morum auſteritatem, vel vitium
aliquod in melius verterit, ac in virtutem commutarit. Sed & Clemens Alexandrinus
D altius penetrans Orationis multas latebras, multipliceſq; & occultos ſenſus, ex Mali
Punici multis tunicis, in quibus grana continentur, ſignificari tradidit: iure quidem o-
ptimo, nam apud eruditiſſimos Græcos hoc malum ſacrum erat Mercurio, qui inter- *Lib. 6. ſtro-*
pretatur Oratio. Illud verò in ſacris literis. *Vt fragmen mali puniei, ita & gena tua*, oh *mat. f. 314.*
quam bellè gratioſum, & amabilem modeſtiæ ruborem, Sanctumq; Virginitatis pudo- *Cant. c. 4.*
rem deſignat! fragmen enim mali punici tumorem genæ pulcherrimum, illiuſq; roſeum
colorem, ad rubicundum non intenſum æmulatur, vndè ingenua verecundia emergit;
Subdit ideò Sacer Textus: *Emiſſiones tuæ paradiſus malorum punicorum, cum pomorum* *Ibid.*
fructibus, &c. Accedit & morator ſub pomo Granato conſiderandus, vt eſt primo re- *In verb. ha-*
gum 14. qui à Laureto, iuxta Animaduerſiones Diui Gregorij exponitur ille, qui re- *bitus.*
quieſcit ſub vmbra Chriſti. Prætereà Malus Granata, cum ſit Arbor dura, & nodoſa, *In 1. Re. 14.*
plus in latum, quam in altum ſe protendens, & flores habeat alios albos, alios purpu-

Digitized by Google

reos; & alios roſeos, ac fructus poſteà emittat quibus durus eſt cortex, & interior ſub- E
Lib. 17. ſtantia carnoſa, multa continens grana, atque cortex, flores, & fructus maximam ad
In reduct. ſenſum Iſidori vim habeant in medicina, repræſentat, teſte Berchorio, virum iuſtum, &
mor. lib. 12. perfectum, durum per conſtantiæ firmitatem, latum per charitatem, non altum per ſu-
c. 95. perbiam, & vanitatem, breuem per humilitatem; cuius flores, nempè interiores affe-
ctiones aliquando ſunt albi per continentiæ puritatem, interdum rubei, per iuſtitiam,
vel charitatem, & ſæpè, ac ſæpius roſei per patientiam, & longanimitatem; nam roſa,
Cant. 2. quæ fricata redolet patientiæ ſymbolum eſt. *Fulcite me floribus, ſtipate me malis.* Illius
fructus, ſcilicet opera, incluſa ſunt in quodam duro, & rudi cortice, in virtute videlicet
humilitatis, quæ ipſa velat, & occultat, ne exindè per inanem gloriam euaneſcant; le-
gimus enim apud Senecam: *Eſto occultator virtutum, ſicut alij, vitiorum*, & hiſce in
fructibus carnoſitas eſt pietatis, & granorum, meritorum ſcilicet, ac virtutum multipli-
citas. Et huiuſmodi vir quoad corticem conuerſationis, quoad affectionis Flores, &
quoad locutionis folia, atque ad fructus operationis, virtuoſus vndequaque, ac medi-
1. ad Tim. 4 cinalis eſt; cum ſcripſerit D. Paulus: *Omnis Creatura Dei bona eſt, quià nihil reijciendum
in ea*, Inſuper hæc Arbor, cum maximopere frigoris, & brumarum ſit impatiens, & F
eius flores facillimè depereant à pruinis, ita & quamplurimos ſignificat, qui tam debi-
les in bono ſunt, vt frigus aduerſitatis, brumam tentationis, & pruinam pœnitentiæ
tolerare nullo modo poſſint; quinimò ad tale etiam modicum frigus flores ſuarum bo-
narum affectionum, propoſitorum, & voluntatum ocyus deficiunt, & exiccantur; Hoc
ideò reſpiciens Patientiæ Archetypus Iob, in hæc verba prorupit: *Lædetur quaſi vinea
in primo flore botrus eius* & paulò poſt: *Cum adhuc ſit in flores, nec carpatur manibus, an-
te omnes herbas areſcit.* Vel aſſeramus, quod per florem Mali Punicæ nullo negotio à
pruinis exiccatum intelligi poſſit Iuuentus, quæ aduerſus tribulationum frigora, vel tẽ-
tationum brumas maximè debilis eſt, & inepta. Quod verò Mali Granatæ fructus du-
ro putamine operti ſint, & interius carnoſitatem, ac granorum multitudinem habeant,
quæ quamuis parum nutriant, valde tamen ſunt medicinalia, cum ſecundum Dioſco-
ridem facultate potiantur confortandi, conſolandi, fluxum ſiſtendi, deſiccandi, & ſi-
tim in febribus, ac aliàs compeſcendi, & contra multiplices alias paſſiones peculiaris
medela ſit hic fructus; hoc nobis Prædicatorem deſignat, qui in exterioris apparentiæ G
cortice clauſus eſſe debet, & multa intus grana, pleraſquè ſcilicet virtutes, & merita
continere, carnoſitatem quoque pietatis, & humiditatem orationis habens; qui & ſi pa-
rum nutriat alios, nempe quoad temporalem ſubuentionem, cum id propter propriam
paupertatem præſtare nequeat, nihilominus illis vtilis eſt ſpiritualiter, atque medici-
nalis, ipſos ſcilicet ſuis dictis, & informationibus confortans, & conſolans, illos in fi-
de roborans, & conſolidans, fluxumquè in eis vitiorum reprimens, & compeſcens, vo-
luptates quoque illarum carnales, ſuæ exemplo continentiæ deſiccans, & tollens, ac in
febricitantibus, in cupidis ſcilicet, ardentibus, & auaris ſacram auri famen, & auaritiæ
ſitim ſedans, atque refrænans; ſicut enim ex iſtis pomis ſuccus guſtui delectabilis, &
multas comprimens infirmitates eliquatur, ſic, & ſatius iſtorum ſuccus, nempe doctri-
na, quæ ab eis dimanat, contra vitia, & peccata ſalutaris eſt. Seneca in epiſtolis habet
quod ſic ſapiens imperturbatus dicitur, quomodo Apyrina dicuntur: non quibus nulla
ineſt duritia granorum, ſed quià minor, & ferè imperceptibilis cum ſumma dulcedine,
id eſt morum ſuauitate cunctis exoptabili, & gratiſſimæ in fructu venuſto, vrbano, ſua-
ui, quæ quidem qualitas Domeſticorum Pomorum Arboris Granati Mali, & Punici H
exemplaribus actibus ſuaſu, auxilio, & munificentia morboſos inſultus Moralium Fe-
brium, & cordis igneitatem lenire, atque reſtinguere, vti conſueuère Granati Pomi
dulcioris ſucci à febrientibus bibiti, vndè dici poterunt ſine igne à dictione ἀ negatiua,
Colum. de & πῦρ, quod eſt ignis. Quibus alludere viſus eſt Martialis, dum ea digniſſima mune-
Arb. c. 23. ra exiſtimauit.
Martial. l. *Lecta ſuburbanis mittuntur Apyrina ramis.*
13. Addamus vltimò quod hoc Malum propter toties allatas eius proprietates, ſignifi-
cat Sacram Scripturam; hæc namque licet exterius ſit rudis quoad literam, interius ta-
men granoſa eſt quoad intellectum: De iſtius verò Fructus Arbore dicendum ſupereſt,
quod cum non noſtris duntaxat temporibus, verum etiam Plinij ætate obſeruata ſit fru-
P. l. 17. c. 25 ctum è ſtirpe tuliſſe, perinde ac ſi propriam celare contenderet fructuoſitatem, hinc ideò
Genus

Digitized by Google

A Genus Humanum ad vanam fugiendam gloriam, humilitatemquè ſectandam inſtruatur. Humiles ſiquidem ſolent fructus ſuos, hoc eſt opera Iuſtitiæ occultare, maximèq; cauere ne emanent in publicum, tum vt tutior ſit propria virtus, & minus inſidijs Dæmonum obnoxia, qui ad explicatas merces vno agmine proſiliunt, cum etiam quia morale præceptum eſt,

P. Cauſſin. l. 10. polyhiſt. ſymb. num. 50.

Tu quicunque ſtudes intactam ducere vitam
Viue tibi, & longè nomina magna fuge.
Viue tibi, quantumque potes prælustria vita,
Sæuum prælustri fulmen ab arce venit.

Te modis omnibus lector beneuole ad bene, Beatèq; viuendum inuitant Punica Mala, quæ ſequentibus Virtutum ſpecioſioribus Simulacris rem totam contemplatiuæ, atq; actiuæ Vitæ expediunt.

EMBLEMATA.

B

AD Topiariam artem pro rectis præcipuè Pergulis aptiſſima Punica Malus in egregia quoq; poteſt aptari Emblemata. Nam ſi eiuſmodi Planta, cum ſit naturæ ſequacis, & flexibilis, ab ijs, qui topiariam exercent aliquo modo curuata conſenuerit, & ſic Emblematis corpus conſtituatur, cum ab inde rectitudinem repetere nequeat, eleganter ſignificabit id, quod innuebat antiquus ille Poeta, quod nimirum —— *à teneris aſſueſcere multum eſt.*

Carol. Steph. de re Hortenſi l. 1. c. de Perg.

Hinc materiam ſumpſit elegans Poeta Publius Franciſcus Spinula Mediolanenſis Hiſtoriam confingendi, ipſamq; idem probaturus, deſcribendi Adamo Conarchio Polono Poſnagnienſi Epiſcopo, his hexametris.

Quid varios hominum mores, generoſa propago,
Adame Antiſtes, toto miraris in orbe?
Villicus in patulos Pomum incurnauerat arcus
Conſtringens laqueo, multis quæ obduruit annis.
C *Erigere hanc hæres ſuperas modò tendit ad auras,*
Quò ſterilis fructûs aliquos ſibi iam dare poſſit.
Cui ſæpè annoſus iam dixit ruſticus: heus tu,
Quid facis inſipiens? iam deſine: confringetur.
Sic etiam ramos quæ vertit ad æthera onuſtos
Fructibus, incuruet nemo. Eſt aſſueſcere multum
A teneris; id enim natura fit altera cunctis.

Lib. 1. Epigr. 1.

Quia porrò exiles ſunt rami Punicarum, &, ſi multo fœtu fertiles fuerint, facile diſrumpuntur; hinc facilis Emblematis contextus in eos, quos NON RARO BONA PROPRIA PERDVNT. Inde habuit quo matrem in puerperio mortuam ſignificari innueret cultiſſimus noſter Baptiſta, cum de Deliâ cecinit.

Lacteolam reddit fœcundo è viſcere prolem
Delia, multinolo digna placere Ioui.
Halitat aſt animam, fundit cum paruulus infans
Vagitus. Surgit filius, ipſa cadit.
D *Plaudite vos ſteriles. Hanc fœtus perdidit, & ſic*
SÆPE SOLENT RAMOS PERDERE POMA SVOS.

Ioſ. Bapt. centur. 1. epigr. 8.

Hinc apud Ianum Pannonium Epiſc. Quinqueccleſ. Arbor eiuſmodi in hęc conqueritur.

Manſiſſem incolumis, ſi non fœcunda fuiſſem,
Nunc iaceo proprijs obruta pignoribus.
Nec iam aliud ſupereſt, niſi vt atrâ cæſa bipenni
Ingerar igniferis officioſa focis.
Quô Nucis eſt peior mea ſors! ego lædor ab ipſis
Fructibus; ob fructûs læditur ipſa ſuos.
Hac mercede fuit genitrix Agamemnonis vxor,
Vel quæ celatum miſit in arma virum.
Talia de natis referent ſi præmia matres,
Sacra vbi naturæ iura potentis erunt?

Ian. Pann. l. 1. eleg. 2.

Sci-

Digitized by Google

E

Scilicet hæc ratio eſt, voluit dum gignere nupta,
Vt medio creſcens ventre necetur onus.
Dira vtinam noſtros exuſſiſſent frigora flores
Tum, cum prima nouo germina vere dedit.
Aut vbi mox teneris ſtabam denſiſſima pomis,
Ventus abortiuas diripuiſſet opes.
Præberem vacuas æſtum vitantibus vmbras;
Maximus hinc Platanis conciliatur honos.

Et hæc quo ad Arborem. Quò enim ad fructum, cum, vt in Hieroglyphicis oſtenſum eſt, Concordiam ſignificet, ad denotandum Emblematicè quod ipſa Concordia eſt Ciuitatis pulcritudo, à fertiliſſimo Poeta Nicolao Reuſnero Punica Mala adducuntur ex Deæ Concordiæ veſtibus dependentia, cum hac Agalmatis declaratione.

Quam ſpectas, eſt mater opum Concordia: templum
Camillus olim cui ſacrauit ſplendidum.
Craterem fert dextra manus, cornúque ſiniſtra, F
Pomis, & odoro flore plenum, Copiæ.
PVNICA MALA Deæ dependent veſtibus: aſtat
Vtrinque Cornix ſacra auis Concordiæ.
Nimirum regni vis eſt Concordia ſancta,
Et pulcritudo Ciuitatis maxima.
Cui comes eſt pleno diues bona Copia cornu,
Et Pax, & alma Quies, Iuſtitiæ filia.
Bacchus adeſt, & flaua Ceres, & opima Voluptas;
Adſunt Opes, & Firmitas, & Sanitas.

Vnicum at Pomum magnæ molis adapertum Emblematicam nobis ob oculos ponit Charitatem, quæ diffiari nimium propter ardorem, aliiſq; beneficè communicari deſiderat; Symbolum hocce ab Eccellentiſs. Iatrotheologo Hieronymo Bardi in ſuo Peregrino Xauerio Epigr. 124. erectum legimus tali pacto.

Mala tibi munus deducto Punica libro,
Certa animi fuerint hæc monumenta tui. G
Illa rudi viuas condunt ſub cortice gemmas,
Tu tacito æthereas pectore claudis opes:
Illa rubro dum dulce micant, velamine fracto
Diuitias iactant ambitioſa ſuas.
At tibi dum ſacro nudatur pectus amictu,
E medio diuus pectore flagrat amor?

Dum autem Scriptorium expectat calamum Atramentaria noſtri Pomi Virtus in ſequenti rubrica Variorum Vſuum exaranda, ſi Punicum interim ſumatur Pomum, cui ſubtilioris Arundinis portio infixa ſit pulcherrimum, ingenioſumq; ſatis Scriptorium Emblema, Epigrammate animatum duplici, & Græco, & Latino erectum perpetuò ſtabit.

Incerti ex l.1. Anthol.

Ημην ἀχρεῖον κάλαμος φυτόν; ἐκ γὰρ ἐμεῖο
Οὐ σῦκ', οὐ Μῆλον φύεται, οὐ σαφυλή.
Αλλά μ' ἀνὴρ ἐμύης' Ελικωνίδα, λεπλὰ τορήσας H
Χείλεα, καὶ στεινὸν ῥόον ὀχετευσάμενος.
Εκ δὲ τοῦ, εὖτε πίοιμι μέλαν ποτόν, ἔνθεος οἷα,
Πᾶν ἔπος ἀφθέγκτῳ τῷ δὲ λέγω στόματι.

Laur. Leg. in Poet. metaphryt. l. 2. epig. 22.

Quod ita vertit Legatus noſter.

Agreſtis iam Planta fui, quæ Canna, nec ex me
Ficus, non Pomum, nec minus Vua fuit.
Sed me aptauit Homo, fecitque Heliconis alumnam,
Mi labium poliens, oſque breue expediens.
Inde ſimul nigrum potum bibo, numine plena
Ceu fuerim, hoc muto quælibet ore loquor.

Nec Dapſilem hic præteribimus ad Eruditionem Mali Punici Emblema, quod in Vetuſtiſſimo Æneo Schematiſmo noſtra potuit adinuenire Mineruula, illudque eruditiſſimis

Digitized by Google

Ectypon ἀ'θεογνίσιος.

Manubriati Antiquiſsimi Hetruſci Diſci,

Hoc eſt Emblematicæ Æneæ Laminæ vetuſtiſſimæ Sacrificalis INTERPRETATIO.



ditiſſimis nonnullis, quibus communicaui viris prorſus non diſplicuerit, licet non vulgares intulerit auſus, ſperarem quoq; Gratiam aliquam apud omnes initurum, nam difficile factum comitari ſolet Gloria, vt Græcus ſentiebat Theognis; iamq; patet omnibus quod *Armat Spina Roſas, mella tegunt Apes.* *Claudian. l. 2. in Eutrop.*

Nec parum certè addidit in hoc Animi grauiſſimorum Philoſophiæ profeſſorum, & collegarum meorum colendiſſimorum D. Franciſci Natalij D. Fuluij Magnani, & D. Cæſaris Zopij Iudicium. Coronata Pomi Granati Dignitas, atq; Præſtantia Rationis Regiam quodammodò repræſentare in hoc Emblematico Diſco videtur; quià pro my-

ſtico repræſentatorum omnium ſtat fundamento. Vndè numeroſiſſimi qui in huiuſmodi E Pomo viſuntur fœtus integri, ſinguliſq; in Cellulis diſtributi, communi non ſolum tunica duplici, altera dura, & altera tenui circumtecti, ſed propria quoq; intimè amicti, ſanguineq; proportionali, neruis, oſſibus, atq; medulla prædita Humanæ Mentis in Mentem reuocant ſpiritales Fœtus; Hi porrò, è materiali quamuis prodierint ſemine à ſenſibus ſato, intellectiuam, immortalem, & cœleſtem prorſus acquiſiere naturam. Totque numero perhibentur quot creatarum rerum Species, Hypoſtaſeſq; dari poſſunt in vniuerſum, hoc eſt Entia intelligibilia, quæ à Phantaſtica Virtute tranſmittuntur ad Intellectum vbi immaterialiter effigiata in penaria Memoriæ Cellâ ſigillatim conduntur propria ſeruantia conditiones, nobilitatas tamen, glorioſaſq; redditas, abſque eo quod ſingularitas vniuerſalitati deroget, & è contrà generalitas particularitati officiat; Dummò humano ſubordinatæ recognoſcuntur Animæ facultates in Capite, quæ ſupradictas Species mouent, componunt, deducunt, & cum illis identificantur, ita Vegetabile intrà Pomi Granati Caput Phyſica, merèq; materialis Virtus tot Fructuoſorum Granorum ſpecies mouebit, componet, deducet. Granati Dendrologica in Hiſtoria Pomi nobiliſſimum F, egregiumq; admodum nobis nunc offertur Symbolum Cogitationis actuum, Intellectionis, & Volitionis repræſentatiuum, quod in Æneâ ſatis craſſa Laminâ vetuſtiſſimâ figuris nonnullis iuxtà præſens præciſè Schema inſculptâ inter rariora Coſpiani Muſæi Monumenta locatâ obſeruatur, artificioſè digeſtum. Huiuſmodi nanq; Inſtrumenti forma, atq; figura cum rationabili, & non parum erudita relatione ad varios politicos vſus, atq; etiam ſacros Antiquiorum olim expetebatur, vtpotè quæ Granatum referens Pomum ob partium ſtructuram compoſitiſſimum, ſignificatuum quoq; feraciſſima poterat haberi. Nullum equidem reperitur Pomum, quod vnicam intrà Peripheriam tot, tamq; pulcros, coloratos, perfectos cum ſuis particularibus tegminibus, ſeminibuſque gerat partiales fœtus, & fructus, vtì Punicum Pomum, quod Pomum Vnicum poteſt dici in Pomoſarum omnium prærogatiuarum adunatione, ſicuti Animalium in genere Apiarium eſſet. Nam ſi Amplitudo illius ſpectetur, ea eſt inter maiores, quæ circumſcriptionem non ſolum habet iſoperimetrarum capaciſſimam, ſed exterius circa centrum triangulatam in gyrum, vndè terminatæ quamplures exeunt lineæ cum æquali, & ſolida extrinſeci continentis ſubſtantia, quæ Malicorium dicitur. Si Materiei ſignatæ conditiones G in vno quoque Pomo conſiderentur quoad qualitates ſenſiles omnes, tum primas, cum ſecundas, oculus in illa colores omnes intuebitur viridem, luteum, purpureū, aqueum, ac atrum; Sapores amarum intenſè, remiſsè dulcem, auſterum, temperatè mixtum, inſipidumquè diſpiciet lingua. Mollitiem, aſperitatem, craſſitiem, tenuitatem, denſitantem, raritatem, ponderoſitatem, leuitatemquè diſcernere Tactus valebit. Sinus poſtea, necnon Proceſſus, qui ex Granorum loculamentis reſultant intimum verſus Centrum Mathematicales terminos excogitabiles omnes implere, atque ſpeculationem intelligibilis materiei ad ſenſibilitatem traductæ dafatigare poſſent. Et cum illud ſponte ſua dehiſcat, connaturaleſquè ſuas opes Mortalibus vtiliſſimas ad febrilem compeſcendum, & neciferum extinguendum ignem diffundat, Humanum quodammodo, immortalequè imitari videtur Ingenium, dum iſtud innumerabiles Phantaſmatum Species intelligibiles conceptas, & propriâ virtute efformatas, & ſpiritales omninò redditas glorioſè enititur, & à ſe dijudicatas exteræ cognitioni, mediantibus voce, & ſcriptis demandat, vndè Auditorum, Lectorumuè perquam auidè addiſcere cupientium deſiderio ſatisfiat, Munduſquè literarius, atque ciuilis optimis, & prætioſiſſimis inſtructus H, & enutritus præceptis ad omnem felicitatem conſequendam faciliter aptus reddatur, vitiorumquè eliminare valeat, ac penitus abolere nequitiem, nam vt cecinit Lyricus

Omne ſub Regno grauiore Regnum eſt. Seneca in Thyeſte. Ariſt. prim. paru. nat. Nihil eſt in intellectu quod primò nō fuerit in sēſu. Ariſt. l. 3. de Anima l. 4. Id. c. 8. s. 37. Sylua Allegor. Exod. c. 28. 39. Reg 3. c. 7. & 4. c. 5. Paralip. 2. c. 3. Hierē. c. 52. Agg. c. 2. Ioel. c. 1. Leuin. lem. in Herb. Bibl. expl. ca. 36. Ariſtot. l. 3. de Anima c. 4. Zabarella f. 897. c. 5. Mercenar. in dilucid. Scalig. exercit. 307. ſect. 21.

Horat. 1. ep. 1.

Inuidus, iracundus, iners, vinoſus, amator
Nemo adeò ferus eſt, vt non miteſcere poſſit,
Si modò culturæ patientem commodet aurem.

Atque, vt confirmauit Eroticus Poeta malitiem omnem ſanat doctrina

Ouid. l. 2. de Ponto 9.

--- Ingenuas didiciſſe fideliter Artes
Emollit mores, nec ſinit eſſe feros.

Stob. ſerm. 1.

Veriſſimum enim vbiq; eſt, atq; deprædicatum in quocunq; genere Aſſertum, quod *bonum progerminant fructum probi, caſtiq; mores*. Et licet maiorem inter Homines excitet beneuolentiam, & amorem nobilior, vt eſt Intellectualis, quam Phyſica productio

fœtuum

A fœtuum, atq; educatio, ambæ tamen optimè parallelizant. Ex hac itaq; ficta, & Emblematica Pomi Granati, atq; Intellectus noſtri Germinatione Verã, Rectam, atq; Germanam addiſcamus Methodum Sanitatem tũ Corporis, tum Animi acquirendi non ſolum, ſed diutiſſimè, & in æternitatẽ quoq; quoad animaſticã ſaltem *nil non mortale tenemus Pectoris exceptis Ingenÿq; bonis* conſeruandi. En Pomi Granati propoſito in Schemate Plantam fructiferam ab vna parte, cui Columba Auis Perſpicax admodum, Pacifica, Simplex, ſine dolo, Lucem mille coloribus, in collo pręcipuè reflectens Veneri proxima inſiſtit, & in aduerſo loco propè Mercurium eandem Plantam ſimpliciter germinãtem, quæ ſenſitiuos omnes affectus tam dicto, quàm facto, viuaces quidem, ſed innocuos ſuadet. En Iouem in medio ſchematis in Aere ſuper nubes ſedentẽ Ætherium, Fœcundum, Sceptriferũ, Fulminigerumq; cum pallio ſiniſtro ab humero pendente, gremiumq; ſolũ, coxaſq; & crura cooperiente, in actu paruæ Pallados è capite proprio excludendi, & veluti nixu valido producendi. En Regiã à parte anteriori cũ ſimplici pallio à dorſo pendente Iunonem, Lucinam Opem parienti Ioui ferentem, Iouemq; iuuantem, & ipſi obſtetricantem, quæ Mineruulã Galeatam, Clipeatam, Haſtatam, Criſtatam ambabus eleuatis excipit manibus, quã Dianoetica veluti illatione, proprias vt deſcendat in vlnas, inuitare videtur. En Venerem à latere dextro Iouis candidis collum ornatam margaritis, Aphroditen, quæ amplexata Patrem, vt *natis alma creandis ſeruiat* auet agnoſci, dumq; dextera aperta Iouis ſtringit pectus appetitiuæ facultatis harmoniam cum voluntate ſuperiori, & dominante, vndè ſenſuum ſequatur in agendis rebus obedientia, peramanter oſtendit. En Iuuenem Mercurium, nudo ipſum quoq; corpore, pudendis exceptis, vt reliqua etiam Pſeudonumina, primo anteriori in aſpectu Iouis, Cothurnatũ, ſtantẽ, ſiniſtro parum eleuato, ac veluti gradum ſcandente pede, brachio autem eiuſdem lateris ſupra eleuatæ coxæ planum reclinato, & Inſtrumentum gymnaſticum truſorium cum longo, & ſubtili manubrio obliq; ſibi admotũ manu pariter ſiniſtra detinente, quo mẽtes aſperioribus firmantur ſtudijs; Dextroquè è contrà brachio ità eleuato, vt manus digitis ſuis extremis omnibus verticem capitis tangens Arcem Sapientiæ non vi, ſed obſequio tenendam eſſe innuat; Ille hîc eſt aſſumptus tanquã eloquentiæ Præſes, qui *feruida dicta reportet*, & qui *ſuſcitet Artet ignotas ſolers*, obſcuritatũ doctus Interpres ἑρμηνεὺς, & ideò tanquam primum, & Phantaſmaticum Ingenij obiectum, cogitabũdus eſt, neceſſe enim eſt intelligentem Phantaſmata ſpeculari a ſenſibus excerpta; ille eſt, qui literas primum à ſe excogitatas, & linealiter expreſſas ingenioſus tulerit in Ægyptum, quas Cadmus dein in Græciam, & Euander in Italiam, vbi toties mutatæ ſunt, tranſtulere, ipſequè Olympiacus veluti Paleſtrita ignauiam oſtendit, moraſq; omnes in ſtudijs capeſcendis eſſe pellendas; ex quibus omnibus clarè, atq; dilucidè venit concludendum pulcherrima quæque, atq; vtiliſſima Præcepta Moralia naturalibus Principijs innixa, fabuloſas quamuis incedant per ſimilitudines, Summi, Veri, Vniciq; Boni obſequium venerabiliſſimum, immò adorabiliſſimum, mendoſi corticis inanitate vndiq; prælucente, confirmare. Quod verò ſpectat ad τῶν γραμμάτων, interpretationem, quæ in ſchemate cernuntur, cum hæ ſingulis adiungantur Pſeudonuminibus cognitis, nempè Ioui, Iunoni, Veneri, atq; Mercurio iſtorum proculdubiò nomina importare debẽt; at quomodò legantur, & quomodò ſonent, quis determinare audebit? nam, vti Dionyſius Halicarnaſſeus tradit huiuſmodi ſic habita Hetruſcorum antiquiſſimorum Lingua, ità & ab antiquo perijt, vt nullus inuentus ſit ex Aruſpicibus, ſuo quoq; tempore, Hetruſcis, qui eam ſe noſſe fateretur; liceat tamen in hoc aliquid candidè, atq; ſyncerè proferre veriſimilitudinis intrà terminos, qui tanta in antiquitate ad concluſiones demonſtratiuas proximè accedunt; illud Moſchionis dictum re ipſa replicando. *Haud vnquam tamen, quod rectum, & iuſtum eſt ſilens prateribo, quippè nutritam Palladis inter ciues, in Vrbeq; Theſei, candidè ſeruare decet loquendi libertatem*, Hetruſcos habemus ex Diod. Siculo literis, & rerum naturalium inueſtigatione, ac Theologiæ ſtudijs clariſſimos fuiſſe, *quos imitati poſtmodum Romani in melius cuncta ad ſuam Rempublicam tranſtulere*; literas ergo Hetruſcas, eorumq; Sermonis (qui Gallis victoribus omninò ceſſit) reliquias longiſſima poſt tempora receptas in proprium veriſimiliter vſum deduxere Romani, itaut aliquam nobis præſentium literarum Hetruſcarum interpretationis anſam reliquerint, nihil inhærendo Alphabeto illi, quod Hetruſcum appellauit Fr. Iacobus Bonauentura Heſpbrunus Scotus Ordinis Minimorũ, quippe quod nulla ratione, vel auctoritate ſuf-

Marginal notes: *Euripides in Medea* · *Ouid. 3. Triſt.* · *Aldrou. Ornith. T. 2. l. 15. c. 1.* · *Val. Flacc. l. 5.* · *Petrarca.* · *Terent. in Andria.* · *Plin. l. 36. c. 5.* · *Lact. Firm.* · *Horat. l. 3. ode 24.* · *Hygin: fab. num. 277.* · *Virg. lib. 1. Æneid.* · *Pontanus.* · *Ariſt. l. 3. de Anima c. 4. t. 2. 3. & ſequ.* · *Seneca ep. 80.* · *Apud Stob. ſer. 13.* · *Diod. ſicul. Hiſt.*

Margin letters B (beside "ſtetricantem … ele-"), C (beside "tanquam primum …"), D (beside "ſe fateretur …").

Digitized by Google

fultum in quo ponitur N pro B. M pro C. R pro K. R pro N. Z pro Q. X pro R. Y pro S. E
Δ pro X. H pro Z. & aliæ informes literæ pro alijs, quas cum varijs alijs Alphabetis cõ-
munis lectionis, ſeu mauis viſionis fecit, in magno folio. Huic ergo non inſiſtendo ad
noſtram venimus interpretationem, cum aliæ ſint pro nobis coniecturæ, nec deficiant au-
ctoritates, & credibileque magis videtur plura Græcis ex proprio idiomate cõmunicaſſe
Pl.l.7.c.58. Hetruſcos, tanquã ipſis præcedenti tempore propiores. *Veteres Græcas fuiſſe eaſdem ferè,*
Tacit. An- *quæ nunc ſunt Latinæ* obſeruauit Plinius *formæ literis Latinis, quæ veterrimis Græcorum.*
nal. l.2. Tacitus retulit; vnde Polygraphicæ doctrinæ regulis, ſeù cautelis antiqua in his literis
Io.Trithem Græcizatio ſupra vetus, vt ità loquar Latiniſmũ obſeruari non abſq; ratione potuit; Sed
Abb.Neapo- Literarũ Græco-latinarũ formæ maiuſculæ inuerſio mirabilis in primis perſpicuè actua-
litani l. 1. liter apparuit in E, ∃. S, Ƨ. L, ⅃. N, И. D, ᗡ. Virtualiter autẽ in A, A. M, M. I, I. O, Θ.
Quarum combinatio non alia fortaſſis eſſe potuit quam hæc, nempe in Dictione ponè
Venerem ANLAO; Ad Iouis caput ANIL; Ad Iunonis faciem DNAO; & deniq; ſub
axilla dextra Mercurij MNALOES. Quas Dictiones ſic ſuppoſitiuè interpretarer; pri-
mam Veneri conuenire per hunc ſenſum, quaſi dicatur ANLAO ἀνὰ λαὸν *ſuprà popu-*
lum, quod ſcilicet Gentium popagationi præfecta ſit: ſecundam *Anil* Iouis eſſe quaſi F
αἰ, & ἥλιος ſimul cum ſole, qui φαίδων ἰατρός *ſolendidus vitæ auctor*, *& conſeruator*
ſolus Cœlicolum Rex confictus ab antiquis. Iunoni adaptatur nomen DNAO, qua-
Plin. lib. 2. ſi δύναω, vndè δύναμαι (quaſi δυνάωμαι) hoc eſt *poſſum*, quia ipſa eſt Regina, Iouis &
c. 8. Soror, & Coniux. Mercurij tandem nomen eſt MNALOES, quaſi μνᾶς λῶν *Pondus*
Lib.1.Sylu. *volens* innuendo numerationis, & literarum inuentionem, Mercurio attributam; quare
Virg. Statius vocalis Citharæ repertorem eum haud immeritò nuncupauit; Hinc magni pon-
Georg. l. 2. deris, ſeu valoris vocem multi doctiſſimi dixere viri, dum illam alij ferream, vt Virg.
& Æn. l.6. alij ponderoſam, vt Valerius Maximus vocauere, ob quam rationem *Mercurius*, hac
Val. Max. ſuppoſita lingua (ſi tamen ſit Hetruſca, atq; Grecizans) non incongruè vocatus eſt MNA-
Propert. 2. LOES, ſeù *Pondus volens*. Hanc interpretationem, vt æqui bonique conſulat Lector
10. cum elegiaco Poeta enixè rogo.

Apud Stob. *Quod ſi deficiant vires, audacia certè*
ſerm. 49. *Laus erit.* & *In magnis voluiſſe ſat eſt.*

Ouid. 1. faſt. Forſan tempeſtiuus hic labor, ex Euripidis ſententia, non modicam circa finem pariet G
felicitatem; interim *Laudamus veteres, ſed noſtris vtimur annis.*

VSVS VARII.

Aſperum Mali Punici Putamen, aliqui *Sidion* à virtute ſcilicet ferreorum vulne-
Dioſc. l. 4. rum conſtrictiua, vt in Sideriti Achillea traditur Herba, vocarunt: communiſſi-
c.28.& l.1. mè autem Malicorium per antonomaſiam appellatur, quià vnicum illud ſit
c. 127. Malinum Corium, quod craſſo, & aſpero, duroq; admodum, dum ſiccatur, conſtat Co-
rio. Cuius mali Flos in Fructu etiã auritus *Balauſtium* dicitur à ſimilitudine figuræ glan-
Theoph. l. 3 dis querneæ in cacumine auritæ, vnde vox *Balauſti* ex græco fonte fortè manauit voce
H.pl.c. 18. compoſita ex Βαλάνου id eſt *glande*, & ὠτὸς, quod eſt *auris*; Quamuis alij à facili ca-
Plin. l. 24. ſu idem nomen *Balauſti* deducere velint. Huiuſce Punici Putaminis vſus valde conſpi-
c. 11. l. 23. cuus, & celebris apud Artifices coriarios, caligarios, alutarioſq; deprehenditur, atq; ſi-
c. 6. millimus in vſu coriario granis, & corticibus, folijſq; Fruticis appellati ἐρυθρὸς Erythros
Dioſc. l. 1. quod eſt Ruber, Coccinus, & eſt Rhù *Coriariorum*, erythros quidem à colore, qui Rufus H
c. 124. eſt miſtus ex rubro, & flauo, vt in malicorio quoq; Pellibus igitur inſeruit concinnandis,
ῥέω fluo. inſpiſſandiſq; illis gratiam, & robur addendo, vnde Rhu à ῥέειν quod eſt in ſimilitudinem
Ex Lexic. fluxus aquæ ſuperficiem corij criſpare, ex quibus pellibus ſarcinari veſtes, & conſui teg-
Græcis. mina œconomicis pluribus inſtrumentis poſſint; Quamobrem nomen quoq; ab eodem
Petrus Ma- effectu commune quodammodo cum frutice prædicto obtinuit, nam Græci Malum Pu-
ria Canepa- nicum præcisè ῥόια *Rhia* dixerunt, vel ῥοιὰς, ῥόος ſecundum Suidam, ex cuius Arboris li-
rius de A- gno baculus, ſeù fuſtis ῥοικὸν dictus fuit colore ſpectabilis. Ad colores igitur principa-
tramentis liter facit Mali Punici cortex ità coloratus à natura factus, vt colorum intenſiorum
deſcript. 4. index, & efficiens potuerit eſſe cauſa. Vulgari in primis nigerrimo, Neoterico-
c. 8. 10. & rum præſcriptione, Atramento, quod idiomate vulgari Encauſtrum, ſiue *Inchioſtro*
13. & 14. appellatur, & pro baſi partiali, & pro egregio coadiuuante ſpecifico inſeruit tali pacto

℞. Gal-

A ℞. *Gallæ confractæ* lib. 1. *Gummi Arabici; Baccarum ligustri maturarum*, ana libr. ℥ inf. per octo dies in libr. 6. aquæ communis, coquantur ad tertiæ part is conſumptionem, ferventi ad huc aquæ adde Vitrioli 1. libram, corticis Malorum Punicorum vnc. 1. miſce, & agitentur omnia lignea ſpatula, vel bacillo oblongo. Alio modo ℞. Gallæ libr. 1. corticum Granatorum vnc. 3. Aquæ fontis, vel pluuialis libr. 36. bulliant omnia, vſq; ad quartæ partis conſumptionem cui adde Vitrioli Romani vnc. 9. iterumque fiat decoctio ad quartæ itidem partis conſumptionem; huic tandem impoſito gummi Arabico ad vnc. 6. & peracta trium vndarum ebullitione, & ab igne remoto, & frigefacto vaſe, optimeq; clauſo Encauſtum perfectum, omnibuſq; numeris abſolutum habebitur. Hyemali tamen tempore vinum magis probatur, in quo ſupradicta, vel infraſcripto carmine contenta breuiſſimè peragantur.

Et lib. inſc. Plico dell' Arte del tingere par. pr. pag. 17. 20. 21.

Sic Atramentum tu Scriptor conſice crudum
Vitrioli quarta, & ſit item media vncia Gummi,
Tertia ſuccedet Granati cortice Mali,
Integra ſit Galla; ſuperaddas octo Falerni;
B *Noctibus iſta tribus ſic tu confecta ſereno*
Sæpius hæc miſce; demum colata repone.

Pro fullonibus autem, & infectoribus ſuccus Pomorum Granatorum non mediocriter facit, & primo aquam nigerrimæ infectionis deſtillatam ità ingreditur idem ſuccus. ℞ ſucci corticum iuglandium viridium, ſucci Pomorum Granatorum, Gummi Arabici ana vnc. ʒ Vitrioli Romani vnc. 2. deſtilletur ſ. a. aqua: corticis tandem Granatorum nunquam obliuiſci debebit fullo, itaut Malicorium benè illi cordi eſſe debeat, ex eo nāq; colores varij clariſſima, & acceptiſſima obſcuritate notabiles emergent, vt ℞. limaturæ Chalybis, Malicorij, Aluminis Rochæ vulgò dicti, hoc eſt Aluminis Rupei, vel Glacialis; Braſilij ligni ana; bulliant in aceto fortiſſimo ad tertias. Ad Erugineum verò colorem ℞. Malicorij, Corticum Arantiorum ſiccorum. fuliginis camini, ana, Aluminis Rupei parum, bulliant in ſuff. q. aquæ ſ. a. in qua Telæ bulliant inficiendæ, vel Fila ſimplicia pro Sutoribus, vel Textorum Arte in vſum deducenda. Tutiſſima tandem ſimulet vtiliſſima ſepimenta Punicæ Arboris Planta ſuppeditat, quæ ſpinis fures arcet. C Virtuoſo halitu virus omne fugat ſerpentum, & animalia noxia enecat; Viridariorum vmbras gratiſſimas, pulcherrimoſq; proſpectus elaborat. Lignū inſuper coloratū abacarijs ad eorum teſſelata opera perficienda præbet. Purpureum item florem ad tingendas, veluti baphica cocco veſtes, corticemq; pro colore atro inſtruendo fullonibus concedit, vt etiam coriarijs corium idem fructus, quod propterea malicorium fuit appellatum; Prætereà ſuccum Mali Punici, ſcripſit Cardanus tanti eſſe, vt Ferrum in chalibem mutare poſſit, ideſt ferrum nobilitare, defæcare, fortiſſimūq; reddere; Et hæc pauca pro multis, quæ poſſent exarari genere in hoc ſufficiant exempla, quibus Granatorum vtiliſſimus vſus œconomicus in apertum deducitur; Sacros Ethnicorum Vſus execrare modò præſtabit.

In idem lib. par. prima.

VSVS IN SACRIS.

D APud Ethnicos, quo ſuis etiam Barbaros magni æſtimati ſunt Sacerdotes, licet ſuperſtitioſi, atq; ſacra, quamuis impia, in primo venerabilitatis gradu ſemper habita ſunt, cuius rei teſtimonium locupletiſſimum in maximo Stagirita legimus; *neceſſaria igitur cura ſunt de his rebus, vt ſummatim repetamus, quæ ad res Diuinas, & ad bellicas, & vectigalia, & ad ſumptus, qui fiunt, & ad forum, & ad Vrbem, & portus, & agrum, &c.* quantò magis id eſt obſeruandum in veros Dei Miniſtros, & in Catholica, Apoſtolica, Romana Eccleſia omnium Eccleſiarum Matre, atq; Magiſtra? Deum vnicum verum, per quem Reges regnant, & Iudices iuſta decernunt Reges toto corde, tanquam Dominum venerari, & illius parere præceptis debent, quemadmodum Sanctus ille, & doctiſſimus Hipponæ Epiſcopus Theodoſium Imperatorem admonebat. *Si de cauſis pecuniarijs comites tuos conſulis, quantò magis in cauſa Religionis Sacerdotes Domini æquum eſt conſulas.* Huiuſce debitæ, neceſſariæq; Numinum venerationis Pomum Punicum nobiliſſimum, clariſſimumq; fuit ſemper exemplar, & ideò Mali Punici

Ariſtot. l. 6. Polit. c. 8.

D. Ambroſ ad Imper Theodoſiū.

ſacris in Biblijs non raró fit mentio, quo decus, & virtutis inſigne ornamentũ deſignabatur, cum puris, & caſtis eloquijs, necnon morum innocentia; hicquè Fructus in ſacris Hebræorum cæremonijs Lege plurimum laudatus fuit; etenim apud Gentem illam tunc Deo dilectam Sacerdos Tabernaculũ ingreſſus veſtem geſtabat, in cuius extremis oris, & fimbrijs alternatim pendebant Mala Punica, & tintinnabula, cuius cauſam interpretes reddentes ſic explicant, vt enim Mali Punici cortex exterior interius plura grana continet, ſic etiam Fides vna innumeros Eccleſiæ Sanctæ Populos conſeruat, qui tamen omnes reguntur, nec ſolũ apud antiquam Religionem Deo acceptam, ſed & apud Ethnicos Græcos in illorum ſacrificijs percelebre fuit Malum Punicum in manu Iunonis ſimulacri locatum ex auro, & ebore facti manu Polycleti, dum ſacrificia peragerentur in Hæreo Templo in imo inſulæ Eubœæ; immò & in eiuſdem Iunonis gratiam ex prædictæ Mali virgulis coronam in capite geſtabant; & quamuis Arcades mitiores omnes Arbores in Proſerpinæ fanum inferrent, vna excepta Punica, eam ob cauſam, quod hæc Matri reſtituta non fuiſſet, quia Mali Punici granum deguſtaſſet obſeruara, atq; delata ab Aſcalapho in bubonem poſteà deformato, hoc non cedebat in huius Arboris dedecus, ſed vt ſimpliciſſimam vitam mortalium in conſpectu Numinum memorarent, iiſquè quodammodo offerrent in hunc ſenſum preces proprias dirigentes.

Symphor. Hort. l. 3. c. 10. & l. 21. c. 13.
Meurſius in Græcia feriata l. 4. de Theſmoph. q. 1.

Quid vita poſcit, niſi duo, mortalium,
Cereale munus, & liquorem fluminis?
His alere natura eſt potis paſſim obuijs.

Menander apud Stob. ſer. 5.
Clemens in protreptic. inſtituta.
Onirocrit. l. 1. c. 25.
Meurſ. Eleuſ. c. 25.
Lucan. l. 6.

Eandemq; prorſus ob cauſam in Theſmophorijs Græcorum Feſtis mulieres ſacra miniſtrantes caſtitatis, & abſtinentiæ maximam gerentes curam, non ſolum à coronis abſtinebant floreis geſtandis, ſed ab eſu quoq; granorum Mali Punici, vt compotes dumtaxat iſtiuſmodi Mala myſticis in ciſtis ad ſolemnia feſta in honorem Cereris, & filiæ baiulare, ob eam cauſam, quam pluries tetigimus, quam ſic innuit etiam Lucanus.

Eloquar immenſo terræ ſub pondere, quæ te
Contineant, Ennæa, dapes; quo fœdere mæſtum
Regem noctis ames; quæ te contagia paſſam
Noluerit reuocare Ceres,

Iam ſatis nauſeæ paſſi ad vſus cibarios explicandos nos met conuertamus.

VSVS IN CIBIS.

Theoph. in l. de leg.

Qvam neceſſarij nunc eſſent Athenienſium Agoranomi, vt omnia compoſitè venderentur in Foro, & à mendacijs abſtinerent vendẽtes non ſolum, ſed ementes quoque! perquam vtilis quidem, & ſanitati conducibilis cibus hominibus eſt Malum Punicum ſtomacho exiſtente bilioſo, quem roborat; & ab hoſtili humore liberum reddit, noxium ab ſede eiuſdem ventriculi tyrannica ſuccum eundem deturbando, prohibens ne is ſuperiora petat, ſed iubens, vt deorſum ad inteſtina exulatum deportetur, & vltimum propellatur ad exitum: verum nec vendentes, nec ementes ſe inuicem fallere debent, quia niſi iuſto ematur pretio, & niſi ſeruabilis vẽdatur hic fructus, vitioſus vndequaq; euadit. Huiuſmodi proculdubiò cibus propter minimam quam habet adhæreſcentiam, cum lentore careat, exiguum admodum corpori præſtat alimentum, quod de medicamentoſo magis participat, quam de peptico alimentali. Horum fructuum proprium eſt, quia frigidi ſunt, & tenuium partium, medijq; temperamenti, incidere, & ſecare quodammodo homogeneitatem humorum, atq; heterogeneitatem eorundem diſſoluere, vnde niſi craſſioribus aſſociati fuerint cibis, quos ad mediocritatem redegerint pro permeatione, in quibus glutinoſitas aliqua ſeruetur, parum, vel nihil de alibilitate retinebunt. Succus horum Malorum mitigandæ idoneus eſt ſiti, & hepati refrigerando non parum accommodus habebitur. Hinc horum fructuum Vinum *Sidra* propriè, græcam iuxtà ſignificationem dictum, ſuccedaneum illius eſt, quod ex vuis depromitur, & febricitantium, capiteq; dolentium non modicum ſolamen euadit. Eſt enim vetiti Lyei plauſibile, & valdè placens ſubſtitutum; & de hoc fortè vino locutus eſt Sponſus Sacrorum Canticorum Sponſæ offerens conditum vinum, dum dicebat, *Dabo tibi poculum ex vino condito* iuxta Leuini Lemnij eruditam interpretationem.

Pſellius de victus ratione l. 2.
Canticor. 8.

Dul-

Digitized by Google

A Dulciora hæc poma ſtomacho ſanorum valdè arrident, ***Punica mala iuuant ſtomachum pradulcia***, ipſum enim calore blando fouent, quæ Poma Antonius Anguiſola Med. Placentinus docet ſeruabilia fieri hoc pacto, nimirũ ſi illa tempore maturitatis in Arbore in ſuo petiolo contorqueantur, ibiquè per aliquot dies antequam decerpantur pendula relinquantur, vel decerpta ſtatim argilla ex aqua ſoluta vndique oblinantur, deinde pluribus diebus Soli expoſita detineantur. Seruantur & in hyemem, imò in æſtatem ſequentem, ſecundum regulam generalem fructuum ſeruandorũ inter aceruatas fruges minutiores ſepulta, vt milij, hordei, ſorgi, vel etiam lignorum pulueris ſectorij, & in ſicciſſima arena; At ſecundum aliquos durabilitatem maiorem acquirunt ex momentaneo balneo aquæ ſalitæ bullientis, ac triduana ad Solem ſiccatione, vel ſuffumigatione longiori, quæ cruditates illas corticoſas vt plurimum cauſantes putredinem in cortice (cuius contactu putreſcunt grana, alioquin durabiliora) optimè corrigit; meminerint tamen picrocholi, ideſt amara bile abundantes acidioribus vti, & dulcia omittere poma. His verò Coqui, & tricliniorum Præfecti varia edulia, lanceſq; veluti pyropis, & carbunculis comeſtibilibus ornent, vt viſum alliciant primò, deinde guſtum irritent;
B quod Romani olim in vſum deducebant, in memoriam quoque victoriæ de Pœnis relatæ; & quoniam magni eſt momenti Medica ratio, Vſus Malorum Punicorum in Medicina ſunt attendendi.

In Herb. Bibl. expl. cap. 36. *Caſt. Durã. In ſimpl. medic. tract. p. 59.* *Pl. l. 15. c. 17.* *Gallus Agr. giorn. 5.* *Piſancilus de nat. cib.*

VSVS IN MEDICINA.

STomachi prægnantium Malaciam Marinæ Malaciæ, ſeù Pellaciæ perſimilem, quæ languida fluctuatione ingentem inuoluit voracitatem, curat, ſi tempeſtiuè adhibeatur Punicum Malum; cuius imaginario caueant ab eſu prægnantes, nam ſpecie ſui nimis efficaciter impreſſa, perpetuo in affectu præternaturali deturpatum relinquit fœtum, quemadmodum ſæpè ſolet euenire, & omnibus eſt perſpicuum. Omnes Mali Punici partes facultatem adſtringentem in genere poſſident, teſte Galeno, & ad Cardialgiam, quæ ab exorbitante oritur bile non mediocriter proſunt iuxtà Hippocratis ſen-
C tentiam. At Symeon Sethi vim quandam in Punicis Malis Veneris aduerſatiuam, genitales impetus compeſcentem agnouit, vndè ignem extinguunt, cum impia nec pacem oſſibus relinquat Venus.

Omne adeò genus in terris, hominumquè ferarumq;
Et genus æquoreum, pecudes, pictaq; volucres
In furias, ignemquè ruunt: amor omnibus idem.

Lucret. l. 2. de nat. rer. Subdola quum ridet placidi pel. lacia Ponti. *L. 8. ſimpl. med. fac.* *L. 2. epid. de cib. facultate* *Virg. Georgic. l. 3.*

At Folia cum oleo roſaceo contuſa fronti, atque temporibus applicata dolorem capitis etiam inueteratum maximopere mulcent, atque etiam extinguunt. Flores hernijs curandis conducunt, & gingiuarum laxitatem firmant; illorum propterea decoctio pro collutione oris, dentes quoque labantes ſiſtit, & omnes circumiacentes partes corroborat; flores ijdem, quia rubeſcunt, ſanguinis ſignaturam præſeferũt, vndè ad ſanguinis profluuia, & vulnera cruenta valere creduntur, & ideò flores Mali Granati præſcribebat Galenus ſanguinem excreantibus, necnon fœminarum immodicis fluxionibus vuluæ, & ità conſerua florum eorundem facit ad menſtrua ſuperflua corrigenda, gonorrhæamq; ſiſtendam in vino bibita auſtero, vel granatorum vino. Ex Folijs Florum Punici Pomi
D fit ſyrupus, & à noſtro Antidotario Bononienſi nouiſſimo in hunc modum adnotatur ℞ infuſionis foliorum florum Mali Punici factæ ad modum inf. Roſarum, & violarum lib. v. mellis optimi lib. ij. ſacchari lib. i. miſce, & f. a. f. ſyr. qui menſtrualibus nimijs defluxionibus occurrit, ſtomachum roborat, & gonorrhææ medetur exhibitus ab vnc. i. ad vnc. ij. pro ſingula vice. Et quoniam Granata in vniuerſum vim habent diureticam poterunt quidem peruadere partes vltimas naturalium viſcerum. Balauſtium item ære factum, & contritum in tertriginibus, reliquiſque vlceribus ſuperpoſitum ea citrà eroſionem perducit citiſſimè ad curationem; Illud idem deſtillationes cohibet, & quaſcunque ſanguinis excretiones, dyſenterias quoque, ventriſquè profluuia, & vteri præſtantiſſimum velut auxilium curat: cuius puluis hauſtus in aliquo liquore internas omnes eroſiones, atque debilitates ſiſtit, & firmat; Cortex Arboris in vino coctus perniones ſanat; radicum verò decoctio vermes latos enecat, & excoriatis tibijs auxilium præ-

Hiſt. Gen. pl. l. 3. c. 6. *Io. Tattus in Agr. l. 4.* *Porta in Phytogn.* *Oſual. Crollius de ſign. Pag. 244.* *Ex Agr. diuerſor. l. 3. cap. 26.* *Caſt. Durã.* *Dioſc. l. 1. cap. 151.*

ſtat,

Digitized by Google

Lonicerus ſtat, ſi Drachmæ pondere bibatur, & ſi læſæ partes ex ea foueantur ſæpè; Cortex ipſius E
de Arbor.& Fruct. Pomi, ideſt malicorium in aceto cum galla decoctum mobiles dentes ligat, & ſtringit,
idem exiccatum, & cum ſpongia manna, & aloe tritum in æquali pondere omnium, ad-
H.Gen.pl. l.3.c.6. dito aluminis vſti momento, penis, & vuluæ vlcera citiſſimè ſanabit; & omnes ſanguine-
as eruptiones ſiſtet; macerati ijdem cortices ſimplices in aquis ophtalmicis, vel natura-
lium viſcerum ſympaticis, quibus madeſiant oculi, vel hęmorrhoides, lachrimarum, &
ſanguinis reſpectiuè fluxiones ſanabuntur; nuclei acinorum toſti, tuſiuè ſtomachum iu-
uant, & ſi puluere eorum cibi inſpergantur horum retentio procurabitur; ijdem in aqua
pluuiali macerati contra hæmoptoim faciunt; vti etiam ſi eidem ſubtiliſſimo Thuris pa-
rum admiſceatur, illeque cum aquâ roſaceâ bibatur ad dies aliquot in doſi Drachon. ij.
profluuia alba mulierũ tollet; Integra quinimò grana matura ſole ſiccata, vel in furno, to-
toq; anno in pyxide aſſeruata ipſa vino, edulijſq; omnibus per infuſionem, vel ebullitio
nem virtutem efficaciſſimam tribuent omnes compeſcendi excretiones immoderatas cu-
iuſcunq; generis. Integra verò Mala Punica contuſa, cum ſuis ſcilicet corticibus, & ex-
preſſa ſuccum dabunt, qui bilem flauam purgabit actione duplici, & per irritationem
bilis, & per expreſſionem eiuſdem; idem ſuccus ex toto punico, coctione mediãte, inſpiſ- F
ſatus polypum narium delebit, nam carnem ſuccreſcentem reprimet, & tenellam abſu-
met propter corticis amaritudinem, & humoris adſtrictionem; coctus inſuper cum mel-
Hip.l.2.de diata le poterit oris, genitalium, & ſedis vlceribus opitulari. Succus porrò granorum mun-
datorum leniter extractus, dulciſquè aluum mouere poterit, habetquè aliquantiſper
calefacere, itaut quo magis à dulcedine receditur verſus aciditatem, augetur frigiditas
virtualis, caliditate ſublata, vndè acida poma refrigerant, & ſiccant ordine 2. vbi dulcia
manẽt in confinio primi gradus, primo verſus caliditatem, à quò ſemper abſuut acini, ſeù
acinorum nuclei, & longiſſimè diſtant cortices; vndè Medicus Gualdenſis ſic ſcribebat

Caſt.Durãtes in Herb.

Punica Mala iuuant ſtomachum prædulcia, verum
Febribus officiunt, magis at ſunt acria tuta;
Frigus & humorem inducunt, aluumque fluentem
Et ſtomachum ſiſtuns: acinus ſed ſiccat eorum,
Et magis ipſorum ſiccare putamina poſſunt.

Iodochus Harchius Medicus Germanus eruditus Granatis dulcibus calidiuſculam G
De ſimpl. lib. tribuit temperiem, reſpectiuè ſaltem, ſi non ſimpliciter, quod erit in gradu admodum
remiſſo. *Granata*, inquit ille, *dulcia calent, & humectant temperatè, acida refrigerant,*
acini aſtringunt, eorundemq; Pomorum Medicas Virtutus hoc tetraſtico incluſit

Compeſcit vomitum, ſtomachi, ventriſque fluores,
Atque ſitim, cortex vlcera ſicca facit.
Sumito radicis decoctum, quo tibi vermis
Latsor è ventre nil nociturus eat.

Idem ferè Pictorius, Medicus & ipſe Germanus doctus vnico voluit concludere
In Pantopolio. diſticho

Acribus eſt gelidus, feruescens dulcibus humor,
Dulcia guſtantem peruomuiſſe volunt.

Vino Granatorum nil tandem vſitatius in medicina febricitantium, & eorum qui
Li.14.c.16 cholericis paſſionibus laborãt, illudq; Plinius Rhoite appellauit, inq; Officinis hoc pacto
paratur communiter omnibus, quod ſyncerum debet eſſe, & nullo pacto permiſtum,
Mizald. de ſec.Hort.l.3 c.14. atq; compoſitum, vt illud Conſtantini Vinoſum, atq; Mellitum quorundam impoſto- H
rum. Tale igitur debet eſſe. ℞. Acinos Granatorum rubentes, & maturos ex pomis
magnis, & domeſticis erutos, ſecluſis pelliculis omnibus, ita vt nihil ciccorum in illis
Lib.8.c.19. remaneat vmbilico adhærens, prælo cõmiſſos comprime quo vſq; ſuccus clarus emer-
gat, qui percolatus ad ſubſidendum reponitur vitreis in vaſis per decantationem permu-
tandis, vt fæx omnis protrudatur, cui vino ſuperponitur oleum ad conſeruationem
In Menſe Martio tit. 10. ſaltem annuam, & vt acor, & putredo arceatur; quod vt tutius aſſequeretur Palladius
coquere ſuccum ad medietatem inſtituit, cui mel quoq; addendum eſſe ab alijs fuit ex-
cogitatum; quæ cum fieri nequeant abſq; præiudicio guſtus, vinum huiuſmodi exco-
ctum, & compoſitum vſu receptum minimè fuit, & eo magis, quià nimis receditur à
temperie concupita in medicamentoſo ſimpliciter vino. Supraſcriptas vires exaſticho
intexuit huic Fridæuallius auctor Germanus,

Dul:.a

A *Dulcia ſunt madidi roris, ſicci acria Poma*
Punica, Pulmoni hac ſunt Mala, at illa bona. Hugo Frid.
Cuncta nocent ſtomacho, feruentes acria flammas de tuē. ſan.
Extinguunt, cunctis menſa ſecunda datur lib.2.c.18.
Sæpe remorbeſcit dulci ſi veſcitur æger.
Vtraquè cum diſtent, meiere cor faciunt?

At breuius Reuſnerus hoc diſticho cuncta complexus fuit. Reuſn. in Pom. Poet.

Pallenti ſæuos depellunt corpore morbos:
Arentemquè leuant Punica Mala ſitim

Et Legatus noſter, de vino eiuſdem fructus loquens Lib.1. Epigr. ad Cam. Bazanum.

E Libycis vinum Malis ſitientibus agris
Potio quàm ſuauis, tam quoque tuta datur

Sed Baptiſta Fiera Mantuanus in ſua Cœna reliquis anteſcriptis prius, & fortè melius cecinit Epigr.23.

Punica ſi dulcent maduerunt: Acria ſiccant:
Hinc, & Pulmoni ſunt Mala, & illa bona.
B *Cuncta nocent ſtomacho: ſed perdant acria bilem:*
Cunctis, ſi qua venit Menſa ſecunda venit.
Sæpe remorbeſcunt languentes dulcia paſti:
Tam varys, vndè eſt lotia ferre datum?

Quantum poſſint, ac valeant ægrum releuare animum Fabulę dicant, qui feſtiua à lepiditate morbos depulſos fuiſſe in ſemet ſenſerunt; vndè Medicas Vires Fabulæ comitantur.

F A B V L Æ.

PAucæ de hac Arbore habentur Fabulæ, ſed paucitatem curioſitate compenſantes, inter has in mentem prima ſubit, quam confinxere veteres, & Ouidius, ac Claudianus erudito carmine proſecuti ſunt, ille à vj. vſque ad xj. fabulam lib. 5. ſuarum Metamorphoſeon, & hîc heroico trium librorum Poëmate totum hunc euentum C elegantiſſimè deſcribens, de Proſerpina ſcilicet Iouis, atque Cereris filia, quæ in Sicilia Inſula nata, cum omnium ſui temporis puellarun formoſiſſima foret, à Plutone in campis Ennæis rapta eſt, abſente Genitrice ad Idam Phrygiæ Montem profecta; quam cum Mater longo ab itinere reuerſa non inueniſſet, fruſtrà cuſtodiram deflens, terrâquè, mariquè, cœloque perquirere decreuit. Verum vbi multas peragraſſet regiones, dilectiſſimamquè gnatam non ideò comperiſſet ad Solem confugit, à quo cuncta videntem rem omnem edocta, tantam iniuriam Ioui conqueſta eſt, ab eodem petens, vt communis natæ prædoni reſtitutionem indiceret. Quibus annuit Pater, ſub hac tamen lege, nimirum ſi nihil apud Inferos illa deguſtaſſet, ſic Cereri roſpondens.

—— Repetet Proſerpina cælum; Ou. l. 5. met. fab. 8.
Lege tamen certâ, ſi nullos contigit illic
Ore cibos; nam ſic parcarum fœdere cautum eſt.

Cum autem contrarium teſtaretur Aſcalaphus Orphnes, & Acherontis, ſeù Stygis filius, quod ſcilicet in Elyſijs Proſerpina nonnulla Mali Punici grana deguſtaſſet, mœſtiſſimæ Cereris intentum non potuit obtineri.

D *Non ita fata ſinunt, quoniam ieiunia Virgo*
Soluerat: & cultis dum ſimplex errat in hortis, Loco cit.
Puniceum curuâ decerpſerat Arbore Pomum,
Sumptaque Pallenti ſeptem de cortice grana
Preſſerat ore ſuo: ſoluſquè ex omnibus illud
Aſcalaphus vidit, quem quondam dicitur Orphne
Inter Auernales haud ignotiſſima Nymphas
Ex Acheronte ſuo furuis peperiſſe ſub antris.
Vidit, & indicio reditum crudelis ademit.

Quare ægrè ferens Proſerpina in infamem teſtem maximopere irata, illum in Bubonem auem feralem, & maximè abominatam commutauit. Quo exemplo monemur, ne quid temerè indicemus, quo aut odium, aut pœnā ſubeamus. Indices huius generis importu-

portuniſſimi ſunt delatores in aulis degentes perpluribus exitiales. Sed à frequentibus E iſtis Aſcalaphis, ad Ouidianum, importuniſſimis cuius indicijs

Ingemuit Regina Erebi, teſtemquè profanum
Fecit auem, ſparſumquè caput Phlegethontide Lympha
In roſtrum & plumas, & grandia lumina vertit.
Ille ſibi ablatus fuluis amicitur ab alis,
Inquè caput creſcit, longoſquè reflectitur vngues
Vixq́; mouet natas per inertia brachia pennas,
Fœdaquè fit volueris venturi nuncia luctus
Ignauus Bubo, dirum mortalibus omen.

Nec aliud poſt reiteratas querelas conſequi potuit Mater Eleuſina, niſi vt Filia ſeperas euadens ad auras ſex ſecum menſes, totidemquè penes virum degeret apud Inferos

Nunc Dea regnorum Numen commune Deorum
Cum matre eſt totidem, totidem cum coniuge menſes.

Quod de Luna pleriq; intelligunt ſex ſuper nos menſibus, & totidem ſubter nos menſibus, ideſt ſuper Antipodas iubar ſuum expandente. Alij de ſeminum fœcunditate expoſuerunt, ſemen quippè terræ cultæ iniectum hycmis tempore ſub terrâ detinetur: æſtiuis autem menſibus rurſus proſerpit, & excreſcit. In quam ſententiam venit & Velleius, qui apud Ciceronem de Natura Deorum fabulam exponit, inquiens: *Proſerpinam, quæ Περσεφόνη Græcè nominatur, ſemen frugum eſſe volunt: matrem autem eſſe Terram, quæ à gerendis frugibus Ceres, quaſi geres nominatur. Hinc & filiam Cereris, ideſt fœcunditatem, qua à proſerpendo Proſerpina dicta eſt, raptim apud Inferos detineri fabulati dicuntur Poetæ, quod aliquando ſeminum fœcunditas defuerit, ac terra ſterilitate quaſi maruerit.* Et hi fuerunt euentus mythici Iunonis Auernæ, quàm ſi ſeptem Mali Punici granis eſitatis apud Inferos remanere coactam hic cecinit Ouidius, alibi quoque pauciora narrat eadem fuiſſe, nempè tria duntaxat,

Lib.4.Faſ. *Rapta tribus, dixit, ſoluit ieiunia granis,*
Punica quæ lento cortice Poma tegunt.

Verum tria fuerint, vel ſeptem parum refert, ſat eſt ad rem noſtram ea fuiſſe de Pomo cuius modo ſermonem habemus. Alia quoque nil minus lepida fabella, Arnobio Au- G ctore circa Punicam adinuenta eſt huiuſcemodi: In finibus Phrygiæ, immenſæ molis pe-
Arnob.l.5. aduerſus Gentes. tra fuit, & ab indigenis Agdus indigitata, ex qua Deucalion, & Pyrrha ad replendum ex Themidis præſcripto Terrarum Orbem poſt diluuium Hominibus & Animalibus orbum, ſaxa iaciebant, ex quorum iactu Berecynthia diuinitus formata, & animata eſt.
Agdeſtis Fabula. Hanc autem in vertice Agdi obdormientem Iupiter concupiuit, viquè comprimere fruſtra conatus, ſemen fudit ſuper lapidem, in quo conceptus partus poſt decem menſes in lucem exijt nomine Agdeſtis, cui robur inuictum, indomabilis ferocia, & immanitas in omnes ſæuiſſima, inexhauſtaquè libido furentiſſima, ſummuſquè terreſtrium rerum omnium, atque cæleſtium contemptus. Iſtius reprimendæ audaciæ cælites, & temeritati mentem aduertentes, tantæ rei prouinciam libero Patrí demandarunt, qui manus in Agdeſten his dolis iniecit. Meri cadum ipſe vini parens prope fontem, ad quem poſt labores, & defatigationes ſaxeus ille prædo ſiſtere conſueuerat, expoſuit, quod videns, & guſtans ille, immoderatiuſq; de eo bibens, altiſſimo oppreſſus eſt ſomno. Ex inſidijs illicò prodiens Lyæus laqueos obdormientis pedibus circunduxit, & deinde teſtes cum pene vinxit. Ille ſomno ſolutus ſeſe violenter excutiens, & impetuo- H ſè proripiens ſe virili priuauit membro, & ex effluente ſanguine quem terra bibit, exortam fabulantur Arborem Mali Punici, cuius fructus cum Nana ſangarij filia legiſſet, inquè ſinum repoſuiſſet Atym concepit. Aliter autem, & longè modeſtius de hac Arbore, ſimul ac de Malo Aureâ fabulatur Balthaſſar Bonifacius ad alterius ex iſtis Malis Fructum reſpiciens rubentia grana, quaſi tot gemmas in ventre recondentem, nec non & ad alîus pomum, quod pretioſum auri colorem præſefert. Tradit itaque Gemmiuo-
Muſarum 5.nun.60. pag.173. racem, atque Chryſophagum quoſdam eodem tempore Punicorum Reges fuiſſe, quorum alter pretioſis lapillis, alter autem auro præparato, vndè & nomen traxerunt, viuentes, nullo Martis deſiderio flagraſſe. Principem verò Nomadis, atque Getuliæ bellum illis intuliſſe, veriturum ne tam lautâ menſâ quaſuis orbis diuitias deglutirent. Ità ergò de ipſis Bonifacius

Gem-

A *Gemminorax, & Chryſophagus cognomine dicti*
Quos habuit Reges Punica terra duos.
Margaribus bene contuſis, triſtiſq́. pyropis,
Limatoquè auro ſeſe aluere diù.
Scilicet his epulis curtam producere vitam,
Mæſtumquè his dapibus cor hilarare putant.
Decipit hæc agros etiam fiducia noſtros,
Aurumquè, & gemmas, nec valuere, bibunt
His bellum Getulorum, Nomadumq́. Tyrannus,
Ductus auaritiâ, vel pietate mouet.
Proſpiciens ne non ſolum mox reddat egenos
Prodiga menſa duos, daps pretioſa, viros.
Sed totum terræ demum depauperet orbem,
Dum gaza in cineres omnis it, inquè ſcobem.

B Inſtructis igitur aciebus Punicos Reges aggreſſus, illos bellandi inſcios compulit in mare ſe præcipites agere. Verùm hi Reges inuidi, ne poſt ſua funera propriæ diuitiæ ſub hoſtis ditionem venirent, eas in Pelagus ſecum proiecerunt, quibus retentis pontus exanguia Regum corpora in littus expoſuit, ex quorum putri nobiliſſimæ Arbores pullularunt, Punica ſcilicet, & Aurea Malus, cuius fabulam in ſuperioribus non adduximus, tum ob conſimilis materiæ ſuperabundantiam, tum nè illic dictum hîc repeteretur. Sed ad Bonifacium, qui rem his abſoluit.

Agmine Rex igitur peditumquè, equitumq́. coacto
Sedibus è patrijs pellere vtrunquè parat.
Qui nitida obſcuro mutentur puluere gemmæ,
Quiquè grauans aurum fiat arena leuis,
Hi norant: At non acies proferre, nec vllas
Belligeri partes ſuſtinuiſſe Ducis.
Malleolum clypeo nequeunt, gladioquè ſcobinam
Vertere, nec ſaltem terga parare fugæ.
C *Ergò lapillorum cumulum, fuluiquè metalli*
Congeriem ſecum, quò licet vſque trahunt.
Cumque ſuis opibus celsâ de rupe profundi
Se maris in vaſtas eiaculantur aquas.
Diuitias recipit, reuomitquè cadauera pontus,
Arbor & his duplex oſſibus orta viret.
AVREA Chryſophagus MALVS facit AVREA POMA,
PVNICA Gemminorax GEMMEA POMA facit.

Nec his contentus vir ille doctiſſimus, & ingenioſiſſimus, mutuæ Mali Punicæ, & Myrti amicitiæ adhærens, lepidiſſimam aliam Philomuſorum in gratiam hîc referendam, hac deſuper re fabellam contexuit, hæc de Punicæ nominibus præfatus

Quæ Libya Populis cenſetur PVNICA MALVS,
POMVM hanc GRANATVM nunc vocat Oenotria.
Lautus Athenæus dici obſeruauit eandem Muſar. l.4. num.62.
D *Cadmais SIDEN, Cecropijſquè RHOAN.*
Hanc, quia prima Venus Paphio plantauit in horto,
CYPRIPHYTON meritò dixerit ipſa Cyprus.
Huius ego hiſtoria quanuis producere teſtes
Non valeam Græcos ἀξιόπιστος ero: Fide dignus
Credar ego: ſine teſte mihi narratio conſtat,
Non caritura fide, teſte ſit vſque carens.

Quia nimirum Punica dicitur Græcis ῥοιὰ, & Myrtus Μυρσίνη, Rhoam, & Myrrhinum puellam, & puerum commentus eſt, quorum hic à Venere adamatus, illa a Vulcano, Venerem, & Vulcanum vterque præ mutuis amoribus contemnebat. At ignis præſes, coniuge impatientior, cum puellam flectere non poſſet, affectus mutans, amorem in odium conuertit, quo ſuccenſus vtrunque ſe mutuò amantium igne ſuſtulit. Venus autem cineribus ipſorum collectis, ambos in ſibi cognomines Arbores transformauit. Quæ ſic deſcripſit nobilis ille Poeta

MYR-

MYRRHINVS eſt pulcher Iuuenis, RHOA pulchra puella,
Hanc Veneris coniux, hunc amat ipſa Venus. E
Mutuus hos amor, affectuſquè reciprocus vrget,
Temnat vt illa Deum, ſpernat vt ille Deam.
At contemptus amans, atroces ſuſcitat iras,
Eubranſquè facem ſauus vtrunque cremat.
Tum cineres vtriuſque Venus collegit, eoſquè
Arboribus mutans, fecit vtrunque ſuum.
Deleuitquè RHOÆ turpis veſtigia flamma,
Vt decus huic, & honos vſtio fœda foret.
Sunt acini, vt pruna ardentes, & floſculus ardens
E calyce erumpens, ſeu nouus Æthna micat.
Myrrhinon ambuſto ſtirpem pro terre virentem
Fecit, & æternùm permanet ille viror.

Ex quibus ſingulare patet artificium, quo Arbores ab antiquitate Veneri dedicatas, à Venere in tutelam accipi elegãtiſſimo hoc cõmento Bonifacius oſtendit. Arboris itidẽ vtriuſque Frondes, Flores, & Baccas in coronas connexas ab Aphrodite deinceps geſtari ſolitas tradens, eruditum operæ pretium facit. Sic & Fructuum earundem qualitates, & vſus perbellè deſcribens audiendus eſt. F

Frondibus hinc Myrti rubicunda Balauſtia iungens,
Et baccas cytinis, ſerta dat ipſa ſibi.
Stemmata temporibus nectit, capitiquè corollas
Aptat, vt Arboribus ſit noua fama nouis.
Prima ergo amborum faciet, & prima figura
Sic abit; affectus non abiere tamen.
Manſit amor, manſit paritas. Acredine dulcì
Eſt RHOA, ceù Myrto gratus amaror ineſt.
Fructus vterque cibos condit, nam Myrtea bacca
Inſtar erat piperis, cum procul Indus erat.

Nec minus ſuauis eſt lectionis quomodo ad medicas inde vires vtriuſque ſe trans ferens, ſympathicum earundem Arborum affectum edifferat, & curioſam his claudat hiſtoriam lepidiſſimus Poeta G

Quiſquis vtranque comeſt, oculis proſpectat acutis
Linctibus & lacrymas, mydriaſinque fugat.
Adſtringunt Planta folijs, & floribus amba,
Strinxerat vt iuuenes irreſolutus amor.
Radices glomerant, arctiſquè amplexibus hærent
Cum prope ſunt poſita, proſperiuſquè vigent.
Iuxtim plantata gliſcunt, ſeſeque viciſſim
Reſpiciunt hilares, viuidiuſquè virent.
Frondibus, & ligno pariles, ni plura loquamur,
Permutant fructûs alterutrinque ſimul.
Fert Myrti baccas nonnunquam PVNICA MALVS,
Myrtus & interdum PVNICA MALA creat.

Quæ Poma cum ſint in Mauritania frequentia, & maximè circà montem Atlantem, vbi famigeratiſſimum hortum Heſperidum extitiſſe fabulati ſunt Veteres; Inde Granatum commentus eſt celeberrimus Italorum Poetarum Eques Io. Baptiſta Marinus Pomum illud, quod ex iiſdem viridarijs à Diſcordia petitum, & verbis DETVR PVLCHRIORI inſcriptum, ab ipſa in conuentu commentitio rum Deorum proiectum contentionem de pulcritudine inter Dearum formoſiſſimas Iunonem, Palladem, & Venerem ſuſcitauit, & à Ioue Paridi Phrygio pecudes in Ida paſcenti miſſum eſt, vt quia maximo pollere iudicio cenſebatur, tantam dirimeret litem, & irrefragabilis eſſet quæuis ab ipſo proferretur Sententia. Gemmea quippe Mali Granati ſemina elegantiſſimè deſcribit Marinus, Punicum poeticè delineans, vbi de Diſcordiâ verba faciens cecinit. H

Corre al giardin d'Eſperia, e dà di piglio
A le Piante, che'l Drago hebber cuſtode;

Quin-

A *Quindi vn Pomo rapiſce aureo, e vermiglio,*
De' cui raì ſenz'offeſa il guardo gode.
Di minio, e d'oro vn fulgido baleno
Vibra, e gemme per ſcmi accoglie in ſeno.
Ne la ſcorza lucente, e colorita,
Il cui fulgore lieto i lumi abbaglia,
La Dina di diſdegno inuiperita,
Cui nulla Furia in fellonia s'aggnaglia,
Di propria man (come il furor l'irrita)
Parole poi ſeditioſe intaglia:
Dice il motto da lei ſcolpito in quella:
Diaſi queſto bel dono a la più bella.

Cum porrò in Fabulis, & in ijs maximè, quæ metamorphoſes inuoluunt, vt adduximus, quædam afferantur, quæ Naturæ Monſtroſè per accidens operantis ſpeciem aliquam præſeferre poſſunt; ad eos ideò, qui præter naturæ ordinem obſeruati ſunt Puni-
B carum Malorum effectus vltimò commemorandos conuertendus eſt ſermo.

MONSTROSITATES.

Plutarc. de Poet.

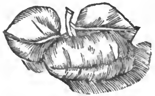
NVnquam dici poterit ſpecioſum, ſiue decorum, quod à natura vitioſum eſt; *Periander*
quod ſiquidem à propriâ deſciſcit formalitate, cuius eſt eſſe bonitatis indi- *ap. Auſon.*
uiſa comes, horrorem quendam præſefert, nullamquè vel minimam, & *Ouid l. 15.*
accidentariam ferè adfert vtilitatem, quæ à decoro nec hilum ſolet diſcrepare. Co- *metam.*
gitur quandoque natura rerum eſſe nouatrix, & extrà proprios, congenitoſquè vagari *Horat. 1. epi*
fines amoris in præiudicium illius, quo formatricis ſuæ virtutis fœtus proſequitur: Flos *ſtol. 6.*
Pomi Granati cynocephalos, cuius figuram ſuprà poſuimus in primo libro pag. 83. ex *Apuleius.*
ijs naturæ malè operantis operibus eſt, cuius in oculorum occurſu

— Improuiſa ſimul ſpecies exterret

C Ille terribilem Proſerpinæ raptum à Poetis ingenioſè fictum in mentem reuocat, vlulatuſquè nocturnos Cerberi canis renouat, dum latrantis belluæ ſpeciem perquam bellè induit cum ore hiante, exertâ linguâ, cumquè apertis, toruèque aſpicientibus oculis; vndè hîc memoratur *Nocturnis vlulatibus horrenda Proſerpina.* Flos item alius Arboris eiuſdem Granati Pomi dentatum os belluinum clauſum repræſentans non-



Digitized by Google



multum diſcrepat à ſuperiori ſignificatione canina dentibus frendente, atque rabiem veluti coquente. Huiuſmodi Flores, niſi præter, immò contrà ordinem Naturæ originem ſumerent, capitalis, vel odontalgicæ virtutis, ex ſignatura curandi morbos Crol- F
lianam iuxtà methodum, eſſent habendi; Quare irarum potius denunciatores, bilioſarumquè motionum inſtigatores timendi ſunt; Hos ego Flores ambos ab vnicâ plantâ excerptos habui an. 1665. quos & oſtendi excellentiſſimis Philoſophis, & Medicis Domino Hyacintho Ambroſino, Archigymnaſij noſtri Botanico præclariſſimo, atque Domino Sylueſtro Bonſiolo Herbariæ, & Anatomicæ rei peritiſſimo, viris doctiſſimis, & ab eorum iudicio prædictæ ſententiæ cõfirmationem retuli; Sed compreſſa ab hac Florum Monſtroſitate ad Fructum ſeminis compreſſi lenticularis, Sorbum nempè, haud lentè procedere placuit; vt Pomacinoſarum propriè Arborum tota, & integra Tractatio exprimeretur, inq; hoc primo Dendrologiæ Volumine, proprium locum obtineret.

Plin. l. 15. c. 24.

Galen. l. 7. ſimpl. med. fac.

Dioſc. l. 1. c. 138.

Galli Sorbũ Cormier *vocãt quaſi* Comaron *Gr.*

Vnica tamen Vnedonis Fructus, Memæcyli ſcilicet, Fragarumquè Arboris ſimpliciſſima linearis repræſentatio (abſque illius Hiſtoriæ inter Mycarpia reponendæ præiudicio) præcedentis non ſolum ſenſus, ſed ſubſequentem Sorbi mitiget acerbitatem, irrefragabilemquè noſtrum hunc ordinem reddat, vnde κόμαρον, huiuſce ſcilicet Fructus Mitis Acerbitas Sorbo affinis duos valdè Adſtringentes, Granatum nempè, atq; G
Sorbum iungat fructus.



VLYS-

VLYSSIS ALDROVANDI

PATRITII BONONIENSIS

DENDROLOGIÆ

Libri Secundi, Tractatus Secundi

CAPVT VII.

DE SORBO.

C **ORDO, NOMINA, DIFFERENTIÆ.**

SVBCROCEVS Sorborum vnà cum Rubore pulcherrimo Color, Venuſta Forma, non contemnendus Odor, Intractabilis primum, & demum accepta Guſtabilitas vinoſitatis comes Arboris propriæ, proceræ, recti caudicis, compactæ, duræquè materiei, folijquè, vel Fraxinei alati, ſerrati, vel platanini Hiſtoriam poſt Granatum Pomum expoſcebant. Poſtremum Acinifero in hoc Pomario locum, qui VII. Caput inſcribitur, illi conceſſimus, quià Fructui οἷα ἀξυλοσπέρμω minimè duri, aut lignoſi ſeminis ſub ὀπώρας genere poſito, qui minima inter Poma tardius, & ab Arbore tantum auulſus matureſcens, conſtringentis maximè facultatis agnoſcitur, primum hocce Dendrologicum caſtigatæ molis Volumen concludendi munus conuenientiſſimè debebatur. Nobis autem interim permittatur literarias inter Sorbi Eruditiones Ingenio ludere, Permeſſijſquè ſorbitionibus Pomoſſificarum Arborum, & in primis Vitium tractationibus Voluminis ſequentis lætè præire, Virgilianoſquè Agricolas obſeruare, qui *Dodonæus pempt. 6. l. 3 cap. 12.*

D

Hìc noctem ludo ducunt, & pocula læti
Fermento, atque acidis imitantur Vitea Sorbis. *Virg. lib. 3. Geogr.*

Quinimò vtiliori cum voluptate Muſei leporis Aſſeclas Botanoſophos audire *Auſon. in Protrept.*

Sunt etiam Muſis ſua ludicra, miſta camœnis
Otia.

—— Nec enim facundia ſemper
Adductâ cum fronte placet, &c. *Lucan. ad Piſonem.*

Sorbi modò nomina iuxtà varias linguarum acceptiones proclamentur. Non aſpernandis inſignitur Sorbi Fructus nominibus; Galenus in primis ipſum Οε à vinoſitate vocauit, alij Græcorum οη, οὔη illius Arborem, ipſumquè fructum οἶν, & οὖον, quià referat *Galenus l. 8 de ſimpl. medic. facult.*

Fff 2 Oui-

Digitized by Google

Ouiluteum; Hebraicè *Toleſch* nuncupatur; Latinè autem *Sorba*, atque Italice *Sorbe*,& E
apud vulgus noſtrum *Sorbole*, quaſi *Sorbile* quid; Germanicè ſecundum Tragum *Sper-
ling*, vel *Spervverbaum*, ac iuxtà Bauhinum *Sporopffel*,& ex Fuchſij ſententiâ *Sorbopffel*;
Bohemicè *Rzerbiny*; Belgicè *Sorbenboom*; Hiſpanicè *Sorbas*,& *Sernal*; Gallicè *Sorbier
Cormiè*,& *Cormier*. Paruum licèt hoc Pomum magnitudine vt plurimum columbaris
oui, haud exiguas, hoc eſt non paucas differẽtias admittit; Prima quarum eſt Syluestrei-
tas, quæ cum maiori maturabilitate fructus maiorem à frigidiori loco captat ſuaueo-
lentiam; Secunda eſt infructuoſa Maſculinitas calidioris temperiei, locumquè nacta
calidiorem; Tertia eſt Fœminineitas Fœcunda, Satiua, Legitima, Eſculenta, Frigi-
dior, Odoratior, quæ triplex eſt, alia Sphærica cæteris melior, dulcior, odoratior; alia
Oualis, ſæpè acidior, ac minus odorata; tertia Turbinata Pyriformis compoſita, ex ro-
tunda, & elliptica, cum quâ magnitudo, & maturata iucunditas duplicantur. Quarta
differentia ſpecifica Plinij Torminalis dicitur, remedio probabilis, aſſidui prouentus,
minimiquè Pomi, folijſquè penè Platani, quæ multum diſtat à communiori Sorbo, nam
hæc ſpecies ſolia ſambuco aquatico, & Platano ſimilia gerit; priores autem alata folia,
vni alternatim pediculo longo cohærentia, & in imparẽ numerum deſinentia ferunt, cũ F
Floribus vulgaris quidẽ Sorbi racematis ex pallido candidis, at fructibus paruis, rotun-
dis, vmbilicatis, coloris ferruginei, cum ſeminibus veluti Pyrorum; qui fructus dum
maturi fiũt acidulo grato ſapore ſunt prediti; cortex iiſdẽ ramorum eſt ſubluteus, & cau-
dex albicans, præduraquè materies; Torminalem aliqui pro Cratægo, vel Cratæ-
gone Theophraſti habuerunt, licèt Meſpilaceo potius hanc adſcripſerit ille Generi; ab
omnibus autem Pliniana Torminalis dicitur, & inſuper Aucupalis, & Aucuparia à mul-
tis, fortè quià fructus illius, qui per hyemem in Arbore manſerint aues, quæ illos man-
ſum venerint aucupentur. In vlteriori differẽtiâ, quam nos quintam ſpecificam faciemus
aderit Sorbus Alpina per Io. Bauhinum in Hiſtoria vniuerſali Plantarum ſic deſcripta,
quod ſit erecto, & robuſto caudice, rubente potiſſimum, materiei albæ, firmæquè, folijs
Alni, floribus Sorbi Torminalis, Pomulis autem rubris, paucis, lanugine obductis,
vmbilicatis, quorum pulpa luteola eſt, ſapore primum acerbo, dein commendabi-
lis cum ſeminibus intus pyrorum in modum efformatis; Arborem hãc, vel huic per-
quam ſimilem, plerique Ariam Theophraſti dici poſſe putant, qui laurum tenuifoliam, G
ſiue marinam figurâ ſimilem fecere Sorbo. Sorbus igitur hæc *Aria* non ineptè fortaſſis
dicetur, & *Oenarta piloſa alpina*, item *Matallum* Italorum, ſeù Apenninicolarum, Gal-
licè *Tralier*, & *Dioſpyros Sorbus*; item *Pyrus Ceruina*; *Pyraſtrum Idæum*, *Myrtome-
les*; *Vitis Idæa*; *Lotus etiam ſylueſtris*; *Codomala Cretenſium*; *Amelanchier Gal-
lorum*; *Bagola* item alterum genus, & *Dioſpyros*; quibus Arboribus fructus tribui-
tur rotundus, violaceus, vel niger, in quo vmbilicus quinque alarijs lacinijs eſt ſeptus;
ſucculenta quoque eſt ei medulla, ſapore melleo, ſeù iuiubino in Autumno mature-
ſcens, ſtomachicus non ingratus; cum ſementicis granis pyrorum ſemina referentibus,
quibus proximè accedere videntur Figuræ propoſitæ duæ, quas hîc ad aliquod ſaltem
ſpecimen exaratarum differentiarum exhibendum, quã quid omninò certũ, & abſolutũ
proferendũ attulimus; his addi poſſent duæ illæ ſylueſtres Pſeudoſorborum ſpecies, à
diligentiſſimo Germano Botanico Hieronymo Trago allatæ, quarum vnam ſaltem ex-
hibemus delineatam, ſcilicet Fraxinifoliam; alteram vocat ipſe *Malbaum* Germanicè,
Alni folijs, rugoſis, & puluerатis, ſubtus albicantibus, floribus ſambucaceis ſtellatis,
iucundi odoris, baccis viridibus, aliquantum compreſſis, per maturitatem nigris, guſtu H
dulcibus, & viſcoſis; alteram verò *Sorbum Sylueſtrem*, & *Arborem Fraxineam*, *den
groſſen Malbaum* Germanicè, cui baccæ ſunt ex rubro nigricantes, quibus per inopiam
Annonæ Frugum Rura veſcuntur,

Creſcẽt. l. 5 c. 27.
Tragus l. 3. cap. 31.
Suidas
Galenus
Theophr. l. 3. H. pl. c. 3. & c. 12.
Theophr. l. 6. de cauſis pl. c. 24.
Celidon. Agric. p. 1. c. 35.
Plin. l. 15. c. 21.
Lib. 3. H. pl. cap. 15.
Robert. Conſtant. in Theophr.
Bauh. Pin. l. 11. ſect. 4.
Cord. Bellõ.
Cluſ. pan.
Thal. Cam. p. 1. c. 8.
Io. Bauh. l. 1. Vn. H. pl. cap. 8.
L. 3. H. pl. c. 12.
Carol. Cluſ. in pannon. cap. 5.
Tragus l. 3. c. 28. & 29.
Ruell. l. 1. de nat. ſt. c. 82.

Dioſ-

Dioſpyri fortè ſpecies ab Aldrouando ſic inſcripta, ſed non deſcripta.



Sed hic notandum eſt circà Dioſpyri vocem magnã intercesſiſſe interpretum Theophraſti æquiuocationem in illius expoſitione, dicendo Dioſpyrum eſſe Iouis flammam, *Lib.3.H.pl. c.13.* nam Διόσπυρος non Διὸς πῦρ, ideſt *Iouis flamma* exponi debet, ſed Διὸς πυρὴν, ideſt *Iouis nucleus*; & quià ſignificationi, magis quàm nudæ etymologiæ, quæ ſæpè fallit, eſt inſiſtendum, interpretatio prædicta eſt attendenda: at in Græci Codicis tranſcriptione maximus notari debet error in tranſpoſitione terminorum, vbi Dioſpyro nucleus durus tribuitur, & ceraſo mollis, cuius totum oppoſitum patet, nam ceraſo duriſſimus eſt nucleus, vndè Dioſpyro erit mucleus mollis, & ità poterit eſſe Sorbi quædam ſpecies fructum edens apparenter ſimilem Ceraſo ſylueſtri paruo.

Sorbus Torminalis. Quarta Plinij.

Cratægus Theophraſti Anguilaræ, & alijs lib. 3. Hiſt. Pl. cap. 15. Aria etiam nonnullis;ſed maximè differt ab Aria Dalechampij. In Hiſt. Lugd. p. 1. l. 2. c. 41. Nam ibi depingitur Arbor Viburno ſimilior.



Plin. l. 15. c. 21. Rober. Conſtant. in adnot. ad Theoph. l. 3 c. 15. H. pl.

Sorbo Torminali cortex lęuis eſt, albicans, folium Sambuci aquaticę folio ſimile, ſed ſolidius; Flos palleſcens, vmbellatus, denſus, cui ſuccedunt parua veluti pyra incana, aſperiuſcula, ſapore meſpilaceo, nucleos, ſeù acinos pyrales continentia, Autumno maturantia, ſapore haud ingrato.

Dioſ-

Dioſpyros Theophraſti.

Sorbi Species quibuſdam; Meſpili de genere alijs; Pyra Sancti Ioannis ſecundum aliquos; Berberis Species nonnullis etiam.

Geſ. Hort.

Ibid.

Hamamelis fortè anguſtior Athenæi. Lug. lib. 2. cap. 42.

Ἁμαμηλὶς, & Ὁμομηλὶς per quandam malorum ſimilitudinem. cuius fructus dulcis, & ἀπύρηνος, ideſt ſine nucleis lignoſis eſt.



Fructus vmbilicatus eſt, prædulcis cum maturuit, purpureus ante maturitatem, dein ſubrubeus; ſemina includens terna, quaternauè pyro ſimilia, nigra. Et quoniam hîc excitari poſſent quæſtiones de nomine non paucæ, dum tot de vna tantum planta efferuntur nomina, nos hiſce relictis inguſtabilibus diſputationibus elegãtem ſubſtituemus eruditionem, quæ licèt videatur communis, de Achrade, & Dioſpyro prolata à præſenti non abhorret mater a. Ἀχρὰς enim eſt Pyraſter propriè. Nonnunquam tamen accipitur pro qualibet Arbore ſylueſtris naturæ. Hinc Dioſpyron expoſuit Legatus ad illam Antipatri hiſtoriam de paupere, qui nihil, præter vnam vaccam, & ouem habens, cum hæc à lupis rapta, illa partus difficultate vnâ eâdemq; die mortua fuiſſet, præ mœrore Dioſpyro ſe ſuſpendit. Habet Græcus ille Poeta.

Εἶχεν Ἀριστείδης ὁ Βοκέῤῥιος οὐκ ἀπὸ πολλῶν
Πολλά, μιῆς δ' ὄϊος, καὶ βοὸς εὐπορίην.
Ἀλλὰ γὰρ οὐδ' ὁ πένης ἔφυγε φθόνον: ἤμασι δ' αὐτῷ
Θῆρες ὄϊν, τὴν βοῦν δ' ὤλεσε δυστοκίη.
Μισήσας δ' ἀβληχρὰς ἐπαύλιον, ἅμματι πήρης
Ἐκ ταύτης βιοτὴν ἀχράδος ἐκρέμασεν.

D

Lib. 1. Anthol.

Ita Paraphraſtes in Poeticis ſuis Metaphyteumatis.

Rexit Ariſtides non multa Bocerrhius, vna
Cui totum armentum bucula, ouiſque fuit.
At neque tam pauper fortunam euaſit. Eodem
Mane tulit vaccam partus, ouemque fera.
Sed pecudum incuſans mala fata, ligamine peræ
Ex hac ſuſpendit ſe IOVIS ipſe PYRO.

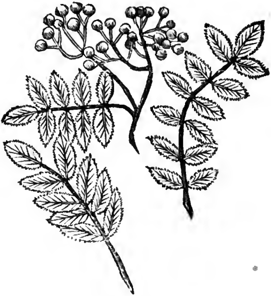
Laur. Leg. in Poet. Metaphyt. l. 2. ep. 37.

Sor-

Digitized by Google

Sorbus Sylueſtris.

Matth. in Dioſc. l. 1. cap, 136. Alpina Aduerſariorum, Sorbus Aucuparia, Fraxinea Arbor Tragi lib. 3. cap. 29. ſeù Ruellij lib. 1. cap. 82. Spectat ad Fraxinum Bubulam Dodonei pemptade 6. lib. 4. cap. 13. de Orno; ſed fortè melius ὀρεομελία ſylueſtris, parua Ornus, ſeù ſimilis Orno hæc Arbor eſt dicenda.



Huius Sorbi Alpinæ fructus ſuaui dulcedine grati ſunt, & Ziziphorum in morem tuſſes leniunt, ſputum adiuuant, & humores in pulmone exiſtentes concoquunt. Nos verò non timemus has Arbores, ſylueſtres quidem naturâ, ſed cicurabiles, & innoxias admittere in Pomarium, nam comeſtibiles, durabileſquè fructus, atque aliqua ſpecioſitate notabiles edunt, & quià δίαιτα per hæc non efficitur præſentis noſtri Plantarij diſpoſitio, nempè vmbroſa nimis, cum hæ non ſint ex illis Arboribus, quæ Ventos, nè aerem purgent, impediunt, noxiaſquè vmbras nectant, nam tetrum non emittunt de ſe odorem aeris corruptiuum, ſed leues pediculo foliorum longiuſculo capitibus minimè nocent, immò iuuant, quas Plinius liberrimè admiſit, dicendo; *Omnium ferè leuis vmbra, quorum pediculi longi*. Harum quanti ſit æſtimanda Patria nunc videamus.

Bauh. l. 1. H vniu. Pl. cap. 8.
Adrianus Alemanus Pariſienſis in Hippocr. de Aere, Aquis, & locis, textu 6.
Li. 17. c. 12.

PA-

Digitized by Google

A

PATRIÆ.

NAtalis locus, vbi Planta optimè vigens, atq; fructificans gaudere videtur, ipſe Patriæ Nomine iuremeritò debet indigitari; *Vnicuique Natura Generis eſt Patria* docebat Euripides. Nemo negabit, quod vbicunque viuenti benè eſt erga elementorum proportionatam diſpoſitionem, locus ille Patria ſit dicenda, quæ alumno iucundiſſima euadit. Hinc *Diuiſa Arboribus Patria* perbellè, atque clariſſimè apparent. Quapropter Sorbus Arbor, quæ frigida naturaliter affectat loca, humentia tamen, & pinguia, & è contrà feruida deteſtatur, nam hic perit, ibi verò odoratos & quamplurimos edit fructus, frigidam, montoſamque, ſed non aridam Patriam habere dicetur, quemadmodum expertiſſimus in Botanicis Tragus ſcriptor teſtatur, de hac Arbore ſic ſcribens: *Gaudet itaque alſioſis Montibus, & lapidoſa terra, tractus Rheni, necnon Syluis Mediomatricum ad fluuios Saram, & Bliſam dictos ſitis admodum familiaris.*
B In montibus quoque Helueticis circà Tigurum frequens occurrit Sorbus, vt tradit Geſnerus: item in ſylua Bard dicta Io. Bauhinus propè Otmarſam Sorbum prouenire teſtatur. Patrijs iam dictis reſpondet Sorbi facultas inſigniter conſtrictiua, & frigefaciens, quæ in acerbo fructu ad ſtupefactiuum aſcendit, in huiuſmodi conſtitutione mixti frigidior, & craſſior confluxit ſubſtantia, quæ quia proportionatæ humiditati iungitur alicuius fragrantiæ particeps efficitur; Illius ergò ſi Patriam reſpexeris, aliquam plantæ huiuſce poteris deducere cognitionem, tanquam prolis alicuius, quæ genitricis imaginem quandam conſeruet, de qua Ouidianum illud genericum haud fictè poterit de omnibus conſimilibus verificari dictum.

Viuaci nutrita ſolo, ceù matris in aluo
Creuerunt, faciemque aliquam cepêre morando.

Non parum igitur virium ſingularium afferet Plantæ Patria, cuius terrenæ affectiones intimius perſcrutari non eſſet inutile; in ſumma hæc Arbor congruens ſibi Solum, Cœlumq; nacta ſeſe mirabiliter efferet, atq; fructificabit; nã partialis Aer, & Terra Plantam hanc amant, & ab ea viciſſim amãtur, in qua Natura longè præualet Arti: Hinc valdè
C notabilis hæc Planta mihi videtur, quæ in proprio nata ſit Solo, ideſt libero à quacunq; contradictione, ibi enim eſt veluti Probus ille Pater, qui filium ſeipſo probiorem deſiderat, nam ex ſemine in matris telluris gremium prolapſo optimæ in ſuo genere emergunt, & pullulant plantæ, quæ ſi fari poſſent, non alium fortaſſis exprimerent ſermonem præter hunc: *Hæc eſt ò mater, poſſeſſio pulcerrima, & potior diuitijs, &c.* tacitas tamen has voces ad nos peruenire facit literarius ille, qui *terram rumor tranſilit, & maria.* Exotica igitur Sorba, ſi quæ ſint, à Scriptoribus ſunt exaudienda.

EXOTICA.

QVò maior natalium datur longinquitas, eò etiam ampla magis exurgit laudationis, & admirabilitatis materies, canebat Lyricus

Laudetur Samos, & Chios, & Rhodos abſens.

Quam igitur Sorbi ſpeciem in Anteinſulis remotiſſimis Americæ creſcentem audimus, pulcherrimam eam impensè laudare, & admirari non deſiſtimus: Nar
D rat itaque Hiſtoria Naturalis, & Moralis Anteinſularum Americæ Roterdamenſis Arborem Sorbi creſcentem, & fructificantem ibi reperiri, cuius fructus rotundus eſt, colore luteo totus, ſed rubris maculis ornatus, quæ maculæ in maturatione dilutæ obſoleſcunt, & ferè totaliter euanidæ euadunt, ad quos fructus ſapidiſſimos, ſuauiſſimos, guſtuique valdè prolectabiles vndiquè accurrunt aues, & alia quoquè Animalia, vt his fructibus ſaturentur; & quoniam nullam Indicam aliam Sorbi ſpeciem nemo ex Scriptoribus Botanicis, quos legerim, præter vnicum Anteinſularum Americanarum Hiſtoricum indicauerit, hac vna Exotica Sorborum ſpecie contenti eſſe debemus; Verum huic aliam obſeruationem ſuperaddam partim factam, partim fiendam circà Sorbi, etiam noſtratis fructum, quæ peregrinitatem quandam admirabilem importare videtur, & eſt ſingularitas vermis in eodem maturo innaſcentis fructu, de qua Plinius communius forſan hæc adnotauit, *& Sorbus Arbor infeſtatur vermiculis rufis, piloſis,*

Ariſtophanes in Pluto *Cicero l. 5. Tuſculan. Quaſt.* *Euripid. in Phaetone ap. Stob. ſer. 38.* *Sceuola de Leg. 3. in L. quibus hebat* *Gloſ. in L. veluti ff. de Iuſt. & Iur. & in L. fin. C. de Sobol.* *Virgil. l. 2. Georgic.* *Theophr. l. 2. H. pl. c. 3 1 & lib. 6. de cauſ. pl. c. 24* *Tragus de ſtirp. Hiſt. l. 3. c. 3 1.* *Herrera l 3 c. 40. Agric.* *P. l. 1 5. c. 2 1* *1 5. Metam.* *Euripid. in Dictye apud Stob. ſer. 1 8* *Plautus. in Pſeudolo Act. 1. ſc. 5* *Eurip. in Meleagro ap. Stob. ſer. 73.* *Propert. l. 2* *Horat. l. 1. epiſt. 1 2.* *Impreſſ. an. 1658. Gall.* *Plin. lib. 1 7 c. 24.*

Digitized by Google

Ariſt. lib. 1. de Gener. & corrupt. c. 3. & l. 4. meteor. c. 1. & l. 2. Phyſ. t. 38.

atque ità emoritur; Certum eſt non quodlibet fieri ex quolibet, ſed determinatum ex E
determinato, iuxta Philoſophos; & cum noſter Fructus ſingularitatibus polleat conſide-
rabilibus, dabitur propterea in noſtro hoc Fructu Sorbi generatio quædam valdè ſpe-
cioſa, & notabilis vermis inſolcutiſſimi, vt ex Microſcopio licebit perſpicere; pro qua re
adſunt præclariſſimi viri noſtra hac tempeſtate, qui pluſquam Dædaleo Ingenio Cœ-
lum per minimas haſce Animalium ſpeculationes obſequens ſibi reddere nouerunt; ijs
hanc curam relinquimus, ſperantes fore, vt breui Microzoophytorum greſſilium, rep-
tilium, aligerumq; greges in lucem prodeant maximè viſibiles redditi; nos, quæ in va-
rijs obſeruauimus fructibus, ſtirpiumq; partibus in principio putredinoſæ conſtitutio-
nis animalcula, aciculæ capitulum in magnitudine non excedentia, alia Scarabæiformia,
alia Erucacea, alia Culices referentia, alia Formicas, alia glabra, alia piloſa, cũ varijs ap-
pẽdicibus deprehendimus; de quibus nihil ſpecialiter hîc ponimus, eorundem diſquiſi-
tionem habendam ſuper Aldrouandæas præcipuè obſeruationes in Volumine de Inſe-
ctis felicioribus Ingenijs reſeruantes; in Æquiuocis modò laborabimus.

Rubricæ Genus, & Differẽtia.

ÆQVIVOCA, ET DENOMINATA. F

SOrborum ſaporis ſumma auſteritas, eorundemq; ſuperbus aſpectus (vndè Fructus
hi Pyra Superba, de quibus ſuperius locuti ſumus, figurâ, coloreque ſuperare
quodammodo videntur) originariam ex nomine ipſo ſuperbiam realiter oſten-
rant; Quarè ſi Græci nominis οσβαρῶ ſignificatio Sorbis tribueretur, quæ arrogãtiam,
auſteritatem, venuſtatemque ſuperbam, elationem, audaciamque ſibi placentem im-
portat, parum aberraretur à recta Denominatorum, vel Æquiuocorum regula, etiam
ſi pro ſuperbia ſumeretur Sorbus, vel pro Sorbo ſuperbia acciperetur, quæ eſt

Claud. 2. in Stilicon.

—— Vitium rebus ſolemne ſecundis,
Virtutumque ingrata comes.

Panyaſis apud Athenaum l. 2.

Vinoſus præterea Fructus hic tanquam Augurale Pomum per quandam æquiuoca-
tionem dici poſſe promeretur, ex ipſo nomine primo ὄιν, & οἰῶ, nomen οἰωνοῦ Augurij, &
nomen Vini, & Vitis abbreuiante, quod eſt οἶνος, & οἴνη. Illius quoq; nomen οἶν æqui- G
uocare conſpicitur cum fimbrijs Veſtimentorum, quæ ὄαι pariter dicuntur, ſiue ᾦαι, vel
ὤαι vocantur; quin & eâdẽ appellatione ſignificantur etiã ſuperiores Veſtium Oræ, ſiuè
ſatius Orificia, quibus collum inſeritur: ita dicta quod nedum ab Antiquis, ſed à recen-
tioribus ſutoribus aliquid de pellibus ouillis veſtium extremitatibus adijciatur, quan-
doquidem ὄα pellem ouillam pariter denotat, & reperitur à Græcis poſitum, pro ὄια
in eodem ſenſu, ſublato tamen iota, & ᾠα, mutando omicron in omega; & iota ſub-
ſcribendo. Quin οἶαι vocantur quoque ab Apollonio Pagi, ſeù Vici, ab antiquo Græ-
corum verbo οἴω, ſcilicet *fero*, deriuatum id nominis crederem in vtroque prædictorum
ſenſuum accepti; nam & ὄα Sorbus maximam ſolet fructuum ſuorum copiam Agrico-
lis impertiri, qui ex ouibus, illarumquè pellibus quamplurima eliciunt emolumen-
ta. Non deſunt tamen rationes, quibus probari poſſit ὄιν Sorbi nō ab ὠὸς, quod eſt
ouum deriuari, tum quià Fructus huius Arboris ſit ouiformis, cum quià, ſi credimus
oculis, luteum eiuſdem oui refert. Cæterum Latinè Sorbum à ſorbendo dici non diſ-
ſenſerim, eo quià *Sorbile* Pomum, quando maturum eſt, proferat. Denominatorũ por-
rò quàm pauca ſubeunt recenſenda. Legimus *Sorbos*, ſeù potius *Sorabos* in Chronico H
Mersburgico vocatos fuiſſe Vandalos. Lutetiæ Pariſiorum Collegium prænobile me-
moratur, quod *Sorbona* appellationem aſſumpſit, & ex Chronico Francorum tradit
Polyhiſtor Beyerlinck in ſuo Theatro erectum fuiſſe à Roberto Comite Druydum, &
Fratre Diui Ludouici, vſque de anno ſal. 1253. quam Vniuerſitatem adhuc glorioſio-
rem reddit inter alios doctiſſimos Viros præclariſſimus Samuel *Sorberius* nemini
Humanitate, & Doctrinâ ſecundus. Nobilitate quoque, tum literis, tum armis con-
ciliata viret Familia *Sorbellona* Mediolanenſis, immò huius Arboris nobilitandæ cau-
sâ, eandem in Gentilitij Pegmatis Æquore ſenis Baltheis lemniſcato, duoſq; inter Pu-
nicei coloris Gryphes aduerſos erigit. Nec ab hoc excludẽda videtur cenſu Sorborum
inſigni decorata Familia Bagnacaballenſis alia, licet Sorbelloniæ inferior, *Sorbola* nun-
cupata, quæ Sorbum Arborem in ſtemmate cum leonibus vtrinq; obuerſim ſtantibus
geſtat;

Fratr. Frãciſcani in Meſuem. Pag. 607.

Sorbonenſe Collegium Pariſijs.

P. Sylu. Petra Sancta l. de Teſſeris Gentil. pag. 510.

Digitized by Google

A geſtat; ſed Sorbus à nominali, politicaquè ad Phyſicam, moralemquè deinceps tranſeat curam, varioſquè deducatur in vſus, accurato Dendrologo charior effecta.

EPITHETA.

P*Roceram* licebit appellare Sorbum, quam Græci ὄην, ſeu ὂν ab ᾠοῦ vocant, eo fortaſſe, quia fructum oui forma, quam ᾠοειδὲς dicunt, inſignitum, luteumq́; oui referentem colorem producat, cum in non modicam longitudinem à Natura efformetur, vt patet experientia; ſic eam quoque in illius deſcriptione Dodoneus cognominauit; ita enim hic ſcriptum reliquit, *Procera magnitudinis Arbor Sorbus eſt*. Cum verò tradiderit Theophraſtus in ſua Plantarum Hiſtoria hanc Arborem in feruentibus locis ſitam citiſſime ſterileſcere, idcircò illi iuremeritò *calore ſterileſcentis*, & è contrà *frigidi amantis* appoſita conuenient. Sed quià abſquè inſitione prouenit, & ſola inter ſyluestres Arbores eſt expers aculeis, ea de re *inſitiones minimè curans*, atq́; ἀνάκανθος, Cal. in v. Sorb. Theophr. l. 2. c. 3.
B ſcilicet *aculeis carens*, ſeu *non aculeata*, ac *lauicortex*, & *inter ſylueſtres praſtantior* nuncupabitur. Arcades δᾳδοῦχοι, quaſi quæ tedam geſtat appellant. Cum enim illa Regio Sorbis ſcateat, apud illius incolas opinio inualuit eas, quæ ſteriles eſſent, aut ſi quos fructus producerent, illos aduſquè maturitatem non promouerent, teda cortici infixa feraces effici, & fructibus exactè maturis ornari. Φυλλοβολεῖν, idem Theophraſtus alibi nominat, cum eius naturę ſint huius Arboris folia, vt non ſingulatim decidant, ſed ſimul pennata illa duodecim circiter foliorum congeries defluat. Vlterius *aucuparia*, ob eſcam, quam copioſam auibus ſuppeditat, appellatur à Cluſio. *Rabidam vmbrâ* nuncupauit eandem Marſilius Ficinus; Nec immeritò; conſtat enim experientia Rabie ſemel correptos, & ſi intrà ſtatum tempus ſanatos, ſi ad illius vmbram dormierint, iterum ad rabiem excitari. *Arbor quoque fraxinea* Trago, & *Fraxinus bubula* Dodonæo antonomaſticos eſt appellata. Flores illius non illepidè *racemoſi*, *minuti*, & *candidi* indigitabuntur, vt ij, qui huiuſmodi cognomen ex proprijs qualitatibus ſibi valeant conciliare. Fructus autem, qui Sorbum Latinis dicitur, à ſorbendo Etymologiâ deſum-
C ptâ, vt placet Bodæo in Theophraſtum lib. 3. cap. 12. eo quia dum maturum eſt, ob teneritatem abſorbeatur, aut quod diu ſeruetur, ob intractabilitatem ſaporis, antequam matureſcat, extra Arborem, *guſtu intractabilis*, *inſuanis*, *ſtypticus*, & *ponticus*, atq́; *aſper* dicetur: Sic enim inter Italos Poetas quidam doctiſſimè cecinit.

Hor quantunque volgar non dee ſchernirſe
La Neſpola real, ne l'ASPRA Sorba.
Che l'vna, e l'altra pur tal volta dona
Come al guſto ſapor, ſalute al ventre. Alamānus

Nec non *acerbiſſimus*, vt idem Author alibi innuiſſe videtur, ſcribendo. Col. 3. & 1.

Mà l'hirſuto Caſtagno, e'l Noce ombroſo,
L'ACERBISSIMO Sorbo, il Pino altero.

Inde *Alligatoria*, ſeu *laqueantia* Sorba vocauit Italicæ Poeſeos Pater Danthes Aligerius cum vernaculo adiecto *lazzi* cognominauit, eò quia palatum alligare, & quodammodo illaqueare videantur ligamentoſo ſapore. Habet ille. Danth. Inf. 15.

Et è ragion, che trà li LAZZI Sorbi
D *Si diſconuien fruttare il dolce Fico.*

Propter quam rem non erit abſurdum hunc fructum dicere firmantem, ac adſtringentem inteſtina, ſicut & durantem aluum, vt extat apud Epigrammatarium Bilbilicum.

Sorba ſumus molles nimium durantia ventres, Martial.
Aptius hæc puero, quam tibi poma damus. l. 13. Epigr.

Hac etiam de cauſa ἐποχλικὸν Sorbum eſſe cognominandum, quaſi aluum cohibens, ſeu illius fluxiones ſiſtens nonnulli penes Galenum lib. 1. κατὰ τόπους κεφ. α. contendunt. Acorem rurſus, cui obnoxia ſunt Sorba, & præcipuè ouata, cum nonnunquam præ nimia maturitate aceſcant teſte Naturalis Hiſtoriæ Textore, reſpiciens Latinus Homerus, *acidi* cognomentum illis egregiè communicauit, vbi ſic panxit. Pl. lib. 15. cap. 21.

Hic noctem ludo ducunt, & pocula læti
Fermento, atquè ACIDIS imitantur vitea Sorbis.

Quod

Quod nec Mantuanus prætermiſit, dum cecinit: E

—— acidis tunc & ſua Sorbis

Tempora

Sed hæc non ſemper illis conueniunt, quando enim matura ſunt, *mitia*, & *ſuauia* vocare non dedecet, quæ etiam *ſtomacho aptiſſima* indicauit *Celſus*, referente Bodæo,
Bod. loc. cit. *Turbinata* etiam, aut *torminoſa*, vel ſatius *torminalia* vocantur ab Authoribus Sorba quædam, quæ inteſtinorum tormina ſedandi vim habent. *Generoſiſſima* alia nuncupauit Plinius, & ſunt quæ circà pediculos tenerrimis folijs inſigniuntur. A colore pariter, & forma alijs exornantur appoſitis; Vndè *Rutila*, alia *ouata*, alia *orbiculata*, ac *pyriformia*, quæ nempè minutiſſima pyra referre videantur, non ineleganter à Scriptoribus dicuntur. Vltimò tandem globulares, aut ouales fructus: vniformia, & racemoſa Poma polyonimicè non nequibunt appellitari, &c. Ab Epithetis ad Prouerbia tranſitum modò facere conuenit.

PROVERBIA. F

QVæ Sorbum concernant Prouerbia, nec apud Græcos, nec apud Latinos fuit obſeruare, cum tamen Lingua noſtra nouellis huiuſcemodi ſemper ſcateat inuentionibus, operæ pretium ideò duxi, ſi quæ hanc ad rem Thuſcia, noſtraq; Bononia nobis exhibet Adagia, recenſere; dicimus itaque EGLI E' PIV' DVRO, CHE SORBO DA GVAZZA, & innuere ſolemus Hominem irà difficilem ad aliquid agendum, vel credendum ac Sorbum, & præcipuè ſummo mane dum rore madet, durum eſt, & difficile vt comedatur: ſic TROVARE LA SORBA BEN BENE ACERBA, eleganter infertur de ijs, qui quicquid egerint, non poſſunt illud, quod ſibi propoſuerunt negotium, intrà id temporis quo vellent perficere; quicquid enim fit, vt maturetur Sorbum ab Arbore decerptum, niſi debitum temporis interceſſerit, fruſtraneum eſt. Cœterum MOSCONE DA SORBO eſt quoddam dicterium, quo malè audiunt, qui circumueniunt proximum, illiquè decipiendo ſtudent; ſenſuq; non multum hinc diſtat hoc aliud ſcilicet BVSSARE A' FORMICA DA SORBO, & G identidem quoque intelligitur fruſtrà aliquid ſperare, eò pacto, quo, & FARE CON ALTRI IL FORMICONE DA SORBO: NON VSCIR PER BVSSARE, ideſt ſuas cum ſocijs non participare fortunas, indè fortaſsè deſumptum, quod formicæ in Sorbis degentes, etſi Arbor multis ictibus ſecuris cædatur, non exeunt de caueis, ſed erodendis Sorbi medullis inſiſtunt. Poteſt etiam de ijs dici, qui negotium aliquod ineuntes expedire ſe neſciunt. Alias hoc idem expoſuit Monoſinus, & applicauit ijs, qui, quanquam iterum, atque iterum de aliqua re interrogati, nè iota quidem, vt fertur, ad propoſitum reſpondent. Imò cum Sorba, non ſecus ac Meſpila niſi longo cum tempore matureſcant, hoc aliud enunciare ſolemus.

Monoſ. Fl. It. l. pa. 410 & l. 6. pag. 298.

Et palea, & longo cicurantur tempore Sorba.

Quo ſignificamus nihil eſſe tam difficile, quod temporis diuturnitate non ſuperetur; At quoniam mores plerunque, aliæquè notitiæ corriguntur à Prouerbijs, ſic decet Myſtica, atque Moralia ſubinferre clariora propterea reddita,

MYSTICA, MORALIA. H

ARcanorum Naturæ oculatiſſimi Speculatores animaduerterunt non ſemel rabiem, & ſi diu ſopitam, ſub vmbra Sorbi dormitantibus, aut illius lignum contrectantibus, fructumuè eiuſdem comedentibus excitari, vt in Rubr. de huius Arboris Antipathia, & Sympathia tradidimus. Indè igitur Myſticè, peccandi occaſionem referri aſſeuerandum eſt. Qui enim illam, ſemel rabie peccatorum correptus, licèt poſtmodum per confeſſionem ſanatus, aut non fugendo contrectat, aut operando deglutit, aut in illa dormitabundus nimium moratur, indubiè ad noua peccata, quæ Animam rabidam efficiunt, reuertetur. Hocquè magis veritati conſonum eſt, cum rabidus nullo negotio ad vomitum inducatur (quod obſeruatur in canibus) vndè

In nocte fugitiuus multum valet.

Eurip. in Rhes.

& hæc

Digitized by Google

A & hæc peccatorum iteratio, nouus meritorum vomitus in ſacris perſæpè nuncupatur. *Deut. 23.*
A Plinio quoq; erudimur Arborem hanc obnoxiam eſſe vermiculis quibuſdam rufis, & *Prou. 26.*
piloſis, à quibus vitalis illius humor exugltur, & ſic emoritur. Nec contrà arcanam hãc *D. Matth. 7*
pertranſeũdum eſt explicationem: id enim nobis valet repræſentare ſummum illud ma- *Plin. l. 17.*
lum à ſacrâ Scripturâ indicatum huiuſmodi verbis. *Occurrent Dæmonia, Oenocentau-* *c. 23. H. N.*
rus, & piloſus. Ex eo inſuper, quod quoadusque patriæ Arbori adhæret Sorbum, eo- *Iſai. 34.*
uſque acerbiſſimum eſt, eſuiquè ineptum, ideò pariter nota eſt ſignificatiua hominis
terreſtribus hiſce rebus Affectuum pediculis inhærentis: Nam quandiu Mens huma-
na mundanis adhæreſcit, tandiu Anima inhabilis eſt pro Paradiſo. Qui voluerit eſſe
amicus huius Mundi, inimicus Dei conſtituitur. Hi fructus, quando ſunt immaturi, præ *D. Iacob. 4.*
ſtyptico, & qontico ſapore, quo acerrimè pollent, à ieiunijs abſumpti, ſolent aluum
quàm maximè ſtringere: rationem tradunt Medici, quod ſcilicet hoc fiat, quia venter
vacuus à frigiditate, & ſiccitate huiuſmodi ſaporis nimis corrugatus, illiuſquè meatus
facillimè oppilantur, & coarctantur, quod non euenit, immò totum contrarium, in non
impranſo; tunc enim aluus cibis plena laxatur, & in parte inferiori comprimitur, ac in-
B cluſa, quaſi compulſa exitum moliri conantur. Hoc igitur pacto Sorba perpenſa, nobis
exactè pręſentem ſiſtere valebunt Mundi proſperitatem, & bona terreſtria, quæ quidem
non infirmæ voluntatis appetitui immatura eſſe, & inſipida compertum eſt. Proficiunt
enim, & nocent, iuxtà quod mentis intimioris humanæ ventrem, aut oppletum gratia,
aut ieiunum reperiunt. Hominem ſiquidem gratijs, & virtutibus expertem offendentia,
extemplò per cupiditatem ſtrictum, perquè auaritiem coarctatum efficiunt.

At primùm ſcelerum matrem, quæ ſemper habendo *Claud. 2.*
Plus ſitiens patulis rimatur faucibus aurum, *Stil.*
Trudis auaritiem. *Horat. 1.*

Illum autem, cuius Anima ſpiritu Sancto ſit repleta, continuò in eleemoſinas rela- *epiſt 7.*
xant, & largum ad pauperes reddunt. *Seneca lib.*

Vir bonus, & ſapiens dignis ait eſſe paratum, *de paupert.*
Nec tamen ignorat quid diſtent æra lupinis. *Oppian. l. 1.*

Nam Mundi bona malis officiunt, bonos afficiunt. *Non eſt in rebus vitium, ſed in Ani-* *de piſcat.*
C *mo.* Eorundem quoque immaturorum præſcriptus ſapor, cum ſit intractabilis, videtur *Antiph. in*
eſſe ſymbolum Imperiorum hominum, iuxtà illud Oppiani. *Semper enim imperitorum* *Nean. apud*
mens hominum intractabilis eſt, neque volunt veris etiam obtemperare. Ipſorum etiam *Stob.*
in præallegato immaturitatis ſtatu ſitorum, illud eſt proprium, vt ſpleni oppilationem *Theognis.*
inducant, calculis materiem ſuppeditent, vomitumq; ſedandi vim habeant, aſperitatem *Eurip. in*
in gutture producant, & dentes acerbitate percutiant. Sed oh quàm adamuſſim huiuſ- *Phaet. apud*
modi operatio poteſt & diuitijs, ac cæteris Mundi bonis, vt plurimum coaptari! Non- *Stob. ſerm.*
ne conſcientiæ interiora, propoſito non confitendi mediante, obſtruunt, & præcludunt? *91.*

Mala obteguntur opibus, vt velamine. *Eurip. in*

Nonne peccatorum vomitum, quod per confeſſionem faciendum eſſet, retardant, & *Hipſip. Stob*
impediunt? *Multi improbi diuites ſunt, pauperes verò ſunt probi* philoſophi cuiuſdam *ſerm. 10.*
doctiſſima eſt ſententia. Nonnè duros obſtinationis calculos in animo producunt? *Res* *id. in Alex.*
mala, ſed innata, diuitibus eſt, improbè viuere. Nonnè guttur deuotionis exiccant, atq; *apud Stob.*
exaſperant? *Improbi lucrum iuſtitia præſeferunt.* Nonnè dentes diſcretionis obſtupe- *ſerm. 91.*
faciunt? *Iniuſta ſunt diuitiæ, & multa perperam* committunt. *Claud. 3. de*

D *—Diſſuaſor honeſti* *rapt. Proſ.*
Luxus, & humanas oblimans copia mentes.

Generoſiſſimam poſtremam Sorbum eſſe conſtituit Naturalis Hiſtoriæ Pater, cui cir- *Pli. lib. 15.*
cà pediculos tenera inhæreant folia. Hæc à Natura ſic producta videtur, ad denotandam *c. 21.*
mititatem, manſuetudinem, & affabilitatem cum omnibus, & quæ coniuncta eſt gene-
roſitatis virtuti, propter quam amabiles cunctis fiunt homines. Nam ſic Aquila inter
aues, & Leo inter quadrupedes Magnanimj, & generoſi nomen adepti ſunt, quià vtriq;
minores nec deſpiciunt,, nec inſectantur, quinimmò eiſdem eſcam impertiuntur.

Trux Leo proſtratis parcit, ſed dentibus vrget *Coſtal. in*
Quos videt armata ſumere tela manu. *pegmat.*

Quod nec Mantuanus prætermiſit, dum cecinit: E

—— acidis tunc & ſua Sorbis

Tempora

Sed hæc non ſemper illis conueniunt, quando enim matura ſunt, *mitia*, & *ſuauia* vocare non dedecet, quæ etiam *ſtomacho aptiſſima* indicauit *Celſus*, referente Bodæo, *Turbinata* etiam, aut *torminoſa*, vel ſatius *torminalia* vocantur ab Authoribus Sorba, quædam, quæ inteſtinorum tormina ſedandi vim habent. *Generoſiſſima* alia nuncupauit Plinius, & ſunt quæ circà pediculos tenerrimis folijs inſigniuntur. A colore pariter, & forma alijs exornantur appoſitis; Vndè *Rutila*, alia *ouata*, alia *orbiculata*, ac *pyriformia*, quæ nempè minutiſſima pyra referre videantur, non ineleganter à Scriptoribus dicuntur. Vltimò tandem globulares, aut ouales fructus: vniformia, & raceмoſa Poma polyonimicè non nequibunt appellitari, &c. Ab Epithetis ad Prouerbia tranſitum modò facere conuenit.

Bod. loc. cit.

PROVERBIA. F

QVæ Sorbum concernant Prouerbia, nec apud Græcos, nec apud Latinos fuit obſeruare, cum tamen Lingua noſtra nouellis huiuſcemodi ſemper ſcateat inuentionibus, operæ pretium ideò duxi, ſi quæ hanc ad rem Thuſcia, noſtraq; Bononia nobis exhibet Adagia, recenſere; dicimus itaque EGLI E' PIV' DVRO, CHE SORBO DA GVAZZA, & innuere ſolemus Hominem ità difficilem ad aliquid agendum, vel credendum ac Sorbum, & præcipuè ſummo mane dum rore madet, durum eſt, & difficile vt comedatur: ſic TROVARE LA SORBA BEN BENE ACERBA, eleganter infertur de ijs, qui quicquid egerint, non poſſunt illud, quod ſibi propoſuerunt negotium, intrà id temporis quo vellent perficere; quicquid enim fit, vt maturetur Sorbum ab Arbore decerptum, niſi debitum temporis interceſſerit, fruſtraneum eſt. Cæterum MOSCONE DA SORBO eſt quoddam dicterium, quo malè audiunt, qui circumueniunt proximum, illiquè decipiendo ſtudent; ſenſuq; non multum hinc diſtat hoc aliud ſcilicet BVSSARE A' FORMICA DA SORBO, & identidem quoque intelligitur fruſtrà aliquid ſperare, eò pacto, quo, & FARE CON ALTRI IL FORMICONE DA SORBO: NON VSCIR PER BVSSARE, idest ſuas cum ſocijs non participare fortunas, indè fortaſsè deſumptum, quod formicæ in Sorbis degentes, etſi Arbor multis ictibus ſecuris cædatur, non exeunt de caueis, ſed erodendis Sorbi medullis inſiſtunt. Poteſt etiam de ijs dici, qui negotium aliquod ineuntes expedire ſe neſciunt. Alias hoc idem expoſuit Monoſinus, & applicauit ijs, qui, quanquam iterum, atque iterum de aliqua re interrogati, nè iota quidem, vt fertur, ad propoſitum reſpondent. Imò cum Sorba, non ſecus ac Meſpila niſi longo cum tempore matureſcant, hoc aliud enunciare ſolemus. G

Monos. Fl. It. l. pa. 410 & l. 6. pag. 298.

Et palea, & longo cicurantur tempore Sorba.

Quo ſignificamus nihil eſſe tam difficile, quod temporis diuturnitate non ſuperetur; At quoniam mores plerunque, aliæquè notitiæ corriguntur à Prouerbijs, ſic decet Myſtica, atque Moralia ſubinferre clariora propterea reddita.

MYSTICA, MORALIA. H

ARcanorum Naturæ oculariſſimi Speculatores animaduerterunt non ſemel rabiem, & ſi diu ſopitam, ſub vmbra Sorbi dormitantibus, aut illius lignum contrectantibus, fructumuè eiuſdem comedentibus excitari, vt in Rubr. de huius Arboris Antipathia, & Sympathia tradidimus. Indè igitur Myſticè, peccandi occaſionem referri aſſeuerandum eſt. Qui enim illam, ſemel rabie peccatorum correptus, licèt poſtmodum per confeſſionem ſanatus, aut non fugiendo contrectat, aut opctando deglutit, aut in illa dormitabundus nimium moratur, indubiè ad noua peccata, quæ Animam rabidam efficiunt, reuertetur. Hocquè magis veritati conſonum eſt, cum rabidus nullo negotio ad vomitum inducatur (quod obſeruatur in canibus) vndè

In nocte fugitiuus multum valet.

Eurip. in Rhes.

& hæc

Digitized by Google

A & hæc peccatorum iteratio, nouus meritorum vomitus in ſacris perſæpè nuncupatur. *Deut. 23.*
A Plinio quoq; erudimur Arborem hanc obnoxiam eſſe vermiculis quibuſdam rufis, & *Prou. 26.*
piloſis, à quibus vitalis illius humor exugitur, & ſic emoritur. Nec contrà arcanam hâc *D. Matth. 7*
pertranſeũdum eſt explicationem: id enim nobis valet repræſentare ſummum illud ma- *Plin. l. 17.*
lum à ſacrâ Scripturâ indicatum huiuſmodi verbis. *Occurrent Dæmonia, Oenocentau-* *c. 23. H. N.*
rus, & piloſus. Ex eo inſuper, quod quoadúſque patriæ Arbori adhæret Sorbum, eo- *Iſai. 34.*
uſque acerbiſſimum eſt, eſuiquè ineptum, ideò pariter nota eſt ſignificatiua hominis
terreſtribus hiſce rebus Affectuum pediculis inhærentis: Nam quandiu Mens huma-
na mundanis adhæreſcit, tandiu Anima inhabilis eſt pro Paradiſo. Qui voluerit eſſe
amicus huius Mundi, inimicus Dei conſtituitur. Hi fructus, quando ſunt immaturi, præ *D. Iacob. 4.*
ſtyptico, & qontico ſapore, quo acerrimè pollent, à ieiunijs abſumpti, ſolent aluum
quàm maximè ſtringere: rationem tradunt Medici, quod ſcilicet hoc fiat, quia venter
vacuus à frigiditate, & ſiccitate huiuſmodi ſaporis nimis corrugatus, illiuſquè meatus
facillimè oppilantur, & coarctantur, quod non euenit, immò totum contrarium, in non
impranſo; tunc enim aluus cibis plena laxatur, & in parte inferiori comprimitur, ac in-
B cluſa, quaſi compulſa exitum moliri conantur. Hoc igitur pacto Sorba perpenſa, nobis
exactè preſentem ſiſtere valebunt Mundi proſperitatem, & bona terreſtria, quæ quidem
non infirmæ voluntatis appetitui immatura eſſe, & inſipida compertum eſt. Proficiunt
enim, & nocent, iuxtà quod mentis intimioris humanæ ventrem, aut oppletum gratia,
aut ieiunum reperiunt. Hominem ſiquidem gratijs, & virtutibus expertem offendentia,
extemplò per cupiditatem ſtrictum, perquè auaritiem coarctatum efficiunt.

At primùm ſcelerum matrem, quæ ſemper habendo *Claud. 2.*
Plus ſitiens patulis rimatur faucibus aurum, *Stil.*
Trudis auaritiem. *Horat. 1.*

Illum autem, cuius Anima ſpiritu Sancto ſit repleta, continuò in eleemoſinas rela- *epiſt 7.*
xant, & largum ad pauperes reddunt. *Seneca lib.*

Vir bonus, & ſapiens dignis ait eſſe paratum, *de paupert.*
Nec tamen ignorat quid diſtent æra lupinis. *Oppian. l. 1.*

Nam Mundi bona malis officiunt, bonos afficiunt. *Non eſt in rebus vitium, ſed in Ani-* *de piſcat.*
C *mo*. Eorundem quoque immaturorum præſcriptus ſapor, cum ſit intractabilis, videtur *Antiph. in*
eſſe ſymbolum Imperiorum hominum, iuxtà illud Oppiani. *Semper enim imperitorum* *Nean. apud*
mens hominum intractabilis eſt, neque volunt veris etiam obtemperare. Ipſorum etiam *Stob.*
in præallegato immaturitatis ſtatu ſitorum, illud eſt proprium, vt ſpleni oppilationem *Theognis.*
inducant, calculis materiem ſuppeditent, vomitumq; ſedandi vim habeant, aſperitatem *Eurip. in*
in gutture producant, & dentes acerbitate percutiant. Sed oh quàm adamuſſim huiuſ- *Phaet apud*
modi operatio poteſt & diuitijs, ac cæteris Mundi bonis, vt plurimum coaptari! Non- *Stob. ſerm.*
ne conſcientiæ interiora, propoſito non confitendi mediante, obſtruunt, & præcludunt? *91.*

Mala obteguntur opibus, vt velamine. *Eurip. in*

Nonne peccatorum vomitum, quod per confeſſionem faciendum eſſet, retardant, & *Hipſip. Stob*
impediunt? *Multi improbi diuites ſunt, pauperes verò ſunt probi* philoſophi cuiuſdam *ſerm. 10.*
doctiſſima eſt ſententia. Nonnè duros obſtinationis calculos in animo producunt? *Res* *id. in Alex.*
mala, ſed innata, diuitibus eſt, improbè viuere. Nonnè guttur deuotionis exiccant, atq; *apud Stob.*
exaſperant? *Improbi lucrum iuſtitiæ præſeferunt*. Nonnè dentes diſcretionis obſtupe- *ſerm. 91.*
faciunt? *Iniuſtæ ſunt diuitiæ, & multa perperam* committunt. *Claud. 3. de*

D *— Diſſuaſor honeſti* *rapt. Proſ.*
Luxus, & humanas oblimans copia mentes,

Generoſiſſimam poſtremam Sorbum eſſe conſtituit Naturalis Hiſtoriæ Pater, cui cir- *Pli. lib. 15.*
cà pediculos tenera inhærcant folia. Hæc à Natura ſic producta vidĕtur, ad denotandam *c. 21.*
mititatem, manſuetudinem, & affabilitatem cum omnibus, & quæ coniuncta eſt gene-
roſitatis virtuti, propter quam amabiles cunctis fiunt homines. Nam ſic Aquila inter
aues, & Leo inter quadrupedes Magnanimi, & generoſi nomen adepti ſunt, quià vtriq;
minores nec deſpiciunt, nec inſectantur, quinimmò eiſdem eſcam inpertiuntur.

Trux Leo proſtratis parcit, ſed dentibus vrget *Coſtal. in*
Quos videt armata ſumere tela manu. *pegmat.*

Digitized by Google

CVLTVS, CVRA. E

DVriſſima Sorbi materies, intenſèqne colorata, quæ Metallum quodammodò
imitari videtur Serotinos ſemper proferẽs Fructus, Grandiuſcula tantum gau-
det transferri, licetquè illa radicibus plurimis, altiſſimèuè deſcendentibus mi-
Pallad. l. 2. nimè polleat, eas tamen validas admodum, craſſas, & incorruptibiles poſſidet; Sorbi
Agr. c. 15. Planta modis omnibns propagari quà poſſit vt doceat, Flores, & Fructus racematos pro-
Theop. l. 2. ferre nititur, quare Auulſione, æquè ac Semine in gelido melius, atque montano ſolo,
H. Pl. c. 33. minimèquè calido, & ſicco, vbi ſterileſcit, deponi non multò antè, ſiue poſt Brumam
Bauh. H. V. haud inauſpicato contendit; Maturati exactè Fructus, terræquè ſerò commiſſi in ſemi-
Pl. T. 1. l. 1. nario ad id parato felicem nanciſeuntur ortum, & de facili adoleſcere addiſcunt, & in
c. 7. Plantas abeunt, ſemel tantum in ſolidiori iuuenta transplantandas, atq; in loco ſarculis
parum exagitando perpetuò locandas, quià ſolertem, ſollicitamq; reſpuunt curam; Non
Ionſton. l. 1. prius quàm ætate trima translata, trimâ feracitate ſuperbit hæc Arbor, quam tamen in
art. 6. pom. annos ſingulos perpetuò ſeruans, ęqualiter inæqualis agnoſcitur; viuificumquè oſtentat
vigorem, ac germinatiuam nobilitatem, dum amiſſo quoq; folio, in ſummis ramis, & in F
Theop. l. 3. eorum alis imbricatas Gemmas, virentes veluti copioſaſquè Cachrydes, emittit, & tur-
H. Pl. c. 12. gidas tota hyeme ſeruat. Illa dicetur exquiſitiſſimè coli, dum modieè culta locum ſibi
congruum nanciſcetur, Agricolamquè fuerit ſortita, qui eiuſdem mederi nouerit iufir-
mitatibus, quique tædam infigere caudici ad alimentalis humoris procurandam rectifi-
cationem calluerit, atque vermes toto genere præternaturaliter innaſcentes, ruffos quã-
maximè, atque piloſos, inſectaquè alia inſectari, ac perſequi modis omnibus, atque in-
cẽdio circà ſuperficiem Arboream excitato, inimica omnia animalcula perimere, & ex-
tirpare ſataget; perfectaq; tali pacto cultura fructuoſitatem ditiſſimam excitabit, eo pa-
cto quo *—Cultis beno liber ab vuis*

Prouenit, & culto ſtat ſeges alta ſolo.

Ou. l. 3. de Arte am. Aprilis porrò intrà menſem, vel ſub veris initium Inſitionem tolerabit Arbor Sorbi,
vel in ſeipsâ, vt cicuretur magis, vel in Cydonijs, aut in Oxyacantha quoque, vt molẽ
ſatis amplam, aut vinoſitatem copioſiorem acquirat; de qua inſitione hæc Palladius
digna notatu ſuis carminibus conſignauit. G

Creſc. agr. l. 5. c. 27.
Pall. de Inſit. l. 14.
Celidon. ag. part. 1. c. 35

Sorba ſnos partûs meritò maioris boneſtant
Seminis, & pulcro curua labore nitent.
Hac Arbos ſpina duros mucronibus artns
Exuit, ac libris mitibus arma tegit;
Aureaquè annexo miſcere Cydonia fœtu
Gaudet, & externi dona coloris amat.

Hinc etiam pro Fructuoſitate ſtabit in ligno veteri aurea prætioſitas duritiei maximè
leuigabilis Arte, variaſquè in formas, atque figuras œconomicas, atque gymnaſticas
Theop. l. 3. transmutabilis. Multa quidem admiratione digna manent in Sorbo, & inter hæc Anti-
H. Pl. c. 4. pathicæ, atq; Sympathicæ numerantur vires, de quibus nonnulla fari debemus.

ANTIPATHIA, SYMPATHIA.

DEns, Lingua, Manus, Rabie, Venenoq; affecti hinc longè abſiſtite: væ Cani rabi-
do, væ Viperæ lætiferæ, de vobis actum eſt, ſi hue appellitis, mortem ex Sorbo H
ſorbere cogemini. Rabiem enim, venenũq; in viuentibus, nec vmbratiliter vi-
Marſilius uere permittit hæc Arbor; Viperam venenantẽ perimit, Rabidũ quemcunq; contagioſis
Ficinus. in inſidijs latere non patitur; Quomodo autẽ naturaliter id fiat Arabũ Medicorũ Prin-
ceps, atq; Pergameus Medicinæ Parẽtis Hipocratis maximus Sectator, & Vindex inter-
rogẽtur, hi reſponſa hæc ſaltẽ muſſitabũt; Aurã quandã ab hac Arbore, illiuſq; partibus
Auicennas omnibus valdè penetrantẽ eleuari validã, copiosã, exiccatiua, & ſtiptica vi præditã, quæ
Fen. 5. trac. venenũ in Vipera, quo dentes animalis deleteriè animãtur, reperiẽs, illud ad intima im-
4. c. 4. pingẽs auctori ſuo lethale reddit; atq; in rabidè venenato, ad longũ etiã tẽpus, neruoſarũ
Gal. l. 6. de intẽperiẽ partiũ Imaginationi primario, & dein Vitę Principi deſeruiẽtiũ iã fundatã ad-
locis affect. auget, quã humectãtia medicamẽta, laxãtia, & reſoluẽtia imminuere potius ad miſeram
morſuũ famẽ delinendã, ſeù delẽdam debuiſſent. Quẽ furorẽ cum fuget Alyſſon, mirum

eſt

A eſt quantùm hanc herbam amet Sorbus; Fraxino quoque antipharmaco tutiſſimo ami-
ciſſima. Arborem Sorbi ſolarem eſſe, & virium admirandarum aſtruit Ionſtonius, do-
cetquè tempore, & horâ, vt inquit ille, balſamica lignum à trunco euellere, vt vires
exerat ſtupendas, & magni momenti, addens horam Solis, ſecundum aliquos, propè
ingreſſum eiuſdẽ in Arietis cæleſte ſignum, vel in ſolſtitiale pũctum Cancri, ramis detra-
ctis ab Arbore, materieiquè lignoſæ diuiſæ agglutinandorum vulnerum maximam
vim impartiri; à quâ ſententiâ non diſcederem, niſi ſuperſtitioſam adderet actionem,
quod ſcilicet impubes puer debeat eſſe ſciſſor, & non alius; nam ſtare poteſt, quod ſtyp-
tica, & glutinatoria vis ab influxu ſyderum augeatur, ſed puerilis nimium, ſiue anilis
nugatoria explodenda eſt hæc ſciſcio. Serpentinecam certè virtutem Fraxini in morem
Sorbis non eſſe denegandã cenſuere viri grauiſſimi, ſed quod exigua Ligni Sorbei por-
tio in magnum frumenti aceruum coniecta vermes omnes, tam manifeſtos, quàm la-
tentes potentiſſimè occidat, atque fuget ſolus Ionſtonus exploratum ſe dicit habere.
Fungos ab hac Arbore progigni antipeſtilentes prædicat idem Ionſtonus ſcribens maxi-
mo pro ſecreto hoc in ijs eſſe, vt linteamina, & veſtes tempore peſtiferæ luis ſuper eo-
B rum ardenti fumo poſtquam aliquantiſper manſerint à quacunq; ſuſpicione peſtiferi
veneni liberentur; verum præparationem ſequentem prædicti Fungi ſubire debent, ij
namq; aceto macerandi, atq; ſiccandi ſunt, vt veluti carbones igneſcant, qui tantæ ſunt
efficaciæ, vt illorum vſta non modo ariditas, ſed humecta infuſio admirabiliſſimum eua-
dat Prophylacticon intus, quam exterius vſurpandum pro teterrimi peſtilentis hoſtis
propulſione. Specificum item ex Sorbo auxilium, & penè diuinum contrà tuſſim, &
Pulmonum vitia occultæ adſcribendum proprietati ab eodem ſcriptore proponitur,
quod eſt Aqua ex floridis racemis, folijſq; recentibus eiuſdem Arboris deſtillata per
chymicum Vas Veſſicam dictum, non ſemel, ſed pluries, nouis, primo extracto liquore,
affuſis folijs, atq; racemis, qui denuo deſtillandi ſunt; Vndè acquiritur, inquit Ionſto-
nus, Balſamicus quidam liquor maximè vitalis Thoracicus, qui infæliciſſimis depulſis
citiſſimè morbis, beatam certò introducere poteſt valetudinem indubitabili euentu in
eodem hiſtoricè ſcribente Ionſtono comprobatam; nam cum ille ex aſſumptu prædi-
ctæ aquæ diurno, ab vnica, ad duplicem ponderis vnciam, prima die raucedinem de-
C puliſſet, ſecunda tuſſim facilitauit, in tertia copioſam materiæ purulentæ eiectionem
procurauit & ſui in maximo vitæ prius diſcrimine integra ſanitas naturali iudicatione
vincente eſt ſubſecuta; Hiſce ſic ſtantibus, quare non promptè, atque hilariter admit-
tentur in cibos Sorba optimarum conditionum, atque mitiora?

Lib. 1. Arb. Pomacinſ. Artic. 6.

Ambroſius Paræus lib. 21. c. 20.

Suffitus, lotioq. antipeſtileus

Aqua Sorbi florum, & foliorum ſaluberrima.

VSVS IN CIBIS.

SAporem eſſe affectionem quandam, ſeù qualitatem corporis mixti à ſicco terreſtri
in humido aqueo per calorem generatam docuit Ariſtoteles, cuius materiem
non aliam idem cognouit, quam ſiccum, terreum, humido aqueo mixtum, iſtud
autem mediocre debet eſſe, nam craſſiſſima quæcunque inſipida ſunt, ſicuti & humi-
diſſima; quo fit, vt aer, & aqua ſaporem nullum habeant, ſic eſt de ſicciſſimis; hinc etiam
euenit, vt lingua ſicca, ſimiliter & nimio madore ſcatens, nihil ſaporis percipiat, quia
ſiccus humore diſſolutus apta conſtituitur materia ſaporum; Saporum genera prin-
D cipalia ex Ariſtotele ſunt *Dulcis*, & *Amarus*, & ſecundum Galenum ſunt *Acerbus*, &
Acer; Saporem tamen vniuerſaliſſimè ſumptum omnes vocauere *Chymum*, Ariſto-
teles nempè, Plato, atq; Galenus; & quia idem ſapor maximè conducit ad nutrimen-
tum totius corporis, eiuſq; ſingularũ partium, cum quibus maximam conſeruat analo-
giam, nomine Medici Chymi Nutrimentum, ſiuè Humorem ad nutrimentum Animalis
in hepate præparatum, depoſitis excrementis, dignare voluerunt; Saporem Sorbo-
rum conſiderantes dicemus adſtringentem in genere, qui ad auſterũ, & ad acerbum
aſcendit, in quo pauca quidem, vel nulla facultas ineſt alendi, nam vehementer deſ-
ſiccat, linguam contrahit, & in multam profunditatem illam exaſperat; ſed ſi ad
maturitatem perueniat, quantũ de adſtrictione remittit, tantum dulcedinis acquirit, vn-
de fit alimentalis, ſecus quidem eſſet ſi amaritudo ex natura illi obueniſſet, nam hæc
nunquam poteſt eidem naturæ pacificari, tanquam illius, atq; dulcedinis contrariæ in-

Lib. de ſenſu, & ſenſili cap. 4.

Ariſt. de ſẽſu, & ſenſ. & lib. 2. de Anima cap. 10. textu 4.

L. 2. de. Animat. 10. 5.

Gal. ſimpl. med. c. 36.

Plato in Timao.

Gal. l. 4. de vſu partiũ.

Gal. l. 1. ſim. med. fac. c. 37.

Galen. l. 8. fenſiſſimus hoſtis. Eſto igitur quod Sorborum fructus quoquo pacto manſi adſtringant, E
ſimpl. med. indurentquè ventres, iuxta illud Epigrammatarij
fac.

Sorba ſumut molles nimium durantia ventres

Martial. l. ſemper ab illaudabili longè aberit extremitate ipſamet amarities. infelix omninò habi-
13.ep.26. ta. Pueriles præthereà dicuntur Sorborum fructus, vt innocentiæ, quantum fieri poteſt, adhærere videantur, nimio, & perfacili puerili fluori blandè obſiſtentes; Hyemales inter Ruſticorum delicias, atque bellaria numerari debent fructus Sorborum poſt acquiſitam maturitatem ſiccari, & artificialis quandam confectionis ſpeciem adepti, cui roborare viſcera datum eſt, ne in laſſitudines, grauitateſquè de facili hæc delabantur, & vt appetentia conſiſtere contrà ſenſus fuctus deiectionem; ſuauiora quoque ad opſonia paranda ijdem Sorborum fructus maturi condiuntur in vino dulci, vel ſapa, & cum melle addito coquuntur ad modum cotoneorum: quod quidem ſtomachi mirè corroboratiuum eſt huiuſmodi è Sorbis conditum, de quo videtur ceciniſſe Pallada in Florilegio

Κονδίτου μοι δεῖ; τὸ δὲ Κονδῖτον πόθεν ἔσχε
Τοὔνομα; τῆς φωνῆς ἐστι γὰρ ἀλλοτρίου
Τῆς τῶν Ἑλλήνων· εἰ Ῥωμαϊκῶς δὲ καλεῖται, F
Αὐτὸν ἂν εἴδοιτε, Ῥωμαϊκώτατος ὤν,
Σκεύασον καὶ μοι τοῦτο; τὸ γὰρ κατέχον μισόσημα
Τῷ στομάχῳ, χρῄζει τοῖσδε λέγουσι ποτοῦ,

Laur. Leg. in Poet. Metaphyteum. l. 2. ep. 38. Vt noſter tranſtulit Legatus

Condito nobis opus eſt; verum vndè vocatur
Conditum? Graeâ non bene voce ſonat.
Quod Latij ſi iuris erunt ſua nomina, noſces
Ipſe ter aſſuetus verba Latina loqui.
Hoc igitur compone mihi; nam quiſque laborat
Pectore, ſicut ego, tali eget ille dape.

Ex ijſdem quoque fructibus vltimam maturitatem adeptis, tunſis, preſſiſquè, mace-
Cato de re ruſt. n. 143. ratis, atque digeſtis Vinum, atque etiam Sapa pro opſonandâ hyemali Agricolarum fame, vt ex acerbioribus agreſta, & acetum artificiosè confici poſſunt, ad noua etiam
Varro l. 1. c. 59. & c. 68. gulæ irritamenta ruſticis Ganeonibus inſtruenda; nam adulterina inter pocula Sorbea. G
Agreſtes homines, queis legitimi non ſuppetit copia Bacchi.

Creſc. l. 5. c. 27.

— Pocula læti
Fermento, atque acidis imitantur vitea Sorbis.

Tanarius Oecon. ciu. vill. l. 5. Ijdēq; nobilibus non inuident prætioſiora ex ſaccharatis aromatibus muſtacea liba; dum ex remollitis ſiccis, & veluti fermentatis aqua calente Sorbis offas pinſunt, atque placentulas, quibus ad hilariter pitiſſandum in illorum conuiuijs inuitantur, quem mo-
Vir. 3. Geog. rem eruditus quidam hoc diſticho tetigit.

Pallad in menſe Ian. tit. 15.

Pocula Sorbe ferax imitaris vitea ſucco,
Pomaquè fers acido grata ſapore gulæ.

Et cum illo non malè agetur, niſi modum nimis excedere detur, cum neque Lienthe-
Nicol. Renſ. in Pom. Poe. rici, aut Cœliaci Cyathorum Sorbillatores huiuſmodi fieri nequeant; hoc eodem vino vtiliter vti poſſent qui viſcerum debilitate, non autem obſtructione laborant; idquè vi-
Gal. in. 4. Aph. 12. & 6. de locis aff. 2. ribus ipſis à Granatorum vino parum diſtare cognouit Plinius, cui *Rhoites* nomen poſſe tribui, propter quandam ſaporis communem aciditatem, cenſuit: quâ mediante naturalia viſcera, & inteſtina præcipuè quodam ſalubri in æquilibrio retinentur, tormi- H
naquè longè abeſſe coguntur; quod in ſpecie, & perquam clarè comprobat illa Sorbi
Terent. in Adelph. ſylueſtris ſpecies, quæ à Botanicis Torminalis appellatur, à qua medicinalium virium tutiſſimum ſumere poſſumus Argumentum pro Rubricâ ſequenti.

Plin. l. 14. c. 16.

Dioſc. lib. 5 cap. 25.

VIRES IN MEDICINA.

Trag. lib. 3. de ſtirp. Hiſtor. c. 30. MEdicus doctus ad Sorbū auſpicatè veniat, ſed maximâ cum animaduerſione ἀείσης, efficaciſſima ſingulis ab huiuſce Arboris partibus inueniet cōtumaciores ad debellandos morbos medicamina; ſed ab ægrotantiū intēperie caueat malignâ, ne decipiatur ab ea; frigida quidem Sorba in 1. gradu, ſiccaq; in tertio protulit
De nat. cib. Piſanellus ciborum non contēnendus perpenſor, ſed qualitate occulta ad vtrūq; parata

A ea nos recognoſcere debemus nimirum, vt ſint optimum, vel peſſimum φάρμακον malè, vel rectè vſurpata. Atrabilarius vbì eſt ſanguis contagione quadam rabida infectus, crudæ nullam cuiuſuis partis Sorbi Arboris meminerit medicus fieri debere applicationem, ibi enim, vt rectè Adnotauit Princeps Aboali, adeſt immutatio temperamenti in malignam quandam intemperiem venenoſam; quæ immutatio, ſeù alteratio in gradu quodam excedente conſiſtẽs ſiccitatis alicuius, frigiditati deſtructiuæ iuncta improportionatæ aliquandiu latet. Dioſcorides, & Paulus ſcripſere rabiem in canibus ſub flagrãtiſſimis ęſtibus, itemq; vehemẽtiſſimis ſub frigoribus enaſci, quare ibi ad ὑδροφοβίαν adeſt diſpoſitio, quæ de facili ſuſcitari heù nimis poteſt. Exemplum quoddam in morbo Gallico tandiù latẽte poteſt apparere; & ſicuti lignum Guaiacum Venereæ Luis principaliſſimum eſt Antidotum, ita Rabiei caninæ Theriaca à doctiſſimis viris habita eſt Alexipharmacum, de qua rè certiores nos fecit Andromachus canens.

Haeque canum rabiem fato impendente fugabis,
Cum trepidat moriens, & ſitit æger aquas.

Auicennas fen. 6. tract. 4. c. 5.
Lib. 6. c. 36.
Lib. 5. c. 3
Baptiſta Codrõchus Phil. & Med. Imol. de Rabie l. 1. c. 8.

Laxioris alui pueris, difficili maximè ſub dentitione Sorba rationabiliter offerebat Q. B Serenus, quibus tanquam vtiliſſima, & vndequaq; proficua illa concedebat, vt hoc diſticho liquet. *Proderit & Pueris, quos dentis origo fatigat*
Caſtaneas coxiſſe Nuces, & Sorba vetuſta.

Hocq; duplici cum cautione factum exiſtimari debet, in humidiſſimo ſcilicet temperamento, & ſubiecto ab omni rabidæ labis ſuſpicione immuni, & cum rectificatione coctionis, & caſtaninæ miſcelæ: & propterea non ità de facili Sorbea Poma pro conſtipante medicamento grandioribus conceſſiſſet Martialis.

Sorba ſumus molles nimium durantia ventres,
Aptius hæc puero, quam tibi Poma dabis.

Fracaſtor. l. 1. de morbis contag.
Galenus de Ther. ad Piſ. c. 16.
Andromac. in pr. part. poematum.
Lib. 13. epigr. 76.

Sorba cruda immatura, alba quidem ſunt, ſed atrabilarijs nigrum Theta præfigunt, ſthomacoque grauiſſima ſunt, matura verò, obſcuro licet ſub colore, faſtidium pellunt, vulneraque in internis enata deliniunt; decocta dyſentericis proſunt, idemque operantur condita ſapa, vel melle ſecundum Catonem, imò etiam ſiccata valentiori cum adſtrinctione viſcera concidentia reſtaurant, atque, Galeno auctore, confirmant; C quod confirmare metro Durandus voluit.

Sorba aluum ſtringunt, præſertim ſicca, ſimulque
Siſtunt, & ſtomachis, aluiſque recentia proſunt.

Platina de Hon. volupt. & valet. lib. 2.
Lib. 2. de Alim. facult.

Nullum reperiri poſſe crederem in dyſenteria præſtantius Remedium ipſis Sorborum Fructibus ſecundum Pharmaceutriam Artem doctè compoſitis: Vndè Antidotarij noſtri Bononienſis ex deſcriptione Electuarium Diaſorbis valdè probatur, & tali pacto conficiendum proponitur. ℞. Carnis Sorborum maturitati propinquorũ coctorum in aqua, in qua roſæ ſiccæ, & cortices Granatorum prius cocti fuerint libras iiij. Sacchari lib. ij. & ſemis, coquantur vſq; ad debitam conſiſtentiam, & in vaſe ad vſum medicum recondantur, ventriculum ſcilicet roborandi, immodicamq; alui ſolutionem ſiſtendi, exhibendæ ſingula vice ad vnciam ſemis ante cibum, viribus illius medicamenti validis per annum tantum permanſuris. Sed ſpecialiores formulas attendendo dicimus, quod Aqua ex Florum racemis, folijſq; recentibus in B. M. cum noua adiecta materia bis deſtillata, & per os vnciatim quotidie pluries aſſumpta pulmonum omnia vitia, noxioſiſſimaſq; noxas ad miraculum vſq; tollit; Cacoethicos Virginum habitus emendat, & na- D turam, vt ſeſe menſualiter expurget adiuuat; Hæmoptoicis, & Gonorrhæa laborantibus, alijſq; præter naturam fluxibus euidentiſſimo cum ſucceſſu ſuccurrit; Aurium dolores Aqua eadem auribus guttatim inſtillata, & tepidiuſcula extinguit. At Lignum Sorbi attritu ſolo, abſq; ſuppuratione contuſiones, vulneraq; ſimplicia cutanea, & carnoſa breui reſarcit, eiuſdemq; puluis Vlceribus cacoethicis, & ſordidis inſperſus, poſt earundem lotionem cum ſabinæ decocto priſtinam reuocat partium affectarum integritatem, qui puluis bis, teruè in olei oliu. perfect. Drachma vna aſſumptus tuſſi violentiſſimæ etiam ab interno vulnere pendenti citiſſimè quietem imponit: vlterius conſideretur, Sal ex ligno paratus, vt in decocto radicis Altheæ ad grana iij. vel iiij. nephriticis ante ingreſſum balnei aquæ dulcis oblatus calculi materiem omnem in mucorem traductam per vrinam foras propellat; fungis tandem Sorbeis antipeſtilentibus, dum opus ſit, vtitor, neq; hic ſiſtito, illos pro tuæ ſanationis ſymbolo habeto.

In Herb. pag. 441. lit. S.
Antid. Bonon. nouiſs. pag. 43. & 60.
Ionſtonus loco cit.

 E

SYMBOLA.

Iuniorum mens ſẽper attollitur. Homer. Il. γ. Ouid. 5. met. Tibull. l. 2. Iuuenalis ſat. 10.

INtractabilis, Elatæ. Audacis Iuuentæ Symbolum Sorborum Poma in Arbore rutilanti, ſpecioſa, concinna Acerbitate prædita poſſunt exiſtimari. Hæc niſi tardam, incuruam, decoloremquè Senectam expectent, nunquam eſui apta, & ad alimentales pręſtandum ſuccos idonea deprehendentur, ſed damnoſa inter diſcrimina vitam ambiguam ducent, de quibus illud Satyrici vatis heu nimis verificabile apparet dictum. *Plurima ſunt Iuuenum diſcrimina, &c.*

Vna ſenum facies, &c.

Emin. Paleotus de Bono Senect. Sophocl. in Tyro

Sorba igitur, inſtabili iam ætate tranſacta, ſub anni ſeneſcentis inclinationem, aerias ſublimes relicta ſedes, tereti circumalligata bacillo lenitatem, dulcedinemquè ſortita Humanæ ciuiliter excultæ Senectutis meliorum omnium Bonorum diuitis feliciſſimum referre promerentur Signum; nam Tempus ritè, ac rectè preactum, atq; paratum.

--- Sæuas paulatim mitigat iras, F

Hoc minuit luctus, mæſtaquè corda leuat.

Ariſtoph. in concionatricibus. Ou. l. 4. triſt. Virtus periculorum expers. Pind. ode 6. Olymp.

Iiſdem innixa fundamentis Phyſica rerum Conſtitutio cum Morali, atque Politica Coordinatione æquabili, atque tutiſſimo pede graditur ad ipſam deſideratæ proſperitatis perfectionem. Nam ſicuti Auſterus Fructuum immaturorum Sapor Bacchantium in morem inſuperabilis eſt, ita morum ruſticitas, ac tetrica nimis gubernatio Rem publicam vitiat, atque perſtringit; vndè ſapienter Cicero ſic perorabat *cum ad gubernacula temerarij, atque audaces Homines accedunt, maxima, & miſerrima naufragia fiunt*; Matura igitur Senectus, præcipuè ſalubris in Sorbis

Proderit & pueris, quos dentis origo fatigat

Caſtaneas coxiſſe nuces, & Sorba vetuſta.

Plaut in Amphit. ac. 2. ſc. 2. Canonher. in Aph. H. Polit. interpret. Cic. de ſenectut. Q. Serenus. Iob c. 12. Matt. Tympius in ſpec. Princ. p. 1. ſigno 38. Xenophon. lib. 8. Max. ſer. de Amic. Ap. Stob. ſerm. 22. Lib. 4. Metro 2.

Ipſa vbiq; facit ad Gloriam, *in Antiquis* enim (vt ex Oraculo Diuino percipitur) *eſt Sapientia, & in multo tempore Prudentia.* Principum, & Regum Sceptrum non ex eo quòd aureum ſit, & duriſſimum Principatum, & Regnum conſeruat, ac extollit, ſed quià Beneuolorum, & Amicorum copia Manſuetudine, atque Clementia comparatorum informatur, ſupremã Decoris metam attingit, vt apertiſſimè teſtabatur Cyrus ille Perſarum, Medorumquè Rex potentiſſimus, qui aliquando interrogatus, cur ità liberalis eſſet in munerando amicos, vt ſibi nil relinquere videretur, reſpondit, *quià corpus meum his omnibus ornari non poteſt, amicos autem his ipſis ornatos intuens, maximũ mihi ipſi ornatum aptatum eſſe putabo.* Ad quid pulcherrimis, atque præcioſis ornatum eſſe veſtibus, atque ab alijs deſpici, maledictiſquè inceſſanter peti? gratiſſima cunctis ſemper erit Humanitas, ità ſapientiſſimè monuit quemque Menander: *Humilitas tua, ſi qua grauitas acceſſerit, pulcra apud alios videbitur, à chare vir. Sin ſutè feceris, abiectum te ipſum, & pro nihilo duxeris, domeſticus eſſe contemptus, & ludibrium apparebit*; Et è contrà inuiſa cunctis vbique gentium fuit Paludata, Coronata Iniquitas, iuxtà id quod bonus cecinit Boethius. G

Quos vides cedere celſo
Solij culmine Reges,
Purpura claros nitente,
Septos triſtibus armis, H
Ore toruo comminantes,
Rabie cordis anhelos,
Detrahat ſi quæ ſuperbis
Vani tegmina cultus,
Iam videbit intus arctas
Dominos ferre catenas.

Sophocl. in Aiace flagellifero apud Stob. ſerm. 22.

Nil aliud ſunt hi mali Pręſides, Rectores Vrbium, Prouinciarum Violenti, Rigidi, Superbi, Immanes, quàm Scelerum Magiſtri, Eumenidumq; Mancipia. Heù quàm malè fiditur extrinſecis Fortunæ propitiæ ſimulacris, quæ nil aliud, quàm leues vmbræ ſunt; talis eſt Pulcritudo fallax Sorborum celſa in Arbore locatorum, quæ dici poteſt Fabula, Monſtrum, vndè Monſtroſitates, & Fabulæ hic quoq; locum Dendrologica in eorundẽ fructuum Hiſtoria poterunt habere.

MON-

A

MONSTROSA.

NAturæ peruerſus, ſeù deprauatus ordo, Monſtrificus nempè in rerum particulari conſtitutione tunc obſeruari cœptus eſt cum in Babylonicæ Turris ædificatione confuſus iuſto Dei Iudicio remanſit Hominum ſermo, quemadmodum ſapientiſſimi exiſtimarunt Viri; Impudentiſſima certè, atq; Monſtroſa fuit Nemrodica illa Aſſyriæ, & Chaldaicæ originalis Gentis audacia, quæ cauſa extitit, vt malignam illorum Peruerſionem pœnales plures ſequerentur Phyſicæ, & tam in Animalibus, quàm in Plantis peruerſiones, hoc eſt Monſtroſa Indiuidua, quorum plura inter Plantas, quam inter Animalia accidere docuit Ariſtotiles, cum de his magis ſollicita, quam de illis magna rerum ſit Mater, & Altrix Natura; ſic enim habet ille. *Amplius & in Plantis ineſt ipſum propter aliquid, minus autem diſtinctum eſt. Vtrum igitur & in Plantis fiebant, vt Bouigena, Vitiprora, ſic Vitigenà, Oleoprora? an non: inconuenientes*

D. Auguſt. l.16. de Ciuit. Dei c.8.

B *enim, ſed tamen oportebat, &c.* & quamuis Monſtra in genere Animalium notabiliora ſint, & maiorem captent admirationem, pluresq; habeant oſtentatores, non tollitur tamen, quin multo numeroſiores, ſi minutatim res ipſæ diſquirentur, daretur in Plantis reperire monſtroſitates; recenſeant quantumlibet Scriptores humana Monſtra, tam à principijs generationis, quam ex poſt ſub orta, illaq; ſigillatim enumerent, nunquam tamen genericarum, & ſpecificarum Plantarum innumerabilium innumerabiles peruerſiones poterunt æquare. Pumiliones νάνους Græcè, Gigantes, Craſſos, Macrinos, Cilones, Myconios aduertamus, Frontoneſquè, Cæcos, Coclites, Vnocolos, Strabones, Pœtos, Flacos, Brochos, Contuolos, Naſones, Simos, Silones, Labeones, Dentones, Gutturoſos, Gibbos, Obſtipos, Repandos, Panſas, Loripedes, Varos, Valgos, Vatios, Compennes, Pedones, Macropodes, Miſcelos, Attas, Scauros, Sedigitos, Depiges, Mutios, Balbos, Draulos, Ancynogloſſos, Longimanos, Vnimanos, Hircios, Coxones, Hermaphroditos, Eunuchos, alioſquè ſimiles; minimam & ferè aſpectabilem in plantis partem accipiamus Scopiones v.g. Acinorum, Pelmata Pomo-

Martinus Vuinrichius de Monſtrorũ ortu part.2.c.29

Ariſt. lib.2. Phyſ. t.83.

C rum, Piſmataquè Ficuum, quæ nil aliud ſunt, quàm Herbaceus Peſſulus, quo fructus, vel eorum particulæ adhærent lineariter quodammodo toti, quas patitur illa peruerſiones Contorſionum, Areſactionum, Figurationum, Inæqualitatum, Monſtroſitates? Et quas cæteræ partes compoſitæ, atque maiores in earum inutili proſus indagatione? Deficeret Tempus, obtunderetur Calamus; itaut ſufficiat de Monſtrorũ inaſſequibili numero id præmonſtraſſe in gratiam præſentis Sorbei Monſtri, Verrucæ ſcilicet nodoſæ Sorbiformis reticulatæ intra viſcera Sorbi ligni nuperrimè repertæ; nam ſicuti aptam Sorbi Arborem ad fallendum oſtendit hoc Monſtrum, vndè ſylueſtrem Sorbum propter Aues frequẽtiſſimè deceptas, Aucupariam Botanici nuncuparunt, reticulatis, labyrinthæiſquè ſignatũ prodijt Mæandris. O miſeram Auium conditionem, quibus *quæ putantur fortuna munera inſidiæ ſunt!* nam in Sorbi laqueos ipſæ cadunt, vel externos pedum, vel viſcerum intimiores: vndè Sorbus non immeritò στρυφνὸς quoque græcè dicta eſt ab acerbitate, rigiditate, & ſtupiditate, & nimia quà inducit conſtrictione: immò & à duritie, ſeueri-



Varro l.1. de Re Ru. c. 54. Ca. de Re R. Columel. de Re Ruſt. l. 12. c. 39. & 43.

Aldr. Ornith. t.2. l.16. cap. 11. p. 622. & lib. 17. c. 30.

D tate, ac difficultate, quæ omnia verbum στρυφνὸς iuxtà Theodorum Gazam, poteſt ſignificare, & veluti qualitates de tertia ſpecie Ariſtotelica, eiuſdemquè proprias paſſiones alijs communicabiles; cui Sorbo non incongruè poſſet huiuſmodi diſtichon applicari

Hæc laqueis Sorbus ſolita irretire volucres,
Vel potuit crudas explicuiſſe vices.

Seneca ep.7 Ariſtot. l. de Prædicam. cap.4.

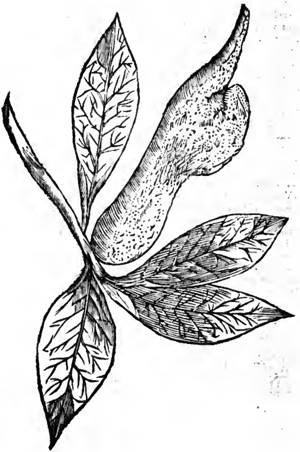
Quin & aliud Monſtrum Auem Sorbiuoram repræſentans Sorbeam mammam adire videtur (ſic enim Sorba nomine mammarum inſigniuit Crates Philoſophus) Quodquè Panes quærit Apirios inexperientiæ; Obelios Bacchicos, Speuticios tumultuarios, ac Artopteſios ex duriore fermento coactos, vt hic literario Sorbo perpetuo viuat, vbi Medici in hac Dendrologica ſcena perſonam agens Sorbeum ſic alloqui fingitur cum Plauto Monſtrum *Hem mihi iam video propter te victitandum Sorbilo.* Limonium igitur hoc Monſtrificum Pomum quaſi Famæ βουλιμιῶν ideſt Famelicum, quia inter con-

Plautus in Pœnulo.

gene-

genera Monſtra locum ob illius tarditatem genituræ præſentis Anni 1667. obtinere non potuit, Serotina vt Sorbus, eodem tempore, quo Sorbus prælo ſubijciebatur mihi à Sapientiſſimo Patre Auguſtiniano mei amantiſſimo Angelico Aproſio de Vintimilijs Intimelio miſſum, Poeticis non abs re petiuit refiei ſaltem Fabellarum ſuauitatibus, quibus ſuperciliosa quæcunque mitigari, & dulcorari valebunt.

Pindarus Olympiorũ Ode 1.



FABV-

A

FABVLÆ.

RVdem pariter, ac ſtypticam Sorborum, congenerumquè Fructuum materiem largâ Mythologicarum Hiſtoriarum lautitie dapſilem fecit eruditus noſter Legatus. In Poeticâ ſiquidem *Agriomeleidis* ſuæ, ſylueſtrium nimirum Pomorum Hiſtoriæ ſtructurâ, non Pyrum tantum ſylueſtrem, & Arbutum, ſed & Sorbum, & Amamelidem, & Ariam, & Dioſpyron, ac alias huiuſce generis controuerſas Arbores elegantibus proſecutus eſt commentis. Quâ in re cum nemo alter verſatus fuerit, curioſâ Fabularum huiuſmodi lectione delicatiores Lectores hoc in loco fraudandos non cenſui. Quin & ne quicquam de Legati Poematio non aliter fortaſſe videndo hîc deſideretur, quidquid Fabulas in illo præcedit, adducere operæ pretium viſum eſt. Nam & hoc Phœbo non indignum erit, cum ab ipſo maximè Phœbo ſit exordium alludens *Horologio Solari* V.C. Petri Franciſci Minotij I.C.& Poetæ Monſauinenſis, cui
B Legatus *Agriomeleida* inſcribit, Viri multo nobis nomine colendi, & cui ſic præmodulatus eſt Poeta.

Quem numeris æquas, &, dum mihi terminat horas, *Laurentij Legati* Agriomeleis.
PETRE, vides HORAS perpetuare tuas;
Non ſemper generum ſpecies conſpexit eaſdem,
Phœbus, ſis quamuis id, quod is ante fuit.
Quæ tibi, quæque ſibi cingit modo Laurea frontem,
Hanc olim Nympham vidit, & arſit amans.
Eſt Lotus Dryope, Flos eſt Hyacinthus, & Aiax,
Et Clytie, & Smilax; Phyllis, Atyſquè virent.
Quot regnum Iunonis habet! quot cærula Doris!
Quot Rhea, quos dudum fama fuiſſe viros!

Eiuſcemodi nempè Metamorphoſibus plenæ ſunt transformatoriæ Poetarum paginæ, quas inter primas ſibi vindicant Ouidianæ, cum ipſarum ſcriptor ſit *C. Sol. Sid. Apoll. hendec. ad M. Felic.*

C *—Qui corpora prima transfigurat.*

Cuius ſolertiſſimus, & felicis exitus imitator fuit Rhodiginus Balthaſſar Bonifacius, qui nouas quamplures, elegantiſſimaſq; metamorphoſes in quadraginta ſuos (vt inſcripſit) Muſarum libros congeſſit. Cuius rei meminit & Legatus, cum ſibi noua quoque, & ab enarratorum auctorum inuentis diuerſa ab Apolline inſpirari modeſtè præfatus, Minotium noſtrum in fabularum ſuarum lectionem ſic allicere pergit.

Res nota, vt quotquot ſublimi carmine panxit
Ille, Tomitanâ qui ſtetit exul humo;
Quinc quadragenos MVSARVM nomine libros
Edidit, & Naſo eſt, Vrbs Rhodigina, suus.
Non tamen his fautor detexuit omnia Titan,
Quæ ſub mutatâ fronte videre licet.
Sunt ex his pariter quæ, alijs incognita, nouit,
Et tantum Muſis pandit Apollo meis.
Et noſtras ſubit ille fibras; Afri, *atque* Cydones
D *Quid modò ſint iuuenes, illo agitante, ſcio.*
Tu quoque ſcis mecum, Vatum ter culte MINOTI,
Tu, qui non raro pægnia noſtra probas.
Et pariter noſces quid ſit Nea, *quidue* Sorores,
Quas transformatrix noſtra Thalia canit.
Sed te ſcire prius volo quæ mihi nuper Apollo
Parrhaſio quondam prodidit acta ſolo.

Quod manifeſtum facit præcipuum Fabuloſorum huiuſmodi euentuum locum Arcadiam conſtitui, vbi fortaſſe plura, quàm alibi mythica eueniſſe commenti ſunt Poetæ, præſertim antiquiores, qui fabulati ſunt

—Aſtris, Lunâquè priores *Sta. 2. Theb.*
Arcades.

In quorum Regione quià fuit Parrhaſia Ciuitas non procul à Stymphalo Lycaonis patria, hinc factum eſt, vt Parrhaſiam vniuerſim Arcadiam Poetarum Reſpublica nuncupet: quod & ſuperius præſtitit Legatus, qui, quomodo ſibi Phœbus aſtiterit, ingenioſè deſcribit, poſtquam grati animi officium amicis, & præcipuè Minotio noſtro, à quo ſacræ aliquot Poeſes ſibi nuncupatæ ſunt, in hæc præmiſit. E

Nam memini, cum iam penſaſſem nocte ſilenti
Quantus Amicorum debitor ipſe forem:
Præſertimque tui, qui multo carmine, & alto
Extuleras nomen vel ſuper aſtra meum:
Tu, mihi, quæ, Tyberis Phœbumquè, Iouemq́ſ ſecutus,
Panxiſti ſacro carmine culta, dicans:
Atque ideò tantis agitaſſem quomodo poſſem
Muneribus gratâ pendere mente vices:
Verſaſſemquè mihi meritis æqualia tantis
Non ſuetum Aonidum ſuppeditare chorum:
Languida furtiuus ſerpſit per lumina ſomnus F
Tam lenis, vt tenuis vix foret ille quies.
Tunc mihi, nec fallor, quanquam maiora relatu
Nunc repetam, atque ideò non habitura fidem:
Tunc, inquam, ante oculos Phœbi mihi fulſit imago
Laurigeram ambroſio mollis odore comam.
Virg. egl.6. *Qualis ad Eurotam Lauros ediſcere iuſsit*
Quæ cecinit ſolo carmina digna Ioue:
Talis adeſſe mihi viſus: Chelys aurea ſecum,
Ducere ceu Muſas ad noua metra velit.
Cum mihi: te, pariter, qui noſtras excolis artes,
Et tibi in his nullus res odioſa labor:
Te volo participem quorum ſuppreſſor ad vſque
Ipſe fui; per me prodigioſa ſcies.
Prodigioſa canam, quæ non præceptor amorum, G
Et quæ transformans corpora nemo canit.
Sic ait, & citharam cum iam pulſaret, vt illi
Accineret, varium hoc eſt modulatus epos.

Nec qui Poeticis coloribus melius delinearet ſilueſtria Poma, & præcipuè Sorbum, ac Pyrum, quæ præcedunt, quenquam introducere poterat Legatus Phœbo meliorem, qui fructus eoſdem formâ ſimillimos, eleganti radiorum ſuorum penniciIlo tam bellè colorat, vt vix illuc vſque ars valeat, nedum metam illam attingat, aut ſuperet; vndè
Ou. l.2. Met. Poeta Sulmonenſis illum deſcribens ſic canebat

— Purpureâ velatus veſte ſedebat
In ſolio Phœbus claris lucente ſmaragdis,

Quin & optimè propterea gemelli finguntur ijdem fructus, cum & lepido colore, & formâ, ac magnitudine, imò etiam ſummâ ſtypticitate, & viribus perquam ſimiles comperiantur. Ad hæc egregiè pariter Melidis filij perhibentur. Cùm enim μηλέα Græcis ſit Malus Arbor, ità de Malorum genere innuuntur eſſe Sorbum, & agreſte Pyrum. Vt quemadmodum Fabuloſum Arcadiæ nemoroſæ Numen Pan illis in patrem H aſſignatur, infertur in locis nemoroſis frequentem eſſe ſilueſtrium huiuſmodi Arborum prouentum. Ità ex Melide formoſâ, & rudi Pane natos gemellos quidem pulcros, ſed moribus aſperos deſignat ſpecioſam fructuum iſtorum pulcritudinem, quam ſaporis intractabilitas comitatur, & nota eſt filiorum illorum, qui omnimodè parentibus aſſimilantur. Sed attendatur Phœbus, cuius narrationem ſibi ſic introductam infit Legatus

Valer. Flac. l.5. nemorū potentem vocat Pan.

Nympharum Inachidum MELIS pulcherrima (dixit)
Semifero pecudum MELIS amata Deo:
Laſciuo de Pane tulit compreſſa gemellos,
(Nam Calamus Syrinx, & Pitys Arbor erat.)
Alter ACHRAS, SOBARIS fuit alter, MELIDI formâ,
Et morum ſimiles aſperitate pari.

Sic

Digitized by Google

A *Sic, ſi forma bonum eſt, fuerant exemplar vt iſtic*
Sunt bona mixta malis, ſunt mala mixta bonis.
Creuerunt, quorumque parens eſt numen agreſte,
Ante alios pecorum diues vterque fuit.
Vt ſiquidem efferrent patrimonia ditia natos,
Sat pecudes poterat multiplicare pater.
Hinc illis turbas paſtorum ceſſit in omnes
Primatus, quos tunc Arcas alebat humus.

Nec minus rei ſignificatæ quadrant illa Gemellorum nomina è Græco fonte petita, quorum Achras ἀχρὰς eſt, Pyrus nempè ſilueſtris, & Sobaris ἀπὸ τοῦ σοβαρῦ deflectitur, quod arrogantem, ſuperbum, & faſtoſum non ſine ſpecioſitate ſignificat, imò & inconſtantem, ac intractabilem, cum hoc ad fructus tranſlatum denotet ipſos formoſos quidem, ſed ſuperbi ſaporis, & ingrati, quoaduſque nempè maternâ degunt in Arbore. Quapropter in Poematio ſubſequi videmus.

Arrogans nemini amicus.
Diog. apud Stob.

In geminis vultûs laudabat quiſque decorem,
B *More rudes nimium, vel reprobando, probans.*
Talis enim ruditas erat, & petulantia fratrum,
Vt vel vix poſſet quiſque placere ſibi.
Non itaq; armentis vigilant communibus ambo:
Diſtinguit ſtudium ruſticitate pares.
Aucupio SOBARIS gaudebat, & ACHRADA traxit
Indiuiſorum cura proterua gregum.
Dumq́; is captat aues, eicuratque, cibatq́; frequentes,
Atque hanc inconſtans temnit, abhincque probat:
Centum paſtores præponit ouilibus iſte,
Et modo præpoſitis ſufficit inde nouos.
Nemo, quantumuis ſatagens, ſatis egerat illis;
Pro benè patratis traxerat imo probra.

Ita videbatur ex auium inconſtantiâ inſtabilitatem auceps Sobaris didiciſſe, quem-
C admodum & ex communibus gregibus proteruiam Achras, vt omnibus odioſus vterque fieret. Nemo enim eiuſcemodi homines non odit. Quo tãtò digniores erant, quantò peius cum ſuis egiſſe feruntur. Nam, vt introductus in Poematio Phœbus dicere perrexit, gemini, non verborum tantum inſuauitate, ſed & operum aſperitate læſerunt immerentes, imò probris præmio dignos exceperunt, vnde nihil mirum eſt, ſi parum abfuerit, quin tumultuariè paſtorum turbæ in fratres exoſos irrumperent. In tumultum enim ſæpius exire ſolet commune multorum agreſtium in proteruos maiores odium, ex non iniuſtâ præſertim causâ dependens. Inde ſubſecutus Poeta.

Haud ideò patuit totâ Nonacride terrâ,
Cui nuſquam Iuuenes cauſa odioſa forent.
Nam placet vt facies, animos irritat agreſtes
Intractabilitas intoleranda duûm.
Adde quod interdum & factis læſere miniſtros,
Ipſaque ſedulitat verbera ſæpe tulit.
In læſis mos ille truces exuſcitat iras,
D *Vindictæque animum quenque agitare facit.*
Et, niſi quod culti cohibet reuerentia Panos,
Vindex de geminis vltio ſumpta foret.
Obtulit at tempus ſors improuiſa ſecundum,
Quo fratrum faſtûs detumuiſſe datum eſt.

Placet igitur intuentibus faciei decor, membrorumq; concinnitas. Sed, vt in fabuloſis hiſce gemellis, hiſtoricas tamen veritates repræſentantibus, niſi pulcro veniat in corpore virtus, pulchritudo fallax ſuſpecta fit, & deſpicitur, atq; odibilis redditur. Ruditas ergo, & petulantia fratrum à Poetâ noſtro deſcriptorum, eorumq́; intoleranda intractabilitas, Paſtores amicos, & beneuolos, obſequenteſq́; prius, in hoſtes mutauit. Hinc patet, quod quò maior eſt auctoritas in hominibus auſteris, & arrogantibus, eò etiam maius illis imminet periculum. Clarum enim eſt in hiſtorijs, ſuperbiâ, & crude-

litate

litate Principum deleta Imperia. Sic Domitianus Cæſar propter nimiam arrogantiam inuiſus, tandem amicorum, & libertinorum, imò & vxoris ipſius conſpiratione extinctus eſt. Sed quomodo compares euentus hoſce Panos filios oppreſſerint attendamus. E

Feſta dies aderat, Pani quâ ſacra Luperco
Facta, Lycæus vbi mons adit aſtra iugis.
Pana lupos abigat Paſtorum turba precatur,
Defendatque greges, multiplicetque petit.
Inſtituit rex ille ferus, quem vidimus olim
Infantum carnes appoſuiſſe Ioui.
Quique Thyeſtæas humano ſanguine cœnas
Exemplo docuit triſte madere ſuo.
Vnde luit meritas tanto pro crimine pœnas
Prima fameſcentis cum tulit ora lupi.
Nec iuuit quod & ipſe Ioui prior hiſce litaſſet,
Quæ gens ad pecoris tranſtulit illa Deum,
Exul & Euander Latias traduxit in oras, F
Et ſtatuit nudus ſacra Lupercus agat.

Erant quippè Luperci Panos Sacerdotes, qui ſolebant Lupercaliorum die nudi per vrbem curſitare, prægnantiumque mulierum manus, vteroſq; caprinâ pelle ferire: ſicq; fœcunditatem, & fœtus facilitatem promoueri veteres Romanorum, apud quos iſta fiebant, arbitrabantur. Quem morem innuit & Virgilius eo carmine.

Virg. 8. Aeneid. *Hîc exultantes Salios, nudoſque Lupercos,*

Ouid. 2. faſtor. & Ouidius. *Tertia poſt idus nudos auroræ Lupercos — Aſpicit.*

Mant. faſt. 2. & Baptiſta Mantuanus. *Compita curſabant ſtolidi ſine veſte Luperci.*

Cauſam porrò cur ſic denudati prodirẽt Seruius enarrat in eundem Virgilij locum, *Quum*, inquit, *in honorem Panos Lupercaliorum ſolemnitas celebraretur, pecora Romanorum ſubitò à latronibus rapta ſunt: quibus oppreſſis, & receptis animalibus, propter rem à nudis proſperè geſtam, conſuetudo permanſit, vt nudi Lupercalia celebrarẽt.* Quod

Ouid. faſt. 2 & conſuetâ elegantia Vates Ouidius in Faſtis digeſſit.

Cornipedi Fauno cæsâ de more capellâ, G
Venit ad exiguas turba vocata dapes.
Dumque Sacerdotes verubus transfixa ſalignis,
Exta parant, medias Sole tenente vias.
Romulus, & frater, paſtoraliſque iuuentus
Solibus, & campo corpora nuda dabant.
Caſtibus, & iaculis, & miſſo pondere ſaxi
Brachia per luſus experienda dabant.
Paſtor ab excelſo per deuia rura iuuencos,
Romule, prædones, & Reme, dixit, agunt.
Longum erat armari: diuerſis exit vterque
Partibus: occurſu præda recepta Remi eſt, &c.
Fama manet facti, poſito velamine currunt,
Et memorem famam, qui benè geſſit, habet.

Dicti verò creduntur Luperci à Pane *Luperco*, Lupos nimirum arcente, cum hanc ob rem à Paſtoribus in numen coleretur. Quod ſuperius innuit Legatus, & ante ipſum Baptiſta Mantuanus, vbi —, *Non Pana Lupercum,* — *Non Satyros*, inquit. Ouidius autem à Lycæo Arcadiæ monte, in quo Pan ipſe colebatur, vt retulit Legatus, dictos eſt ſuſpicatus, dum habuit. H

Faſtor. 2. *Quid vetat Arcadio dictos de monte Lupercos?*
Faunus in Arcadiâ templa Lycæus habet.

Ipſi in eodem Monte, qui fortaſſe propterea Lycæus dicebatur, Lycæa agitabant paſtores Arcades ſimilia Romanorum Lupercalibus. Vndè Plutarchus. Ἦ μὲν γὰρ ἡ τῶν λουπερκαλίων ἑορτή, περὶ ἧς πολλοὶ γράφουσιν, ὡς ποιμένων τὸ παλαιὸν εἴη, ἔχει τι καὶ προσήκει τοῖς Ἀρκαδικοῖς λυκαίοις. *Erat*, nimirum *Lupercaliorum feſtum, de quo multi ſcripſere, quale antiquum illud paſtorum, & vt mos erat in Arcadicis Lycæis*. Inſtituta vero in honorem Iouis τοῦ Λυκαίου à Lycaone tradit Meurſius ex Pauſaniâ. Eadem in Latium

Plutarc. in vita Cæſar.
Meurſ. Græcia feriat. lib. 5.

tran-

A ſtulit Euander, ex Arcadiâ profugus fratre per errorem occiſo, qui Pallantæo extructo Lupercalia inſtituit. Indè concinnum fuit Legato noſtro fingere gemellorum curę fuiſſe Lycæorum celebrationem, vt ſibi viam ſterneret ad deſcribendas ipſorum metamorphoſes. Quod facit poſtquam ſuæ inſeruit narrationi, quæ de Amamelide, Phyllo, Arbuto, & Pomo ſilueſtri contexuit. Præmittit igitur. *Meurſ. Græcia Feriata lib. 5.*

Cura fuit Fratrum celebrare Lycæa parenti,
A quo ſemideum ſe vel vterque putat.
Victima ſiue canis cecidiſſe ſolebat ad aram,
Siue procax hircus, candida ſiue capra.
Seligat hanc igitur ſolers mandatur OPORAX,
Quo nec tunc iuuenum firmior alter erat:
Robuſtum fratri COMARVM ni forſitan aques,
Cui Trachyn fortes paſcit opima greges.
Seù liquidam nudare Palen, ſeù fundere caſtus
Eſſet opus, ſemper victor vterque fuit.
B *Nec mirum, ſiquando ſolet natura parentum*
Diffundi, & ſoboli participata viget.

Quod & plurima comprobant exempla. Fratribus ideò pugnax aſſignatur origo. Filij quippe *Phylli* Centauri ex *Symmelide* Oreade (quæ in *Amamelida* conuertetur, cum eadem ſit vis τοῦ σὺν, καὶ ἅμα apud Græcos) perhibentur. Patria Phthiotis dicitur, quandoquidem Centauri populi fuerunt Pelij Montis, & Oſsæ accolæ, propinquorumquè locorum in Phthiotide, quæ Theſſaliæ Regio eſt, quam indè Pelaſgicus, hinc Thermaicus, illinc Maliacus alluunt ſinus. Nec abs re Centaurus ille vocatus eſt Phyllus. Vt enim Phœbus rei narrandæ libentius incumberet, ea debebat aliquâ ex parte ſuâ intereſſe. Quod egregiè demonſtrat, & præſtat Poeta, nomen eiuſcemodi Centauro imponens. Alluditur enim *Phyllo* Phthioticæ plagæ pago, à quo *Phyllæi* cognomentum traxit Apollo, ob Templum, quod ibidem illi celebre ſurrexerat. Teſtis optimus eſt Strabo ſcribens: Ταῦτα δ' ἐστὶ τῆς Θετταλιώτιδος μιᾶς τῶν τεσσάρων μερίδων τῆς ὅλης Θετταλίας, ἧς καὶ ὑπ' Εὐρυπύλῳ, καὶ ὁ Φύλλος, ἔνθα Ἀπόλλωνος τοῦ Φυλλαίου ἱερὸν, καὶ Ἴχναι: Scilicet *Hæc quidem de Phthioticâ plagâ, vnâ ex quatuor Theſſaliæ totius particulis, cuius ſunt & ſubdita Eurypylo terra, & Phyllo, vbi Apollinis Phyllæi fanum eſt, & Ichna, &c.* Templo Laureum additur Nemus ob Laurum Phœbo ſacram, qui apud Poetam ita proſequitur. *Strabo l. 9. Geograph.*

C

Centaurus Phyllos *celeberrimus hos, & Oreas*
SYMMELIS Phthyjs progenuere iugis.
Hos memorare placet, namque hinc Phyllæus *Apollo*
Dictus ego, & Phyllus *Theſſala grata mihi eſt.*
Nam genus antiquo Phyllos *qui traxit ab* Orneo,
Ingentes Orni *ſpicula cuius erant:*
Cum ſaeuos Lapithas fregiſſet Marte cruento,
Dux vbi ſemiuirûm ſemiuir ipſe foret:
Atque triumphator patrium remearet in Oſſam,
Ichnæa Eurypyli feſſus ad arua ſtetit.
Vulnere què accepto, fureret cùm fortis in hoſtes,
(Quod Chironis Aui non bene clauſit opus)
D *Concidit hic, abitumquè animâ laxauit acerbum*
Triſte recrudeſcens plaga labore viæ.
Sicquè cadens inter quæſitas ſanguine palmas
Par victis victor conditione fuit.
Atque ſepultus ibi, Phylli *memorabile nomen*
Illius in nomen fecit abire loci.
Nam, quem Phyllaliam *iam tum dixêre priores,*
Hunc Phyllon *voluit dicere Phthia Thetis.*
Hicquè ſacro Daphnone mihi, temploquè dicato
Deucalionæi me coluêre diu.
Hinc data Phyllæi *mihi nomina, vt inclyta* Phylli
Gloria ſtet ſemper, ſitquè coæua mihi.

Daphnonas, Platanos, ac aerias Cypariſſos *Martialis. l. 10. ep. 50. &* Diſpoſuit Daphnon ſuo Torquatus in agro. *l. 10. ep. 79.*

 Con-

Concinnum efficit loco nomen à Centauro inditum, quod *Phyllalia* quoque dictus ſit & hæc pro primâ ſumatur nomenclaturâ. Sicut ex Ornei quoq; deſcendentibus bene canitur, cum Orneus Centaurus fuerit ex ijs, quibus cum Theſeum decertaſſe meminit Ouidius. Ornos autem pro iaculis ab Orneo torqueri potuiſſe Iuuenalis inſinuat, idem de Monycho ex Centauris altero narrans, vbi ſic E

Ouid. l. 12. Met. fab. 4. & 5.

--- Quantas iaculetur Monychus Ornos.

Sat. 1. & Lucan. aut te iactantē Monychon Ornos.

Hinc probe cum Lapithis quoque pugnaſſe latus eſt Phyllos reuiuiſcentibus auiti Martis ſeminibus. Hoc enim innuitur antiquorum traditio, Centauros nimirum cum Lapithis, & Ixione illis dominante bellum exercuiſſe. Taurorum ſiquidem grege per Montis Pelij iuga ferocibus iuſultibus deſæuiente, non illi tantum montes infeſtabantur, ſed culta quoque illorum loca ferociâ peſſundabant. Quapropter ab Ixione oblata fertur pecunia, quâ donandus eſſet, qui animalium eorum compeſcere potuiſſet feritatem. Pelij accolæ iuuenes equos domare ceperunt, quibus inſidentes, tauros quoque domuerunt. Indè crediti Centauri mediâ ex parte homines, mediâ equi, cum in equitibus procul appareat mixta ſpecies equi, & viri. Eâ de re in ſuperbiam elati, cum Ixione, & Lapithis certare auſi ſunt. Cum quibus cùm ob hæreditariā inimicitiā prælia- F tus eſſet Phthioticorum fratrum pater, victor quidem euaſit, at grauiter ſaucius. Quamobrem itinere in Oſſam inſtituto, mediâ viâ procubuit ex vulneris recrudeſcentia, quam viæ difficultas promouerat. Locus ille erat *Phyllalia*, ad quam iter erat media Eurypylo, quæ Ichnæa vocatur à Poetâ propter Ichnarum propinquitatem ex Strabone ſuperius oſtenſam. *Phyllum* demum à Centauri morte nuncupauit Phthia Thetis, qui Phthiam nempe ciuitatem ad Maliacum ſinum, & Apidanum fluuium Achillis patriam inhabitabant, quæ Thetidium quoq; à Theti Achillis eiuſdem matre dicta eſt. Ad Centauri denique ſepulcrum enatæ finguntur plantæ illæ, quæ quicquam ſecum nomine conueniebant, & prælertim vtrumque Phyllorum: In alterum enim iſtorum, nempe in marem, conuerſus videtur, cum, quemadmodum Centaurus mares tantum genuerat, ex Phyllo pariter eiuſce generis herbâ maſculorum tantum partus promoueri ferant, ſicut & à Phyllo fœmina fœmellarum: vndè nomen itidem apud Græcos illis obtigit, alteri τῷ ἀῤῥενογόνῳ, *maſculos*, nempè *generantis*, alteri θηλυγόνῳ, ſcilicet *fœmineum partum* facientis. Quod in hæc eleganter exprimitur à Poeta in Amamelidis metamor- G phoſem poſt V. C. Ludouici Boncompagni Græcarum literarum apud nos profeſſoris, & humaniſſimi in ea facultate præceptoris olim ſui mentionem properante.

De Phyllo herba Dio. l. 3. c. 123. atq; Theop. l. 9. H. Pl. c. 19.

Quæ cum duplex ſit, vt Mercurialis Mas, & Fœmina cum teſticulatis, atque ſpicatis floribus Marifica, & Fœminifica appellatur.

Linozoſtos *lētè ein gens, vt linum: ſunt enim vtraq; inter primaria emollientia in Medicina.*

Quodque magis mirere, velut venerata ſepulcrum,
Orta ibi ſtirps Phylli *nomine quæque ſonat.*
Phillon *vtrumq; prius natum hîc, quod Graia vocaret*
Ἀῤῥενογόνον, θηλυγόνον φυτόν.
Namque vbi Phyllorum *ſunt mas, & fœmina ab aluo*
Diceit fœmellas fœmina, maſquè mares.
Quin & cum primum non eſſent cognita Phylla,
Mutatum Phylli *corpus in iſta ratum eſt.*
Hancquè fidem fouit, maribus quod maſcula Phylla
Dant ortum, vt genuit Phyllos *& ipſe mares.* H
At eum Phyllon *ibi quod,* λινόζωστον *habetur,*
Prodierit, Latŷ fœmineumquè vocant:
Et quia Diuorum retulit nemo illa patraſſe,
Nec cui cuncta patent, hæc patuere mihi:
Hæc tibi ſi quiſquam narrabit, Mythica credes,
Nam ſi vera forent, hæc mihi nota forent.
Phyllida *vt in plantam ſi te migraſſe docebit*
Pelignus Vates, ἀξιόπιστος *erit*
Phyllida, *qua poſtquam viguit noad in Arbore,* Phylli
Ad buſtum pariter multiplicata viret.
Phillyreamq; *illic,* Philyram, Philycenq; *frequentem*
Nacta, ſimul tumulo ſtemma virendo facit.
Nec deerat φελλὸς, *quem tu pro Subere ſumis,*
Cùm BONCOMPAGNO, Graia, probante, canis.

ἀξιόπιστος fide dignus. *quo vtitur & Bonifac. Muſ. l. 4. 62*

φελλὸς Suber.

Illic

A *Illic* Phellodrys *fuerat*, Phellandryon *illic*,
Quæque ſepulcrali facta corona ſolo.
Defuit vna virens alibi φιλόφιλλοι *Oreas*,
Cum Comaro fratrem qua tibi, *Phylle*, *tulit.* Φιλίφυλλος Phyllum amans.

Ecce Symmelidis enunciatam transformationem. Illa quippe dilecti mortem in Oſſâ percipiens, tanto dicitur affecta dolore, vt poſt breuiſſimam querelam mortali correpta deliquio ſemianimis conciderit. Quo in ſtatu à Ioue afflictiſſimam Nympham commiſerato in *Amamelidem* conuerſa deſcribitur. Nec incongruam cenſeo Græcam eiuſce querelæ expreſſionem, cum, vt ordo præſentis Poematij poſtulat, ea pendeat ex arbitrio Phœbi narrantis, quem non dedecet Græcè canere intelligenti, vbi maximè vernaculâ conquerentis linguâ ipſiſſima lamentantis verba referri, & affectus ipſius inalteratos exprimi contigit. Nec quicquam obſtat, quod eam non intelligant qui Græcas non callent literas, cum (præterquamquod id viri abſolutè eruditi non eſt) ijs quoque conſuluerit Poeta, qui in ſubſequentibus eoſdem ſenſus latinè diſpoſuit. Ita de Symmelide. *Cic. Acad. Quæſt.* 3. Amicos ſuos ad Græciam ire iubebat, vtibi luculenter ſcire poſſet.

B *Oſſai ſiquidem quæ verticis alta colebat*,
Phylli *obitum in patrio nouerat vſque iugo:*
Atque ideò tantis eſt preſſa doloribus, vt vix
Quiuerit hæc patriâ paucula voce queri.
Φίλτατε Φύλλι καὶ, νίκῃ ὑπεπαγῆν ἐν ἄυτῃ,
Νικατὼρ νεῖν, πρόσθε τρόπαια θανεῖν
Ω δείλαιρος ἐγὼ παρὰ μινωθεῖσ' ἀγαπητῶ!
Τίς τὴν τλημοσύνην ὅπλος ἰσάζει ἐμήν!
Ω τρὶς ἐγὼ Νύμφων τοῦτοις ἐν ὄρεσσι τάλαινα!
Μισέω ἣν χροίην ζῶς βιοτὴν μοι ἴδω. *Infrà ſenſus latinus.*
Hæc ait illacrymans, *& dicere plura volebat*,
Præpedijt nimius ſed noua verba dolor.
Semianimiſquè cadit; cum qui Pater excipit orſa,
In miſera fautor vota precantis adeſt.
C *Namquè vt ſe patrio longas idiomate dixit*
Exoſam luces, quas ſibi fata ſinunt:
Fata nimis pia, quin nimiâ in pietate ſeuera,
Tempora dum vitæ dant ſibi longa nimis:
Sequè nouas odiſſe dies, *& funera malle*,
Quando cum Phyllo *vita perempta ſuo eſt.*
Audijt altitonans, *atque ex* Symmelide *Plantam*
Fecit ſilueſtrem, *quæ ſola montis amat:*
Primauoquè dedit de nomine, *amorequè dici*;
Quæ Symmelis *erat*, *ſic AMAMELIS ea eſt.*

Iamquè planta eſt, ſed nihilominus inter Botanicos controuerſa, quam Oreadis natura eſſet inter antiquos. Ex eorum enim fictionibus Nymphæ nonnunquam Deæ, nonnunquam ſemideæ, aliquando puellæ, & mortales habitæ ſunt. Cuius confuſionis pulcherrimum exemplum habemus ex illo de Priſci Agathonis Ælia Lælia Criſpi monumento, quod ſuperius in Hiſtoriâ Quercus inter Ænigmata recenſuimus, interpretati D Nympham illam vnam ex Hamadryadibus, quæ cum Oreadibus interdum confunduntur. ob Quercuum in Montibus quoque frequentiam. Eiuſdem infrà meminit & Legatus, magnum nobis amoris pignus vnius ſpondaici grauitate ſpondens. Inter ea cum quibus confuſa eſt Amamelis, ſunt Sorbus Torminalis, Vitis Idæa, & Pyraſter itidem ex Idâ. Sed poetico inuento dubium tollit Legatus, Pyraſtrum, & Sorbum poſtmodo tantùm notas tradens, poſtquam in hæc ſibi ſuccinuiſſe fingit reuelatorem. *Pag.* 110.*b*
Nam Dea ſi fuerat, *poterat bene Iupiter illam*
Vertere, *dum Diuis ille dat eſſe viros.*
Hoc expertus ego cari poſt funera nati,
A patre ad Amphryſum cum vir, *& exul eram.*
At quià non certum vobis, *dum vixit Oreas*,
Num mulier tantùm, *num foret illa Dea:*

Siue Dea, & Mulier ſimul eſſet: Oreades ancept E
Quid ſint, tam variè turba canora putat:
Exemplumq́; ſuâ tibi dat CASARALTVLA Nymphâ,
ÆLIA quæ Priſci *LÆLIA CRISPIS erat:*
Quamquè tuo melius dignoſcere Montalbano
Nemo, quantumuis doctus, aduſque potis:
Sic dubia eſt noua Planta, velut quodammodo nolit
Agnoſci, Nympha qualis origo fuit.
Sunt hanc qui Sorbum *faciunt, quæ tormina ſedat,*
Idaam Viſem dicit hic, ille Pyrum.
Percipe quantum errent; namq́; vt tibi dicere pergam,
Tunc Idaa Pyrus, nec quoque Sorbus erat.
Nec quicquam commune tenet cum Vitibus Ida,
Nî quod in Idæo vertice & iſta quoque eſt.
Hic Malum vocat; at proh quàm malè, quando nigrantes
Fert baccas, & non Mala dat iſte frutex. F

Vndè patet ex genere quidem Malorum ſtrictè ſumptarum pro Arboribus notiſſimis negari Amamelidem, ſed non ex genere Pomorum, quod eſt nomen latius, & generale omnium fructuum, qui ex Arboribus eſui ſimplicius apti proueniunt, & ſic non ſubducitur denominationi Agriomeleidos, cum maximè ſilueſtribus Sorborum Pomis ſimiles fructus edat (quamuis paruos Baccharum in modum, vndè Baccæ à Poeta nuncupantur) & ideò Sorbi ſpecies dicatur. Botanicam cuius deſciptionem elegante raducit Poeta probatiſſimos ſecutus auctores, Gallicumquè *Amelancher* nomen eidem Plantæ ex melleo malino Amamelidum ſapore cum Athenæo deriuatum facit, eâ datâ occaſione Botanicum præſtantiſſimum Horti Regij Pariſienſis Præfectum Dionyſium Ioncquetum rara nobis in ea cognitione nonnunquam communicantem memorans, & Amamelidis copiam in Galloprouinciæ Montanis, vbi frequenter cibarium in vſum venit, prouenire ſic perhibens.

Vid. Bauh. in Pinace l. 11. ſect. 6. ad fin. citāt. plures auct.

Ap. Ruell. l. 1. c. 97 hab. Pamphilus Apomelida Pyri genus arbitratur, quod Amamelida quidam vocant, alij Omomelida frequens in Ionia. Theocritus Oromalida appellauit.

Quem tibi deſcribam, nec enim ſtirps me latet vlla;
Nam quanam Phœbum planta latere poteſt? G
Surrigit hic ergo quamplurima lauta, recta,
Duraquè virgulta, & cortice tecta nigro.
Sunt folia oblonga haud ſecus ac quæ Berberis effert,
Quæ firma, & placido pulcra decôre virent.
Inter & hac Bacca crebra eſt fœtura rotunda,
Et nigra, ſed quæ ficuti mella ſapit.
Hinc & Amelancher *IONCQVETVS dixeris, ille,*
Cui Plantas omnes noſcere ego ipſe dedi.
REGIA Sequanicis huic ritè coluntur in Hortis
LILIA, quorum omni climate notus odor.
Ille tibi, Ouidioq́; *tuo teſtabitur, altis*
Quàm multa in Gauarum Planta ſit iſta iugis.
Sicut ego ſolus potero tibi dicere quidnam
Fratribus Oſſais accidit inde noui.
Solus ego ſiquidem geminorum facta recordor, H
Quorum obſeruator ſedulus ipſe fui.
Nam quis Phyllıgenûm mage quàm Phyllaus Apollo
Quæquè tuens, tutor certus habendus erat?

Ita fratres Arbuti, & Pomi ſilueſtris perſonam agentes in ſcenam redeunt, in quâ ſatis parentes egerunt. Vtroq; ipſorum eodem tempore orbati puerilem ætatem patrijs in montibus tranſegerunt, tempeſtatum alterationibus corpora obdurantes, ſeq́; venatorijs laboribus exercẽtes, vt in robuſtã creſcerent iuuentutem. Hęreditarius erat amor equorũ, quibus ea loca feruntur abũdaſſe, præcipuè Trachyn, de qua Seneca in Troade.

— Meliorquè fœtu Fortis armenti lapidoſa Trachyn.

Cuius rei meminit & Legatus noſter ſupra, & infra quoque, vbi deſiderio peragrandi regiones exteras tactum Oporacem natu maiorem, fratri curam indiuiſi patrimonij reli-

Chor. act. 3.

Sic Hermaphroditus peregrinatur apud *Ouid. lib. 4. Met. fab. 11*

Digitized by Google

A reliquiſſe refert, & inde profectum Boeotiam, Helladem, & Phocidem, & denique Peloponneſum inuiſiſſe. Quamobrem geographicè multa recenſet poeta, & inter cœtera Thebas, ac eâ occaſione veri Præſulis ideam memorat, Illuſtriſſimum nempè, ac Reuerendiſſimum D. D. Petrum Bargelinum Patritium Bononienſem, Archiepiſcopum Thebarum, S. Sedis Apoſtolicæ modò Nuncium ad Regium Sabaudiæ, Pedemontanorumquè Principem, & Cypri Regem Carolum Emanuelem, Sereniſſimo cuius nomine ſuas illuſtrare paginas maximum operæ pretium ducit Legatus, Plinium in eo ſecutus, quod Cyprum *Aſpeliam* vocat. Præcinuit tamen.

Vix luſtrum Comaros *compleràt: maior Oporax,*
Cum duplici his plagâ raptus vterque parens.
Nutrijt in ſiluis geminos Oſſaa iuuentus,
Sic brumam, ac æſtûs edidicère pati.
Sicquè canes placuère, & equi, quos arua frequentes
Patris alunt, nemorum ſic fera monſtra ſequi.
Hinc ego Ithyraos vtrumque intendere neruos
Edocui, & certo vulnere adire feras.
B *Hicque labor, ſtudiumque fuit commune duorum,*
Donec Oporacem *mens vaga abire dedit.*
Namque vbi lanugo per malas aurea ſerpſit,
Extera viſendi pectore ſerpſit amor.
Hinc Comaro *alipedum, quos Pelion, Oſſaque patri*
Pauerat, & Trachyn, prouida cura data eſt.
Ergo indiuiſis vigilat dum cenſibus iſte,
Alter abit gaudens regna videre noua.
Peneus abſcedit, cuius me filia torſit,
Longè à me torſit cùm fugitiua pedes.
Sic Othrys, ſic Oeta patent, ſic Phocidos arces,
Et iuga, qua mecum, dulcis alumne, colis.
Sic Cephiſiadas bibit, atque Iſmenidas vndas,
C *Et modulante videt mœnia ſtructa cheli.*
Mœnia, qua Frater noſtrâ ſi condidit arte,
Deſtruxit Mechio barbara Marte Soror.
Hac tamen, hac iterum (nec fallax augur Apollo)
Conſurgent, Alpes Marte mouente pio.
Scilicet Alpinus cum Iupiter exiget aquos
Cultûs à Natâ Cypride, in Aſpeliâ.
Tunc noſtrum venerata PETRVM Thebana Iuuentus
Stabit ſub ſacro Principe fida redux.
Inde & Palladia iuueni luſtrantur Athena,
Ingens Argolica Regia, Larquè Plaga.

Idquè fuerat oraculum Pythij, quemadmodum Ἑλλάδος ἴνχος, *Gracia* nimirum *gloria* Nazianzeno, *columen* Pindaro, *communis ora* Æliano dictæ ſunt Athenæ. Quo alluſit & qui cecinit

--- Quaruntur Athena,
D *Quaruntur Graij mens, manuſ, arma ſoli.*

Iſthinc ſubſecutus iter Oporax, Eleuſim migrat celeberrimam arcanis Cereris ſacris, *quibus*, inquit Meurſius, *totâ Graciâ, imo Orbe vniuerſo, nihil vnquam celebratius, ſanctiuſq; habitum fuit*. Indè Megaride, quæ à Megareo Apollinis filio nomen habuit, peragratâ, in Peloponneſum ſe contulit, quà Corinthus, aliàs Ephyre nuncupata ſpectanda erat. Meta viæ fit Arcadia, in quâ mira ſibi euenerunt. In primis enim Pholoes montem, & oppidum illi cognomine ſcandens, veluti cognata loca, quippe à Pholo centauro nominata, Nympham *Pyrenen*, quæ *Dioſpyri* perſonam induit, offendit, & ſubito illius captus eſt amore: Quippe vel maioris perhibetur fuiſſe pulchritudinis, ac Pyrene illa, quæ Bebrycis filia, Herculi ſummè placuit, à quo pariter compreſſa eſt illis in montibus, quos nunc ab eius nomine *Pyrenaos* vocamus. Autor huius ſententiæ Silius, qui de ijs montibus inter cætera canit.

In præfat. libri de Sacris Eleuſinÿs.

 Nomen

Silius l. 3. Belli Pun. *Nomen Bebryciâ duxêre à Virgine colles,* E
Hoſpitis Aleida crimen, &c.

At viſam dum Nympham alloqui contendit Phthius, illa naturæ nil minus ſilueſtris, ac inhabitati montis Arbores, rapidiſſimam in fugam conuerſa eſt. In hac *Cratægum* Satyrum laſciuiſſimum malo fato obuium habuit. Illum etenim formâ nimis alliciens, velociſſimum experta eſt inſectatorem. Iamquè prope erat, vt perſecutoris præda caderet, cùm Iouem patrem rogauit, vt vel Satyri manus euaderet integra, vel ſpecies, quâ nimium illi placuit, mutaretur. Poſteriores exauditæ preces, & in Dioſpyron Nympha conuerſa. Sed ad poetam hæc ſubnectentem.

Mox tacitis qua tunc ſacris gaudebat Eleuſis,
Et Megara à noſtrâ condita prole ſubit.
Hinc bimari gradiens Ephyre, Pelopeia viſit
Regna, & in Arcadiâ denique ſiſtit iter.
Cognata hîc etenim Pholoes iuga, & oppida ſcandens;
Haſit in aſpectâ virgine montis amans. F
PYRENE fuerat nomen: Bebrycia non tam
Bella fuit: ſpecie MELIDA ſola refert.
Nympha itidem regnata Pholo per opaca vetuſto
Luſtra perennatos viuere nata dies.
Obſtitit at eccè qui rapuit Symmelida *caſus,*
Nam quam tunc iuueni ſuſtulit alta fuga:
Offendit Satyrus, cui ſumma libido, CRATÆGVS,
Igne calens viſæ, quam retinere cupit.
Nec vidit fugitiua, ſibi niſi cum prope curſum
Rumperet, vndè pauens in latus vrſit iter.
Sed ſequitur Satyrus: volat hac, volat ille; volandi
Sat ſunt cauſa potens hinc Amor, inde Timor.
Sic inſectatus pariter Syringa, Pitymquè.
Frondes pro Nymphis Pan aditurus erat.
Sic etiam fugit me cantûs inſcia Daphne, G
Cum ſauo ipſius prapes amare forem.
Nec ſecus ac patrem, cum iam mihi prenſa fuiſſet,
Orauit ſupplex, vt ſibi ferret opem:
Et facta eſt Laurus; ſic & Pholoeſſa Tonanti,
Cum prope prenſa foret, fer pater, inquit, opem.
Fer pater, vrget, opem, vel me mihi tolle, reformans,
Ne monſtro inſtanti prada ſtupranda cadam.
Ingeminatquè preces; cum, dum iam tangitur, haret
Cincta repentino mollia membra libro.

In Dioſpyron repentè conuerſæ curioſas, nec minus elegantes eius nominis rationes, à confuſis Botanicorum opinionibus longè diuerſas adducit Poeta, qui Cratægum pari-
Theoph. l. 3 Hi. Pl. c. 15. Id. l. 3. c. 13. Io. à Stapel. in comm. ter in tanti pœnam auſûs in Arborem ſibi cognominem ſubitò mutatum aſſerit. Inde moneri poſſumus criminibus ſemper imminere pœnas. Et ſanè pulcrè factum eſt, vt Cratægum Satyrum petulantiſſimum fingeret, cum Κράταιγος nil aliud ſonet, quàm κράτη αιγός, nempe *capri vim*, vndè petulantiſſima deſignatur Laſciuia. Cuius proter- H
uitatis index in Satyris inferior capri figura depingitur. Ita dum *Cormes* filia perhibetur *Pyrene*, innuitur ex genere Sorborum eſſe Dioſpyron, cum Sorbum Gallis *Cormie*, ſiue *Cormier* vocari ſuperius tradiderimus. At poeticam Arboris vtriuſq; deſcriptionem attendamus. De Pyrene ſiquidem habemus, quod

In ramos abeunt trepidantia brachia, crines
In frondes; validâ ſtirpe ſtetêre pedes.
Nam Nympha ex CORME furtiuus Iupiter auctor,
Id praſtat, Iuno ne mala peius agat.
Quin ſua cum ſit ſtirps, ipſam de nomine dici
Dioſpyros *Dat proprio; hincque* Διὸς *dicitur illa* πυρὸς,
Succreuit ſimilis Planta, qua Meſpila profert,
Nonniſi quod Ceraſum ſubrubra bacca refert.

Nigra

A *Nigra Pyri includit referentia ſemina ſemen,*
Hinc & nomen habet de Ioue, *deque* Pyro.
Nec Satyri impunis manſit petulantia. Monſtrum
Quippe ſtupens, monſtro vertitur ipſe pari.
Pro bifidis pedibus iam ſerpit plurima radix,
Et cortex hirtâ pro cute turget iners.
Sic rude villorum nemus, exporrectaque fronte
Germina, ſunt Planta germina, fronſque noua.
Stat Satyri nomen, nam nunc quoque dicta CRATÆGVS
Arbor, rara genus ceu capriforme fuit.
Fert folia vt Platanus, paruumque, & Sorbile Pomum,
Quo, ſi tunc fuerant Sorba, *ea* Sorbus *erat.*
Sed fructus ne Sorba *forent dedit vnus* Oporax,
Per quem vt ſit Sorbus *proxima cauſa data eſt.*

Vt enim infrà patebit, Oporax improuiſo quodam euentu mortem *Sobari* promo-
B uit, vndè mutatio ipſius in Sorbum ſucceſſit. Caſu enim gemellorum domeſticus effe-
ctus eſt, poſtquam ſat ſibi mirandi contra votum in Pholoe contigit obſeruare. Nym-
pham ſiquidem, quæ illo viſo celerrimè fugerat, diù ſecutus, illuc tandem peruenit, vbi
geminæ locum habuere transformationes. De *Pyrene* actum erat; & de *Cratago* iam
agebatur, cum in reliquis frondens, liberum querelis exitum haberet. Lamentabundum
in Arbore demiratus Oporax, ex queſtubus fata Nymphæ collegit. Attonitus rerum,
& non tam Nymphæ metamorphoſim, & vel in cunis raptos amores, quàm quod in Sa-
tyro iàm in æternum obmuteſcente, pœnaſque proteruiæ luente, nullus relinquebatur *Ariſt. 5. Po-*
vindictæ ſcopus, dolens, multa mente voluere, nulla probare. Sanioris tandem con- *lit. c.* 8.
ſilij ratus illinc abire, ſolumq; adeo fatale fugere, in orientem iter direxit. Aſeam de- *Plut. de ſera*
mum, quæ ad Alpheum ſita erat non valde procul à Lycæo monte, deuenit. Cumque *Num. Vin-*
Regio venatibus apta placeret, conſiſtere viſum eſt. Ibi degebant memorati Panos filij, *dicta.*
à quibus inter familiares connumeratus eſt. Quin & eis eò vſq; gratus fuit, quò capram *Plato 9. de*
Lycæo patri mactandam, ijs mandantibus, ſelegit, vt ſupra tactum eſt. Tunc enim ma- *legibus.*
C ximæ animorum mutationes irruperunt. At ex Poetâ, quæ intercedunt, audiamus, &
interim ſcitè interrupta ſacrificij fila coibunt. De Oporace præfatur.

Namq; ſuperueniens vbi Planta nouella PYRENE eſt
Iam prope feſſus eam per loca iniqua ſequi:
Neſcius actorum, Satyro ſuprema querente,
Edidicit geminos qua noua fata premant.
Indoluit raptos, vt ad hos eſt raptus, amores,
Et Lignum haud flammis poſſe calere ſuis:
Menſque fuit furere in Satyri frondentia membra,
Sed tenuit facinus pœna ſat vlta procax.
Hinc & qua nequijt fixiſſe ſuauia Nympha,
Qua licuit frutici baſia vana dedit.
Fatali ſed abire loco vt mens optima ſuaſit,
Ladonis properat quà celer vnda fluit.
D *Buphagus hinc illi Melinaus, & aduena terra*
Alpheus Sicula dulce propinat aquas.
Hicq; videt ripas per amantis fluminis ambas
Mille frequentantes paſcua lata greges:
Mille greges, quorum cuſtodes alterat ACHRAS,
Cui, ſicut fratri, ſubdit Aſea lares.
Inſidet hac fluuio, nec longè ſumma Lycai
Culmina ſtelliferos tangere viſa tholos.
Theſſalus huc migrans, Regione placente, morari
Conſtituit, ſiluis exagitando feras.
Hinc & cum SOBARI aucupio, cumq; ACHRADE pollens
Curâ armentorum, gratus vtriq; fuit:
Donec Faunigenûm iuſſu cadenda Licais,
His capra, & huic forma cauſa reperta noua eſt.

Quan-

Quandoquidem victimâ delectâ, & floribus, vt moris erat, ac frondibus Pineis Pani E ſacris coronatâ, ſupplicatio paſtoralis ad Lycæum directa eſt. Iamq; ad ſacrificij locum deuentum erat, & ignis accenſus; cùm neſcio quo malo fato male ſeruata ſubitam in fugam rapta eſt capra. Nec multum cucurrit, quia rupes altiſſima impedijt. Præcipitium ideò non eſt auerſum; illinc quippe victima cadens, per cautes extantes dilacerata eſt. Inſecuti fuerant quamplures, & ante alios Oporax, at irrito conatu. Quapropter intento vacui redierunt, Poetâ canente.

Victimæ fuga triſtis erat Auſpicij.

Al. ab Alex. D. G. lib. 3. cap. 12.

Namq; vbi de gregibus ſelecta eſt victima Phthio,
Vellere candentes vincere nata niues:
Inſtruitur pompa agreſtis, prait alba capella,
Cui Calami, & Pinûs cornua fronde virent.
Pone ſequebantur fratreſque, ſacrique miniſtri,
Quos & Paſtorum longa caterua ſubit.
Serta gerunt omnes, qua Pinus, lentaq; canna
Componunt, culti ſymbola certa Dei.
Edita ſic gelidi ſcandunt Pineta Lycai, F
Cuius ineſt medio vertice meta via.
Hic ſpecus eſt Panos, quod montis in intima tendit,
Horrendum inſpecta, quodq; patenter hiat.
Hoc prope monticola conſurgit Numinis Ara,
Vmbras quam circum plurima Pinus agit.
Iamq; iſthic aderat liturgica turba, nec obſtat
Sacro aperi, ni quod luceat igne focus.
Ergo latens ſilicis venis extruditur ardor,
Ignibus & feſtis fumet vt ara datur.
Intereà malè ſeruata, & fors territa flammis
Victima ſe ſacris ſubtrahit, atq; fugit.
Paſtorum celeres hanc inſectantur: Oporax
Anteit, adducta qui modo praſes erat.
Sed reducem vt faciant, fugientem fruſtra ſequuntur, G
Nam de vicinâ rupe capella cadit.
Delapſa in praceps agitur, praruptaq; montis
Per cautes lacera lana, cruorq; notent.

Eâ de re gemellorum amor in Theſſalum repentinum migrauit in odium. Crediderunt ſecreto aliquo ipſius ſcelere factum, vt victimam eius manibus contaminatam pater reſpuiſſet, & in fugam compuliſſet. Ita malæ mentes malos alios facili negotio arbitrantur. Illam ideò redeuntem ſacrificare conſtituerunt, vt exoſum lueret crimen. Inde famam tantùm emanaſſe tradit Poeta, homines in Lycæis immolatos, nolens in hoc ſubſcribere Porphyrio, qui ſcriptum reliquit hominem in illis ſacris abſolutè mactari ſolitum. Habet enim. Μέχρι τοῦ νῦν, οὐκ ἐν Ἀρκαδίᾳ μόνον τοῖς Λυκαίοις, οὐδ᾽ ἐν Καρχηδόνι τῷ Κρόνῳ, κοινῇ πάντες ἀνθρωποθυτοῦσιν. Vt verterem. *Hucuſq; non in Arcadiâ tantùm Lycais, neq; in Chalcedone Saturno, communiter omnes hominem immolabant, &c.* E contrà turbæ crimen in gemellos animos torquebat. Non enim incredibile videbatur, eos, qui latè mortalibus in odio erant, parenti quoq; numini diſplicuiſſe. Saluando igitur homini, & cani potius mactando mentem diſpoſuerunt. In quam ſententiam eò libentius venire poterant, quò magis à gemellis læſi, gemellis quoq; fatis obſtare poſſe iuuenem robuſtiſſimum cognoſcebant. Res ex ſequentibus patet. H

Porphyr. περὶ ἀποχῆς ἐμψύχων lib. 2.

Rem ſic diuinam fruſtrari contigit, vnde
Eſt vt Panigenûm ferueat vſq; furor.
Hinc & Oporaci ſuccenſent: creditur eius
Crimen, quòd ſubitâ ſit capra rapta fugâ.
Vt luat hoc igitur, ſatius duxêre gemelli
Mactanda miſerum ſubſtituiſſe fera.
Sic placare patrem, ſi qua indignatio fortè
Patris erit, ſoboles non bene ſana putat.
Cæca fides fratrum hac: dum factum id Panos ob iram
In prolem exoſam non male turba rata eſt.

Omni-

A *Omnibus inuiſi nam cùm paſtoribus eſſent,*
Eſſe quoq; inuiſi non nequiêre patri.
Damnata hinc mens ipſorum, ſimiliſq; colenti
Victima, Latrator cùm ſatis eſſe queat.
Quin & dum gemini, ne ſacra infecta ſinantur,
Pro caprâ Oporacem *ſacrificare parant:*
Atq; iubent ideò redeuntem in vincula trudi,
Et ſacrum chalybi ſuppoſuiſſe caput:
(Indeq; vt exemplum traherent Buſiridis ara,
Fama fuit caſos ſacra per iſta viros.)
Turba fremit, frendetq; iras, muſſatq; tumultus,
Quales commotâ Doride pontus init.

At ſi tanta in paſtoribus excitatur turbatio, quaſnam iras non conceperit, vbi redijt, *Plut. de co-*
& rem nouit, qui ſolus ad iugulum petebatur? Vicinam in aram furibundus irrupit, *hib. irac.*
& ſacrificalem inde ſumpſit ſecurim, quâ primum obuiorum *Achrada* ita percuſſit, vt
B ferè mortuus in terram conciderit. Ita qui exterum ſacrificare voluerat, ad eandem Frater fra-
aram ab extero ferè ſacrificatus eſt. Sobaris fratrem vlturus in Theſſalum paſtores ar- tris necem
roganter animat; at illi non parent, imò iandiù conceptas iras in exoſum enituntur. Ex vlciſcitur
lapſu Achradis, quem mortuum credebant, illorum audacia in Sobarim conſurrexerat, *Homer. Il-*
vt ſimul intolerabilem ſuperſtitis ſuperbiam detumeſcere facerent. Non alijs ergò armis *ad. l. 24.*
in monte, ſacrificij tempore ſuppetentibus, ſaxis illum petunt, à quo nonniſi contempti-
bus ſemper fuerant impetiti. Nec quicquam iuuit in fugam conpulſo patris opem im- Libido oc-
plorare. Luxurioſiſſimus enim fabuloſorum omnium antiquitatis Deorum aberat, fe- cupatiſſima
ſto, nariſq; poſtponens perſequendarum Nympharum curam. Hinc ridere eſt gentilita- eſt. *Senec.*
tis ſtultitiam. Inde, rudi licet exemplo, monentur potentes humaniter in minores age- *de irac. l. 3.*
re, quorum quò minus timetur imbecillitas, eò nonnunquam maiores clades moliru.
Frequentia ſunt exempla, quæ recenſere non eſt huius loci. Sat quod ad rem expreſſit
Legatus noſter, de Oporace canens.

Machina ſic fratrum vt patuit, furit acer Oporax,
C *Proſilienſq; duûm nixibus obſtat atrox.*
Ac, vt erat propior ſacris altaribus, illinc
Dependens ferrum ſacrificale tulit:
Quiq; prait, quanto nec praſtet robore Phthius
Computat, in primis Achrada *ſternit humi.*
Non moritur; ſaxum, quod iecit frater, in ictu
Præpedijt chalybem ne graue theta foret.
Et ſimul accurrit Sobaris, *turbaſq; ſequaces*
Nititur in iuuenem verbo animare truci.
Sed fruſtrà; nam cum exoſum vidêre iacentem
Achrada, *par frater concidat, omnis auet.*
Creditus eſt etenim Phyllìdes athere miſſus,
Vt fratrum faſtûs detumuiſſe daret.
Rupibus hinc Sobarim *fractis petiêre; coactus*
Terga dare hic, turba ſe fugiendo rapit.
D *Saxa volant: miſeri tolerata ſuperbia cælo*
Tanta fat, haud tandem eſt digna fauore patris.
Dum ſiquidem hic preſſus Patrem inuocat, ille ſequendis
Intentus Nymphis luxurioſus abeſt.
Poſthabet huic etenim cura natoſque, ſacrumque,
Quâq; illas flectat, fiſtula ſola placet.

Surrexit interim Achras, quem percuſſio non occiderat, interrupta ab ictu ſaxi, quod proiecerat frater, & in anſam ſecuris iecerat. Stans, vt turbas abeſſe nouit, miratus eſt. Oculos tandem circumuoluens, vidit vbi tumultus fiebat. Antecedentem conſpiciens fratrem in fugam verſum, rei nouitate fere deſipuit. Accurrere volebat fratri commoriturus, ſed non prorſus inultus. Arma non erant quæ caperet, niſi lapidea ſecuris, quæ ab arâ pendebat. Antiquitus enim eiuſcemodi quoq; bipennium in ſacrificijs vſus erat.

Ta-

Digitized by Google

Lib. 1. c. 6. ſub rubr. vſus in inſtrumentis, *pag. 158.* Nocere facile eſt, prodeſſe difficile. *Quintil. l. 8.*

Talis eſt quæ aſſeruatur in nobiliſſimo Aldrouandi noſtri Cimeliarchio, cuius iconem E in Muſæo Metallico eiuſdem Aldrouandi adduxit V. C. Bartholomæus Ambroſinus Anteceſſor noſter in complendis Aldrouandæis Operibus. Eo inſtrumento armatus Achras, per breuiorem, quæ in læuum patebat, viam, quas potuit fratri ſuppetias tulit. Et iam primam commotionis cauſam deſinente tramite offenderat Oporacem Sobari imminentem, quem magno ictu ſtrauiſſet incautum, niſi celer ſagitta brachium erectum præueniſſet, ſecurimq; relinquere coegiſſet. Vnde iaculum venerit patebit, vbi quæ præcedunt ex Poeta innotuerint. Canit ergo.

Intereà qui iam cecidit ferè victima ad aram,
A te, quem voluit victima, Phthie, fores:
Torpore excuſſo reſilit, turbaſq; fugantes
Germanum ſaxis inſpiciendo furit.
Quodq; vnum bene praſtat, abit, cum fratre paratus
Viuere viuenti, cum moriente mori.
Et ſibi quâ in lauum breuior via conſtat eundi
Palantem Sobarim *quò fera turba premit:* F
Hàc volat, ex arâ marmor carpendo relictum,
Marmor, cui ſacra forma bipennis erat.
Hoc dextram instructus, quò ſemita deſinit illa,
Meligena accurrens impetuoſus adeſt:
Et Phthium offendit, qui iam iam triſte ſecuri
Fert Sobari *fatum, nî tueatur* Achras.
Quippe vbi in incautum ſilicem vibrat iſte verendam,
Reſtituit fratri par pietatis opus.
Quin & Oporaci *vulnus lethale fuiſſet,*
Repreſſus iaculo nî grauis ictus erat.
Namq; mucronatum lapidem dum torquet in hoſtem
Achras, *ei cubitum prapes arundo ferit.*

Sagittam torſerat *Comaros* Oporacis frater, quem in Phthiotide Germanus reliquerat. Illuc migrarat deprædicatum Lycæorum feſtum & ipſe viſurus, & forte aduenerat cum iam paſtores in improbum Sobarim ferebantur. Tumultum pro ſacro conſpicatus, quod multum admiraretur habuit. Ex vltimo tum igitur aliquo, quid ſibi res vellet, expoſcens, totum ignotus intellexit. Antegreſſus ergò opportunè aciem flexit quo imminentem Oporaci Achrada conſpiciens, certo potuit iaculo mortem fratris auertere. Sic in fugam Achras quoq; compulſus eſt, nouo peregrini calamo pariter in tergum ſauciatus. Cum ecce improuiſus euentus in ingentem omnes traxit admirationem. Prope ſilua erat, ex qua Nymphæ geminæ formoſiſſimæ rapido gradu gemellis iam iam procedentibus obuiæ factæ ſunt. Erant iſtæ *Onchne*, & *Arie*, quas introducit Poeta ad exprimendam identitatem Onchnes cum Pyro ſilueſtri, & confuſionem quam Arbor *Aria* facit inter Sorborum ſpecies. In tota propterea Arcadia gemellos ab his tantùm impensè dilectos confinxit, Onchnen Achradi, & Arien Sobari contraponendo. Fauet rudis Arborum, quibus illæ præerant, natura, vt ipſæ quoq; rudes Nymphæ compertæ, rudes fratres amare poſſent. Simile quippe ſuum ſimile diligit G

Onchne, & Achras *idem ſunt, ſcilicet Pyraſter.*

Ouid. 2. de Ponto 5.

Conſeruat ſtudij fœdera quiſque ſui.

Conducit & gemellorum ſpecioſitas, quam miram fuiſſe ineunte Poematio deſcripſit H Legatus, qui relatis iſta ſubtexuit.

A Comaro *it calamus; viſurus quippe Lycaa*
Venerat, huc ſecum ſpicula nota ferens,
Certior & rerum factus, paſtore docente,
Fratri opportunam deproperarat opem.
Achrados *arma cadunt, ictu languente lacerto,*
Cognatamq; terit vana ſecuris humum.
Nec lauâ relegit fruſtratam vulnere petram
Arcas compulſus fratris inire fugam.
Dumq; gradus glomerat, Sobarimq; prope aſtat anhelum,
Ipſi aliud Phthij miſſile tergus obit.

Nec

Digitized by Google

A *Nec procul vt caderent, hic telo ſaucius acri,*
Ille cito lapidum turbine merſus, erant:
Cùm gemina occurrunt præſtanti corpore Nymphæ,
Quæ fratrum ſortem collacrymando gemunt.
Achrados *auertit lapſum complexibus ONCHNE,*
Atq; ARIE Sobarin *officioſa leuat.*
Inſima vicini ſunt ambæ numina luci,
Queis fratrum ſpecies vſſerat alta fibras.
Nec rudis illorum quicquam natura coercet
Spei; nam vel ſterili ſpes in amore virent.
Dat ruditas innata, quibus ſunt numina, plantis,
Vt fratrum ruditas ipſa placere queat.

Iandudum à Nymphis amabantur gemelli, nec tamen amori quicquam humaniter correſponderant. Faſtoſi nec illas amorum ſuorum dignas cenſebant. Quamobrem nec moribundis pium ipſarum officium acceptum erat. Ad mortem nimirum vſq; na-
B tura eadem eſt.

— ad mores natura recurrit *Iuuenal. Satyra 13.*
Damnatos fixa, & mutari neſcia.

Superbi igitur vel in morte (quæ breui ſucceſſit, licet geminos præ reuerentia Nympharum inſectari deſtiterint irati paſtores) deſcribuntur à Poeta, qui miranda aliquot enunciaturus, hæc dictis ad Nymphas ſpectantia connectit.

Hinc quantum informes Satyros, turpemq; parentem
Fugerunt, tantum quaq; ſecuta ſatos.
Et, niſi quòd patrio nequeunt diſcedere monte,
Quolibet hos eſſet quaq; ſecuta loco.
Nec tamen hi curant Nympharun vota, preceſquè,
Sed vitant; adeò ruſticitate tument.
Et quoque nunc fugerent, ſic mens eſt improba vtriſq;
Sed iactura nimis larga vigoris obeſt.
C *Ergo velint, nolintue cadunt in brachia Nymphis,*
Quæ ſola immeritos integro amore petunt.
Deſtitit, hit viſis, vltrà ſæuire iuuentus,
Cui ſacrum inſpirant numina pulchra metum.
Non vltrà ſæuire tamen nil profuit, vlli
Cùm iam ſæuitia deſinat eſſe ſcopus.
Vix in complexûs etenim cecidêre duarum,
Et quoque complexa eſt mors properata duos.
Expirant agreſtem animam, nil corpore dignam
Tam lepido, & patrem commoriendo cient.
Vt velit vlciſci prolem, ſi numen in illo eſt,
Atque ſcelus mulctet, verba ſuprema rogant.
Sed procul eſt ſurdus, ſoboli, ſi forſan adeſſet,
Conturbaturus viua feretra pater.

Ita ſenſu priuati, qui ſenſus humanitatis vix cognouerunt. Verè ruditatis exempla-
D ria, cùm inter homines rudior aliquis ęgrè poſſit excogitari, quibus omen triſte fuerat ipſum nomen, vt infortunijs abſorberentur, illaquè deglutirent. Quamobrem rudes in Arbores conuerſi finguntur, quemadmodum luxurioſos in ſues, anthropophagos in lupos, duros affectibus in ſaxa transformatos cum antiquitate commentus eſt Ouidius. In eaſdem Arbores coaluerunt & dilectos complexæ Nymphæ, quæ funeris gemellorum impatientia ductæ, vel in ipſa fata, quorum diſpoſitione res acta fuerat, mala effutire verba auſæ ſunt. Ita mulctatæ, & cęlorum honore priuatæ, quem ipſis decreuerat Iupiter apud Sulmonenſem Poetam habens.

Io. de Rinal. libro Ital. inſcr. Moſtruoſiſs. moſtro tract. 2. lis. S. pag. 135.

Lib. 1. Met. fab. 6.

Sunt mihi ſemidei, ſunt ruſtica numina Fauni,
Et Nymphæ, Satyriquè, & Monticolæ Syluani,
Quos quoniam cæli nondum dignamur honore,
Quas dedimus, certè terras habitare ſinamus.

Ex

Id. l. 4. met. fab. 11.

Ex duobus porrò, Nymphâ ſcilicet, & viro geminaris Arbor vnica reſultaſſe fingitur eâ vi, quâ ex Hermaphrodito, & Salmacide vnum pariter hominem integratum narrat Ouidius. Sic Achras, & Onchne, quorum nominis eadem eſt vis, ſignificandi nempe Pyraſtrum, in Arborem ſignificatam migrarunt, quæ geminis, iuueni ſcilicet, & Nymphæ ſilueſtreitate ſatis reſpondet. Rem ſic expreſſit Legatus. E

Vna duos quos hora tulit, ſic abſtulit vna
Tam moriendo pares, ac oriendo pares.
Vtraque propterea queſtus inſtaurat Oreas,
Cui pariter nimij ſunt Amor, atque Dolor.
Tanto execrantur ſceleratam crimine turbam,
Et Fatum incuſant illa quod auſa ferat.
At qui Fata regit, quorum moderamine iuſto
Quaque ſubeſſe facit, vindicat iſta Pater.
Vt ſiquidem, Ioue diſponente, ſuperbia fratrum
Dura nimis, tali funere plexa fuit.
De Nymphis, quas ille olim dignatus Olympo F
Eſſet, ſic pœnas ob mala verba tulit.
Quippe, vt dilecti quaque eſt complexa cadauer,
Planta fit, vno arctans corpora bina libro.
Nec ſecus ex Hermæ puero, ac ex deſide Carum
Naiade coniunctis Hermaphroditus ijt.
Achras, & Onchne *illâ clauduntur in Arbore, qua nunc*
Nomina de Græco fonte priora tenet.
Silueſtris *Latio* Pyrus *eſt, ſilueſtris vterque*
Ceù fuit; hinc ramis plurima ſpina riget.

Abrahã Ortel. Theatr. Or. Tab. 85.

Idem de *Sobari*, & *Arie* traditur. In Sorbum ſiquidem Arborem vterq; mutatus eſt. Hoc tantum intercedit diſcrimen, quod *Ariæ* nomen determinatæ Sorborum ſpeciei remanſit. Ea eſt Sorbus Alpina, quam Poeta deſcribit, Lauro ſimilem faciens, ſed roburnæ duritiei. Tardam ei germinationem, fructuumquè productionem cum Theophraſto aſſignat, confuſamquè Plantis ambiguis ambiguo carmine innuit. Opportuna quoque cadit fabula, quam ludit in Æquiuocatione Ariæ Arboris cum *Ariâ ſcorpioferâ* Perſidis Regione, quæ *Heri* hodierno incolarum vocabulo nominatur, in quâ flumen indigenis *Polimalon*, *Arias* olim dictum eſt, quemadmodum & ſtagnum in eâ plagâ erat, quod pariter *Aria* Ptolemæo Geographorum primario nuncupatum eſt, non longè à Sariphis montibus, à quibus Sariphæos Populos illos Poeta noſter appellat, hæc admodulatus. G

ἀρία, quaſi ἀγρία, id eſt agreſtis. *σοβαρὸς* inſolenter ſe inferens, *quod & ruſticorum eſt* *ἀμφιβόλοις φυτοῖς* confuſis plãtis, *πολύμαλον* Pomis abũdans, *ad pomoſos Ariæ fructus alludendo.*

Sic ARIE, & SOBARIS, quos forma *appellat* agreſtis,
In Plantam coeunt, quæ modo SORBA parit.
Nomen vtrunque diu SORBO cuicunque relictum,
Sed ſpecies ARIE denique certa fuit.
Hæc prorſus Lauro ſimilis, ſed Roboris æquans
Duritiem, eſt SORBVS, qua iuga Montis amat.
Germinat, & fructum profert tardiſſima, ſæpe
Confuſa ἀμφιβόλοις, vt vocat Aſcra, φυτοῖς.
Nota Sariphais tamen eſt, vbi tam crebra creuit, H
Plena nepis habeat nomen vt inde plaga.
Quin ſtagno, fluuioquè ARIÆ data nomina reſtant,
Dum Perſæ dicunt has POLYMALON aquas.
Intractabilitas fratrum, facieſquè remanſit
Inguſtabilibus continuata Pyris.
Et nunc maturis pariter rubor extima pingit,
Ceù pudeat geminos vſque fuiſſe rudes.
Sic interceſſit qua forma ſimillima fratres,
Conſimiles fructûs Planta vtriuſque facit.
Imo reuixerunt geminorum in ſtirpibus Artes.
ACHRAS paſcit oues; SORBVS opimat aues.

Vndè

A Vndè factum fingit vt *Onchnea* ὄϊς ἄγχι, nimirum *ouis prope* nuncuparit, apparentem vocis etymologiam rei ſuæ opportunam ſecutus, cum aliàs *Orchnen* ab ἄγχειν, quod eſt *ſtrangulare* dici non ignoraret, quoniam acerbitate ſua propemodum ſtrangulant eiuſmodi Pyra ſilueſtria. Quod autem Achras Arbor effectus paſcat oues, id de fruticantibus Pyri ſilueſtris ramis intelligitur, cùm ipſos pecudes appetant. Sic & aues opimari Sorbis, clarum eſt. Indè aptæ Arbores aucupio, vndè genus illud. Sorbi nomen traxit, quod *Sorbus Aucuparia* dicitur. Quod innuit Poeta dum aucupem Sorbo, quam Græci nuncupant οἴη, nomen indidiſſe tradit, ad Sobarin aucupem alludens. At non tantum aues alunt Sorba, ſed & pleraque alia animantia. Præterea in cibum hominibus agreſtibus concedere, cùm ſuperius ſatis ſuperque dictum ſit. Id tantum addo quod & à quadrupedibus nonnullis valdè expetuntur. Inter hos auidiſſimi Sorborum ſunt Canis, & Vulpes. Imo aliquando factum eſt, quemadmodum à viris fide dignis accepimus, vt Vulpes, & Canis venaticus illam inſecutus ſub eâdem Sorbo conſiſterent, & pacificè paſcerentur, hinc inde Sorba per terram delapſa legentes. Opportuna propterea Vulpibus per autumnum capiendis venatores noſtrates cenſent ea loca in quibus Sorbi

B ſunt. A frequentiâ demum huiuſmodi Arborum *Sorbos*, aliàs *Sorabos* dictos olim Vandalos (quod nec nos ſuprà ſiluimus) Arbitrari videtur Poeta, cuius opinioni fauet, quod Sorbus in frigidis regionibus multa proueniat. Hinc frequens eſt in Germaniâ; vt à nobis in Patriarum titulo tactum eſt. Clarius à Sorbis denominari *Sorbettuli* Caſtrum nunc vulgo *Soriuolo* in Aemiliâ ſitum non longè à Cæſenâ, cuius meminit & Legatus vbi ſuccinuit.

Canis, & Vulpes Sorborum auidiſſimi.

Sorbi *olim dicti Vandali.*

Sorbetuli *Caſtrum in Aemiliâ.*

ὄϊς ouis.

ἄγχι, prope

οἴη Sorbum

Inde ONCHNEN ὄϊς ἄγχι' & οἴη quoque nuncupat Auceps,
Eſt & in Arcadicis vtraque crebra iugis.
Hinc data Vandalicis SORBORVM Montibus ingens
Vis, populum SORABI nomen inire dedit.
Tunc quoque vt à SORBO gens moribus aſpera, dicta eſt,
Quàm benè ſignata nomina fixa rei!
Non ita in Aemiliâ titulum cùm Caſtra tuliſſent
Arbore ab hac, titulus conueniebat eis.
C *Nam qui ſe ad Sapim Pagus SORBETTVLVS offert,*
Claret ob inſignes integritate viros.

Quo videtur præ ceteris alludi ad S. Aldobrandum Epiſcopum Foroſempronienſem, qui in eo pago natalem habuit, & fuit Cæſenæ Canonicus Secularis, inter Regulares demum Lateranenſes aſcitus, poſtremò Dei nutu à Ciuibus Foroſemproníenſibus in Paſtorem electus. Ad Foroſempronienſes ſpectat & antiquiſſimum *Sorbolongi* Caſtrum trans Metaurum à Meridie poſitum, nunc vetuſtate fermè dirutum, cuius meminit Legatus, & eruditè *Vallum Aſdrabalis* vocat. Hîc enim, vt Hiſtoriæ Foroſempronenſium teſtantur, & colligitur ex Liuio, Caſtra fixerat Aſdrubal, quum magnis copijs in Italiam aduenitiet, vt Annibali fratri ſuppetias ferret. Nec procul hinc à Claudio Nerone, & Liuio Salinatore interfectus eſt. Hinc Horatius.

Ex Chronico Canonic Later.

Sorbolõgũ *Caſtrũ Leand. Alb. in deſcr. Ital. pag.* 288.

Lib. 22.

Quid debeas, ò Roma, Neronibus,
Teſtis Metaurum flumen, & Aſdrubal
Deuictus, & pulcher fugatis
D *Ille dies Latio tenebris.*
Qui primus alma riſit adorea,
Dirus per Vrbes Afer, vt Italas
Ceu flamma per tedas, vel Eurus
Per ſiculas equitauit vndas.

L.4. Carm. Od. 4.

Cognominis huic Caſtro eſt nobiliſſima, & vetuſtiſſima Familia *Sorbolonga*, cuius Stemma Sorbus eſt. Meritò hanc celebrat Legatus, cum ex hac prodierint Viri proceres, Duces ſtrenui, Iuriſperiti doctiſſimi, Præſules integerrimi, & omni literaturâ prædit: Viuunt nunc Abbas Michael Angelus Vir eruditiſſimus, Chirſtophorus Eques S. Stephani, & Iacobus fratres. Memoriâ dignum eſt Viridarium ſingulare, quod inter alia bona patrimonialia poſſident extrà Portam Romanam Foroſempronij. In eo ſiquidem fontes frequentiſſimi varios ludos cingunt, ſpectatoreſq; deludunt inſidian-

Sorbolõga vetus Familia Foroſempron.

Digitized by Google

ſidiantibus aquis: Curioſitatem alliciunt Apollinis, & Muſarum Statuæ, Lymphis colludentibus varios concentus emodulantes. Quæ deliciæ continuò patent exteris, & ciuibus. Rem ideò non ſiluit Phœbus apud Legatum, qui nobilem ſubdit mentionem communis amici, viriq; doctiſſimi Ioannis Antonij Victorij Foroſempronienſis I.V.D. Protonotarij Apoſtolici, & Archipresb. nobilis Eccleſiæ Plumatij in Agro Bonon. Accinuit ergò. E

Sic Vallum Aſdrubalis, quod nunc ferè diruit ætas,
Et SORBOLONGVM patria lingua vocat:
Seù det ei nomen Stirps SORBOLONGA, trahatuè,
Nomina præcipua nobilitatis habes.
Hinc velut haud rarò quæ ſunt deſpecta coluntur,
Sæpe vbi ſuccedit vilibus altus honor:
SORBVS item facta eſt inter celeberrima Plantas,
Cùm celebres tulerint nomen abinde Viri.
SORBOLONGORVM præſignis Gente Metaurus
Non Tiberi Iliadas inuidet, atque Numas. F
Marte valent, illoſq; iuuant Tritonidos Artes,
Numinis & noſtri delicioſus amor.
Phæacum hinc noſtris quâ nobiliora Viretta
Ad latus Aemiliæ diſpoſuêre viæ:
Me Polycleteo ſpirare dedêre labore,
Inter & Aonidas ludere fonte melos.
Lympharum vario modulantem carmine cœtum
Quotquot conueniunt viſere, porta patet.
Teq; huc me verſu referens VICTORIVS olim
Inducet, ſecum ſi loca adire velis.
Illa ſuum plaga iactat: ibi iam vagijt infans,
Teq; ibi pro Dirces amne, Metaure, bibit.

Suum quoque locum inter hæc promeruit virtus Hieronymi SORBOLI Philoſophi, & Medici, atq; Theologi Balneocaballenſis, ſcriptis clari. Quare, vt cum Philippo Oſſano canamus, *—Sit proximus iſtis* G
Chartis SORBVLEVS decor.

Nam ſubſecutus apud Legatum Phœbus habet
Citrà eſt Pæonio gens SORBOLA ſanguine creta,
Cuius auis fermè victus in arte fui.

In Ode ad libr. Hier. Sorboli *de Peſte.*

Quibus concinuit ille, qui inter cetera de Hieronymo SORBVLO in eius libro *de Præſeruandis Hominibus a Peſte* Bononiæ excuſo apud Ioannem Rubeum 1577. in 8. modulatum reliquit.
Hippocrates cedat, cedat ſimul ipſe Galenus,
Artis Pæonia concelebreſquè viri:
Quando artis Medicæ verus monſtrator Apollo
Diceris; hoc virtus poſtulat ipſa tua.

Edidit & Lectiones *de Amoris definitione* Mutinæ apud Paulum Gadaldinum 1590. in 4. Nec aliter *Sorbediorum* gentis meminit Legatus cum ſubdit.
SORBEDIOS Themis, & ſine Nomine nota Lycea
Norunt, quâ exultans LILIA Parma rigat. H

Quo videtur alluſum eſſe ad Marcum Antonium *Sorbedium* I. C. eruditum, qui magni nominis fuit inter Academicos *Innominatos* Parmæ, & inter cetera doctè ſcripſit ad Antonium Adrianum ſuper *Gualando* Ecloga. Rariſſima quoque literis non minus, ac alijs ſplendoribus eſt Familia *Sorbellona* Mediolanenſis, cuius ideò mentionem prætermittere noluit Legatus, eruditiſſimum eâ occaſione memorans amicum Poetam *Carolum Turrium* pariter Mediolanenſem, inſignis ibi Collegiatæ S. Nazarij Canonicum. Ita vno calami volatu Lutetiam Pariſiorum ſe transferens, *Sorbonenſis* Collegij Patribus grandia ſcientiarum incrementa in quocunq; alio literatorum cœtu promouentibus, iuſta Muſæ tributa perſoluit, inſignioreſq; Lutetianæ Vniuerſitatis Samuelem SORBERIVM, *Anzotium*, *Petitum*, & *Robercallium*, ac *Theuenotum*, doctiſſimumq; *Io. Dominicum Caſſinum* priuatim in Archigymnaſio noſtro Aſtronomum eodem actu veneratur his metris

Qui rectè ſapit omnia ſimul complectitur. *Cheremon. ap. Stob. ſer.* 3.

Inſu-

A *Inſubria Heroas quoque SORBELLONA propago*
Fert, vbi dat noſtrum Pindica TVRRIS epos.
Quin & quod SORBO decus eſt ſublimius; Orbe
Doctor hinc toto nomina catus habet.
Eſt hic SORBONÆ princeps Academia, florens
Ampla vbi Sequanicas Inſula findit aquas.
Vix mea ſufficerent Timais ora canendis,
Nam ſemper merito metra minora forent.
Noſce hinc quàm iuſtè ex illis SORBERIVS ingens
CASSINO in pretio eſt, Ouidioquè *tuo.*
Nec minor ANZOTI virtus, magniq; PETITI,
Otia ſcita parans, grandia ſemper obit.
Doctrina callet *ſic ROBERCALLIVS omne*
Robur; *tranſquè meas it ſua fama vias.*
Pallade ſic ſacrâ notus *THEVENOTVS vbique eſt,*
B *Vt tot, quos nequeo commemorare ſatis.*

Nec impunè maioribus ſuis manus iniecere paſtores. Nam & ipſi totidem in Arbores pariter ſilueſtres conuerſi perhibentur. Indè patet in malum terminare ſeditiones. Inſigniores *Oporax*, & *Comaros* in Pomum ſilueſtrem, & in Arbutum commigrarunt. Vt enim Κόμαρος Græcis eſt Arbutus, ſiue Vnedo Arbor libenter frutificans in alpibus; *Ariſtot.l.5.* ita ὀπώρα eum ſic vocentur fructus autumnales, ob aſperitatem nominis (*Oporax*) indè *Politic.* conficti, ſignificationem ad aſperi fructus Arborem direxit Poeta, penes quem hæc Apollo.

Viderat admirans nuperrima monſtra iuuentus,
Territaq; indè abitûs forte parabat iter:
Cùm reduces greſſus (mirum) intentantibus orta
Radices ſubitò continuêre gradum.
Fata malis punire malos aſſueta, miniſtros
Vindictæ pœnâ compediêre pari.
C *Qui mage ſauierant, primi radice tenentur,*
Nec Phthios potui proripuiſſe meos.
Hoc tantum indolui; ſed quiſnam obſtare valeret
Fatis? Et Phœbum fata ſuperna mouent.
Serpit OPORACIS lignum per membra, miſerquè
Germani celerem fruſtra frequentat opem.
Namq; hic in auxilium properat dum fratris, eâdem,
Quam premit, hæret humo, ſtirpe ligante pedes.
Incuſat cauſamquè viæ, fatumquè ſeuerum,
Sed dat pauca queri, qui tegit ora, frutex.
VNEDO fit Comaros, *dum fit SILVESTRIS* Oporax
MALVS, vt amborum nomina græca ſonant.
Quæ iuuenis tulerat, tot virga ſpicula fiunt;
Hinc fruticat iaculis ARBVTVS apta vagis.
Eſt ciuis nemorum, ſilueſtri prædita fructu,
D *Duxeras vt* Comaros *luſtra per alta dies.*
Fraga refert Pomum, quod, vt & ſilueſtria Mala,
Purpureum, in fratres noſtro ab amore, micat.

Cùm *Oporacis* in Pomum ſilueſtrem transformatione introducitur & *Melidis* Inachi Argiuorum antea Regis, indè Fluminis in ſinum Argolicum illabentis filiæ metamorphoſis in Malum domeſticam, ob venuſtatem formæ, quâ prædita fuiſſe mythologicis hiſce narrationibus ineuntibus deſcripta eſt, & vt varietur inuentio. Tanto enim affecta eſt dolore miſeros natorum euentus tacito horrore perſentiens, vt in mortale deliquium inciderit, & expirauerit. Nec abſque naturalibus miſterijs fabulæ de Sorbo confectæ miſcetur commentum de Malo domeſticâ. Nam hinc inſinuatur Pomum Arborem Sorbo feliciter inſeri. Quamobrem Palladius de Malo Satiua ſcripſit,

Digitized by Google

Exiguum Sorbum dulci diſtendere ſucco E
Nouit, & ad cupidas flectere Poma manus.

Rem itidem Agriomeleidis in eo concernere deprehenditur, quia Taleæ Pomi ſatiuæ alibi plantatæ, niſi ſolers cultus adhibeatur, ſilueſtrem induunt naturam. Quod & Poeta pariter inferius innuit, poſtquam Inachi querelas erudito carmine expreſſit.

Grandior in grandem Plantam ſuccreuit Oporax,
Congenerem Planta, MELI decora, tua.
Prolis enim intereà, niſi ſcis, hac caſibus horrens,
Pene patrem tacito victa dolore ruit.
Deliquium mortale fuit, nam ferreus illi
Perculit æternâ lumina nocte ſopor.
Inachus exanimem properato funere natam
Ingemit inſpiciens, datquè madere genas.
In dextrum prona reſidens innititur vrna,
Subleuat & ſqualens dextra bicorne caput. F
Ingeminat fletus, laticeſquè ijs imbribus auget,
Queis, niſi flumen erat, nunc bene flumen erat.
Nec tot fortè fluis lacrymis, cùm mugijt Io,
Verſus & in fluuium decidit ipſe throno.
Soluitur in queſtus tandem mæſtiſſimus Amnis,
Effuſaſquè oculis, queſtubus aquat aquas.
Deplorat ſemper, ſeù rex diſtauerit Argos,
Seù flumen, ſoboli fata ſiniſtra ſua:
Sequè magis miſerum Peneo dicit, cumquè
Præ ſe felicem, ſorte premente, vocat.
Nam, cùm nata fugax humanos exuit artus,
Saltem vndis facta eſt Planta riganda Patris.
Quod ſi MELIS erat (quid non ita ſumma iubetis
Numina?) non fueram ſic, ait, ipſe miſer.
Hoc, ceù cum pulcris, vt noſco, nepotibus actum eſt, G
Mœrorem poterat diminuiſſe meum.
Sed quid, ſumme Gener, per quem mea Numen adepta eſt
Io culta Pharo, non ſimul iſtud agis?

— Pater ipſe bicornis. In læuum pronâ nixus ſedet Inachus vrnâ. *Stat. Theb. 1.*

Cùm enim, vt Poetæ fabulati ſunt, Io Inachi fluminis filia à Ioue, qui eam vitiauerat, Iunonis metu in vaccam conuerſa fuiſſet: illam Iuno à coniuge dono perijt, & obtinuit, indè œſtro immiſſo tantoperè exagitauit, vt furore correpta nuſquam conſiſtere potuerit, donec in Ægyptum tranſuecta, in Iſidem Deam conuerſa eſt. Cui fabulæ occaſionem dedit Iupiter Rex Cretæ, qui ſurreptam Io Inachi Argiuorum Regis filiam, in Cretam abduxit: ipſamquè Iouis vxor Iuno pellicis impatiens grauiſſimis odijs proſecuta eſt. Inachus ideò nimias in lacrymas ob indecoram natæ iacturam effuſus, in flumen ſibi cognomine mutatus perhibetur, & indè iurè merito noſtrum apud Poetam Peneo Daphnes patri ſe comparat. Eius denique votis de nata exauditis, illa Pomus facta eſt: quod auſpicium fuit prope locum eiuſce Metamorphoſis erigendum fuiſſe templum Veneri, quæ *Melanis* indè nuncupanda foret. Quod conſonat V. C. Iano Laurenbergio, qui in Græciâ antiquâ, ab erudito Samuele Puffendorf editâ, in tabulâ Argiæ, propè Inachum eiuſcemodi templum Veneris *Melanidis* conſtituit. Eo interim illinc tranſijt Pan, qui mutatæ ſpeciem agnoſcens, in rei memoriam aliquot Arboris nouæ ramos Lycæum ſuum petiturus, ſecum abduxit, è quibus ob cultoris ruditatem Mali poſtmodo ſilueſtres prodierunt. Hinc Poeta de Inacho loquens: H

Ouid. lib. 1. Metam.

In Græcia antiq. p. 39.

Dixerat: & votis flexus pater, hic quoque mira
Seminat, in MALVM MELIDA abire iubens.
Quo dedit auſpicium quòd ſibi mox eſſet honore
Templorum MELANIS deueneranda Venus.
Stat ſpecies generoſa, decus ſtat in Arbore primum,
Quotque roſis Mala, ſplendida Mala rubent.

Mæſta

A *Mæſta ſerenauit Pater Inachus ora, riganſquè*
Plantam, qua potuit baſia fonte dedit.
Hicquè fuit gratis ea ſemper onuſta volemis,
Non vbi Pan eius germina fixit humo.
Quippe rudis facta eſt, & agreſtia protulit illic
Poma, rudis cultor Pan vt agreſtis erat:
Inſectatus enim Nymphas, dum tranſijs illas
MELIDIS effigiem nouit & ipſe nouam.
Non tamen id multum curat, cum pergat vbique
Naiadas, & Dryadas ſolicitare ſalax.
At quia Planta placet, plures legit ille ſtolones,
Quos ſecum rapiens, antra Lycæa petit.
Appulit hac, cum iam Nati, Phibÿquè virebant,
Ibat & in Plantas vltima turba querens.

Recognitâ per querelas, nec ad caſum filiorum indoluit petulantiſſimus ille, qui
B multas hinc inde fecerat matres. Metamorphoſes igitur obſeruans animaduertit humanum olim populum, ſilueſtrium Pomorum vulgus integrum fieri. Mirum in hoc, lapides, quos quis ſuſtulerat, in lapidoſa ſilueſtrium fructuum ſemina migraſſe, ſicq; Prunos, Meſpilos, Cornos, Ziziphorumquè, & aliorum eiuſcemodi fructuum Arbores in Plantarum Rempublicam inuectas eleganter commentus eſt Poeta, indè moraliter innuiturus, quòd *per quæ peccat quis, per hæc & torquetur*. Quod hunc in modum figurauit. *Sapient. 11*

Singultus mæſti caſum teſtantur, at ægrè,
Cùm properet facie quiſque latère noua.
Nec quoque natorum tetigit iactura parentem,
Cùm multos illi multa libido pares.
Diſplicuit tantùm geminas quòd Oreadas ante
Non vicit, ſemper fruſtra ſecutus eas.
At quoniam fato ſtandum eſt, premit acta, videtq;
De paſtorali creſcere plebe nemus.
C *Diuerſa Arboribus ſpecies, at migrat in vnum*
Malorum *ſpecies omnis* agreſte genus.
Quæ quis corripuit, nequijt deponere ſaxa,
Hinc ipſis lignum participaſſe datum eſt.
Contracta in varios ea decreuère lapillos,
Quos pro ſeminibus pleraque Poma gerunt.
Talia cum Prunis ſunt Meſpila, Zizipha, Corna,
Et tot, quæ longum dinumerare foret.

Non ideò ſuperſtitioſa celebritas caruit ſacrificio. Tardiores aliquot montem aſcenderant eo temporis, quo nouum nemus exigere ſtuporem inceperat. Hos Pan videns, alloqui dignatus perhibetur, tragicæquè certiores rei feciſſe. Mox multorum admonitos, interturbatum abſoluere iuſſit ſacrum, rem, quià natorum dedecus inuoluentem, continuo premendam ſilentio mandans. Hinc hiſtorica veriſimilitudo fabulæ conciliata, & cur ab alijs ne verbo quidem id memoretur, oſtenſum. Ex obſeruato nimirum ſilentio factum, vt res ab omnibus ignoraretur. Abſolutis hæc ideò ſubnexa Metamor- *Cic. 5. Tuſcul. & 1. diu.*
D phoſibus, & ad eruditiſſimum noſtrum Petrum Franciſcum Minotium Apollineus ſermo conuerſus, ac, vt ipſi nuncuparetur *Agriomeleis*, mandatum.

Dumquè ea compleri ſpectat, cultumquè nouellis
Vmbris non reprobat Pan nigricare iugum:
Reſpiciens, aliquot videt aduentare colonos,
Quos inſueta procul ſilua ſtupore trahit.
Cura intercedens pecorum, melioraquè fata
Ferre pigrum dederant montis ad alta gradum.
Non refugit cerui Numen, feroſquè profari
Dignatus, breuibus Monſtra ſtupenda refert:
Et iubet attonitos abſoluere feſta, ſacriſq;
Victima perpetuò non niſi bruta cadat:

Quodq́; vnum bene curat, ibi nè ſanguine poſthac E
Audeat humano turba litare, canet:
Sed memorent qualis facta eſt mutatio rerum,
Vltoremquè monet pertimuiſſe Iouem:
Nec quenquam violare velint, ne puniat illos,
Vt transformatos Arcadas, aquus Auus.
At quantùm meminiſſe Iouis vult vindicis iræ,
Tantùm de natis promere verba vetat.
Libatum eſt ergò, & multis mos floruit annis,
Queis rem neſciri gens reticendo dedit.
A priſcis ideò nihil eſt ſuperinde notatum,
Atque hinc, priſca licet, res tibi viſa recens.
Hac ſunt, quæ tibi duntaxat pandenda premebam,
Scirem vbi de Plantis multa canenda tibi:
Hæc, cui tot debes, hac primùm ſubijce noſtro
MINOTIO; grata ſymbola mentis erunt. F
Macte animo: maiora paro, queis Vatis amici
Officijs aliàs gratior eſſe queas.

Metamorphoſeon tandem Agriomelicarum narrationi coronidem imponens introductus Apollc, numeris omnibus abſolutiſſimam efficit, dum numeris omnibus abſolutiſſimos viros commemorat. Nec ſanè qui tantorum virorum mentionem haberet, dignior alter poterat introduci. Vel homine quippè maiorem promerebantur Encomiaſten melicus Ioſeph Baptiſta Poetarum huius æui facile princeps: Excellentiſſimi Domini Franciſcus Marinus Caracciolus Abellinatum Princeps, & Antonius Muſcettola Franciſci Spezzani Ducis primogenitus, æquè docti, ac nobiles; Laurentius Craſſus cum Vatibus pariter, ac cum Oratoribus ſummus: & Fulgentius Arminius Abellinas Auguſtinianus Eloquentiæ Monſtrum, cuius ore ipſa Suadela vteretur, ſi loqui vellet, vt Græca Legati noſtri Muſa dudum his innuit metris.

Laur. Craſ. in Elog. Ioſ. Bapt. & Antonij Muſcettola.

Ἑλλὰς μὴ Δημοσθένεος, σφετέρους τε Περικλέους, G
Ἡδυλόγου ῥήτορας ἐχέτω ἐπικυδέας.
Εἰ φράζειν Πειθὼ νῦν βούλοιτ', οὐ γὰρ ἐκείνων,
Χείλεσι δ' ΑΡΜΙΝΙΟΥ θαυμαγορεῦσι λόγοις.

Laurentius Legatus in [illegible]

Quod ità Latinè ſonat,

Ne Demoſtheneos tollat modo Rhetoras Hellas,
Neue Periclaeos iactitet illa ſonos,
Si nunc Suada loqui velit, illis Suada relictis,
Mirisono ARMINII deliget ore loqui.

Eandem in claſſem veniunt Federicus Nomius Aretinus Poeta ſuauiſſimus, & eidē conciuis Franciſcus Redi Sereniſſimorum Etruriæ Principum Archiater: Auguſtinus Cultellinus in omni doctrinæ genere verſatiſſimus: Petrus Adrianus vanden Broecke Teneramundanus, Piſis eruditionis Profeſſor, magnoquè nomine maiores Io: Franciſcus Bonomius, & Io. Aloyſius Piccinardus; Addatur Hercules Antonius Cuppellinus municeps noſter Iulij Patrui magni Poetæ clariſſimi veſtigia percurrens, & dum hæc prælo ſubijcimus, in magiſtratu excels. DD. Antianorum Iudicis officio quinto bimeſtri glorioſè fungens: ac Angelicus Aproſius Intimelienſis Auguſtinianus, quem animatam Bibliothecam cum Doctioribus appellare placet. Et in hos definit Agriomeleis, Phœbo demum habente. H

Plura tibi referanda manent, vbi largius vndis
Labra Aganippæis mergere fata ſinent;
Fata ſinent etenim, mihi ſi præcognita credis,
Vatibus optatâ te requiete frui.
Texere tunc dabitur ſacris Heroibus Aſcræ
Stemmata, *quæ dudum verſibus orſa premis.*
Tunc melico *poteris BAPTISTA digna profari,*
Et ſuprà Vates pangere quantus eat.

Et

A *Et ſecum ſceptroquè potens, plectroquè MARINVS,*
Theſpiadum columen, nobilitabit Epos:
Magnanimoq; meus MVSCETTOLA Principe cretus
Dicetur Tragico quàm pede grande ſonet.
Ibit & in numeros non craſsâ Pallade CRASSVS,
Tullius ore, Maro carmine, lege Numa.
Tunc tibi & ARMINIVS, quo non facundior alter
Pulpita ſacra terit, per noua metra fluet.
Dumq; hos Parthenope tibi deliget, inclyta magnum
Flora ebeli NOMIVM ſuggeret, atq; REDVM.
Et CVLTELLINVM dio modulamine clarum
Subdet, nec longè Belga BROECKVS erit.
Hîc quoq; tum BONOMVS, PICCINARDVSq; canetur
Et CVPPELLINVS Vatibus ortus Olor.
Succedent quotquot tibi, dum reſtaurat ATHENAS,
B *APROSII graphicus ſuppeditauit amor.*
At iam ſurgit Eos, & nos hinnitibus Aethon
Aduocat; interea, dulcis alumne, vale.
Dixerat: & ſpecies liquidas exceſſit in auras
Ambroſium latè, nectareumquè fragrans.
Excidit inde ſopor, fixèquè hærentia menti
Dicta recantandi ſerpſit in ima furor.
Qualiacunque ideò ſint hæc, tibi, PETRE, vouentur:
Suſcipe; fors olim nobiliora dabo.

Quoniam verò fabellarum feſtiuitas ſolertiam aduocauit, ingenium propterea doctrinalibus eliminandis ambiguitatibus aptius effectum, promptius quoque dignoſcere poterit varios rerum vſus exercendos, vt contemplationi perbellè iungatur vitæ actiuitas ad operandum in genere quolibet, & circa quamcunque materiem. Quamobrem Sorbeis Agriomeleidos fabulis, Problemata circa Sorbum ſuccedunt, vt Varij demum C eiuſdem Vſus explicentur cum relatione ad reliqua edenda.

PROBLEMATA.

ABditarum, ſcituquè digniſſimarum rerum perquiſitionem interrogatoriæ quæ ſequuntur binæ concernunt Propoſitiones, quarum prior eſt, quì fiat, vt citrà inſitam aliquam venenoſam, aut malignam qualitatem Sorbus Arbor ſimplici attactu ſopitam, & ferè ſanatam hydrophobam rabiem in animante quouis excitet, & furere faciat; altera verò num aliquam Sorbus Arbor analogiam poſſit obtinere cum prorſus nouo inſectorum genere odore moſci ante paucos annos Piſis detecto, dein Romæ, nuperrimè Bononiæ quoque obſeruato, quod more ſtirpium tam integrum, quàm corruptum, & aridum bene olet, ſuauemquè reddit odorem contà communem omniũ Animalium regulam; nullum enim Animal ex Ariſtotele ſuauiter olet; Ad primam reſpondetur Sorbum Arborem, vt etiam Cornum, aliquaſquè alias Plantas non eſſe veD nenatã, contagioſauè malignitate præditam, neque ab ea fluere, vel dependere poſſe peſtilentis, infandiquè morbi ſæuitiem, cum nemo det quod non habet, vt in iure quoque tritiſſimum eſt: *L. traditio ff. de acquir. rer. dom. L. ſi filius familias C. de donat. L. ſi vniuerſa C. de Legat.* ſed per accidens omninò eſſe, vt ipſa Sorbus imperceptibili ſub hac hydrophoba alteratione atrabilarij ſucci pedetentim facta, antequam deſiccati, & frigefacti ſint ſpiritus generis præcipuè neruoſi, exiccatiuam, & frigefacientem, conſtrictiuamquè qualitatem, alioqui ſaluberrimam, in tangentis viſcera introducat male affecta, ad rabiemquè diſpoſita; vndè atrabilaris coagulatio, atque fixatio ad conuulſionem, atque imaginationis deprauationem prona ſuccedit, & hoc etiam abſque eo quod intumeſcat corpus, vt in venenis accidit antibioticis immediatè, ardentibus ſcilicet, erodentibus, putrefactorijs, & ſtrangulatorijs à bile impetuoſiſſima ſubtili, quæ obuios quoſcunque humores violenter corrumpit, inquè vapores craſſos, & venenoſos ad cu-

Quotidiana vt docet experiẽtia.

Galenus l. 9 Method. c. 5

Ariſtot. ſec. 13. Probl. 4.

Galen. lib. 1 de loc. affectis.

Ambroſius Leo Nolanus probl. 321.

tim propulſos vertit; propriè autem, atque formaliter Rabiei morbum in neruoſis con-
ſiſtere partibus clarum eſt, ob Conuulſionem non ſolum, ſed ob Maniam, atq; Delirium,
quod docetur ab Vrinarum, immo & ſimplicis Aquæ in huiuſmodi ægritudine imagi-
naria Catulitione, quàm Auenzoar ſic atteſtatur. *In hac Mania quoddam mirabile re-
peritur, quia ſi collectum fuerit de vrina illius in quantitate multa in vrinali vitreo, quæ
clarificabitur, & ſine dubio videbis intrà formas catulorum natantium*; hancq; hal-
lucinationem clarius expreſſit Aetius ex perſona illius Philoſophi hoc affectu præterna-
turali tentati, & ſeſe in balneo curantis, cui canum ſpecies obuerſabantur, qui lucido
in interuallo hæc verba protulit *quid Cani, & Balneo commune eſt?* Secundæ autem pro-
poſitioni ſic ſatisfieri poſſe putarem; Credibile inprimis, & à Sapientiſſimis exploratum
Viris eſſe Inſectorum omne Genus duplicem à naturá ortum obtinuiſſe, vndè Fucus ex
floribus Cerinthi, aut Oleæ, atque Arundinis autumarint oriri poſſe nonnulli: alijquè
Apes ex optima Mellis parte, aut etiam ex Bouillis carnibus, cum odoriferarum Her-
barum aſſociatione putrefactis poſſe progigni, Poetarum quoq; concentibus concordes
crediderint.

—— De putri viſcere paſſim I
Florilega naſcuntur Apes.

Quod naturali ſuper omnia oſtento doctus quidam vir Neotericus confirmare conatus
eſt, dum excluſit ipſe per compreſſionē è Fuci ventre caput, licet minimū Bouillū, cum
cornibus, &c. cuius rei veritas ſit apud illum; Animacula quæ inertes Apes, ob quan-
dam ſimilitudinem dici poſſent, quorum icones amplificatas quoque microſcopij ope
exhibemus, antiquis omnibus inexplorata prorſus, & ignota ab eruditiſſimo Chimen-
tellio I. C. Piſani Lycei in primo Politiorum literarum ſubſellio Profeſſore celeberri-
mo primò deſcripta quis vetat ab aliquo ſuaueolenti flore, fructuuè ſylueſtri credi poſ-
ſe ſuborta? cuius rei coniecturalem veritatem non paucæ ſuadere videntur rationes. 1.
Vera Generatio, quæ eſt motus, ſeù mutatio de non eſſe ad eſſe, hoc eſt quià acquiri-
tur noua forma ſubſtantialis, & quâ res tota mutatur, & idem ſubiectum ſenſile non
manet, nam tunc ſequitur ex Tauro fieri Apes, & ex Equo Crabrones, ex Aſino Scara-
beos, atque ex varijs Herbis, floribus, fructibuſquè alia Inſecta, tam reptilia, quàm
alata non bene adhuc indiuidualiter, & diſtinctè obſeruata. 2. In omni Generatione G
neceſſarium eſſe ſubiectum, nullamq; prorſus eſſe generationem, ſine præcedente ma-
teria, quæ ſit habilis, & idonea, vt vnum ex altero poſſit generari; ſed cum varia poſ-
ſit eſſe idoneitas materiæ ob varium elementorum concurſum, Cæliq; influentis variam
actionem, hinc variæ quoque rerum Generationes fieri poſſunt, etiam rariſſimæ, vt illa
de qua nobis eſt ſermo. 3. Generatorum ex putri cauſa efficiens æquiuoca, & remota cū
ſit Calor cœleſtis in ambiĕte Aere diffuſus, proxima verò Calor putreſcentis Mixti v. g.
Floris, Fructus, Folij, Ligni, &c. Materia diſponitur, inquam, veteri Forma excluſa, noua
inducitur, quæ ob raritatē mira quoq; cenſeri poteſt; data ergò Cęli Clemētia odorabili-
tatis effectrice, & datâ materiâ bene diſpoſita, quarè nō dabitur, &c. 4. Prout putreſcibilia
varia sūt, & multiplicia, in quę Calor nō ſolū particularis mixti, ſed VniuerſalisCœleſtis
agūt, ità quoq; varia, & diuerſa pręcipuè Inſecta, modò nobiliora, modò ignobiliora pro-
ducuntur; inter ignobiliora Xylophthorus numeraretur, proximè admodum haberi po-
terunt Cantharides iam notæ cunctis, in ſummis Fraxini ramis, inq; Ficis, Pyris, Pinis,
Populis, &c. originem ducentes, quas roſis, alijſquè floribus paſci, ac delectari con-
ſpicimus; ita vt nobiliſſimum omnium Inſectorum remaneat ὀσμοῦσα, ſiuè Μοσμοὺς Mu- H
ſcodora conſiderandum, quod quidem à Fucorum, veſparumuè ignauarum, minimi ſci-
licet aculei, natura non multum diſtans in multis quoque iiſdem conformabitur, quibus
generatio ex putri peculiari quodam modo ab alijs diuerſo poterit attribui; ita vt con-
cludi poſſit hanc Odoratiſſimam Inſectorum Speciem, ſolitarię naturæ, cum ſilueſtribus,
odoratiſquè Pomis originalem aliquam conſeruare poſſe Analogiam; à quarum Arbo-
rum cenſu cum non veniat Sorbus excludenda Sorbis hæc Animalia problematicè erūt
adiuncta; quæ quià rara miraculoſa ſunt in §. 1. *in Auth. de conſul. coll.* 1. Sed proco-
ronide hic repetamus, quod præclariſſimus Chimentellius de hac muſca odoratiſſima
metricè concluſit.

Quæ ventre artifice exhalantia dona reformat,
Et noua de florum ſuccis myrothecia condit.

Muſco-

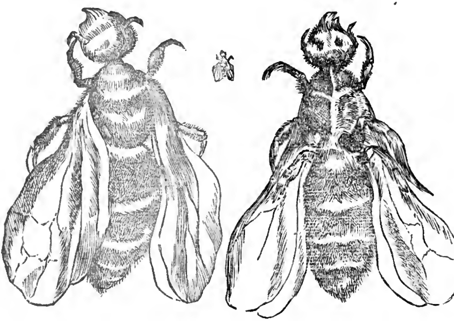
Lib. 1. prac. tract. 9. cap. 16.
Tetrabibli. 2. ſerm. 2. cap. 24.
Scalig. in Card. exercit. 192. c. 2
Ouidius 15 metam.
Virg. 4. Georgic.
Bernardin. Comeſius apud Aldr. de Inſectis l. 1. c. 1. p. 60.
Val. Chimēt in Myrodia, ſiuè de Muſcio odorit Piſanis.
Ariſtot. l. 5. Phyſ. c. 5.
Id. l. 1. de Gener. & corr. c. 4.
Et l. 5. de Hiſtor. Animaliū c. 19.
Id. Ariſtot. l. 1. Phyſ. c. 5. Id. l. 1. de Gen. & corr. t. 17.
Ariſt. l. 3 de Generat Animal. c. vl.
Ariſt. l. 5. de Hiſt. Anim. c. 32.
Aldr. l. 4 de inſectis c. 4.
Ariſt. l. 1. de Gen. an. cap 16. & de Hiſt. l. 5. c. 8

Muſcodora, ſeù Muſca Moſcata.

Latibula quoque profundiora, vbi ab Arboribus radices immittuntur apud nos quærens, ibiquè viuens.

De Inſectis, & minimis Animalibus ſupra 500. imagines euulgauit Thomas Mouſetus Londinenſis anno 1634. typis Thomæ Cotes, ſed longè plura noſter Aldrouandus cum ſuis Iconibus dedit in Volumine de Animalibus Inſectis lib. vij. Verum nemo antehac magnitudinem eorum adauctam eſt ſpeculatus, ad quod Ingenia perſpicaciora noſtrorum temporũ, in quibus Inſtrumenta optica optima non deſunt, inuitamus.

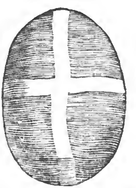
Magnitudo Vera Apparens.



Pro tertio demum Problemate ſtabit hæc dubitatiua Propoſitio, num ſcilicet Moralia Præcepta Phyſicis, atque Botanicis miſceri commodè po ſint materiebus; Cuius affirmatiuam non prius concludam Reſolutionem, quàm ſequentium obſeruationum Phyſicarum nuperrima fundamenta tetigerim. Nouitatibus inhians Sæculi huiuſce Auiditas tot à me petere videtur recentes admiratione dignas Obſeruationes Dendrologicas in quot fortunatè mihi accidit hac tempeſtate incidiſſe; & quià non infimæ ſortis aliquot, dum præſentis Voluminis editio maturaretur, occurrere, circà volantum Animalculorum Suaueolentiſſimam Speciem, & circa Serpentigenam Lacertam Chalcidicam dictam, Viperex naturæ, in Pratis quibuſdam Agri Bononienſis natam noſtrati Cœlo, Soloquè hucuſquè inuiſam; & demum circa Lapidem Staurophorum Rhenano è Cæſpite excluſum, qualem in Figura ſequenti proponimus videndum, *Vide Figur. ap. Aldr. l. 1. de Quadrup. digit. ouip. c. 7.*

illas

Digitized by Google



LAPIS STAVROPHORVS

illas præterire nolui,tanquam, mediatè ſaltem, & remotè, reducibiles ad integralem Dendrologiæ conſtitutionem; namhæc mixta omnia Stipitibus, Radicibus, Folijs, Floribuſuè,necnon Vmbris Arborum poſt ortum proprium ali, & coaleſcere poſſunt. His ratus ſum ſimul iunctis, & velut Alexipharmacè compoſitis, moralem quoque corroborari poſſe Virtutem, maledicarum necnon linguarum venena ſuperari, atq; debilitatum omnium fluxiones firmiſſimo præſidio ſiſti; ad hoc, vt æqui, boniq; ſcriptis meis omnibus conſulatur; & cuinam ſtomachum mouere poſſunt frequentes Ethicophyſicæ Propoſitiones, quarum ope auaritia, ambitio, mulieroſitas, pervicacia, liguritio ſubuertuntur penitus, atque eliminantur? Sine his etenim Intellectualis, ſimul atq; Realis Felicitas citò,tutò,atq; iucundè acquiri non poteſt. Prauum illum motum,triſtemq; ſenſum ſapientiſſimi verè omnium ætatum Viri rectiſſimè ſunt auerſati;ex quibusduos tantum authorabiles valde in medium adducam cauſæ meæ patronos,alterum in antiquiſſimis,& in viuentibus alterum. Hic eſt Reuerendiſſimus Abbas S. Petronij Can. Philoſ. & Sacræ Theologiæ Doctor, & Moralis in Archigymnaſio Bononienſi Profeſſor, toti Orbi notiſſimus, ore, atque calamo admirandus, Iacobus Certanus; ille eſt Lyricorum omnium Princeps Pindarus in hunc ſenſum effuſus. *Non ſecus, atque viridi rore Arbor* G

Pindarus Ode 8. Nemeorum. *creſcit; ita Virtus à Sapientibus Viris exaltata inter iuſtos ad liquidum athera exurgit.*

Αὔξεται δ' ἀρετά χλω.
Ραῖς ἐέρσαις ὡς ὅτε δένδρεον ἄις
Σει σοφοῖς ἀνδρῶν ἀερθεῖς' ἐν δικαίοις
Τε πρὸς ὑγρὸν αἰθέρα.

Cum his concludi poterit vtiliſſimam,& iuſtiſſimam eſſe methodum noſtram Phyſicè, atq; Moraliter procedendo in conſequentibus verſari; ſed rerum Vſum in Phyſicis Morũ experiamur nũc Magiſtrũ, *& quodcunq; ſagax tentando repperit vſus* ipſe compleat. H

Manilius 1.

VSVS IN VARIIS.

COnſtans adeò, ſolidaq; Sorbi Materies inuenta eſt, vt pueros non tantum, ſed viros alti iudicij fallere potuerit, dum pulcherrimas rerum Formas ligneas prętioſiores ementitur, & ſimulat; nemo dubitat *quod Simia pueris ſemper ſit pulcra,* nec ſimilitudo veritatis artificioſa cunctis etiam doctis diſplicet viris, cum *æmulatio naturam vincere ſoleat*. Simulatores Abacarij Artifices Sorbi lignum inficere, dolare, lęuigareq; ita nouerunt, vt Ebenum, Lignaq; alia Indica, quà luteo, quàquè rubro, aut variegato colore rutilans, ad ignominiam ferè Naturæ ferro, & manibus elaborarint,

Digitized by Google

A rint, probatamque cunctorum hominum in admirationem, nouum opus produxerint;
cœteriq; Materiarij cuiuſcunq; ſpeciei Sorbeos Arcus, atq; Baliſtas tortiles Phœnicijs in- *Pindarus*
uidendas fabrefecere, quæ iaculis ex Bononienſis Rheni Naſto Pliniana ab hiſtoria ce- *ode 3. Py-*
lebrato ſcopos colliment, *Nullus ſagittis aptior calamus, quam in Rheno Bononienſi* *thiorum.*
amne, cui plurima ineſt medulla, pondusq; volucre, contra flatus quoq; pertinax libra; *In hiſt. ſax.*
ſic ibi legitur in eiuſdem textu: Teſtudines Arietarias militibus alij parant, Trochleas *Creſcentius*
alij tractorias, Cocleasuè, atq; Machinas ſpirales, quas Vites binas vocant, tam maſculas, *Agricult.*
quàm fœminas inuicem iunctas, quarum altera longo vecte circumducitur, altera verò *l. 5. c. 27.*
immobiliter ſubſtat ad compreſſoriam vim varijs laborioſis operarijs validiſſimam *Plin. lib. 7.*
exercendam, ſtruunt. Architectoribus alij Ergatas, Suculas, Artemones ſuppeditant *cap. 56.*
ab ἀρτάω dictas, quod eſt appendo, aut ab ἀρτήζω, quod eſt itidem appendo, & circum
ligo; quas Græci propius vocant ἐπάγοντα ab ἐπαγάγεσθαι, quod eſt agito, veho, mo- *Id. lib. 16.*
ueo, ſed melius ſecundum Apollonium ab ἄγω, ideſt Duco; & ſunt illæ Machinulæ ap- *cap. 36.*
penſæ cum multis orbiculorum circuitionibus ab exteriori parte in interiorem, vt Bo- *Tanarius*
nonienſis manuſcriptus Vitruuij antiquiſſimus codex habet, ad pondera grauiſſima, per *l. 5. Oecon.*
B quam facillimè ſubleuanda, & altiſſimè quoque tollenda: noſtri autem vulgares Bo- *Gul. Philan*
nonienſes aptiſſimè dicunt *Taleas*, quia inciſa in ſe habeant orbiculorum, ſeù rotula- *der in Vi-*
rum loca, per quæ funes traijciuntur. Minimum herclè, quod reperitur in Sorbo Arbo- *truu. l. 10.*
re magnam vim retinere Mirabilium effectricem docemur ab experientiá, quæ proui- *c. a. & ſequ.*
da rerum, infallibiliſquè Magiſtra perhibetur. Non alia videmus extimulari melius *Moſchus*
tardi à Bubulcis Triones Virga, quàm Sorbea, quæ ab ijſdem apud nos Bononienſes *in Celaſino*
cum Haſtula nuncupetur, agreſtis quoque Mineruæ haud inutile terreum ſimulacrum *Orphei.*
referre videtur: Felices propterea liceat nunc proclamare Agricolas, ſi ſua Bona no- *Iabolenus*
rint! quibus Sorbeum dat Mirabilia efficere poſſe lignum; ipſi Sorbeis ſimpliciſſimis *I.C. lib. 50.*
Schidijs in aceruum frumenti, quantumuis ingentem ſepultis Inſectorum omne genus *pandect. l. 3*
perditiſſimum malè perdent, longèquè fugabunt: Aquaticum è contrà Gregem intrà Pi- *Ariſt. in*
ſcinas, fundi Dominorum præclarum ad vſum concluſum optimo remolliti Sorbi alent *Mechan.*
cibo fideles, & fidi, vt docuit Columella ſic ſcribens; *& nuces digitis infracta ſunt dan-* *quæſt. 18.*
dæ, nec minus elixum molle Sorbum, quique ſunt cibi Sorbilibus proximi. Eodem ex- *Leo Bapt.*
C iccato fructu capiendis, inertiæ omnis obliti, incumbent Hyemali tempore Auibus, qui- *lib. 6. cap. 7.*
bus futurorum terræ fructuum vberem auſpicabuntur prouentum, atque capturam, vn- *rei ædificat.*
dè Catonianum illud veritatem nanciſcatur præceptum *Ionſtonus*

Exerce ſtudium quamuis perceperis Artem: *Arb. lib. 1.*
Vt cura, ingenium, ſic & manus adiuuat vſum. *art. 6.*

Capiendas porrò ſubſeciuis ſaltem horis, ſubſecundarioq; tempore aues, quæ agreſtia *Lib. 8. de*
Poma diripiunt, vel ipſæ perſuadent Cicadæ. Sic enim apud anonymum quendam in *re ruſt. cap.*
primo Florilegij libro Cicada de Paſtoribus ipſam inſectantibus conqueſta, damnoſa *17.*
rapacium auium furta, non innocenem ſuum ex pauco rore victum puniẽdum inſinuat. *Pindarus*

Τίπτε με τὸν φιλέρημον ἀναιδεῖ ποιμένες ἄγρῃ *Ode 3. Py-*
Τέττιγα δροσερῶν ἕλκετ' ἀπ' ἀκρεμόνων; *thiorum.*
Τὴν Νυμφῶν παρόδιτιν ἀηδόνα; καύματι μέσσῳ *Cato lib. 4.*
Οὔρεσι καὶ σκιερῇς ξουθὰ λαλεῦντα νάπαις;
Ηνὶ δὲ καὶ κίχλην, καὶ κόσσυφον, ἠνὶ δὲ τόσσους *Lib. 1. An-*
Ψᾶρας ἀρουραίης ἅρπαγας εὐφορίης. *thol. εἰς ζῶα.*
D Καρπῶν δηλητῆρας ἑλεῖν θέμις. ὄλλυτ' ἐκείνους.
Φύλλων, καὶ χλοερῆς τίς φθόνος ἐστὶ δρόσου!

Quod ſi latinæ placeat lectionis effectum, condeſcendet noſter Legatus, apud quem
ità ſonat.

Quid me ſolinagam inſanè venando cicadam
Paſtorum arboreo de lare turba moues?
Cantatrix ego Nympharum grauiore ſub æſtu
Per ſaltus reſonans, per iuga, perquè vias.
Quid noceo? en turdos, & AGRESTIA POMA vorantes
Sturnos, & Merulas; hos opus eſt capere.
Perdite qui perdunt fructûs; Quamnam excitat iram
Frondibus, & viuens rore cicada leui?

Sed

Legat.in Poet. metaphyt. lib. 2. ep. 41.

Sed hîc Sorbeus Termes pro Termino Dendrologiæ primi Voluminis inſeruiat, Botanicoſquè noſtros pro nunc abſorbeat labores; iam propè erit vt Vineam longè, latèquè patentem ingrediare, mi Lector, Pomoſſificarum Arborum, atque Bacciferarum ſartam, tectamquè delicijs, quibus omnibus liberè, liberaliterquè frui literariam ad Gratitudinem licebit, non ad direptionem; Vndè Pacifero nunc cedat Terminali Hermeti Tirynthius Heros cuſtodiæ Vindex, non Obex, à ſilueſtribus huc vſque ſeruatis abſtinens Pomis, aliaquè intacta relinquens, ne antiquas ille renonet querimonias, & ne quicquam contrà ius, faſque contingat, vt olim accidiſſe haud ineptè fingitur ab eruditiſſimis Græcorum Scriptoribus. A Leonida ſiquidem diſcordes introducuntur Mercurius, & Hercules in hunc modum: Mercurius de Hercule conqueritur, qui ſilueſtribus Pomis eſitatis, propè erat, vt vicinas abſumeret vuas. E.

Ω τάνδε σείχοντες ἀταρπιτὸν, οἵ τε ποτ' ἀγρούς
Δαμόθεν, οἵ τ' ἀπ' ἀγρῶν νίσσεθε ποτ' ἀκρόπολιν.
Αμμες ὅρων φύλακες, δοιοὶ θεοί, ὧν ὁ μὲν, ἑρμᾶς,
Οἷον ὁρῇς μ'· ἅτος δ' ἅτερος, Ηρακλέης.
Αμφω μὲν θνατοῖς ἱλάκοι; ἀλλὰ παθ' αὐτοῖς.
Αὐτῷ μοι παραθεὶς ἀχράδας ἐγκέχυφεν.
Ναὶ μὰν ὁπόσας τοὺς βότρυας, οἵ τε πέλοντας
Ωριμοι, οἵ τε χύδαν ἔμπαλιν, ἐυρέπιον.
Μισέω τὰν μονοχίν, οὐδ' ἥδομαι; ἀλλ' ὁ φέρων τι
Αμφω, μὴ κοινῇ τοῖς δυοῖ παρτιθέτω,
Καὶ λεγέτω, τῷ τοῦθ' Ηράκλεες; ἄλλό τε τοῦτο
Ερμᾶ; καὶ λύει τὰν ἔριν ἀμφοτέρων.

Lib. 1. Antho. εἰς θεούς

Quod ſic Latinè reddidit Laurentius Legatus.

Hac quicunque viâ felices itis in agros
Vrbe procul, viſis aut remeatis agris:
Numina limitibus qua præſunt bina videte:
Ille eſt Alcides, atque ego Mercurius.
Ambo ſalutares mortalibus; attamen ambo
Diſſimiles: multum hic paſcitur, ipſe parum.
Achradas abſumpſit, vicinas promptus vt vuas, G
Non bene maturæ ſint licèt, vſque voret.
Tale ſodalitium mihi diſplicet; haud ſit vtrique
Commune id, ſi quid poſtmodo quiſque dabis.
Sed dic Alcides hac accipe: & accipe donum hoc
Hermes: nec lites inter vtrunque cadent.

In Metaphyt. l. 2. ep. 26.

In quem ſenſum & Antipater elegans luſit Epigramma.

L. 1. Anthol.

Εὔκολος Ερμείας, ὦ ποιμένες, ἐν δὲ γάλακτι
Χαίρων, καὶ δρυΐνῳ σπενδόμενος μέλιτι.
Αλλ' οὐχ Ηρακλέης; ἕνα δὲ κτίλον, ἢ ταχὺ ἄρνα
Αἰτεῖ, καὶ πάντως ἓν θῦος ἐκλέγεται.
Αλλὰ λύκους εἴργει τί δὲ τὸ πλέον, εἰ τὸ φυλαχθὲν
Ολλυται, εἴτε λύκοις, εἴθ' ὑπὸ τοῦ φύλακος.

Id. ibid. ep. 27.

Vt inuertit Legatus.

Non eſt, Paſtores, Hermes moroſus; & illum H
Lac, & mel Quernum conciliare ſolet.
Non ſic Alcides; vel ouem petit ille, vel hircum,
Vtquè lupos abigat, pinguia dona legit.
Cura quid ergo iuuat, ſi, quod ſeruatur ouile,
Siue lupis, ſiue à Præſide, triſte perit?

Interim autem Fructus hoſce literarios blandè carpendi maneat Officium, quos prima ſat eſt vt attingant leniter Labra, minimè Dentes mordeant, I

Ingenio libanda tuo, non dentibus offert,
Qui tibi dat, Lector, Poma priora Liber.
Sordeat haud Munus ſi Serba nouiſſima dantur;
Vt meliora ferat, iam prope BACCHVS erit.

FINIS SECVNDI LIBRI.

AL-

ALPHABETICA TABVLA

Genericarum Arborum res indicans principaliores, & verba notabiliora.

A

ABraxas Gemmis inſculptus. 76. *e*
Abuſus Arborum. 76. *c. f*
Acapna. 17. *f*
Actuaria Naues. 140. *h*
Actus corporis Anima. 150. *h*
Adamitæ nudi. 77. *b*
Adolebantur antiquitus Arborũ fructus. 139. *a*
Aemilius Rhetor Arboreus dictus. 14. *g*
Aemilij Scauri Rom. Cõſ. Pater Carbonarius. 19. *e*
Aenigmata Arb. 110. *h*
Aequiuoca Arb. 12. *f*
Aggeres loricati, & furcillati. 130. *h*
Alba Iulia Tranſiluaniæ Metropolis. 27. *c*
Albara familia, Alberica, albirola. 109. *c*
Albero *Caſtrum antiquiſs. Bononien.* 109. *c*
Alex. Co. Ghisl. I. V. D. Coll. Canon. Bonon. 51. *d*
Altare Holocauſti Moyſis ex lignis pretioſis. 136. *e*
Amphiteatrũ Bonon. Anatomicũ ligneum. 136. *g*
Anacharſis Philoſophus. 134. *g*
Ancilia, Metancilia. 131. *c*
Andreas Ghiſilardus Senator Bonon. 51. *d*
Anima Arborea. 4. *f.* 5. *a.* 6. *f.* 146. *e.* 147. *c.* 150. *a*
Annibal Pœnus. 132. *f*
Anthrax Carbo morbus. 17. *f*
Anthracopolium. 121. *b*
Antipathia, & ſympathia Arborum. 148. *g. h*
Antiqua Domus Auium ſunt Arbores. 31. *a*
Antonius Leuantus Xylotechnaſtes Bonon. 136. *g*
Apiſtopiſtæ ſuperſtitiones. 76. *e*
Appetitus naturalis Arborum. 147. *a*
Aqueitas in fructibus. 11. *b*
Arabes ſuper Arbores dormientes. 127. *b*
Arbona, quaſi Arbor bona. 13. *c*
Arbor, quaſi Aruor, ſeu Aruos. 12. *f*
Arbores Abibeiba Regionis. 33. *b*
Arbor Ænigmatica. 111. *a. c*
Arbor Antiuenerea. 40. *g*
Arborarius Picus Auis. 14. *b*
Arbor à Robore. 12. *g*
Arborator, qui curam gerit Arborum. 14. *h*
Arbor Banane panem ferens. 38. *g*
Arbor Baxane Deleteria partim, & Alexipharmaca. 39. *a*
Arbor Bruſathaer. 33. *a*
Arboreta loca Arboribus conſita. 14. *h*
Arboridea Planta Arboreſcens. 14. *h*
Arboris, & Arboſis antiqui nominis differ. 12. *f*
Arborum calor implantatus. 3. *c*
Arbor Cerbas in Nicaragua. 33. *b*
Arbor Coutoa Vini ferax. 38. *g*
Arboris definitio. 5. *c*
Arbor fluuius. 12. *h*
Arbores fumi lethalis. 39. *a*
Arbores Guttis metallicis refertæ 38. *h*
Arbor Hebraicè Hets, *vel* Eb *à virore.* 12. *h*
Arborea Ciuitas, vel Arboroſa. 13. *d*
Arborichi Populi, vel Arborisi. 13. *c. & d*
Arbor Inſulæ ferri pluuia. 35. *a*
Arbores Lanigeræ. 39. *d*
Arbor Impragnante fructu. 40. *g*
Arbores Frondiuiuæ. 40. *g*
Arbor Nauis. 12. *h.*
Arbores Philippinarum ab altera parte ſalutares, ab altera venenatæ. 40. *b*
Arbores propria habent organa animaſtica. 150. *f*
Arbores piſcatrices. 40. *e*
Arbor Piſcis. 12. *h*
Arbores omnes præparant hyeme æſtiuas commoditates. 3. *b*
Arbores Principum pro Inſignibus. 109. *d*
Arbores ſanguineum madorem excitantes. 40. *g*
Arbores ſimilaribus, & diſſimilaribus conſtant partibus. 3. *c*
Arbores ſolo odore, & vmbra alentes. 39. *c*
Arbores ſyluestres, & vrbanæ. 3. *b*
Arbores Triumphales. 131. *d*
Arbores vermiradices, & ſerpentiferæ. 40. *h*
Arbores virtutibus à varijs indigitatæ. 39. *c*
Arbor vna, nidus vnus, in prou. 42. *e*
Arbuſcula nomen mulieris mimæ. 14. *f*

Arbuſcula Phaſis fluminis, quæ mulieres reddunt nullius Hominis præter virũ appetentes. 39. b
Arbuſcula pro plauſtri pede. 14. f
Arbuſcula ſingulis diebus naſcentes, creſcentes, & occidenses. 39. c
Arbuſta ſunt Arbores detruncatæ, vel maritatæ. 7. b. 14. h
Arbuſtare agrum quid. 15. e
Arbuſta muſcarum ſplendentium. 40. h
Arbuſtũ vnũ haud alit duos Eritachos, prou. 41. d
Arca Fœderis ex lignis Setbim. 136. e
Arca Noetica ex lignis lęuigatis. 135. c
Arcubaliſta. 131. d
Ardeolæ Aues. 40. f
Argo Nauis ex quibus lignis. 141. e
Aries, & Anſanella Machinæ. 130. h
Armamenta ramorum Arboreorum. 9. a
Artemone Arborum brachia. 150. g
Aruum, ſed magis annum producere fructus. 6. f
Arymphæi populi nemora pro ciuitatibus habentes. 127. b
Aſſare, contabulare ſignificat. 25. a
Aſſeres. 25. a
Aſſerculus, Aſſerculum, Aſſerulus, Aſſula, Aſſeculus, Aſſulosè, Aſſulas, omnia ab Aſſere. 25. a
Aſſeres æquiuocant cum palis, vel paxillis, qui lecticis ſupponebantur. 25. b
Aſſeres etiam pro fœminis ſub quibus nutriebantur infantes. 25. b
Aſſeres item pro macilentis. 25. b
Auditio Arborum æquiuoca. 149. d
Aues Bernachiæ ex Arboribus. 36. f
Aues maritimæ ex conchis, &c. 36. g
Aures Arborum quæ. 3. d. 47. c.
Auſtraſia. 132. g
Axæ ſunt Tabulę ſectiles. 25. a
Axilla Arborea, Maſcala etiam dicta. 4. e
Axis Cardo, Ianua. 25. b
Axis Diameter Rotæ. 25. b
Axis Fera Indica. 25. b.
Axion fluuius in Aſia. 25. c
Axis Vrbs. 25. d
Axones Tabulæ, in quibus Solonis Leges ſcriptæ erant. 25. b

B

BAalſamex Cœli donum. 50. g
Balſama. 139. d.
Balſamiferæ Arbores. 116. e
Baccharum ſacra. 77. d
Baccho Luci Athenis, & alibi ſacri. 73. a
Bacchus primò coronatus. 143. b
Baculus Domini ſymbolum. 47. b
Baculus vitæ ſapientia. 47. b
Balfort, Ballen, Ballẽgeben Luci apud Germ. 78. f
Banane Arbor in Cauchinchina latiſs. folijs. 34. e
Baſeli. 140. g
Baſilides Simonis Magi diſcipulus. 75. b
Baſilidianorum ſecta Idololatria. 75. a. & b
Beelphegor Moabitarum Idolum. 138. e
Belluck Vandalorum Deus albus. 78. e
Bennæ Gallicæ. 120. g
Bibulam lauare fauillam. 137. d
Biliosus humor Plantarum. 5. b
Binarius numerus in Arb. potentiã deſignat. 61. b
Binæ Aures centũ cogunt muteſcere linguas. 48. e
Bimum Nemus. 132. b
Biſcaccia. 134. f
Bis mortuæ Arbores ſunt peccatores. 63. c
Bœotij fructus Ioui immolabant. 117. d
Bombyces ex Arboreis floribus quibuſdam in terram decuſsis. 36. b. 123. d
Bona ex Arboribus cuncta. 62. e
Bonæ conuerſationes ſunt vt folia tutantia flores, & fructus. 61. a
Bona temporalia ſunt veluti folia caduca. 61. a
Bononia Belgica. 130. b
Bonus Medicus adiectioni ſtudet non minus, quam detractioni, & pluribus quidem modis. 114. e
Boſco vulgò, nemus à βοσκω græco, quod eſt paſco. 28. b
Botanica diſciplina laudatur. 115. a
Brachia Arborum Acremones dicta. 3. d. 4. e
Brachmanes Lucos habitantes. 127. b
Bracteæ ligneæ pro prima ciuica corona. 143. d
Bragie ἀπὸ τοῦ βράζειν à feruendo. 23. b
Bretislaus Bohemorum Princeps. 133. b
Bronchus quid. 22. d
Bruma optimũ facit cæſionis Arborũ Tẽpus. 126. g
Bruniacum Gallicum oppidum. 132. g
Bruſingus Riuus. 133. a
Bubo Rhizomenos. 81. a
Bulionius Rex coronari noluit. 143. d
Buſcus Arnoldus Auguſtinianus Hiſtoricus. 30. b
Butes, Buſi, Lucrariæ paruæ Naues. 140. g

C

CAchi, & Ciccara fructus Arboreus in Malabar. 34. f
Cadua Arbor.
Cæremoniæ circa Arbores. 140. e
Cæſiones Arborum opportunæ. 126. e
Cæſpitare. 49. a
Calces mali Nauis pars infima. 142. f
Calafati, ſeu Nauifabri. 142. f
Calopodia. 121. c
Calor innatus, & influens Arborum. 4. e
Canaliculata ligna. 122. e
Cãdidiores fructus, cæteris paribus meliores 11. b
Cane oriente commodè cæduntur Arbores. 126. b
Capena Porta Romana, & Fontinalis. 74. e
Caput, Cerebrum, Coxendices, Capilli Arborum. 3. d

Caput

Digitized by Google

INDEX.

Caput Tauri,& Capra Amalthea in Numis ſignif. ex labore diuitias. 109. b
Carbo Ænigmaticus. 112. g
Carbo, & Calx in quo differunt. 54. g
Carbo lignum aridum, & coctum, extinctâ prunâ. 17. f. g
C. Carbo Orator item M. Carbo diſertiſſimus, & Cn. Pap. Carbo Conſ. Rom. 17. b. 18. a
Carbonacia familia. 18. d
Carbonaria ex comedijs Plautinis vna. 19. f
Carbonaria ex Padi Portubus vna, vulgò le fornaci. 19. f
Carbonaria ſylua ſaltus Leodienſis Ditionis. 19 f
Carbonarij carbonum venditores. 18. d. 19. f
Carbonarius Ariſtarchus. 19. e
Carboneſia familia Bononienſis antiquiſſima nobilitatis. 18. d
Carbonianum edictum. 18. b
Carbone notare. pron. 43. d
Carbulo Batica Oppidum propè cordubam. 19. g
Carbunculus gemma. 19. g
Carbunculus Terra feruens exuſta. 19. g
Carbunculus Tumor morboſus. 19. g
Carbunculus vitium Arboribus innaſcens. 19. g
Carcheſium Mali Nauis ſuprema pars ad formam poculi. 142. f
Carina. 140. b
Caro Arborum. 3. d. 6. e
Carpenſe Caſtrum à fructibus forte dictum 14. g
Carpenta. 120. b
Carpophagi fortes, morigerati. 11. c d
Carpophagi Populi. 118. c
Caſa frondea. 129. d
Caſimirus II. Pol. Rex. 133. b
Caſti Arborum cultores. 66. f
Catapulta. 131. a
Catea. 131. a
Catena Trabes ſtructuras domorum arctè ligantes. 129. c
Cathedra. 135. e
Caudex vnus Nauis ingens carina. 33. d
Caulis pro virga. 145. b
Cedrina ligna. 136. e
Celoces. 141. b
Ceppo quid, & Ceppare. 23. a. c
Cerebrum Arboreum. 61. c
Cete ſyluam in ventre habens. 9. b
Charitatis, & Amoris ſymbola ſunt Arb. 106. e. f. g
Cicadarum ſecta ſunt Arbores. 31. b
Ciconia lignea. 121. d
Cippus marmoreus Manslianus Bonon. 24. e
Ciſta, ciſtarij. 121. a
Cimbubone Arboris fugacitas. 150. f
Cithara, lyraquè. 136. e
Cinnamomum, caſſia. 139. d
Claua, & Cathtia ſecundum aliquos. 131. b
Clauſura inculpata, & laudabilis. 128. e
Clauator claua inſtructus. 131. b
Clinopodia, 122. f
Childebertus 132. g
Chilpericus. 132. g
Clypei, ſeù Clypea, vel Clupea. 130. g
Clytella. 120. b
Coagulatio Plantarum ab aqua. 5. c
Coctilitia Taberna. 121. b
Codex liber. 120.
Codicaria Naues. 140. b
Codicillus vltima voluntas ſine ſolemnitat. 20. c
Codicilli, diplomata, vel epiſtola Principum. 20 d
Cæli conſenſus cum Plantis. 149. b
Cæna Philoſophica. 119. a
Cæna Saturnia. 119. a
Coitus Lunæ, & Solis lignorum cæſioni fauet. 126. f
Colchi Arborib. ſuos mortuos ſuſpendebant. 77. a
Columnarum capita coronata. 144. b
Columna lignea ſerpentifera. 80. e
Comatus ſiculus vixit ſine cibo in Arbore clauſus per annum. 74. e
Comba. 142. e
Comectaculum. 139. c
Comus, & Gratia coronis aduocabantur. 145. c
Complicati morbi compoſita requirunt medicamenta. 113. a. b
Conferua. 8. e
Conlucatores, & Sublucatores Arborum. 70. e
Conoidales fructus ſalubritatis indices. 11. b
Conti Haſta longiores. 131. b. 140. b
Conuiuium ſine culpa quale. 117. b
Coppes Arbor dicta ſcriptioni inſeruiens. 39. d
Cor Arborum. 3. d
Corallium Planta lapidea. 12. g
Corbita, Cybei. 141. b
Corona à Cohonorando. 144. a 145. e
Corona Alcibiadea, atque Socratica. 144. c
Corona Hyberna. 143. d
Coronam in focum indere. 145. c
Corona in ſomnijs. 93. c
Coronæ militares, & ciuiles variæ. 144. f
Corona non ſcindenda. 144. e
Coronæ quibus debentur. 143. b
Corona ſpinea. 143. d
Corona ſuperbiæ. 144. f
Corona Syriaca. 45. a
Cornucopiæ fabula. 89. b
Cornua Ceruorum Arborea, quià ramoſa. 14. f
Cortices, Caules, folia pro belluis. 117. c
Cortices Arborum varij. 9. d
Cortices Arborum referunt Elogia Patrum. 94. g
Cortices Arborum mandere quid ſignificet. 94. g
Cortices Arborum Telæ in modum. 40. e

Digitized by Google

Corticum fragmenta pro monetis. 144. g
Craſſioris ſubſtantiæ fructus alimentoſiores. 11. c
Crux in meditullio Arb. à natura delineata. 57. e
Cucuma. 131. b
Cutis, & cuticula Arborum 3. d. 4. c. 5. b
Cyclopum alimentum fructus Arborum. 119. a
Cydippes, & Acontij fabula. 90. g
Cymba. 140. g
Cymba ſpeculatoria 141. a

D

Dania. 133. c
Dare lanceam, & recipere eſt fœdus inire. 96. e
Daulis Δαυλὶς Ciuitas ab Arborum denſitate. 14. c
De Cãna, Straminibuſq; Domus primæ Vrb. 127. b
December, & Ian. caſioni Arb. idonei. 126. e
Decermina frondes ſacræ. 139. b
Decimæ fructuum. 140. e
Defunctorum funera epulis proſequebantur Ant. 138. e
Delicata Arbores Hortenſes. 156. h
Delphinum ſyluis appingere. prou. 79. a
Delubrum à ramis Arb. delibratis. 71. b. 137. b
Denarius numerus. 140. f
Dendranatome. 3. 8
Dendrophori felices habebantur. 57. b (66. h
Dendrotomus ex Lege Arb. caſis nouas ſubſtituit.
Denominata. 12. f
De Ramo in Ramum. prou. 49. a
Deſiderius Lignamineus Patauinus. 16. b
Diatetica Med. pars ex Arb. vt plur. 112. h
Differentia Arb. in vniuerſali. 7. b
Digiti Arb. Thalli. 3. d. 4. e. 150. g
Diligentiores Agricolæ meliores Ciues. 66. g
Diſphendomene ſupplicij genus in Arb. 58. e
Diſſimiles formarum vires pugnant, &c. 150. f
Diſtributio alimentorum varia in Arb. eſt ab Anima. 148. f
Diuina verba nunquam pugnãt ad inuicem. 112. e
Diuiſibilis Plantarum Anima. 147. a
Diuites ſunt vt Arbores æſtate virentes. 59. a
Diuitiæ velut Arborum vmbræ. 61. a
Diuitias eſſe periculoſas Radices Arborum ſerpentiformes monent. 62. f
Diuturnitas vitæ Arborum ex qua cauſa. 146. f
Documenta, & correptiones ſunt medicina vitiorum. 61. a
Dolones. 132. e
Domeſtica Arbor. 7. b
Domicilia Hominum prima Sylua, & Arb. 127. b
Domus porticatæ, columnatæ, cum ſcapis, & epiſtylys ligneis nobiles antiquitus. 129. b
Dormiunt metaphoricè Arbores. 149. d
Dorſinna Arx. 132. h
Draco Saraph Hebraicè, virens Latinè. 103. g
Druydæ inter Arbores permanebant. 127. b
Druydæ primi ſacrorum antiq. Miniſtri. 74. b
Dryades ſyluæ vocabantur. 70. b
Dulce lumen ſociabilitatis humanæ ſymb. 63. a
Dulcia ſomnians iucunditatem expectet. 63. a
Dulciores fructus beniguiores ſemper. 11. d
Ductorum calliditas in bello victoriarum fomes. 132. e
Duorum lignorum æqui ponderis inæqualium in magnitudine maior portio magis leuitat in aqua. 54. b
Duricortices Arbores, & ſpinoſas ſomniãs, in difficultates incidet, atq; pericula. 93. c

E

Ebenum Arboreum. 14. f
Eccoprotica medicamenta ex Arborib. 113. a
Educationes Hominum ab inſitionibus Arb. docemur. 96. h
Edulia compoſitiora, morbos excitant. 117. b
Effectus mirabiles in Arb. & Plantis. 147. a
Eleophoræ Arbores. 70. e
Ellyptici fructus. 11. b
Emblemata Arb. 96. g
Embryones Arborum. 9. b
Enodes Arbores. 9. b
Epibades. 140. h
Epiſchidia. 121. b
Epitheta Arborum. 31. a. b. c. d. & pag. 32. e. f. g.
Ericus Diſertus. 133. e
Erinaceus cum Pomis, &c. emblema. 108. g
Eriophora Arbores. 70. e
Eſſeda Belgica. 120. g
Eſuriens Aſinus fuſtem negligit. 43. b
Etiam vetus Arbuſtum transferri poteſt. 42. b
Etymologia Arborum. 12. f
Euerſionis Regnorum cauſa potiſſima quæ. 41. c
Euphorbius quidam fingitur fuiſſe prius Ethalides. 88. g
Euphraticæ Plantæ quomodo moueantur. 150. e
Exauctoratio per Foliorum ferendorum excluſionem. 44. c
Exciſa magis germinat Arbor quædam. 89. a
Exciſa, non euulſa fructificat Arbor. 44. e
Exhibitores Auſpicales. 57. b
Exedræ. 136. g. 137. a
Ex optima ſemẽte fructus quandoq; peſſimus. 48. g
Ex Plant. & Arb. Animalia etiam perfecta. 148. g
Extractum omnium Arboris partium nobil. ſunt fructus. 61. d
Exultare poſt obitum. 137. c

F

Fabrica Duratea. 129. c
Fabuloſa Arborum. 87. c

Facultates omnes Anima vegetatiua Arb. 147. a
Fagusalis lucus Marti ſacer. 73. a
Fames è luco lupum extrahit. 43. b
Fames vt canis fuſtem timeat facit. 43. b
Familiarum corona in Numis. 109. b. e
Fana à Faunis. 71. b
Fanalia feſta. 71. b
Faufur Arbores Indiæ farinifera. 119. a
Faſcia totius conſeruatiua in Arb. ſunt Dermata. 150. f
Fatidica Rates. 141. e
Faunus Latinorum Rex faunis nomen dedit. 71. b
Felix Arbor fœcundiſſima. 11. b
Feri homines vt feræ. 58. b 59. b
Ferinus cibus Hominibus improprius. 117. b
Feronia lucus. 72. e
Figura Arborea portentoſa in nubibus. 80. g
Filamentoſi contexti cortices Arborum. 122. h
Fixio Plantæ à Terra. 5. b
Flamines, quaſi filamines 139. c
Flaminica Dialis. 139. b
Florales ſacerdotes. 71. c
Floralia feſta. 71. e
Flores foliorum ſcutis corpora tecti. 10. f
Flores gaudium ſunt, & pulchritudo plantæ. 52. b
Flores humanam indicant fragilitatem. 61. b
Flores omnium colorum, & figurarum. 10. f
Flores quia ſoliſequi Diutinum monſtrant Amorē. 61. b
Flores referunt viros perfectos, & honeſtos. 61. b
Flores ſunt vt Merita, fructus autem vt Præmia 61. b
Florum palpebræ, Pili. 6. g
Florimontius Ramus doctiſs. vir. 22. e
Flos Cynocephalos. 83. e
Flos natura Genius. 6. g
Flos Veris Honos, & Gratia. 6. g
Flos vnus, frons vna. 44. f
Fluminis Athamantis Aqua incendens. 35. d
Fluores Arborei ſunt veluti fletus morboſi. 6. e
Fluuij mœroris, & triſtitiæ. 91. c
Fœmina Arbor. 7. b
Folia caliculata. 85. b
Folia dormientem ſuper decidere quid ſignificet. 93. d
Folia figuris omnibus dotata, atq; coloribus. 10. f
Folia partim carnea, cartilaginea, mollia. 10. e
Folia parte ab altera lanuginoſa. 123. e
Folia plana maiori ex parte, calloſa, articulata. 9. d
Folia pilis Animalium reſpondentia. 9. d
Folia teſtimonia ſunt contra peccatores. 60. b
Folia tutantur flores, & fructus 60. b
Folia veſtimentorum vice, &c. 122. g
Folia vndè dicta. 26. e
Folia Xerampelina. 10. e
Foliana familia à folijs. 26. f
Fons Scotuſæ mirabilis. 34. b
Foreſta *aquiuocas cum ſylua.* 29. b
Foreſta Petrus Cardinalis. 29. b
Fortuna paucis non eſt contenta, poſt folia cadunt Arbores. 42. c
Fractam Arborēm ſomnians morbum timeat. 93. d
Framea. 131. a
Franciſcus Barbadorius I.V.D. Coll. Bononienſis. 51. d
Franciſcus Carbonius Pictor Bonon. 19. g
Fraudem fraude repellere. 133. d
Fraxinea Crux. 81. d
Fredegundis Regina. 132. g
Frequens tranſplantatio inſtabilitatis typus. 43. a
Frondator. 26. g
Frondiſij milites 26. g
Frondium caſus fluxilitatem humanam docet. 104. f
Frondium corona in Numis cum Claua; Fide, atq; Labore Gratiam Principum emendam eſſe docet. 109. a
Frondium iactura facilis. 104. f
Frothon Rex. 133. e
Fructifera Arbores mares exiſtimantur. 7. c
Fructus Alphiteij. 10. f
Fructus amari ſomniati mala denunciant. 93. b
Fructus Arborei. 14. g
Fructus Arborum ſunt veluti capita. 10. h
Fructus Arsena. 33. e
Fructus eleophori. 10. g
Fructuum adattamenta incomeſtibilia. 12. e
Fructuum extrinſeca accidētia conſiderabiliſſima 12. e
Fructus feri molliendi ſunt. 42. b
Fructus longæuitatem facientes. 119. a
Fructus ingentis molis. 33. c
Fructus minus graues ſuper Arbore propria. 53. b
Fructus mitiores ſalubriores quoque. 119. a
Fructus Potomij. 10. g
Fructus remotiores à terra dulciores. 53. a
Fructus ſicciores non facile putreſcunt. 12. e
Fructuum variæ virtutes, & efficacia. 11. d
Fructus tranſitorij conſolationes in ſomnis denuntiant. 93. a
Fructus tranſmiſſus ad os concupiſcentiam denotat. 94. g
Fructus triſtitias in ſomnis deſignant, ſi duri ſint corticis. 93. b
Frugalitas virtutum nutrix. 119. b
Frumenta in Arboribus Bononiæ nata. 79. b
Fruſta ſimillima ligno. 48. g
Frutex Agniformis ſanguineus. 40. h
Fruticans Arbor. 7. b

INDEX.

Fruticetum, frutectum, frutectoſus, frutetoſus fruticoſus 27. *A*
Frutinal Veneris Templum 72. *H*
Fulerum Trabe debilius 47. *A*
Fulgurita Arbores 77. *C*
Fumus pulcriorem ſequitur 45. *A*
Funera Ægyptiorum lignea 138. *E*
Fungus igniarius 121. *E*
Furno paruo pauca ſat ligna 44. *G*
Fuſtuarium, fuſtuaria 132. *E*

G

G *Æſum, Gaſata populi* 130. *G*
Galeones, Galee, Galeazze 142. *E*
Galli Boij 109. *C.* 133. *B*
Gaudia alligant fructus 11. *A*
Gauli, Geraria Naues 141. *B*
Gazophylacia 122. *E*
Gemina Petra percuſſio Crucem ſignif. 63. *D.*
Gemma Arborum 6. *G.*
Gemmæ oculorum adinſtar 61. *C*
Genealogia per Arborem indicata 13. *B.*
Genera, & Differentia Arborum in vniu. 7. *B*
Genius, & Lares coronati 145. *B*
Gentes quamplures pro Dÿs Arbores colebāt 71. *A*
Gerardus Magnus Co. Stormaria 132. *H*
Geoponici coronati 245. *D.*
Germina Arborea Iuuentutem deſignant 61. *C*
Giacha Arboris fructus maximus 34. *E*
Glandes obſcænitatis ſymbolum 63. *C*
Glandem in alieno fundo quamdiu colligere liceat 67. *B*
Glires, Mures, Aues, aliaq; Anim. quando Annona caritatem pranuncient 92. *F*
Glycera 143. *C*
Goſſampina Arbores 123. *B*
Gralla, vulgò Zanchi 111. *C*
Grallatores, & Calabatrarÿ 121. *D*
D. Gregorius Thaumaturgus Arboris in ſpeciem 66. *E*
Gremialis Arbor, ſiuè Cremialis 69. *C*
Gryneus Lucus Apollinis 72. *F*

H

H *Aeon Amundi filius* 133. *A*
Hamax vehiculi genus fortè Caleſſo 120. *G*
Haſia lignea Belli ſunt inditium 96. *E*
Haſta ſolo infixa corticibus Arborum tecta pro Domibus 128. *G*
Haſtilia amentata 131. *C*
Hedera inter Arbores numerantur 12. *F*
Hedera ſimplex ſaltus Dialibus Flaminibus interdictus 67. *D*
Hemera Arbor, domeſtica, mitis, ſatiua, &c. 7. *B*
Hemicyclares fructus initium ſpecioſitatis 11. *A* 62. *E*
Herba plurimos, & periculoſos ſanant morbos 115. *B*
Hercynia ſylua 133. *B*
Hercules Alexicacus lignum 116. *E*
Herculeo nodo quidpiam ligare 47. *A*
Henricus II. Imperator 133. *B*
Heptacometa Populi ſuper Arbores habitan. 127. *B*
Heptagoni fructus, & Hexagoni bonum ſignificant 11. *A*
Hæreticorum Arbor Anathematis igne conſumitur 103. *B*
Herningus Portus 133. *A*
Hetruſca ſtructura Porticus Bonon. 53. *D*
Herus in primis Hominum ſocietatibus 127. *B*
Hieroglyphica Arborum 94. *E*
Hippagines 140. *H*
Hippocrates Purgantibus vtitur Medicamentis 114. *F*
Hiſtorica Arborum 55. *B*
Hoſma ligna dicebantur lauigabilia 16. *c*
Homines, velut Arbores ambulantes 60. *f*
Homines Diuinis obtēperātes Præceptis ſunt velut lignum plantatū ſecus decurſus aquarū 60. *g*
Homines in dignitatibus conſtituti ſunt tanquam Rami celſiores Arborum 60. *g*
Homines ex Arboribus natos fabulati ſunt antiqui 87. *d*
Homines Probi Arbores in Arboribus 60.
Homines iniuſti Arbores peſſima 60. *f*
Homines iuſti Arbores ſunt felices, & fruct. 60. *f*
Hominum genus Arboreum Lunare Lucians commentum 88. *f*
Hominum ſupplicium crudele Arbores 57. *d* 58. *e*
Hominum transformationes Poetar. figmenta 88. *c*
Homunculi Chimera apud Paracelſum 88. *f*
Horti Adonidis 45. *c*
Horti diuites 57. *a*
Horti fortes dant viros 56. *e*
Hortus ænigmaticus 111. *b*
Hortus ſine fructibus qualis 45. *e*
Humana vita folÿs Arborum comparata 60. *f*
Humeri, & Axilla Arborum 150. *g*
Humores alimentales, & excremētitÿ Arborū 3. *g*
Hydrotica Planta 149. *c*
Hyems mala peſtis Arborum 42. *g*
Hyems non probat Arbores, ſed æſtas 42. *g*
Hyrcana ſylua 30. *e*

I

I *Acobus Carpus Anatomicus* 14. *g*
Ianus Coronarum Auctor 143. *b*
Iatria Arborea 112. *h*
Idalium Nemus in Cypro 72. *h*

Idoli

Digitized by Google

Idoli Moloch , & Baal Lucus 16. *g*
Ichthyophagorum Arbores nutritiua 56. *g*
Iecur Arboreum 6. *e*
Ignaros cuſtodes reſpuunt Arbores 66. *f*
Ignauia typus leuitates ſectari 110. *b*
Ignis in alto non timendus, ſed in imo 48. *b*
Illiberales actiones ſunt vt fructus imperfecti 62. *e*
Ilithyia ſyluarum Dea 72. *f*
Imaguncula lignea ſepulcrales Æg. 138. *f*
Immobiles ſunt Plantæ localiter 146. *b*
Imperij Hieroglyphicum eſt Arbor in vniuerſum 94. *f*
Immodica Sandaliorum altitudo, atque demiſſio 124. *g*
Impendens ædibus Arbor debet ſuccidi 69. *a*
Impietatum promptuaria Sylua multæ 76. *h*
Improbitatis ſymbolum circumplicatio Arb. & ſiccitas. 107. *b*
Incerta Arbor. 13. *a*
Inconſa cremiorum ſtrues ciuiles acclamatoria, læta. 135. *b*
Incuruata miraculosè Arbor 65. *c*
Inarculum 139. *b*
Indiges Apollo 72. *f*
Indigui elementorum cultores 76. *g*
In diuerſa ſe transferentes Arbores quid portendant. 79. *c*
Indorum Neophyti coronantur 145. *e*
Induſtrialis Arbor 69. *c*
Indulgentia parentum liberis nocet 98. *e*
Infelici Ramalia Luna 48. *h*
Infructifera Arbores ſomniata inopiam denunciant 93. *b*
Ingenuus Ager rubis liberatus 3. *a*
Inimicam poſitionem odit Arbor 149. *a*
Innocentes quæ ſint delicia 119. *b*
Inſignia varia familiarum cum ligneis inſtrumentis 110. *e*
Inſomnia circa Arbores. 91. *d*
Inſula Arborea natantes 8. *e*
Inſula portentoſa 90. *h*
Inſulani Peru, & Malacca ſuper Arbores altiſſimas 127. *b*
Inſtrumēta multa punitiua Iuſtitia lignea 135. *c*
In tuo luco, tuoq; fano. prou. 45. *c*
In via ne ligna ſeces ſymb. Pyth. 96. *f*
Ioannes Arboreus Theologus Denam. 14. *g*
Ioannes Largus Co. Holſatia 132. *b*
Ioannes de Lignerijs Phil. & Aſtron. 16. *b*
Io. Philippus de Lignamine Meſſan. Med. 16. *b*
Iordanus Carbo Concionator eloquentiſſ. 18. *d*
Italia herbarum copiâ Illuſtriſſ. 33. *d*
Ithonis Montis Cultrix Bellona 72. *g*
Iugum Boum ligneum ſeruitutis Hierogl. 96. *e*
Iuli Arborum 27. *b*
Iulia Gens Caſarum 27. *b*
Iuliana vectigalia 27. *c*
Iulianus nomen proprium à Iulis 27. *c*
Iulus, aut Iula Piſcis Æquinoc. 27. *c*
Iulus fæm. gen. Cantilena; æquiu. 27. *c*

K

K*irgeſti in Tartaria ſacrificulos habebāt, qui Arbore conſcensâ Populum aſpergebant puluere quodam, &c.* 77. *a*

L

L*acunaria* 129. *c*
Laertes 142. *g*
Lauigata ligna in Pyris ſepulcralibus vetita 138. *a*
Lancea 131. *c*
Lambrechie *ligna ad imbres arcen.* 121. *c*
Landricus 132. *g*
Lanigera Arbores 122. *h* 123. *c* 124. *e*
Lanugo ſoporis index 6. *g*
Lapides in Arboribus 116. *h*
Lapides Plantis, ramiſq; illarum inſculptis effigiati. 7. *c d*
Lares redimiti in Numis 109. *b*
Lauatrina lignea 121. *d*
Laurea ſerta cum ſpicis, & Aquila in Numis Virtutem, diuitias, & maieſtatem indicant 109. *a*
Lauinij Lucus 72. *e*
Laureta Camœnarum 71. *d*
Legalia Arborum 66. *f*
Legatâ Arbore, legatur & Solum, quo itur ad Arborem 69. *b*
Leges in Aſſeribus ligneis ſcribebantur 70. *g*
Legnaggio, *Genus, Origo natiuitatis* 16. *a*
Legnago *Caſtrum ſub Republica Veneta* 16 *a*
Leguli ſerui 70. *f.*
Lembus 141 *a*
Lene imperium efficaciſſimum 1. *a*
Leuibus mobilior folijs. prou. 46. *f.*
Lex Eſculeti, inter Arbores lata 67. *b*
Lex Lignum dicitur ſcientia Boni, & Mali 64. *f*
Librata nauigantes Quercus in Gargit. magnis 9. *a*
Licina Ara 71. *d*
Licondo *Arbor vnica inſeruiens pro vsui* 200. *Hominum capaci.* 40. *e*
Lien Arboreus. 6. *c*
Ligellum Tugurium ex lignis conſtructum 15 *h*
Ligilla Anus 15. *h*
Ligna ſiluarum pro Arboribus viuis 15 *f*
Lignana familia patritia Bonon. 16. *a*
Lignanum Caſtrum Mediolanenſis Ditionis 16. *a*
Lignaria ager Florentinus 16 *a*

Ligna-

INDEX.

Lignarius Idola fabricans eſt Hæreticus. 64. g
Lignarius lignorum elaborator. 15. h
Lignator lignorum comportator. 15. h
Ligneus index, Legum ſeueritas. 43. c
Ligni nomine quid veniat. 12. f 15. f
Lignorum innumerabilis varietas innumerabiles parit effectus. 150. f
Lignum Antonomaſticè S. Crux. 15. g
Lignum à legendo, vel ligando dictum. 15. f
Ligna acapna ſunt carbones. 67. a
Ligna imputribilia Sanctos denotant. 95. a
Lignilia lignorum ſunt ſtrues. 15. h
Lignea Numiſmata cuſa, non caſa. 110. f
Lignipes qui calceis vtitur ligneis. 15. g
Ligna cotis vicem ſubeuntia 122. g
Ligna focaria. 67. a
Ligna Hieroglyphicum Animi in ſeipſo vigentis. 96. f
Ligna corroſa à locuſta punitionis ſunt Hieroglyphicum 95. b
Ligna cum lapidibus ſunt notæ grauiorum reatuũ. 95. c
Ligna gaudent Aere. 54. f
Ligna Noetica leuigata. 53. c
Ligna pulcherrima ſunt Scientiæ mundanæ. 64. f.
Ligna quadrata Arcæ Noe ſunt Doctores, Eccl. 95. b
Ligna reciſa cum ſpe reuireſcendi ſunt Iuſti pro veritate occiſi. 95. a
Ligna regionis ſunt Sancti in Eccleſia. 64. g
Ligna Sethim imputribilia æternam Veritatem deſignant. 64. f
Ligna vel ipſa teſtari poſſunt, &c. 44. e
Ligna viridia ſunt voluptates. 95. b
Ligna viridia, dein ſicca ſignificant Iudæam deſtructam. 85. c
Ligni cuiuſdam ſuffitus impotentiam ad Venerem inducit. 39. b
Ligno dolato Animam committere. 13. a
Lignorum marcor pulueratus vlcera ſanat. 127. a
Lignum bicorporeum cum medullaribus figuris. 87. a
Lignum igniarium. 36. h
Lignum incombuſtibile redditum. 37. a
Lignum inſtrumenta militaria ſignificat. 15. g
Lignum nuceum carioſum cum caryotidibus. 86.
Lignum pro Pedica captiuorum. 15. g
Lignum Paribũ magnetica vi potentiſſimum. 39. a
Lignum quare non pellucidum. 54. e
Lignum Scientiæ. 64. e
Lignum cum ſimulacris Animalium quid ſignificet. 85. a
Lignum Spei. 63. d.
Lignum pro tabula legum. 15. b
Lignum Vitæ. 63. d
Lima, & Hoſma olim erãt ligna leuigabilia. 16. c
Limb. ligneí pro dolijs. 121. c
Limon Aquiliniformis. 83. d
Limnades, Thalaſſiaq́ Arbores.
Linter, lintrarius. 140. g
Litana ſylua. 133. b
Lithuanis olim tangere lucos capitale. 77. a
Lithanthrax Carbolapis, & Lapicarbo 37. a
Lotharius. 132. g
Lucania Italiæ Regio. 30. f
Lucania feſta. 30. g
Lucaria feſta. 71. c
Lucanus Poeta. 30. g.
Lucanus Franciſcus Parm. Iuriſta. 30. g
Luceia Mima. 30. g
Luceres Populi. 30. f
Lucetius Iupiter. 30. f
Lucina Iuno. 30. f
Lucius Florenus Epiſcopus Feltrenſis. 30.
Luco Minturnenſi debuit C. Marius. 56. f
Lucos olim violare probrum, & ſcelus. 67. c
Lucus Franc. I. C. 30. g
Lucus in Aulide ab Agamemnone violatus. 90. f
Lucum Oppidum Romandiola. 30. g
Lucus Baaras, vbi radices Arborum flãmeæ. 91. b
Lucus Crani. 74. g.
Lucus Caſtoris, & Pollucis. 73. d
Lucus Cupidinis 72. b
Lucus Deorum omnium Athenis. 74. f
Lucus Deſpænæ vnicâ radice omnes Arbores complectens. 56. f
Lucus Furinæ Deæ in Latio. 74. f
Lucus Hecademea, ſeu Academia. 56. g
Lucus Herculis incenſus. 56. g
Lucus Helerna. 74. e
Lucus Latonæ in Caria. 73. a
Lucus Lupercal. 71. d
Lucus Mantum. 73. d
Lucus Mulieribus interdictus
Lucus Maricæ Deæ. 74. f.
Lucus Plutonis. 73. c
Lucus Suadelæ Deæ. 74. g
Lucus Sibyllæ Tiburtinæ. 74. f
Lucus Veſtæ. 73. c
Lucus Vulcani. 73. a
Luci Cereris, & Proſerpinæ. 73. b c
Luci Dianæ. 73. a
Luci Epulares. 56. e
Luci Herculis, & Æſculapij. 73. d
Luci latiſſimi. 55. d
Luci Martis. 73. a
Luci Neptuni. 73. a
Luci pro concilijs. 56. e
Luci ſepulchrales. 56. e
Luci Theatrales. 56. f
Lucius Poſthumius Conſul. 133. b
Lucrum ludorum incertum, damnum pleramquè certum. 134. f

Ludo-

Digitized by Google

INDEX.

Ludouicus Carbo Peruſinus. 16. e
Ludus Arborum Ciuilis, Honeſtus, Ingenioſus. 135. a
Ludus alearum genuit certamen,& iram. 134. f
Ludus periculoſus vetitus. 134. f
Luna lumen molliora ligna facit, & cariei obnoxia. 126. e
Lunares Plantæ. 149. e
Lurcones, & ſcurræ opulenti oribus adhærent, vt vermes Arboribus fructiferis. 42. e

M

MAchabæus Scotorum Rex. 132. h
Madera inſula ſacchari ferax à ligno denominata. 14. e
Macraphis Arbor,ex qua Nauis Argo. 141. c
Magduffus. 132. h
Magiſtratus ſyluis Præfectus. 67. c
Magnitudo Arborum vmbræ magis quàm fructuum ferax. 45. a
Magnitudo fructibus nomen Regium attulit. 11. b
Magnitudo pulchritudinis indiuiſa comes. 32. h
Mague Arbor omnia humanæ vitæ neceſſaria producens. 41. a
Maio menſe ligna recidi poſſunt. 49. e
Maiuma Romanorum. 58. f
Malabarani Indi Arboribus ſpinoſis vice murorũ vtuntur. 127. d
Malacca Arbores pro Arcibus. 56. g
Malalbergum agri Bonon. oppidulum. 51. d
Malus Nauis. 142. f
Manus extenſa ad humiliores partes Arboris cum fructu ſignificat quòd altum ſapere non oporteat. 108. g
Manuum Metaphorica motio Arboris per folia, per ramos. 149. d. 150. e
Mauphur. 121. d
Marcor morbus Arborum, & abſumptio. 6. e
Mares,& fœminæ Arbores proximitate fœcundantur. 148. g
Mars ſyluanus. 73. b
Maſſylij per ſyluas errantes viuebant. 127. e
Materiam combuſtibilem igni addere, prou. 44. b
Materiari caſtrenſe verbum pro lignor 16. c
Materiarij dicti ſunt Hæretici à Tertulliano 16. d
Materiarij lignorum cæſores, ſeù opifices. 16. c
Materiatio,& Materiatura à verbo obſoleto materio apud Vitruuium. 16. d
Materiatus, ideſt materialiter compoſitus. 16. d
Matrix in Arb. non differt à Iecore,& corde 6. e
Medulla Arb. Miran, Melon, mater nutritionis. 4. f. 6. f.
Medulla ferrea Arboris Iauæ maioris. 6. f 36. f
Melancholicus humor Arborum. 5. b
Membrana carnoſa Arborum. 3. d
Membraturæ lignorum vulgò quaderletti. 25. a
Memphytica Arboris caducitas. 150. f
Menſa Acerna, aliarumq; Arborum. 120. e
Mentoris menſa. 110. g.
Mercurius non ex omni ligno. 139. a
Meretricium ſymbolum ſunt Arbores cum Leæna & Ariete comprehenſo. 95. d
Meſancilia, Miſſilia. 131. a
Metaphorica in Arboribus viſio. 149. d
Metempſicoſis Pythagorica. 88. g
Michael Angelus Caſtellus I.V.D. Coll.& Canon. Bonon. 51. d
Microcoſmica Reſpublica multis infeſtatur.
Minimum inſectum maximam ſternere poteſt Arborem. 61. c
Minio inficiebant Arbores Ægyptij. 77. d
Mirabilia Arborum. 32. h
Mitis Arbor. 7. b
Miraculoſa Arbor Salutationis Angelicæ. 65. d
Mæſtitia Hierogl. Arbor ſicca. 94. g
Molochia Tela. 124. e. f
Monocrota Naues. 141. d
Monorotia. 120. g
Monoxyla. 140. g
Mons Ænigmaticus. 111. c
Mons loco motus vehementiſſimè. 79. d
Monſtroſitates Arborum. 80. h
Montani quidam Scythiæ ſolis Arboribus viuenſes. 119. d
Morales Actiones bonæ,vel malæ ſunt veluti fructus. 62. e
Moralia Arborum. 58. h
Morini Galliæ Populi. 133. c
Mors caloris extinctio. 146. f
Mortis æternæ periculum in incerto Arboris mox caſuræ decubitu denunciatur. 104. h
Multam ſyluam dicitur geſtare, qui multis implicatur negotijs. 43. a
Multis ictibus deijcitur Arbor. 44. f
Mundi felicitas eſt vt puerorum ludus. 111. d
Mundus eſt quaſi ſylua. 58. h
Muſcoſus aceruus quid. 8. e
Muſa à Cytherę ſaliu Cytherea. 74. e
Muſculi Arborei 4. e. f. 5. d
Muſculoſa ſubſtantia Arborum pectinatim fibroſa. 5. d
Muto ſermone loquuntur Arbores 79. h
Myoparones. 141. b
Myſtica Arbor. 94. e

N

NApææ vocabantur deuia Rura. 70. h
Nardus. 139. d
Natura frondibus Arbores coronat, flores apicibus. 144. e

Natu-

INDEX.

Naturalis Arborum Calor, & Animā. 146. e
Natura ductu admirabilia fiunt. 150. e
Natura nos varijs alloquitur modis. 84. e
Naues Frumentariæ, Vinariæ, Militares, Bellicæ, Mixtæ. 141. d
Naues multæ dicunsur Claſſis à caudicibus, ideſt tabularum contextibus, vndè caudicæ, caudicatæ, & caudicaria dicebantur. 21. f
Nebrophone, Lentodame, Britomaſte, varia Nympharum nomina. 77. d
Nec fictis auribus fidendum. 47. e
Nec longum tempus ſpoliatæ manent Arbores, viror vſque recurrit. 106. h. & 107. a
Nefaſtæ, & infelices Arbores fauſtis interdicebantur Actionibus. 67. d
Nemorarius Iordanus Mathem. 30. h
Nemoreus Ludouicus Vir literatiſs. 30. h
Nemus ab Amœnitate appellatum̄. 23. g
Nemus non facit Arbor vnicā. 44. f
Nerui non ſenſorij, atq; motorij, ſed durabilitatis Arboribus inſunt. 3. c. 4. e
Nicaula Æthiopum Regina Herbarum ſcientiſſima. 55. b
Nocent & frugibus Vmbræ. 63. b
Nodoſæ Arbores. 9. e
Nodoſa Arborum articulationes. 51. a
Nomina Etymologia, Æquiuoca, Denominataq; Arborum̄. 12. f
Non ex quouis ligno Mercurius. 46. g
Nuclei fructuum partem habent propriè germinatiuam, ex qua efformatur Planta. 84. f
Nullum magnum ingenium ſine mixtura dementia. 49. b
Numina Antiquorum Agreſtia Syluani, &c. 71. b
Numina Terrena ſunt Nimi. 109. a
Numinum Statuæ ex lignis delectis fiebant. 68. e
Numiſmata Arborum. 109. a
Nuper inſita Arbor ſpei Symbolum̄. 103. d
Nutritur Planta ex ſuore ſibi connaturali. 148. e
Nympharum Arborearum fabulæ vulgatiſſimæ, vt Napaarum, Driadum, &c. Oreadum, &c. 88. g
Nymphæ Arcades in varias fabuloſè mutata Arbores. 88. b

O

OBiargatrices Arbores. 58. e
Obſequio vt flectitur Arbor, ſic educandi iuuenes 98. f
Occhi di Bragiā. 23. e
Occulto velat Arbor ano. 46. b
Occultum nihil quod non reueletur. 150. e
Oculi Arborum Gemmæ. 150. g. 3. d
Odore præcellentes Arbores perpetuitatem obtinent. 120. e
Odoratum quendam Analogum Plantæ habens. 149. a (119. b
Odoribus fructuum ſolis integri Populi viuebant.
Oliuarum de lignis Cherubim in Templo Salomonis. 135. d
Olympica moralia certaminā. 144. e
Olympicus Iupiter. 72. f
Omnis optimi Arbor Agar. 58 e
Omne ſolum forti Patria. 106. e
Omnes Virorum ordines Arborū iuuat Hiſt. 2. f
Oneraria Naues. 141. d
Opera Medici plura ſunt, vndè multa medicam. 113. b. e
Operari diebus feſtis permittuntur Agricolæ. 70. g
Opus Naturæ, opus Intelligentiæ. 149. d
Orabant Antiquorum nonnulli ipſas Arbores, vt aliò diuertere vellent, &c. 72. d
Oracula, & inſtrumenta Diuinæ Vltionis Arbores. 57. e
Orba Arboribus non poteſt eſſe felix Reſpublicā. 66. f
Orcheſtra. 136. g
Ordo Alphabeticus pro doctrinarum cohærentiā improbatur. 3. d
Ordo docendi aptè inſtitutus res facilitat. 2. g
Ordo à fructuoſitate varia petitus, ideſt à fine videtur optimus. 2. g
Oris extēſio in Arboribus eſt Radicatio. 7. d. 148. e
Ornatum, & venuſtatem Arborearum frondium̄ ſomnians, pecunias ex fructibus expectet. 93. d
Os, & Oeſophagus Arborum. 5. a
Oſſa Arboreā. 4. e
Oſtenta Arborum̄. 79. A
Oſtēta græca Ariſtander, Latinè C. Epidius ſcripſit. 79. a
Oſtigia Arbor. 77. e
Oſtiola è lignis oliuarum̄. 136. e
Ouales, Obſidionales, Nauales, Murales, Ciuicaq; Coronæ. 145. a
Ouum gallinaceum intra oui ſubſtantiam partem oſtendit, quæ dicitur Chalaſa, quæ pulli ſentientis eſt germen. 84. f

P

PAla Arbor Indicā. 33. e
Palanga. 142. g
Palaris, Perticalis Materies pro ſepibus, &c. 69. d
Palladium ſigillum ligneum. 78. e.
Pallentes Arbuſculæ abſque radice olidæ. 37. b
Pancarpia corona pluriflora. 145. c
Panes ex fructib Caritatis Annonę tempore. 118. e
Parenchimatoſæ partes Herbarum per ſolam affuſionem coaleſcunt. 5. b.
Partes Arborum caducæ, eademq; perpetuæ. 7. d
Partes integrantes Arborum. 7. d.

Patien-

Patientia vera fortitudo. 144. *e*
Patientia Virtus ſuauitatem facit. 105. *c*
Pauca loquens multa audi. prou. 48. *e*
Pauſiat Pictor. 143. *c*
Pedes Arborum. 3. *d*
Pegmata, & Pegmares. 130. *f*
Penaria Scientiarum aperta Muſarum ope. 2. *f*
Pentagoni fructus Iuſtitiæ, & Æquitatis Indices. 11. *a*
Pentones. 140. *b*
Per Arborum Cymas obambulare. prou. 47. *c*
Percuſſoris iniuriam vlciſcentes Arbores. 91. *e*
Pergula. 137. *a*
Periclymeni fabula. 89. *b*
Periſtylia. 136. *g*
Perpetua coma Arbores, longæuitatis ſignum. 92. *f*
Perſæ terrarum negligentes cultores non tolerabant. 66. *g*
Perſeuerantiã nos docent Arbores. 98. *b.* 99. *a*
Perſpirant Arbores, non reſpirant. 149. *d*
Pertica. 140. *b*
Pertinent ad Emptorem Agri Arbores in illo exiſtentes. 69. *b*
Peruerſam fortunam, & ſcelera aduenientia videtur adumbrare qui cum Amico in ſyluam abit. 107. *a*
Petelini ab Annibale obſeſſi Arborum frondibus victitantes. 117. *d*
Petra, vel fungus. 51. *b*
Petrus Ramus Philoſ. Carbonarij filius. 19. *e.* 27. *b*
Petrus Stephani Vualach. Vuaiuoda frater. 33. *b*
Peula Bonon. Agri Villa. 51. *d*
Pexiles Corona. 143. *b*
Phalagogia. 74. *h*
Phala, ſeu Fala. 130. *e.* 156. *g*
Phaſeli vulgò Vaſſelli, ò Batelli.
Pheretrum. 138. *g*
Philyrini, & Tiliacei Libri. 70. *g*
Phlebotomandæ Arbores ante caſionem. 126. *g*
Phœnices lugebant Arbores emortuas. 77. *a*
Phyton Anima Arborea, & illius Actus. 6. *h*
Pierium Nemus. 30. *e*
Pigmenta per confectiones ex diuerſis Arb. 113. *b*
Pinguedo fructuũ amœna robur facit comeſta. 11. *c*
Pinguis humor Aereus calorem viuentium alit. 146. *f*
Pituitoſus humor Plantarum. 5. *b*
Planci Aſſeres plani. 136. *f*
Planta cedit ſolo. 68. *h*
Planta aliqua ad ſenſibilitatem proximè vidẽtur accedere. 147. *d*
Planta inanimatorum reſpectu quaſi Animal eſt. 147. *b*
Planta Inuerſum Animal immobile dicta fuit. 147. *d*
Planta ſecernit vtilem ab inutili ſucco. 148. *e*
Planta ſentit quodammodo noxium, & innoxium. 148. *e*
Planta laborioſa Homo dictus eſt. 60. *e*
Plantæ ſemina ſunt veluti animalium Oua. 84. *g*
Plantæ vmbra ſola lædentes vicinum corrigendæ ſunt. 68. *h*
Plantam eruere ſomniani quid attendendum. 92. *b*
Plantam plantare ſomnians prolificus fiet. 92. *b*
Plantam ſomnianti è proprio exeuntem corpore quid immineat. 93. *a*
Plantam alijs circumligatam ſomniare, vincula prænotat. 93. *c*
Platanon. 137. *a*
Platanus Bononienſis. 33. *b*
Platanus Lycia. 33. *b*
Plauſtra vnde dicta. 120. *f*
Plena Luna carioſas reddit Arbores cæſas. 126. *e*
Pluribus ramis vireſcentibus ab Arbore auulſis, vbi fuerit vnus relictus, non dicitur Arbor depicere. 107. *c*
Plutei Viminea Crates. 130. *b*
Podium 136. *b*
Pœna furtim cadentium Arbores, vel diripientium. 66. *g*
Polycarpi nomen à fructuum pluralitate. 14. *g*
Poma Sarcinaria. 40. *f*
Pomona Vertumni Amaſia. 114. *g*
Pondera ferre prudenter docent Arbores. 99. *c*
Põdus à fibris viuidis eleuatur in Arboribus. 52. *g*
Populus Turbini comparatur. 41. *b*
Porcula machinamentaria. 121. *b*
Porta, Feneſtra, Tigna Ædium. 128. *g*
Porticus ad Portas refertur. 129. *a*
Portumnus Clauigerum Numen. 128. *g*
Poſita in vnguem Arbor. 13. *a*
Poſtilena. 120. *b*
Præbenda vnde. 57. *b*
Præla. 21. *b*
Praſagia Arborum Germanorũ inuẽtũ. 91. *d.* 92. *e*
Præſtigia Arborum varia. 70. *b.* 78. *b*
Prætoria, Talamigera, Turrita. 141. *c*
Preſter procelloſus, Typhonq; terribilis. 51. *c*
Primi Arborum fructus olim abycıebãtur. 140. *e*
Problemata Arborum. 49. *c*
Prodigia Arborum. 79. *a*
Pronos in annos mutari, &c. 50. *g*
Propriam per Animam viuunt Plantæ. 146. *g*
Proſerpina pro Terra à proſerpendo radicib. 7. *d*
Proſperitates ſunt veluti Arborum folia. 61. *a*
Proſumia nauicula. 140. *g*
Proſtrata vt reſurgant Arbores. 51. *c. d*
Proteus in Arbores ſeſe tranſmutans. 89. *b*
Prouerbia Arborum. 41. *b*
Proximè ad ſentiẽtiũ ordinẽ accedũt Plãtæ. 150. *h*

Ptolomeus Philopator. 141. *d*
Publicos iuxtà Aquaductus Arbores plantandæ non ſunt. 68. *e*
Pugillares Tabellæ. 121. *a*
Pugna acerrima pro focis, & laribus. 145. *b*
Pugna fuſtuaria. 73. *b*
Pulpita: 136. *g*
Pulpitare verbum antiquum. Ibid.
Pullulant inter Arbores eximiæ virtutes. 55. *b*
Puppes. 141. *a.* 142. *e*
Pura Arbor. 139. *b*
Purgantia medicamanta neceſſaryſſima. 114. *f*
Puſterla, Porticula, Poſtica porta. 128. *b*
Putata Arbor cum vno tamen ramo relicto vnam ſperare ſalutem docet. 164. *e*
Putator hominem occidens ex caſu rami Arboris quando plectendus. 67. *a*
Putrida ligna malas operationes deſignant. 64. *g*
Pyctaria Iudicum. 121. *a*
Pyrechi Magi. 72. *e*
Pyrophobæ Plantæ. 149. *e*

Q

Quadriremes, quinqueremes, quadragenriremes, pluriremeſq; Naues. 141. *d*
Quæ ſunt in Prato Arbores cõtinentur ſub Statuto puniente damnum dantes de Prato. 69. *a*
Quatuor, aut ſeptem digitis à morte remotum eſſe. 13. *a*
Quemcunque fortem videris, miſerum neges. 53. *b*
Quercus tranſuerſa pondere hebeſcit. 53. *c*
Quina folia in floribus, vt plurimum. 6. *b*
Quinarius numerus, & ſeptenarius in folijs, & floribus naturæ Genius eſt. 61. *b*
Quingentos ante annos florebant Medici Bononiæ 116. *f*
Quinta decima nonniſi exacta Luna cadẽda ſunt Arbores. 126. *f*
Quinti Sereni ſuperſtitioſa remedia. 76. *e*
Quintus Pedius duarum Italicarum nonarum Legionum à Cæſare mittitur in Galliam Dux. 128. *f*
Quiris, ſeu Curis, vndè Quirinus. 131. *a*
Quiritis, & Iuno. 131. *a*

R

Radicatio Plantarum eſt Oris extenſio. 7. *d*
Radices Arborum pro pedibus etiam ſtant. 7. *d*
Radices complecti amant ad inuicem. 8. *e*
Radices dicuntur imæ partes rerum metaphoricè. 27. *b*
Radices omnium ſaporum, odorum, magnitudinumque. 8. *e*
Radices origines rerum habentur metaphoricè. 28. *e*
Radicis cuiuſdam Indicæ decocto Venus extinguitur. 39. *b*
Radicis Synonymon eſt Stirps. 28. *f*
Radix amara fructum dat dulcem. 62. *g*
Radix carnalem ſignificat natiuitatem. 62. *f*
Radix extrà terram Mortis memoriam excitat. 62. *f*
Radix profundior humilitatis eſt ſymbolum, nam celſiores emittit de ſe ſurculos. 62. *g*
Ramum in ſomnis auellere victoriam de inimicis inſinuat. 93. *d*
Ramum naribus applicare, videtur eſſe de peccatis ſibi cõplacere. 94. *g*
Ramus Arboreus iunco iunctus ſignificat diuitem pauperi aliquando fore æqualem. 104. *g*
Ramus Aureus in Luco latens. 60. *e*
Ramus Ramo proximus, & motus hunc mouens ſignificat ire de Virtute in Virtutem. 108. *f*
Ramus, Ramuſculus, Rameus idem ſignificant. 22. *d*
Ramus vox æquiuoca brachia, & diuaricationes varias rerum ſignificans. 22. *b*
Recta Abies manet tranſuerſim poſita ob leuitatem 53. *e*
Refloreſcentia mira Arborum. 33. *c*
Reges olim non puduit Agros colere. 66. *g*
Remus Arbor centena dictus. 13. *a*
Requies, & ludus neceſſary in vita. 134. *e*
Reſinifera Arbores ſomniata.
Retæ Arbores in ripis fluminum naſcentes à retinendo dictæ. 63. *b*
Retæ Arbores falſas referunt ſæculi ſpecioſitates. 63. *b*
Reticulum Arachnoide paluſtre. 8. *e*
Rhedæ. 120. *h*
Rhœcus Lampſacenus cum Nympha Arborea. 88. *g*
Rhythmomachia ludus Pythagoricus. 134. *g*
Ridiculum eſt Arbores Terra antiquiores dici ab Arcadibus. 87. *e*
Rica. 139. *b*
Rigata Arbor ad munia ſurgit, & ad ſolius odorẽ aquæ germinat. 105. *a*
Robigalia Feſta. 71. *e*
Rogus quid. 138. *g*
Romulus Acrone ſuperato laureum ſertum ſibi cõpoſuit. 145. *d*
Rotundæ Naues. 141. *d*
Rumices, Runa, Rudes. 131. *a.* *c*
Ruri peregrinæ non profunduntur opes, indigenæ colliguntur. 119. *b*
Rutabula. 121. *c*
Rutra Aratoria. 121. *e*
Ruſticana Inſtrumenta ex flexilibus Arborum corticibus contexta. 120. *e*

Sacer-

Digitized by Google

INDEX.

S

SAcerdotibus Ethnicorum quadam Bacca veſtitæ. 67. d
Sacra ſua adibant veteres Germani ligati. 78. f
Sacrificiorum 666. genera apud Ægyptios. 78. g
Sagittarij. 131. d
Salicta inter Arbores. 12. f
Salomonis Templum. 135. c. d
Saltus ligna erroneam Philoſophantium, & Hæreticorum doctrinam ſignificant. 64. g
Sanctiua Arbor 67. c
Sanguis Arborum. 4. f. 5. b
Sapientia, Pietas, Integritas ligno vitæ præſignatur. 64. e
Sapores Eſcarij. 11. b
Sariſſa, Scorpiones, Spari. 131.
Satiua Arbor. 7. b
Sbarrare quid. 127. d
Scalmi. 142. e
Scandulæ tectorum. 58. g
Scapha. 140. g
Scena. 136. g
Scachia ludus. 134. g
Schlaui. 133. c
Schlauones, Suecones colebant in ſyluis impijſſimè Dæmones. 77. b
Schidia quid. 33. b
Schidia Arborum micantes in modum ſtellæ quid 37. a
Schidia vocantur & Stella. 23. b
Scipio è ramo Ænigmaticus. 111. d
Sciſſio medetur infirmis Arborum radicibus, vt moraliter Homini Contritio 62. b
Scythæ cadauera ſuper Arbores locabant. 77. a
Scythæ ſub Arboribus cubabant. 127. c
Segmentata verſicolorum lignorum opera. 122. f
Sella lignea. 137. a
Semine excluſo, & cadentibus folijs Arbores tutò cædenda. 126. g
Senſibilitati proximæ Arbores inſenſibilitatis vltimo in confinio locatæ. 6. h
Senſoria ſymbolica Arborum. 3. d
Senſu verè non pollent Arbores. 146. g
Senneculæ. 140. g
Septentrionalia ædificia lignea figuræ pyramidalis, cunealis, arcuatæ, rotunda. 128. f
Sepulcrales Arbores ſanguinem deſtillantes. 91. c
Sepulcrales ſolemnitates. 137. d
Seriatim poſita Arbores, vulgò piantate. 69. e
Sericum ſuper Arbores. 123. a
Sertæ ſepulcris dabantur quotannis. 145. e
Sertum exultationis 143. a
Sgarbari, (vt in ſtatutis Bonon.) & extirpari debent vepres in Canali Nauigio. 68. g
Sigarus Danorum Rex. 133. a
Signatura Herbarum in ſeminibus reperiuntur. 84. h
Silarus Lucanorum fluuius ligna in lapides vertit. 35. d. 36. a
Silens Luna cæſionibus Arborum maximè conducit. 126. e
Simpulum, ſiue ſimpuuium, crater ligneus. 121. d 139. d.
Sine cortice nare. prou. 45. b. 287. a. b. c
Sine folijs fructificantes Arbores. 79. b.
Situlana. 121. d
Sobolem Arborum fouere. 52. f. g.
Sobrietatem docent Arbores. 5. a
Solis, & Lunæ Arbores. 91. a
Soliſequæ Plantæ. 149. c
Solo coniuncta Arbor pro re immobili habetur. 69. b
Solſtitium Æſtiuale cæſionem Arborum bonam facit. 126. e
Spadices, & Termites Arborum ſunt rami cum fructibus. 150. g
Spathulæ palmarum. 140. e
Spes in altis ponenda. 103. c
Spiculum virens, quod è ſepulcro prodierit, reſurrectionem mortuorũ Hierogly. deſignat. 107. d
Spina quædam Montis Pelij frigus in Homine arcere perpetuò valet. 39. b
Spinæ flores tenellos armant. 6. h
Stacte. 139. d
Stamina tenuiſſima Naturæ. 9. a
Statuæ ligneæ cum ſuperenatis capillis. 80. e
Statuæ ligneæ ſudantes. ibid.
Statumina 142. e
Stephanoplocos. 143. e.
Stillæ foliorum non imbricatorum maligna. 45. b
Stipes pro Trunco, & caudice Arboris. 24. g. h
Stolona familia Romana. 27. a
Stolones pro fatuis, ſtolidis. ibid.
Stolones quinam. ibid.
Stratagemata cum Arboribus. 132. f
Stratiotica Naues. 141. c
Stroppeana Feſta Faliſcorum. 139. b
Stroppus quid. ibid.
Strues lignorum reciſorum collecta congeries. 17. e
Strues quoque Libi Genus. ibid.
Suauiſſima caſtigatio mores mirè componit. 2. f
Subito areſcentes Arbores quid portendant. 79. c
Sublica. 130. h
Sublicius Pons Romæ totus ligneus. 58. f
Sublime lignum humiliatum ſunt Iudæi, &c.
Subſellia. 122. e (64. g
Succi Arbores triplicis generis. 5. b
Succi pingues ẽxci. 5. d
Succiſa Arboris fructus diſpergi quid ſignificet. 94. h

Digitized by Google

Sudes ardens cum vaſculis aqua plenis quid ſignificet. 108.e.
Sudes ſcanſiles Theatrales. 122.f
Suggeſtus. 135.e. 137.a
Summa peti liuor. 42.e
Sumatra Arbores fructus virulenti. 119.a
Summum munus Hominibus Arbores. 117.a
Super proprium Genu Ligna ſecare.prou. 44 g
Superſtitioſa Arborum. 70.b
Sura amnis. 133.a
Surculi Arborei liberis comparantur. 97.d
Surculorum embryones Gemma. 150.g.
Surdos ſtipites alloqui.prou. 48.f
Suſpendio Arbor eligenda. 67.d.45.b
Sylua ab ὕλῃ ſignificans materiam. 28.g
Sylua cognomen familia. 28.b
Sylua Litana. 133.b
Sylua Plonniny. 133.b
Sylua pro incondita ſcriptorum congerie, 28.b
Syluagius Io.Bapt.Turcicæ linguæ Interpres. 29.c
Syluanectenſis Epiſcopus Petrus. 29.a
Syluani duo Epiſcopi probi. 29.a
Syluani agreſtia Numina antiquorum. 29.a
Syluani pro impijs accepti. 29.a
Syluanus Bartholomæus Salonenſis Med. 29.c
Syluanus Bernardus Geographus. 29.b
Syluanus C. Poeta. 20.b
Syluæ Auium propter concentus iucunda. 59.d
Syluæ Aures dicuntur habere ſuſpectas. 47.d
Sylua numeroſam ſtultitiem referuas 59.b
Syluæ omnis generis facinorum loca. 55.d
Syluæ primæ fuerunt Aſyla. 55.c
Sylua vitiorum Latibula. 59 c
Syluas ſomniare triſtitiæ inditium. 92.g
Syluas in ſomnis deſerere,campoſq́; feraces intrare ſanitatis, & proſperi euentus præſagium, 92 g
Syluaticus, Syluicultor, Syluicola. 29.d
Syluester Bernardus ſcriptor. 30.c
Syluester Sanctus Pontifex, alijque, &c. 29.d
Syluia Ilia, ſeù Rhea Numitoris filia. 29.c
Syluia Marcelli. ibid.
Syluij Albanorum Reges. 29.b
Syluiolus Antonius Poeta, & Orator. ibid.
Syluius Æneas Polygraphus. ibid.
Syluius Bartholomæus doctus vir. ibid.
Syluius Iacobus Ambianus Medicus. 29.c
Syluula græcè ὑλάριον. 29.a
Symbola Arborea. 103.d
Sympoſius Poeta de Gryphis, & Ænigmatibus. 111.a

T

T*Aberna, quaſi Trabena, à denſis, & rudibus Trabibus.* 21.e
Tabernacula Sacerrima lignea Inaurata. 136.f
Tabula Abiegnæ. 135.d
Tabulę Tabernaculi Templi Hebręorum ex lignis pretioſis. 136.f
Tabernaculorum Ceremoniæ. 140.e
Tallo *quid.* 22.d
Taraigradi Bootes, terreni Bubulci. 120.f
Taſſelli *vulgari ſermone ſunt Tigna aſſeribus ordinatis in eodem plano iunctis digeſta à verbo græco τάσσω, quod eſt* ordino. 129.b
Tela ex corticibus Arborum texta. 122.b.123.a
Telones, ſeù Tolenones. 121.d
Tellus ſylueſtrium Plantarum eſt Mater, Vrbanarum nouerca. 50.f
Telluris animam Stoici malè ponebant. 146.g
Temones. 141.a
Templa Apollinis plura. 72.g
Templa erant Arbores antiquitus. 78.e
Templa nonniſi armati ingrediebantur Ant. 76.b
Termini Agrorum inuiolabiles. 67 b
Termites Arborum. 4.f
Termites onuſti fructibus veritatis ſunt ſymbolum. 104.g
Termites ſpoliati fructibus exitum mũdanarum rerum oſtendunt. ibid.
Terra à Terendo. 7.d
Terra ardentes. 37.b.c
Terra elementum repræſentat Arbor.
Teſqua prodigioſa, & oſtentis plena. 80.e
Thal Arbor liquorem deſtillat ad bibendum. 39.d
Thalia Muſa à virore Arborum. 74.e
Thallus Cynedus. 23.a
Thenſa, vel Tenſa. 139.c
Therambus in Cerambem volatilem verſus. 88.e
Thilos Inſulæ Arbores admirabiles. 33.d
Thracijs quid contigerit Matronis. 88.b
Thuiſcon Germanus Rex primus lucos coluit. 78.e
Thura. 139.d
Thyina ligna. 136.e
Thyrſus. 145.b
Tiberius Imperator Druydarum ſyluam ſuccidit. 75.a
Tiberius venereos iocos, & nefarias actiones in ſyluis exercebat. 76.b
Tietmarſi. 132.b
Tignarius faber, idem ac Materiarius. 17.e
Tignus materia ad tegendum apta; hinc Tigillus, & Tigillum diminut. 16.d
Tignus pro quouis vinearum ſuſtentamento. 17.e
Tiphys Agni filius. 141.a
Titiones ligna ſicca ignita, ſed non inflammata. 108.e
Topiarij, qui Virides Arbores in varias efformãt figuras. 70.e
Topiariè concinnata Arbores in ſomnis viſa mulieribus impudicitia, viris vanorum laborum præſagia. 93.b

Ton-

Digitized by Google

Tonſa. 141. a
Torcula. 121. b
Tori flammis damnati. 138. g
Trabacca eſt Conopeum, ſeù militare Tentorium. 21. b
Trabaccala, Trabaccolo, &c. Retis Genus. 21. g
Trabalis clauus Tormenti genus. 22. a
Trabali figere clauo. 47. a
Trabalis Porticus ex lignis vndequaq; contextis. 21. b
Trabea veſtis ſpecies ex Purpura, & Cocco. 21. b
Trabeas Poeta. 21. g
Trabe tardior. prou. 46. f
Trabes Cypria Demetrij. 53. d
Trabes videntur vel minima feſtucula. prou. 46. e
Trabula Virgo Martir. 22. a
Tractabilitas Arborum ſtat pro vrbanitate. 3. b
Tranſire ſub virga Paſtoris. 140. e
Tranſtra. 142. e
Tranſyluania ampliſſima Regio. 30. e
Trans Rhenani Populi. 13. d
Triangularitas Minerua. 10. b
Trias eſt veluti forma, Tetras materia. 61. b
Trifacia, Trigalia. 131. a
Tripodes. 122. e
Triremes. 141. d
Triſtitiam excludunt fructus. 11. a
Trochlea, Furca. Rota criminales. 121. b
Trochus. 134. b
Truncatis ex Arboribus Trophæa. 144. b
Trunci, Fuſtes, Stipites, Scipiones, Arma Ruſticorum. propria. 120. f
Trunci igniti quatuor pro emblemate. 108. f
Truncus quid. 24. f
Tumuli in Hortis. 137. c, d
Tumulis Arbores inſerere, & plantare licebat ex Platone. 69. a
Tunica Arborea ſciſſiles. 5. d
Turbinati fructus ſpecioſi. 11. e
Turdus ſibi cacat mortem. 50. e
Turiones, Tuoreſuè Arborum. 6. g
Turpis ſine frondibus Arbos. 44. e
Turrita Arbores 33. a
Tyli Inſula Arbores durabiliſſima. 56. b
Tyrannus Arboribus comparatus 41. b

V

VAcerra. 130. b
Vallum Cæſarianum in Gallia vbi nunc Bonouia Belgica. à militibus Bonon. Italicis fundata. 128. f
Vari, ſeù Vaſſi. 122. f
Varicoſa vena Arborum. 51. b
Varro ſupra 30000. Numina fuiſſe apud Veteres tradit. 78. g
Vaſa lignea vitam leuem, & mediocrem indicant. 64. g
Vbertas per ramum floribus, & fructibus onuſtum oſtenditur. 108. b
Vegetant ſolum Planta. 146. b
Velare fronde. 137. c
Venas ad ſuccum nutritiuum deferendum habent Arbores. 3. c. 4. e
Veneris impius cultus. 72. b
Venti plures Arborem impetentes illam non facile ſternunt. 105. b
Ventres coctioni alimintaria deſtinati in Arboribus. 3. c. 105. g
Ventus ſpes ipſas ſæpius abducit. 104. f
Ver vtile ſyluis. 146. g
Verba in hominibus aſſimilantur Arb. folijs. 61. a
Verruca Arborea, vel caca, vel Tophacea, vel Glãdia. 9. c
Verrucis offenditur, & habet Tubera. prou. 46. e
Veſca Arbores non ſuccidenda. 60. e
Veterem Arborem tranſplantare. prou. 42. f
Vetula effigies Xyloſyndeſmis. 83. a
Vicini domum vel ſolum penetrantes radices Arborum intercidenda ſunt. 68. e
Vicinus Vicino damnum reficere tenetur ex caſibus etiam fortuitis quando. 67. c
Victoria, & Palma in Numis virtutem bellicam oſtendunt 109. b
Villoſa in Arboribus non ſunt vilis conſiderationis. 62. f
Vimina congeſta, & cauitates Arborum Regibus aliquando fuere habitaculum 127. b
Viminalis materia eſt ligneum quidquid ad vinciendum eſt aptum. 69. d
Violatoris lucorum caput olim expiabatur. 67. e
Virga Bubulcorum. 120. f
Virga Cenſoria. 43. d
Virginis in effigiem Arbores ſacrificabantur. 73. c
Viri Medici maximis dignitatibus pollẽtes. 116 g
Viride lignum ſanctos denotat, aridum peccatores. 64. g
Viridis Arbor corruens pertinet ad dominum fundi, ſicca ad vſufructuarium. 69. b
Viridis color cura Deorum. 145. a
Viror vires reficit. 119. e
Virtutem in vniuerſum Myſticè docent Arbores 94. e
Vita humana tribus vuarum ſpeciebus aſſimilata. 134. g
Vita Arbor Myſtica Regem Regum Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum ſignificat. 65. b
Vita Arbor naturalis. 65. b
Vites Arbores inter reponuntur. 12. f
Vites Arbuſtiua, Vinum Arbuſtiuum. 15. e
Vitis in ſomnis viſa bonum præſagit. 93. a
Viuunt Plãta incluſo calore caleſti mediãte. 146. f
Vlyſſes. 142. g
Vmbra pro Arbore. 15. e

Digitized by Google

I N D E X.

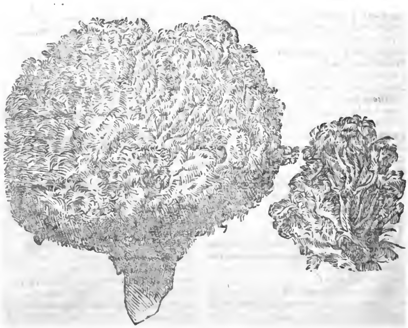
Vmbra Arborum amari corticis,& tetri odoris eſt noxia. 45. a
Vmbra maiorum Arborū minoribus officiūt. 105. d
Vmbra nimietas ſemper mala. 45. a.
Vmbrae ſimplices latę ſunt, complicata pauida. 63. d
Vna eſt proſperitatis mortalium via. 146. e
Vngues Arborum. 3. d.
Vniuga Birotia volantia, vulgo Rolantini. *121. a*
Vnio Plantarum ab igne. 5. b
Vnionem in coniurationibus eſſe tollendam Carbonum exemplo. 100. e
Voces Oraculorum in ſyluis ambigua. 80. f
Volat irreuocabile verbum. 48. e
Vox antiquiſſima Bonon. Amanecchie *ſignificat manualia Cremia. 69. d*
Vrnaria. 121. d
Vrticarum lixiuium ad deſtillandum poſitum in retorta relinquit Species Vrticarum. 84. f
Vſurarius, & fænerator eſt vt ligni, aut fructus vermiculus. 63. d
Vſus Arborum in alimentis. 117. a
In Ciuilibus. 235. b
In Coronis. 145. a
In Domicilijs. 127. b
In Ludis. 134. e
In Medicina. 112. b
Vſus Arborum in Militaribus. 130. e
Nautici. 140. f
Oeconomici. 120. e
In ſacris. 137. b
Veſtiarij 122. g
Vua Barbata. 80. e

X

X*Yla Ligna combuſtibilia, item & Lychna. 17. e*
Xyſtus Stadiata Porticus. 137. a

Z

Z*Ephyrus quamuis mitis, & lenis in Carbones ſpirans ardentes, in illis auget incendium 104. e*
Zephyrus ventus Arborem quandoque ſternens monſtrat fauores non ſemper eſſe innātes. 104. e
Zeterus tādē Fūgus, hoc eſt exquiſitus, vtpote cādidus, dulcis, mollis, ſuauis, beneolens, tēperatus, veſcus, variuſculus, viuax, & ferè incorruptibilis, & tādē pulcherrimus, in delicatulas velut pennas, tanquam ſubtiliſſima ramuſculorum folia per omnes ſus dimenſiones deſinens abſolutiſſima curioſitatis, vt Arboreum hoc opus abſolueret nuperrimè acceſſit dum Index excudebatur; eius igitur Icon hac eſto, cum inter vniuerſales Arb. ſpeculationes collocari nequiuerit.



ALPHA-

Digitized by Google

INDEX
RVBRICARVM TOTIVS OPERIS
Secundum ordinem proprium.

De Arboribus in Vniuerſali.
Parte Prima Primi Libri.

INtroductio folio primo, litera a. Exordium, ſeu Dendranatome. 3.b. Genera, Differentia. 7.b. Nomina, Etymologiæ, Æquiuoca, Denominata. 12.f. Epitheta. 31.a. Mirabilia. 32.b. Prouerbia. 41.b. Problemata. 49.e. Hiſtorica. 55.b. Moralia. 58.b. Miracula. 64.b. Legalia. 66.f. Superſtitioſa, Præſtigioſa. 70.b Prodigia, & Oſtenta. 79.a. Monſtroſitates. 80.b. Fabuloſa. 87.c. Præſagia, Inſomnia. 91.d. Hieroglyphica, & Myſtica. 94.e. Emblemata 96.g. Symbola. 103.d. Numiſmata. 109.a. Ænigmata. 110.b. Vſus in Medicina. 112.h. Vſus in Alimentis. 117.a. Vſus Oeconomici. 120.e. Vſus Veſtiarij. 122.g. Caſiones. 126.e. Vſus in Domicilijs, ſiue Architectonici. 127.b. Vſus in militaribus. 130.e. Stratagemata. 132.f. Vſus in Ludis. 134.f. Vſus in Ciuilibus. 135.e. Vſus in Sacris. 137.b. Cæremonia. 140.e. Vſus Nautici. 140.f. Vſus in Coronis. 143.a. Anima, & eius facultates. 146.f.

De Quercu Cap. 1. Primi Libri Partis Secundæ.

DIgnitas, & Præſtantia folio. 151. littera c. Nomina, Etymon. 152. h. Æquiuoca, Denominata. 154.h. Differentia, Deſcriptio. 158. f. Cultura, & Loca Natalia. 161.b. Fœcunditas, & Prolificatio. 162.g. Morbi, Remedia. 167.e. Vires, & Vſus in Medicina. 177.b. Vſus in Cibis. 179.d. Vſus Varij. 181.c. Hiſtorica. 183.a. Mirabilia. 187.c. Legalia. 188.h. Vſus in Coronis. 190.g. Epitheta. 193.a. Hieroglyphica, Symbola, Emblemata. 197.d. Myſtica, Moralia. 203.a. Præſagia. 205.a. Sympathia, Antipathia. 206.e. Portenta, & Prodigia. 207. b. Inſignia. 208.g. Ænigmata. 211.a. Impoſtura. 215.d. Inſomnia. 216.h. Obſeruationes. 217.c. Prouerbia. 224.e. Fabulæ, & Apologi. 228.f. Superſtitiones. 235.b. Numiſmata. 235.d.

De Fago 2. Cap. Primi Libri.

NOmina, Etymon. folio 240. littera g. Denominata. 241.b. Forma, Deſcriptio. 241.d. Epitheta. 243.a. Symbola, Moralia. 244.g. Emblemata. 245.b. Vanitates, & Superſtitiones. 246.h. Vſus in Alimentis. 247.d. Vſus in Medicina. 248.g. Morbi, Remedia. 249.b. Vſus varij. 252.e.

De Cerro Cap. 3. Primi Libri.

ORdo, Nomina, Etymon, Denominata. 253. e. Differentia, Deſcriptio. 254.g. Morbi, Remedia. 256.h. Vires in Medicina. 259.a. Epitheta. 259.c. Vſus in Varijs. 261.a. Myſtica, Moralia, Hieroglyphica, & Symbola. 262.f.

De Ilice Cap. 4. Primi Libri.

NOmina, Etymon, Denominata. 263.c. Forma, Deſcriptio. 264.h. Loca Natalia 268. e. Myſtica, Moralia. 269.a. Hieroglyphica, Symbola, Emblemata. 270. b. Epitheta. 274.e. Fabulæ, & Superſtitiones. 277.d. Vſus in Varijs. 279.a. Vires in Medicina. 280.f

De Subere Cap. 5. Primi Libri.

FOrma, Deſcriptio. 281.c. Nomina; Etymon, Denominata. 285.a. Prouerbia, Symbola, Emblemata. 285.d. Epitheta cum notis Hieroglyphicis, & Moralibus. 289.a. Fabula. 290.g. Vſus Varij, & Medicinales. 291.a.

De Caſtanea Cap. 6. Primi Libri.

NOmina, Etymologia. 194.g. Æquiuoca, Denominata. 295.d. Forma, Deſcriptio. 297. b. Genera, Differentia. 300.e. Loca Natalia.

301.*d.Cultura.*302.*h Vſus Cibarij, & Medicinales.* 303.*d. Vſus Varij.* 306.*g.Vſus in Inſignibus.* 307.*a. Symbola.* 307.*c. Adagia, Ænigmata.* 308.*c. Fabuloſa.* 309.*a. Hiſtorica.* 311.*c. Epitheta.* 311.*d. Myſtica, Moralia.* 312.*f.*

De Pomis in Genere parte prima Libri Secundi.

I*Ntroductio.* 315.*c. Significatio nominis, eiuſq; cauſa.* 317.*a.Genera, Differentia.* 318.*f Æquiuoca, Denominata.* 319.*c. Epitheta.* 322 *e.Hiſtorica.* 324.*g. Prouerbia.* 327.*c. Problemata.* 330.*c. Moralia, Myſtica.* 331.*c. Hieroglyphica.* 332.*b. Symbola.* 333.*d. Emblemata.* 334.*h Mirabilia.* 336.*e. Legalia,* 337.*a. Leges Hortenſes.* 339.*a. Cultura.* 344.*e. Alimenta.* 345.*a.Vſus in Medicina.* 346.*e. Morbi, Remedia.* 347.*a. Superſtitiones.* 348.*c. Fabulæ cum ſuis Moralitatibus.* 349 *d. Inſomnia.* 354.*e. Numiſmata.* 355.*a. Lithoſchemata.* 357.*a.*

De Malis in Specie Capite 1. Libri Secundi, Partis Secundæ.

O*Rdo, Deſcriptio, Nomina.* 359.*d. Exotica.* 369.*a. Myſtica, Moralia.* 371.*a. Miracula.* 372.*c. Epitheta, & Ænigmata.* 372.*b.Vires & Alimenta.* 373.*d. Cultura.* 374.*b. Monſtroſa.* 376.*c.*

De Pyro Cap. 2. Secundi Libri.

D*Eſcriptio, Nomina.* 380.*b. Genera, Differentia.* 382.*f. Æquiuoca, Denominata, Etymon, & Inſignia.* 402.*e. Cultura.* 403.*c. Morbi, Remedia.* 405 *d. Hiſtorica.* 406.*g.Vſus in Cibis.* 407.*d. Vires in Medicina.* 408.*b.Vſus Varij.* 409.*c. Myſtica, Moralia.* 409.*d. Prouerbia.* 412 *g. Apophthegmata.* 414.*g.Epitheta* 414.*b. Inſomnia, Fabula.* 421.*a. Monſtroſa.* 421.*d. Inſignia, Symbola.* 423,*a. Problemata.* 423.*d.*

De Ficu Cap. 3. Secundi Libri.

O*Rdo, Deſcriptio.* 427.*d. Nomina, Etymologia.* 428.*b. Genera, Differentia.* 429.*d. Æquiuoca, Denominata.* 436.*b.Cultura.* 441.*a. Morbi, Remedia.* 442.*b. Vſus in Cibis* 444 *f.Vires in Medicina.* 447.*a.Vſus in Varijs.* 449.*b. Vſus in Sacris Ethnicorum.* 450.*f. Legalia.* 451.*c. Fæcunditas.* 452.*g. Mirabilia, & Sympathetica.* 454.*f. Epitheta.* 457.*b. Symbola, Hieroglyphica, & Corona.* 459.*b. Fabula, Ludicra, & Superſtitiones.* 461.*b. Apophthegmata.* 464.*f Prouerbia.* 465.*c. Oſtenta, Prodigia, Omina, & Inſomnia.* 470.*e. Hiſtorica.* 471.*d. Emblemata.* 475.*c. Myſtica, Moralia.* 477.*a. Problemata.* 478.*b.*

De Malis Aureis Cap. 4. Secundi Libri.

O*Rdo, Nomina.* 481.*c. Deſcriptio, Genera.* 483.*d. Patria.* 495.*a. Æquiuoca, Denominata.* 499.*a. Epitheta.* 500.*e. Cultura.* 504.*g Vſus in Cibis.* 505.*d. Vires in Medicina.* 507.*d. Vſus in Varijs.* 509.*d. Ænigmata, Praſagia.* 511.*b. Monſtroſa, ſeu Mirabilia.* 511.*d. Morbi Remedia.* 516.*e. Hiſtorica.* 517.*c. Fabuloſa, & Ludicra.* 519.*d. Myſtica, Moralia, Emblemata.* 523.*b. Hieroglyphica, Symbola, & Inſignia.* 530.*g. Adagia cum ſuis Moralitatibus.* 531.*d. Numiſmata, Statuæ.* 532.*b.*

De Malo Cotonea Cap. 5. Secundi Libri.

O*Rdo, Nomina.* 535.*c. Deſcriptio, Differentia.* 536.*b. Exotica.* 540.*c Cultura, vel Satio, Inſitio.* 540.*h. Morbi, Remedia.* 542.*e Vſus in Cibis.* 542.*h. Vires, & Vſus in Medicina.* 544.*c. Epitheta.* 546.*f. Denominata* 547.*d. Hieroglyphica, Symbola.* 548.*g. Myſtica, Moralia.* 550.*g. Mirabilia.* 551.*d. Hiſtorica, ac Vſus Varij, & Stemmata.* 552.*g. Fabula.* 553.*d.*

De Malo Punicâ Cap. 6. Secundi Libri.

O*Rdo, Deſcriptio, Nomina.* 577.*c. Æquiuoca. Denominata. & Phrenoſchemata.* 580.*f. Exotica.* 586.*c. Cultura.* 587.*a. Morbi, Remedia,* 588.*e. Sympathia, Antipathia.* 589.*a. Hiſtorica.* 590.*c. Epitheta.* 591.*d. Hieroglyphica, Symbola.* 596.*g. Myſtica, Moralia.* 597.*b. Emblemata.* 599.*g. Vſus in Sacris.* 605.*d. Vſus in Cibis.* 606.*g. Vſus in Medicina.* 607.*c. Fabula.* 609.*c. Monſtroſitates.* 613.*b.*

De Sorbo Cap. 7. Libri Secundi.

O*Rdo, Nomina, Differentia.* 615.*c. Patriæ.* 621.*a. Æquiuoca, & Denominata.* 622.*f. Epitheta.* 623.*a. Prouerbia.* 624.*f. Myſtica, Moralia.* 624.*b. Cultus, Cura.* 626.*e. Antipathia, Sympathia.* 626.*h. Vſus in Cibis.* 627.*d. Vires in Medicina.* 628.*h. Symbola,* 630.*e. Monſtroſa.* 631.*a. Fabula.* 633.*a. Problemata.* 655.*c. Vſus in Varijs.* 658.*h.*

Auctores citati præſenti in Opere ſunt Mille ducenti circiter, quorum Quadringenti, & vltrà Botanici dici poſſunt.

ALPHA-

Digitized by Google

ALPHABETICA TABVLA

Specificarum Arborum materies præcipuas, tam reales, quam nominales enuncians.

ABacorum materies aptiſſima ex Fago. 252.f.
Abeneuis Arabs malum inſcripſit in Arbore. 336.e.
Abigail caricas obtulit Dauidi, & cur. 460.e
Eadem iram Dauidis demulcinit. 475.a
Eadem ab Amalecitis Hoſtibus liberatur. 475.a
Abouay Braſilianorum caſtanea ſpecies. 300.g.
Ab ouo vſque ad mala. prou. 329.b
Abronis vita. prou. 469.a.
Acardion. 153.c
Acerba Poma omninò fugienda. 374 e
Aceeum, & Agreſta ex Pomis. 345.d
Acetum ex Pyris. 408.f.
Achras, ideſt Pyraſter. 619.c
Achradas comedit. prou. 413.d
Acini, ſiue Gigarta. 359.d. *Acrodrya. 156.b*
Acylon Homeri. 365.d
Adagia Caſtanearum 308.e. Foris Helena, intus Hecuba, &c. caſtaneis corylos aquare, &c.
Adagia Maiorum Aureorum. 531 d. Ad fructus. Malum Herculis. Aurantium exuccũ. Ex Prunis Aurantia. Fucatis odoribus Minerua non gaudet, &c. (523.a
Adonidis in Citrum conuerſi fabula. 522.g.h. &
Aduerſatiua Veneri Virtus in Punico Malo. 607.c
Ad Virtutes tranſeũti Vimen Ratis eſt loco, Deo fauente. 555.c.
Adulteriјs Arboreis gaudet Punica Malus. 587.c
Ædificia Roboraria. 156.g. (261.b.c
Ædificium integrum in cauo vnius Arboris Cerri.
Ædilus quidam Capras cicurans. 465.a.
Ægilops Idaorum Cerrus. 253.c. (587.e
Ægyptia in terra pomum Gran. ex acido fit dulce.
Ælia Lelia Criſpis, Ænig. obſcuriſs. 211.a. 640.e
Æmulatio Naturam etiam vincit. 658.b.
Ænigmata Caſtanearum. 308.e
Ænigma Mali fructus in ſpecie. 373.b.
Ænigmata Malorum Aureorum. 511.b.
Ænigmatica Monumenta aliquot. 214.e.f g.h.
Ænigmata Quercus. 211.a
Æquiuoca Caſtanearum. 297.a.
Æquiuoca Ficuum. 436.g.
Æquiuoca Malorum Aureorum 499.a.
Æquiuoca Pomorum in ſpecie. 319.b.
Æquiuoca Pomi Granati. 580.f
Æquiuoca Pyrorum. 402.e.
Æquiuoca Quercus. 154.h.
Æquiuoca Sorborum. 622.f.
Æſculus, vel Eſculus. 158.h. 159.a
Affectiones Fagi proximè Quercui. 240.g.
Affirmatio ante Numinum Aras facta inuiolabilis. 352.g.
Afflictio vehementiſs. ſtuporem inducit. 576.e.
Αφοβία *hoc eſt intrepiditas vbi triumphet. 315.g.*
Agaricus. 152.f
Agdus Petra magna molis, ex qua Berecynthia. 610.g
Agnus ſubrumus. 463.d.
Agoranomi Athenienſium. 606.g.
Agricolas ladere ap. Indos olim Capitale. 190.e
Agri Coſentini fertilitas. 325.b.
Agriſolium Ilex Aculeata Baccifera. 265.b
Idem folio in ſuperficie echinato. 265.b.
In frigidis creſcit Regionibus. 268.g.
Eius Bacca minimè colorantes. 268.g.
Eſt ſymbolum Academia Deſioſorum. 272.f
Eiuſdem radix mollit, diſcutit, reſoluit. 280.b
Folia viridia ſuſpenſa mures arcent. 280.b
Agriomelis ſylueſt. Pomorũ Mythicũ Poema. 633.a
Agrioraphanũ. 402.e. Alba Ficus felix Arb. 445 c
Alcides vt lupos abigat pinguia dona legit. 660.b
Alcidis Statua ſymbolũ Acad. Bocchiana. 523.d.
Aldenburgenſiũ Quercus prona Pſeudonuminibus ſacra. 188.f.
S. Aldrobandus Epiſc. Foroſempronienſis. 649.e.
Alga, Annuli plumbei, ſerpentis Corta amuletum Malorum. 375.d. 588.f.
Alexãder Epiri Rex admonitus ab oraculo. 233.e.
Alexander Pomellus Medicus. 320.f.
Alexipharmaca Virtus fructus Fagi. 248.g.h.

Ale-

Digitized by Google

Alexipharmaca Ficuum virtus. 447.g
Alexiterici, & purgātes, vt reddātur fici. 456.e.f
Alexiteria Quercus. 177.d
Aliam Quercum excute, prou. 225.d
Aliena diſciplina non eſt contemnenda. 337.d
Alienomanus abſtineat. 338.e
Alimenta ex Pomis. 345.a
Aloyſius Torellus Auguſtin. Magiſt. Prouincialis. 453.b
Alphabetum Hetruſcum apocryphū. 603.d. 604.e
Alphonſus Nouellarta Co. & Dominus. 453.g
Altitudo Roboris ad præcipitia. 185.a
Alucaria Ilignea. 280.e
Aluum laxiorem ſtringunt ſorba. 629.b. *& laxāt fici maturi.* 447.a
Amamelides. 640.g. *margin.*
Amaſyeades ſunt Mala, ſeu Pyra cum ficub. 436.b
Ambarualia, atq; Amburbalia feſta. 348.b
Ambulon Scaligeri Sycomori ſpecies. 436.f
Amelanchier Gallorum 616.g. 640.f
Amenta. 153.d. *Amentaceum caſtaninū.* 297.d
Amici habeantur Domini amici. 338.e
Amitrothates Indorum Rex caricas magnifecit. 474.b
Ammonij Iouis Fanum in Africa. 186.e
Amor cæcus in foueam ducit. 569.c
Amores Acontij, & Cydippes. 352.f.g
Amoris Pomum, ſeu Malum inſanum. 499.a
Ampeluſia à Vitibus Feſſanum Regnum. 565.a.b
Amygdalus Amica fici. 441.d
Amyntas de porcis nimium ſolicitus. 187.a
Anchimolus, & Moſchus Philoſophi Sycophagi. 446.f. 473.b
Andreas Cattaneus Pictor. 297.a
Andreas Marianus Phil. & Poeta Bonon. pluries citatus.
Andreas Naugerius. 234.g
Andreas Valparius Phil. & Med. Bonon. linguar. peritiſs. 562.g
Angelicus Aproſius Vintimilia Auguſtin. literaſiſs. 563.d. 654.b. 632.f
Anguilla in Ficifolio eſt ſpei elabentis ſymbolum. 460.f
Annosā durior Quercu, prou. 225.a
Annus Glandoſus annus cancroſus, prou. 226.b
Anſeot lignum peregrinum vndulatum. 223.c
Antidotus Rabiei cantisa. 629.a
Antidotus Theopompi ex toto Citro. 508.g
Antipathia, & ſympathia Sorbi notabiliſſima. 626.b
Antipeſtilens Quercus. 177.d
Antiphanes Comicus caſu ex Pyro obijt in Chio. 412.f
Antiquæ leges nouis meliores. 545.d
Antiquiſſimi Hetruſci Diſci interpretatio. 601. 602.e.f
Antonius Muſcettola Neapolit. literis, & sāguine nobiliſs. 559.c. 654.f
Apes Quercum amant. 206.g
Apex in pileis Dialium Flaminum. 550.g
Apion fungi ſpecies. 402.e
Ἄπιος Satiua Pyrus. 402.e
Apis Numen antiquorum. 293.a
Appenſa fici folia felicis itineris praſagiū. 460.f
Appius ex Claudia Gente Appiana mala inuenit. 324.g
Apollo Lycius à Lupis. 208.f
Apollo Milœates à Malis. 321.a
Apollinei corui Ficus 461.b
Apollinis Phyllæi fanum. 637.c
Apologi Quercuum. 128.e
Apologus de Corno, & Vulpe. 229.b
Apologus de Pyro Vrbana, & ſylueſtri. 421.b
Apophthegmata Ficuum. 464.f
Apophthegmata Pyrorum. 414.g
Aqua intra cauitates Fagi reperta ad ſcabiem efficax curandam. 248.b
Aqua ex floribus Pomorum coſmetica. 474.g
Aqua ex floribus, nec non toto citro Coſmetica. 508.g
Aqua ex Pomis dulcibus deſtillata cordialis, &c. 374.g
Aqua Quercuum deſtillata multis ſuccurrit morbis. 177.d. 178.e
Aquila de Galba manibus in Quercum volans. 207.e
Ara Illuſtris Cōuallis Querceti Abraham. 203.d
Ara antiquorum Quercu coronata. 191.b
Aranea fœmina breuipes, nigra, viuipara. 218.e
Aranea gallarum Quercus nil nocitura necem. 205.b
Aratra vt bona ſint. 338.f
Arbor Aruorum robur, & decus. 151.c
Arbores, quibus leuis vmbra haud nocēs. 620.b
Arborē Citri ab Auſtro iuuari quid ſignif. 524.e
Arbor Citri in fictili plantata hyeme cuſtodienda quid denotet. 524.b
Arbor Citri onuſta niue cadētibus folijs quid portendat. 531.b
Arbor Cydonis. 563.a
Arbor Ficus quam deſcriptionem habeat. 427.d
Arbor Ficulnea Generis humani ſymbolū. 459.d
Arbor Fraxinea Malbaum Germanicè. 616.g.b
Arbor Glandes, & Poma ſimul ferens quid portēdat. 335.c
Arbor Iouis. 153.b
Arbores, quæ Pietate florere videntur. 339.c
Arbor Pomifera dignitatis ſtatū demōſtrat. 335.b
Arbor Pomifera ſurculis paruis inſita ſpem monſtrat. 335.a
Arbor Pomifera fructibus onuſta, cui folia etiam cadant. 335.a.b

Digitized by Google

INDEX.

Arbor Pomifera ſub quâ ludunt, & ſagitant amores. 334.f.
Arbor ità viridi creſcit rore, vt Virtus ad liquidũ Æthera exurgit. 658.g.
Arcades Balanophagi. 183.a
Arcades in Proſerpina Fanum punica non ferebant. 606. e.
Arcadia Quercus fructuoſiſſima. 203.d
Arcas cũ Caliſto matre Hamadryadi fanĕt. 230.e
Arcas Rex Nictimi filius. 183.b
Arcus eiaculatorij ex ligno Cerri. 261.a
Arena arida fructus collectos conſeruat. 344.g.
Areſcens vt Quercus Homo eſt. 202.b.
Argei, ſiue Argiui ſolis Pyris victitabant. 345.a 408.e.
Argentanginam pati. pron. 413.d
Aria ſcorpiofera Perſidis Regio. 648.g.
Arietina cornua radicibus Ficus optimus ſunt fimus. 443. d
Armaria Theca ex Subere. 283. in fine.
Arrogans nemini amicus. 645.a
Arrogantia pro Sorbo ſumi poteſt. 622.f
Ars infectoria. 182.b
Artaxerſes Iunior Cyri frater Ficu delectabatur. 459.b
Artaxerſes Mali Granati munus liberaliſſimè cõpenſauit. 591.c.d
Artemones. 659.a
Aſea ad Alpheum non procul à Lyeço monte. 643.b
Aſperitas foliorum Ficus continentia franũ oſtendit. 477.d.
Aſperum Mali Punici putamen Sidion. *604.g.*
Aſportatio Ficuum ad exteros Athenis vetita. 451.c.
Aſpris Macedonum Cerrus. 253.d
Aſtorgij Paſelli Patritij Bonon. Leges Hortenſes. 339 d
Athanaſius Kirckerus è Soc. Ieſu literatorum literatiſſimus. 560.e
Athena olim Gracia Gloria, Columen, Communis Ora. 641.d (629.a.b
Atrabilary Rabiei ſuſpecti Sorbum non tangant.
Atramentum ſutorium ex Galla. 182.b
idem cum corticibus Granatorum. 605.a.b
Auarities ſordida. 350.f
Auceps aſtutus moribus ſuſpectus. 635.c.
Auctionem rei facit vendax Paterfamilias, non emax. 337.d
Aucupalis, vel Aucuparia Sorbus. 616.f.
Auguri Quercu coronato ab Hoſtibus parcebatur. 184.g
Auguſtinus Cultellinus Flor. I.C. erudítiſs. 654.g
Auguſtus biferas Ficus expetebat. 473.c
A Villa procul non eſt abeundum Villico. 337.c.
Auis Sorbinora ſpecies in Limone monſtrifico. 632.
Auius Nanius Simulacrũ ex ligno Ficus obtinuit 464.e
Aurantium Malum Citrio poſterius cognitum Roma ſecundum aliquos. 519.d.
Aurantia Mala in lectis argenteis 524.e
Aurea mala Bonorum operum ſymbolum. 331.b
Aurantiolimonium partim Limon, partim Aurantium. 496.
Aurea Mala Hippomanes in Agro Cypri Damaſao conſita. 557.d
Aurita Quercus. 215.b
Aurum, & Argentum res inuidioſa, non ſic Lignũ. 234.e
Auro ſolicito bibant ſuperbi. 315.c.
Auſtrinos affectant flatus ſola inter fructus Aurea Mala. 504.g
Auſtrini flatus fructibus valdè noxij. 406.e.
Autumnitas quas exigat operationes in Arborum agricultura. 338.g.
Auulſione melius quàm alio modo propagatur Punica Malus. 587.a.b
Auulſione aquè benè Sorbus propagatur ac ſemine. &c. 626.e
Azedarach Arabum Pſeudoſycomorus Matthioli. 436.g

B

B *Acchi facies Ficulnea ap. Naxos. 451.a*
Bacchus Ficuum repertor Ficubus coronatus. 449.a
Bagola alterum genus. 656.g (198.g
Bacillus Quercualis Imperij firmitatem refert.
Balani elixa vulgò Baloſi. *295.b*
Balanus à cadendo dicitur. 153.b
Balauſtinus color. 578. e
Balauſtium flos punica ſylu. 579.
Balauſtium ſiccum pulu. intertriginibus medetur, &c. 607.d
Balacrades pyrorum ſylueſtriũ proiectores. 403.a
Balſamicam vim obtinet Ficus. 448.g
Balsaſſar Bonifacius pluries memoratus; alter Ouidius in Poeticis. 573.a. 633.c
Baobab proſperi Alpini. 585.
Baptiſta Hiſpaniolus Carmelita Mant. 286.b
Barbati aquè ac Stolones Plantarum Cydonia Arboris. 541.a
Barcinonenſes nodoſa quatuor ramalia Quernea pro Inſigni gerunt. 208.b
Bard ſylua prope Osmarſam 621.b
Barsholomeus Ambroſinus Vir doctiſſimus. 646. e
Bartolomeus Souerus Friburgēſis Mathem. 285.c
Baſis plurium medicamentorum eſt Malum Aureum. 509.g
Baſyſi bulbus ſaporis caſtanea Ornithogalo affinis. 296.b
Baucis in Tiliam transformata. 229.d

Digitized by Google

INDEX.

Beatitudinis ſymbolum Poma. 329.*b*
Beatrix Auguſta Vxor Frid. Imperatoris.468.*b*
Bebrycta, Pyrene Bebrycis filia. 642.*e*
Bellicæ Turres ambulatoriæ. 181.*c*
Bellum excitatum contrà Alex. Iannæum Regem Hebræorum occaſione ramorum Citri. 519.*c*
Bellum formicarum in Agro Bononienſi. 462.*f*
Bellum inter Rheginos, & Taruiſ. occaſione fructuum Citri. 519.*e*
Benacum ſecus lacum Aurea Mala feliciſſimè creſcunt. 495.*b*
Beneficensia typus Quercus. 198.*e*
Benè moratus venter magna libertatis pars.337 *c*
Bentiuoli Bononienſes Nobiliſſimi tres glandes in altera frontium gentilitij ſcuti gerunt 209.*c*
Berlingerius Gypſius Phil. & Med. Coll. 498.
Bertrandus de Caſtancto Cardinalis. 297.*a*
Bibitoria canalia Iligneа. 279.*b*.*c*
Bifera Ficus, triferaq; 452.*g*. 453.*d*
Binæ, ternaquè caſtanea in vno echino, rarò ſola. 297.*b*
Biſaltiæ Ficus vere primo matureſcentes fauſtæ Philippo Macedoni. 470.*b*
Biſcaya in Cantabria Quercum habet pro inſigni ....
Blandè carpendi ſunt literarij fructus. 660.*b*
Boiorum antiquiores Herculi victori dicabant Quercus 184.*e*
Boletus Caſtaninus. 296.
Bombyces Antiochiæ folijs Ficus alebantur.449.*d*
Bona plura eſſe quam mala. 231.*b*
Bona ſæpe credimus eſſe mala. 232.*e*
Bonitas Caſtanini fructus inſignis. 308.*b*
Bonus odor Pomorum Vita beatæ ſemitam oſtendit 371.*a*
Bormolignum cameloti vndas oſtendens 223.*b*
Botanochirurgus. 168.*e*
Boues maxima diligentia curentur. 338.*f*
Bozzachioni *quid*.154.*e*
D. Brigida Virginis Hibernæ contra immiſericordem ſententia. 550.*f*
Bruma dum Luna diminuitur Arbores caeduntur. 182.*e*
Brutia Tellus, & campania felix feliciter recepere Aurea Mala. 495.*b*
Brutus Ficuum cum melle comeſtor. 473.*c*
Brion candidum Quercinum. 152.*f*
Ex quo puluis Cyprius cementitus. 216.*e*
Bubulcis aliquid indulgendum, vt libentius boues enutriant. 338.*f*

C

Cacochimia Arbor confirmata propinquat ad interitum. 157.*b*
Caaauer, & ſepulchrum ænigmaticè idem. 214.*h*
Capas appetentes in Pulmonia morbo quare ſernati, & qui Ficus appetierint mortui. 479.*d*
Cæſar Zoppius Phil. Coll. Moralis prof. & I.V.D. 601.*d*
Caci magis proficiunt in tenebris, quàm in luce. 278.*f*
Cachrydes emittit in ſummis ramis Sorbus.626.*f*
Cachryæ. 153.*d*
Cadunt pyra. prou. 414.*e*
Calabri Hortorum cultores, & pyrorum. 407.*a*
Calabri hoſpitis xenia. prou. 412.*b*
Calidis, & irriguis locis, & maritimis gaudet Aurei Mali Planta.495.*a*
Calopodiati. 291.*d*
Calyces, ſeù Cupula Cerri glandis Vallonia dicuntur pro infectoribus. 253.*d*
Calyces Glandium Hiſpidos ſenticoſos Vncialis latitudinis habet Cerrus. 254.*f*
Calyx fagina glandis ſcaber hiſpidus non tamen echinatus. 242.*f*
Campus Floræ. 351. *a*
Caniſter Panibus onuſtus ante ſponſam domum viri petentem ferebatur. 183.*d*
Cannabis cultura Ænigmatica. 211.*c*
Canina rabies diu latet, vt Venerea lues.629. *a*
Canis, & vulpes Sorborum auidiſſimi. 649.*b*
Caprificare alios prou. 468.*b*
Caprificus ingentia marmora ſcindit. 476.*e*
Caprificus ſibi inutilis alijs vtilis.478.*g*.*h*
Caprificus ſomniata mala portendit. 471.*a*
Caprificales dies. 450.*g*
Caprificatio poſt imbrem.432.442.*e*.455.*a*
Caprifici ſyluestris, ſcilicet Ficus Figura. 432.*e*
Caprificorum nigriores in petris naſcentes optimi. 432.
Capra ab Agris ſurcularijs, & cultis arcēdæ.190.*e*
Caprorum morſus plantis lethalis. 190.*e*
Caput. & collum Chamaleontis roboris ligno combuſtum imbres dicitur excitare. 235.*a*
Carbo Iligneus. 280.*e*
Carbones Caſtanearum pro fabris ferrarijs optime 306.*b*
Carcer Tullianus. 156.*g*
Carere Ficubus magna infelicitas.428.*g*
Cares Ficubus victitabant. 446.*f*
Carica muſa.. 465 *b*. *c*
Carica à Caria Regione dicuntur. 429.*a*
Caricæ cibus Regum, & Libamendijs antiquitus 446.*g*
Carica noui anni pro felici auſpicio Magiſtratibus offerebantur. 470.*g*. *h*
Carices Tericlei ex Quernis radicibus. 182.*f*
Caricia familia Romana à Caricis. 437.*d*
Carina Quernea. 182. *e*
Carniuorus omnis ſi ſitmenſis in anno ſtirps qualibet feret Glandes. 227.*a*

Car-

Carniola, Styria, Carinthiaq́ ſylua, quæ Animalia alunt. 248.e

Carolus Antonius Manzinus Co. & Phil. Colleg. 376.g. 378.b. 379.a

Carolus Emanuel Dux Sabaudiæ Inuict. 564.f 641. a

Carolus Turrius Mediolanen. vir doctiſſ. 563.d. 650.b

Caro Malorum munda, ſiccata, & elixa tempore caritatis Annonæ pinſitur in panes. 374.f

Carpophagorum ſplendida, ſed non diſpendioſa conniuia. 316.e

Caſa, Araq́ alta ſepulcralis. 212.f

Caſale Botanum Cremonen. Iuriſdictio Marchionum Schinchinellorum. 562.b

Caſaralta Ianua Nympha Bononien. 213.c. 640.e

Caſta Generatio cum claritate. 420.e

Caſtanea Equina equis anhelosis ſuccurrens. 297. c. 298. 299. 306.e

Caſtanearum æquiuoca. 295.e. *Tribulus. Fungus Piſcis. Color.* 295.d.

Caſtanearum collectio. 303.b. *Conſeruatio. ibid. b.c. Cibary vſus. ibid. c.d. Complexio ibid. d. Facultas craſſa, & ſtyptica.* 304.e. *Correctio cũ ſaccharo. ibid. e Coctio laudabilis. ibid. g. Moderata aſſumptio. ibid. f. Tertia in menſa vna cum caſeo commendatio. ibid. g*

Caſtanearum cultus. 302.b. *Cum ad germinandũ pronus eſt fructus terræ mandetur.* 302.b. *In fluuiali arena ſeruatur.* 303.a. *Aculeata pars illius in plantatione ſurſum ſpectet, non deorſum, vt in Nucibus, & Amygdalis.* 302.b. *Dodrãtalibus in ſulcis, & pedalibus interuallis diſponendus* 302.b. *Biennalis tantũ transfertur plãta. ibid. Propaginatur commodè. ibid. ſed in terra probata, ſatiata fimo.* 303.a. *vt pulcherrima euadat ſæpius in ſeipſam inſerenda eſt Arbor.* 303.b.

Caſtaneæ loca natalia. 301.d. *Apuliam ipſa dedignatur.* 302.e. *Ægrè viget Romæ. ibid. Algores, & æſtus æquè reformidat.* 301.d. *Carbunculatis terris, tophaceiſq́ puluerib us felicitatur.* 301.d. *Conualles intra montium optimè ſuccedit. ibid. Cliuoſis, & vmbroſis locis, ſabuloſoq́ ſolo perficitur. ibid. Durioris, aut aſperi pauperiem cœli reſpuit. ibid. nihil operatur in planis. ibid.*

Caſtanearum medica virtus. 303.d. *Elixa, dein ſiccata pectorales habẽtur,* Anſari *dicta.* 295. c. 304.g. *calida in primo gradu, parumq́ ſicciores in maturitate.* 303.d. *frigida autem in primo gradu, & ſicca in tertio immatura, & agreſtes.* 304.e. *caput, & ventrem petunt. ibi. adſtringunt validè. ib. g. flatulentæ ſunt. ib. h. Canis rabidi venena infirmãt, in pollinem redacta, & cũ melle Canum morſib. impoſ. ibi. b.* 306.e. *Diſcutiunt, & dyſentericis medentur.* 304.b *Tunica fructus exilior vulnera citiſſimè ſolidantur, & carne replentur.* 305.d. *Decoctio bibita immodicas excretiones humorum quorumcunq́ curat. ibid. in electuario cum melle ſputum ſanguinis, & tuſſim compeſcit, ac ſedat egregiè.* 306.e

Caſtanearum ſpecifica differentiæ. 302. *Allobrogica, & Aluernenſis. ibid. Aquitanica ap Petragoricos. ibid. Bononienſis. ib. g. Coreliana in magna Græcia. ib e. Exotica multiplex.* 300.f. 301.a.b.c.d. *Marina.* 308.g. *Maior, minor, ſilueſtris* 300.e. *Meterana.* 302.e. *Mutinẽſis, Lucenſiſquè. ibid g. Pilatina racemoſa.* 207.g. 301.d. *Purgatiua.* 306.f. *Quadrifida duricortex Indica.* 300.g. *Salariana popularis, & coltiua.* 300.e. *Sinenſis liqueſcens in ore.* 297. c. *Vueiſſemburgica.* 302.f.

Caſtanea vſus. 303.d. *Caro contra venenũ ephemeri.* 305.d. *Cinis domeſticis vſibus ineptus.* 306 b. *Cortex lixiuio ebullitus flauos reddit capillos.* 306.f. *Cutis ſpadicea diſrumpitur ſtrepitosè in igne, niſi parum ſcindatur.* 304.g. 312.h. *Pulpa intimior in emulſionem redacta eſt ſaluberrima.* 305 d

Catuliſtio quid ſit. 656.e

Caenginis Hiberni ſancti Hiſtoria. 372.g.

Ceciderunt in Suum Pyra cocta palatum, prouer. 413.c.

Cedrinum Apollinis ſimulacrum Romæ. 234.e

Cedromeli Dioſcoridis. 482.f

Cenchris. 152 f

Cenotaphium Romano more factum. 211.d

Centauri Populi fuerunt Pely mõtis. & Oſſæ accolæ. 637.b *ijdem crediti medij Homines, & medij Equi.* 638 f. *cum Ixione, & Lapithis certarunt.* 638.f

Cereris vittas contingere. 420.e

Cerretani Hiſpaniæ Populi. 254.f

Cerri Hiſtoria. 253.

Cerri fructus monſtrificus. 257.b

Cerri Glandes calicibus tectæ ab oriente aduectæ. 254.g *Fungi* 258.

Cerri medica virtus. 259.a

Cerro pingueſcunt capræ. 253.d

Cerrũ qui ponunt inter Vlmum, & Fraxinum errant. 254.h

Cerrus contẽplationem myſticè repræſentat. 262.e

Cerrus altiſſimè creſcit. 254.g

Cerrus Antonius Montonenſis Poeta. ibid. e

Cerrus duplex mas, & fœmina. ibid. g

Cerrus folia vulgaris habet Quercus ibid. f

Cerrus ab Haliphlæo, & Salſicertice differt. ibid. h

Cerrutus Antonius Nouarienſis Poeta. ibid. e

Chamædrys Herba, Triſſago, &c. 152.e

Chamæleon circa Caprificos ferus. 454.f

Digitized by Google

INDEX.

Chamæſyce Herba. 436.*h*
Chaonis Arbor. 233.*b*
Charadryos auis Vpupæ ſimilis. 157.*a*
Chartiatis meta qua. 352.*e*
Chelydrus ſerpens Querculus. 155.*b.* 207.*d*
Cheſne *à queſendo.* 152.*h*
Chirothecarum odoramenta. 510.*g*
Chlamydatæ, & crepidatæ ſtatua capitolij. 213.*c*
Chlamys coccinea. 270.*e*
Chloris pro Dea florum. 351.*a*
Chloris à Zephyro compreſſa. 351.*b.c*
Chryſippus Phil. & Philemon Poeta præ nimio riſu cauſà ficuum excitato mortui. 473.*d*
Chryſomeleidos fabula. 554.*e*
Chryſocome Nympha. 554.*h*
Cicadarum Apologus. 659.*d*
Cicero Oraculi Delphici falſitatē detexit. 233.*b*
Cidre *Potio apud Normandos ex Pomis.* 345.*d*
Ciliciā circa Salos iuxtà Amnem Punicæ Granata ſine nucleis. 587.*b*
Cinis Fagi Vitrariæ conducit. 252.*b*
Cinis, vel Arena marina ad radices Mali Aurea pro medicamento ponenda. 516.*g*
Cinis Suberis cum axungia capi, & oleo, &c. Hemorrhoidas & Gonorrhæam curat. 293.*b*
Circumſpicienda rurī ſunt omnia. 337.*d*
Circenſes Ficubus recentibus coronati. 451.*b*
Citò plantato, & tardè ædificato. 337.*d*
Citrago Herba. 499.*c*
Citrata veſtes. 510.*e.f*
Citria Arbor Poeticè Adonidis ignis. 574.*b*
Citrij Planta Aurantio delicatior. 495.*c*
Citriorum in Italiam è Medorum Regione aſportatio. 574.*b*
Citrium Polyſchematicum. 526.
Citrium Pyriforme. 528.
Citro-Aurantium. 498. 572.*f*
Ciuitas Bonon. Italiæ Regijs prærogatiuis decorata. 472.*b*
Ciuitas Bonon. Belgica ab Italis ædificata. 472.*b.* 473.*a*
Claudius Minos. 204.*g*
Clito Mortis cauſa Punicum Malum. 590.*h.* 591.*a.*
Clodius Albinus vnico in prandio 500. *Ficus, & alia multa comedit.* 473.*c*
Cnipes, & Pſenes Caprificorum inſecta domeſticos ficuum fructus, eos pungendo, maturant. 432.*c.* 454.*h*
Cocci Baphici nomina varia. 264.*e g*
Cocci color ardens, & ſplendēs, rubicūdus. 270.*f*
Coccigera Arbor Hiſpanicè Coraſca. 264 *f*
Cocci Ilicis ſine pediculis vermiculati. 265.*a*
Coccus alio perfectior. 268.*f*
Coccus Iligneus vulneribus, & neruis præciſis vtiliſſimus. 280.*g*
Coccus Italic. paruus, vel omninò ignotus. 268.*g*
Coccus Mercurij, & Mercimonij ſymbolum. 273.*c*
Coccus nobiliſſimus infectorius ex Ilice. 263.
Coccus optimus in Galatia, & Armenia. 268.*f*
Coccus Sardinienſis peſſimus. ibid.
Coccus, vel Coccula Elephantinæ piſcatorum. 164. 165.
Cocci Quercini. 152.*e.* *Alicubi tantæ bonitatis, vt pro coccis Ilicis vſurpentur.* 216.*f*
Coccus Mulieribus ad fœtus retentionem datur. 280.*g*
Coccus Narbonenſis, Hiſpanicus, Creticus. 268.*e*
Cochleæ Machinamentariæ. 659.*a*
Codimala Cretenſium. 616.*g*
Codimalum græcè quid, & Cotoneū latinè ſonat Cunnimalum. 548.*b*
Cœli ſudor, ſyderumuè ſaliua quid. 448.*g*
Cœnæ complementum erant Mala. 325.*c*
Coactatores inanes ſepeliendæ. 204.*e*
Collectio Pyrorum pro conſeruabilitate. 405.*b*
Colonia Romanorum Bononienſis. 472.*b*
Color Pomi color di fior di mela *vulgo.* 319.*b*
Columba auis Emblematica in Pomo grau. 603.*a*
Columba Delphica ad Apollinis Templum. 186.*e*
Commentum de Hortis Heſperidum ad Hiſtoriam relatum 520.*b*
Compluriū Thiſtorum ſtrepitum audire. prou. 466.*f*
Compluuia ramorum nimia in Malo Punica præcidenda. 588.*f*
Condimentorum multorum capacia Pyra. 407.*d*
Condimentaria vtiliter Mala Aurea. 506.*f.g.h.* 507.*a.b.c.*
Confectio Alchermes. 264.*e.* 280.*g*
Confectiones ex cortice Mali Aurei cum ſaccharo. 508.*f.*
Conſtantius Imperator Mala ſemper aſpernatus. 326.*c.* & 389.*d*
Conſiderationē ventorum impetus fortiſſimam Quercum deijcientes, non eſſe ſuperbiendum docent. 203.*b*
Conſilio Agathonia. 211.*d*
Confuſi Herbarij in deſcriptione Fagi. 242.*h.*
Confuſæ plures à Botanicis Plantæ. 639.*d*
Conſilium Platonis circa Numinū Statuas. 234.*c*
Conſilia Quernea. prou. 224.*c*
Conſtrictiua, & ſtupefactiua quoque eſt vis Sorbi. 621.*b*
Contentio Poetica trium Pſeudonumiuum. 612.*b* 613.*a*
Contrariæ Naturæ Ficus aliquot. 456.*g*
Corabi. 168.*e*
Corellius Eques Romanus. 303.*b*
Coracini Piſcis in Arbore Fici ſuſpenſio plurimos illius Arboris ſanat morbos. 443.*d*
Corinthus, aliàs Ephyre in Græcia. 641.*d*

cori-

Digitized by Google

INDEX.

Corium Mali Punici pro corijs concinnandis. 604. g.

Cornicapre lignum, quo vtuntur Abacarij, eſt Terebinthus. 223. e

Corona ex Citro. 510. f

Corona Ciuica. 190. g

Coronam Ciuicam aſſumenti Senatus Romanus aſſurgebat. 192. f

Corona Ficuum. 459. a

Corona ex folijs Ficuum in memoriam Syca Nympha à Baccho adamatæ. 460. f

Corona ex folijs Ficuum capiti antiquis ſolita ſuperponi ad geſtanda vaſa Iſidis, & Serapidis Græcè κρωβυλος, & Folioſo puluinari in formam coronæ confecto quo vtuntur noſtri ruſtici ad geſtandos congios, & alia vaſa ruſticana reſpondet, quod ipſi vocant Crollio. 460. g

Corona ex Ficubus, & Roſis Cyliſta, ſeu Encyliſta ab antiquis dicta. ibid. f. g

Corona Malina. 325. a

Corona Pomoſa. 319. b

Coronarum Quernea materies ampla. 205. a

Corona ex Quernis Glandibus in Athenienſium Nuptijs. 192. b

Coronam Querneam alibi, quàm ſuper caput geſtare ſomnians, malum omen ſibi prænunciat. 217. a

Cortex Arantiorum dulcoratur, conditur. 484. b

Cortices Aurei Mali puluerizati vermes enecant. 509. a

Corticis Aurei Mali oleum deſtillatum eſt cardiacum, & ſudorificum in peſte. 508. f

Cortices Faginei vaſa ruralia optima componunt 252. e

Cortex Iligneus lenior, quàm Quercus. 265. a

Corticibus Ilicum nomina Nympharum, & ſuorum Numinum incidebant Antiqui. 278. g

Cortex Suberis carnoſus, craſſiſſimus, leuiſſimus, vitalitate quadam propriè gaudens. 281. e

Idem ſcaber, rimoſus, ſpontè dehiſcens. 281. d

Idem nec Nerueus, nec Membranaceus, in omnes dimenſiones æquè ſectilis. 281. c. 282. f

Idem primus ad obturamenta 2. ad Crepidas 3. ad Pateras. 182. f

Idem ſanguinem ſiſtit ex aqua calida potus. 293. b

Cortex Pomi Granati per antonomaſiam Malicorium. 577. d. exterior dicitur Sidion, interior ſubtiliſſimus Cicus. 577. e. durior conſtantiã denotat. 598. e

Idẽ cortex Mali Punici ad colores facit. 604. b

Idem in Aceto decoctus cum galla vlcera ſanat. 608. e

Idem in vino coctus perniones ſanat. 607. d

Idem maceratus in aquis pro viſceribus appropriatis omnes fluxiones in illis ſiſtit. 608. e

Cotonaria Herba. 548. e

Cotonaſter Frutex. ibid. f

Cotoneola Caſtellum. 560. f. g

Cotoneum Æmiliæ oppidum. 548. e

Cotoneum Laudenſis Agri Caſtellum. 547. d

Cotoneum ſponſionis maritalis erat Iuramentum 548. b

Cotonum à Cotoneorum malorum villis, pannus funebris. ibid. e

Crates Philoſophus. 315. e

Cremona 287. a. frumentifera dicta. 562. g

Crepida ſuberata, à crepitando dictæ. 291. b

Criminibus imminent pœnæ. 642. g

Crudi fructus nocent ſtomacho, maturi proſunt. 345. a

Cus iuſſus fiet auſcultet Villicus. 338. e

Culices, & Pſenes domeſticarum Ficuum caprificulneis peiores. 443 a

Culices volantes Quercuum. 217. d

Culpa cum Animam tentat, vitæ breuitas inſpicienda. 552. f

Cultoris vita dux Ficus. 444. f.

Cultura Aurearum Malorum 504. g. Cydoniorum. 540. b. Ficuum. 441. a. Caſtanearum. 302. b. Punicorum. 587. a. Pomorum in genere. 344. e. Pomorum in ſpecie. 374. b. Pyrorum. 403. c. Quercus. 161. b. Sorbi. 626. e

Cupidinea Cupedia. 580. g

Cupidines pomis rubentibus aſſimilati. 580. g

Cupidinis ſectatores etiam ætate pleni pueraſcunt. 556. f.

Cupido Cacodæmon. ibid. h

Cura Deum, & ſancta Quercus dicebatur. 234. h

Curæ ſunt expectorandæ. 339. a

Curatio Arborum morboſarum primò à Cælo petenda, dein à Tellure. 257. e. vltimò à medico Botanico ferri ope, ibid. & eleмplaſtris, & lotionibus. ibid.

Cur Ficus, & vuas ſimul comedere non debeamus 479 d

Cur Poma omnia ſuis tententur vermibus. 328. e

Cur prius ab infimo matureſcant Poma. 330. e

Currus Triumphales Quernei. 181. c

Curua Quercus nunquam recta. prou. 226. e

Cydippen Acontius malo venari contendit. 333. a

Cydon nomen proprium Viri. 248. f

Cydonia, ſeu Cotonea Mala. 535. c. à Cotone, ſeù lana denominata. ib d. ex Creta Inſula aducta. ib. nominibus alijs indigitata Coturniorũ, Coctoneorum. ibid. Cynoatorum. Codymalorũ Cydomalorum ib. quorum color, Fuluus, Luteus, Melinus. 536. e. Magnitudo ingens. 535. d. Caro aliquantum lignoſa 544. f. Quæ omnem in ſe ſuſcipiunt ex inſitione Arborem. 541. a. b. Verum à nullo alio, niſi à

INDEX.

Sudes ardens cum vaſculis aqua plenis quid ſignificet. 108.e.
Sudes ſcanſiles Theatrales. 122.f
Suggeſtus. 135.c. 137.a
Summa petit lsuor. 42.e
Sumatra Arbores fructus virulenti. 119.a
Summum munus Hominibus Arbores. 117.a
Super proprium Genu Ligna ſecare.prou. 44.g
Superſtitioſa Arborum. 70.b
Sura amnis. 133.a
Surculi Arborei liberis comparantur. 97.d
Surculorum embryones Gemmæ. 150.g.
Surdos ſtipites alloqui.prou. 48.f
Suſpendio Arbor eligenda. 67.d. 45.b
Sylua ab ὕλη ſignificans materiam. 28.g
Sylua cognomen familia. 28.b
Sylua Litana. 133.b
Sylua Plonniny. 133.b
Sylua pro incondita ſcriptorum congerie. 28.b
Syluagius Io.Bapt. Turcicæ linguæ Interpres. 29.c
Syluanectenſis Epiſcopus Petrus. 29.a
Syluani duo Epiſcopi probi. 29.a
Syluani agreſtia Numina antiquorum. 29.a
Syluani pro imoijs accepti. 29.a
Syluanus Bartholomæus Salouenſis Med. 29.c
Syluanus Bernardus Geographus. 29.b
Syluanus C. Poeta. 20.b
Sylua Auium propter concentus iucunda. 59.d
Sylua Aures dicuntur habere ſuſpectas. 47.d
Sylua numeroſam ſtultitiem referunt 59.b
Sylua omnis generis facinorum loca. 55.d
Syluæ prima fuerunt Aſyla. 55.c
Syluæ vitiorum Latibula. 59 c
Syluas ſomniare triſtitiæ inditium. 92.g
Syluas in ſomnis deſerere, campoſq́; feraces intrare ſanitatis, & proſperi euentus præſagium, 92 g
Syluaticus, Syluicultor, Syluicola. 29.d
Sylueſter Bernardus ſcriptor. 30.e
Sylueſter Sanctus Pontifex, alijque, &c. 29.d
Syluia Ilia, ſeù Rhea Numitoris filia. 29.c
Syluia Marcelli. ibid.
Syluij Albanorum Reges. 29.b
Syluiolus Antonius Poeta, & Orator. ibid.
Syluius Æneas Polygraphus. ibid.
Syluius Bartholomæus doctus vir. ibid.
Syluius Iacobus Ambianus Medicus. 29.c
Syluula græcè ὑλάριον. 29.a
Symbola Arborea. 103.d
Sympoſius Poeta de Gryphis, & Ænigmatibus. 111.a

T

T *Aberna, quaſi Trabena, à denſis, & rudibus Trabibus. 21.e*
Tabernacula Sacerrima lignea Inaurata. 136.f
Tabula Abiegna. 135.d
Tabulę Tabernaculi Templi Hebręorum ex lignis pretioſis. 136.f
Tabernaculorum Ceremoniæ. 140.e
Tallo *quid. 22.d*
Taraigradi Bootes, terreni Bubulci. 120.f
Taſſelli *vulgari ſermone ſunt Tigna aſſeribus ordinatis in eodem plano iunctis digeſta à verbo græco τάσσω, quod eſt* ordino. *129.b*
Telæ ex corticibus Arborum textæ. 122.b. 123.a
Telones, ſeù Tolenones. 121.d
Tellus ſylueſtrium Plantarum eſt Mater, Vrbanarum nouerca. 50.f
Telluris animam Stoici malè ponebant. 146.g
Temones. 141.a
Templa Apollinis plura. 72.g
Templa erant Arbores antiquitus. 78.e
Templa nonniſi armati ingrediebantur Ant. 76.b
Termini Agrorum inuiolabiles. 67 b
Termites Arborum. 4.f
Termites onuſti fructibus veritatis ſunt ſymbolum. 104.g
Termites ſpoliati fructibus exitum mūdanarum rerum oſtendunt. ibid.
Terra à Terendo. 7.d
Terra ardentes. 37.b.c
Terra elementum repræſentat Arbor.
Teſqua prodigioſa, & oſtentis plena. 80.e
Thal Arbor liquorem deſtillat ad bibendum. 39.d
Thalia Muſa à virore Arborum. 74.e
Thallus Cynedus. 23.a
Thenſa, vel Tenſa. 139.c
Therambus in Cerambem volatilem verſus. 88.e
Thilos Inſula Arbores admirabiles. 33.d
Thracijs quid contigerit Matronis. 88.b
Thuiſcon Germanus Rex primus lucos coluit. 78.e
Thura. 139.d
Thyina ligna. 136.e
Thyrſus. 145.b
Tiberius Imperator Druydarum ſyluam ſuccidit. 75.a
Tiberius venereos iocos, & nefarias actiones in ſyluis exercebat. 76.b
Tietmarſi. 132.b
Tignarius faber, idem ac Materiarius. 17.e
Tignus materia ad tegendum apta: hinc Tigillus, & Tigillum diminut. 16.d
Tignus pro quouis vinearum ſuſtentamento. 17.e
Tiphys Agni filius. 141.a
Titiones ligna ſicca ignita, ſed non inflammata. 108.e
Topiarij, qui Virides Arbores in varias efformāt figuras. 70.e
Topiariè concinnata Arbores in ſomnis viſa mulieribus impudicitiæ, viris vanorum laborum præſagia. 93.b

Ton-

Digitized by Google

Tonſa. 141. a
Torcula. 121. b
Tori flammis damnati. 138. g
Trabacca eſt Conopeum, ſeù militare Tentorium. 21. b
Trabaccala, Trabaccolo, &c. Retis Genus. 21. g
Trabalis clauus Tormenti genus. 22. a
Trabali figere clauo. 47. a
Trabalis Porticus ex lignis vndequaq; contextis. 21. h
Trabea veſtis ſpecies ex Purpura, & Cocco. 21. b
Trabeas Poeta. 21. g
Trabe tardior. prou. 46. f
Trabes Cypria Demetrij. 53. d
Trabes videntur vel minima feſtucula. prou. 46. e
Trabula Virgo Martir. 22. a
Tractabilitas Arborum ſtat pro vrbanitate. 3. b
Tranſire ſub virga Paſtoris. 140. e
Tranſtra. 142. e
Tranſyluania ampliſſima Regio. 30. e
Trans Rhenani Populi. 13. d
Triangularitas Mineruæ. 10. h
Trias eſt veluti forma, Tetras materia. 61. b
Trifacia, Trigalia. 131. a
Tripodes. 122. e
Triremes. 141. d
Triſtitiam excludunt fructus. 11. a
Trochlea, Furca, Roſa criminales. 121. b
Trochus. 134. h
Truncatis ex Arboribus Trophæa. 144. h
Trunci, Fuſtes, Stipites, Scipiones, Arma Ruſticorum. propria. 120. f
Trunci igniti quatuor pro emblemate. 108. f
Truncus quid. 24. f
Tumuli in Hortis. 137. c, d
Tumulis Arbores inſerere, & plantare licebat ex Platone. 69. a
Tunica Arborea ſciſſiles. 5. d
Turbinati fructus ſpecioſi. 11. e
Turdus ſibi cacat mortem. 50. e
Turiones, Tuoreſuè Arborum. 6. g
Turpis ſine frondibus Arbos. 44. e
Turrita Arbores 33. a
Tyli Inſula Arbores durabiliſſima. 56. h
Tyrannus Arboribus comparatus 41. b

V

VAcerra. 130. h
Vallum Cæſarianum in Gallia vbi nunc Bononia Belgica. à militibus Bonon. Italicis fundata. 128. f
Vari, ſeù Vaſſi. 122. f
Varicoſa venæ Arborum. 51. b
Varro ſupra 30000. Numina fuiſſe apud Veteres tradit. 78. g
Vaſa lignea vitam leuem, & mediocrem indicant. 64. g
Vbertas per ramum floribus, & fructibus onuſtum oſtenditur. 108. h
Vegetant ſolum Plantæ. 146. h
Velare fronde. 137. c
Venas ad ſuccum nutritiuum deferendum habent Arbores. 3. c. 4. e
Veneris impius cultus. 72. h
Venti plures Arborem impetentes illam non facile ſternunt. 105. b
Ventres coctioni alimintaria deſtinati in Arboribus. 3. c. 105. g
Ventus ſpes ipſas ſæpius abducit. 104. f
Ver vitile ſyluis. 146. g
Verba in hominibus aſſimilantur Arb. folijs. 61. a
Verruca Arborea, vel cæca, vel Tophacea, vel Glādia. 9. c
Verrucis offenditur, & habet Tubera. prou. 46. e
Veſcæ Arbores non ſuccidendæ. 60. e
Veterem Arborem tranſplantare. prou. 42. f
Vetulæ effigies Xyloſyndeſmis. 83. a
Vicini domum vel ſolum penetrantes radices Arborum intercidenda ſunt. 68. e
Vicinus Vicino damnum reficere tenetur ex caſibus etiam fortuitis quando. 67. c
Victoria, & Palma in Numis virtutem bellicam oſtendunt 109. b
Villoſa in Arboribus non ſunt vilis conſiderationis. 62. f
Vimina congeſta, & cauitates Arborum Regibus aliquando fuere habitaculum 127. b
Viminalis materia eſt ligneum quidquid ad vinciendum eſt aptum. 69. d
Violatoris lucorum caput olim expiabatur. 67. c
Virga Bubulcorum. 120. f
Virga Cenſoria. 43. d
Virginis in effigiem Arbores ſacrificabantur. 73. c
Viri Medici maximis dignitatibus pollētes. 116 g
Viride lignum ſanctos denotat, aridum peccatores. 64. g
Viridis Arbor corruens pertinet ad dominum fundi, ſicca ad vſufructuarium. 69. b
Viridis color cura Deorum. 145. a
Viror vires reficit. 119. c
Virtutem in vniuerſum Myſticè docent Arbores 94. e
Vita humana tribus vuarum ſpeciebus aſſimilata. 134. g
Vita Arbor Myſtica Regem Regum Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum ſignificat. 65. b
Vita Arbor naturalis. 65. b
Vites Arbores inter reponuntur. 12. f
Vites Arbuſtiua, Vinum Arbuſtiuum. 15. e
Vitis in ſomnis viſa bonum præſagit. 93. a
Viuunt Plātæ incluſo calore cæleſti mediāte. 146. f
Vlyſſes. 142. g
Vmbra pro Arbore. 15. e

INDEX.

Vmbra Arborum amari corticis, & tetri odoris eſt noxia. 45. a

Vmbra maiorum Arborũ minoribus officiũt. 105. d

Vmbræ nimietas ſemper mala. 45. a.

Vmbræ ſimplices lætę ſunt, complicata pauidæ. 63. d

Vna eſt proſperitatis mortalium via. 146. e

Vngues Arborum. 3. d.

Vnīuga Birotia volantia, vulgò Rolantini. 121. a

Vnio Plantarum ab igne. 5. b

Vnionem in coniurationibus eſſe tollendam Carbonum exemplo. 100. e

Voces Oraculorum in ſyluis ambiguæ. 80. f

Volat irreuocabile verbum. 48. e

Vox antiquiſſima Bonon. Amanecchie *ſignificat manualia Cremia.* 69. d

Vrnariæ. 121. d

Vrticarum lixiuium ad deſtillandum poſitam in retorta relinquit Species Vrticarum. 84. f

Vſurarius, & fænerator eſt vt ligni, aut fructus vermiculus. 63. d

Vſus Arborum in alimentis. 117. a

In Ciuilibus. 235. b

In Coronis. 145. a

In Domicilijs. 127. b

In Ludis. 134. e

In Medicina. 112. h

Vſus Arborum in Militaribus. 130. e

Nautici. 140. f

Oeconomici. 120. e

In ſacris. 137. b

Veſtiarij 122. g

Vuæ Barbata. 80. t

X

X*yla Ligna combuſtibilia, item & Lychna.* 17. e

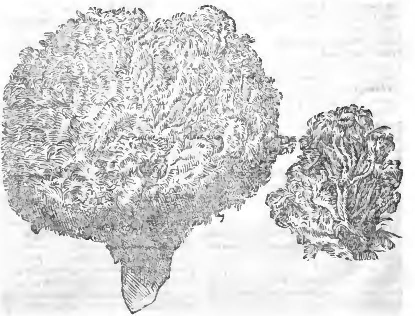
Xyſtus Stadiata Porticus. 137. a

Z

Z*ephyrus quamuis mitis, & lenis in Carbones ſpirans ardentes, in illis auget incendium* 104. e

Zephyrus ventus Arborem quandoque ſternens monſtrat fauores non ſemper eſſe iuuãtes. 104. e

Zeteius tãdẽ Fũgus, hoc eſt exquiſitus, vtpote cãdidus, dulcis, mollis, ſuauis, beneolens, tẽperatus, veſcus, rariuſculus, viuax, & ferè incorruptibilis, & tãdẽ pulcherrimus, in delicatulas veluti pennas, tanquam ſubtiliſſima ramuſculorum folia per omnes ſui dimenſiones deſinens abſolutiſſimæ curioſitatis, vt Arboreum hoc opus abſolueret nuperrimè acceſſit dum Index excudebatur; eius igitur Icon hac eſto, cum inter vniuerſales Arb. ſpeculationes collocari nequierit.



ALPHA-

Digitized by Google

INDEX

RVBRICARVM TOTIVS OPERIS

Secundum ordinem proprium.

De Arboribus in Vniuerſali.
Parte Prima Primi Libri.

INtroductio folio primo, litera a. Exordium, ſeu Dendranatome. 3. b. Genera, Differentia. 7. b. Nomina, Etymologiæ, Æquinoca, Denominata. 12. f. Epitheta. 31. a. Mirabilia. 32. b. Prouerbia. 41. b. Problemata. 49. e. Hiſtorica. 55. b. Moralia. 58. b. Miracula. 64. b. Legalia. 66. f. Superſtitioſa, Praſtigioſa. 70. b Prodigia, & Oſtenta. 79. a. Monſtroſitates. 80. b. Fabuloſa. 87. c. Præſagia, Inſomnia. 91. d. Hieroglyphica, & Myſtica. 94. e. Emblemata 96. g. Symbola. 103. d. Numiſmata. 109. a. Ænigmata. 110. b. Vſus in Medicina. 112. b. Vſus in Alimentis. 117. a. Vſus Oeconomici. 120. e. Vſus Veſtiary. 122. g. Caſiones. 126. e. Vſus in Domicilijs, ſiue Architectonici. 127. b. Vſus in militaribus. 130. e. Stratagemata. 132. f. Vſus in Ludis. 134. f. Vſus in Ciuilibus. 135. e. Vſus in Sacris. 137. b. Caremonia. 140. e. Vſus Nautici. 140. f. Vſus in Coronis. 143. a. Anima, & eius facultates. 146. f.

De Quercu Cap. 1. Primi Libri Partis Secundæ.

DIgnitas, & Praſtantia folio. 151. littera c. Nomina, Etymon. 152. b. Æquinoca, Denominata. 154. b. Differentia, Deſcriptio. 158. f. Cultura, & Loca Natalia. 161. b. Fæcunditas, & Prolificatio. 162. g. Morbi, Remedia. 167. c. Vires, & Vſus in Medicina. 177. b. Vſus in Cibis. 179. d. Vſus Vary. 181. c. Hiſtorica. 183. a. Mirabilia. 187. c. Legalia. 188. b. Vſus in Coronis. 190. g. Epitheta. 193 a. Hieroglyphica, Symbola, Emblemata. 197. d. Myſtica, Moralia. 203. a. Praſagia. 205. a. Sympathia, Antipathia. 206. e. Portenta, & Prodigia. 207. b. Inſignia. 208. g. Ænigmata. 211. a. Impoſtura. 215. d. Inſomnia. 216. b. Obſeruationes. 217. c. Prouerbia. 224. e. Fabula, & Apologi. 228. f. Superſtitiones. 235. b. Numiſmata. 235. d.

De Fago 2. Cap. Primi Libri.

NOmina, Etymon. folio 240. littera g. Denominata. 241. b. Forma, Deſcriptio. 241. d. Epitheta. 243. a. Symbola, Moralia. 244. g. Emblemata. 245. b. Vanitates, & Superſtitiones. 246. b. Vſus in Alimentis. 247. d. Vſus in Medicina. 248. g. Morbi, Remedia. 249. b. Vſus vary. 252. c.

De Cerro Cap. 3. Primi Libri.

ORdo, Nomina, Etymon, Denominata. 253. c. Differentia, Deſcriptio. 254. g. Morbi, Remedia. 256. b. Vires in Medicina. 259. a. Epitheta. 259. c. Vſus in Varys. 261. a. Myſtica, Moralia, Hieroglyphica, & Symbola. 262. f.

De Ilice Cap. 4. Primi Libri.

NOmina, Etymon, Denominata. 263. c. Forma, Deſcriptio. 264. b. Loca Natalia 268. e. Myſtica, Moralia. 269. a. Hieroglyphica, Symbola, Emblemata. 270. b. Epitheta. 274. e. Fabula, & Superſtitiones. 277. d. Vſus in Varys. 279. a. Vires in Medicina. 280. f

De Subere Cap. 5. Primi Libri.

FOrma, Deſcriptio. 281. c. Nomina; Etymon, Denominata. 285. a. Prouerbia, Symbola, Emblemata. 285. d. Epitheta cum notis hieroglyphicis, & Moralibus. 289. a. Fabula. 290. g. Vſus Vary, & Medicinales. 291. a.

De Caſtanea Cap. 6. Primi Libri.

NOmina, Etymologia. 194. g. Æquinoca, Denominata. 295. d. Forma, Deſcriptio. 297. b. Genera, Differentia. 300. c. Loca Natalia.

301.*d.Cultura*.302.*h Vſus Cibarij*, *& Medicinales*.303.*d. Vſus Varij*.306.*g.Vſus in Inſignibus*.307.*a. Symbola*.307.*c. Adagia*, *Ænigmata*.308.*e. Fabuloſa*.309.*a. Hiſtorica*.311.*c. Epitheta*.311.*d. Myſtica*, *Moralia*. 312.*f.*

De Pomis in Genere parte prima Libri Secundi.

I*Ntroductio*.315.*c. Significatio nominis,eiuſq; cauſa*.317.*a.Genera*, *Differentia*.318.*f Æquinoca*, *Denominata*.319.*c. Epitheta*.322 *e.Hiſtorica*.324.*g. Prouerbia*.327.*c. Problemata*.330.*e. Moralia*, *Myſtica*.331.*i. Hieroglyphica*.332.*h. Symbola* 333.*d. Emblemata*. 334.*h Mirabilia*.336.*c. Legalia*, 337.*a. Leges Hortenſes*.339.*a.Cultura*.344.*c. Alimẽta*.345.*a.Vſus in Medicina*.346.*e. Morbi*,*Remedia*.347.*a. Superſtitiones*.348.*c. Fabulæ cum ſuis Moralitatibus*.349 *d. Inſomnia*.354.*e. Numiſmata*.355.*a. Lithoſchemata*.357.*a.*

De Malis in Specie Capite 1.Libri Secundi, Partis Secundæ.

O*Rdo*, *Deſcriptio*, *Nomina*.359.*d. Exotica*.369.*a. Myſtica*, *Moralia*.371.*a. Miracula*.372.*e. Epitheta*, *& Ænigmata*.372.*h.Vires & Alimenta*.373.*d.Cultura*.374.*b. Monſtroſa*.376.*c.*

De Pyro Cap. 2. Secundi Libri.

D*Eſcriptio*, *Nomina*.380.*h. Genera*, *Differentiæ*.382.*f. Æquinoca*, *Denominata*, *Etymon*,*& Inſignia*.402.*e. Cultura*.403.*c. Morbi*, *Remedia*.405 *d. Hiſtorica*.406.*g.Vſus in Cibis*.407.*d. Vires in Medicina*.408.*b.Vſus Varij*.409.*c. Myſtica*, *Moralia*.409.*d. Prouerbia*.412 *g. Apophthegmata*.414.*g.Epitheta* 414.*h. Inſomnia*, *Fabula*.421.*a. Monſtroſa*. 421.*d. Inſignia*, *Symbola*.423, *a. Problemata*.423.*d.*

De Ficu Cap. 3. Secundi Libri.

O*Rdo*, *Deſcriptio*.427.*d. Nomina*,*Etymologiæ*.428.*h. Genera*, *Differentia*.429.*d. Æquinoca*, *Denominata*.436.*b.Cultura*.441.*a. Morbi*, *Remedia*.442.*h. Vſus in Cibis* 444 *f.Vires in Medicina*.447.*a.Vſus in Varijs*.449.*b. Vſus in Sacris Ethnicorum*.450.*f. Legalia*.451.*c. Fœcunditas*.452.*g. Mirabilia*, *& Sympathetica*.454.*f. Epitheta*.457.*b.Symbola*, *Hieroglyphica*, *& Corona*.459.*b. Fabula*, *Ludicra*, *& Superſtitiones*.461.*b. Apophthegmata*.464.*f Prouerbia*.465.*c.Oſtenta*,*Prodigia*, *Omina*, *& Inſomnia*.470.*c. Hiſtorica*.471.*d. Emblemata*.475.*c. Myſtica*, *Moralia*.477.*a. Problemata*.478.*b.*

De Malis Aureis Cap. 4. Secundi Libri.

O*Rdo*. *Nomina*.481.*c. Deſcriptio*, *Genera*. 483.*d. Patria*.495.*a.Æquinoca*, *Denominata*.499.*a. Epitheta*.500.*c. Cultura*.504.*g Vſus in Cibis*.505.*d. Vires in Medicina*.507.*d.Vſus in Varijs*.509.*d. Ænigmata*, *Praſagia*.511.*b. Monſtroſa*, *ſeu Mirabilia*.511.*d. Morbi Remedia*.516.*c. Hiſtorica*.517.*c. Fabuloſa*, *& Ludicra*.519.*d. Myſtica*, *Moralia*, *Emblemata*.523.*b. Hieroglyphica*,*Symbola*,*& Inſignia*.530.*g. Adagia cum ſuis Moralitatibus*. 531.*d. Numiſmata*, *Statuæ*.532.*b.*

De Malo Cotonea Cap. 5. Secundi Libri.

O*Rdo*, *Nomina*.535.*c. Deſcriptio*, *Differentia*.536.*b. Exotica*.540.*c Cultura*, *vel Satio*. *Inſitio*.540.*h. Morbi*, *Remedia*.542.*e Vſus in Cibis*.542.*h. Vires*, *& Vſus in Medicina*.544.*e. Epitheta*.546.*f. Denominata*.547.*d. Hieroglyphica*, *Symbola*.548.*g. Myſtica*,*Moralia*.550.*g. Mirabilia*.551.*d. Hiſtorica*, *ac Vſus Vary*, *& Stemmata*.552.*g.Fabula*.553.*d.*

De Malo Punicâ Cap. 6. Secundi Libri.

O*Rdo*,*Deſcriptio*, *Nomina*.577.*c. Æquinoca*. *Denominata*. *& Phrenoſchemata*.580.*f. Exotica*.586.*e.Cultura*.587.*a. Morbi*, *Remedia*, 588.*e. Sympathia*, *Antipathia*.589.*a. Hiſtorica*.590.*c. Epitheta*.591.*d. Hieroglyphica*, *Symbola*.596.*g.Myſtica*,*Moralia*.597.*b.Emblemata*.599.*g.Vſus in Sacris*.605.*d.Vſus in Cibis*. 606.*g. Vſus in Medicina*.607.*c. Fabula*.609.*c. Monſtroſitates*.613.*b.*

De Sorbo Cap. 7. Libri Secundi.

O*Rdo*, *Nomina*, *Differentia*.615.*c. Patria*.621.*a. Æquinoca*,*& Denominata*.622.*f. Epitheta*.623.*a. Pronerbia*.624.*f.Myſtica*,*Moralia*.624.*b. Cultus*,*Cura*.626.*c. Antipathia*, *Sympathia*.626.*h.Vſus in Cibis*.627.*d. Vires in Medicina*.628.*h*.*Symbola*, 630.*c. Monſtroſa*.631.*a. Fabula*.633.*a. Problemata*.655.*c.Vſus in Varijs*.658.*h.*

Auctores citati præſenti in Opere ſunt Mille ducenti circiter, quorum Quadringenti, & vltrà Botanici dici poſſunt.

ALPHA-

ALPHABETICA TABVLA

Specificarum Arborum materies præcipuas, tam reales, quam nominales enuncians.

ABacorum materies aptiſſima ex Fago. 252. f.
Abenenis Arabs malum inſcripſit in Arbore. 336. e.
Abigail caricas obtulit Dauidi, & cur. 460. e
Eadem iram Dauidis demulcivit. 475. a
Eadem ab Amalecitis Hoſtibus liberatur. 475. a
Ahonay Braſilianorum caſtanea ſpecies. 300. g.
Ab ouo vſque ad mala. prou. 329. b
Abronis vita. prou. 469. a.
Acardion. 153. c
Acerba Poma omninò fugienda. 374. e
Acesum, & Agreſta ex Pomis. 345. d
Acetum ex Pyris. 408. f.
Achras, ideſt Pyraſter. 619. c
Achradas comedit. prou. 413. d
Acini ſiue Gigarta. 359. d. *Acrodrys. 156. b*
Acylon Homeri. 365. d
Adagia Caſtanearum 308. e. Foris Helena, intus Hecuba, &c. caſtaneis corylos aquare, &c.
Adagia Malorum Aureorum. 531 d. Ad fructas. Malum Herculis. Aurantium exuccũ. Ex Prunis Aurantia. Fucatis odoribus Minerua non gaudet, &c. (523. a
Adonidis in Citrum conuerſi fabula. 522. g. h. &
Aduerſatiua Veneri Virtus in Punico Malo. 607. c
Ad Virtutes tranſeũti Vimen Ratis eſt loco, Deo fauente. 555. c.
Adulterÿs Arboreis gaudet Punica Malus. 587. c
Ædificia Roboraria. 156. g. (261. b. e
Ædificium integrum in cauo vnius Arboris Cerri.
Ædilus quidam Capras cicurans. 465. a.
Ægilops Idæorum Cerrus. 253. c. (587. e
Ægyptia in terra pomum Gran. ex acido fit dulce.
Ælia Lelia Criſpis, Ænig. obſcuriſs. 211. a. 640. e
Æmulatio Naturam etiam vincit. 658. h.
Ænigmata Caſtanearum. 308. e
Ænigma Mali fructus in ſpecie. 373. b.
Ænigmata Malorum Aureorum. 511. b.
Ænigmatica Monumenta aliquot, 214. e. f g. h.
Ænigmata Quercus. 211. a
Æquiuoca Caſtanearum. 297. a.
Æquiuoca Ficuum. 436. g.
Æquiuoca Malorum Aureorum 499. a.
Æquiuoca Pomorum in ſpecie. 319. b.
Æquiuoca Pomi Granati. 580. f
Æquiuoca Pyrorum. 402. e.
Æquiuoca Quercus. 154. h.
Æquiuoca Sorborum. 622. f.
Æſculus, vel Eſculus. 158. h. 159. a
Affectiones Fagi proximè Quercui. 240. g.
Affirmatio ante Numinum Aras facta inuiolabilis. 352. g.
Afflictio vehementiſs. ſtuporem inducit. 576. e.
Αφοβία *hoc eſt intrepiditas vbi triumphet. 315. g.*
Agaricus. 152. f
Agdus Petra magna molis, ex qua Berecynthia. 610. g
Agnus ſubrumus. 463. d.
Agoranomi Athenienſium. 606. g.
Agricolas lædere ap. Indos olim Capitale. 190. e
Agri Coſentini fertilitas. 325. b.
Agrifolium Ilex Aculeata Baccifera. 265. b
Idem folio in ſuperficie echinato. 265. b.
In frigidis creſcit Regionibus. 268. g.
Eius Bacca minimè colorantes. 268. g.
Eſt ſymbolum Academiæ Deſioſorum. 272. f
Eiuſdem radix mollit, diſcutit, reſoluit. 280. h
Folia viridia ſuſpenſa mures arcent. 280. h
Agriomelis ſylueſt. Pomorũ Mythicũ Poema. 633. a
Agriorapbanũ. 402. e. Alba Ficus felix Arb. 445 c
Alcides vt lupos abigas pinguia dona legit. 660. h
Alcidis Statua ſymbolũ Acad. Bocchianæ. 523. d.
Aldenburgenſiũ Quercus prona Pſeudonuminibus ſacra. 188. f.
S. Aldrobandus Epiſc. Foroſempronienſis. 640. c.
Alga, Annuli plumbei, ſerpentis Coria amuletum Malorum. 375. d. 588. f.
Alexãder Epiri Rex admonitus ab oraculo. 233. e.
Alexander Pomellus Medicus. 320. f.
Alexipharmaca Virtus fructus Fagi. 248. g. h.

Ale-

Digitized by Google

INDEX.

Alexipharmaca Ficuum virtut. 447.g
Alexiteriei, & purgãtes, vt reddãtur fici. 456.e.f
Alexiteria Quercus. 177.d
Aliam Quercum excute, prou. 225.d
Aliena diſciplina non eſt contemnenda. 337.d
Alieno manu abſtineat. 338.e
Alimenta ex Pomis. 345.a
Aloyſius Torellus Auguſtin, Magiſt. Prouincialis. 453.b
Alphabetum Hetruſcum apocryphũ. 603.d. 604.e
Alphonſus Nouellaria Co. & Dominus. 453.g
Altitudo Roboris ad præcipitia. 185.a
Aluearia Ilignea. 280.e
Aluum laxiorem ſtringunt ſorba. 629.b. *& laxãt fici maturi.* 447.a
Amamelides. 640.g. *margin.*
Amaſyeades ſunt Mala, ſeu Pyra cum ficub. 436.h
Ambarualia, atq; Amburbalia feſta. 348.h
Ambulon Scaligeri Sycomori ſpecies. 436.f
Amelanchier Gallorum 616.g. 640.f
Amenta. 153.d. *Amentaceum caſtaninũ.* 297.d
Amici habeantur Domini amici. 338.e
Amitrothates Indorum Rex caricas magnifecit. 474.b
Ammony Iouis Fanum in Africa. 186.e
Amor cæcus in foueam ducit. 569.c
Amores Aconty, & Cydippes. 352.f.g
Amoris Pomum, ſeu Malum inſanum. 499.a
Ampeluſia à Vitibus Feſſanum Regnum. 565.a.b
Amygdalus Amica fici. 441.d
Amyntas de porcis nimium ſolicitus. 187.a
Anchimolus, & Moſchus Philoſophi Sycophagi. 446.f. 473.b
Andreas Cattaneus Pictor. 297.a
Andreas Marianus Phil. & Poeta Bonon. pluries citatus.
Andreas Naugerius. 234.g
Andreas Vulparius Phil. & Med. Bonon. linguar. peritiſs. 562.g
Angelicus Aproſius Vintimilia Auguſtin. literatiſs. 563.d. 654.h. 632.f
Anguilla in Fici folio eſt ſpei elabentis ſymbolum. 460.f
Annosâ durior Quercu, prou. 225.a
Annus Glandoſus annus canceroſus, prou. 226.b
Anſeot lignum peregrinum vndulatum. 223.c
Antidotus Rabies canina. 629.a
Antidotus Theopompi ex toto Citro. 508.g
Antipathia, & ſympathia Sorbi notabiliſsima. 626.h
Antipeſtilens Quercus. 177.d
Antiphanes Comicus caſu ex Pyro obyt in Chio. 412.f
Antiqua leges nouis meliores. 545.d
Antiquiſsimi Hetruſci Diſci interpretatio. 601. 602.e.f
Antonius Muſcettola Neapolit. literis, & ſãguine nobiliſs. 559.c. 654.f
Apes Quercum amant. 206.g
Apex in pileis Dialium Flaminum. 550.g
Apion fungi ſpecies. 402.e
Ἄπιος Satiua Pyrus. 402.e
Apis Numen antiquorum. 293.a
Appenſa fici folia felicis itineris praſagiũ. 460.f
Appius ex Claudia Gente Appiana mala inuenit. 324.g
Apollo Lycius à Lupis. 208.f
Apollo Miliates à Malis. 321.a
Apollinei corni Ficus 461.b
Apollinis Phyllei fanum. 637.e
Apologi Quercuum. 128.e
Apologus de Coruo, & Vulpe. 229.b
Apologus de Pyro Vrbana, & ſylueſtri. 421.b
Apophthegmata Ficuum. 464.f
Apophthegmata Pyrorum. 414.g
Aqua intra cauitates Fagi reperta ad ſcabiem efficax curandam. 248.h
Aqua ex floribus Pomorum coſmetica. 474.g
Aqua ex floribus, nec non toto citro Coſmetica. 508.g
Aqua ex Pomis dulcibus deſtillata cordialis, &c. 374.g
Aqua Quercuum deſtillata multis ſuccurrit morbis. 177.d. 178.e
Aquila de Galba manibus in Quercum volans. 207.e
Ara Illuſtris Cõuallis Querceti Abraham. 203.d
Ara antiquorum Quercu coronata. 191.b
Aranea fœmina breuipes, nigra, viuipara. 218.e
Aranea gallarum Quercus net nocitura necem. 205.b
Aratra vt bona ſint. 338.f
Arbor Aruorum robur, & decus. 151.c
Arbores, quibus leuis vmbra haud nocẽs. 620.b
Arborẽ Citri ab Auſtro tuuari quid ſignif. 524.e
Arbor Citri in ſictili plantata hyeme cuſtodienda quid denotet. 524.b
Arbor Citri onuſta nũc cadẽtibus folÿs quid portendat. 531.b
Arbor Cydonis. 563.a
Arbor Ficus quam deſcriptionem habeat. 427.d
Arbor Ficulnea Generis humani ſymbolũ. 459.d
Arbor Fraxinea Malbaum Germanicè. 616.g.b
Arbor Glandes, & Poma ſimul ferens quid portẽdat. 335.c
Arbor Iouis. 153.b
Arbores, quæ Pietate florere videntur. 339.c
Arbor Pomifera dignitatis ſtatũ demõſtrat. 335.b
Arbor Pomifera ſurculis paruis inſita ſpem monſtrat. 335.a
Arbor Pomifera fructibus onuſta, cui folia etiam cadant. 335.a.b

Arbor

INDEX.

Arbor Pomifera ſub quâ ludunt, & ſagittant amores. 334.f.
Arbor is à viridi creſcit rore, vt Virtus ad liquidū Æthera exurgit. 658.g.
Arcades Balanophagi. 183.a
Arcades in Proſerpina Fanum punica non ferebant. 606. e.
Arcadia Quercus fructuoſiſſima. 203.d
Arcas cū Caliſto matre Hamadryadi fauēt. 230.e
Arcas Rex Nictimi filius. 183.b
Arcus eiaculatorij ex ligno Cerri. 261.a
Arena arida fructus collectos conſeruat. 344.g.
Areſcens vt Quercus Homo eſt. 202.b.
Argei, ſiue Argiui ſolis Pyris victitabant. 345.a 408.e.
Argentanginam pati. prou. 413.d
Aria ſcorpiofera Perſidis Regio. 648.g.
Arietina cornua radicibus Ficus optimus ſunt ſimus. 443.d
Armaria Theca ex Subere. 283. in fine.
Arrogans nemini amicus. 645.a
Arrogantia pro Sorbo ſumi poteſt. 622.ſ
Ars infectoria. 182.b
Artaxerſes Iunior Cyri frater Ficu delectabatur. 459.b
Artaxerſes Mali Granati munus liberaliſſimè cōpenſauit. 591.c.d
Artemones. 659.a
Aſea ad Alpheum non procul à Lyceo monte. 643.b
Aſperitas foliorum Ficus continentia frænū oſtendit. 477.d.
Aſperum Mali Punici putamen Sidion. 604.g.
Aſportatio Ficuum ad exteros Athenis vetita. 451.c.
Aſpris Macedonum Cerrus. 253.d
Aſtorgij Paſelli Patritij Bonon. Leges Hortenſes. 339 d
Athanaſius Kirckerus è Soc. Ieſu literatorum literatiſſimus. 560.e
Athenæ olim Græciæ Gloria, Columen, Communis Ora. 641.d (629.a.b
Atrabilarij Rabiei ſuſpecti Sorbum non tangant.
Atramentum ſutorium ex Galla. 182.b
idem cum corticibus Granatorum. 605.a.b
Auarities ſordida. 350.f
Auceps aſtuſus moribus ſuſpectus. 635.c.
Auctionem rei facit vendax Paterfamilias, non emax. 337.d
Aucupalis, vel Aucuparia Sorbus. 616.f.
Auguri Quercu coronato ab Hoſtibus parcebatur. 184.g
Auguſtinus Cultellinus Flor. I.C. eruditiſſ. 654.g
Auguſtus biferas Ficus expetebat. 473.c
A Villa procul non eſt abeundum Villico. 337.e.
Auis Sorbiuora ſpecies in Limone monſtrifico. 632.
Auius Nauius Simulacrū ex ligno Ficus obtinuit 464.e
Aurantium Malum Citrio poſterius cognitum Romæ ſecundum aliquos. 519.d.
Aurantia Mala in lectis argenteis 524.e
Aurea mala Bonorum operum ſymbolum. 331.b
Aurantiolimonium partim Limon, partim Aurantium. 496.
Aurea Mala Hippomanes in Agro Cypri Damaſeo conſita. 557.d
Aurita Quercus. 215.b
Aurum, & Argentum res inuidioſa, non ſic Lignū. 234.e
Auro ſolicito bibant ſuperbi. 315.c.
Auſtrinos affectant flatus ſola inter fructus Aurea Mala. 504.g
Auſtrini flatus fructibus valdè noxij. 406.e.
Autumnitas quas exigat operationes in Arborum agricultura. 338.g.
Auulſione melius quàm alio modo propagatur Punica Malus. 587.a.b
Auulſione æquè benè Sorbus propagatur ac ſemine. &c. 626.e
Azedarach Arabum Pſeudoſycomorus Matthioli. 436.g

B

Bacchi facies Ficulnea ap. Naxos. 451.a
Bacchus Ficuum repertor Ficubus coronatus. 449.a
Bagola alterum genus. 656.g (198.g
Bacillus Quercualis Imperij firmitatem refert.
Balani elixa vulgò Baloſi. 295.b
Balanus à cadendo dicitur. 153.b
Balauſtinus color. 578.e
Balauſtium flos punicæ ſylu. 579.
Balauſtium ſiccum pulu. intertriginibus medetur, &c. 607.d
Balacrades pyrorum ſylueſtriū proiectores. 403.a
Balſamicam vim obtinet Ficus. 448.g
Baltaſſar Boniſacius pluries memoratus; alter Ouidius in Poeticis. 573.a. 633.c
Baobab proſperi Alpini. 585.
Baptiſta Hiſpaniolus Carmelita Mant. 286.b
Barbati æquè ac Stolones Plantarum Cydoniæ Arboris. 541.a
Barcinonenſes nodoſa quatuor ramalia Quernea pro Inſigni gerunt. 208.b
Bard ſylua prope Otmarſam 621.b
Bartholomeus Ambroſinus Vir doctiſſimus. 646.e
Bartolomeus Souerus Friburgēſis Mathem. 285.c
Baſis plurium medicamentorum eſt Malum Aureum. 509.g
Baſyſi bulbus ſaporis caſtaneæ Ornithogalo affinis. 296.b
Baucis in Tiliam transformata. 229.d

Bea-

Digitized by Google

Beatitudinis ſymbolum Poma. 329.*b*
*Beatrix Auguſta Vxor Frid. Imperatoris.*468.*b*
Bebrycia, Pyrene Bebrycis filia. 642.*e*
Bellica Turres ambulatoria. 181.*c*
Bellum excitatum contrà Alex. Iannaum Regem Hebraorum occaſione ramorum Citri. 519.*c*
Bellum formicarum in Agro Bononienſi. 462.*f*
Bellum inter Rheginos, & Taruiſ. occaſione fructuum Citri. 519.*c*
Benacum ſecus lacum Aurea Mala feliciſſimè creſcunt. 495.*b*
Beneficentia typus Quercus. 198.*e*
*Benè moratus venter magna libertatis pars.*337 *e*
Bentiuoli Bononienſes Nobiliſſimi tres glandes in altera frontium gentility ſcuti gerunt 209.*c*
Berlingerius Gypſius Phil. & Med. Coll. 498.
Bertraudus de Caſtaneto Cardinalis. 297.*a*
Bibitoria canalia Ilignea. 279.*b.c*
Biſera Ficus, triſeraq; 452.*g.*453.*d*
Bina, ternaque caſtanea in vno echino, rarò ſola. 297.*b*
Biſaltia Ficus vere primo matureſcentes fauſta Philippo Macedoni. 470.*b*
Biſcaya in Cantabria Quercum habet pro inſigni....
Blandè carpendi ſunt literarij fructus. 660.*b*
Boiorum antiquiores Herculi victori dicabant Quercus 184.*e*
Boletus Caſtaninus. 296.
*Bombyces Antiochia folys Ficus alebantur.*449.*d*
Bona plura eſſe quam mala. 231.*b*
Bona ſæpe credimus eſſe mala. 232.*e*
Bonitas Caſtanini fructus inſignis. 308.*b*
Bonus odor Pomorum Vita beata ſemitam oſtendit 371.*a*
Bormolignum cameloti vndas oſtendens 223.*b*
Botanochirurgus. 168.*e*
Boues maxima diligentia curentur. 338.*f*
Bozzachioni *quid.*154.*e*
D. Brigida Virginis Hiberna contra immiſericordem ſententia. 550.*f*
Bruma dum Luna diminuitur Arbores cadantur. 182.*e*
Brutia Tellus, & campania felix feliciter recipere Aurea Mala. 495.*b*
Brutus Ficuum cum melle comeſtor. 473.*c*
Brion candidum Quercinum. 152.*f*
Ex quo puluis Cyprius ementitus. 216.*e*
Bubulcis aliquid indulgendum, vt libentius boues enutriant. 338.*f*

C

Cacochimia Arbor confirmata propinquat ad interitum. 157.*b*
Caaner, & ſepulchrum ænigmaticè idem. 214.*h*
Capas appetentes in Pulmonia morbo quare ſeruati, & qui Ficus appetierint mortui. 479.*d*
Cæſar Zoppius Phil. Coll. Moralis prof. & I.V.D. 601.*d*
Cæci magis proficiunt in tenebris, quàm in luce. 278.*f*
*Cachrydes emittit in ſummis ramis Sorbus.*626.*f*
Cachrya. 153.*d*
Cadunt pyra. prou. 414.*e*
Calabri Hortorum cultores, & pyrorum. 407.*a*
Calabri hoſpitis xenia. prou. 412.*b*
Calidis, & irriguis locis, & maritimis gaudet Aurei Mali Planta. 495.*a*
Calopodiati. 291.*d*
Calyces, ſeù Cupula Cerri glandis Vallonia dicuntur pro infectoribus. 253.*d*
Calyces Glandium Hiſpidos ſenticoſos Vncialis latitudinis habet Cerrus. 254.*f*
Calyx faginæ glandis ſcaber hiſpidus non tamen echinatus. 242.*f*
Campus Flora. 351.*a*
Caniſter Panibus onuſtus ante ſponſam domum viri petentem ferebatur. 183.*d*
Cannabis cultura Ænigmatica. 211.*c*
Canina rabies diu latet, vt Venerea lues. 629.*a*
Canis, & vulpes Sorborum auidiſſimi. 649.*b*
Caprificare alios prou. 468.*b*
Caprificus ingentia marmora ſcindit. 476.*e*
Caprificus ſibi inutilis alijs vtilis. 478.*g.h*
Caprificus ſomniata mala portendit. 471.*a*
Caprificales dies. 450.*g*
Caprificatio poſt imbrem. 432. 442.*c.*455.*a*
Caprifici ſylueſtris, ſcilicet Ficus Figura. 432.*e*
Caprificorum nigriores in petris naſcentes optimi. 432.
Capra ab Agris ſurcularys, & cultis arcēda. 190.*e*
Caprorum morſus plantis lethalis. 190.*e*
Caput. & collum Chamaleontis roboris ligno combuſtum imbres dicitur excitare. 235.*a*
Carbo Ilgneus. 280.*e*
Carbones Caſtanearum pro fabris ferrarys optimi 306.*b*
Carcer Tullianus. 156.*g*
*Carere Ficubus magna infelicitas.*428.*g*
Cares Ficubus victitabant. 446.*f*
Carica muſa.. 465 *b. c*
Carica à Caria Regione dicuntur. 429.*a*
Caricæ cibus Regum, & Libamendys antiquitus 446.*g*
Caricæ noui anni pro felici auſpicio Magiſtratibus offerebantur. 470.*g.h*
Carices Tericles ex Quernis radicibus. 182.*f*
Caricia familia Romana à Caricis. 437.*d*
Carina Quernea. 182.*e*
Carniuorus omnis ſi ſit menſis in anno ſtirps qualibet feret Glandes. 227.*a*

Car-

Digitized by Google

Carniola, Styria, Carinthiaq́ ſylua, quæ Animalia alunt. 248. e

Carolus Antonius Manzinus Co. & Phil. Colleg. 376. g. 378. b. 379. a

Carolus Emanuel Dux Sabaudiæ Inuict. 564. f 641, a

Carolus Turrius Mediolanen. vir doctiſſ. 563. d. 650. b

Caro Malorum munda, ſiccata, & elixa tempore caritatis Annonæ pinſitur in panes. 374. f

Carpophagorum ſplendida, ſed non diſpendioſa conuiuia. 316. e

Caſa, Araq́ alta ſepulcralis. 212. f

Caſale Botanum Cremonen. Iuriſdictio Marchionum Schinchinellorum. 562. b

Caſaraltulana Nympha Bononien. 213. c. 640. e

Caſta Generatio cum claritate. 420. e

Caſtanea Equina equis anheloſis ſuccurrens. 297. c. 298. 299. 306. e

Caſtanearum æquiuoca. 295. c. Tribulus. Fungus Piſcis. Color. 295. d.

Caſtanearum collectio. 303. b. Conſeruatio. ibid. b. e. Cibarij vſus. ibid. c. d. Complexio ibid. d. Facultas craſſa, & ſtyptica. 304. e. Correctio cũ ſaccharo. ibid. e Coctio laudabilis. ibid. g. Moderata aſſumptio. ibid. f. Tertia in menſa vna cum caſeo commendatio. ibid. g

Caſtanearum cultus. 302. b. Cum ad germinandũ pronus eſt fructus terræ mandetur. 302. b. In fluuiali arena ſeruatur. 303. a. Aculeata pars illius in plantatione ſurſum ſpectet, non deorſum, vt in Nucibus, & Amygdalis. 302. b. Dodrãtalibus in ſulcis, & pedalibus internallis diſponendas 302. b. Biennalis ſatiũ transfertur plãta. ibid. Propaginatur commodè. ibid. ſed in terra probata, ſatiata fimo. 303. a. vt pulcherrima euadas ſæpius in ſeipſam inſerenda eſt Arbor. 303. b.

Caſtaneæ loca natalia, 301. d. Apuliam ipſa dedignatur. 302. e. Ægrè viget Romæ. ibid. Algores, & æſtus æquè reformidat. 301. d. Carbunculatis terris, tophaceiſq́ pulueribus felicitatur. 301. d. Conualles intra montium optimè ſuccedit. ibid. Cliuoſis, & vmbroſis locis, ſabuloſoq́ ſolo perficitur. ibid. Durioris, aut aſperi pauperiem cæli reſpuit. ibid. nihil operatur in planis. ibid.

Caſtanearum medica virtus. 303. d. Elixa, dein ſiccata pectorales habẽtur, Anſari dicta. 295. c. 304. g. calida in primo gradu, parumq́ ſicciores in maturitate. 303. d. frigida autem in primo gradu, & ſicca in tertio immaturæ, & agreſtes. 304. e. caput, & ventrem petunt. ibi. adſtringunt validè. ib. g. flatulenta ſunt. ib. h. Canis rabidi venena infirmãt, in pollinem redacta, & cũ melle Canum morſib. impoſ. ibi. h. 306. e. Diſcutiunt, & dyſentericis medentur. 304. h Tunica fructus exilior vulnera citiſſimè ſolidantur, & carne replentur. 305. d. Decoctio bibita immodicas excretiones humorum quorumcunq́ curat. ibid. in electuario cum melle ſputum ſanguinis, & tuſſim compeſcit, ac ſedat egregiè. 306. e

Caſtanearum ſpecifica differentia. 302. Allobrogica, & Aluernenſis. ibid. Aquitanica ap Petragoricos. ibid. Bononienſis. ib. g. Coreliana in magna Græcia. ib e. Exotica multiplex. 300. f. 301. a. b. c. d. Marina. 308. g. Maior, minor, ſilueſtris 300. e. Meterana. 302. e. Mutinẽſis, Lucenſiſquè. ibid g. Pilatina racemoſa. 207. g. 301. d. Purgatiua. 306. f. Quadrifida duricortex Indica. 300. g Salariana popularis, & coctiua 300. e. Sinenſis liqueſcens in ore. 297. c. Vueiſſemburgica. 302. f.

Caſtaneæ vſus. 303. d. Caro contra venenũ ephemeri. 305. d. Cinis domeſticis vſibus ineptus. 306 b. Cortex lixiuio ebullitus flauos reddit capillos. 306. f. Cutis ſpadicea diſrumpitur ſtrepitosè in igne, niſi parum ſcindatur. 304. g. 312. h. Pulpa intimior in emulſionem redacta eſt ſaluberrima. 305 d

Catulitio quid ſit. 656. e

Caengunis Hiberni ſancti Hiſtoria. 372. g.

Ceciderunt in Suum Pyra cocta palatum, prouer. 413. e.

Cedrinum Apollinis ſimulacrum Romæ. 234. e

Cedromeli Dioſcoridis. 482. f

Cenchris. 152 f

Cenotaphium Romano more factum. 211. d

Centauri Populi fuerunt Pelij mõtis. & Oſſa accola. 637. b ijdem crediti medij Homines, & medij Equi. 638 f. cum Ixione, & Lapithis certarunt. 638. f

Cereris viſtas contingere. 420. e

Cerretani Hiſpaniæ Populi. 254. f

Cerri Hiſtoria. 253.

Cerri fructus monſtrificus. 257. b

Cerri Glandes calicibus tectæ ab oriente aduectæ. 254. g Fungi 258.

Cerri medica virtus. 259. a

Cerro pingueſcunt capræ. 253. d

Cerrũ qui ponunt inter Vlmum, & Fraxinum errant. 254. b

Cerrus contẽplationem myſticè repræſentat. 262. e

Cerrus altiſſimè creſcit. 254. g

Cerrus Antonius Montonenſis Poeta. ibid. e

Cerrus duplex mas, & fœmina. ibid. g

Cerrus folia vulgaris habet Quercus ibid. f

Cerrus ab Haliplæo, & Salſiecortice differt. ibid. h

Cerrutus Antonius Nouarienſis Poeta. ibid. e

Chamædrys Herba, Triſſago, &c. 152. e

Chamæleon circa Caprificos ferus. 454. f

Cha-

INDEX.

Chamæſyce Herba. 436. *b*
Chaonis Arbor. 233. *b*
Charadryos auis Vpupę ſimilis. 157. *a*
Chartiatis mers quæ. 352. *e*
Chelydrus ſerpens Querculus. 155. *b.* 207. *d*
Cheſne *à queſendo.* 152. *b*
Chirothecarum odoramenta. 510. *g*
Chlamydatæ, & crepidatæ ſtatuæ capitolij. 213. *c*
Chlamys coccinea. 270. *e*
Chloris pro Dea florum. 351. *a*
Chloris à Zephyro compreſſa. 351. *b. c*
Chryſippus Phil. & Philemon Poeta præ nimio riſu cauſâ ficuum excitato mortui. 473. *d*
Chryſomeleidos fabula. 554. *e*
Chryſocome Nympha. 554. *b*
Cicadarum Apologus. 659. *d*
Cicero Oraculi Delphici falſitatē detexit. 233. *b*
Cidre *Potio apud Normandos ex Pomis.* 345. *d*
Ciliciū circa Salos iuxtà Amnem Pinaram Granata ſine nucleis. 587. *b*
Cinis Fagi Vitraria conducit. 252. *b*
Cinis, vel Arena marina ad radices Mali Aureæ pro medicamento ponenda. 516. *g*
Cinis Suberis cum axungia capræ, et oleo, &c. Hemorrhoidas & Gonorrhæam curat. 297. *b*
Circumſpicienda ruri ſunt omnia. 337. *d*
Circenſes Ficubus recentibus coronati. 451. *b*
Citò plantato, & tardè ædificato. 337. *d*
Citrago Herba. 499. *c*
Citrata veſtes. 510. *e. f*
Citria Arbor Poeticè Adonidis ignis. 574. *h*
Citrij Planta Aurantio delicatior. 495. *c*
Citriorum in Italiam è Medorum Regione aſportatio. 574. *b*
Citrium Polyſchematicum. 526.
Citrium Pyriforme. 528.
Citro-Aurantium. 498. 572. *f*
Ciuitas Bonon. Italiæ Regijs prærogatiuis decorata. 472. *b*
Ciuitas Bonon. Belgica ab Italis ædificata. 472. *h.* 473. *a*
Claudius Minos. 204. *g*
Clito Mortis cauſa Punicum Malum. 590. *h.* 591. *a.*
Clodius Albinus vnico in prandio 500. *Ficus, & alia multa comedit.* 473. *c*
Culices, & Pſenes Caprificorum infecta domeſticos ficuum fructus, eos pungendo, maturant. 432. *e.* 454. *h*
Cocci Baphici nomina varia. 264. *e. g*
Cocci color ardens, & ſplendēs, rubicūdus. 270. *f*
Coccigera Arbor Hiſpanicè Coraſca. 264. *f*
Cocci Ilicis ſine pediculis vermiculati. 265. *a*
Coccus alio perfectior. 268. *f*
Coccus Ilignus vulneribus, & neruis præciſis vtiliſſimus. 280. *g*
Coccus Italic. paruus, vel omninò ignotus. 268. *g*
Coccus Mercurij, & Mercimonij ſymbolum. 273. *c*
Coccus nobiliſſimus infectorius ex Ilice. 263.
Coccus optimus in Galatia, & Armenia. 268. *f*
Coccus Sardinienſis peſſimus. ibid.
Coccus, vel Coccula Elephantinæ piſcatorum. 164. 165.
Cocci Quercini. 152. *e. Alicubi tantæ bonitatis, vt pro coccis Ilicis vſurpentur.* 216. *f*
Coccus Mulieribus ad fœtus retentionem datur 280. *g*
Coccus Narbonenſis, Hiſpanicus, Creticus. 268. *c*
Cochleæ Machinamentariæ. 659. *a*
Codimala Cretenſium. 616. *g*
Codimalum græcè quid, & Cotoneū latinè ſonat Cunnimalum. 548. *b*
Cœli ſudor, ſyderumuè ſaliua quid. 448. *g*
Cœnæ complementum erant Mala. 325. *c*
Cogitationes inanes ſepeliendæ. 204. *e*
Collectio Pyrorum pro conſeruabilitate. 405. *b*
Colonia Romanorum Bononienſis. 472. *b*
Color Pomi color di fior di mela *vulgò.* 319. *b*
Columbæ auis Emblematica in Pomo gran. 603. *a*
Columba Delphica ad Apollinis Templum. 180. *e*
Commentum de Hortis Heſperidum ad Hiſtoriam relatum 520. *b*
Complurium Thriorum ſtrepitum audire. prou. 466. *f*
Compluuia ramorum nimia in Malo Punica præcidenda. 588. *f*
Condimentorum multorum capacia Pyra. 407. *d*
Condimentaria vtiliter Mala Aurea. 506. *f. g. h.* 507. *a. b. c.*
Confectio Alchermes. 264. *e.* 280. *g*
Confectiones ex cortice Mali Aurei cum ſaccharo. 508. *f.*
Conſtantius Imperator Mala ſemper aſpernatus. 326. *c.* & 589. *d*
Conſiderati ventorum impetus fortiſſimam Quercum deijcientes, non eſſe ſuperbiendum docent. 203. *b*
Confuſio Agathonia. 211. *d*
Confuſ. Herbarij in deſcriptione Fagi. 242. *h.*
Confuſæ plures à Botanicis Plantæ. 639. *d*
Conſilium Platonis circa Numinū Statuas. 234. *e*
Conſitæ Quernea. prou. 224. *e*
Constrictiua, & ſtupefactiua quoque eſt vis Sorbi. 621. *b*
Contentio Poetica trium Pſeudonuminum. 612. *h* 613. *a*
Contrariæ Natura Ficus aliquot. 456. *g*
Corabi. 168. *e*
Corellus Eques Romanus. 303. *b*
Coracini Piſcis in Arbore Fici ſuſpenſio plurimos illius Arboris ſanat morbos. 443. *d*
Corinthus, aliàs Ephyre in Græcia. 641. *d*

Digitized by Google

INDEX.

Corium Mali Punici pro corijs concinnandis. 604.g.

Cornicapre lignum, quo vtuntur Abacarij, eſt Terebinthus. 223.c

Corona ex Citro. 510.f

Corona Ciuica. 190.g

Coronam Ciuicam aſſumenti Senatus Romanus aſſurgebat. 192.f

Corona Ficuum. 459.a

Corona ex folijs Ficuum in memoriam Syca Nympha à Baccho adamata. 460.f

Corona ex folijs Ficuum capiti antiquis ſolita ſuperponi ad geſtanda vaſa Iſidis, & Serapidis Græcè κρωβυλος, *& Folioſo puluinari in formam coronæ confecto quo vtuntur noſtri ruſtici ad geſtandos congios, & alia vaſa ruſticana reſpondet, quod ipſi vocant* Crollio. 460.g

Corona ex Ficubus, & Roſis Cyliſta, ſeu Encyliſta ab antiquis dicta. ibid. f. g

Corona Malina. 325.a

Corona Pomoſa. 319.b

Coronarum Quernea materies ampla. 205.a

Corona ex Quernis Glandibus in Athenienſium Nuptijs. 192.b

Coronam Querneam alibi, quàm ſuper caput geſtare ſomnians, malum omen ſibi praenunciat. 217.a

Cortex Arantiorum dulcoratur, conditur. 484.b

Cortices Aurei Mali puluerizati vermes enecant. 509.a

Cortices Aurei Mali oleum deſtillatum eſt cardiacum, & ſudorificum in peſte. 508.f

Cortices Faginei vaſa ruralia optima componunt 252.c

Cortex Iligneus leuior, quàm Quercus. 265.a

Corticibus Ilicum nomina Nympharum, & ſuorum Numinum incidebant Antiqui. 278.g

Cortex Suberis carnoſus, craſſiſſimus, leuiſſimus, vitalitate quadam propriè gaudens. 281.e
Idem ſcaber, rimoſus, ſponte dehiſcens. 281.d
Idem nec Neruens, nec Membranaceus, in omnes dimenſiones aquè ſectilis. 281.e. 282.f
Idem primus ad obturamenta 2. ad Crepidas 3. ad Pateras. 182.f
Idem ſanguinem ſiſtit ex aqua calida potus. 293.b

Cortex Pomi Granati per antonomaſiam Malicorium. 577.d. *exterior dicitur* Sidion, *interior ſubtiliſſimus* Cicus. 577.e. *durior conſtantiã denotat.* 598.e
Idẽ cortex Mali Punici ad colores facit. 604.b
Idem in Aceto decoctus cum galla vlcera ſanat. 608.e
Idem in vino coctus perniones ſanat. 607.d
Idem maceratus in aquis pro viſceribus appropriatis omnes fluxiones in illis ſiſtit. 608.e

Cotonaria Herba. 548.e

Cotonaſter Frutex. ibid. f

Cotoneola Caſtellum. 560.f.g

Cotoneum Æmiliæ oppidum. 548.e

Cotoneum Laudenſis Agri Caſtellum. 547.d

Cotoneum ſponſionis maritalis erat Iuramentum 548.b

Cotonum à Cotoneorum malorum villis, pannus funebris. ibid. e

Crates Philoſophus. 315.c

Cremona 287.a. *frumentifera dicta.* 562.g

Crepidæ ſuberatæ, à crepitando dictæ. 291.b

Criminibus imminent pœnæ. 642.g

Crudi fructus nocent ſtomacho, maturi proſunt. 345.a

Cui ſuſſus ſiet auſcultet Villicus. 338.e

Culices, & Pſenes domeſticarum Ficuum caprificulneis peiores. 443 a

Culices volantes Quercuum. 217.d

Culpa cum Animam tentat, vitæ breuitas inſpicienda. 552.f

Cultoris vitæ dux Ficus. 444.f.

Cultura Aurearum Malorum 504.g. *Cydoniorum.* 540.b. *Ficuum.* 441.a. *Caſtanearum.* 302.b. *Punicorum.* 587.a. *Pomorum in genere.* 344.e. *Pomorum in ſpecie.* 374.b. *Pyrorum.* 403.c. *Quercus.* 161.b. *Sorbi.* 626.e

Cupidinea Cupedia. 580.g

Cupidinei pomis rubentibus aſſimilati. 580.g

Cupidinis ſectatores etiam ætate pleni puераſcunt. 556.f.

Cupido Cacodæmon. ibid. b

Cura Deum, & ſancta Quercus dicebatur. 234.b

Curæ ſunt expectorandæ. 339.a

Curatio Arborum morboſarum primò à Cælo petenda, dein à Tellure. 257.c. *vltimò à medico Botanico ferri ope.* ibid. *vel emplaſtris, & lotionibus.* ibid.

Cur Ficus, & vuas ſimul comedere non debeamus 479 d

Cur Poma omnia ſuis tententur vermibus. 328.e

Cur prius ab intimo matureſcant Poma. 330.e

Currus Triumphales Quernei. 181.c

Curua Quercus nunquam recta. prou. 226.e

Cydippen Acontius malo venari contendit. 333.a

Cydon nomen proprium Viri. 248.f

Cydonia, ſeu Cotonea Mala. 535.c. *à Cotone, ſeu lana denominata.* ib d. *ex Creta Inſula aduecta.* ib. *nominibus alijs indigitata Coturniorũ, Coctoneorum.* ibid. *Cynoatorum t. odymalorũ Cydomalorum* ib. *quorum color, Fuluus, Luteus, Melinus.* 536.e. *Magnitudo ingens.* 535. d. *Caro aliquantum lignoſa* 544.f. *Qua omnem in ſe ſuſcipiunt ex inſitione Arborem.* 541.a. b. *Verum à nullo alio, niſi à*

Digitized by Google

ſeipſis perſiciuntur. 541.b.c. Surculis propria ſpeciei prope terram inſerendis. 541.c.d
Cydoniorum temperamentum frigidum in primo, & ſiccum in principio ſecundi gradus. 544.g. facultas adſtrictoria. ibid.f. Tempus comedendi eadem poſt epulas ad corroborandum os ſuperius ventriculi, quod inferius per accidens aperitur. ibid.g. eadem caliacis, Dyſentericis, & vomitionibus prauis ſunt remedio. ibid. & inſuper venena reddunt euanida. ibid.f
Cydonitis compoſitionis varij conficiendi modi. 543.c. 544.b. 553.a
Cydonia ſymbolicè ſignificant vitandam ſuperbiam. 549.a. illorum odor ſalutatorijs Ciuium cubiculis addebat gratiam. 553.b. & eum recta denotent coniugium. 549.a. Veneri Iuga dicata. 548.h. eorundem odor ſignificabat ſponſam debere eſſe pudicam. 549.a. nam ſponſis dabātur 548.g. & reſerebātur ad ſponſam propriè, nam Cydonium, & mulieris vaſcula eodem nomine in omnium antiquiſſima lingua cutte dicebantur. 548.g. vndè ſuffitus emblematicus caleſtē implorabat opem ad virtutes exercendas. 549.
Cynobalani Lunares Populi, Equobalani, Struthiobalani, Luciani deliria. 231.a
Cyprus Inſula Aſpelia quoque Plinio ex Xenagora lib. 5.c. 31.pag. 641.lit.a
Cyri ſepultura in Horto cum parua Turri, & Sacello. 212.f

D

DActylos pro Ficis recipere. 468.f
Dæmonum vana illuſiones. 212.g
Dal naſcer della Quercia al far la Gianda. prouerb. Ital. 226.f
Daniſta Dardanarij damnoſiſſimi. 451.c
Daphnon. 637.d
Darius Rex tot Zopyros, ideſt amicos bonos deſiderabat, quot acini in Pomo Granato. 590.f
Decimarum perſolutio vndè inuecta. 331.c.d
Decoctum Caſtanearum integrarum. 305.d. Cerri contra venena. 248 g & ad vitalitatem roborandam. 259.a. Foliorum tenella Quercus ad dentium dolores. 177.e. Pomorum Aureorum, & Citriorum. 508.g
Deficiente imbre, tepore, & afflatu Poma agrotant. 347.a
Decrepita Arbor præcipitanda. 347.d
Delicta pro noxâ vindicanda. 358.e
Delubrum fuſtis erat delibratus, ideſt decorticatus. 234.e
Delubrum Ammonis in Libya deſertis. ibid.f
Deſcriptio Caſtanea. 297.b. Cerri. 254.f. Cydoniorum. 536.g. Fagi. 241.d. Fici. 427.428. Ilicis. 264.b. Malorum Aureorum. 484. Malorum ſimpliciter. 360.e. Malorum Punicorū. 577.d. Pyri. 380.g. Quercus. 158.e. Suberis. 281.c
Dementis eſt dolorem infelicium ridere. 569.b
Democritus Ficubus delectatus. 446.f.g
Dendrophlion Gracè Suber. 285.a
Denominata à Caſtaneis. 295.e. Cerro. 254.e. Fago. 241.b. Ficu. 437. 438. 439. 440. ab Ilice. 263.c. Malis Aureis. 499. Pomis 319.b.c. Pyris. 403.a. Quercu. 154.h. Sorbo. 622.g.h. Subere. 285.a
Dentiſcalpia ex Fagineis oculis. 252.e
Dentes diſcretionis obſtupefaciūt diuites. 625.d
Detractores, & Maligni omni priuati coronarum honore. 192.e
De Tribulis Ficus expectare. prou. 466.h
Detrudendi ſunt è corpore humores rebelles, purgatione, non autem ſanguis. 546.e.
Diacydonites, ſolutiua. 544.h 545.a
Diagoras Melius, ſiue Melienſis. 321.g
Difficillimum eſt virum doloſum cognoſcere. 530.f
Dignitas, & Præſtantia Quercus. 151.e
Dignoſcitur Pomum exeſo reliquo, ideſt il Torſo. 329.d
Dij moderatos amant. 568.h
Diogenes ex infauſta Ficu legens. 464.g
Dionyſius Ioncquetus Botanicus doctiſs. 640.f
Dioſpyros ideſt Iouis Nucleus. 617.d. Sorbi ſpecies. 617.619.
Diſciplinarum Hieroglyphicum eſt Pomum Granatum. 597.b
Diſcordia Veneris, Iunonis, & Mineruæ. 523.b
Diſcipulus Quercuum. 224.f
Diſtantia ſeruanda maior in plantatione fructiferarum Arborum. 344.f
Diſcuſſoriam vim habent Caſtanea. 304.b
Diuis pro copia ſupplicandum. 338.g
Diuide Ficus. prou. 467.e
Dodonia Quercus. 186.e
Dodona Reſponſa. 224.f
Dolas Quercum. prou. 226.e
Dolia Quernea. 182.g
Dolus non ſucceſſit. prou. 227.d
Dolum ſibi conſtruit improbitas 233.a
Domeſtica Quercus plus durabilis, quàm pulcra 182.e
Domitianus Cæſar ob nimiam arrogantiam extinctus. 636.e
Dominicana Mali Aurei Arbor à D. Dominico plantata. 511.c
Donum breue forma. 162.h
Dorion Fructus Indicus. 582.e
Dormientibus ſomniata Glandes decidua, quid portendant. 217.a

INDEX.

Dorotheæ, & Theophili miraculoſa hiſtoria. 372.e

Draco cuſtodiens Aurea Mala auaro comparatus. 523.d.

Draco SS. Greg. XIII. 573.d

Druſus Pompeius Pyro ſuffocatus. 412.f

Druydæ, ſeu Druydarum Gallorum Sacerdotes. 157.c. *Ad Viſcum clamabant.* 186.f. *in Lucis ſuis Myſterium Sanctiſſimæ Trinitatis neſcientes adumbrabant.* 184.f. *Ramum viſci Quercini pro inſigni habuere.* 208.b

Dryas Rex Moloſſorum. 157.c

Drycarpi, Drypetes. 156.b

Dryinus ſerpens portentoſus. 207.c. 152.f

Dryites lapis Quercualis. 157.a

Drymodis Arcadiæ Regio. 157.b

Δρυῶ *erumpo, pullulo.*

Dryocolaptis Picus Martius. 152.f. 157.d

Dryope Nympha. 157.a.b

Dryopcia feſta Græcorum. 157.b. 234.e

Dryopes populi. 157.b

Dryophonon Olus ſylueſtre. 152.c

Dryopteris Quercina Filix. ibid.f

Drys Vrbs Thraciæ. 157.b

Dryſus Vir Troianus. ibid.c

Drytomus lignicida. ibid.a

Dryuſa Samos. 157.b

Dulcedinis Hieroglyphicum Ficus. 459.a

Dulce Pomum aſſatũ, coctumq́; in vino, ſaccharo conditum optimum eſt. 345 b

Dulcedo fructuum, & præcipuè vini Gallos in Italiam traxit. 472.e

Dulcia Naturæ amica. 476.e

Dulcia Mala exhilarant animum. 374.e

Dulcia ſatiant citius, quàm acria. 479.a

Dulciores fiunt fructus in fumo ſiccati, quàm in aere ſimpliciter. ibid.b

Dulcis ſapor Pyrorum pro ſpei dulcedine. 416.b

Duodecim antiquorum ruralia Numina ſex mares, & ſex fœminæ. 349.a

Duo latrones ad beſtias condemnati quomodo eſu Mali Aurei venena belluarum paſſi non fuerint. 519.c

Duo tantum ſuprema Malorum Aureorum capita facit Renodæus. 483.d

Durior Sorbo. prou. 624.f

Duriſſima Sorbi materies ſerotinos fert fructus. 626.e

Duriſſimũ Ilicis lignũ, nõ niſi ſerrâ ſecatur. 263.c

Durities corticis Ilicis veſtium vanitatem in viro damnat. 269.a

Durities, & auiditas terræ Pyris minimè conducit. 403.c

Durum, & acerbum pomum quouis tempore matureſcit. 328.g

Dyſenteria medetur Caſtanea. 304.b

E

EBenum ementitum. 216.e

Echinati calices integri ſpinoſi Caſtanearũ. 297.b

Echinos Caſtanearum timens tangere, & colligens ſolum detectas caſtaneas improuidus eſt.

Echinus Caſtaneæ, vulgò Sgargio, *quaſi* Carduus. 295.b

Echo inter Ilices. 278.g

Ectypon Ἀ'θινοχωίστως. 601.

Ede Ficos. prou. 488.b

Electuarium Diaſorbis. 629.c.d. *Idem pro cacocthicis, hæmoptoicis, & Gonorrhea lab.* 629.d

Eleuſis Attica Ciuitas olim celeberrima totius Græciæ. 641.d

Elico faber Heluetius Romæ commorans Gallobelgas in Italiam olim incitauit. 472.f

E ligno ſemper aliquid curui poteſt fieri. pr. 226.e

Elminthus Tinea inteſtinalis Arborum Pomoſarum. 347.b

Emblemata Arborum in vniuerſali. 96.g. *Caſtaneæ.* 307.a. *Cerri.* 262.f. *Fagi.* 245.b. *Ficus.* 475.c. *Ilicis.* 270 b. *Malorum Aureorum.* 523.b. *Malorum Cotoneorum.* 548.g. *Pomorum in genere.* 334 b. *Pomi Granati.* 599.b. *Sorbi.* 630.e. *Suberis.* 285.d

Epitheta Arborum in vniuerſali. 31.a. *Caſtanearum.* 311.d. *Cerri.* 259.c. *Fagi.* 243.a. *Ficus.* 457 b. *Ilicis.* 274.e. *Malorum in ſpecie.* 372.b *Malorũ Aureorum.* 500.e. *Malorum Cotoneorũ.* 546.f. *Pomorum in genere.* 322.e. *Pomi Granati.* 591.d. *Pyri.* 414.h. *Quercus.* 193.a. *Sorbi.* 623.a. *Suberis.* 289.a

Ergata. 659.a

Eriſichthon Theſſalus. 213.c. *Impius in Cererem* 230.g

Errant pericula circa nos ſemper. 412.e

Error errorẽ ſequitur, & abſurdũ abſurdũ. 348.g

Error magnus prouerbialiter dicitur Marone *apud nos Bononienſes.* 308.b

Eruca ſupremas Arboris partes occupans quid indicet. 205.c

Eruditiones à Græcis petendæ. 639.b

Eſculus Arbor Ioui dicata ab Arcadibus. 185.d

Eſculicum Sambuco colloquium. 232.g

Eſculus proceritate vincit Fagum, Glande verò vincitur à Fago. 240.g

Eſculus ſurſum ſpectans honores præſagit. 217.a

Eſſe ſub Ficu ſignificat diuinum auxilium expectare. 459.c

Etymologiæ Arb. in vniuerſali. 12.f. *Caſtaneæ.* 244.g. *Cerri.* 253.c. *Fagi.* 240.g. *Ficus.* 128.h. *Ilicis.* 263.c. *Mal. Aureorũ.* 481.c. *Malor. Cotoneorũ.* 135.c. *Pomorũ in genere.* 317.a. *Pomorũ Gran.* 577.c. *Pyri.* 402.e. *Quercus.* 152.b. *Suberis.* 85.a

Eua Ficubus coronata. 449.d.

Digitized by Google

INDEX.

Euander Lupercalia inſtituit. 637.a

Excelſa ſobrietas Arbores. 316.e

Ex Fago in Ionia ſaltibus noſci Betulam tradunt aliqui. 247.e

Ex moribus, non pulcritudine iudicandum. 553.e

Ex nimio obſequio moroſitas. 556.f

Exotica Caſtanearum. 298. 299. 300. 301. a.b c.d. *Fagi.* 242. b. *Ficus.* 434. 435. *Malorum in ſpecie.* 369.a. *Malorum Aureorum.* 496.498. *Cotoneorum.* 540.e. *Granatorum.* 586.e. *Sorbi.* 621.d

Ex Quercu nutritus, ſeu natus. prouerb. 224.g

Ex vulnere vigor. Hierogl. 288.e

Ezechias Rex Ficubus ſanatus. 447. b. 475.b.

F

F*Abula Arborum in vniuerſali.* 87.e. *Caſtanea.* 309.a. *Ficus.* 461.b. *Ilicis.* 277.d. *Malorum Aureorum.* 519.d. *Cotoneorum* 553.d. *Pomorum in genere.* 349.d. *Granatorum.* 609.e. *Pyrorum.* 421.a. *Quercuum.* 228.f. *Sorbi.* 633.a. *Suberis.* 290.g

Facere Pyrum, prou. 414.e

Fagus à Φάγω, quod eſt comedo. 240.g. *Sciſſima latinè à ſciſſione. ibid. Nominibus ideò varijs dotata,* 240.b *naturâ ſylueſtri, montanâ.* 242.e. *Alternante fertilitatem. ibid.g. Ligno ſub polo prope magnetem ſaxeam acquirente duritiem, & ſimul virtutem magneticam; cum Eſculo malè confuſa.* 240.g. *quamuis ad Querniam, vel roboream accedat naturam.* 241.d *Strigiliformes fungos edit.* 249.e. 250. & *Muſcum Anticlos dictum emittit.* 251. *cum folio non ſinuoſo.* 241.d. 242.f. *populneo ſimili, celerrimè flaueſcente.* 241.d. *baccam viridem in medio ſui perſæpè ferente.* 242.e. *diſcuſſoria virtute prædito.* 248.b *fructu hilari, prædulciq; diuite.* 240.g. *Arbor præciſa cum inſcriptione* nos quoque floruimus *meditationem mortis reminiſci nos iubet.* 245.c. *illius fructus ſacræ Scripturæ ſunt ſymbolum.* 244.b.

Fala. 156.g

Familia cum Arboribus, vel Arborum partibus in inſigni, aut cum denominatione ab iiſdem, videlicet Agathonia antiquiſſima. 215.a. *Caſtanea.* 297.a *Caſtanea Genuenſis.* 307.a. *Cerrea Ticinenſis.* 254.e. *Cerronia Romana. ibid. Certania Bononienſis. ibidem. Folsana Regienſis.* 209.b. *Gebuilera Germana.* 210.e. *Ilicea.* 264.g. *De Monte Aretina.* 209.e. *Peretta.* 423.a. *Perutia.* 403.a. *Petra Mellaria.* 209.e. *Pyra.* 403.b. *Pyratia.* 403.a. *Roſſeletta,* 210.g. *De Ruuere,* 209.a. *Sfondrata. ibid.d. Sfortia.* 553.e. *Suberea.* 285.b

Familiæ plures cum Quercubus in Stemmate. 209.d. 210.e

Familiam exerceat Villicus. 338.e

Farina Caſtanearum cum melle aduerſus ſanguinis ſputum. 306.e. *& rabidis morſibus imponitur.*

Farna. 159.b

Fauores Angelici in Ephra. 152.g.

Federicus Nomius Aretinus poeta. 654.g

Felix cui Animi virtus, & pulcritudo corporis ineſt. 635.d

Ficardus Io. Francofurtenſis. 438.e

Ficarolum Villa quadam. ibid.

Ficatio in mento. 439.a

Ficedula. 439.e

Ficeta Ficaria. 437.b

Ficheides Poematium. 462.g

Fici Encomium. 473.a

Ficiformis fungus. 440.e.g.

Ficilia. 437.g

Ficinus Ficinus, & Marſilius Ficinus Pater, & Filius. 437.d

Fici ſolem orientem amant, 441.b. *& modicè accliues collos. ibid.d, & feruida loca.* 442.f.

Ficitores. 437.b

Ficoſa vlcera. 438.b

Ficoſus pro ſcommate. ibid.f

Fictilia vaſa ex Rhenana terra Bonon. 495.d. 505.b

Fictiones in ſeminibus Malorum Aureorum pro effigiandis pomis venturis. 505.d.

Ficueroa Familia in Hiſpania, ex qua magnus Gomezius Suarezius Ferienſiũ, &c. Dux 438.e

Ficulnea. 437.b

Ficulnenſis via Romæ. ibid.c

Ficum facere eſt irridere, conuiciari. 438.h. 439.a. 468.g

Ficus, & Vua Fructuum edendorum nobiliſsimi. 428.f

Ficus Hiſtoria. 427.c. *Figura, & forma Pomorum. ibid.d. ad pediculum pyramidalis.* 428.e. *varietates multæ.* 429.d. 430.e.f g.h. 431.a.b. c.d. *Auibus etiam grata poma.* 467.d. *eſitata copioſius ſudorem tetrum efficiunt.* 473.b. *lædunt q; vocem.* 480.e. *viridia extinguunt ſitim, excitant ſicca.* 479.e. *Nocte melius quàm interdiu mateſcunt. ibid. & ſupra folia, non infrà apparent.* 471.b. *Arbor eſt eximiæ fœcunditatis.* 452.g. *citò ſeneſcens.* 428.f. *ætatibus diuiſa.* 442.g. *fumo acerrimo.* 467.e. *foliorum vitiginea circumſcriptione, aſpera tamen ſubſtantia.* 428.e

Ficus

Digitized by Google

INDEX.

Ficus Ægyptia ſatiua 429.c.462.g.463.a
Ficus Cypria.436.e.
Ficus Doctoris.456.b.457.a
Ficus Pharaonis.429.c
Ficus fulminum hoſtis.451.b.455.b
Ficus Indica cum flore, & fructu.434.
Ficus infernalis, ſpecies papaueris.440.e
Ficus morbus.438.f
Ficus Piſcis.438.g
Ficus oporinus eſt.446.e
Ficus pumila 429.d.442.e
Ficus Romula, Ruminalis.437.b.470.e
Ficus ſiccæ caricæ dicuntur.442.f
Ficus virgato fructu.433.
Ficuum medica virtus. Cum Malicorio pterigia ſanat.447.b. Crematorum cinis perniones eliminat.ibid. Folia Strumas, Lichenas, & Alopecias curant.ibid. Aqua cum ſinapi ſurditates ſuperat.ibid. cum nucibus ſanitatem conſeruat.444 f.446.e
Ficuum morbi, Abortus, Aula, Cochlea, Contractio, Cradicatio, Impetigo, Podagra tophacea, Tabes, Vlcera, &c.443.b
Ficuum ſignificationes Symbolicæ, Myſticæq́; Arbores repentinè cadentes alicuius minantur interitum.474.g Ficulnei Homines.465.d Ficulna Mandronis Nauis.ibid Ficus à vento agitata.477.d. Arbor amariſſima, & dulciſſima ſimul.480.g. Elegantioris vitæ magiſtra.444.f. Infructuoſa maledicta 459.c. 477.c In Lauro prodigioſè enata.470.e. In præruptis montibus plantata.460.b. Inter duos tumulos poſita.460.g Mel vitæ.445.a Propè ſerpentem picta.460.h. Sanitatis Theſaurus.445.a. Virtutum fomes.ibid. Folia ampla Charitatis mandatum latum deſignant 476.f. Folia colligere eſt parare inſtrumentum ad varios vſus.460.e.f. Folia non decidua in Agro Elephantino, & in Peru.474 f g. Folio Ficulneo anguillam tenere.466.e. Foliorum aſperitas penitentiã demõſtrat.460.h Fructu paſtum eſſe.465.c.
Fructus cadere in os comedentis.466.h
Fructus in ſummis exquiri Ramis 469.a
Fructus Sacram Scripturam repræſentant. 478.e
Fructus ſiccos alteri donare.460.e
Fiſſio radicum Pomorum facit ad retentionem Fructuum.377.d
Fiſtulas ſuas Fagis ſuſpendebant antiqui paſtores.247.b
Flamen Floralis.351.c
Flauiana Quercus.198.b
Flora Virgo cum ſorore Lucilla Martyres.351.d
Flora Meretricis Hiſtoria 350.b
Floralia antiquorum.381.h.349.a
Flores Arborum quarundam in terram decuſſi animantur.188.g
Flores Cydoniorum pro mulieribus venuſtandis. 545.b
Flores Ilicis inutiles.264.a
Flores Mali Punici Hernias curant.607.c Iidem ſanguinis ſignaturam oſtendunt.ibid.
Floris figura Granatorum Calathiformis.578.e
Flos Pomi Granati Cytinus.577.d Syluestris olim Balauſtium.578.e. Nunc Orientalis. ibid.
Fœcunditas, & prolificatio Quercuum.162.g
Fœnum, & ſtramenta arida recondenda.338.g
Fœtus Arborei tenelli quid myſticè ſignificent. 411.a
Fæx vini radicibus Pyrorum pro medela eſt affundenda.406.f
Folia ampla, ſerrata, tranſuerſim venoſa, & rugoſa habent Caſtanea.297.b
Folia Ilicis tuſa tumores œdematoſos reprimunt. 280.f
Folia, & rami Pyrorum adſtrictiuæ ſunt facultatis.408.a
Folia Mali Punicæ cum oleo roſaceo contuſa, & fronti applicata dolorem capitis ſedant.607.c
Folia Quercuum ſomniata in terrã deiecta quid ſignificent.217.a
Folio perpetuo viret Ilex aculeata.264.b
Foliorum Aurei Mali decoctũ in oleo vermes, & cimices enecat.510.b
Foliis Limonum alicubi vtuntur pro aromatibus 510.g
Folium Citri ſchyphoide.513.
Folium Sorbi Fraxineum alatum, vel Plataninum.615.c
Foliorum caſus quid moraliter ſignificent.203.e
Fons in Lycæo Arcadia Monte relatus ad Iſtrum. 235.b
Forma, & Deſcriptio Caſtaneæ.297.b. Fagi.241. d. Ilicis.264.b. Suberis.281.c
Formicarum inſolentes ſpecies cum ſuis Myrmecijs.217.d
Formica Poma infeſtantes.347.b
Formicarum prælium in Agro Bonon.407.g
Formicarũ Senecta, ſiuè exuuiæ, & Chryſalida. 218.e
Formoſi ſunt Quernei fructus.162.g
Formoſi viri tanquam nobiliſſimi habiti.571.d
Fortis vt Arbor.prou.203.a
Fortitudo duplex.201.d
Fortunatarum Inſularum Citria.512.f
Forum vitare, & ſuperba ciuium potentiorum limina.339.c
Fotio ex Pyris durities mollit.408.b
Fragmẽ Pomi Granati rediuiuam modeſtiam indicat.597.d

I N D E X.

Franciſcus Marinus Caracciolus Abellinatum Princeps. 654. f

Franciſcus Natalis Phil. Coll. 601. d

Franciſcus Redus Archiater Seren. Floren. 654. g

Frater fratris necem vlciſcitur. 645. b

Fratres Aruales apud gentiles. 184. b

Fraxino Sorbus amiciſſima. 627. a

Fricata poma citra contuſionem in penarijs diu ſeruantur. 330. g

Fridericus Oenobarbus Mediolanenſium Hoſtis crudeliſſimus. 466. b

Fructus à Frumine dictus, vel à fruendo. 337. a

Fructus abſque ſeminibus vt in Arboribus fiant. 336. f. g

Fructus Malorum Aureorum toto anno in Arbore permanẽtium Sanctitatis ſunt typus. 531. a

Fructus copioſi ſomniati lucrorum ſpem nunciãt 217. a

Fructus dulcis ad naſcendum poſitus degenerat. 330. b

Fructuum furtum ſemel damnoſus, Ramorũ perpetuus. 344. e

Fructus Ilicis diuitias mũdi repræſentat. 269. a

Fructus Illegitimi Quercuum. 163.

Fructus in Arbore ſublimiores ſunt Idea boni viri. 332. g

Fructus Indicus ſpiralis totus cortex. 288. g

Fructus inutiles acerbi, ſuperbos, & auaros oſtendunt. 332. f

Fructus Mali Punici tot granis cooperti s humilitatem tegit. 598. e

Fructus Nicaraguę, Cholagodis, Hiſpanus, viridis, purgatiuus. 306. e

Fructus Pomoſi in venditione agri conſiderantur 337. b

Fructus ratio eſt eſſe ad edendum paratum. ibid.

Fructus Arb. Sapientiæ cibus eſt amiciſs. 345. a

Fructus Sorbi aſſimilatur luteo oui. 616. e

Fructuum collectio fiat Luna plena, ſeminibuſquè maturis, & ſeparabilibus. 344. g

Fructuum pro animalibus immolatio. 349. b

Fructuum proſperitati nocent compluuia, & vmbra 347. b

Fugax pulchritudo. 520. e

Fugienda ſunt anxietates. 339. b

Fulgentius Arminius Auguſtinianus Eloquentia monſtrum. 654. f

Fullonicæ Arti optimè inſeruiuns Cupula Cerri. 261. d

Fuluius Magnanus Philoſ. & Theolog. Colleg. 601. d

Fumus ardens Ligni Punicæ Arboris Culices necat. 589. b

Fumus Fungorum Sorbi contra peſtem efficaciſſimus. 627. b. 629. d

Fungus Anguinus. 170.

Fungus Boletus Quercinus. 181. b

Fungus Caſtanites. 295. d

Fungus cum quo Pyrum coquatur tutiſſimus. 408. g

Fungus Caliciformis. 171. 3.

Fungus Chermeſinus pulcherrimus. 168. b. 169.

Fungus Cochlearius multiplex. 169.

Fungus Coloratus deleterius. 172. Diglotis. 171.

Fungus Effigies brutorum præſeferens. 175.

Fungus Eſcarius. 168. g. 169.

Fũgus Gallipes. 170. Geminatus, Ornatus. 171. d

Fungus Lingua canis. 172.

Fungus Orcella. ibid.

Fungus Pezites. 171. 4. 5.

Fungus Populneus Criſtatus, nouiſſima obſeruatio anni 1667. facta Bononiæ cum hæc Tabula cuderetur, quam, quià valdè notabilem, ſuperius apponere libuit in fine ſuperioris Indicis, explicãdam poſtea cũ Arbore propria ſuo tẽpore, &c.

Fungus Quercinus Muſcicida. 166. g

Fungus ſpathulam referens. 177. 6. 7.

Fungus Tricornis. 174.

Fungus Ventilabrum referens. 173.

Furtĩ cæſis Arborib. Domino cõpetit actio. 189. a

G

Galba Eſculi Vermiculus. 167. d

Galeotus de Guidottis Eques, & Poeta Italus anni 1200.

Galla Conſtantini Imperatoris. 184. b

Galla aculeata, ſiue armata. 222. b

Galla Hemcadis. 216. g

Galla lenior. prou 286. e

Galla monſtroſa. 221. d

Galla morbus equorum. 158. e. f

Galla Patritia Romana. 158. e

Galla pro ſubula. 157. d

Galla Tribuloides.

Galla vermem gignit auguralem. 205. c

Gallare, bacchari, inſanire. 158. a

Gallula foliacea Quercus inutiles omnino Hominem bullam oſtendunt. 198. f

Galericulata, Angulares, Pileiformes, Veretriformes, Alba, Nigra, Flaua, &c. Galla. 154. e. 165. b. d. 166. e

Gallinaceos amãtibus Ficũ nè ſcrito. prou. 467. d

Gallobelga olim Barbari, & efferi vltra modum. 472. f

Gaſpar Bombacius Hiſtoricus, & Poeta Bononienſis. 562. g

Gemael vocant Germani nuptam. 549. a

Gemmiuoracis, & Chyſophagi fabula. 610. b. &c.

Generalis Pomorum ſignificatio. 317. a. 318. f

Genera Caſtanearum. 300. e Ficuum. 429. d. Pyrorum. 382. f

Geor-

Georgius Remus. 211.*b*
Ghiſÿ Robur in Stemmatis quadripartito campo bis erexere. 209.*b*
Gilnus, & Glaucus Mali Aurantÿ color quid ſignificet. 530.*g.h*
Glabrities Glandis cum ſcabritie Calicis Virum ſpiritualiter viuentem deſignat. 203.*d*
Glandes Americana. 154.*e.* 159.*c*
Glandes Caſtaneola dicta. 153.*b*
Glandes multarum Gentium apes. 180.*e*
Glandibus plura nutriuntur Animalia, Pica Glãdaria, Gallinaceum genus, Glires, Sciuri, Sues, Thynnus piſcis, & alia multa. 180.*f*
Glandibus Quercnis diu victitarunt Homines. 183.*a*
Glandium Suberearum farina contra Napellum valet. 293.*c.& cum axungia vlcera maligna ſanat. ibid.*
Glandula Caſtanina. 296.
Glans Bobus nocet. 162.*e.* 180.*h*
Glans Cerri Suibus ſolidum prabet nutrimentũ. 259.*a.* 261.*d.* 262.*e*
Glans emunctoria animalium. 154.*b*
Glans Fagi triangularenum analoga. 241.*d*
Glans Iberica inter bellaria non ignobilis. 179.*d*
Glans Ilicis Acyla dicta. 264.*c*
Glans eadem Quernea minor. 265.*a*
Glans Iouis qua. 155.*a*
Glans Medica. 154.*h*
Glans Militaris. ibid.
Glans Sardiana. 294.*g*
Glans Suberis calyce echinato. 281, *d*
Glans Suum propria, & peculiaris . 162.*f*
Glans Virginianorum panem, & potum prabens. 154.*f.* 159.*c*
Glans Vnguentaria. 155.*a*
Gloria Plantarum Ficus. 427.*c*
Gordianus Iunior Imperator Pomis valdè delectatus. 326.*e*
Grana ſementica Pyrorum Pneumonica ſunt, ſed Lithiaſi contrariantur. 409.*a*
Grana Ilicis nobiliſſima ſũs Quiſquilia, ſeu Cuſculia. 264.*e*
Granarolum Villa Bononienſis Agri. 581.*d*
Granata Familia. 581.*c*
Granata Gemma. 580.*g*
Granata Regnum. 581.*a*
Granata tormentum bellicum. 581.*c*
Grandiuſcula tantũ vult trãsferri Sorbus. 626.*e*
Groſſi ſunt ficus immaturi. 459.*d*
Guanabani Fructus. 582.
Guanabani Planta. 583. 584.
Gulielmus Focus Reuerendiſsimus Inquiſitor Bononia. 453.*c*
Gulielmi à Quercu Funus. 228.*h*
Guſtabilium ſimulata ſpecies. 357.*a*
Gutturi, atque Thoraci Ficus ſunt Analogici. 447.*a.b*
Gymnaſiarcharum mos in annua ſtudiorũ inſtauratione à tempore Caroli Magni citrà. 186.*f*
Gymnoſophiſta. 318.*h.Pomorum eſum valdè probarunt.* 325.*d.* 326.*e.* 345.*a*

H

HÆdinam pellem cortex interior Pyri amulatus. 404.*f*
Hareditates opulenta lacrymas abſtergunt. 228 *b*
Haliphlœa Quercus. 153.*c.* 159.*a*
Hamadryas Caſaraltulana Bonon. 211.*c*
Hamamelis anguſtior Athenai. 619.
Haſtas abÿcere eſt cauſa diffidere. 226.*g*
Haſtula Baaria. 659.*b*
Haſtula Faginea ſuperſtitioſa penes nonnullos. 247.*b*
Hebrais in ferÿs tabernaculorum inſeruinere Mala Aurea. 510.*e*
Hecatis ſtatua Quercu coronata. 234.*b*
Hector, & Aiax dona ſibi inuicem exitialia dedere. 231.*b*
Heil *Teutonicum Quercus Nomen ſalutem importans.* 153.*a*
Hellebori albi ſucco deleterio venatores inficiunt ſagittas. 544.*f*
Heluola Fungi. 166.*f*
Hepar Quercinum Fungus. 166.*f*
Hercÿ porta pendula, ſeu Catarrhacta, Saracineſche *vulgò.* 181.*d*
Hercynia ſylua in Baconim, Semanam, Marzianam, Gabretam, & Bocmiticam diuiſa, 187.*d* 222.*b*
Hercules Ant. Cupellinus Phil. & I. V. D. Iulÿ Cupellini nepos, &c. 654.*b*
Hercules Butrigarius Nob. Bonon. Eques eruditione clarus. 221.*a*
Hercules Heſperidum Hortos quomodo indagauerit. 520.*f.g*
Hercules in Italiã Aurea Mala introduxit. 495.*a*
Hercules Μῆλων *à Malis dictus.* 317.*c.* 349.*b*
Herculi Pomum ſacrificabatur. 326.*g*
Herculis tres pracipuè Virtutes Morales. 331.*d* 332.*e* (*f*
Herculi Trinoctio trina dicabatur Quercus. 184.
Hermes Moreſus. 660.*b*
Hermetem lac, & mel Querneum conciliare ſolent. ibid.
Heſiodi Quercus Apes vbertim alebat. 204.*e*
Heſperidum fabula ad hiſtoriam redacta. 326.*h* 517.*c.* 518.*e.f.g h.* 519.*a.b.* 574.*f*
Heſperidum Mala. pron. 328.*f*
Heſperidum nomina. 521.*a*

Hetru-

Hetruſcorum lingua ab antiquo perijt. 603. d
Hetruſcarum literarum vmbratilis coniectura. ibid.
Hexaclinon Menſa ſex pedum, ſiuè ſexangula. 501. b
Hic Ficus cupit. prou. 466. b
Hieroglyphica Cervi. 262. f. Fici. 459. b. Ilicis. 270 h. Malorum in Genere. 332. h. Malorum Aureorum. 530. g. Cotoneorum. 548. g. Granatorum. 597. g. Quercus. 197. d. Suberis. 289. a
Hilaritas ſaluberrima qua. 316. e
Hippomenes Melanyon. 321. a
Hipponax apud Athenæum Ficum nigram vitis ſororem dicebat. 463. c
Hiſpani olim ex carne Cydoniorum, & melle malinas placẽtas celeberrimas conficiebãt. 553. a
Hiſtorica Caſtanea. 311. c. Fici. 471. d. Malorũ Aureorum. 517. g. Cotoneorum. 552. g. Pyrorum. 406. g. Granatorum. 590. c. Quercus. 183. a
Hiſtoriarum Mythologicarum dapſilis facta lautitie Sorbus. 633. a
Homines è Quercubus natos fabulata eſt Antiquitas. 229. a
Hominibus gregarijs fungus eſt alimentũ. 247. d
Hominis pulchri, liberalis, amabilis ſymbolum Quercus. 198. f
Horti Abderita. 318. h
Horti Academi Athenarum. ibid.
Horti Senecæ. 319 a
Hortus Eden. 318. g. h
Hoſpitandum rarò. 337 c
Humana excrementa pro fimo Malis applicat ↄ rubicondos fructus faciunt. 375. a
Humanam Hoſtiam Ficubus verberatam inhumanè ſacrificabant antiqui. 451. a.
Humore acido, albo ſcribens quomodo litera degrantur 330. h
Hyberna ad calceamenta Suber. 291. a
Hyberno latiſſima puluere farra. 227. a
Hydropicos ſuccus Cerri, cum vino, & Iunipero ſanat. 259. b
Hyella Lucus. 234 h
Hyphear Arcadibus. 154. f
Hyſginum Plinij. 264. f

I

ICon Ægyptia cum Antijs ad frontem, &c. ex Suberis ligno. 293. a
Icon Lucina Quernea. 234. e
Idumaa ficus à Deo maledicta Populum Hebræum repræſentat. 459. c
Ieiunus nemo Pyro comedat. 408. e
Iera Syce locus Athenis, vbi primò reperta eſt Ficus. 458. f
Igne, non aquâ cõplanatur Suberis Cortex. 291. a
Ignirian Fici Pomum vocabant Athenienſes. 436. h
Ilex aculeata baccifera. 265. b
Ilex aculeatis folijs ſerratis. 264. e
Ilex adſtringendi vim delicatam obtinet. 280. h
Ilex adultioribus, & elatioribus in ramis ſpinas amittit. 264. b
Ilex Aquifolia producens grana ex Myſia. 267.
Ilex ardens, & non comburens. 269. b
Ilex ciuilium, & Obſidionalium coronarum materies. 268. g
Ilex Coccigera Glandifera ex Cephalenia. 266.
Ilex Cocci Glandifera ſpinoſa. 265. b
Ilex decurtata criſpatur in Ligno. 265. a
Ilex fœmina maior non Coccigera. 268. g
Ilex Hiſpanica. 265. d
Ilex Monſpelienſis Garanotij Luci. ibid.
Ilex Narbonenſis ibid.
Ilex non aculeata folio rotundo, molli, modicè ſinuato. 265. b
Ilex propter nimiam duritiem diſrupta ciuilis ſeditionis eſt ſymbolum. 273. b
Ilex quaternis fructibus fœcunda. 264. h
Ilex Religionis ſymbolum. 373. c
Ilex tonſa bipenni. 273. a
Ilex variè ludens in folijs. 265. b
Ilicetum Baladouis ſuperſtitioſum. 278. f
Ilicet tres Tiburtina vetuſtiſſima. 268. b
Ilicibus Glandes, Pomo ſunt poma decori. prou. 329. c
Ilicis fructus diuitias Mũdi omnes referũt. 269. a
Ilicis lignum in aqua fermè lapideſcẽs, &c. ibid.
Ilicis Nomina, & Etymon. 263. c
Ilicis radices profundæ quid ſignificent. 269. a
Ilicis vetuſtas inſuperabilis. 263. c
Iligneum miſcentur Lignum alijs lignis Arcuarij. 216. f
Iligneis ſertis vtentes antiqui credebant à Nymphis protegi. 278. b
Ilithyia parturiẽtium apud Ethnicos Dea. 263. c
Illum perijſſe putãdum eſt, cui pudor perijt. 570. f
Imbecillas Arbores à valentioribus opprimi non ſinendum. 337. c
Imbrem poſt Autumni ſerito. 338. g
Imbricandis intus ædibus bonum eſt Suber. 291. b
Immatura caſtanea, & cruda impunè mandi non poſſunt. 305. a
Immerſabilis vndis abaptiſtos Arbor eſt Suber. 285. f
Immota Quercus ſemper manens. Embl. 197. d
Impartum comparatio. prou. Caſtaneis corylos æquas. 308. g
Impendentia Arboris in vicinum agrum per 15. à terra pedes coercenda. 189. h
Imperatorium fulmen contra Pueros nobilium à literis abhorrentes. 186. g
Implacida Quercus, & Agria. 153. c

Im-

Digitized by Google

INDEX.

Impoſtura ex Quercu. 215.d
Inarculum erat virga Mali Punicę. 590.g.h.596. h. 597.a
Incidebantur in Fagis ſuperſtitioſi amores antiquitus. 247.a
Inculpatam vitam innuit Cerrus. 262.g
Indeſinita atas ſymbolicè oſtenditur per Quercum. 199. d
Indica Ficus pompam, & ſuperbiam ſymbolicè refert. 549.a
Indecidua Ficubus, & Vitibus folia ad Inſulam Elephantinem. 454.g
Indigeſto cauendum à fimo. 347.b
Indignatis ſuis Dijs offerebant Ficus antiqui. 450.h
In Ficu floris quoddam rudimētū apparet. 471.b
In fortiſſimam Quercum credebatur euaſurus, & in tenerrimum coaluit vimen. prou. 225.b
Ingenio non dentibus libanda literaria Poma 660.h
Ingratitudinem ruſticis ſylua exprobrat. 231.b
Iniuſſu Domini credat nemini Villicus. 338.e
In Robore accumbere. prou. 227.b
Inſania flos Iracundia. 556.h
In ſatione ſemper ſperandum. 337.c
Inſectorum Animalium in genere Pater eſt Auſter, Mater Humiditas putredinoſa. 221.d
Inſectorū animaliū tranſmutationes mira. 218.e
Inſecta animalia plura ex herbis, floribus, fructibus, &c. naſcuntur. 656.e.f.g.h
Inſeri poteſt Sorbus in Cydonium, & Oxyacanthā. 626.g
Inſeritur Caſtanea in ſeipſa, Salice, Nuce, Quercu, Fago. 303.b
Inſeritur Punica Malus diuerſo modo, ac alia plāta. 587.c
Inſignia ex Caſtanea. 307. a. Aureo malo. 530.g. Cotoneo. 552.g. Granato. 581.c.d. Quercu. 208.g
Inſipida Poma nullius vtilitatis. 374.e
Inſita fructuum optimarum conditionum cum ſalubritate quaſtum Domino faciunt. 344.g
Inſitio Caſtanea difficilis. 303.a. qua menſe Martio fieri debet, aut cortice, aut inoculat. 303.b
Inſitio Cotoneorum. 540.h
Inſitio Ficuum omni tempore fieri poteſt. 441.c
Inſitio Ficus fieri poteſt ſuper Morum, & Platanum. 441.c
Inſitio Mali Arboris in Pyrum aut Cotoneū facta Melimela profert. 375.a
Inſitionis operatio manus exigit fortunatas. 344.f
Inſitionum tempora ſint temperata. 344.g
Inſitio tum fiſſa, tum ocularis in aures Mali plantā quomodo fiat. 505.b
Inſolentis altitudinis Ficus in India. 456.g
Inſomnia Ficuum. 470.e. Pomorum in genere 354.e. Pyrorum. 421.a. Quercuum. 226.h
Inſula Martiniana pra cateris America locis Aurea Mala abſque vllo cultoris labore profert. 504.g
Inſula orientaliores meridianis in oris Aurea Mala copioſiſſimè gignunt. 495.b.c
Inſtrumenta velutabilia ex Ilice. 279.b
Inter pocula Philoſophandum. 316.e
Inter ſolitudines Cor audit, & loquitur. 244.g
Intractabilis Sorborū Sapor quia ſignificet. 625.c
Inuenire Sorbum acerbum. prou. 624.f
Inuiſibilis flos Ficuum. 428.e. Innumerabiliaq; illius granula ipſum myſterioſum declarant. 427.d
In virium defectu audacia laudata. 604.f
Inuentum Cereris Frumento maius Fici. 444.h
Io. Aloyſius Piccinardus Poeta ſuauiſſimus. 228.g 563.d. 654.g.
Io. Ant. Victorius I.V.D. Archipreſb. &c. 650.e
Io. Carolus Co. Morandus Bern. fil. Plac. Genuae oriundus Poeta inſignis. 563.d
Io. Dom. Caſſinus Aſtronomus praclariſs. 220.h
Io. Franc. Bonomus eruditiſs. 562.g. 654.g
Ioan. Turrius Vir ſcientiſs. 212.e
Iones in defectione à Romanis faginâ glande ſe diu nutriuere. 248 e
Ioſeph Baptiſta Poeta melicus admirabiliſs. 559. c. 572.g. 654.f
Ioſeph Patriarcha Hebraus. 269.c
Ioſeph Quercetanus Medicochymicus. 155.c
Iouis Glans Caſtanea. 294.g
Iouis Simulacrum ex ligno Vitis. 234. e
Ips, Ipes. 168.f
Iſaias Prophe. ſub Quercu Rogel ſepultus. 185.a
Italia Querna frondi ſimilis. 194.g 560 e
Ithobalus Aſtartis Sacerdos Regicida. 285.b
Iugera conſita filici manu. 316.f
Inglandem ſeneſcentem putarunt aliqui mutari in Quercum. 207.a
Inglandis folio Caſtanea folium quadantenus ſimile. 297.b
Iuli ex multis pediculis rotundi in Fago. 242.e
Iulianus Imperator Ficos valdè laudabat. 428.f
Iulius Caſar expugnatis Mytilenis Ciuicam Coronam aſſumpſit. 192.g
Iuli, Eruca, Tabani, Serpentes, &c. morbosè infeſtantes Quercum. 167.c
Iumenta, qua Ficus ferunt recentes bulimia corripiuntur. 454.f
Iuno Caprotina. 450.f
Iunonis Simulacri in manu Malum punicū. 606.e
Iupiter Aerius, ſceptrifer, fœcundus. 603.a
Iupiter Herceus. 181.d
Iupiter Milichius. 206.g
Iuſtus Riquius Belga Humaniorum Literarum
quo-

Digitized by Google

quondam profeſſor in Archigymnaſio Bonon. 228.
Iuuenta ſymbolum audacis,&c. eſt Sorbus.630.e

K

Kermes granum tinctorium. 264.f

L

LAbia Sponſa coccineæ vittæ cõparata. 269.d
Labia fruſto panis obturanda, non Ficu. prou. 469.e
Lac Ficuum cum Axungia verrucas tollit.447.c
Coagulat lac Animalium. 477.b.445.b
Dentibus excauatis prodeſt. 447.c
Fallaciam rerum humanarum ſignificat. ibidem. a
Lac Diuinæ Bonitatis refert. 452.b
Rumina Dea olim dicatum. 447.b
Menſtrua ciet,& morſibus animalium venenoſis prodeſt. 448.e
Lac ſugere verecundantur grandiores. 228.g. 447.c
Lacedæmonij liberum Patrem Syciten vocabant. 451.a
Lacerta Chalcidica in Agro Bonon. nata.657.c
Lacha Arabum cancamum Græcorum. 280.e
Lacha Pigmentaria ex Cocco ibid.
Lacrymantia, & Gummoſa fructeta. 347.c
Lacrymarum penitentis hominis aqua è Citro deſtillata eſt Hieroglyphicum. 531.c
Lactis Inſula Galateæ ſacra. 290.g
Lætitiam faciunt Cydonia. 544.c
Lam, & Lem quid ſignificent. Item Mal,& Mael. 317.d
Lambrecchie Italicè quid? 186.b
Laminas in tenues Ilex ſecatur. 219.b
Lancinus Curtius. 469.b
Lanugo Cydoniorum carbunculos ſanat. 545.b
Lanugo Cydoniorum manſuetudinis typus 550.g
Laphria feſta Græcorum Patreuſium. 349.a.b
Lapidea Poma vegetali non carent prærogatiua. 355.b
Lapidea ſecuris. 645.d. 646.e
Lapides, claui, &c. remedia morboſarum Arborũ Granatorum. 588.g
Lapis Staurophorus.657.d.
Lapidoſa terra, lapidoſa fert Pyra. 404.g
Lapis Amygdalites, Cydonites, Perſicites, Caſtanites, &c. 355.b
Lapis fœderis ſub Quercu Ioſue. 204.g
Lapis Lyncurius Fungi genus, &c. 440.f
Lariceum Agaricum ſimulatum. 216.c
Latebra multa in oratione, vt in Malo Punico. 580.f
Laudandi veteres, ſed noſtro more viuendum. 604.g
Laudes Pomorum. 515.d
Laus Pompeia. 563.e.d
Laurentius Craſſus Neapolitanus doctiſſimus vir. 559.c.654.f
Laurentius Legatus Cremonenſis Poeta eximius. 553.633.&c.
Lauro admiſta Quercus tutiſſimam cuſtodiam præſigurat. 199.b
Lectica Iligneæ, & Lectuli. 279.b
Legalia Ficus.451.c. Pomorum in genere.337.a. Quercus. 188.h. Sorbi. 621.a
Legendorum fructuum debita tempora. 190.f
Leges Hortenſes variæ Antuerpianæ. 342. 343. Bononienſes Carmeliticæ.342.g. Paſellia.339 d. 340.e. Roſcia.341.c.d.342.c. Sanctonictorianæ.342.f. Vizania.340.f.g.h. 341.a. Vratislauienſes.343.c.d
Leges 12. tabularum vetabant proximitatem Ficus Agro vicini per 9. pedes. 452.e
Leges nil faciunt vbi ſola pecunia regnat. 203. a
Lemma ſuper caſtaneam. intus, vt foris.307.e
Lendes generat Ficus copioſè comeſtus. 447.d
Leonillæ, & Harmonilli fabula.521.b.c.d.522.e.
Lepori eſurienti etiam placentæ loco Ficuum prou. 469.a
Leporis Marini venenum oppugnat Pomum Granatum. 589.b
Leucana Caſtanea à loco Ida Montis. 295.a.
Leucena Caſtanea ex vrbe antiqua Salentinorum Leuca. 302.f
Leuconocicis Quercina racemifera florens.222.e
Lex de fructibus pendentibus. 452.f
Lex in Eſculeto lata. 190.e
Lex Licinia. ibid.
Lex veritatis inuentio eſt. 188.h
Liba poſſunt etiam dici edulia Caſtaneata.305.e
Liber, id eſt vinum cũ Ficis in prima mẽſa.449.a
Liberalitatis ſpecimen eſt Pomum Granatum. 577.c
Liberalium Artium Parens Bononia. 562.f
Libido occupatiſſima. 645.b
Librarij antiqui aſſulis Fagineis cooperiebãt, ſeu muniebant extrinſecus libros. 252.f
Lichen Arboreus, ſeu impetigo morbus. 176. 177.a
Ligna docent in ſyluis. 244.g
Ligni Ficulnei fumo ſontes necabantur.449.e
Ligno Ficus veretrum confectum græcè φάλλοι in pompa Liberi Bacchi. ibid.r
Lignoſa tubercula in ramis Suberis. 282.e
Lignum Caſtaneæ robuſtum, nec facile putreſcibile.297.b. vtiliſſimum ad ſubgrundia,& ad Vaſa Vinaria,306.g. ex quorũ vetuſtioribus pulnerizatis nuperrimus impoſtor emẽtitus eſt piper, modicũ iſtius Aromatis admiſcens. Aptum ad pedamenta vinearum. ibid.h. & quia in-

cur-

curuatur,& ponderat ædificijs inutile eſt.ibid. h. hoc tamen habet valdè admirabile, vt antequam diſrumpatur, aut frangatur ſtrepitosè crepitet, veluti moneat.ibid.

Lignum Cerri ad manubria, & alia inſtrumenta fabrefacienda vtiliſſimum. 261.d.ad cyathos anticomitiales. ibid. a. carbones optimos dat. ibid. d.

Lignum Fagi pro Fabris Arcarijs accommodatiſſimum. 252.f. tranſuerſoſq; oſtendit pectines venoſos. 242.e. ad Pocula tornanda. 252.g. Teſtudines muſicas ibid.

Lignum Ficus coctiles reddit carnes. 449.c.455. d.456.e. Fungoſam, albam, mollem carnoſam, tenacem habet ſubſtantiam. 428.e. Nerueam promouet validitatem. 452.b. Scutis idoneum. 449.e. Thecis funerum Ægyptiorum condendorum vſu receptũ. ibid. d. Ficus Ægyptia ſiccum deſcendit in aqua, viride verò reſurgit. 477.c. vt exiccetur demergi, & vt viride maneat ſuſpendi debet in aere. 455 g

Lignum Ilicis durum. ſpiſſum oſſis in modum. 265.a. machinamentarijs vtiliſſimum. 279.b

Lignum Pomi varijs virtutibus exornatum. 332 e. eius ſoliditas conſtantiam demonſtrat. 371.c

Lignum Pyri duriſſimum, leuigabile, ad diſcos, atque tabellas fabrefaciendas vtiliſſimum. 409. e. ad coronamenta, atque opera dolata, & ſcalpta opportunum. ibid. carnem habet homogeneam. ibid. eius cinis contra Fungorum ſtrangulatum efficax. 408.b

Lignum Quercus in militaribus vtiliſſimum. 181. e. in machinamentarijs fortiſſimum. ibid. d. Nautica præcipuum. ibid. 182. e. Menſis ruſticis, atque ſedilibus proportionatum. ibid. e. f. Dolijs durabiliſſimum. ibid. g

Lignum Sorbi Balſamicum. 627.a. Pneumaticum. 629.d. Vulnerarium. ibid.

Ligonem Ligonem, Ficum Ficum d.c; prou. ibid. b

Limites non eliminandi. 337.c

Limon æquiuocè pratum ſignificat. 499.c. Fructus Alios includens. 530.e. Aſpermos. 493. Bellua effigie rapacis. 534.h. Chirodes. 514. Crocodiliformis. 534.b. Cuſpidatus. 492. Cylindrites. 514. Digitatus. 527. Dulcicortex, Melopeponites. 491.494. Orchites. 514. Periſterocephalos. 515. Proſopatos. ibid. Rotundus figura Mali Aurantij. 491.

Limoncellum Neapolitanum. 490.

Limon, & Gryneus oppida ad Lacum Benacum. 575.a.c

Limonia Nympha. 499.e

Limonis folium Dicephalon. 513.

Limonis nomen tranſuerſum ſignificat, & lene. 482.g

Limonium Herba. 499.e

Linozoſtos. 638.

Lippitudo quadam Mali Aurea. 516.e

Lippitudinis in hominibus præſeruatiuum Malum Granatum. 589.b

Liquamen de Pyris caſtimoniale. 408.e.409.a

Litera Hetruſcæ Romanis vetuſtis rudiores. 603.d

Litibus inter familiares omnino ſuperſedendum. 338.e

Litoſchemata Pomorum. 357.358.

Lixiuium circa truncum Mali Punica fructuoſitatem iuuat. 588.h

Locus apertiſſimus, terraq; latior fructibus plantandis conducunt. 344.f

Longæua ſunt Aurei Mali Planta. 495.e

Longæuitatẽ in Hominibus Ficus adiuuat. 447.a

Lopima Caſtanea. 294.g

Lotio Planta Mali Aurei cum tota illius aqua deſtillata, & cum oleo eiuſdem iuncto mira facit in Planta. 516.f

Lotorium vnguentum ex oleo, &c. cur non maculet, ſed emaculet. 424.b

Lotus Arbor, & Quercus amicæ. 206.e

Lotus ſylueſtris. 616.g

Lucina Feronia Iuno Ioui Mineruam enitenti obſtetricans. 263.c.603.b.

Lucius Agatho Priſcus. 211.b.639.d.640.e

Lucius Vitellius Cauniam Ficum Romam è Syriâ tulit. 470.g

Lucretius Phyſicus, & Poeta. 316.f

Lucus Dianæ Fagineus. 241.b

Lucus Martis Fagutalis. ibid.

Lucus non viduatus ab Æuo. 184.g

Lucus oppidum. 30.c.560.g

Lucus Plutonis ſupra Megaram. 278.f

Ludicra Aurei Pomi. 519.d.520. Caſtanea. 309.a Cotonei Mali. 553 d. Fici. 461.b. Granati Pomi. 609.e. Ilicis. 277.d. Pomorum in Genere. 349.d. Pyri. 421.a. Quercus. 228.f. Sorbi. 633.a. Suberis. 290.g

Ludouicus Boncompagnus Virdunenſis Auſtraſius eruditiſſimus. 562.g.638.g

Luperci Panos erant Sacerdotes nudi. 636.f

Lupinorum aqua ad fæcunditatem Pomorum facit. 336.f

Lupus, & Picus ſub eodem cælo libenter verſantur. 207.b

Luxurioſi ſuibus comparati. 647.d

Lycaſtus, & Parrhaſius Arcades. 229.a

Lychnuchi, ſeù Lychni Lucernarum Arbores æmulati. 327.b

Lympha cum bono euentu morbos Arborum curat 347.a

Lympha frigens poſt Ficum. 448.g

Lynceus per Querneum truncum vident. 187.b

Lyrarum capita Iligna. 279.b

Ma-

Digitized by Google

M

MAchina Veterinariæ Roboreis ex aſſibus. 182.b
Macocquuer Virginienſium, ſeu Tamaraca Braſilienſium. 370.
Magnanimi, & generoſi nomen acquirit, qui minores non deſpicit.
Magna, & condenſa Quercus Iuſtitiam Diuinā eſſe timendam docet Abſalonis exemplo. 203.d
Maior ſape impenditur cura in brutis educandis, quàm filÿs. 474.e
Maiores Caſtanea, Maroni vulgò cæteris meliores. 295.b. 303.d
Mal in prima Mundi lingua ſignificat conuiuium 549.a
Mala gracè à μηλῶ, quod eſt curo. 317.e
Mala æquiuoca faciei humanæ pars eſt oculos inter, naſum, & os. 319.d
Mala Labra quoque dicuntur. ibid.
Mala puellarum mamma. ibid.
Mala in ſpecie deſcripta. &c. 359.c
Secundum varias Patrias variè denominata, vt Amerina, Aquileienſia, Camerina, Corinthiaca, Corcyrea, ſiuè Phaacia, Daca, Delphica, Gallica, Gracula, Laconica, Mordia, Peluſiana 325.a
Mala varÿs à Geoponicis, iuxta propria nomina appellata, nempè Claudiana, Ceſtiana, Maniliana, Matiana, Quirsana, Sepsiana. 324.b
Mala Calimana. 418.
Mala aceſoſa frigidum, & ſubtile dāt alimentum 374.e
Mala æſtiua, ſeù pracocia. 416.
Mala ambeſa à Chariclea Diniæ miſſa. 333.b
Mala anguloſa, & ſubrotunda 364.
Mala Aurantia alata. 476.
Mala Aurantia, Arantiam Familiam, & Monterentiam Bonon denominarunt. 499.d
Aurantia Chinenſia. 489.
Aurantia Gitrata. 407.
Aurantia ex 8. 9. 10. nucleis conſtānsia. 488
Aurantia Segmentata, & Sulcata cum appendicibus. 487.
Aurantia ſine ſemine. 488.
Mala Aurea, ſiue Medica. 481.e. Perſica etiam dicta. 500.g
Alexipharmaca antiðyretica, &c. 506.e
In ſublimi poſita ſunt tāqua n propitiatorium. 523.e
Per ſe non comeſtibilia. 506.f
Mala de coronatis Bacchi temporibus excerpta. 333.b
Cum melle pro dulciarÿs. 325.d
Cibis de facili iunguntur alÿs. 374.f
Cocta cor iuuant ibidem.e
Mala Cydonia. 538. & 539.
Alexipharmacorum amant ſocietatem. 551.d
Valenter aduerſantur venenis. ibid.
Virum perfectum deſignant. 550.b
Mala dulcia odora in hyeme ſunt multorum morborum medela. 374.f
Mala Franciſca. 418.
Mala Globoſa, Rotunda. 372.b. Pulcra, Venuſta, Elegantia, Polita, Ornata, Specioſa, Laſciua, Grauia, Redolentia, &c. Fragrantia, Bacchica, Purpurea. 373.b.d
Mala in amœno loco poſita cum auibus accinentibus ſomniata proſperitatem præſagiūt. 354.g. & multam Venerem. ibid.f
Laſciuia Hieroglyphicum. 333.a
Aliqua Muſabò vulgò dicta. 364.
Nana albicantia. 363.
Orbiculata Epirotica, Roſea. 365.
Paradiſeis ſimilia. 368.
Præcocia proſperitates Hieroglyphicum. 333.c
Sanguinea. 424.
Malè vtentes diuitÿs Ficui aſſimilantur in loco inacceſſo fructificanti. 476.g.h
Mala Punica Africæ Regionem referunt. 597.a.
Eadem Probitatis ſimulatorem. 596.b
Ex ſanguineis Dionyſÿ guttis orta quando credita. 596.b
In manu Iunonis populorum regentiam indicant. ibid.
In Tunica Sacerdotis populos ſignificant. ib.g
Malaciam mulierum curant. 607.b
Maledicū Ignauum, ignarum, iure eÿciendum. 337.d
Mali Arboris Cortex, & Vmbra Humilitatem, & bonum exemplum oſtendunt: 371.d
Mali fructus Cutis ſicca, Medulla frigida, Semen calidum. 508.f
Malis Nympha. 321 d
Mali Granati Arbor varÿs modis vtiliſſima. 598 f.g.h
Mali Arboris magnitudinem ſuperat Ilex. 264.b
Mali nomine per Antonomaſiam intelligitur Cydonium. 548.b
Mali Præſides ſunt ſcelerum magiſtri. 630.b
Mali Punicè Arboris exacta deſcriptio. 578.e
Malitiem ſanat vera Doctrina, 602.b
Malo Medico fructui Media eſt Patria, Medicaquè virtus prærogatiua. 482.c.d
Malo Medico, ignaro ſcilicet Artis Medicæ quid acciderit. 522.e
Mallei maiores Lignei Ilignei. 229.b
Malorum Aureorum facies ſimillima Lauro. 484.f
Malorum Aureorum fructus maturi ante menſem octauum non colligendi. 517.a.b
Malorum Nimbus facilis eſt. pron. 328.f

INDEX.

Malorum ramuſculus inter virum, & vxorem quid deuotet. 481.*d*. 508.*f*
Malum Æruginoſum duplex. 368.
Malum Aureum integrum, ſcilicet tota Planta cōpoſitæ eſt temperiei. 508.*f*
Malum Aureum vitalitatis corculum. 481.*c*
Malum Carcapuli congener. 529.
Malum Citri Heudecaſpermon. 525.
Malum Citri Nothum. ibid.
Malum Gemellum, 364. 376.*e*.
Malum Granatum denotat concordiam. 596.*g*
Malum Granatum Marinum Zoophyton. 581.
Malum Granatum Pini clauo transfixum correctionem figurat. 597. *d*
Malum Granatum ſacræ Scripturæ ſymbolum, 598 *h*. 599.*a*
Malum pro Perſico, & à Perſico dignoſcere. 596.*g*
Malum Semidiaphanum. 378.*c*. 379.*a*
Malum ſyderatum. 376.*b*
Malum Veneri ſacrum. 319.*b*
Malum Punicum. græcè Poia. 578.*g*
Idem quod Granatum. 577.*c*
Humani ingenij Hieroglyphicum. 602.*g*
Politicè conſideratum. 590.*b*
Præſtat hominis felicitate. ibid.
Significatorum feraciſſimum. 602.*f*.*g*
Symbolum eſt amicitiæ cum Myrto. 596.*f*
Vocatum à Puniceo colore. 578.*e*
Varijs à locis variè diuerſificatum. 587.*b*
Vim habet diureticam. 607.*d*
Malum Punicum Vicus Romæ dictus in Regione Alta Semita. 581.*d*
Malus Arbor Cieri Malo inſita mala ſemper proferet. 375.*a*
Malus Arbor, ſeù Pomus Melo *vulgò.* 359.*e*
Malus Arbor Nauis. 319.*g*
Malus Arbor nodos habet belluinis faciebus ſimiles. 360.*e*
Malus, & Olea, Apologus. 350.*e*
Malus in Malis amor. 555.*d*
Malus Medica Romæ portentoſa. 511.*c*. *d*.
Mammarum durities molliunt Caſtaneæ, 305.*a*
Manfredus Septala Canonicus Mediolanenſis vir ingenioſiſſimus. 563.*d*
Manſueta Quercus fructus edules ſunt. 153.*b*
Manteca. 510.*g*
Marcus Coriolanus Ciuica corona donatus, vt & alij multi. 192.*f*
Maritimus vſus Suberis præcipuus. 291.*d*
Martio, & Septembri menſe circumfodiendæ Arbores. 303.*a*
Martis *machinamenta, vt plurimum Quernea.* 181.*e*
Marmora ſcindit Caprificus. 428.*f*
Mas, & fœmina Quercus. 158.*e*
Maſſa ferri facilius fertur, quàm imprudens fatuus. & impiue. 410.*g*
Matallum Italorum. 616.*g*
Materia prima ænigmatica. 211.*e*
Materia Sanctiſsimæ Crucis quænam fuerit. 152.*g*
Materies Cerri tigniaria ad opera ferè inutilis. 253.*e*
Materies notiſſima Fagi. 240.*g*
Maura Hortus ingenioſè effictus. 568.*e*. *Idem ac Hortus Heſperidum. ibid.*
Medi Septentrionales ſolis Pomis victitantes. 345.*a*
Medicamentum non vulgare Ficus. 444.*g*
Medicina eſt adiectio, & ablatio. 517.*b*
Medicinalia ſuppoſita malè feriata. 216.*f*
Medicinales vſus Caſtaneæ. 303.*d*. *Cerri.* 259.*a*. *Cotonei.* 544.*e*. *Fagi.* 248.*g*. *Ficus.* 447.*b*. *Granati.* 607.*c*. *Ilicis.* 280.*e*. *Malorum Aureorum.* 507.*d*. *Pomorum in genere.* 346.*e*. *Pyri.* 408.*b*. *Quercus.* 177.*b*. *Sorbi.* 628.*l*. *Suberis.* 291.*a*
Mediterranearum opulentiſſima Ciuitatum Bononia. 562.*f*
Medulla, ſeu nucleus albus Caſtaneæ, 297.*b*
Megareus Apollinis filius. 641.*d*
Melandrya. 153.*c*. 216.*b*.
Melanthius, quaſi Flos Mali. 321.*d*
Melaphori. 320.*g*. 326.*f*
Melaria oppidum. 321.*d*
Melena, Melica Ficus. 428.*h*
Melicus Vicus Acarnaniæ. 321.*c*
Melicus Poeta Ioſeph Baptiſta. 286.*f*. 559.*c*. 560.*e* 565.*f*.*b*
Melij Populi Theſſaliæ. 321.*c*
Melimela Athenarum. 346.*f*
Melina terra. 321.*e*
Melina veſtes. 320.*g*
Melis Regio. 321.*d*
Melitenſes Populi Atticæ ſacra Pomis Herculi facientes. 317.*c*
Melitis Gemma. 321.*a*
Melos Inſula Aegæi maris. 321.*c*
Melos Oppidum in Hiſpania. 321.*d*
Melos Vox, Cantus. 321.*c*
Melus Mantus. 321.*d*
Mella ex Quercu. 152.*e*. 166.*e*. 181.*b*
Melle, & Felle fœcundiſſimus Amor. 530.*g*
Mellea ſunt Mala mille expugnantia mala. 346.*e*
Melliflua debet eſſe Poeſis. 192.*e*
Mellitum ex Ficubus 448.*g*
Membranacea pellis Glandis. 158.*f*
Mendacis dura lingua Præmia. 233.*a*
Mendacitate verum deſignant fabulæ. 349.*e*
Menſæ munera ſecundæ ſunt Vua, & Caſtanea toſta. 302.*e*

Digitized by Google

I N D E X.

Mentiendi virginitatem meretricibus fructus quidam Indicus praſtat modum. 288.*b*

Mercurio ſacer intelligebatur Ficus integer ab Arbore cadens. 463.*d*

Mercurio ſacra faciebant Antiqui Ficu, & Melle. 451.*a.b*

Mercurius cogitabundus. 603.*c*

Mercurius, & Hercules diſcordes. 660.*f g*

Metachroſtica fabuloſi Eromeli ad ſomnificam Aurei Mali plantam proportio. 557.*b*

Metamorphoſes varias patitur Quercus. 188.*g*

Metaurum flumen. 649.*g*

Michael Bonuicinus S.Theol. Doctor Collegiatus, & Politioris literatura in Archigymnaſio Bononienſi Profeſſor. 562.*g*

S. Michael in Nemore apud nos verus Hercules caleſtis. 184.*f*

Mileum nuncupatum à Malis. 326.*h*

Mũ Ατο *oculorum procidentiam ſignificat.* 319.*c*

Miliaria, Frumenta, Pediculi, in fructu Ficus idem ſunt. 429.*b.*

Milo proprys nimium cõſiſus viribus perijt. 187.*a*

Milo Punicum Malum illaſum proprys retinuit manibus contra vim maximam extrahentem. 590.*g*

Mima in theatro ludorum Flora nudabantur. 351.*d*

Minerua, hoc eſt mentis conceptus integrè naſcitur. 603.*g*

Minerua ſingulis annis corona Quercea offerebatur. 191.*a*

Minor Ilex vnico arboreſcit caudice, ſed ſepius fruticat. 265. *a*

Mirabilia Cotoneorum. 551.*d. Ficus.* 454.*f. Malorum in ſpecie.* 372.*e. Pomorum in Genere.* 336.*e Quercus.* 187.*e*

Mitis Arbor Pomorum clementiam Principis indicat. 371.*c*

Mitius cum fama d. ſanctorum agendum. 352.*e*

Mina Cydoniorum. 544 *b*

Mycaleſſia Cereris Templum. 353.*d*

Myrmidones Populi ex formicis. 462.*e*

Mneſitheus Medicus à Galeno commendatus. 479.*d*

Modeſtia res pulchra. 192.*e*

Molendini Machina lignea ex Quercubus. 189.*c*

Molliſſima, & aſperrima ſimul Amaſia. 211.*c*

Monicho ſtaltior. prou. 468.*g*

Monichus Centaurus. 638.*e*

Mons Ilicinus. 264.*c*

Mons Lyceus. 636.*h*

Mons Querquetulanus. 155.*b*

Monſtroſa Malorum Aureorum. 511.*d. Malorum in ſpecie.* 376.*e. Pomi Granati.* 613.*b. Pyri.* 421.*d. Sorbi.* 631.*a*

Hîc obiter monere poſſumus Lectorem nos plura Herbarũ monſtra obſeruaſſe à nemine huc uſque tacta, quæ, Deo iuuante, ſi vita ſupererit in proprio volumine edendo diſtinctim, & fusè ponemus, quorũ aliquot in muſæo publico ſuper tabulas ligneas extenſa agglutinata, atq; fortius confixa locauimus, vt Betæ caulem Arboreę ferè craſſitudinis, & altitudinis; Echiũ ſcorpioide ingentis herbaceæ molis, & latitudinis, &c.

Montanorum hominũ luxurioſa ruſticitas. 270.*b*

Montoſa Ilex. 268.*e*

Monumentum ambagibus plenum. 211.*d*

Moralia, Myſtica Caſtanea. 312.*f* *Cerri.* 262.*f. Cotonei.* 550.*g. Fagi.* 244.*g. Fici.* 477.*a. Granati.* 597.*b. Ilicis.* 269.*a. Malorum Aureorum.* 523.*b. Malorum in ſpecie.* 371.*a. Pomorum in genere.* 331.*c. Eorum moralitates.* 349.*c. Pyri.* 409.*d. Quercus.* 203.*a* *Sorbi.* 624.*b. Suberis.* 289.*a*

Mora rubent. 218.*h*

Moralia Phyſicis preceptis vtiliſs. miſcẽtur. 657.*d*

Morapora Pyrus ex Moro. 404.*e*

Morbi, Remedia Cerri. 256.*b. Cotonei.* 542.*e. Fagi.* 249.*b. Ficus.* 442.*b. Granatorum.* 588.*e. Malorum Aureorum.* 116.*e. Pomorum in Genere.* 347.*a. Pyri.* 405.*d. Quercus.* 167.*c*

Mors, Diabolus, atque Sepulcrum in ſacris paginis identificantur. 214.*g*

Mors omni atati communis, Apologus. 349.*d*

Mortem denunciauit olim Ficus. 470.*g*

Mortis conſideratio ex Arborum areſcentia. 202.*f*

Morum inſtitutrix Bononia. 562.*f*

Mucilago ſeminum Cydoniorum. 545.*b*

Multe-cula docens in Botanicis eſt audiẽda. 348.*e*

Multi Therſites, & Neres naſcentes, quid denunciant. 514.*f*

Mundum elementarem repraſentat Quercus Æmginatica. 215.*c*

Munis pro cortice Virtus. prou. 287.*a*

Murium Turma ad Fagos conuolare dicuntur. 247.*f*

Murtatum farcimen Mortadella *Bononia.* 180.*g*

Muſeum Coſpianum. 293.*a*

Muſca magna Sorbea. prou. 604.*g*

Muſca cuncta infeſtantes bella oſtendunt. 205.*b*

Muſcodora, ſeu Muſca Moſcata. 654. 656. *f.g.h*

Muſcoſus Pannus Cerri 259.*b*

Muſcus capillaris morboſus Fagi Antelos dictus. 249.*c*

Muſcus Quercinus coſmetica inſeruiens, atque ſanitati. 179.*c*

Muſis ſunt ſua ludicra. 615.*d*

Muſtacea ex Caſtaneis, Miſtoche *vulgò* 305.*a.b*

Mutatur in annos. prou. 226.*f*

Mutuum dare prohibetur Villicus. 338.*e*

Nabal

INDEX.

N

NAbal Maonites Impius, ingratus. 474.h
Napha, vel Nampha eſt aqua odora ex toto Citro. 508.g
Narancia à Narangara Ciuitate Libya. 482.g
Narſetis poma. prou. 329.a
Naſtus Bononienſis Rheni. 659.a
Natanael ſub Ficus umbrâ ſedens. 477.d
Natura recurrit ad mores. 647 b
Nauis Argo Eon appellata 182.e
Nemeſis benefactorum remuneratrix. 334.g
Neminem vult noſcere ruſticus, dum colligit Ficus ſuper Arbore. 469.b
Nemo adeò ferus eſt, vt non miteſcere poſſit. 412.e
Nemo malus felix. 467.a
Nemora Fagis referta Faggete dicuntur. 241.b
Nemorum potens Pan. 634.h
Nemo ſine virtute tutò viuere poteſt. 286.h
Nè plus ſapere velit ſeruus, quàm dominus. 338 e
Neptunales ludi. 134.e
Neque natare, neque literas nouit. prou. 287.a
Nè quò eat Villicus ad cœnam. 338.e
Neptuni Templum ad montem Aleſium. 183.e
Nerij flores Arbori Punicæ ſuſpenſi Plantam ab omnibus defendunt contrarijs. 589.c
Nicolaus Co. Campobaſſus leuis iniuriæ grauiſſimus vltor. 476.f
Nihil agere docet male agere. 337.e
Nihil opertum quod non reueletur. 566.f
Nil celauiſſe liceat Domino. 338.e
Nimia opes, nimis operoſa. 349.d
Nimia fœcunditas morbus. 405.a. 406.e
Nimia fructificatio ſenium accelerat. 347.d
Nimios ob imbres, æſtuſquè tabeſcunt Arbores. ibid. a
Niobe in ſaxum conuerſa. 211.e
Niuem ſeruant Quercus folia. 181.a
Nixu maiore ſurgunt Suberini cortices violenter demerſi. 286.g
Nobilitas Quercus. 185.c
Nocenti nocebitur. prou. 468.f
Nocere facile, prodeſſe difficile. 646.e
Nocuit temeraria virtus. 288.f
Nodoſa Malini corticis pars laruam humanam repræſentans. 360.g
Nomina, eorumq; Cauſa Caſtaneæ. 294.g. 265.a. Cerri. 253.d. 254.e. Cydoniorum. 536.f.g. Fagi. 240.g. Ficuum. 428.g.h. Ilicis. 263 d. Malorum Aureorum ſecundũ varias nationes. 483.a. 488.h. Secundum verò Patrias, & accidentia varia. 500. 501. 502. 503. 504.
Nomina Malorum, & Pomorum varia. 317.c.d. Quercus. 152.b. Sorbi. 615.d. 622.g. Suberis. 285.a
Nona Caprotina. 450.g
Non à Quercu, nec à Petra. prou. 224.g
Non iam Quercus loquitur. prou. ibid. f
Non eſt plectenda Sorbus. 624.g
Non fœcundatur, niſi verberetur Sycomorus. 436.e
Non ſine ſole rubent Mala. 375.b
Non ſemper ventis agitatur Quercus. prou. 225.b
Non ſuccurrere indigentibus eſt illos perſequi. 410.b
Non ſumus ex duro Ceſpite nati. prou. 224.h
Noſomicites morboſi Fungi. 168.g
Nouembre ſata Caſtaneæ paucam expoſcunt curã. 303.a
Nouiſſimè eſitati fructus cur vltimò euomantur. 478.h. 479.a
Nouiſſima Gulæ irritamenta Boleti ſuilli. 153.c
Nucamentis longis, luteolisq; ſuccedunt Caſtaneæ fructus. 297.b
Nux Hirſuta Nicandro Caſtanea. ibid. d
Nuces digitis confractæ piſcibus in eſcam dantur. 659.e
Nuces inter poma repoſuerunt aliqui. 317.b
Nucis cum Quercu colloquium. 231.d
Nullis horret ſpinis Fagus. 242.e
Numa Pompilius Fagineum ramum Pani ſacrauit. 247.a
Numa Rex ſimulacra Deorum vetuit. 183.d
Numeroſiſſima Pomi Granati grana quid ſignificent. 602.e
Numerus granorum Mali Punici in quacunque Arbore determinatus in ſingulis fructibus 589.c
Numina ante omnia colenda. 337 d
Numina Arboribus ineſſe credebant Antiqui. 212.a (348.e
Numina impia Hortenſia Antiquorum impudica.
Numiſmata Aureorum Malorum. 532 h. 533.a.b.c.d
Numiſmata cum Pomis. 355.a. &c. 356.e.f.g.h
Numiſmata cum Quercu, aut Quercea corona. 235.d. 236.g.h. 237.a.b.c d. 238.e.f.g.h. 239.a.b
Numus Antonini Pij cum Ilice, & ſue cum porcellis fertilitatis ſymbolum. 270 b
Nunquam alterius Malo gaudendum. 569 b
Nunquam deeſſe oportet tẽpori, aut occaſioni fructuum colligendorum. 337.b
Nuptiarum Iouis, & Iunonis occaſione Malum Aureum exortum fabulantur Antiqui. 520.e
Nutriunt plurimum Glandes. 180.e
Nutriunt quammaximè Ficus. 427.d
Nux Euboica, Nux Heracleotica. 294.h
Nux Iuglans, & Quercus inimica Arb 207.a
Nux ornabat antiquitus menſas cũ duplice Fico.
Nympharum varia nomina. 212.h (446.e.
Nympha, hoc eſt ſpiritus nequam in Arboribus laten-

Digitized by Google

latentes, Hamadryades dicta. 213.b
Nympha ſyluarum à Ioue inter ſtellas relata. 230.b

O

OBedientia Felicitatis mater, & Seruatoris Vxor. 551.a
Obſeruandi ſyderum influxus in Agricultura. 337.e
Obſeruationes Quercuum. 217.d
Obturãdis cadis, alijſq; vaſis Suber optimũ. 291.a
Ocellus Philoſophus Pythagoricus. 316.e
Odoratiora cur ſint Poma vermem habentia. 330 f
Odor bonus Cydoniorum opera bona ſignificat. 550.h. 551.a
Odor Cydoniorum ſolus deleterias obtundit vires 544.e
Odore tantum vinci patitur ab Aureis Malis Granatum. 577.d
Odor Malorum Aureorum cõtra tineas. &c. 531.a
Odor malus Pomorum in ſpecie ſcandali eſt Typus 371.a
Odore praſtant Aurea Mala. 505.d
Oeconomici Suberis vſus. 291.a
Oenaria piloſa Alpina. 616.e
Olea circumplexa Quercus delinitam iram docet. 199.a
Olea craſſa, Ficus paruula plantanda. 468.e
Olea, & Punica inuicem fœcundantur. 589.c
Olea, & Quercus inuicem inimica. 206.b
Oleum Cydoniorum. 545.a
Oleum ex Caſtaneis apud Indos optimum 306.g
Oleum ex Nucleis Glandis Fagina pro condiendis cibis. 248.f
Oleum ex Aureis Pomis tenellis menſtrua elicit. 508.b
Oleum florum Mali Aurea deſtillatum contra bilem atram. ibid.
Oleum foliorum Mali Aurea tibias confractas ſanat. ibid.
Oligocladon eſt Suber, hoc eſt paucorum ramorum 281.d
Olympus Mons, Miſius, Tmolus Caſtanearum diuites. 301.d
Olympicus Paleſtrita Mercurius ignauia hoſtis acerrimus. 603.c
Olynthus, ſeu Groſſus Caprifici Ficus. 429.b
Omne Malum malum, præter Appium Malum pro. 328.a
Omnia ab vno Sole in Plantis meliora. 530.b
Omnia reuertuntur ad propriam naturam. 336.b
Omnis inſitio bona eſt, ſed ſymbola Planta eſt optima. 544 f
Onocicida, Galla Aſinina. 165.g
Opera vna agilis plus vales, quàm decem tarda. 337.c
Opera omnia maturè conficienda. 338.f
Opera examinanda. 337.d
Operationum Villicarum ſeries per Dominum indicenda. ibid.
Operationum ruſticarum alia manus, alia mentem requirunt. ibid. c
Oppidani Chij obſeſſi Faginea Glande ſuſtentabãtur. 247.d
Oppida, & Ciuitates ab Arboribus denominata. 156. e.f
Oppidum Caſtanum in Apulia. 294.h
Oppidum Caſtanum Magneſia. ibid.
Oppidam Feſticarium. 328.g
Oppidum Neyligembeil Prutenica lingua ſancta ſecuris. 235 b
Opſonium optimum Ficus. 452.e
Opſonium ruſticum hyemale ex pyris ſiccis vulgò Caponi, quaſi καρπὸς fructus, & ὄψον iuuans, Carpoſoneon. 408.f
Optimi Iudicij nota Nomen benè impoſitum. 561.c
Optimus ille eſt Ager, qui Centum intrà iugera Vineã habet, Hortum, Salictum, Oletum Pratum, Campum frumentarium, Syluam caduam, Glandariam, Arbuſtumquè. 337.d
Opulentia ſine virtute ſuſpecta. 205.a
Opus ex ligno Ficus, res nullius momenti. 460.g
Opus ruſticum vſq; ad laſſitudinem nõ deſerendũ. 338.f
Oracula Quercuum Graijs. 233.a
Oraculorum voces antiquitus iuxtà placita Principum accommodata. ibid.b
Ora Liguſtica fert Aurea feliciter Mala. 495.b
Orationis occultos ſenſus indicant fructuum cortices. 597.d
Orci inter cancros adhaſit. prou. 228.e (481.c
Odor Malorum Aureorum poſt Ficus cum ratione.
Orcomelia, ſylueſtris Ornus. 620.
Oris graueolentia difficulter occultatur. 552.b
Ornatus Chaldæorum in coccineis. 270.e
Orneus Centaurus. 638.e
Orni nomen minimè accommodatur Fago. 240.h
Orphei, & Bacchantium hiſtoria explicata. 215.b
Orsus inter Quercus, & Glandes. prou. 226.f
Os hieroglyphicè denotat verecundiam. 371.b
Oſcilla Phallos vocabant Antiqui. 449.b
Oſcophoria feſta à Theſeo inſtituta. 305.b
Oſtenta, Omina Ficuum. 470.e
Oſyris Iſidis maritus. 293.a
Oſyris longè imperitãs cũ ſceptro Querneo. 198.b
Otium odio habeatur lethaliter. 337.c
Oua muſcarum poſt vermes formicas edunt. 221.b
Oues, & Poma eodem nomine indigitantur gracè. 319.b
Ouile vel à Lupis, vel à Praſide perijs prou. 660.b
Ouillo lacte, vel aqua mulſa fouenda ſemina, qua ſeri debent. 240. 505.a

Oxya dicitur glans Fagi. 240.*b*
Oxya nomen Cerro non conuenit. ibid.

P

Pacato animo melius perficiũtur omnia. 339.*b*
Pædagogus Sybarita, quod vetuit, fecit. 473.*d*
Palatia antiquitus Phalantia. 156. *g. h.* 181. *e*
Palatina Auguſti Quercus. 185.*c*
Pale della Yada. 319.*a*
Palæſtini, Phœnices, & Arabes Idolorum cultores. 235. *b*
Palladius in Sardinia, & Neapolis in agro Geoponicus. 495.*b*
Paludata iniquitas exploſa. 630.*h*
Pan Lupercus. 636.*h*
Panis æmula Caſtanea. 305.*a*
Panis Calens citria ſtatim putrefacit. 512.*g*
Panis Subucntrinus ex fructibus ſiccis, & remollitis, &c. 374.*f*
Pannus Arb. muſcoſo villo canus. 154.*f.* 256.*b.* 257.*c*
Panticapæa in vrbe Pyra laudatiſſima. 407.*a*
Papillas contrectare. prou. 329.*c*
Paradiſi Pomum inuerſum refert Pyrum. 366.
Paraby parens inexorabilis. 230.*f*
Parrhaſia Ciuitas. 634.*e*
Paraſiti nullibi admittendi. 338.*e*
Partes varia Quercus ad partes corporis noſtri relata. 178.*g*
Paruo liceſ producere vitam. 346.*e*
Paſtinaca Marina aculeo tacta Quercus areſcit. 207.*a*
Patria Aureorum Pomorum. 495.*a.* *Caſtanea.* 301.*d.* *Pomi Granati.* 578.*h.* *Pyrorum.* 429.*c.* *Sorbi.* 621.*a*
Pauciſſimis credat Villicus. 338.*e*
Paulino doctiſſimo viro infortunium lethale accidit propter Pomum. 591.*a.b*
Paulus Querneus. 210.*h*
Pauper quidam ob deſperationem Dioſpyro ſe ſuſpendit. 613.*d*
Pecudes aureas habuiſſe pelles propter caritatem aſtruxerunt Antiqui. 327.*a*
Pecunia in promercalibus non temerè occupanda. 337.*c*
Pedamenta Vinealia ligni Caſtanearum diù durant. 303.*a.* 306.*g*
Peloponneſus Inſula figura folij Platanini. 559.*e*
Pelles ſuper ruſticana ſedilia. 182.*f*
Pentapoleos Poma infernali fuligine plena. 326.*f*
Perennata Ficuum fœcunditas. 452.*g*
Perfida furentis amoris flamma. 499.*b*
Perizomata. 457.*b*
Per quæ quis peccat, per hæc & punitur. 570.*f*
Perſeuerantia ſymbolum Quercus. 197.*d*
Perſæ mulieres fructus affectabant. 226.*f*
Perſidem Ficis carentem noluit inuadere Cræſi Miles. 472.*e*
Per tenebras Quercus, iuramentum imprecatorium antiquorum. 226.*g*
Per tres menſes poſt vindemiam Lorum bibendum 338.*g*
Per truncum Quernum intueri de perſpicaciſſimo dictum. 225.*d*
Petrus Adrianus Vanden Broecke Piſanus Profeſſor. 654.*g*
Petrus Bargelinus Bonon. Archiepiſcopus Thebarum, &c. 564.*g.* 641.*a*
Petrus Franciſcus Minotius I. C. & Poeta. 563.*d.* 633.*b.* 638.
Petrus Franciſcus Paſſerinus. 563.*d*
Petrus Martyr malcontentus Bonon. Studioſus Botanices. 218.*f*
Petrus Natus Philoſophus, & Medicus Florentinus. 220.*f.* 440.*g*
Phæacia Inſula Corfù. 320.*g*
Phalagogia ſacrificia turpiſſima antiquorum. 348.*g*
Phelletes Aſtarti Thyriorum Regis filius. 285.*b*
Phedia Lacedæmonum. 446.*e.f*
Phaſeolus Turcicus humanam referens faciem. 512.*f*
Phellodrys coccigera, Ilex Aquifolia. 264.*e*
Phellodrys Ilex fœmina quibuſdam. 265.*a*
Phellus, & Antiphellus. 290.*g*
Pherenici Poetæ fabula de Syci. 463.*g*
Philemon in Quercum 229.*d*
Philo Iudæus Philoſophus Pythagoricus. 318.*b*
Philippus Perſei Pater Ficuum vectigalia exigebat. 473.*e*
Philomela ab amore Mali nuncupata. 321 *b.* 326.*e*
Phlebotomus tutiſsimus intercutaneorum morborum curator
Pholus Centaurus. 641.*d*
Phœnix Auis nonies per ſæcula multa reparabilis. 188.*e*
Phurnuti pennicilli. 348.*g*
Phrenoſchemata Pomi Granati. 581.*g*
Phyllus Herba. 638.*f*
Phyllalia. 638.*f*
Phytalus Fico donatus à Cerere. 444.*h.* 445.*a.* 461.*d*
Phellodrys quæ ſit Arbor. 265.*b*
Phellopodes fabuloſi homines pedibus Suberinis. 290.*g*
Phœnices virgis pullulat primò Caſtanea. 297.*b*

Nnn 3 Pi-

INDEX.

Picheta *potio vini ex Pomis in Picardia.* 345.d

Picus Martius Auis portentoſa. 267.d

Pilulæ vermiculorum grauidæ in Fago. 242.g

Pinus amica Quercui. 206.e

Pingue ſolum dulciores, & mitiores fructus facit. 161. e

Planta Ficus optimè conſtituta felicis eſt ominis. 453.b

Plantæ innumerabiles patitur perverſiones, & affectiones præter naturam. 631.b

Plantare in ſomnis Arborem vxorem ducturo, fæcunditatis ſignum. 217.b

Plantam pulcram, fertilemq́; ſomniare ſani hominis eſt. ibid.

Platoni Fagineæ Glandes toſtæ pro delicijs fuere, 247.d

Platonica Idea ænigmatica. 211.e

Plauſtrorum Axes Iligni. 279.b

Plura ſperare nefas ſuper Quercum, & Palmam pro lemmate. 200.f

Pocula ex ligno Fagi optima. 252.f

Poeta per omnes vagantur ſcientias. 316.f

Poetis Quernea quoq́; dabantur coronæ apud Romanos. 191.d. 192.e

Polyphagus Vguccio Fageolanus vnico in prandio duas Vrbes conſumens. 241.d

Polyphemi, & Galateæ fabula. 319.c

Polypodium Quercinum. 152.f. 167.a

Pomifera Arbores in Genere. 315.e

Pomacinifera Arbores. 359.d

Poma Acerba importunè decerpere. prov. 329.b

Poma Acerba ſomniata aduerſam fortunam innuunt. 354.f

Poma Alba. 367. *Alcinoi Aurea.* 481.d

Appia Cordialia. 346.g

Calimana calamitoſis temporibus optima. ib.f

Contuſa ſimpliciter, & appoſita vlcera ſanant. 346.g

Odorifera tempore Hyemis ſaniſſima. 338. g 345.b.

Paradiſea, 367.

Roſea, Ophthalmica. 346.f

Rubra. 367.

Poma ſomniata Dulcia, iucunda indicant vigilata. 354.e

Poma ſomnians onuſta fructibus fertilitatem Tori præſagit ibid.

Poma quaſi Potomia. 317.a. 318.c. *& quaſi Opima.* 317. b. *parua aliqui Baccas dixere.* 640. f

Poma græcè ὀπώρα, ſuccoſi sūt fructus, molli putamine. 317.a. *omniū ſuauiores, pulcriores.* 318 e

Poma repræſentant in multis cor humanum. 349.b

Poma rotunditatem affictant. 317.b. *mundi ſunt Hieroglyphicum.* 331.c. 333.c

Poma plura conſita in eodem loco Paradiſum componunt. 318.g

Poma Tantali. 350.f

Poma per propagines propagantur, ſed per qualos pertuſos expeditiſſimè creſcunt. 358.g. *plus tamen Naturæ debent, quàm Arti.* 337.a

Poma Solis, & Lunæ collium æternorum ſunt myſteria S. Fidei, 332.g

Poma vecta ſuper naues, & marceſcentia negligentes arguunt. ibid. c

Poma victoriæ ſunt Hieroglyphicum. 332.b. *licèt contentionis Homerica.* 353.b

Poma Granata, ſeù Punica coronata. 577.d

Denominationem Punicorum retinuere A.V.C. 602. *pag.* 590.c

Detracto cortice tota comeſtibilia, Apyrina ſunt quæ Cepharilias Hiſpani vocant. 578. b. *quæ autem nuclei ſunt magni, lignoſi, ſclerococca à græcis dicuntur.* 578.b

Mercurio ſacra ab Antiquis. 580.f

Numinum venerationis erant exemplar. 605. d

Sacris in Biblys memorata. 606.e

Stomachum iuuant. 607.a

in imaginatione prægnantis fœtibus nocentiſſima. ibid.b

Poma in tenebris præmorſa infauſta habentur. 354.g

Pomapora Pyrus, & Malus compoſita. 404.e

Pomaria Alcynoi. 320.e

Pomaria claudenda, cuſtodiendaq́; ſunt. 344.f

Pomaria, ſeù Pometa. 320.e

Pomaria propè domos conſtituenda. 338. b. 357. b

Pomaria ſunt ſymbola Ciuitatum. 331.c

Pomarium ſanctitatis quid, 332.f

Pomarium Viens apud Cremonam. 320.e

Pomona Pſeudonumen antiquorum ibid. b

Pomorum Genera, & Differentiæ. 318.e.f *quæ & Hortenſia, & Syluestria differunt à Glandibus, Baccis, & Nucibus.* 318.g

Pomorum Inſula. 220.f

Pomorum ſimulacra lapidea, ſphæricorum nempè biſſectorum, & oblongorum. 358.

Pomoſæ deliciæ. prov. 329.e

Pomoſa frugalitas. 315.e

Pompeius Cardinalis Columna ob eſum Ficuum niue refrigeratorum obijt. 474.f

Pomum dulciſſimum militibus Alexandri Magni interdictum. 319.a

Pomum Ariena Sapientum Indorum. 319.a

Pomum Atalantæ ſequi. prov. 328.c

Pomum Aureum Adamicum dictum per inſitionē aptiſſimum. 505.c

Pomum Auream Arborem Perſicam dixerunt aliqui. 482.f

Digitized by Google

INDEX.

Pomum Aureum Fenella. prou. 328. *g*
Pomum Aureum Perfectionum Tetragoniſmus. 481. *e* (558. *f*
Pomum Aureum Pulchritudinis pramium. 482. *e*
Popina Caſtanearum macra mures parum allicit. 305. *d*
Populetum Cydonis. 563. *a*
Populi Plataenſes quomodo ſua celebrarent Feſta. 253. *d*
Populi Solares, & Lunares à Luciano ſomniati. 230. *b*
Porta Querquetulana. 155. *c*
Portenta, & Prodigia Ficus: 470. *e. Quercus.* 207. *b*
Poſtes Quercubus coronati. 191. *c. Ob ſecuritatē* 191. *b*
Poſt Ficus Aquam. prou. 487. *b*
Poſt Folia cadunt Arbores. prou. 226. *g*
Poſt inſitionem tranſplantata Planta ſit fructuoſior. 344. *f*
Potio Sorbetum dicta. 511. *a*
Pracoquas Ficus deſiderare. 466. *g*
Pradura Fructuum Fagi extremitates maſculinitatem denotant. 242. *f*
Praneſte vndè dicta. 264. *g*
Praſagia Malorum Aureorum. 511. *b. Quercus.* 205. *a*
Praſagium Anni Glandiferi ab aliquibus ſumitur ab anni menſibus omnibus, in quibus caro non interdicitur ob Synodum luminarium Æquinoctio proximam. 205. *d*
Praſimela Cordi. 418.
Princeps Alimentorum Ficus inter cateros Fructus. 428. *b*
Principatum ſignificat Quercus in genere. 198. *b*
Probus Pater filium ſeipſo probiorē vellet. 621. *c*
Pro Beneficio Gratia ſunt referenda. 338. *e*
Problemata Ficuum. 478. *h. Pomorum in genere.* 530. *c. Pyri.* 423. *d*
Profundiſſima etiam Quercus areſcit, vndè nemini ſuperbiendum. 203. *b*
Proiectione rei voluntaria illius Dominium amittitur. 189. *a*
Prometheus Querna Auctor Corona. 190. *b*
Prophelea Nympha ſeruata cum Quercu. 230. *e*
Propitia coronis numina ſibi reddere credebant antiqui. 191. *a*
Proprijs haſtam cruribus allidere. prou. 226. *e*
Pro Pyris furfur. prou. 412. *g*
Proteus Arborum Pyrus. 403. *d.* 404. *c.* 407. *a*
Pruerbia, ſeu Proba verba, veraquè. 412. *g*
Prouerbia Caſtanearum. 507. *e. Ficus.* 465. *c. Pomorum in Genere.* 327. *c. Pyri.* 41[illegible]. *g. Quercus* 224. *e. Sorbi.* 624. *f. Suberis.* 285. *d*
Pruteni, ſeu Vlmingani ad Quercum Idololatria cultores. 235. *a*
Pſalteriorum capita Ilignea. 279. *b*
Publius Corn. Scipio Naſica Conſul Boios in Agro Bonon. vicit, & de ijs triumphauit. 472. *g*
Pudicitia ſubuertenda ſignum olim Ficus ſuis in Capitolio. 470. *g*
Puer ſpinis coronatus, Glandeq́ Quernea inſtructus ſponſis nouis prаibat, & quare. 182. *f*
Pulli, & Gallina à Vllicis copioſè alendi. 338. *g*
Puluis ſubtiliſſimus partium Quercus vlcera ſordida ſanat. 177. *d.* 178. *g*
Puluis viarum remediū pro tineis Arborū. 347. *b*
Purpura, & Coccus in quo differant. 270. *f*
Purpura color coccineo triſtior ad violaceum vergens. 270. *f*
Putrilago Ficuum interior primò Vermes, deinde Ceraſtes, & Scarabeos producit. 443. *a*
Pyra Auguſtana. 397.
Bergomatica. 386.
Carauella. 387.
Caſtanea. 388.
Ceruina. 676. *g*
Pyra Citria, ſeu Cedrina, Sacchette. *vulgò.* 419.
Cyambruſina. 393.
Fauarolla. 389.
Ficea. 390
Gallica varia. 391. 401.
Garzignola, ſeu Paſauina. 390.
Gentilia. 392. 426.
Glacialia, vel Glaciola. 391. 393.
Granella. 394.
Hyemalia, Spinoſa vulgò. 395.
Iacobaa. 397.
Inaqualia. 395.
Iunia. Viridia. 419.
Pyra Limonia duplicis generis. 396.
Pyra Lupa; Appiana forsè. 385
Muſcatella, Superba. 417
Papalia. 398.
Rabula vulgò Rabiole. 417.
Regalia. 400. *Regalia Ventricoſa.* 300.
Sementina varia. 391. 420. (425. 426.
Pyra Steatapia Adipoſa, Lardare *vulgo.* 424. *b*
Suchella, *vel* Zuchella. 417.
Succheramanna Socijs bonis *ſimilia.* 395.
Viridia acidula, Pyrochlora. 419.
Pyra quarè non dentur ſanguinea, vt dantur Mala. 423. *c. d*
Pyramidem myſticè refert Pyrus. 409. *d*
Pyramis Stereometrica 402.
Pyramus nomen proprium.
Pyra Satiua qui ſomniat perſapè experietur omnia. 421. *a*
Πυρὰ νεκρῶν *Rogus, Æquiuocum Pyri.* 402. *f*
Pyraſi nomen Militis Troiani. 403. *a*
Pyraſtri lignum duriſſimum. 409. *b*
Pyraſtrum Idaeum. 616. *g*

Py-

Pyrene Bebrycis filia, à qua Pyrenæi montes. 402. g. 461. d. 642. e
Pyrgus Turris. 402. g
Pyrrha oppida quædam. ibid.
Pyrrhica ſaltationis genus. ibid. h
Pyria vas caldarium. ibid. g
Pyri Deſcriptio, Nomina. 380. 381. a. b. c. d. 382.
Pyri magnitudinem ſuperat Ilex. 264. b
Pyri mons in Germania 402. g
Pyri ponderoſitas diſſenſionem operum à Deo prodit. 410. f
Pyris parcè veſcendum. 408. g
Pyrites lapis. 402. f
Pyrois Stella Martis. ibid. g
Pyrola Herba. ibid. h
Pyronia Dianæ Epitheton. ibid. g
Pyrorum aliqua citius, aliqua tardius ſeri volunt 403. c
Pyrorum Genera, & Differentiæ numeroſiſſimæ. 382. f. g. h. 383. a. b. c. d. 384. e. f. g. h
Pyrum Marinum Zoophyton. 402. b
Pyrum renuit aſtutè vulpes. 407. b
Pyrus adulta ablaqueanda. 403. d
Pyrus Arbor Malo denſior quoad omnia. 380. g
Montoſa libenter ſubit. 406. h
Pluribus in rebus Malo aſſimilatur. 380. g
Super Arbores varias inſeri poteſt. 403. c. 405. a. 421. d
Feruidas deſpicit Regiones. 406. h
Humanam refert aliqualiter faciem. 407. b
In Pyraſtrum inſita deuictam indicat obſtinationem. 411. b
Mentis acumen repræſentat. 410. e
Syueſtre in aqua cum muſto merſum fundum petit. 409. b
Sylueſtris monſtrifica. 422.
Pyrus in Pyro, Ficus in Ficu dictum argutũ. 414. f. 465. b
Pyrus ex Regionibus Vrbis antiquis vna. 402. g
Pythagoræ Præceptum de fructifera Arbore non violanda. 371. c
Pyxides Myrioptica ex ligno Fagi. 252. g

Q

Q*Vercus Ælia Lelia Criſpis monumentum.* 213. d
Quercus Δρῦς *Græcè.* 151. c. *Hebraicè* Ela, & Elon. 153. a. *latinè à quærendo dicta.* 155. b
Quercus Abſalon, cui remanſit idem appenſus. 185. a
Quercus Arborum vetuſtiſſima. 151. e
Quercus altiſſima Colchidis Regionis. 185. d
Quercus ampliſſima ſuo infixa ſolo ſtabilitatis eſt ſymbolum. 200. g. 201. a. b
Quercus Amica Loto. 206. f. *Pino.* 206. e
Ab Apibus amatur. 206. g
Aurea ætate mundi omnia præſtabat Hominibus. 151. d
Quercus Bacchatur. Ænigma. 215. a
Quercus Baſan Ignominiæ, & Idolorum. 204. e
Sub ea porcorum duo millia ad maritimum præcipitium damnata. 188. f
Bituricenſis portentoſæ magnitudinis. 185. d
Campi Martij. 187. c
Digniſſima. 151. c. *Durabiliſſima. ibid.* d
Diſrupta, dein ligata quid ſignificet. 200. f
Dodonis eruditorum eſt ſymbolum. 198. a
Fructum faciens, atque ſementē in ſeipſa. 151. e
Frumento ſymbola. 206. e
Fulmine icta magnarum calamitatum prænũcia. 198. b
Glutinatoriæ, & adſtrictoriæ facultatis. 277. b
In quo differat à Robore, & in quo non. 158. g
Libani proceritate mirabilis, & odora. 187. d
Lignum Vitæ ob ſanctiſſimam Crucem ex ea. 204. f
Machinis conſtruendis aptiſſima. 151. d
Mambre multorum ſæculorum. 188. f
Marina. 160. 161. a
Materies optima numeros explet. 151. d
Mors quodammodo neſcit. 152. e
Nulli repulſæ legali obnoxia. 151. e
Ophra ſalutifera. 204. f
Opportuna ad opera quæcunque perficienda. 153. a
Palma iuncta, de ſe dici meretur. PLVRA SPERARE NEFAS. 200. f
Per inſitionem Pyra aliquando protuliſſe dicitur. 161. d
Regiæ munificentiæ Typus. 198. e
Sacros oratores repræſentat. 199. a
Sublimitates Virtutis habituũ indicat 204. f. g
Thurino in Agro præſtans. 186. e
Vbi nidificat Aquila ſecurum patrocinium præſefert. 198. f
Vbique obuia. 151. e
Quæſtus pius minimè inuidioſus haberi debet 337. d
Querceus 155. c
Quercerella Auis. 152. f
Querconius Agatho Priſcus. 214. b
Quercula, Triſſago Herba. 167. a. 179. c
Quercuum Arbores Pani Pauſanias adiudicauit. 185. d
Quernea ligna, & Robora Eſculina non miſcenda in operibus. 182. e
Quernea ligna præparanda pro Armamentarijs fabrefaciendis. 186. b
Querneus Gryphus. 211. c
Querquerum, id eſt magnum. 155.

Quer-

INDEX.

Querquetulanum eſſe Nympharum non fuiſſe perpetuum. 213. *d*

Querqus à Querquero antiquo verbo obſoleto. 152. *b*

Quibus gaudeat Malus Arbor terris. 375. *a*

Quî fiat, quod fructibus æſtatis, vel vinum, vel aqua ſuperbibenda ſit. 479. *a*

Quî fiat, vt Cydonys omnes competant forma, tã naturales, quàm artificioſa. 152. *e*

Quintuplex Pyrorum ſapor. 407. *d*

Quomodo Cydonia partum impediant, ſimulquè facilitent. 552. *e*

Quot Fico groſſi. prou. 467. *b*

R

R*Abiei Canina Arbor, & Fructus Caſtanea opponuntur.* 304. *b.* 305. *a*

Rabies Canina ſouita ab vmbra quoque Sorbi excitatur. 624. *b*

Racematos flores, & fructus fert Sorbus. 626. *e*

Radices ſylueſtrium Arborum, Radicibus Fructuoſarum nimis proxima eradicanda. 347. *b*

Radices Cerri ſerpentibus contrariantur. 259. *b*

Radices Cerri ſerpentum peſſimorum ſuperant venena. 261. *a*

Radices Fagi non multa, nec profunda. 242. *e*

Radicibus Arbores reguntur. 261. *a*

Radicibus nec plurimis, nec altiſſimis, ſed bene validis, & craſſis pollet Sorbus. 626. *e*

Radicum Mali Punica decoctio vermes latos enecat, & excoriatis tibys ſuccurrit. 607 *d*

Radix Aurea Mali ænigmaticè quid ſignif. 511. *b*

Radix Pyri à Muliere pragnante geſtata prohibet abortum. 408. *b. lecto parturæ admota partum remoratur. ibid.*

Rami Arborei diſrupti ſomniati damna denunciant. 217. *a*

Rami Aureę Mali per vaſcula perforata fictilia vel viminea traiecti multiplicant exquiſitiſſimè domeſticas plantas. 505. *b*

Rami Quercini in terrã quãdam plantati vites fieri creduntur. 188. *g*

Rationes à Villico ſæpè fiant, Dominoq; reddantur. 338. *f*

Rami Punica Mali inuerſo modo plantati plantas ad terram inclinatas progignunt. 588. *f*

Ramis ſpoliata Quercus triumphos expectat. 200. *g*

Ramorum Ficus Arboris medulla ſambucacea. 428.

Ramus Aureus ex Ilice. 271. *a*

Ramus Aureus ſapientiam ſignificat. ibid.

Ramus ex Ilice ſuperſtitioſus. 277. *d*

Ramus Ilicis Leonino Pedi ſuppoſitus illum ſtupidum reddit. 272. *e*

REBVS inuerſo modo lecta dictio facit SVBER rebus ſuperſtans omnibus. 285. *b*

Redemptorium Iligneum. 279. *c. d*

Reges Septentrionaliores Quernearum frondium Rogos defuncti ſortiebantur. 235. *a.*

Regiones Ficubus carentes illaudata. 459 *d*

Regnum Granatenſe Mali Punicis pro Stemmate vtitur. 553 *e*

Religionis Symbolum Ilex. 273. *e*

Remedia pro conſeruatione Cydoniorum. 542. *g*

Remedia pro ignauia Cydoniorum, nimiaq; eorundem luxurie. 542. *e. g*

Remethius Rex Scotorum. 328. *g*

Rhechſabar fortiſſimus Athleta ſtatuam Ficulneã obtinuit. 464. *e*

Rhœcus Cnidius ſpecioſam ſeruauit Quercum. 230. *f*

Rhu Coriariorum frutex Erythros. 604. *b*

Riuum ſiccus cœnare. 315. *c*

Robigalia Antiquorum feſta. 348. *b.* 349. *a*

Roborea Familia. 209. *a*

Roboris Lignum Fluuiatiles, & Lacuſtres ad Naues optimum. 181. *d*

Roboris ſylueſtrioris lignum ferè lapideum. 182. *f*

Roboris vaſtitatem æmulatur Ilex. 264. *b*

Roborum portentoſa vaſtitas in ſylua Hercynia. 208. *e*

Robur è Salis Fodina in Tranſyluania ferè ferrum extractum. 188. *f*

Robur ſupplicij genus. 156. *f. g*

Roercon Belgicè Robur ab igne ſaluberr. 152. *b*

Rolandinus Paſſagerius Bononienſium Notariorum Patriarcha. 551. *c*

Rogum Aſcia ne polito. prou. prae. 402. *f*

Roma Funus in Comitys nata celebatur. 451. *b*

Romani Hetruſcos imitati in literis, & moribus &c. 603. *d*

Romanus Publius quidam à Luporuſo horribiliter dilaniatus. 208. *f*

Romanum cælum pro Cydonijs impensè laudatũ. 540. *b*

Roſa ſub Malis plantata malis roſeam conciliant pulchritudinem. 375. *a*

Roſeo rubore coloratum Punicum Malum. 577. *d*

Rota Quernea pro Sontibus. 182. *g*

Rotundi ſtipites Ilicis, aliaque conditiones Virtutum hominis ſtant pro Symbolo. 269. *b*

Rouerella Familia. 209. *b*

Rubicunda Mala fert Malus inſita Platano. 375. *b*

Rubra Poma in Arbore quomodo fiant. 336. *f*

Rubrica cum Butyro, & Pice liquida contra formicas. 443. *d*

Rubus Moyſis ex Ilicis virgultis creditus. 269. *b*

Rudes Roborea ad libertatem. 185. *a*

Ruſata, vndè Ruſati milites. 270. *e*

Ruſtica inſtrumenta ſæpè luſtranda. 337. *c*

Ru-

Digitized by Google

INDEX.

Ruſticana ſedilia ex Quercubus. 182.*f*
Ruſticis, & Ciuibus aquè inſeruit Ilex. 279.*a*
Ruta, & Ficus conueniunt. 456.*g*

S

Sacellum Ioui Fagutal à Fago. 241.*b*
Saccharum condimentum ſyruporum. 506.*e*
Sacra Floralia. 351.*c*
Sacrificales Gutti ex cortice Fagi. 246.*b*
Sacrificium laudis, & deſideriorũ Deo Vero. 550.*e*
Sacris, non ſuperſtitioſis cogitationibus incumbendum. 337.*c*
Salij exultantes. 636.*f*
Salix Ficui contraria. 475.*b.e*
Salix Poma miraculosè ferens. 372.*g*
Sal Querneum frumentum præſeruat, & mures enecat. 182.*b*
Sal Ligni Querni ad pauca grana prodeſt Nephriticis. 630.*c*
Sal, & Cinis multis Arborum medetur morbis. 443.*c*
Salſamentarij ſuillas, & bouillas carnes non miſceant. 481.*a*
Salſi cortex. 153.*c*
Salus Ciuium in Agrorum vbere prouentu conſiſtit. 191.*a*
Sambucus Eſculo fabulosè locuta. 212.*b.* 213.*a*
Sam vel Sorberius vir praclariſſimus. 622.*b*
Sancta paruis habitat in tectis Venus. 420.*e*
Sandalijs mulieribus Suber inſeruit. 291.*b*
Sapâ condita Pyra probantur. 408.*e*
Sapidus à ſua virtute optimus. 289.*b*
Sapinæ fluuij Renon. aqua pro coloribus ſerico cõciliandis, ſeu acquirẽdis ſingulariſſima. 510.*g*
Sapores varij Pomorum in Genere. 345.*b*
Sapor Malorum Punicorum triplex. 578.*f*
Sapor vniuerſaliſſimè Chymus. 627.*d*
Sapyreus ſapor ex Pyris. 408.*e*
Sarculis parũ exagitanda tellus pro Sorbis. 626.*e*
Sardiana Caſtanea. 300.*e. Sarda Ciuitas.* 302.*e*
Sariphæi Populi à Sariphis Montibus. 648.*g*
Sarmatæ Alloby glande victitantes, 180.*e*
Sat Quercus. in prou. 224.*e*
Satyra lanx. 303.*a*
Saturnus Ficubus coronatus. 449.*b*
Saturni ſtatua 460 *f*
Saturno immolati impijſſimè Homines. 644.*g*
Scabella Iliguea. 279.*b*
Scandula Roborea pro tectis in vſu Romanis per 500. *fermè annos.* 186.*b*
Scarlatum Chermeſinus color. 264.*e*
Sceptrum Abimelechæum in Sichen. 152. *g.* 186.*b*
Sceptrum Quernenm fulmine percuſſum. 208.*e*
Schidiæ Sorbeæ infecta frumento innaſcentia perimunt. 659. *b*
Schematiſmi literarum Hetruſci. 604.*e.f*
Scrobes pro Arboribus plantandis profundæ ſint, & latiores in fundo 344.*e*
Scutella ex Subere pro hecticis. 293.*b*
Scylla iuxtà Ficus ſata mirabiliter has creſcere facit. 456.*g*
Scylla planta inter fruteta ſeruat fructus à vermibus. 375.*d*
Securiclati cardines. 279.*b*
Sedere ſub ſua Vite, & ſub ſua Ficulnea. 467.*d*
Seges ne defraudetur. 338.*f*
Semel tantum tranſplantanda Sorbus, & adultæ. 626.*e*
Sem Pyrorum cum melle tritum quid efficiat. 408.*b*
Semina Malorum Aureorum Bezaardica. 509.*b*
Semita in Agris introducta abolenda. 337.*c*
Seneſcentibus Cydonijs Cinis, & Creta ſuccurrunt. 541.*a*
Senilis pigritia in cultore nocet agro. 337.*b*
Senſibilitatis vltimo in confinio, exclaſiuè tamẽ, Arbores recenſentur. 404.*g*
Senum actiones rarò culpandæ. 349 *d*
Separatorum Pomorum prophylactica. 517.*a*
Sepimenta ex Arbore Punicâ tutiſſima 605.*e*
Septentrionalis caſura ſylua cadua Caſtanearum quot vitium iugeribus ſufficiat. 302.*b*
Septentrionalium Regionum Quercus vaſtiſſimæ 187.*c*
Sepulcra in Lucis ſublimia cum titulis. 234.*f*
Sepulcrales Ilices intactæ relictæ. 278.*f*
Serbellona Familia Mediolanenſis. 622.*b*
Serere fructuoſum agrum eſt pauperibus eleemoſynam dare. 550.*e*
Serpens Aſteriſmus. 520.*b*
Serpens cum ramo pomis onuſto quid ſignificet. 524.*f.g*
Serpenti aduerſatur Quercus. 207.*a*
Serpentifuga eſt Punica Malus. 589.*a.c*
Seruandi fructus ſuper Arbore donec maturæ ſint perfectè. 190.*f*
Seruandorum fructuum ſeparatorum varij modi. 344.*b*
Seruandorum Pomorum Punicorum ratio. 607.*a*
Serui Seruatorem, vt patrem perpetuò venerẽtur. 192.*f*
Seruentur propria diligenter. 338.*e*
Seruis ſomniatæ ſylua plagas denunciant. 216.*b* 217 *a*
Sica latinè Gladius, Sicania, Sicilia. 439.*d*
Siccati Sorbi fructus ruſtica ſunt bellaria. 628.*e*
Sicinius 14. *coronas Ciuicas obtinuit.* 192.*g*
Sicoris Cinga fluuius in Iberum defluens. 436.*g*
Sidia ſecundum aliquos eſt Vinum Granat. 606.*b*
Significationes literarum, & vocum magni momenti. 604.*f*

INDEX.

Silua amorum teſtimonia. 278.g
Simia Caſtaneas toſtas è prunis extrahens animato pedum felis forcipe. 311.c
Simia in Arbore celſiori pudenda nimium patefacit. 335.g
Simia Pueris ſemper eſt pulcra. 658.h (204.e
Simulacra Apollinis, & Palladis ex Quercu.
Simulacra ex Cydonijs. 553.b
Simulacra ex Subere. 291.d.292. (495.d
Sinarum Regnum multa Mala Aurea dedit Italię
Sine flore fructus. 467.a
Sine vino ſunt Pyra Virus. 411.a
Si noles male facere non facies. 338.e
Siriſci Vaſa viminea, 446.h
Si ſemel in viſcum incideris, oleo nil, ſaleque proficies. 227.c
Si vnam rem ſerò feceris alias ſerò facies.
Smegma morinum ex Ficulneis. 449.e
Smilax Aquifolia. 265.d
Smilax Arabum, & Phellodrys. 264.e
Sociabiliſſima eſt Arbor Pyri. 403.d
Socrates per Quercum iurabat. 183.c
Solanum furioſum. 499.b
Solitariè viuens Cerrus non indiget coli. 262.f
Solitudo Cerri frequentiam damnat. ibid. h
Solitudo Philoſophia magiſtra. 244.g
Solon iubet vtendum in conuiuijs Cydonio. 552.g
Somnium non eſt opinantis, neque intelligentis paſſio. 217.c
Somnos timor, & cupido vbi non auferant. 315.c
Somnus breues debet facere tenebras. 566.f
Sorbi fructus Crudus, Acerbus, Intractabilis. 615.e
Mollis, elixus Piſcibus eſca euadit. 654.b
Frigidus in primo gradu, in tertio ſiccus. 628 h
Stypticitas quid operetur diuiſa, & ſub horis non. 625.b. *Lignum mirabilia facit.* 627.a.
Hiſtoria. 615.e
Sorbetuli Caſtrum in Æmilia, &c. 649.b
Sorbi, ſeu Sorabi olim Vandali 649.b.622.h
Sorba matura ſenectutem mitem oſtendunt. 630.e
conduntur vino, ſapa, vel melle. 628 f
Sorbedia Familia. 650.h. *Sorbola Æmilia.* 622.h.650.g. *Sorbolonga.* 649.d
Sorbona Collegium Pariſienſe. 622.h.650.b
Sorbum acerbum ramis adhærens, Typus eſt eorum qui mundo adhærent. 625.a
Sorbus Alpina. 616.f. *Auguralis,* 622.f.
Sorbus Gallis Cormier. 642.h
Sorbus in frigidiori loco nata ſuaueolentior.
Sorbus ſylueſtris 620.
Soſpitatis Portus adhuc agitari ſuſpirijs poteſt. 567.b
Spica frumenti ſuper Quercus prodigioſè nata. 406.e
Spinoſus calyx Caſtaneę veſtem pænitentię refert, 312.f
Idem contra detractionum machinas armaturam repræſentat. 312.f
Sponſi caput Caricis onerabatur Athenis. 451.b
Statua Aureorum Malorum. 532.h
Statua Quercu coronata. 191.b
Stelides *Euboicis erat viſcum.* 154.f
Stemmata Cotoneorum. 552.g. *Statua* 534.e.f.g 553.e
Sterilis Arbor Colonum alloquens. Apologus. ib.
Stercus ſuillum cum Aſinina vrina remedium Malis Punicis agris. 588.e
Sterquilinium à ruſticis diligenter apparandum. 338.f
Stibadia, nempè Lecti ruſticani, & Attegia, &c. 589.a
Stipes Querneus ad Trophæa. 181.e
Stomacho gratificantur pyra meliora. 407.c
Stramentis palearum, fœniuè deficientibus Arborum folia ſuccedunt. 338.f
Stropus Flaminum virga flexilis Pomi Granatæ. 590.h
Strumas diſcutiendi modus quidam. 464.e
Studiorum Mater Bononia. 562.f
Stultum inuentis frugibus glande veſci. prou. 226.g
Stuporem dentium Amygdala, & portulaca tollunt. 330.g.h
Suauitate fragrant hyeme mala. 346.e
Subarij Populi. 285.e
Subdulcia Pomatu bonitate mediocria. 374.e
Sublimis Quercus meritorum eſt ſymbolū. 198.g
Sub Quercubus Iouis ſacra peracta. 184.e
Suber Corticoſum. 281.*Tunicatum.* 282.f.
Arbor Folijs, & Fructibus Ilici ſimilis. 281.c.
Cui cedit in coma perpetuitate. ibid.
Suber Anconenſe. 281.d
Suber Anguſtifolium, & Latifolium; ſerratum, & non ſerratum. 281.d
Suber Ilici ſimilius eſt latifolium. 282.e
Suber Aquitanicum, Bæticum, Luſitanicum, Romanum. 282.e
Suberinus Cortex pro fructu cenſendus. 288.g
Suberinam nauem mergere. prou. 287 d
Suber cortice detracto non perit vt cætera Arbores. 282.f
*Suber latifolium primo virens apud Plumbinum. ibid.*e
Suberiquercus ex Cephalenia, Phellodrys. 284.
Suberis exotici varia ſpecies. 282.g
Suber ipſos, & phellos *gracè à leuitate.* 285.a
Suber à ſubcruendo dictum. 285.a
Subere leuior. prou. ibid. c.d
Suber Martyrum Hieroglyphicum. 290.e
Suber molle Virgilij. 283.
Subſcudes Iligneæ. 279.b
Subtus Suber fœminarum, ſuperbiæ ſuperſcriptum. 287.d

Succeſ.

Digitized by Google

Succeſſiua generatio, & transformatio Animalculorum in Querneis pilulis. 220.b
Succula machinamentaria. 659.a
Succus ex toto Punico Malo purgat per irritamentum flauam bilem. 608.f
Succus foliorum Mali Aureæ cum terebinthina coctus vulnera ſanat. 509.b
Succus fructuum Aureæ Mali calculos eijcit comminutos prius. ibid.
Succus Limonum vniones diſſoluit. 510.b.511.a
Succus Limonũ fullonia Arti valdè prodeſt. 510.g
Succus vuarum proprè Vinum eſt, & potens & generoſum; aliorum verò ſuccus impropriè Sidra *dictum.* 317.b
Succus viridium Cerri partium cum vino bibitus vrinam ſupreſſam prouocat. 259.b.
Suderetum, vel Suberetum. 282.c.& 285.c
Superbus Sorborum ſapor acerbus. 635.a
Superſtitiones Pomiferarum Arborum. 348.e. *Fagi.* 246.b. *Ficus.* 461.b. *Ilicis.* 277.d. *Quercus.* 235.b
Superſtitionis ſymbolum Pomum cum quatuor (bacillis. 334.g
Surculis præparatur Ficus. 441.a
Surculum quærere ex ſuſponſoria Ficu. 464.g
Syceus Gigas. 462.f
Σύκιον decoctum Ficuum areſactorum. 437.a
Sycinus Inſula. ibid.
Sycionia Regio. ibid.
Sycis, ſeù Syca Nympha. 439.d.462.e
Sycites Bacchus. 437.b.460.
Sycomorus Giumez. 435.
Sycomorus Moroficus. 429.c
Sycomorus prout falſa Ficus peccatores repræſentat. 478.f
Sycomorus Zachæi ſapientem refert fatuitatem. 478.f
Sycon via Athenarum quadam. 437.b
Sycophanta, infamis. 439.c
Sycori Ficorum cuſtodes. 436.g
Sycus Vrbs Sycæa. 437.a. 439.d. 462.f
Syderibus Aurea Mala comparata. 334.b
Syderum Princeps Sol. 348.f
Sylua in ſomnis triſtitiam denotat. 216.b
Syluanus inter Quercum, & Calamum, &c. 234.f
Syluarum vmbræ olim vocales. 233.a
Sylueſtres Arb. pro decumanis limitibus. 189.b
Sylueſtres Arbores non ſunt inter agros cultos detinendæ. 189.b
Sylueſtres Homines piloſi. 558.b
Sylueſtris Caſtaneæ Lignum, Seluagno *vulgò, vel* ſilueſtre, *durabiliſſimum eſt;* & hic obiter notari vellem me aliquoties ſcripſiſſe dictionem *ſylua*, & eius deriuatiuas abſq; litera *y*, ſed cũ *i* ſimplici, quia conſiderando literam *y* non eſſe latinam verè, ſed græcam tantum, quam omninò deſerunt Itali, volui hac vti libertate cum doctiſſimis Neotericis vtendi ſcilicet illa, & non vtendi, & ideò ſi non eſt error illam admittere vt aduenam in latium: non erit itidem error eandem non admittere, vt ciuem.
Sylueſtres Pomi ſpinoſa ſunt, & domeſticas omnes per inſitionem in ſeipſis admittunt. 375.b
Symbola Arboris Caſtaneæ. 307.c. *Cerri.* 262.f. *Cotoneorum.* 548.g. *Fagi.* 244.g. *Fici.* 459.b *Granatorum.* 597.g. *Ilicis.* 270.b. *Malorum Aureorum.* 530 g. *Pomorum.* 333.d. *Pyri.* 423.a. *Quercus* 197.d. *Sorbi.* 630.e. *Suberis.* 285.d
Symbolum Amoris ſunt Mala. 325.c
Symbolum viri frugi, & miſericordis eſt Suber. 288.g.
Sympathia Fici. 454.f. *Granatorum.* 589.a. *Quercus.* 206.e. *Sorbi.* 626.b.
Symptomata Arboreaqua, &c. 257.b
Syriaca Ficus. 429.a
Syrupi Cydoniorum. 544.b. *ex floribus, & folijs per infuſ. Mali Punicę.* 607.d. *Ex Pomis.* 374.g

T

TAleo Ficuum, ſiue cacumen abſque radice plantatur. 441.b
Talea machinamentaria. 659.b
Taleas Mali Aureæ cacumine inuerſo plantans Arbuſculas obſequentes facit. 505.a
Tantali Poma colligere. prou. 327.c
Tantalus Amoris qui. 567.c.d
Tardi Triones. 659.b
Tarentina Caſtanea. 300.e. *valdè digeſtibilis* 302.e
Tauri ſanguine ſe interemit Themiſtocles. 183.c
Taurus indomitus Ficui alligatus miteſcit. 445.b. 455.b.c. 460.e
Tæda Sorbi caudici infixa Arborem expurgat. 626.f
Tegmen coriaceum Pomo Granato curdatũ. 577.d
Telluris ornamenta moribus reſpondere debent. 338.b
Themiſtocles ſe Quercubus comparabat. 183.b
Temperamentum Cerri eſt temperatum, ſed efficax. 259.b
Temperamentum Pyrorum. 408.b
Temperantia ſymbolum caprificus. 460.e
Temperata loca volunt Fici. 441.a
Temperies optima cum claritate ſpirituũ. 555.a
Tenellarum Arborum Poma ante quartum annum non attingenda. 332.g
Tenentur, qui bonis abundant, egenos infirmos ſuſtinere. 550.e
Tenuicortex Pomum Ficus. 427.e
Terebratio Mali Aureæ in hyeme facta dulcia Poma reddit. 505.a
Termes pro Termino. 660.e

Digitized by Google

INDEX.

Termes Punicæ Mali geſtatus venenatas extermi- minat beſtias. 589.a

Terminalis Hermes. 660.e

Termini antemiſſi. 152.g

Termites, & Coſſi, item Cuſi. 167.c

Terra Cretacea, atque Rubrica nocent Caſtaneæ. 302.e

Terra carioſa non aranda. 338.f

Terram cribratam, pinguem, latam deſiderans Aurea Mali. 504.g. & Pyri. 403.c

Terreat vt ſaua falce Priapus aues. 348.g

Tertia Glandiferarum Arborum Cerrus. 553.e

Teſtudines Arietariæ. 659.a

Teſtudines Muſicæ ex ligno Fagi. 252.g

Thargelia feſta. 451.a

Thebarum Archiep. Petrus Bargelinus, &c. 641.a

Theca echinata Caſtanearũ quid ſignificet. 312.g

Theologalium Virtutum Hieroglyphica in Pomo Granato repraſentatio. 597.b.c

Theophilati de Fico ſenſus Hieroglyphicus. 459.b

Theſaurus carbones erant. prou. 226.e

Theſaurus pulchrè locata gratia. 565.e

Theſmophoryſin Feſtis Græcorum plura obſeruabantur. 606.f

Thraſybuli Athenienſis arguta excuſatio. 414.g

Thunnus Querna ſaginatur Glande. 159.d

Thurnus vermis. 152.f

Tiberius Cæſar recens Malum digito terebrabat. 346.h

Tiberius Imperator Druydas expulit. 157.d

Tiburtus Amphiarai filius Tiburti conditor. 268.h

Tigrina, vel Pantherina ligna variæ, Quercus. 187.d. Oleæ, Nucum. 223.d

Tiguri apud Heluetios Sorbus frequens. 621.b

Timon Athenienſis Myſanthropos. 464.g. 465.a

Tineæ Arborum latentes quomodo cognoſcendæ. 347.b

Tirynthij ſolis Pyris victitabant. 408.e

Tirynthius Heros Cuſtodię vindex, nõ obex. 660.e

Tithymali, & Portulacæ ſucci Malo Punicæ ſunt medela. 588.b

Torminalis Sorbus Crategus, vel Cratygus Theophraſti. 616.f. 618.

Tornatile lignum Fagi. 252.g

Tornatili, vel ſcalptili Artificio, & Abacariæ Arti vtiliſſimum Pyri lignum. 409.c

Trabes iligneæ. 279.d

Trabs oculo admota magnam animi cæcitatem oſtendit. 202.f

Trachyn lapidoſa. 649.b

Tralier *Apennunicolarum Gallicè. 616.g*

Tranquillam vitam agere eſt ſub Ficu degere. 459.b. 550.b

Tres Aureorum Malorum fundamentales ſpecies. 524.b

Tres Cydoniorum ſpecies Columellæ. 536.b. Plinio. 537.a. Alys minus. ibid. a.b

Tres coronæ Quercus, Palma, & Olea virtutem Heroicam oſtendunt. 199.d

Tres viri Regem Saul ad Quercum conuenerunt. 185.a

Tribulus Caſtanea triquetra aquatilis. 295.d

Tripete folium Ficus. 428.e. 429.b

Triptolemus Eleuſinus Celei filius. 183.b

Triſlepra, vel Triſlipa triſquamia. 153.e

Triuiæ Corona ex Quercu dicabatur. 181.a

Troades in ſuo Ilio Fagũ denſiſſimè aluere. 247.d

Troximon, maximè comeſtibile Pomũ Ficus. 427.e

Tua ſub vmbra, relata ad Fagum. Prou. Symb. 244.b

Tuber Quercinum admirabile. 218.f

Tunica duriuſcula Balani. 158 f

Tunica ex ſuillis coryis prima in Arcadia. 183.b

Tumuli ſepultorum dumis liberabantur. 470.h

Turdus ſibi cacat mortem. prou. 227.c

Tuſculani Agri Lucus Ilicem habebat olim vaſtiſſimam. 268.h

Tusa cupienda. 232 f

Tutela, ſeù Philotis Ancilla. 450.f

Tyburinum Oppidum propè Romam Pomoſum olim dictum. 320.h

V

VAgina Iliguea. 279.b

Valerius Chimentellus Profeſſor Piſani Lycei præclariſſimus. 656.f

Vollum Aſdrubalis. 649.e

Valua Ænea D. Petri in Vaticano de Vrbe. 373.c

Vanitates ex Fago 246.h

Vanum florere ſine Fructu. 366.f

Varia inſecta è Quercubus naſcentia. 217.d

Variè inſcripti vt fiant fructus Ficorum. 456.f

Varij putredinis gradus varia producunt Animalia. 217.d

Vaſta molis Arbor Caſtanea. 297.b

Vaſtiſſima Quercus Mariana Ciceronis. 185.d

Vegetabile Caput Granati Pomi Humanum refert.

Velaguida. 158.b. (602.e

Vellota. ibid. g

Velox, eloquens, criſpa, crepidata Nympha Querquetulana. 213.c

Venator, Iaculator, Eques Cyrus in Epitaphio. 212.f

Vendax potius quàm Emax ſit Villicus. 337.b

Venereum Simulacrum apud Sicyonios. 348.f

Veneris manu Malum Aur. in Cypro ſatum. 519.d

Veneris Tyrannidi Regna integra cedunt. 558.e

Venus Iuga. 571.b

Venus natis alma creandis inſeruiens. 603.b

Venus volemos carpens. 558.e

Ve-

INDEX.

Venus Vraniæ nomine olim culta apud Aſſyrios. 658.f
Vera Poeſis valdè affinis eſt Hiſtoriæ. 466.h
Veratri ſucci virus iuxta Cydonia elangueſcit, & actiuitatem deperdit. 551.d
Vere, & Autumni Mala plantantur. 474.h
Veriquercus, ſeù Dulciglans. 153.b
Veritas colorata apud Poetas. 280.f
Veritatis ſymbolum Ficus. 475.d
Vermiculatio in Arboribus magnus morbus. 442.b
Vermiculi morboſi Fagi. 249.b
Vermiculi Quercuum multa præſagiunt. 305.
Vermiculus Grani tinctorij Scoleciũ dictus. 264.e
Vermibus muſcæ ſuccedunt. 221.b
Verminationum interiorum loca in Arboribus inuenire docuerunt Aues. 221.c. 403.d
Vermium generatio Cerro impedit incrementum. 256.h
Vermis Sorbeus inſolentiſſimus. 622.e
Vermis Sorbeus myſticè oſtendit peſſimum malum. 625.a
Verruca nodoſa Sorbiformis reticulata in Sorbo. 631.e
Verruca folijs Ficulneis cõtactę euaneſcunt. 463.d
Verrucæ morboſæ Fagi. 249.b
Verſicolores fructus quomodo comparandi. 456.e
Vertumni, & Pomonæ fabula. 352.h. 353.a
Vencislaus à Quercu. 155.d
Verzino, lignum rubrum Braſilianum, ex quo fit lacha factitia. 280.e
Veſpaſiani Numus Aureus cum corona Quernea. 236.f
Veſtes Animo conciliant honeſtatem. 312.f
Veſtes Sambucatæ. 532.g
Vetuſtatis, & fortitudinis Inſigne Quercus. 108 g
Vguccio Fagiolanus à Fago. 241.e
Victores in Pythijs certaminibus coronas cũ Malis reportabant. 333.a
Victimæ fuga triſtis erat auſpicij. 644.e
Vigorem acquirit decorticatum Suber. 288.f
P. Vidus, ſeù Guido Montalbanus. 564.g
Vilibus abiectior pomis. prou. 328.f
Villici qualitates. Sit Caſtus. 338.g. Diſciplinatus. ibid. e. Memor. ibid. h. Morigeratus. ibid. g. Non ambulator. ibid. e. Sit magiſter operariorum. 337.c. Vigilans. 338.f
Vimina colligantia diſruptam Quercum ſunt æquanimitatis ſymbolum. 200.f
Vim præſeruatoriam à venenis, & veneficijs habent Ficus. 445.e
Vinalia Feſta Antiquorum. 349.a
Vincentius Belloquerneus. 210.b
Vinearum pedamenta ex palis Caſtanearũ. 302.h
Vino cocta Cydonia bonum ſanguinem generant. 543.a
Vinoſitate non caret Ficus. 427.c
Vinum Granatorũ in febribus vſitatiſſimũ. 608.h
Vinum ex Pyris. 408.f
Vinum ex Pyris Apites dictum. ibid.h
Vires, & Vſus in Medicina Caſtaneæ. 303.d Cerri 259.a. Cotoneorum. 644.e. Fagi. 248. g. Ficus. 447.a. Granatorum. 607.c. Ilicis. 280.e. Malorum Aureorum. 507.d. Malorum in ſpecie 374.e.f.g. Pomorum in Genere. 346. e. Pyri. 408.h. Quercus. 177.b. Sorbi. 628.h. Suberis. 291.a
Virgæ Fagineæ Caſtaneis ſubſtratæ illas conſeruant. 252.e
Virga prima adoleſcentia Caſtanearum verſicolores, & phœniceæ cum ſint, illis vſus fuiſſe dicitur Iacob. 306.f
Viri doctiſſimi, & Nobiliſſimi à Quercu denominati. 155.d. 156.e
Viriditas ſatura in ſomnis apparens hilaritatem innuit. 217.b
Virtus corona eſt Sapientum. 289.d
Virtus, & opes ſunt omnia. 550.e
Virtus in Arduis. 225.a
Virtus nullis infortuniorum obruitur procellis. 289.a
Virtus Patientiam operatur. 271.d
Virtutis fertilitas. ibid.b
Virtutum hieroglyphicum Quercus. 197.d
Virtutum laudabile emblema Cerrus. 262.f
Viſci lignum omnia ſanans. 200.f
Viſci ligni virtus amuletica cõtra epilepſiam, &c. 234.h
Viſcoſa telluris partes cum ſiccabilis humor is exhalatione. 357.a
Viſcum Cerri Herculeo morbo ſuperando valens. 259.b
Viſcum contra fœminarum ſterilitatem. 235.a
Viſcum eſt Quercus ſudor. 216 f
Viſcum ex Cerro. 255.256.
Viſcum Quernenm præcipuum. 152.f. 167.a
Viſcum non timet aquam. 227.d
Viſcus, Miſericordia ſymbolum. 200.e
Vitalis de Furno S.R.E. Cardinalis Medicus. 216.g. 445.b
Vita dolorum eſt pelagus. fons curarum, ſentina laborum. 287.a
Vita, & Vitta æquiuocum Hiſtorico-poeticum. 499.e
Vitæ melioris œconomica exordium Ficus. 444.f.
Vita noſtra Ventus, & Vmbra. 349 c.d
Vites pro machinis ſpiralibus ligneis, quia videãtur contorta ad modum vitis Arboris. 659.a
Vitiorum intrepidus debellator Eques coronatus Quercu. 199.e
Vitis Idæa. 616.g. 639.d. 640.e
Viuendi ratio innocens exterius aſpera, intus lenis. 597.b

Vini-

Digitized by Google

I N D E X.

Vinificus pomorum humor. 315.*d*
Vladislaus Iagello Polonorum Rex Muſarhythmos 589.*d*
Vlcera molliunt, & diſrumpunt Fici emplaſtrati. 447.*b*
Vlmo inſeri poſſe Quercum aliqui putarunt. 162.*e*
Vmbra falſiſſimæ ſyluarum vocales. 233.*a*
Vmbra Fagi colubros fugat. 246.*b*
Vmbra Lex vetus, Lex verò noua cibus. 204.*b*
Vmbra Arborum vicino agro nocens ſubmouenda. 189.*a.b*
Vmbra Nucis dormientem ſub ea maximè lædit. 188.*e. ſecùs vmbra Quercus maxime iuuat. ib.*
Vnedo, Memecylus, Arbor ſcilicet fragarum, & Comaros Sorbo affinis. 614.*e.f* 651.*e*
Vnguentum Comitiſſa Gulielmi Varignanei Bononienſis. 177.*b*
Vnico calamo viſcato duos turdos capere. pro. 227.*d*
Vnico in Volemo Aurei Pomi cætera continentur. 572.*f*
Vnitatis Eccleſiæ hieroglyphicum ſunt Mala Punica. 597.*b*
Volemium, Volemum, & Volemus 414 *b.* 558 *c.&c.*
Vndè illud Legati noſtri ad Phorcum.
Barbarus vt fuerim, rides cum dico *Volemos,*
Et tantum dici, Phorce, *Volema* iubes.
Vergilius *Vulgum* dixit cum dicere *Vulgus*
Debuit: huic culpæ par mihi culpa placet.
Vrina digeſta cum Laſere ad radices Mali Punicę eſt medicina. 588.*g*
Vrſus Pyra ſomniare dicitur. 412.*b*
Vſus cibarij Caſtaneæ. 303.*d Cotoneorum.* 542.*b* 543.*a. Fagi.* 247.*d. Ficus.* 444.*f. Granatorum.* 606.*g. Malorum Aureorum.* 505.*d. Malorum in ſpecie.* 373.*d. Pomorum in genere.* 345.*a. Pyrorum.* 407. *d. Quercus.* 179.*d. Sorborũ* 627.*d*
Vſus in coronis Ficus. 459.*b. Quercus.* 190.*g*
Vſus in Inſignibus Caſtanearum. 307.*a*
Vſus in ſacris Fici. 450.*f. Granatorum.* 605.*d*
Vſus in varijs Caſtaneæ. 306.*g. Cerri.* 261.*a. Cotoneorum.* 552.*g. Fagi.* 252.*e. Fici.* 449.*b. Granatorum.* 604.*g. Ilicis.* 279.*a. Malorum Aureorum.* 509.*d. Pyri.* 409.*c. Quercus.* 181.*c. Suberis.* 291.*a*
Vua dæmonum muſcoſus pannus Cerri. 253.*d*
Vua Quercina radicalis, Rhizoſtaphydrys. 210.*a*
Vulpes quoque Pyra comedit. prou. 413.*b*

X

XAgua Fructus. 369.*c*
Xantho Nympha. 212.*b*
Xenophon Philoſophus. 124.*g*
Xerampelinus color qualis ſiccorũ vitis foliorum. 10.*e*
Xerſes, viſis Atticę Ficubus, ſe nã eſurum ait antequam illam deuiciſſet Regionem. 472.*e*
Xyloxochitl Quaucholanenſium Indorum Caſtaneæ exoticæ ſpecies renes, & veſicam purgant. 301.*b* 306.*e.*
Xyla, & Lychna. 17.*e*
Xylinum Linum. 124.*e*
Xylophtora Ligniperda inſectum quoddam in ligno naſcens. 168.*e.* 656.*g*
Xylophagus Coſſus Pliniј.
Xylotechnaſtes. 136.*b*
Xyſtrophylax. 250.*e*
Xyſtus. 137.*a*

Z

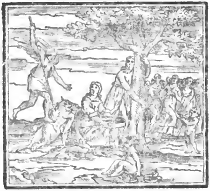
ZAcynthus Inſula. 16.*b*
Zagrus mons. 158.*e*
Zeno Cittienſis Philoſophus Stoicorum Princeps 48.*e.* 446.*f*
Zephyrus ęquinoctialis occaſus aura cunctis fauorabilis rebus. 155. *a.* 316 *f.* 351.*a*
Zerzubuch Malus Genius. 78.*e*
Zetula Fungus. 166.*f*
Zignys Lacerta minor Chalcidica. 657.*d*
Ziziphus, officinarum Iuiubæ. 653.*b*
Zona. 333.*b*
Zoophyton marinum fungoſa natura Granatum referens 581. *item Pyrum.* 402.*b.*
Zuchella Pyra. 417.

F I N I S.

Digitized by Google

DENDROLOGICVM SCHEMA.

Ethica Monſtra domat, cribrat Polyhymnia Dicta,
Omnibus vt proſint; hicquè Thalia viret.



R E G I S T R V M.

✠ A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Vu Xx Yy Zz Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk Lll Mmm Nnn

Omnes ſunt Terniones, præter Nnn Quaternionem.

Typographus Lectori.

Faciles impreſſionis lapſus, ſi ſapies, Lector dignoſces, & condonabis. Non omnes hic ideò tibi proponam corrigendos, ſed nonnullos tantum, qui ſenſum aliquo modo valeant alterare. Sic igitur leges, vbi contigerit, etiam, atque etiam rogo.

Pag. 33. lin. 47. eo pro &.
277. 16. adiecis adiecit.
311. 17. ſeguens ſequens.
327. 48. æquis aquis
412 25 Chriſt. Chio.
Ibid. 26. Suidar Suidas.
561. 40. Alcides Eurytheo Inachijs Alcides
571 13. ſit ſic.
Ibid. 12. ciuis ciuis.
552. 18 ſi ſit.
Ibid. 36. Syllam Scyllam,
570. 50. quo qua.
577. 41. deuenere de vere.
593. 46. ΜΗΛΩΠ ΜΗΛΩΝ.
Ib. 47. ευσυγχωρίεται ευσυγχωρίεται
596. 28. aliþ alia.



BONONIÆ, Ex Typographia Ferroniana 1667. Superiorum permiſſu.

Digitized by Google

Digitized by Google

by Google

Digitized by Google

G. 72.

Digitized by Goo

Digitized by Google